

ବଳଦଗାଡ଼ିରୁ ବୋଇଁ ବିମାନ

ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ମହାକି

ବଳଦଗାଡ଼ିରୁ ବୋଇଁ ବିମାନ

ଲେଖକ

ଦେଖିବା କହିପର ।
ମୋହାରୀ ୧୯୮୧୮୮୯
ପ୍ରକାଶ ୧୯୮୨୫୮୮୩

ଅସୀମା ପ୍ରକାଶନୀ

ନୂଆପଳ୍ଳୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୯

ବଳଦଗାଡ଼ିରୁ ବୋଇଂ ବିମାନ- ଲେଖକ : ପ୍ରଫେସର ବିଜୁଡ଼ି
କୃଷଣ ମହାତ୍ମି, ପ୍ରକଳ୍ପ: ଶଶିକାନ୍ତ ସାହୁ, ଅକ୍ଷର ସନ୍ଧା: ଅସୀମା ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର,
ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ: ଡିସେମ୍ବର, ୨୦୦୯, ମୁଦ୍ରଣ: ଅସୀମା ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ସେଇ:
୧୯୩୭୧୧୨୦୮୯ ।

Baladagadiru Boeing Bimana- Writer : Prof. B. B. Mohanty,
Cover Design by: Sashikant Sahoo, D.T.P. by: Asima Printers,
Bhubaneswar, First Edition: December, 2009, Printer: Asima Printers,
Bhubaneswar, Mob: 9437112089.

First Edition : 2009

Price : 280/-

ଆଜି ମାର୍ଚମାସ ୨୫ ତାରିଖ । ମୋଟେ ୭୭
ବର୍ଷ ପୂରିଗଲା । ଆଜିଠାରୁ ୭୭ ବର୍ଷ ଚାଲିଲା ।

୧୯୩୧ ମସିହାରୁ ୨୦୦୭ । ଦୁନିଆଁରେ
କେତେ କ’ଣ ଘଟି ଯାଇଛି । କେତେ କଥା ବଦଳି
ଯାଇଛି । ତାରପୁର ପାଖରେ ମହାନଦୀରେ ଆଉ
ଘାଟଡ଼ିଙ୍ଗା ନାହିଁ । ଆଠକାଳି ବାରମାସ ସବୁଦିନେ
ସାଇକେଳ, ମଟର ଓ ଟ୍ରକ ଚାଲିଛି । ବଳଦ ଗାଡ଼ିରେ
ଆଉ ଶୁଣିଲା ମହାନଦୀ ବାଲିରେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ ।
୧୯୭୦-୭୭ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଚିନ୍ହ (ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ
କୃଷ୍ଣା) ଓ ପିଲାମାନେ ବଳଦ ଗାଡ଼ିରେ ବସି
ମହାନଦୀ ବାଲି ପାରି ହୋଇଛୁ । ମହାନଦୀରେ
ବଢ଼ିପାଣି ଆସିଲେ ଭାରି ମଜା, ସେତେବେଳେ
ତାରପୁର ପାଖରୁ ଭୁବୁଆ ମୁହଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ି ପାଣି
ଲାଗିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଉପବ ତା' ଡଙ୍ଗାରେ
ବସାଇ ପାରି କରିଦିଏ । ମୋଟେ ତର ମାଡ଼େ ନାହିଁ ।
ଉପବ ଭାରି ଖୁସି - “ନଈରେ ଚାହୁଆ ପାଣି ପଡ଼ିଛି ।
ଆଜି ବାବୁଙ୍କଠାରୁ ବକସିସ ନେବି ।”

ଏହି ବଳଦଗାଡ଼ି ଓ ତଙ୍ଗାରେ ମହାନଦୀକୁ
କେତେଥର ପାରିଛେଇଛି ତା'ର ହିସାବ ନାହିଁ ।
ଆମଗାଁକୁ ତାରପୂର । ସେଠୁ ମଟର ଗାଡ଼ିରେ କଟକ ।
କଟକରୁ କଲିକତା ରେଳଗାଡ଼ିରେ । କଲିକତାଠାରୁ
ଜାକର୍ତ୍ତାକୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ । ସେ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ପୁଣି
ବୋଇଁ ଉଡ଼ାଜାହାଜ । ବଳଦଗାଡ଼ି ସାଇରେ ବୋଇଁ
ବିମାନର ଯୋଗସ୍ଥ ରହିଛି । ସେଥିଯୋଗୁଁ ଏହାର ନାଁ
ଦେଇଛି ‘ବଳଦ ଗାଡ଼ିରୁ ବୋଇଁ ବିମାନ’ । ଏହା
ମୋର ପିଲାଦିନର କଥା, ବଡ଼ ଦିନର କଥା, ପୁଣି ଏ
ବୟସର କଥା । ଏହାକୁ ମୁଁ ଏକ ଆମ୍ବାଚିବନୀ କହିବି
ନାହିଁ । ତା'ଠାରୁ ଆଉ କିଛି ଅଳଗା ଶବ୍ଦ ମନକୁ
ଆୟୁନାହିଁ ।

ଆଶା କରେ ଆପଣମାନକୁ ଏ ବହିଟି ଭଲ
ଲାଗିବ । ନମସ୍କାର ।

୨୫ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୦୭
ଅନଗୁଳ

ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ମହାନ୍ତି

‘ବୈଷ୍ଣବ ବହିଘର’
ମୋବାଇଲ୍: ୯୪୩୭୪୧୮୮୭୭୭
ଫୋନ୍: ୦୬୭୪୨୪୬୩୩୩୩୩

ଆମ ଗଁ

ଆମ ଗଁ ନାଁ ହେଉଛି କେଶୋଳ । ଅତି ପୁରୁଣା ଗଁଟିଏ । ଅତି କମ୍ରେ ଚାରିଶହ ବର୍ଷ ପୁରୁଣା । ଆମ ବଂଶଧର ଚତୁର୍ବୁଜ ମହାତି ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୁ ଆସିଥିଲେ । ସିଏ ଆମଗଁରେ ରହିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଭାଇମାନେ ଆଖିପାଖ ଗାଁକୁ ଚାଲିଗଲେ । ବଂଶ ବଡ଼ିଲା ।

କେଶୋଳ ଗୋଟିଏ ‘ଖାସ ମାହାଲ’ ଗଁ । ପାଖ ଗଁ ଜୟତଳଙ୍ଗର ଜଣେ ଜମିଦାର ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କେଶୋଳର ଜମିଦାର କେହି ନଥିଲେ । କେଶୋଳ ଗଁର ଖଜଣା ଯାଉଥିଲା ସରକାରଙ୍କ ତହବିଲକୁ । ତେଣୁ ଯେଉଁମାନେ କହନ୍ତି ଯେ କେଶୋଳ ଜୟତଳଙ୍ଗର ଗୋଟିଏ ପଡ଼ା ଓ ଅଳଗା ଗାଁ ନୁହେଁ, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏକମତ ନୁହେଁ । କିହୋ, କେଶୋଳ ଯଦି ଗୋଟିଏ ପଡ଼ା ଗାଁ, ତେବେ ଏହା “‘ଖାସ ମାହାଲ’” ଗାଁ ହେଲା କିପରି ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ଅଜଳ ଗୁଡ଼ମ ।

କେଶୋଳ ଶୁକପାଇକା ନଈ କୁଳରେ । ଏପାଖରେ ଶୁକପାଇକା ଓ ପଇଆଡ଼େ ଅଶ୍ରୁଖଳା ବା ଯୋର । ପୁରୁଣା ଲୋକେ କହନ୍ତି ଯେ ଏହାକୁ ଅସୁରମାନେ ଖୋଲିଥିଲେ । ଆଉ କେତେକ କହନ୍ତି ଏହାର ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ଏଥରେ ଥିବା ଗଣ୍ଠର ନାଁ ହିମଗିରି ଗଣ୍ଠ । ନଢ଼ିଆ ଗଛ, ଆମ ଗଛ, ପଣସ ଗଛ ଓ ଆଉ କେତେ ଜାତିର ଛୋଟ ବଡ଼ ଗଛ ଗାଁର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବଡ଼ାଇ ଥାଏ । ଘର ପାଖରେ ବାରି । ବାରି ଚାରିକଡ଼ରେ ବାସଙ୍ଗ ଗଛ । ବାସଙ୍ଗ ଗଛର ଫୁଲ ଦେଖିବାକୁ ଧଳା । ବାସଙ୍ଗ ପଡ଼ର ରସ କାଶ ପାଇଁ ଭାରି ଭଲ । ଗୋଟିଏ ଚାମଚରେ କେତେ ଟୋପା ବାସଙ୍ଗ ପଡ଼ର ରସ ସାଙ୍ଗକୁ କେଇ ଟୋପା ମହୁ ଚାଟିକରି ଖାଇ ଦେଲେ କାଶ ଛାଡ଼ି ପଳାଇବ । ଏବେ ଆଉ କେଉଁଠି ବାସଙ୍ଗ ଗଛ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ । କୁଆଡ଼େ ଯୋର ବାଟେ ବଡ଼ ପାଣି ଆସି ବାସଙ୍ଗ ଗଛ ସବୁର ଚେର ଉପାଦି ଭସାଇ ନେଲା ।

ଶୁକପାଇକା ନଈ ମଧ୍ୟ ଶୁଣି ପୋଡ଼ି ହୋଇ ଗଲାଣି । ବଡ଼ ବଡ଼ ନ ଆଇଲେ ଶୁକପାଇକା ନଈରେ ପାଣି ଆସେ ନାହିଁ । ଏବେ ଆମ ଗାଁରୁ ମାଳକୁ ସିଧା ରାଷ୍ଟା । ମାଳରେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଯଜ୍ଞ ହୁଏ ।

ଚତୁର୍ବୁଜ ମହାତ୍ମି

ଏଥର ଚତୁର୍ବୁଜ ମହାତ୍ମିଙ୍କ କଥା କହେ । ସେ ଆସିଥିଲେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୁ । ସେ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆସି କେଶୋଳରେ ରହିଲେ । ପ୍ରାୟ ଚାରିଶହ ବର୍ଷତଳର କଥା । ସେତେବେଳେ ମହାନଦୀରେ ଆଠକାଳିବାରମାସ ପାଣି ରହୁଥିଲା । ଶୁକପାଇକା ନଈର ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ନଥିଲା । ଶୁକପାଇକା ନଈ ସାହୁକ୍ଷେତ ପାଖରେ ପାଇକା ନଈରୁ ବାହାରି ପୁଣି କୃଷ୍ଣାନନ୍ଦପୁର ପାଖରେ ପାଇକା ନଈରେ ପଡ଼ିଛି । ଶୁକପାଇକାଙ୍କୁ କାଣୀ ନଈ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଚତୁର୍ବୁଜ ମହାତ୍ମି ସବୁଦିନେ ଭୋରକୁ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ବୋଧପୁର ଯାଉଥିଲେ ନୃସିଂହନାଥଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କାରିବାକୁ । ଦର୍ଶନ ସାରି ଘରକୁ ଫେରି ଖାଇପିଆ କରୁଥିଲେ । ଦିନେ ମହାନଦୀରେ ଏପରି ବଢ଼ି ପାଣି ଆସିଲା ଯେ, ସେ ଆଉ ବୋଧପୁର ଯାଇପାରିଲେ ନାହିଁ ତାଙ୍କର ଉଷ୍ଣଦେବ ନୃସିଂହଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ । ତେଣୁ ସେ ଦିନ ନିର୍ଜଳା ଉପବାସ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କରିବେ କ'ଣ ? ମନ ଦୁଃଖ ମନରେ ମାରି ରହିଲେ । ସେଦିନ ରାତିରେ ଚତୁର୍ବୁଜ ଏକ ଅଭୁତ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସ୍ଵପ୍ନରେ ନୃସିଂହନାଥ କହିଲେ ଯେ ସେ ସବୁଦିନେ ଏତେ କଷ୍ଟ କାହିଁକି କରୁଛନ୍ତି ? ନୃସିଂହନାଥଙ୍କୁ କେଶୋଳ ନେଇ ଯାଉ ନାହାଁନ୍ତି କାହିଁକି ? ପୁଣି ଆଦେଶ ହେଲା ଯେ ଚତୁର୍ବୁଜ ଭୋରକୁ ଆସି ବୋଧପୁର ମନ୍ଦିରର ପାଇକ ପାଖରେ ନୃସିଂହଙ୍କ ଶାଳଗ୍ରାମ ପାଇବେ । ସେହି ଶାଳଗ୍ରାମକୁ ସେ କେଶୋଳ ଆଣି ପୂଜା କରିବେ । ସେହି ଶାଳଗ୍ରାମ ହେବେ ନୃସିଂହନାଥଙ୍କ ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ।

ଚତୁର୍ବୁଜଙ୍କ ନିଦ ଭାଗିଗଲା । ସକାଳ ହେବାକୁ ଆହୁରି ବେଳ ଅଛି । ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କିଛି ନକହି ସବୁ ଦିନ ପରି ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଚାଲିଲେ ବୋଧପୁର । ମନ୍ଦିର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖନ୍ତି ଯେ ଗୋଟିଏ ଶାଳଗ୍ରାମ ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଫେରିଲେ । ମନରେ କି ଆନନ୍ଦ ! ଯେପରି ଗଡ଼ ଜିଣି କରି ଫେରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ସବୁ କଥା କହୁ କହୁ କାହିଁ ପକାଇଲେ । ଦିହେଁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଗଛ ମୂଳେ ଶାଳଗ୍ରାମକୁ ରଖିଲେ । ପରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ କୁଡ଼ିଆରେ ରଖିଲେ । ଲେଖିଲା ବେଳକୁ ମୋ ଦେହ ଶାତେଇ ଉଠୁଛି ଓ ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସି ଯାଉଛି । ସେହି ଛୋଟ କୁଡ଼ିଆ ଆଜି କେଶୋଳର ‘୦ାକୁର ୩୦୭’ । ଚତୁର୍ବୁଜଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଂସା ପିତଳ ଗହଣାରେ ଗଡ଼ାହେଲେ ନୃସିଂହନାଥ । ସେ ଆଜି କେଶୋଳର ୦ାକୁର ଘରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ କହନ୍ତି ବୁଢ଼ାନୃସିଂହ । ତାଙ୍କ ପାଦତଳ ପଦ୍ମରେ ଲେଖାଅଛି ‘ଭୁଲ ଶରଣ’ । ଏହା କିମ୍ବଦତି ବୁଝେ । ସତକଥା । ମୁଁ ମୋ ବୋଉୠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣିଛି । ସେ ମୋତେ ଏକଥା କହିଲାବେଳେ କାହିଁ ପକାଇଛି ଓ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିଲାବେଳେ କାହିଁଛି ।

ଆମ ଗାଁ ନା କେଶୋଳ କିପରି ହେଲା ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ । ଗାଁରେ ବହୁତ ଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରିଛି । କେହି କହିପାରି ନାହାଁଛି । କେବଳ ପୁରଭାଇ ଥରେ ହସି ହସି କହିଥୁଲେ ଯେ କେଶୋଳକୁଣିଆମାନଙ୍କର ଭାରି ସମ୍ମାନ ଥିଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ କେଶୋଳ - କୁଣିଆ । କିନ୍ତୁ ଲେଖତ ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଉରର ହେଲାନାହିଁ । ପୁଣି ପୁରଭାଇଙ୍କି ପଚାରିଲି । ସେ କଥାକୁ ବାଆଁରେଇ ଦେଲେ । ବୋଧହୁଏ ସେ ନିଜେ ଜାଣିନଥୁଲେ ।

ଗୋଟିଏ ଗାଁ, ଚାରିଟି କେନା

ଆମ ଗାଁରେ ଅଛି ଭୂର୍ଜଶାଇଲୋ, ତଅଳିସାହି, ମଞ୍ଜିସାହି ଓ ବଡ଼ସାହି । ଭୂର୍ଜଶାଇଲୋ କେଶୋଳର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ କହିଲେ ଚଳେ । ତାପରେ ତଅଳିସାହି ‘ତଳ’ସାହିରୁ ନାଁ ହେଲା ତଅଳିସାହି । ଏଠି ରହୁଥୁଲେ କେତେକ ଅଜା ବଂଶର ଲୋକ । ତାପରେ ମଞ୍ଜିସାହି । ଗାଁର ମଞ୍ଜିରେ ହୋଇଥିବାରୁ ନାଁ ହେଲା ମଞ୍ଜିସାହି । ତାପରେ ବଡ଼ସାହି । ବଡ଼ସାହିରେ ଆମ ଘର । ଆଗେ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ହାଣି ହେଉଥୁଲେ । ଏବେ ଅଳଗା କଥା । ଭୂର୍ଜଶାଇଲୋ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ମଞ୍ଜିସାହିଆ ଶୁଣି ହୁଅଛି । ଭାରି ମଜା ଲାଗେ । ଗୋଟିଏ ମାଟି, ଏକା ପବନ, ଯୋର ପାଣି ଓ ଶୁକପାଇକା ନଜିର ପାଣି ସମସ୍ତେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ତଥାପି ଗୋଟିଏ ଗାଁକୁ ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଚାରୋଟି କେନା ବାହାର କରିବାରେ କିଛି ଅର୍ଥ ଅଛି ? ଏଥରୁ ମନ ଭିତରେ ଆରୟ ହୁଏ ଭିନେଭାନେ ହବାର ନିକୁଳିଆ କଥା । ଏବେ ଅବସ୍ଥା ଟିକିଏ ବଦଳିଛି । ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇ ଦଶହରାକୁ ଠାକୁର ଘରେ କଳସ ବସାନ୍ତି । ଏକାଠି ଯତାଳ କରି ମିଳିମିଶି ଏକାଠି ଖାଇ ବସନ୍ତି ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାହି

ଗାଁର ସେମୁଣ୍ଡରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାହି । ଚାରି ଘର ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗିଆ ଦାଶ । ବାଉରାବନ୍ତୁ ଦାଶ ଥିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମୁରବା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅଜା ବୋଲି ତାଙ୍କୁଥିଲି; କାରଣ ସିଏ ଓ ଆଜିମୋ ବୋଉକୁଧରମ ଝିଆ କରିଥୁଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଜେତରାତି ଦୋକାନ ଥିଲା । ସେଠି ସବୁ ମିଳୁଥିଲା । ଅଜା ଗୋଟିଏ ଚୌକିରେ ବସି ଜିନିଷ ବିକୁଥୁଲେ । ବୁଢ଼ା ବୟସ ତ, ମଞ୍ଜିରେ ମଞ୍ଜିରେ ତୋଳେ ପଡ଼ୁଥୁଲେ ଓ ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ ହୋଇଯାଉଥିଲା ସାମନାରେ ଥିବା କାଠ ବାହାରେ । ଏଣେ ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ବଡ଼ ତୁଟି ଲଚର ଲଚର ହୋଇ ଛୁଲି ପଡ଼ୁଥିଲା । ଭାରି ବଢ଼ିଆ ଲାଗେ ଦେଖିବାକୁ । ଆମେ ନାହିଁ ନାତୁଣୀ ହସି ହସି ଗଢ଼ି ଯାଉ ।

ବୀର ମାମ୍ବ ଓ ଜୟୀ ମାମ୍ବ ଭାରି ଭଲ ଲୋକ । ବୀର ମାମ୍ବଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ଅଖଞ୍ଜିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ଚେକାମାଡ଼ି ପକାଇ ବସି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବସିଲେ ସେ ଅଖଞ୍ଜିଆ ଗୋଡ଼ଟାଙ୍କ ଲୟାକରି ଦେଇ ବସନ୍ତି । ଭାରି ବଡ଼ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଲୋକ ବୋଲି ଓ ମନ ପଢ଼ି ପୂଜା କରନ୍ତି ଓ ସ୍ଵର ଦେଇ ବୋଲନ୍ତି ‘ପୂଜା ବିଧ କରେ ଦ୍ଵିଜବର ହେ ଦ୍ଵିଜ, ପୂଜା ବିଧ

କରେ ଦ୍ଵିତୀୟବର' । ସେ ଆଉ ନାହାଁଛି । ମୋତେ ଭଲ ପାରଥିଲେ ଯଜମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ମନ୍ତ୍ରସବୁ ମନରୁ ଚିଆରି କରି ଅନୁସାର ବିସର୍ଗ ଲଗାଇ ବୋଲି ଦେଉଥିଲେ । ସେଥିରେ ଯଜମାନଙ୍କର ମନଶ୍ଵରୀ ।

ଜୟୀ ମାମୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି ସେହୀ ଲୋକଥିଲେ । ସେ ଶ୍ରୋକ କି ମନ୍ତ୍ର ବେଶି ଜାଣିନଥିଲେ କି ପୁରୋହିତ କାମ କରୁନଥିଲେ । ତେଣ୍ଠାକୁଡ଼ା ମୁସଲମାନ ସାହିର ମନ୍ତ୍ରବରେ ସେ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ ।

କାଶୀନନାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ କାଶୀଆନା ବୋଲି ତାକୁଥିଲେ । ଖାଡାଗଲେ ହାତରେ ଖଣ୍ଡେବାଢ଼ି । ଯୋରକୁ ପାଣି ସାରିବାକୁ ଆସିଲେ ଆଗେ ଆଶ୍ରୁଏ ପାଣିରେ ପଶି ବାଢ଼ିରେ ପାଣିକୁ ହଳାଇ ହାସୁ ହାସୁ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । କାଳେ ପାଣିଭିତରେ କହୁ ଥିବେ । କହୁକୁ ଭାରି ଭୟ । ତାଙ୍କର ଭାରି ଗର୍ବ ଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଥମ ଏମ.ୱେସେ । ଏକଥା ସେ କେତେଥର ଆସି ବାପାଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି । ପୁରୋହିତ କାମରେ ଭାରି ଭଲ । ୦କାୠକି ମାମଲହ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଯଜମାନ ସବୁ ବସନ୍ତପୂର ଗାଁରେ ଥିଲେ । ଦିନେ ଦିନେ ସେଠୁ କାମ ସାରି ଲକ୍ଷନଟିଏ ହାତରେ ଧରି ବେଶି ରାତିରେ ଫେରିବାର ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଛି ।

ଦନେଇଁ ନନା ଓ କହେଇଁ ନନା । କହେଇଁ ନନା ବଡ଼ । ପୁରୋହିତ କାମରେ ଗଜମୂର୍ତ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବାଢ଼ି ବରିତା କାମରେ ଭଲ ପାରିଲା ଲୋକ । ତୁର୍ଣ୍ଣଶାଇଲୋର ରାମ ବଢ଼ିବାପାଙ୍କ ଘରେ ସେ ଥିଲେ ବଢ଼ିବାପାଙ୍କ ପାଖ ଲୋକ । କୋର୍ଟ କଟେରା କାମ ତାଙ୍କୁ ବେଶ କଣା । ଦନେଇଁ ନନା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର । ପୁରୋହିତ କାମ କିଛି କିଛି କରୁଥିଲେ ଓ ତାଷ ବାସ କରୁଥିଲେ । ପିଲାଦିନେ ଆମେ ତ୍ରୁମା କଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଏତେ ଥିଲାଯେ, ସେ ଆସି ଆମଙ୍କୁ ପଚରାଉଛୁରା କହୁଥିଲେ ଓ ଦରକାର ପଢ଼ିଲେ ତାଙ୍କୁ କହିବାକୁ କହୁଥିଲେ । ଦେଖିବାକୁ ଲମ୍ବାଚରିତା ହୋଇ ସୁପୁରୁଷ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଶମ୍ଭୁଆ କଟକରେ ଚାକିରି କରେ । କହେଇଁ ନନାଙ୍କ ପୁଅ କାଙ୍ଗା କଟକରେ ଚାକିରି କରେ । ଶନିବାର ଓ ରବିବାର ଦିନଟିକୁ ଆସେ । ସମୁନାଥ ନନା ମଧ୍ୟ ନାହାନ୍ତି । ତେଣ୍ଠା ହେଇଁ ଦେଖିବାକୁ । ମୁହଁରେ ସବୁବେଳେ ହସ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ତୁକୁରା କେହୁଝରରେ କାମ କରୁଛି ।

ତାପରେ ମନକର ନନା । ପଦନ ଦାଶଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ । ପଦନ ଦାଶ ଯେତିକି ସେହୀ ମନକର ଦାଶ ସେତିକି ଚିଙ୍ଗା । ପିଲାଦିନେ ଅଛ କିଛି ଦିନ ମୋର ଚିଉସବନ ମାତ୍ରର ଥିଲେ । ଥରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉରର ଦେଇ ପାରିନଥିବାରୁ ଧଢାରୁ ଗୋଟିଏ ବାଲ୍ଲାଶ ଆଣି ମୋତେ ସେଥିରେ ବାଢ଼େଇଥିଲେ । ମୁଁ ବୋଉକୁ କହିଲି ମନକର ଦାଶଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଆଉ ପଢ଼ିବି ନାହିଁ । ସେଇଥା ହେଲା । ତାପରେ ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ତେଣ୍ଠାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ନାଁ ଲେଖାଇଲି । ନିମାଭାଇ, କୁନିଆଁ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓ ମୁଁ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ

ତର ପକେଇଲୁ- “ଦାଶେ, ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲେ ମାସେ, ପାଣି ହେଲା ହେମ କାକର, ଦାଶେ ହେଲେ ବୁଢ଼ା ମାଙ୍କଡ଼ ।”

ଆଜି ଏମାନେ କେହି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପିଲାମାନେ ଭଲରେ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାହି ଆଜି ନାହିଁ ।

ଆମ ଗାଁରେ ଦୁଇଘର ପୁଟୁଳୀ ବଣିଆଁ ଥିଲେ । ଉଦ ଦାସ ଓ ବୀର ଦାସ । ବଡ଼ ବୋକ୍ତା ଗୋଟାଏ ପିଠିରେ ବାନ୍ଧି ଯାଉଥିଲେ ବିଜହାଟକୁ ଓ ବରଗୀହାଟକୁ । ତାଙ୍କ ବୋକ୍ତାରେ ବହୁତ ରକମର ଜଡ଼ି, ବୁଟି, ବଚ ଇତ୍ୟାଦି ଥାଏ । ହାଟରେ ବସି ବିକନ୍ତି । ଉଦ ଦାସ ଥିଲେ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଲୋକ । ମୁଣ୍ଡରେ ବେଣ୍ଟି ରଖିଥିଲେ । ବୀର ଦାସ ତେଣା ହୋଇ ବୁଗୁଡ଼ିଆ କିସମର ଥିଲେ । ଉଦ ଦାସଙ୍କର ଦୁଇ ପୁଅ । ପରମା ଓ ପଦିଆ । ପରମା ଆମ ଘରେ କିଛି ଦିନ ଥିଲା । ପଦିଆ ମୋ ସାଥରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ତା’ ପ୍ରକୃତି ଠିକ୍ ‘ପଦିଆ’ ଭଲି । ପଢ଼ାପଡ଼ିରେ ମୋଟେ ମନ ନଥିଲା । ବନ୍ସିଖଢ଼ା ଧରି ଯୋରରେ ମାତ୍ର ଧରିବା ଥିଲା ତା’ର ନିଶା ।

ଗାଁରେ ଗୋଟିଏ ଘର ତେଲି ଥିଲେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘର କେଉଟ । ତେଲିଘର ଦୁଃଖୀ ଘରକୋଇଁଆ ହୋଇଥିଲା କୃଷ୍ଣକୁ । ଆମେ ସବୁ ତାକୁ କହୁଥିଲୁ ‘କୃଷ୍ଣିଆ ତେଲି, ଯାଉଥା ପେଲି’ । ସନ ୨୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଂଚିଥିଲା । କେଉଟ ଘର ବୁଢ଼ାକୁଟା ଶବ ଆମକୁ ଭୋରକୁ ଉଠାଇ ଦେଉଥିଲା । ଭଗିଆମା ପୁଅ ଭଗିଆ ଓ ତା’ ବାପା ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର । ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଚରତି ପୁନେଇରେ ଘୋଡ଼ାନାଚ କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ମୋ ମାଆକୁ କହୁଥିଲେ ଭଲ ଶାକ୍ତି ଖଣ୍ଡେ ଆଣ । ଏହା କହି ଘୋଡ଼ାନାଚ କରୁଥିଲେ । ଭଗିଆ ମା ବୁଢ଼ା କୁଟି, ହୁତୁମ କରି ବେଶ ଚକୁଥିଲା । ଭଗିଆ ପୁଅ ଦିବାକର (ଦିବା) ଗୁଣିଗାରେଢି କରି ବହୁତ ପଇସା କରିଛି । ମଞ୍ଜିରେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ହୁକୁମ କରୁଥିଲା । ଗାଁ ସେମୁଣ୍ଡରେ ବରଗଛ ମୂଳେ ଗାଁର ଜାଗୁଲେଇ ଠାକୁରାଣୀ । ବାହାବ୍ରତ ଭଲି ସବୁ ଶୁଭ କାମରେ ଜାଗୁଲେଇଙ୍କ ପାଖରେ ତାଳା ପୂଜା ନ କଲେ ଅନ୍ୟ କାମ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

କାଣୀ ନଈ ବନ୍ଦ ତଳେ ଧୋବା ସାହି । ଦିନା, ସିନା, ବୁଦ୍ଧା ଓ କୁସୁନିଆଁଙ୍କ ଘର । ଦିନା, ସିନା ଓ କୁସୁନିଆଁ କାଠ ଚିରାରେ ଓଡ଼ାଇ । ଆମଗଛ କାଟି ହୁଲିଡ଼ଙ୍ଗା କରିବାରେ ବେଶ ପାରଇମ । ବୁଦ୍ଧା ଲୁଗାପଟା ଭଲ ସଫାକରେ ଓ ଇସ୍ତୀ ମଧ୍ୟ କରେ । ଧୋବାତୁଠରେ ସମସ୍ତେ କୁଗା କାଟିଲା ବେଳେ ଗୋଟିଏ ମଜାଦାର ଶବ ହୁଏ । ବୁଦ୍ଧାର ପୁଅ ରାମା କୁବନେଶ୍ଵରରେ ସେକ୍ରେଟେରିଏଟରେ କାମକରେ ।

ବଢ଼େଇ ଘରେ ବାଇଧର ସୂତାର ଓ ତା’ ପୁଅ । ବାଇଧର ବଢ଼େଇ କାମରେ ଏତେ ଧୂରନ୍ତର ନୁହେଁ । ଲୋକଟି ଅଳସୁଆ ପ୍ରକୃତିର । କୀର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ତା’ର ବେଶି

ମନ । ତା ପୁଅ ବି ସେହି ପରି । କମାର ସାହିରେ ମୂଷା ଭାଇ ଓ ତା ଘରଣୀ ବଡ଼ ବୋଉ । ଭାରି ମାମଲାଦକାର । ମୂଷାଭାଇର ଦାଦି ପୁଅ ଭାଇ ବଇସିମା କଲିକତାରେ କାମ କରୁଥିଲା । ସେଇତ୍ତୁ କି ବେମାରି ନେଇ ଆସିଲା ଯେ ଆଉ ଭଲ ହେଲା ନାହିଁ । ଅଛ ବୟସରେ ଚାଲିଗଲା । ତା'ର ଦୁଇ ପୁଅ-କାର୍ତ୍ତିକା (ଶୁକୁଟା) ଓ ଗଣେଶ । ଶୁକୁଟାର କୀର୍ତ୍ତନରେ ଭାରି ଝୁଲୁ । ଆମ ଘର ତିଆରି ବେଳେ ମିସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କାମ କରୁଥିଲା । ଉଠାକାମ ଶିଖି ଏଇକ୍ଷଣି ଆମ ସେଠି ଜଣେ ଭଲ ରାଜ ମିସ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ବେଶ ନାଁ କଲାଣି । ଗଣେଶା କିଛି ଦିନ ଯାଇ ବୟସରେ ଝଳେଇ କାମ ଶିଖିଲା । ସେ ବୟସରେ ରହିଥିଲା ଏବେ ଗାଁରେ । ଦିହେଁ ଶୁକୁଟା ଓ ଗଣେଶା ଆମ ଘରର କୋକ ଭକି । ମୋତେ ଦାଦା ବୋଲି ତାକିଟି । ମୂଷା ଭାଇର ଆଜିକାଲି ଦେହ ଭଲ ରହୁନାହିଁ । ଏବେ କେଉଁଦିନ ତଳେ ଚାଲିଗଲା ତା' ଶାକରେ କେତେ ଆହୁର କେତେ କଥା ପଡ଼େ । ସେ ଭଲ କାମ ଜାଣେ । ଏଣେ ଜମିରେ ଚାଷ କରି ଧାନ, ମୁଗ, ବିରି ଅମଳ କରେ । ମୂଷାଭାଇର ଆଉ ଜଣେ ଦାଦି ଥିଲେ । ବାଉରିଆ ଦାଦି । ସେ ନାହାନ୍ତି । ଅଛ ବୟସରୁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି ।

କମାର ସାହିର ଠିକ୍ ସାମନାରେ ନାଥ ମହାତ୍ମିକ ଘର । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାରି କିନ୍ତୁହୁରା ଥିଲେ । ଥରେ କମାର ଘରର କାହା ସାଙ୍ଗରେ ଝଗଡ଼ା ହେଲା, ଶମ୍ପି କାଟି ଦୁଇ ଗୋଡ଼କୁ ଫେକି ଗୋଇଠା ମାରିବାକୁ ଯାଇ ନିଜେ ଚିତ୍ତ ପଟାଇ । ନାଥ ବଡ଼ାପା କହିଲେ- ‘ଏଥର ପାଇକୁ ? ଠିକ୍ ହେଇଛି’ । ତା' ପରେ ରାଗ ଓଳଟିଗଲା ତାଙ୍କ ଉପରକୁ । ମୁଁ ଯାଇ କହିଲି ‘ଏ ବଡ଼ମା, ଏତେ ଶମ୍ପୁଛୁ କାହିଁକି ? ତୋ ତୃପ୍ତି ପଡ଼ିଗଲାଣି । ବନ୍ଦ କର’ । ମୋତେ ଆସି କୁଣ୍ଡେଇ ପକାଇଲା ଓ ତା ଆମଗଛର ପାଚେଲା ଗୁରୁତ୍ବ ଆମ ଦୁଇଟା ଆଣି ମୋତେ ଧରେଇ ଦେଲା । ନାଥ ବଡ଼ପା ଓ ବଡ଼ମା -ଏମାନଙ୍କୁ ‘ଗୋଲାମ’ ବା ‘ଗେଟା’ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଏ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ମୁଁ ବହୁତ ଦିନ ଯାଏ ଜାଣି ନଥିଲି ।

ଏହିଭକି ଆଉ ଗୋଟିଏ ପରିବାର ଥିଲେ-ଗୋପାଳ ପିଇସା ଓ ଇଛି ଅପା । ଇଛି ଅପା ଭାରି ହସକୁରୀ । ଗୋପାଳ ପିଇସା ଆରଦିର ଆଖଣ୍ଡନମଣିକ ପାଖରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ଇଛି ଅପା ଝିଅ ସୁକେଇ । ଗାଁରେ ଅଣ୍ଟିରୀ ଘୋଡ଼ୀ ହିସାବରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । କେତୁଟାଏ ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଟିରିପୁଅଙ୍କ ପରି କୁଗା ଓ ପୂରା କାମିର ପିନ୍ଧୁଥିଲା । ବାହାହେଲା ତେଣ୍ଟାକୁଡ଼ା ଗାଁର କାହୁ ଭାଇକୁ । କାହୁ ଭାଇ କଟକରେ ଗୋଟିଏ ମାରଖାଡ଼ିର କୁଗା ଦୋକାନରେ କାମ କରୁଥିଲା । ସେ ଆଉ ନାହିଁ । ସୁକେଇ ଅପା ଅଛି, କିନ୍ତୁ ବହୁବର୍ଷଧରି କାମରେ ରହି ଏବେ ଚାଲିଗଲା । ତାଙ୍କର ତିନି ପୁଅ ଓ ତିନି ଝିଅ । ବଡ଼ ପୁଅ କୁଡ଼ା ଚାଲିଯାଇଛି । ମଣିଆ ପୁଅ ବାବୁଙ୍କା ଓ ସାନ ପୁଅ କୁଳା । ବାବୁଙ୍କା ଗାଁରେ ଥାଏ । ଜଣେ କୁଛି ନେତା । କୁଳା ତାରାପୁର ଯାତ୍ରା ପାର୍ଟିରେ ଗୀତ ଗାଏ ଓ ପାର୍ଟି ବି

କରେ । ଝିଅମାନେ ସବୁ ବାହା ସାହା ହେଲେଣି । ବାବୁଲା ପାଖ ଗାଁ ଜୟତଳଙ୍ଗର ଗୋଟିଏ କରଣଟିଥିଅକୁ ବାହା ହୋଇଛି । ସେ ଏକ ଲମ୍ବା କାହାଣି । ନ କହିଲେ ଭଲ ।

କେବଳ ତଥାକିମାନରେ ଅଜା ବଂଶର ଲୋକ ରହୁ ନଥିଲେ । ଆମ ବଡ଼ ସାହିରେ ମଧ୍ୟ ରହୁଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାଧର ଅଜା, ମାୟାଧର ଅଜା ଓ ନିଧ ଅଜା । ବିଦ୍ୟାଧର ଅଜାକୁ ଆମେ ବିଦଅଜା ବୋଲି ତାକୁଥିଲୁ । ସେ କରଞ୍ଜିଆରେ ରହୁଥିଲେ । ଘରଦ୍ୱାର ସବୁ କରଞ୍ଜିଆରେ ଥିଲା । ପରେ ଆମ ଗାଁକୁ ଆସିଲେ । ମାୟାଧର ଅଜା ଗାଁରେ ରହୁଥିଲେ । ନିଧଅଜା ମଧ୍ୟ । ଏମାନେ ତିନି ଭାଇ । ନିଧଅଜା ପ୍ରତି କଥାରେ କହୁଥିଲେ ‘ଶଳା ମିନ୍ ମାରଳା’ । ନିଧଅଜାଙ୍କ ପୁଅ ନିଶାକର ଭାଇ । ଗାଁରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଚିଉସନ୍ କହୁଥିଲା । ବାହା ହୋଇନଥିଲା । ତା’ପରେ କୁଆଡ଼େ ସେ ଚାଲିଗଲା ତା’ର ପରା ମିଳିଲା ନାହିଁ । କେତେଲୋକ କହିଲେ ସେ ବାବାଜୀ ହୋଇଗଲେ । ବିଦଅଜାଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରତାକର ଭାଇ । ସେ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବରମୁଣ୍ଡରେ ଘରକରି ସେଇଠି ରହୁଥିଲେ ଏବେ ଚାଲିଗଲେ । ମାୟାଧର ଅଜାକର ଦୁଇ ଝିଅ-ଗୁରୀ ଓ ମେଙ୍କି । ଗୁରୀ ପାଖ ଗାଁରେ ବାହାହେଇଛି । ମୋତେ ନିଜର ସାନଭାଇ ପରି ଭଲ ପାଉଥିଲା । ତା ବାହାଘର ବେଳକୁ ମୁଁ ଗାଁରେ ନଥିଲି । ତା ସାଙ୍ଗରେ କେତେ ବରଷ ହେଲାଣି ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ମେଙ୍କି ଖବର ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆମ ସାହିରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ମେଙ୍କି । ସେ ମୋ ସାନ ଭଉଣୀ । ତେଣୁ କହନ୍ତି ଗୁରୀଙ୍କ ଘର ମେଙ୍କି ଓ ମା ଘର ମେଙ୍କି । ମା କହିଲେ ମୋ ବୁଢ଼ୀମା ।

କାହିନୀ ସାହି

ଭୁଲୁଶାଇଲୋକୁ କାନୁନଗୋ ସାହି ବା କାନଗୋଇ ସାହି ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେ ସାହିର କିଏ କେବେ ଚକଦା କାନୁନଗୋ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ସାହିର ନାଁ ହୋଇଛି କାନୁନଗୋ ସାହି ବା କାନୁନଗୋଇ ସାହି । ସବା ସେମୁଣ୍ଡରେ ରାମ ବଡ଼ାପାଙ୍କ ଘର । ବଡ଼ାପା ଓ ବଡ଼ମା ଚାଲିଗଲେଣି । ବଡ଼ପୁଅ କୁନାଭାଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଗୌଡମ ନଗରରେ ଥା’ନ୍ତି । ମଝିଆଁ ପୁଅ ରେବ ମଧ୍ୟ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥାଏ ଓ ସାନପୁଅ ମୁନା ନାଗପୁରରେ ଥାଏ । କୁନାଭାଇ ତଳ ଝିଅ ଶାନ୍ତିଅପା । ତିନିଭାଇରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଗେଲବସର ଝିଅ । କେତେ ଦେଇନେଇ ତାକୁ ବାହା ଦେଇଥିଲେ । ବାହାହୋଇଯିବାର ଅଛ ଦିନ ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲା । ଶାନ୍ତି ଅପା ମତେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲା । ତାର ମୁହଁ ମୋ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଧରା । ସେ କିପରି ଚାଲିଗଲା ସେ ବିଷୟରେ କେତେ ଲୋକ କେତେ କଥା କହନ୍ତି । ବଡ଼ାପା ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ମୁଁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ମାତ୍ରିକ ପଢ଼ୁଥିଲି । ବଡ଼ମାଙ୍କ ବାପଘର କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ବଡ଼ସାହିରେ ।

ରାମବଡ଼ାପାଙ୍କ ଘର ପାଖକୁ ବଚ ଭାଇଙ୍କ ଘର । ବଚଭାଇ କଲିକତାରେ ଚଟକଳରେ କାମ କରୁଥିଲେ ଓ ମାଟିଆବୁରୁଜରେ ରହୁଥିଲେ । ସେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଭଉଯୋଭ ତାଙ୍କ ଝିଅ ଜୋଇଁ ପାଖରେ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘର ପାଖକୁ ଲାଗି ନାଗୁଆଜାଙ୍କ ଘର । ନାଗୁଆଜାଙ୍କ ପୁଅ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ମୁଁ ସାଙ୍ଗହୋଇ ମାଇନର ପଦ୍ଧତିକୁ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦେଖିବାକୁ ତ୍ରିପତ୍ର କଳା ବୋଲି ତାକୁ ସ୍କୁଲରେ ପିଲାମାନେ କାଳିଆ ଜଗନ୍ନାଥ ବୋଲି ତାକୁଥିଲେ । ତା ବୋଇ ବସନୀବୋଇମା, ବାପଘର ରଷ୍ଣାନାଥପୁର ପାଖ ଓଡ଼ପଡ଼ାରେ । ସେ ନାଗୁଆଜାଙ୍କ ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ । ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀର ଝିଅ ବସନୀ ଅପା ବିରିବାଟି ପାଖ ନିମେଇଶାପୁରରେ ବାହା ହେଇଛି । ବସନୀ ବୋଇମା ଝିଅ ସୁଧା ପାଖ ଗାଁ ବଶ୍ନୁଆସାହିରେ ବାହାହୋଇଛି । ବସନୀ ବୋଇମା ଓ ମୋ ବୋଇ ଗୋଟିଏ ଗାଁର ଝିଅ କହିଲେ ଚଲେ । ମୋ ବୋଇର ବାପଘର ଥିଲା ଓଡ଼ପଡ଼ାରେ । ସେମାନେ ପୁରୁଣକୁ ଉଠି ଆସିଥିଲେ । କ୍ଷୀର ଅପା, ବେଙ୍ଗ ଅପା, ଚେଙ୍ଗ ଅପା ଓ ହୁକେଇ ଅପା- ସମସ୍ତେ ସେହି ସାହିର ।

କ୍ଷୀରଅପା ସଠିଲୋରେ ବାହାହୋଇଥିଲା । ସେ ଓ ରାକୁଭାଇ ଆସି କାନଗୋଇ ସାହିରେ ରହିଲେ । ଝିଅ ପାଗି- ରାମବଡ଼ାପାଙ୍କ ପୁଅ ରେବକୁ ବାହାହୋଇଛି । ପୁଅ ଅରୁଣ (ବାଇନ) ଅର୍ଥ ବିଭାଗରେ ଜଣେ ବଡ଼ ଅଫିସର । କଟକର ମହାନଦୀ ବିହାରରେ ଘରକରି ରହିଛି । ବେଙ୍ଗଅପା ବର ନାଁ ମଧ ରାକୁଭାଇ । ଘର ମୂଳସୁଆଙ୍ଗରେ । ପରେ ସେମାନେ କଟକର ବାକାବଜାରରେ ରହିଲେ । ଚେଙ୍ଗଅପା ଖବର ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ସବୁ ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ସୁଦର ହେଉଛି ହୁକେଇ ଅପା । ଦେହର ରଙ୍ଗ ଠିକ ଗୋଲାପ ଫୁଲ ପରି । ସେ ବସନୀଅପା ଦିଅରକୁ ବାହାହୋଇଛି ।

ତା'ପରେ ଭାଗାଭାଇର ଘର । ତାଙ୍କର ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ପାଖଘର ଖତ୍ରାଙ୍କା ଓ ବିପନା ବୋଇ ମାଙ୍କର । ବିପନା ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ପଦ୍ଧତିକୁ । ଅଛ ବୟସରେ ଚାଲି ଗଲା । ଖତ୍ରାଙ୍କା ନାହାନ୍ତି କି ବିପନା ବୋଇ ମା' ମଧ ନାହିଁ । ପିଠୀ ପଣା କରିବାରେ ବିପନା ବୋଇ ମା ଥିଲା ଓଡ଼ାଦ ।

ତଥାଲିସାହିରେ ରହୁଥିଲେ ନେତ୍ରି ଅଜା, ଗୋପୀ ଅଜା, କାଶୀଅଜା ଓ ରହାକର ବଡ଼ାପା । ନେତ୍ରିଆଜାଙ୍କ ପୁଅ ଗଙ୍ଗା ଭାଇ । ଭାଇତୀୟ ବିମାନ ବାହିନୀରୁ ଫେନସନ ନେଇ ଘରେ ଥିଲେ ଏବେ ଚାଲିଗଲେ । ଗୋପୀଅଜାଙ୍କ ପୁଅ ରମେଶ (କୁନିଆଁ) ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହୁଛି । ସେ ଓ ମୁଁ ଏକାଠି ସାଙ୍ଗହୋଇ ପଦ୍ଧତିକୁ । ତା' ବୋଇ ନିଶୀବୋଇ ମା ବହୁତ ଦିନଯାଏ ବଞ୍ଚିଥିଲା । ଚାଲିଗଲାଣି । କାଶୀଅଜା କାଠିରି ମୂଳଲାଗି ଗୁରୁତରାଣ ମେଣ୍ଟାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପରିବୋଇମା । ତେଜାହୋଇ ଦେଖିବାକୁ । ମୁଣ୍ଡରେ ବଡ଼ ସିନ୍ଧୁର ଶୋପା । ତା' ଘର ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାଟିକଲେ ଏ ମୁଣ୍ଡକୁ ଶୁଭିବ । ସାନିଝିଅ

ଚିକି ଘରକୋଇଅ ହୋଇ ଗାଁରେ ଥାଏ । ଗୋଟିଏ ପୁଅ । ସେ କୁବନେଶ୍ୱରରେ ବାପା ସାଜରେ ଥାଏ । ତା' ନାଁ ତାରୁଣୀ । ରହାକର ବଡ଼ାପା ଆଗେ କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୱର ମେଢ଼ କରାଉଥିଲେ । ଏବେ ତାଙ୍କର ଆଉ କେହି ନାହାଁଛି ।

ମଞ୍ଜିସାହିରେ ଯତ୍ନଦାଦି, ଗୁରଦାଦି, କୁଞ୍ଜିଆ ମାମ୍ବୁ, ବନାମାମ୍ବୁ ଓ ମୂଷାଦାଦିଙ୍କ ଘର । ଯତ୍ନଦାଦି ତାଙ୍କ ବିଜାଗରେ ପୋଷମ୍ୟାନ୍ ଥିଲେ ଓ ଶେଷରେ ତେଣୁକୁଡ଼ା ତାଙ୍କଘରକୁ ବଦଳିହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଭାରି ସ୍ନେହୀ ଓ ମାମଲୁତକାରିଆ ଲୋକ । ବଡ଼ପାଟିଆ ମଧ୍ୟ । କାହା ପ୍ରତି କିଛି ଅନ୍ୟାୟ ହେଲେ ସେ ସହିପାରୁନଥିଲେ । ବଡ଼ପାଟିରେ ଆସି ଦାଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରତିକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଥିଲେ । ଶେଷରେ ଦାଢ଼ି ରଖିଥିଲେ । ସେ ଚାଲିଗଲେଣି । ବଡ଼ପୁଅ ବୁଢ଼ା ମଧ୍ୟ ଏବେ ଚାଲିଗଲା । ସାନପୁଅ ଧୂନା କଟକରେ ଥାଏ । ବୁଢ଼ା ବଡ଼ ପୁଅ ଗେରୁଆ ମଧ୍ୟ । ବୁଢ଼ାବୋଉ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ବାପଘର ଗଡ଼ିଜଙ୍ଗରେ । ସେ ଅନେକଦିନୁ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ ।

ଗୁରଦାଦି ଓ ଗଗନାବୋଉ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ଗଗନ । ସେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ରହୁଥିଲା । ଏବେ ମହାନଦୀ ବିହାରରେ ରହୁଛି । ଗୁରଦାଦି ବହୁତ ଦିନୁ ଚାଲିଗଲାଣି । ଝିଅ କାମିନି ମଧ୍ୟ ବାହାହୋଇ ଗଲାଣି କେତେଦିନୁ । ଗୁରଦାଦିଙ୍କ ଖୁଡ଼ୀ ବନାବୋଉମା ବନା ମାମ୍ବୁ ପୁଅ କରିଥିଲା । କାଲୁଣି ଓ ନାହୁରୀ ମଧ୍ୟ । ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ସାଜେ ସାଜେ ନିଜେ ଜବାବ ଦେବ । ଥରେ ମୋ ବୋଉକୁ ପଚାରିଲା, “ଇଲୋ କୁନିଆ ବୋଉ, ଏ ବାରିଆ ମାଇପକୁ ରାଷ୍ଟି ବାଢ଼ି ଆସେ ? ନାହିଁବା, ସେଇଟା କୋଉଠୁ ରାଷ୍ଟି ଜାଣିଲା ?” ମୋ ସାନ ଭାଇ ଶଶୀକୁ ତାଙ୍କେ ଛାଟିଆ । ମୋତେ ତାଙ୍କେ ବାରିଆ । ଥରେ ଯୋରକୁଳରେ ଅତଥାଉପରେ ବସି କୁଆଡ଼କୁ ଅନେଇ ନବଜିଆ କଥା କହୁ କହୁ ଅତଥା ଉପରୁ ଖସି ପଡ଼ି ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଯାଇ ଯୋର ପାଣିରେ । ଭାଗ୍ୟକୁ କିଛି ହୋଇନାହିଁ । ପାଟି ଖୋଲିଲେ ଆଗେ ଭଣ୍ଡ ସଣ୍ଡ କଥା ପାଟିରୁ ବାହାରେ ।

ନବଜିଆ ମୂଷାଦାଦି

ମୂଷାଦାଦି (ଭଲ ନାଁ ବୈଦ୍ୟନାଥ) ଭାରି ନବଜିଆ ଲୋକ ଥିଲେ । ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଆମେ ସବୁ କିଛି କାମ କଲେ ଆମକୁ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାକୁ ମୂଷାଦାଦି ଆଗେ ବାହାରୁଥିଲେ । ତ୍ରାହଣ ସାହିକୁ ଗଲେ ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ “ଆରେ ସମୁନାକେଯି କହିଲେ ବୀରା କେଯିକି, କାଣିଆକେଯିଙ୍କ କଥା ସରିଗଲାରେ ।” ଆମେ ପିଲାଏ ତାଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣି ହସି ହସି ଗଡ଼ି ଯାଉଥିଲୁ । ମୂଷାଦାଦି ଦୁଇଥର ବାହା ହୋଇଥିଲେ । ଆଗ ଖୁଡ଼ୀକୁ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ପଛ ଖୁଡ଼ୀକୁ ଦେଖିଛି । ତାଙ୍କ ବାପଘର ପୁରୀରେ । କୁଞ୍ଜିଆ ମାମ୍ବୁ ଓ ବନା ମାମ୍ବୁ ଦିହେଁ ମୋ ବୋଉ ସାଜରେ ଭାଇ ଭଉଣୀ

ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ମାମୁ ବୋଲି ତାକୁ ଥଳି । ତାଙ୍କ ସାନଭାଇ ବଚମାମୁ ତାଙ୍କ ମାମୁଘର କାଳିକାପୁରକୁ ପୁଅ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁକୁଡ଼ାରେ ହୋମିଅପାଥ ଦୋକାନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବାହା ହୋଇଥିଲେ, ମୋ ସାଙ୍ଗ ପ୍ରଫୁଲର ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କୁ । କୁଞ୍ଜିଆ ମାମୁ ତ ନାହିଁ । ବନା ମାମୁ ଓ ବଚ ମାମୁ ମଧ୍ୟ । ବନା ମାମୁ ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ଖେର୍ବାରେ କିଛି ଦିନ ଥିଲା । ତାପରେ ଯାଇ ଭଦ୍ରକରେ ରହିଲା । ରାଷ୍ଟ୍ର ଡିଆରି ବିଭାଗରେ । କୁଞ୍ଜିଆ ମାମୁ ପୁଅ ବିଜୟ ତା ପିଲାପିଲି ଧରି ଗାଁରେ ଥାଏ । ମଣିଭଙ୍ଗ ସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟର ଥିଲା । ଏବେ ପେନସନ୍ ନେଲାଣି । ଭଉଣୀ କଣ୍ଠେଇର ବାହାଘର ହୋଇଯାଇଛି । ସାନଭାଇ ଅକ୍ଷୟ ଓ ଅଭି ଥାତି ହୁବନେଶ୍ୱରରେ । ବିଜୟର ପୁଅ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ଗାଆଁରେ ଥାଏ । ଏବେ ଅନଗୁଳର ବାଜିରାଉଡ଼ ଛାତ୍ରବାସରେ ଜଣେ ମାଷ୍ଟର । କୁଞ୍ଜିଆ ବୋଉମା ମୋ ମା’ର ଭାରି ସାଙ୍ଗ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଦୁଇଭଣ ଭୂତ ତାଆଣୀ ଗପ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ ତାର ଆଉ ଅଛ ନଥିଲା । ତାଆଣୀ, ଚିରୁଗୁଣୀ, ପିତାଶୁଣୀ, ହ୍ରାହୁଣ ଭୂତ, ପଠାଣ ଭୂତ- ସମସ୍ତକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ଆଜିକାଳି କେତେ ସିରିଏଲ୍‌ରେ ସେବକି ଗପ ଲେଖାଯାଇଛି । କୁଞ୍ଜିଆ ବୋଉମା ବଞ୍ଚିଥିଲେ ଏସବୁ ସିରିଆଲକୁ ମାଳ ମସଳା ଯୋଗାଇ ବେଶ କିଛି ଧନ ଓ ମାନ ଅର୍ଜନ କରି ପାରୁଥାଆନ୍ତା । ବଢ଼ି ସାହି

ଏଥର ପାଳି ପଡ଼ିଲା ବଡ଼ସାହିର ବା ଆମସାହିର । ଆମ ସାହିରେ କୁଳମଣି ଦାଦାଙ୍କ ଘର, ଆମ ଘର, ଭଗବାନ୍ ଦାଦା, ବନ୍ଦୁ ବଢ଼ାପା, ମାୟାଧର ଅଜା, ବିଦ ଅଜା, ହୁରିଆ ଦାଦି ଓ ପୁରଭାଇଙ୍କ ଘର । ପୁରଭାଇ ପାଖ ଗାଁ ଜୟତଳଙ୍ଗରୁ ପୁଅ ହୋଇ ଥାଏଥିଲା । ତେଣୁ ବନାବୋଉମା ତାଙ୍କୁ ଠାଇଁଆ ବୋଲି ତାକୁ ଥିଲା । ପୁର ଭାଇଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ଗୋଲକ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା । ପାଟନା କ୍ୟାମ୍ ଜେଳରେ ଥିଲାବେଳେ ମତ୍ର୍ୟ ବରଣ କରିଥିଲା । ସାନପୁଅ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ (ତାକନାମ ଅଦା ବା ଅଦୁଆ) ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ମାଇନର ପଡ଼ୁଥିଲା । ତା’ପରେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲରେ ମାଟ୍ରିକ ପଡ଼ିଲା । ଗ୍ରାମସେବକ ହୋଇଥିଲା । ପେନସନ୍ ନେବାପରେ ଏବେ କଟକରେ ରହୁଛି । ମଣିରେ ମଣିରେ ଗାଁକୁ ଆସେ । ତା ସ୍ତ୍ରୀ କମଳା ଜଣେ ଶ୍ଵାସରୋଗୀ । ତା ବାପଘର ମଧ୍ୟରେ । ତା ବାପାଙ୍କ ନାଁ ଯତ୍ନନାଥ ଦାସ । ଚିକିଏ ଖଲିଆ । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଛୋଟା ଯତ୍ନ ବୋଲି ତାକରି । କମଳା ଆଉ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର କମଳା ସାଙ୍ଗରେ ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଛୋଟା ଯତ୍ନ ଆମ ଗାଁକୁ ଥାଏଥିଲେ । ଗାଁରୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡକାଗଲା ଠାକୁର ଘରକୁ । ସେଠି ଅଛ ଚିକିଏ ଖଲିଆ ପିଆ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ପୁରଭାଇ ପ୍ରଥମେ କହିଲେ, “ମୁଁ ଠାକୁର ଘରେ ଟହଳିଆ, ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ

ଗୋଲିଆବୋଇ ମୁଖରା । ମୋ ପୁଅ ମୂର୍ଖ, ବାହାଘର କରିବେ ତ ?” ଛୋଟା ଯଦୁ ପୁରଭାଇଙ୍କୁ ବଳିଗଲେ, କହିଲେ, “ସବୁ ଶୁଣିଲି । ମୁଁ ତ ଆଗରୁ ମନ ଠିକ୍ କରି ଆସିଛି । ଯଦି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ କୁଷ ରୋଗ ବି ହୋଇଥାଏ, ମୁଁ ବାହାଘର କରିବି । ବାହାଘର ହେଲା, କମଳା ବୋହୁ ହୋଇ ଆସିଲା । ମୋ ଗେହା ପୁତ୍ରରାବୋହୁ । ସେ ଆସିଲା ପରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ବାହ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଗୋଲିଆ ବୋଉ ଭାଉଙ୍କୁ ବେଶ ସମ୍ବାନ୍ଧ ଥିଲା । ଯେଉଁ ଦିନ ଗୋଲିଆ ବୋଉ ଭାଉଙ୍କ ଚାଲିଗଲା, ସେ ଦିନ ମୁଁ ଗାଁରେ ଥାଏ । ସଂଧାବେଳ, ଶୀତ ଦିନ । ଗାଁରେ କେହି ନଥାନ୍ତି । ଯଦୁଦାଦିଙ୍କ ସାଇରେ ପୁରଭାଇଙ୍କର ଝଗଡ଼ା ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ପୁରଭାଇ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଢ଼ିବାରୁ ମୁଁ କହିଲି ‘‘ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବେତା ଆଶ । ତା ଭିତରେ ଭାଉଙ୍କୁ ରଖି, ବେତାକୁ ମୁଣ୍ଡେର ମଶାଣିକୁ ନେଇଯିବା । ସେ ନାକରେ ସୁନା ନୋଳି ପିଣ୍ଡିଥିଲା । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଖୋଲି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଦାତ ଲଗେଇ ଖୋଲିଦେଲି, ବେତାକୁ ମୁଣ୍ଡେରଳା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ । ମଶାଣିରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସେଠି ଯଦୁଦାଦି, ଧୋବା ସାହିରୁ ଦିନା ଓ ସନାକୁ ନେଇ ହାଜର । ପାଖ ଆମ ଗଛରୁ କାଠ କଟା ହେଲା । ଶବ ସଜ୍ଜାର ହେଲା । ସେତେବେଳେ ଯାଏ ମୁଁ କାନ୍ଦିନଥିଲି । ତାପରେ କାନ୍ଦିଲି । ସବୁକଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ରାଗରେ ମୋତେ ବହୁତ ଶମାକଟା ମଧ୍ୟ ସେ କରିଥିଲା, ଆଜି ତା କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ପୁରଭାଇଙ୍କ ଦୁଇବଖରିଆ କୋଠାୟର । ତା’ ନାଆଁ ଦିଆୟାଇଛି ‘‘ସହାଦ ଗୋଲକ ଭବନ’’ । ଗୋଲକ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ଭଲ ଥିଲା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଗୋରା ତକ ତକ ଚେହେରା, ଯେପରି ତା ଚେହେରାରୁ ଗୋଟାଏ ତେଜ ବାହାରୁଛି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ (ଅନୁଆ)ଟା ଗେଡ଼ାଟାଏ । ଗୋଲକର ମୁଢ୍ୟ ପରେ ପୁରଭାଇ ପାଗଳ ଭକିଆ ହୋଇଗଲେ । ପୁର ଭାଇ ଚାଲିଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ଧରଣ ଅନ୍ୟ ରକମର ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ପୁରଭାଇଙ୍କ ଘରକୁ ଲାଗି ଅଜା ବଉଁଶଙ୍କ ଘର । ମାୟାଧର ଅଜା, ବିଦ ଅଜା ଓ ନିଧ ଅଜା । ଏମାନଙ୍କ କଥା ଆଗରୁ ଲେଖିଛି । ହୁରିଆ ଦାଦିଙ୍କ ଘର ଅଜାବଉଁଶଙ୍କ ଘରର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ । ତାଙ୍କ ନାମ ହୃଦୀକେଶ ମହାତ୍ମି । ଟାଟା କମାନିରେ ଯାମ୍ବେଦ ପୁରରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେ ଏବେ ୩/୪ ବର୍ଷ ହେଲା ଚାଲିଗଲେଣି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମନିଆ ବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ ମଧ୍ୟ । ପୁଅ ଶୁନା କୃଷି ବିଭାଗରେ କାମ କରେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ବେଶ ସଂପର୍କ ବାଢ଼ି କଲାଣି । ବିଦଅଜାଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରଭାକର ଭାଇ ବୁବନେଶ୍ୱରର ବରମୁଣ୍ଡା କଲୋନିରେ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଇପୁଅ ହୋଇଲ ବିଜିନେସରେ । ଜୋଙ୍କ ଭଣେ ବଡ଼ ମିଳିଟାରି ଅପିସର ।

ତାପାଖକୁ ଲାଗି ବହୁ ବଡ଼ାପାଙ୍କ ଘର । ବହୁ ବଡ଼ାପା ଟାଟାନଗରରେ ପୋଷମ୍ୟାନ ଥିଲେ । ଭାରି ସାଦା ସିଧା ଓ ନିରୀହ ଲୋକ । ତାଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ନଟ ଭାଇ । ତେଣୁ ବଡ଼ମାଙ୍କୁ ଆମେ ନଟିଆବୋଉ ବଡ଼ମା ବୋଲି ତାଙ୍କୁଥିଲୁ । ତେଣା ହୋଇ ଦେଖିବାକୁ ଓ ଭାରି ବଡ଼ପାଟିଆ । ମଞ୍ଚ ସାହିରୁ ଯଦୁ ଦାଦି ଓ ବଡ଼ସାହିରୁ ନଟିଆବୋଉ ବଡ଼ମା ପାଟି କଲେ ସାରା ଗାଁଟା ତୁଳୁକିବ । ବଡ଼ମା କିନ୍ତୁ ଭାରି ସେହୀ । ଯାହା ମନକୁ ଆସିଲା ଆଖି ମିଟି ମିଟି କରି ତବଢ଼ବୀଙ୍କ ତଳି କହିଯିବେ । ତା'ପରେ ଯୋଉ କଥାକୁ ସେଇ କଥା । ତାଙ୍କ ବାପ ଘର ତେଣାଙ୍କୁଡ଼ା ପାଖ ଦିଅସାହିରେ । ଦିଅ ସାହିରେ ଆଉ କେହି ନାହାଁଛି ।

ନଟଭାଇ କଟକରେ ଆର. ଏମ. ଏସରେ ସର୍ଟର ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ରେଳ ଗାଢ଼ିରେ କଲିକତା ଯିବାକୁ ପଢ଼ୁଥିଲା । ମୁଁ କଲିକତାରେ ପଢ଼ୁଥୁବାବେଳେ ତାଙ୍କର ତିରୁଟି ପଡ଼ିଲେ, ସେ ମୋ ନିକଟକୁ ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ବାଲିଗଂଲ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହୁଥିଲି । ଦି'ଭାଇ ବୁଲି ବୁଲି ବାଟରେ କ୍ଵାଲିଟି ଆଇସିକ୍ରିମ ଖାଇ ଆସୁଥିଲୁ ହାଓଡ଼ା ଷେସନକୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେଇଠି ଛାଡ଼ି ପୁଣି ଚାଲି ଆସୁଥିଲି ଆମ ହଷ୍ଟେଲକୁ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଗାଁର ସବୁ ଖବର ମିଳିଯାଉଥିଲା ଓ ସେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଭଲମନ କଥା ସବୁ ବାପା ବୋଉକୁ କହୁଥିଲେ ।

ନଟ ଭାଇଙ୍କ ସାନ ଭାଇ କିଶୋରୀ । ତାଙ୍କ ନାମ କୁନିଆଁ । ଦରହସାଟାଏ । ସେ ମୋଠାରୁ ମୋର ସାନ ଓ ମୋର ଭାରି ସାଜ । ସାଇହୋଇ ମାଇନର ପଢ଼ୁଥିଲୁ । ତା ସ୍ତ୍ରୀ ଶୈଳ । ବଡ଼ ପୁଅ ବାବୁଙ୍କା ସିନ୍ଧିକେଟ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ବଡ଼ ଅଫିସର । ସାନ ପୁଅ ବାଦଳ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ଗବେଷଣା କରେ । କୁନିଆ ପୁରୁଣା ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରାମକୃଷ୍ଣମିସନ ପାଖରେ ସୁନ୍ଦର ଘରଟିଏ କରି ରହିଛି । ବାବୁଙ୍କାର ସ୍ତ୍ରୀ ମୀତା ଜଣେ ଅଧାପିକା । ଆମର ଭାରି ଗେହା ।

ନଟଭାଇଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ମେଘା । ତା ଆଇକୁ, ଅର୍ଥାତ ନଟିଆବୋଉ ବଡ଼ମାଙ୍କୁ ଭାରି ହଇରାଣ କରେ । ତା ବୋଉକୁ ମୋଟେ ମାନେ ନାହିଁ । ତା ବୋଇ ନାଁ ସରବୁବାଳା । କଲ୍ୟାଣପୁରର ଝିଅ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଭରଣୀ ହିସାବରେ ସଜଅପା ବୋଲି ତାଙ୍କୁଥିଲି । କହୁଥିଲି ସଜଅପା ସବୁବେଳେ ସଜ । ମୋ ଦେଖାଦେଖି ମୋ ସାନଭାଇ ଶଶୀ ଓ ସାନଭରଣୀ ମେଙ୍କି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ସଜଅପା ବୋଲି ତାକିଲେ । ତୁରଭଣ ଦିଅର ଓ ଜଣେ ନଣଦିଙ୍କୁ ସେ ଭାଇ ଭରଣୀପରି ପାଇଲେ । ଆଉ ଦିଅର ଭାଇଙ୍କ ଓ ନଣଦିଭାଇଙ୍କ ଥଙ୍ଗ ତାମସା ଚକିଲା ନାହିଁ ।

ମେଘା ସ୍ୟାହି ପିଆଇଦେଲା

ମେଘା ଥରେ ଗୋଟିଏ ପିଲାଙ୍କୁ ସ୍ୟାହି ପିଆଇ ଦେଲା । ସେ ପିଲା ସ୍ୟାହି ପିଲ
ନେଲିଆ ଜିଭ, ନେଲିଆ ଦାତ ଓ ନେଲିଆ ଓଠ ଦେଖାଇ କାହି କାହି ମୋ ପାଖରେ

ହାଜର ହେଲା । ମୋତେ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ତଥାପି ମେଘାକୁ ତାକିଲି ଓ ପଚାରିଲି । ସେ କହିଲା, “ବିଭୂତି ଦାଦି, ଇଏ ମତେ କହିଛି ସ୍ୟାହି ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ବଢ଼ିଆ । ଖାଇବାକୁ କେମିତି ଲାଗେ ? ମୁଁ ତାକୁ ଦୁଆଡ଼ ଦେଇ କହିଲି ପିଉନୁ । ଜାଣି ପାରିବୁ । ଏତିକିରେ ସେ ପିଇଦେଲା । ମୋର ଦୋଷକ’ଣ ?” ନିଶାପ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ସେ ପିଲାକୁ ତାକିଲି । ସେଠି ନୋଟାରେ ପାଣି ଅଛି । କୁଳୁକୁଆ କର, ଦାତ, ମୁହଁ ଓ ୩୦ ସବୁ ସଫାକର ।

ମେଘାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସାନଭାଇ ଅଛି । ଉଭୟଙ୍କ ନୀଳୁର ବାହାଘର ହୋଇଗଲାଣି । ମେଘା ଏବେ କଟକରେ ରେଳ ଲାଇନ କଢ଼ରେ ରହେ । ଭାରି ଶିବ ଭକ୍ତ ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର କଳାଣି । କେତେ ବର୍ଷ ତଳେ ସଜଅପାକୁ ଦେଖିଥିଲି । ପୁରାପୂରି ନିଜ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ଆଉ ନାହାଁଛି ।

ନିରଭାଇଙ୍କ ଘର ସାମନାରେ ଭଗବାନ୍ ଦାଦାଙ୍କ ଘର । ତାଙ୍କର ବଢ଼ିଛି ନି ବସନ୍ତ କୁମାରୀ । ତାଙ୍କର୍ମ ମୁଣ୍ଡି । ପୁଅ ଧନିଆଁ । ଜନ୍ମ ହେବାର ଅଛି କେତେ ଦିନରେ ଚାଲିଗଲା । ମୁଣ୍ଡବୋଇ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ବାପପର ବରତ୍ତିହ ବା ବଢ଼ିଅ ଗାଁରେ । ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ନାମ ଗରଇବା । ସେ ଗେଡ଼ା ହୋଇଥିବାରୁ ତାକୁ ତାକୁଥିଲେ ମେଣି ଗରଇ । ମୁଣ୍ଡରେ ନିଗ୍ରୋହ ବାଳପରି କୁଞ୍ଚିତକୁଣ୍ଡିଆ ବାଲ । ହାତରେ ଗୋଟିଏ ବାଢ଼ି । ଅଣାରେ ଖୁଅଥାଏ ପାନ ବରୁଆ ଓ ପାନ କୁଟା । ମେଣିଗରଇ ଅଜା ଯେତେବେଳେ ଝିଅଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି, ଝିଅ ବାହୁନି ବସନ୍ତି । ପୁଣି ଗଲାବେଳେ ବାହୁନା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପିଲାଲୋକ । ନଚେଦ ଫରୋ ଉଠାଇଥାନ୍ତି । ମେଣିଗରଇଙ୍କ ପୁଅ ଧୂବ । ତାକତି ଧୋବେଇ । ଦେଖାସ୍ଵୀନ କଖାରୁବଦ୍ଧିଟିଏ । ସବୁବେଳେ କାମିଙ୍କ ଉପରେ ପାକେଲା ଗାମୁଛା ।

ଥରେ ମୁଣ୍ଡବୋଇ ଖୁଡ଼ି ବାପପର ଯାଇଥିଲା । କିଛିଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର ଆସିବା ବେଳ ହେଲାରୁ ମୁଁ ସୁଆରିରେ ବସି କୁଣ୍ଠିଆହୋଇ ଗଲି ତାଙ୍କୁ ଆଣିବାକୁ । ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ ଚାହା, ଦହି, କଦକୀ, ଗୁଡ଼ ଓ ମେଂଚାଏ ବସିଲା ମରିଷି ଯିଅ । ଏଥରୁ କୌଣସି ଜିନିଷ ମୁଁ ଖାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଖାଇଲି ନାହିଁ । ଧୋବେଇ ମାମୁଁ ଆସି କହିଲେ, “ନିଶ୍ଚୟ କିଏ ଶିଖାଇ ଦେଇଛି ସେଥିଲାଗି ଖାଇନାହିଁ ।” ମୁଁ କହିଲି “କାହାର କ’ଣ କିଛି କାମ ନଥିଲା । ମୋତେ ଶିଖାଇବାକୁ ଯାଇଥିଲା ।” ଏହା କହି ମୁଁ ସେଇ ଗାଁର ବିଚଭାଇ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲି । ବିଭାଇର ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ସେମାନେ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତା’ପରେ ଧୋବେଇ ମାମୁଁନିଜେ ଆସି ମୋତେ ଖୁସାମତ କରି ନେଇଗଲେ । ସୁଆରିରେ ବସି ଖୁଡ଼େଇ ପୁତ୍ରରା ଆସିଲୁ । ଅଧିଷ୍ଠାର ବାଟ । ଘରେ ଆସି ମା, ଭାଇବୋଇ ଓ ବୋଉଙ୍କୁ ଏକଥା କହିଲି । ସେମାନେ କହିଲେ ଭଲ କଲୁ । ତାଙ୍କୁ କ’ଣ ପୁରି, ତରକାରୀ ଓ କାକରା ସୁଆଙ୍କି କରି ଆସୁନଥିଲା ? କି ଅଗଣୀ ସାହୁ ଶୁଦ୍ଧିଆ ଦୋକାନରୁ ବୁଦ୍ଧିଆ କି ରସଗୋଲା ସେମାନେ ଆଣିପାରିଲେ ନାହିଁ ?

ବଢ଼ିଆ ଗାଁକଥା ଲେଖିଲାବେଳେ ବଢ଼ିଆ ମଠର ଅଧ୍ୟକାରୀଙ୍କ କଥା ନ ଲେଖିଲେ କଥାଟା ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇଯିବ । ବଢ଼ିଆ ମଠରେ ଠାକୁର ଥିଲେ । ପୂଜାରୀ ତ ଥାନ୍ତି । ତେବେ ମଠରେ ଖାଇ ଖଣ୍ଡରେ ଶୋଇବାକୁ ଜଣେ ଅଧ୍ୟକାରୀ ଥିଲେ । ସେ କୋଉଁଠୁ ଆସି ବଢ଼ିଆ ମଠରେ ରହିଲେ ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଦେଖିବାକୁ ଗେଡ଼ା ହୋଇ, ବର୍ଣ୍ଣ କଳା । ଥରେ କୋଉଁଠି ପଙ୍ଗତ ହୋଇଥିଲା । ସେଠି ଏ ଅଧ୍ୟକାରୀଏ ଥାନ୍ତି । ପଦରରେ ସବୁ ଲାଗିଗଲାଣି । ହଠାତ୍ କୋଉଁଠୁ ଗୋଟାଏ ଜଟିଆ ଷେଷ ଆସି ପଙ୍ଗତ ମଞ୍ଚରେ ହାଜର । ସେ ଷେଷକୁ ଦେଖି ଅଧ୍ୟକାରୀଙ୍କର ପିଲେହି ପାଣି । ପଙ୍ଗତରୁ ଉଠି ପଦର ଛାଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ପରେ ସେ ଷେଷକୁ ଗୋଟିଏ ପଦରରେ ଯାହା ବଢ଼ା ହୋଇଥିଲା ତାକୁ ନେଇ ଦେବାରୁ ସେ ଖୁସି । ଷେଷ ଖାଇ ଚାଲିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟକାରୀ ଆଉ ନଫେରତି । ସେଇଦିନୁ ଯଦି କୋଉଁ ପଙ୍ଗତରେ ଅଧ୍ୟକାରୀ ବସିଥିବେ, ତେବେ ଖାଲି “ଘରି କୋଏ । ଘରି ଘରି କୋଏ” କହିଦେଲେ ଅଧ୍ୟକାରୀ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ବାଟରେ ଅଣନିଶ୍ଵାସୀ ହୋଇ ବସିଯିବେ । ଶେଷରେ ଚଗଲା ପିଲାଏ ଡାକିଲେ “ଘରକୋଏ ଅଧ୍ୟକାରୀ” । ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖିଛି । ଥରେ ଦସ୍ତବତ ହୋଇ କହିଲି, “ଅଧ୍ୟକାରୀ ଆସ୍ତା, ଆପଣଙ୍କ ନାଁ କୁଆଡ଼େ ବଢ଼ିଆ ଅଧ୍ୟକାରୀକୁ ଘରିକୋଏ ଅଧ୍ୟକାରୀ ହୋଇଯାଇଛି ? ଆଉ ଏ ଖେଚଡ଼ା ପିଲା କୁଆଡ଼େ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇ ନାଁରେ ତାକୁଛାନ୍ତି ?” ମୋତେ କହିଲେ ତୁ’ତ ଭାରି ଭଲଟାଏ ଆଉ ? ତୁ ହଉଛୁ ଏ ଖେଚଡ଼ାଙ୍କ ଗୁରୁ ।” ଡାକରି କଥା ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲି “ଘରି ଘରି କୋଏ, ଅଧ୍ୟକାରୀ ଘରି କୋଏ ।” ଅଧ୍ୟକାରୀ ଶୋଧ ଶୋଧକା ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଯାଉ ଯାଉ କ’ଣ ଗୋଟାଏ ଝୁଣ୍ଟି ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ।

ଆମ ସାହି ଭଗବାନ ଦାଦାଙ୍କ ଘର କଥା ଲେଖୁ ଲେଖୁ କେତେ ଆଡ଼େ ଚାଲି ଗଲି । ଭଗବାନ ଦାଦା କଟକ ହାଇକୋର୍ଟରେ ପିଅନ କାମ କରୁଥିଲେ । ଓକିଲ ମହକିଲଙ୍କ ସାଇରେ ଦେଶ ଚିହ୍ନାପରିଚୟ । ତାଙ୍କର ଜାଲାଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଓକିଲାଟି ପଢ଼ି କିଛି ବର୍ଷ ଓକିଲାଟି କରି ନାଁ କଲେ ଜଣେ ଜଳ ହୋଇପାରିବି । ମୋତେ କେତେଥର ସେ ଏକଥା କହିଛନ୍ତି । ମୁଁ କହେ-ମୁଁ କ’ଣ ପାରିବି ? ସେ କହନ୍ତି- ତୁ ନିଷୟ ପାରିବୁ । ଥରେ ବାପାକୁ କହିଲେ । ବାପା କହିଲେ “ଭଗବାନ, ଓକିଲ ହେଲେ ମିଛ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଓକିଲାଟି ହଉଛି ମିଛର ବ୍ୟବସାୟ । ଭଗବାନ ଦାଦା ଆଉ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ଆଗରେ କ’ଣ କହିବେ ? କହିଲେ- ହଁ ଭାଇ, ସେ କଥା ସତ । ତେବେ ବାଜ (ମୋ ଡାକନାଁ) । ଜଳ ହୋଇ ଏ ଅଂଚଳର ନାଁ ରଖିଥାନ୍ତା । ବାପା କହିଲେ- ତାକୁ କଲ୍ୟାଣ କରୁଥା । ନୃସିଂହ ଜାଲେ ସେ ଅନ୍ୟ କୋଉଁ ବାଟରେ ନାଁ ରଖିବ । ବୋଲ୍ଲ ବିମାନରେ ବସି ଗୋଟିଏ ସହରରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସହରକୁ ଗଲାବେଳେ ମୋର ଏଇକଥା ଏବେ ବି ମନେ ପଡ଼େ ।

ଭଗବାନ ଦାଦାଙ୍କ ଘରକୁ ଲାଗି ଦାଣ ଆଡ଼କୁ ଆମ ଘର । ଦୁଇଟି ଖଂଜାର
 ଘର । ଗୋଟିଏ ଖଂଜାର ଦୁଆର ବଡ଼ । ଅନ୍ୟଟି ସାନ । ମୋ ବାପାଙ୍କ ନାଁ ରାଜକିଶୋର
 ମହାତି । ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ନାଁ ଲୋକନାଥ ମହାତି । ତାଙ୍କ ସ୍ଵୀକଳ୍ପ ନାଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ମୋ ବୋଉ ନାଁ
 ଉଦ୍‌ବେଶ । ଓଡ଼ପଡ଼ାର ଝିଅ ସିଏ । ପୁରଣକୁ ଉଠି ଆସିଥିଲେ ତା ବାପା ଓ ଦାଦି । ତା
 ବାପା ଥିଲେ ଜଣେ ପୁଲିସ୍ ଇନିସପେକ୍ଷର । ନାଁ ଥିଲା ଅଦ୍ଦୀତଚରଣ ପଞ୍ଜନାୟକ ।
 ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଗଲାବେଳେ ସମସ୍ତେ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉଥିଲେ । ଭାରି ରାଗୀ ଓ ପ୍ରତାପୀ
 ଥିଲେ ସେ । ଦାଦି ଥିଲେ ଗଦେଇ ପଞ୍ଜନାୟକ । ବୋଉର ଗୋଟିଏ ମାମୁଁ ଥିଲା ନୃସିଂହ
 ମାମୁଁ । ସେ ଆଉ ନାହାଁତି । ବୋଉର ବୋଉକୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ବୋଉ ତା ଜୀବନରେ ତା
 ବାପାଘର କେବେ ଯାଇନଥିଲା । ମୋ ବୋଉ କହେ ତା ଶାଶ୍ଵତ ଭାରି କଢା ଲୋକଥିଲେ ।
 ତିନି ଭାଇରେ ମୋ ବାପା ସବୁଠାରୁ ସାନ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଭାଇ ବାପାଙ୍କୁ ପୁଅ କରି
 ନେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସ୍ଵୀକୁ ଆଜି ହିସାବରେ ମା' ବୋଲି ତାକେ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ମାଜ
 ଅପା । ସାଇଲୋରେ ବାହା ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ତଳ ଭାଇ ଦାମୋଦର ମହାତି । ଦାମ
 ବାପା । ତାଙ୍କ ତଳ ଭାଇ, ଗରୁରୀ ବଡ଼ାପା । ସେ ତାଙ୍କ ମାମୁଁ ଘର ଖର୍ଜାକୁ ପୁଅ ହୋଇ
 ଯାଇଥିଲେ । ଦାମ ବାପାଙ୍କ ପୁଅ ସୀତାକାନ୍ତ । ତାକୁଥିଲେ ଧରିଆ । ଦୁଇନେଶ୍ଵର ବାପୁଜୀ
 ନଗରରେ ସେ ଘର କରିଥିଲେ । ସେ ନାହାଁତି । ଅଛି ବସ୍ତିପରେ ଚାଲିଗଲେ । ଦାମବାପାଙ୍କ
 ସ୍ଵୀକୁ ମୁଁ ତାକୁଥିଲି ଭାଇ ବୋଉ । କାରଣ ସୀତାକାନ୍ତ ଭାଇକୁ ମୁଁ ଭାଇ ବୋଲି ତାକୁଥିଲି ।
 ଭାଇଙ୍କର ବଢ଼ିଆ କୁକୁନୀ-ତଳ ନାଁ ରାଧାରାଣୀ । ତା ତଳ ଭରଣୀ ହେଉଛି ବୀଣାପାଣି ।
 ତାକ ନାଁ ହକନା । ସେ ଦୁଇନେଶ୍ଵରରେ ଥାଏ । ତା ବର ନାଁ ଦିଲ୍ଲୁ । ସେ ଆମ କମଳାର
 ପୁତ୍ରରା ହୁଏ । ବୀଣାର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଝିଅ । ଦୁଇ ଜଣୟାକ ଭାରି ଭଲ
 ପଡ଼ନ୍ତି । ହକନା ତଳକୁ ହୁନ୍ତୁ ଓ ସବା ପଛକୁ ମିନା । ଦିହେଁ ଯାକ ବାହା ହୋଇ ଗଲେଣି ।
 ହୁନ୍ତୁ ବାହାହେଇଛି ବ୍ରହ୍ମଗିରିରେ । ତା ବର ନାଁ ହେଉଛି ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ମହାତି । ଭାରି
 ମେହେତୁଆ । ମାଣ୍ଡିଆ କଙ୍କଡା ଆଶେ । ଚିଲିକା ତୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମଧ୍ୟ ।

ଭାଇ ବାହାହୋଇଥିଲେ ପୁରୀରେ । ତାଙ୍କ ଶଶୁର ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାତି, କାକଟପୁର
 ପାଖ କନ୍ଦଳପୁରରୁ ଉଠି ଆସିଥିଲେ । ଭାଉଜବୋଉଙ୍କ ନାଁ ମନୋରମା । ସେ ତିନି ବର୍ଷ
 ଆଗରୁ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଗେହା ଦିଅର ଥିଲି । ଭାଇଙ୍କର ଦୁଇ ପୁଅ- ବାପୁ ଓ
 ଗୋପାଳ । ବାପୁର ଭଲ ନାଁ ରହି ପ୍ରସାଦ । ବାପୁ ଟିକିଏ ହୃଦୟାଳିଆ । ବାହାସାହା ହେଲାଣି ।
 ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ ଅଫିସରେ କାମ କରେ । ଗୋପାଳ ନାଁ ଶତ୍ରୁ ପ୍ରସାଦ । ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ
 ନିଜେ ଠିଆ ହେବା ପିଲା ସିଏ । ଗୋଟିଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘର ଝିଅକୁ ବାହା ହେଉଛି । ଘରସ୍ତ୍ର
 ହୋଇଥିଲା ପ୍ରପଲ୍ଲ ।

ଆମ ଘରକୁ ଲାଗି କୁଳମଣି ଦାଦାଙ୍କ ଘର । କୁଳିଆଦି ଡାଙ୍କ ବିଭାଗରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ କିଏ କିଏ ଡାଙ୍କମୁନ୍ଦସି ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ସେ ପୋଷମାଷର ଥିଲେ । ଗୋରା ତକ ତକ ଚେହେରା । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଓଡ଼ପଡ଼ାର ଝିଅ । ଓଡ଼ପଡ଼ା ହିସାବରେ ମୋ ବୋଉର ପିଇସୀ ହେବେ । ବୋଉ ତାଙ୍କ ଅପୁରୀ ଅପା ବୋଲି ତାଙ୍କ ଥିଲା । ବଡ଼ ସାହିର ଇଏ ଦିହିଙ୍କ ସାଜକୁ କାନଗୋଇ ସାହିର ଆଉଏକ ଓଡ଼ପଡ଼ିଆଶୀ ବସନ୍ତ ବୋଉମା କୁଟିଗଲେ କେତେ ଆହୁ କେତେ କଥା କହନ୍ତି । ଆମେ କୁଆଡ଼େ ଧୋଇଆ ଅଂଚକର । କୁଳିଆଦିଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ । ନିମ୍ନାଇ ଚରଣ । ସମସ୍ତେ ନିମା ବୋଲି ତାଙ୍କ ଥିଲେ । ନିମା ଭାଇ ମୋଠାରୁ ମେମାସ ବଡ଼ । ନିମା ଭାଇର ପାଞ୍ଚ ଭଉଣୀ-ଚୁନି, କୁନି, ବିହୁ, ତରୁ ଓ ବୁଢ଼ି । କେବଳ ଚୁନି ଅପା ମୋଠାରୁ ବଡ଼ । ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଚମ୍ପାପୁଜ ପରି ରଙ୍ଗ । ମୋର କେହି ବଡ଼ ଭଉଣୀ ନଥବାରୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ପାଇ ରଙ୍ଗ ଭଳିଆ ହେଉଥାଏ । ଚୁନିଅପା ମୋର ଆଦରର ବଡ଼ ଭଉଣୀ । କୁଳିଆଦି କୁଳଙ୍ଗରେ ପୋଷମାଷର ଥିଲାବେଳେ ଚୁନି ଅପାର ବାହାଘର କରାଇଥିଲେ । କୁଳଙ୍ଗ ପାଖ ବଳରାମପୁରର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭାଇ ସାଜରେ । କୁନିବର ନାଁ ମଧ୍ୟ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ । ଘର ଅରିଲୋ ପାଖରେ ମର୍ଜିତା । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଆମ ହୃଦୀ ସାରକର ପୁତ୍ରରା । କାଳିଆ ହେଲେ କ'ଣ ହେଲା ଭାରି ନବଜିଆ । ବିଦୁଟା ଅଛବୟସରେ ବାହା ନ ହେଉଣୁ ଚାଲିଗଲା । ତରୁ ଓ ହୃଦୀ ବାହାସାହା ହୋଇ ଘରକରି ରହିଛନ୍ତି ।

ଚୁନିବୋଉ ଖୁଦୀଙ୍କଦାରା ହୁଳ୍କ

ଚୁନିବୋଉ ଖୁଦୀଙ୍କ ହାତରେ ହୁଳ୍କ ଭଲ ହୁଏ । ତାଙ୍କ ବଡ଼ବଡୁଆ ପାଖରେ ହୁଳ୍କ ଦେଉଥିଲେ ଆମ ଘର ସାରା ବାସନା ହେବ । ମୋ ବୋଉ ଇଆତୁ ତାଙ୍କ ପକାଇବ । “ଅପୁରୀ ଅପା କ'ଣ ହୁଳ୍କ ଦେଲୁ କିଲୋ ?” ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ଖୁଅ ହାତରେ ପଠାଇଦେବେ ଶାଗ କି ଡରକାରି ।

ପିଲାଦିନେ ମୁଁ, କୁନିଆଁ, ଅଦା ଓ ନିମାଭାଇ ମିଶି ଖେଳଯରି କରୁ । ମାସକୁ ଥରେ ଆମ ଘର ସାମନା ବାରିରେ ନିଷୟ ହେବ । ମାକ ଅପା ଯଦି ଥାଏ, ସିଏ ସବୁ ଯୋଗାତି ଯତ୍ର କରିବିଏ । ଭାତ, ତାଳମା ଆଉ ଶାଗ । ମୋ ବୋଉ ବି ଆସି ହାତ ଲଗାଇ ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ହୁଳ୍କ ହେଲାବେଳକୁ ଚୁନି ବୋଉଖୁଦୀଙ୍କୁ ଡକରା ପଡେ । ସିଏ ହସି ହସି ଆସି ବଗାରି ଦିଅନ୍ତି ।

କୁଳିଆଦିଙ୍କ ନିମାଭାଇ ମୋଟେ ତରୁନଥିଲା । ଥରେ ଯୋରରେ ହୁଲି ଡଙ୍ଗାରେ କାହାକୁ ପାରିକରାଇଲା ବେଳେ ହୁଲିକୁ ଏମିତି ହଲାଇଲା ଯେ ହୁଲି ବୁଢ଼ିଗଲା । ସେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଯୋର ମଞ୍ଚିରେ ଉଚୁଚୁବୁ ହୋଇ ପହଁରି ପହଁରି କୁଳକୁ ଆସିଲେ । ଆଡ଼େ

କୁଳିଆଦି ନିମା ନିମା ବୋଲି ତାଙ୍କ ପକାଇଥାଏଟି । ନିମାଭାଇ କିଏ, କୁଳିଆଦି କିଏ ? ଘରକୁ ଫେରିଲା ପରେ ଚୁନିବୋଇ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କଠାରୁ ଗାଲି ଖାଇଲା । ତାଙ୍କୁ ନିମାଭାଇ ଡରୁଥିଲା । କୁଳିଆଦିଙ୍କ ବହୁମୃତ୍ର ବେମାରି ଥିଲା । ପେନସନ୍ ନେବାର ଅଛଦିନେ ଚାଲିଗଲେ ।

ନିମାଭାଇ ଅଛବୟସରେ ବାହାହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ କପାଳରେ ତିନୋଟି ଭାରିଯା ଥିଲେ । ପ୍ରଥମଟି ମାର୍ଣ୍ଣିଯାଇ ପାଖ କୁଷ୍ଣରଙ୍ଗର । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଦେଖି ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଶୈତାନ ଭାଉଜବୋଇ । ଦେଖିବାକୁ ବେଶ ସୁନ୍ଦର । ମୁଁ ତାଙ୍କର ସମାସକହିଆ ଦିଅର ତ । ମୋତେ ଆହୁ ହେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ମଣ୍ଡୁଆ ଚାଣି ଚାଣି ଆଶୁଥିଲା ତା ବୋଉକୁ ମୋତେ ଦେଖେଇବାକୁ । କହୁଥିଲା ବିବି ବାପାକୁ ଦେଖିବୁ ଆ । ବିଷ୍ଟୁଚକୁ କହୁଥିଲା ବିସ୍ମୁ । ତା ଦରୋଟି କଥାରେ କହୁଥିଲା “ବିବିବାପା, ବିସ୍ମୁ ଦେ, କୁଟୁ ଦେ, ହବୁ ଦେ ।” ମଣ୍ଡୁଆ ବାହାହୋଇ ସମଳପୁରରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ କାମ କରୁଛି । ଶେତ ଭାଉଜବୋଇ ମଧ୍ୟ ବେଶୀଦିନ ବଂଚିଲା ନାହିଁ । ତାପରେ ନିମା ଭାଇ ବାହାହେଲେ ସୁନ୍ଦରୀ ଭାଉଜବୋଇ ଉଚ୍ଚକୁ । ସୁନ୍ଦରୀ ନାଁଟି ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ନିମା ଭାଇ ତ ଚାଲିଗଲେ ଅଛବୟସରେ । ସୁନ୍ଦରୀ ଭାଉଜବୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହୁଛନ୍ତି ପୁଅ ପାଖରେ । ମୁଣ୍ଡବାଳ୍ୟାକ ପାତି ଖୋଟ ଭଳିଆ ହୋଇଗଲାଣି । ପୁଅ ନାଁ ପୁଣି ଭୁଆଁ । ଟିକିଏ ଦାତ୍ରରା କିନ୍ତୁ ସତରେ କ’ଣ ସିଏ ଭୁଆଁ ଭଳିଆ ଦେଖିବାକୁ ? ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ସେଇଲି ନାଁ ସବୁ ଦିଅନ୍ତି । ଗୋଲକକୁ ତାକିବେ ଗୋଲିଆ, ରାମକୁ ତାକିବେ ରାମା, ଉଦୟକୁ ତାକିବେ ଉଦୟିଆ, ଅଭୟକୁ ତାକିବେ ଅଭିଆ, ଗନ୍ଧର୍ବକୁ ତାକିବେ ଗନ୍ଧିଆ, ବାଉରୀବହୁକୁ ତାକିବେ ବାଉରିଆ, ବାବାଜିକୁ ତାକିବେ ବାଜିଆ, ମାଳତୀକୁ ତାକିବେ ମାଳି, ଶକୁତଳାକୁ ତାକିବେ ଶୁକେଇ । ଏଇଲି ନାଁ ଦେଲାବେଳକୁ ଓ ସେସବୁ ନାଁରେ ତାକିଲାବେଳକୁ ଗୋଟାଏ କିଛି ଆନନ୍ଦ ମିଳେ ବୋଧହୁଏ । ଭୁଆଁର ଗୋଟିଏ ସାନ ଭଉଣୀ ବି ଅଛି ।

ମୋ ବାପା ଯାଇପୁରରେ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ସେଠାରୁ ଏନ୍ଦ୍ରାନ୍ତ ପାଶ କରି କଟକ ରେତେହସା କଲେଇରେ ଏୟ.୧. ପଢ଼ୁଥିଲେ । ପରସାପତର ଅଭାବରୁ ଅଧାରୁ ପଡ଼ାଇଛାନ୍ତି ଅବକାରୀ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଦାରୋଗା ଭାବରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲେ । ହଜାରିବାଗରେ ଟ୍ରେନିଂ ନେଇଥିଲେ । ଘୋଡ଼ାଚଢା, ବହୁକ ମାରିବା ଇତ୍ୟାଦି ବିଦ୍ୟା ସେଇଠି ହାସଲ କଲେ । ତାକିରିରେ ବେଶ ଆଗେଇଲେ । ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ଅବକାରୀ ସୁପରିଶେନ୍ସେ ଭାବରେ ପେନସନ୍ ନେଇ ଗାଁରେ ରହିଲେ । ଶେଷ ବୟସରେ ଆମ ପାଖରେ ବା ଶଶୀ ପାଖରେ ଅଦଳ ଦବଳ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ । ଆମେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥିଲାବେଳେ ଆମ ପାଖରେ ରହିଲେ । ସେଇଠି ୯୭ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଚାଲିଗଲେ । ସେ

ଭାରି କଡ଼ା ଲୋକ ଥିଲେ । ଅବକାରୀ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ରହି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସାଧୁପଣିଆ ବହୁତ ଲୋକଙ୍କୁ ଆଚମ୍ପିତ କରିଥିଲା । ମୋ ବୋଉ କହେ ଯେ ବାପା ମାଛ ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ବାଯାର ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ପରେ ସବୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ, ଏପରିକି ପିଆଜ ରସୁଣ ମଧ୍ୟ ।

ବୋଉ ଚାଲିଗଲା

ବୋଉ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ୧୯୭୭ ମସିହାରେ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଉଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଥାଏ । ବୋଉର ଦେହ ଖରାପ ହେବାର ଖବର ପାଇଁ ମୁଁ ସାତ ସମ୍ବଦର ଦେର ନର ପାରି ହୋଇ ଆସିଥିଲି ବୋଉଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ପରେ ପହଞ୍ଚି ତାଣିକି ଯେ ୧୦ ଦିନ ହେଲାଣି କମାରେ ରହିଛି । ମୁଁ ପହଞ୍ଚିବାର ପରଦିନ ସକାଳେ ଶୁକୋଇ ଇଂଜେକସନ ନେଲାବେଳେ ଆଖି ଖୋଲିଲା ଓ ମୋତେ ଦେଖି ବାଜ ବୋଲି କହିଲା । ଆଖିରୁ ଦୂରଧାର କୁହ ବୋହିଗଲା । ତାପରେ ସବୁ ଶେଷ । ତାର ଶୁଦ୍ଧ କାମକୁ ମୁଁ ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । ସାନଭାଇ ଶଶୀ କ୍ରିୟା ଧରିଲା । ମୁଁ ଫେରିଗଲା ବେଳେ ବୋଇଁ ବିମାନରେ ବସି ଭାବୁଥାଏ ବୋଉ ଚାଲିଗଲା । ବାପା ଏକା ହୋଇଗଲେ । ଆମେ ଏତେ ଦୂରରେ । ଶଶୀ ତ ବାହା ହୋଇନାହିଁ । ଏଇସବୁ କଥା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ପଶି ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଅତୁଆ ତୁତୁଆ କରି ଦେଉଥାଏ । ସେଇ ବୋଇଁ ବିମାନରେ ବସି ଉଠି ଉଠି ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ତାର ଗାଁକୁ ଆସିଲାବେଳେ ଯୋଉ ବଳଦଗାଡ଼ିରେ ବସି ଆସୁଥିଲୁ ତା କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଅସଲେ କହିବାକୁ ଗଲେ ମୁଁ ବଡ଼ ପୁଅ ହୁହେଁ । ମୋ ଉପରର କୁନାଭାଇ ଅଛବୟସରେ ଚାଲିଗଲା । ତା' ଉପରର ଗୋଟିଏ ଭଉଣୀ ପେଟରୁ ମରିଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ବାପାବୋଉଙ୍କର ତୃତୀୟ ସତାନ । ମୋତେ ଅପର୍ବିଆଣି କହନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତେ ମୋ ଉପରେ ଏତେ ନଜର ରଖନ୍ତି ଯେ କହିହେବ ନାହିଁ । କାଳେ ମନ ଦୁଃଖ ହେବ ସେଇଲାଗି ପୋରୁହାଁ କରନ୍ତି । ଦୁଇଟି ସତାନ ହରେଇ ବାପା ବୋଉ ମୋ ଲାଗି ଶିବ ପୂଜା କଲେ । ଦାନ ଧର୍ମ କଲେ । ପାଖ ଗାଁ ମଣିଙ୍ଗର ସିଦ୍ଧବେବୀ ମନ୍ଦିରରେ ପୂଜା କରି କେତକୀଶ୍ଵର ମହାଦେବଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧୁଆ ପଡ଼ିଲେ । ମୁଁ ଜକ୍କ ହେଲି । ନାଁ ରଖିଲେ ସେଇ ତପେବର କି କୋପେବର ମହାଦେବଙ୍କ ନାଁ ଅନୁସାରେ -ବିଭୂତି ଭୂଷଣ । ତଥାପି ଭଯ । କାଳେ ମୋର କ'ଣ ହୋଇଯିବ ? ପୁରୀ ବଡ଼ ଦାଣରେ ମୋତେ ବିକିଦେଇ ବାବାଜି କରାଇ ଦେଲେ । ପୁଣି କିଣି ଆଣିଲେ । ଏଭଳି କିଣା ବିକା ଖାଲି ଲୋକ ଦେଖାଣିଆ । ନାଁ ଦେଲେ ବାବାଜି । ଗେହୁରେ ତାକିଲେ ବାଜ । ବାପା ବୋଉ ଏତେ ତପସ୍ୟା, ଦାନ ଧର୍ମ କରି ମୋତେ ପାଇଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନଭବୋ । ମୁଁ ବା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ କଲି ? ବାପାମାକ ଗଣ ଶୁଣିବା ଭାରି କଷ ।

ମୋ ସାନଭରଣୀ ମେଙ୍କି ମୋଠାରୁ ଚାରିବର୍ଷ ସାନ । ତା ଭଲ ନାଁ ସଗୋଜିନୀ । ତା ଜନ୍ମହୋଇଥିଲା ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ । ସାଡ଼ମାସରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ଜନ୍ମହେଲା ବେଳକୁ ଆଖି ପିଟିନଥିଲା । ମୁହଁଂଶ ଦେଖିବାକୁ ମାଙ୍କଡ଼ ହୁଆ ପରି ହୋଇଥିବାରୁ ତାକୁ ମୁଁ ତାକିଲି ମଙ୍କି, ମାନେ ମାଙ୍କଡ଼ । ମଂକିରୁ ହେଲା ମେଙ୍କି । ମୋ ମା ତାକୁ ଘସି ମୋଡ଼ି ବେଶ କରୁଛିକିଆ କରିଦେଲା । ବାପାଙ୍କର ବଦଳି ହୋଇ ଯିବାରୁ ଆମେ ସବୁ ଗାଁକୁ ଆସିଲୁ । ମେଙ୍କି ତେଣ୍ଟାକୁଡ଼ା ମାରନର ସ୍ଥଳରେ ପଢ଼ିଲା । ମାରନର ପାଶ କରି ନାହିଁ । ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ଆମ ଦି ଭାଇଙ୍କି ଟପି ଯାଇଥାପା । ଶାଠରେ ଓଡ଼ାଇ । ଗୀତ ଗାଏ । ତା ଡଙ୍ଗରେ । ଗୀତ ଗାଇବା ବେଳେ ପୁଣି ଚାରି ଆହୁକୁ ଅନାଏଁ । ଦେଖେ ସମସ୍ତେ ତା ଗୀତକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ । ମୋଠାରୁ ପିଠାପଣା କରି ଶିଖିଲା । ଗାଁର ଝିଅ ବୋହୁଙ୍କଠାରୁ ବୁଣା ବୁଣି ଶିଖିଲା । ବୁମାଳ ସିଲାଇ କରି କୃସରେ ପୁଳ ପକାଇ ଶିଖିଲା । ମୋଡେ ଖଣ୍ଡ ଦିଖଣ୍ଡ ବୁମାଳ ଦେଇଥିବ । ବାୟାବାବାଙ୍କ - ଠାରୁ ନାମ ନେଲା ।

ପାଖ ଗାଁ ଚଂପାରେ ବାହାହେଲା । କ୍ଷୀରୋଦ ଓ ମୁଁ ତେଣ୍ଟାକୁଡ଼ାରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ପଢୁଥିଲୁ । କ୍ଷୀରୋଦ, ବି.ଏ.ପାସ କରି ସମବାୟ ବିଭାଗରେ ଚାକିରି କଲା । ତା ଆଗରୁ କିଛି ଦିନ ଶଶୀକୁ ଟିଉସନ୍ କରୁଥିଲା । କ୍ଷୀରୋଦ ଚାଲିଗଲାଣି । ଅନେକ ସମୟରେ ତା କଥା ମନେ ପଢ଼ିଲେ ମନଟା ଦବିଯାଏ ଓ କଲବଳ ହୁଏ ।

ମେଙ୍କିର ବଡ଼ ପୁଅ ଲୁନା । ସାନପୁଅ ବୁନ୍ଦୁ । ମଞ୍ଚିରେ ଝିଅ ଗାୟତ୍ରୀ । ତାକ ନାମ ଜଳି । ଲୁନାକୁ ଦେଖିଲେ ମନ ପୂରିଯାଏ । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି ମାମୁଁ ଓଳି ଆଣିଛି । ପିଲାଦିନେ ଚାଲିଲା ଶଗଡ଼ରେ ହାତ ଦେଉଥିଲା । ଏବେ ଫୋର୍ଡଗାଡ଼ି ବିକ୍ରି କରୁଛି । ତା ସ୍ତ୍ରୀ, ମୋ ଭଣଜାବୋହୁ ଜୀନି । ଭାରି ଭଲ ରାନ୍ଧେ । ପୁଅଟା କିନ୍ତୁ ହେଇଛି ଦୁର୍ବାତ । ମେଙ୍କିକୁ ତୁମୁଟେ, ମାରେ ଓ ଶାରିରୀକ କଷ ଦିଏ । ବୁନ୍ଦୁ ବାହାହେଇଛି ଭଦ୍ରଖରେ ଲିଲୁକୁ । କବି ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ନାତୁଣୀ ହିସାବ ହେବ । ତାର ଗୋଟିଏ କୁନି ପୁଅ ଓ ଝିଅ । ଜଳି ଥାଏ ଧାନବାଦରେ । ତା ବର ଯାମିନୀ ଧାନବାଦ ମାଇନିଁ ସ୍ଥଳରେ ସମାଜ ଶାସ୍ତ୍ର ପଡ଼ାଏ । ତାର ଗୋଟିଏ ପୁଅ । ଦେଖିବାକୁ ହେଇଛି ଅର୍ପାଶୁର ଭଳିଆ । ଆତୁ ସାତୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଏ । ଥରେ ଖାଇ ଖାଇ ଏତେ ଖାଇଲା ଯେ ବାନ୍ଧି କରି ପକାଇଲା । ସୋରିଷ ରଖିବାକୁ ଚାଲୁଣୀ ଆଣିଲା ।

ମେଙ୍କିର ପିଲାଦିନର ବୁଦ୍ଧି କଥା ଚିକିଏ ଲେଖେ । ଥରେ ବରଦାମାମୁଁ ଦୋକାନରୁ ଫେରି ମେଙ୍କିକୁ ତହାକି କହିଲା- ମେଙ୍କି ସୋରିଷ ରଖିବାକୁ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ବାସନ ଆଣିଲୁ । ମେଙ୍କି କେତୁଟାଏ ହୋଇଥାଏ । ଆଠ ଦଶ ବର୍ଷର ନିଶ୍ଚୟ । କହିଲା- ବରଦାମାମୁଁ କେମିତିଆ ବାସନ ଆଣିବି ? ମାମୁଁ ତହେକି, କହିଲେ ଚାଲୁଣୀ ଟା ନେଇଆ,

ମେଙ୍କି ବି ଚାଲୁଣୀକୁ ଦେଖାଇଲା । ବଇଦାମାମୁଁ କ'ଣ କଲେ ନା ଚାଲୁଣୀରେ ସୋରିଷକୁ ଡାଳି ଦେଲେ । ସାରା ଦୁଆର ସୋରିଷ ବିଂଚି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମେଙ୍କି ସେଇତୁ ଗୋଟାଏ ଛାଂତୁଣି ଆଣି ଦୁଆର ଓଳେଇ ସୋରିଷ ସବୁକୁ ଏକାଠି କରି ଗୋଟାଏ ଟିଣ ଡବାରେ ରଖିଲା । ଏ ନାଟକ ଦେଖି ମା କହିଲା- ଗାତ ଚୋକିର କି ବୁଦ୍ଧି ? ବୋଉ କହିଲା- ଧନ୍ୟଲୋ ତୁ ? ବୋଉ ଏପରି କହିବାରୁ ମେଙ୍କି ବୋଉକୁ ଖତେଇ ହେଲା ।

ମାରନର ସ୍ଥଳରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ମେଙ୍କି ସାଇରେ ବଢ଼ିଅ ଗାଁର ଦୁଇଟି ଝିଅ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଦିହେଁ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ମେଙ୍କିର ଇଛ୍ଛା ହେଲା ଡାଳ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ଭାଇଜ କରିବାକୁ । ତାକୁ ଆମ ଘରକୁ ଡାଳ ଆଣିଲା । ବୋଉ, ମା ଓ ଭାଇବୋଉକୁ ଆଣି ଦେଖାଇଲା । ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ କରାଇଲା । ସେ ଦିହେଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକ ପ୍ରତି ମୋ ବୋଉର ମଧ୍ୟ ମନ ଡଳିଥିଲା । କିନ୍ତୁ କିଛି ହେଲାନାହିଁ । ସବୁ ଫରସର ପାଟିଗଲା ।

ମେଙ୍କିପରେ ମୋର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଇ ହୋଇଥିଲା । ରେବା । ସେ ମଧ୍ୟ ଭବୁହେବାର ଅଛି ଦିନ ପରେ ଚାଲିଗଲା । ମୋ ବାପା ବୋଉଙ୍କ କପାଳରେ ସତାନ କଷ ବହୁତ ଥିଲା ।

ଶଶୀ ମୋଠାରୁ ନଅ ବର୍ଷ ସାନ । ତାକୁ ଗାଁରେ ସବୁ ଡାକନ୍ତି ଶଶୀଆ । ପିଲାଦିନେ ଭାରି ଅଖାତୁଆ ଥିଲା । ସେଥିଯୋଗ୍ନି ମା ତାକୁ କହୁଥିଲା ଅଖାତୁ ଦଣ୍ଡାତାତୁ । ଭଲ ଟେକା ମାରୁଥିଲା । ସେ କଟକର ଥୋରିଆ ସାହିର ତାତ୍ତର ବୀର ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କ ଝିଅ ଭାରତୀ (ବୁବଳୀ)କୁ ବାହା ହେଇଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଭେଟିଯର ଭନ୍ଦିରୁୟଟ ଅପ ମ୍ୟାନେଇମେଷରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲା । KITT ର IBAT School of Managementରେ ଅଧ୍ୟାପକ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଝିଅ । ପୁଅ ଅମିତାଭ ବିଲାତରେ ଥିଲା । Havard Business School ରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ଗୋଟିଏ ବଢ଼ି କମ୍ପାନୀରେ ମାର୍କେଟିଙ୍ଗରେ ଅଧ୍ୟାପକ । ଝିଅ ମନାଳୀ ଆମେରିକାରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ପଢ଼ାରେ ଭାରି ଭଲ । ଏବେ କାମ କରୁଛି । ଦିହେଁ ବାହା ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ଶଶୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଘର କରିଛି ।

ଥରେ ପିଲାବେଳେ ଶଶୀଆ ଶୁକପାଇକା ନଈ ବନ୍ଦରେ ଠିଆହୋଇ ଗୋଟିଏ ଖଚିରୀ ଗଛରେ ବସିଥିବା ମାଟିଆ ଚିଲକୁ ଟେକା ମାରୁଥିବା ଦେଖି ଜୟତଳଙ୍ଗ ଗାଁର ଦନେଇଁ କାନଗୋଇ କହିଲେ “ହୁଁ ? ଚିଲର କେଂଚି ପକେଇବୁ ? ” ଶଶୀଆ କହିଲା “ଦେଖିବ ? ” ଏହା କହି ମାରିଲା ଟେକାଟାଏ ଓ ମାଟିଆ ଚିଲଟା ଓଳଟି ପଡ଼ିଲା । ଦନେଇଁ କାନଗୋଇ ଦେଖୁଆଛି । ତାପରେ ଶଶୀଆ ଦନେଇଁ କାନଗୋଇଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ଡାଳ ଥତଳ ପେଟରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲା “ଦେଖିଲ ? ଚିଲର କେଂଚି ପକେଇଲି କି

ନାହିଁ ?” ଏହା କହି ଦନେଇଙ୍କି ତଡ଼ି ତଡ଼ିକା ନେଇଗଲା ଓ ସେ ତାଙ୍କ ଥତଳପେଟକୁ ସମାଳିବାକୁ ଯାଇ ବନ୍ଧରୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲେ ।

ଦନେଇଁ କାନଗୋଇ ମୋର ଓ ଶଶୀଆର ଭିଣେଇ ହିସାବ ହେବେ । ଦାମ ବାପାଙ୍କ ଝିଅ ଖୋଜି ଅପା ବାସନ୍ତରେ ବାହା ହୋଇଥିଲା । ଯାହାକୁ ବାହାହୋଇଥିଲା ସେ ଦନେଇଁ କାନଗୋଇଙ୍କ ସାନଭାଇ ବିଜୟରାମ, ଯି ଏକି ବାସନ୍ତ । ମାମୁଁ ଘରକୁ ପୁଅ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଖୋକିଅପାକୁ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ତା ବାହାଘର ବେଳକୁ ମୁଁ ଜନ୍ମ ହୋଇନଥିଲି । ଖୋକିଅପା ବାହାହବାର ଅଛଦିନେ ଚାଲିଗଲା । କରଣ ଘରେ ଏହି ଭଳି ସମର୍କଗୁଡ଼ା ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦି ।

ମୋ କଥା ଆଉ କ’ଣ ଲେଖିବି ? ମୋର ଦୁଇ ଝିଅ ଓ ଦୁଇ ପୁଅ । ବଢ଼ି ଝିଅ କହିନା । ତାକ ନାମ ବେବୀ । ତାମିଲନାଡୁରେ ବାହା ହେଇଛି । ତା ବର ଲିଙ୍ଗମ୍ ରାଜା ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଡ଼ାଏ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଝିଅ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅତି ଆଦରର । ତା ନାଁ କାବେରୀ । ତାଙ୍କଟି କନୀ କାବେରୀ । କନୀ ମାନେ ସାନ ଝିଅ । ବେବୀ ଗ୍ରାମ ଉନ୍ନୟନରେ ଏମ.୬ ପାଶ୍ କରିଛି ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରୁ । ସେଠୁ �Gandhian Thought and Peace Science ରେ ଏମ. ଫିଲ୍ ମଧ୍ୟ କରିଛି । ଘର କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ । ତଥାପି ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ ଟ୍ରସ୍ଟ ପାଇଁ କିଛି କାମ କରେ । ଏବେ Ph.D କରୁଛି ।

ତା’ତଳ ଝିଅ ଝୁନ୍ନୁ । ଭଲ ନାଁ କସ୍ତୁରୀ । ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଆର୍କେଟେକଚର ବା ପ୍ଲାପଟ୍ୟ ବିଦ୍ୟାରେ ବି.ଆରକ ପାଶ୍ କରିଛି । ସତର ବର୍ଷ ହେଲା ଆମେରିକାରେ ଅଛି । ତାର ଗୋଟିଏ ଝିଅ କେଶରୀ । ୧୪ ବର୍ଷର ହେଲାଣି । ତାକ ନାମ କେଶୁ । ପଡ଼ାପଡ଼ିରେ ଭାରି ବିଚକ୍ଷଣ । ଝୁନ୍ନୁର ବାହାଘର ହୋଇଥିଲା ଆସାମରେ । ତା ବର ଅବୁପ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଆରକିଟେକ୍ । ଦିହେଁ ଦିହେଁକୁ ଭଲ ପାଇ ବାହା ହୋଇଥିଲେ । କେଶୁ ଜନ୍ମହେବାର ଅଛ କେତେ ବର୍ଷ ପରେ ଦୁଇ ଜଣକର ଆଉ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସମର୍କରେ କିଛି ଉନ୍ନତି ହେଲାନାହିଁ । ଦିହେଁ ଦିହେଁକି ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେଲେ । ତାପରେ ଝୁନ୍ନୁ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ଆମେରିକାନ ଯୁବକଙ୍କ ବାହାହେଲା । ତା ନାଁ ତେଜିତ୍ । ଭାରି ଭଲ ପିଲା । ସାଧାରଣ ଆମେରିକାନମାନଙ୍କ ଭଳିଆ ନୁହେଁ । ସବୁ ରକମର ହାତ କାମରେ ଓଡ଼ାଇ । ନିର୍ଭୟକ ସହର ପାଖ ଓବୁନିଂରେ ରହନ୍ତି । ଓବୁନିଂ ହେଉଛି ହଡ଼ସନ ନଚି କୁଳରେ । ଆମେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଢ଼େଇ ମାସ କରେଇ ଆସିଲୁ ୨୦୦୭ରେ ।

ପାପା

ତା’ତଳ ପୁଅ ଅସୀମ । ତାକ ନାଁ ପାପା । ୧୯୭୩ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୫ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମ ହେଇଥିଲା । ଅନୁଗୁଳ କଲେଜରୁ ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ

ଅନର୍ଥରେ ବି.ସ୍ୱସ୍ତି ପାସ କରିଥିଲା । ସବୁ କାମରେ ଧୂରନ୍ତର । ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଉଥିଲି ଗୋଟିଏ ସରାରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ । ସେ ମୋଠାରୁ ବୁବନେଶ୍ୱର ବିମାନଘାଟିରେ ବିଦାୟନେଇ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେକରରେ ଅନୁଗ୍ରହ ପେରୁଥିଲା । ବାଟରେ ନିର୍ଗୁଡ଼ି ପାଖରେ ଟ୍ରେକରର ଧରା ହୁଏ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେକ ସାଙ୍ଗରେ । ପାପା ପଛ ସିରରେ ବସିଥିଲା । ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଭାଷଣ ଆୟାତ ହୋଇଥିଲା । ତାକୁ କଟକ ବଡ଼ ତାତ୍ପରଖାନାକୁ ଅଣାହେଲା । ସେଠାରେ ତାକୁ ଚିକିତ୍ସା କରିବାରେ ହେଲା ହେବାରୁ ତାର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉତ୍ଥିଗଲା । ହେଲା କରିବାର କାରଣ ହେଲା ଯେ ତାର ପରିଚୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ମୋ ଶାଶ୍ଵତ ଶଶ୍ଵରଙ୍କୁ ଏତେ ଧରା ହେଲା ଯେ ତାର ଅଛୁ କେତେ ମାସ ପରେ ଶଶ୍ଵର ଚାଲିଗଲେ । ଆମ କଥା ତ ଛାଡ଼ି । ମୋ ପାଖକୁ ଫୋନ ହେଲାରୁ ମୁଁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ପେରି ଆସିଲି । ତା ମୃତ ଦେହ କଟକର ବାଖରାବାଦରେ ତା ମାମୁଁଘରେ ରଖାଯାଇଥାଏ । ତା'ର ମୃତ ଦେହକୁ ଦେଖି ଘୋର୍ଯ୍ୟଧରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତାକୁ ଖାଦ ନଗର ନେଇଗଲେ । ସେଇ ଶୁଶାନରେ ତା ଦେହ ମାଟିରେ ମିଶିଗଲା । ସେ ଥିଲେ ଆଜି ମୋର ଏ ଅବସ୍ଥା ହୋଇନଥାତା । ମୁଁ ଧେଣିମାରି ବୁଝୁଥାନ୍ତି ।

ସବାସାନ ପୁଅ ଅମ୍ବାନର ଜନ୍ମହୁଏ ୧୯୮୦ ମସିହା ମେ ମାସ ୩୧ ତାରିଖରେ । ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ପଡ଼ାପଡ଼ି କରି ମାନ୍ଦ୍ରାଜରୁ ୧୦ମ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ୨ ପାଶ କଲା । ଅନୁଗ୍ରହ କଲେଇରେ ବି.କମ୍ (ଅନର୍ଥ) ପହୁଥିଲା । କ'ଣ ମନହେଲା ପଡ଼ା ଛାଡ଼ି ଦେଲା । କଂପ୍ୟୁଟର ବିଦ୍ୟାରେ ବେଶ ପାରଜମ ହୋଇଛି । କାସିଓ ବଜାଇବାରେ ମଧ୍ୟ । ଯେ କୌଣସି ସ୍ଵର ଶୁଣିଲେ ତାକୁ କାସିଓରେ ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗ ଉଠାଇ ଦେବ । କିନ୍ତୁ ଭାରି ଏକବାରିଆ ହୋଇଛି ।

ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ତିନ୍ଦୁ । ଭଲ ନାମ କୃଷ୍ଣା । ତାର ବାପ ଘର ହେଉଛି ଜଗତସିଂହପୁର ପାଖ ଖେରସରେ । କିନ୍ତୁ ତାର ଜେଜବାପା ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ଚଉଧୂରୀଙ୍କ ଅମଳରୁ କଟକରେ ଅଛନ୍ତି । ପିଲାଦିନ୍ଦୁ ତିନ୍ଦୁ ଅନୁଗ୍ରହରେ ବଢ଼ିଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାରେ ପୋଷ ବେସିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ିଛି ।

ଆମ ଗାଁର ୦ାକୁର ଘର କଥାତ ଲେଖିଛି । ଏଥର ମଠବାଢ଼ି କଥା ଲେଖେ । ଆମଗାଁର ଅତି ପୁଣ୍ୟଶା ମଠ ହେଉଛି ଖଣ୍ଡିଆମଠ । ଗାଁର ପୁରୁଣା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଛି କାହିଁକି ଏ ମଠର ଏପରି ଅଖାଦୁଆ ନାଁ । କାହିଁ କିଛିତ ଖଣ୍ଡିଆ ନାହିଁ ? ଖଣ୍ଡିଆ ବୁଦ୍ଧ ଆସିଲେ କେତେ କଥା ଉଡ଼େଇ ନେଇ ପଳାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଖଣ୍ଡିଆ ମଠ ତ ସେପରି କୁହେଁ ? ବାୟାବାବା ଏଇଠି ସବା ଆଗେ ସାଧନା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ଏ ବାୟାବାବା ପୁଣି କିଏ ? ସେ କୋଉଁରୁ ଆସିଲେ ? ବାୟାବାବାଙ୍କ ଆଗ ନାଁ ବଂଶୀଧର ପରିଡ଼ା । ଘର ମାର୍ଶାଘାର ପାଖ କେରଢାରେ । ସେଠି ଗୋଟିଏ ଶତାନଦନ ମନ୍ଦିର ଓ ମଠ ଅଛି । ସେ ବାବାଙ୍କୀ ହେବା ପରେ ଆସିଲେ ଖଣ୍ଡିଆ ମଠକୁ । କାରଣ ଆମ କୁଳିଆଦି ଅଳଭାରେ ପୋଷମାଷ୍ଟର ଥିଲାବେଳେ ବଂଶୀଧର ପରିଡ଼ାଙ୍କ ସାଜରେ ଚିହ୍ନାପରିଚୟ ଓ ଭାବଦସ୍ତି ଜମି ଯାଇଥିଲା । କୁଳିଆଦି ତାଙ୍କୁ ନେଇକରି ଆସିଲେ । ବାୟା ଆସିଲା ପରେ ଖଣ୍ଡିଆ ମଠର ନାଁ ଦିଆଗଲା କଷ୍ଟଦ୍ରୁ ଆଶ୍ରମ ।

ବାୟାବାବାଙ୍କ ସାଧନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଏଇଠି । ସେ ଗୁମ୍ଫା ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଦୁଇ ମହିଳାର ଗୁମ୍ଫା । ତଳ ମହିଳାର ଗମ୍ଭିରୀ ବଖରାରେ ଜଣେ ପଢ଼ାସନରେ ବସିଲା ଭଲି ଗୋଟିଏ ଗୋଲ ଖାଲ । ତାରି ଭିତରେ ବାୟା ବସି ସାଧନା କରିଥିଲେ । ସିଦ୍ଧି ପାଇଲେ ଏଇଠି ।

ବାୟାବାବାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହେଲେ ଆମ କୁଳିଆଦି ଓ ମୋ ବାପା । ଏବେ ତ ବାୟାବାବାଙ୍କର ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁତ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ।

ଶୁକ୍ରପାଇକା ନଈ ସେ ପାରିରେ ମାଳ । ଅସଲ ନାଁ ହେଉଛି ବେଳକଣ ମାଳ ଜୟତଳଙ୍ଗ ଗାଁରେ ସାମିଲ । ତେଣୁ ଜୟତଳଙ୍ଗର ଜମିଦାର ଏହାର ଦେଖାଶୁଣା ଓ ବୃଦ୍ଧଶୁଣା କରୁଥିଲେ । କଷ୍ଟଦ୍ରୁ ଆଶ୍ରମ ହେଲା ପରେ ବାୟାପାଖରେ ଆସି କେତେ ଲୋକ କହିଲେ ଯେ ବାୟା ଏଥର ବେଳକଣ ମାଳକୁ ନେଉ । ବେଳକଣ ମାଳ ଠିକ୍ ପୁରାଣରେ ଲେଖାଯାଇଥିବା ମୁନି ରକ୍ଷିକ ତପୋବନ ପରି । ଗୋଟିଏ ଅତି ପୁରାଣା ବରଗଛର ଚେର ଓ ଓହଳ ଅଧା ଜାଗାକୁ ଛାଇରେ ରଖିଛି । ଆର ପାଖରେ ବେଳକଣ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସମାଧି । ବାୟା ଏତେ ଲୋକଙ୍କ କଥାକୁ ଏହି ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବେଳକଣ ମାଳ ମଠର ନାଁ ଦିଆଗଲା କଷ୍ଟଦ୍ରୁ ମଠ । ଏଠି ପ୍ରତିବର୍ଷ ବୈଶାଖ ମାସରେ ଯଜ୍ଞ ହୁଏ । ବାୟା ଥିଲାବେଳେ ଭାରି ଜାକଜମକରେ ଯଜ୍ଞ ହେଉଥିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତିର ଆରଦିନ ବରଗଛ ଚାରିକଡ଼େ ବସେ ହରିହାଟ । ଦୀପ ଆକୁଆରେ ବସି ଯାଆନ୍ତି ବରଗଛ ଚାରିକଡ଼େ ପିଢ଼ା ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଧରି ଭାଗବତ ପଡ଼ିବାକୁ, ଏଣେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥାଏ । ମୁଁ ବହୁତ ଥର ହରିହାଟରେ ଭାଗବତ ପଡ଼ିଛି ।

ବାୟାପାଖରେ ଆଉଜଣେ ଯୁବକ ବାବାଙ୍କୀ ଜୁଟି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ପାଗଲା । ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ନାଚିବାରେ ଓସ୍ତାତ । ସେ ଥିଲେ ମାଳ ମଠରେ ଅଷ୍ଟକୁଞ୍ଜ ହୁଏ । ପ୍ରତି କୁଂଜରେ ଜଣେ ରାଧା ଓ ଜଣେ କୃଷ୍ଣ । ଏମାନେ କଣେଇ ନୁହଁଛି । ମଣିଷ ପିଲା ।

ମାଳ ମଠରେ ମନ୍ଦିର ଗଡ଼ା ହେଲା । ରାଧାକୃଷ୍ଣ ମୂର୍ତ୍ତି ବୃଦ୍ଧାବନରେ ଗଡ଼ାହୋଇ ଆସି ପୂଜା ପାଇଲେ । ବଢ଼ିଅ ମଠର ମଧ୍ୟ ଠାକୁର ଆସି ପୂଜା ପାଇଲେ ।

ଦିନାକେତେ ବୃଦ୍ଧାବନ ବାବା ମାଳମଠର ମହତ ହୋଇଥିଲେ । ଚେହେରାଟା ଠିକ ମହତକ ପରି । ମୁଣ୍ଡରେ ଛୁଟି, ଅତଳା ପେଟ, କପାଳରେ ରାମାନନ୍ଦା ଚିତା । ତା'ପରେ ଆଉଜଣେ ବାବା ଦାୟିଦୂରେ ରହିଲେ ।

ମାଳ ହେଉଛି ଆମ ଗାଁ ଓ ତାରପୁରର ମଞ୍ଚିରେ । ଏବେ ତ ଶୁକପାଇକା ଶୁଖି ଗଲାଣି । ମାଳକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ସିଧାରାଷ୍ଟା । ନଶରେ ବାଲି ନାହିଁ । ଆଗେ ଦିନ ଦିପହରେ ସେଇତକ ବାଲି ପାରି ହେବାକୁ ଗୋଡ଼ ଛଟ ଛଟ ହୋଇଯାଉଥିଲା ।

ସେ ତୋରି ଭାରି ଟାଣ

ଏଇ ହେଲା ଆମ ଗାଁର କାହାଣୀ । ଆଖପାଖ ଗାଁ କଥା । ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ରାତି ପାହିଲେ ଦେଖାଦେଖି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଓ ଜଣକର ଆଉ ଜଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଇଁ ସଂପର୍କ, ତାର ତୋରି ଭାରି ଟାଣ । ସେ ତୋରିକୁ ଛିଡ଼ାଇବା କାଠିକର ପାଠ । ସେ ତୋରି ହେଲା ମଣିଷ ସମାଜର ମୂଳଦୂଆ ।

ଆମ ଗାଁ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ, ଗାଁର ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ଗାଁରେ ଥବା ଗଛ, ପଢ଼ର, ବିଲବାଡ଼ି, କ୍ଷେତ ଖମାର, ଗାର ଗୋରୁ, ସବୁ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଥରେ ମେ ମାସ ୧୧ ତାରିଖରେ ଆମେ ଅନୁଗ୍ରହର ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସରେ ‘ମାଟିର ମଣିଷ’ ନାଟକ କରିଥିଲୁ । ତାପାଇଁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଗୀତ ଲେଖିଥିଲି ଓ ପରଦା ପଛରୁ ଗାଇଥିଲି ମଧ୍ୟ । ଗୀତଟି ହେଲା-

ଗାଆଁଟି, ମୋ ଗାଆଁଟି,
କେବେ ସୁନ୍ଦର ଗାଆଁଟି ମୋର
କେବେ ସୁନ୍ଦର ତା ନାଆଁଟି-
ଗାଆଁଟି, ମୋ ଗାଆଁଟି ॥

ଆମ ତୋଟାରେ କୋଇଲି ଡାକେ,
ଯୋରରେ ପାଣିକୁଆ,
କାନ ଢେରି ଢେରି ଆସନ୍ତି ନାତି
କେବେ ଧଳା ଠେକୁଆ,
ଠାକୁର ଘରେ ଘଣ୍ଠା ଆଜତୀ
ବାଜେ ଶଂଖ ମୁଦିଙ୍ଗ,
ଦୋଳ ପୁନେଇଁର ଯାନି ଯାତରା,
ପୁଣି ଅବିର ରଙ୍ଗ ।
ଗାଆଁଟି, ମୋ ଗାଆଁଟି ॥

ଗାଆଁ ପୋଥରେ ଲେଖା ହୋଇଛି
 କେତେ ପୁରୁଣା କଥା,
 ଗାଆଁର ଇତିହାସ ପାଖରେ
 ବୁଅଁଏ ମୂଳ୍ ମଥା ॥
 ଗାଆଁଟି..... ମୋ ଗାଆଁଟି ।

ପିଲାଦିନ

ମୋତେ ଚାରିବର୍ଷ ହେଲା ବେଳକୁ ବାପା ଥାଆନ୍ତି ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଅବକାରୀ
 ଦାରୋଗା । ଆମେ ସବୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଗଲୁ । ବୋଉ, ମା ଓ ମୁଁ । ମେଙ୍କିର ସେଇଠି ଜନମ ।
 ବନା ମାମୁଁ ମଧ୍ୟ ପରେ ଗଲା । ଆମ ପାଖରେ ଅତି ନିଜର ଲୋକ ଭଲିଆ ରହିଲା ।

ଖୋର୍ଦ୍ଧା ପାଖରେ ବରୁଣେଇ ପାହାଡ଼, କାଇପଦର ବାବା ବୋଖାରୀ
 ସାହେବ, ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ହଟକେଶ୍ଵର ମହାଦେବଙ୍କ ଦେଉଳ । ସେଠିକି ଆମର ଯିବା
 ଆସିବା । ସବୁ ମନେ ଅଛି । ବାପାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଯେ ବଡ଼ ହେଲେ ମୁଁ ଡାକ୍ତର
 ହେବି । ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଡାକ୍ତରି କରିବି । ତେଣୁ ସେ ବରୁଣେଇ ପାହାଡ଼ ତଳେ ଥିବା
 ସାଆନ୍ତରାପୁରରେ ଗୋଟିଏ ଜାଗା କିଣିଥିଲେ । ମୁଁ ସେଠି ଘର ଦ୍ୱାର ଓ ଡାକ୍ତରଖାନା
 କରିଥାନ୍ତି । ବାପାଙ୍କର ସେ ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଡାକ୍ତରି ପଡ଼ିଲି ନାହିଁ ।
 ଅନ୍ୟ ପାଠ ପଡ଼ିଲି । ମା ବରାବର କହୁଥିଲା- ବାଜଟା ଭାଟୁରାଟାଏ । ସେ ଗୋଟାଏ
 ଭାଟୁରା ମାଷ୍ଟର ହେବ । ତା’ରି ତୁଣ ହିଁ ସ୍ଵରୂପ ହେଲା । ଜଣେ ଭାଟୁରା ମାଷ୍ଟର
 ହେଲି । ପିଲାମାନକୁ ପଡ଼ାଇଲି । ବଡ଼ମାନକୁ ମଧ୍ୟ । ସେ କାମ ମୋତେ ଦେଶ
 ବିଦେଶକୁ ନେଇଗଲା । ବୋଲୁ ବିମାନରେ ବସି ଉଡ଼ିଲି । ବରୁଣେଇ ପାହାଡ଼ ପରି
 ଛୋଟ ବଡ଼ ଅସରକ୍ତି ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ଉପରେ ବିମାନ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଉଥିଲା ।
 ବରୁଣେଇ ପାହାଡ଼ ତଳେ ସେ ଜାଗା ଆଉ ନାହିଁ । ବାପା ପେନସନ ନେଲାପରେ
 ଗୋଟିଏ ମାତ୍ରାକୁ ସେ ଜାଗା ବିକିଦେଲେ । ବୋଉର ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା । ଜାଗାଟା
 ବିକିଦେଲା ପରେ ବୋଉ ମନ ମାରି କେତେ କଥା କହିଲା । ବାପା ଡାକୁ
 ଏ କାନରେ ପୂରେଇ ସେ କାନରେ ବାହାର କରିଦେଲେ । ବୋଉ କଥାକୁ ବାପା
 ମୋଟେ ଶୁଣୁ ନଥିଲେ । ସେ ଜାଗାଟା ଥିଲେ ଅନ୍ୟ କାମରେ ଲାଗିଥାନ୍ତା ।

ଖୋର୍ଦ୍ଧା ପାଖରେ ଅଟ୍ଟିବୋଲି ଗୋଟିଏ ଯାନ ଅଛି । ବହୁତ ଲୋକ ସେଠାକୁ
 ଆସନ୍ତି । ସେଠି ମଧ୍ୟ ବର୍ଷକୁ ଥରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମେଳା ହୁଏ । ସେଠି ଗୋଟିଏ ଉଷ୍ଣ
 ପ୍ରସ୍ତାବଣ ଅଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡରୁ ସବୁବେଳେ ଗରମ ପାଣି ବାହାରି ଆଉ ଗୋଟିଏ
 କୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ପାଣିରେ ବୋଧହୁଏ ସଲପର ବା ଗନ୍ଧକର ଅଂଶ ବହୁତ । କାରଣ

ସେଇଭଳିଆ ଗନ୍ଧ ହୁଏ । ସେ ପାଣିରେ ଗାଧୋଇଲେ କୁଆଡ଼େ କାନ୍ଦୁକୁଣ୍ଡିଆ ହୁଏ ନାହିଁ । କିମ୍ବା ହୋଇଥିଲେ ତଜି ହୋଇଯାଏ ।

ମଙ୍କିରୁ ମେଙ୍କି

୧ ୯୩୪ ମସିହା ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀରେ ମେଙ୍କିର ଜନ୍ମ । ସାତ ମାସିଆ । ଜନ୍ମ ହେଲା ବେଳକୁ ଆଖି ପିଟି ନ ଥାଏ । ଠିକ୍ ମାଙ୍କଡ଼ ଛୁଆ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ମଙ୍କି ବା ମାଙ୍କଡ଼ ବୋଲି ଡାକିଲି । ସେଇଥରୁ ତା ନାଁ ହେଲା ମେଙ୍କି । ଆମର ପଡ଼ୋଶୀ ଥିଲେ ଜଣେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ ତାତ୍ତ୍ଵରାଶୀ- ଆମେ ତାକୁ ଦିଦି ବୋଲି ଡାକୁଥିଲୁ । ସେ ମେଙ୍କିକୁ ଦେଖି କହିଲେ- ଭୟ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ଗୋଟାଏ ତସଳାରେ ପାଣିରଖି ତାକୁ ଖାଲି ସେଥିରେ ବୁଢ଼ାଇଲେ ଓ ସେଥିରୁ ଉଠାଇଲେ । ସତକୁ ସତ ତା' ଆଖି ପିଟିଗଲା । ଗୋରା ତକତକ ରଙ୍ଗ ହୋଇଗଲା । ମା ଦୂଧ ଖାଉଥିଲା । ତା ସାଜକୁ ଆଉ କ'ଣ ଦେଲେ ।

ବାବା ବୋଖାରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ମୁଁ ବହୁତ ଥର ଯାଇଛି । ସେଠିକି ଯାଇ ବୋଖାରୀ ସାହେବଙ୍କ ପାଖରେ ଶିରିଣି ତୋଗ କରି ଉଦ୍ଧବତି ଲଗାଇଲେ ମନ କାମନା ପୂରଣ ହୁଏ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏଠି ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଭାଇ ଭାଇ ପରି ଏକାଠି ସବୁ କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ପରସରକୁ ଅଲଗା ବୋଲି କାହିଁକି ଭାବନ୍ତି ? ମଣିଷର ମନଟା ସତରେ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ।

ଖୋର୍ଦ୍ଦାରେ ତାତ୍ତ୍ଵ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମହାତ୍ମି ଆମର ପଡ଼ୋଶୀ ଥିଲେ । ସେ ଆମର ନାଗ୍ରୂଆ ତାତ୍ତ୍ଵ ହେଲେ । ମୋ ପାଇଁ, ବୋଉ ପାଇଁ ଓ ମା ପାଇଁ । ତାଙ୍କ ଔଷଧ ସତକୁ ସତ ଭାରି କାନ୍ଦୁ କରୁଥିଲା । ପରେ ଜଣା ପଢ଼ିଲା ଯେ ଯୋରିଆ ସାହିର ତାତ୍ତ୍ଵ ଶଶୀଆର ଶଶୁର ବୀର ପଚନାୟକଙ୍କର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ହୁଅଛି । ଧନ୍ୟରେ ଏ କରଣ ଜାତି । ଟିକିଏ ଭିତରକୁ ଗଲେ ଦେଖାଯିବ ଯେ ସଂପର୍କ ଲାଗି ରହିଛି । ତାପରେ ଲାଗିବ କେତେ କଥା, ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଖୋର୍ଦ୍ଦା ପାଇଁ ମୋର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ବଳତା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି । ଆମର ପୂର୍ବ ପୁରୁଷ ଚତୁର୍ବୁଜ ମହାତ୍ମି ଖୋର୍ଦ୍ଦାରୁ ଯାଉଥିଲେ କେଶୋଳ । ଆଜି ମୋ ପାଖରେ ସମୟ ଓ ପଇସା ପତ୍ର ଥିଲେ ଏ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରନ୍ତି । ନିଷୟ କିଛି ସୁରାଗ ମିଳନା । ଚତୁର୍ବୁଜ ମହାତ୍ମିଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଓ ଭାବୁ ଆଜି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେନାହିଁ । କେଶୋଳର ସମସ୍ତେ ଯଦି ତାଙ୍କ ଗୁଣରୁ କାଣିଚାଏ ପାଇଥାଆନ୍ତେ, ତାହେଲେ କେଶୋଳ କଥା ନିଆରା ହୋଇଥାଆନ୍ତା ।

ଖୋର୍ଦ୍ଦାରେ ଆମେ ଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଥରେ ଭାରି ଅଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲି । ବାପା ଗସ୍ତରେ ଯାଇଥିଲେ । ଫେରି ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଅଣ୍ଟ ହେଉଥିଲି । କହିଲେ- ଏହାର ଅଣ୍ଟପଣିଆ ଦିନୁଦିନ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଆକୁ ମାଡ଼ ଦରକାର । ଏହା କହି ମୋତେ ଗୋଟାଏ

ବେତରେ ଆଖି ବୁଜି ପିଚି ଦେଇଗଲେ । ପିଚା, ପେଟ ଓ ପିଠିରେ ନୋକା ପଡ଼ିଗଲା । ବୋଉ ଓ ମା ଡି କାହିଲେ । ବନା ମାମୁଁ ଯାଇ ଆଉ କୋଉଠି ଲୁଚି କରି କାହିଲା । ସେ ଦିନ ସଂଧ୍ୟାରେ ହେଲା ହଟକେଶ୍ଵର ମହାଦେବଙ୍କ ପାଖରେ ଭୋଗ ରାଗ ଓ ୧୦୮ ବେଳପତର ଚଢ଼ିଲା ମହାଦେବଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ । ମୁଁ ପାଦୁକ ପାଇଲି । ଘରେ ସମସ୍ତେ ପାଦୁକ ଓ ବେଳପତର ପାଇଲେ । ତାପରେ ସେ ଦିନ ରାତିରେ ବାପାଙ୍କୁ ହେଲା ଭାରି ଭର । ତାତ୍ତ୍ଵର ଲକ୍ଷ୍ମିନାରାୟଣ ବାବୁଙ୍କ ଔଷଧରେ ଜର ଛାଡ଼ିଲା । ଆଉଥରେ ମୁଁ ମାରନର ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ବାପା ମୋତେ ମଣି ଦାଣରେ ଠିଆକରି ଏହି ପରି ମାରିଥିଲେ । ଏକଥା ମୁଁ ଲେଖୁଛି ମାନେ ମୋ ମନରେ ଏହା ଏକ ଚାପ ପକାଇଛି । ଏହା ଭଲ ହୁହେଁ । ସେହି ଦିନ ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି ଯେ ମୋ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ମାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମୁଁ ରକ୍ଷା କରିଛି ।

ନାଟ୍ୟ ଚେତନାର ସୁବୋଧ ପଟନାୟକ ଯେତେବେଳେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ବରୁଣେଇ ପାହାଡ଼ ତଳେ ହୋଇଥିବା ତାଙ୍କ ନାଟ୍ୟଗ୍ରାମ କଥା କହନ୍ତି, ମୋ ମନଟା ହାଇଁ ପାଇଁ ହୁଏ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ମା ବରୁଣେଇଙ୍କର ତୋରି ଲାଗିଲା ଥରେ ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତୁ ସେଠାକୁ ଗଲୁ ।

ପୁଣି ରଙ୍ଗା ହୁଏ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୁ ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ବୋହୁକରି ଆଣିବାକୁ । ତାପରେ ମନରେ କଥା ଉଠେ- ପୁଅର ବାହାଘର ପାଇଁ ମୁଁ କିଏ କନିଆଁ ଖୋଜିବାକୁ ଓ ବାହିବାକୁ ?

କେବଳ ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁ ନଥିଲା । ତାହା ହେଉଛି ଆଗେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ବୁଣା ହେଉଥିବା ଲପଳପିଆ ନେକିଆ ଲୁଣି । ପିନ୍ଧିକରି ଭଲ ମଜବୁଦ୍ଧ ଗଣ୍ଠି ନ ପକାଇଥିଲେ ଲୁଣି ଖୋଲିଯିବ । ସେ ଲୁଣି ଆଉ ବଜାରରେ ମିକ୍ରନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ବୁଣା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲାଣି । ଆଗେ ତ ଏ ଲୁଣି ପିନ୍ଧିବା ଗୋଟାଏ ଫେସନ୍ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଲୁଣିକୁ ମୁଁ କେବେ ପିନ୍ଧିନାହିଁ । ଲୁଣା ପଟା ପିନ୍ଧିବାରେ ମୁଁ ଭାରି ସାବଧାନ ।

ଥରେ ବିକୁ ପଟନାୟକ ତାଙ୍କ ତାକୋଟା ବିମାନରେ ବସାଇ ଓଡ଼ିଶାର କେତେ ଜଣ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀ ନେଇଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କର ଦିଲ୍ଲୀରେ କଅଣ କାମ ଥିଲା । ବିକୁ ପଟନାୟକଙ୍କୁ ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତୁ ବିଜମାମା ବୋଲି ତାକୁ ଥିଲୁ । ବିକୁ ମାମା ଆଗେ ଦିଲ୍ଲୀ ସହରକୁ ଚାଲିଗଲେ ଓ ଏମାନଙ୍କୁ କହିଗଲେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ପରେ ଆସିବାକୁ । ଏମାନେ ବିମାନ ଘାଟିରେ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ କରି ତାଙ୍କର ଖୋର୍ଦ୍ଧା ନେକିଆ ଲୁଣିକୁ ତାକୋଟା ଉଡ଼ାଇହାଇରେ ଦୁଇ ଡେଣାରେ ଶୁଖାଇ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ସହରରେ କାମଦାମ ସାରି ବିକୁମାମାଙ୍କ ସାଇରେ ପାଲାମ ବିମାନଘାଟିକୁ ଫେରିଲେ । ତାକୋଟାରେ ଲୁଣି ଶୁଖୁଛି ଦେଖି ବିକୁମାମାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଗରମ । ଗାଲି ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ ଓ କହିଲେ ଏତେ ଜାଗା ଥାଉ ଥାଉ ତେମେ ଜିଦିଅଟ ବଣଭାଲୁ ସବୁ ମୋ ତାକୋଟାରେ ତମ ଲୁଣି ଶୁଖାଇଛ ? ଉଠା ସେ ଲୁଣି । ଏମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଗତି କିଛି ନଥିଲା । ତାପରେ

ବିଜୁମାମା କହିଲେ ତମମାନକୁ ଏ ଉଡାଜାହାଜରେ ନେବି ନାହିଁ । ହୁଏତ ତା ଭିତରେ
ବସି ଗୁଡାଖୁ ଘଷି, ଛେପ ପକେଇ, ପାନ ପିଙ୍କ ପକେଇ, ମୁଢି ଚିନାବାଦାମ ଖାଇ ମୋ
ଉଡାଜାହାଜକୁ ମଇଳା କରିବ । ତାପରେ ଏମାନେ କାଇଲି ହୋଇଛି ବୋଲି କହି ଦୋଷ
ମାଗିବାରୁ, ଉଡାଜାହାଜରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲେ । ଜଣାପଦିଲା ଯେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ
ଏମାନେ ବିଜୁମାମାଙ୍କ ଦୟାରୁ ଉଡାଜାହାଜରେ ବସିଥିଲେ ।

ବିଜୁମାମାଙ୍କ ବଡ଼ ମନ

ବିଜୁମାମାଙ୍କ ଚେହେରା ଯେପରି ବଡ଼, ସେ ଭାବୁଥିଲେ ସେପରି ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ।
ଜେ. ଆର. ଡି. ଟାଟା ଯଦି ଭାରତରେ ଉଡାଜାହାଜର ଯୁଗ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ, ବିଜୁମାମା
ସେହିପରି କଲିକତାରେ ଉଡାଜାହାଜର ଯୁଗ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କର କଳିଙ୍ଗ
ଏଯାରଲାଇନ୍ସ ଆରମ୍ଭ କରି । କଳିଙ୍ଗ ନାଁ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା ।
ବୌଦ୍ଧାରରେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ କଳିଙ୍ଗ ଚିଉବସ୍ତୁ । ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାବେ ଯେ
ଆମ ଉକ୍ତଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟର ନାଁ କଳିଙ୍ଗ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟ ରଖିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାଆଏତା ।
ବିଜୁମାମାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଲେଖି ବସିଲେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବହିହେବ । ନେଲିଆ କୁଞ୍ଜି ବିଷୟରେ
ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଏତେ ବାଟ ଚାଲି ଆସିଲି । ଏଇଠି ବଦ କରୁଛି ।

ଆମେ ଖୋର୍ଦ୍ଦାରେ ପ୍ରାୟ ଦ୍ରୁଇ ବର୍ଷ ରହିଲୁ । ଖୋର୍ଦ୍ଦା ଗଲାବେଳେ କଟକ
ସ୍ନେହନରେ ଦାମବାପା ଆମକୁ ବିଦାକଲେ । ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ମୁସାଫିରଖାନାରେ
ବସି ଥାଆଏତି । ଆଖିରେ ଲୁହ । ମୁଁ ବି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା । ପୁଣି ଆସେ
ଆସେ ଯୋରରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଇଂଜିନରୁ କଳାକଳା ଧୁଆଁ ବାହାରୁ ଥାଏ । ଇଂଜିନ
କହୁଥାଏ ଯେତେ ଦକ୍ଷ, ସେତେ ନେବି, ଯେତେ ଦେବୁ ସେତେ ନେବି । ଏଇ ସବୁଥିରେ
ମୋର କାନ୍ଦ ବଦ ହୋଇଗଲା ।

ଖୋର୍ଦ୍ଦାରେ ଆମେ ଖବର ପାଇଲୁ ଯେ ଦାମ ବାପାଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ରହୁନାହିଁ ।
ଡେଣ୍ଟି ବାପା ଠିକ୍ କଲେ ଯେ ଆମେ ସବୁ ଗାଁକୁ ଯିବା । ଆମେ ଗାଁକୁ ଆସିଲୁ । ଗାଁରେ
ସାଗମାନକୁ ଦେଖି ମନ ଖୁସି ହୋଇ ଗଲା । ଗାଁରେ ମୋର ଖବିଲୁଆଁ ହେଲା । ମାଟି
ବଉଁଶ ଅବଧାନେ ଆସି ଦ୍ରୁହା, ବିଶ୍ୱ ଓ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମରେ ତିନୋଟି ଗୋଲ ଗୋଲ
'O' ଆମ ପିଣ୍ଡାରେ ଟାଣି ମୋତେ ସେହିପରି ତିନୋଟି 'O' ଆକି ସେଥିରେ ଖଢ଼ି
ରଖି ଦଣ୍ଡବଡ଼ ହେବାକୁ କହିଲେ । ସେଇଠି ମୋର ପାଠ୍ୟକା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମାଟି
ବଉଁଶ ଅବଧାନେ ତାଙ୍କ କାମ କରି ଚାଲିଗଲେ । ପଡ଼ିଲି ମକର ନନାଙ୍କ ପାଖରେ ।
ସେତେବେଳେ ଏ ସବୁ ଦେଖି ମୋତେ ହସ ମାହୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ଦେଖିଲି ଯେ

ଏତେ ଥର '୦'କୁ ପୂଜା କରିବାର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତ୍ବ ରହିଛି । ଏ ଶୂନ ହେଉଛି ଅଜଣାକୁ ଭାରତର ଅବଦାନ ।

ମକର ନନାକ ପାଖରେ ମୁଁ ଏକାଟିଆ ପଦ୍ମଥଳି । ତେଣୁ ମନ ଲାଗୁନଥଳା । ବୋଉ କହିଲା ଯେ ମୋ ସାଜକୁ ଅଦା ପ୍ରପୁଲ ଯଦି ପଡ଼େ ତେବେ ତୁଳଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ ହେବ । ବୋଉ ପୁରଭାଇଙ୍କ କହିଲାରୁ ସେ ରାଜି ହେଲେ । ଗୋଲକ ଚାଲିଯିବା ପରଠାରୁ ପୁରଭାଇ ପ୍ରପୁଲର ପଢ଼ାପଢ଼ି ପ୍ରତି ନଜର ଦେଉନଥିଲେ ।

ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଅଛଦିନ ପରେ ଦାମ୍ଭ, ବାପା ବେମାର ପଡ଼ିଲେ ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ସିଏଡ ଗାଁରେ ରହି ଆମ ଘରର ସବୁ ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝୁଥିଲେ । ଏବେ ସବୁ ଦାୟିତ୍ବ ବାପାଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ।

ବନ୍ଦୁ ବଢ଼ାପା ଟାଟାରୁ ଫେନସନ୍ ନେଇ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଅଛଦିନେ ଚାକି ଗଲେ । ତେଣୁ କୁନିଆଁ ମଧ୍ୟ ଆସି ଗାଁରେ ରହିଲା । ନିମାଭାଇ ଆଗରୁ ଆସିଥାଏ । ଆମେ ହେଲୁ ଚାରିଜଣ । ତିନି ଭାଇ ଓ ଜଣେ ପୁତ୍ରରା । ଅଦା ପ୍ରପୁଲ ହେଉଛି ଆମ ପୁତ୍ରରା । ଗେଡ଼ା ଟାଏ । ଏଣେ ମୁହଁପିଟା ନୁହଁ । ଆମ ଚାରିଜଣଙ୍କର ବୟସ ମଧ୍ୟ ଆଠ ବର୍ଷ ପାଖିପାଖି ହୋଇଥାଏ । ମୁରବୀମାନେ ଠିକ କଲେ ଯେ ଆମେ ତେଣାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାଁ ଲେଖାଇବୁ । ଆମ ମନ ଭାରି ଖୁସ୍ତା । ସ୍କୁଲକୁ ଯିବୁ । ସପନୀ ସାହୁ ଦୋକାନରୁ ମିଠେଇ ଖାଇବୁ । ସ୍କୁଲରୁ ଫେରିବା ବେଳେ କେହୁ ଗଛରୁ କେହୁ ଦୋକି ଖାଇବୁ ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି । ମନ ଖୁସ୍ତା ହେବାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଲା ଯେ ସେତେବେଳେ ତେଣାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲ ଆମ ଅଂଚଳର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ମାଇନର ସ୍କୁଲ ଥିଲା । ଏ ସ୍କୁଲ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ସ୍କୁଲ ଓ ନାଁକଳା ସ୍କୁଲ । ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ଏ ସ୍କୁଲର ଆରମ୍ଭ । କୁଦାନଗରୀ, ମଧ୍ୟ, ଗଢ଼ିଜଙ୍ଗ, ନରେନ୍ଦ୍ର ପୁର, ମରନ୍ଦ ପୁର, ମଣିଜଙ୍ଗ, ଚଂପା, ଜୟପୁର, ବାଲିବିସ୍, କୃଷ୍ଣାନନ୍ଦ ପୁର, ତାରପୁର, ତଇଲ, ବିରିବନ୍ଦ, ଓଡ଼ିଶା, ଧାରିବିଲ, ଦାଉଦପୁର, ଉତ୍ତରକୁଳ, ନଈଗୁଆଁ ପ୍ରଭୃତି ଦୂର ଦୂର ଗାଁରୁ ପିଲାମାନେ ଆସୁଥିଲେ । ଔଥିମଧ୍ୟ ଆସୁଥିଲେ । ଉତ୍ତରକୁଳ, ନଈଗୁଆଁ, ଧାରିବିଲ ଓ ଓଡ଼ିଶା ପିଲାଏ ଆମ ବାଢ଼ି ସାମନା କଦମ୍ବଗଢ଼ିଆ ଉପର ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଆସୁଥିଲେ । ନଈଗୁଆଁର ନେତ୍ରମଣି ନାନୀ ମାଇନର ପାସ କଳାପରେ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ଗଲାବେଳେ ଆସି ମୋ ବୋଉ ପାଖରୁ ବିଦାୟ ନେଲା ଓ ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଉସି ମୋତେ ଗେଲ କରିଦେଲା । ତା ଆଖିରେ ଛାହିଁ, ସେ ବାହା ହୋଇ ଗଲା ବୋଲି ଖବର ପାଇଲି । ବାହୁଜଙ୍ଗର ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି କଥା ମନେ ଅଛି । ସେ ଆମ ତଳ କ୍ଲାସରେ ପଦ୍ମଥଳା । ମୁଣ୍ଡରେ ମହଣ ଲଗାଇ କିଲିପି ମାରି

ହୁଆଙ୍କ ରାଜିଆ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇବ ଓ ସୁନ୍ଦର ନାଇବ । ଆଖିରେ କଳା ନାଇବ । ଏହି ବେଶରେ
ସୁଲକୁ ଆସେ । ସାଙ୍ଗପିଲାକୁ ଦେଖି ମୁହଁ ମୋଡେ । କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଟାହଲେଇ ଚାଲେ ନାହିଁ ।
ତାକୁ ସବୁ ଚିଢାନ୍ତି । ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଶଂପିକାଟି ହୁଲସ୍ତୁଳ କରିଦିଏ । ତା ଖବର ମୁଁ
ରଖିନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀପଳ ଦର୍ଶନ

ଗୋଟିଏ ଭଲ ଦିନ ଠିକ ହେଲା । ଜାନୁଯାରୀ ମାସରେ ନାଁ ଲେଖା ହୁଏ । ମୁଁ,
ନିମାଭାଇ, କୁନିଆଁ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ- ତିନିଭାଇ ଓ ଜଣେ ପୁତ୍ରରା- ସକାଳୁ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ
ଭଲ ସପା ପ୍ୟାଣ ଓ କାମିକ୍ ପିନ୍ଧି ରେଡ଼ି ହେଲୁ । ମୋ ବୋଉ ମୋ ପାଟିରେ ବାୟାଠାରୁ
ଆଣିଥବା ତୁଳସୀ ନେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଦହି ଓ ଚନ୍ଦନ ଲଗାଇ ବିଦା କଳା । କହିଲା ଠାକୁରେ
କରନ୍ତୁ ଯେପରି ପାଠ ପଡ଼ି ଆମର ଓ ଗାଁର ନାଁ ରଖିବୁ । ଆମେ ସବୁ ଠାକୁର ଘରକୁ
ଯାଇ ନୃତ୍ୟକୁ ଦର୍ଶନ କଲୁ । ଧଣ୍ଡାମାଳ ଆଣି ବେକରେ ପକାଇଲୁ । ତୁଳସୀ ପାଇଲୁ ।
ଆମ ଗାଁ ଦାଣ ଦେଇ ଗଲା ବେଳକୁ ଦେଖୁ ଯେ କୁଂଜିଆବୋଉ ମା ହାତରେ ଦୁଇଟି
ନଢ଼ିଆ ଓ ଖଣ୍ଡ ଆମଦାଳ ଧରି ତା ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । କହିଲା ଶ୍ରୀପଳ
ଦର୍ଶନ କରି ଯାଉଛ । ଭାରି ଶୁଭ । ତେମେ ସବୁ ପଡ଼ାରେ ଭଲ କରି ଗାଁର ନାଁ ରଖିବ ।
ମୁଁ କଳ୍ପାଣୀ କରୁଛି । ତାପରେ ବୀର ଦର୍ପରେ ଆମେ ଚାଲିଲୁ ତେଣାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍ତୁଲ ।
ସାଙ୍ଗରେ ବଇଦାମାମୁଁ ଯାଇଥାଏ । ସେଠି କାଗଜ କଲମ କାମ କରିବାକୁ । ନାଁ ଲେଖା
ହୋଇଗଲା । ତଥିଲାହିର ଗୋପୀଅଜାଙ୍କ ପୁଅ ରମେଶ (ଆଉ ଗୋଟାଏ କୁନିଆଁ)
ମଧ୍ୟ ନାଁ ଲେଖାଇଲା । ସୁଲର ସବୁ ସାରମାନଙ୍କୁ ଦେଖାକଲୁ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି
ଦଶବତ ହେଲୁ । ସବା ଆଗେ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ । ସେ ଜଣେ କେରା ବଜାନି । ତାଙ୍କ ନାଁ
ବସନ୍ତ କୁମାର ଭଜାଚାର୍ୟ । ନୂଆ ସାରକୁ ଦେଖାକଲୁ । ତାଙ୍କ ନାଁ ବ୍ରଜବଂଷୁ ମହାନ୍ତି ।
ଘର ଅରିଲୋ ପାଖ ମର୍ଜିତାରେ । ନୂଆ ହୋଇ ଆସିଥାନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ନୂଆ
ସାର ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଥିଲେ ।

ସୁଲକୁ ଆସିଲା ବେଳେ ବୋଉଠାରୁ ପଇସା ଆଣିଥିଲି । ସପନୀ ସାହୁ ଦେକାନରୁ
ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବୁଦ୍ଧିଆ ଲହୁ କିଣି ଆଣି ବାଣିକରି ଖାଇଲୁ । ଘରକୁ ଫେରିଲୁ । ନାଁ ଲେଖା
ହୋଇଗଲା ।

ସେତେବେଳେ ଚିଉସନ୍ ମାଷରଙ୍କ ପାଖରେ ପଡ଼ିବା ଗୋଟିଏ ଫେସନ୍ ଥିଲା ।
ବୋଉ ବଇଦାମାମୁଁ ହାତରେ ନୂଆ ସାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଖବର ପଠାଇ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲା ।
ଦୁଇ ଓଳି ମୋଡେ ଚିଉସନ୍ କରିବାକୁ । ସେ ରାତି ହେଲେ । ସକାଳୁ ମୁଁ ଯାଏ ଓ
ସଂଜବେଳେ ସେ ଆସନ୍ତି । ଆମ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ମୋଡେ ପଡ଼ାନ୍ତି । ପରେ ନିମା ଭାଇ

ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବାକୁ ଆସିଲା । ବୋଉ ତାଙ୍କୁ ମାସକୁ ୫ ଟଙ୍କା ଦରଥିଲା । ସେତେବେଳେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ବହୁତ । ବାପା ପ୍ରତି ମାସରେ ବୋଉ ପାଖକୁ ୧୫ ଟଙ୍କା ପଠାଉଥିଲେ । ନୂଆ ସାରକୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଦେବାପରେ ବାକି ଦଶ ଟଙ୍କାରେ ସାରା ମାସର ଘର ଖର୍ଚ୍ଚ ଚକି ଯାଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଦାଇଁଲୋ ଓ ରାଆଁକରୁ ଭାଗଦିଆ ଜମିରୁ ଧାନ, ମୁଗ, ବିରି ଓ କୋଳଥ ଆସୁଥିଲା । ଦାଷ୍ଟ ବାଢ଼ିରେ ବୋଉ ଆଠକାଳି ବାରମାସ ଶାଶ ଲଗାଇ ସେଥିରୁ ସବୁ ଦିନେ ଶାଶ ଆଣି ଶାଶ ଖରଦୁଥିଲା । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଶାଶ ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ । ସବୁ ଦିନେ ତାଳଣା ଆଉ ମେଚାଏ ଶାଶ ଆଣି ଥୋର ଦେଲେ ମୋର ଆନନ୍ଦ ।

ନୂଆ ସାର ଭାରି ଭଲ ପଡ଼ାଉଛି । ସେ ଆମକୁ ଇରାଜୀ ଓ ଅଙ୍ଗ ପଡ଼ଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ସବୁ ବିଷୟ ପଡ଼ାଇବାରେ ସେ ବିଚକ୍ଷଣ । ଖରାଦିନେ ଧୋତି ପିନ୍ଧି, କାନ୍ଦରେ ଗାମୁଛା ପକାଇ, ଖଡ଼ମ ମାଡ଼ି ଆସି ଯାଉଥିଲେ । ଆଜି ମୁଁ ଯାହା ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ଯୋଗୁ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ ଚିରକୃତଙ୍ଗ । ତାଙ୍କର ଅମର ଆମାପ୍ରତି ମୋର କୃତାଂଜଳି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂଜଳି ।

ନୂଆସାରଙ୍କ ପୁଅ ବିଜୟ ବାବୁ ଜଣେ ଜଣାଶୁଣା ଆଣି ତାଙ୍କର । ଆମେ ଢେଙ୍କାନାଳରେ ଥିଲାବେଳେ ସେ ସେଠାରେ ଥିଲେ । ତା'ପରେ ଅନଗୁଲ ବଦଳି ହୋଇଆସିଲେ । ଏବେ ଉପର ଚାକିରି ପାଇ ଅନ୍ୟ କୋଉଠିକି ଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତି ରବିବାର ଅନଗୁଲ ଆସନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଶଶ୍ଵର ଘର ଅନଗୁଲର ମିଶ୍ରପଡ଼ାରେ ।

ମଉଳବୀ ସାର ଆମକୁ ଇତିହାସ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଇତିହାସ ପଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ଅଭିନୟ କରି ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଆଲ୍ଲାଉଦିନ ଖିଲିଙ୍କ ଓ ରାଣୀ ପଦ୍ମିନୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ପଡ଼ାଇଲା ବେଳେ କେତେବେଳେ ଆଲ୍ଲାଉଦିନ ଖିଲିଙ୍କ ଓ ଅନ୍ୟବେଳେ ରାଣୀ ପଦ୍ମିନୀ ହୋଇ ଚଦର ଖଣ୍ଡେ ମୁଣ୍ଡରେ ଓଡ଼ଣା ଭଳି ପକାଇ ଦେଇ କେଁ କେଇଅଁ ମଧ୍ୟର ସ୍ଵରରେ କଥା ସବୁ କହି ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ । ମୁହଁରେ ଦାଡ଼ି, ଏଣେ ମୁଣ୍ଡରେ ଓଡ଼ଣା । ବଡ଼ ମଙ୍ଗା ଲାଗୁଥିଲା ଦେଖିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ସବୁ କଥା ମନେ ରହି ଯାଉଥିଲା । ମଉଳବୀ ସାର କେତୋଟି ସୂତ୍ର ବତାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଭଲ ରଜା ବିଷୟରେ ଲେଖିବାକୁ ହେଲେ କ'ଣ ସବୁ ଲେଖାଯିବ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ରଜା କଥା ଲେଖିଲେ କ'ଣ ସବୁ ଲେଖାଯିବ ।

ରଜା ଯଦି ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତି ଓ ପ୍ରଜାମାନେ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇଥାନ୍ତି ଓ ଭଣ୍ଟି କରୁଆଆନ୍ତି, ତେବେ ଲେଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଦୁଇ କଢ଼ରେ ଗଛ ଲଗାଉଥିଲେ, ଗାଁଗାଁରେ ପୋଖରୀ ଖୋଲାଉଥିଲେ ଇତ୍ୟାଦି । ରଜା ଯଦି ଅତ୍ୟାଚାରୀ ହୋଇଥାନ୍ତି ତାହେଲେ ଲେଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ସେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ, ଝିଅ ବୋହୁଙ୍କୁ ଉଆସକୁ ନେଇ ଆସୁଥିଲେ । ମରୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଖଇଣା ଛାଡ଼ି

କରୁନଥିଲେ ଉତ୍ସାହି । ଆମେ ପିଲାଏ ସେହିଭଳି ଲେଖୁଥିଲୁ । ମଉଳବୀ ସାରତ ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ଦେଖୁଥିଲେ । ଉତ୍ତିହାସରେ ବେଶ ଭଲ ନମର ମିଳୁଥିଲା । ଉତ୍ତିହାସ ଭଳିଆ ଗୋଟିଏ ଅତି ଆନନ୍ଦ ଦେବା ବିଶ୍ୱଯ ଅଧୂକାଂଶ ସ୍କୁଲରେ ବଡ଼ ବେଢ଼ିଆ ଭାବରେ ପଡ଼ା ଯାଉଥିଲା । ଆମ ତେଣ୍ଠାକୁଡ଼ା ସ୍କୁଲ କଥା ନିଆରା ।

ଯାମି ମିଆଁ - ମୋ ବଡ଼ ବନ୍ଧୁ

ମଉଳବୀ ସାର ଆମ ସ୍କୁଲର ମୁସଲମାନ ପିଲାମାନଙ୍କ ଉଦ୍‌ଘାତଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଯାମି ମିଆଁ ସାଜରେ ମୋର ଭାରି ଭଲ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ଯାର କି ଦୋଷ । ତା ବାପା ଭଳିଆ ସେ କଣେ ଭାରି ନିଷାପର ମୁସଲମାନ । ଦିନକୁ ୪ ଥର ନମାଜ ପଡ଼ିବ ନିଶ୍ୱୟ । ଚେକ କୁଣ୍ଡି ସାଜକୁ କାମିଇ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ନାଲି ରଂଗର ଭେଲୁଭେଟ ଗୋପି । ଚେକା ମୁହଁ । ଆଖି ଦୁଇଟା ଯେପରି ସବୁ ବେଳେ ହସୁଛି ଆଉ କହୁଛି- ସଲାମ ଆଲ୍ୟକମ । ଏବେବି ଯାମି ମିଆଁ ସାଜରେ ଦେଖାହେଲେ ଦିହେଁ ଦିହେଁକୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପକର । ଆଜି କାଲି ଭାରି ପାନ ଖାଉଛି । ସେ ଦିନ ଆମ କେଶୋଳ ଘରେ ଘଣ୍ଟାକ ମଧ୍ୟରେ ପଦର ଖଣ୍ଡ ପାନ ତୋବେଇ ଦେଇଗଲା । କ'ଣ କମ୍ରସିକି କି ? ପାନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଗୁଡ଼ିରେ ତୁଆ ପଡ଼ିଥିବ ଓ କେଡକୀ ଖଇର ଦିଆଯାଇଥିବା ପାନ ଖଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଲବଜ ମରା ହୋଇଥିବ, ତେବେ ଯାଇ ମିଆଁ ପାନ ଖଣ୍ଡକୁ ପାଟିରେ ରଖି ଗୋଟିଏ ଦିଲ୍ଲ ଖୋଲା ମୁରୁକି ହସ ହସିବେ । ପାନ ଭାଜିଥିବା ଲୋକ ସେତେବେଳେ ଯାମିମିଆଁକୁ ଦେଖିଲେ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବତୀ ମଣିବେ । ମିଆଁ ବି କଣେଇ କଣେଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ମୁରୁକି ହସ ହସିବେ । ରସିକପଣିଆରେ ଯାମି ମିଆଁକୁ ବଳିଯିବ କିଏ ?

ତେଣ୍ଠାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲର ତିନି ଧାଉଢ଼ି ଘର । ନଇନିପୁର- ନରେହରୁପୁର ରାଷ୍ଟ୍ରା ତେଣ୍ଠାକୁଡ଼ା ଭିତର ଦେଇ ଯାଇଛି । ଏଇ ରାଷ୍ଟ୍ରାର ପୂର୍ବ ପଟେ ମାଇନର ସ୍କୁଲ । ଆଗ ଧାଉଢ଼ି ଘର ରାଷ୍ଟ୍ରା ସାମନାରେ । ଇଟା କାଇ ଓ ଛପର ଚାଳ । ରାଷ୍ଟ୍ରା ସାମନାରେ ଯାତ୍ରୁଦିଆ ବାଢ଼ । ବେଶ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ । ଆର ଧାଉଢ଼ି ଘର ଅଞ୍ଚିତ ଓ ଗୋଟିଏ ବଖରା ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ପଛ ଧାଉଢ଼ି ଘରେ ପିଲାମାନେ ରହନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଘର ଦୂର, ସେମାନେ ରହିବା ପାଇଁ । ଏଇ ଧାଉଢ଼ିରେ ବଖରାଏ ଘରେ ତୁଆସାର ରହୁଥିଲେ । ନଇନିପୁର- ନରେହରୁପୁର ରାଷ୍ଟ୍ରା ସାମନାରେ ବେଶ ଜାଗା । ଭାରିକତେ ଖକୁରୀ ଗଛ । ଏଇଠି ସବୁ ଦିନେ ୧୦ ଟା ବେଳେ ପ୍ରାର୍ଥନା ହୁଏ । ତା'ପରେ ପଡ଼ାପଡ଼ି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ହିନ୍ଦୁ ପିଲାମାନେ ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ ଠିଆ ହୁଅଛି । ମୁସଲମାନ ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କ ସାମନାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ ଠିଆ ହୁଅଛି । ହିନ୍ଦୁପିଲାଙ୍କ ଧାଡ଼ିରେ ସବା ଆଗେ

ଆଆନ୍ତି ବୈଦ୍ୟନାଥ ପଣ୍ଡିତେ- ଆମ ପଣ୍ଡିତ ସାର । ମଉଳବୀ ସାର ଆଆନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଧାଢ଼ିରେ ସବା ଆଗେ । ତୁଲ ଧାଢ଼ି ମଞ୍ଜିରେ ପ୍ରାୟ ଛଥ ଫୁଟ ଜାଗା ଥାଏ ।

ହିନ୍ଦୁ ପିଲାମାନେ ଗାଆନ୍ତି “ଅଖିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପତି ମୋ ଜୀବନ ସ୍ଵାମୀ ।” ପିଲାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପଣ୍ଡିତ ସାରଙ୍କ ସୁର ତୁଲାର ଦିଏ । ପଣ୍ଡିତେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଚିତା ଚଇତନ ହୋଇ ସବୁ ନିଷା ସହ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଗାଆନ୍ତି । ମୁସଲମାନ ପିଲାମାନେ ଗାଆନ୍ତି “ୟହାଁ ବି ତୁ, ହ୍ଵାହାଁ ବି ତୁ । ଯମିନ୍ ତେରି, ଫଳକ ତେରା ।” ଏହା ଉର୍ଦ୍ଦୁ ଭାଷାରେ । ଏହାର ମାନେ ହେଲା- ତୁ ଏଠି ଅଛୁ, ତୁ ସେଠି ଅଛୁ- ମାଟି ତୋର ଓ ଆକାଶ ବି ତୋର । ଏହାର ଭାଷା ଯେପରି ମଧୁର, ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମହାନ୍ । “ଅଖିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପତି ମୋ ଜୀବନ ସ୍ଵାମୀ”ର ଅର୍ଥ ସାଙ୍ଗରେ ପୂରାପୂରି ମିଳିଯାଏ । ମୋଟ କଥା ହେଉଛି ଯେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ତୁଲଟି ଭାଷାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ଗୀତ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ଡଙ୍ଗରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ଚାଲି ଆସୁଥାଏ ।

ତୁଲଟି ପ୍ରାର୍ଥନା ଗୀତର ଅର୍ଥ ଏକା

ଥରେ ମୁଁ ଓ ଯାମି ମିଆଁ ବସି ଦୁଃଖ ସୁଖ ହେଉ ହେଉ ମୋ ମନକୁ ଗୋଟିଏ କଥା ଆସିଲା । ମୁଁ କହିଲି, ଯାମି ମିଆଁ- ଆମ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ବୋଲା ଯାଉଥିବା ତୁଲଟି ଗୀତର ଅର୍ଥ ଏକା । ସେ କହିଲା- ବିଲକୁଳ ଠିକ୍ କଥା । ତା’ପରେ ମୁଁ କହିଲି- ଯାମି ମିଆଁ, ଯଦି ହିନ୍ଦୁ ପିଲାଏ ଓ ମୁସଲମାନ ପିଲାଏ ମିଶି କରି ତୁଲଟି ଯାକ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତେ କିପରି ହୁଅନ୍ତା ? କଥାଟା ତା ମନକୁ ପାଇଲା, କହିଲା- କୋଉ ଗୀତ ଆଗ ବୋଲାଯିବ ? ମୁଁ କହିଲି- ସୋମବାର, ଗୁରୁବାର ଓ ଶନିବାର ଦିନ ଓଡ଼ିଆ ଗୀତ ଓ ମଙ୍ଗଳ ବାର, ବୁଧବାର ଓ ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ଉର୍ଦ୍ଦୁଗୀତ ବୋଲାଯିବ । ହେବ ନାହିଁ ? କହିଲା- ଆରେ ବଡ଼ା ବଡ଼ିଆ ହୋଗା । ତା’ପରେ କହିଲା- ସବୁ ବୁଝିଲି ଯେ ହବ କିପରି ? ମୁଁ କହିଲି ଚାଲ ମଉଳବୀ ସାର ଓ ପଣ୍ଡିତ ସାରଙ୍କୁ ପଚାରିବା ।

ଆଗେ ମଉଳବୀ ସାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲୁ ଓ ତାଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ବୁଝାଇ କହିଲୁ । ସେ କହିଲେ ବହୁତ ଭଲ ହେବ- ବହୁତ ବଡ଼ିଆ ହୋଗା । ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ପଚାରିଛ ? ତାଙ୍କୁ ପଚାର, ସେ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ପାଖକୁ ତରି ତରି ଗଲୁ । କାରଣ ସେ ଭାରି ଟିଙ୍ଗା ଓ ରାଗୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଯାଇ କଥାଟା କହିଲା ପରେ, ସେ ବେତ ଆଣି ଆମ ଦିହିଙ୍କ ଉପରକୁ ଉଚ୍ଚେଇ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି ତୁଲଟାକୁ ଦେଖାଇ ବଜ୍ର ସୁରରେ କହିଲେ- “ବିଧର୍ମୀ, ପାପିଷ୍ଠ, ଦୂର ହୁଅ ଏହୁ । ଦୂର ହୁଅ ଏହୁ ।” ଆମେ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିଲୁ । ମନେ ହେଲା ପଣ୍ଡିତ ସାର ଯେପରି ଗୋଟିଏ ନାଟକ ପାଇଁ ରିହଳସାଲ କରୁଛନ୍ତି ।

କିଛି ପଳ ହେଲା ନାହିଁ । ଯୋଉ ତଙ୍ଗରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ଚାକିଥିଲା, ସେହି ତଙ୍ଗରେ ଚାଲିଲା । ଏତ ଭାରତ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବା ଆଗର କଥା । ପଦର ଅଗ୍ରଷ ଆସିଲା । ଜାନୁଆରୀ ଛବିଶ ଆସିଲା । ଆଜିର ସ୍ଵାଧୀନ ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ହିନ୍ଦୁ ପିଲାଏ ତାଙ୍କ ଧାଡ଼ିରେ ଠିଆ ହୋଇ “ଅଖିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପତି” ଗାଉଛନ୍ତି ଓ ମୁସଲମାନ ପିଲାଏ ତାଙ୍କ ଧାଡ଼ିରେ ଠିଆ ହୋଇ “ଯହଁ ବି ତୁ, ଯହଁ ବି ତୁ” ଗାଉଛନ୍ତି । ଥରେ ତେଣ୍ଟାକୁଡ଼ା ମାନନର ସ୍ଥଳର ପୁରୁଣା ପିଲାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସରା ହୋଇଥିଲା । ୧୯୭୩ ମସିହା କଥା । ମୋତେ ତାକିଥିଲେ କିଛି କହିବା ପାଇଁ । ସେହି କଥା କହିଲି । ମରନବୀ ସାରଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ସାନଭାର କୁହୁସ ମରନବୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ କଥାଟା ଭଲ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋ ସାଇରେ ମାନନର ପକୁଥିବା ଜଗବନ୍ତୁ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ କଥାଟା ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଚଷମାଟାକୁ ଡଳକୁ କରି ମୋ ଆଢକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ବସନ୍ତଛଞ୍ଚା ମୁହଁଟା ଅପରକାରିଆ ଦେଖା ଯାଇଥିଲା ।

ରୋଷନି ସାର ଆମର ସ୍ଵାଭାବିକ ମାନ୍ଦର ଥିଲେ । ସବୁ ଶନିବାର କ୍ଲାସ ପରେ ଆମକୁ ସାଇରେ ନାନାପ୍ରକାରର ତାଳିମ ଦେଇଥିଲେ । ଅସଲ କଥା ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଆମେ ସବୁ ଥିଲୁ କବ । କାରଣ ଆମର ବୟସ ୧୨ ବର୍ଷରୁ କମ ଥିଲା । ସମସ୍ତକର ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ୩୦ଙ୍ଗା ଓ ସେଥିରେ ଝୁଲୁଥିଲା ଦଉଡ଼ି । ସେ ଦଉଡ଼ିକୁ ଟାଣି କିପରି ବାନ୍ଧି ଝୁଲାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେ ଏକ କଳା । ଆମ ଘରେ ଥିବା ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ଆମ ବାର୍ଷିଶ ବାଢ଼ିରୁ ଗୋଟିଏ ସବୁ ପାକଳା ବାଉଁଶ ଆଣି ୩୦ଙ୍ଗା କରି ଦେଇଥିଲା । ବଇଦାମାମୁଁ ଖୋଟ ଦଉଡ଼ି ଆଣି ପାକଳ କରି ଠିକ୍ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିଲେ । ଆମର ପୋଷାକ ଥିଲା ଖାକି ପ୍ୟାଞ୍ଚ । ପୁଲିସଙ୍କ ଜାମିଇ ଭଳିଆ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଅଧାହାତ ଖାକି ଜାମିଇ । ମୁଣ୍ଡରେ ଟୋପି ଓ ବେକରେ ରୂମାଲ ।

ଶନିବାର କ୍ଲାସ ପରେ ଆମେ ସବୁ ରୋଷନି ସାରଙ୍କ ହୁଇସିଲ୍ଲ ଶୁଣି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଯାଇଥିଲୁ । ଏଠି ଆଉ ହିନ୍ଦୁ ପିଲାଙ୍କ ଧାଡ଼ି ମୁସଲମାନ ପିଲାଙ୍କ ଧାଡ଼ି -୦୧ ଅଳଗା ହେଉନଥିଲା । ତା’ପରେ କେତେ ରକମର ମାର୍କିଂ ଶିଖାଯାଇଥିଲା । ଶାତଦିନେ ମାର୍କିଂ ପରେ ଶୀତ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଥିଲା । ତୁଳଟି ପଢାକା ଧରି କିପରି ଜଣେ ସାଇଟ ବା କବ ଆଉଜଣେ ସାଇଟ ବା କବ ସହ ସେ ଦୁଇଟି ପଢାକା ହଲାଇ କଥା ନକହି ମଧ୍ୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିପାରିବ, ତାହା ଶିଖାଉ ଥିଲେ । ବଣ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଝୁଲିଗଲେ ଯଦି ଜଣେ ସାଇଟ ବା କବ ହଜିଯାଏ, ତେବେ ତାଳକାଟିଆଣି ତାଙ୍କୁ କିପରି ଭାବରେ କାଟି ଜଙ୍ଗଲର ରାସ୍ତାରେ ପକାଇଲେ ହଜିଯାଇଥିବା ସାଇଟ ବା କବ ଜାଣିପାରିବ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଶିଖାଉଥିଲେ ।

ଥରେ ଚିତ୍ରୋପଳା ନଈ ସେପାରି କୁଦାନଗରୀରେ ଆମର କ୍ୟାମ୍ ହୋଇଥିଲା । କୁଦାନଗରୀରେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଗାବି ଅଛି । ସେଇ କ୍ୟାମ୍ରେ ଆମକୁ ଶିଖାଇ

ଦିଆଯାଉଥିବା କୌଣସି ସବୁକୁ ଆମେ ଭଲ କରି ଅଭ୍ୟାସ କରିଥିଲୁ । ସଞ୍ଜବେଳକୁ ସୁଲକୁ ଫେରିଆସି ଘରକୁ ଆସିଲୁ ।

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସାଉଚ୍ କ୍ୟାମ୍ ହୋଇଥିଲା । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ସବୁଦିଭିଜନର ସବୁ ସୁଲ ଏଥରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ନାନା ଜକମର ଖେଳ, କସରତ ଓ ଅନ୍ୟସବୁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୋଇଥିଲା । ଆମ ସୁଲ ପ୍ରଥମ ହୋଇଥିଲା । କି ଆନନ୍ଦ, କି ଗର୍ବ ଆମର । ରୋଷନି ସାର କପ ଓ ସିଲଡ଼ ଆଣିଲାବେଳେ ଏତେ ଭାବବିହୁଳ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବେହି ଯାଇଥିଲା ।

ସାଉଚ୍ ଗୋଟିଏ ଏପରି ସଂସା ଯାହାକି ସବୁ ଦେଶରେ ଅଛି । ଉଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଏହାକୁ କହନ୍ତି ପ୍ରମୁକା । ‘ପ୍ରମୁଖ’ ଶବ୍ଦରୁ ହୋଇଛି ପ୍ରମୁକା । ଗାଁ ବା ସହରର ମ୍ବ ବର୍ଷରୁ ୩୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କି ପୁଅ କି ଝିଅ ଏଥରେ ସାମିଲ ହୋଇପାରିବେ । ଗାଁରେ କେହି ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ଅତିଥ ପହିଁଟିଲେ ତାଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ନେବାକୁ ଏମାନେ ‘ପ୍ରମୁକା’ ‘ପ୍ରମୁକା’ କହି ପ୍ରମୁକା ଡଙ୍ଗରେ ତାକି ବଜାଇ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଆସି ଧାଢ଼ି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ସଲାମ କରୁଥିଲେ ।

ଆମ ଦେଶରେ ସାଉଚ୍ ବହୁତ ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଦିଲ୍ଲୀର ଜନ୍ମପ୍ରସ ମାର୍ଗରେ ଏହାର ହେଡ଼ ଅଧିକ ରହିଛି । ଏଠି ସାଉଚର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ବିଦେନ ପାଓଏଲକ ପଟେ ଅଛି । ସାଉଚି ବିଷୟରେ ବହି ପତ୍ର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସୁଲମାନଙ୍କରେ ସାଉଚି ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । କଲେଜମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ । ପ୍ରଥମେ ଓ.ଟି.ସି ଓ ପରେ ଏନ୍.ସି.ସି. ଏହାକୁ, ରାହୁ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଗ୍ରାସ କଲାଭଳି, ଏପରି ଗ୍ରାସ କଲା ଯେ ଆଉ ସେ ସେଥରୁ ଫେରିଆସି ନିଜକୁ ଭଲକରି ମୁକ୍ତଳାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ମୋର ସାଉଚ୍ ଗ୍ରେନିଂ ମୋଡେ ବହୁତ କଥା ଶିଖାଇଛି । ସାଉଚର ମୂଳ ମନ୍ତ୍ରହେଲା ତାଲିମ ଜରିଆରେ ଦେଶ ସେବା । ଦେଶ ସେବା ଆରମ୍ଭହୁଏ ନିଜ ନିଜ ଗାଁରୁ, ପରିବାରରୁ, ସମାଜରୁ । ଗାଁରେ ରହି କିପରି ଗାଁର ସେବା କରିହୁଏ, ସେ କଥା ଆମକୁ ପିଲାଦିନେ ପୁରଭାଇ ମଧ୍ୟ ଶିଖାଇଥିଲେ । କଥାରେ ନୁହେଁ କାମରେ ।

ତୁଠ ସପାକରତି ପୁରଭାଇ

ବଢ଼ି ସକାକୁ ଆମ ବଡ଼ସାହିର ଦାଣ୍ଡକୁ ଖରକତି ପୁରଭାଇ । ଠାକୁର ଦାଣ୍ଡ ଓ ଠାକୁରଙ୍କ ହତାରେ ଥିବା ହୁଆରକୁ ଖରକି ସପା କରନ୍ତି ପୁରଭାଇ । ତା'ପରେ ଯାଆନ୍ତି ଯୋର କୂଳକୁ । ସେତେବେଳକୁ ଯୋର ତୁଠରେ ଦାତ ଘଣ୍ଟିବା ପରେ ଦାତକାଠି ସବୁ ମୋ ମା, ମୋ ଖୁଡ଼ୀ, ମୋ ଭାଇବୋଉ ଦାତକାଠି ପକେଇ ଦିଅଛି । ତାଙ୍କ ମୁଁ ସପା କରିବି ନାହିଁତ କିଏ କରିବ ?

ଥରେ ନିମାଭାଇ, ମୁଁ, କୁନିଆଁ ଓ ଅଦା ଆମ ଦାଣ୍ଡରେ ଥିବା କୁଅ ମୂଳେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲୁ । ପୁରଭାଇ ମଧ୍ୟ ସେଇଠି ଥାଆଏ । ଆମର ସେ କୁଅ ବହୁତ ପୁରୁଣା ଓ ଗହିତିଆ କୁଅ । ଥରେ ଦଉଢ଼ିରେ ଲୋଟା ବାଣୀ ପକାଇ ପାଣି ଆଣିଲେ ବେଶ ସମୟ ଲାଗେ । ପାଣି ଭାରି ଭଲ । ପିଇବାକୁ ଭାରି ସୁଆଦିଆ । ଖାରିଆ ତୁହେଁ । ଦେଖିବାକୁ କାଚକୁମ ଭଳି । ପୁରଭାଇ ଆମକୁ କହିଲେ- ଏଠି ଗୋଟିଏ ପକା ଚାନ୍ଦିନି କଲେ କିପରି ହୁଅଗା ? ତା ଛଡ଼ା ଏ ଗହିଡା କୁଅରୁ ଗୋଟାଏ ତେଣୁ ପକାଇଲେ କିପରି ହୁଅଗା । ମୁଁ କହିଲି ପୁରଭାଇ- ଗୋଟିଏ ପଦା କୁଣ୍ଡ ହେବ । ସେଠିକୁ କୁଅରୁ ପାଣି ଉଠିବ । ପାଣିକଳ ସବୁ ତଙ୍କେ ଲାଗିବ । ସମସ୍ତେ ସେ କଜରୁ ପାଣିନେବେ । କୁନିଆଁ ଓ ଅଦା କଥାଟାକୁ ପସଦ କଲେ ବି ନହସି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ଗାଁକୁ ବିକୁଳି ଆସିବ କେଉଁଠି ? ନିମାଭାଇ କହିଲା- ପୁରଭାଇ, ରହ ଆମେ ଆଗେ ଖାଇ, ପିଇ, ବଞ୍ଚି ମଣିଷ ହଉ, ତାପରେ ଏସବୁ କଥା ଦେଖିବା । ପୁରଭାଇ ହସିଲେ ଓ ମୋ ବୋଉକୁ ତାକି କଥାଟା କହିଲେ । ତା'ପରେ କହିଲେ- ବିଭୂତି କୋଉ କରିଦେଲା ନା ନିମା କୋଉ କରିଦେଲା । କିନ୍ତୁ କାହା ମନ କେତେହୁର ଯାଏ, ତାହା ଜଣାପଡ଼ିଲା । ସେଇଠି ଗୀତ ଗାଇଲେ “ଯା ମନ ଯେପରି, ତା ପାଇଁ ସେପରି, ଫଳ ଥୋଇଥାଏ ବିଶ୍ୱ, ଉଚମନା ଭବେ ଅମୃତ ଲଭଇ, ନିଚମନା ଲାଭେ ବିଷ ।” ବୋଉ ତୁମ୍ଭ ଚାପୁ ଠିଆ ହୋଇ ନୁସିଂହଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ପ୍ରଶାମ କଲା ।

ସୁଲରେ ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଆମର ଚଗଲାମି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଥାଏ । ଥରେ ମୁଁ, ନିମାଭାଇ, କୁନିଆଁ ଓ ଅଦା ଠିକ କରିଥିଲୁ ଯେ ବିପନାଦାଦିକୁ ଆମ ସାଇରେ ମିଶାଇବା ନାହିଁ, କାରଣ ସେ ଦାଦିପଣିଆ ଦେଖେଇ ସବୁବେଳେ ଆମ କଥାକୁ ବିରୋଧ କରୁଛି । ଏକଥା କେମିତି ତା କାନକୁ ଚାଲିଗଲାରୁ, ସେ ଦିନେ ଆସି ଆମକୁ ତାକି ଗାଲି ଗୁଲକୁ କଲା । ତା'ପର ଦିନ ହୋଇଥାଏ ରବିବାର । ଆମେ ଚାରିଜଣ ହାତରେ ୧୦ଙ୍ଗା, କଟୁରୀ, ଦାଆ ଓ ଶାବଳ ଧରି ମାର୍ଟ୍ କରି ଚାଲିଲୁ । କହୁଥାଉ- ଆମେ ଯାଉଥିବୁ ବିପନାକୁ ମାରିବାକୁ ରେ- ଆମର ଏ ହୁଅକାର ଶୁଣି ବିପନାଦାଦି ଯାଇ ତାଙ୍କ ଯୋର ତୁଠରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଗଛ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଲୁଚିଲା । ଏଣେ ନଟିଆବୋଉ ବଢମା ଅସି କେତେ ନେହୁରା ହୋଇ କହିଲା- ମୋ ବାପାପରା ଖାଲି ହାତରେ ପଛକେ ଯାଆ, ଏ ୧୦ଙ୍ଗା, କଟୁରୀ, ଦାଆ ଓ ଶାବଳକୁ ରଖି ଦେଇଯାଆ । କୁନିଆଁ କହିଲା- ସେ ତ ତାପରେ ନାହିଁ, ତାକୁ ଏକଥା କହିଲା କିଏ ? ବିପନା ବୋଉ ମା' ତାଙ୍କ ଜାଗୁଲେଇକ ପାଖରେ ଥିବା ବରଳ ଗଛରୁ ଅଣ୍ଟିଏ ବରଳ କୋଳି ଦେଇ ଆମକୁ ଶାତ କରାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଭିତରୁ କେହି ରାଗି ନଥିଲେ । ଇଏ ଗୋଟାଏ ଆମ ପାଇଁ ଖେଳ ଥିଲା ।

ବାୟା ମାଳରେ ଯଷ୍ଠ କରୁଥାଏ । ସବୁ ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ମାଳରେ ଭାରି ଭିଡ଼ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଳତୀ ବେଳେ ୱାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ଓ ଯଷ୍ଠ ମଣ୍ଡପରେ ଭାରି ଭିଡ଼ । ଶଂଖ, ଘଣ୍ଟା, ଘଣ୍ଟା, ଖୋଲ, କରତାଳ ଓ ହୁଲହୁଳି ଶବ୍ଦରେ ଆକାଶ ଯେପରି ପାତି ପଡ଼ିବ ସେଇମିତି ଲାଗୁଆଏ । ଦିନରେ ଏତେ ବେଶି ଲୋକ ହୁଅଛି ନାହିଁ । ତେବେ ମାଳ ବାହାର ହତାରେ ଯେଉଁ ବଜାର ଲାଗିଯାଇଥାଏ, ସେଠି ସବୁବେଳେ ଭିଡ଼ । ମନୋହରୀ ଦୋକାନରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଯେତିକି ଭିଡ଼, ମରଦ ମାଇପିଙ୍କର ସେତିକି ଭିଡ଼ । ମୁଁ ନଇଗୁଆଁର ସେ ମନୋହରୀ ଦୋକାନରୁ ଜର୍ମାନୀ ତିଆରି ଚୃମ୍ବକଦିଆହୁରା କିଣୁଥିଲି । ଏମିତି ସବୁ ଛୁରା କିଣି ଗୋଟିଏ ମାଳ କରିଥିଲି । ଅପା ଘରକୁ ଗଲେ ରାହାମାର କଦମ୍ବ ପଡ଼ିଆ ମେଲଣରୁ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଭଳିଆ ଛୁରା କିଣି ଆଣି ଗୋଟାଏ ଲୟା ମାଳ କରିଥିଲି । ଦିନେ ଦେଖେତ ସେ ମାଳଟା ଘରୁ ନିଶ୍ଚାକ ହୋଇଯାଇଛି । ଖୋଜାଖୋଜି ହେଲା । କିନ୍ତୁ ମିଳିନା ନାହିଁ । ନିଜ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାକୁ ସନ୍ଦେହ କରି ଲାଭ କଥଣ ? ଶେଷକୁ ମନମାରି ରହିଲି ।

ଯଷ୍ଠରେ ଆହୁତି ଦେଲା ବେଳେ ଉଚରକୁଳର ବାନାମର ଷଡ଼ଙ୍ଗି ଭାରି ଭଲ ଶ୍ଵୋକ ପଡ଼ି ଆହୁତି ଦିଅଛି । ଆମ ଗାଁର କାଶୀଆନା ଓ ବୀରମାମୁଁ ତାକୁ ପାଳିଆ ଧରନ୍ତି । ଦେଖିବାକୁ ଓ ଶୁଣିବାକୁ ଭାରି ଭଲଲାଗେ । ଗୁଆ ଘିଅ ଭାଳି ଆହୁତି ଦିଆଯାଏ । ଯଷ୍ଠ କୁଣ୍ଡରେ ପୁଣି ନଢ଼ିଆ ପକାଯାଏ ଭୋଗ ହିସାବରେ । ଘିଅ ଓ ନଢ଼ିଆ ପୋଡ଼ିଯିବାର ଯେଉଁ ବାସନା ତାକୁ ଯିଏ ପାଇଛି ସେଇହି କେବଳ ବୁଝିପାରିବ । ଗୋଟାଏ ଅଭୂତ ବାତାବରଣ । ମୁଁ ତ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଉଥିଲି । ଯଷ୍ଠ ପାଞ୍ଚ ଦିନ ସବୁଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ମୁଁ ଆଳତୀ ଓ ଆହୁତି ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଥିଲି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆକର୍ଷଣ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ପାଖ ଗାଁ ବଢ଼ିଅର ଗୋଟିଏ ଭାରି ସୁନ୍ଦରିଆ ଝିଅ ଆଗରୁ ଯାଇ ବସିପଡ଼ୁଥିଲା ଯଷ୍ଠ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ । ସେ ଜାଣିଥାଏ ମୁଁ ଆସିଲେ କେଉଁଠି ଠିଆହେବି । ତାକୁ ଦେଖି ମୋଡେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ଜଣେ ଆଉଜଣକୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ମୁରୁକିହସିବାର ଦୁଃସାହସ ଆମେ ଦିହେଁ କେବେ କରିନାହୁଁ । କେବଳ ଯଷ୍ଠ ବେଳେ ଯାହା ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ । ଆମର ସଂପର୍କଟା ସେତିକିରେ ସାମିତ ହୋଇ ରହିଗଲା । ସେ ଆଜି ଏ ଜଗତରେ ନାହିଁ । ବାହା ହେବାର ଅଛି କେଇ ବର୍ଷ ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲା । ତା'କଥା ଏବେ ବି ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମନଟା କଳବଳ ହୁଏ ।

କିରାସିନୀ ତେଲ ଯଷ୍ଠ

ନିମଭାର, ମୁଁ, କୁନିଆଁ ଓ ଅଦା କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଠିକ କଲୁ ଯେ ଆମେ ବି ଶୁକପାଇକା ନଇ ବାଲିରେ ଯଷ୍ଠ କରିବା । ଯଷ୍ଠ ପାଇଁ ଏତେ ଗୁଆଣିଅ କିଣିବାକୁ

ପଇସା କାହିଁ ? ତେଣୁ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲା କିରାସିନୀ ତେଲ ତାଳି ଯଞ୍ଜ କରିବାକୁ । ସେତେବେଳେ ସଫା କିରାସିନୀ ଟିଣ ୪ ଟଙ୍କାରେ ମିଳୁଥିଲା । କଙ୍କଡ଼ା ଗାଁରେ ବଇଦା ମାମୁଁର ଘର । ଚାରିଜଣ ଯାକ ଟଙ୍କାଏ ଟଙ୍କାଏ ଭେଦା କରି ୪ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କରୁ । ବଇଦାମାମୁଁଠାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ନେଇ କଙ୍କଡ଼ା କାହୁ ବାବୁଙ୍କ କଟିକି ଗଲୁ ଟିଣେ କିରାସିନୀ ଆଣିବାକୁ । ସାଇକଲ ପଛରେ ଆଣି ଆମ ଡିକ୍ଷିଶାଳ ପଛରେ ତାକୁ କୁଚାଇକରି ରଖିଲୁ ।

ବାଇଧର ଓଣ୍ଟାକୁ କହି ଆମ କାଠର ଚାରିଟା ତକି କରାଇଲୁ । ଆମେ ଚାରିଜଣ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ସଫା କୁଗା ପିଛି ମୁଣ୍ଡରେ ସଫା ଚାଦରରେ ଠେକା ବାଣିଲୁ । ତବ ଖଢ଼ିରେ ରାମାନନ୍ଦ ଚିତା ନାଇଲୁ । ବାଲିରେ ଯଞ୍ଜ ମଣ୍ଡପ ତିଆରି କରୁ । ମଣ୍ଡପରେ ମୁରୁଙ୍କ ପକାଇଲୁ । ମଣ୍ଡପର ଚାରି କୋଣରେ ୪ଟା କଦଳୀ ପୁଆ ପୋଡ଼ିଲୁ । ମଧୁକୁ କହି ଆମକାଠ ଯୋଗାଡ଼ କରୁ । ଘରୁ ୨ଟା ସିଲଭର ତେକଟି ନେଲୁ କିରାସିନୀ ତାଳି ରଖିବାକୁ । ପ୍ରାୟ ୪ଟା ବେଳେ ଯଞ୍ଜ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । “ଓ କୁଁ କୃଷ୍ଣାୟ ଗୋବିଦାୟ ଗୋପୀଜନ ବଲୁଭାୟ ସ୍ଵାହା” ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ଆହୂତି ଦେଲୁ କିରାସିନୀ ତେଲରେ । ଭୁସ କରି ନିଆଁ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉ ଥାଏ । ପୁଣି ମନ୍ତ୍ର, ପୁଣି ଆହୂତି । ନଈ ବନ୍ଦରେ ଆମ ଗାଁରୁ ଓ ଜୟତଳଙ୍କରୁ ପିଲା, କୁଆ ଓ ବଢ଼ମାନେ ଠିଆ ହୋଇ ଆମ ଯଞ୍ଜ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ଆମର ଭାବରେ କିଛି ଉଣା ନଥାଏ । କିଏ ଯାଇ ବାୟାକୁ ମାଳରେ ଖବର ଦେଇଦେଲା । ଆମ ଆହୂତି ଚାଲିଥିଲା ବେଳେ ଦେଖିଲୁ ବାୟା ଓ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ କେତେଜଣ ବାବାଙ୍କୀ ଦେଉଥି ଦେଉଥି ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଦୁର୍ବାସା ମୁନିଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଥିଲି ଓ ପଣ୍ଡିତ ସାର ପଡ଼ାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବାୟାର ସେ ଦୁର୍ବାସା ରୂପ ସେଇଦିନ ଦେଖିଲି । ମୌନବ୍ରୁତ ତଥାପି, ଓଠ ସବୁ ପୂଜି ଯାଇଥାଏ । ଯେପରି କଢ଼ା କଢ଼ା କଥା ସବୁ ବାହାରିବ ଆମ ଉଦେଶ୍ୟରେ । ବାଳ ସବୁ ଠିଆ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଢ଼ ବଢ଼ ଆଖି ଦେଖାଇ ନିମାଭାଇକୁ ଗୋଟାଏ ଏପରି ବ୍ରହ୍ମ ଚାପୁଡ଼ା ଲଗାଇଲେ ଯେ ସେ ତା ଖଚୁଳିରୁ ଓଳଟି ପଢ଼ିଲା । ତା’ପରେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ମୋତେ ଯୋରରେ ହଲାଇ ଦେଲେ । ଅଦା ପିଠିରେ ବିଧାଏ ଦେଲେ । ଏସବୁ ହେଉଥିଲା ବେଳେ ଦରହସା କୁନିଆଁ ଚମ୍ପ ମାରିଦେଲା ।

ବାୟା ମୋ ହାତକୁ ଧରି ଟାଣି ଟାଣି ମୋ ବୋଉ ପାଖକୁ ନେଇଗଲା । ବୋଉ ଆମ ଖଞ୍ଜା ଦୁଆରେ କ’ଣ କାମ କରୁଥାଏ । ବାୟାର ଏ ଉଗ୍ର ମୂର୍ଚ୍ଛି ଦେଖି ବୋଉକୁ ତର ମାଡ଼ିଲା । ସେ ଶିଷ୍ଟ୍ୟା ହିସାବରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇଲାବେଳେ ବାୟା ତା ହାତ ପାପୁଳିରେ ଲେଖିଦେଲା- ତୋର ସବୁ ତପମାକ ଶୁଖୁଆ ଖୋଲରେ ଗଲା । ବୋଉ କିଛି

ବୁଝି ପାରିଲାମାହିଁ । ବାୟାର ଇଙ୍ଗିତିରେ ମୁଁ ପୁରାକଥାଟା କହିଦେଲି । କିଛି ଲୁଚାଇଲି ନାହିଁ । ତା'ପରେ ରୂନୀବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ, ନଟିଆ ବୋଉ ବଡ଼ମା ଓ ପୁରଭାଇ ଆସି ଆମ ଦୁଆରେ ହାଜର । ଆମେ ସବୁ ବୁଝ ଚାପ ଠିଆ ହୋଇଥାଉ । ପୁରଭାଇ କହିଲେ ଚାଲ । ବାଲିକି ଚାଲ । ସେ ଆଗ କିରାସିନୀ ତେଲକୁ ଜବଦ କଲେ । ତା'ପରେ ଆମକୁ କହିଲେ ଏ ଯଜ୍ଞ କୁଣ୍ଡକୁ ଆମେ ସବୁ ସେଇ ମନ୍ତ୍ରପଢ଼ି ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ବାଲିରେ ମିଶାଇ ଦେଲୁ । କହିଲୁ-ଗଢ଼ି ଥାଏ ସିଏ, ଭାଙ୍ଗି ଥାଏ ସିଏ, ଏଥର ହେଲା ? ତା'ପରେ ବାୟାକୁ ବଞ୍ଚିବତ ହୋଇ ଘରକୁ ଆସିଲୁ । ବୋଉ ଖାଲି କାହୁଥାଏ । ମୁଁ କାହାକୁ କିଛି ନକହି ଯୋରକୁ ଚାଲିଗଲି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ।

ବୋଉ ମନରେ ସେବିନର କିରାସିନୀ ତେଲ ଯଜ୍ଞ କଥାଟା ରହିଥାଏ । ବାୟା ପ୍ରତି ବୋଉର ନିଷାକଥା ଲେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ପୋଥୁହେବ । ବୋଉ ପାଖକୁ ବାୟା ଲେଖିଥିବା ଚିଠି ସବୁ ପଢ଼ିଲେ ଜାଣିହେବ ବାୟାର ଝାନ କେତେ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଛି । ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ପରେ ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ବୋଉ ବାୟା କଟିକି ଯାଇ କାହିଲା ଓ କହିଲା- ବାବାଜୀ (ମୋ ଡାକ ନାଁ) କଥା ଭାବିଲେ ମୋର ଚିନ୍ତା ହେଉଛି । ସେ କ'ଣ କରିବ ବଡ଼ ହେଲେ ? ବାୟା ତାକୁ ଡାକି ଆଣି ସବୁ ବୁଝାଇ ସଦବୁଦ୍ଧି ଦେଉ । ବାୟା ହସି - ଠାରି କରି କହିଲେ ବେସ୍ତ ହଅନା । ବୋଉର କାହିଁ ଦେଖି ବାୟା ବୋଉକୁ ପାଖରେ ବସାଇ ଲେଖିଲେ- ସିଏ ତ ଭଲ ପଢ଼ୁଛି । ଲୟୁଲରେ ତା ଉପରେ ତା ମାଷ୍ଟରମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ବଡ଼ହେଲେ ଜାଣ ଚଗଲାମି ଚାଲିପିବ । ବାୟା କହୁଛି- “ତୁ ଦେଖିବୁ ସେ ବଡ଼ ହୋଇ ପାଠ ଶାଠ ପଢ଼ି ଗାଁର ନାଁ ରଖିବ । ଦେଶର ନାଁ ରଖିବ । ବାପାମାଆଜର ନାଁ ତ ରଖିବ । ସେ ଦେଶ ଦୁନିଆଁ ବୁଲି ଗୋଟିଏ ରକମର ବାରା ପ୍ରଚାର କରିବ । ସେ ବାରା ଧର୍ମର ବାରା ନହୋଇ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ସେଥରେ ମଣିଷ କିପରି ମଣିଷ ସାଙ୍ଗରେ ସଂପର୍କ ରଖିପାରେ ସେ କଥା ରହିବ । ରାତ୍ରକୁ କହିଦେବୁ” । ମୁଁ ଦେଶ ଦୁନିଆଁ ତ ବୁଲିଛି ଓ ବୁଲୁଛି, କିନ୍ତୁ କି ବାରା ମୁଁ ପ୍ରଚାର କରୁଛି ସେ କଥା ସେଇ ବାୟାକୁ ଜଣା । ବାୟା ଆଉ ନାହିଁ । ୧୯୮୫ ମସିହାରେ ଚାଲିଗଲା । କିନ୍ତୁ ମୋ ବୋଉ କହେ ଯେ ବାୟାର ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ । ମେକି କହେ ଯେ ବାୟା ଏବେ ବି ତା କଥା ଶୁଣୁଛି ।

ଚଷମା କାଚରେ ମୁଁ ଖେଳୁଥିଲି । କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ଚଷମା କାଚ ଓ ଲେନସ୍ ମୁଁ ଏତୁ ସେବୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲି । କଳା ଚଷମା କାଚ ବି ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲି । ଏସବୁ କାଚ ନେଇ ନାନାରକମର ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ଚଳାଏ ଓ ଖେଳେ । ସୁର୍ଯ୍ୟ କିରଣର ଗୋଟିଏ ବିହୁକୁ ତୁଳା ଉପରେ ବା ଶୋଲ ଉପରେ ପକାଇ ନିଆଁ ଜଳାଉଥିଲି । ତେଣୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଯଜ୍ଞରେ ମୋତେ ତକାଯାଉଥିଲା । ଏହି ଉପାୟରେ ନିଆଁ ଧରି ବାନାମର ଷଡ଼ିକୁ

ଦେବାକୁ । ତା'ପରେ ସେ ଯଞ୍ଚକୁଣ୍ଡରେ ଅଗ୍ନି ଧରାଉଥିଲେ । ଏସବୁ ଦେଖି ଗାଁରେ ସମସ୍ତେ
କହୁଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ପଢ଼ି କେଶୋଳର ନାଁ ରଖିବି ।

ଥରେ ତେଣାକୁଡ଼ା ଡାକ୍ତରଖାନାର ଡାକ୍ତରବାବୁ ଓ କମାରୁଣ୍ଡର ବାବୁ ଆସି ଆମ
ଗାଁରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହଇଜା ଇଂଜେକ୍ସନ୍ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ଗୋଟାଏ ମୋଟା
ବୁଝିରେ ଫୋଡ଼ି ପକାଉଛନ୍ତି । ତା'ର କିଛିଦିନ ପରେ କମାର ଘର ଗନ୍ଧିଆକୁ ଜରହେଲା ।
ଜର ଛାତିଲା ଦୁଇ ଦିନ ପରେ । ସେ ଆମ ଦାଷ୍ଟବାଟେ ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ କହିଲି ଏ ଗନ୍ଧିଆ
ରହ ରହ । ସେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅଖା ସିଲେଇ ମୋଟା ଡାମଣ ଆଣି ତା
ବାଁ ହାତ ବାହାରେ ଫୋଡ଼ି ଦେଲି । ସେ ପାଟିକରି କାନି ଉଠିଲା । ଡାମଣ ତା ବାହାରେ
ଲାଗିଛି । ମୁଁ ଦଉଡ଼ି ପକାଇ ଗଲି । ବୋଉ ଆସି ରକତ ପୋଛି ଓଷଧ ଲଗାଇ ଦେଲା ।

ଏଇ ସବୁ ଚଗଳାମି କଥା ଆଜି ଭାବିଲେ ହସ ମାଡ଼େ ଯେତିକି, ଲାଜ ମାଡ଼େ
ସେତିକି । ଗନ୍ଧିଆ ତା' ପରଠାରୁ ମୋର ଭାରି ସାଙ୍ଗ ହୋଇଗଲା । ଅଛଦିନରେ
ଚାଲିଗଲା । ତା' ଭାଇ ବଇସିମା ମଧ୍ୟ । ତା' ବାପା ଭୋବନା ମଧ୍ୟ । ଆସେ ଆସେ
କମାର ସାହିତୀ ଖାଲି ହୋଇଗଲା । ଆଜି ଅଛନ୍ତି ବଡ଼ବୋଉ, ବଇସିମା ପୁଅ ଶୁକ୍ଳତା ।
ଜଣେ ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଧାନ ରାଜମନ୍ତ୍ରୀ ଓ କୀର୍ତ୍ତନିଆ । ମୁର୍ଦ୍ଦଙ୍ଗ ବଜାଇବାରେ ତାକୁ
କେହି ଚପି ଯିବ ନାହିଁ । ତା ସାନ ଭାଇ ଗଣଶା ବମ୍ବେରେ ଥିଲା ମଟର ମେକାନିକ ।

ତେଣାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ମୋ ନାଁ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ୧୯୩୯ ମସିହା
ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ । ମୁଁ ମାଇନର ପାଶ୍ କଲି ୧୯୪୭ ମସିହାରେ । ସେତେବେଳେ
ପୃଥିବୀରେ ଦୃଢ଼ୀୟ ମହାୟୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥାଏ । ସରକାରଙ୍କର ପ୍ରଚାର ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀ
ସବୁ ଆସି ସ୍କୁଲରେ ଆମକୁ ସେହି ଯୁଦ୍ଧ କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ବିଭାଗର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଚର୍ଚିଲ
ଜମ୍ମାନୀ ବିପକ୍ଷରେ ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଉଥାନ୍ତି । ଆମକୁ କୁହାଯାଉଥାଏ ଯେ ଜମ୍ମାନୀର ଲୋକଗୁଡ଼ା
ଭାରି ଖରାପ । ରାଷ୍ଟ୍ରାସଙ୍କରଣ ଭାରି ନିଷ୍ପୁର । ବିଭାଗର ଲୋକେ ଭାରି ଭଦ୍ର ଓ ଭଲ ।
ଚର୍ଚିଲ ତାଙ୍କ ଡାହାଣ ହାତ ପାପୁଲିର ବିଶି ଆଙ୍ଗୁଠି ଓ ମଣି ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ନେଇ ‘V’ ଚିହ୍ନ
କରି ବିଲାତର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆଶାଭାରସା ଦେଉଥାନ୍ତି । ‘V’ ଚିହ୍ନର ଅର୍ଥ Victory,
ଅର୍ଥାତ୍ ବିଜୟ ।

ଏହିପରି ହାତ୍ରାରେ ଆମେ ପକୁଥିଲୁ ଓ ବାହାର ଦୁନିଆଁ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ହାସନ
କରୁଥିଲୁ । ଜମ୍ମାନୀର ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋର ଧାରଣା ଏତେ ଖରାପ ହୋଇଥିଲା
ଯେ, ତାହା ବଦଳିଲା ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଜମ୍ମାନୀ ଯାଇ ସେଠି କିଛି
ଦିନ କଟାଇଲା । ଏମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ପରେ ଲେଖିବି ।

ପଣ୍ଡିତ ସାରଙ୍କର ଜଣେ ଭାଇ କଂଗ୍ରେସିଆ ଥିଲେ । ଖଦତ୍ତ ଧୋତି ଓ ଖଦତ୍ତ ଚାଦର ଥିଲା ତାଙ୍କର ପୋଷାକ । ପଇତା ପକାଉ ନଥିଲେ କି ଚିତା ନାଉ ନଥିଲେ । ସବୁଦିନେ ସକାଳେ ଅରଚରେ ସୂତା କାରୁଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ସାରଙ୍କର ସେଇ ଗୋଟିଏ ବଖରା ଘରେ ଦୁଇ ଭାଇ ରହୁଥିଲେ । ଦୁଇଟି ଡଖତପୋସରେ ଦିହେଁ ଶୋଇଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ସାର ଟିଣେ କିରାସିନୀ ତେଲ ଆଣି ରଖିଥିଲେ ଲକ୍ଷନ ଲଗାଇବାକୁ । ଦିନେ ରାତି ଦିପହରେ ସାନଭାଇ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ସପନ ଦେଖି ‘ଭାରତ ମାତାକି ରମ୍’ କହି ହଳାଇ ଦେବାରେ ଟିଣଟା ପୂରାପୂରି ପଣ୍ଡିତ ସାରଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ି ଢାକି ହୋଇଥିଲା । ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଯେତେ ଟିଙ୍ଗା ଓ ରାଗୀ ହୁଅନ୍ତୁ, ସାନ ଭାଇକୁ ଆଉ କହିବେ କ'ଣ ? କିରାସିନି ସ୍ଵାନ ପରେ ପୁଣିଥରେ ଗଙ୍ଗା ସ୍ଵାନ କଲେ । ଗାଧୋଇ ସାରି ଗଙ୍ଗାଜଳ ଦୁଇଟୋପା ଉପରେ ଛିଞ୍ଚି ହେଲେ । ତା ଆରଦିନ ହୋଇଥାଏ ଶନିବାର । ସକାନ୍ତୁଆ ସ୍ତୁଲ । ଆମ କ୍ଲାସରେ ସାହିତ୍ୟ ପଢାଇଲା ବେଳେ ଏ ଘଟଣା ବିଷୟରେ କହିଲେ । ଆମେ ସବୁ ହସି ହସି ଗଢିଗଲୁ । କଂଗ୍ରେସ କଥା କହିଲା ବେଳେ ମହାମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ନାଁ ଧରି ନ ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଉପରୁ ଅର୍ତ୍ତର ଦିଆଯାଇଥିଲା ଯେ କ୍ଲାସରେ ପଢାଇଥିଲା ବେଳେ ଏମାନେ ମହାମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ କଥା ଯେପରି ମୋଟେ ନ କହନ୍ତି ।

ଯେତେବେଳେ ମହାମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଓ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ବେଶି ଜାଣିବା କଥା, ସେତେବେଳେ ଆମେ ପୂରାପୂରି ଅନ୍ଧାରରେ ଥିଲୁ କହିଲେ ଚଲେ । ପରାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷର ଅବସ୍ଥା ଏହିପରି ଥିଲା । ମାତ୍ରିକ ପାଶ୍ଚକଳା ପରେ ଏସବୁ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି ।

ଧର୍ମଶିକ୍ଷା

ପ୍ରତି ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ଶେଷ ଦୁଇ ପିରିଅଢ଼ରେ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଥିଲା । ହିନ୍ଦୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ ପଣ୍ଡିତ ସାର ଓ ମୁସଲମାନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଉଳବୀ ସାର । ପଣ୍ଡିତ ସାର ଆମଙ୍କୁ ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଲୋକ ସବୁ ଶିଖିଥିଲେ । ଉଜନ ମଧ୍ୟ । ସେଠି ମୁସଲମାନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଉଳବୀ ସାର କୋରାନରୁ ପଢ଼ିଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତେ ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଲୋକ ଶିଖାଇଲାବେଳେ ‘ୟ’କୁ ‘ୟ’ କହୁଥିଲେ । ଯଥା ‘ୟଦା ଯଦାହି ଧର୍ମସ୍ୟ’କୁ “ୟଦା ଯଦାହି ଧର୍ମସ୍ୟ” କହୁଥିଲେ । ଖାଲି ପଣ୍ଡିତ ସାର କାହିଁକି ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଧିକାଂଶ ପଣ୍ଡିତେ ପୁରୋହିତେ ଏହି ଉଚି ଉଚାରଣ କରନ୍ତି । ଭାରି ଅତ୍ରାନ୍ତା ଲାଗେ ଶୁଣିବାକୁ । ଏରକି ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଦେବାରେ ହିନ୍ଦୁ ପିଲାଏ କୋରାନ୍ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣୁନଥିଲେ । ଉତ୍ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଉପାର୍ଥ ରହିଯାଉଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଆମ ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହୋଇନଥିଲା, ସେତେବେଳେ ସେବିନର ସରକାର ଜାହାକରି ଏପରି କରାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଭାରତ ସ୍ଵାଧୀନ

ହେବାର ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଆଗପରି ଅଳଗା ଅଳଗା ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଥି । କେହି ଓଡ଼ର ଆପରି ବି କରୁନାହାନ୍ତି । ଇଷ୍ଟୁଲ କଥା ଇଷ୍ଟୁଲରେ ହଉଛି । ସେ ବିଷୟରେ ଆମ ମୁଣ୍ଡ କାହିଁକି ବଥଉଛି ? ସେ ଯାହାହେଉ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଜ୍ଞାସରେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କଠାରୁ କେତୋଟି ଭଲଭଲ ଶ୍ଲୋକ ଓ ଭଜନ ଶିଖିଥିଲି । ପରେ ଏହା ବହୁତ କାମରେ ଲାଗିଲା ।

ଏଣେ ଗାଁରେ ଅଷ୍ଟପ୍ରହରୀ, ଚବିଶ ପ୍ରହରୀ ନାମ ସଂକାର୍ତ୍ତନ । ମଠରେ ସବୁଦିନେ ସଂଧା ଆଳତୀ ବେଳେ କାର୍ତ୍ତନ । ଏଥରୁ ବହୁତ କାର୍ତ୍ତନ ଗୀତ ଓ ଧୂନ ଶିଖିଲି । ବାୟା କହୁଥିଲା ଯେ ନାମ ସଂକାର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ସବୁ ଦୁଃଖରୁ ପାରିହୋଇପାରିବ । ବାୟାର ଗୁରୁ ରାମଦାସ ବାବାଜୀ ଓ ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାରମଣ ଦେବ । ଚୌତନ୍ୟ ମହାପୁରୁଷ ସାଙ୍ଗରେ ନାମ ସଂକାର୍ତ୍ତନ ଆସିଲା ଓଡ଼ିଶାକୁ । “ଜୟ ଆମାଦେର ରାଧାରମଣ, ନିତାଇ ଗଉର ମଧୁର ମିଳନ,” “ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚୌତନ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ, ହରେକୃଷ୍ଣ ହରେରାମ ଶ୍ରୀରାଧେ ଗୋବିନ୍ଦ ।” ବାୟା ଓଡ଼ିଆରେ ଆରମ୍ଭ କଲା “ଭଜ ନିତାଇ ଗୌର ରାଧେ ଶ୍ୟାମ, ଜପ ହରେକୃଷ୍ଣ ହରେରାମ ।” ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କାର୍ତ୍ତନରେ ନାଚି ନାଚି ଗାଇବାକୁ ଯେଉଁକି ଭଲ ଲାଗେ, ଶୁଣିବାକୁ ସେଉଁକି ଭଲ ଲାଗେ । ମଠର ଦୀନବହୁ ନନ୍ଦ ଭଲ କାର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲେ । ସାନ ବାବାଜୀ ମୁରଳୀ ବାବା ମଧ୍ୟ । ପଦନ ବାବାଜୀଙ୍କ ସ୍ଵରତା କରକର ଶୁଭୁଥିଲା ବୋଲି ଆମେ ପିଲାଏ ତାଙ୍କୁ କହୁଥିଲୁ ମେଘାବାବା । ସେ ହସି ଦେଉଥିଲେ । ଖୋଲ ବଜାଇବାରେ ଧରୁଆ ମାମ୍ବ ଥିଲେ ଓଡ଼ାଇ ।

ଛତିଶ ଦିନିଆ କାର୍ତ୍ତନ

ଥରେ ବାୟା ଛତିଶଦିନିଆ କାର୍ତ୍ତନ କରାଇଥିଲା ଆମ ମଠରେ । ଛତିଶ ଦିନିଆ କାର୍ତ୍ତନକୁ ନେଇ ଆଣି ଥୋଇବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । କାର୍ତ୍ତନ ଦଳକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଅଣାଇବା, ସେମାନଙ୍କର ଖାଇବା, ପିଇବା ଓ ରହିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା, ସକାଳେ ଓ ସଞ୍ଚବେଳେ ମାଲସା ଭୋଗ ଓ ଦୁଇ ଓଳି ପଙ୍ଗତର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା, କିନ୍ତୁ ସହଜ ନୁହେଁ । କାଠିକର ପାଠ । ଆମେ ପିଲାଏ ଭାରି ଶୁସି । ଚାରିଆଡ଼େ କହିବୁଲିକୁ ଛତିଶଦିନିଆଁ କାର୍ତ୍ତନ କଥା । କାରଣ ଏହା ଆଗରୁ ଏପରି କାର୍ତ୍ତନ କେବେ ହୋଇନଥିଲା । ଇଷ୍ଟୁଲରେ ମଧ୍ୟ କହିଲୁ । କଥାଟା ଉଡ଼ିଗଲା ଆଖପାଖ ଗାଁଗଣ୍ଠାକୁ । ତୁଣ୍ଡବାଇଦ ସହସ୍ର କୋଣ । କାର୍ତ୍ତନ ଦଳ ଆପେ ଆପେ ଆସିଲେ । ଖାଲି ସେଉଁକି ନୁହେଁ । ସାଙ୍ଗରେ ଭାରଥୋର ବି ଆଣିଲେ । ଅରୁଆ ଚାଉଳ, ଡାଳି, ବୋଇତି କଖାରୁ, ପାଣି କଖାରୁ, କଞ୍ଚା ଓ ପାକଳା କଦଳୀ, ଗୁଡ଼ ମାଟିଆ ଓ ଘରେ ମରାହୋଇଥିବା ଗୁଆ ଘିଅ ।

ଆଉଦିନେ ସକାଳ ମାଲସା ଭୋଗ ପରେ ଦୀନବହୁ ନନ୍ଦ ଆସି ବାୟାକୁ କହିଲେ ଯେ ଦି'ପହର ପଙ୍ଗତ ପାଇଁ କିଛି ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ସେଠି ବସି ଚନ୍ଦନ ଘୋରୁଥାଏ ।

ମୋଡେ ଚନ୍ଦନ ପେଡ଼ିରେ ଭଲ ଖଣ୍ଡେ ଚନ୍ଦନ କାଠରେ ଚନ୍ଦନ ଘୋରିବାକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ଦୀନାନା କଥା ଶୁଣି ବାୟା ଉପରକୁ ଅନାହଁ ପ୍ରଶାମ କରି ଠାରି ଦେଇ କହିଲା ତା'ରି ବରାଦ । ପ୍ରାୟ ଦଶ ମିନିଟ୍‌ନ ଯାଉଣୁ ବସନ୍ତପୂରରୁ ଆସିଲେ ଦଳେ କାର୍ତ୍ତିନିଆ ଓ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କୋଡ଼ିଏ ଭାର ପରିବା ପତ୍ର, ଚାଉଳ, ତାଳି, କଦଳୀ କାହି, ବସା ଦହି, କଦଳୀ ପତର ଓ ଗୁଆଣିଥ । ସେମାନେ ସମ୍ପେ ଆସି ବାୟାକୁ ଦଣ୍ଡବତ ହେଲେ । ବାୟା ସେମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ ହେଲା ଓ ଉପରକୁ ଅନାହଁ ଠାରି କରି କହିଲା ସବୁ ତା'ରି ବରାଦ । ଏଇ ଭକିଆ କେତେ ଆଚମ୍ଭିତ କଥା ଘଟିଯାଇଛି ସେଇ ଛତିଶ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ।

ଘୋରଦିନ ଛତିଶ ଦିନ ପୂରିଗଲା ଓ କାର୍ତ୍ତିନ ଶେଷହେଲା ସେଦିନ ନଗର ସଂକାର୍ତ୍ତନ ବେଳେ ପ୍ରାୟ ହଜାରେ ଲୋକ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । କେବଳ କେତେ ଜଣ ପିଲାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ବାକି ସମ୍ପେ କାର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲେ । ଆଖ ପାଖ ସବୁ ଗାଁକୁ ନଗର ସଂକାର୍ତ୍ତନ ଗଲା । ଆଗରେ ଥାଏ ବାୟା, ତା ପାଖକୁ ପାଗଲା, ତା ପାଖକୁ ମୁରଳୀ ବାବା, ତା ପାଖକୁ ବୃଦ୍ଧାବନ ବାବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ବାୟା ବେଳକଣ ମଠରେ ଥିଲାବେଳେ ଥରେ ଗୋଟିଏ ଝିଅର କୁଷରୋଗ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଭଲ କରିଦେଇଥିଲା । କେବଳ ନାମ ସଂକାର୍ତ୍ତନ ଥିଲା ଓଷଧ । ସେ ଝିଅଟି ସବୁବେଳେ ନାମ ସଂକାର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲା । ମୋର ଜଣେ ସାଙ୍ଗର ସାନ ଭଉଣୀ । ତା'ର ବାପା ବାୟାର ଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଥିଲେ ।

ଆଉ ଥରେ ମୋ ସାନଭାଇ ଶଶୀଆକୁ ହେଲା ଭୁର । ଯେତେ ଯାହାକଲେ କୁର ଓହ୍ଲୁଇଲା ନାହିଁ । ବୋର କାଦି କାଦି ଅସ୍ତିର । ବାୟା ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖି ପଠାଇଲା । ବାୟା ଚିଠି ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସି ତୁଳସୀ ପତର ଶଶୀଆ ମୁହଁରେ ଦେଇ ମହାମନ୍ତରେ ଶଶୀଆକୁ ଝାଡ଼ିଦେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭୁର ଓହ୍ଲୁଇ ଗଲା । ବାୟା ମାଳକୁ ଫେରିଗଲା । ମାଳରେ ପହିଁବାର ଅଳପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ବାୟାକୁ ହେଲା ଭାରି ଭୁର । ତିନି ଦିନ ପରେ ଓହ୍ଲୁଇଲା । ସାଧୁ ଓ ଶିଦ୍ଧ ପୁରୁଷମାନେ ଭତ୍ର ରୋଗ ନିଜ ଦେହକୁ ଟାଣି ନେବାର ବହୁତ ନଜିର ରହିଛି ।

ପାଖ ଗାଁ ଜଇତକଙ୍ଗର ନବଅଜାଳ କଥା ଚିକିଏ ଲେଖେ । ନବଅଜା କଟକ କଟିରୀରେ ଫେର୍ଦାର ଥିଲେ । ଫେର୍ଦାର ନେଇ ଘରେ ଥାତି । ଉପରବେଳାଟା ମଠରେ କଟେ । ସକାଳେ ଏଠିକି ସେଠିକି ଯା'ନ୍ତି । କେତେବେଳେ କେମିତି ଆମ ଘରକୁ ଆସି ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗପନ୍ତି । ଝାଇଜୀ ଭାଷାରେ ଭାରି ଭଲ । ତାଙ୍କର କେତୋଟି କିନ୍ତୁ ଦୋଷ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ହେଲା ସେ କଥାରେ କଥାରେ କହନ୍ତି “ପୁଂଦ୍ର ପା ।” ଆଉ ଗୋଟିଏ ହେଲା ଯୋର ସପ ଉପରେ ବସିବେ, ସେଥିରୁ ସବୁ କାଠି ଆଣି ତାଙ୍କୁ ଛିଣ୍ଡାଇବା ।

ତାଙ୍କ ପାଖଲୋକ ଥିଲେ ଆମ ଗଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାହିର କହେଇ ନନା । ନବଅଜା ଯୁଆଡ଼େ ଯିବେ, ପାଖ ଲୋକ କହେଇ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ । ହାତରେ ଥୁବ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠି । ତାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଚାଲିଥିବେ । ଯୋଉଠି କାଠି ସରିଯିବ, ସେଠି ଅଟକିଯିବେ ଓ ପାଖଲୋକକୁ କହିବେ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ କାଠି ଆଶିବାକୁ । ପୁଣି ସେ କାଠି ଭଙ୍ଗା ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

ନବ ଅଜାଙ୍କ ଚେହେରାଟା ଭାରି ଭଲ । ଗେଡ଼ା ହେଇ ଦେଖିବାକୁ । ମୁଣ୍ଡ ଚହା । ଚାରିପାଖ ପାଚାଳା ବାଳ । ଧୋବ ଫର ଫର ସପା ଧୋତି, ଦେହରେ ଖଣ୍ଡେ ଆହୁରି ଧଳା ହାତବାଳା ଗଞ୍ଜି ।

ନବଅଜାଙ୍କ ବଢ଼ିପୁଅ ରାକୁଦାଦି ମିଲିଟାରୀରେ ଥିଲେ । ସେ ଦିନେ ଦିନେ ମିଲିଟାରୀ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଆସିଯିବେ ଆମ ଘରକୁ । ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଡ଼କୁ କଚାଡ଼ି ଠିଆହୋଇ ଗୋଟାଏ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦେବେ । ମୋ ପାଇଁ ସବୁ କଥଣ ଆଶିଥିବେ ଦେବେ । ମେଲିକୁ ପିପରମେଣ୍ଡ ମିଠାଇ ଦେବେ । ଭାରି ଖୋଲା ଓ ଦିଲଦାର ଲୋକ । ନବଅଜାଙ୍କ ଆଗ ଭାରିଯା ଚାଲିଗଲା ପରେ ସେ କୁଦାନଗରୀ ପାଖ ନାଗଣପୁରେ ବାହାହେଲେ । ଆଜି ବାହାହୋଇ ଆସୁଣୁ ସମଣେ ତାକିବାକୁ ଲାଗିଲେ ରାକୁଆ ବୋଉ । ସେ ମଧ୍ୟ ନବଅଜାଙ୍କ ଭଲି ଦେଖିବାକୁ ଗୋରା ତକ ତକ ଓ ତାଙ୍କ ପରି ଧଳା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମୋ ବାପାଙ୍କ ନାଁ ରାକୁ ବୋଲି ସେ ତାକୁ ଧରମ ପୁଅ କଲେ ଓ ମୋ ବୋଉକୁ ବୋହୁ କଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଝିଆରୀ ମଝିରେ ମଝିରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ରହୁଥିଲା । ତା ନାଁ ମୁଁ ଛୁଲିଗଲିଣି । ଦେଖିବାକୁ ବେଶ ସୁନ୍ଦର ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଚଳନରେ ଭାରି ପରହୁତ୍ର୍ଦର୍ଦ୍ଦି । ସେ ଥରେ ଆମ ଘରକୁ ଆସି ମୋ ବୋଉକୁ କହିଲା “ମାଉସୀ, ତମ ନାଁ ଇହୁରେଖା, ମୋ ବୋଉନାଁ ଇହୁରେଖା, ତେଣୁ ମୁଁ ତମ ଝିଅ ।” ଆଉଥରେ ଚୁନୀବୋଉ ଖୁଡ଼ିକ ଘରକୁ ଯାଇ କହିଲା “ମାଉସୀ, ତମ ନାଁ ଅପୂର୍ବ, ମୋ ବୋଉ ନାଁ ଅପୂର୍ବ, ମୁଁ ହେଲି ତମ ଝିଅ ।”

ମୁଁ ତାକୁ ଦିନେ ପଚାରିଛି- ଆହୁ ତମ ବୋଉର କେଇଟା ନାଁଆ- ଇହୁରେଖା, ଅପୂର୍ବ, ଆଉକିଛି ? ସେ ହସି ହସି ଆସି ମୋ ଗାଲକୁ ତା ସବୁ ସବୁ ଆଜୁଠିରେ ହୁମୁଟି ଦେଇ କହିଲା- ତୁ ଭାରି ବେରସିକ । ଇଏ ସବୁ ଖାଲି ବାହାନା । ମୁଁ ଆସେ ତତେ ଦେଖିବାକୁ । ଏତକ ବୁଝିପାରୁନ୍ତ ? ତମ କ୍ଲାସରେ କ’ଣ କେହି ଝିଅ ପଢ଼ନ୍ତି ନାହିଁ ? ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚରୁ କେହି ତତେ କହିନାହିଁ ଯେ ତୁ ଦେଖିବାକୁ କି ସୁନ୍ଦର । କି ନମ୍ବାମୁହଁ । ଧାରୁଆ ନାକ । ଆଉ ବେଶି କହିବି ନାହିଁ । ସବୁ ମନରେ ରଖିବି । ସେଇଦିନ କହିବି, ଯୋଉଦିନ ତୁ ପୂରାପୂରି ମୋର ହୋଇଯିବୁ । ମୋ ହାତ ଧରି ବାହାହେଲା ପରେ । ମୁଁ ତ ତାକଥା ଶୁଣି ହଡ଼ବଡ଼େଇଗଲି । ଏପରି ତ ମତେ ଲାଜ ମାତ୍ରୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ତା ମୁହଁରେ ଲାଜର

ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ । ଆମ କ୍ଲାସରେ ପଢୁଥିବା ବଡ଼ିଅ ଗାଁର ଆଦରମଣୀ ତ ମୋତେ ଏପରି କେବେ କହିନାହିଁ ? ସେ ଅବଶ୍ୟ ମୋଠାରୁ ବୟସରେ ବଡ଼ । ଆଉ ଲେ କିଏ ଆଇଲେ ? ନାଗଣ୍ୟପୂରର ସବୁ ଝିଅମାନେ ଏପରି ଫରଞ୍ଚାର୍ଡ ବୋଲି ମୋ ବୋଉ କହେ । ଦୁଃଖର କଥା ଯେ ସେ ଅନାମିକାଙ୍କ ଆଶା ପୁରଣ ହେଲା ନାହିଁ । ତମା ପୁଲ ଚଢେଇ ଶିବପୂଜା କରିଥିଲେ ଅବା ହୋଇଥାଆନ୍ତା ।

ନବ ଅଜାଙ୍କ ପଛ ଭାରିଯା ଆତ୍ମ ପୁଅ ନଁ ପ୍ରମୋଦ । ଆମଠାରୁ ବୟସରେ ବଡ଼ । ତାକ ନଁ ଗନା । ଚିକିଏ ମୋଟାବୁଦ୍ଧିଆ । ଲାଗିଲାଗି ୩/୪ ଥରରେ ମାଟ୍ରିକ ପାସ କଲା । ନବଅଜାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ରରା ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଭଳିଆ ଗେଡ଼ା ଆଉ ଖନା । ତା'ର ବାହାଘର ବି ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ତା ନଁ ଅଭୟ । ତାକୁ ଡକନ୍ତି ଖନା ଅଭିଆ । କାରଣ ଜଇତଳଙ୍ଗରେ ଆଉଜଣେ ଥିଲା ତେଣା ଅଭିଆ । ନବଅଜାଙ୍କୁ ଖନା ଅଭିଆ ଭାରି ଡରୁଥିଲା । ନବଅଜା ଯେତେବେଳେ ତାକତି “ଅଭିଆ, ଅଭିଆ ...,” ସେ ବିଚରା ଯୋଉଠି ଥିବ ସେଠୁ ଆ-ଆ-ଆ କହି ଆସି ନବ ଅଜାଙ୍କ ପାଖରେ କହିବ “ଝା,” ନବଅଜା କହିବେ- ଶଳା- ଏତେ ଆଗରୁ କାହିଁକି ବାତିକଳାପରି ଆ- ଆ- ଆ ହେଇ ଆସୁଥିଲୁ ? ନବଅଜାଙ୍କ ବାରିରେ ଓ ଯୋର ତୁଠରେ ଥିବା ଆୟଗଛ, ନଢ଼ିଆ ଗଛର ଯନ୍ତ୍ର ନବା ହେଉଛି ଖନା ଅଭିଆର କାମ ।

ନବା ଆଉଚି ତା ଓଲଟାଟାକୁ ଖାଇ ଖାଇ

ଥରେ ପୁରଭାଇ ତାଙ୍କ ବାରିକୁ ନଢ଼ିଆ ପାରୁଥିଲେ । ସେ ବାରିରେ ନବ ଅଜାଙ୍କର ମଧ୍ୟ କିଛି ଭାଗ ଥାଏ । ନବ ଅଜା ନୋଟା ଧରି ଶୁକପାଇକା ନଈ ଅଡ଼ାରେ ଖାଡ଼ାପେରି ବସି ସବୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ପୁରଭାଇ ନଢ଼ିଆ ପରେଇ ତାଙ୍କ ଭାଗରେ ପଢୁଥିବା ନଢ଼ିଆ ଛଢା ଆଉ ଗୋଟାଏ ନଢ଼ିଆ ବେଶି ନେବାରୁ, ଖନା ଅଭିଆ ଯାଇ ନବଅଜାଙ୍କୁ କହିଦେଲା । ସେ ତର ତର ହୋଇ ପାଣି ସାରି ଦଉଡ଼ି ଆସି ସେ ନୋଟାରେ ପୁରଭାଇଙ୍କୁ ମାରନ୍ତି କି ନମାରନ୍ତି । ପୁରଭାଇ ତାଙ୍କ ପକେଇଲେ- ଆରେ ନିମାରେ, ଆରେ ବିଭୂତିରେ, ଆରେ କିଶୋରୀରେ, ମୋତେ ନବବୁଢ଼ା ମାରିପକାଇଲା ଦୋଉଡ଼ି ଆସ, ଦୋଉଡ଼ି ଆସ । ଆମେ ଆମ ଦାଣ୍ଡରେ ଖେଳୁଥିଲୁ । ଧାଡ଼ିବାନ୍ତି ଚାଲିଲୁ- କହୁଥାଉ “ନବା ଆଉଚି ତା ଓଲଟାଟାକୁ ଖାଇ ଖାଇ ।” ଆମେ ଆସିବା ଦେଖି ଖନା ଅଭିଆ ଓ ନବଅଜା ପଳେଇଗଲେ । ପୁରଭାଇ କହିଲେ ଗଦ ଅଛିରେ ଶୁଣେଇ ଦେବି । କୋଟିଆ ଭଳିଆ ପଢ଼ିଥିବୁରେ, କୋଟିଆ ଭଳିଆ ପଢ଼ିଥିବୁ ।” ଆମେ କିଛି ବାଟ ଖନା ଅଭିଆ ଓ ନବଅଜାଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ ଗଲୁ । ତା'ପରେ ପୁଣି ଖେଳିବାକୁ ଚାଲିଗଲୁ । ସେବିନ ସଞ୍ଚବେଳେ ସବୁ ଖେଳ ଭିତରେ ଲେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଖେଳ ଥିଲା । ସେଇଦିନଠାରୁ ଖନା ଅଭିଆ ଆମକୁ ଭାରି ତରେ ।

ମାଇନର ସୁଲକ୍ଷଣର ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ଏଇସବୁ ଜଥା । କାନ କୁଣ୍ଡେଇ କୁଣ୍ଡେଇ
 ଚାରିବର୍ଷ କଟିଗଲା । ୧୯୩୯ରୁ ୧୯୪୭ । ମୁଁ ବରାବର କ୍ଲାସରେ ପାଞ୍ଚ ବା ସେକେଣ୍ଡ
 ହଉଥିଲି । ଆସିଲା ମାଇନର ପରୀକ୍ଷା ବେଳ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଯାଇ ସେଠି ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ
 ହେବ । ଆମେ ସପୁମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯିଏ ସବୁ ସେଣ୍ଟପ୍ ହୋଇଥିଲୁ, ସମସ୍ତେ ଗଲୁ
 କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ମାଇନର ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲରେ ପରୀକ୍ଷା ହୁଏ ।
 ତେଣୁ ଆମେ ସବୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲ ପାଖ ଭଲପୁରାରେ ରହିଲୁ । ସାଇରେ ନୂଆସାର
 ଓ ରୋଷନୀ ସାର ଯାଇଥିଲେ । ଆଗରୁ ଆମେ ସାଉଟ୍ କ୍ୟାମ୍ପରେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଯାଇଥିଲୁ ।
 ତେଣୁ କିଛି ନୂଆ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସକାଳେ ମାଛଖୋଲ ଖାଇ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଯାଉ ।
 ପରୀକ୍ଷାରେ ଗୋଟାଏ ପେପର ସରିଲାପରେ ଯେଉଁ ଛୁଟି ମିଳେ ସେତେବେଳେ
 ଖିରମୋହନ ଗୋଟାଏ ଖାଉ । ରାତିରେ ମାଂସ ତରକାରି ଓ ବୁଟି ଖାଉ । କୁଆଡ଼େ ଭଲ
 ଜିନିଷ ଖାଇଲେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ ହୁଏ । ପରୀକ୍ଷା ସରିଲା । ବଳଦେବଜୀରଙ୍କ ପାଖରେ
 ଯାଇ ଦର୍ଶନ କରି ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି, ରସାବଜୀ ଖାଇ ଓ ଘରକୁ ନେବା ପାଇଁ ଶୁଣିଲା ରସାବଜୀ
 କିଣି, ତା'ପର ଦିନ ଘରକୁ ଫେରିଲୁ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରୁ ପୁବହଂସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଟପଟିଆ
 ଲଂଚରେ ଗଲୁ ଓ ସେତୁ ଆସିଲୁ ଘରକୁ । ପୁବହଂସରୁ ଅସିବାକୁ ହେଲେ କୁଣ୍ଡା ଓ ଚିତ୍ରୋୟଳା
 ପାରିହେବାକୁ ହୁଏ । ବାଟରେ ପଡ଼େ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ତୋଟା । ତାକୁ ତରତ ତୋଟା ବୋଲି
 କହନ୍ତି । ତା'ପରେ ପଡ଼େ ହରଚଣ୍ଡୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଦେଉଳ । ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଆଗେ ଯାଇ
 ବାଯାକୁ ଦର୍ଶନ କଲି ମଠରେ । ତାକୁ କହିଲି ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ ହୋଇଛି । ଦଶବର୍ଷ ହେଲି ।
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାବାଜୀମାନଙ୍କୁ ଦଶବର୍ଷ ହେଇ ଆସିଲି ଆମ ଠାକୁର ଘରକୁ । ବୁଢା ନୃସିଂହଙ୍କ
 ପାଖରେ ତୁଳସୀ ପାଇ ଘରକୁ ଆସି ମା, ବୋଉ, ଭାଇବୋଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଲି ପରୀକ୍ଷାରେ
 ଭଲ ହୋଇଛି । ଅଛଦିନ ପରେ ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ବାହାରିଲା । ତାକିମରେ ବସି ରହିଲି ।
 ତାକ ଆସିଲେ ସମାଜ କାଗଜରେ ଫଳ ବାହାରିଥିବ । ଫଳ ବାହାରିଲା । ଦେଖିଲି ଆମ
 ଇସ୍କୁଲରୁ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଡିଷ୍ଟିକ୍ସନ ରଖି ମାଇନର ପାସ କରିଛି । ସେବିନର ଆନନ୍ଦ
 କହିଲେ ନ ସରେ । ବାଯାକୁ ଯାଇ କହିଲି । ବାଯା ମୋଡେ ତୁଳସୀ ଦେଇ ଆଶାବାଦ
 କଲା । ଉପରକୁ ଅନେଇଁ ଠାରି କରି କହିଲା- ତାରି ସବୁ ଭାବୁ ।

ସେ ମାଇନର ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଖଣ୍ଡକ ବାଲିକାରଙ୍ଗରେ ଛପା ଯାଇଥିଲା ଓ ଏଥରେ
 ଇନିସପେକ୍ଷର ଶତି ରାୟ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲେ । ତାକୁ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଇଟି କରି ରଖିଛି ।
 ତା'ପରେ ଘରେ ଜଥାପଡ଼ିଲା ମୁଁ କୋଉଁଠି ମାଟ୍ରିକ ପଢ଼ିବି । ବଡ଼ଦିନ ଛୁଟିରେ ରାମବଡ଼ାପା
 ଅସିଥାନ୍ତି । ସେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲରେ ଆସିଥାଣ ହେଡ଼ମାନ୍ଦର ଥା'ନି । ବାପା ତାକ
 ପାଖକୁ ମୋଡେ ନେଇଗଲେ ଓ କହିଲେ- ରାମଭାଇ ଏଥର ଆପଣ ବିଭୂତିର ଭାର

ନିଅତ୍ର । ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ସେ ରହି ମାଟ୍ରିକ ପଢ଼ୁ । ରାମବଡ଼ାପା କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ବଡ଼ହାଟରେ କେନାଳକୁଳେ ରହୁଥିଲେ । ସେଠି ଗୋଟିଏ ମେସି କରିଥିଲେ । ଆନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ରହୁଥିଲେ । ବଡ଼ାପା କହିଲେ- ହଁ ଚାଲୁ, ଏଥର ରେବା ବି ଯିବ- ତେଣୁ ଦି'ଭାଇ ଏକାଠି ରହିବେ । ଭଲ ହେବ । ବଡ଼ାପାଙ୍କ ଶୁଣୁର ଘର ମଧ୍ୟ ବଡ଼ହାଟରେ । ବଡ଼ଦିନ ଛୁଟି ପରେ ବଡ଼ାପା, ରେବା ଓ ମୁଁ ଗକୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା । ବଜଦାମାମୁଁ ଗଲା ମୋତେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ।

ଘର ଓ ଗାଁ ଛାଡ଼ିଯିବା ଭାରି କଷିହେଲା । ଗାଁର ଆକର୍ଷଣ ମୋ ପାଇଁ ବହୁତ । ସେ ଆକର୍ଷଣର ଡୋରି ଯେତିକି ପୁରୁଣା ହେଉଛି, ସେତିକି ଟାଣ ହେଉଛି । ମୀଠ, ମାଳ, ସାଇମେଳ, ମା, ବୋଉ, ଭାଇବୋଉ- ଏସବୁ ଛାଡ଼ିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବୋଉ କାହିଁ କାହିଁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଦହି ଓ ଚନ୍ଦନ ବୋଲି ଓ ଠାକୁରଙ୍କ ତୁଳସୀ ନେଇ ବିଦାକଲା- କହିଲା ସେଠି ହୃଥା ସାଇସାଥ୍ ପାଇ ମନ ଲାଗିଯିବ ଯେ । କା'ଦନା । ମୁଁ ଗଲାବେଳେ ଖାଲି ପଛକୁ ଅନେଇଁ ଅନେଇଁ ଯାଉଥାଏ ।

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ମାଟ୍ରିକ ପଡ଼ା

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲର ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ମୋ ନାଁ ଲେଖାଗଲା । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲ ମଧ୍ୟ ଆମ ତେଣାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲ ଭଳିଆ ବହୁତ ପୁରୁଣା ସ୍କୁଲ । ରହିଲି ରାମବଡ଼ାପାଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ମେସରେ । ମେସଟା ବଡ଼ହାଟରେ କେନାଳ କୁଳେ । ବଡ଼ାପାଙ୍କ ଶଶୁର ଘର ମଧ୍ୟ ସେଇଠି । ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ଗୋଲକ ଭାଇ, ସେତେବେଳେ କଟକରେ କଲେଇରେ ପଢ଼ୁଥାନ୍ତି । ସାନଭାଇ ଗଣେଶ ପ୍ରସାଦ । ଭାକନ୍ତି ଚଇନା । ଗେଡ଼ା ହେଇ ଦେଖିବାକୁ । ଭାରି ବିଚକ୍ଷଣ । ବଡ଼ାପାଙ୍କ ଆଉଜଣେ ଶଳା କୃପାସିନ୍ହ ବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ନାଁ ବକା । ଦେଖିବାକୁ ଗୋରାହେଇ । ବାଲିଆ ମାଛ ଭଳିଆ ଲପଳପିଆଟାଏ । ଏଣେ କେଁ କେଁଇଅଁ ସୁରରେ କଥା କହେ । ନ ଦେଖିଲେ କହିବ ହୁଅଟାଏ କହୁଛି । ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ଵୀକୁ ମୁଁ ଆଉ ରେବା ନେତିବୋଉ ମାଇଁ ବୋଲି ଡାକୁ । ସେ ଭାରି ସେହୀ ମଣିଷ । ଅଳପ ସମୟରେ ପରକୁ ଆପଣାର କରିନେବେ ।

ମେସି ପାଖରେ ତାହାଣ କଢ଼କୁ କିରଣ ବାବୁ ଓକିଲଙ୍କ ଘର । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଝିଅ ହୁକୁ ଓ ପୁକୁ । ହୁକୁ ଆମଠାରୁ ଅଳପ ସାନ । ପୁକୁ ଦିଦି ବଡ଼ । କିରଣବାବୁଙ୍କର ଦୁଇ ଭାଇ । ଜଣେ ହୋମିଓପାଥ୍ ତାତ୍ରର ଓ ଆଉଜଣେ ଯୋଗାଣ ବିଜାଗରେ ଚାକିରି କରୁଥିଲେ । ସଞ୍ଚବେଳେ ସବୁଦିନେ ଗୀତର ଆଡ଼ା ବସେ । ମେସର ବାଁ କଢ଼କୁ ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତା ଯାଇଥାଏ ବଜାଳି ବିରସେତି ଜମିଦାରଙ୍କ ହତାକୁ । ତା ସେକଢ଼କୁ ବଡ଼ହାରେ ହାଟ ।

କେନାଳ ସିନା ଖରାଦିନେ ଶୁଣିଯାଏ । ଆଉ ସବୁ ଦିନେ ବହୁତ ପାଣି । ଗାଧୋଇଲା ବେଳେ ଭାରି ମଜା । କେନାଳର ଏକୁଳ ସେକୁଳ ପହିଁରୁ । ପଟାମୁଣ୍ଡାର ତାତନାର ଦୁଇଭାଇ

ପୀତବାସ ଓ ସୁରେତ୍ର । ଆମ ମେସରେ ରହୁଥିଲେ । ବଡ଼ଭାଇ ସୁରେତ୍ର କେନାଳରେ ଗାଧୋଇଲା ବେଳେ ପୀତବାସ ତାରିଦ କରିଦିଏ । କହେ ଆଗେରେ ପରୀକ୍ଷା ଅଛି । ଜର ହେବ । ପୀତବାସ ଚିକିଏ ବଡ଼ବୋଲା । ସୁରେତ୍ରବାବୁ ତାକୁ ଯାହା କହନ୍ତି କିଛି ଶୁଭେ ନାହିଁ ।

ମେସରେ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ାନନା ରୋଷେଇ କରେ । ତା ଘର କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ମହିପାଳରେ । ସେ ଆଗରୁ ବହୁତ ଦିନ କଲିକତାରେ କୋଉ ବାବୁ ବାଢ଼ିରେ ରୋଷେଇଆ କାମ କରୁଥିଲା । ଆକୁ ଜହି ସାଙ୍ଗରେ ପୋଷ ଦେଇ ଭାରି ସୁଅଦିଆ ତରକାରି ରାହୁଥିଲା । ରାତିରେ ଆମେ ସବୁ ଆଗେ ବୁଟି ତରକାରୀ ଖାଇ ତା'ପରେ ଅଛ କିଛି ଭାତ ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଧ ଓ ଚିନି ଦେଇ ଖାଉଥିଲୁ । ମହିପାଳରେ ନୟନ ଭାଇଙ୍କ ଘର । ସେ ବଡ଼ାପାଳର ଜଣେ ଝିଆରୀର ପୁଅ । ପ୍ରୁଥମେ କଲିକତା ରେଡ଼ିଓ ଷେସନ୍‌ରେ ଥିଲେ । ପରେ କଟକ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲେ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନୟନ କିଶୋର ମହାନ୍ତି ତ୍ରାମାରେ କଂସ ପାର୍ଟ୍ କରୁଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ କିଛିଦିନ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟର ଥିଲେ । ନୟନ ଭାଇ ଆଉ ନାହାଁନ୍ତି ।

ମହିପାଳରେ ଆମ ହାଇସ୍କୁଲର ଦୁଇଜଣ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଘର । ଭୋକାନାଥ ପତି ଓ ଉମାକାନ୍ତ ପତି । ଏମାନେ ଦି ଭାଇ । ଭୋକାନାଥ ପତି ଆମର ସ୍ଵାଉଚ୍ଚ ମାଷ୍ଟର ଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଭୁଗୋଳ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଉମାକାନ୍ତ ପତି ତ୍ରୁଟ୍ରୁ କରାଉଥିଲେ । ଆମକୁ ତ୍ରୁଟ୍ରୁ କରିବାକୁ ଦେଇ ନିଜେ ଚେଯାର ଉପରେ ଢୋକାଇବେ । ଥରେ ଆମ କ୍ଲାସର ଗୋଟିଏ ପିଲା ସେ ଢୋକାଉଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ଚିତ୍ର କରି ତାକୁ ଦେଲା । ସେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ତା ପିଠିରେ ଥାପୁଡ଼ା ମାରି ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ଆଉଜଣେ ମାଷ୍ଟର ଥିଲେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପତି । ତାଙ୍କ ଘର ଅଶୁରେଶୁର ପାଖରେ ଥିବା ଚାହୋଳ । ସେ ଭାରି ବେଳିଆ ଲୋକ । ରାମବଡ଼ାପାକୁ ସମସ୍ତେ ତାକୁଥିଲେ ରାମବାବୁ । ସିଏ କିନ୍ତୁ କ୍ଲାସରେ କହୁଥିଲେ ରାମବା । ପୁଣି କହୁଥିଲେ- ମୁଁ କହିଥିଲି ଅଙ୍କ କରିବାକୁ ତୁ କାହିଁକି କରିନଥେଲା । ତାଙ୍କ ପୁତ୍ରରା ଶତି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ବଡ଼ାପା ଆମକୁ ଅଙ୍କ ଓ ଭୁଗୋଳ ପଡ଼ାଉଥିଲେ ।

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲର ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ଥିଲେ ଏମ.୧୯୮. ରବବି । ଭାରି କଡ଼ା ଲୋକ । ହାଇସ୍କୁଲ ପାଖ ଜଇପୁରାରେ ରହୁଥିଲେ । ଉପର କ୍ଲାସରେ ଇଂରାଜି ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଗୁଲନଗରର ଭୋକାନାଥ ସାହୁ ଥିଲେ ଥାର୍ଡ୍ ମାଷ୍ଟର । ସିଏ ଆମକୁ ଇଂରାଜି ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ସାରା ସ୍କୁଲର ବୁଟିନ୍ ତିଆରି କରିବା ଭାରି କଷ୍ଟ କାମ । ଏ କାମଟି ରାମବଡ଼ାପା କରାନ୍ତି । ଏଥୁସକାଶେ ତାକୁ ଶହେଟଙ୍କା ମିଳୁଥିଲା ।

ପାଖ ଗାଁ କାକଟ । ସେଠି ମୋର ଗୋଟିଏ ସାଙ୍ଗ ଶରତ ରହୁଥିଲା । ଶରତ କୁଆଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଫଟ ଦୋକାନ କରିଛି । ବଡ଼ହାଟ ମେସରୁ ହାଇସ୍କୁଲକୁ ଆସିବାକୁ

ପନ୍ଥ ମିନିଟ ଲାଗୁଥିଲା । ହାଇସ୍କୁଲରେ ପହଞ୍ଚି କ୍ଲାସକୁ ଯାଉ । ସ୍କୁଲ ଆରମ୍ଭ ହେବା ଆଗରୁ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ମିଶି ପ୍ରାୟନା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ହାଇସ୍କୁଲର ଖେଳ ପଡ଼ିଆ ବେଶ ବଡ଼ । ପାଖ ରାଷ୍ଟ୍ରା ଯାଇଛି ଗରାପୁରକୁ । ଗରାପୁର ଗଲେ ଗୋବରୀ ନଈ ପାରିହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଗରାପୁରରୁ ବହୁତ ପିଲା ପଡ଼ିବାକୁ ଆସନ୍ତି ହାଇସ୍କୁଲକୁ । ଗରାପୁରେ ଶତିବାବୁଙ୍କ ଘର । ସେ ଲୋକାଙ୍କ ବୋର୍ଡର ଚେଯାରମାହ ଥିଲେ । ପରେ କୁଦାନରେ ଯୋଗ ନେଇଲେ । ତାଙ୍କ ସାନ ଭାଇ ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ । ବିଚି ମୋଠାରୁ ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସ ଉପରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ତାଠାରୁ ମୁଁ ସାଇକଲ ଚଢ଼ିବା ଶିଖିଲି । ମୋ ସାଇରେ କରିଲୋପାଣିର ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ମଜରାଜ ପଢ଼ୁଥିଲା । ସେ କଲେଜରେ ମଧ୍ୟ ମୋ ସାଇରେ ପଡ଼ିଲା । ଏବେ ଆମେରିକାରେ ରହୁଛି । ଆମେ ଆମେରିକାରେ ଥିଲାବେଳେ ତା ସାଇରେ ଫୋନ୍‌ରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲି । ଆମ ଗାଁ ପାଖରେ ଆକୁଳାନନ୍ଦ ତାତ୍ତ୍ଵରୀ ପଡ଼ିଲା ଓ ପରେ ରୋଟେରୀ କ୍ଲବରେ ଯୋଗ ଦେଇ ବେଶ ନାଁ କଲା । ଭଗବାନ ତାକୁ ଅଛବିଯସରେ ଆମ ପାଖରୁ ନେଇ ଗଲେ ।

ଉଚ୍ଚ ପାଇବାଟା କ'ଣ ପାପ ?

କାଠମୋଡ଼ି ସେପାରି ଉରାଳିର ବ୍ରଜ ଥିଲା ଆମ କ୍ଲାସରେ । ତା ବାପା ସେଠି କୋର୍ଟ ସବରନିସପେକ୍ଷର ଥିଲେ । ବ୍ରଜର ସାନ ଭରଣୀ କୁସୁମ ଆମ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ବ୍ରଜ ତ୍ରାମାରେ ଭଲ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ତା ଘରେ ମାରସୀଙ୍କର ବହୁତ ସେହି ପାଇଛି । ଚକ୍ରନିଧିଠା ଓ ସନ୍ତୁଳା ଖାଇଛି । ବ୍ରଜର କିପରି ସଦେହ ହେଲା ଯେ କୁସୁମକୁ ମୁଁ ଭଲପାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । କଥାଟା କିନ୍ତୁ ସତ ହୁହଁ । ଏ ସବୁ ବ୍ରଜର କଲପନା ମାତ୍ର । ଦିନେ ସ୍କୁଲରେ ମତେ ବହୁତ ଗାଲିଦେଲା । ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସକଳା ପରେ ତା ସାଇରେ ଆଉ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ତା ଦାଦାପୁଅଭାଇ ଅଜୟ ମୋ ସାଇରେ ଶୁଆର୍ଟ କଲେଜରେ ଆଇ.ଏସ.ସି ପଡ଼ିଲା । ଦିହଁ ଭାରି ସାଇ ହେଲା । ଦିନେ ମୁଁ ଅଜୟକୁ ସବୁ କଥା କହିଲି । ଅନୁରୋଧ କଲି ଯେ ସେ ବ୍ରଜକୁ ମୋ କଥା କହିବ ଓ ସେ ଭୁଲ ବ୍ରଜମଣା ପାଇଁ ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବ । ଅଜୟ ହସିଲା । କହିଲା ବ୍ରଜଭାଇ ବଦରାଗୀ ଟାଏ । ସେ ରାଗିଲେ ଘରେ କେହି ବାଦ ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ତା'ପରେ କହିଲା ଯଦିବା ତୁ କୁସୀକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲୁ ସେଥିରେ ଖରାପ କ'ଣ ଥିଲା ? ଭଲ ପାଇବାଟା କ'ଣ ପାପ ? କୁସୀ ପରେ ଭାରି ଭଲ ବରଟିଏ ପାଇଲା । ମନୋରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କୁ ବାହାହେଲା । ମନୋରଞ୍ଜନ ବାହୁ ଡିଶାରେ ନାଟ୍ୟକାର ହିସାବରେ ଶୁବ୍ନାଁ କରିଛନ୍ତି । ପଢ଼ୁଣ୍ଠା ଉପାଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସାନ ଭାଇ ବିଭୂରଞ୍ଜନ କୁତୁଳା ହାଇସ୍କୁଲରୁ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାଶ କରି ଶୁଆର୍ଟ କଲେଜରେ ମୋ ସାଇରେ ବ୍ରଜବର୍ଷ ପଡ଼ିଲା ।

ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହୁଏ । ଦି'ଭାଇ କଟକର କନିକା କୋଠି ହତାରେ
ରହନ୍ତି । ଥରେ ଯାଇ ଜଲ୍ଲାଅଛି କୁସୀର ଘରକରଣା ଓ ନାତି ନାତୁଣୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ।
ବିଭୂତାରୁ ଜାଣିଲି ଯେ ଜରୁରାକାଳୀନ ପରିସିଦ୍ଧି ବେଳେ ବ୍ରଜ ଜେଲ୍ ଯାଇଥିଲା । ଏବେ
ସେ କେଉଁଠି ଓ କିପରି ଅଛି ମଁ ଜାଣିନାହିଁ ।

ପଚାମୁଣ୍ଡାଇ ପାଖ ତାତକାର ପୀତବାସ ଓ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କ କଥା ଆଗରୁ ଲେଖିଛି । ତାଙ୍କ ବାପଙ୍କ ନାଁ ଜହ୍ନେଜ୍‌ଯ ମହାନ୍ତି । ସେ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଆମ ମେସକୁ ଆସୁଥିଲେ ବି ପୁଅଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । କଥା କହିଲା ବେଳେ ଗୋଟିଏ ନଥା ଲଗାଉଥିଲେ । କହୁଥିଲେ “କେଁ କେଁ ପୁଅ ସୁର, ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ପେଇଁ କଂଠା କଦଳୀ ଆଣିଛି । କେଁ କେଁ ପୁଅ ପୀତବାସ ପ୍ରତି ନଜର ନେଉଥିବୁ । ଯେପରି ବେଶି ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ନ କରେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ କହନ୍ତି- ସିଏ ତ ମତେ ଆକରୁଛି । ମୁଁ ତାକୁ କଥଣ କହିବି ? ତାଙ୍କ କେଁ କେଁ ପୁଅ ଶୁଣି ମଁ ଓ ରେବା ହସି ହସି ଗଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ବହୁତ ଲୋକଙ୍କର ଏପରି ଅଭ୍ୟାସ ଥାଏ ।

ଆମ ସ୍କୁଲରେ ଦୁଇ ଜଣ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ନକୁଳ ପଣ୍ଡିତ ଓ ଭୁବନ ପଣ୍ଡିତ । ନକୁଳ ପଣ୍ଡିତ ଉପର କ୍ଳାସରେ ଓ ଭୁବନ ପଣ୍ଡିତ ତଳ କ୍ଳାସରେ ସଂସ୍କୃତ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ସାହିତ୍ୟ ବି ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ଭୁବନ ପଣ୍ଡିତେ ଭାରି ଘେହା ଲୋକ । କହିବେ- ଏ, ନର ଶବ୍ଦ ରୂପ କଳୁ । ଆମେ ଆରମ୍ଭ କରୁ- ନର ନରୌ ନରାଃ । ତାପରେ ସିଏ ସବୁ ରୂପ କରିଯିବେ । ଆମେ ଖାଲି ପାଣି ପାକୁ ପାକୁ କଲେ ହେଲା । ତେଣାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲର ବୈଦ୍ୟନାଥ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ପରି ଏ ଦୁଇ ପଣ୍ଡିତେ ବେଚ ଧରି କ୍ଳାସକୁ ଆସୁନଥିଲେ କି ପିଲାଙ୍କ ବାଡ଼ି ନଥିଲେ । ଦିନେ ହେଲେ ଏ ଦୁଇ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ କ୍ଳାସରେ ଆମ ଉପରେ ରାଗିବା ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ପିଲାଙ୍କ କାନ ମୋଡ଼ିବା ତ ଦରର କଥା ।

କୁଦାନଗରୀ ପାଖ ଗଡ଼ିଜଙ୍ଗର ମଦନବାବୁ କେହାପଡ଼ାରେ ଓକିଲାଟି କରୁଥିଲେ । ମେନ୍ ରାଷ୍ଟ୍ର ଉପରେ ତୁଳତାଲା କୋଠା । ମଦନବାବୁ କୁଆଡ଼େ ମର୍ଦର କେସସବୁ ନେଇ ଆସାମୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ହାକିମ ପାଖରେ ପ୍ରମାଣ କରିଦିଛି ଥିଲେ । ଆମେ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ମଦନବାବୁ ପାଗଳ । କୋଠାଉପରେ ନଙ୍ଗଲା ହୋଇ ତୁଳନ୍ତି ଓ ରାମବଡ଼ାପା ତାଙ୍କ ଘର ବାଟେ ସ୍ତୁଲକୁ ଗଲାବେଳେ କହନ୍ତି “ରାମ ବାବୁ, ଦେଖ । ମୋ କର୍ମରେ ଏଇଥା ଥିଲା ।” ତାଙ୍କ ସାନ ପୁଅ ବନ୍ଦୁବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ଅନାଥବନ୍ଦୁ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଚଣ୍ଡିଆ । ସେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ଦିନେ ଅନଗୁଳରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ଏଠିକି ଜଇ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଆମ ଗାଁ ଯତ୍ତ ଦାଦିଙ୍କର ଏମାନେ ବନ୍ଦୁ ବାନ୍ଦବ । ଯଦୁଦାଦିଙ୍କର ଦିନାକାତେ ଶୁଙ୍କ ଉଠିଲା ଯେ ମୁଁ ଚଣ୍ଡିଆର ସାନ ଭଉଣୀଙ୍କୁ ବାହାହେଲେ ଭଲ ହେବ । ବାପାଙ୍କ ଆସି କହିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ମଁ କଳିକତାର ଏମ.୧୩.୧୩ ପାଶୁ କରି

ସାରିଆଏ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଚଣ୍ଡିଆର ଉତ୍ତରୀକୁ ମୁଁ ନିଜର ସାନଭଉଣୀ ପରି ଦେଖି ଆସିଛି । ଉତ୍ତରୀକୁ କିଏ ବାହାହୁଏ ?

କେନ୍ଦ୍ରାପଢା ହାଇସ୍କୁଲରେ ଦଶହରା ଛୁଟି ଆଗରୁ ପ୍ରତି ବର୍ଷ କ୍ଲାସ ସଜାସଜି ହୁଏ । ଯେଉଁ କ୍ଲାସ ଭଲ ସଜାଯାଇଥାଏ ତାକୁ ଗୋଟାଏ କପ ମିଳେ । ପ୍ରତି କ୍ଲାସ ଗୋଟାଏ ଏକାଙ୍କିକା ନାଟକ କରନ୍ତି । ଭାରି ଧୂମଧାମରେ ଏହା ହୁଏ । ଆମ କ୍ଲାସ ସବୁ ବର୍ଷ କପ ପାଇ ଆସୁଥିଲା । ଆମେ ଅଷ୍ଟମରେ ଥକୁ ୧୯୪୩ ରେ । ସେ ବର୍ଷରୁ ୧୯୪୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ବର୍ଷ କପ ପାଇବା କିଛି କମ୍ କଥା ନୁହେଁ । ମୁଁ ତ ଭଲ ଗୀତ ଗାଉଥିଲି ଓ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲି । ଶରତ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲା । ଜମ୍ବାନ ମିଆଁ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମରଳବୀ ବା କାଜି ପାର୍ଟ୍ ଖୋଜା ହେଉଥିଲା । ନାଟକରେ ନଥିଲେ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଯେତେଦିନ ନଯନ ଭାଇ ହାଇସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟର ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନେହୁରା ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ନାଟକରେ ତାଇରେବସନ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲୁ । ସେ ଭାରି ଚମକାର ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ପରେ ବ୍ରଜ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ବ୍ରଜ ତ ବଦରାଗୀ । କେହି ଯଦି ତା ପାର୍ଟ୍ ମୁଖ୍ୟ କରିନାହିଁ କିମ୍ ଥରେ ଦି' ଥର କହିଲା ପରେ ବି ଭଲ ଅଭିନୟ କରେ ନାହିଁ, ତା' ଉପରେ ଚିତ୍ରୁଥିଲା ଓ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଗୋଟିଏ ତୁଳଟି ଲଗାଇ ଦେଉଥିଲା ।

ମୁଁ ଏକଳବ୍ୟ- ବିଭୂତି ହୁହେଁ

ଥରେ ଆମର ଏକଳବ୍ୟ ନାଟକ କରିବାର ଥିଲା । ମୁଁ ହୋଇଥାଏ ଏକଳବ୍ୟ । ସେତେବେଳେ ଚିତ୍ରାମଣି ସାର ଥାନ୍ତି ଆମ ସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟର । ତାଙ୍କ ଘର ନେମରାରେ । ଆର୍ଦ୍ଧର ଯୋଉଠି ସେଇଠି । ଆର୍ଦ୍ଧଟା ଖାଲି ବହି ଘୋଷୁ ଘୋଷୁ ତାର ଦିନ ଯାଉଥିଲା । ନାଟକ କିଏ କି ପାର୍ଟ୍ କିଏ ? କଲେଜରେ ମଧ୍ୟ ଏ ଢଂଙ୍ଗ ସେ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଚିତ୍ରାମଣି ସାରଙ୍କର ମଧୁସାଗର ବିଦ୍ୟାପୀଠ ଦେଖିଲା ଭଲ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲ । ଚିତ୍ରାମଣି ସାର ଭଲ ଆକୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ । ନାଟକ ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଅଧିନିଷ୍ଠାଏ ଅଛି । ଦେଖିଲି ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ତିଆରି ହୋଇନାହିଁ । ଏକଳବ୍ୟ ଗୁରୁ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ପାଖରେ ସବୁଦିନେ ପୂଜାକରି ତା'ର ଧନ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇ ଚିତ୍ରାମଣି ସାରଙ୍କୁ କହିଲି “ସାର ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ତିଆରି ହୋଇ ନାହିଁ ।” ସେ କହିଲେ ଏତେବେଳେ ତ ମୂର୍ତ୍ତି କରିହେବ ନାହିଁ । ଆ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଚିତ୍ର କରିଦଉଛି । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ବୁମକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମୋଟା କାଗଜରେ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ରଙ୍ଗିନ ମୂର୍ତ୍ତି ଆଜି ଦେଲେ । ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ତାଙ୍କୁ ଦଶ୍ରବତ ହେଲି । ଆଶୀର୍ବାଦ କରି କହିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ନାଟକରେ ଭଲ କରିବୁ । ନାଟକ ଠିକ୍ ସମୟରେ

ହେଲା । ମୁଁ ଭଲ ଅଭିନୟ କଲି । ଅଭିନୟ କଲାବେଳେ ନିଜକୁ ହୁଲି ଯାଇଥିଲି । ମୋର ବେଶ, ପୋଷାକ ଆଉ ସାମନାରେ ଗୁରୁଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛ- ଏସବୁ ମୋତେ ପୂରାପୂରି ହୁଲାଇ ଦେଇଥିଲା । ମୁଁ ଏକଳବ୍ୟ, ବିଭୂତି ହୁହେଁ ।

ସେଥରେ ନେତିବୋଇ ମାଝୁଁ, ଗୋଲକ ଭାଇ, କିରଣ ବାବୁ, ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଝିଅ ଭାରତୀ (ବୁନ୍ଦ) ଓ ଆରତୀ(ପୁରୁଷ) ଓ କିରଣ ବାବୁଙ୍କ ଦୁଇଭାଇ ଆମ ନାଟକ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ନାଟକ ପରଦିନ ମତେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଡାକି ନେଇ ବଜକା ନାଟକ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଜଥା କହିଲେ । ତାଙ୍କ ପରିବାର ସଙ୍ଗେ ମୋର ଘନିଷ୍ଠତା ଆଉରି ବଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ବୁନ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ।

ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଠିତା ଓ ବାହୁଦା ଯାତ୍ରା ଦେଖିବାକୁ ବଳଦେବଜୀଉଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଉ । ନାଲ କୁଳେ କୁଳେ ଚାଲିଗଲେ ପହଞ୍ଚି ଯାଉ । ୨/୩ ମାରଇ ରାତ୍ରା । ବଳଦେବଜୀଉଙ୍କ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ମାଇନର ସ୍କୁଲ ବି ଥିଲା । ବଳଦେବଜୀଉଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛ ପଥରରେ ତିଆରି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରଥ ହୁଏ । ପହଞ୍ଚି କରି ବଳଦେବ ଜୀଉଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛକୁ ରଥ ଉପରକୁ ନେବା ଏକ କାଠିକର ପାଠ । ରସାବଳୀ ରୋଗଦିଆ ହୁଏ । କେହୁାପଡ଼ାର ରସାବଳୀ ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଶୁଣିଲା ରସାବଳୀକୁ ଆଣି ଗରମ ହୁଧରେ ପକାଇଲେ ହେଲା । ଦୂରଦୂରାତକୁ ନବାକୁ ହେଲେ ଶୁଣିଲା ରସାବଳୀ ହିଁ ଭଲ । ମୋ ବୋଉ ଭାରି ଭଲ ରସାବଳୀ କରୁଥିଲା । ତିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ଏ କଳାରେ ବୋଉଠାରୁ କିଛି କମ ହୁହେଁ । ଅନେକ କାମରେ ବୋହୁ ଶାଶ୍ଵତ ଚପି ଯାଇଛି ।

ଆଗରୁ ଜାହୁଆରୀରୁ ତିସେମର ଏହି ୧୨ ମାସରେ ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷ ପୂରୁଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଠିକ୍ କଲେ ଯେ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷକୁ ଜୁଲାଇରୁ ଜୁବ କରିବେ । ତେଣୁ ୧୯୪୪ ମସିହାରେ ଆମେ ନବମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଥିଲାବେଳେ ଏହା ହେଲା । ଏହା ଫଳରେ ନବମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆମେ ଏ ମାସ ପଡ଼ିଛୁ । ଜାହୁଆରୀରୁ ଜୁବ ଯାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ମୋଟେ ୪ ମାସ ପଡ଼ିଛୁ, କାରଣ ଶ୍ରୀଷ୍ଟବ୍ରତିରେ ଗଲା ଦିମାପ । ମେ ଓ ଜୁନ । ୧୯୪୪ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସରେ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଗଲୁ । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଆମେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ଦେଲୁ । ମୁଁ ସେକେଣ୍ଟ ତିରିଜନ୍ମରେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାଶ କରିଥିଲି ।

ଏହିପରି କେହୁାପଡ଼ାରେ ସାଢ଼େ ତିନିବର୍ଷ କଟିଗଲା । କେହୁାପଡ଼ା ଛାଡ଼ିଲା ବେଳେ ସାଜ ସାଥମାନକୁ, ନେତିବୋଉ ମାଝକୁ ଓ କିରଣ ବାବୁଙ୍କ ପରିବାରକୁ ଛାଡ଼ିଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଯିବା ଆସିବା, କୁଆ ପୁରୁଣା ଏଇଆକୁ ନେଇ ମଣିଷ ବଞ୍ଚି ରହେ । ଏବେ ବି କେତେଇଣ ମୋର ମନେପଡ଼ନ୍ତି ।

କଟକରେ କଲେଜ ଜୀବନ

ସୁଆର୍ଟ୍ କଲେଜ

ମୁଁ ଯୋଉବର୍ଷ ମାଟ୍ରିକ ପାଶକଳି ସେହି ବରଷ ଭାଇର ବାହାଘର ହେବାର ପିର ହୋଇଥାଏ । ତିଥ୍ ପଡ଼ିଥାଏ ବୋଧହୃଦୟ ଜୁମ ମାସରେ । ବାପା ଥା'ତି କରଂଛିଆରେ, ଏକସାଇଙ୍ଗ ଜନ୍ମପେକ୍ଷର । ତାଙ୍କର ଛୁଟି ବେଶି ନଥାଏ । ତେଣୁ ମୋତେ କହିଥାନ୍ତି ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ । ବୋଉ, ମା ଓ ଭାଇବୋଉ ଘରେ ସବୁ ରଖା ଥୁଆ, କିଶା, ବିକା କରୁଥାନ୍ତି । କୋଉଦିନ ପର ଲିପା ହେଲାଣି ତ କୋଉଦିନ ଘର ମରାମତି ହେଲାଣି । ମୋ ଉପରେ ଥାଏ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଛପାଇବା, ବରଯାତ୍ରୀ କିଏ ସବୁ ଯିବେ ସେକଥା ଠିକ୍ କରିବା । ତେଣୁ ମୋତେ ବହୁତ ଥର କଟକ ଯିବାକୁ ପଢ଼ୁଥାଏ ।

ଭାଇର ବାହାଘର ଲାଗିଥାଏ କାକଟପୁର ପାଖ କନ୍ଦଳପୁରର ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର କାନ୍ଦୁବିଗୋଳ ଝିଅ ସାଜରେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ମନୋରମା । ତାଙ୍କ ତଳ ଝିଅ ନାଁ ପ୍ରିୟତମା । ତାଙ୍କ ତଳ ଝିଅ ନାଁ ତିଳୋତମା ଓ ସବା ସାନଞ୍ଜିଅ ନାଁ ଚାରୁଲତା । ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ବାବୁ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ବଲ୍ଲଭରେ କୋଠା କରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ(ମାଉସୀ) ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ଭଲ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ବାବୁ ବାୟାର ଶିଷ୍ୟ । ତାଙ୍କ ସାନଭାଇ ଶଶୀବାବୁ ମଧ୍ୟ । ଶଶୀବାବୁ ସେତେବେଳେ ତିର୍ରୋଳ ପାଖ ମଣିଜଙ୍ଗାରେ ରାସ୍ତାଘାଟ ବିଭାଗର ଏସ୍.ଡି.ଓ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଶରତ ଭାଇ ମୋର ଭାରି ସାଜ ଥିଲା । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ କାନ୍ଦୁବିଗୋଳ । ଶରତ ଭାଇର ଚାରି ଭଉଣୀ । ସମସ୍ତେ ଶରତ ଭାଇଠାରୁ ସାନ । ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ବଡ଼ । ଦେଖିବାକୁ ଯେମିତି ସୁଦୂର ଚାଲିଚଳନ ଓ ଘରକରଣ କାମରେ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ପାରଇଗମ । ଶରତଭାଇର ତଳଭାଇ ଟିକନା(ରାମଚନ୍ଦ୍ର), ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଇ ଶଂଖିଆ । ଶରତ ଭାଇ ଓ ଟିକନା ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଟିକନା ବାହାହୋଇ ଥିଲା ଆମ ଗାଁ ପାଖ ଧାରିବିଲାରେ ।

ଭାଇର ବାହାଘର ପାଇଁ କଟକ ଧାଁ ଦଉଡ଼ କରି ରେତେନସା କଲେଜକୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଦରଖାସ୍ତ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତରତର ହୋଇ କଟକର ସୁଆର୍ଟ୍ କଲେଜକୁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି ଓ ନାଁ ଲେଖା ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।

ଏଣେ ଭାଇ ବାହାଘର ସରିନଥାଏ । ମହାପ୍ରସାଦ ନିର୍ବନ୍ଧ ବାୟା ସାମନାରେ ମାଳଠାରେ ହେଲା । ଆଗରୁ ଭାଇର ବାହାଘର ପଡ଼ିଥିଲା ଧସନାପାରିରେ । ଆମ ଠାକୁରବାଡିରେ ମହାପ୍ରସାଦ ନିର୍ବନ୍ଧ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ବାହାଘର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଝିଅ ମଧ୍ୟ ଆମ ଗାଁକୁ ଆସିଲା ଭାଉଙ୍କ ହୋଇ । ରାମବଦ୍ଧାପାଳ ପୁଅ କୁନାଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ । ଭାଇର ମହାପ୍ରସାଦ ନିର୍ବନ୍ଧ ହେବାର ପରଦିନ ବଡ଼ିଅ ମଠର ବୃଦ୍ଧାବନ

ଦାଦା ଆସି ଆମ ଘରେ ବୋଉକୁ କହିଲେ ଯେ ତମେ ବୁସଭାସ ନିର୍ବନ୍ଧ କରିଦେଇ । ମୋଡେ ଚିକିଏ ପଚାରିଲା ନାହିଁ ? ବୋଉ କହିଲା, କାହିଁ ? ବୁନ୍ଦାବନ ଦାଦା କହିଲେ, ତା'ର ବିଧବା କୋଷି । ବୋଉ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକାଇ “ବାୟା ବାୟା” କହିଲା ଓ ବୁନ୍ଦାବନ ଦାଦାଙ୍କୁ କହିଲା ଯେ ବାୟା ସାମନାରେ ହୋଇଛି । ସେଥରେ କିଛି ଉଳମବିଲମ୍ ହେବ ନାହିଁ । ବାହାଘର ସେଇଠି ହେବ । ବୁନ୍ଦାବନ ଦାଦା ଜିଭରେ ବିଷଥୂଳା କି ? ଭାଇ ଆଗ ଚାଲିଗଲା । ଭାଉଯୋର ଏବେ କେତେବର୍ଷ ତଳେ ଗଲା ।

ଆମେ ସବୁ ପୁରୀଗଲୁ ଭାଇକୁ ବାହା କରେଇ । ଭାଇବୋଉର ପାଦତଳେ ଲାଗୁନଥାଏ । ସେତେବେଳକୁ ପୁରୀରେ ରଥ୍ୟାତ୍ରା । ଗୁଣ୍ଡିଚା ସରିଛି, ବାହୁଡ଼ା ଆସିନାହିଁ । ଖିଆପିଆ ସବୁ ହେଲା ମହାପ୍ରସାଦ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମଉସା, ଶଶୀ ମଉସା, ବାପା, ଭାଇ ସମସ୍ତେ ତ ବାୟାର ଶିକ୍ଷ୍ୟ । ତେଣୁ ମହାପ୍ରସାଦ ପାଇ ସମସ୍ତେ କୋଟି କୋଟି ପ୍ରଶାମ ଜଣାଉଥାନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମଉସାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମାଉସୀ ମୋଡେ ଟାଣି ନେଇ ଗଲେ ଘର ଭିତରକୁ । ଗୋଟିଏ ବଖରାରେ ମାଉପେ ଓ ଝିଅ ଭର୍ତ୍ତ । ମାଉସୀଙ୍କ ବୁଗା ପିନ୍ଧା ଝିଅଙ୍କୁ ତାକି କହିଲେ ଚିମଲୋ, ଲାଏ ତୋ ଦିଅର । ଦେଖିଲୁ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବାକୁ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଲମ୍ବା ଓଡ଼ଶୀ ପକାଇ ବସିଥାନ୍ତି । ଖାଲି ହାତ ଦିଇଟା ଓ ଗୋଡ଼ ଦିଇଟା ହୁଣ୍ଡି ଥାଏ । ହାତରେ ନାରଥାନ୍ତି ଗୁଡ଼ାଏ ସୁନା ଗହଣା । ଗୋଡ଼ରେ ରୂପା ଗହଣା । ମୁଁ ନ ଡରି ଯାଇ ଓଡ଼ଶାଙ୍କ ଟାଣି ଦେଖିଲି ଗୋଟିଏ ଗହମ ରଙ୍ଗର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ମୁହଁରେ ହସ ନାହିଁ । ଉତ୍ତରଭାଗରେ ତେହେରା କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସାନ ଭଉଣୀ ପ୍ରିୟତମା(ଗଜି) ଓ ଶରତ ଭାଇ ସାନ ଭଉଣୀ ଶାନ୍ତି ଲାଗିଗଲେ ମୋ ସେବାରେ । ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେଲା କମିଶ୍‌ସନ । କିଏ କେତେ ମୋଡେ ଖୁସି କରିପାରିବ । ଭବିଷ୍ୟତ କଥା କିଏ କହିବ ? ଯଦି ମୋ ମନ କାହା ପ୍ରତି ଡଳିଲା ?

ବାହାଘର ସରିଗଲା । ଆମ ଘରକୁ ବୋହୁ ଆସିଲା । ଆମ ଘରେ ଭାଉଙ୍କ ବୋଉକୁ ଭଲ କରି ଦେଖିଲି । ତା ହସଟା ଭାରି ଖୋଲା । ଭାରି ସରଳିଆ ଲୋକ । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି ହୁଣ୍ଡି, କିନ୍ତୁ ଭାଉଙ୍କୁ ହୁଣ୍ଡି କହିବାରେ ମୋ ଜିଭ ଓଳଟିବ ? ଭାଇ ବୋଉ ଓ ବୋଉକୁ ଚିକିଏ ସମୟ ମିଳିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ରାନ୍ଧିବା କାମ ଭାଉଙ୍କବୋଉ ନେଲା । ଘର ଆମର ପୂରି ଉଠିଲା ।

ପ୍ରତିବର୍ଷ ଯଞ୍ଜ ବେଳେ ଆମ ଘର ପୂରିଭାବେ । ପୁରୀରୁ ମଉସାଙ୍କ ପରିବାର ଓ ମଣିଜରୁ ଶଶୀ ମଉସାଙ୍କ ପରିବାର ଆସନ୍ତି । କେତେକ ରହନ୍ତି ଆମ ଘରେ ଓ କେତେକ ରହନ୍ତି ମାନରେ । ସାନ ଭଉଣୀଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଆସି ସର୍ବାରି କରନ୍ତି ଭାଉଙ୍କ ଉପରେ । ମୋଡେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ଶୁଆର୍ଟ କଲେଜରେ ପଡ଼ାପଡ଼ି ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଛୁଲାଇ ମାସରେ । କଟକର ମାନସିଂ ପାଖଣାରେ ଭାଇ ପାଖରେ ରହି ପଡ଼ିଲି । ସେତେବେଳେ ଶୁଆର୍ଟର ପ୍ରିନିସପାଲ ଥା'ତି ମିଷ୍ଟର ଉଚ୍ଚ ପିଲାଦ୍ର । ପୂରାପୂରି ବିଲାତି । ତାଙ୍କ ପରେ ଆସିଲେ ବାମପିଲାଦ୍ର । ଶୁଆର୍ଟରେ କେବଳ ପିଲିକ୍, କେମେଷ୍ଟ୍ ଓ ମାଥମେଟିକ୍ ଥାଏ । ତେଣୁ ବାଇଓଲୋଜି ନେଇ ଆଇ.ୱେ.ସି ପାଖ କରି ତାତ୍ତ୍ଵର ହେବାର ସ୍ଵପ୍ନ ପାଖରେ ମିଶିଗଲା । ବାପା ଚାହିଁଥିଲେ ମୁଁ ଡାକ୍ତର ହୋଇ ବରୁଣେର ପାହାଡ଼ ପାଖରେ କିଶା ହୋଇଥିବା ଜଗା ପାଖରେ ତାତ୍ତ୍ଵରଖାନା କରି ତାତ୍ତ୍ଵରୀ କରିବି । ମଣିଷ ଭାବେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର, ହୁଏ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ।

ଆମର ପିଲିକ୍ ପ୍ରଫେସର ଥା'ତି ଖଗେତ୍ର ନାଥ ଘୋଷାଲ । ତାଙ୍କ ଘର ପଣ୍ଡିମ ବଜଳାର ଶ୍ରୀରାମପୁରରେ । ପିଲିକ୍ ସି ପ୍ରଫେସର ଥା'ତି ଗତେତ୍ରଲାଲ ସାହା । ସେ କଳିକତାର । କଟକର ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ମୁଖାର୍ଜୀ ଆମର କେମିଷ୍ଟ୍ ପ୍ରଫେସର ଥା'ତି । ତାଙ୍କପରେ ଆସିଲେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ତ୍ରିନାଥ ପଞ୍ଜନାୟକ ଆମର କେମିଷ୍ଟ୍ ପ୍ରଫେସର ହୋଇ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ମିତ୍ତକୁ ମୋ ପୁତ୍ରରା ବାହାହୋଇଛି । ତେଣୁ ତ୍ରିନାଥ ପଞ୍ଜନାୟକ ମୋର ସମୁଦ୍ଦି ହେଲେ । ସେ ଆନ୍ତର ପ୍ରିଷ୍ଟିକରଣମ୍ ।

ଶୁଆର୍ଟ ଶୁଳର ସିନିୟର କେମ୍ବ୍ରିଜର ପିଲାମାନେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ପିଲିକ୍ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ରିତରୁ ବାନାର୍ଜୀ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ରେତେନସାରେ ବି.ୱେ.ସି. ପଡ଼ିଲା ପିଲିକ୍ ଅନର୍ଥ ନେଇ ।

ଭଲ ପାଇବାର ଛାପ ବହୁତଦିନ ଯାଏ ରହେ

ଭୁନିୟର କେମ୍ବ୍ରିଜର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ବରାବର ଆସୁଥାଏ କଲେଜକୁ ଆମକୁ ଦେଖିବାକୁ । ତା ନାଁ ମନୋରମା । ସେ ତକ୍କର ହରିବନ୍ଧୁ ମହାତ୍ମିକ ବଡ଼ ଝିଅ । ତା ସାଙ୍ଗରେ ଥରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା ଶୁଆର୍ଟ ଛାତ୍ରବାର ୪୫ ବର୍ଷପରେ । ତିନ୍ତୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ । କହୁ କହୁ କହିଲା ମୁଁ ତ ଆପଣକୁ ଶୁଆର୍ଟ ଦିନୁ ଜାଣେ । ସବୁବେଳେ ଜାଣ୍ଣା ହେଉଥିଲା ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଆପଣଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେବାକୁ । ସେତେବେଳକୁ ମନୋରମା ଜଣେ ଆଇ । ମୁଁ ତାକୁ କ'ଣ କହିବି ଠିକ୍ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ପରେ କହିଲା ଶୁଆର୍ଟରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ଦି'ବର୍ଷ ଜିତରେ ଦିନେ ଆପଣ ମତେ ତାକି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବି କରି ନଥିଲେ । ପରେ ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ କଥାରୁ କଥା ବହାର କରି ଜାଣିଲୁ ଯେ ସେ ଶୁଆର୍ଟରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ମୋତେ ମନେ ମନେ ଭଲ ପାଇଥିଲା । ମନେ ମନେ କହିଲି- ତମ ପାଇଁ ମୁଁ ଦୁଃଖିତ ମନୋରମା । ତମେ ଭଲ ଚାନ୍ଦଗାଏ ଛାତ୍ରିଲି । ମଣିଷର ମନଟା ଭାରି ଅଦ୍ଭୁତ । ଭଲପାଇବାର ଛାପ ବହୁତ ଦିନ ଯାଏ ରହେ ।

ଶୁଆର୍ଟରେ ପଡ଼ିବାର ଗାସ ପରେ ପରୀକ୍ଷା ହେଲା । ମୁଁ ପିଜିକ୍‌ରେ ଖୁବ ଭଲ କରିଥିଲି । ପ୍ରଫେସର ଘୋଷାଳ ମତେ ପଚାରିଲେ ତମେ ବିରୁଡ଼ ମହାତି । ମୁଁ କହିଲି ହଁ ସାର । ସେ କହିଲେ ତମେ ପିଜିକ୍‌ରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ନମ୍ବର ରଖିଛ । ଏହିଭକ୍ତି ସବୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ଯେପରି ଭଲ ନମ୍ବର ରଖ । ସେଇଆ ହେଲା । ମୁଁ ଦୁଇବର୍ଷ ଯାକ ଓ ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାରେ ମଧ୍ୟ ପିଜିକ୍‌ରେ ଭଲ ନମ୍ବର ରଖିଲି । କିନ୍ତୁ ଆଇ.ଏସ୍‌ସି. ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାରେ ମୁଁ ମାଥମେଟିକ୍‌ରେ ଆହୁରି ବେଶି ନମ୍ବର ରଖିଥିଲି । ୧୦୦ରୁ ୯୯ ।

ଆମକୁ ମାଥମେଟିକ୍‌ରେ ପଡ଼ାଉଥିଲେ ପ୍ରଫେସର ସରସୀ ମୋହନ ଦାସ । ଜଟକର ପେଟିନ ସାହିରେ ତାଙ୍କ ଘର । ଭାରି ସରଖୀନ ଛୋକ । ସବୁବେଳେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିଛି ଆସୁଥିଲେ । ପ୍ରଭାତ ସିନେମା ବା କ୍ୟାପିଟାଇ ସିନେମାରେ ଭଲ ପିଲ୍ଲ ଆସିଲେ ଆମକୁ କହୁଥିଲେ ଦେଖିଯିବାକୁ । ସେ ମାଥମେଟିକ୍‌ରେ ଏତେ ଭଲ ପଡ଼ାଉଥିଲେ ଯେ ଲେଖିଛେବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଯୋଗୁ ହଁ ମୁଁ ଅଜରେ ଏତେ ଭଲ ନମ୍ବର ରଖିଲି ।

ଆମ ସାଇରେ ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ଵ ଝିଅ ପହୁଥିଲା । ପ୍ରେନୀ ଓଡ଼ିଯା । ତା ବାପା କଟକରେ ଜଣେ ବଡ଼ ଝଂଜିନିଅର ଥାଆତି । ପ୍ରେନୀ ଓ ମୁଁ ଏକା ସାଇରେ ପ୍ରାକ୍ତିକାଇ କରୁଥିଲୁ । ପ୍ରେନୀର ସାନ ଭଉଣୀ ମିନି ସିନିୟର କେମ୍ବିର ପହୁଥିଲା । କିଏ ଗୋଟାଏ ଚଗଲା ପିଲା ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖି ମିନିର ଡେଷ ଭିତରେ ରଖି ଦେଇଥିଲା । ସେ ଚିଠିରେ ମୋ ନାଁ ଥିଲା । ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥମ ପ୍ରେମ ପତ୍ର କହିଲେ ଚବେ । ମିନି ସେ ଚିଠି ପଡ଼ି ଆସିଲା କଲେଇକୁ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରେନୀ ଓ ମୁଁ ପ୍ରାକ୍ତିକାଇ କରୁଥାଉ । ଆମକୁ ଚିଠି ଦେଖାଇଲା । ମୁଁ କହିଲି ଦେଖ ମିନି ଏ ହସ୍ତାକ୍ଷର ମୋର ହୁହଁ । ପ୍ରେନୀ କହିଲା- ବିରୁଡ଼ ଏ ଚିଠି ଲେଖିନାହିଁ । ତାକୁ ବଦନାମ କରିବା ପାଇଁ କିଏ ଏପରି କରିଛି । ଏହା କହି ଚିଠିକୁ ଟିକିଟିକି କରି ଚିରି ପକେଇ ଦେଲା ।

ଅନୁଗୁଳର ସୁରେସ୍ତ ନାଥ ଦାସ (ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସ ପାଇଁ ସୁର ଗୁରୁଜ) ଆମ ଉପର କୁଟୁମ୍ବରେ ପହୁଥିଲେ । ଦିନେ ସେ ଗୋଟିଏ ପୁରା କାମିଜ ପିଛି ତାଙ୍କୁ ହାତ ପ୍ର୍ୟାଣ ଉପରେ ପକାଇ କଲେଇକୁ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସିପାଇ ମିଷ୍ର ଉଭଦ୍ଵିତୀରୁଙ୍କ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସିପାଇ ତାଙ୍କୁ ଏ ବେଶରେ ଦେଖି ପଚାରିଲେ ତୁମେ କ'ଣ ନଜକା ହୋଇ କଲେଇ ଆସିଛ ? ସୁର ଦାସେ କହିଲେ, ନାହଁ ସାର ହାତ ପ୍ର୍ୟାଣ ପିଛିଛି । ସେ ହସିଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ତାଙ୍କ ନେଇ କହିଲେ ମୋ ଗାଧୁଆ ଘରକୁ ଯାଇ ପୂରା କାମିଜକୁ ହାତ ପ୍ର୍ୟାଣ ଭିତରେ ପୂରାଇ ପିଛି ଦିଅ । ସେ ସେଇଆ କଲେ ଓ ବେଶ ଭଲ ଦେଖାଗଲେ । ଏକଥା ଏବେ ବି ମୁଁ ଛାତ୍ରାବାସର ପିଲାକୁ କହିଲେ ସେମାନେ ହସି ହସି

କଥାଟାକୁ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ତାକୁ ଏକଥାଟା ମନେପକାଇ ଦେଲେ କହନ୍ତି, ଆମେ ମପସନିଆ ପିଲା । ତେଣୁ ସେଇମିତି ପିଣ୍ଡିବାରେ ଆମର ଅଭ୍ୟାସ ।

ମାନସିଂପାଠଣାରେ ଭାଇ ପାଖରେ ମୁଁ ବଡ଼ କଷରେ ଚକ୍ରଥଳି । ଭାଇ ଭାରି ହିସାବୀ ଓ ଭାଇବୋଉ କାମି । ବାପା ଭାଇ ପାଖକୁ ମୋ ରହିବା ଓ ଖାବା ପିଇବା ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ପଠାନ୍ତି । ବୈଶାଖ ମାସ ଖରାଦିନେ ମୋର ଜୋଡ଼ା ହଲେ ନଥିଲା । ଜୋଡ଼ା କିଣିବାକୁ ଭାଇକି ଟଙ୍କା ମାଟିବାରୁ ଭାଇ କହିଲା ବାପା ଜୋଡ଼ା କିଣିବାକୁ ଟଙ୍କା ପଠାଇ ନାହାଁନ୍ତି । କ'ଣ କରିବି ? ତୁମ୍ଭ ଚାପୁ ହୋଇ ରହିଲି । ଆମ କଲେଇ ସକାନୁଆ ହୁଏ । ତେଣୁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଖାଲି ଗୋଡ଼ରେ ଛର୍ଛର୍ଗ ହୋଇ ଫେରେ । ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସିଯାଏ । କୌଣସି ମତେ ଦୁଇଟା ବର୍ଷ ଭାଇ ପାଖରେ କଟାଇ ତ୍ରୁଟି ପାଇଲି ।

ମିଷ୍ର ଉଚ୍ଚନ୍ଦିଲଭକ୍ତ ଆଗରୁ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଥିଲେ ମିଷ୍ର ରବର୍ଟ୍ସ । ସେ ବହୁତ ଦିନ ଶୁଆର୍ଟର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଥିଲେ । ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ସେ ମହାନଦୀ କୁଳକୁ ବୁଲିଯାଉଥିଲେ । ଦେଖିଲେ ଜଣେ ନାଉରୀ ଡଙ୍ଗାରେ ଅଛି ଓ ନର ସେପାରିବୁ ଆଉ ଜଣେ ନାଉରୀ ତାକୁ ତାକୁଛି - କହୁଛି ଇରେ ହେ ଶଳା ଏପାଖକୁ ଡଙ୍ଗା ଆଶେ । ମିଷ୍ର ରବର୍ଟ୍ସ ଜଣେ ଉତ୍ତରଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ଯେ ଶଳା ତ ଗୋଟିଏ ଖରାପ ଶବ୍ଦ । ସେ ନାଉରୀ କେମିତି ଏ ଭଳିଆ ଖରାପ ଶବ୍ଦକୁ ହଜମ୍ କଳା ? ଉତ୍ତରଲୋକ ଜଣକ କହିଲେ- ନାହାଁ ସାର ଶଳା ଶବଦାକୁ ସିଏ ସ୍ଵେହରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛି । ଥଙ୍ଗା ତାମସାରେ ଶଳା ଶବ୍ଦକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

ବନ୍ଧୁଗଣ, ସାଥୁଗଣ ଓ ଶଳାଗଣ

ତା' ପରଦିନ ହୋଇଥାଏ ରବିବାର । ଗୀର୍ଜାରେ ମିଷ୍ର ରବର୍ଟ୍ସ ଭାଷଣ ଦେବେ । ସବୁ ପାଦ୍ରି ଯେପରି ଭାଷଣ ଦିଅନ୍ତି । ସେ ଭାଷଣ ଆରମ୍ଭ କରି କହିଲେ- ବନ୍ଧୁଗଣ, ସାଥୁଗଣ ଓ ଶଳାଗଣ । ସମସ୍ତେ ଆବାକାବା ହୋଇ ଅନେଇଲେ । ଭାଷଣ ଶେଷରେ ଜଣେ ଆସି ରବର୍ଟ୍ସଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ । ରବର୍ଟ୍ସ ସବୁ କଥା କହିଲେ । ସେ ଉତ୍ତରଲୋକ କହିଲେ ଯେ ଶଳା ଶବଦା ସ୍ଵେହର ଶବ୍ଦ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ କେମିତି ଆପଣଙ୍କର ଶଳା ହେଲେ ? ଭାଷଣରେ ଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବା କଥା ନୁହେଁ । ଶୁଆର୍ଟର ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ସାହୁଙ୍କ ଝିଅ ପଢାଠାରୁ ମୁଁ ଏକଥା ଶୁଣିଛି । ପଢା ଶୁଆର୍ଟ ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିଲା । ଥରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ମୁନିର୍ବା ମାର୍କେଟରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେ ତା ଦୁଇ ପିଲାକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲା ସ୍ଵେଚ୍ଛର କିଣିବାକୁ । ଦେଖାହେଲାରୁ ଉଭୟ ଉଭୟଙ୍କୁ ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ଚିହ୍ନିବାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହୋଇନଥିଲା ।

ଆମକୁ ଇଂରାଜୀ ପଡ଼ାଉଥିଲେ ମିଷ୍ଟର ରାଓ । ସେତେବେଳେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ ହୋଟ ଗପ ସବୁଥିବା ଗୋଟିଏ ବହି ଆମର ପଡ଼ାହେଉଥିଲା । ରାଓ ବେଶ ଭଲ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ତା ମଧ୍ୟରୁ ଯୋଡ଼ିଏ ଗପ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଥିଲା । ଗୋଟିଏ ହେଲା ‘ହୋମ କମିଙ୍କ’ ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଲା ‘ଡାକ ଘର’ । ଏ ଦୁଇଟି ଗପ ମୁଁ ବହୁତ ଥର ପଡ଼ିଛି । ପରେ ବଜାଳାରେ ମଧ୍ୟ ଏ ଗପ ଦୁଇଟିକି ପଡ଼ିଲି । ହଁ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗପ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗିଥିଲା । ସେ ଗୋଟିକ ହେଲା ‘କାବୁଲିଆଲା ।’ ପରେ ମୁଁ କାବୁଲିଆଲା ଏକାଙ୍କିକାରେ କାବୁଲିଆଲା ହୋଇ ଅଭିନୟ କରିଛି ।

ବନ୍ଦସେନ୍ଦ୍ରରୁ ପାଣି ବାହାରୁଛି

ଫିଜିକ୍କରେ ପଡ଼ାଯାଉଥିଲା ଯେ ପାଣି ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ପ୍ଲାନରୁ ଡଳ ପ୍ଲାନକୁ ସବୁବେଳେ ଗଢ଼ିଆସେ । ଡଳ ପ୍ଲାନରୁ ଉପରକୁ ଯାଏ ନାହିଁ । ଏହା ପଡ଼ାଇଲାବେଳେ ପ୍ରଫେସର ଘୋଷାକୁ ଆମକୁ ଯତ୍ପାତି ଲଗାଇ ପରୀକ୍ଷା କରି ବୁଝାଇ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଏହି ସତ୍ୟର ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲି । ଦିନେ ଶନିବାର କ୍ଲାସ ପରେ, ମୁଁ ପାଣି ପାଇପ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଦସେନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣରୁ ପାଇପକୁ ଯୋଗ କରିଦେଲି । ସୋମବାର ଦିନ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ପାଣି ପାଇପ ଖୋଲିଲେ କିଛି ବାହାରୁ ନାହିଁ ଓ ବନ୍ଦସେନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣର ପାଇପ ଖୋଲିଲେ ପାଣି ବାହାରୁଛି । ପାଣି ଟାଙ୍କ ଉଚ୍ଚ ପ୍ଲାନରେ ଥିଲା ଓ ବନ୍ଦସେନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣର ପାଇପ ଖୋଲିଲେ ନୀତ ପ୍ଲାନରେ ଥିଲା । ବୁଝିଲି ଯେ ସେ ସତ୍ୟର ପରୀକ୍ଷା ଠିକ୍ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ କଲେଜ ଲାବୋରାଟେରୀରେ ବିଶେଷତଃ କେମିସ୍ଟ୍ରି ଲାବୋରାଟେରୀରେ ହୁଲପୁଲ । କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ପ୍ରଫେସର ମୁଖାର୍ଜୀ କ୍ଲାସରେ ପଚାରିଲେ ଏ ବଦମାସି କିଏ କରିଛି ? ମୁଁ କହିଲି ‘‘ମୁଁ କରିଛି କିନ୍ତୁ ବଦମାସି କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ ।’’ ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ପାଣି ଉଚ୍ଚ ପ୍ଲାନରୁ ନୀତ ପ୍ଲାନକୁ ବୋହି ଆସୁଛି କି ନାହିଁ ; କାରଣ ଏ କଥା କ୍ଲାସରେ ଆମକୁ ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଇ ନଥିଲା । ସବୁ ପ୍ରଫେସର ଏକାଠି ହୋଇଗଲେ ଓ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ମିଷ୍ଟର ବାମପିଲ୍ଟଡ ମଧ୍ୟ ଆସିଗଲେ । ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲାରୁ ମୁଁ ସେହି ଏକା କଥା କହିଲି । ତା’ପରେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ ମୋତେ ଏଥିପାଇଁ କି ବନ୍ଦ ଦିଆଯିବ । ମୁଁ କହିଲି ଯଦି ମୁଁ ଭୁଲ କରିଆଏ ତାହାହେଲେ ଯାହା ଦଣ୍ଡଫେବେ ମୁଁ ନେବି । ସବୁ ପ୍ରଫେସର ସେତେବେଳକୁ ରାଗିଗଲେଣି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ହସୁଥାପି । ମୁଁ ପୁଣି କହିଲି କୌଣସି ବିଷ୍ଣାନ ବିଷ୍ୟରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାଟା ବଦମାସି ନୁହେଁ । ମିଷ୍ଟର ବାମପିଲ୍ଟଡ ମୋତେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ତାକିନେଇ ମିସେସ ବାମପିଲ୍ଟଡଙ୍କୁ ଏକଥା କହିଲେ । ସେ ଦୁଇଆତ୍ମୀୟ ଶୁଣି ହସିଲେ ଏବଂ କହିଲେ ବିଭୂତି, ତମେ ସେଠି ପ୍ରଭୁ ଯୀଶୁକ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କର । ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି । ତାଙ୍କ ଘରୁ ଆସିଲା ବେଳେ ମିସେସ

ବାମପିଲକ୍ଷ୍ମ ମିଷ୍ର ବାମପିଲକ୍ଷ୍ମ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଏ ପିଲା ଭବିଷ୍ୟତରେ କିଛି ଗୋଟାଏ କରି ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିବ । ଅନ୍ୟ କୋଉ କଲେଇ ହୋଇଥିଲେ ମୋତେ ହୁଏତ କଲେଇବୁ ରଷ୍ଟିକେଟ୍ କରି ଦେଇଥାନ୍ତେ । ଶୁଆର୍ଟ କଥା ଅଳଗା ।

ବାର୍ଷିକ ଉପବରେ ମୁଁ ପିଲିକ୍ଷ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପୁରସ୍କାର, ଡିବେଟିଂରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରସ୍କାର ଓ ସାଧାରଣ ଯୋଗ୍ୟତା ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲି ।

ଏହିପରି ଦୁଇବର୍ଷ ଶୁଆର୍ଟରେ କଟିଗଲା । ଆସିଲା ଆଉ.ଏସ୍.ସି. ପାଇନାଲ ପରୀକ୍ଷା । ଇଂରାଜୀରେ ରଚନା ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରଶ୍ନଥିଲା “ଦି ମିଡ଼ନାଇର ଷାରସ୍ ।” ମୁଁ ବାରପୁଷ୍ଟାର ରଚନା ଲେଖିଥିଲି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନଥିଲା ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ କେଉଁ ଗପଟି ଦୁମକୁ ଭଲ ଲାଗେ ଓ କାହିଁକି ? ମୁଁ ‘ଡାକ୍ୟର’ ଗପ ବିଷୟରେ ଲେଖିଥିଲି । ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆଉ.ଏସ୍.ସି. ପାଶ କରିଥିଲି ଓ ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ମୋର ସ୍ଥାନ ଥିଲା ଦେର । ବୋଇ ତ ଖବର ପାଇ ଆଗେ ନୃସିଂହଙ୍କ ପାଖରେ ଖାରି ଖେଚିଦି ବରାଦ କଲା ଓ ତା ସାଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଯାଇ ନୃସିଂହଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରି ଦୁଲସୀ ପାଇଲି । ବାପା ଚିଠି ଲେଖି ଶୁଭେଳା ପଠାଇଥିଲେ ଓ ପରେ ଯଜ୍ଞକୁ ଆସିଲେ । ବାୟାକୁ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶନ କରି ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲି । ବୋଇ ବାୟାକୁ କହିଲା । ସେଇ ପୁରୁଣା ତଙ୍ଗରେ ବାୟା ଉପରକୁ ଠାରି କହିଲା ପ୍ରତ୍ୱର ଦୟା ଓ ଦୁଲସୀ ପାଇବାକୁ ଦେଲା । ସେତେବେଳେ କଟକରେ କେରଳର ମିଷ୍ରର ନାୟାର ଥାନି ସେଲସଟାଙ୍କ କମିଶନର । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଲୀଳା ଶୁଆର୍ଟ ସୁଲରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଦିନେ ନାହିଁ କାଳେ ନାହିଁ- ତାଠାରୁ ପାଇଲି ଗୋଟିଏ ଚିଠି । ଲେଖିଥିଲା ମୋ ଫଳ ଲାଗି ସେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଅଛଦିନ ପରେ ସେ କେରଳ ଚାଲିଗଲା ତା ବାପାଙ୍କର ବଦଳି ହେଲାରୁ । ଇଂଜିନିୟରିଂ ପଢ଼ିବାର ଜଜ୍ଞାଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ବାପା ମନାକଲେ, କହିଲେ ତୁ ବି.ଏସ୍.ସି. ପଢ଼ା ଭଲ ହେବ । ତାଙ୍କ କଥା ମାନିନେଲି ।

ରେଭେନସା କଲେଇ

ଯଜ୍ଞ ହୁଏ ବୈଶାଖ ମାସରେ । ସେତେବେଳକୁ ବାପା, ଭାଇ ସମସ୍ତେ ଆସିଥିଲେ । ଠିକ୍ ହେଲାଯେ ମୁଁ ରେଭେନସା କଲେଇରେ ବି.ଏସ୍.ସି ପଢ଼ିବି ଓ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିବି । ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ପିଲିକ୍ଷ ଅନ୍ୟ ନେଇ ବି.ଏସ୍.ସି ପଢ଼ିବି । ଆଉ ତେବେଳେ ଯଜ୍ଞ ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତି ସରିବା ପରେ କଟକ ଯାଇ ରେଭେନସା କଲେଇରେ ନାଁ ଲେଖାଇ ଦେଲି ଓ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିବା ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଦେଲି । ଭାଇର ଜଣେ ସାଙ୍ଗ ଶିବବାବୁ ରେଭେନସା କଲେଇରେ ଥାନି କିରାନୀ । ସେ ମୋର ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକୁ କରିଦେଲେ ଓ କହିଲେ ଘରକୁ ଚାଲିଯାଅ, ପରେ ଆସିବ ।

ଗାଁରେ ଆସି ସଂଗ୍ରାମପୁରର ନିଧି ଦରକି ପାଖରେ ତୁଳଟି ପୂରା ପ୍ୟାଣ କଲି ଓ ତୁଳଟି ପୂରା ସାର୍ଟ ଆଗରୁ କିଣି ରଖିଥିଲି । ଶୁଆର୍ଟରେ ଆମେ ସବୁ ହାପ ପ୍ୟାଣ ହିଁ ପିନ୍ଧୁଥିଲୁ । ତୁଳଟା ଧୋଡ଼ି ମଧ୍ୟ କିଣିଲି । ସେତେବେଳେ ବହୁତ ପିଲା ଧୋଡ଼ି ପିନ୍ଧି କଲେବେଳେ ଆସୁଥିଲେ । ଆଇ.ୱେ.ସି ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ମୋର ଜୋଡ଼ା ନଥ୍ବା କଥା ଶୁଣି ବାପା ମୋପାଇଁ ଜୋଡ଼ା ହଲେ କିଣିବାକୁ ଚଙ୍ଗା ଦେଲେ ଓ କହିଲେ କାନ୍ଦପୁରର ଫେଲକସ କମାନୀ ଜୋଡ଼ା କିଣିବାକୁ । ତେଣୁ ଜୋଡ଼ା, ମୋଜା ଓ ଧୋଡ଼ି ସାଙ୍ଗରେ ପିନ୍ଧିବାକୁ ହଲେ ଚପକ କିଣିଲି ।

ଗୋଟିଏ ଦସ୍ତା ତୁଳରେ ସବୁ ପୂରାଇଲି । ମଙ୍ଗକ ରାତି ବୁଧ ପାହାନ୍ତି ଦେଖି, ବୁଧବାର ସକାଳୁ ମା, ବୋଉ, ଭାଇବୋଉ, କୁଞ୍ଜିଆ ବୋଉ ମା ଓ ନଟିଆ ବୋଉ ବଡ଼ମାଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଠାକୁର ଦର୍ଶନ କରି, ତୁଳସୀ ପାଇ ଗଲି ତାରପୁର । ସିନ୍ହ ମୋ ତୁଳ ମୁଣ୍ଡାଇ ଚାଲିଲେ । ତାରପୁରଠାରେ ସୁନାମ ବାବୁ ଥାନ୍ତି କଟକ ମଟର ଆସୋସିଏସନର ଟିକେର୍ ଚେକର । ସେତେବେଳେ କଟକରୁ ଢିର୍ଭୋଇ ଯାଏ ଥାଏ ପରା ରାଷ୍ଟ୍ରା । ଆସୋସିଏସନ ଚାଇଅଥାଏ କେତେଣ୍ଣ ହାଏଟନ୍ ବସ । ଆମେ ତାକୁ କୁଞ୍ଜି ବସ କହୁଥିଲୁ । ସୁନାମ ବାବୁଙ୍କୁ କହିଲି ମୋ ପାଇଁ ପ୍ରୁଣ୍ଣବିଟ୍ଟରେ ଗୋଟାଏ ଟିକେଟ୍ କାଟିବାକୁ । କୁଞ୍ଜିବସ ଚାଲିଲା ।

କଟକରେ ପହଞ୍ଚି ରିହା ଖଣ୍ଡେ ଧରି ସିଧା ଗଲି ରେଗେନ୍ଦ୍ରା କଲେଇ ଇଷ୍ଟ ହଷ୍ଟେଲକୁ । ମୋ ପାଖକୁ ଚିଠି ଆସିଥାଏ ଯେ ମୋର ଇଷ୍ଟ ହଷ୍ଟେଲରେ ରଖିବାର ହୋଇଛି । ହଷ୍ଟେଲରେ ପହଞ୍ଚି କମନ୍ ରୁମରେ ଜିନିଷ ରଖି କଲେଇ ଗଲି ସୁପରିଷେଣ୍ଡଲ ସଙ୍ଗ ଦେଖା କରିବାକୁ । ହଷ୍ଟେଲ ସୁପରିଷେଣ୍ଡଲ ଥାନ୍ତି ପ୍ରଫେସର ପି.ୱେ.ସୁନ୍ଦରମ । ସେ ଇଂରାଜୀ ପ୍ରଫେସର । ସେ ହସି ହସି ମୋତେ କହିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତମକୁ ଗୋଟିଏ ପାଞ୍ଚଜଣ ରହୁଥିବା ବଖରାରେ ସିଟ ଦେଉଛି । ଗ ମାସ ପରେ ଯେଉଁ ପରୀକ୍ଷା ହେବ, ସେଥିରେ ଭଲ କଲେ ତମକୁ ଗୋଟିକିଆ ରୁମ ମିଳିବ । ମୁଁ ହଷ୍ଟେଲର ତଳ ମହଲାରେ ଗୋଟିଏ ପାଞ୍ଚଜଣିଆ ରୁମରେ ରହିଲି । ଏହାର ନମ୍ବର ଥିଲା ୨୧ । ପରେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ କରିଥିବାରୁ ମୋତେ ହଷ୍ଟେଲର ଉପର ମହଲାରେ ୪୩ ନମ୍ବର ରୁମ ମିଳିଲା । ଏ ରୁମରେ ମୁଁ ଏକା । ରୁମରେ ବସିଲେ ରେଗେନ୍ଦ୍ରା କଲେଇର ଖେଳ ପଡ଼ିଆ ଦେଖାଯାଏ । ମୁଁ ରୁମକୁ ରସଗୋଟା ଦେଉଛି, ତମେ କରିବି ମାଗୁଛ ?

ହଷ୍ଟେଲର ମେସ୍ ଚଳାନ୍ତି ପିଲାମାନେ । ମେସ୍ ମେନେଜର ନଥ୍ବାରୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା ନାହିଁ । ନନାଙ୍କୁ କହି ମେସ୍ରେ ଖାଇ ଗଲି କଲେଇରେ ଶିବବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ । ସେ କହିଲେ, “ତମର ନାଁ ଲେଖା ହୋଇଯାଇଛି । କୋଉ ବିଷୟରେ

ଅନେକ ପାଇବ ତାହା ପ୍ରିଦିପାଳ ଠିକ୍ କରିବେ । ଯାଇ ପ୍ରିଦିପାଳଙ୍କୁ ଦେଖାକର ।” ପ୍ରିଦିପାଳ ଥାତି ଶ୍ରୀଯୁଷ ମହେଶ ପ୍ରଧାନ । ସେ ମାଥମେଟିକ୍‌ର ଲୋକ । ଏଣେ ମୋର ଆଜ. ଏସ୍.ସି. ପରୀକ୍ଷାରେ ମାଥମେଟିକ୍‌ରେ ଥିଲା ୧୦୦ରୁ ୯୯ । ତାଙ୍କୁ ମାର୍କଲିଷ୍ଟି ଦେଖାଇଲି । ସେ ହସିଲେ । କହିଲେ ସାବାସ ବେଚା । ତମଙ୍କୁ ମାଥମେଟିକ୍ ଅନେକ ଦିଆଗଲା । ମୁଁ କହିଲି ସାର, ମୁଁ ଫିଜିକ୍ ଅନେକ ନେବାକୁ ଚାହେ । ପ୍ରିଦିପାଳ କହିଲେ, ମୁଁ ତମଙ୍କୁ ରସଗୋଲା ଦଉଛି, ତମେ ଜଳିବି ମାତ୍ର ନ ? ଉଏ କି କଥା ? ମୁଁ କହିଲି ସାର, ଯେତେ ପିଲା ଫିଜିକ୍ ଅନେକ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଯଦି ଫିଜିକ୍‌ରେ ମୁଁ ରଖିଥିବା ନମର ଆସିଯାଏ, ତେବେ ମୋର ଫିଜିକ୍ ଅନେକ ପାଇବା ଉଚିତ । ମହେଶ ପ୍ରଧାନ ରାଜି ହେଲେ । ଫିଜିକ୍ ଅନେକ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିବା ପିଲାଙ୍କ ନମର ଦେଖାଗଲା । ସେ ତାଳିକାରେ ମୁଁ ସାତ ନମରରେ ଥିଲି । ତେଣୁ ମୋତେ ଫିଜିକ୍ ଅନେକ ମିଳିଲା । ମହେଶ ପ୍ରଧାନ କହିଲେ- ଏଥର ଖୁସା ତ ? କିନ୍ତୁ ବି. ଏସ୍.ସି. ଅନେକ ପରେ ତମେ ଓକିଲାତି ପଡ଼ିବ । ତମେ ଭଲ ଓକିଲ ହବ । ମନେପଡ଼ିଲା ଭଗବାନ ଦାଦାଙ୍କ କଥା । ସେ ମତେ ସବୁବଳେ କହୁଥିଲେ ଓକିଲାତି ପାଶ କରି ଜର ହେବାକୁ ।

ସେତେବେଳେ ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ କେବଳ ରେତେନ୍ଦ୍ରା କଲେଜରେ ଥାଏ ଫିଜିକ୍ ଅନେକ । ସେଥରେ ପୁଣି ମୋଟେ ୧୩ ଜଣ ପିଲା ପଢ଼ୁଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋ ଛାତି କୁଣ୍ଡେ ମୋଟା । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିଲେ ବିଭୂତି ଦେଓ, ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ବାନାର୍ଜୀ, ପ୍ରପୁଲ୍ଲ ଦାସ, ଦିଜ ଦାସ, ଆର୍ ମହାପାତ୍ର, ବୈକୁଣ୍ଠ ନାୟକ, ଗୋପ ରଥ, ଆର୍ ଜେନା, ପୂର୍ଣ୍ଣ ମହାପାତ୍ର, ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଣ୍ଡା, ପୁଲିନ ବେହେରା ଉତ୍ୟାଦି । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ଷେତ୍ରରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅପିସର ହୋଇ ବେଶ ନାଁ କରିଛନ୍ତି । ବିଭୂତି ପ୍ରତ୍ୟେକି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହୋଇ ପେନସନ୍ ନେଲା । ଏବେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଗବେଷଣା କରୁଛି । ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ବାନାର୍ଜୀ ଜର୍ମାନୀ ଚାଳିଗଲା ଓ ସେଇଠି ରହିଗଲା । ଦିଜ ଦାସ ଓ ଆର୍ ମହାପାତ୍ର ରେଳବାଇରେ ବଡ଼ ଇଂଞ୍ଜିନିୟର ଥିଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠ ନାୟକ ଓ ଆର୍ ଜେନା ରାଷ୍ଟ୍ରାୟାଚ ବିଭାଗର ବଡ଼ ଇଂଞ୍ଜିନିୟର ହେଲେ । ଆର୍ ଏବେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଗୌଡ଼ମ ନଗରରେ ଘର କରି ରହିଛି । ସେ ଆଉ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କଥା ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ ।

ଆମର ଫିଜିକ୍ ପ୍ରଫେସରମାନେ ହେଲେ ପ୍ରଫେସର ନାରାୟଣ ମିଶ୍ର, ପ୍ରଫେସର କ୍ରହାନୟ ମିଶ୍ର, ପ୍ରଫେସର ଦେବେନ ରଜାରାଯ୍ ଓ ପ୍ରଫେସର କେ. ଏସ. ଆର. ମୂର୍ତ୍ତୀ । ତିନି ଜଣ ଦୂଆ ଲେକଚରର ସେହିବର୍ଷ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଶ୍ରୀଯୁଷ ହିମାଂଶୁ ମୋହନ ଚୌଧୁରୀ, ଶ୍ରୀଯୁଷ ହରିହର ମିଶ୍ର ଓ ଶ୍ରୀଯୁଷ ଜୟନ୍ତ କୁମାର ମହାପାତ୍ର । ଜୟନ୍ତ ବାବୁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ କବିତା ଲେଖି ସାରା ପୃଥ୍ବୀରେ ନାଁ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରଫେସର କ୍ରଜବନ୍ଧୁ

ପଇନାୟକ ବର୍ଷ ଗୋଟାଏ ପଡ଼ାଇ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ବିଭାଗର ପିତିହୁ
ଲାବୋରେଟୋରୀରେ ଜଣେ ବଡ଼ ବୈଷ୍ଣାନିକ ହିସାବରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ତକୁର
ରାଧାଚରଣ ଦାଶ ମଧ୍ୟ ଆମର ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ । ସେ କିଛିଦିନ ପଡ଼ାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ନାରାୟଣ ମିଶ୍ର ପି.ଏଚଡି. ନ ହେଲେ କ'ଣ ହେଲା, କେତେ
ପି.ଏଚଡି.ବାଲାକୁ ପାଠ ପଡ଼ାଇବେ । ଭାରି ଚମକାର ପଡ଼ାନ୍ତି । ନିଉଟନଙ୍କ ତୃତୀୟ ନିୟମ
ପଡ଼ାଇଲାବେଳେ ଦୁଇଜଣ ପିଲାକୁ କ୍ଲାସରୁ ତାକି ଜଣାଣି ହେବାକୁ କହନ୍ତି, ତା'ପରେ
ନିଜେ ଭଲ କରି ବୁଝାନ୍ତି । ସେ କିନ୍ତୁ ଅଛିଦିନ ପରେ ପେନସନ୍ ନେଲେ । ପରେ ତାଙ୍କ
ପୁଅ ପଢ଼ନାର ମିଶ୍ରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କୁନାଗଡ଼ କମ୍ପ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ଟରେ କାମ କରିବାର
ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା ।

ତକୁର ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଲଞ୍ଚନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପି.ଏଚଡି. । ଟିକିଏ ପାଗନା ।
ଥରେ କଟକ ଷେସନରେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ପ୍ରାୟ ସଂଧା ୪୩ ସମୟ ।
ମୋ କାନ୍ତରେ ହାତ ପକାଇ କହିଲେ ବିରୁଡ୍଍ହି, ତାଳ ଜଗତପୁର ଯିବା ପେଡ଼ା ଖାଇବାକୁ ।
ମହାନଦୀ ରେଳ ପୋଲ ଉପରେ ଚାଲିବାକୁ ଭାରି ଭଲଲାଗେ । ଆସାନ୍‌ଘୋଲରେ
ଫେରିବା । ଗୁରୁ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ଦିହେଁ ଚାଲିଲୁ । ବାଟରେ କେତେକଥା କହିଲେ । ଲଞ୍ଚନରେ ସେ
ଦୁଇବର୍ଷ ରହିଥିଲେ । ଯେଉଁ ମହିଳାଙ୍କ ଘରେ ସେ ରହୁଥିଲେ ତାଙ୍କର ଯୁବତୀ ଝିଅ କିପରି
ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କରୁଥିଲା ସେ ସବୁ କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ଏଣେ କୋଟି
ପକେଟରୁ ପାନ ଆଣି ଖାଉଥାନ୍ତି । ଜଗତପୁର ଷେସନରେ ପେଡ଼ାବାଲାଠାରୁ ପେଡ଼ା
କିଣି ଆର କୋଟି ପକେଟରେ ପୂରାଇଲେ । ନିଜେ ଖାଉଥାନ୍ତି ଓ ମୋତେ ଦେଉଥାନ୍ତି ।
ପ୍ରକୃତରେ ଜଗତପୁରର ପେଡ଼ା ଭାରି ସୁଆଦିଆ । ଆସାନ୍‌ଘୋଲରେ ଫେରିଲୁ । ମୁଁ କହିଲି,
ସାର ଟିକେର ? କହିଲେ ଏତିକି ବାଟକୁ ଟିକେର କ'ଣ ହବ । କଟକ ଷେସନରେ ଓହ୍ଲାଇ
ଟିଟିସିକୁ କହିଲେ, ଆମେ ଜଗତପୁର ଯାଇଥିଲୁ ପେଡ଼ା ଖାଇବାକୁ । ଟିକେର କରିନଥିଲୁ ।
ଟିଟିସି ଟିହାଲୋକ । କହିଲେ ସାର ଯାଆନ୍ତୁ । ତା'ପରେ ମତେ ଆଣି ଇଷ୍ଟ ହଷେଲରେ
ଛାଢ଼ି ତାଙ୍କ ବସାକୁ ଗଲେ । ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଘର କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଖଣ୍ଡପାହି । ଆମ
ସୁରିଆଭାରର (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ) ସେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ହେବେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ
ଆସାମ କ୍ୟାତରର ଜଣେ ଆଇ.ଏୟ୍. ଅଫିସର ଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର ଦେବେନ
ଭଜାର୍ଯ୍ୟ ପାଟନା ବିଷ୍ଣାନ କଲେଜରୁ ଆସିଥିଲେ । ସବୁବେଳେ ଖଦତ୍ତ ଧୋତି ଓ ପଞ୍ଜାବୀ
ପିଛୁଥିଲେ । ନାକତଳେ ବାଘୁଆ ନିଶ । ରେରେନ୍ଦ୍ର କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଗୋଲକ
ବାନାର୍ଚୀକର ସେ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ କଥାରେ କହୁଥିଲେ “ରାଖୋ

ରାଖୋ ତୋମାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଗୁରୁ । ଆମି ଗୋଲଖେର ଗୁରୁ । ଆମି ଗୋଲଖେର ଗୁରୁ ।”
ଏହା କହି ଚଷମାଟାକୁ ନାକ ଉପରୁ ଚିକିଏ ତଳକୁ କରି କଟକଟ ହୋଇ ଅନାହିଁ ଥିଲେ ।
ଆମି ଏବଟା ନତୁନ ବାସ ପେଣେଛି

ସେ ଆମକୁ ସେବକ୍ରୋଷ୍ଟୋପରେ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପାଠିକରି କହିଲେ “ଛେଲେରା, ଶୁନୋ । ଆମି ଏବଟା
ନତୁନ ବାସ ପେଣେଛି ।” ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗଲୁ ଦେଖିବାକୁ । ସମସ୍ତେ ଦେଖି ସାରିଲା ପରେ
ପ୍ରତ୍ୱବ୍ରତ ବାନାର୍ଜୀର ସଦେହ ହେଲା । ସେ ଯାଇ ମାଇକ୍ରୋଷ୍ଟୋପରେ ଅବଜେକ୍ଟିଭଟାକୁ ଫୁଲି
ଦେଲାରୁ ଦେଖିଲା ଦେବେନ ବାବୁଙ୍କ ବାଘୁଆ ନିଶାର ଗୋଟାଏ ବାଳ ସେଠି ଥିଲା । ସେ
ବାଲଟା ବାହାରି ଆସିବା ପରେ ମାଇକ୍ରୋଷ୍ଟୋପରେ ଆଉ କିଛି ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ତା’ପରେ
ପ୍ରତ୍ୱବ୍ରତ କହିଲା “ମାତ୍ରର ମୋଶାୟ, କୋଥାଏ ଆୟନାର ନତୁନ ବାସ ?” ଦେବେନ ବାବୁ
ଦେଖିଲେ ଓ କହିଲେ “ଦୁଷ୍ଟ ଛେଲେ । ତୋମାର ବାବାକେ ଆମି ବଲେଦେବୋ । ତୁମି
ଜାନୋ, ଆମି ତୋମାର ବାବାର ଗୁରୁ ।” ଦେବେନ ବାବୁଙ୍କୁ ଭୟକର ପାଯୋରିଯା ରୋଗ
ହୋଇଥିଲା । ପାଟିରୁ ଘୁଅ ଭଳିଆ ଗନ୍ଧ ସବୁବେଳେ ବାହାରୁଥିଲା । ରକ୍ଷା ହୋଇଯାଇଥିଲା
ଯେ ଆମର ବି.ଏସସି. ଅନେକ ପାଇନାଳ ପରୀକ୍ଷା ବେଳକୁ ସେ ନଥିଲେ ।

ଡକ୍ଟର ଗୋଲକ ବାନାର୍ଜୀ ପୁରୀ କଲେଜରୁ ବଦଳି ହୋଇ ଆସି ରେତେହାରେ
ଯୋଗ ଦେଲେ ପିଜିକ୍ ପ୍ରଫେସର ଭାବରେ । ଡକ୍ଟର ବାନାର୍ଜୀ ସବୁବେଳେ ଧଳା ଫୁଲ
ପ୍ରୟାଣ ଓ ହାତ ସାର୍ଟ ପିନ୍ହୁଥିଲେ । ହାତରେ ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ କାପୁଟାନ ସିଗାରେଟ୍
ଟିଶି । ଗୋଟାଏ ପରେ ଗୋଟାଏ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣୁଥାନ୍ତି ସବୁବେଳେ । କ୍ଲାସରେ ପଡ଼ାଇଲା
ବେଳେ ତାହାଣ ହାତରେ କ୍ଲାକବୋର୍ଡରେ ଲେଖାଚାଲିଥିବ ଓ ବାଆଁ ହାତରେ ବିଶି ଆଙ୍ଗୁଠି
ଓ ମଣି ଆଙ୍ଗୁଠି ମଣିରେ ସିଗାରେଟ୍ ଧରି ଟାଣି ଟାଲିଥିବେ । ସେ ଆମକୁ ହିଟ୍ ପଡ଼ାଉ
ଥିଲେ । ଶୁବ୍ର ଷାଇଲରେ ପଡ଼ାନ୍ତି ଓ ଷାଇଲରେ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଡ଼ାଇବା
ତଙ୍ଗ ଏତେ ଭଲ ଯେ ଆମେ ତାଙ୍କର କ୍ଲାସରେ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣିବା କଥାଟାକୁ ଧରୁନାହିଁ ।

ଜୟନ୍ତ ବାବୁ କୋରର ଦୁଇ ପକେଟରେ ଗାଣିଆ ସେଓ ପୂରାଇ ଆସୁଥିଲେ
କ୍ଲାସରେ ପଡ଼ାଇବାକୁ । ପଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ନିଜେ ଗାଣିଆ ସେଓ ଖାଉଥିବେ ଓ ଆମକୁ
ଦେଉଥିବେ । ଆମେ ତେଣାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ଜୟନ୍ତବାବୁଙ୍କ ବାପା
ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ନେମ୍ବୁଏଲ ମହାପାତ୍ର ଆମ ସ୍କୁଲ ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ
ଡେପୁଟି ସ୍କୁଲ ଇନ୍ଡିପେନ୍ଡ୍ର ଥିଲେ । ଜୟନ୍ତବାବୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପଡ଼ାଉ ଥିଲେ ।

ହିମାଂଶୁ ଚୌଧୁରୀ ଆମକୁ ଜେନେରାଲ ପିଜିକ୍ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘର
ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଭଞ୍ଜନଗରରେ । ଆଲାହାବାଦ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପିଜିକ୍ରେ ଏମ.ଏସସି.

ପାଶ୍ କରିଥାନ୍ତି ପାଷକ୍ଷାସ୍ ପାଷି ପୋଛିସନ ସହ । ସେ ମଧ୍ୟ ଧଳା ପୁଲ ପ୍ୟାଣ୍ ଓ ହାଘ ସାର୍ଟ ପିଞ୍ଜିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଜେନେରାଳ ପିଞ୍ଜିକୁରେ କିଟିମିଟିଆ ଜଟିଲ କଥା ସବୁ ମାଥମେଚିକୁ ସାହାୟ୍ୟରେ ଖୁବ ଭଲ କରି ବୁଝାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଆମେ ସବୁ ପାଶ୍ କରି ଚାଲିଯିବା ପରେ ପରେ ସେ ଭାରତର ପାଣିପାଗ ବିଭାଗରେ ପ୍ରଫେସନାଳ ଆସିଷାନ୍ ଭାବରେ ଯୋଗଦେଲେ ଓ ସେହି ବିଭାଗର ଭାଇରେକୁର ଜେନେରାଳ ହୋଇ ପେନସନ ନେଲେ । ହିମାଂଶୁବାବୁଙ୍କ ସ୍ଟୀଲ ଡାକ ନଁ ମାତା । ସେ ମୋ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ହାଇସ୍କୁଲର ସାଙ୍ଗ ରମେଶ ସେନାପତିର ଭଉଣୀ । ଥରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥୁଲାବେଳେ ହିମାଂଶୁବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଟେଲିଫୋନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରଫେସର କେ.ୱେ.ଆର. ମୂର୍ତ୍ତି ଆମକୁ ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିଷ୍ଠିତ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘର ଆନ୍ତର୍ମୁଦ୍ରାବଦୀର ବିଜୟପ୍ରାଢାରେ । ତାଙ୍କ ଇଂରାଜୀ ଉକାରଣରେ ତେଜୁଗୁ ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ଥିଲେ ହେଁ ସେ ଖୁବ ଭଲ ଇଂରାଜୀ କହୁଥିଲେ ଓ ଏହେ ଗଢିଗଢି ହୋଇ କହୁଥିଲେ ଯେ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ମନସ୍ ହେଲେ କଥାର ଖିଅ ତୁଟିଯିବ । କୁସରେ ପଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ନାନା ରକମ ଗପ କହନ୍ତି ଓ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ କୁସରେ ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିଷ୍ଠିତ ସଂପର୍କରେ କେତେ ପରିଷା କରି ଦେଖାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବି.ୱେ.ସି. ଅନ୍ସର୍ ତିଗ୍ରୀ ବିଷୟରେ ଆମେ ତାଙ୍କ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲେ ଯେ ଆନ୍ତର୍ମୁଦ୍ରାବଦୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟର ବି.ୱେ.ସି. ଅନ୍ସର୍ ତିଗ୍ରୀ ତିନି ବର୍ଷରେ କରି ହୁଏ । ତେଣୁ ଏହା ଏମ.ୱେ.ସି. ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ପରେ ସେ ସମଳପୁର କଲେଜକୁ ବଦଳି ହୋଇଗଲେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଳ ଭାବରେ । ସେଇଠି ଘରଦ୍ୱାର କରି ରହିଲେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ମୁରଳି ବାବୁ ଗୋଟିଏ ସଂଗୀତ ଗୋଷ୍ଠୀ କରିଛି । ଥରେ ତାଙ୍କ ମେଲୋଡ଼ି ଦଳକୁ ଅନଗୁଳ ଆଣି ବହୁତରୁହିଏ ସଂଗୀତ ପରିବେଶଣ କରିଥିଲା ।

ଶ୍ରୀଯୁତ ହରିହର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘର ହରଚନ୍ଦୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ । ଗାଁ ନଁ ପଧାନ ପଚକିରା । ପୁବହଂସରୁ କୁଣାନର ପାରିହୋଇ ଆସିଲେ ପଡ଼େ । ଅଛ କେତେଟି ଘର ସେ ଗାଁରେ । ହରିବାବୁ ବାହାହେଇଛାନ୍ତି ପୁରୀରେ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଝିଅକୁ । ସେ ଆମ ଉଷ୍ଣ ହଷ୍ଟେଲର ଆସିଷାନ୍ ସୁପରିଷେଣେଣ ଥାନ୍ତି ମୁଁ ପଢ଼ିଲାବେଳେ । ହରିବାବୁ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ଭଲ । ସବୁବେଳେ ଧଳା ଧୋତି ଓ ପଞ୍ଜାବି ପିନ୍ଧୁଥିଲେ । କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟରୁ ଆପ୍ଲାଏଭ୍ ପିଞ୍ଜିକୁରେ ଏମ.ୱେ.ସି. ପାଶ୍ କରି ଆସିଥାନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିଷ୍ଠିତ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ନିଜେ ଜଣେ ଭଲ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ସେ ଭାରି ଭଲ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କରିଠାରୁ କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟର ରେଡ଼ିଓପିଞ୍ଜିକୁ କଥା ଶୁଣି ମୋର ଉଛ୍ଵା ହେଲା ରେଡ଼ିଓ ପିଞ୍ଜିକୁରେ ଏମ.ୱେ.ସି. ପଢ଼ିବାକୁ ଓ ପଢ଼ିଲି ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ରେଡ଼େନ୍ଦ୍ରା କଲେଜ

ଛାଡ଼ିଲା ପରେ ଶ୍ରୀଯୁତ ହରିହର ମିଶ୍ରଙ୍କର ଖବର ତାଙ୍କ ଜୋଇଁ ଡକ୍ଟର ଦେବକାନ୍ତ ମିଶ୍ରଙ୍କଠାରୁ ପାଉଥିଲି ।

ପ୍ରଫେସର ରାଧାଚରଣ ଦାଶ ଆମେରିକାରୁ ଉଷ୍ଣଶ୍ରୀଆଲ୍ ପିଜିକ୍‌ରେ ପିଏର୍.ଡି. କରି ଆସିଥାଏଇ । ସେ ଆମକୁ ଏଥରୁ ଚିକିଏ ସେଥରୁ ଚିକିଏ ଏମିତି ବହୁତ ବିଷୟରେ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘର ବରହମପୁର ।

ପିଜିକ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଲାବୋରେଗୋରୀ ବିଅରର ଥିଲା କେଳୁ । ପ୍ରତି ପିଜିକ୍ ଅନର୍ସ ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ମାସକୁ ୫ ଟଙ୍କା ନିଏ । ଥାର୍ଡ୍ ଲାଇନ୍‌ରୁ ପାଏ ୮୦ ଟଙ୍କା ଓ ପୋର୍ଟ୍ ରାଇରୁ ପାଏ ୮୦ ଟଙ୍କା । ଏମିତି ୧୩୦ ଟଙ୍କା ପାଏ । ତା' ପୁଅକୁ ପଢାଏ । ପରେ ଶ୍ରୀଶିଳ୍ପି ତା' ପୁଅ ପିଜିକ୍‌ରେ ଅନର୍ସ ରଖି ବି.ଏସ୍.ସି.ପାଶକଳା । କେଳୁ ଆମକୁ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ ପରୀକ୍ଷାରେ ବେଶ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । କ'ଣ କ'ଣ ସବୁ ଯନ୍ତ୍ରପାଦି ଖଞ୍ଜା ହୋଇ ରହିଛି ସେ କଥା ପରୀକ୍ଷା ଆଗରୁ କହିଦିଏ । ଅବଶ୍ୟ ଲଟରୀ ଅନୁସାରେ ଯିଏ ଯାହା ପାଇଲା । ଲାଇଟର ପରୀକ୍ଷା ହୁଏ ଅନ୍ତାର ଘରେ । ମୁଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳରେ ଭଲ କରୁଥିଲି ଓ ମୋର ପିଜିକ୍ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ ଖାତା ସେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ପାଖରେ ଥିଲା । ସାନଙ୍ଗିଅ ଝୁନ୍ଦୁ (କଷ୍ଟୁରା) ଆରକ୍ଷିତେକରି ପଡ଼ିଲାବେଳେ ତାକୁ ଦେଇଦେଲି ।

ଲେଖତ ଗଲା ପିଜିକ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ କଥା । ଅନ୍ୟ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ବିଷୟରେ କିଛି କୁହେ । ଡିକଟର ବଳଭଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଥା'ନ୍ତି କେମିସ୍ଟ୍ରି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ମୁଖ୍ୟ । ସେ ଲଣ୍ଠନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ବି.ଏସ୍.ସି ଓ ଡି.ଏସ୍.ସି ଡିଗ୍ରି ହାସଳ କରିଥାଏଇ । ତାଙ୍କ ଘର ବିହାରର ପାଇଁନା ସହରରେ । ପରେ ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଡି.ପି.ଆଇ ହେଲେ ଓ ପାଇଁନା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହୋଇଗଲେ । ସେ ଆମକୁ ପଢାଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କେମିସ୍ଟ୍ରି ଅନର୍ସ ପିଲାଙ୍କୁ ପଢାଉଥିଲେ । ତଥାପି କେହି ଯଦି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ମତାମତ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରେ, ସେ ଭାରି ଶୁଣି ହୋଇ ଯାଆଏ ।

କେମିସ୍ଟ୍ରି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁତ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀଯୁତ ମହେନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ରାଉଡ଼, ଶ୍ରୀଯୁତ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ସାଥ, ଶ୍ରୀଯୁତ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ଓ ଶ୍ରୀଯୁତ ରାଜ କିଶୋର ମିଶ୍ର । ଶ୍ରୀଯୁତ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତ୍ରୁପାଠୀ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଅଧାପକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଖେଚେଡ଼ା ପିଲାଏ ରାମ ଡିଆଡ଼ି ବୋଲି ତାଙ୍କଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଲକ୍ଷିତା ଆମ ସାଇରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ମହେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ବାବୁଙ୍କୁ ପିଲାଏ ତାଙ୍କଥିଲେ ମଙ୍ଗୁ ଚଙ୍ଗୁ । ମହେନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କ ନାଁ ଥିଲା ମଙ୍ଗୁ । ତାଙ୍କର ଚିକିଏ ପାଟି ଲାଗୁଥିଲା । ସେ ଆମକୁ ଅର୍ଗାନକ କେମିସ୍ଟ୍ରି ପଢାଉଥିଲେ ଓ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ବାବୁ ଉନ୍ଦରଥିର୍ଗାନିକ କେମିସ୍ଟ୍ରି ପଢାଉଥିଲେ । ମହେନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କ ଘର ଭବୁଣ । ସେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ସେ ମଧ୍ୟ ଧଳା ପ୍ୟାଣ ଓ ଧଳା ସାର୍ଟ ପିଷିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ପରେ ସେ ଉକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାଁ ସାବିତ୍ରୀ ରାଉଦ । ସେ ସଂସ୍କୃତରେ ଅଧ୍ୟାଧିକା ଥିଲେ । ମହେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ଆଉ ନାହାଁତି, କିନ୍ତୁ ଗୋକୁଳ ବାବୁ ଅଛନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନ ଉପରେ ଡିଟିଆରେ ବହୁତ ବହି ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ଅଧ୍ୟାଧିକା ରାଜକିଶୋର ମିଶ୍ର ଆମକୁ ଫିଜିକାର୍ କେମିଷ୍ଟି ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ପିରିଅଢ଼ିକ ନୋବଲ୍ ପଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ଭାରି ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝାଇ ପଡ଼ାନ୍ତି । ଥରେ ଜଣେ ପିଲା ତାଙ୍କୁ କହିଲା ସାର ପିରିଅଢ଼ିକ ନୋବଲ୍ କାହିଁକି ମନେ ରହୁନାହିଁ ? ସାର କହିଲେ, କିହୋ ବୋପା ନାଁ ମନେ ରହିଛି କି ନାହିଁ ? ସେ ଏଇରକି ଫୋପାଡ଼ିଆ କଥା କହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର ଅନ୍ତରେ ସୁଶ୍ରୁତା ଗାଁରେ । ଅନ୍ତରେ ରହିଲା ପରେ ତାଙ୍କ ସାଜରେ ବହୁତ ଘନିଷ୍ଠତା ହେଲା । ସେ ଏଇ ୪/୫ ବର୍ଷ ହେଲା ତାଳି ଗଲେଣି ।

ସୁକୁମାର ଆଦିତ୍ୟ ଥିଲେ ପିଲାଲୋକ । କଟକର କେରା ବଜାନି । ଯୋଉଦିନ ପ୍ରଥମେ କେମିଷ୍ଟି ପାଶ କ୍ଲାସକୁ ଆସିଲେ, ପିଲାମାନେ ସବୁ ଜୋଡ଼ାକୁ ତଳେ ଘଷି ଘଷି ଏମିତି ଶବ୍ଦ ବାହାର କଲେ ଯେ କାହା କଥା କାହାକୁ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ସେ ରାଶିଯାଇ କହିଲେ, ତମେମାନେ ଜାଣ, ଦିନେ ତମ କଲେଇ ମୋ ଲାଗି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥିଲା । ଏହା କହି ଧମ ଧମ ହୋଇ କ୍ଲାସରୁ ବାହାରି ଚାଲିଗଲେ । ପରେ ଜାଣିଲି ଯେ ସେ ରେବେନସା କଲେଜରୁ ବେଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜ୍‌ସ୍ଟ୍ରୀଟ୍ ହୋଇଥିଲେ ।

୮୦ ପାଇଛି, ୮୦ ଦେଇଛି ଓ ୮୦ ଦେବି

ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା ପ୍ରଫେସର । ତାହାଣ ଗୋଡ଼ଟା ଗୋଦର । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଭଣ୍ଡି କରନ୍ତି ଓ କେହି କେବେ ତାଙ୍କୁ ଗୋଦରା ବୋଲି କହିବା ମୁଁ ଶୁଣି ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ସ୍ଵତା ସ୍ଵତ ପିଷି କଲେଇ ଆସନ୍ତି । ସେ ଆମକୁ ଅର୍ଗାନିକ କେମିଷ୍ଟି ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଫିଜିକ୍ ଅନ୍ତର୍ଭେଦ ପିଲାମାନେ ସାଧାରଣତଃ କେମିଷ୍ଟିରେ ଭଲ ନମ୍ରର ରଖନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଥରେ ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପେପର ଅର୍ଗାନିକ କେମିଷ୍ଟିରେ ୧୦୦ରୁ ୮୦ ନମ୍ରର ରଖିଥିଲି । ଅର୍ଗାନିକ କେମିଷ୍ଟିରେ ଭଲ ନମ୍ରର ରଖିବା ସହଜ । ତଥାପି ମୋ ସାଜ ପିଲାମାନେ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇଥିଲେ । ଇବ୍ୟାର୍ଗାନିକ କେମିଷ୍ଟି ଓ ଫିଜିକାର୍ କେମିଷ୍ଟିରେ ସାଧାରଣତଃ ଏତେ ନମ୍ରର କେହି ରଖନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପଚାରିଲି, ସାର ଅନ୍ୟ ପ୍ରଫେସରମାନେ ତ ଏତେ ନମ୍ରର ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଆପଣ କିପରି ଦେଲେ ? ସାର ଜବାବ ଦେଲେ- ଏ ପ୍ରସାଦେ ହେଲେ କେତେ, ମହେନ୍ଦ୍ର ହେଲେ କେତେ, ଗୋକୁଳ ହେଲେ କେତେ, କେହି ୮୦ ପାଇନାହାଁତି, ୮୦ ଦେଇନାହାଁତି ଓ ୮୦ ଦେବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ବରାବର ୮୦ ପାଇଛି, ୮୦ ଦେଇଛି ଓ ୮୦ ଦେବି । ସମସ୍ତେ କ୍ଲାସରେ ହସିଲେ । କେତେ ସତ କଥାଟିଏ ସାର କହିଲେ ।

ସାରକୁ ଲେଖିଂ ଲାଇବ୍ରେରୀ ଚାର୍ ଦିଆ ଯାଉଥାଏ । ଯଦି କୌଣସି ପିଲା ଦାମୀ ବହି ନ କିଣି ପାରେ, ସେ ଲେଖିଂ ଲାଇବ୍ରେରୀରୁ ବହି ନେଇ ପାରିବ । ଅଛକିଛି ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଥରେ କାନ ଫୋଡ଼ି ବୈକୁଣ୍ଠ(ପିଜିକ୍ ଅନସ୍ତର ବୈକୁଣ୍ଠ ନାୟକ) ସାରଙ୍କ କଟିକି ଗଲା ଯୋଗିଦର ସିଂହଙ୍କ ଅର୍ଗାନିକ କେମିଷ୍ଟି ବହି ଆଣିବାକୁ । କହିଲା ସାର ମୁଁ ଗରିବ ପିଲା । ପିଜିକ୍ ଅନସ୍ତ ପଡ଼େ । ମୋ ପାଖରେ ବହି କିଣିବାକୁ ଚକା ନାହିଁ । ମୋତେ ଯୋଗିଦର ସିଂହଙ୍କ ଅର୍ଗାନିକ କେମିଷ୍ଟି ବହି ଖଣ୍ଡେ ଦିଅନ୍ତି । ସାର ତାଙ୍କ ଖାତା ଦେଖିଲେ । ଖାତାଟି ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି ପରି । ଖାତାରୁ ଦେଖିଲେ ଯେ ପିଜିକ୍ ଅନସ୍ତର ବହୁତ ପିଲା ସେ ବହି ନେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସାର କହିଲେ- ଏ ବିଭୂତି ଦେଓ କିଏ ? କାନଫୋଡ଼ି ବୈକୁଣ୍ଠ କହିଲା- ‘ମୁଁ ଚିହ୍ନିନାହିଁ’ । ପୁଣି ସାରଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ‘ଏ ବିଭୂତି ମହାତି କିଏ ?’ ସେଇ ଉଭର ମୁଁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ- ‘ଏ ଆର୍ ମହାପାତ୍ର କିଏ ?’ ସେଇ ଉଭର ‘ମୁଁ ଚିହ୍ନିନାହିଁ’ । ସାର କହିଲେ- ତୁମେ ପିଜିକ୍ ଅନସ୍ତରେ ପଢ଼ୁଛ, ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିନା- ତୁମେ ତାହାହେଲେ ଗୋଟିଏ ହୁଣ୍ଡା । ତୁମ ଭକିଆ ହୁଣ୍ଡା ପିଲା ଯୋଗିଦର ସିଂହଙ୍କ ଅର୍ଗାନିକ କେମିଷ୍ଟି ପଡ଼ି ବୁଝି ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତୁମକୁ ବହି ମିଳିବ ନାହିଁ । ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କଠାରୁ ବହି ଆଣି ପଡ଼ିବ । ଏତେ କାଣ୍ଡ କାରଖାନା ପରେ ବିଚାରା କାନଫୋଡ଼ି ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ବହିଟି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସିଏ ପୁଣି ଏତେ ବେହିଆ ଯେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ସବୁ କଥା ବଖାଣିଲା । କାନଫୋଡ଼ିର କାନରେ ଗୋଟାଏ କଣା ଥାଏ । ତେଣୁ ଆମେ ତାକୁ କାନଫୋଡ଼ି ବୋଲି ତାକୁ । ଥରେ ତା କାନ କଣାରେ ସୁତା ଖଣ୍ଡେ ପୂରାଇ ଗୋଡ଼ ବୁଢା ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ବାନ୍ଧିଦେବୁ । ସେ ଶୋଇଥାଏ । ଗୋଡ଼ ହଲାଇଲାରୁ ସୁତା ଛିଣ୍ଡିଗଲା । ନିଦ ବାଉଳାରେ ହାଉଳି ଖାଇ ଉଠି ଘେରାଏ ଦଉତି ଆସିଲା । ବୈକୁଣ୍ଠ ସିରିଲ୍ ଇଂଜିନିୟରିଂ ପଡ଼ି ଜଳସେଚନ ବିଭାଗର ଇଂଜିନିୟର ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରଫେସର ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଲେଖିଂ ଲାଇବ୍ରେରୀ ଏତେ ଭଲ ଚାଲିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଅସିହା କାଳର ମସିହା କଥା ସବୁ ମନେରହେ । ଯଦି କେହି ଲେଖିଂ ଲାଇବ୍ରେରୀରୁ ବହି ନେଇ ନ ଫେରେଇଛି, ତେବେ ସେ ତାକୁ ଖବର ଦେଇ, ଚିଠି ଲେଖି ବହିଟିକୁ ଆଦାୟ କରିବେ ହେଲିବେ । ଥରେ ସାର ଯାଉଥାତି ପୁରୀ । ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଜଣେ ସୁର ପିନ୍ଧା ଭଦ୍ରଲୋକ ସାରଙ୍କୁ ପ୍ରଶାମ କଲେ । କହିଲେ ସାର ମୁଁ ସୁଦର୍ଶନ । ସାର ବାହୁଣିଆ ଡଜରେ କଲ୍ୟାଣ କରି କହିଲେ- ବାପା ସେବିନ୍ଦୁ ପାଶ୍ କରିଗଲଣି । ବଢ଼ି ହାକିମ ହେଲଣି । ଅଥବା ବହି ଖଣ୍ଡିଏ ନେଇଥିଲ ଏ ପର୍ଯ୍ୟତ ଫେରେଇନା । ତାଙ୍କ ମୁହଁ ସେତେବେଳକୁ ଲାଭରେ କଳା ପଡ଼ି ଗଲାଣି । ସେ କହିଲେ ସାର ବହି ଖଣ୍ଡକ ହଜି ଯାଉଛି । ସାର

କହିଲେ- ତମେ ସବୁ ଭାବ ଯେ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଛି ଓ ଭୁଲିଯିବି ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୁହେଁ । ସେ ବହିଟିର ଦାମ ସେତେବେଳେ ଥିଲା ଦେବ ଚଙ୍ଗା । ଏବେ ତା ଦାମ ହୋଇଛି ପଦର ଚଙ୍ଗା । ପଦରଟି ଚଙ୍ଗା ଦେଲେ ମୁଁ ବହିଟି କିଣି ଲେଣ୍ଡିଂ ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ରଖିଦେବି ଓ ତମ ନାଟ୍ଟି କାଟିଦେବି । ଭଦ୍ରଲୋକ ଜଣକ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ପଦର ଚଙ୍ଗା ବାହାର କରିଦେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଗାଡ଼ି ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୋଡ୍ ସ୍କେସବରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାଏ । ଭଦ୍ରଲୋକ ଜଣକ ସେଇଠି ସାରକୁ ନମସ୍କାର କରି ଓହ୍ଲେଇଗଲେ । ଏଇ ଭଲିଆ କେତେ କଥା ସାରକଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ ।

ତା' ପରଦିନ ରାମପିଆଢ଼ିଙ୍କ କେନାଳକୁଳ ବସାକୁ ଯାଇ କହିଲି- ସାର ଆମ କ୍ଲାସର ରମେଶ ମିଶ୍ର ଭାରି ଭଲ ପିଲା । ସେ ଶଶୀ କକାକୁ ଭଲ ପଢ଼ିବ । ସେ ରାଜି ହେଇଛି । ତିଆଢ଼ି ସାର ଭାରି ଖୁସି । ତାକୁ ରମେଶକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଇ । ସିଏ ଲକିତାକୁ ପଚାରିଲାରୁ ଲକିତା କହିଲା- ନନା ତା ନାଁ ପରା ରମେଶ ମହାତ୍ମି, ରମେଶ ମିଶ୍ର କିପରି ହେଲା ? ସାର କହିଲେ- ଉଁ, ବିଭୂତି କ'ଣ ମିଛ କହୁଛି ? ଲକିତା କହିଲା- ଏଇ ଚଗଲା ବିଭୂତି ଥିଲା ତମ ପେଇଁ । ମୁଁ ତାକୁ ଦଉଛି ଦେଖାହେଲେ । ତିଆଢ଼ି ସାରକ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା ଲାବୋରେଟେରୀରେ । କହିଲେ ହେଁ- ତୁ ଗୋଟାଏ ଚଗଲାଟାଏ, ଆଉ ?

ରାମ ତିଆଢ଼ି ଆମକୁ କିଛି ପଡ଼ାଇ ନଥିଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ କ୍ଲାସରେ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଚାଉଲିଆ ଗଞ୍ଜ ପୋଷାର୍ଥିସ୍ ପାଖରେ ତିଆଢ଼ିଏ ସାରକଳ ଚଲେଇ ଆସୁଥାନ୍ତି । ଆମେ ଦେଖି ନମସ୍କାର କଲୁ ଓ ସେ ଦିହାତ ଛାଡ଼ିଦେଇ ସାରକେଲକୁ ପଡ଼ିଗଲେ । କହିଲେ କରିବାର ଛାତାତ କ୍ଲାସରେ କରିବ, ରାତ୍ରାରେ ହୁହେଁ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଲକିତାକୁ ଏ କଥା କହିଲାରୁ ସିଏ କଥାଟାକୁ ଅବିଶ୍ଵାସ ନକରି କହିଲା- ବାପା ସେହିପରି । କିନ୍ତୁ ତିଆଢ଼ିଏ ପିଲାମାନକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମୋଡେ ଥରେ କହିଲେ- ବିଭୂତି ତୋ ସାଙ୍ଗ ଲକିତା ପେଇଁ ଗୋଟିଏ ବରପାତ୍ର ଖୋଜି ଦଇନ୍ତି ? ତା'ର ତ ମା ନାହିଁ । ମୁଁ ତ କଲେଇ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ମୁଁ କହିଲି ହଉ ସାର ଦେଖିବ । ମୁଣ୍ଡରେ ତୁଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧି ପଶିଲା । ଗଲି ମୋ ସାଙ୍ଗ ରମେଶ କହିବି । ରମେଶ ଘର ଆମ ସିଆଡ଼ର ମୁକୁସୁଆଜ ଗାଁରେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ବହୁଦିନ ଧରି ଆଠଗଢ଼ରେ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି । ତା ବାପା ଧରଣୀ ମନ୍ଦିରା । ଆଠଗଢ଼ ସ୍କେଟରେ ପୋଲିସ୍ ଇବସପେକ୍ଷର ଥିଲେ । ରମେଶକୁ ରାମ ତିଆଢ଼ିଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କଥା କହିଲି । ଏହା ମଧ୍ୟ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ତା ନାଁ ଦେବି ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ଓ ତିଆଢ଼ିଙ୍କ ପ୍ରତ୍ଯାବ ଦେବି । ତୁ ତ ଦେଖିବାକୁ ଡେଇ ଓ ଚେହେରାଟା ସବୁବେଳେ ହସହସ୍ରାବ । ସେ କହିଲା- ହେ, ଧରାପଢ଼ିଲେ ଦି'ଜଣ ଯାକ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିବା । ମୁଁ କହିଲି ରହିବେ, ଦେଖାଯିବ ଯାହା ହେବ ।

ସେତେବେଳେ କେମିଷ୍ଟି ଅନ୍ତର୍ଷ ନେଇ ବହୁତ ଭଲ ଭଲ ପିଲା ପଢୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରପୁଲୁ
ଜେନା, ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ମଙ୍ଗରାଜ, ହୃଷିକେଶ ପୂଜାରୀ, ହେମପ ପୂଜାରୀ, ପ୍ରେମମୟୀ ପଣ୍ଡା,
ଦେବୀ ମହାତ୍ମି ଇତ୍ୟାଦି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରପୁଲୁ ଜେନା ଦେଶ ନାଁ କଲା । ବନାରସ୍‌
ହିତୁ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଡକ୍ଟରେ କରି ସେଠି କିଛି ଦିନ ଅଧ୍ୟାପନା କରିଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ
ଥିବା ଆଶ୍ଚର୍ମିକ ଗବେଷଣାଗାରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହୋଇ ପେନସନ୍ ନେଇଲା । ମଙ୍ଗରାଜ ଏବେ
ଆମେରିକାରେ ରହୁଛି । ଆମେ ଆମେରିକାରେ ଥିବାବେଳେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଫୋନ୍‌ରେ
କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲା ।

ମାଥମେଟିକ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଭଲ ପ୍ରଫେସରମାନେ ଥିଲେ ।
ପ୍ରଫେସର ବାମାଚରଣ ଦାସ, ପ୍ରଫେସର ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର, ପ୍ରଫେସର ରମାନାଥ ମହାତ୍ମି,
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଦନ ମୋହନ ନନ୍ଦ ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶକ୍ତର୍ମଣ ରାଉଡ଼ । ବାମାବାବୁ ମାଥମେଟିକ୍ ଅନ୍ତର୍ଷ
ପିଲାକୁ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର ଆମକୁ ଡାଇନାମିକ୍ ପଡ଼ାଉଥିଲେ ।

ବୋଟାନି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଥିଲେ ପ୍ରଫେସର ବଂଶୀଧର ସାମତରାୟ । ତାଙ୍କ
ଭଉଣି ଅହଳ୍ୟା ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ପଢୁଥିଲା । ପ୍ରଫେସର ସାମତରାୟ ସବୁବେଳେ ପିର୍
ପାଇଁ ହୋଇଥାନ୍ତି । କୁଏଲୋକି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଥାତି ପ୍ରଫେସର ଜନ୍ମ ଓ ପ୍ରଫେସର
ଉପାଧ୍ୟାୟ । ବୋଟାନି ଅନ୍ତର୍ଷ ନେଇ ପଢୁଥିବା ଉବ୍ଦୀ ମହାତ୍ମି ମୋର ଭାରି ସାଙ୍ଗ ଥିଲା ।
ତା ସାଙ୍ଗରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ସିଏ ମତେ ଫୋନ୍ କରେ ବା
ମୁଁ ତାକୁ ଫୋନ୍ କରେ । ଉବ୍ଦୀ ଘର ମଞ୍ଚାପଡ଼ା ଗାଁରେ । ମହାନଦୀ ମଞ୍ଚରେ ଥିବା
ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଗାଁ । ଛବି ଭାଲି ଦେଖିବାକୁ । ଥରେ ସାର ସି.ଭି.ରମଣଙ୍କ ବହୁତା ଶୁଣିବାକୁ
ମୁଁ ଓ ଉବ୍ଦୀପୁରୀ ଯାଇଥିଲୁ । ତା’ର ଇଚ୍ଛାଥିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନ
କରିବାକୁ । ମୋତେ କହିଲା- ମୋତେ କ’ଣ ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଛାଢିବେ ? ମୁଁ ପରା
ଶ୍ରୀମିଯାନ ? ମୁଁ କହିଲି- ତୋ ତେହେରାରେ କୋଉଠି ଛାପା ମରିଛି ଯେ ତୁ ଶ୍ରୀମିଯାନ
ବୋଲି । ତୁ ଯଦି ନିଜେ ଡିବିଡ଼ିବି ହୋଇ କହିବୁ ସେ କଥା ଅଳଗା । ଶେଷକୁ ତାକୁ ତର
ମାତ୍ରିଲା ଓ ସେ ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲା ନାହିଁ ।

ଆମେ ପିଜିକ୍ ଅନ୍ତର୍ଷ ପିଲାମାନେ ପିଜିକ୍ ଷତି ସରକଲ ବୋଲି ଗୋଟିଏ
ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିଥିଲୁ । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଗୋଲକ ବାନାର୍ଜ ଏଥରେ ଆମକୁ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ
କରିଥିଲେ । ପ୍ରତି ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଓ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ଏକାଠି
ହେଉ ପିଜିକ୍ ଲେକ୍ଟର ଥାଏଗରେ । ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁ ଗୋଟିଏ
ଗବେଷଣାମୂଳକ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢ଼ିବାକୁ । ତା’ପରେ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାପକ
ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ବ୍ରହ୍ମନନ୍ଦ ମିଶ୍ର । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗବେଷଣା କରିଥିବା

ବିଶ୍ୟବସ୍ତୁ ଉପରେ କହିଥିଲେ । ଫିଜିକ୍ ଷତି ସରକାର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଥିଲେ
ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ହେଉ । ମୁଁ ଥିଲି ଏହାର ସେକ୍ରେଟେରୀ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଭ୍ରମଣ

ଆମେ ଥାର୍ଡ ଉପରରେ ପଢୁଥିବା ବେଳେ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ
ଭ୍ରମଣରେ ଯିବାକୁ । ସେତେବେଳେ ତକ୍କର ହରେକୁଷ ମହତାବ ଥାଆନ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର
ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ । ତାଙ୍କୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ବାରବାଟି କିଲ୍ଲା ଅଫିସରେ ଚେଟିକୁ ଓ ଗୋଟିଏ ଦରଖାସ୍ତ
ଦେଲୁ । ମୁଁ ଟିକିଏ ଟେକାଟେକି କରି କହିଦେଲି ତାଙ୍କ ‘ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ’ ବହି ବିଶ୍ୟବେ ।
ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆମ ଦରଖାସ୍ତ ଉପରେ ଅର୍ଦ୍ଧର ଲେଖିଦେଲେ ଓ କହିଲେ ତମେମାନେ
ସବୁ ଯାଅ । ମୁଁ ଏହାକୁ ଡି.ପି.ଆଇ ଅଫିସ ପଠାଇ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଉଛି ।
ଆମେମାନେ ଚାଲି ଆସିଲୁ । ଠିକ ସାତଦିନ ପରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜକୁ ଅର୍ଦ୍ଧର
ଆସିଗଲା । ଦଶହରା ଛୁଟିରେ ଆମେ ୧୩ ଜଣ ଓ ଆମ ପ୍ରିୟ ଲେକ୍ଟରର ହିମାଂଶୁ
ବାବୁ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇ ବାହାରିଲୁ । ସେତେବେଳେ କଂପ୍ୟୁଟର ଜରିଆରେ ସିଟ୍
ରିଜରେସନ୍ସର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା । ତେଣୁ ସାଧାରଣ ଥାର୍ଡକ୍ଷାସ କଂପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ବସି
ଗଲୁ । କଲେଜ ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ରାସ ହୋଇଲେଇ ମାଲିକ ତାରିତାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଭାଇ
ସେତେବେଳେ ମାତ୍ରାସ ଯାଉଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଗଲେ । ଭାରି ଭଲ ହେଲା ।

ଆମେ କଟକ ଛାଡ଼ିଲୁ ମାତ୍ରାସ ମେଲରେ । ଏହା ଆଗରୁ ଆମେ କେବେ
ବାହାରକୁ ଯାଇନଥିଲୁ । ତେଣୁ ନାଁବାଲିକି କଟିଗଲା କହିଲେ ତଳେ । ରାତିରେ ତ ଶୋଇ
ପଡ଼ିଲୁ । ତା'ପର ଦିନ ତହରା ଗୋପର ବାହାରିଲା ବାଦପୁରୁଷି । ଗୋପ ରଥର ନାଁ
ତହରା ଗୋପ । ସବୁ କଥାରେ ତହରାମି କରିବା ତାର ଅଭ୍ୟାସ । ଆମ ତବାକୁ ଅନ୍ୟ
କେହି ବସିବାକୁ ଆସିଲେ ତାଙ୍କୁ ଖାଲି କହୁଥାଏ, ଆମେ ସବୁ ତିଗ୍ରିଛାତ୍ର । ମାତ୍ରାସ ଯାଉଛୁ
ଭ୍ରମଣରେ । ତେଣୁ ଏଠି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ତା ସାଙ୍ଗରେ ପାଲିଆ ଦେବାକୁ ଥାନ୍ତି
ପ୍ରକୃତି ବାନାର୍ଜି ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଣ୍ଡା ।

ବାଟରେ ଝୁଲିଟେଯାର, ବେଜଝୁଡା, ଇଷ୍ଟ ଗୋଦାବରୀ ପ୍ରଭୃତି ଷେସନ୍
ପଡ଼ିଲା । ଭାରି ମଜା ଲାଗୁଥାଏ । ମାତ୍ରାସ ସେଣ୍ଟାର ଷେସନ୍ରେ ରହି ଗାୟୁଆ ପାଧୁଆ
କରି ବାହାରିଲୁ ସହର ବୁଲି ଦେଖିବାକୁ ।

ମାତ୍ରାସ ସେଣ୍ଟାର ଷେସନ୍ର ତାହାଣ କଢ଼ରେ ମୁର ମାର୍କେଟ । ସେଠି ସବୁ
ଜିନିଷ ମିଳେ । ଲୁଗା ପଚା, ଛତାଜୋଡା, କେତେ ରକମର ମନୋହାରି ଜିନିଷ ମୁଁ କିଛି
କିଣି ନଥିଲି । ଅନ୍ୟମାନେ କିଛି କିଛି କିଣି ଥିଲେ । ଏବେ ସେ ମାର୍କେଟ ଆଉ ନାହିଁ ।
କେତେବର୍ଷ ତଳେ ନିଆଁ ଲାଗି ମାର୍କେଟ ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଆଉ ବସି ପାରିନାହିଁ ।

ସେହି ରାଷ୍ଟ୍ରା ସେ ପାଖକୁ ଗଲାବେଳେ ଯେଉଁଠି ରାଷ୍ଟ୍ରା ପାରିଛେବା କଥା, ସେଠି ପାରି ନହେବାରୁ ପୁଲିସ୍ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧରି ନେଇ ପୁଲିସ୍ ଗାଡ଼ିରେ ବସାଇ ଦେଲା । ପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ସେତେବେଳେ ରାଷ୍ଟ୍ରା ପାରିଛେବାର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାତାଯାତ ସଂପର୍କୀୟ ଆରନ୍ତି ସବୁ ଭାରି କଢ଼ା ଥିଲା ଓ ଏ ଆରନ୍ତି କିଏ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏ ଖବର କିଏ ରେତେବେଳେ କଲେଜକୁ ପଠାଇଦେଲା । ସେତେବେଳେ ରେତେବେଳେ ଆହୁତିଆହୁ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପତ୍ରିକା ବାହାରୁ ଥିଲା । ସେଥରେ ଏ ଖବର ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଲେଖାଥିଲା ଯେ କଲେଜର କେତେଜଣ ମପସଳି ପିଲାଙ୍କୁ ମାତ୍ରାସ୍ ପୋଲିସ୍ ଗିରିପ କରିଥିଲା ।

ବାଜାଲୋର ଉଚ୍ଚିର ବାସନା

ରାତିରେ ବାଜାଲୋର ମେଲରେ ଗଲୁ ବାଜାଲୋର । ସକାଳେ ବାଜାଲୋରରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲୁ । ଭୋରରୁ ବାଜାଲୋର କାଶମମେଣ୍ଟ୍ ଷେସମରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ବାଜାଲୋର କପିର ବାସନା । ଗରମ୍ କପି ଦୁଇ କପ ପିଇଲା ପରେ ଏକଦମ୍ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ବାଜାଲୋର ସିଟିରେ ପହଞ୍ଚି ଜିନିଷ ପତ୍ର ଉପଟିଂ ରୁମରେ ରଖି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଜଳଖିଆ ଖାଇ ବାହାରିଗଲୁ ସହରକୁ । ବାଜାଲୋରକୁ ଦକ୍ଷିଣର ବଗିଚା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏଠି ବଗିଚା ସବୁ ଫୁଲପଡ଼ୁଭରା । ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ବାଜାଲୋରର ସିଲକ ପୂର୍ବବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ପୁରୀରେ ସାର ସି.ରି.ରମଣଙ୍କ ବଢ଼ୁତା ଶୁଣିଲା ପରେ ଭାରି ଜଳାଥିଲା ତାଙ୍କ ବିଷ୍ଣାନଗାର ଦେଖିବାକୁ । ଭାରତୀୟ ବିଷ୍ଣାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଦୁଇଟି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦେଖିଲା ପରେ ବାଜାଲୋରର ଆଉ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦେଖିବା ଜାଗା ଦେଖିଲୁ । ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ହେଉଛି ଲାଲ ବାର ବଗିଚା ଓ ବୋଟନିକାଲ ଗାର୍ଡନ୍ ।

ରାତିରେ ପୁଣି ବସିଲୁ ମହୀଶୂର ମେଲରେ । ଭୋରରୁ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ମହୀଶୂର ଭାରି ସୁନ୍ଦର ସହର । ରାଷ୍ଟ୍ରା ଦୁଇକଢ଼ରେ ଅଣ୍ଡେସାରିଆ ବଗିଚା । ମହୀଶୂରର ରାଜପ୍ରାସାଦ ଦେଖିଲା ଭକ୍ତି । ସେହିପରି ମଧ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜଗଦମୋହବ ପାଲେସ୍ । ଏଠାକାର ସମ୍ବାଦୀ ରାସ ରୋଡ଼ରେ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଟେଲ ଓ ମାର୍କେଟରେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ପରିବାପତ୍ର ସବୁକୁ ସଜାଇ ରଖା ଯାଇଥାଏ ଯେ ନ ଦେଖିଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଛେବ ନାହିଁ ।

ମହୀଶୂରର ସିଲକ ଓ କାଠରେ ତିଆରି ଖେଳନା ଯେତିକି ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ଏଠାକାର ଚନ୍ଦନ କାଠ ଓ ଚନ୍ଦନ ତେଲ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ମହୀଶୂର ଚନ୍ଦନ ତେଲରେ ତିଆରି ସାବୁନ ଭାରତର ସବୁଠାରେ ଅତି ପ୍ରିୟ । ହାତୀଦାତ ତିଆରି ଜିନିଷ ଓ ରୋକ ଉଡ଼ିରେ ତିଆରି ଜିନିଷ ବାଜାଲୋର ଛଢା ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ହୁଏ ନାହିଁ । ହାତୀଦାତ ଓ ରୋକ ଉଡ଼ିରେ ନାନାରକମର ଉନ୍ଦଳେ କାମ ପାଇଁ ମହୀଶୂର ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ମହୀଶୂରରେ ଦଶହରା ପର୍ବ

ସେପରି ଭାବରେ ମହା ସମାରୋହରେ ପାକିତ ହୁଏ, ସେପରି ଭାବରେ ଭାରତର ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ପାକିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ମହୀଶୂରର ପ୍ରଧାନ ରାଜପ୍ରାସାଦ, ଲକିତାମହଳ ପ୍ରାସାଦ ଓ ଚାମୁଣ୍ଡୀ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଥିବା ରାଜ ପ୍ରାସାଦ ଆକୁଆରେ ସଜାହୁଏ । ମହୀଶୂରର ଅଧ୍ୟଷ୍ଟାତ୍ମୀ ଦେବୀ ହେଉଛନ୍ତି ଚାମୁଣ୍ଡେଶ୍ଵରୀ ଠାକୁରାଣୀ । ଚାମୁଣ୍ଡୀ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଥିବା ଏତେବଢ଼ ବାସୁଆବଳଦ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ନାହିଁ ।

ଦଶହରା ବେଳେ ମହୀଶୂରର ମହାରାଜା ହାତୀ ଉପରେ ବସି ତାଙ୍କର ସଭାସଦମାନଙ୍କ ସହ ଗୋଟିଏ ପରୁଆରରେ ସହର ପରିଜ୍ଞମା କରନ୍ତି । ଦଶହରା ପଢ଼ିଆରେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ହୁଏ ।

ଏତୁ ଆମେ ଗଲୁ ଶିବସମୁଦ୍ରମ ହାଇଡ୍ରୋଲେକ୍ଟ୍ରିକ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଦେଖିବାକୁ । ସାର ବିଶ୍ୱଶରାୟା ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟର ଦେଖାନ ଥିଲାବେଳେ ଶିବସମୁଦ୍ରମ ଜଳପ୍ରଦାତରୁ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ ପାନ୍ତ୍ରାର ବାହାରକରି ସହରକୁ ଅଣାଇଥିଲେ । ସାର ବିଶ୍ୱଶରାୟ ନିଜେ ଜଣେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାଲ୍ ଇଂଜିନିୟର । ଏହି ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ ପାନ୍ତ୍ରାର ୧୧୦ ଭୋଲଟର ଥିଲା ।

ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟରେ ଏତେ ଶ୍ଵାନ ଓ ଏତେ ଜିନିଷ ଦେଖିବାରେ ଅଛି ଯେ ଦେଖିଲେ ସରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମର ଦଶହରା ହୃଦି ସରିଆସୁଥିବାକୁ ଆମେ ଶିବସମୁଦ୍ରରୁ ଫେରି ଆସିଲୁ ପୁଣି ସେହି ବାଟେ । ମହୀଶୂର, ବାଙ୍ଗାଲୋର, ମାତ୍ରାସ ଓ କଟକ । କଟକ ଫେରି ଆସି ଆମେ ପୁଣି ଯାଇ ଡକ୍ଟର ମହତାବଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ତାଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଓ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଲୁ ।

କିଏ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ମୁଁ ପରିବାର ସହ ପୁଣି ମହୀଶୂରରେ ରହିବି ୧୯୭୦ ଜୁନ ମାସରୁ ୧୯୭୩ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି କେତେବର୍ଷ ମୁଁ ଏଠାରେ ବି.ଡ଼.ଓ ତାଳିମ କେନ୍ଦ୍ର ଅଧାପକ ଥିଲି । ଏ ବିଷୟରେ ପରେ ପୁଣି ଲେଖିବି ।

ଆସ ବସତ, ନବ ବସତ

ଆମେ ଫିଜିକ୍ ଅନ୍ୟ ପିଲିମାନେ ଥରେ କେମିଷ୍ଟ୍ ଲାବୋରେଟେରୀରେ ପ୍ରାକ୍ତିକାଲ୍ କରୁଥିଲୁ । ଗୋଟିଏ ତେଜା ହୋଇ ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ, ବବ କଟା ବାଳ, ରଙ୍ଗାହ ଶାଢ଼ୀ ପିଷିଥାଏ, ଆସି ଆମକୁ ଦେଖି କହିଲା “ଆରେ ବାଃ ଫିଜିକ୍ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ତ ହେଉଗଲେଣି ଆଉ ? ବିନା ଲେକ୍ଟରରଙ୍କ ସାହାୟ୍ୟରେ ପ୍ରାକ୍ତିକାଲ୍ କରିଯାଉଛନ୍ତି ।” ଏ ଝିଅର ନାଁ ବସତିଲତା ମହାତ୍ମି । ଶ୍ରୀଧର ମହାତ୍ମିଙ୍କ ଝିଅ । ସେତେବେଳେ ସେ ପାଷ ରାତରରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ତା’ର ଏଭଳି କଥା ଶୁଣି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଣ୍ଡା, ପୂର୍ଣ୍ଣ ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରବୃତ୍ତ ବାନାର୍ଜୀ ଓ ବିଭୂତି ଦେଓ ମୋତେ କହିଲେ “ବିଭୂତି ଦେଖିଲୁ କିଛି ଗୋଟାଏ କରିବାକୁ ହେବ ।” ପ୍ରଫେସର ମହେନ୍ଦ୍ର ରାଉତ ସେ ହସିଲେ ଏବଂ କହିଲେ “ସେ ଏଠିକି କାହିଁକି

ଆସୁଥିଲା ? କାହାକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଆସୁଥିଲା କି ? ଆଜ୍ଞା ହଉ, ମୁଁ ଶ୍ରୀଧର ବାବୁଙ୍କ କହିବି ।” ତା’ପରେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ଗୀତ ଲେଖାହେଲା । ସେ ଗୀତର ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ି ହେଲା “ଆସ ବସନ୍ତ, ନବ ବସନ୍ତ, ମଧୁ ମଳୟର ସାଥ୍ ।” ଏବଂ ଠିକ୍ ହେଲାଯେ ଯିଏ ତାକୁ ଯେଉଁଠି ଦେଖିବ, ଏ ଗୀତି ଗାଇ ଦେବ । ସେଇଆ ହେଲା ।

ବସନ୍ତ ସାଙ୍ଗରେ ନଦୀଯା ବିହାରୀ ମହାନ୍ତି (ଆକାଶବାଣୀର ବଡ଼ ଭାଇ) ମଧ୍ୟ ପଢ଼ୁଥିଲା । ବସନ୍ତ ତାକୁ କହିବାର ଆମେ ଶୁଣିଛୁ “ଆବେ ନଦୀଯା, ମୋ କଲେଇ ଟି’ଟା ଦେଇ ଦକ୍ଷ ।” ନଦୀଯା ବାବୁ ପେନସନ ନେବାପରେ ଏବେ ଧୂବତାରା ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । ବାଜିରାଉଚ ଛାତ୍ରାବାସର ଉସବରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ।

ରେଭେନସା କଲେଇରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ତ୍ରୁମା ହୁଏ । ଦୁଇରାତି ତ୍ରୁମା ହୁଏ । ସେ ବର୍ଷ ହେଇଥିଲା କାଳିବାବୁଙ୍କ ଅଭିଯାନ । ମୁଁ ହୋଇଥାଏ ଉକ୍ତଳ ଦୂତ । ଅଭିଯାନ ନାଚକ ତ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ସ୍ବାଭିମାନରେ ଭରି ଉଠିଛି । ପ୍ରଥମ ରାତିରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ପାଷଳଅର ଓ ଥାର୍ଦଳଅର ପିଲା ଓ ଦୃତୀୟ ରାତିରେ ଅନ୍ୟସବୁ ପିଲା ଏବଂ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ସହ ସେକେଣ୍ଟାଇଥର ଓ ଫୋର୍ଥାଇଥର ପିଲା ତ୍ରୁମା ଦେଖିବେ । ଏମାନଙ୍କୁ ପାସ ଦେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଥାଏ ପିଜିକ୍ରର ପ୍ରଫେସର ନାରାୟଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଉପରେ । ସବୁ ପିଲା ଆସି ପାସ ନେଉଥାନ୍ତି । ବସନ୍ତ ଆସି ନାରାୟଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ କହିଲା “ସାର ମତେ ଦୃତୀୟ ରାତି ପାଇଁ ପାସ ଦିଅନ୍ତୁ ।” ନାରାୟଣ ମିଶ୍ର ମନାକଲେ । କହିଲେ “ତମେ ତ ପାଷଳ ଇରାର ପିଲା, ତମଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ରାତିର ପାସ ହିଁ ମିଳିବ ।” ବସନ୍ତ ତାଙ୍କଠାରୁ ଟିକେଟ୍ ନେଇ, ଟିକେଟ୍ରୁ ଚିରି ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ନାରାୟଣ ମିଶ୍ର ଅତି ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଓ ଶାନ୍ତ ଲୋକ । ସେ ଦିନ ସେ ରାଗରେ ଲାଲ ହୋଇଗଲେ ଓ କହିଲେ “ତମେ ଶ୍ରୀଧରର ଝିଅ ହୋଇ ମତେ ମୋ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଅପମାନ କଲ ? ମୁଁ ଶ୍ରୀଧରଙ୍କ ପଚାରିବି ଏପରି ବେହେଡା ହୋଇ ତମଙ୍କୁ କିଏ ବଢାଇଛି ? ଏଥୁଯୋଗୁଁ ସାରା ପିଜିକ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ହୁଲସ୍ତଳ କାଣ୍ଟ । ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଆରମ୍ଭ କରି ପିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିମାଣ୍ଟ କଲେ ଯେ ଏକଥା ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲଙ୍କୁ କୁହାଯିବ ଓ ବସନ୍ତଙ୍କ କଲେଇରୁ ରଷ୍ଟିକେଟ୍ କରାଯିବ । ପ୍ରଫେସର ନାରାୟଣ ମିଶ୍ର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରାଇ କହିଲେ “କଥାଗାକୁ ମୋ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ତ୍ରୁମା ପରେ ମୁଁ ନିଜେ ଶ୍ରୀଧର ଘରକୁ ଯିବି ଓ ତାକୁ ସବୁ କଥା କହିବି ।”

ତ୍ରୁମା ହେଲା । ମୋର ଉକ୍ତଳ ଦୂତର ଅଭିନୟରେ ସମସ୍ତେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ । ନିଜେ କାଳୀବାବୁ ଆସି ଆମଙ୍କୁ ଶିଖାଉ ଥିଲେ । ଅଭିଯାନ ନାଚକର ଗୀତ ସବୁ ଭାରି ମନମତାଣିଆ । ତା ମଧ୍ୟରୁ ‘କାବେରୀ ସେପାରି ବାଲି’ ଅନ୍ୟତମ । ଜଣାଣ ମଧ୍ୟ ବହୁତ- “ଚକାଡ଼ୋଳା, ଅମଳ କମଳ ଚରଣ ତଳକୁ ଭ୍ରମରା, ଉଡ଼ିଚାଇ,

ବଡ଼ଦେଉଳେ ବିଜେ ଜଗନ୍ନାଥ” ଉଚ୍ଚ୍ୟାବି । ତତୁରିକା ହୋଇଥିଲା ଶାରଦା ପ୍ରସନ୍ନ ନାୟକଙ୍କ ସାନ ଭଉଣୀ ଚପଳା ନାୟକ । ବର୍ଷମାନର ପାର୍ବତୀ ଘୋଷ ।

ବସନ୍ତ ବାହାସାହା ହୋଇ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ସିକ୍ଷା ସାଧନ କେନ୍ତ୍ର, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ କାମ କରୁଥିଲା । ଏବେ ପେନସନ ନେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହୁଛି । ସେ ବର୍ଷମାନ ବସନ୍ତକତା ପଞ୍ଚନାୟକ । ସେବିନ ଦୂରଦର୍ଶନର “କଥା କଥାରେ” ପ୍ରୋତ୍ସାମରେ ତାକୁ ଦେଖିଲି । ତା’ର ଗାଁମୀର୍ୟ ଓ କଥା କହିବାର ଶୈଳି ଦେଖି ମୁସ୍ତ ହୋଇଥିଲି ଓ ମନେ ମନେ କହିଥିଲି “କାହିଁ ସେବିନର ବସନ୍ତ ଓ କାହିଁ ଆଜିର ବସନ୍ତ ?” ବସନ୍ତ ସାଜରେ କଲେଇ ଛାଡ଼ିବା ପରେ ଆଉ ଦେଖାହୋଇନାହିଁ । ଥରେ ସିମିଳାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରୋତ୍ସାମକୁ ମୁଁ ଓ ଡିନ୍ଦୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଆମେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସେ ସିମିଳା ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲା । ସେ ପୁଣି ଆମ ଚିର ଭାଇଙ୍କ (ଚିରରଙ୍ଗନ ଦାସ) ଶାଳୀ ।

ଇଷ୍ଟ ହଷ୍ଟେଲର ଚତ୍ତିସାହି

ମୁଁ, ବିଭୂତି ଓ ଆର୍ଦ୍ଦେନା ରହୁଥିଲୁ ହଷ୍ଟେଲର ଉପର ମହଲାରେ । ବାଁ କଡ଼ି କୁକରେ । ତାହାଶ କଡ଼ି କୁକଟି ଚାଉଳିଆଗଂକ ପୋଷ ଅଫିସ ଓ ମେନ୍ ରାସ୍ତାକୁ ଅନାଞ୍ଚ ଥାଏ । ଏଠି ରହୁଥିଲେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଦାସ, ରଜନୀକାନ୍ତ ମହାନ୍ତି, ପ୍ରପୁନ୍ଦ ଦାସ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକଣ ପିଲା । ଏ ପାଖ କୁକ ନାଁ ରଖାଯାଇଥିଲା ତତି ସାହି ଓ ରଜନୀକୁ ନାତି ବୋଲି ତାକୁଥିଲେ । ରଜନୀର ଅନର୍ଥ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପାସ ସବଜେକ୍ଟରେ ଭଲ ନମ୍ର ରଖିବାରୁ ଗୋଟିକିଆ ରୁମ୍ ପାଇଥିଲା । ରଜନୀ ଘର ବିରିବାଟିରେ । ତା ତାକ ନାଁ ଥିଲା ହରେ ରାମ । ଥରେ ଆମ କୁରକୁ ଗୋଟିଏ ପୋଷକାର୍ତ୍ତରେ ଠିକଣା ଥିଲା ନାତିଶ୍ରୀ ରଜନୀକାନ୍ତ ମହାନ୍ତି, ତତି ସାହି । ରୁମ୍ ନମ୍ର ଏତେ, ଇଷ୍ଟ ହଷ୍ଟେଲ, ରେତେବ୍ବା କଲେଇ, କଟକ-ଗା । ହସ୍ତାକ୍ଷରରୁ ଲେଖିଥିବା ପିଲା କାଳେ ଧରାପଢ଼ିବ, ସେଥିଲାଗି ବହୁତ ସାବଧାନ ହୋଇ ପାଞ୍ଚ ଛା କଣ ପିଲା ଲେଖିଥିଲେ । ଇଏ ଗୋଟିଏ ଶର ଲେଖିଲା ତା, ତା’ପରେ ସିଏ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶର ଲେଖିଲା । ତେବେ କେତୋଟି ଧାଡ଼ି ମୋର ମନେ ଅଛି- “ନାତିରେ, ତତେ କୋଉଦିନୁ ଦେଖି ନାହିଁ । ତୁ କୁଆଡ଼େ ତତୀ ସାହିରେ ରହୁଛୁ ? ହଉ, ମନ କ’ଣ ? କୁଗା କୁଣା ଶିଖିବୁ । କୁଣି କୁଣିବୁ । ଗାମୁଛା କୁଣିବୁ । ଶାଢ଼ୀ କୁଣିବୁ । ତତରେ ବସି କୁଗା କୁଣିଲା ବେଳେ ହଲାହଳି କରି କୁଗା ଖରାପ କରିବୁ ନାହିଁ । ଇତି, ତୋର ଅଜା ।” ପୋଷ କାର୍ତ୍ତି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ପ୍ରପୁନ୍ଦ ଦାସ(ପିଙ୍ଗିକୁ ଅନର୍ଥ) ତାକୁ ପଢ଼ୁଥାଏ । ଏଣେ ହସୁଥାଏ । ତା ହସଟା ମାର୍କିମରା । ଆମେ ସବୁ ଆମ ବକରୁ ଶୁଣୁଥାଇ । ଶେଷରେ ନାତିଶ୍ରୀଙ୍କୁ ପୋଷକାର୍ତ୍ତି ଦିଆଗଲା । ସେ ତାକୁ ପଡ଼ି ନାକଟାକୁ ଏମିତି ଉପରକୁ ଟେକିଲେ ଯେ, ଦେଖିଲେ ମନେହେବ ଯେପରି ପଚରା ବେଜ ତାକୁ ଆଣି କିଏ ଶୁଂଘାଇ ଦେଇଛି ।

ଆମ କୁଳ ପାଖ ପାଞ୍ଜିକଣିଆ ରୁମରେ ରହୁଥିଲା ନକୁଳ ପୃଷ୍ଠି । ଘର ନିଯାଗଡ଼ି । ତା ମୁହଁର ବାଁ ପାଖଟା ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିବାରୁ ତାକୁ ପିଲାମାନେ ତାକୁ ଥିଲେ ପୋଡ଼ାମୁହଁ ନକୁଳା । ଧନୀ ଘରର ପିଲା । ହସିଲା ବେଳେ ସାରା ହଷ୍ଟେଲର କାହିଁସବୁ ଥରିଯାଏ । ସେପାଖ କୁଳ ପାଖ ପାଞ୍ଜିକଣିଆ ରୁମରେ ରହୁଥିଲା ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ବେହେରା । ଭାରି ବେଳିଆ । ତା ବାପାର ରେଙ୍ଗୁନରେ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା । ବର୍ମାରେ ଯେତେବେଳେ ରାଇନେଟିକ ପରିସିଦ୍ଧି ବଦଳିଲା, ସେମାନେ ସବୁ ଦେଶକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଭାରି ଚେହେଲିଆ ଥିଲା ମଧ୍ୟ । ନକୁଳା ତା ଧନୀ ପଣିଆ ଦେଶେଇ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦର ସେ କଥା ନାହିଁ । କେତେ ନବଜ କରି କହେଯେ ତା'ର ଚାହା ଖାଇବାକୁ ବି ପଇସା ନାହିଁ । ରମେଶ କହେ- ଯାବେ ତୁ ଶଳାଟା ମିଛୁଆଗାଏ । ଅନ୍ୟ କାହା ପାଖରୁ ଝଡ଼େଇବାକୁ ଏଇ ଭଳିଆ ଚଲାଖି ଦେଶେଇ ହଉଛୁ । ଓଡ଼ିଶାର ଯିଏ ଚିହ୍ନ ସେକ୍ଷେତରେ ହୋଇଥିଲେ, ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ନଳିନୀ କାତ ପଣ୍ଡା, ସେ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦର ବହୁତ ସାଜ ଥିଲେ । ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦର ବାପା ତାକୁ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ବହୁତ ରକମର ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ କଟକର ବାଖରାବାଦରେ ଘର କିଣି ରହିଛି । ଥରେ ମତେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲା ଚାଉଳ, ମୁଗ, କୋଳଥ ବେପାର କରିବାକୁ ।

ନିଯାଗଡ଼ିର ଆଉଜଣେ ବୈକୁଣ୍ଠ ମହାତ୍ମି । ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ମାରୁଆଡ଼ିଙ୍କ ଭଳି । ଅତଳା ପେଟ । ସବୁବେଳେ ଧୋଡ଼ି ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧେ । ମହେଶ ପ୍ରଧାନ ରେତେନ୍ଦ୍ରା କଲେଜର ପ୍ରିବେଚାଳ ଥାନ୍ତି । ବୈକୁଣ୍ଠ ଗଲା ତାକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଓ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ହଷ୍ଟେଲରେ ଗୋଟିଏ ସିର ପାଇଁ । ମହେଶ ପ୍ରଧାନ ଦେଖୁ ଦେଖୁ କହିଲେ “ତମେ ମାରୁଆଡ଼ି ଘର ପୁଅକି ?” ସେ କହିଲା “ନାହିଁ ସାର ମୋ ନାଁ ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ମହାତ୍ମି ।” ତା'ପରେ ମହେଶ ପ୍ରଧାନ ତା ଦରଖାସ୍ତକୁ ଉପସଂହଷେଲର ସୁପରିଟେନ୍ଡେଣ୍ଟ ପାଖକୁ ପଠାଇଦେଲେ । ସେ ଆମ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିଲା । ଏକଥା ଶୁଣିଲା ପରେ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ମାରୁଆଡ଼ି ବେଳି ତାକିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାରୁଆଡ଼ି ପରେ ଆୟକର ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଆୟକର ଅଫିସର ହୋଇଥିଲା । ଥରେ ଅନ୍ତରୁକ୍ତରେ ତା ସାଜରେ ଦେଖାହୋଇଥିଲା । ମାରୁଆଡ଼ି ବୈକୁଣ୍ଠ ଓ କାନଫୋଡ଼ି ବୈକୁଣ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ତପାହ ।

ପିକିକ୍ ଅନର୍ଥ ନେଇ ଆମ ଉପର କ୍ଲାସରେ ପଢ଼ୁଥିଲେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପଟନାୟକ । ସେ ପାଷକ୍ଷାସ ଅନର୍ଥ ପାଇ ପୁନାରେ ଉଲେବନ୍ତିକାଳ ଉଚ୍ଚିନ୍ଦିଯରିଂ ପଢ଼ିବାକୁ ଗଲେ । ତାଙ୍କ ସାନ ଭଉଣା ଶାନ୍ତି ଆମଠାରୁ ତିନିବର୍ଷ ଯୁନିଯର । ଆମର ଫୋର୍ମ ଇଯର ବେଳେ ତା'ର ଫାଷ ଇଯର । ତାର ପୂରା ନାଁ ହେଉଛି ଶାନ୍ତିସୁଧା ପଇନାୟକ । ସେମାନଙ୍କ ଘର ଏଗସମାରେ । ମୁଁ ଥାର୍ଡିରୀଯରରେ ପଢ଼ୁଥିଲା ବେଳେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ କେତେଥର

ଯାଉଛି । ସେ, ତାଙ୍କ ବିଧବା ମା ଓ ଦୁଇ ଭଉଣୀ ରେତେନ୍ତା କଲେଜ ପାଖ୍ୟକେନାଳ ସେପାରିରେ ରହୁଥିଲେ । ସେଠି ଡକ୍ଟର ହରିବନ୍ଦୁ ମହାତି ମଧ୍ୟ ରହୁଥିଲେ । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ମା ମୋତେ ଭାରି ସ୍ଵେଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । କେତେଥର ତାଙ୍କ ଘରେ ସରୁଚକୁଳି ଓ ସରୁଳା ଖାଇଛି । ସେଠି ଶାନ୍ତି ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଚିହ୍ନ ପରିଚୟ ହୁଏ । ଶାନ୍ତି ବେଶୀ କଥା କୁହେ ନାହିଁ । ଆଇ.ଏସ୍.ସି. ପରେ ଝୁଅଲୋକି ଅନର୍ଥ ନେଇ ବି.ଏସ୍.ସି. ପଡ଼ିବାର ତାର ରହୁଥିଲା । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁ ପୁନା ଚାଲିଗଲା ପରେ ମୋର ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବା କମିଗଲା । ଥରେ ଶାନ୍ତି ମତେ କଲେଜରେ ପଚାରିଲା “ଆପଣ ଭାଇ ଗଲାପରେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବା ଏକଦମ ଛାଡ଼ି ଦେଲେଣି । ବୋଉ ଆପଣକୁ ଯିବା ପାଇଁ କହୁଥିଲା ।” ମୁଁ କହିଲି “ହଁ ମୁଁ ଏଥର ଯିବି ।” ସେଇ କେତେମାସ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ଓ ତା ବୋଉ ମୋତେ ଆପଣାର କରି ନେଇଥିଲେ ଓ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଲୋକ ବୋଲି ଭାବିଥିଲି ।

ମୁଁ ବି.ଏସ୍.ସି ଅନର୍ଥ ପାଶ୍ୟ କଲାପରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଥିଲି ଓ କହିଲି ଯେ “ପାଷକ୍ଷାସ ଅନର୍ଥ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଘରକୁ ଯାଉଛି । ଏମ.ଏସ୍.ସି ପଡ଼ିବାକୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବି ଏଥର । ଶାନ୍ତି କହିଲା “ତାହାହେଲେ ଆପଣ ଜଣେ ବୈଷ୍ଣାନିକ ହେବକୁ ତାହାଁଟି ? ଦେଖାଯାଉ ମୁଁ ଆଇ.ଏସ୍.ସି. ପାଶ୍ୟକଲା ପରେ କ’ଣ ହେଉଛି ? ଭାଇ କହୁଛି ତାତ୍ରରୀ ପଡ଼ିବାକୁ ।” ଶାନ୍ତି ଓ ତା ବୋଉଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲି ।

କଲିକତାରେ ମୁଁ ଏମ.ଏସ୍.ସି. ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଶାନ୍ତିଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ପାଇଲି ଯେ ସେମାନେ ପ୍ରଫେସର ଉପାଧ୍ୟକ ସହ କଲିକତା ଓ ଦାର୍ଜିଲିଂ ବୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦଳରେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପହୁଥିବା ଶୋଭା ଘୋଷ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖାକରିଥିଲି । ସେମାନେ ଦାର୍ଜିଲିଂରୁ ଫେରିବାପରେ ପୁଣି ଶାନ୍ତି ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ କାଠ ତିଆରି ଗହଣା ବାବୁ ମୋ ପାଇଁ ଆଣିଥିଲା ଓ ମୋତେ ଦେଲାବେଳେ କହିଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଯାହାକୁ ବାହାହେବି ଏ ବାହୁଚିକୁ ତାକୁ ଶାନ୍ତି ତରଫରୁ ଉପହାର ଦେବି । ବାହୁଚିକୁ ନେଲି । ତା’ପରେ ଆମେ ଦୁହଁ ନୀରବ । ନୀରବତା ଭାଙ୍ଗିବା ପରେ ଶାନ୍ତିଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଫେରି ଆସିଲି ଆମ ହଷ୍ଟେଲକୁ ।

କଲିକତାରୁ ଫେରିବା ପରେ ଶାନ୍ତି ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲା । ସେଥିରେ ସେ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଛୁଟିରେ ଆସିଲେ ତାକୁ ଯେପରି ନିଷ୍ଠୟ ଦେଖାକରେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ତାହା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଏମ.ଏସ୍.ସି ପାଶ୍ୟକରି କୁନାଗଢରେ ଚାକିରି ଆରମ୍ଭ କଲି । ଶାନ୍ତି ତାତ୍ରରୀ ପହୁଥିଲା । ଶୁଣିଲି ଯେ ସେ ତାତ୍ରରୀ ପାଶ୍ୟ କରିବାପରେ ଡକ୍ଟର ଭଙ୍ଗ ବୋଲି ଜଣେ ତାତ୍ରରକୁ ବାହା ହୋଇଛି । ତା’ର କିନ୍ତି ବର୍ଷ ପରେ ଶୁଣିଲି ଯେ କୌଣସି କାରଣରୁ

ତା'ର ପାରିବାରିକ ଅଶାତି ତାକୁ ଆମୁହତ୍ୟା କରିବାକୁ ବାଧ କରିଥିଲା । ସେ ଯୋବ୍ରା ଆନିକଟ୍ ଉପରୁ ମହାନଦୀକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିଲା । ତା'ର ସାନ ରତ୍ନୀ ଓଡ଼ିଶାର ବରିଷ୍ଠ ପ୍ରଶାସକ ଓ ଖ୍ୟାତନାମା କବି ଶ୍ରୀୟୁଷ ସୀତାକାର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ବାହାହୋଇଛି ।

ଶାତିର ମୃତ୍ୟୁ ମତେ ବହୁତ ଦୁଃଖ ଦେଇଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ତା କଥା ମନେପଡ଼ିଲେ ମନଟା ଛଟପଟ ହୁଏ । ଭାରି ଚାପା ଝିଅ ଥିଲାସେ । ବେଶୀ କଥା ନକହି ମନ କଥାକୁ ମନରେ ରଖୁଥିଲା । ଏରସମା କଥା ପଡ଼ିଲେ ଶାତି ଆପେ ଆପେ ମନକୁ ଆସେ । ଥରେ ମୁଁ ମାତ୍ରାସ ଗଲାବେଳେ ତ୍ରେନରେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହୋଇଥିଲା । ଦୁଇ ବହୁ ବହୁତ ସମୟ ଧରି ପୁରୁଣାକଥା ସବୁ ମନେ ପକେଇଲୁ । ସେ ସ୍ନେହିରେ କେତେ କଥା ଥିଲା ଭାରି ମଧୁର ଓ ଆଉ କେତେ କଥା ଥିଲା ଦାରୁଣ ଓ ଦୁଃଖଦାୟକ ।

ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜନ୍ମହଷ୍ଟେଲରେ ହଷ୍ଟେଲ ଢେ ପାଲିତ ହୁଏ । ଆମର ଥାର୍ ଜୟର ବର୍ଷ ହଷ୍ଟେଲ ଢେରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶ । ମୁଁ ଥାଏ ହଷ୍ଟେଲର ମୁୟକିକ ସେକ୍ରେଟ୍ରେରୀ ଓ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ଥାଏ ଜେନେରାଲ ସେକ୍ରେଟ୍ରେରୀ । ନାନା ରକମ୍ ପ୍ରୋଗାମ ଥାଏ । ମନୋରଂଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଗୋଟିଏ ଆଇଟେମ୍ ଥାଏ ମିମିକ୍ରି ଓ କାରିକେଚର । ମୁଁ ପରଦା ଉଡ଼ାଇରେ ରହି ଉକ୍ତର ମହାତାବଙ୍କ କଣ୍ଠକୁ ଅନୁକରଣ କରି ହଷ୍ଟେଲ ଢେ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଆସିଥିବା ଶୁଭେଳା ପଡ଼ିଥିଲି । ମୋ କଣ୍ଠସ୍ଵର ଉକ୍ତର ମହତାବଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ଵର ସଙ୍ଗେ ଏପରି ମିଳି ଯାଉଥିଲା ଯେ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନେ ଭାବିଲେ ଉକ୍ତର ମହତାବ ଏଠି ନାହାଁଛି, ଶୁଭେଳା ପାଠ କରୁଛି କିଏ ? ସେଠାକୁ ସଂୟୁକ୍ତା ମହାତ୍ମିକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲି । ସଂୟୁକ୍ତା ରେଜେନ୍ରା କଲେଜ ସାମନା ଯୋବ୍ରା କଲୋନିରେ ରହୁଥିଲା । ଆକାଶବାଣୀରେ ଆଧୁନିକ ଗୀତ ଗାଇ ବେଶ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା । ତା'ର ଟିଉସନ ମାନ୍ଦର କ୍ଷେତ୍ର ମୋହନ, ଆମ କଲେଜର ଛାତ୍ର, ତାକୁ ଆସିବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସଂଗୀତ ମୋତେ ଗାଇବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଗାଇଥିଲି “ଯେ ଜାତି ବୋଇତ ଭସାଏ ସାତ ସମ୍ବୁଦ୍ଧର ତେର ନରରେ, ସେ ଜାତିକୁ ହତଭାଗା ବୋଲି ଏତେ ଛାତି କାର ଯିବ କହିରେ ।” ଗୀତଟି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଥିଲା । ସେବିନ ହଷ୍ଟେଲ ଢେରେ ଉକ୍ତର ମହତାବଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ଵରରେ କଥା କହିଥିବାରୁ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପୁରୁଷାର ମିଳିଥିଲା । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷାର ମିଳିଥିଲା ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷତ୍ର ଗଢ଼ ଲେଖିଥିବାରୁ । ଗଢ଼ଟିର ଶୀର୍ଷକ ଥିଲା ‘ଅନ୍ତିମ ଚିତା’ । ଶାତି ଥିଲା ଏ ଗଢ଼ର ନାୟିକା ।

ଆମ କଲେଜର ସୋସିଯାଳ ସର୍ବସ ଗିଲଡ଼ର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥାଏ ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରା । ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରାରାଣୀ ଦାସ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଇସାବେଳା ଥୋବର୍ବ କଲେଜରୁ ଆଉ. ଏ ପାଶକରି ଆସିଥିଲା । ଏଠି ଇଂଲିଶ ଅନର୍ଥ ନେଇ ବି. ଏ ପଡ଼ିଲା । ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଶ୍ରୀଶିଯାନ ଝିଅ ସେ । ଭାରି ଭଦ୍ର ଓ ମେଳାପା । ମୁଁ ଉଷ୍ଣହଷ୍ଟେଲର ମ୍ୟକିହ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥିବାରୁ ତା ସାଙ୍ଗରେ ମିଳିମିଶି ବହୁତ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଢୁଥିଲା । ଡେକ୍କାନାଳର ପ୍ରସନ୍ନ ପଚନାୟକ ଥିଲା ତ୍ର୍ମାପାଟିକ ସେକ୍ରେଟେରୀ ।

ଥରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହୁଥିବା ଫୋର୍ମର୍ଚ୍‌ଯତ୍ନର ଗୋଟିଏ ପିଲା ଆକାଶବାଣୀରୁ ଗୀତ ଗାଉଥିବା ବେଳେ ହଠାତ କହିଉଠିଲା- “ଓ ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରା- ମୁଁ ତମକୁ ଭଲ ପାଏ ।” ସେତେବେଳେ ସବୁ ଲାଇର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ହଉଥିଲା । ହଠାତ ତା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସେ ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରାର କ୍ଲାସମେର ଥିଲା । ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରାକୁ ମନେ ମନେ ଭଲ ପାଇ ପାଗଳ ହୋଇଯାଉଥିଲା କହିଲେ ଚନେ । ତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣପଣ୍ଡା (ପିଜିକ୍ ଅନର୍ଥ) କହିଲା ଯେ ମୁଁ ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରାର ମାମୁଁ ପୁଅ ଭାଇ । ମତେ ପଟେଇଲେ ମୁଁ ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରାକୁ ମନେଇ ଦେବି । ଦିନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହଷ୍ଟେଲରେ ତା ବୁମରେ ହେଲା ଖିଆପିଆ । ଗୁଜରାତି ଦୋକାନରୁ ସେଇ ଗାଣିଆଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରସଗୋଲା ପାହତୁଆ ପର୍ଯ୍ୟତ । ଖିଆପିଆ ପରେ ସେ ମତେ କହିଲା ଯେ ସେ ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରାକୁ ଭଲପାଏ ଓ ତାକୁ ବାହାହେବାକୁ ତାହେଁ । ମନେ ମନେ ହସିଲି । ଇଏ ତ୍ର୍ମିପଣ୍ଡ କାଳିଆକୁ ସିଏ ଜଣେ ଆଧୁନିକା ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ । ମୁଁ କହିଲି- ପ୍ରଥମେ ତମେ ପାଗଳାମି ଛାଡ଼ି । ଏମ. ଏ ପାଶ କର । ତା’ପରେ ମୁଁ ବାହାଘର ପ୍ରସାବ ପକାଇବି । ସତକୁ ସତ ସେ ପଢାପଡ଼ିରେ ବେଶ ସିରିୟେ ହୋଇଗଲା ଓ ବି. ଏ ଅନର୍ଥ ରଖି ପାଶ କଲା ।

ଏକଥା ମୁଁ ଦିନେ ଜ୍ୟୋସ୍ତ୍ରାକୁ ତା’ଘରେ କହିଲି । ସେତେବେଳକୁ ଆମର ଫାଇନାଲ ପରୀକ୍ଷା ସରି ଯାଇଥାଏ । ସେ ଏ ଗପ ଶୁଣି ବେଶ ହସିଲା ଓ କହିଲା ଯେ ତା’ର ଲାଭ ହୋଇଛି । ସେ ମୋତଳି ଗୋଟିଏ ଭାଇ ପାଇଛି । ପରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଆମ ଲେକ୍ଚରର ଜୟନ୍ତ ମହାପାତ୍ରକୁ ବାହାହେଲା, ତାକୁ ସବୁ କଥା କହିଲା । ସେ କହିଲେ ବିରୂତି ମୋର ପ୍ରିୟ ହାତୁଥିଲା । ଏବେ ଶକା ହୋଇଗଲା ?

ରେତେନ୍ଦ୍ରା କଲେଜରେ ଦୁଇ ବର୍ଷ କାନ କୁଣ୍ଡାଇଲା ଭଲି ଚାଲିଗଲା । ଆସିଲା ବି. ଏସସି ପାଶ ଓ ଅନର୍ଥର ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା । ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ମୁଁ ମୋଟାମୋଟି ଭଲ ଭାବେ ପଢାପଡ଼ି କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲି । ସବୁ ପେପରରେ ଭଲ କରୁଥିଲି । ହଠାତ ହିର୍ଭ ପେପର ପରୀକ୍ଷା ହେଲାବେଳେ ମୋର କିଛି ମନେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଅଥବା ସକାଳେ ମୁଁ ସବୁ ବିଷୟ ପଡ଼ି ଭଲଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲି । କିଛି ଲେଖିପାରିଲି ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉଭର ଥା ଥା ମା ମା ଭଲି ଲେଖି ଖାତା ଦେଇ ଚାଲି ଆସିଲି ।

ତା'ପରେ ହେଲା ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ ପରୀକ୍ଷା । କଳିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଆୟାଏଡ଼ ପରିଚିକର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ପ୍ରପୁଲ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାତ୍ମି ଆସିଥାଏ ଏହାରିବାକାଳ ଏକଜାମିନର ହେଇ । ଲଟେରୀ ଉଠାଇବାରୁ ମୋର ଇଲେକ୍ଟ୍ରିସିଟର ପୋଷ ଅର୍ପିସି ବହୁ ପଢ଼ିଥିଲା । ସେଥିରେ ମୁଁ ଖୁବ ଭଲ କଳି ଓ ରେଜଲଟ ମଧ୍ୟ ଭଲ ମିଳିଲା । ପ୍ରଫେସର ମହାତ୍ମି ମତେ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନାପତ୍ର ପଚାରିଲେ ତା'ର ଉଭର ଭଲ ଭାବେ ଦେଇଥିଲି । ସେ ସବୁଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ଇନ୍ଦରନାଲ ଏକଜାମିନର ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ହରିହର ମିଶ୍ର ।

ତା'ପର ଦିନ ଲଟେରୀ ଉଠାଇବାରୁ ପଢ଼ିଲା ପେଣ୍ଟଲମ୍ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ ବେଶ ସହି, କିନ୍ତୁ ରେଜଲଟ ଭଲ ମିଳେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅଛି ସାବଧାନ ହୋଇ କଲାରୁ ମତେ ଭଲ ରେଜଲଟ ମିଳିଲା । ସେବିନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ମହାତ୍ମି ମୋ ରେଜଲଟ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ । ମୋତେ ପଚାରିଲେ ମୁଁ ବି. ଏସ୍‌ସି ପରେ କ'ଣ ପଢ଼ିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୁଁ କହିଲି ଏମ. ଏସ୍‌ସି ପଢ଼ିବି ଓୟାରଲେସ ସେସାଙ୍କ ନେଇ । ସେ କହିଲେ, “କଳିକତାରେ ରେଡ଼ିଓ ପିଜିକ୍ ଓ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିନିକ୍‌ରେ ଏମ. ଏସ୍‌ସି ଅଛି ସାଇନ୍ସି କଲେଜରେ । ଯଦି ସେଠି ପଢ଼ିବାକୁ ଚାହେଁ, ମୋତେ ଚିଠି ଲେଖିବ ବା ଦେଖାକରିବ ।”

ସବୁ ପରୀକ୍ଷା ସରିଗଲା । ଯାହା ଭୟ କରିଥିଲି ସେଇଆ ହେଲା । ଫଳ ବାହାରିଲା ଦିନ ମୁଁ କଟକ ଆସିଥିଲି । ଦେଖିଲି ଯେ ମୁଁ ସେକେଣ୍ଟ କ୍ଲାସ୍ ପାଇଛି ଓ ବିରୁଦ୍ଧ ଦେଓ ବେଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜ୍‌ୱେର୍ ହୋଇଛି । ଘରକୁ ଯାଇ ବୋଉକୁ କହିଲି ଓ ବାପାଙ୍କୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପଠାଇଲି । ବୋଉ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ନୃସିଂହଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡିଆମାରି କହିଲା । ଠାକୁରେ ଯାହା ଦେଇଛନ୍ତି ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ କର । ବାଯାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ଆ ।” ବାଯକୁ ଯାଇ କହିଲି । ବାଯା ମତେ ତୁଳସୀ ପାଇବାକୁ ଦେଲା ଓ ଉପରକୁ ହାତ ଠାରିଲା ତା'ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି- ସବୁ ତାର ଇଚ୍ଛା ।

ଯଞ୍ଜ ବେଳକୁ ବାପା ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଠିକ୍ କଲି ଏମ. ଏସ୍‌ସି ପଢ଼ିବାକୁ । ବନାରସ୍ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ କିମ୍ବା କଳିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବନାରସରୁ ଫର୍ମ ମଗାଇ ଦରଖାସ୍ତ କରିଦେଲି । କଳିକତାରେ ତେବିରେ ଆତ୍ମମିଷନ୍ ହୁଏ । ଇଏ ୧୯୪୦ ମସିହା କଥା ।

ଏହିପରି ବି. ଏସ୍‌ସି ଟା ସରିଗଲା । ରେଭେନ୍‌ଟାରେ ବିଶେଷତଃ ଇଷ୍ଟହଷେଲରେ ଦୁଇବର୍ଷ ବେଶ ପୂର୍ବରେ କଟାଇଦେଲି । ତା'ପରେ ନୂଆ ଜାଗା, ନୂଆ ସବଜେକ୍ଟ । କ'ଣ ହେବ କେଜାଣି ? ବାଯାର ସେହି ଠାର- ପ୍ରକୁର ଇଚ୍ଛା । ବୋଉର ସେହି କଥା ନୃସିଂହର ଇଚ୍ଛା ।

ଭରିବତାରେ ଏମ.ୟୁସି ପଡ଼ା

ବନାରସ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପର୍ମ ଆସିବାରେ ତେବେବା ଦେଖି ମନଟା ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ତକ୍କର ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରଜା ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରେ-ଭାଇସର୍‌ଚାନସଲେର ଥା'ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାକରିବାକୁ କଟକ ଗଲି । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ସିଏ କହିଲେ ସେଠି ଏମିତି କି ପାଠ ପଡ଼ାହେଉଛି ଯେ ତମେ ସେଠିକି ଯିବାପାଇଁ ପାଗଳ । ମୁଁ କହିଲି “ନାହିଁ ସାର, ମୁଁ ସେଠି ଫିଜିକ୍‌କୁରେ ଏମ.ୟୁସି ପଢ଼ିବାକୁ ଚାହେଁ ଓ ଓୟାରଲେସ ଷେସାଲ ନବାକୁ ଚାହେଁ ।” ତକ୍କର ପରିଜା କହିଲେ “ମୁଁ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ବନାରସ ଯାଉ ନାହିଁ । ଛୁଟି ପରେ ଯିବି । ତମେ ଯଦି ଆଗରୁ ଯାଆ ତେବେ ଫିଜିକ୍‌କୁର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ତକ୍କର ବାଶନାଚାର୍ୟଙ୍କୁ କହିବ । ସେ ତମକୁ ନିଶ୍ଚୟ ସାହାୟ୍ୟ କରିବେ ।”

ଆଉ ଘରକୁ ନଫେରି ବନାରସ ଯିବାକୁ ଠିକ୍ କଲି । ମୋର ଜଣେ ସାଙ୍ଗଠାରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଓ ହଳେ ପ୍ୟାଣ ସାର୍ଟ ଯୋଗାଡ଼ କରି ସେହିଦିନ ଓ ତାଭନ ପାସେଞ୍ଚରରେ ଗଲି କଲିକତା । କଟକ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ବୋଉକୁ ଗୋଟିଏ ପୋଷକାର୍ତ୍ତରେ ଲେଖିଦେଲି ଯେ ମୁଁ ବନାରସ ଯାଉଛି । କଲିକତାରେ ଭୋରରୁ ପହଞ୍ଚି ଗଲି । ମୁସାଫିର ଖାନାରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ତୋପାନ ଏହୁପ୍ରେସରେ ଗଲି ବନାରସ । ସକାନେ ପହଞ୍ଚି ଗଲି । ବନାରସ ଷେସନରୁ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବେଶ ବାଟ । ସାଇକେଲ୍ ରିକ୍ଷା ଖଣ୍ଡେ କଲି । ରିକ୍ଷା ବାଲାକୁ ବୋଧହୁଏ ବାଟ ଜଣାନଥିଲା । ତା’ର ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ପାଟି ଲାଗୁଥିଲା । ସିଏ ଖାଲି ବାଟଯାକ ପଚାରି ପଚାରି ଆସୁଥାଏ “ଅନ୍ ଅନ୍ ଅନରସିଟି କୋ ରାଷ୍ଟ୍ରା ଏଇ ହେବେ ।” ଶେଷରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲି । ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ହତା ଭିତରେ ପଶିଲାବେଳେ ମନରୁ ସବୁ ଉଦବେଶ ଓ କ୍ଲାଉଁ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ପଣ୍ଡିତ ମଦନ ମୋହନ ମାଲବ୍ୟଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଜଗତକୁ ଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏକ ମହାନ ଅବଦାନ । ତ୍ରୋତା ହଷ୍ଟେଲ ପାଖରେ ଦେଖିଲି ଜଣେ ଧଳା ପ୍ୟାଣ ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧିଥିବା ପିଲା ଦୂରରୁ ସାଇକେଲରେ ଆସୁଛି । ମୋତେ ଦେଖି ସାଇକେଲରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି କହିଲା “ଆରେ ବିକୁଣ୍ଠ ବାବୁ, ଆପଣ ଏଠି ? କେତେବେଳେ ଆସିଲେ ?” ଏ ପିଲାଟି ରେରେନସାରେ ମୋର ଯୁନିଅର ଥିଲା । ଏଠିକି ଆସିଛି ଇଂଜିନିୟରିଂ ପଢ଼ିବାକୁ । ତା ନାଁ ରାଧାରମଣ ଓ ଘର ଜଗତସିଂହ ପୁର । ମୁଁ କହିଲି, “ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲି ।” ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଜଥା କହିଲି । ଏତେବେଳକୁ ସେ ରିକ୍ଷାବାଲା ପିଲାଟି ବ୍ୟଷ୍ଟ । ପଇସା ନେଲେ ଯିବ ତା ବାଟରେ ବେପାର କରିବାକୁ । ତାଙ୍କୁ ପଇସା ଦେଇଦେଇ ରାଧାରମଣ ସାଙ୍ଗରେ ତା ହଷ୍ଟେଲକୁ ଯାଇ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ଜଳଖିଆ ଖାଇ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଗଲି ଫିଜିକ୍ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ । ସେଠି ଯିଏ ହେଡ୍ କୁର୍

ତାଙ୍କ ଜରିଆରେ ସବୁ ଆପଏଣ୍ଟମେଣ୍ଟ ହୁଏ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ତୁଟି, ତା ଅଗରେ ଗୋଟିଏ ଚମ୍ପାଫୁଲ । ମୁଣ୍ଡରେ ଚିତା । ତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ସବୁ କହିବାରୁ ସେ କହିଲେ “ଥରରିଏ, ମେ ପାଇଲ ଦେଖୁଁ ।” ଫାଇଲରେ ମୋ ଦରଖାସ୍ତ ମୋତେ ଦେଖାଇଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ତକ୍କର ବାଶନାଚାର୍ୟ ଲେଖିଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଆପଣ ଏହାରେ ଷେସାଲ ନେଇ ପଡ଼ିବେ । ମୋର ମନଟା ଖରାପ ହୋଇଗଲା ଓ ବାଶନାଚାର୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତି ରାଗ ହେଲା । ମୁଁ କହିଲି “ମୁଁ ସାରଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ପାରେ ?” ସେ ପିଅନକୁ ପଠାଇ ବୁଝିଲେ ଯେ ସାର ତାଙ୍କ ବୁମରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ ପର୍ମ ଖଣ୍ଡକ ସାଇରେ ନେଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶାମ ଜଣାଇ ସବୁ କହିଲି । ବାଶନାଚାର୍ୟ କହିଲେ ଓୟାରଲେସରେ ଆଉ ସିର ନାହିଁ । ତାଇବା ସିଏ ଏହାରେ ପଡ଼ାନ୍ତି । କହିଲେ “ଆରେ ମହାନ୍ତି, ମୋରା ସବଜେକ୍ ଲେଲୋ-ଦେଖୋଗେ କୌଣସି ମାର୍କ ମିଳିତାହେଁ ।” ମୋର ଏକା ଜିଦ । ମୁଁ ଓୟାରଲେସର୍ ପଢ଼ିବି । ସେ ଆଣ୍ଟର୍ୟ ହୋଇ ମୋତେ ଅନେଇଲେ ।

କାହିଁ ପିଛିବୁ, କାହିଁ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ !

ବାଶନାଚାର୍ୟଙ୍କ ଘର ମାଜାଲୋର । ସେ କୋଙ୍କଣି । ଯେତେବେଳେ ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଅନଗୁଲରେ ନେପାଳ ବାବା ନକଳି ଅଷ୍ଟଧ ଦେଉଥିଲା, ସେତେବେଳେ ବାଶନାଚାର୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପ୍ଲଟ ଭଡ଼ାକରି ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ । ପିଛିବୁ ପ୍ରଫେସରଙ୍କର ପୁଣି ଏସବୁଥରେ ବିଶ୍ୱାସ ? କାହିଁ ପିଛିବୁ କାହିଁ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ !

ସେଇଦିନ ରାତିରେ ବନାରସ ଛାଡ଼ିଲି । ହୁଇଦିନ ପରେ କଟକରେ ପହଞ୍ଚି ଘରକୁ ଚାଲିଗଲି । ଘରେ ଦେଖେତ ସମସ୍ତେ ଭାରି ବ୍ୟସ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ବେଶୀ ବ୍ୟସ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ରାମ ବଡ଼ାପା । ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଵଷ୍ଟ ହେଲେ । ବାଯାକୁ ଦର୍ଶନ କରି ସବୁ କଥା କହିଲି । ତା’ଠାରୁ ତୁଳସୀ ପାଇଲା ପରେ ତା’ର ସେଇ ଠାର । ପ୍ରଭୁର ଜଙ୍ଗ ।

କଳିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ତେରିରେ ଆଢମିସନ ହୁଏ । ତଥାପି ମୁଁ ଆଗରୁ ପର୍ମ ପାଇଁ ଲେଖିଲି । ପର୍ମ ପହଞ୍ଚି ଗଲା ୩/୪ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ । ସେତେବେଳେ ଆମ ତେଣାକୁଡ଼ା ପୋଷଅର୍ପିସରେ ଆସି ଚିଠି ପକାଇଲେ ତାହା ତା ପରଦିନ କଳିକତାରେ ତେଲିଭରି ହେଉଥିଲା । କଳିକତା ଆର.ଏମ୍ ଏସରେ ତେଣାକୁଡ଼ା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟାଗ ବନ୍ଦ ହେଉଥିଲା ଓ ସେ ବ୍ୟାଗ ସିଧା ତେଣାକୁଡ଼ା ଆସୁଥିଲା । ଆଜିକାଲି ସେ ଯୁଗ ନାହିଁ । ସବୁଥରେ ତେରି । ତେଣାକୁଡ଼ା ପୋଷ ଅର୍ପିସ ଅଣ୍ଟରରେ ଏବେ ୨୨ଟି ବ୍ୟାଗ ଅର୍ପିସ ।

ମୁଁ କଳିକତାରେ ରେଡ଼ିଓ ପିଛିବୁ ଓ ଆପ୍ଲାଏଡ଼ ପିଛିବୁ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ପର୍ମ ମଗାଇ ଥିଲି । ହୁଇଟି ସେଇ ପର୍ମ ପହଞ୍ଚି ଗଲା । ରେଡ଼ିଓ ପିଛିବୁ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ନୂଆ

ହୋଇ ଖୋଲିଥାଏ ୧୯୪୯ ମସିହାରେ । କଟକର ବାଖରାବାଦର ଜଗଦୀଶ୍ଵର ମହାତି ପ୍ରଥମ ବ୍ୟାଚରେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ମୁଁ ଅତି ସାବଧାନ ହୋଇ ଭଲ ହସ୍ତାକ୍ଷରରେ ଫର୍ମ ପୂରଣ କରି ରେଡ଼ିଓ ପିଙ୍କିଛୁ ଓ ଆୟୁଏଡ଼ ପିଙ୍କିଛୁ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ଅଳଗା ଅଳଗା ଦୁଇଟି ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଚିଠି ପଠାଇଲି । ମୋ ଆତ୍ମ ସବୁ କାମ ସରିଗଲା । ଏଥର ଅପେକ୍ଷା କଲି ସିଆତ୍ରୁ'ଣ ଆସୁଛି । ଯଦୁଦାଦି ଥା'ତି ତେଣାକୁଡ଼ା ପୋଷିଥିବାରେ ପୋଷମ୍ୟାନ । ସେ ମୋତେ ରେଜିସ୍ଟ୍ରେସନ୍ କରିବାରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ରେଜେସ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଲପାପା ଜରି ମୁଦ ହୋଇଥିଲା ।

ରାମବଡ଼ାପା କେନ୍ଦ୍ରାପଢ଼ା ହାଇସ୍କୁଲ ଛାତି ଆସି ସେତେବେଳେ ତେଣାକୁଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲରେ ଯୋଗଦେଇଥାଏଇ । ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ାଇବାକୁ କେହି ଶିକ୍ଷକ ନଥାଏ । ଦିନେ ସକାଳେ ବଡ଼ାପା ଆମ ଘରକୁ ଆସି ଦୁଃଖସୁଖ ହେଉ ହେଉ ମୋତେ କହିଲେ ହାଇସ୍କୁଲରେ ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ାଇବାକୁ । କଥାଟା ମୋ ମନକୁ ପାଇଲା । ମୁଁ ଭାବିଲି ଏଇ କେତେ ମାସରେ ହାଇସ୍କୁଲରୁ ଯାହା ଟଙ୍କା ପାଇବି ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମେରା କିଣିବି ।

ସୁଲରେ ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ାଇଲି ଓ ପରୀକ୍ଷା କରି ପିଲିମାନଙ୍କୁ ସେ ସେବୁ ବୁଝାଇ ଦେଉଥିଲି । ପିଲାମାନଙ୍କ ମନରେ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରତି ଆଶ୍ରମ ଜନ୍ମାଇବା ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ରାବଧାରା ପ୍ରତି ଆକୃଷ ହେବେ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନେଭାବ ଗଡ଼ିବେ । ଅନ୍ତବିଶ୍ୱାସଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବେ । ଥରେ ଜ୍ଞାପରେ ବାଶନାର୍ଥ୍ୟଙ୍କ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ନେପାଳ ବାବା କହିକି ଆସିବା କଥା କହିଥିଲି । ପିଲାଏ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇ ମତେ ଅନେଇଲେ । ଆଉଥରେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରେଜକ୍ଟରମଣଙ୍କ କଥା କହିଥିଲି ଓ ତାଙ୍କ ସାଜରେ ପୁରୀରେ ମୋର ଦେଖା ହେବା କଥା କହିଥିଲି ।

ପ୍ରଥମ ସାଇନ୍ସ ପ୍ରାକ୍ତୁଷର

ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ଆମ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଥମ ସାଇନ୍ସ ପ୍ରାକ୍ତୁଷ । ପକିରୁଜିନ ମିଆଁ ଦିନେ କହିଲେ “ଆଁ-ବେ ବିଭୂତିବାବୁ ହଁ କ୍ୟା ପଢ଼ାଦା ହେବେ । ଛୋକ୍ରା ଛୋକ୍ରୀକୁ ଦୋରଷ୍ଟ କରୋ । କରି କରି ବଦତମିସ୍ କରଦେହେଁ ।” ମୁଁ କହିଲି “ମିଆଁ ସାହେବ ଥଇରିଏ- ଦେଖିବେ ରହିଛେ, ସବ ଠିକ୍ ହୋ ଯାଏଗା ।”

ମୋ ପ୍ରତି କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ସମ୍ଭାନ ନେଇ ଗାଁରେ ରହିବା ବଡ଼ ଅଭୁଆ କଥା ହେଲା । ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲା ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ । ସେତେବେଳକୁ ମୋତେ ମୋତେ ୧୯ ବର୍ଷ । ୧୯ ବର୍ଷରେ କିଏ ବାହା ହୁଏ ? ବୋଇ ପାଖରେ ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସି କହି ଦେଉଥାଏ “ଦବ କଥା ? ବିଲାଦ ପଠେଇବ ?” ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ । ମୋତେ କେହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ଦେଖାଯିବ ।

୧୯୪୦ ଜୁନ ମାସ । ଭାରତ କେବେଠାରୁ ସ୍ଵାଧୀନ ହୋଇ ପୁଣି ସେହିବର୍ଷ ଜାନ୍ମୟାରୀ ମାସରେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣତତ୍ତ୍ଵ ହେଲା । ତଥାପି ଆମ ତେଣାକୁଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲରେ ପ୍ରାର୍ଥନାର ସେହି ପୁରୁଣା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହି ଆସିଛି । ହିନ୍ଦୁପିଲାମାନେ ଗାଉଥିଲେ “ଅଖିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପତି ମୋ ଜୀବନ ସ୍ଵାମୀ” ଓ ମୁସଲମାନ ପିଲାମାନେ ଗାଉଥିଲେ “ଯହଁ ବି ତୁ, ଓହାଁ ବି ତୁ, ଜମିନ୍ ତେରି, ଫଳକ ତେରା ।”

ତେଣାକୁଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲରେ ଆସିଷାଣ୍ଡ ହେଡ଼ମାଣ୍ଡର ଥା’ତି ବସତପୁରର ମହେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ର । ସେ ତେଣାକୁଡ଼ାର କନକକୁ ବାହା ହୋଇଥିଲେ । ମାଇନର ପଢ଼ିଲାବେଳେ କନକ ଆମ ଉପର କ୍ଲାସରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ପଣ୍ଡିତ ଥାଏ ଜଗବନ୍ଧୁ । ହୃଦ୍ୟାଚାଏ । ମାଇନର ପଢ଼ିଲାବେଳେ ମୋର କ୍ଲାସମେର । ଆଉ ଦୁଇଜଣ ପଣ୍ଡିତ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତରୁ କେହି ଜଣ ହେଲେ ବୈଦ୍ୟନାଥ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଭଳିଆ ଟିଙ୍ଗା ଓ ରାଗୀ ନଥିଲେ ।

ଥରେ ଜମବରୁମରେ ବସି ଗପସପ ହେଲାବେଳେ କଥା ପଡ଼ିଲା ତ୍ରାମା କରିବା ବିଷୟରେ । ମୁଁ ଖୁବ ଉପାହ ଦେଖାଇଲି ଓ କହିଲି ଚାଲନ୍ତୁ କାଳୀବାବୁଙ୍କ ‘ଅଭିଯାନ’ ନାଟକଟି କରିବା । ମହେଶ୍ୱର ବାବୁ କହିଲେ “ଅଭିଯାନ- ୩୫ କି ନାଟକ । ଏତଙ୍କି ନାଟକ ଆଉ ନାହିଁ । କରିପାରିବତ ? କରିପାରିଲେ ଭାରି ବଢ଼ିଆ ହେବ ।” ମୁଁ କହିଲି ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ହେବ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସ୍କୁଲର କିରାଣି ମଣିଜଙ୍ଗ ଗାଁର ନିରଞ୍ଜନ ବାବୁଙ୍କୁ କଟକ ପଠାଗଲା । ସେ ଛଅଖଣ୍ଡ ବହି ଧରି ଆସିଲେ । ଯୋଗସୋରରେ ରିହରସାଲ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ସେତେବେଳେ ତେଣାକୁଡ଼ାରେ ବହୁତ ଝିଅ ପଢ଼ୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କେହି ପିମେଲ୍ ପାର୍ଟ ନେବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । ପଢ଼ାବତୀ ତ ମେନ୍ ପିମେଲ୍ ପାର୍ଟ । ଏପରିକି ଛୋଟଖିଅ ଚରୁରୀକା ପାର୍ଟ କେହି କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । କଥା କ’ଣ କି ଯାତ୍ରାରେ ଯାହା ହୁଏ, ଗାଁ ଗହଳିରେ ଥୁଏଟର କଳାବେଳେ ଯାତ୍ରାବାଲାଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରାହୁଏ । ଯାତ୍ରାରେ ପୁରୁଷମାନେ ସ୍ତ୍ରୀପାର୍ଟ ନିଅନ୍ତି । ଥୁଏଟରରେ ସେଇଆହୁଏ । ଶେଷକୁ ପଢ଼ାବତୀ ପାର୍ଟ ଦିଆଗଲା ମୋ ସାନଭାଇ ଶଶୀଆକୁ । ଚତୁରିକା ହେଲା ଆମ ଗାଁର ଗଗନା । ଜଗବନ୍ଧୁ ପଣ୍ଡିତେ ହେଲେ ବଡ଼ପଣ୍ଡା । ମୁଁ ହେଲି ପୁରୁଷୋରମ ଦେବ । ଉତ୍ତଳ ଦୂତ ହେଲା ମହେଶ୍ୱର ବାବୁଙ୍କ ସାନଭାଇ ଯଚିଆ । କାଂଚିରାଜା ହୋଇଥିଲେ ଜଣେ ତେଜା ପଣ୍ଡିତ । ଗୁଡ଼ିଆ ହୋଇଥିଲା ଜୟତଳଙ୍ଗର ନାକୁଆ ରବି (ଗନା) । ସେ କଥା କହିଲାବେଳେ ତା’ପାଟିରୁ ଥୋପା ଥୋପା ନାଳ ବୋହି ପଡ଼େ ।

ରିହରସାଳ ପୋଖତ ହେଲାପରେ ତ୍ରାମା ଦିନ ଠିକ୍ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ତ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳାକ୍ଷିତ୍ରିକ୍ ଆକୁଆ ନଥିଲା । ପେଟ୍ରୋମାକ୍ ଲାଇଟ୍ ଓ ଡେଲାଇଟ ସବୁ ପଠାଣ ସାହିତ୍ୟ ଉଚ୍ଛବା ଆସିଲା । ସିନ୍ ସବୁ ଆସିଲା କଟକରୁ । ବସତପୁରର ଦିବାକର ଆସି ଷେଇ ବାହିଦେଲା । କାଳେ ମେଘ ହେବ, ସେଥିଯୋଗୁ ରାଷ୍ଟ୍ରାକ୍ରୁ ଅନେଇଁ ଥିବା ବଡ଼ ହଲରେ ତ୍ରାମା ହେଲା । ମୁଁ ଥିଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ।

ରମ୍ଯନାଥପୁର ଚିତ୍ରକାର ସାହିତ୍ୟର ବରାଦ ଦିଆଯାଇ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ତିନି ମୂରି ତିଆରି ହୋଇ ଆସିଲା । ପେଣ୍ଟିଂ ହେଲାପରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଚେହେରା ବଦଳି ଗଲା । ମୋ ମୁହଁରେ ହଲେ ଲମ୍ବ ନିଶ ଲଗାଇ ଦେଉଥିଲେ । ମୁଁ ବେଶପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ସାରିବା ପରେ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ସୁନ୍ଦର ପଗଡ଼ି ଓ ତା ସାଇକ୍ଲ ରାଜାଙ୍କ ମକୁଟ । ମୋ ମା ଆସି ମୋତେ ଗ୍ରୀନ୍ ରୂମରେ ଦେଖି କହିଲା “ଇଲୋ ଆମ ବାଜ ବାରିମୂଳ ରଜା ପରି ଦେଖା ଯାଉଛି ।” ବାରିମୂଳ ତାରପୁର ପାଖ ଗୋଟିଏ ଗାଁ । ସେଠି ଗୋଟିଏ ଯାତ୍ରା ପାର୍ଟିଥିଲା । ତା ରାଜାଙ୍କ ମା କୋଉ ସୁଆଜରେ ଦେଖିଥିବ । ତେଣୁ ତୁଳନା କରିଦେଲା ।

ଇରେ ଯାଉ ନାହିଁବ ?

ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟରେ କ’ଣ ହେଲା କହେ । ଠାକୁର ରଜା ଆସି ଥା’ନ୍ତି ବଡ଼ ଦେଉଳକୁ । ଜଗନ୍ନାଥକଠାରୁ ଆଞ୍ଚାମାଳ ନେଇ କାଞ୍ଚି ଅଭିଯାନରେ ବାହାରିବେ । କେବଳ ଠାକୁର ରଜା ହିଁ ପଗଡ଼ି ଓ ମକୁଟ ପିନ୍ଧି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ଆସି ପାରିବେ । ବଡ଼ପଣ୍ଡା (ହୁଣ୍ଡା ଜଗବନ୍ଧୁ) ରଜାଙ୍କୁ ମାଳ ପିନ୍ଧାଇବା କଥା । ସେ ଚଣ୍ଡାଳ କ’ଣ କଲାନା ସୁଭଦ୍ରା ପିନ୍ଧିଥିବା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ହାର ଆଣି ଠାକୁର ରଜାଙ୍କୁ (ମତେ) ପିନ୍ଧାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ଏତେ ଛୋଟମାଳ କିପରି ଏତେବଡ଼ ମକୁଟ ଦେଇ ଗଲାକୁ ଯିବ ? ପଣ୍ଡିତେ ନରଭସ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ “ଇରେ ଯାଉ ନାହିଁତ, ଇରେ ଯାଉ ନାହିଁତ ?” ମୋର ସେତେବେଳକୁ ରାଗ ହେଲାଣି । ମୁଁ ତା ପାଦକୁ ମୋ ପାଦରେ ମାଡ଼ି ଦେଇ ଦାଢ଼ କାମୁଡ଼ି କହିଲି “ଶଳା ପଣ୍ଡିତ, ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେରେ- ଯିବ, ଶଳା ହୁଣ୍ଡା ପଣ୍ଡିତ, ଛିଣ୍ଡେଇ କରି ପିନ୍ଧେଇ ଦେରେ, ଯିବ । ଇରେ ଶଳା ଶାସ୍ତ୍ର କରବେ । ନଇଲେ ତ୍ରାମା ମର୍ଦର ହବ ।” ମହେଶ୍ୱର ବାବୁ ଥା’ନ୍ତି ପ୍ରମତ୍ତର । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେପନମତି ହୋଇ “ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ବାମୀ, ନୟନ ପଥଗମୀ ଭବତ୍ତ ମେ” ଶ୍ରୋକଟି ଗାଇ ହୁଇସିଲ ଦେଉଦେଲେ । ସିନ୍ ପଡ଼ିଲା । ତ୍ରାମା ମର୍ଦର ହେଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଭାବିଲେ ବଡ଼ପଣ୍ଡା ଶ୍ରୋକ ପଢ଼ି ଠାକୁର ରଜାଙ୍କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ । ପେଣ୍ଡାଳ ପଛରେ ପଣ୍ଡିତେ ତିମା ଆଖି ଦେଖେଇ ମତେ ଅନେଇଲେ ।

ବହୁତ ଲୋକ ଆସିଥିଲେ ତ୍ରାମା ଦେଖିବାକୁ । ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ହାରସ ଫୁଲ । ଆଗରେ ବସିଥାନ୍ତି ଆମ ମେଳି ଓ ତା ସାଇରେ ପଢ଼ୁଥିବା ବଢ଼ିଅର ସୁନ୍ଦରୀ ଛିଅ ସବୁ-ହରି, ଶୁକି, ଶକି, ରଂଗି ଅପା, ବଣୁଆ ସାହିର କ୍ଷୀର ଇତ୍ୟାଦି ।

ଭ୍ରାମାରେ ବଢ଼ିଥ ରାମବାବୁ ମୋର ଅଭିନୟରେ ମୁସ୍ତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ମେଡେଲ୍ ଡିକଲାର କରିଦେଲେ । ମେଙ୍କିର କହିବା କଥା ଯେ ସେ ମୋ ମନ କିଣିବାକୁ ଚାହିଁଥୁଲେ ତାଙ୍କ ଝିଅ ଶୁକି (ଶୈଳବାଳା) ପାଇଁ । ହୋଇଥିବ । କାରଣ ସେ ମେଡେଲ୍ ମୋତେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଳିନାହିଁ ।

ଡେଣ୍ଟାକୁଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲରେ ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ାଇବା ସମୟ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲା । ବେଶ ଭଲ ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କଲି । ରାମ ବଢ଼ାପା କହିଲେ କଲିକତାରୁ ତ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିନ୍ତୁ ଆସିନାହିଁ । ଡେଣ୍ଟୁ କଲିକତା ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମ କରୁଥା । ତାଙ୍କ କଥା ମାନିନେଲି । ଯାହା ଚଙ୍ଗା ମିଳୁଥାଏ ସବୁ ରଖିଦେଉଥାଏ । ଦରକାର ବେଳେ କାମରେ ଲାଗିବ ।

ବାପା ମୋତେ କଲିକତାରେ ଆଧମିସନ ନେବା ପାଇଁ ଓ ବାଟଖର୍ଜ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଯାଇଥୁଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ଅଲଗା ରଖି ଦେଇଥିଲି । ବାପାଙ୍କ କଟିକି ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖିଲି ଯେ ମୋର କ୍ୟାମେରା ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମେରା କିଣିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋ ପାଖରେ ଟଙ୍କା ଅଛି । ବାପା କ'ଣ ବୁଝିଲେ କେବାଣି ମୋ ପାଖକୁ ଯାହାତା ଭାଷାରେ ଗାଲି ଦେଇ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖିଲେ । ସେଥରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ସେ ମୋତେ ଆଧମିସନ ନେବାପାଇଁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଯାଇଥୁଲେ ତାକୁ କ୍ୟାମେରା କିଣିବାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାର ଅଧିକାର ମୋର ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଏ ଚିଠି ମୋତେଭାରି ଆୟାତ ଦେଇଥିଲା । କାରଣ ସେ ମୋତେ ମଣିଷରେ ଗଣ୍ଯନଥୁଲେ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେଇବାବ ଦେଲି ଯେ ଗତ ଚାରିମାସ ଧରି ଡେଣ୍ଟାକୁଡ଼ାରେ ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ାଇ ମୁଁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ପାଇଛି, ସେଇ ଟଙ୍କାରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ କ୍ୟାମେରା କିଣି ଥା'ତି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ତାହା କରିବି ନାହିଁ । ସେ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ମୋର କଲିକତାରେ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ବହି କିଣାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି ଯେ ଦିନେ ନା ଦିନେ ମୁଁ ପୃଥବୀର ସବୁଠାରୁ ଭଲ କ୍ୟାମେରାର ଅଧିକାରୀ ହେବି । ମୋ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମୁଁ ରଖିଲି । ବିଲାତକୁ ପଡ଼ିବାକୁ ଯିବା ପରେ ମୁଁ ଏକଜାକଟା କ୍ୟାମେରା କିଣିଲି । ‘ଏକଜାକଟା’ ହେଉଛି ପୃଥବୀର ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ସିଙ୍ଗଲ ଲେନ୍‌ସ ରିଫ୍ଲେକସନ କ୍ୟାମେରା । ତାପରେ ଜାତିସଂଘରେ ଯୋଗଦେବୀ ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୃଥବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କ୍ୟାମେରା କିଣିଲି । ତାହା ହେଉଛି ‘ଲାଇକା’ । ମଣ୍ଟିମ ଜର୍ମାନୀରେ ଦିଆରି । ଏହା ପୃଥବୀର ପ୍ରଥମ ଗଣ୍ଠ ମିଲିମିଟର କ୍ୟାମେରା ଓ ଏହାର ଦାମ ବହୁତ ବେଶ ।

ଅକୁଳ ସ୍ଵପ୍ନ

କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଚିଠି ଆସି ନଥବାରୁ ମନଟା ଚଞ୍ଚଳ ହେଉଥାଏ । ଦିନେ ଭୋର ସାତେ ତିନିଟା ବେଳେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖିଲି । ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ପୋଷକାର୍ତ୍ତ ମୋତେ ଆଣି ଯଦୁଦାଦି ଦେଉଛନ୍ତି । ସେ ପୋଷକାର୍ତ୍ତଟି ଆସିଛି କଲିକତା

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଇନ୍‌ସିଟ୍ୟୁଟ ଅଥ୍ ରେଡ଼ିଓ ପିକିଚ୍ ଆଣ ଲଙ୍ଗେକଟ୍ରନିକ୍ଷେତ୍ର । ପୋଷକାର୍ଡ୍ରଟି କୁମ୍ ହୋଇଯାଉଛି ମୋ ଆଖି ଆଗରେ । ସେଥିରେ ବନାରସ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଇନ୍‌ସିଟ୍ୟୁଟିଆରେ ଥିବା ମା ସରସ୍ଵତୀ ମୋତେ ହସି ହସି ଅନାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ତା ଯାଗାରେ କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଇନ୍‌ସିଟ୍ୟୁଟିଆ କୁମ୍ ହୋଇ ଆସୁଛି ମୋ ଆଖି ଆଗରେ । ଲେଖାଅଛି “ତମେ ରେଡ଼ିଓ ପିକିଚ୍ ପଡ଼ିବାକୁ ବଜା ହୋଇଛି । ପନ୍ଥର ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଆସି ଆଢ଼ମିସନ ନିଅ ।” ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଆନନ୍ଦରେ ବୋଉ ବାଉ ବୋଲି ତାକିଲି । ବୋଉ ଉଠିଗଲା କହିଲା ରାତି ସାତେ ତିନିଟାରେ ଉଠି ପଡ଼ିଲୁ କାହିଁକି ? ବୋଉକୁ ମୁଁ କହିଲି “କାଳି ସକାଳେ ମୁଁ କଲିକତା ଯିବି । ମୋର ରେଡ଼ିଓ ପିକିଚ୍ ପଡ଼ିବାକୁ ଆଢ଼ମିସନ ହୋଇଯାଉଛି । ସ୍ଵପ୍ନରେ ଆଦେଶ ହୋଇଛି । ନିଜେ ମା ସରସ୍ଵତୀ ମତେ ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।” ତା’ପରେ ବୋଉକୁ ସ୍ଵପ୍ନ କଥା କହିଲି । ବୋଉ ନୃସିଂହ ନୃସିଂହ ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ଆଉ ମା ପୁଅ ଶୋଇନାହୁଁ ।

କିଏ କହେ ସ୍ଵପ୍ନ ସତ ହୁଏ ନାହିଁ ? ତା ପରଦିନ ସକାଳ ତାକ ଦେଖିବାକୁ ତେଣାକୁଡ଼ା ପୋଷ ଅପିସ୍ ଗଲି । ଯତ୍ନଦାଦି ମୋତେ ଯୋଡ଼ିଏ ପୋଷକାର୍ଡ୍ ଦେଲେ । ଗୋଟିକ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଠାରେ ଲାଗି ଯାଇଛି । ମୋ ପୋଷକାର୍ଡ୍ରଟି ଅବିକଳ ସ୍ଵପ୍ନରେ ଦେଖିଥିବା ପୋଷକାର୍ଡ୍ରଭାବି । ଲେଖାଥିଲା ଯେ ମୁଁ ରେଡ଼ିଓ ପିକିଚ୍ ପଡ଼ିବାକୁ ବଜା ହୋଇଛି । ପନ୍ଥର ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଆଢ଼ମିସନ ନେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ଅନ୍ୟ ପୋଷକାର୍ଡ୍ରଟି ଆସିଥିଲା କଲିକତାର ରାଜେଶ୍ଵର ମିତ୍ର ଠିକଣାରେ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ସେ ପୋଷକାର୍ଡ୍ରଟି ପଠାଇ ଦେଲି । ଯେତେବେଳେ ତା ସାଇରେ ଦେଖାହେଲା ସେ ମୋତେ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଲା । ସେ ଏବେ କାନାଡ଼ାରେ ରହୁଛି ।

ବର୍ଷମାନର ପ୍ରସାର ଭାରତୀର ଚେଯରମାନ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ସାମାଦିକ ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ଏମ.ଭି. କାମଥ ବମ୍ବେର ଇଲସଟ୍ରେଟେର୍ ଉଲକ୍ଷିର ସଂପାଦକ ଥିଲାବେଳେ ଯେଉଁ ସ୍ଵପ୍ନକୁ ସତ ହୋଇଛନ୍ତି ସେଇନି ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ସବୁ ସ୍ଵପ୍ନ ମୋ ଜ୍ୟୋତନରେ ସତ ହୋଇଥିଲା ସେ ବିଷୟରେ ଲେଖି ପଠାଇଥିଲି । ତା’ପରେ କଅଣ ହେଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । କାମଥ ମଧ୍ୟ ଇଲସଟ୍ରେଟେର୍ ଉଲକ୍ଷି ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଲକ୍ଷନରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ସେଠାକାର ଇନ୍‌ସିଟ୍ୟୁଟ ଅଥ୍ ପାରା ସାଇକୋଲଜିକ୍ ଏକଲିଆ ସ୍ଵପ୍ନର ବିବରଣୀ ଦେଇ ଲେଖିଥିଲି । ଏଥପାଇଁ ମୁଁ ଦଶପାଇଁଷ ପାଇୟିଲି । ବହି କିଣାରେ ଖର୍ଚ୍ କଲି । ଇଏ ୧୯୫୦ ମସିହା କଥା । ମୋତେ ସେତେବେଳେ ୧୯ ବର୍ଷ ।

ସିରମଣ୍ଡ ପ୍ରେସ୍ କହନ୍ତି ଯେ ସ୍ଵପ୍ନ ସତ ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମ ପ୍ରାଚ୍ୟ ମତ ହେଉଛି ସେ ସ୍ଵପ୍ନକୁ ହୁଏ ଏବଂ ସ୍ଵପ୍ନ ଭବିଷ୍ୟତର ସୂଚନା ଦିଏ ।

ମୁଁ ଆଉ ତେରିନକରି ସେହିଦିନ ଉପରବେଳା ବାହାରି ପଡ଼ିଲି କଟକ । ପୁରୀ ଏହିପ୍ରେସରେ ଗଲି କଲିକତା । ହାଓଡ଼ା ଷେସନ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲି ଭୋରରୁ । ହାଓଡ଼ା ଷେସନ ଦେଇ ମୁଁ ବନାରସ ଯାଇଥିଲି ଓ ବନାରସରୁ ଫେରିଥିଲି । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରଙ୍କ । ସେତେବେଳକୁ ବସି ବା ଗ୍ରାମ ଚାଲିନଥାଏ । ସାଇନ୍ କଲେଜର ପୋଷ ଗ୍ରାନ୍ଟୁଏଟ ମେସି ଆମହର୍ଷ ଶ୍ରୀରେ ଥାଏ । ତେଣୁ ଗୋଟାଏ ହାତଚାଣା ରିହା ଧରି ବାହାରିପଡ଼ିଲି ।

ହାଓଡ଼ା ପୋଲ ଉପରେ ଚାଲିଲାବେଳେ ସେ ରିହାବାଲା ଖାଲି ପଛକୁ ଅନେଇଁ ଅନେଇଁ ଯାଉଥାଏ । କିଛି ସମୟପରେ ଜଣେ ଲୋକ ଆସି ରିହା ସାମନାରେ ଠିଆହୋଇ ରିହାକୁ ଅଟକାଇଲା ଓ ହିନ୍ଦିରେ କହିଲା “ଏ ରିହା କୋ ଦେଦୋ, ନେହିଁତୋ ମାରକେ ନଦୀକୁ ଫେକ ଦେଗା ।” ମୁଁ ରିହା ଉପରେ ବସି ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲି “ବଦମାସୀ ବଦକରୋ, ନେହିଁତୋ ପୁଲିସକୁ ବୋଲାଓଙ୍ଗା ।” ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ଜଣେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିଣ୍ଡିଥିବା ଟ୍ରାଫିକ ସରକେଣ୍ଟ ମଟର ସାଇକେଳରେ ଆସୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ହାତ ଠାରି ଅଟକାଇଲି । ସେ ହିସଲ ମାରିଲେ ଓ ମଟର ସାଇକେଳରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେ ଲୋକକୁ ଦୁଇଟି ବ୍ରହ୍ମ ଚାପୁଡ଼ା ମାରି ତଳେ ପକାଇ ଦେଲେ । ତାପରେ ଦୁଇ ମିନିଟ୍‌ମଧ୍ୟରେ ଆସିଗଲା ଗୋଟାଏ ପୁଲିସ୍ ଭ୍ୟାନ । ସେ ଭ୍ୟାନରେ ସେ ରିହାବାଲା ଓ ତା ରିହାକୁ ପୂରାଇଲେ । ସେ ତଳେ ପଡ଼ିଯାଇଥିବାବେଳେ ଲୋକଟିକୁ ଭର୍ତ୍ତକଲେ । ମୋ ଗ୍ରଙ୍କକୁ ରଖିଲେ ଓ ମୋତେ ଆମ ସିରରେ ବସାଇଲେ । ମଟର ସାଇକେଳରେ ସର୍ଜେଣ୍ଟ ଆଗରେ ଚାଲିଲେ ଓ ଭ୍ୟାନ ତାଙ୍କୁ ଫଳୋ କଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଲାଲ ବାଜାର କଣ୍ଠୋଲ ରୁମରେ । ସେଠି ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଏଫ.ଆଇ.ଆର.ଦାୟାର କଳି ଓ କହିଲି ଯେ ମୁଁ କଟକରୁ ଆସିଛି ଏଠି ସାଇବସି କଲେଜରେ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ଆମ କଲେଜର ମେସି ଆମହର୍ଷଶ୍ରୀରୁ ଯିବି । ପୁଲିସଭ୍ୟାନ ମୋ ଗ୍ରଙ୍କ ସହ ମୋତେ ଆମ ମେସରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ସେମାନେ ସେଇଠି ରହିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଉଭମ ମଧ୍ୟମ ତ ଦିଆୟାଇଥିବ ଓ ଆଉ କିଛି ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିବ । ବୋଉ କଥା ମନେପଡ଼ିଲା । ସେ ସବୁବେଳେ କହୁଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଜଗଳ ବା ମରୁଭୂମିରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ବିପଦରେ ପଡ଼ିଲେ ମୋତେ ନୃସଂହ ରକ୍ଷା କରିବେ ।

ମୋର ଆଡ଼ରେନ୍ ତର କଥା କହିଲି

ମେସରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚେ ତ ଦେଖେ ଜଗଦୀଶ୍ୱର ବାବୁ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ସେ ମୋ ଉପର କ୍ଲାସରେ ରେଡ଼ିଓ ପିଙ୍କିଚ୍ଚ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କର ସିର୍ବଥ ଇନ୍ଦ୍ରର । ନରେଶ ନାୟକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ସିର୍ବଥ ଇନ୍ଦ୍ରରରେ ଆୟୋଜନିତ ପିଙ୍କିଚ୍ଚ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ହାଓଡ଼ା ଷେସନର ହାତଟଣା

ବିହାରୀ ରିକ୍ତାବାଲାଙ୍କର ଗୁଣ୍ଠାମାନଙ୍କ ସହ ସହାୟତରା ଥାଏ । ତମର ଭାଗ୍ୟଭଳ । ତମେ ବଞ୍ଚିଗଲ ।

ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ମେସରେ ଗରମ୍ ଗରମ୍ ପୁରି ଓ ତରକାରୀ ଖାଇ ଜଗଦୀଶ ବାବୁଙ୍କ ସହ କଲେଇକୁ ଗଲି । ସେ ମତେ ପୋଷିଗ୍ରାହୁଏଟ ସାଇନ୍ସ କାଉନ୍‌ସିଲକୁ ନେଇ ମୋର ଆଡ଼ମିସନ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ କରାଇନେଇ ତାଙ୍କ କ୍ଲାସକୁ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ଯିଥି ଉପରରେ ମୋର କ୍ଲାସମେଟମାନଙ୍କ ସହ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ ହେଲି ଓ ଧାକ ଜମେଇବାରେ ଲାଗି ଗଲି । ରାଜେଶ୍‌ଵର ମିତ୍ର ମୋତେ ପୁଣିଥର ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲା ।

ଜଗଦୀଶ ବାବୁ ଆଉ ନାହାଁଛି । ସେ ନେସନାଲ ପିଛିକାଳ ଲାବୋରେଟେରୀରେ କାମ କଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ଗୋଟିଏ କାଶ୍ତୀର ଝିଅକୁ ବାହାହୋଇଥିଲେ । ତା'ନଁ ସରୋଜିନୀ ପଣ୍ଡିତ । ତା ବାପା ଏ.ଡି ପଣ୍ଡିତ ସେତେବେଳେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର କୃଷି ମନ୍ଦିରାଳୟର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥିଲେ । ବାହାଘରର ଅଛି କେତେବର୍ଷ ପରେ ସେ ଦିହେଁ ଅଷ୍ଟେଲିଆ ଗଲେ । ସେଇଠି ଜଗଦୀଶ ବାବୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ନରେଶ ନାୟକ ରାଉରକେଲା ଶିଳ୍ପୀ ପ୍ଲାଣ୍ଟରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ ସେଇଠୁ ଜଣେ ବଡ଼ ଇଂଜିନିୟର ଭାବରେ ଫେନ୍‌ସବ ନେଇ ଥିଲେ । ସେ ଏବେ ରାଉରକେଲାରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଆମ ମାଥମେଟିବ୍ ପ୍ରଫେସର ବାମାଚରଣ ଦାସଙ୍କର ସେ ଜୋଇଁ । ପରେ ମୋର ବାହାଘର ପରେ ସେ ମଧ୍ୟ ମୋର ବନ୍ଦୁ ବାନ୍ଦବ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କ ଭଉଣୀ ତିରୁର ପିଇସି ପୁଅ ବାଜିଭାଇଙ୍କୁ ବାହା ହୋଇଥିଲା । ମାମା ବୁଆବୋଉ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଥିଲା । ସେ ଆଉ ନାହିଁ ।

ଆମ କ୍ଲାସରେ ବଜଳା ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ପିଲାଥିଲେ । ତାମିଲନାଡୁର ଶକ୍ତରହ, ଆଶ୍ରର ଏମ.କେଶବ ରାଓ, ଆସାମର ନରେନ୍ଦ୍ର ଚୌଧୁରୀ ଓ ଓଡ଼ିଶାରୁ ମୁଁ । କ୍ଲାସରେ ବେଶ ଜମୁଆଏ । ମୁଁ ଟିକିଏ ବଜଳା ଜାଣିଥିଲି । କଳିକତାରେ ରହି ବଜଳା ଶିଖିବାରେ ଲାଗିଲି ।

ଭଦ୍ରକର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦାସ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ପିଛିକୁ ଅନର୍ଥ ପଢ଼ୁଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପରି ସେକେଣ୍ଟ କ୍ଲାସ ଅନର୍ଥ ପାଇଲା । କଳିକତାରେ ପିଓର ପିଛିକୁରେ ନାଁ ଲେଖାଇଲା । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ପିଲା ସତୀଶ ଆଚାର୍ୟ କଳିକତାର ପ୍ରେସିଡେନସି କଲେଇରେ ବି.ୱେଦି ପଢ଼ୁଥିଲା । ସେଠୁ ବି.ୱେଦି ଅନର୍ଥ ପାଶ୍ କରି ସେ ମଧ୍ୟ ସାଇନ୍ସ କଲେଇରେ ଏମ.ୱେଦି ପଢ଼ିଲା ପିଓର ପିଛିକୁରେ । କିଛିଦିନ ପରେ ବାଜାଲୋରରେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇନ୍ଡସ୍ଟ୍ରିଯୁଟ ଅଥ ସାଇନ୍ସରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାଲ ଇଂଜିନିୟରିଂ ପଢ଼ିବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ସେଠାରୁ ପାଶକରି ସେ ଅଳ୍ପ ଇଣ୍ଡିଆ ରେଡ଼ିଓରେ ଇଂଜିନିୟରି ହୋଇଥିଲା । ସତୀଶ ଘର ମୟୁରଭଞ୍ଜରେ । ସେ ଅଛବ୍ୟସରେ ସଂସାରର ବିଦ୍ୟାଯ ନେଇ ଚାଲିଗଲା ।

ସାଇନ୍ସ କଲେଜର ପୂରା ନାଁ ହେଲା ଉତ୍ତନିଭବୀତି କଲେଜ ଅପା ସାଇନ୍ସ
ଆଏ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି । ଏହା ଅସର ସର୍କାରୀ ରୋଡ଼ରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅପର ସର୍କାରୀ
ରୋଡ଼ର ବର୍ଷମାନ ନାଁ ହେଉଛି ଆଚାର୍ୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ରୋଡ଼ । ସାଇନ୍ସ କଲେଜର
ବାଁ କଢ଼ରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୋଷ ଇନ୍ଡ୍ରିୟାଲ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ରୋଡ଼ । ସାଇନ୍ସ କଲେଜର
କରୁଥୁଳେ । ଯଦିଓ ଦୁନିଆ ଆଖିରେ ମାର୍କୋଣ୍ଡ ଥିଲେ ଓୟାରଲେସର ଉଦ୍ଭବକ, କିନ୍ତୁ
ପ୍ରକୃତରେ ଓୟାରଲେସର ଉଦ୍ଭବକ ଥିଲେ ସାର ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ।

ସାଇନ୍ସ କଲେଜର ବିଭିନ୍ନ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ହେଲେ- ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅପା
ଆୟାଏଡ଼ ସାଇକୋଲୋଜି, ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅପା ଆୟାଏଡ଼ ମାଥମେଟିକସ, ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ
ଅପା ପିଓର କେମିସ୍ଟ୍ରୀ, ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅପା ଆୟାଏଡ଼ କେମିସ୍ଟ୍ରୀ, ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅପା ପିଓର
ପିଜିକ୍ସ, ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅପା ଆୟାଏଡ଼ ପିଜିକ୍ସ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଲ୍ ଅପା ରେଡ଼ିଓ ପିଜିକ୍ସ ଆଏ
ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ସ ଏବଂ ସାହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଲ୍ ଅପା ନିଉକିଯର ପିଜିକ୍ସ ।

ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅପା ଆୟାଏଡ଼ କେମିସ୍ଟ୍ରୀରେ ଡେଙ୍କାନାଲର ଦାଶରଥ ମିଶ୍ର
ପ. ଏଚ. ଡି ପାଇଁ ଗବେଷଣା କରୁଥୁଲେ । ରଜନୀ ଭୂଷଣ ପାଣି ରେଭେନସା କଲେଜରୁ
କେମିସ୍ଟ୍ରୀରେ ବି. ଏସ୍ ସି ଅନର୍ଥ ପରେ ଏଠି ଆୟାଏଡ଼ କେମିସ୍ଟ୍ରୀରେ ଏମ. ଏସ୍ ସି ପଢ଼ୁଥୁଲେ ।
ସେ ଆମ ମେସରେ ମୋର ବୁମମେର ଥିଲେ । ଦାଶରଥ ବାବୁ ଜଣେ ଭଲ ଗାମିଷି
ଥିଲେ । ସେ ନାହାଁନ୍ତି କି ରଜନୀ ବାବୁ ନାହାଁନ୍ତି । ରଜନୀବାବୁ ସତ୍ୟ ସାଇ ବାବାକର
ଜଣେ ବଢ଼ ଭବ୍ର ଥିଲେ ।

ରେଭେନସା କଲେଜର ପୁରୁଣା ପିଜିକ୍ସ ପ୍ରଫେସର ତକ୍କର ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କ
ପୁଅ ତାରାକାନ୍ତ ଦାସ ଏଠି ନିଉକିଅର ପିଜିକ୍ସରେ ଏମ. ଏସ୍ ସି ପଢ଼ୁଥୁଲେ । ସେ ଏବେ
ଆମେରିକାରେ ରହୁଛନ୍ତି । ସେ ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରଭାତ ନଳିନୀ ଦାସଙ୍କ ସାନ ଭାଇ ।
ଆମେରିକାରେ ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହିସାବରେ ବେଶ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି ।

ଆମ ରେଡ଼ିଓ ପିଜିକ୍ସରେ ପ୍ରଫେସରମାନେ ହେଲେ ପ୍ରଫେସର ଏସ. କେ. ମିତ୍ର,
ପ୍ରଫେସର ଜେ. ଏନ. ଭର, ପ୍ରଫେସର ଅରୁନ ଗୌଧୁରା, ପ୍ରଫେସର ଜି. ଏସ. ସାନ୍ୟାଳ,
ପ୍ରଫେସର ସୁଧାଂଶୁ ଦେବ ଓ ପ୍ରଫେସର ଜେ. ଏସ. ଚାଟାର୍ଜୀ । ପ୍ରଫେସର ମିତ୍ର ଥିଲେ
ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର । ସେ ଅସର ଆଚମଣିଅରରେ ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ଗବେଷକ ।

ପିଓର ପିଜିକ୍ସ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟନ ବୋଷ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ
ପଡ଼ାଉଥୁଲେ । ସେ ଥିଲେ ଜ୍ଞାନ ପାଗଳ । ଦିନେ ଦିନେ କ୍ଲାସକୁ ଆସିବେ କେବଳ ଗେଞ୍ଜ
ପିନ୍ଧି । ପଞ୍ଜାବିଟା ଜାନ୍ମରେ ଝୁଲୁଥୁବ । ତାଙ୍କୁ ଆମେ ମାତ୍ରର ମୋଶାଏ ବୋଲି ତାଙ୍କୁଥୁଲେ ।
ସେ ଚମକାର ବେହେଲା ବଜାଉ ଥିଲେ । ପୂର୍ବବଙ୍ଗର (ବର୍ଷମାନ ବାଜାଲା ଦେଶ) ତାଙ୍କା

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ସେ କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଥିଲେ । ସାର ସି.ରି. ରମଣ କଲିକତାରେ ଆସିଥାଏ ଆକାଉଟାଷ ଜେନେରାଲ ଥିଲାବେଳେ ବୋଷ ଇନ୍ଡ୍ରିୟଟରେ ଓ ସାଇନ୍ସ କଲେଜର ପିଓର ପିଚିକ୍ର ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିଲେ । ଆପ୍ନା ଏଡ୍ ପିଚିକ୍ରର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ ପ୍ରଫେସର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି । ସବୁବେଳେ ଧଳା ଧୋତି ଓ ପଞ୍ଜାବି ପିଛୁଥିଲେ ।

ଏହି ହେଲା ସାଇନ୍ସ କଲେଜର ଔଡ଼ିହ୍ୟ । ଏହା ତୁଳନାରେ ବନାରସ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପିଚିକ୍ର ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ କାଲିର ସଂଘ । କଲିକତାର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ବିରିନ୍ଦ ଦିଗରୁ ଅଭିଷ୍ଠତା ବନାରସରେ ମିନିନଥାତା । ତେଣୁ ଭଲ ହେଲା ଯେ ମୁଁ କଲିକତାରେ ପଢ଼ିଲି ।

ମାନ୍ଦର ସମୟ

ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟନ ବୋଷ ଆମକୁ ବଜଳାରେ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଥୁଅରିଟିକାଲ ପିଚିକ୍ରରୁ କିଛି ନପଡ଼ିଲେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ସରେ ମୂଳଦୁଆ ଭଲ ହୁଏ ନାହିଁ । ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ ସେବିନ ଥୁଅରିଟିକାଲ ପିଚିକ୍ରରୁ ବୋଷ ଆଇନ୍ସାଇନ ଷାଟିଟିକ୍ ବିଷୟରେ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଆମେ ସବୁ ଆଶ୍ୟର୍ୟ ହୋଇ ଚାହେରିଥାର ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ ଏତେ କିଟିମିଟିଆ ବିଷୟକୁ ବଜଳାରେ ପଡ଼ାଇବେ କିପରି ? ସେ ଆରମ୍ଭକଲେ ଆମେ କ୍ଲାସରେ ଯେତେ ଜଣ ଥାଏ, କେବଳ କେଶବ ରାଓ ଛଡ଼ା ଆଉ ସମସ୍ତେ ବଜଳା ଜାଣୁ । ତଥାପି ବିଚାରା କେଶବ ରାଓକୁ ବଜଳା ଶିଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କେବଳ ପ୍ରଫେସର ବୋଷଙ୍କ କ୍ଲାସ ଆଟେଣ୍ଡ କରିବାକୁ । ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ ପଡ଼ାଉଥାନ୍ତି । ପାଟିରେ ବାଟୁଳି ବାକୁ ନଥାଏ । ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଶର ବଜଳାରେ ଆସି ଯାଉଥାଏ କେବଳ ଅଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ଛାଇବାକୁ । ଡ୍ରାଙ୍କ, ଏନର୍ଜି ଓ ପାଞ୍ଚାର ପ୍ରତ୍ୟକଟି ଶର ପାଇଁ ବଜଳା ଶର ଅଛି । ମନକୁ ମନ ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟଙ୍କ ଭାଷାରେ ଆସି ଯାଇ ଥାଏ । ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ ପଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ଦୋହରାଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକଟି ବାକ୍ୟ ବୁଝିପାରି ଆମେ ମୁଣ୍ଡ ଚୁଣ୍ଗାରୁ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ କେଶବ ରାଓ ତାର ଦକ୍ଷିଣିଆ ତଙ୍ଗରେ ମୁଣ୍ଡକୁ ବାଁରୁ ତାହାଣ ଓ ତାହାଣରୁ ବାଁକୁ ହଲାଉ ଥାଏ । ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ ଭାବିଲେ ଯେ ରାଓ ବୋଧହୁଏ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଯେତେଥର ବୁଝାଉ ଥାନ୍ତି ରାଓ ସେତେ ଯୋଇରେ ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ହଲାଉ ଥାଏ । ଶେଷରେ ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ କହିଲେ “ବାବାରା, କିଜରେ ତୋମାଦେର କେ ବୋହାବୋ ଜାନିନା ।” ମୁଁ ସେତେବେଳେ କମ୍ପ୍ୟୁନିକେସନ ବିଷୟରେ ବେଶୀ କିଛି ଜାଣିନଥାଏ । ତଥାପି ସାଧାରଣ ଜଥାରୁ ଅନୁମାନ କରି କହିଲି “ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ, ଆମରା ସବୁ ବୁଝିତେ ପାରିଛି ଓ ରାଓ ମଧ୍ୟ । ଓକେ ଜୀବେ କରୁନ୍ତ । ଓ ଠିକ୍ ବୋଲବେ ଯେ ଓ

ବୁଝିତେ ପାରଛେ ।” ମୁଁ ଏକଥା କହିଲା ବେଳେ ରାଓ ତା’ ମୁଣ୍ଡକୁ ସେଇ ଷାଇଲିରେ ହଲାଇ ମୁରକି ମୁରକି ହସିଲା । ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ ପଚାରିଲେ “କି ରାଓ ତୁମି ବୁଝିତେ ପାରଛ ?” ରାଓ କହିଲା “ହଁ । ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ” ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ କହିଲେ “ବେଁତେ ଗେଲମ୍” ମୁଁ କହିଲା “ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ, ଆମରାହଁ । ବୋଲବାର ସମୟ ମାଆଟା କେ ଯେବାବେ ନାଡାନ୍ତ, ରାଓ ଠିକ୍ ତାର ଉଲଟା ଭାବେ ନାଡାଏ । ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତେ ସବାଇ ଏରକମ୍ କରେ ।” ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟ କହିଲେ “ତାଇନୀକି ? ତୁମି ମହାତି, ବେଶ୍ ଅଛ । ତୋମାର ବ୍ୟାପାର ଟା ଇ ଆଳାଗା” ତାପରେ କ୍ଲାସ୍ ଚାଲିଲା । ସତ୍ୟବ୍ରତ କହିଲା “ବ୍ୟାଟା ବିଲାହ ଉଡ଼େଇ ଜନ୍ୟ କ୍ଲାସରେ ଟିସଟରବାନସ୍ ହଲ ।” ଖାଲି ସତ୍ୟବ୍ରତ କାହିଁକି ? ସବୁ ବଜାକା ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ କହନ୍ତି ଉଡ଼େ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ କହନ୍ତି ବିଲାହ ଉଡ଼େ ।

କେଣବ ରାଓ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଚିପ୍ ଓ ଯାରଲେସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରଭାରତର ଭାବରେ ପେନସନ ନେଇଲା । ଆମାର ବାହାଘର ପରେ ଆମେ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ମାନ୍ଦର ମୋଶାୟଙ୍କୁ ପ୍ରଶାମ ଜଣାଇବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେତେବେଳେ ସେ ଥାତି ବିଶ୍ୱଭାରତୀର ଭାଇସ୍ ଚାନ୍ଦେଲେର । ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ଚିହ୍ନ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପରେ ଛୋଟ ମାମୁଁଜାହ (ତିନ୍ଦୁର ଛୋଟ ମାମୁଁ) ଚିହ୍ନାଇ ଦେଲାରୁ ଚିହ୍ନିଲେ ଓ କହିଲେ ଛାତ୍ର ଆମାର ଯେ ରକମ୍ ଆଛେ । ଏବେ (ତିନ୍ଦୁକୁ ଅନେଇଁ) କୋଥିଥେବେ ପେଲେ ? ଛୋଟ ମାମୁଁଜାହ କହିଲେ “ଏ ଆମାର ଭାନଙ୍ଗ । ମିନ୍ନୁ ଓ ନବର ଛୋଟ ମେଏ । ଏଇ ମାତ୍ର ଦିନ ପନରେ ଆଗେ ବିଯେ ହେବେ ।” ବୋଷ୍ ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ ଷାଟିଟିଙ୍କ

ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ ଓ ବୋଷ୍ ଦିହେଁ ଯେତେବେଳେ ବୋଷ୍ ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ ଷାଟିଟିଙ୍କ ଥୁରିକ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇଲେ, ତା ପୂର୍ବରୁ ଦିର୍ହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚିଠି ଲେଖାଲେଖି ଚାଲିଥିଲା । ବୋଷ୍ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ କିନ୍ତୁ ନାଁଟା ଆଗେ ରହିବ । ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ ଲେଖିଲେ ତାହା କିପରି ହେବ ? ଏହିପରି ଚିଠି ପତ୍ର ଦିନିକିଆ ହେବାପରେ, ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ କହିଲେ ଯେ ଇଂରାଜୀ ଅକ୍ଷର ମାଳାରେ ଆଗେ ଆସିବ- ବି- ତାପରେ ଦୁଇଟି ଅକ୍ଷର ପରେ ଆସିବ- ଇ- । ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ କୁ ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖିଲାବେଳେ -ଇ-କୁ ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ ତାଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିତିଲେ । ଦୁଇ ବହୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୁଝାମଣା ହୋଇଗଲା । ଶେଷରେ ଥୁରିର ନାଁ ହେଲା ବୋଷ୍ ଆଇନ୍ଦ୍ରଷାଇନ୍ ଷାଟିଟିଙ୍କ । ଏଥରୁ ବୋଷଙ୍କ ନମ୍ରତାର ସୂଚନା ମିଳେ ।

ବୋଷଙ୍କ ଭଳି ମିନ୍ତ୍ର ବା ସାହାକିଏ ଏତେ ଭଲ ପଢାଉନଥିଲେ । ମିନ୍ତ୍ରଙ୍କ ପାଟିତ କ୍ଲାସରେ କାହାରିକୁ ଶୁଭେନାହିଁ । ସେ ବା କେତେବେଳେ କେମିତି କ୍ଲାସ ନିଅନ୍ତି । ସାହା

କ୍ଲାସକୁ ଆସନ୍ତି ଜଣେ ରିସର୍ ଆସିଥାଏ ସହିତ । ସାହା ବସନ୍ତ ତାଙ୍କ ନୋଟ ବହି ଧରି । ରିସର୍ ଆସିଥାଏ ପଡ଼ାନ୍ତି । ପି.ସି.ମହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଭଲ ପଡ଼ାଉଥିଲେ ।

ରେଡ଼ିଓ ପିଛିକୁର ପ୍ରଫେସର ଜେ.ୱନ.ରଥ ଖୁବ୍ ଭଲ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘର ଚନ୍ଦନ ନଗର । ସେ ସବୁଦିନେ ତେଳି ପ୍ୟାସେଂଜରୀ କରାନ୍ତି । କି.୬ସ ଚାଟାର୍ଜି ଓ ଜେ. ଏସ ସାନ୍ୟାଳ ମନ୍ଦ ପଡ଼ାଉନଥିଲେ । ପରେ ସାନ୍ୟାଳ ଖଢ଼ଗପୁର ଆଇ.ଆର.ଟିର ତାରେକୁର ହୋଇଥିଲେ । ସୁଧାଂଶୁ ଦେବ ଭଲ ପଡ଼ାଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କଥା କ୍ଲାସରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଭନଥିଲା ।

ଥରେ ପ୍ରଫେସର ଉରଳ ସଂଗେ କଲିକତା ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ଦେଖାହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ଅନଗୁଳ ଏସ.ଆର.ସିର ତିରେକୁର ଥାଏ । ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଉଥାଏ ପ୍ଲାନିଂ କମିଶନର ଗୋଟାଏ ଡ୍ରାଙ୍କିଂସ୍ ମିଟିଙ୍ଗରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ସିଧା ପ୍ଲାଇର ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ନଥାଏ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ କଲିକତା ଯାଇ ସେଠାରୁ କାରାଭେଲ ପ୍ଲାଇଟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ମୁଁ କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚି ମୋ ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ଲାଇଟ କନପର୍ମ କରିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଦେଖିଲି ପ୍ରଫେସର ଉର ବସିଛନ୍ତି । ବେଶ ଖାତି ଯାଉଥାନ୍ତି । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ କି ବାଇଶ ବର୍ଷପରେ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ । ମୁଁ ପାଦ ଛୁଇଁ ପ୍ରଶାମ କଲି । ମୋତେ ଚିହ୍ନ ନପାରି କହିଲେ “ତୁମି କେ ?” ମୁଁ କହିଲି “ଆମି ମହାନ୍ତି, ଆପନାର ପୁରାନେ ଛାତ୍ର ।” ଏଥର ଠିକ୍ ଚିହ୍ନିଲେ ଓ ହସିକରି କହିଲେ “ଓ, ବିଭୂତି ମହାନ୍ତି, ତୁମିର ସେକେଣ୍ଟ ବ୍ୟାଚେ ଛିଲ । ଆମାର ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ର । କୋଆଏ ଯାଇ ବାବା ?” ମୁଁ କହିଲି “ନା ମାତ୍ରର ମୋଶାୟ, ଆମି ଆଖନ୍ ଓଡ଼ିଶା ଷେରରିସୋର୍ ସେଣ୍ଟର ଫର ଆଢ଼ଳଟ ଏହୁକେସନର ତିରେକୁର । ଅନଗୁଳେ ଥାକି ।” ତାପରେ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇ ମୋତେ ଅନାଇଲେ ଓ କହିଲେ “ସେକି ? କୋଆଏ ଯେ ତୁମି ଆକଟା କଷତ୍ୟୁତ ଗ୍ରହେର ମତନ ଘୁରେ ବେଡ଼ାଇ, ଆମି ଜାନିନା ।” ତାପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସବୁ କହିବାକୁ, ସେ ଖୁସି ହେଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ସେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଗଲେଣି । ଏକାଟିଆରାତିରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅସୁବିଧା ଲାଗିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଉଭ.ପି.ୱେ.ସି ଗେଣ୍ଟ ହାଉସରେ ଛାତ୍ରିଦେବି । ମୁଁ କହିଲି “ମାତ୍ରର ମୋଶାୟ, ଆମାର ଯାଓ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ ଆସବେ ଇଉ.ପି.ୱେ.ସି । କୋନୋ ଅସୁବିଧା ହବେ ନା ।” ମୁଁ ଟାଙ୍କି କରି, ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଆଗେ ଛାତ୍ରିଲି । ମୁଁ ବିଦାୟ ନେଲାବେଳେ ମାତ୍ରର ମୋଶାୟ କହିଲେ “ତୁମି ଯେ ସପାରି ସୁର ପରେଛ, ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ସ୍ଵାର୍ଗ ଦେଖାଯାଇ । ଅବଶ୍ୟ ଛାତ୍ର ଥାକା ସମୟେ ଓ ତୁମି କିନ୍ତୁ କମ ସ୍ଵାର୍ଗ ଛିଲେ ନା ।” ସେ ଆଉ ନାହାଁନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭଲିଆ ଛାତ୍ରବସ୍ତନ ଶିକ୍ଷକ ଆଜିକାଲି ମିଳନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପ୍ରଫେସର ଉଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଗୋମାଣ୍ଡିକ ଥିଲେ । ସେ କଳିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟର ପିଅର ପିଜିକ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଘବେଷଣା କରିଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କର ରିସର୍ସ ଆସିଥାଏ ଥିଲେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତନ ଗାୟିକା ତୁଷାରକଣା ଉଚ୍ଚ । ହୃଦୟକୁ ଭାଣିଥିବା ଓ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଦିନେ ସଂଧାବେଳେ ପ୍ରଫେସର ଉଚ୍ଚ ତୁଷାରକଣାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲେ “ତୁଷାର ଆମରା ତ ଆକ୍ଷ ସଂଗେ କାଇଁ କରଛି । ଏବାର ବିଷେ କରିଲେ କିରକମ୍ ହେ ?” ତୁଷାରକଣା କୁଆଡ଼େ ଲାଭକୁଳୀଲତା ପରି ଲାଭରେ ମରକି ପଡ଼ି ପ୍ରଫେସର ଉରକ ବାହୁ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସିଲେ । ମୌନଂ ସନ୍ଧତି ଲକ୍ଷଣଂ । ପରେ କିଛି ଦିନ ପରେ ବାହାଘର ହେଲା । ପ୍ରଫେସର ଉରକ ଛାଡ଼ି ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ତୁଷାରକଣାଙ୍କ ଭାଣିଥିଲି ରେଡ଼ିଓରୁ ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟର କୀର୍ତ୍ତନ ଶୁଣି ।

ଆମ ସାଇନ୍ସ କଲେଜରେ ଆସାମରୁ ବହୁତ ପଳା ପଢୁଥିଲେ । ଆମ କ୍ଲାସରେ ନରେବ ଚୌଧୁରୀ, ଆୟାଏତ୍ତ ପିଜିକ୍ ରେ ବନକିତ ତାକୁକଦାର, ଜିଓଗ୍ରାଫିରେ ମାଖବଳାଳ ଦାସ ଓ ଉବେଶ ଦେବ ଚୌଧୁରୀ, ପିଅର ପିଜିକ୍ ରେ ଝଳ ଝୁଲ ଭରାଳୀ, ପିଅର କେମିସ୍ଟ୍ରିରେ ଭୁବନ ବୋରା ଇତ୍ୟାଦି । ଝୁଲ ଝୁଲ ଭାରି ପାଇଲି ଛିଅ । ତା’ର କିଛି ଛନ୍ଦ କପଟ ନ ଥିଲା । ଥରେ ମତେ ଆସି କହିଲା “ମହାତ୍ମି, ଭାଣିକୁ ଆମ ଆସାମରେ ଝିଅମାନେ କାମାକ୍ଷା ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପୂଜାକରି ମନ୍ଦାର ପୂଜା ଶୁଣାଇ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବଶକରି ନେଇଯାଆଏ । ସେଠି ତାକୁ ବାହାହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।” ମୁଁ ତୋ ଭଳିଆ ଗୋଟାଏ ଓଡ଼ିଆ “ଲରା”କୁ “ପୁଅ” ବାହା ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ମୁଁ କହିଲି “ମୁଁ ଶିବରତ୍ନ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ । ତୋର ସବୁ ବଶକରିବାର କିମିଆକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବି । ରକ୍ଷା ହୋଇଛି ତୁ ମୋଭଳିଆ ଗୋଟାଏ ଲରା ଚାହୁଁ । ମୋତେ କୁହେଁ ।” ଝୁଲ ଝୁଲ କହିଲା “ନାହିଁ, ମୁଁ ତୋତେ ଚାହେଁ ।” ଉରର ପାଇଲା “ତାହାହେଲେ ତୁ ଅପେକ୍ଷା କର । ଶାଠିଏ ମହଣ ଯିଅ ପୋଡ଼ି ହେବ ମୁଁ ବାହାହେବି ।” ସେତେବେଳକୁ ମୋତେ ମୋତେ ୨୧ ବର୍ଷ । ଝୁଲ ଝୁଲ କହିଲା ଯେ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି ଆଉ କ’ଣ ଏଠି ବାହାହୋଇ ବିହୁ ନାଚ କରିବୁ ନାଁ ପାଠ ପାଢ଼ିବୁ ?

କଲେଜ ଛାଡ଼ିବା ପରେ ତା ସାଇରେ ଆଉ ଦେଖାହୋଇ ନାହିଁ । ମୋ ସାନ୍ତ୍ଵିଅ ଝୁକୁର ବାହାଘର କଥା ନେଇ ଗୋହାଟିରେ କିଛିଦିନ ଥିଲାବେଳେ ତା ଖବର ନେଇଥିଲି । ଶୁଣିଲି ତା’ର ଗୋଟିଏ ଆଖି ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାକୁ ଖବର ଦେଲି ମୋତେ ଆସି ଦେଖାକରିବାକୁ । ଆସିଲା ନାହିଁ । ମନେହୁଏ ସେ ଦିନର ଅଭିମାନ ତା ମନରେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ରହିଥିଲା ।

ଏଇଠି ପ୍ରଥମେ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଶିଖିଲା

କେତେକଙ୍କର ଧାରଣା ଯେ ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜରେ ଗୀତ ନାଚର ଚର୍ଚା ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଭୁଲ ଧାରଣା । ଆମ ମୁୟକିକ ସ୍କୁଲରେ ରାତିମତ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଂଗୀତ ଓ ନଜକୁଳ ଗୀତରେ ଚର୍ଚା ହୁଏ । କବି ନଜକୁଳ ଉସ୍ତାମଙ୍କ ପୁଅ କାହିଁ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଆମ କଲେଜରେ ପଢୁଥିଲା । ଚମକ୍ଷାର ଉଲ୍ଲେଖନିକ ଗିଟାର ବଜାଉଥିଲା । ମୁୟକିଯର ପିତିକୁରେ ସେବଗୁପ୍ତ ଓ ପିଅର ପିତିକୁରେ ତୁହିନା ଭଲ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଂଗୀତ ସଂଗେ ନାହିଁ । ତା'ର “ନୃତ୍ୟର ତାଳେ ତାଳେ, ହେ ନଚରାଇ” ଗୀତ ସାଙ୍ଗରେ ନାଚକୁ ମୁଁ ଭୁଲିପାରିନାହିଁ । ସେ ଏବେ ଆମେରିକାରେ ଗୋଟାଏ ତାନ୍ୟ ସ୍କୁଲ ଖୋଲି ସେଠାରେ ରହୁଛି । ପରେ ଖବର କାଗଜକୁ ଦେଖିଲି ଯେ ସେ ଆଉ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏଇଠି ପ୍ରଥମେ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଂଗୀତ ଶିଖିଲି । “ଏଇ କରେଛ ଭାଲ, ନିତୁର ହେ, ଏଇ କରେଛ ଭାଲ” ମୋର ପ୍ରଥମ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଂଗୀତ । ଏ ଗୀତ ଗାଇଲାବେଳେ ମୋର ଆମ କଲେଜ କଥା ମନେପଡ଼େ ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ମନେପଡ଼େ ଶୁକାର ମାଂସ ତରକାରି ଓ ନରେନ୍ଦ୍ର ଚା । ଗଢ଼ିଜଗର ଶୁକଦେବା ଦାସ ପ୍ରଫେସର ମିତ୍ରଙ୍କର ପିଅନ୍ ଥିଲା । ତାକୁ ସମସ୍ତେ ତାକୁଥିଲେ ଶୁକା । ସେ ବରାବର କୁଟି ଓ ମାଂସ ତରକାରି କରି ଆମ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୁଆଏ । ଅବଶ୍ୟ ପଇସା ନିଏ । ତା କୁଟି ଯେପରି ଖାତ୍ରା, ମାଂସ ତରକାରି ସେଇଭଳିଆ ସୁଆଦିଆ, ପାଟିରୁ ଅବୁଚି ଛାଡ଼ିଯିବ । ନରେନ୍ଦ୍ର ଚା ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି । ସେ କେବଳ ଧରି ସିଧା ଆସିଯିବ ଲାବୋରେଟେରୀକୁ ଓ କହିବ “ଆମାର ଚା ସେଶାଳ ଚା । ଖାବେନ୍, ଦିତେ ପାରି ।”

ପିଥଥ ଇଯରର ସବୁ ପୂର୍ବ କମିଶଳା ସିକ୍ତଥ ଇଯରରେ । ନରେନ୍ଦ୍ର ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଆସିଗଲା ପାଇନାଲ ପରୀକ୍ଷା । ମୁଁ ପରୀକ୍ଷା ଦେଲି । ଗୋଟାଏ ପେପରରେ ମୋର ଏପରି ଖରାୟ ହେଲାଯେ ମୁଁ ଭାବିଲି ଥାର୍ଟ କ୍ଲାସ ମିଲିଯିବ । ସେ ଦିନ ସକାଳେ ଆସି ମାଇକ୍ରୋଭାରେ ପେପର ଦେଲାବେଳେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନାତ୍ମକା ଅନ୍ୟ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନାତ୍ମକାର ଉରର କିଛି ମନେପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ପରୀକ୍ଷା ଦେଲି ନାହିଁ । ଦ୍ରୁପ କରିଦେଲି । ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଟିଏ ଟେକିଗ୍ରାମ ପଠାଇ, ସେଦିନ ରାତିରେ ପୁରୀ ଏକପ୍ରେସରେ କଳିକତା ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲି ପୁରୀ । ରଜନୀ ବାବୁ ମୋତେ ହାଓଡ଼ା ଷେସନରେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ବାପା ସେତେବେଳେ ପୁରୀର ଏହାଇର ସୁପରିଂଚେନ୍ସେ ଥା’ନ୍ତି ।

ତା' ପରଦିନ ସକାଳେ ପୁରୀରେ ପହଞ୍ଚି ବାପାଙ୍କ ବସାକୁ ଗଲି । ବାପା ମୋତେ ଦେଖି ବ୍ୟପ୍ତ ହେଲେ । କହିଲେ “ପରୀକ୍ଷାଟା ଦେଇ ଦେଇ ଥା’ନ୍ତି । ଯାହା ହୋଇଥାତା ।” ମୁଁ କହିଲି “ଏମ୍ ଏସିରେ ଥାର୍ଟ କ୍ଲାସ ପାଇବା ଅପେକ୍ଷା ଫେଲ ହବା ଭଲ । ମୁଁ କିଛିଦିନ ପୁରୀରେ ରହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁଳେ ବୁଲାବୁଲି କଲେ ମୋ ଦେହ ଭଲ ହୋଇଯିବ ଓ ମୁଁ ପୁଣି

ଜୀବନାରୀ ମାସରେ ଫେରିଯିବି କଲିକତା ।” ବାପା କହିଲେ “ମୁଁ ତ ତିସେମର ଶେଷରେ ପେନସନ ନେବି । ହଉ, ସବୁ ପ୍ରଭୁର ଜଙ୍ଗା ।”

ବାପାଙ୍କ ବସାଟା ଥିଲା ଠିକ୍ ଦିଗବାରେଣୀ ଖୁଣ୍ଡ ପାଖରେ । ଏକଦମ ସମୃଦ୍ଧ କୁଳେ । ସମୃଦ୍ଧର ଲହରୀ ଶୁଭେ । ବାପା ଏକାଟିଆ ଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସବୁଦିନେ ସକାଳେ ସମୃଦ୍ଧ କୁଳେ ବୁଲେ ଓ ଘୂର୍ଯ୍ୟାଦୟ ଦେଖେ । ସଂଧାବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେଇ କଥା ।

ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦିନେ ବଡ଼ ଦେଉଳକୁ ଯାଇଥିଲି । ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କଲି । ଫେରିଲାବେଳେ ବର୍ତ୍ତର ବାଥେନା ବୋଲି ଜଣେ ପାର୍ଶ୍ଵୀ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦୋକାନ ଥିଲା । ସେଠି କ୍ୟାମେରା ମଧ୍ୟ ବିକ୍ରୀ ହେଉଥିଲା । ବାପା କହିଲେ “ଏ କୋଡାକ ଫୋଲିଟିକ୍ କ୍ୟାମେରାଟା କିଣିବୁ ?” ମୁଁ କହିଲି “ଦୁଇ ବର୍ଷ ଆଗେ ମୁଁ ଏହି କ୍ୟାମେରା କିଣିବା ବିଷୟରେ ତମକୁ ଚିଠି ଲେଖି ତମଠାରୁ ଗାଲି ଖାଇଛି । ମୁଁ ମୋଟେ କ୍ୟାମେରା କିଣିବି ନାହିଁ ।” ବାପା କହିଲେ “ସେଇ କଥାକୁ ମନେ ରଖିଛୁ ? ମୁଁ ତତେ ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମେରା ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ।” ମୁଁ କହିଲି ତାହାହେଲେ ସେଇ କୋଡାକ ବ୍ରାଉନିଂ ବହୁକ୍ୟାମେରାଟା କିଣିଦିଅ । ସେତେବେଳେ ତା ଦାମ ଥିଲା ତେରଶ ଟଙ୍କା । ବାଥେନା ସାହେବ ତାକୁ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କାରେ ଦେଲେ ଓ ଗୋଟାଏ ୨୨୦ ସାଇଜର ପିଲ୍ଲ କ୍ୟାମେରାରେ ଲୋଡ଼ କରିଦେଲା । ସର୍ବମୋଟ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ହିଁ ନେଲେ । ପିଲ୍ଲ ଲାଗି କିଛି ନେଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲି ।

ଓହା ବାରିରେ ଡଙ୍ଗାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିବିମ୍

ତା’ପର ଦିନ ସକାଳେ ସମୃଦ୍ଧ କୁଳକୁ ବୁଲିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଗୋଟିଏ ଚମକାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲି । ଗୋଟିଏ ମାଛଢଙ୍ଗା ସମୃଦ୍ଧକୁଳେ ଓଦା ବାଲି ଉପରେ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ମଙ୍ଗ ଧରି ନୋକିଆ ଠିଆ ହୋଇଛି, ତାର ଗୋଛିଆ ଗୋପି ପିନ୍ଧି । ସମୃଦ୍ଧରୁ ଲହରୀ ଆସି ବାଲିକୁ ଓଦା କରି ଫେରି ଯାଉଛି । ଓଦା ବାଲିରେ ଡଙ୍ଗାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିବିମ୍ । କିନ୍ତୁ କଳି ମୋ କ୍ୟାମେରାର ସଟର । ହଳଦିଆ ପିଲଟର ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲି । ମୋ କ୍ୟାମେରାରେ ହଳଦିଆ ପିଲଟର ଓ ପ୍ରୋଟେର୍ ଲେନ୍ସ ବି ଥିଲା । ଫଟାଫଟ ଫଟୋନେଇ ଆଠଟି ଯାକ ଏହୁପୋଇର ସାରିଦେଲି ଓ ବାଥେନା ସାହେବକୁ ନେଇ ଦେଇଦେଲି । ଦିନକ ପରେ ତାଳଠାରୁ ଫଟୋ ଆଣିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ସେ ସବୁଯାକ ଫଟୋ ଦେଖି ଖୁସି ହେଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ଏ ଡଙ୍ଗା ଫଟୋଟି ଭାରି ଭଲ ହୋଇଛି । କୋଡାକର ମାଗାଜିନକୁ ପଠାଅ । ମୁଁ ସେ ଫଟ୍ଟକୁ ଏହିଲାଗଇ କରି ପଠାଇଲି ଓ କୋଡାକ ତାକୁ ଛପାଇଥିଲା । ସେ କ୍ୟାମେରା ଏବେବି ମୋ ପାଖରେ ଅଛି ଓ ସେ ଫଟୋ ମଧ୍ୟ । ଖୋଜିଲେ ତା’ର ନେଗେଟିଭ ବି ମିକିବ ।

ବାପା ପୁରୀରେ ଥଳାବେଳେ ବୋଉ ପୁରୀ ଆସିନଥଳା । ଅଥବା ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ବିଷୟରେ ସେ ବହୁତ କିଛି ଜାଣେ । ପୁରୀ ସହର ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ । ତା'ର ପିଲାଦିନ କଟିଛି ପୁରୀ ସହରରେ ଓ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ । ତା'ବାପା ପୁଲିସ୍ ସବଳନସପେକ୍ଷର ଓ ଇନସପେକ୍ଷର ଥଳାବେଳେ ସେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ପୁରୀ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅରିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିଛି । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର କେଉଁ ପର୍ବରେ ଠାକୁର କି ବେଶ ଓ କିପରି ବେଶ ହୁଅଛି ତା'ର ପୁରୀ ବିବରଣୀ ସିଏ ଦେଇଦେବ । ମୁଁ ବାପାଙ୍କୁ କହିଲି “ମୁଁ ଯାଉଛି, ବୋଉକୁ ନେଇ ଆସିବି । ତା'ପରେ ତମେ ଫେନସନ୍ ନେଲାପରେ ସମସ୍ତେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଗାଁକୁ ଯିବା । ତା'ଛଡ଼ା ମୁଁ କଲିକତାରୁ ଆସିବା ପରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଦେଖାହୋଇନାହିଁ ।” ବାପା ମୋ କଥାରେ ରାଜି ହେଲେ ।

ମୁଁ ଗାଁକୁ ଗଲି । ବୋଉ ମତେ ଦେଖି କାହିଁ ପକାଇଲା । କହିଲା “ପରୀକ୍ଷା ଦେଲୁ ନ ଦେଲୁ ସେଥରେ ମୁଁ କେଯାର କରେ ନାହିଁ । ଦେହ ଆଗ ନାଁ ପଡ଼ା ଆଗ ? ବର୍ଷମାନ ତୋ ଦେହ କିପରି ଅଛି କହ ।” ମୁଁ କହିଲି “ମୋ ଚେହେରାକୁ ଦେଖି ପାରୁକୁ ? ପୁରୀ ସମ୍ବଦ୍ଧକୁଳେ ସକାଳୁ ଓ ସଂଧ୍ୟାବେଳେ ହାତ୍ରୀ ଖାଇ, ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ମାଛ, ମାଂସ ଓ ଅଣ୍ଟା ସବୁ ଖାଇ, ବେଶ ପୂର୍ବ ଅଛି । କାଳି ଆମେ ପୁରୀ ଯିବା । ବାପା ତ ମାସ ଶେଷକୁ ଫେନସନ୍ ନେବେ । ତା'ପରେ ସମସ୍ତେ ପେଡ଼ି ପେଟରା ବାନ୍ଧି ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଆସିବା ।” ବୋଉ କହିଲା “ପଥର ଦିନ ହେଉଛି ବୁଧବାର, ମଙ୍ଗଳ ରାତି, ବୁଧ ପାହାଁତି । ଭୋରରୁ ଚାଲିଯିବା । କଟକରୁ ପାସେଞ୍ଜର ଧରିଲେ ଟଚା ବେଳକୁ ପୁରୀରେ ପହାଁତି ଯିବା ।” ସେଇ ଅନୁସାରେ ମୁଁ ବାପାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଚେଳିଗ୍ରାମ ପଠାଇ ଦେଲି ।

ଗାଁରେ ସମସ୍ତକୁ ଦେଖାକଲି । ପ୍ରଥମେ ଦେଖାକଲି ରାମ ବଡ଼ାପାଙ୍କ । ସେ ଜାଣିଥିଲେ ମୁଁ ପରୀକ୍ଷାରୁ ତ୍ରୁପ କରିଛି ବୋଲି । କହିଲେ “ବ୍ୟସ ହନା, ପୁଣି ଆର ବର୍ଷକୁ ପରୀକ୍ଷା ଦେବୁ । ଭଲ କ୍ଲାସ ରଖି ପାଶ କରିବୁ ।”

ବୁଧବାର ଭୋରରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ଘରୁ ଅନୁକୂଳ କରି ବାହାରିବୁ । କୁକୁଆ ମୁହଁରେ ଆକାଶରେ ସୁନ୍ଦରା ଫାଟିଲା । ତାରପୁରରେ ପହାଁତି ଫାଷ ବସରେ କଟକ ଗଲୁ । ଛଥ ତାରନ ପାସେଞ୍ଜର ଆସିବାକୁ ତେରିଆଏ । ତେଣୁ ବୋଉ ଓ ମୁଁ ରେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ମିଳକୁ ଦଶ ଅଣା (୨୭ ପଇସା) ମାତ୍ର ।

ବୋଉର ରନ୍ଧି କମେଣ୍ଡାରି

ଠିକ୍ ସମୟରେ ଗାଡ଼ି ଆସିଲା । ବହୁତ ଲୋକ କଟକରେ ଓହୁର ଗଲେ । ଗାଡ଼ି ପାକା ହୋଇଗଲା । ଆମେ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ପାକା ତବାରେ ବସିବୁ । ଗାଡ଼ି ହିସଲ

ଦେଲୋ । ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା । ତା'ପରେ ବୋଉର ଆରମ୍ଭ ହେଲା ରନିଂ କମେଣ୍ଡାରି । କଟକ ପରେ ପ୍ରତି ଷେସନ ଓ ସେ ଜାଗା ବିଷୟରେ ବିଶ୍ଵତ ବିବରଣୀ । ଗାଡ଼ି ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳେ ବୋଉର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । କହିଲା ଯେ ତା ବାପା ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଏଠି ବହୁତ ବିତି ଥିଲା । ରାଧାକର କମନାୟ ରୂପ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ମନ୍ଦିରରେ ଦେଖି ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କର ମଧ୍ୟ । କହିଲା ସମୟଥିଲେ ଓହ୍ଲେଇ ପଡ଼ି ଠାକୁର ଦର୍ଶନ କରି, ତୋଗରାଗ କରି ପରେ ଯାଆତେ । ଏତକ କହୁ କହୁ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ପହଞ୍ଚିଲା ମାଳତୀପାତପୁର । ସେଠି ମଧ୍ୟ ସେ ତା ପିଲାଦିନେ କିଛି ବର୍ଷ ରହିଛି । ପୁରୀରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଛଟା । ଗାଡ଼ିକୁ ଓହ୍ଲାଇଲାବେଳେ ତା ମୁହଁ କି ଉଜ୍ଜଳ ଦେଖାଗଲା । ଯେପରି ବହୁତ ଦିନର କହିନା ତା'ର ପୂରଣ ହୋଇଛି ।

ରିହା ଖଣ୍ଡେ ଧରି ପହଞ୍ଚି ଗଲୁ ବାପାଙ୍କ ବସାରେ । ବୋଉ କହିଲା, ମୋ ବାପା ଏଇ ଅଞ୍ଚଳରେ, ଏଇ ଦିଗବାରେଣୀ ଖୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ରହୁଥିଲେ । ସେ ଘର ଆଉ ନଥୁବ । କୋଉ ଦିନର କଥା । ବାପା ଅଫିସରୁ ଆସି ନଥାନ୍ତି । ପିଅନ ଯାଇ ଖବର ଦେଲାରୁ ବାପା ଆସିଲେ । ବାପାଙ୍କୁ ସାରା ଜୀବନ ଖାକି ବା ଉନିପର୍ମରେ ଯଥା ସୁର ଚାଇରେ ଦେଖିବାକୁ କିପରି କିପରି ଲାଗୁଥିଲା ।

ପୁରୀରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ରହିବା ପରେ ବାପା ପେନସନ୍ ନେଲେ । ଏଇ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ବୋଉ ମୋତେ ବହୁତ ଜାଗାକୁ ନେଇଛି । ପୁରୀ ଲୋକନାଥଙ୍କ ପାଖକୁ, ଚନ୍ଦନ ପୋଖରୀକୁ, ଏମାର ମଠ ରତ୍ୟାଦିକୁ । ବଡ଼ଦାଉରେ କିପରି ମୋର ବିଜା କିଣା ହୋଇଥିଲା ସେ କଥା ମଧ୍ୟ କହିଲା ଓ ତେତେଇଦେଲା ଯେ ସେଇଥିଲାଗି ମୋ ଡାକନାମ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା ବାବାକି । ଶେଷକୁ ବାପା ପେନସନ୍ ନେଲେ । ସେତେବେଳେ ପୁରୀରେ କଲେକ୍ଟର ଥା'ନ୍ତି ମନି ଗୁହ । ବାପା ଡାଙ୍କ ପାଖରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲା ବେଳେ କହିଲେ “ମୋ ପୁଅ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ା ଶେଷ କରିନାହିଁ । ମୋ ଈଥ ବାହାହେବାକୁ ଅଛି । ସାନ ପୁଅ ସୁଲରେ ପଡ଼ୁଛି । ଆଉ କିଛି ବର୍ଷ ଏହିଟେନସନ ମିଲିଲେ ମୋର ସୁବିଧା ହୁଅତା ।” ମନି ଗୁହ କହିଲେ “ମୁଁ ନାଚାର । ତମକୁ ଝଣ୍ଟ ବର୍ଷ ହେଲାରୁ ତମେ ପେନସନ୍ ନେଲ । ତେଣୁ ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ ସରକାରକୁ ସୁପାରିଶ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ତେବେ ତମ ପୁଅକୁ ତେପୁଟି କମିସନର (ଏହାଇଜ) ହିସାବରେ ଆପଣଙ୍କ କରିବାକୁ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରେକମେଣ୍ଟ କରିପାରେ, କାରଣ ହୋତା ପେନସନ୍ ନେଉଛନ୍ତି ।” ବାପା କହିଲେ “ଧନ୍ୟବାଦ । ମୋ ପୁଅକୁ ଏହାଇଜ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଭର୍ତ୍ତକରିବା ମୋର ଜହାନ୍ତିରେ କାନ୍ଦିବ ନାହିଁ । ସେ ବଡ଼ ଉଜ୍ଜାତିଲାକ୍ଷୀ । ତା'ର ଅଭିନାଷ ଯେ ସେ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ଚାକିରି କରିବ, ବିଦେଶ ଯିବ, ସୁନାମ

କରିବ ।” ମନିଗୁହ କହିଲେ “ସେ କଥା ସଡ ।” ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀଆ’ତି ଶ୍ରୀଯୁତ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ।

ଆମେ ପୁରୀ ଛାଡ଼ିଲୁ । ଗାଁକୁ ଆସିଲୁ । ଗାଁରେ ମୁଁ ଅଛଦିନ ରହି ହୃଆବର୍ଷରେ ନୂଆ ଆଶା ଓ ନୂଆ ଉପାହ ନେଇ ଚାଲିଲି କଲିକତା ।

କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେଉ ଆମ ପୋଷଗ୍ରାହୁସ୍ତ ମେସଟା ଆମହର୍ଷ ଶ୍ରୀଚର୍ମ ଉଠିଯାଇଛି । ତେଣୁ ସେଠି ପହଞ୍ଚି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି କଲେଇ ଗଲି ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଜକୁ ଗଲି ହୃଆ ହଷେଲକୁ । ବାଲିଗଞ୍ଜ ସର୍ଜୁଲାର ରୋଡ଼ରେ । ଯେଉଁଠି ଆନ୍ତ୍ରପୋଲକି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଥିଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

ତା’ପର ଦିନ କଲେଇରେ ଦେଖେଉ ମୋ ପରେ ନରେନ ଚୌଧୁରୀ ଓ ସୁବ୍ରତ ରାୟ ମଧ୍ୟ ତ୍ରୁପ୍ତ କରିଥିଲେ । ବାକି ସବୁ ନୂଆ । ଆମ ଲାଗି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କ୍ଲାସର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ପୁରୁଣ ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଦିନେ କଲେଇରେ ଶୁକା କହିଲା ଯେ କଟକର ଜଣେ ଝିଅ ରେଡ଼ିଓ ପିଜିକ୍ଟରେ ଭର୍ତ୍ତା ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଁ ସଧୀରା ଦାସ । ସେ ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଚାହାଁଛି । ସେ ରହୁଛନ୍ତି ପାର୍କଷିଟ୍ ପୋଷଅର୍ଟ୍ ଉପରେ । ପି.ଏମ.ଜିକ ଘରେ । ସେତେବେଳେ ପି.ଏମ.ଜି ଥାଆନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁତ ନିମାର୍ଜ ଚରଣ ଦାସ । ନିମାର୍ଜ ବାବୁଙ୍କ ଘର କେନ୍ଦ୍ରାପଢ଼ା ପାଖ ଭରତପୁର ।

ସୁଧୀରା ରେଭେବା କଲେଇରେ ମୋଠାରୁ ବର୍ଷେ କୁନିୟର ଥିଲା । ତା’ର ଥିଲା ମାଥମେଟିକ୍ ଅନର୍ସ । ଭାରି ଜଳ ଝିଅ । ରେଭେବା କଲେଇରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ହୁଏତ ଥରେ ଦୁଇଥର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିବ । କାରଣ ସେ ପିଜିକ୍ ପାଶ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲା ପିଜିକ୍ ଲାବୋରେଟେରୀ । ବେଶଭୂଷା ଅତି ସାଧାରଣ । ଶାଢ଼ୀ ଉପରେ ଲମ୍ବା ବେଶୀ । କଥା କହିଲା ବେଳେ ସ୍ଵର ଅତି ମଧ୍ୟର । ଆଖି ବେଶୀ କଥା କୁହେ । ମୋ ଭଲିଆ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ସେନ୍ଦ୍ରିୟରେ । ରେଭେବାରୁ ମାଥମେଟିକ୍ଟରେ ଏମ.ଏସ୍ସି ପାଶ କରି ଆସିଥାଏ ରେଡ଼ିଓ ପିଜିକ୍ ପଢ଼ିବାକୁ । ସେତେବେଳକୁ ରେଡ଼ିଓ ପିଜିକ୍ଟର ସିଲ୍ଲାବସ ବଦଳି ଯାଇଥାଏ । ତିନି ବର୍ଷର କୋର୍ସ । ପାଶକଲେ ମିଳିବ ଏମ.ଏସ୍ସି ଡିଗ୍ରି ।

ତା’ପର ଦିନ କଲେଇରେ ଦେଖାହେଲା । ମୁଁ ନମ୍ବାର କଲି । ସେ ପ୍ରତି ନମ୍ବାର ଜଣାଇଲା । ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ଆମର ଏଇ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତରେ ସେ ମୋଠାରୁ ବେଶୀ ଶୁସ୍ତା । ମୁଁ କହିଲି “ଉଏଲକମ ରୁ ଦି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ । ମୋର କିନ୍ତୁ ଏଠି ଆର ଅଛ ଦିନ । ମୁଁ ତ ଗତବର୍ଷ ତ୍ରୁପ୍ତ କରିଥିଲି । ଏଥର ପରୀକ୍ଷାଟା ଦେଇ ଚାଲିଯିବି ।” ତା’ପରେ ସେ ନୀରବ ରହିଲା ।

ମୋର କଳିକତାରେ କେହି ସାଜ ନଥିଲେ ଓ ସୁଧୀରାର ମଧ୍ୟ । ତେଣୁ ପ୍ରତି ଶନିବାର ଓ ରବିବାର ସଧୀରାକୁ କଳିକତା ଓ ଆଖପାଖରେ ବିଭିନ୍ନ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ଦେଖାଇବା ହେଲା ମୋର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ । ପ୍ରଥମେ ସୁଧୀରାକୁ ଆଣିଲି ଆମ ନୂଆ ହଷ୍ଟେଲକୁ । ମୋର ରୂପମେରମାନଙ୍କ ସହ ତାକୁ ଉନ୍ଦରୋଡ଼ିଇସ କଳାବେଳେ ସେ ଲାଜ କରୁ ଥାଏ । ଓଡ଼ିଆ ଝିଅର ଓଡ଼ିଆଣି ଛାଡ଼ି ନଥାଏ । ଆମ ହଷ୍ଟେଲରେ ସେତେବେଳେ ଉତ୍ସବ ଯତୀନ୍ତ୍ର ସାମଳ ରହୁଥାଏ । ତା ସାଜରେ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ କରାଇଦେଲା ବେଳେ ସେହି ଅବସ୍ଥା ।

ବର୍ଷମାନ ତାକୁ ତଣ ପୂର୍ବରିୟିବଣି

ସୁଧୀରାର ଅସଳ ଘର କୁମୃତାଜୟପୁର । ତା ଜେଜେବାପା ସ୍ଵର୍ଗତ ରାଜୁ କିଶୋର ଦାସ କଲେକ୍ଟର ଥିଲେ । ସେମାନେ କଟକର ବାଙ୍ଗାବଜାରରେ କୋଉଦିନୁ ଅଛନ୍ତି । ସୁଧୀରା ଅଛବୟସରେ ତା ବାପା ନଗେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ଦାସଙ୍କୁ ହରାଇଥିଲା । ଏସବୁ କଥା ସେ ମୋତେ କହିଥିଲା ଦିନେ ସଂଧାବେଳେ ବାଲିଗଂଛର ଲେକ୍ଷ କୃଳରେ ବୁକୁ ବୁକୁ । ସେ ଦିନ ମୋ ବଢ଼ି କ୍ୟାମେରାରେ ମୁଁ ତାର ଯେଉଁ ଫଟୋ ଉଠାଇଥିଲି, ତା'ର କପି ବର୍ଷମାନ ମୋ ପାଖରେ ଅଛି । ସଧୀରା ରେଜେନ୍ହାରେ ବର୍ଷେ ଜୁନିଯର, ଏଣେ ବଯସରେ ମଧ୍ୟ ମୋଠାରୁ ବର୍ଷେ ସାନ । ବର୍ଷମାନ ତାକୁ ତଣ ପୂର୍ବରିୟିବଣି । ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ ।

ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ୱର, ବେଳୁର ମଠ, ଶିବପୁରର ବୋଟାନିକାଲୁ ଗାର୍ଡନ୍ ଆମେ ସାଜ ହୋଇ ବୁଲି ଦେଖିଲୁ । ସୁଧୀରା ସାଜରେ ଥିଲାବେଳେ ପ୍ରତି ଘଣ୍ଟା ତାଳି ଯାଉଥାଏ ପ୍ରତି ମିନିଟ୍ ଭାଲି । ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ୱର ପାଖରେ ହେଲାବେଳେ ସୁଧୀରା କହିଲା “ଆପଣତ ଭଲ ଗୀତ ବୋଲି ପାରନ୍ତି । ଏ ପରିବେଶରେ ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ।” ମୁଁ କହିଲି “ଏତେ ଲୋକରେ କି ଗୀତ ଗାଇବି ? ଏକା ଆମେ ଦିହେଁ ହୋଇଥିଲେ ଗାଇଥାତେ “ଡରଣୀଟି ବାହା ଧୀରେ ଧୀରେ ନାରାରୀ, ଡରଣୀଟି ବାହା ଧୀରେ ଧୀରେ ।” ସୁଧୀରା କହିଲା “କିନ୍ତୁ ପରେ କେବେ ଶୁଣେଇବୁ ?” ତା'ପରେ ଆଉ ସୁଯୋଗ ମିଳିନାହିଁ ଗୀତ ଗାଇ ତାକୁ ଶୁଣାଇ ବାକୁ । ବୁଲିସାରି ସଂଧାବେଳେ ନେଇ ତାକୁ ନିମାଇଁ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଆମ ବାଲିଗଂଛ ସର୍କୁଲାର ଗୋଡ଼ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଫେରି ଆସିଲି ।

ବାଲିଗଂଛ ସର୍କୁଲାର ଗୋଡ଼ରେ ସାଇନ୍ କଲେବର ଆନ୍ଦ୍ରୋପଳକି ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ । ସେଠି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମହାପାତ୍ର ପଢ଼ୁଥିଲା । ତା ସାଜରେ ପଢ଼ୁଥିଲା ଗୌହାଟୀର ଜଷ୍ଟିସ ତେକାଳ ଝିଅ ଉଷା ତେକା । ଭାରି ସପ୍ରତିଭ ଝିଅ । ଝୁଲ ଝୁଲ ଭଳିଆ ଲେ ମଧ୍ୟ ଯାହା ମନକୁ ଆସେ ତାକୁ ଜୋରଦେଇ କହିଦେଇ ପାରେ । ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉଷାକୁ

ବାହାହେଲା । କିନ୍ତୁ କେତେବର୍ଷ ପରେ ସେ ବାହାଘର ଚିଷ୍ଠି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଜମ୍ବୁଣ ଉଚ୍ଚକ ବଶୁବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଲା । ଉଷା ମଧ୍ୟ । ବହୁତ ଦିନଧରି ବୁବନେଶ୍ୱର ଆଚାର୍ୟ ବିହାରରେ ରହୁଥିଲା । ଏବେ ଗୋଟାଟୀ ଚାଲିଗଲାଣି । ବାପି ହୁମା ତାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଓ ଝିଅ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ । ସେହି ହିସାବରେ ମୋତେ ନାଁ ଧରି ଡାକେ ଓ ସାନ ଭାଇ ପରି ସ୍ଵେଚ୍ଛା କରେ । ଥରେ ବୁବନେଶ୍ୱରରେ ଗୋଟାଏ ମିଟିଂରେ ମୋ ଉପରେ ଏପରି ସର୍ବାରି କଳାଯେ ସମସ୍ତେ ଦେଖି ଆଘ୍ୟ୍ୟ ।

ଆମ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହୁଥିବା ଭଦ୍ରଶର ଯତୀବ ସାମଳ ତା ସାଙ୍ଗ ଜୀନତକୁ ବାହାହେଲା । ଜୀନବ ମୁସଳମାନ ଝିଅ ଓ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଦିହେଁ ବୁଗୋଲରେ ଏମ.୧ ପଦ୍ମଥିଲେ । ଯତୀବ ଆଇ.ପି.୧୯୮ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା ଓ ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଦେଲା । ଆଇ.ପି.୧୯୮ ପାଇ ତାର ପ୍ରଥମ ପୋଷିଂ ହୋଇଥିଲା ବୁବନେଶ୍ୱରରେ । ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲା । ଭାରି ମେଳାପି ଥିଲା । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଜଣ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହୁଥିଲା ।

ମୁଁ ରେଡ଼ିଓ ପିକିଚ୍ଚର ଏମ.୧୯୮ ପାଇନାଇ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ଘରକୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ସୁଧୀରା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିଥିଲି ଓ ମୋ ଗାଁ ଠିକଣା ତାକୁ ଦେଇଥିଲି । କହିଥିଲି ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ଓ ପୁଣି କହିଥିଲି ସାଙ୍ଗମେଳ ବାହିନେଇ ତିନି ବର୍ଷ ଭଲରେ କଟାଇ ଫେରି ଯିବାକୁ ।

ଗାଁରେ ପହିଁଚି ତା ନିକଟକୁ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଚିଠି ଲେଖିଲି ଓ ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗ ଉଭର ମଧ୍ୟ ପାଇଗଲି । ଏହି ପରି ଚିଠି ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ତାକୁ ମୋ ମନର କଥା ସବୁ କହୁଥିଲି । ସେ ମଧ୍ୟ । ଚିଠି ଗୋଟିଏ ଭଲ ମାଧ୍ୟମ । ଯାହା ମନଖୋଲି କହି ହୁଏ ନାହିଁ, ତାହା ଚିଠିରେ ସହଜରେ ପ୍ରକାଶ କରି ହୁଏ ।

ମୋର ଫଳ ବାହାରିଲା । ମୁଁ ସେକେଣ୍ଟ କ୍ଲାସ ପାଇଲି । ଆମେ ତ୍ରୁପ କରିଥିବା ବ୍ୟାଚରୁ କେହି ପାଷକ୍ଲାସ ପାଇନଥିଲେ । ସୁଧୀରାଠାରୁ ହଁ ମୁଁ ମୋ ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ପାଇଥିଲି । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଆମଘରେ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଜାଣି ଯାଉଥିଲେ, ଯଦିଓ ଦେଖି ନଥିଲେ । ଆମ ଚିଠି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଭାଷାଥିଲା ଇଂରାଜୀ । ସେଇଟା ବୋଧହୁଏ ଅନେକ ସମୟରେ ମନର ଅକୁହା କଥାକୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଥିଲା ଏକ ପ୍ରଧାନ ଅତରାୟ ।

ବୋଉକୁ ଦିନେ ମୁଁ ପଚାରିଲି “ବୋଉ ସୁଧୀରାକୁ ବୋହୁ କରିବୁ ?” ବୋଉ କହିଲା “ସିଏତ ଆହୁରି ତିନି ବର୍ଷ ପଡ଼ିବ । ତା’ଛଢା ଏଡ଼େ ପାଠୋଇ ଝିଅ, ଏଣେ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ନାତୁଣୀ । ସିଏ କ’ଣ ଆମ ଘର କାମ କରିପାରିବ ?” ମୁଁ କହିଲି “ସିଏ

ଭାରି ସାଦା ସିଧା ଲାଜକୁଳୀ ଝିଅ । ସବୁ କାମ କରି ପାରିବ ଓ ତତେ ମ୍ୟାତ କରିବ ।” ଉରର ଦେଲା “ହଉ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଜଙ୍ଗା ।” ତା’ପରେ କହିଲା ସେ ତାଙ୍କ ପରିବାରକୁ ଜାଣେ । ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ନାମଜାଦା କରଣ ପରିବାରଙ୍କ କଥା ତା ନଖ ଆଗରେ । ବାଏ ହେଲା ୧୯୪୪ ମସିହା କଥା । ମୋ ବାହାଘର ହେଲା ୧୯୫୮ରେ । ତାଙ୍କୁ ତିବି ବର୍ଷ କାହିଁକି, ଚାରିବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲା ବୋହୂଚିଏ ପାଇବାକୁ, ଯିଏ ଗୀତ ପାଠୀରୁ ଅରସ କରି ଘର ଲିପିବା କାମରେ ମଧ୍ୟ ଧୂରନ୍ତର ।

ଆମ ଏମ. ଏସି ପଳ ବାହାରିଲାଣି ଜାନୁୟାରୀ ମାସରୁ । ସବୁ ଆଡ଼େ ଦରଖାସ୍ତ କରୁଛି । ସେତେବେଳେ ରେଡ଼ିଓ ଫିଲ୍ମରେ ଯେଉଁମାନେ ଏମ. ଏସି ପାଶକରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆର୍ମି ଓ ଏଯାରପୋର୍ଟରୁ ଆପେ ଆପେ ଇଣ୍ଡରଭିଉ ଚିଠି ଆସୁଥିଲା । ଆର୍ମିର କୋର ଅପ୍ତ ସିରନାଲସ୍ ଓ କୋର ଅପ୍ତ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାଲ ମେକାନିକାଲ ଇଂଜିନିୟର୍ସରୁ ଏବଂ ଏଯାର ଫୋର୍ମର ସିରନାଲସ୍ ବ୍ରଠାରୁ । ବାପାଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ଖାକି ଇନ୍ଦନିପର୍ମରେ ଦେଖି ଦେଖି ପିଲାଦିନୁ ଜଙ୍ଗାଥିଲା ଗୋଟିଏ ଇନ୍ଦନିପର୍ମ ପିନ୍ଧା ଚାକରି କରିବାକୁ । ଯଦିଓ ପୁଲିସ୍ ଚାକରି ପାଇଁ ମୋର ମୋଟେ ଆକର୍ଷଣ ନଥିଲା ।

ମିଲିଟାରି ଇଣ୍ଡରଭିଉ

ଦିନେ ସଂଧାବେଳେ ଯଦୁଦାଦି ଆଣି ଗୋଟାଏ ରେଜିସ୍ଟ୍ରେ ଚିଠି ଦେଲେ । ଚିଠିଟି ଆସିଥିଲା ଆର୍ମି ହେଡ଼କାଟରସ୍ର ଆଡ଼କୁଟାଣ ଜେନେରାଲ ବ୍ରାଞ୍ଚରୁ । ମୋତେ ମିରଟରେ ଯାଇ କୋର ଅପ୍ତ ସିରନାଲସ୍ ଓ କୋର ଅପ୍ତ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାଲ ମେକାନିକାଲ ଇଂଜିନିୟର୍ସ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟ ଓ ଇଣ୍ଡରଭିଉ ଦେବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଥମେ ହାତରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ମିରଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବାକୁ ହେବ ଓ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେମାନେ ଯିବାର ଟିକେର ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ ଫେରିବା ପାଇଁ ରେଲଓଯେ ଡ୍ରାରାଣ ଦେବେ । ବାପାଙ୍କୁ ଓ ବୋଉକୁ ସେ ଚିଠିଟିକୁ ଦେଖାଇଲି । ବୋଉ କହିଲା ସବୁ ଭଲ ଯେ ମିଲିଟାରୀ ଅଫିସରମାନେ ଯୋଉ ଥାର୍ଗରେ ରହନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ପଇସା ଅଣେନାହିଁ । ବାପା ମୋତେ ଉପାହିତ କଲେନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି ମିରଟ ଯାଇ ଇଣ୍ଡରଭିଉ ଦେଇ ଆସିଲେ ଗୋଟାଏ ଅଭିଜ୍ଞତା ହେବ ତ ? ତେଣୁ ତମେ ମୋତେ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କା ଦେଇଥାଅ । ଫେରିଲେ ସେ ଟଙ୍କା ମୁଁ ଫେରାଇ ଦେବି । ଯେତେ ନେହୁରା ହେଲି ମୋଟେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ଓ ବୋଉ ମୋ ଲାଗି କହିଲାରୁ ବୋଉକୁ ଧମକାଇ ଦେଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଆର୍ମି ହେଡ଼କାଟରସ୍ର ଗୋଟାଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ କଲି ଓ ସେଥିଲେ ଲେଖିଲି ଯେ ମୁଁ ଚାକରି କରେ ନାହିଁ ଓ ମୋ ବାପା ରିଟାଯାର୍ଡ ଲୋକ । ତେଣୁ ଆମର ଅଭାବ । ଯଦି ମୋତେ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ରେଲଟ୍ରେ ଡ୍ରାରାଣ ମିଲିତା, ତେବେ ମୋର ସୁବିଧା ହୁହତା । ସପ୍ରାହକ ମଧ୍ୟରେ ଆସିଗଲା ଯିବା ପାଇଁ ଓ ଫେରିବା ପାଇଁ

ରେଳଓୟ ଓାରେଣ୍ଟ । ତା'ଛଡା ମୋ ଜଣରଭିଉ ତାରିଖ ପୁଆଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଯେପରିକି ମୁଁ ମିରଚରେ ଠିକ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିପାରେ । ବାପାଙ୍କୁ ସେ ଚିଠି ଦେଖାଇଲି । ମୁଁ ଯେ ଜିତିଗଲି, ସେ କଥା ବାପା ମୋ ଚେହେରାକୁ ବୁଝିପାରି କହିଲେ ମୋର ପ୍ରତ୍ୱର ଜଙ୍ଗା ଯେ ତୁ ଜଣରଭିଉ ଦେବୁ । ଯା । ମୁଁ ତ ହାତ ଖର୍ଚ ପାଇଁ ତୋତେ କିଛି ଟକା ଦେବି । ମୋର ଶେଷ ଦେଖା ସୁଧୀରା ସାଙ୍ଗରେ

ଓରେଣ୍ଟକୁ ଚିକେଟରେ ପରିଶତ କରିବାପାଇଁ ମୋତେ କଟକ ସେସନକୁ ଯିବାକୁ ହେଲା । ସେଠାରେ ହଠାତ୍ ସୁଧୀରା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ସେ କ'ଣ କାମରେ ସେସନ ଆସିଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତା ପଡ଼ାପଡ଼ି କଥା ପଚାରିବା ପରେ ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲା “ଆପଣ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛନ୍ତି କି ?” ମୁଁ କହିଲି “ମିରଚ । ସିଲେକସନ ସେଣ୍ଟର ନର୍ଥ । ଆମି ରଣ୍ଜରଭିଉ ।” ହସିଲା ଓ କହିଲା “ବେଷ୍ଟ ଅସ୍ତ୍ର ଲବ” ମୁଁ କହିଲି “ଧନ୍ୟବାଦ । ତୋର ପ୍ରେରଣା ନିଶ୍ଚୟ ମୋତେ ଜୟମୁହଁ କରାଇବ ।” ତା’ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ରେଳଓୟ ଓାରେଣ୍ଟକୁ ଚିକେଟରେ ପରିଶତ କରି ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲି । ସୁଧୀରା ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଏଇଟା ଥିଲା ଶେଷ ଦେଖା । ତା’ପରେ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଚିଠିର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହେଇଛି, କିନ୍ତୁ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ସେ ତା’ର ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସମେଚ୍କୁ ବାହାହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହୁଛି । ତା ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ବୋଲି ଶୁଣେ । ଆଜିମା ହେଲାଣି । ଥରେ ବାଖରାବାଦରେ ମାତ୍ର କେତେ ସେକେଷ୍ଟ ପାଇଁ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେ କିଛି ନୁହେଁ । ତା କଥା ଭାରି ମନେ ପଡ଼େ ।

ଚାକିରି ମିରଚ

ବାପା ବୋଉଙ୍କଠାକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଇ ଚାଲିଲି ମିରଚ । ସେତେବେଳେ (୧୯୪୪) ସେକେଷ୍ଟ କ୍ଲାସରେ ଯିବାମାନେ ଅତି ଆରାମରେ ଯିବା । ଆସାନସୋଲ ବାଟେ ଗଲି । ମିରଚରେ ପହଞ୍ଚି ଆମି ରିକ୍ଲିଂ ଅଟିସରେ ରିପୋର୍ଟ କଲି । ସେଠି ସେମାନେ ମୋତେ ତା ଓ ବିସକ୍ରମ ଦେଲେ ଓ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ କହିଲେ । ଅନ୍ୟ କ୍ୟାଷିଡ୍ରେଟ୍‌ମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ି ଆସିଲା ଓ ସେଥିରେ ବସି ଆମେ ସିଲେକସନ ସେଣ୍ଟରକୁ ଗଲୁ । ସେସନଠାରୁ ଓ ସହଗଠାରୁ ବେଶ ହୁରରେ । ସେଠି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଆମକୁ ପାଛୋଟି ନବା ପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ଅଟିସର ଥା’ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ହାତ ମିଳାଇ ନିଜ ଜିନିଷପତ୍ର ନିଜେ ଗାଡ଼ିରେ ଥୋଇ, ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲୁ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବହିରେ ପଡ଼ିଥିଲି ଯେ ସେଣ୍ଟରରେ ପହଞ୍ଚିଲାକ୍ଷଣ ସିଲେକସନ ପ୍ରୋସେସ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । କାଷିଡ୍ରେଟ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଅବଜଗନ୍ତି କରାଯାଏ । ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ଫିଲମ୍ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଥିଲି ।

ପାଞ୍ଚଦିନ ଧରି ସିଲେକ୍ ସନ ଚାଲିଲା । ପ୍ରଥମ ଦିନ ନାନାରକମର ସାଇକୋଲୋଡ଼ିକାଳ ଟେଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ହେଲା । ସେଦିନ ଉପରବେଳା ଶ୍ରାତନିକ୍ ପ୍ଲାନିଂ ଟେଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ହେଲା ଓ ‘କନ୍ନାଷ ଓଭର ଟେଲିଫୋନ’ ଟେଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ହେଲା । ତା’ପର ଦିନସାରା ହେଲା ଇଣ୍ଡିଚ୍ଯୁଆଲ ଅବସଟାକ୍ ଟେଷ୍ଟ । ଝୁଲୁଥିବା ମଗର ଟାଯାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦଉଡ଼ି ଯିବା, ଦଉଡ଼ିଲା ବେଳେ ଛୋଟ ଛୋଟ ପାଚିରୀ ତେଇଁ ଯିବା, ଗଛ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଏ ଗଛରୁ ସେ ଗଛକୁ ଗୋଟିଏ ଦଉଡ଼ି ସାହାୟ୍ୟରେ ଯିବା ଇତ୍ୟାଦି । ପିଲାଦିନେ ଯିଏ ତାଳମାଙ୍କଟି ଖେଳରେ ଓଷ୍ଠାଦ ହେଇଥିବ, ତା’ଲାଗି ସହଜ, ମାସ୍ତ ମୋ ଲାଗି ହୁହେଁ । ମୁଁ ଅପଦିଆଶି ବୋଲି କାଳେ କଥଣ ମୋର ହେଇଯିବ, ସେଇଥିଲାଗି ମା, ବୋଉ ଓ ଭାଇବୋଉ ମତେ ଖେଳ କସରତ କରିବାକୁ ଛାତ୍ରନଥିଲେ । ଯଦିଓ ସୁଲରେ ମୁଁ ସାଉଟିଂରେ ଭଲ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ଗଛ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଗଲି, କିନ୍ତୁ ଓହ୍ଲାଇନପାରି ବସିରହିଲି । ମତେ ଯେତେବେଳେ ଟେଷ୍ଟିଂ ଅପିସର ପଚାରିଲେ, ମୁଁ ଗଛଉପରେ ବସି କଥଣ କରୁଛି, ମୁଁ ଜବାଦ ଦେଲି ଯେ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଝିଅକୁ ବାହା ହେବାକୁ ।

ଦୃତୀୟ ଦିନସାରା ହେଲା ଶୁଘ ଅବସଟାକ୍ଲେସ୍ ଟେଷ୍ଟ । ଆମମାନଙ୍କୁ ଦଳ ଦଳ କରି ଦିଆଗଲା । ପ୍ରତି ଦଳ ଆଗ ଦିନ ଭଲି ସବୁ ବାଧାବିଷ୍ଟ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆଗେଇ ଚାଲିବେ । ପ୍ରତି ଦିନ ଦୁଇଟି ବସ୍ତା ମଧ୍ୟ ସାଇରେ ନେବେ । ଦଳର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକା ସାଇରେ ଆଗେଇବାକୁ ହେବ । କାରଣ ଆର୍ମିରେ ନୀତି ହେଲାଯେ କୌଣସି ଦଳର କେବଳ ଜଣେ ଆଗେଇଗଲେ ହେବ ନାହିଁ । ଦଳର ଦଳପତି ସହ ସମସ୍ତେ ଆଗେଇଯିବେ ।

ଶେଷଦିନ ସକାଳେ ଆମକୁ ପୂରା ବୋର୍ଡ ପାଖରେ ଇଶ୍ଵରଭିତ୍ତି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସମସ୍ତେ ବସିଥାନ୍ତି ପୂରା ଇନିପର୍ମ ପିଛି । ବୋର୍ଡର ଚେଯରମାନ ଥାନ୍ତି କରନେଲ ମନୋହର ଲାଲ । ନାକତଳେ କରନେଲ ଷାଇଲର ବାଘୁଆ ନିଶ । ପୂର୍ବ ତିନିଦିନ ସମସ୍ତେ ସାଦା ପୋଷାକରେ ଥିଲେ ଓ ଗୋଟାଏ ହାତକଟା ଗେଂକି ପିଛିଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଛାତିରେ ଗୋଟାଏ ନମ୍ରର ଲେଖାଥିଲା । ସେହି ନମ୍ରର ଜରିଆରେ ଆମକୁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଉଥିଲା । ମେସରେ ମଧ୍ୟ । ଖାଇବା ପିଇବା ଭାରି ବଢ଼ିଆ । ସବୁ ଦିନେ ଅଣ୍ଟା ଓ ମାଂସ ।

ମୁଁ ବୋର୍ଡକୁ ଗଲି । କରନେଲ ସାହେବ ମୋ ସାଇରେ ହାତ ମିଳାଇ ମୋତେ ସ୍ଵାଗତ କଲେ ଓ ପଚାରିଲେ ଏହି ଚାରିଦିନ କାଳ କେମିତି ଲାଗିଲା । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ସିଲେକ୍ ସନ ପଢ଼ିକୁ ଚିକିନିଶି ଭାବେ ଅନୁଧାନ କରୁଥିଲି । ଏହା ଜରିଆରେ ଆପଣ ଇଣ୍ଡିଆନ ଆର୍ମିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ କମିସନ୍ଡ୍ ଅପିସରହିଁ ବାହୁଦୂତ । ସେ କହିଲେ “ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାନ୍ଟିଟିଡେର୍ ଠାରେ କେତୋଟି ଶୁଣ ଚାହୁଁ । ତାକୁ ଆମ ଭାଷାରେ କୁହାଯାଏ ଓ.ଏଲ.କ୍ର୍ୟ ବା ଅପିସର ଲାଇକ କ୍ଲାଇଟିକ୍ । ଯାହାଠାରେ ଏହା ଥିବାର

ଜଣାଯାଏ, ତାକୁ ଆମେ ବାଛିନେଉ ଓ ଚ୍ରେନିଂ ଦେଉ ।” ମୁଁ କହିଲି “ମୁଁ ଜାଣେ କାରନେଇ ସାହେବ । ଏ ବିଷୟରେ ଏଠାକୁ ଆସିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ବହୁତ ପଡ଼ାପଡ଼ି କରିଛି ।

ଶେଷରେ କଲନେଇ ମନୋହର ଲାଲ ମତେ ପଚାରିଲେ “ଆଜ୍ଞା ମିଷ୍ଟର ମହାତି । ମନେକରତ୍ତ ଆପଣ କୋର ଅପ୍ପ ଇମେଇର ଜଣେ ଜ୍ୟାପଟେନ୍ । ଆପଣ ଆପଣଙ୍କର ଝାର୍କସପରୁ ଜିପରେ ବସି ଫେରୁଛନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳ ବାହାରେ କୁଣ୍ଡା ଖାଦିଲା ରଜିଆ ବର୍ଷା ହେଉଛି । ଦେଖିଲେ ଜଣେ ସୁନ୍ଦରୀ ମହିଳା ଆପଣଙ୍କ ଆଢକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଆପଣ କଥାଣ କରିବେ ?”

ମୁଁ ଉରର ଦେଲି “ପ୍ରଥମେ ଗାଢ଼ିରେ ବ୍ରେକ ଦେଇ ଗାଢ଼ି ବସ କରିବି । ଓହ୍ଲେଇ ଯାଇ ତାକୁ ନମ୍ବାର କରି ପାଛୋଟି ଆଣି ମୋ ଗାଢ଼ିରେ ମୋ ପାଖ ସିରରେ ବସାଇ ଗାଢ଼ି ଷାର୍ଟ କରିବି । ତା’ପରେ ଯାହା କରିବି ଆପଣ ନିଷ୍ଟଯ ଅନୁମାନ କରିପାରିବେ ।” ସମସ୍ତେ ତାଳିମାରି ହସିଲେ । ଆମ୍ବ ଇଣ୍ଡରଭିର ଏଇଠି ସରିଲା । ଏହାପରେ ହେଲା ମେଡ଼ିକାଲ୍ ପରୀକ୍ଷା । ମୁଁ ଏଇଠି କଟିଲି । ମୋ ଛାତିର ସାଇକ୍ ଥିଲା ମାତ୍ର ନାହିଁ ।

ସେହିଦିନ ଉପରବେଳା ରେଲରେ ବସି ଆସିଲି ଆସାନ୍ ସୋଲ୍ ଓ ସେତୁ କଟକ । କଟକରୁ ଗାଁକୁ ଆସି ବାପାଙ୍କୁ କହିଲି । ସେ କହିଲେ ଯେ ସେ ଜାଣିଥିଲେ ମୋର ହେବ ନାହିଁ । ଏହେ ପଡ଼ଳା ପିଲାକୁ କିଏ ନବ ? ବୋଉ କହିଲା- ଯାହା ଠାକୁରଙ୍କ ଇଛା ।

ମିରଚର ଅଭିଜ୍ଞତା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ସୁଧୀରାକୁ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଚିଠି ଲେଖିଲି । ତିନିଦିନ ପରେ ତାଠାରୁ ଚିଠି ପାଇଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ସେ ଜାଣିଥିଲା ମୋର ଆମ୍ବରେ ହେବ ନାହିଁ । ତଥାପି ମୋ ଅଭିଜ୍ଞତା ହିଁ ସାର ହେଲା ।

ଗାଁରେ ରହି ବେଶ ପୂର୍ବ କରୁଥାଏ । ସବୁଦିନେ ଉପରବେଳା ବାପାଙ୍କ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ା ବ୍ରିଚେସ ପିନ୍ଧି ତାଙ୍କ ହୁଇଗ୍ରାହ୍ୟ ରଇ ସାଇକଲରେ ବୁଲିବାହାରେ । କୋଉଦିନ ବଢିଅ ତ ଆଉ କୋଉଦିନ ବସନ୍ତପୁର । କୋଉଦିନ ନରେହ୍ରପୁର ତ ଆଉ କୋଉଦିନ କଙ୍କଡ଼ା । ଏହିପରି ହଠାତ ଇଛାହେଲା କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଯାଇ ବାଯାକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ । ବାପା ବୋଉଙ୍କୁ କହିବାରୁ ସେ ଖୁସି ହେଲେ ଓ କହିଲେ ମାଳବନ୍ଦରେ ସାବଧାନ ହୋଇ ସାଇକଲରେ ଯିବୁ ।

ମୋ ସାଇକଲ ପାଏଁ ପାଏଁ ହୋଇ ଚାଲୁଆଏ

ଦିନେ ସକାଳୁ ଗାଧୁଆପାଧୁଆ ସାରି ଜଳଣିଆ ଖାଇ ସାଇକଲ ଧରି ବାହାରିଲି । ଚିତ୍ରୋଘଳାରେ ଅଛ ପାଣିଆଏ ତଙ୍ଗା ଥାଏ । ଲୁଣାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥା । ତେଣୁ ସାଇକଲ ଧରି ଦୁଇ ନଈ ପାରିହୋଇ ଚାଲିଲି ସାଇକଲରେ । ଚିତ୍ରୋଘଳା ଓ ଲୁଣା ମଧ୍ୟରେ ହରଚଣ୍ଡୀ

ଠାକୁରାଣୀ ଓ ତରତତୋଟା । ଭାରି ବଡ଼ ତୋଟା । ନାଲବନ୍ଧରେ ମୋ ସାଇକଲ୍ ପାଏଁ
ପାଏଁ ହୋଇ ଚାଲୁଥାଏ । କେହାପଡ଼ାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି ୧୦ଟା କି ୧୧ଟା ବେଳକୁ ।

ବାୟା କେନ୍ଦ୍ରାପଦାର ନୃସିଂହ ଚିକିଳି ମଠରେ ରହୁଥାଏ । ତା'ର କଜ୍ଜଡ଼ରୁ ଆଶ୍ରମ
ବ୍ରାହ୍ମ ନେମରେ ସେ ବିଭିନ୍ନ ଘାନରେ ମଠ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ବାୟା କଢ଼ିକି
ଯାଇ ପ୍ରଣାମ କରି ସବୁ କହିଲି । ବାୟା ମତେ ବାପାବୋଉଙ୍କ କଥା ପଚାରିଲା ଓ କହିଲା
ଚାକିରିବାକିରିର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା ? ମୁଁ ସବୁକଥା କହିଲି ଓ ମିରଟ୍ ଇଶ୍ଵରଭିତ୍ କଥା କହିଲି ।
ସେଠି ଯେତେ ଲୋକ ବସିଥିଲେ ସମସ୍ତେ ମୋ କଥା ଶୁଣି ଉପରୋଗ କରୁଥିଲେ । ସେଠି
ବଢ଼ିଥର ରାମବାବୁଙ୍କ ଝିଅ ଶୈଳବାଳା (ଶୁକି) ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ତାକୁ ମଧ୍ୟ
ମିରଟ୍ କଥା କହିଲି । ସେ ହସିଲା, କହିଲା ଯେଉଁଠି ଉଗବାନ ବରାଦ କରିଥିବେ ସେଇଠି
ମିଳିବ । ମୁଁ ତାକୁ ପଚାରିଲି ସେ ଏଠି ଆଉ କେତେଦିନ ରହିବ । ସେ କହିଲା ଯେ ବାୟା
ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।

ପଇତରେ ବସି ପ୍ରସାଦ ଖାଇ ଟିକେ ବିଶ୍ରାମ ନେବା ପରେ ବାଯା ପାଖରୁ ବିଦାୟ
ନେଇ ପୁଣି ଚଳାଇଲି ସାଇକଲ । ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଠିକ୍ ବେଳ ବୁଡ଼ିବା ଉପରେ ।
କେହୁପଡ଼ା ହାଇସ୍କୁଲୁ ଯିବାକୁ ସମୟ ହେଲାନାହିଁ । ଯାଇଥୁଲେ ମୋର ପୁରୁଣା
ଶିକ୍ଷକମାନେ ମୋତେ ଦେଖି ଭାରି ଖସୀ ହୋଇ ଆଆନ୍ତେ ।

₹1.90 + ₹98/-

ଆସି କୁଳାଇ ମାସ ହେଲା । କୁଆଡ଼ୁ କିଛି ଆସିଲା ନାହିଁ । ଦିନେ
ସମାଜରେ ଦେଖିଲି ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାପନ । କଳାହାଣ୍ଡିର କୁନାଗଡ଼ କମ୍ୟୁନିଟି
ପ୍ରୋକେକ୍ଟରେ ଜଣେ ଅଢ଼ିଓ ଭିଜୁଆଳ ଏକୁକେଶନ୍ ଅଫିସର ଦରକାର । ଦରମା
ଟେ ୨୦/-, ଟେ ୧୫/- - ମହାଜା ଭରା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଦେଲି କୁନାଗଡ଼
ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ଏବଂ କ୍ଲୁବ୍ ଅଫିସରଙ୍କ ପାଖକୁ । ୧୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
ଆସିଲା ଆପଏଷମେଣ୍ଟ ଲେଟର । ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲି । ସେ ନାକଟେକି କହିଲେ
“ଏତେ ପାଠପଢ଼ି ଗୋଟାଏ ନନ୍ଦଗେଜେଟେଡ଼ ଚାକିରି କରିବୁ ? ପୁଣି ଏତେ କମ୍
ଦରମାରେ ?” ବୋଉ ସବୁ ଶୁଣି କହିଲା । “ତୁ ବାପାଙ୍କ କଥାରୁ କ’ଣ ପାଇବୁ ?
ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ଯଏନ୍ କରିଦେ ।

କେତେ କଥା ଦେଖିବୁ । କେତେ କଥା କରିବୁ । ବହୁତ ଅଭିଷ୍ଠତା ହେବ । ଦେଖିବୁ
ଏଇ ଛୋଟିଆ ଚାକିରିଟିରୁ ଉଠି ଉଠି ତୁ ବହୁତ ବଡ଼ ଚାକିରି କରିବୁ । ଆମ ନାଁ ରଖିବୁ ।
କେଶୋଳର ନାଁ ରଖିବୁ । ତାରି କଥା ସତ ହୋଇଛି । ବାପା ଜିଛି ନକହି ନାରବ ରହିଲେ ।

ମୁଁ କହିଲି “ଡମେ ପେନସନ ପାଉଛ ବା କେତେ ? ଶଶିଆ ପଢୁଛି । ମେଙ୍କି ବାହାହୋଇ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋର ଚାକିରିଟା ନିହାତି ଦରକାର ।”

ମୁଁ ଜୁନାଗଢ଼ର ପ୍ରୋକେକ୍ ଅଫିସରଙ୍କୁ ମୋର ସନ୍ତି ଜଣାଇଦେଲି । ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜୁନାଗଢ଼ ବାହାରିଲି । କଟକରୁ ବିଜୟନଗରମ୍ । ସେତୁ କେସିଙ୍ଗା । କେସିଙ୍ଗାରୁ ଭବାନିପାଣୀ ହୋଇ ଜୁନାଗଢ଼ । ମୋର ଠିକ୍ ମନେ ଅଛି । ମୁଁ ଜୁନାଗଢ଼ରେ ପହଞ୍ଚିଲ ଜୁଲାଇ ମାସ ୨୪ତାରିଖରେ । ୧୯୪୪ ମସିହାର ଏହି ଦିନଟି ମୋ ଡାଏରିର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଦିନ । ସେତେବେଳକୁ ମୋର ବୟସ ୨୩ ବର୍ଷ କେତେମାସ । ଜୁନାଗଢ଼ରେ ପହଞ୍ଚି ସିଧା ଗଲି ଇନ୍‌ପେନ୍‌ବର୍କ୍‌ଲୋ (ଆଇ.ବି.)କୁ । ସେଠି ଧରମଗଢ଼ର ଏସ.ଡି.ଓ. ଖାଁ ସାହେବଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ସେ କହିଲେ ଯେ ପ୍ରୋକେକ୍ ଅଫିସର ଯାଇଛନ୍ତି ଧରମଗଢ଼ । ଏବେ ଫେରିବେ । ଆପଣ ଗାଧୁଆପାଧୁଆ ସାରି ନିଅନ୍ତି । ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଖାଇବା । ଆମେ ସବୁ ଖାଇସାରି ଦେଖୁ ଯେ ପ୍ରୋକେକ୍ ଅଫିସରଙ୍କ ଗାଡ଼ି ଫେରିଲା । ଖାଁ ସାହେବ କହିଲେ, ପ୍ରୋକେକ୍ ଅଫିସର ହେଉଛନ୍ତି ପଢ଼ନାଭ ମିଶ୍ର । ପ୍ରଫେସର ନାରାୟଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ । ମୁଁ ଭାରି ଖୁସା ହୋଇ କହିଲି ପ୍ରଫେସର ନାରାୟଣ ମିଶ୍ରଙ୍କର ମୁଁ ଛାତ୍ର ଥିଲି ।

ମୁଁ ସେଠାରୁ ସିଧାଗଲି ପ୍ରୋକେକ୍ ଅଫିସକୁ । ଜିନିଷପତ୍ର ଆଇ.ବି.ରେ ଥାଏ । ଅଫିସରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ ତ ପ୍ରୋକେକ୍ ଅଫିସର ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ମୋର ଆପଣଝମେଣ୍ଟଅର୍ଡର ଦେଖାଇଲି ଓ କହିଲି ମୁଁ ରେଭେନ୍ୟୁ କଲେଇରେ ପ୍ରଫେସର ନାରାୟଣ ମିଶ୍ରଙ୍କର ଛାତ୍ର ଥିଲି । ସେ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ମତେ ବସାଇ ତା’ ଖୁଆଇଲେ ଓ ପଚାରିଲେ ‘ଜିନିଷ ପତ୍ର କୋଉଠି ଅଛି ? ମୁଁ କହିଲି, ଆଇ.ବି.ରେ ରଖିଦେଇ ଆସିଛି । ସେ କହିଲେ, ଚାଲ ଯିବା ତମ ଜିନିଷପତ୍ର ଆଣିବା । ତମେ ଏଠି ଆମ ୧୦ଙ୍କୁଆ ବସାରେ ରହିବ । ମୁଁ ପଚାରିଲି ସାର ୧୦ଙ୍କୁଆ ବସା କ’ଣ ? ସେ କହିଲେ କଳାହାଣ୍ଟିରେ ଅବିବାହିତ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ୧୦ଙ୍କୁଆ ବସାରେ ବୋଲି କହନ୍ତି । ପଢ଼ନାଭବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆମୀୟତା ଜମିଗଲା ଦେଖାହେବା ବେଳକୁ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ପ୍ରୋକେକ୍ ଅଫିସରୁ ଆଇ.ବି.ରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଗାଡ଼ିରେ ୫ମିନିଟ୍ ଲାଗେ । ସେଠାରୁ ମୋ ତ୍ରିକଟା ଆଣି ୧୦ଙ୍କୁଆ ବସାରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେଠି ଥାନ୍ତି ଶୈଳବିହାରୀ ଚୌଧୁରୀ । ବୟସ ପାଖାପାଖି ୪୫, କିନ୍ତୁ ଅବିବାହିତ । ଆଉ ଥାଆନ୍ତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଛନାୟକ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମିଶ୍ର । ପଛନାୟକ ଥିଲେ ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷା ସଂଗଠକ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମିଶ୍ର ଥିଲେ ପଢ଼ନାଭବାବୁଙ୍କ ଷେନୋ । ଭାରି ବେଳିଆ ହସକୁରା ପିଲାଟିଏ । ଘର ନୟାଗଢ଼ । ପ୍ରୋକେକ୍ ଅଫିସର ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ କରାଇଦେଲେ ।

ଶୈଳବିହାରୀ ଚୌଧୁରୀ ଥିଲେ ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷା ସଂଗଠନ । ସବୁବେଳେ ଗମ୍ଭୀର ସମ୍ବୀର । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ହାତମିଳାଇ ଅର୍ଦ୍ଧନିମିଳିତ ନୟନରେ ଅନାହଁ କହିଲେ ‘ହୁଁ, ଆସିଲେ ଭଲ ହେଲା’ । ତାଙ୍କୁ ସେଠି ସମସ୍ତେ ଚିପ୍ ସାହେବ ବୋଲି ତାଙ୍କୁଥିଲେ ।

ଠେଣୁଆ ବସା ଥଳା ସବୁ ବସାର ଶେଷରେ । ତାପରେ ଖାଲି ସାଗୁଆନ୍ ଗଛର ଜଙ୍ଗଳ । ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ସାମନାରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ତାପରେ ଖାଲି ବୁଦୁକୁ ଦିକିଆ ଜଙ୍ଗଳ । ନାନା ରକମର ଚଢ଼େଇ ସବୁ ଆସନ୍ତି । ସବୁଙ୍କ ରଙ୍ଗର ପାରା ଆସି ଉଡ଼ି ବୁଲନ୍ତି । ଗୁରୁତ୍ବ ଚଢ଼େଇ ଯୋଇଠି ଦେଖିବ ସେଠି । ଆଉ ଗୋଟାଏ ରକମର ଚଢ଼େଇ ମାଟିରେ ବସିଲେ ଗୋଲ ପେଣ୍ଠୁପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଏ ଚଢ଼େଇର ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଭାରି ସୁଆଦ । କଳାହାଣ୍ଟିରେ କାହା ଘରେ କୁଣିଆ ପହଞ୍ଚିଲେ ପାରା ମାରି ତା ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଆମ ଠେଣୁଆ ବସାରେ ରାନ୍ଧୁଥଳା ଧନେଶ୍ଵର । ଭାରି ସରଳ ଲୋକ । ଭାରି ଭଲ ରାନ୍ଧୁଥଳା । ସକାଳେ ତୁନାମାଛ ଚଢ଼ିଚଢ଼ି ବା ଡରକାରି । ରାତିରେ ସବୁଦିନେ କୁକୁଡ଼ା ମାଂସ ଡରକାରି । ସେତେବେଳେ କୁନାଗଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ାର ଦାମ ଥଳା ଚାରେଣା (୨୫ ପଇସା) । ୨୫୦ ଗ୍ରାମର ମାଛ ଦଶ ପଇସାରେ ମିଳୁଥଳା ।

ଲୋକନାଥ ପ୍ରଧାନ ଓ ତ୍ରୀନାଥ ଶତପଥୀ ଥାନ୍ତି ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷା ସଂଗଠନ । ଲୋକନାଥ ବାବୁ ସେବାଗ୍ରାମରେ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାରେ ତାଲିମ୍ ପାଇଥିଲେ ଓ ଶ୍ରୀନିକେତନରେ ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷାରେ ତାଲିମ୍ ପାଇଥିଲେ । ଶତପଥୀ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀନିକେତନରେ ତାଲିମ୍ ପାଇଥିଲେ ।

ଆନନ୍ଦବାବୁ ଥା'ତି ପି. ଡବଲ୍‌ୟୁ. ଡି. ର ଆସିଷାଣ ଇଞ୍ଜିନିୟର । ରମ୍ଭନନ୍ଦ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଥା'ତି ତାତ୍ତର । ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁଥିଲେ ଟି. ଟି. ପାଣିଗ୍ରାହୀ । ଘର ଜୟପୁର । ରାଓ ଥଳା ହେଲଥ ରହସ୍ୟପେକ୍ଷର ।

ପ୍ରସନ୍ନ ପଞ୍ଜନାୟକ ଥାଆନ୍ତି କୃଷି ବିଭାଗ ତରଫରୁ ଏହିଟେନ୍‌ସନ୍ ଅଫିସର । ତାଙ୍କର ଚାରି ଝିଅ- ପରେ ପୁଅ ଗୋଟିଏ ହେଲା । ତାଙ୍କ ଘର ସମଳପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ । ବଡ଼ ଝିଅ ବିକ୍ରୀ, ତାପର ଝିଅ ବୁଲୁ । ତାତ୍ତରା ପାଶକରି ତାତ୍ତର ହୋଇଛି । ଯଦିଓ ପ୍ରସନ୍ନବାବୁ ଧରମଗଡ଼ କଳ ପାଇଁ ଥିଲେ, ସେଠି ଘର ନଥବାବୁ କୁନାଗଡ଼ରେ ରହୁଥିଲେ । କୁନାଗଡ଼ରୁ ଧରମଗଡ଼ ମୋଟେ ୧୨ମାଇଲ । କୁନାଗଡ଼ ପାଇଁ କୃଷି ଏହିଟେନ୍‌ସନ୍ ଅଫିସର ଥିଲେ ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ବାବୁ । ଜିଲ୍ଲା କୃଷି ଅଫିସର ଥିଲେ ଦାମୋଦର ପଞ୍ଜନାୟକ । ଦାମ ବାବୁ ଓ ପଦବାବୁ ଭାରି ସାଙ୍ଗ ।

କଳାହାଣ୍ତିର କଲେକ୍ଟର ସେତେବେଳେ ଥାରି ମୁଣ୍ଡ ସାହେବ । ଜ୍ୟୋତିଷବିଦ୍ୟାରେ ସେ ଭାରି ବିଦ୍ୟାନ ଥିଲେ । ସେ ଆନ୍ତପ୍ରଦେଶର । ତାପରେ ତାଙ୍କର ବଦଳି ହେଲା ହୀରାକୁଦ ଓ ସେ ସେଠି ଥିଲାବେଳେ ହୃଦରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ କଳାହାଣ୍ତିର କଲେକ୍ଟର ହୋଇ ଆସିଲେ ଆର.ଏନ୍. ସାଲେଟୋର । ମଧ୍ୟୁଗର ଉତ୍ତିହାସରେ ପିଏବ.ଢି । ଉମରଜେନ୍ଦ୍ର ରିକ୍ତୁଟ୍‌ମେଣ୍ଟରେ ଆଇ.ଏ.ଏସ. ପାଇ ବାଲେଶ୍ଵରରେ ଏ.ଢି.ଏମ. ଥିଲେ । ପ୍ରମୋଦନ ପାଇ କଳାହାଣ୍ତି ଆସିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଝିଅ ଥିଲେ । ବି'ଜଣ ଯାକ ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦର । ସାଲେଟୋର ହେଉଛନ୍ତି ମରାୟୀ ।

ଏସ.ପି. ଥାରି ରାଜଗୋପାଳନ୍ । ତାଙ୍କ ଘର ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ । ଓଡ଼ିଶା କ୍ୟାତିରର ଆଇ.ପି.ଏସ. । ଭାରି ଚମକାର ଲୋକ ।

ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳ ଥାଆରି ତାମିଲନାଡୁର ରାଜପାଳାୟାମର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପି.ଏସ. କୁମାରସ୍ଵାମୀ ରାଜା । ମୁଣ୍ଡରେ ତିନିଗାରର ଦକ୍ଷିଣିଆ ଚିତା । ଧୋତି, ପଞ୍ଜାବୀ ଓ କାନ୍ତରେ ମହୁରାଜରେ ବୁଣାହୋଇଥିବା ଅଜବସ୍ତମ । ଦେଖିବାକୁ ସାକ୍ଷାତ ନୈଷିକ ତାମିଲ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।

ଭୁଫୋଲକିରେ ଉକ୍ତରେ

ପ୍ରତି ମାସରେ ଥରେ ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ସବୁ ଅପିସର ଓ ଗ୍ରାମସେବକମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମିଟିଂ ହୋଇ ଗତ ମାସରେ ହୋଇଥିବା କାମର ଯାଞ୍ଚ କରାୟାଏ ଓ ଆସନ୍ତା ମାସରେ କ'ଣ କ'ଣ କାମ ହେବ ତାର ପ୍ଲାନ କରାୟାଏ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ହୁଏ କ୍ୟାମ ଫାୟାର । ଥରେ ଭଞ୍ଜନଗରର ଚିତାକଟା ମାଗତା ପାତ୍ରକୁ ଭୁଫୋଲକିରେ ଉକ୍ତରେ ଉପାଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥିଲା । କ୍ୟାମ ଫାୟାର ବେଳେ ଯଦି ଦାମ ବାବୁକୁ କେହି କିଛି ନ କହେ । ତେବେ ସେ କହନ୍ତି “ପଦ, ଆକି କାହିଁ ମୋତେ କେହି କିଛି କହୁନା ? ମୋ ଉପରେ ରାଗିଛ କି ? ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମ ଫାୟାରରେ ଦାମବାବୁଙ୍କ ଚନ୍ଦାମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ମହମବତୀ ଜଳା ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ କବିତା ପଡ଼ିବାକୁ କୁହାଗଲା । ଦାମବାବୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ହସଟା ଶୁଣିବାକୁ ଭାରି ମଙ୍ଗା ଲାଗେ । ହୁଁ...ହୁଁ...ହୁଁ । ସାହସ ଧରି ଆସି ଠିଆ ହେଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଟି.ଟି.ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଗୋଟିଏ ଜଳିଲା ମହମବତୀ ଆଣି ତାଙ୍କ ଚନ୍ଦାମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥପ ଥପ କରି ତରଳ ମହମ ପକାଇଲା ବେଳେ ସେ କହୁଥାନ୍ତି “ପଦ, ମଲିରେ, ମଲି । ମୁଣ୍ଡରେ ପୁର୍ବକା ହୋଇଯିବ ।” ମହମବତୀ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ରହି ଠିକ୍ ଜଳିଲା

ଓ এসে কবিতা পড়িলে। কবিতাটি মানসিংহকর “এই সহকার তলে, যে দিন
পুন্যার কর কঁকশ বেড়ি থুলা মোর গলে।”

ଆଉଥରେ କମ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋକ୍ରିକ୍ୟୁଲେ ଡିରେକ୍ୟୁର ଜଗତବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର ଗଣ୍ଡରେ
ଆସିଥିଲେ ଜୁନାଗଢ଼ । ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମର କର୍ଣ୍ଣାଙ୍କୁନ ନାଟକ ହେବାକୁ ଥାଏ ।
ସେ ଶୁଣି କହିଲେ ଯେ ସିଏ ଅଞ୍ଚୁନ ହେବେ । ଏ ରୋକ ସେ ଆଗରୁ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ
ଡିରେକ୍ୟୁରଙ୍କ କଥା ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ କାହାର ସାହସ ଅଛି ? ମୁଁ ଅଞ୍ଚୁନ ପାର୍ଟ୍ ନେଇଥିଲି ।
ଡାକ୍ତର ଦେଇଦେଲି । ଜଗତବନ୍ଧୁ ବାବୁ ବେଶ ପୋଷାକ ପିଛି ବୀର ପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ।
କିନ୍ତୁ ଉଳଂସ ପାଖରେ ଖାଲି ରହିଲେ । ପ୍ରମଟିଂ ଶୁଣି ପାର୍ଟ୍ କଲେ । ଜଗତବନ୍ଧୁ ବାବୁଙ୍କର
୧୮ ଟି ପିଲାପିଲି ବୋଲି ଆମେ ଶୁଣିଛୁ । ମୋଠାରୁ ନିମାଇଁ ଚରଣ ହରିଚନ୍ଦନଙ୍କ ‘ନୀଳ
ସିନ୍ଧ ତୀରେ ନୀଳ ଅଚକ’ ଭଜନ ଶଣିବାକୁ ସେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।

ମଣିଷ ଜୀବନଟା ଲାଇକ୍‌ଟାର୍ନିକ୍ ସର୍କଟ୍ ନହେଁ

ଜୁନାଗଡ଼ର ଜୀବନଟା ଥିଲା ଭାରି ସରସ । କାମକୁ କାମ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଜରେ
ଭଲ ସମ୍ଭବ । ଖିଆପିଆ ଖୁବ ଭଲ । ମାସରେ ଥରେ କ୍ୟାମ ପାଯାର । ଏସବୁ ସର୍ବେ
ମୋତେ ବହୁତ ପଡ଼ାପଡ଼ି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ମଣିଷ ଜୀବନଟା
ଇଲେକ୍ଟ୍ରନିକ ସରକିର୍କୁହେଁକି ସମାଜର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଜୀବନ ଇଲେକ୍ଟ୍ରନିକ ନେଟ୍ସ୍ରୋକ୍
ହୁହେଁ । ଇଲେକ୍ଟ୍ରନିକ୍ରେ ଯାହା ପଡ଼ିଥିଲି, ଏଥର ପଡ଼ିଲି ସାମାଜ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ଓ
କମ୍ୟୁନିଟି ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ ବିଷୟରେ ।

ଏସବୁ କଥା ଦେଖି ସୁଧୀରାକୁ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା ଚିଠି ଦେଲି । ଆଗରୁ ତାକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି ଯେ ମୁଁ ଜୁନାଗଡ଼ ଯାଉଛି । ତାର କ'ଣ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଲା ସେ କଥା କିଛି ଲେଖିନଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ସୁଧୀରା ଜିଲ୍ଲା ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ, ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ କ୍ଲାସ-ରୁ ଗେଜେଟେଡ୍ ଅଧିକାରୀ । ଆଉ ମୁଁ ଏଠି ଜଣେ ନନ୍ଦଗେଜେଟେଡ୍ ଅଧିକାରୀ । ଦରମା ଟ ୧୯୦/-, ଟ ୨୫/-, ମହଙ୍ଗା ଭରା । ମନେ ମନେ ତାକୁ ତାର ନୂଆ ଚାକିରିରେ କହନା କରୁଥିଲି ।

ଆଗରୁ ଧନେଶ୍ୱର କଥା ଲେଖିଛି । ଧନେଶ୍ୱର ଆମ ୩୦ଙ୍ଗୁଆ ବସାରେ ରାଜେ । ତାକୁ ଦିନେ ଆନନ୍ଦ ବାବୁ ତାକିକରି କହିଲେ ଯେ ଚିପ୍ ସାହେବଙ୍କ ଅପିସରେ ଗୋଟିଏ ପିଅନ ଚାକିରି ଖାଲିଅଛି । ଦରଖାସ୍ତ କଲେ ମିଳିଯିବ । ଧନେଶ୍ୱର କହିଲା ‘ହଇ ମହାପ୍ରଭୁ’ କଳାହାଣ୍ଡିର ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଆମ ଆଡ଼ର ଘୋବଘୋବଳିଆ ଲୋକଙ୍କୁ ମହାପ୍ରଭୁ ବୋଲି କହି ପକାନ୍ତି । ଆନନ୍ଦବାବୁ କହିଲେ ଆରେ ଖାଲି ମହାପ୍ରଭୁ କହିଲେ ହେବ ନାହିଁ । ତୁ ତାଙ୍କ ଦରଖାସ୍ତଙ୍କ ଦେଇ ଗଣ ଗଣ ହୋଇ ଗୀତ ଗାଇବ । ଦେଖିବ ସେ

ତୋ ଦରଖାସ୍ତ ଉପରେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସୁପାରିସ କରି ବଡ଼ ସାହେବଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିବେ । ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ ଅଫିସର ତୋତେ ଚାକିରିରେ ରଖିଦେବେ । ଏଠିକି ଆ, ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖିଦେଉଛି । ତୁ ଟିପଚିହ୍ନ ଦେଇଦେବୁ । ସବୁ ହେଲା । ଶେଷକୁ ଧନେଶ୍ଵର ଦରଖାସ୍ତଟି ନେଇ ଚିପ ସାହେବଙ୍କ ଅଫିସକୁ ଗଲା ଓ ମହାପ୍ରଭୁ ବୋଲି କହି ଜୁହାର କଲା । ଚିପ ସାହେବ ତା ଆଦିକୁ ଅନେଇଁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ହୁଁଟାଏ ମାରିଲେ । ଧନେଶ୍ଵର ଦରଖାସ୍ତଟି ଦେଲା ଓ ଗୁଣ୍ଣ ଗୁଣ୍ଣ ହୋଇ ଗାଡ଼ ଗାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଚିପ ସାହେବ ଦରଖାସ୍ତଟି ଫେରେଇ ଦେଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ହୁଁ ମାରିଲେ ଓ କହିଲେ ‘ଆଉ ଦଶବର୍ଷ ପରେ ଆସିବୁ ।’ ଧନେଶ୍ଵର ବିଚାରା ମୁହଁଟିକୁ ଆମିଲା କରି ଫେରିଆସିଲା । ସିଧାଯାଇ ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ କହିଲା । ଆନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଜୋକରାମି କାମ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଧନେଶ୍ଵର ବିଚାରା କାମ ପାଇଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ, ସେ, ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ଓ ପ୍ରପୁନ୍ଦ ବାବୁ ମିଶିକରି ତାପର ଦିନ ଚିପ ସାହେବଙ୍କୁ ଦେଖାକଲେ ଓ ସବୁକଥା କହିଲେ । ଚିପ ସାହେବ ଏଥର ମୁରୁକି ହସଟିଏ ଦେଇ ହୁଁ ଟିଏ ମାରିଲେ ଓ କହିଲେ ‘‘ଆପଣମାନେ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ । ଗରିବର ଜୀବନକୁ ନେଇ ଖେଳନ୍ତି କାହିଁକି ?’’ ଆନନ୍ଦବାବୁ କହିଲେ ‘‘କ’ଣ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଦେବେ ତ ଚାକିରିଟାଏ, ଏତେ କଥା କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି ?’’

ଆମ ଠେକୁଆ ବସା ପାଖରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଠେକୁଆ ଘରେ ଚିପ ସାହେବ ରହୁଥିଲେ । ଠିକ୍ ବୟସରେ ବାହାହୋଇ ନ ପାରି ତାଙ୍କର ଠେକୁଆମି ବହୁତ ବଡ଼ ଯାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ବସାରେ ଖା’ନ୍ତି । ଦିନେ ଧନେଶ୍ଵର ପାରା ମାଂସ ରାଶିଥିଲା ଓ ତରକାରି ଭାରି ସୁଆଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ଚିପ ସାହେବ ତା ରନ୍ଧା ଖାଇ ଏତେ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ ଯେ ତା ପର ଦିନ ଅଫିସକୁ ତାକି ତାକୁ ଚାକିରି ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କଲେ ଓ ସେ ଚାକିରି ପାଇଲା । ଯାହା ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ଦରହସା ଦଳ କରିପାରି ନଥିଲେ ତାହା ଗୋଟିଏ ମଳା ପାରା କରିପାରିଲା । ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ଟରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ଧନେଶ୍ଵର ଚାକିରି ପାଇବା କଥା ଓ ଚିପ ସାହେବଙ୍କ ଠେକୁଆମି କଥା ।

ଥରେ ଆମେ ସବୁ ଯାଇଥାଉ ଧରମଗଡ଼ । ସେଠାରେ ଆମର ମାସିକ ମିଟିଂ କରିବାକୁ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମିଟିଂ ହେଲା ଓ ଉହଗାଁର ଗ୍ରାମସେବକଙ୍କ ‘ମଦସାଥ’ ଉପାଧ ଦିଆଗଲା । ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ଆମେ କେତେଜଣ ରହିଗଲୁ । ପ୍ରସନ୍ନବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଜଳଖିଆ ଖାଇ ତାଙ୍କ ଜିପରେ ଆସିବାକୁ । ପ୍ରସନ୍ନବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଜଳଖିଆ ଖାଇଲାବେଳେ ଦେଖାଗଲା ଚିପ ସାହେବ ଗାଏବ । ଆଜ୍ଞା କଥା ହେଲା ? ସେ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ? ଆମେ ଜିପ ଧରି ଜୁନାଗଡ଼ ଆଡ଼େ ଗଲାବେଳେ ଜଣେ ସେଠାକାର ଲୋକ ଦେଖାହେଲା । ତାକୁ ପଚାରିଲୁ ଜଣେ ପ୍ରାଣ ପାର୍ଟ ପିଣ୍ଡ ମଢ଼ିଆ ଅଫିସରଙ୍କ ଯିବାର ଦେଖିଲ କି ? ଲୋକଟି

କହିଲା “ହଉ ମହାପ୍ରଭୁ । ସେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମନି ବ୍ୟାଗ ଧରି ଧପାଳିଛନ୍ତି ।” ଚିପ୍ ସାହେବଙ୍କ ହାତରେ ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ ମେଡ଼ିକାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କ ଚମଢ଼ା ବ୍ୟାଗ ଥାଏ । ଆମେ ଜିପ୍ରେ ଯାଇ ଦେଖିଲୁ ଯେ ସତକୁ ସତ ସେ ଧପାଳିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଜିପ୍ ବନ୍ଦ କରୁ । ପ୍ରସନ୍ନବାବୁ କହିଲେ “ଜଳଶିଆ ନଖାଇ ଚାଲି ଆସିଲେ ? ଚାଲନ୍ତୁ ଜଳଶିଆ ଖାଇବା । ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ” ଚିପ୍ ସାହେବ ରାଗ କରି ହଁ ଟିଏ ମାରିଲେ ଓ କହିଲେ “ସମୟ କାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ସବୁ କରେ । ଆପଣମାନେ ବି କରିବା ଉଚିତ । ନ ହେଲେ ସାରା ସମାଜ ଓ ଦେଶ ପଛରେ ପଡ଼ିପିବ । ” ନୀତି ଶିକ୍ଷା ଦେଲାପରେ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲେ । ପ୍ରସନ୍ନବାବୁଙ୍କ ଘରେ ସବୁ ଚକ୍ରି, ସତ୍ତଵା ଓ କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଟା ଆମଲେଟ୍ ଖାଇ ତାଙ୍କ ମନ ଖୁସି ହୋଇଗଲା । କହିଲେ “ସବୁ ଚକ୍ରି ଭଲିଆ ଜଳଶିଆ ଆଉ ନାହିଁ । ”

କଳାହାଣ୍ତିର ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନ୍ୟ ଧରଣର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁରେ ଜଣେ ଜଣେ ଗୌଡ଼ିଆ । ଗୌଡ଼ିଆଙ୍କର ସବୁ ଜମି । ଗାଁର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଜମିରେ ମୂଲ୍ୟାଗି ଯାହା ରୋଜଗାର କରନ୍ତି । ପ୍ରତି ଗାଁ ପାଇଁ ଜଣେ ଗଣ୍ଠା ଓ ଖାଖଡ଼ । ଗଣ୍ଠା ହେଉଛି ଚଉକିଆ ଓ ଖାଖଡ଼ ହେଉଛି ଗାଁର ପୂଜାରୀ । ଗାଁକୁ କେହି ହାକିମ ହୁକୁମା ବା ଅତିଥି ଅଭ୍ୟାଗତ ଆସିଲେ ଗଣ୍ଠା ସବୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେବ ଓ ଖାଖଡ଼ ରୋଷେଇ ବାସ କରିଦେବ । ଗାଁର ସବୁ ଧନ ସମ୍ପର୍କ ଗୌଡ଼ିଆ ପାଖରେ । ବାକି ସମସ୍ତେ ଗରିବ ।

କଳାହାଣ୍ତିରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଗାଁରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କୋଠା ଘର । ପଚାରିଲେ କହନ୍ତି “ଏଇଟା ଆମର ଉତ୍ସୁଳ ଆଜ୍ଞା । ” ପ୍ରାଥମିକ ଝୁଲ ପାଇଁ ଏପରି କୋଠାଘର ତ ଆମ ଆଡ଼େ ନ ଥିଲା କି ଏବେ ବି ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ବୋଧହୃଦୟ କଳାହାଣ୍ତିରେ ନିରକ୍ଷର କେହି ନ ଥିବେ । କିନ୍ତୁ କଥାଟା ଠିକ୍ ଓଳଟା । ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ନିରକ୍ଷର, ଗୌଡ଼ିଆ ଛଡ଼ା । ଏ କୋଠାଘର ସବୁ ହାକିମ ହୁକୁମାଙ୍କ ବସାଇର ଭଲି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଦି ଉତ୍ସୁଳ ବିଭାଗରୁ କେହି ଆସିଲେ ତ ଗଣ୍ଠା ଜାଣିପାରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରୁ ପିଲାଙ୍କୁ ତାକି ଆଣି ସୁଲାରେ ବସାଇ ଦେବ । ମାନ୍ଦରମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଲେ ମନଟା ବିଗିତି ଯାଏ । ଏ ମାସରେ ଜଣେ ମାନ୍ଦର ତ, ଆର ମାସରେ ସିଏ କୃଷି ବିଭାଗର କାମଦାର ଓ ତ’ ଆର ମାସରେ ସେ ପଶୁତାନ୍ତରଙ୍କ କମ୍ପାଉଟର ।

ଏ ସବୁ ସତ୍ତେ କଳାହାଣ୍ତିର ଜମି ଭାରି ଉର୍ବର । ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ଏଥରୁ ସୁନା ଫଳେ । ସବୁ ଅଗୁଆ ଚାଉଳର ଭାତ ଏଠି ଖାଇଲେ ପାଟିରେ ଲାଗିଥିବ । ତେଲନଈର ହୁଇକଢ଼ ପଠାଜମିରେ ନାନା ରକମ ଫସଲ ହୁଏ । ଥରେ ଆମ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ତରଫରୁ ଦାମବାବୁ ଆହୁବାଦରୁ ଆଣିଥିବା ଗହମ ବିହନ ଲଗାଇଦେଲେ । ଏପରି ଗହମ ହେଲା

ଯେ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଦିଲ୍ଲୀର ଭାରତୀୟ କୃଷି ଗବେଷଣା ପରିଷଦର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କୁନାଗଡ଼ ଆସିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଦଳରେ ଥିଲେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କୃଷି ବୈଜ୍ଞାନିକ ତକ୍କର ପି.ସି. ରାହେଜା । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତେବେଳେ କଳାହାଣ୍ତିରେ ଦୁର୍ଭକ୍ଷ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ଖବର କାଗଜରୁ ପଡ଼େ, ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏ ନାହିଁ । ମନେହୁଏ ଏ ଦୁର୍ଭକ୍ଷ ମଣିଷର ଅବହେଳା ଯୋଗୁଁ ଘରୁଛି । ଏ ବିଷୟରେ କେତେବର୍ଷ ତଳେ ମୁଁ ଷ୍ଟେରସମାନରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଥିଲି ।

ଆମେ ସବୁ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ଗାଁ ଗାଁକୁ ଗଲେ ଦେଖୁ ଯେ ରାସ୍ତା ବେଶ ଭଲ । ମଝିରେ ମଝିରେ ରାସ୍ତାକଢ଼ରେ ପୋଖରୀ ବା ବନ୍ଦ ଅଛି । ଏବଂ ଦେଖୁ ଯେ କି ପୁରୁଷ କି ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତେ ଲଜ୍ଜା ହୋଇ ଗାଧଇଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଜୋକମାନଙ୍କର ବନ୍ଦ ଅଳଗା । ଯୋଉ ଖଣ୍ଡିଏ ଛୋଟ ଲୁଗା ବା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ଥାନ୍ତି, ତାକୁ ବନ୍ଦ ପାଖରେ ରଖି ଲଜ୍ଜା ହୋଇ ଗାଧାନ୍ତି । ଥରେ କେତେକ ପୁରୁଷ ଏପରି ଗାଧଇ ଥିବା ଦେଖି ଆମେ ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ କରି ପଚାରିଲୁ ସେମାନେ ଲଜ୍ଜା ହୋଇ ଗାଧୋଇଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଜବାବ ପାଇଲୁ “କୁହାର ମହାପ୍ରଭୁ । ଆମେ ଲଜ୍ଜା ହେଉ ଘାଟରେ ଆଉ ଖଟରେ ।” ନିର୍ବିକାର ହୋଇ ସେମାନେ ନିର୍ଭୟରେ ହସି ହସି ଜବାବ ଦେଇଥିଲେ ।

ଉଦ୍‌ବାନୀପାଠଣାର ରାଜପ୍ରାସାଦ ଦେଖିଲାଭକି । ମହାରାଜା ଥାନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁଭୁ ପ୍ରତାପ କେଶରୀଦେଓ । ଭାରି ଜ୍ଞାନୀ ଲାକ । ବହୁତ ପଢ଼ାପଡ଼ି କରନ୍ତି । ମଝିରେ ମଝିରେ କୁନାଗଡ଼ ଆସି ପଦବାବୁକଠାରୁ ବହି ନିଅନ୍ତି ଓ ୧୩ ମିଲି ମିଟରର ଫିଲମ୍ ନିଅନ୍ତି । ସେ ଆମ ଡେଙ୍କାନାଳ ରାଜା ସାହେବ ବ୍ରିଗେଡ଼ିଯର କାମାକ୍ଷା ପ୍ରସାଦ ସିଂହ ଦେଓଙ୍କ ଶୁଶ୍ରାଵ । ରାଜା ସାହେବ କହନ୍ତି ଯେ ସେ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟର ଆଦବ କାଇଦା ଓ ନୀତି ନିୟମ, ଏସବୁ କଥା ତାଙ୍କ ଶୁଶ୍ରାଵଙ୍କଠାରୁ ଶିଖିଛନ୍ତି । ରାଣୀ ସାହେବା ପିଲାଦିନେ ଉତ୍ତକାମଣ୍ଟରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଅନେଇଁବା ପଛରେ ଘରୁନ କଥା

ଆମେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଉଦ୍‌ବାନୀପାଠଣା ଯାଉ । ଥରେ ପଦବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆମେ ଯାଇଥିଲୁ ଦାମବାବୁଙ୍କ ବସାକୁ । ଦାମବାବୁଙ୍କ ଆମ ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ୟୁରେ ସମସ୍ତେ ଡାଲଗେଟି ବୋଲି ତାକନ୍ତି । ସେ ଭାରି ମାଇଁଡିଆର ମାଇଁଡିଆର ଲୋକ । ଆମେ ପହାଁଚିଲା ମାତ୍ରେ ଘର ଆଡ଼କୁ ଯାଇ କହିଲେ “ହଇହୋ- ଦେଖିଲଣି- ପଦ ଆଇଛି, ବିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଆହୁରି କେତେ ଲୋକ ଆସିଛନ୍ତି । କ’ଣ ପୁରି ଛାଣିବ ?” ସେତିକି ବେଳେ ମୋ ପାଟିରୁ ବାହାରି ଗଲା ପୁରି ସାଙ୍ଗକୁ ଗରମ୍ ଗରମ୍ ବାଇଗଣ ଭଜା ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ଦାମବାବୁ କହିଲେ “ହଇହୋ, ବାଇଗଣ ଅଛି ? ବିରୁଦ୍ଧବାବୁ କହୁଛନ୍ତି ପୁରି

ସାଙ୍ଗକୁ ଗରମ୍ ଗରମ୍ ବାଇଗଣ ଭଜା ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ ।” ପଦବାବୁ କହିଲେ
 “ଦାମବାବୁ, ବସନ୍ତ ମ, ସିଏ ଘର କଥା ବୁଝି ଠିକ୍ କରିଦେବେ । ତାଙ୍କର ଗୋରା ତକ
 ତକ ଗୋଟିଏ ସାନ ଝିଅ ଆସି ପଦବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଗେହ୍ନେଇ ହେଲା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ
 ନମସ୍କାର କଲା । ଥାକୁଳୀଟିଏ । ସମସ୍ତେ ଗପସପ ହେଲାବେଳେ ମୁଁ ଦାମବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ
 ଅନେଇଲାବେଳକୁ ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇଛନ୍ତି । ମୁଁରେ ଭାବ ବିହୁଳତାର ଆଭାସ ।
 ମୋର ମନେ ହେଲା ଯେ ଏରଳିଆ ଅନେଇବା ତ ସାଧାରଣ ଅନେଇବା ନୁହଁ । କିଛି
 ଗହନ କଥା ଅଛି ଏ ଅନେଇବା ପଛରେ । ଆମେ ପୁରି କାହିଁକି ଲୁଚି ଓ ଗରମ୍ ଗରମ୍
 ବାଇଗଣ ଭଜା ଖାଇଲୁ । ଦାମବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ବଳିଗଲେ । ଲୁଚି ବାଇଗଣ ଭଜା
 ମୋର ସେତେବେଳେ ଯେତିକି ପ୍ରିୟ ଥିଲା ଏବେ ବି ସେତିକି ପ୍ରିୟ ଅଛି । ଏ ବୟସରେ
 ମଧ୍ୟ ମୋର ଖାଦ୍ୟ ରସିକତା କିଛି କମିନାହଁ । ସେ ଯାହାହେଉ, ଆମେ ଭବାନିପାଶାରୁ
 ଫେରି ଆସିଲୁ ।

ତା ତିନିଦିନ ପରେ ଦାମବାବୁ ଆସି ହାଜର । ସିଧା ଗଲେ ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ବସାକୁ ।
 ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ଦୁଆରେ ଦେଖିଲେ ଗୁଡ଼ାଏ କଦଳୀ ପୁଆ ଗଦା ହୋଇଛି । ଦେଖି କହିଲେ
 “ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ତମେ ଏ ପୁଆ ସେବିନ୍ତୁ ଆଣିଲଣି, ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗାଁକୁ ପଠାଇ ନାହଁ ?”
 ବ୍ରଜାନନ୍ଦ କହିଲା, ଜିପ୍ ନଥିଲା, ଜିପ୍ ପାଇଁ ପେଟ୍ରୋଲ ନଥିଲା, ତ୍ରାଇଭରର ପେଟ ଗରମ
 ହୋଇ ଖାଡ଼ା ହେଉଥିଲା, ତେଣୁ ଯାଇ ହୋଇ ନାହଁ । ଦାମବାବୁ କହିଲେ “ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କ
 ବସାରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦେଇଛ ? ଏଠି ଦବାକୁ ହେଲେ ତ ଗାଡ଼ି ଦରକାର ନାହଁ ?”
 ଗୋଟିଏ ପୁଆ ନେଇ ଆମ ଠେଙ୍କୁଆ ବସାକୁ ଆସିଲେ । କହିଲେ “ବିଭୂତିବାବୁ ଏଇଟା
 ଆପଣଙ୍କର ।” ମୁଁ କହିଲି ଆପଣ କ’ଣ ମୋତେ ଆପଣ ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି ମ ? ମୁଁ
 ଆପଣଙ୍କଠାରୁ କେତେ ସାନ !” ତାପରେ ଯୋଡ଼ିଏ ହୁଁ ମାରି ହସିଦେଲେ । ମୋତେ
 ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପଦବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସେ ତାଙ୍କ ସରବର୍ତ୍ତ ପିଲବା
 ବଡ଼ ଗିଲାସରେ ଗିଲାସେ ଚାହା ପିଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଦାମବାବୁଙ୍କର ଧରମ ଭରଣୀ ।
 ଦାମବାବୁ କହିଲେ “ପଦ, ଏ ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ଏତେ ଗରହୁସିଆର ଲୋକ । ସେବିନ୍ତୁ କଦଳୀ
 ପୁଆ ଅପିସରୁ ଆଣି ତାଙ୍କ ନିଜ ଦୁଆରେ ପକାଇ ରଖିଛି ।” ତାପରେ ଦାତ କାମୁଡ଼ି
 କହିଲେ “ବରଜାରେ, ତତେ ଖାଇବି ।” ଏହା କହି ଷେନୋ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମିଶ୍ରଙ୍କ ତକାଇ
 ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗେ ବ୍ରଜାନନ୍ଦର ସସପେନସନ ଅର୍ଦ୍ଧର ଟାଇପ୍ କରାଇ ଓରିଜିନାଲ୍ ଅର୍ଦ୍ଧରଟି
 ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ନିକଟକୁ ପଠାଇଦେଲେ ଓ ତାହାର ଗୋଟିଏ କପି ପ୍ରୋକେକ୍ ଅପିସରକୁ
 ଦେଲେ ।” ଦାମବାବୁଙ୍କ ଘର ବୋଲଗଢ଼ି ।

ଦାମବାବୁ ଜୁନାଗଢ଼ରେ ଥୁଲାବେଳେ ପଦବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ଡକାଇ ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ଦାମବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ଟିଆ ବିଶ୍ୟରେ । ମୁଁ ଥରେ ତାକୁ ଜୁନାଗଢ଼ରେ ପଦବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଦେଖିଥିଲି । ଚେହେରାରେ ସେପରି କିଛି ବିଶେଷତ୍ବ ନଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ କହିଲି “ମୋ ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ପଡ଼ିଛି ।” ପଦବାବୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କହିଲେ “ବିରୁଡ୍଍ଧ ଭାରି ସେନ୍‌ସିଟିଭ ପିଲା । ତାକୁ ଘରକୁ ଡକାଇ ଏପରି ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦବନାହିଁ ।” ଏଇଠି ଦୁଇରେ ଦୁଇ ମିଶାଇ ଚାରିକଲି । ସେଦିନ ଦାମବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଲୁଚି ବାଇଗଣ ଭଜା ଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଦାମବାବୁ ମୋତେ ଯେପରି ଅନ୍ତର୍ଥିଲେ ।, ତାପଛରେ ଏଇ ପ୍ରସ୍ତାବ କଥା ଥିଲା । ତାଙ୍କ ସାନଟିଆଟି ମୋ କଥା ଶୁଣି କାହୁଣିମାହୁଣି ହୋଇ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

କଳାହାଣ୍ତିର କଲେକ୍ଟର ଡକ୍ଟର ଆର.ଏନ. ସାଲେଟୋର ଦିନେ ଆସି ଜୁନାଗଢ଼ରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଅର୍ପିସିରେ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ପଦବାବୁ ନାହାଁଛି । ତେଣୁ ପଦବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ପିଅନ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧରଙ୍କୁ ମାଗିଲେ ଗିଲାସେ ପାଣି । ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ପଦବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ ଗିଲାସରେ ଗିଲାସେ ଥଣ୍ଡା ପାଣି ଆଣି ଦେଲା । ସାଲେଟୋର ସାହେବ କହିଲେ “ଆରେ ବାବା, ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଗିଲାସ ?” ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର କହିଲା ଯେ ପଦବାବୁ ଏଥିର ଚାହା ପିଅଛି । ତାପରେ ସାଲେଟୋର ସାହେବ ଆସିଲେ ମୋ ପାଖକୁ ଓ ମତେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ଡାକିଲେ । ମତେ କହିଲେ ଯେ ଆମେ ଧରମଗଢ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ଫେରିଆସିବା । ସେ ନିଜେ ତ୍ରାଇଭ କରୁ ଥାଆଁଛି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖ ସିରରେ ବସିଲି । ଅଛବାଟ ଯିବାପରେ ସେ ଦେଖିଲେ ଗୋଟାଏ ମାଳ ବୋଖାଇ ତ୍ରକ ଆଗେ ଆଗେ ଯାଉଛି । ଯେତେ ହର୍ଷ ବଜାଇଲେ ବାଟ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତାପରେ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଟିକିଏ ଓସାରିଆ ଥୁବା ଦେଖି ସାଲେଟୋର ସାହେବ ତାଙ୍କ କାରକୁ ନେଇ ତ୍ରକ ସାମନାରେ ରଖି ଦେଲେ । ତ୍ରକ ତ୍ରାଇଭର ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲା । କଲେକ୍ଟର ସାହେବ କାରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେ ତ୍ରକ ତ୍ରାଇଭରଙ୍କୁ ତା ସିରକୁ ଘୋଷାରି ଆଣି କହିଲେ “ଏ ଛଳା - ତୋ ତ୍ରାଇଭିଂ ଲାଇସେନ୍ସ ଓ ଆଉ ସବୁ କାଗଜ ପତ୍ର ବାହାର କର ।” ତ୍ରାଇଭର ପଚାରିଲା “ଆପଣ କିଏ ମୋତେ ଏସବୁ ମାଗିବାକୁ ?” କଲେକ୍ଟର ସାହେବ ତାକୁ ଯୋଡ଼ିଏ ତ୍ରକ ତାପୁଡ଼ା ଦେଇ କହିଲେ “ଛଳା - ତୁ ଜାଣିନାହୁଁ ? ମୁଁ ତୋ ବାପାର ବାପା । ମୁଁ ସେ ତ୍ରକ ତ୍ରାଇଭରଙ୍କୁ କହିଲି “ଇଏ ହରଛୁଟି କଳାହାଣ୍ତି ଜିଲ୍ଲାର କଲେକ୍ଟର । ତାପରେ ସାଲେଟୋର ସାହେବ ଓ ମୁଁ ଜୁନାଗଢ଼ ଥାନାକୁ ଆସିଲୁ । ପଛେ ପଛେ ଆସୁଥାଏ ସେ ତ୍ରକ । ତ୍ରକକୁ ଥାନାରେ ସିଇ କରାହେଲା । ସେତୁ ଆମେ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଅର୍ପିସକୁ ଆସିଲୁ ଓ ସାଲେଟୋର ସାହେବ ଭବାନିପାଟଣା ଫେରିଗଲେ । ତ୍ରକଗୁଡ଼ାକୁ ପିଛା କରି ସେଗୁଡ଼ାକୁ

ସିଇ କରିବାରେ ସେ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲେ । ତା ମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ତ୍ରୁକ୍ ହ୍ରାଇରର ଥିଲେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର । ଧରମଗଢ଼କୁ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ବର୍ତ୍ତର ମୋଟେ ୧୨ମାଇଲ । ଆଉଥରେ କେସିଙ୍ଗା ଷ୍ଟେସନରେ ଗୋଟାଏ ଆକୁଚପ୍ ଓ ବରା ବିକ୍ରି କରୁଥିବା ଦୋକାନୀଙ୍କୁ ଯାଇ ଧରିଥିଲେ । କାରଣ ସେ ବାସି ଜିନିଷ ବିକ୍ରି କରୁଥିଲା । ଷ୍ଟେସନମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ କହି ତା' ଲାଇସେନ୍ସକୁ ରବ କରାଇଦେଲେ ।

ଏଇ ସବୁ କରିବାରେ ସେ ଭାରି ଆଶ୍ରୁଆ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜିଲ୍ଲାର ସାଧାରଣ ଶାସନ କରିବାରେ ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ଦାର୍ଶନିକ । ଫାଇଲରେ ଦସ୍ତଖତ କରିବାକୁ ହେଲେ ସେ ଉଚିତାସ ବହି ପଢ଼ୁପଢ଼ୁ ତାଙ୍କ ଆସିଷାଣକୁ କହୁଥିଲେ “ଆରେ ବାବା, ମୋତେ କୁହ ମୋ ଧୋବି ମାର୍କ କେଉଁଠି ନେବି । ସାଲେଟୋର ସାହେବ ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ସେନ୍ଟ୍ରେଟେରୀ ହୋଇ ପେନସନ ନେଲେ । ସେତେବେଳେ ରାଧାନାଥ ରଥ ଥାଆନ୍ତି ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ।

ବିଶାନ ମେଳା

ଭୁନାଗଡ଼ ବ୍ଲକ୍ରେ ଆଟିଗ୍ନୀ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଗାଁ ଅଛି ସେଠି ଗୋଟିଏ କିଶାନ୍ ମେଳା କରିବାର ପିଲା ହେଲା । ଲୋକନାଥ ପ୍ରଧାନଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ବ ଦିଆଗଲା ମେଳାର ଗେଟ୍ ତିଆରି କରିବାରେ । ବିଭିନ୍ନ ଷଳ ତିଆରି କରିବାର ଦାୟିତ୍ବ ରହିଲା ତ୍ରୁକ୍ତାନନ୍ଦ ଉପରେ । ମୁଁ ଓ ପ୍ରପୂଜ୍ନ ପଞ୍ଜନାୟକ ରହିଲୁ ପ୍ରଚାର ଦାୟିତ୍ବରେ । ଏସ.କେ. ଦେଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଗଲା ମେଳାଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ । କମ୍ପ୍ୟୁନଟି ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ଢିରେକ୍ଟର ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ ଜଗତବନ୍ଦୁ ମହାପାତ୍ର ଓ ଡେରେଲପମେଣ୍ଟ କମିସନର ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ ବ୍ରହ୍ମଦେବ ମୁଖ୍ୟାର୍ଜୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଇଥିଲା । ତିନିଦିନ ଧରି ମେଳା ଚାଲିଲା । ବହୁତ ଦୂର ଦୂରାତ୍ମକ ଚାଷୀମାନେ ତାଙ୍କ ଷେଡ ଓ ବାଡ଼ି ବରିଚାରେ ହୋଇଥିବା ଫସଲେ ଏବଂ ପନିପରିବା ଆଣିଥିଲେ ଷଳରେ ରଖିବାକୁ ।

ମେଳା ଫାଟକଟି ଭାରି ବଢ଼ିଆ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ମଞ୍ଚା । ମଞ୍ଚା ଉପରେ ଯୋଡ଼ି ନାଗରା ଓ ମହୁରୀ ବାଲୁଥିଲା । ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ବଡ଼ ତାଳପତ୍ର ଛତା । ଧାନ କେଣ୍ଟା, ଧାନ ବେଣୀ ଓ ଅନ୍ୟ ସବୁ ପଳ ଫୁଲରେ ଗେଟ୍ ଓ ଷଳସବୁ ସଜା ହୋଇଥିଲା । କେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ବେଳୁନ କିମ୍ବା ଲାଲ ନୀଳ ରଙ୍ଗର କାଗଜ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇନଥିଲା ।

ସେତେବେଳେ ଭୁନାଗଡ଼ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ସବୁ ଅର୍ପିତ ଖାକି ପୋଷାକ ପିଛୁଥିଲେ । ତେଣୁ ମେଳାରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଖାକି ପୋଷାକ ପିଛିଥିଲୁ । ଆମ ଅଢ଼ିଓ-ଭିଜୁଆଲ ଷଳରେ ସବୁ ଯନ୍ତରାତି ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମର ଟେପ୍ ରେକର୍ଡରଟି ଖରାପ

ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମରାମତ ହେବାକୁ ଉବାନୀପାଟଣା ପଠାଯାଇଥିଲା । ସେଠାରୁ ଫେରିନଥିଲା । ତେଣୁ ମଁ ଆମ ବେଲୁ ଆଶ ହାଓଏଇ ୧୭ ମିଲିମିଟର ଫିଲମ୍ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟରେ ଗୋଟିଏ ମାର୍ଗନେଟିକ ପ୍ରାକ୍ତଥିବା ଫିଲମ୍ ଲୋଡ଼ କରି ରେଡ଼ି କରି ରଖିଥିଲି । ଏସ.କେ.ଦେ, ବ୍ରହ୍ମଦେବ ମୁଖାର୍ଜୀ, ଜଗତବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର ଓ ଆର.ଏନ. ସାଲେଟୋରଙ୍କୁ ପଦବାକୁ ନେଇ ଆସି ମେଳା ମଣ୍ଡପ ପାଖରେ ଠିକ୍ ଛଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ମେଳା ପାଟକ ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବଳଦିଆମାଳର ଘୁମୁରା ନାଚ ପଳ ଘୁମୁରା ନାଚି ସ୍ଵାଗତ କରିଥିଲେ । ମେଳାର ପାଟକର ଦୁଇକଢ଼ରେ ଥିବା ମଞ୍ଚ ଉପରୁ ଯୋଡ଼ି ନାଗରା ଓ ମହୁରା ବାଜି ଉଠିଥିଲା । ସ୍ବିଲୋକମାନେ ହୁଳାହୁଳି ଦେଲା ବେଳକୁ ପୁରୁଷମାନେ ମହାପ୍ରଭୁ ମାନଙ୍କ ଜୟବୋଲି କହି ହରିବୋଲ ଦେଇଥିଲେ । ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ଫୁଲମାଳ ଓ ସେମାନଙ୍କ ମଥାରେ ଚନ୍ଦନ ଲଗାଇ ସ୍ଵାଗତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ମେଳା ମଣ୍ଡପରେ ସଭା କାମ ଆରମ୍ଭ କରାଗଲା । ପ୍ରଥମେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଉଗଦବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର ସ୍ଵାଗତ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ ଓ ତାପରେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ବ୍ରହ୍ମଦେବ ମୁଖାର୍ଜୀ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ, ପଦବାକୁ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଜୁନାଗଢ଼ କମ୍ବ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଏସ.କେ.ଦେ, ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ମହାପାତ୍ର ଓ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ମୁଖାର୍ଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି । ଏହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶୌରବର ଦିନ । ଚିତ୍ତ ସାହେବ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗୋଲମାଳ ନକରିବାକୁ କହୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଞ୍ଜନାୟକ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ଜଣାଫ୍ଲେଚ୍ ଜ୍ୟାମେରାରେ ଫଟୋ ଉଠାଇ ଚାଲିଥାଏ ।

ଏସ.କେ.ଦେଇ ପୋଷାକ ଥିଲା ଠିକ୍ ନେହେବୁଙ୍କ ପୋଷାକ ଭଲି । ତୁଟିଦାର ପାଇଜାମା, ଧଳାକୁର୍ବା ଓ ତା' ଉପରେ ଜହର ଜ୍ୟାକେର । ମୁଣ୍ଡରେଚନ୍ଦନର ଦୁଇଧାଡ଼ି ଚିତା ଓ ହାତରେ ଗୋଟାଏ ମିଲିଟାରୀ ବ୍ୟାଟନ୍ । ସେତେବେଳେକୁ ତାଙ୍କ ବୟସ ୪୦ ପାଖାପାଖି ହେବ । ମେଳା ଉଦୟାଚନ କରିବାକୁ ଯାଇ ସେ କହିଲେ ଯେ ଦେଶର ୪୫ଟି କମ୍ବ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଦେଶର ଗଁ ଗହଳର ଚେହେରା ବଦଳାଇ ଦେବ । ଜୁନାଗଢ଼ର ଚେହେରା ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯିବ । ସେ ବର୍ଷକ ପରେ ପୁଣିଆସି ଦେଖିବେ ଜୁନାଗଢ଼ରେ କି କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି । ଏଇ ଭଲି ଗୋଟିଏ କିଶାନ୍ ମେଳାର ଆୟୋଜନ କରିଥିବାରୁ ସେ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବଢ଼ୁତାକୁ ମଁ ବେଲୁ ଆଶ ହାଓଏଇ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟରେ ରେକର୍ଡ କରିଥାଏ । ସେ ମର୍ମିରେ ମର୍ମିରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଥାନ୍ତି । ସେ ମୋ ନିକଟକୁ ଆସିଲେ

ସଭା ସରିଲା ପରେ ସେ ମୋ ନିକଟକୁ ଆସିଲେ । ମଁ ନମସ୍କାର କଲି । ସେ ମୋତେ କହିଲେ ତାଙ୍କ ବଢ଼ୁତାର ରେକର୍ଡିଂକୁ ଶୁଣାଇବାକୁ । ମଁ ଫିଲକୁ ରିଉଆଇଷ କଲି

ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ଲୋବାକ୍ କରି ଶୁଣାଇ ଦେଲି । ସେ ବହୁତ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ ଏ ଟେବନିବରେ ତମେ କାହିଁକି ରେକଡ଼ିଂ କଲ ? ମୁଁ ଉଚିତରେ କହିଲି ଯେ ଆମର ଟେପରେକର୍ଡରଟି ଖରାପ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଥରେ ରେକଡ଼ିଂ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ସେ ପୁଣି ପଚାରିଲେ “ଏ ବିଦ୍ୟା ତମେ ଶିଖିଲ କେଉଁଠୁ ?” ମୁଁ କହିଲି “ଆମ ଲାବୋରେଟୋରାରୁ ।” ମୋତେ ପଚାରିଲେ କୋଉଁଲାବୋରେଟୋରୀ ? କେଉଁଠି ?” ମୁଁ ଜବାବ ଦେଲି “କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଇନ୍‌ସିଟ୍ୟୁଟ୍ ଅଥ ରେଡ଼ିଓ ପିଇକ୍ଷା ଆଓ ଇଲେକ୍ଟ୍ରନିକସର ଲାବୋରେଟୋରୀ । ସେଠାରୁ ମୁଁ ଏମ.୧୯.୧୩. ପାଶ୍ କରିଛି ।” ସେ କହିଲେ ଯେ ସେ ପ୍ରଫେସର ଏସ.କେ. ମିତ୍ରଙ୍କୁ ଜାଣନ୍ତି ।

ଡାପରେ ମୁଁ ଏଠି କ’ଣ କରେ ବୋଲି ମୋତେ ପଚାରିଲେ । ବି.ଡ଼.ଓ ? ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପାଇଁ ମୋରି ଉଚିତ ଥିଲା ନାଁ ଶେଷକୁ ମୁଁ କହିଲି “ଅଡ଼ିଓ ଭିଜୁଆଲ ଏହୁକେସନ ଅଟିସର ୩୧୯୦/- ଓ ୩୭୪/-” ପଦବାରୁ । ଜଗଦବହୁବାବୁ ଓ ମୁଖାର୍ଜୀ ସାହେବ ଆମର କଥୋପକଥନ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ଏସ.କେ. ଦେ କହିଲେ “ମୁଖାର୍ଜୀ ସାହେବ, ଯଦି ଆସନ୍ତା ଏକମାସ ମଧ୍ୟରେ ମହାନ୍ତି ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉପୟୁକ୍ତ ପୋକିସନ ନ କରାଇପାରିବେ, ତାହାହେଲେ ତାକୁ ମୋ ନିକଟ ଦିଲୁଁ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ତାର ଯହୁ ନେବି ।” ଏହା କହି ନିଜେ ତାଙ୍କ ତାଏରିରେ କ’ଣ ଲେଖିଦେଲେ । ମୁଖାର୍ଜୀ ସାହେବ ଓ ଜଗଦବହୁବାବୁ ତାକୁ କହିଲେ ଯେ ପନ୍ଦରଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମହାନ୍ତି ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୋକିସନ ପାଇବ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ନମସ୍କାର କଲି ।

ମେଳା ନା ଦିନ ଧରି ଚାଲିଲା । ଆମେ ସବୁ କ୍ୟାମ୍ପରେ ରହିଲୁ । ଦାମବାବୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଇରେ ଥାନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ ବହୁତ ଲୋକ ଆସୁଥିଲେ ମେଳା ଦେଖିବାକୁ । ବିକାକିଶା ମଧ୍ୟ ଚାଲିଲା ବହୁତ । ପ୍ରତିଦିନ ସଂଧାରେ ଗୀତ ନାଚର ମନୋରଞ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ମେଳା ଭଲରେ ସରିଗଲା । ଆମେ ସବୁ ଜୁନାଗଢ଼ ଯାଇ ଶୁଣିଲୁ ଯେ ଏସ.କେ. ଦେକ ପାଇଁ ଆଇ.ବି.ରେ ଯିଏ ରାତ୍ରିଥିଲା, ତା ରନ୍ଧାରେ ଖୁସି ହୋଇ ତାକୁ ସିଏ ଦିଲୁଁ ଯିବା ପାଇଁ କହିଛନ୍ତି । ପନ୍ଦରଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଫରେଷ୍ଟ ଗାର୍ଡ୍ ଗଣେଶ ତେପୁସେନରେ ଗଲା ଦିଲୁଁ ।

୪ ଦିନ ପରେ ଗୋଟିଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପାଇଲେ ପଦବାବୁ । ଟେଲିଗ୍ରାମଟି ଆସିଥିଲା କମ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ଡିରେକ୍ଟର ପାଖରୁ । ସେଥରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ଚିପ୍‌ସାହେବ ବଦଳି ହେବେ ଭଞ୍ଜନଗର ପ୍ରୋକେକ୍ଟକୁ ଓ ତାଙ୍କ ଘାନରେ ମୁଁ ହେବି ସି.୧୯.୧୩. । ପଦବାବୁ ନିଜେ ଆସି ମୋତେ ଟେଲିଗ୍ରାମଟି ଦେଖାଇଲେ । ତାର

ଏକ ସପ୍ତାହ ପରେ ଅର୍ଦ୍ଧର ଆସିଲା । ପରେ ପରେ ଗେଜେଟ୍ ନୋଟିପ୍ପିକେସନ୍‌ର କପି ମଧ୍ୟ ଆସିଲା ।

ଚିପ୍‌ସାହେବଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ମିଶି ବିଦାୟ ଦେଲେ । ଅନନ୍ଦବାବୁ କହିଲେ ଯେ ଚିପ୍‌ସାହେବଙ୍କ ବଦଳିଟା ଭାରି ଦୁଃଖ ଦାୟକ । ସିଏ ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶୁଣିବିତ କରି ରଖିଥିଲେ । ହୁଆ ଚିପ୍‌କୁ ଆମେ କ'ଣ ଆଉ ଚିପ୍ ବୋଲି ଡାକିବୁ ? ସିଏତ ଆମ ବିରୁଦ୍ଧ ବାବୁ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ମତେ ସ୍ଵାଗତ ଜଣାଇଲେ ।

ସେତେବେଳଙ୍କୁ ଆଜହାବାଦରେ ସି.ଏସ.ସି.ଓ.ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଥିବା ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । କାରଣ ଦେଶର ୪୫ଟି ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ୪୫ଟଣ ସି.ଏସ.ସି.ଓ.ଙ୍କୁ ଟ୍ରେନିଂ ଦେଲାପରେ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରଟି ଆପେ ଆପେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ମୁଁ କେଉଁଠି ଟ୍ରେନିଂ ନେବି ସେ ବିଷୟରେ ଚିଠିପତ୍ର ଦିଆନିଆ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଶେଷକୁ କମ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ଆଡ଼ମିନିସ୍ଟ୍ରେସନ୍ ନିଷ୍ପରି କଲା ଯେ ମୁଁ ମୋ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର ବାହି ଜଣାଇବି ।

ମୁଁ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମକୁ ବାହିରି

ଇଏ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ବ । ପଦବାବୁଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଗୋଚନା କଲି । ସେ ମୋ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ଲୋକନାଥ ବାବୁ ଓ ଶତପଥ୍ ବାବୁ ଶ୍ରୀନିକେତନରେ ଟ୍ରେନିଂ ନେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଞ୍ଜାନାୟକ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀନିକେତନରେ ଟ୍ରେନିଂ ନେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁଁ ତାମିଲନାଡୁର ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ ଏସ.ଇ.ଓ.ଟି.ସି.କୁ ବାହିରି ଓ ପଦବାବୁଙ୍କ ଜରିଆରେ ସି.ପି.ଏ.କୁ ଜଣାଇଦେଲି । କିନ୍ତୁ ଦିନ ପରେ ଚିଠି ଆସିଲା ଯେ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ ଷ୍ଷଷ ବ୍ୟାଚରେ ମୋ ପାଇଁ ସିର୍ ରହିଛି । ସେଠି ଟ୍ରେନିଂ କୁଳାଇରେ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଓ ଡିସେମ୍ବରରେ ସରିବ ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଯାହା ଯାହା ସବୁ ଘଟି ଯାଇଛି ତାର ଗୋଟିଏ ପୁରା ବିବରଣୀ ଲେଖି ସୁଧରାକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ଯେ ଉଲ୍ଲେଖଟ୍ରେନିଙ୍କ ପିଲାଡକ୍ରୁ ଧରେ ଧରେ ଦୂରେ ଯାଉଛି, ସେଥିରେ ସେ ଦୁଃଖୀତ ହୋଇଥିଲା ଯେତିକି ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ସେତିକି, ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ଶୁଭେତ୍ରା ଜଣେଇଥିଲା ।

ମୁଁ କୁଳାଗଡ଼ରେ ଥିଲାବେଳେ ନାନାରକମର ପୋଷପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରୁଥିଲି । ମିଲିଟାରୀରୁ ଉଣ୍ଡରଭିର ପାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ହେଲେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇନଥିଲି । ମନକୁ ଆସୁଥିଲା ବୋଉର ସେଇ କଥା ଦିପଦ ସବୁ ‘ପ୍ରଭୁର ଜାହା ।’

ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ ଛଅ ମାସ

ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ ମଦୁରାଇ ଜିଲ୍ଲାରେ । ତାମିଳନାଡୁର ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସହର ଓ ତାମିଳ ସଂସ୍କୃତିର କେନ୍ଦ୍ରିୟାନ ହେଉଛି ମଦୁରାଇ । ମଦୁରାଇ ସହରର ଅଧିକାରୀ ଦେବୀ ହେଉଛନ୍ତି ମିନାଶ୍ଵରୀ ଦେବୀ । ତତ୍ତ ଶାଢ଼ୀ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମଦୁରାଇ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ଡିଣ୍ଡିଗଲ ଓ ମଦୁରାଇ ମଧ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ ଅବସ୍ଥିତ । ଡିଣ୍ଡିଗଲରୁ ୧୫ କିଲୋମିଟରରେ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ । ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରୁ ୪୦ କିଲୋମିଟର ଗଲେ ମଦୁରାଇ ।

ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ୧୯୫୦ ମସିହାରେ । ତକ୍କର ଶ୍ରୀମତୀ ଘୋଷରମ ରାମଚନ୍ଦ୍ରନ ଓ ତକ୍କର ଜି.ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଗାନ୍ଧି ଗ୍ରାମର ପ୍ରାଣପିଣ୍ଡ କହିଲେ ଚଳେ । ତକ୍କର ଘୋଷରମ ମଦୁରାଇର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଟି.ରି.ଏସ୍ ପରିବାରର । ତକ୍କର ଜି.ରାମଚନ୍ଦ୍ରନ ହେଉଛନ୍ତି କେରଳର ମାଲାଯାଲା । ଏହାଙ୍କର ବାହାଘର କରାଇଥିଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀ । ଜି.ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ତାକୁଥିଲେ ମାମା ଓ ଘୋଷରମ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ତାକୁଥିଲେ ଆନ୍ମା । ମାମା ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ନୁମାଙ୍କର ସହପାଠୀ ଥିଲେ । ପରେ ବାପିଙ୍କର ବନ୍ଦୁ ହୋଇଗଲେ ।

ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ ଭିତରେ ଦେଉ ଯାଇଛି ଦକ୍ଷିଣ ରେଳବାଇର ମାନ୍ଦ୍ରାଜ (ଇରମୋର)-ରାମେଶ୍ୱରମ ରେଳପଥ । ଡିଣ୍ଡିଗଲ ପରେ ପଡ଼େ ଅମ୍ବାଥୁରାଇ ଷ୍ଟେସନ୍ । ସେଠାରୁ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ଦୂରତା ଦେବ୍ତା କିଲୋମିଟର । ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ପୂର୍ବରେ ହେଉଛି ସଂଜୀବ ପାହାଡ଼ ଓ ପଣ୍ଡିମରେ ଶିରୁମଳାଇ ପାହାଡ଼ । ସଂଜୀବୀ ପାହାଡ଼ରୁ ପ୍ରତିପଳିତ ହୁଏ ସକାଳର ସୁନେଲି କିରଣ ଓ ବୋହିଆସେ ସୁଲୁଷୁଳିଅଳ୍ପ ପବନ ।

ଆମେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବଛା ହୋଇଥିଲୁ ୧୩ ଜଣ । ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ମୁଁ କେବଳ ଜଣେଥିଲି ସି.ଏସ୍.ଇ.ଓ. । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଥିଲେ ଏସ୍.ଇ.ଓ. । ଆମେ ସବୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ମେଲରେ ଆସି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଓ ସେଠାରୁ ଇରମୋର ଷ୍ଟେସନ୍ ଯାଇ ସେବୁ ରାତିରେ ପାଣ୍ଡିଯାନ ଏକପ୍ରେସ୍ ଧରିଲୁ । ଭୋରରୁ ପହଞ୍ଚି ଗଲୁ ଅମ୍ବାଥୁରାଇରେ । ଷ୍ଟେସନରୁ ଗାଜା ଧରି ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ । ଡିଣ୍ଡିଗଲରେ କପେ ଗରମ କପି ଖାଇଥିଲି । ତେଣୁ ସଂଜୀବୀ ପାହାଡ଼ରୁ ବୋହି ଆସୁଥିବା ସୁଲୁଷୁଳିଅଳ୍ପ ପବନ ବେଶୀ ଥଣ୍ଡା ଲାଗୁ ନଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ସୋଧିଆଳ ଏତ୍ତୁକେଶନ ଅର୍ଗାନାଇଜେସ୍ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରରେ (ଏସ୍.ଇ.ଓ.ଟି.ସି.ରେ) ଆମେ ସବୁ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇବୁ । ଏସ୍.ଇ.ଓ.ଟି.ସି.ର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇ ଧାଉଡ଼ି ଘର । ଗୋଟିଏ ଧାଉଡ଼ିରେ ଆମେସବୁ ରହିବା ପାଇଁ ଘର ଓ ଅନ୍ୟ ଧାଉଡ଼ିରେ ଅଧାପକ ଓ ଅଧାପିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘର । ପଣ୍ଡିମରେ ରୋଷେଇ ଘର ଓ ଅପିସ୍ । ମଞ୍ଚରେ ତାଳ ବାଉଜା ଛାଡ଼ର ଗୋଟିଏ ଚଉଖୁଣ୍ଡିଆ ଚାଳିଘର । ଏଘରଟି ଆମର କ୍ଲାସ ପାଇଁ । ସକାଳ ଟାରୁ ୧୨ ଟା ଯାଏ କ୍ଲୟାସ୍ ହୁଏ ।

ପୁଣି ୨ ଟାରୁ ୫ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଲାସ । ସଂକ୍ଷ୍ୟା ଗଠାରେ ରେଳକ୍ଷେଣଇନ୍ ସେଜଡ଼ରେ ଥବା ଅନ୍ତପୁର୍ବା ପେଣାଳରେ ସମବେଦ ପ୍ରାର୍ଥନା ହୁଏ ପ୍ରାୟ ୪୦୦ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଓ ଶିକ୍ଷାର୍ଥନୀ ଏଥରେ ଯୋଗ ଦିଅଛି । ମାମା ଥିଲେ ଯୋଗ ଦିଅଛି । ଆମା ମଧ୍ୟ । ବାଜାଲୋରର ସ୍ୱାମୀ ବିଶ୍ୱାନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦିଅଛି । ପ୍ରାର୍ଥନା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥାଏ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ଓ ଆମ ଏସ.ଇ.ଓ.ଟି.ସି.ର ସଂଗୀତ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ଶ୍ୟାମଳା । ଦେଖିବାକୁ ଛୋଟିଆ ଝିଅଟିଏ । ତାମିଲ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିବାରର । ଚମଜ୍ଞାର ଗାୟ । ଶ୍ୟାମଳା ଆଉ ନାହିଁ । ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାର୍ଥନା ପରେ ମାମା ପ୍ରବଚନ ଶୁଣାନ୍ତି । ଏଥରୁ ବହୁତ କଥା ଜାଣିବୁଏ । ଶିକ୍ଷଣୀୟ ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ଥାଏ ।

ଆମ ଏସ.ଇ.ଓ.ଟି.ସି.ର ଡିରେକ୍ଟର ଖୋଦ ମାମା । ଆଉ ଡେପ୍ରୁଟି ଡିରେକ୍ଟର ଥାଏ ଅତ୍ୟନ୍ତକୁ । ଭି.ଅତ୍ୟନ୍ତନ ନାୟାର । ଗେଡା ହୋଇ ମଣିଷଟିଏ, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣିଲା ମଧ୍ୟରେ କିପରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ, ସେଥିରେ ସେ ଧୂରନ୍ତର । ଭାସନଙ୍କୁ (ଏସ.ଶ୍ରୀନିବାସନ) ଆମର ଜଣେ ଅଧାପକ । ଛୋଟା ଶ୍ରୀନିବାସନ ମଧ୍ୟ । ଭାସନଙ୍କୁ ଠାରୁ ବୟସରେ ଛୋଟ ହୋଇଥିବାରୁ ତାକୁ ଢାକନ୍ତି ଛୋଟା ଶ୍ରୀନିବାସନ । ତାଙ୍କ ଦେହରେ ପୁଲ ଛଇ ହୋଇଥିଲା ।

ଅତ୍ୟନ୍ତଙ୍କୁ ଜାତିସଂଘ ଚରଫରୁ ଭରାକ ଗଲେ ଜଣେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ହୋଇ । ତାଙ୍କ ପରେ ଭାସନଙ୍କୁ ହେଲେ ଆମର ଡେପ୍ରୁଟି ଡିରେକ୍ଟର । ଏମାନେ କେହି ଆଜି ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏସ.ଇ.ଓ.ଟି.ସି.ର ଧୂଳି, ମାଟି, ପୁଲପତରରେ ଏମାନଙ୍କ ସ୍ମୃତି ଭରି ରହିଛି । ଭାସନଙ୍କୁ ସ୍ଵୀ ବିଶ୍ଵିତ । ବୟସ ୨୦ ଟପି ଗଲାଣି । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କୁ ଚିନାକ୍ଲାପାଟିର କସ୍ତୁରବା ହସପିଟାଲରେ ରଖି ଦେଇଛି । ତାହାହେଲେ ଘର ଅପେକ୍ଷା ସେଠି ତାଙ୍କୁ ଆହୁରି ଭଲ ଯହୁ ମିଳିବ ।

ଆମ ସାଜରେ ଥିଲେ କର୍ଣ୍ଣାଟକରୁ ଗଠଣ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ୧୭ ଜଣ, ତାମିଲନାଡୁର ୧୦ ଜଣ, ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରୁ ୧୪ ଜଣ ଓ ପଞ୍ଚିଚେରିରୁ ୨ ଜଣ । ତାମିଲନାଡୁର ଥିଲେ ସରୋଜିନୀ, ଲୀଳାବତୀ ପ୍ରୟାତ୍ରିକ, ଲୀଳାନମିଯାର, ପର୍ବତ ବର୍ତ୍ତନୀ, ମିନାକ୍ଷୀ, ଉଦ୍‌ଧିରା ମଂଜେଶ୍ଵର ଓ ମୁନିଏନ୍ତି । ଦୁଇଲୀଳା ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ସରୋଜିନୀ ପାରାଭାଲୀ ତେଜୁଗୁ ଝିଅ । ଭାରି ଭଲ ଗୀତ ଗାୟ ଓ ବିଶା ବଜାୟ । ତାଙ୍କ ମୁଁ ଆକ୍ତା (ବଡ଼ ଭରଣୀ) ବୋଲି ତାକେ । ଲୀଳାବତୀ ମଧ୍ୟ ଗୀତ ଗାୟ । ଲୀଳା ନମିଯାର ଗୀତ ଗାୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭାରି ମେଲାପି । ଲୀଳାବତୀ ମୋ ସାଜରେ ବେଶ ଜମା ଥାଏ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ମୁଁ ତାର ଅତି ନିକଟର ହୋଇଯାଇଥିଲି ମୋର ଅଜାଣତରେ । ସେଠି ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବ୍ରଦର ବା ସିଷ୍ଟର ବୋଲି ସମ୍ମୋଦନ କରୁଥାନ୍ତି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରୁ କେତେଜଣ ଗ୍ରାମସେବକରୁ ପ୍ରମୋଦନ ପାଇ ଏସ.ଇ.ଓ ହୋଇ ତ୍ରେନିଂରେ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଇଂରାଜୀ ଲୋକଚର ସବୁ ବୁଝିବାରେ ଟିକିଏ ଅସୁବିଧା ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ କ୍ଳାସପରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲି । ତାହାର ଅତ୍ୟଥନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ୪ଟାରୁ ୫ଟା ଅଢ଼ିଓ ଭିଜୁଆଲ୍ ଏତ୍ସ ପଡ଼ାଉଥିଲି ।

ଆଗରୁ ତ ଖୋର୍ଦ୍ଦାର ନୀଳ ଲୁଣି କଥା ଲେଖିଛି । ମୋ ଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଶାରୁ ଆସିଥିବା ସବୁ ତ୍ରେନି ନୀଳ ଲୁଣି ପିଛୁଥିଲେ । ଗାଧୋଇସାରି ଏସ.ଇ.ଓ.ଟି.ସି. ବଗିଚାରେ ଶୁଖାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଅତ୍ୟଥନଙ୍କୁ ଦିନେ ବହୁତ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ନୀଳ ରଂଗର ଲୁଣି ପିଛିବାକୁ ମନା କରିଦେଲେ ।

ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟର ପରିପୂରକ

ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ଖଦଢ଼ ପିଛିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ଏହା ନିୟମ ଥିଲା । ଏବେ ଆଉ ନାହିଁ । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ଆମ କ୍ଳାସର ଝିଅଗୁଡ଼ା ଖଦଢ଼ ଶାଢ଼ିରେ ଭାରି ଭଲ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ପିଛିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି ଖଦଢ଼ ପାଇଜାମା ଓ କୁର୍ରା ଏବଂ ଛୋଟ ଧୋତି ଓ ପଂଜାବୀ । ଖଦଢ଼ ଅର୍ଥନୀତି ବିଷୟରେ ଆମର ପରିଷାର ଝାନ ନଥିଲା । ଟି. କାକୁପାଟିର ପ୍ରଫେସର ଜେ.ସି.କୁମାରାସା ଆମମାନଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧି ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଖଦଢ଼ ଅର୍ଥନୀତି ପଡ଼ାଇଲେ । ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟର ପରିପୂରକ ।

ରୋଷେଇରେ ଆମେ ନନାଙ୍କୁ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲୁ । ହଣ୍ଠାରେ ମାଟି ବୋଲି ରଖି ଦେଉଥିଲୁ । ତାହାହେଲେ କଳା ଛଡ଼ାଇବାରେ ସୁବିଧା ହେବ । ଭାତ, ସମ୍ବର, ଚଟନୀ, ରସମ- ଇଥ ଥିଲା ଆମର ସବୁଦିନର ଖାଇବା । ଏହା ସାଙ୍ଗକୁ ଚହ୍ଲା ବା ଘୋଲ ଦିହି । ଯେଉଁ ତାଉଳକୁ ଭାତ ହେଉଥିଲା ତାହା କାଠ ଚକିରେ ଧାନକୁ ପେଣି ବାହାର କରାହେଉଥିଲା । ତାଉଳର ସେ ଲାଲ କୋଟିଂଟା ସେମିତି ରହୁଥିଲା । ଭାତ ଲାଲି ରଙ୍ଗର ହେଉଥିଲା ଓ ଖାଇବାକୁ ମିଠା ଲାଗୁଥିଲା । ପନ୍ଦରଟା ଦିନରେ ସମସ୍ତେ ବନିଗଲୁ । ମୋ ଚେହେରା କୁଆଡ଼େ ଲାଲ ହୋଇଯାଇଥିଲା ଓ ମୋ ଆଖି ଦିଇଟା ଖାଲି ଝଟକୁ ଥିଲା । ଏ କଥା ଲୀଳାବତୀ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଏ କହିବ ? ସେ, ନମିଆର ଓ ଆକ୍ଵା ମଧ୍ୟ ବନି ଯାଇଥିଲେ । ଆକ୍ଵା ଟିକିଏ କଳା ଦେଖିବାକୁ, କିନ୍ତୁ ସେ ଆହୁରି ଆକୁଳୀ ହୋଇ ବେଶ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଲୀଳା ନମିଆର ଓ ଦିଟା ଲାଲ ରଂଗର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ମାଥ୍ୟାସ ଆସିଥିଲା । ସେ ଲୀଳା ନମିଆର ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଣ ହୋଇ ତା' ପ୍ରତି କ୍ଳାସରେ ଓ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ଅଭଦ୍ର ଇଣିତ ସବୁ ଦେଉଥିଲା । ଲୀଳା ସ୍ଵାମୀ ବିଶ୍ୱାନନ୍ଦଙ୍କୁ କହିଲା । ସ୍ଵାମିଙ୍କ ତାକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇଲେ, କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ କିଛି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ଲୀଳା ନମିଆର ବିଚାରା ତା କ୍ରୋଧର ଶିକାର ହେଲା ।

ଆଉ ଦିନକର କଥା । ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ ପ୍ରତି ତ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରରେ ଆମ ସଜାଥାଏ । ଆମ ଏସ.ଇ.ଓ.ଟି.ସି.ରେ ମଧ୍ୟ । ପ୍ରତି ମାସରେ ଆମ ସଜାର ସଜାପତି ବଜ୍ଞା ହୁଅଛି । ଯେଉଁ ମାସରେ ମୁଁ ସଜାପତି ହୋଇଥିଲି । ସେ ମାସର ଆମ ସଜାରେ ମାଥୁଆସମୋତେ ନାନା ପ୍ରକାର ଅଯଥା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ହଇରାଶ କରିବାରେ ଚେଷ୍ଟାକରିଥିଲା କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନେ ତାକୁ ଅଯଥା ପ୍ରଶ୍ନ ନପଚାରିବାକୁ କହି ବସାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରୁ ଜଣେ ଥିଲା ବାସୁଦେବପୁର ବ୍ଲେକ୍‌ରୁ ବୀର ମହାପାତ୍ର । ଏମ.ଏ.ରେ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇ ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇନପାରି ଏସ.ଇ.ଓ. ହୋଇଥିବାରୁ ତା ମନରେ ହୀନମନ୍ୟତା ପୂରି ରହିଥିଲା । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ କାମକୁ ସମାଜୋତନା କରି ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଆମକୁ ଗାଲି ଦେବାକୁ ସେ ପଛର ନଥିଲା । ତାର ଏଇ ଗୁଣ ଯୋଗୁ ସେ ଚାକିରିରେ ମଧ୍ୟ ଉଧେଇ ପାରିନଥିଲା ।

ଆଉଜଣେ ଥିଲେ ବାରିପଦାର ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର । ଗୋଟିଏ ପୋଷକାର୍ତ୍ତ ଲେଖିବାକୁ ସେ ଘଣ୍ଟାଟିଏ ନେଉଥିଲେ । ଆରମ୍ଭ କରିବେ ମାଇଦିଅର-ତାପରେ ଯିବେ ପ୍ରମୋଦ କରିକି । କହିବେ, ପ୍ରମୋଦବାବୁ ମାର ଡିଅର ଲେଖିବି ନାଁ ଡିଅର ମିଷ୍ଟର ଲେଖିବି । ପ୍ରମୋଦଠାରୁ ଏକ ଧମକ ଖାଇ ଫେରି ଆସିବେ ମୁହଁଟାକୁ ଆମିଲା କରି । ସପ୍ତାହକୁ ମୋଟେ ଥରେ ଖିଅର ହୁଅଛି । ତେଣୁ ମୁହଁରେ ସବୁ ବେଳେ ଦାଢ଼ିଥାଏ ।

ପଡ଼ାପଡ଼ି ଓ ମନୋରଂଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସାଙ୍ଗକୁ ଶାରିରିକ ପରିଶ୍ରମ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । କୋଡ଼ି, କୋଦାଳ ଧରି ରାଷ୍ଟ୍ର ତିଆରି କରିବା ବା ରାଷ୍ଟ୍ର ମରାମତି କରିବା ଥିଲା ପ୍ରଧାନ କାମ । କାମ କରି କରି ଥକି ପଡ଼ିଲେ ଶର୍ମାଜୀଙ୍କ କ୍ୟାଣିନ୍ଦରେ କପେ ଡହଡ଼ହ ଗରମ କପି ପିଇଦେଲେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯାଏ ।

ଶର୍ମାଜୀଙ୍କ କ୍ୟାଣିନ୍ଦକୁ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ସଂକ୍ଷ୍ୟାବେଳେ ଯାଉଥିଲି । ଗୋଲାପ ଜାମୁଁ ଓ ଗରମ କପି ଖାଇବାକୁ । ସେଇଠି ସବୁଦିନେ ଲକିତମିକା ସଂଗେ ଦେଖାହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସେ ଥମିଟୋଜାମ ପୋଷ ବେମିଚ ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଥାଏ । ଘର କେରଳର ନୟାଟିଂକରା । ମାମାଜର ଲେଖାଯୋଖା ଭାଣିଙ୍ଗୀ ହୁଏ । ତା ସାଇରେ ମୋର ବେଶ ଦୋଷି ହୋଇଗଲା । ଲକିତା ଏବେ ବାହାସାହା ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ । ରାଷ୍ଟ୍ର ଆରପାଖେ ଚିନ୍ତାପାଇଁ ଆଡ଼କୁ ଗଲାବେଳେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ବେଶ ବଡ଼ ଘର କରି ରହୁଛି । ତା ସ୍ଵାମୀ ଶ୍ରୀନିବାସନ ଜଣେ ବଡ଼ ଆଚିଷ୍ଟନ୍ । ଲକିତା ଭାରି ମୋଟି ହୋଇଯାଇଛି ଓ କାନକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଶୁଭ୍ରନାହିଁ । ସେବିନ ତାଘରକୁ ଆମକୁ ଖାଇବାକୁ ଢାକିଥିଲା ।

ମାଳାୟାଳୀ ଷାଇଲର ମାଛ ତରକାରୀ ରାନ୍ଧି ଖୁଆଇ ଥିଲା । ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ପାଏ । ପ୍ରାୟ ମୋରି ବସ୍ତିର ସେ ।

ଦର ବୋଲି ଶାତିନିକେତନର ଜଣେ ଆଚିଷ୍ଠ ଆମକୁ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଶିଖାଉଥିଲେ । “ତୋମାର ପତାକା ଯାରେ ଦାଓ ତାରେ ବହବାରେ ଦାଓ ଶକତି” ଗୀତଟି ତାକର ପାଖରୁ ଆମେ ଶିଖିଥିଲୁ । ମୁଁ ଓ ଆକ୍ତା ସହଜରେ ଶିଖି ଗଲୁ ଓ ଗାଇଲୁ ମଧ୍ୟ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଷ୍ଟହେଲା । ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ତାରଣ ତାକର କାଳ ହେଲା । ଦର ମାମାଙ୍କର ପାଳିତା ଝିଅକୁ ବାହାହେଲେ । ମହୁରାଇର ଗାନ୍ଧି ମିଉଜିୟମର ସମସ୍ତ ସାଇସନ୍ତା ଦରକ ଦୂରା । ଦର ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କନକଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବେ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମ କ୍ୟାମ୍ସ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ବେଶ ବଡ଼ ଦୋତାଳା ଘର କରି ରହିଛନ୍ତି । ସେଦିନ (ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୭) ତାଙ୍କ ଘରେ ଖାଇବା ପିଇବା ସହ ଗାନର ଆସର ବେଶ ଜମିଥିଲା ।

ସବୁ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର କ'ଣ ଏକା ପ୍ରକୃତି

ବିହାରର ଜଣେ ଏସ.ଇ.ଓ. ଆମ ଆଗ ବ୍ୟାଚରେ ଟ୍ରେନିଂ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏଠି ମାମା ତାଙ୍କୁ ହିନ୍ଦି ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ରଖିନେଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଚୁଟି । ନୈଷକ ବହାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଭଳି ମିଳାମିଶାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରୁନଥିଲେ । ଯଦି କେଉଁଠି କୋଉ ପୁଅ ଝିଅ ନିରୋକାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେଉଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଲୁଚିକରି ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲେ ଓ ଭାସନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ତୁଗୁଳି ଫୋତୁଥିଲେ । ସବୁ ଶୁଣି ଶୁଣି ଦିନେ ଭାସନ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ “ପଣ୍ଡିତ, ଏ ହୋଟ ଲୋକି ଛାଡ଼ି, ଏଠାକାର ଜୀବନ ଅଳଗା ।” ଆମେ କନ୍ୟାକୁମାରୀ ତୁଳିଗଲାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସାଜରେ ନେଲୁନାହିଁ । ଆମ ସାଜରେ ଯାଇଥିଲେ ଆମକୁ ନାନା କଥାରେ ଠୋକର ଦେଇଥାନ୍ତେ । ସବୁ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର କ'ଣ ଏକା ପ୍ରକୃତି ?

ଥରେ ଆହା ଓ ମୁଁ ଆମ ଲେବୁଚର ହଲରେ ବସି ଗୀତ ଶାଇଥିଲୁ । ଆହା ବୀଣା ବଜାଉଥିଲା ଓ ଆମେ ଗାଉଥିଲୁ ‘ମଧୁ ଗନ୍ଧେଭରା, ମହୁ ସିଂହ ଛାୟା’ ପଣ୍ଡିତେ କୋଉଁଠି ଲୁଚି କରି ଆମକୁ ଦେଖିଲେ । ଗୀତର ମଧୁର ସ୍ଵର ଓ ବୀଣାର ତାନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ବଦଳରେ ସିଧା ଯାଇ ମାମାଙ୍କ ପାଖରେ ଆମ ତୁଳଜଣଙ୍କ ନାଁରେ ତୁଗୁଳି ଫୋଡ଼ିଲେ । ମାମା ରାଗିଯାଇ କହିଲେ “ତମେ ଏଠି ରହିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହଁ । ମୁଁ ମହାତି ଓ ସରୋଜିନୀଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣେ । ତାଙ୍କ ମୁଁ ଯିବି ତାଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ” ମାମା ଆସି ବୀଣାର ମଧୁର ତାନ ଓ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗାତର ମଧୁର ସ୍ଵର ଶୁଣି ଏବେ ଭାବବିହୁଳ ହୋଇଗଲେ ଯେ ଆମ ପାଖରେ ବସି ଶାତିନିକେତନରେ ଗୁରୁଦେବ କିପରି ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଲେଖୁଥିଲେ ଓ ନିଜେ କିପରି ନୃତ୍ୟ ନାଟିକାରେ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ, ସେ ସବୁ କଥା କହିବାରେ ଲାଗିଲେ । ସେ କଥା ମୁଁ ଆଜି ଯାଏ ତୁଳି ପାରିନାହିଁ । ଆହା ମଧ୍ୟ ।

ଏହି ଛଅ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ବହୁତ ପ୍ଲାନ ବୁଲି ଦେଖିଲୁ । କୁର୍ରାଳମ୍ ଜଳପ୍ରପାତ, ରାମେଶ୍ୱରମ୍, ଧନୁଷ୍ଠାଡ଼ି, ସୁଚିନ୍ତଂ, କନ୍ୟାକୁମାରୀ, ତାଙ୍ଗୋର, ମଦୁରାଇ, ପାଲନୀ ପାହାଡ଼ରେ କାର୍ତ୍ତିକେୟଙ୍କ ମହିର, ବାଜାଲୋର, ଶିବସମୁଦ୍ରମ ଓ ମହୀଶୁର ଜତ୍ୟାଦି । ଲେଖିବସିଲେ ଗୋଟିଏ ବହିହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ଲାନର ବିଶେଷତା ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ଲାନର ଖାଇବା ପିଇବା ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ତଥାପି ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ଅଭାବ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସି ସୁଧୀରାକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି । ସେ ଉତ୍ତରରେ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ମୋ ଚିଠିରେ ଥିବା ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀ ତାକୁ ବେଶ ଭଲ ଲାଗିଛି । ସମୟ ବାହାର କରି ତା' ନିକଟକୁ ଚିଠି ଲେଖିଥିବାରୁ ସେ ମୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇଥିଲା ।

ଆମେ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଦେଖିଲୁ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ପଦର ଜଣ ଏସ.ଇ.ଓ.ଙ୍କର ତାଙ୍କ କୁକରୁ ଦରମା ଆସିନାହିଁ । ମୁଁ ତ ମୋ ଦରମା ନିଜେ ତ୍ରୁଟି କରୁଥିଲି । ସେତେବେଳକୁ ବାପି (ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ) ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ । ଏଣେ ସେ ମାମାଙ୍କର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ଏସ.ଇ.ଓ.ମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଦରମା ପାଇନାହାନ୍ତି । ଏହା ତମ ସରକାରଙ୍କର ଚରମ ଅପାରଗତାର ପରିଚୟ ଦେଉଛି । ୪୮ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଦରମା ଆସିଗଲା ଟେଲିଗ୍ରାମ ମନିଅର୍ଡର ଯୋଗେ । ଏଣେ ଏସ.ଇ.ଓ.ମାନେ ଆସିଥିବା ପ୍ରତି କୁକର ବି.ଡ଼ି.ଓ.ମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପଠାଇଲେ ।

ତିଥେମର ମାସ ଆସିଗଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ପରିସରଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ନିଜ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ଲାନକୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ମୁଁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲି କୁନାଗଡ଼ରେ । ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ଜୀବନ କଥା ପଦବାରୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କହିଲି । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଦଳଟା ତାଙ୍କର ଖଦଢ଼ ପୋଷାକ ସବୁ ଅମାଥୁରାଇ ଷ୍ଟେସନରେ ଫୋଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲେ । ଏଥରେ ନେହୁଁ ନେଉଥିଲା ମାଥୁଆସ । କୁନାଗଡ଼ରେ ଥିଲାବେଳେ ଲୀଳାବତୀରୁ ବରାବର ଚିଠି ପାଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଲୀଳାନମିଆରଠାରୁ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଚିଠି ପାଇନାଥିଲି । ଆକ୍ରମିତ ମନ୍ତ୍ରୀରେ ମନ୍ତ୍ରୀରେ ଖଣ୍ଡ ଲେଖା ଚିଠି ପାଉଥିଲି । ଇଏ ହେଲା ତିଥେମର ୧୯୪୪ ମସିହା ଜାନ୍ମିତାର କଥା ।

ଗ୍ରାମ ଘୋଷ୍ଣା ଯୋଜନା ବିଭାଗରୁ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଭାରତ ସରକାର ହିର କଲେ ଯେ ଯେଉଁମାନେ ସି.ଏସ.ଇ.ଓ. ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜିଲ୍ଲା ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷା ସଂଗଠନ (ତି.ଏସ.ଇ.ଓ.) ଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତ ଦିଆଯିବ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ରାଜ୍ୟର ଶିକ୍ଷା ସର୍ବସର ଅର୍ଥଭୂତ ହେବେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଏହୁକେଶନାଲ ସର୍ବସର ଅଭିର୍ଭୁତ ହେଲି । ମୋ ଦାୟିତ୍ୱରେ

କଳାହାତ୍ତି ଓ ପୁଲବାଣୀ ରହିଲା । ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଜିଲ୍ଲା ଇନସେକ୍ଟର ଓ ତେପୁଟି ଇନସେପେକ୍ଟରମାନେ ଆମକୁ ସହ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ, କାରଣ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରମୋଶନର ଚାନ୍ଦସ କମିଯିବ । ୧୦ ଡାରିଖ ଫେବୃଆରୀ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ମୁଁ ଡି.ଏସ.ଇ.ଓ. ଭାବରେ ନିୟୁକ୍ତ ପାଇଲି । ସେତେବେଳେ ଡି.ପି.ଆଇ. ଥାତି ଡକ୍ଟର ବଳଭଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ।

ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଯଦି କେହି ଗେଜେଟେଡ଼ ପୋଷ୍ଟରେ ନିୟୁକ୍ତ ପାଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ଗମାସ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ପକ୍ଷିକ ସର୍ବସ କମିସନଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଥିଲାଗି ସେ ପକ୍ଷିକ ସର୍ବସ କମିସନ ପାଖରେ ଉଷ୍ଣରତିର ଦେବେ । ତେଣୁ ମୋତେ ଉଷ୍ଣରତିର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ପକ୍ଷିକ ସର୍ବସ କମିସନର ଚେଯାରମାନ ଥାତି ଅବସରପ୍ରାୟ ବରିଷ୍ଠ ପ୍ରଶାସକ ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ସୋମନାଥ ମିଶ୍ର । ସହ୍ୟ ଥାଅନ୍ତି ପ୍ରଫେସର ପି.ଏସ. ସୁଦରମ ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ସହ୍ୟ ଥାଅନ୍ତି ଡକ୍ଟର ବଳଭଦ୍ର ପ୍ରସାଦ । ପ୍ରଫେସ ସୁଦରମ ଆମ ଜନ୍ମ ହଷ୍ଟେଲର ସ୍ଵପରିଷେଷ୍ଟ ଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ପ୍ରସାଦ ରେଭେନସା କଲେଜରେ ମୋତେ ଚିହ୍ନିଥିଲେ । ତେଣୁ କମିସନଙ୍କ ପାଖରେ ଉଷ୍ଣରତିର ଦେଲାବେଳେ ମୋର ଭୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲା ।

ଉଷ୍ଣରତ୍ୟ ଦେଲାବେଳେ ପିନ୍ଧିବାଲାଗି ମୁଁ ଗୋଟିଏ ମଠ ସୁର ତିଆରି କରାଇଥିଲି । କୋଟି ଥିଲା ବେକ ଚିପା ଷାଇଲର । ଆଗରୁ ଥରେ ଦୁଇଥର ପିନ୍ଧି ଅଭ୍ୟାସ କରି ଦେଇଥିଲି । ଯେପରି ପ୍ରଥମଥର ପିନ୍ଧିବାର ଅଶ୍ଵତ୍ତି ନଥିବ ।

ଉଷ୍ଣରତ୍ୟରେ ମୁଁ ଖୁବ ଭଲ କରିଥିଲି । ଚେଯାରମାନ ସାହେବ ମୋତେ ପଚାରିଲେ ମୁଁ ଜଣେ ଡି.ଏସ.ଇ.ଓ. ନା ଆଡ଼ିଲର ଏତୁକେସନ କହିଲେ ଅର୍ଗାନାଇଜର । ମୁଁ ଜବାବ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଡକନର ପ୍ରସାଦ କହିଲେ ଯେ, ମୁଁ ଜଣେ ଡି.ଏସ.ଇ.ଓ. । ଚେଯାରମାନ କହିଲେ, ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଜଣେ ସିଟି ଜ୍ୟାଣ୍ଟିଡେଟ । ପ୍ରଫେସର ସୁଦରମ ମୋତେ କହିଲେ, “ତୁମେ ତ ଉଷ୍ଣ ହଷ୍ଟେଲର ମୁୟକିକ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥିଲ ।” ମୁଁ ହଁ କହିଲି । ଏତିକିରେ ଉଷ୍ଣରତିର ସରିଗଲା । ବାହାରକୁ ଆସି ଦେଖେତ ମୋ ମଠ ସୁରରେ ପାନ ଛିଟା ସବୁ ପଡ଼ି କୋଟିଟାର ସାମନା ରଜ ଖରାପ ହୋଇଯାଇଛି । ଚେଯାରମାନ ସାହେବ ପାନ ଖାଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀମନ୍ତରୁ ପାନଛିଟା ନିଶ୍ଚୟ ପଡ଼ିଥିବ । କିଛିଦିନ ପରେ ଚିତ୍ତିରିଆ ଭାବେ ଜାଣିଲି ଯେ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ପୋକିସନ ରଖିଛି ଓ ତାଳିକାଟି ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗକୁ ଯାଇଛି । ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଗେଜେଟ ନେଟିପିକେସନ ହୋଇଗଲା । ଏଥର ଆଉ ମୋ ନିୟୁକ୍ତ ବିଷୟରେ କେହି କିଛି କହିବାକୁ ନାହାଁଛି । ଓଡ଼ିଶା ଏତୁକେସନାଲ୍ ସର୍ବସର ଜଣେ ଅପିସର ମୁଁ । ସେତେବେଳକୁ ମୋ ବୟସ ୨୫ ବର୍ଷ ।

ଆମ ମୀନା ମଣ୍ଡଳୀ

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ପଦବାକୁ ପ୍ରମୋସନ ପାଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି । ସେ କମ୍ୟୁନିଟି ଡେଭଲପମେଣ୍ଟର ଡେପୁଟି ଡିରେକ୍ଟର (ଫିଲଡ୍ ପ୍ରୋକେକ୍ଟ୍) । ଧର୍ମଗଢ଼ର ଏସ.ଡି.ଓ. ଏମ.୩. ଖାନ ଜୁନାଗଢ଼ର ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ଅଧିକାରୀ । ପଦବାକୁ ଗଲାପରେ ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନଥିଲା । ପ୍ରକାତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଚାର ସମିତି ଆନ୍ଦୋଳନଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଶାତ ଶିଖାଇବାରେ କିନ୍ତୁ ସମୟ କଟୁଥିଲା ଓ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ମଧ୍ୟ । ଆମ ମୀନା ମଣ୍ଡଳୀର ଗୀତ ଥିଲା-

ଆମ ମୀନା ମଣ୍ଡଳୀ,

ଗଢ଼ିଛୁ ସରିଏଁ ମିଳି,

ଆସ ମୀନା ଭାଇ ଭଉଣୀ ହରଷେ ଗୀତ ଗାଇରେ ।

(ସୁର : ଚନ୍ଦା ମାମା ହରକି)

ଥରେ କମ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋକେକ୍ଟସର ଡିରେକ୍ଟର ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ଏସ.୬ମ.୬ଚ. ବର୍ଷୀ ଜୁନାଗଢ଼ ଆସିଥିଲେ । ଆମ ମୀନା ମଣ୍ଡଳୀର ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମନୋରଂଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ମୀନା ମଣ୍ଡଳୀର ଜହୁରୀ ଭାଇ ରାମ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏତେ ଭଲ ହୋଇଥିଲା ଯେ ବର୍ଷୀ ସାହେବ ଖୁବ ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ ଓ କହିଥିଲେ ଏହାର ଗୋଟିଏ ତକୁମେଣ୍ଟରୀ ଫିଲ୍ଡ କରାଇବେ । କିନ୍ତୁ ପରେ କିନ୍ତୁ ହୋଇନଥିଲା ।

ଭଞ୍ଜନଗର ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ଅଧିକାରୀ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ମହାନ୍ତି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାଇଛନ୍ତି ଡେପୁଟି ଡିରେକ୍ଟର (କ୍ରେନିଂ) ଭାବରେ । ସେ ଦିନେ ତି.ପି.ଆଇ. ଡକ୍ଟର ବଳରତ୍ନ ପ୍ରସାଦଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରି କହିଲେ ମୋର ବଦଳି କରାଇଦେବାକୁ । କାରଣ ବାପା ରବିବାବୁଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ଯେ, ମୁଁ ଜଳାହାଣ୍ଟିରେ ଥିବା ଯୋଗୁଁ କୌଣସି ଭଲ ଝିଅ ମୋ ଆଖିରେ ପଡ଼ୁନାହାନ୍ତି । ଯାହାପଳରେ ମୋର ବାହାଘର ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ମୋର ଅନୁଗୁଳକୁ ବଦଳି ହେଲା । ତେଜାନାଳ ଜିଲ୍ଲାର ଡି.୬ସ.୭.୭. ଭାବରେ ଓ ମୁଁ ଅନୁଗୁଳରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହେଲି । କାରଣ ଡକ୍ଟର ପ୍ରସାଦ ଚାହିଁଲେ ଯେ ମୁଁ ଜନତା କଲେଜର ଭାର ନିଏ । ସେତେବେଳେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଟଙ୍କା ପାଇଥିଲେ ଗୋଟିଏ ଜନତା କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ । ଅନୁଗୁଳରେ ବେସିକ କ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲ ଓ ବେସିକି କ୍ରେନିଂ କଲେଜ ଥିବାକୁ ଏଠି ଜନତା କଲେଜଟିଏ ହେଲେ ଭଲ ହେବ । ଜନତା କଲେଜର ମୂଳଦୁଆ ପକେଇଥିଲେ ତେବେମାର୍କର କବି ଗ୍ରଣ୍ଟଟିରେ । ମୁଁ ସେଠାକୁ ପରେ ଗଲି । ମୋର ଅପିସଟି ହେଲା ବେସିକ କ୍ରେନିଂ କଲେଜରେ । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଥାତି ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ

ନାଥ । ଏସବୁ କରି ମୋତେ ଥଇଥାନ କରିବାରେ ରବିବାକୁ କ'ଣ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ମୁଁ
ତାଙ୍କ ମାମୁଁ ଝିଅ ଭଉଣୀକୁ ବାହାହେବି ବୋଲି ?

ଅନୁଗୁଳରେ ଜନତା କଲେଇ ତିଷ୍ଠି ପାରିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ତକ୍କର ମହତାର
ଏହାକୁ ପସଦ କରିନଥିଲେ ଓ ଥରେ ଗୋଟିଏ ସଜାରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଏଠି କୁଛି
ମାମଳଦକାର ଓ କୁଛି ନେତା ସବୁ ତିଆରି ହେବେ । ତେବେମାର୍କର ପୋକ ହାଇସ୍କୁଲରେ
କି ମଧ୍ୟୀ, କି ଅଫିସର, କି ନେତା ସମସ୍ତେ ପଡ଼ିଥାଏଇ । ତାର ଆଦର୍ଶ ଓ ଡିଶାରେ ବୁଝିଲା
କିଏ ? ଏବେ ଜନତା କଲେଇର କୋଠାଟି ବେସିକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଇର ଗୋଟିଏ ହଷ୍ଟେର
ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି ।

ଏହିପରି ଅନୁଗୁଳରେ ମୁଁ ତି. ଏସ. ଇ. ଓ. ଭାବରେ ରହିଲି ୧୯୪୭ ମସିହାରୁ
୧୯୭୦ ମସିହା କୁନ୍ତ ପହିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଫୁଲବାଣୀର ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତି. ଏସ. ଇ. ଓ. ଥଳି ।

ସେତେବେଳେ ଅନୁଗୁଳ ଥାଏ ଦେଖାନାଳ ଜିଲ୍ଲାରେ । କିନ୍ତୁ ଅତୀତରେ ଅନୁଗୁଳ
ଗୋଟିଏ ଖାସ ଜିଲ୍ଲା ଥିଲା । ଏହା ସାଙ୍ଗକୁ କଷମାଳ ମଧ୍ୟ ମିଶିଥିଲା । ଶାସନ କରୁଥିଲେ
ଜଣେ ତେପୁଟି କମିସନର । ବାପା ସେତେବେଳେ ଅନୁଗୁଳରେ ଥିଲେ ଅବକାରୀ
ଦାରୋଗା ଭାବରେ । ବହୁତ ଦିନ ତଳର କଥା । ସେତେବେଳକୁ ବାପା ବାହା
ହୋଇନଥିଲେ । ତେଣୁ ଅନୁଗୁଳରେ ବାପାଙ୍କର ବହୁତ ସାଙ୍ଗ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜଣେ
ସାଙ୍ଗଥିଲେ ଅମଳାପଢ଼ାର ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭାଇ । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ବାପା ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ ମୋର
ଅନୁଗୁଳ ଆସିବା ବିଷୟରେ ଓ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ମୋର ରହିବାର ବନ୍ଦୋବନ୍ଦ
କରିଦେବାକୁ ।

ମୁଁ ମେରାମଣ୍ଡଳୀପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁରୀ- ତାଳରେ ପାସେଞ୍ଚର ଗାଡ଼ିରେ ଆସି ବସରେ
ଆସିଗଲି ଅନୁଗୁଳ । ବସଷାଣ୍ଟରୁ ସିଧା ଗଲି ଅମଳାପଢ଼ା ସେକେଣ୍ଟ ଲାଇନ୍ । ସେଠି
ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭାଇଙ୍କ ଘର । ସେ ନ ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ପରି ପଞ୍ଚନାୟକଙ୍କ ପଞ୍ଚନାୟକ
ଷେରରେ ସେଲୁ ଆସିଷାଣ୍ଟ ହିସାବରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଶା ଅପା ଘରେ
ଥିଲା । ମୋତେ ଦେଖି ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା ତୋ ବୋଉ ମୋ ପିଇସୀ । ତୁ ମୋ ପିଇସୀ
ପୁଅ ଭାଇ । ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ତଥାପି ଆଉ ଗୋଟିଏ ରେଡ଼ିମେଡ଼ ଘରଣୀକୁ
ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଭାବରେ ପାଇ ମୋ ଗୋଡ଼ ବି ତଳକୁ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ମୋତେ ନିଶା
ଅପା ଗୋଟାଏ ଘର ଦେଖାଇଦେଲା । ସେଇ ଘରେ ମୋ ଜିନିଷ ପଡ଼ୁ ନେଇ ରଖିଲି ।
ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭାଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ସେ ଓ ମୁଁ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଖାଇ
ବସିବୁ । ନିଶା ଅପା କେତେ କଥା ରାଖିଥିଲା ଭାତ, ଡାଳି, ସଜନାଙ୍କୁଇଁ ତରକାରି,

ବଡ଼ିବୁରା, ଆକୁଭର୍ତ୍ତା ଇତ୍ୟାଦି । ସେତେବେଳକୁ ଅନୁଗ୍ରହକୁ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ବସନ୍ତ ଆସିବା ଆସିବା ହେଉଥାଏ ।

ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭାଇ ତ୍ରାମା କରିବାରେ ଓ ତ୍ରାମାରେ ବିଭିନ୍ନ ରୋଲରେ ଆକିଂ କରିବାରେ ଓଡ଼ାଦ । ଥରେ ଗୋଟିଏ ତ୍ରାମାରେ କିଛି ସମୟ ପରେ ମାନାଳିଆ ଅବସ୍ଥା ଆସିଗଲା । ତେଣୁ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭାଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ଜୁଡ଼ା ପାରି, ନିଶ ଲଗାଇ, ଶାଢ଼ୀ ପିଛି ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତେ ଲମ୍ବର ଓଡ଼ଣା ପକାଇ ଗୋଟିଏ ଉଇଙ୍ଗସ୍ତ୍ର ବାହାରି ଅନ୍ୟ ଉଇଙ୍ଗସ୍ତ୍ରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଚାଲିଗଲାବେଳେ କହି କହି ଗଲେ “ଆମେ ବାହାରିକୁ ନାରୀ ରତନ, ଆମେ ନିଶ ରଖିଅଛୁ କେବେଳେ ଯତନ ।” ଏହା ଗାଇ ଓଡ଼ଣା ଚେକି ନିଜ ମୁହଁର ନିଶକୁ ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ଅତିଏନସ ହସି ହସି ବେଦମ୍ ।

ଜୁନାଗଢ଼ରୁ ଆସିଗଲି ଅନୁଗ୍ରହ । କିନ୍ତୁ ଜୁନାଗଢ଼ର ଗୋଟିଏ କଥା ଲେଖିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ଆମେ ଜୁନାଗଢ଼ରେ ଥିଲାବେଳେ କୃଷିବିଭାଗର ଜଣେ ବଡ଼ ଅପିସର ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ରାମାନନ୍ଦ ପତନାୟକ ବରାବର ଜୁନାଗଢ଼ ଆସୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାଜରେ ବେଶ ବନ୍ଧୁତା ହୋଇଗଲା । ଜଣାପଦିଲା ଯେ ସେ ମୋ ବନ୍ଧୁ ସୁଧୀରାର ସାନ ଭଉଣୀ ଧାରାକୁ ବାହାହୋଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଭଉଣୀ ଜୋଇଙ୍କ ଉପରେ ଦାୟିତ୍ୱ ଥାଏ, ଦେବତାଶୂଳ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ର ଦେଖିବା ପାଇଁ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଜାଣିଲେ ଯେ ମୁଁ ଓ ସୁଧୀରା କଳିକତାରେ ଗୋଟିଏ କଲେଇରେ ପଢ଼ୁଥିଲୁ, ସେ ଧରିନେଲେ ଯେ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ଜଣେ ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ର । ତେଣୁ ମୋତେ ପଚାରିଲାରୁ ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଚିନ୍ତା କରିନାହିଁ । ତେବେ ସୁଧୀରା ମୋର ଜଣେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ । ଏକଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କର ଉପାହ ଦୁଇଶୁଣ ହୋଇଗଲା ଓ ସେ ତାଙ୍କ ଶଶୁର ଘରେ ତାଙ୍କ ଶାଶୁ ଓ ପରିବାରର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ । ଏହାର କିଛି ଦିନ ପରେ ସୁଧୀରା ଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ପାଇଲି । ସେଥୁରେ ସେ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ରାମାନନ୍ଦକୁ ମୁଁ କ’ଣ କହିଛି କେଜାଣି, ସେ ବାଙ୍କାବଜାରରେ ଦୁଇବୁରା ବଜାଇ କଥାକୁ ପଦାରେ ପକାଇଲାଣି । ମୁଁ ସୁଧୀରାକୁ ଲେଖିଲି ଯେ ମୁଁ ଏପରି କିଛି ରାମାନନ୍ଦକୁ କହି ନାହିଁ । ତମେ ତମ ଭଉଣୀଜୋଇଙ୍କି ମୋଠାରୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣି ।

ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ସ୍ତ୍ରୀ କେବଳ ତା ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ନେଇ ଘର କରେ ନାହିଁ

ଖାଲି ଏତିକି ନୁହେଁ । ସୁଧୀରାର ପରିବାରର ଗୌର କିଶୋର ଦାସଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆମ ଘରକୁ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଲେ । ଗୌରବାକୁ ଆମ ଘରେ ଯାଇ ପଞ୍ଚିଲେ । ଜଳଖିଆ ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ବାପା ବୋଉଙ୍କୁ ସବୁ କଥା କହିଲେ । ବାପା କହିଲେ ସେ ସୁଧୀରା ବିଷୟରେ ମୋ ଠାରୁ ସବୁ ଶୁଣିଛନ୍ତି । ସେ ଭାରି ବୁଦ୍ଧିମତୀ । ସିଏତ

କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ନାତୁଣୀ । ଆମର ଏ ଗରିବ ଘରେ ଚଳିବ କିପରି ? ବୋଉ ଗୌରବାବୁଙ୍କ ସୁଧୀରାର ବୟସ କେତେ ପଚାରିବାରେ ସେ କହିଲେ ସୁଧୀରାକୁ ୧୯ ବର୍ଷ ପୁରି ୨୦ ଚାଲିଛି । ବୋଉ ହସିଲା ଓ କହିଲା ତାହାହେଲେ ସୁଧୀରା କ'ଣ ୧୪ ବର୍ଷରେ ବି.ଏସ୍.ସି ପାଶୁ କରିଛି ? ଗୌରବାବୁ ହସିଲେ ଓ କହିଲେ “ଆପଣ ତା ବିଷୟରେ ତାହାହେଲେ ବହୁତ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ।” ବୋଉ କହିଲା “ମୁଁ ପରା ତାକୁ ବୋହୁ କରି ଆଣିବି ? ତା ବିଷୟରେ ସବୁ କଥା ନ ଜାଣିବି କିପରି ? ସେ ପରା ରାଜ କିଶୋର ଦାସ, କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ନାତୁଣୀ । ସେମାନେ ସବୁ କୁମୁଡ଼ା ଜୟପୁରର ଖାନଦାନୀ କରଣ । ଏବେ ବାଙ୍ଗାବଜାରରେ ଅଛନ୍ତି ।” ବାପା କହିଲେ ଆମର ଡିମାଣ୍ଡ କିଛି ନାହିଁ । ଏତିକିରେ ଗୌରବାବୁ କଟକ ଫେରିଗଲେ । ସେଠି କଥା ସବୁ ବଢ଼େଇ କୁଢ଼େଇ କହିଲେ କେଜାଣି ତା’ର ସପ୍ରାହ ପରେ ସୁଧୀରାଠାରୁ ପାଇଲି ଏକ ଲମ୍ବା ଚିଠି । ସେ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ସ୍ବୀ କେବଳ ତା’ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ନେଇ ଘର କରେ ନାହିଁ । ତା’ ଶାଶ୍ଵତ ଶୁଣୁର ତା ପାଇଁ ବହୁତ କିଛି । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ବାପା ବୋଉ ଗରବଦାଦାଙ୍କ ସହ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଲେ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚି କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏଇଠି ଏସବୁର ପୂର୍ଣ୍ଣଛେଦ ପଡ଼ୁ ।

ରାମାନନ୍ଦ ଯେତେବେଳେ କୁନାଗଡ଼ ଆସିଲା, ତାକୁ ମୁଁ ସେ ଚିଠିଟି ପଡ଼ିବାକୁ ଦେଲି । ସେ ପଡ଼ିଲା ଓ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲା “ମୋଡ଼ି ଅପାର ନାକ ଅଗରେ ରାଗ ।” ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସୁଧୀରାର ଦର୍ଶନ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ କୁଆଁରଥିଲି । ସେ ଚିଠିଟି ସୁଧୀରା ପାଖରୁ ମୋ ପାଖକୁ ଶେଷ ଚିଠି । ରାମାନନ୍ଦ ଆଉ ନାହିଁ । ତା’ଭଲିଆ ବହୁ ପାଇବା କଷ ।

ଏଥର ଅନଗୁଲକୁ ଫେରିଆସୁଛି । ଅନଗୁଲରେ ଆଗରୁ କେହି ଡି.ଏସ୍.ଇ.ଓ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ପାଖରେ ନିଜକୁ ପରିଚିତ କରାଇବାରେ ଓ ଜିଲ୍ଲା ଦ୍ୱୀଳ ଉନ୍ନସପେକ୍ଷରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବହୁତା କରିବାରେ ବେଶ ସମୟ ଲାଗିଲା । ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନର ସବୁ ଅର୍ପିତ କେବଳାନାକରେ ରହୁଥିଲେ । କେବଳ ମୋ ଛଡ଼ା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅନଗୁଲରେ ରହିବାର ବେଶ ଖୁସି ଥିଲି ; କାରଣ ବେସିକ ତ୍ରେନିଂ କଲେଜରେ ମୋର ଅର୍ପିତ ଥିଲା ଏବଂ କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଗ୍ରାମ ସଂଗେ ବେଶ ଘନିଷ୍ଠ ସଂପର୍କ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କଲେଜର ଅନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସର୍ବେଶ୍ଵର ଦାଶ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିବେକାନନ୍ଦ ପଢ଼ି ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାମକୃଷ୍ଣ କର । ଏମାନଙ୍କ ସଂଗେ ମଧ୍ୟ ବେଶ ବଂଧୁତା ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭାଇଙ୍କୁ କହିଲି ମୋ ରହିବା ପାଇଁ କେଉଁଠି ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁ କରିବାକୁ । ସିଏ ମୋ ପାଇଁ ଶୁଶ୍ରୀତାରେ ଅଧାପକ ରାଜକିଶୋର ମିଶ୍ରଙ୍କ (ଯିଏ ମୋତେ ରେଭେନ୍ଟା

କଲେଜରେ ପଡ଼ାଉଥିଲେ) ସାନ ଭାଇ କୁନ୍ତ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରେ ଭଡା ଠିକ୍ କରି ଦେଲେ । ବଖରାଏ ଘର, ଗୋଟିଏ ମେଳା, ଛୋଟ ରୋଷେଇ ଘର । ପଛଆଡ଼ ବାରିରେ ପାଇଖାନା । ମାସକୁ ଭଡା ଟ୍ରେଣିଂ ୩୫୦/- । ଏହାଠାରୁ ବେଶୀ ଭଡା ଦବା ମୁସିଲ ହୋଇଥାଏ; କାରଣ ସେତେବେଳେ ମୋର ଦରମା ଥିଲା ଟ୍ରେନିଂ ୩୯୯୦ ଓ ଭଡା ଥିଲା ଟ୍ରେନିଂ ୧/- । ଏଣେ ମୁଁ ଥିଲି ଜଣେ କ୍ଲାସ୍-୨ ଗେଜେଟ୍ ଅଫିସର । ମୁଁ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଥିଲି । ତେଣୁ ମୋ ବଦଳି ବିଷୟରେ ଗେଜେଟ୍ ନୋଟିପିକେସନ୍ ହୋଇ ଏ.ଜିଠାରୁ ପେ.ସ୍ଲିପ୍ ନ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦରମା ମିଳିନଥିଲା । ଡି.ପି.ଆଇ. ଅଫିସର ଆମ ସେବନରେ କାମ କରୁଥିବା ଗୌରବାବୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲାରୁ ସେ ଜଳଦି ନୋଟିପିକେସନ୍ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କିଆ ଚାକିରି କି ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କାର ନିୟମ କାନ୍ତିନ୍ । ଗୌରବାବୁ ଆମ ଅଫିସପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରାଲେ ସାଇକଲ ଓ ଗୋଟିଏ ଟାଇପ୍ ମେସିନ୍ ମଧ୍ୟ ପଠାଇଦେଲେ । ସାଇକଲ ଚଢ଼ି ବୁଲିବାକୁ ମଜା ଲାଗୁଥାଏ ।

କୁନ୍ତ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମାଳଡ଼ୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ବାଜିରାଉଡ଼ ଛାତ୍ରାବାସକୁ ଲାଗିଥାଏ । ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ କ୍ରେନିଂନେବା ବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ ହୋଇ ଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ସଂଧାବେଳେ ଆସି ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲି ।

ମୋଡେ ରାଷ୍ଟିବାଢ଼ି ଦେବାକୁ ମୋ ଅପିସ ପିଅନ୍ ତ୍ରିନାଥ ଥାଏ । ବେଶ ଭଲ
ରାଷ୍ଟେ, କିନ୍ତୁ ଭାରି ବାଜଚୁଙ୍ଗିଥା ଓ ତା'ନାକ ଅଗରେ ରାଗ । ରଞ୍ଜାରୀମାନଙ୍କର ସବୁ
ଗଣ ତାଠାରେ ଭରପୁର ।

ଶୈଳବିହାରୀ ଚୌଧୁରୀ ଥାବି ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଡି.ଏସ୍.ଓ. । ତାଙ୍କ
ଅପିସ ଥାଏ ବରହମପୁରରେ । ବରହମପୁରରେ ସୁଧୀରା ମଧ୍ୟ ଥାଏ ଗୋଟିଏ ଶିଳ୍ପ
ତାଙ୍କିମ କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରିମ୍ବିପାଳ ଭାବରେ । ଶୈଳବିହାରୀ ଚୌଧୁରାକୁ ସବୁ କଥା ଲେଖି
ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖିଲି ଓ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲି ସୁଧୀରାକୁ ଦେଖାକରି ପଚାରିବାକୁ
ତା'ର ଶେଷ ମତାମତ ବିଷୟରେ । ଶୈଳବାବୁ ଯାଇ ସୁଧୀରା ଘରେ ତାକୁ ଦେଖାକଲେ
ଏବଂ ମୁଁ ଲେଖିବା ମୁତାବକ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ । ସୁଧୀରାକୁ ତା'ର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଜଣାଇବାକୁ
ମନ୍ତିରିଏ ମଧ୍ୟ ଲାଗିନଥିଲା । ସେ ଶୈଳବାବୁଙ୍କୁ କହିଲା ଯେ ତା'ର ପୂର୍ବ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ
କିଛି ପରିବର୍ଗନ ଆଣିବା ଅସମ୍ଭବ । ଶୈଳବାବୁ ଫେରିଆସି ମୋତେ ଚିଠିରେ ଜଣାଇ
ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଯେତିକି ଦୁଃଖିତ ହୋଇଥିଲି, ସେତିକି ଆଶ୍ରମ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲି ।
ଅତିତଃ ମୋ ତରଫରୁ ମୁଁ ପରିଷାର ଏବଂ ମୋର ବିବେକ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମୋତେ
କେବେ ଦଂଶନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଆଗରୁ ଲେଖିଛି ଯେ ମଁ ଅନ୍ତରୁଳରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ବସନ୍ତ ଆସିବା ଆସିବା ହେଉଥାଏ । ସବୁ ବର୍ଷ ପରି ସେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ନୁମାକର (ଶ୍ରୀମତୀ ମାନତା ଚୌଧୁରୀ) ଆୟୋଜନ ଚାଲିଥାଏ ବସନ୍ତ ଉସବ କରିବା ଲାଗି । ମଁ ତ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ କିଛି ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଶିଖିଥିଲି । ତେଣୁ ନୁମାକର ବସନ୍ତ ଉସବ ଗାନ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ନୁମାକ ସାନ ଝିଅ ତିନୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଗାନ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଥିଲା ।

ତିନୁ (ଭଲ ନାମ କୃଷ୍ଣ) ଚମ୍ପରିମୁଣ୍ଡାରେ ପୋଷବେସିବ ପଢୁଥିଲା । ଥରେ ମଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଆସି ଗୋଟିଏ ଚାନ୍ଦ ଝିଅକୁ ଦେଖି ଶତୀବାବୁଙ୍କ ପଚାରିବାରେ ଜାଣିଲି ଯେ ସେ ନୁମାକ ସାନ ଝିଅ ତିନୁ । ବଢ଼ ଝିଅ ଉଚରା (ହୁବୁ) ଗୁଜରାଟରେ ରହୁଥାନ୍ତି । ସେ ମହାଦେବ ଦେଶାଇଙ୍କ ପୁଅ ନାରାୟଣ ଦେଶାଇଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ବୁଦ୍ଧାପା ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ସେବିନ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ମଁ ଗୋଟିଏ ଉଚନ ଗାଇଥିଲି । ଉଚନଟି ହେଲା ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗୀତ - ‘ଏଇ ଯେ ତୋମାର ପ୍ରେମ ଓ ମୋ ହୃଦୟ ହରଣ ।’ ତିନୁ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ସେଇଠି ପ୍ରଥମ ଦେଖା । ପରେ ତିନୁ ଚମ୍ପରିମୁଣ୍ଡାରୁ ପୋଷବେସିବ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଦେଲା । ଚିରଭାଇ (ଚିରରଂଜନ ଦାସ) ସେତେବେଳେ ଚମ୍ପରିମୁଣ୍ଡା ଦାୟିତ୍ବରେ ଥାନ୍ତି ।

ତିନୁ ହୋଇଥିଲା ବସନ୍ତ

ସେଥର ବସନ୍ତ ଉସବରେ ତିନୁ ହୋଇଥିଲା ବସନ୍ତ । ପୂରାପୂରି ଫୁଲରେ ବେଶ ହୋଇଥିଲା । ତା’ର ଅନ୍ୟ ସାଙ୍ଗମାନେ ସବୁ ନାଚ ଶୀଘ୍ରରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ଗୁରୁବାରା । ବେଶ ଚମକାର ହେଲା । ଅନ୍ତରୁଳ ସହରର ବହୁତ ଲୋକ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ବେସିକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜରୁ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବାବୁ, ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁ, ବିବେକାନନ୍ଦ ବାବୁ, ରାମକୃଷ୍ଣ ବାବୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଆସିଥିଲେ । ଛାତ୍ରବାସର ସମସ୍ତେ, ଉଚ୍ଚକ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳର ମହିଳା ତାଲିମ ଶିବିରର ଅପାମାନେ ଓ ଛାତ୍ରବାସ ପାଖରେ ରହୁଥିବା କେତେକଣ ପଡ଼ୋଶୀ ଆସିଥିଲେ । ପଳାଶ ଫୁଲ ଓ ଅଶୋକ ଫୁଲରେ ପରିବେଶଟିକୁ ଖୁବ ଭଲ ଭାବରେ ସଜାଇଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ତିନୁକୁ ୧୮ ବର୍ଷ ।

ତିନୁ ଆସି ଛାତ୍ରବାସରେ ରହିବା ପରଠାରୁ ମଁ ସଂଧାବେଳେ ଜଳଦି ଚାଲିଆସେ । ତିନୁ ପାଖରେ କପି ଖାର ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଯୋଗଦିଏ । ପରେ ତିନୁ ସାଙ୍ଗରେ କିଛି ସମୟ ଗପସପ ହୋଇ ପୁଣି ମୋ ବସାକୁ ଫେରିଯାଏ ।

ଅନ୍ତରୁଳରେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ବହୁତା ହୋଇଥିଲା । ମଁ କଳାହାଣ୍ଟିରେ ଥିଲାବେଳେ ସେଠି ଏସ୍.ପି ଥାନ୍ତି ରାଜଗୋପାଳନ । ସେ

ଅନ୍ତରୁଳ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ପୁଲିସ୍ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ଟିପାର
ଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଆନ୍ତା (ଭାଉଜ) ବୋଲି ଡାକୁଥିଲି । ହିଲଜର କମ୍ପାନୀର ଜଣେ
ଆକାଶରୁ ଅଫିସର ଆନ୍ତି ମି. ରାଓ । ସେ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।
ବାପାଙ୍କର ଜଣେ ସାଙ୍ଗ ଖୋକାବାବୁ ରହୁଥିଲେ ଶିମିଲିପିଡ଼ାରେ । ତାଙ୍କ ଦୁଇ ଭାଣିଜୀ
ଛବିଦି, ବାବୁଲୁଦି ଓ ତାଙ୍କ ଝିଅ ଦୀପାଳୀ (ଖୁକି) ସାଙ୍ଗରେ ବେଶ ବନ୍ଧୁତା ହୋଇ
ଯାଇଥିଲା । ଦୀପାଳୀ ବେସିକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜରେ ପଢ଼ୁଆଏ । ଛବିଦି ଅନ୍ତରୁଳ
ହାଇସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଘରକୁ ମୁଁ ବୁଲିଯାଉଥିଲି । ଥରେ ଥରେ ମି.
ରାଓ ଓ ମିସେସ୍ ରାଓଙ୍କ ଘରେ ଖାଇ ସେଇଠି ରହି ଯାଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରାର୍ଥନା
ସମୟକୁ ଠିକ୍ ଛାତ୍ରାବାସରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲି । ଏହିପରି ପୂର୍ବରେ ଅନ୍ତରୁଳରେ ସମୟ
କଟିଯାଉଥିଲା ।

ସେତେବେଳେ ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସ ହତା ମଧ୍ୟରେ ରହୁଥିଲେ ଦିବାକର
ଭାଇ (ଦିବାକର ପ୍ରଧାନ), ରଷି ବେହେରା (ବଡ଼ ଗୁରୁଜୀ), ସର୍ବେଶ୍ଵର ଭାଇ (ସର୍ବେଶ୍ଵର
ନାୟକ), ବଂଶୀଭାଇ (ବଂଶୀଧର ମଲ୍ଲିକ) ହରିଭାଇ (ବଡେଇ ଗୁରୁଜୀ), ଗୋପାଳ
ଭାଇ (ଡଡ ଗୁରୁଜୀ), ଉଦୟ ଗୁରୁଜୀ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଚଞ୍ଚଳା ଅପା ଓ ବାବାଜୀ ଭାଇ
(ବଳରୁ ମିଶ୍ର) । ବଡ଼ ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ପାଟିଟା ମଧ୍ୟ ବଡ଼ । ମୁଁହର ଆକାରଟା ଗୋଟାଏ
ବର୍ଣ୍ଣକ୍ଷେତ୍ର ଭଳି ଓ ଦେଖିବାକୁ ଗେଡ଼ା । ଏମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡ ବୁଲାବୁଲି କରି ବଡ଼ ପାଟିରେ
ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ଶାସନ କରନ୍ତି । ଦିବାକର ଭାଇ, କ୍ଷେତ୍ର ଭାଉଜବୋଉ, ପୁସ୍ତ, କୁନ୍ତ, ରୁହୁ
ଓ ବନ୍ଦୁ । ସମସ୍ତେ ରହୁଥିଲେ ଛାତ୍ରାବାସ ହତା ମଧ୍ୟରେ । ସର୍ବେଶ୍ଵର ଭାଇ ଖଲାରୀ ବେସିକ
ସ୍କୁଲରେ ହେଡ଼ ମାନ୍ଦର ଥିଲେ । ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷକ ସେ । ପିଲାଙ୍କୁ ଯେମିତି ଭଲ
ପାଉଥିଲେ ସେମିତି ଭଲ କରି ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବିଷ୍ଣାନରେ କୌଣସି ଯୋଗ୍ୟତା
ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପିଲାଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣାନ ପଡ଼ାଇବାରେ ସେ ଥିଲେ ଓଡ଼ାଡ଼ । ଉଦୟ ଗୁରୁଜୀ ଦକ୍ଷିଣ
ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକ । ଆଗରୁ ଅବକାରୀ ସବଲନସପେକ୍ଷର ଥିଲେ । ଚାକରି ଛାତ୍ରି ଶିକ୍ଷକତା
କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ ଓ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାରେ ଟ୍ରେନିଂ ନେଇ ଖଲାରୀ ବେସିକ
ସ୍କୁଲରେ ରହିଲେ । ବଂଶୀଭାଇ ଟିନ୍‌ର ସହପାଠୀ ଥିଲେ । ଚମରି ମୁଣ୍ଡାରେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତା ସାଙ୍ଗରେ
ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଚିରଭାଇ ଚମରି ମୁଣ୍ଡାରେ ଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଛାତ୍ରାବାସକୁ
ଆସୁଥିଲେ । ଜୟୀଭାଇ (ଜୟ ନାରାୟଣ ଦାସ) ଛାତ୍ରାବାସରେ ରହୁଥିଲେ ।

ବାବାଜୀ ଭାଇ ଛାତ୍ରାବାସର ମୂଳଦୁଆ ପକାଇଛି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁତ୍ତି ହେବନାହିଁ ।
କୁମା ସିନା ଛାତ୍ରାବାସ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଗଡ଼ିବାରେ ବାବାଜୀଭାଇର ଅବଦାନ
ବିଷ୍ୟରେ ଲେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ବହିହେବ । ଛାତ୍ରାବାସର ନିତିଦିନିଆ ଭଲମହିକୁ

ଦେଖାଣୁଣା କରି ସବୁରକମର ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବାରେ ଧୂରନ୍ତର ଥୁଲା ବାବାଜୀ ଭାଇ । ସେ ପାଖ ଗାଁ ଶୁଶ୍ରୁଦ୍ଧାର ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବାହା ସାହା ହୋଇନଥୁଲା । ମୁହଁରେ ନିଶ ଓ ଦାଢ଼ି । ଅନ୍ତଳ ପେଟ । ଭାରି ଖାଦ୍ୟ ରସିକ । ପିଲାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥୁଲା ଯେତିକି, ଶାସନ ବି କରୁଥୁଲା ସେତିକି । ଦୁର୍ବାସା ରକ୍ଷିକ ପରି ରାଗି ଥୁଲା । ରାଗିଗଲେ ବାଳଦାଢ଼ି ସବୁ ଠିଆ ହୋଇଯାଉଥୁଲା । ଛାତ୍ରବାସରେ ଯେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଲେ ନୁମା ଆଗେ ଡାକୁଥିଲେ ବାବାଜୀ ଭାଇକୁ । କେତେବେଳେ କେତେବେଳେ ନୁମାଙ୍କ ଜଥାଟା ତା ମନକୁ ନପାଇଲେ, ରାଗରେ ଗୋଡ଼ ଦିଇଟାକୁ କଚାଢ଼ି ଦେଇ କହୁଥୁଲା “ଆମର ତ କ୍ଵାଲିପିକେସନ ନାହିଁ, ଆମକୁ ପଚାରୁଛିକିଏ ?” ଚମ୍ପରିମୁଣ୍ଡାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲେ, ବିଶେଷତଃ ଖାଇବା ଜିନିଷ ସରିଗଲେ, ଚିରଭାଇ ଖଣ୍ଡ ଚିଠିଲେଖି ବାବାଜୀଭାଇ କହିକି ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ । ତା ଆରଦିନ ବାବାଜୀ ଭାଇ ଶଗଡ଼ରେ ଜିନିଷ ନେଇ ନିଜେ ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥୁଲା ଚମ୍ପରିମୁଣ୍ଡାରେ ।

ବାବାଜୀ ଭାଇ ତାକ ନାଁ ଅଇଁଠିର । ତାକୁ ତା ଗାଁରେ ସମସ୍ତେ ଡାକୁଥିଲେ ଅଇଁଠି ମାସ୍ତେ । କାରଣ ସେ ରାତିରେ ଗାଁରେ ନାଇଟି ସ୍କୁଲକରି ଅପାତୁଆ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପଡ଼ାଉଥୁଲା । ତେଣୁ ସେକାଳେ ମଧ ସେ ପ୍ରେରଣିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରିଥୁଲା ନୁମାଙ୍କ ସାହାୟ୍ୟରେ । ଏବେକାର ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ ସ୍କୁଲସବୁ ବାବାଜୀଭାଇ ପରି ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରି ଦେଖିବା ଉଚିତ ଯେ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ କୌଣସି କିପରି ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଥୁଲା ଓ ରହିଛି ମଧ ।

ଉଜ୍ଜଳ ନବଜୀବନମଣ୍ଡଳର ମହିଳା ଡାଲିମ ଶିବିରରେ ସେତେବେଳେ ଦୁଇ ବର୍ଷର ତ୍ରେନିଂ ଦିଆଯାଉଥୁଲା । ଏହା ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିଲେ ପବିତ୍ରା ଅପା । ମହିଳା ଡାଲିମ ଶିବିରର ଅପାମାନେ ମଧ ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରବାସର ସବୁକାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ ଓ ଛାତ୍ରବାସର ମେସରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଜରେ ଖାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଏଠି ଦୁଇବର୍ଷାଆ ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ତ୍ରେନିଂ ନେଇ ଓଡ଼ିଶାର ମାଳ ଅଞ୍ଚଳରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ଉଜ୍ଜଳ ନବଜୀବନମଣ୍ଡଳ ସେ ତ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଏବେ ପରିଚାଳନା କରୁନାହିଁ । ଏବେ କେତେବର୍ଷ ଧରି ଅଜନଞ୍ଜାଦି କର୍ମୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଇ କିମ୍ବା ତିନିମାସିଆ ତ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଚଳାଉଛି । ଦୁଇ ତିନି ମାସରେ ଭଲ ଭାବେ ତ୍ରେନିଂ ଦେଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହା ମୁଁ ମୋର ଦୀଘ ଅଭିଷ୍ଠତାରୁ ନିଜେ ଶିଖିଛି । ଉଜ୍ଜଳ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳର କର୍ମାନେ ଏଭଳି ଅକାମି ତ୍ରେନିଂ ବନ୍ଦକରି ବରଂ ଗାଁଗହଳର ଯୁବ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ତ୍ରେନିଂ ଦେଲେ ଆହୁରି ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ଏକଥା ବୁଲୁଭାଇ (ମନ ମୋହନ ଚୌଧୁରୀ) ମଧ କହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ସରକାରଙ୍କ ଗୋଡ଼ାଣିଆ ହୋଇ ଏଭଳି ତ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଚଳାଇବା ଏକ ହାସ୍ୟାଷ୍ଟଦ ବ୍ୟାପାର । ଯେଉଁମାନେ ଏ

ତ୍ରେନିଂ ଦେଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ତ୍ରେନିଂ ପରିଚି, ତ୍ରେନିଂ କୌଶ ବା ସମାଜ ବିଷ୍ଵାନରେ କିଛି ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ କି ଅଭିଜ୍ଞତା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ବାହିବାରେ ମଧ୍ୟ କିଏ କାହା ଖିଆ ଓ କିଏ କାହା ଭଉଣୀ ଏହା ଉପରେ ବହୁତ ଯୋଗ ଦିଆଯାଉଛି । ସେତେବେଳେକାର ବନିଷ୍ଟ ନବଜୀବନମଣ୍ଡଳ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ନବଜୀବନମଣ୍ଡଳ, (ଯାହାକୁ ପରୋକ୍ଷରେ ଜଣେ ଚାଲକ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହି ତାଙ୍କ ରିମୋଟ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଚକାତି) ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ ଡଫାର । ତାଙ୍କ ରିମୋଟ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ପ୍ରୟୋଗକୁ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଅନେଇଁ ବସିଥାନ୍ତି । ନବଜୀବନମଣ୍ଡଳର ବର୍ତ୍ତମାନ ସଭାପତି କରକରେ ଓକିଲାତି କରନ୍ତି । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଉତ୍କଳ ନବଜୀବନମଣ୍ଡଳକୁ ଗୋଟିଏ ମଜହାନ ଡଙ୍ଗା ସାଜରେ ତୁଳନା କରାଯାଇପାରେ ।

ଭାରତୀୟ ବିମାନବାହିନୀର ଇଣ୍ଡରିଆର

କିଛି ଦିନ ଆଗରୁ ଭାରତୀୟ ବିମାନ ବାହିନୀର (ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏୟାର ଫୋର୍ସ) ସିରିନାଲସ ବ୍ରାଞ୍ଚରେ ମୁଁ କମିସନ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲି । ଇଣ୍ଡରିଆର ଆସିଲା ତେରାତୁନ ଯିବାପାଇଁ । ସେପ୍ରେମର ମାସ ୧୯୪୭ ମସିହା । ଚାଲିଲି ତେରାତୁନ । ଆଗରୁ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଆର୍ମ୍ୟର କୋର ଅପ ଇ.ଏମ.ଇ. ପାଇଁ ମିରଟରେ ଇଣ୍ଡରିଆର ଦେଇଥିଲି । ଏଥର ତେରାତୁନର ଇଣ୍ଡରିଆର ଗୋଟାଏ ହୃଆ ଅଭିଜ୍ଞତା ଆଣି ଦେବ । ତାହାର ବନ୍ଧୁହେଲେ ପାଇଲଟ ଅଫିସରରୁ ଚାକିରି ଆରମ୍ଭ । ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଓ ଘରକୁ ଚିଠି ଲେଖିଦେଇ ତେରାତୁନ ଗଲି । ଏତୁ କଲିକତା ଓ କଲିକତାରୁ ହୁନ ଏହୁପ୍ରେସରେ ତେରାତୁନ । ତେରାତୁନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏୟାରଫୋର୍ସର ଗାଡ଼ି ଆମକୁ ସିଲେକସନ ବୋର୍ଡକୁ ନେଇଗଲା । ଅଫିସର୍ ମେସରେ ଖାଇ ଚିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେଇପରେ ଉପରବେଳା ଆରମ୍ଭହେଲା ଓରିଏଷ୍ଟେସନ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ । ତା'ପରଦିନ ସକାଳୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଚେଷ୍ଟ । ସାଇକୋଲିକିକାଲ ଚେଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଟିଟିଜୁଆଲ୍ ଅବଷ୍ଟାକଲସ ଚେଷ୍ଟ, ପୁପ ଅବଷ୍ଟାକଲସ ଚେଷ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି । ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ମିରଟ ଚେଷ୍ଟ ଭଲି । ସେପ୍ରେମର ମାସରେ ତେରାତୁନର ପାଶ ଭଲଥିଲା । ଶୀତ ନୁହେଁ କି ଗରମ ନୁହେଁ ।

ଅନ୍ତରୁ ଛାଡ଼ିବା ଆଗରୁ ତିନ୍ତୁ ସାଜରେ ଦେଖାହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ କହିଥିଲି ଯେ ମୁଁ ତେରାତୁନ ଯାଉଛି ଏୟାରଫୋର୍ସ ଇଣ୍ଡରିଆର ପାଇଁ । ତା'ର ପିଇସି ପୁଅ ଭାଇ ସେତେବେଳେ ଏୟାର ଫୋର୍ସରେ ଫ୍ଲାଇଟ୍ ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଟ । ତା' କଥା ମୋତେ ତିନ୍ତୁ କହିଲା । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଏୟାରଫୋର୍ସ ଅଫିସରମାନଙ୍କର ପୋଷାକଗୁଡ଼ା ଭାରି ଲୋଭନୀୟ । ଅଫିସରଗୁଡ଼ା ସେ ଉତ୍ତନିପର୍ମରେ କି ମୁଣ୍ଡ ଦେଖାଯାନ୍ତି ।

ଇଣିରୁଆଜ ଅବଶାକଳସ ଟେଷ୍ଟରେ ମୋର ଭଲ ହେଲା ନାହିଁ । ଯଦିଓ ଶୁପ୍ତ ଫ୍ଲାନିଂ ଓ ପର୍ବିକ ଦିକିଙ୍କରେ ମୁଁ ଭଲ କରିଥିଲି । ଚାରିଦିନ ଧରି ସବୁ ଟେଷ୍ଟ ଚାଲିଲା ଅପିସରସ ମେସରେ ଶିଆପିଆ ଖୁବ ଭଲ । ଶେଷଦିନ ପୁନ୍ଥବୀ ବୋର୍ଡ ପାଖରେ ଇଣ୍ଡରିଆର୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ବୋର୍ଡର ଟେଯାରମାନ ଥାତି ଶୁପ୍ତ କ୍ୟାପଟେନ୍ ମୁଲଗାଙ୍କେର । ସେ ମୋତେ ସ୍ଵାଗତ କରିବା ପରେ ପଚାରିଲେ ଇଣ୍ଡିଆନ ଏଯାର ଫୋର୍ସରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ମୁଁ କାହିଁକି ଆଗ୍ରହୀ ? ମୁଁ କହିଲି ଦୁଇଟି କାରଣ ଯୋଗୁ ମୁଁ ଆଗ୍ରହୀ । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା ଯେ ମୁଁ ସିରନାଳସ ବ୍ରାଞ୍ଚରେ ବହୁତ କିଛି କରିପାରିବି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରାଞ୍ଚ ମୋ ବ୍ରାଞ୍ଚକୁ ସବୁ କଥା ପଚାରି ଆଗେଇବ । ଦ୍ୱିତୀୟ କାରଣ ? ଆପଣମାନଙ୍କର ପୋକାକ । କି ସ୍ଵାର୍ଗ ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି ଆପଣମାନେ ? ସେ ହସିଲେ, ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ହସିଲେ । ତା ପରେ ଶୁପ୍ତ କ୍ୟାପଟେନ୍ ମୁଲଗାଙ୍କେର କହିଲେ ଯେ ଗତ ବଢ଼ିବେଳେ ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନବବୃଷ୍ଟ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଘେନରେ ଉଡ଼ାଇ ବଢ଼ି ଅଞ୍ଚଳ ସବୁ ଦେଖାଇଥିଲେ । ସେ ପୁଣି କହିଲେ ଯେ ନବବାବୁଙ୍କ ଭଲି ଏତେ ସାଦାସିଧା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ଦେଖିନାହାଁଛି । ପୁଣି ମନେ ପକେଇ କହିଲେ- ହଁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ ଜଣେ ସ୍ବନାମଧନ୍ୟ ନାରୀନେତ୍ରୀ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତରୁକ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମ ଅଛି । ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ସେହି ଆଶ୍ରମ ପାଖରେ ରହେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସାଜରେ ମୋର ଚିହ୍ନାପରିଚୟ ଅଛି ।

ଏଯାର ଫୋର୍ସରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ହେଲାନାହିଁ । ଏଥର ମେଡିକାଲ ଟେଷ୍ଟରେ ମୁଁ ଠିକ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଅପିସରସ ଲାଇକ କ୍ୟାଲିଟିକ ନଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟକ କଥାର ଜିରାରୁ ସିରା କାଢ଼ି ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରେ ।

ଡେରାତୁନ ପାଖରେ ହରଦ୍ଵାର ଓ ରକ୍ଷିକେଶ । ହରଦ୍ଵାର ଓ ରକ୍ଷିକେଶ ଗଲି । ସେଠି ୪ଦିନ ରହି ଫେରିଆସିଲି । ଫେରିଆସି ବେସିକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଇରେ ଶତ୍ରୁଘ୍ର ବାବୁଙ୍କୁ ଟେଷ୍ଟ ବିଷୟରେ କହିଥିଲି । ତା'ପରେ ତିନ୍ତୁ ପାଖରେ ନୁମାଙ୍କ ବାଘମୁହିଁରେ ବସି କଟି ପିଇଲା ବେଳେ ଡେରାତୁନର ଟେଷ୍ଟ ଏବଂ ହରିଦ୍ଵାର ଓ ରକ୍ଷିକେଶ ବିଷୟରେ ସବୁ କହିଲି । ମାଗଣାରେ କେତେ ଜାଗା ଦେଖିଆସିଲି ? ଅଛ କେତେ ଦିନ କାକୁଯାଳ ଛୁଟି ନେଇ ଯାଇଥିଲି । ତିନ୍ତୁ ସବୁ ଶୁଣି ଶୁସି ହୋଇଥିଲା । ତାପରେ ଆମେ ସଂଧା ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ଗଲୁ । କୁମା ଓ ବାପିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଡେରାତୁନ ଅରିଝତା ବିଷୟରେ କହିଥିଲି ।

ଭାରତ ସରକାର ଓ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଆମେରିକାର ଫିଲାଡେଲଫିଆରେ ଅବସିତ ଆମେରିକାନ ପ୍ରେଶ୍ନସ ସର୍ବସ କମିଟି (୧.୧୯.୧୯.୧୯) ସମଳପୂର ଜିଲ୍ଲାର ବରପାଲିଠାରେ (ବର୍ମମାନ ବରଗତ ଜିଲ୍ଲାରେ) ଗୋଟିଏ ଦଶ-ବର୍ଷିଆ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ନାଁ ଦିଆଗଲା ବରପାଲି ଜିଲ୍ଲା

ସର୍ବସ । ଏ.ୱେ.୧.୧୩.ସି. ଗୋଟିଏ କେଜର ସଂସା । ଏମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶଦାତା ବୋର୍ଡରେ ବାପି ଥାନ୍ତି । ବରପାଲିରେ ତିରେକୁର ଥାନ୍ତି ଫିଲିପ୍ ଜିଲ୍ଲି । ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକ ।

ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ ବାପି

ଥରେ ଫିଲିପ୍ ଜିଲ୍ଲି ଓ ବରପାଲି ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ଆଭ୍ୟନିଷ୍ଟ୍ରେଟିଭ ଅପିସର ସମୀର ମଜୁମଦାର ଅନ୍ତରୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଚିହ୍ନ ପରିଚୟ ହୋଇ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ଫିଲିପ୍ ଜିଲ୍ଲି ବରପାଲି ପ୍ରୋକେକ୍ଟବିଷୟରେ ମୋତେ ସବୁ କହିଲେ । ମୁଁ ବରପାଲି ବିଷୟରେ ଶରତଭାଇଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଛି ବୋଲି କହିଲି । ଶରତଭାଇ ମୋ ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ ଓ ଭାଇବୋଉଙ୍କ ଦାଦି ପୁଆ ଭାଇ । ସେ ସେତେବେଳେ ବରପାଲିରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ବରପାଲି ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ପିଲିପ୍ ଜିଲ୍ଲି ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ବରପାଲିରେ ଶିକ୍ଷା ବିଶେଷଜ୍ଞ ବା ଏହୁକେସନାଲିଷ୍ଟ ପୋଷ ଖାଲି ଅଛି ଇନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଫେରିଆସିବା ପରେ । ମୁଁ ସେ ପୋଷରେ ଯିବାକୁ ଚାହେ କି ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଯଦି ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ମୋତେ ଡେପୁଟେସନରେ ପଠାନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଯିବି । ତେଣୁ ଫିଲିପ୍ ଜିଲ୍ଲି କହିଲେ, ସେମାନେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଚିଠି ଲେଖିବେ ।

ସେମାନେ ଅନ୍ତରୁ ତୁବନେଶ୍ଵର ଗଲେ । ପରେ ମୁଁ ବାପି ନୁମାକୁ ଏ ବିଷୟରେ କହିଲି । ବାପି ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ନୁମା ମଧ୍ୟ ତିନୁକୁ କହିଲାରୁ ସେ କହିଲା ବରପାଲିରେ କାମକଲେ ଗୋଟାଏ ହୃଆ ଅଭିଷ୍ଠତା ମିଳିବ ।

ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥାଆନ୍ତି ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ପି.ୱେ.ମହାନ୍ତି । ଭାରି ଟାଣୁଆ ପ୍ରଶାସକ ଓ ସ୍ବାଭିମାନୀ ମଧ୍ୟ । ଓଡ଼ିଶା ଓ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ସମ୍ବାନ୍ଧ ରଖିବାରେ ସେ କେବେହେଲେ ପଛାଇ ନାହାଁନ୍ତି । ଫିଲିପ୍ ଜିଲ୍ଲି ଓ ସମୀର ମଜୁମଦାର ବୋଧହୁଏ ତୁବନେଶ୍ଵରରେ ପି.ୱେ.ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ମୋ ଡେପୁଟେସନ ବିଷୟରେ କିଛି କହିଥିଲେ । କାରଣ ବେଶୀ ଶାସ୍ତ୍ର ମୋର ଡେପୁଟେସନ ଅର୍ଦ୍ଦର ଆସିଗଲା । ମୁଁ ବରପାଲି ଯିବାକୁ ମନଟାକୁ ଠିକ୍ କରିନେଲି ।

ବାପି, ତୁମା ଓ ତିନୁକୁ କହିଲି ଯେ ମୋର ବରପାଲି ଯିବା ବିଷୟରେ ଡେପୁଟେସନ ଅର୍ଦ୍ଦର ଆସିଗଲା । ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ ବାପି ।

ଛାତ୍ରାବାସରେ ଯେତେ ପରଚିତ ଲୋକଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦିବାକର ଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ବେଶୀ ଘନିଷ୍ଠତା ହୋଇଥିଲା । ବାପି, ନୁମାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେ ଭାରି ବିଶ୍ଵାସ ଥିଲା । ଦିନେ ମୋ ବସାରେ ମୁଁ କାଗଜ ପତ୍ର ଠିକ୍ କରୁଛି, ଦିବାକର ଭାଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ହସ ହସ ମୁହଁ । ମୁଁ ଜାଣିନେଲି ଯେ ଦିବାକର ଭାଇ ଗୋଟିଏ ମହିଳବରେ

ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଛି । ପଚାରିଲି- କ'ଣ ଦିବାକର ଭାଇ ? କଅଣ ଖବର ? ଦିବାକର ଭାଇ କହିଲା- ତାହାହେଲେ ଆପଣ ବରପାଳି ଚାଲିଲେ ? ମୁଁ କହିଲି ହଁ । ବର୍ଷକ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ମୋତେ ତେପୁଟେସନରେ ବରପାଳି ପଠନାକୁ ଆମେରିକାନମାନଙ୍କ ସାଇରେ କାମ କରିବାକୁ । ତା'ପରେ କହିଲେ- ସବୁତ ହୋଇଗଲା ଏଥର ବାହାଘର କଥା ଭାବନ୍ତୁ । ମୁଁ କହିଲି- ଆପଣତ ଜଣେ ମୋର ଶୁଭଚିତ୍କ ବନ୍ଧୁ । ଆପଣ ମୋ ବାହାଘର ଠିକ୍ କରିଦେଉ ନାହାନ୍ତି ? ସେ କହିଲେ ତିନ୍ତୁ ବିଷୟରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ଆପଣଙ୍କ ମନକୁ ପାଇବ ? ମୁଁ ହସିଲି ଏବଂ କହିଲି ନିଶ୍ଚୟ ମନକୁ ପାଇବ । ଦିବାକର ଭାଇ କହିଲା ଯେ, ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ବାପି ମୋର ମତାମତ ଲୋଡ଼ିଛନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି- ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମୁଁ ଅତି ଆନନ୍ଦିତ ।

ସେବିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ତିନ୍ତୁ ପାଖରେ ବସି କପି ଖାଇଲି । ବେଶୀ କିଛି ତିନ୍ତୁ ସାଇରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇନାହିଁ । ଆମ ଦୁହିଙ୍କ ଭିତରେ ଯେପରି ନୀରବତା ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ଗୋଟାଏ ପାତିରି ପରି । ଅନେକ ସମୟରେ ନୀରବତା ଜରିଆରେ ଭାବନାର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୁଏ । ଠିକ୍ ସେଇଥା ହଁ ହେଇଥିଲା ।

ଅନଗୁଳ ଛାଡ଼ିବା ଯେତିକି ପାଖରେ ଥାଏ, ମନଟା ସେତିକି ଖରାପ ହେଉଥାଏ । ଅନଗୁଳରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଇରେ ମାଯା ଲାଗିଯାଇଥିଲା । ଦିନେ ନୁମା ମୋତେ କହିଲେ, ବିଭୂତିବାବୁ ତମେ ଯେ ଆମର ଏତେ ଆପଣାର ହୋଇଯିବ ମୁଁ କେବେ ଭାବିନାଥିଲି । ନୁମା ମୋତେ ଆଗରୁ ଆପଣ ବୋଲି ସମ୍ମୋଦନ କରୁଥିଲେ । ତାପରେ କହିଲେ, ତିନ୍ତୁ ତ ପିଲାଲୋକ । ମୋର ଇଚ୍ଛାଥିଲା ତାକୁ ଗଞ୍ଜାମ ପଠାଇବି ଓ ସେ ସେଠାରେ ଜଣେ ଗୁରୁତ୍ବଠାରୁ ବୀଶା ଶିଖିବ । କିନ୍ତୁ ତା'ତ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଉବିଷ୍ଟ୍ୟତରେ ହୁଏତ କେବେ ଶିଖିବ ।

ବାପା ବୋଉକୁ ସବୁକଥା କହିବାରେ ତେରିକରିବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ ଭାବି ମୁଁ ଗାଁକୁ ଚାଲିଗଲି । ତିନୁର ଗୋଟାଏ ଫଟୋ ମଧ୍ୟ ନେଇ ଯାଇଥିଲି ବାପା ବୋଉକୁ ଦେଖାଇବାକୁ । ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚି ବାପାବୋଉକୁ ସବୁ କହିଲି ଓ ତିନୁର ଫଟୋ ଦେଖାଇଲି । ବାପା ଫଟୋଟିକୁ ଭଲ କରି ଦେଖୁଆନ୍ତି । ବୋଉ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା, ସିଏ ପରା ଖେରସର ଗୋକୁଳକାନନ୍ଦ ଟୌଧୂରୀଙ୍କ ନାହୁଣୀ । ନବବାବୁଙ୍କ ଝିଅ । ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କ ବଜାକୁଣୀ । ସବୁ ଭଲ ହେବ ଯେ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କିଛି ଦେବେ ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି ତୁ ତ ବୋହୁଚିଏ ପାଇବୁ, ଫେର ତା ସାଇକୁ ଆଉ କଣ ଆଶା କରୁଛୁ ? ଘୋଡ଼ା, ଗାଡ଼ି, ଯାନ ଯଥତୁକ ? ବାପା କହିଲେ- ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ଆମ ନିକଟକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କେବେ ପଠାଇବେ ? ମୁଁ କହିଲି ଠିକ୍ ସମୟରେ ସବୁ କାମ ହୋଇଯିବ । ଉପରବେଳା ବସରେ ଅନଗୁଳ ଫେରିଆସିଲି ।

ତାପର ଦିନ ଦିବାକର ଭାଇକୁ ସବୁ କଥା କହିଲି । ଦିବାକର ଭାଇ କହିଲା ପ୍ରତ୍ଯାବର ତ ନିଷୟ ଯିବ । ବାପି, ବାପାଙ୍କୁ ଚିଠି ଲେଖିଦେ କଟକ ଆସିବାକୁ । ଭୂଦାନ ଅପିସର ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଜରେ ଦେଖାହେବ ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା । ସେତେବେଳେ ବୋଉ (ରମାଦେବୀ), ତୁନୀଆପା (ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ ମହାରଣା) ଓ ଶରଦ ଭାଇ (ଶରଦ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାରଣା) ଭୂଦାନ ଅପିସରେ ରହୁଥାଆଛି ।

ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ, ତିନ୍ତୁ ସାଜରେ ରାତିରେ ଖାଇ ବସ୍ତାଷ୍ଟ ଗଲି ଓ ସେଠାରୁ ରାତି ବସରେ ସମ୍ବଲପୁର ଯାଇ ସେଠାରୁ ବଲାଜାର ବସରେ ବରପାଳି ଚାଲିଗଲି । ବରପାଳିର ବଞ୍ଚିମାନେ ମୋ ଆସିବାକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲେ ।

ବରପାଳିରେ ଆମେରିକାନମାନଙ୍କ ସାଜରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ

ବରପାଳିରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଅଛ କେତେଦିନ ପରେ ଷେଷସମ୍ୟାନରେ ପଡ଼ିଲି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ ଚାଲିଯିବା କଥା । ହଠାତ୍ ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଭୂଦାନ ଅପିସରେ ହୃଦୟର ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାରୁ ସେପାରିକୁ ଚାଲିଗଲେ । ବାପି ଓ ନୁମା ଅନ୍ଧଗୁଲରେ ଥାତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ିରେ କଟକ ନିଆଗଲା । ମୁଁ ବରପାଳିରେ ଅଛଦିନ ହେଲା ଜାନ କରିଥାଏ, ତେଣୁ କଟକ ନ ଯାଇପାରି ତିନ୍ତୁ ନିକଟକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖିଲି ମୋର ସମବେଦନା ଜଣାଇ ।

ଆଠ/ଦଶଦିନ ପରେ ଚିଠି ଲେଖିଲି ଭୂଦାନ ଅପିସ ଆସି ବାପି, ନୁମାଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମବେଦନା ଜଣାଇବେ ଓ ତିନ୍ତୁକୁ ମଧ୍ୟ ସେଠି ଦେଖିଯିବେ । ବାପା ଭୂଦାନ ଅପିସ ଆସି ବାପି, ନୁମା, ବୋଉ, ବୁନୁଭାଇ, ଶରତ ଭାଇ ଓ ତୁନୀ ଅପାଙ୍କ ଦେଖାକରି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉଚ୍ଚପରୁ ସମବେଦନା ଜଣାଇଲେ ଓ ତିନ୍ତୁକୁ ନୃସିଂହଙ୍କ ପାଖରୁ ଆଣିଥିବା ଧନ୍ତା ଓ ତୁଳନା ଦେଲେ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ତିନ୍ତୁକୁ ସେ ତାଙ୍କର ବୋହୁ ଭାବରେ ବାହି ନେଲେ । ମୋତେ ନ ପଚାରି କେହି ବାହାଘର ତାରିଖ ଠିକ୍ କଲେ ନାହିଁ ।

ଦିନେ ସକାଳେ ବ୍ରଜରାଜ ନଗରର ବିରଜା କାଗଜ କଲର ଜେନେରାଲ ମ୍ୟାନେଜର ମୋତେ ବରପାଳିରୁ ଡକେଇ ଆଣିଲେ ସମ୍ବଲପୁର । ସମ୍ବଲପୁରରେ ପହଞ୍ଚି ବାପିଙ୍କ ସାଜରେ ଫୋନ୍‌ରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲି । ବାପି କହିଲେ ଯେ ବାପା (ଗୋପବନ୍ଧୁ) ନିକଟରେ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ବାହାଘର କରିବାକୁ ପରିବାରରେ କାହାର ଜାହାନ ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୋ ମତରେ ତେରି କରିବା ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । ବାପାବୋଉ ମଧ୍ୟ ଶୀଘ୍ର ବାହାଘର କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ବାପି ରାଜିହେଲେ । ମୁଁ ବରପାଳି ଫେରିଆସିଲି । ବାପି ବାପାଙ୍କ ସାଜରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଜୁଲାଇ ୧୪ତାରିଖ (୧୯୪୮) ଦିନ ବାହାଘର କରିବାକୁ ଠିକ୍ କଲେ ।

ବରପାଳିର ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋର ବାହାଘର କଥା ଶୁଣି ବହୁତ ଖୁସି ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ବରପାଳି ଭିଲେଜ୍ ସର୍ଜିସର ଡିରେକ୍ଟର ଥାବି ବବ ଗ୍ରେ । ତାଙ୍କ ସ୍ଵୀ ଲ୍ୟାଡ଼ିଷ୍ଟ୍ । ମୋର କାଉଣ୍ଡରପାର୍ଟ୍ ଏତୁକେଶନାଲିଷ୍ ଥାବି ଥମାସ୍ (ଟମ) ପ୍ରେଜର । ଟମର ସ୍ଵୀ ନାଁ ଡରୋଥୀ (ଡର) ପ୍ରେଜର । ଅଫ୍ରଚ ଦୁଇ ଉତ୍ତର ଉଚ୍ଚ । ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବାକୁ । ଏଣେ ଜଣେ ଚିତ୍ରକର । ଥରେ ଗୋଟିଏ କଦଳୀ ଗଛର ଚିତ୍ର ଆଜି ସେଥିରେ ଦୁଇ କାହିଁ କଦଳୀ ଫଳାଇ ଦେଲା । ଆମେ ସବୁ ହସି ହସି ବେଦମ୍ ହେଲୁ । ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ଛୋଟ ଝିଅ-ତାଘନୀ ଓ ସିରିଆ । ତାତ୍ରର ଥାବି ତେରିଦ୍ର ବାସେର ଓ ମିକୋ ବାସେର । ମିକୋ ଜାପାନିର । ଉଚ୍ଚଲପ୍ରେଦ୍ ଓ ମ୍ୟାରି ହ୍ରାସ୍‌ବାର୍ତ୍ତ ଓ କରମିର୍ ଓ ମ୍ୟାରି ହ୍ରାଇର୍ ହେଡ୍ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ବରେ ଥାବି ।

କୁଷି ବିଭାଗ ପାଇଁ ଥାବି ଦାଶଶୁଦ୍ଧା । ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଦାତୁ । ସୋସିଓଲେଜିଷ୍ଟ୍ ଥାବି ଶରତ କାନ୍ତୁବଗୋ । ମୋ ଭାଉଜଙ୍କ ଦାଦି ପୁଅ ଭାଇ ଓ ମୋ ପିଲା ଦିନର ସାଜ । ତାଙ୍କ ଶୁଶ୍ରୂର ଘର ବରପାଳି । ନର୍ଧ ଥା'ତି ବେଳା ବାନାର୍ଜୀ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଦରର ବେଳାଦି । ଆକାଉଣ୍ଡ ଥାବି ଜୀବନ ବାନାର୍ଜୀ । ଜୀବନ ଭାଇ ।

ମୁଁ ଓ ଟମ ସାଜହୋଇ କାମ କରୁଥିଲୁ । ବରପାଳି ଆଖପାଖ ଗାନ୍ତି ଗାଁରେ ଥିବା ସ୍ତୁଲଶୁଢ଼ିକରେ ଯେପରି ପଡ଼ାପଡ଼ିରେ ଉନ୍ତି ହୁଏ ସେଥିଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଥିଲା ଆମ କାମ । ଏଥିଲାଗି ସ୍ତୁଲର ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ତାଳିମ୍ ଦେବାକୁ ପହୁଥାଏ । ମୋତେ ବେଶ ଭଲ ଲାଗୁଥାଏ ।

ବରପାଳିର ବନ୍ଧୁମାନେ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ର । ଏମାନେ ଖୁଁବିଧିଯାନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଗୀର୍ଜାକୁ ଯାଆବି ନାହିଁ । ପ୍ରତି ଶୁଭବାର ଦିନ ଏମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି । ପ୍ରାର୍ଥନାରେ କେହି କେହି କିଛି କହନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ ବିରୋଧୀ । ସମସ୍ତେ ରାଜିହେଲେ କୌଣସି କଥା କରିହୁଏ । ତେଣୁ ବରପାଳି ଭିଲେଜ୍ ସର୍ଜିସର ପରିଚାଳନାରେ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ପ୍ରତିପଦିତ ହୁଏ ।

ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଥିବାରୁ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ବୁମ୍ ମିଲିଥିଲା ଏବଂ ଖିଆପିଆ ଲାଗି ମୁଁ ମାସକୁ ୩୫୦/- ଦେଉଥିଲି । ବେଶ ଭଲ ଖାଇବା ପିଇବା । ସବୁଦିନେ ଅଣା, ମାଛ ଓ ମାଂସ ରନ୍ଧା ହେଉଥିଲା । ଦାଶ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପୂଜାରୀ ଥିଲା । ଭାରି ଭଲ ରାତ୍ରିଥିଲା । ତା' ଘର ପୂରା ଜିଲ୍ଲାର ନିମାପଡ଼ା ପାଖରେ ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଦିନେ ବବ ଓ ଲ୍ୟାଡ଼ିଷ୍ଟ୍ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାଇଥିଲେ । ଫେରିଲାବେଳେ ଅନୁମୂଳରେ ରହି ତିନ୍ତୁକୁ ଦେଖି ଆସିଥିଲେ । ବରପାଳିରେ ପହଞ୍ଚି ମୋତେ କହିଲେ କିଏ କାହାକୁ ବାହିଚି ? ତିନ୍ତୁ ଦେଖିବାକୁ ବେଶ ସୁନ୍ଦର । ମୁଁ କିଛି ନ କହି ଖାଲି ହସି ଦେଲି ।

ଏ ସେବାଗ୍ରାମର ଛେଲେ ଗୁଲ କି ?

ଶିରିଶ ରାୟ ନାମରେ ଜଣେ ଯୁବକ ବରପାଳିରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅଭିଜାଷ ଥିଲା ଆମେରିକା ଯିବା । ଶରତ କାନ୍ତୁନଗୋକ ସାଇରେ ସେ କାମକରିବା କଥା, କିନ୍ତୁ ଶରତ କାନ୍ତୁନଗୋକ କଥା ମାନ୍ତୁନଥିଲେ । ବରପାଳିର ପାଣି ପଞ୍ଚ ସକାଳେ ଚଲାଇବା ତାଙ୍କର କାମଥିଲା । ସେ କାମ ମଧ୍ୟ ସେ କରିବାକୁ ଅପମାନଜନକ ମନେକରୁଥିଲେ । ଏଣେ ତାଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟତା ଦେଖିଲେ ସେ ସେବାଗ୍ରାମରୁ ପୋଷ୍ଟବେସିବ ପାଶ କରିଛନ୍ତି । ସେ ସେବାଗ୍ରାମରୁ କ'ଣ ଶିଖିଲେ ତାଙ୍କୁ ଜଣା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଖି ଦିନେ ଦାଢୁ କହିଲେ, ଏ ସେବାଗ୍ରାମେର ଛେଲେ ଗୁଲ କି ? ଆଶାଦେବୀ ସଂଗେ ଦେଖାହେଲେ ଆମି ଉନାକେ ଏକଥା ବଲବୋ । “ଶିରିଶ ରାୟ କୁବନେଶ୍ୱରର ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାତ୍ମିକ ଶଳା । ସ୍ଵର୍ଗତା କିରଣ ଲେଖା ମହାତ୍ମିକ ସାନ ଭାଇ । ଶିରିଶ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଅତି ଅଛୁ ବୟସରେ ଚାଲିଗଲେ ।

ବରପାଳିରେ ବୁଣାକାରମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ କୋଅପରେଟିଭ ସୋସାଇଟି ଥିଲା । ଏହାର ଦୟିତ୍ତରେ ଥାବି ଭବାନୀ ଭାଇ (ଭବାନୀ ଶକ୍ରର ମେହେର) । ଆମେରିକାନ୍ମାନେ ଏମାନଙ୍କ କପଡ଼ା ଉପର ନମ୍ବନା ଉଠାଉଥିଲେ । ଫଳରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବଡ଼ଦିନ ଆଗରୁ ବହୁତ ଅର୍ଦ୍ଦର ଆସୁଥିଲା । ବୁଣାକାରମାନେ ଏଥିରୁ ବେଶ୍‌ଲାଭବାନ୍ ହେଉଥିଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ନିରକ୍ଷର ଥିଲେ । ତେଣୁ ଜାହାହେଲା ପଡ଼ିବାକୁ, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ହିସାବ ରଖି ପାରିବେ । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ସାକ୍ଷରତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମୁଁ ଡିଜାଇନ୍ କରି ଏମାନଙ୍କୁ ନିଜେ ପଡ଼ାଇ, ଛଥ ସପ୍ରାହ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାକ୍ଷର କରାଇ ଦେଇଥିଲି । ନିଜ ନାଁ ଦସ୍ତଖତ କରି, ବହି ପଡ଼ି ହିସାବ ରଖିବାରେ ଏମାନଙ୍କର କି ଆନନ୍ଦ । ଭବାନୀ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ଆଉ ନାହିଁ । ତା ହସି ହସି ମୁହଁଟା ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଛି ।

ବରପାଳି ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ମାତ୍ର ଗାଁରେ କାମ କରୁଥାନ୍ତି ମାତ୍ର ଜଣ ଗ୍ରାମ ସାଥ । ପ୍ରତି ଗାଁରେ ଜଣେ ଗ୍ରାମ ସାଥି ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ବୀ ଗୋଟିଏ ଟିମରେ କାମ କରନ୍ତି । ପ୍ରତି ମାସରେ ଏମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମିଟିଂ ହୁଏ । ସେଇ ମିଟିଂରେ ଏମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । ସଂଧାବେଳେ ମନୋରଂଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ପ୍ରତି ଗାଁରେ ଲୋକଙ୍କୁ ସାଇରେ ନେଇ ଏମାନେ ଜନହିତକର କାମସବୁ କରନ୍ତି ।

ଭାରତର ପ୍ରଥମ ହେଲଥ କୋଅପରେଟିଭ ଥିଲା ବରପାଳିରେ । ତେହିତ୍ ଓ ମିଓକୋ ଏହାକୁ ଚଳାଇଥିଲେ । ପ୍ରତି ଗାଁରେ ପ୍ରତି ପରିବାର ୮୫୦/- ଦେଇ କୋଅପରେଟିଭର ସତ୍ୟ ହେବେ । ତାପରେ ପ୍ରତି ପରିବାର ମାସକୁ ଆଠ ଅଣା ହିସାବରେ ଚାହା ଦେବେ । ଦେହ ଖରାପ ହେଲେ ଶଷ୍ଟା ଦରରେ ଔଷଧ ନେବେ । କୋଅପରେଟିଭ ବେଶ୍ ଭଲ ଚାଲିଲା ।

ବରପାଳି ପାଇଖାନା ଓ ବରପାଳି ପାଣି ପମ୍ ଆଜି ଭାରତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏ ହୁଇଟି ଅତି ଦରକାରୀ ଜିନିଷ ଏଇଠି ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ତକ୍କର ଏଡ଼ିଟ୍ରିନ ଆବର୍ତ୍ତ ପାଣି ପମ୍ ଓ ବରପାଳି ପାଇଖାନାକୁ ତିଜାଇନ୍ କରିଥିଲେ । ବରପାଳି ପାଇଖାନାକୁ ଝଂରାଇଁରେ ଥ୍ରାଚର ସିଲ ଲାଟ୍ରିନ କହନ୍ତି । ଏହାକୁ ସିମେଣ୍ଟ ଓ ଲୁହା ରତ୍ନରେ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଘେର୍ ତିଆରି ହୁଏ ଓ ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ଗାତ ଥାଏ । ସେ ଗାତ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଥାଏ ଗୋଟିଏ ଶୁଣ । ତା ଉପରେ ବସି ଖାଡ଼ା ଫେରିଲେ ଓ ଭଲ କରି ପାଣି ତାଳି ଫ୍ଲ୍ୟୁ କରିଦେଲେ ସବୁ ତକ ମଇଲା ଶୁଣିବାଟେ ଯାଇ ପାଇଖାନା ବସିଥିବା ଖାତ ଭିତରେ ପଡ଼େ । ସେ ଶୁଣିରେ ପାଣି ରହିଯାଏ, ଯାହା ଫଳରେ ଖାଡ଼ାର ଗନ୍ଧ ପାଣି ରେତ କରି ଆସେ ନାହିଁ । ଏହି ପାଇଖାନାକୁ ଯେକୌଣସି ଜାଗାରେ ବସାଇ ହେବ । ଖାଲି ପାଖରେ ପାଣିଥିବା ଦରକାର । ଲୋଟାଏ ପାଣିରେ ହେବ ନାହିଁ । ଆଉ ଲୋଟାଏ ପାଣି ଦରକାର ହୁଏ ଫ୍ଲ୍ୟୁ କରିବାକୁ । ଏ ପାଇଖାନା ବରପାଳି ପ୍ରୋକେକ୍ଟରେ ତିଆରି ହେଲା । ୩୭ଟି ଗାଁରେ ସମସ୍ତକୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଗଲା । ଗୋଟିଏ ପାଇଖାନା ଦାମ୍ ସେତେବେଳେ ୮ ଟଙ୍କା ଥିଲା । ଗାଁ ଗାଁରେ ଲୋକେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଏପରି ହେଲାକି କୌଣସି ଟିଆ ବାହାହୋଇ ଗଲାବେଳେ ଗୋଟିଏ ବରପାଳି ପାଇଖାନା ଯୌତୁକ ହିସାବରେ ଦିଆଗଲା । ଏହା ହେଉଛି ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଚିହ୍ନ ।

ପମ୍ ତିଆରିରେ ଏଡ଼ିଉଇନ୍ ଆବର୍ତ୍ତ କିଛି କମ୍ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇ ନାହିଁ । ଏହାର ହାତ୍ତକୁ କାଠରେ ତିଆରି ହେଲା । ନଳ ଦିଆଯାଇ ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ କୁଆ ଉପରେ ଲଗାଯାଇ ପାରେ । ନହେଲେ ମାଟିତଳକୁ ନଳ ସବୁକୁ ନେଇ ପମ୍ପଟି ଉପରେ ବସାଇ ହେବ । ପମ୍ ଚାରିକଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଗୋଲ୍ ଆକାରର ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣ କରି ଦିଆଗଲା । ସେଠି ବସି ଧୂଆଧୋଇ କରିହେବ । ଲୁଗା ସଫା କରିହେବ ମଧ୍ୟ ।

ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ

ବରପାଳି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ଯେଉଁ ବିଲାତିବାଇଗଣ ଖାଉଥିଲେ ତାହାର ଆକାରଥିଲା ବହୁତ ଛୋଟ । ଏହାକୁ ସେମାନେ ପାତାଳଘଣ୍ଟା କହନ୍ତି । ବରପାଳି ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ତରଫରୁ ଆମେରିକାରୁ ବିଲାତି ବାଇଗଣର ଭଲ ହାଇକ୍ରିଡ୍ ମଞ୍ଜି ଅଣାଗଲା । ଦାତୁ ତାକୁ ଲଗାଇ ବିଲାତି ବାଇଗଣ ଫଳିଲା । ବରଗଡ଼-ବରପାଳି କେନାଲରେ ପ୍ରତ୍ବର ପାଣି ଆସୁଥିବାରୁ ଚାଷକମିରେ ପାଣି ଦବାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲାନାହିଁ । ଲୋକେ କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ ନାହିଁ । ସ୍ଵୀ ଲୋକମାନେ କହିଲେ- “ଏ ହୁଆ । ଏ ବଡ଼ ବଡ଼ ପାତାଳ ଘଣ୍ଟାରେ କିଛି ସାର ନାହିଁ ଅଛି ଗୋ । ସବୁ ସାରତ କେନାଲ ପାନିରେ ଗଲାନ ।

ହୀରାକୁଦରୁ ପାନି ଆଇଲେ ସାର ଆସବ କେନ୍ତାରୁ ? ସବୁ ସାରତ ହିରାକୁଦ ପାନିରୁ ବିଜୁଳି ସାଜରେ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି ।' ତେଣୁ ସ୍ଵୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରୁ ଏ ଭୁଲ ଧାରଣା ଦୂର କରିବାକୁ ଆମକୁ ସ୍କୁଲପିଲାଙ୍କ ଜରିଆଗେ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ବିଲାତି ବାଇଗଣ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଗଲା ଓ ଦିପହରେ ସ୍କୁଲରେ ହେଉଥିବା ତରକାରିରେ ବିଲାତିବାଇଗଣ ପକାଇ ରନ୍ଧାହେଲା । ପିଲାଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ରହିଲା । ଏଣେ ଆମେ ଗାଁ ଗାଁରେ ଯାଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲୁ । ବେଳାଦି ମଧ୍ୟ ବୁଝାଇଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ବଡ଼ ପାତଳଘଣାର ବ୍ୟବହାର ବଡ଼ିଲା । ଘରେ ଓ ବାହାରେ ସମସ୍ତେ ଏହାର ଆଦର କଲେ । ଲେଖ ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତିବିଦ୍ୟାଦ୍ୱାରା ହେଉଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଭାରି ଚଞ୍ଚଳ । ସେ ଲୋକଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଗତି ଟିକିଏ ଧୀର । ଥରେ ଏହା ସମାଜରେ ପଣ୍ଡିଗଲେ ଏହା ଲୋକଙ୍କୁ ଛାଡ଼େ ନାହିଁ ଓ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ ।

ଆଉ ଜଣେ ମହିଳା ତାତ୍ତ୍ଵର ଆମେରିକାରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଡକ୍ଟର କୋଲ୍ ଓ ତାଙ୍କ ବୟସ ପାଖାପାଖି ୮୦ । ବୁଢ଼ୀ ଟିକିଏ ପାଗଳୀ ପାଗଳି । ସବୁବେଳେ ଗଦାଏ ଔଷଧ ଓ ବହି ଧରି ବସିଥାନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ଏମ.ଡି. ଅର୍ଥାତ ଡକ୍ଟର ଅଫ ମେଡିସିନ । ବେଳାଦି, ତେବେତ୍ର ବାସେଟ୍ ଓ ମିଓକୋ ବାସେଟ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ଆନନ୍ଦ ପାଆନ୍ତି ।

ଆଉ ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାକୁର କାମ କ'ଣ କେହି ଜାଣି ପାରି ନଥିଲେ । ଯାହାକୁ ସାମନାରେ ପାଇବେ ତାକୁ ଧରି ନିଜ ଆଖି ବନ୍ଦକରି କହିବେ ମୋର ତମକୁ କିଛି କହିବାକୁ ପ୍ରେରଣା ମିଳିଛି । ଏମିତି ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରେ ଥରେ ପଡ଼ିଗଲି । ମୋତେ ଗୋଟାଏ କଥା ଅଭୂତ କଥା କହିଥିଲେ । ସେ କଥା ମୋ ଏକାନରେ ପଶି ସେ କାନରେ ବାହାରି ଯାଇଥିଲା ।

କୁଳାଇ ମାସ ଯେତେ ପାଖର ଥାଏ, ମନଟା ସେତେ ଚଞ୍ଚଳ ହେଉଥାଏ । କୁନ୍ଦ ମାସ ଶେଷରେ ମୁଁ ମାସେ ଛୁଟି ନେଲି । ବରପାଲିରୁ କେତେଜଣ ବନ୍ଧୁ ଗାଡ଼ିନେଇ ହୁବନେଶ୍ୱର ଯାଉଥିଲେ । ସେମାନେ ମୋତେ ଆଶି ଅନ୍ତରୁକ୍ତରେ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ । ତିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ କନିଆଁ ହୋଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆବଭାବ ସବୁ କନିଆଁ ଭଲି । ତା' ଦେଲା ବେଳେ କହିଲା ଏ ତା' ମଙ୍ଗଳା ମାସୀ କରିଛନ୍ତି । ଅନ୍ତରୁକ୍ତରେ ରାତିଟା ରହି ତା'ପରଦିନ ସକାଳୁ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି ।

ଗାଁରେ ବାହାଘରର ହାତ୍ରୀ । ମା'ର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗୁନଥାଏ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଝିଅ ଆସିବ ନାହୁଣୀବୋହୁ ହୋଇ । ଏଣେ ଗାଁରେ ହାତୁଆସାହିର ମାଇପେ କଥାବାର୍ତ୍ତା

ହେଉଥାଏ ଯେ ଯାନି ଯଉତୁକ ବିନା କି ବାହାଘର ହେବ ? ମା' କାନରେ ଯେମିତି କଥାଟା
ପଡ଼ିଛି ମା' ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରି ଆସି ଶମ୍ପିକାଟି ହୁଲସ୍ତୁଲ କରି କହିଲା- “ଦେଖିବ ଲୋ
ରାଷ୍ଟ୍ର ସବାଖାଇଏ, ବିନା ଯାନି ଯଉତୁକରେ କେମିତି ବାହାଘର ହେବ ।”

ବରଣୀଆ

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ସ୍ତ୍ରୀ କମଳା । ମୋ ପୁତ୍ରରାବୋହୁ । ସିଏ ଗୋଟାଏ ରୂଥା କଥା ଆରମ୍ଭ
କଲା । ଝିଅମାନେ ବାହାହେଲେ ତାଙ୍କୁ କନିଆଁ ଖିଆରେ ଡକାହୁଏ । କମଳା ମୋତେ
ତାକିଲାବର ଖିଆ ପାଇଁ । କେତେ ରକମ୍ କରି ଖୋଲିଲା ।

ମୋ ଜାରଇ ବୋଉ ଖାଲି ଏ ବଖରାରୁ ସେ ବଖରା ଓ ସେ ବଖରାରୁ ଏ ବଖରା
ହେଉଥାଏ । ସାନ ଯାଆ ଆସିବ । ସିଏ ତା' ଉପରେ ମାମଲଦକାରି କରିବ । ଇଏ
କଅଣ କମ୍ ସନ୍ଧାନ । ମେଳି, ମୋ ଭରଣୀ, ଆଗରୁ ବାହାହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ତା'
ମନରେ ଘୋର ସଦେହ, ତା' ପାଇଁ କେମିତିଆ ନଣ୍ଡ ପୁରୁଳି ଆସିବ ଓ ସ୍ଵରକେଶ
ଆସିବ ସେଇ କଥା ଭାବେ ।

ବାପା ଓ ଭାଇଙ୍କର ଯୋଜନା ଚାଲିଥାଏ ବରଯାତ୍ରୀ କିଏ କିଏ ଯିବେ । ପୁରୋହିତ
କିଏ ଯିବେ ଇତ୍ୟାଦି । ଏତିକିବେଳେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ କେଁ ଭର୍ତ୍ତ କରିଦେଲି । ମୁଁ କହିଲି ଯେ
ବୋଉ ମୋ ସାଜରେ ଯିବ । ମୋ ବାହାଘର ଦେଖିବ ଓ ତା' ବୋହୁକୁ ସାଜରେ ଧରି
ଆସିବ । ବାପା କହିଲେ ପୁଅ ବାହାଘରରେ ମା ଯାଏ ନାହିଁ ।

ମୁଁ କହିଲି ତାହାହେଲେ ମୁଁ ବାପିନୁମାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପଠଞ୍ଚି ବାହାଘର
ଦିନ ଗଡ଼େଇ ଦବାକୁ । ତମ ମନ ଛିର ହେଲେ, ବୋଉ ମୋ ସାଜରେ ଯିବାର ହେଲେ,
ବାହାଘର ଦିନ ଠିକ୍ ହେବ । ବୀର ମାମୁଁ ସେଇବାଟେ ଯାଉଥିଲେ । ସିଏତ ପୁରୋହିତ
ହୋଇ ଅନଗୁଳ ଯିବେ । ତେଣୁ ବାପା ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ “କହିଲ ବୀର ମା’ କୋଉଠି
ପୁଅକୁ ବାହା କରାଇବାକୁ ଯାଏ ?” ବୀର ମାମୁଙ୍କ ମୁଁ ଆଖିଠାରି ଦେଲି । ସେ ଘରଣାଟା
ବୁଝିପାରି ସାଜେ ସାଜେ ଗୋଟାଏ ମନଗଡ଼ା ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଵେତ ପଢ଼ି କଥାଟାକୁ ଟାଣ
କରିଦେଲେ ଓ କହିଲେ ଦ୍ୱାପର ସୁଗରେ ମା’ମାନେ ପୁଅମାନକୁ ବାହା କରାଇ
ନେଉଥିଲେ ।

ସମାଜର ଲେଜଟିମାଇଜର

ବାପା ରାହିଲେ । ସବୁପୁଣି ଠିକ୍ ଠାର ଚାଲିଲା । ପ୍ରତି ସମାଜରେ ଜଣେ
ଦୁଇଜଣ ଥାଏ ଲେଜଟିମାଇଜର । ସେମାନେ ଯେକୌଣସି କଥାର ଅସଲ ଦିଗକୁ ଆଗେର
ଆଣନ୍ତି । ପରିବାରରେ ମଧ୍ୟ ସେଇକଥା । ସାଧାରଣତଃ ଜେଜେବାପା ବା ଆଜିମା’ ସବୁ
କଥାକୁ ଲେଜଟିମାଇଜକ୍ କରନ୍ତି ।

ବର୍ଷା ଦିନ । ତଥାପି ମଜନ ଦିନ ବର୍ଷା ହୋଇନଥିଲା । ପିଲାଦିନୁ ମୋଡେ ହଳଦୀ ଲଗାଇବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବାହୁଅ ପାଣି ଗାଧୋଇଲାବେଳେ ଭାଉଜବୋଇ ପ୍ରଭୃତି ମାଇପେ ମନଇଛା ମୋ ଦେହରେ ହଳଦୀ ବୋଲି ଦେଲେ । ମୁଁ ତା'ପରେ ଭଲକରି ସାବୁନ ଲଗାଇ ଗାଧୋଇ ପଡ଼ିଲି ।

ବରଧରା ହୋଇଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଶତିବାବୁ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବହୁତ ଦିନୁ ଚିହ୍ନାପରିଚୟ । କେହୁାପଡ଼ାରେ ପଡ଼ିଲା ଦିନୁ । ସେପାରି ଗରାପୁର । ତାଙ୍କ ସାନ ଭାଇ ବିଚିତ୍ରାନ୍ତ ମୋ ଉପର ଝାସରେ ପଢୁଥିଲା । ଗେଡ଼ାଟିଏ ବୋଲି ତା ସାଇକଲ ବେଶ ସାନ । ତା'ର ଅଣ୍ଠଠା ସାଇକଲରେ ମୁଁ ସାଇକଲ ଚଲେଇବା ଶିଖିଥିଲି । ଶତିବାବୁଙ୍କ ବରଧରା ହୋଇ ଆସିବାର ଦେଖି ମା' କହିଲା, ଇଲୋ ଇଏ କି ବରଧରା ? ଇଏ ପରା ସେଇ ଗରାପୁରିଆ ବାୟା ଶିକ୍ଷ୍ୟ ଶତିବାବୁ ! ବୋଉ ତାଙ୍କ ନମସ୍କାର କରି ଘରକୁ ତାକିନେଇ ଖାଇବାକୁ ଦେବା ଆଗରୁ ଆମ ଭଣ୍ଠାରୀଚୋକା ଭାସିଆ ଆସି ଗୋଡ଼ ଧୋଇବାକୁ ହାତର । ଶତିବାବୁ ନିଜେ କୁଅ ମୂଳକୁ ଯାଇ ବାଲଟିଏ ପାଣିରେ ଭଲ କରି ଧୋଇଧାଇ ହେଲେ । ଖଦଢ଼ ଧୋତି, ଚାଦର ପିନ୍ଧି ଭଲ ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ।

ବାପାଙ୍କ ଗୁରୁଭାଇ ହେଉଛନ୍ତି ଶତିବାବୁ । ଏବେ ସମ୍ପର୍କଟା ପୁଣି ମଞ୍ଚୁଦ ହୋଇଗଲା । ଆଗରୁ ବାପା ପାଞ୍ଜି ଦେଖି ଠିକ୍ କରିଥିଲେ ୧୩ ତାରିଖ ଉପରବେଳା ବାହାରି କଟକରେ ବାଖରାବାଦରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ । ବୀରେନଦା ଓ ବିଜୁମାମା ଆଗରୁ ଗାଡ଼ି ଠିକ୍ କରିଥିଲେ । ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ଆମ୍ବାପାଡ଼ର କାର । ତେଣୁ ଆମେ ଉପରବେଳା ବାହାରିପଡ଼ିଲୁ । ବୋଉ ଯିବାର ଦେଖି ଶତିବାବୁ ଭାରି ଶୁସି ହେଲେ । ଆମେ ସବୁ ତାରପୁରରୁ ବସ୍ତରେ ଗଲୁ । କଟକ ଷାଣ୍ଠରୁ ଗାଡ଼ି ଆସି ଆମକୁ ବାଖରାବାଦ ନେଇଗଲା ।

ବରଯାତ୍ରୀ ଥା'ତି ସାଇଲୋର ମାଳ ଅପାର ଦେବଶୁର ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ ପିଇସା, ବୋଉର ଦାଦି ପୁଅ ଭାଇ ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ ମାମ୍ବ, ଜୟତଳଙ୍ଗର ଦନେଇଁଭାଇ, ଗୁରବାବୁ ଓ ଆମ ଗାଁରୁ ପୁରଭାଇ, ଭଗବାନ ଦାଦି, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ନିମାଭାଇ, କୁନିଆ ଓ ନଚଭାଇ ।

ବଖରାବାଦରେ ପହଞ୍ଚି ମୁଁମୋର କେତେଇଣ ସାଙ୍ଗକୁ ଫୋର କଲି । ପଦବାବୁଙ୍କ ଫୋନ୍ କଲି ଓ ବାପା ପଦବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବର୍ତ୍ତା ହେଲେ । କୌଣସି ଦରକାରୀ କାମ ଥିବାବୁ ସେ ଆସିପାରିଲେ ନାହିଁ । ହାଡ଼ିବନ୍ଧୁ ପିଇସା ଦେଖି ଦେଖି କହିଲେ “ବାଆଜି କଅଣ ଖାଲି ପୁଙ୍କ କରିପକରିଛି ?”

ବଖରାବାଦରେ ଗୁଲଅପା (ବାପିଙ୍କ ବଡ଼ ଭଉଣୀ) ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ସେ ମୋତେ ଆଗରୁ କେବେ ଦେଖିନଥିଲା । କୁଣ୍ଡେଇ ପକାଇ କେତେ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ଏଇମାନଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇ ମୁଁ ଆଜି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ପାରିଛି । ବଖରାବାଦରେ ରାତିରେ ପୂରି, ତରକାରୀ ଓ ମିଠା ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ ।

ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ଅନଗୁଲ ଯାତ୍ରା । ଶଚିବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ଦୁଇ ପାଦରେ ବାସନା ଅଳଟା ଲଗାଇଦେଲେ । ଜଳଖିଆ ଖାଇ ସାରି ବାହାରିପଡ଼ିଲୁ । ବର ଉପାସ କ'ଣ ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ । ବେଶ ଖାଇପିଇ ମଜାରେ ଥାଏ । ମୋ ସାଜରେ ମାରକୁଣ୍ଡି ହୋଇଥାଏ ଭାଇଙ୍କ ପୁଅ ବାପୁ ।

ସେତେବେଳେ କଟକରୁ ଅନଗୁଲ ଗାଡ଼ିରେ ଯିବାକୁ ହେଲେ ମହାନଦୀକୁ ଢଙ୍ଗାରେ ପାରିହେବାକୁ ପଢୁଥାଏ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୁଇଟି ଡଙ୍ଗା ବନ୍ଦା ହୋଇ ଥାଏ ଓ ଏହା ଉପରେ ପଟା ପଡ଼ିଥାଏ । ନଈ ପଠାରୁ ଗାଡ଼ି ଆସି ଏ ପଟା ଉପରେ ରହେ । ଏହିପରି ମହାନଦୀ ପାରିହବାଟା ଭାରି ମଜା । ତେଣୁ ଆମର ଛଅଟି ଗାଡ଼ି ଡଙ୍ଗାରେ ପାରିହୋଇ କଟକରୁ ଜଗଦପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତା'ପରେ ସିଧା ଅନଗୁଲ ।

ପ୍ରାୟ ୧୧ଟା ବେଳେ ଆମେ ସଦଳବଳ ବାଙ୍ଗି ରାଉଡ ଛାତ୍ରାବାସରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ମୋ ଗାଡ଼ି ସବା ଆଗେ ଥିଲା । ମାମି (ତିନ୍ତୁର ସାନ ମାରଁ) ବଡ଼ ମାମୁଜାନଙ୍କୁ (ତିନ୍ତୁର ବଡ଼ ମାମ୍ପ) କହିଲେ, ଦାଦା ନାମିଏ ଏନୋ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗାଡ଼ିରୁ ମୋତେ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି ମାମିଙ୍କୁ ଓ ବଡ଼ ମାମୁଜାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶାମ କଲି । ବାପାବୋଉଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ସାଜରେ ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଲି । ମାମିଙ୍କୁ କହିଲି ଆମି ଆପନାକେ ଚିନି । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନେ । ମାମି କହିଲେ ତାଇନା କି ? କି କରେ ? ଅର୍ଥାତ୍ ସତେ ? କିପରି ? ମୁଁ କହିଲି ଆମି ତିନ୍ତୁର କାଇ ଥେକେ ଆପନାର କଥା ଅନେକ ଶୁଣେଛି, ମନେହା ଆପନାକେ ଯେମନ ଆଗେଥେକେ ଦେଖେଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ତିନ୍ତୁଠାରୁ ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଶୁଣିଛି । ମନେହୁଏ ଆପଣଙ୍କୁ ଆଗରୁ ଦେଖିଛି । ବଡ଼ ମାମୁଁଜାନ, ପାତୁଦା (ବଡ଼ ମାମୁଁଜାନଙ୍କ ସାନ ପୁଅ), ତୋତି ଓ ଇସ୍ତୁ (ତିନ୍ତୁର ସାନ ମାମୁଁଙ୍କ ଝିଅ ଓ ପୁଅ) ମୋତେ ନେଇ କଳାମନ୍ଦିରରେ ବସାଇଲେ । ବାପି, ତୁମା ବାପା, ବୋଉଙ୍କୁ ଅତି ଆଦରରେ ସାଜରେ ନେଇ କଳାଭବନରେ ବସାଇଲେ । ଏହା ଛାତ୍ରାବାସ ସାମନାରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଲ ଘର । ତା' ନାଁ ତୁମା ଦେଇଥିଲେ କଳାଭବନ । ଅନ୍ୟସବୁ ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳ ସେଠାରେ ରହିଲେ ।

ଛାତ୍ରାବାସରେ ବାବାଙୀ ଭାଇ, ରକ୍ଷି ଗୁରୁଜୀ, ଜୟିଭାଇ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗୁନଥାଏ । ରବିଭାଇ ଓ କ୍ଷୀର ତୁଆବୋଇ ମଧ୍ୟ ଆସିଥାନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ

ବଡ଼ ମାମ୍ଲଦକ୍କାର ହୋଇଥାଏ ବେଜ ଅପା (ରବି ଭାଇଙ୍କ ବୋଉ, ବାପିଙ୍କ ସାନ ଭଉଣୀ) ।

ବୀରେନ୍ ଦା ଓ ବିକୁ ମାମା ଖନ୍ଦା ଚାର୍ଯ୍ୟରେ ଥା'ଛି । ଆଖ ପାଖ ଗାଁକୁ ଲୋକେ ଭାର ଭାର ଚାଉଳ ଓ ପରିବା ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇଲେ ଓ କହିଲେ ଆମ ଖୁଆର ବାହାଘରରେ ଆମେ ସବୁ ଭୋକି କରିବୁ ନାହିଁକି ? ଲେ, କଥଣ ପାଇଁ ଆମକୁ ତାକି ନାଁ ? ପୂରାପୂରି ଅନଗୁଳିଆ ସୁର । ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କାଟର ମେଳା ବସିଥିଲା ଛାଡ଼୍ରାବାସରେ । କିନ୍ତୁ ଏ ମେଳାର ବାତାବରଣ ନିରାଢ଼ିମ୍ବର ଥିଲା ।

ସଂଧାବେଳେ ବାହାଘର । ସାରା ଅନ୍ଧାଳୁ ଟାଉନର ବହୁଲୋକ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାନ୍ତି । ବାରୁଣ୍ଣ କମ୍ପାନୀର ଆକାଉଷ୍ଣସ ଅଫିସର ଶ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଓ ଏବଂ ପି.ଟି.ସି.ର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଶ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଜଗୋପାଳନ ମଧ୍ୟ ଆସିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଦୁଇ ପକ୍ଷର କୁଣ୍ଡିଆ । ମୁଁ କଳାଭବନରେ ଧୋଡ଼ି ଓ ପଞ୍ଜାବୀ ପିନ୍ଧି କାନ୍ଦରେ ବରପାଳୀରେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ନେଲିଧିଦ୍ଵାରା ଧଳା ଚାଦର ପକାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲି । ବୀର ମାମ୍ବ ରେଡ଼ି ହୋଇଗଲେ ପୁରୋହିତି କରିବାକୁ । ଜୟିଭାଇ (ଜୟନାରାୟଣ ଦାସ) ଏପାଖରେ ଓ ସେପାଖରେ ହୋଇ ମଙ୍ଗଳାଷ୍ଟକ ପଡ଼ିବାକୁ ତିଆର । ବାପାବୋଉ ଏତେ ଲୋକ ଦେଖି ଖାଲି ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଆନ୍ତି । ବୋଉର ସେ ମୁରୁକି ହସା ପଛରେ ଥାଏ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଆମ୍ବସତୋଷ । ପୁଆର ବାହାଘର ବେଳେ ପୁଆବୋହୁକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବ ଓ ବୋହୁକୁ ପାଛୋଡ଼ି ନେବ ତା ଘରକୁ ।

ଡୋଲ ନାହିଁକି ମହୁରୀ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶଙ୍ଖ ହୁଳହୁଳିରେ ଛାଡ଼୍ରାବାସ କମି ଉଠୁଆଏ । ଆମେ ସବୁ ଆସିଲାବେଳେ ମୋଡେ ଶ୍ରୀ ରାଓ କହିଲେ ହାଲୋ ମିଷ୍ର କ୍ରିଷ୍ଣା, ଗୁଡ଼ ଇଚିନି । ମୁଁ ହସିଲି ଓ କହିଲି ଥାଇଁ ଯୁ ।

ମୋଡେ ଭୋକ ହେଉନଥାଏ, କାରଣ ସେଦିନ ଉପରବେଳା ୫ଟା ବେଳେ ବେଜଅପା ତୁପକରି ତାକିଆଣି ନୁମାଙ୍କ ବାଘମୁହିଁରେ ବସାଇ ଲୁଚି ଓ ବାଇଗଣରଜା ଖୁଆଇ ଦେଇଥିଲା । ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ ହେଉଛି ଲୁଚି ଓ ବାଇଗଣ ଭଜା । ବେଜଅପା ଜାଣିଲା କିପରି ? ମନେ ମନେ ଭାବିଲି । ବୋଧହୁଏ କରଣ ଘର ବାହାଘରରେ ଲେ ଗୋଟାଏ ଫର୍ମୁଲା । ଯିଏ ତିଆରି କରେ ତାକୁ ଯେତିକି ଭଲଲାଗେ, ଯିଏ ଖାଏ ତାକୁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଭଲ ଲାଗେ । ତା'ସାଗକୁ ଥିଲା ବଡ଼ ବଡ଼ ତୁରଣ ସଞ୍ଚ ରସଗୋଲା । ହେଲେ ଆମ କନ୍ଦଲପୁର ରସଗୋଲା ଭଳିଆ ନୁହେଁ । ଗଗନବାବୁ ଓକିଲଙ୍କ ଭାଷାରେ “ହା କରି, କରି, ଲେ ଏଠି କୋଉଠି ମିଳିବ ? ଏ ଅନଗୁଳିଆ କଥଣ ମଣିଷ ହେଲେଣି ?” ମୁଁ ବସି ଖାଇଲା ବେଳେ ଦେଖିଲି ତଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ପିନ୍ ପିନ୍ ଧୋଡ଼ି

ପଞ୍ଜାବୀ ପିତ୍ର ମୁରୁକି ହସା ଦେଇ ନୂମାଙ୍କ ବାଘମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ବେଜଅପା ତାକୁ ଦେଖେଇ କହିଲା ହେଇ ଦେଖ ଜଣେ ଭଦ୍ର ମହିଳା ଆସୁଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ୁ ବୁଢ଼ୁ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ରବି ଭାଇଙ୍କ ସତ୍ର । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦାସ । ତାକ ନାଁ ନିତା ।

ଆମେ ସବୁ ଯାଇ ବେଦୀ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲୁ । ବାପି ମୋଡେ ନେଇ ବୀର ମାମୁଁଙ୍କ କହିବା ମୁତ୍ତାବକ ବେଦୀରେ ବସାଇଲେ । ବୀରମାମୁଁଙ୍କ ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ଛୋଟା ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ବହୁତ ଜାଗା ଦରକାର ହେଲା ବସିବାକୁ । ବେଦୀମଧ୍ୟ ସେମିତି ବଡ଼ ହୋଇଥିଲା ।

ଅଛ ସମୟ ପରେ ତିନ୍ଦକୁ ବୁଝୁଅପା ହେରିକା ନେଇଆସି କନିଆଁ ବସିବା ଜାଗାରେ ବସାଇଲେ । ବାହାଘର କାମ ଆଗୟ ହେଲା । ବାବାଙ୍କ ଭାଇ ହୋଇଥାଏ କନିଆ ପକ୍ଷ ପୁରୋହିତ । ସିଏ କାଳକୁ ବୀର ମାମୁ ବଡ଼ ପାଟିଆ । ବୀରମାମୁଁ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଶ୍ଲୋକ ବୋଲିଲା ବେଳକୁ ବାବାଙ୍କୀ ପାଳିଧରି ଆହୁରି ବଡ଼ ପାଟିରେ ଶ୍ଲୋକ ବୋଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଗୋଡ଼ ପଚରା ପଚରି କଳାବେଳେ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଯେ ବର କନ୍ୟାଙ୍କର ଏକ ଗୋଡ଼ । କୁଆଡ଼େ ଏକା ଗୋଡ଼ରେ ବାହାଘର ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମେତ ମଙ୍ଗୁଳା ବରକନ୍ୟା ବେଦୀରେ ବସିଯାଇଲୁଣି । ଶ୍ଲୋକରେ ଅଛି ବରପୂର୍ବା, ବସ୍ତୋଜ୍ୟସା, ମାତୃନାମ୍ବୀ, ସଗୋତ୍ରିକା । ଏସବୁ ଷେତ୍ରରେ ବାହାଘର ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଶାମ ପିତ୍ରୋଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ଵିବଠାରୁ ବେଶୀ ଚଞ୍ଚଳ ଓ ପଳପ୍ରଦ

ହାତରଣ୍ଣି ପଢ଼ିଲାବେଳେ ତିନୁର ହାତର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ପାଇ ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଥିଲି । କନ୍ୟାଦାନ କଥା ପଢ଼ିଲାରୁ ବୁଝୁଅପା କହିଲା, ଜୀବ ହଉଛି ସମିଧାନ ବିରୋଧୀ କଥା । ଜଣେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆଉ ଜଣେ ମଣିଷ କିପରି ଦାନ କରିବ ? ବୀର ମାମୁ ମହା ହରତ୍ତଘଣାରେ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ପର୍ମୁଳା ଅନୁସାରେ କନ୍ୟାଦାନ ନହେଲେ ବାହାଘର ଯେ ଅପୂର୍ବ ହେବ । ବୁଝୁଅପା କନ୍ୟାଦାନ ବିରୋଧରେ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଲା ବେଳେ ବୀର ମାମୁ ଗୋଟାଏ ଶ୍ଲୋକ ଆସ୍ତେକରି ପଡ଼ିଦେଲେ । ବାସ, ତାଙ୍କ ପର୍ମୁଳା ମୁତ୍ତାବକ କନ୍ୟାଦାନ ହୋଇଗଲା । ଜୀବ ସବୁ ସ୍ଵିବ ଟିପିଲା ଭଳି । ଏ ସ୍ଵିବଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଶାମ ପିତ୍ରୋଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ଵିବଠାରୁ ଆହୁରି ବେଶୀ ଚଞ୍ଚଳ ଓ ପଳପ୍ରଦ ।

ପୂରା ବାହାଘର ସରିବାକୁ ଘଣ୍ଟାଟି ଲାଗିଲା । ପ୍ରଥମ ବରଣ, ଦ୍ୱିତୀୟ ବରଣ, ତୃତୀୟ ବରଣ ଓ ଚତୁର୍ଥ ବରଣ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବରଣ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମୟକ କରଣ୍ୟର ବାହାଘରକୁ ବଡ଼ ଲମ୍ବା କରିଦିଏ । ୪/୪ ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ । କିନ୍ତୁ ଆମ ବାହାଘର ଘଣ୍ଟାଏ ମଧ୍ୟରେ ସରିଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ୯ଟା ହୋଇଥାଏ । ଅତିଥିମାନେ ଓ ବରଯାତ୍ରୀମାନେ ବୀରେନ୍ ଦା ଓ ବିକୁ ମାମୁଙ୍କ ତଥା ବଧାନରେ ଭୋକିଭାତ ଖାଇଲେ ।

ବେଜଅପା ବହୁତ ବେଳୁ ଗୋଟିଏ ଜର୍ମାନୀ ଠିଆରି ପେଲିକାହ କଲମ ଧରି ଏକର ସେକର ହେଉଥିଲା । ବେଦୀରେ ଆସି ଛାତି ପକେଟ୍ ନଥିବା ମୋ ମଠା ପଞ୍ଚାବୀରେ ଗୁଣ୍ଡିଦେଲା । ସେ କଲମଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସାଇତି ରଖିଛି । ତା' ନିବଟା ହୃଥା ପରି ରହିଛି । ୧୪ କାରେଟ୍ ସୁନା ନିବ । ସେ ମଠା ପଞ୍ଚାବୀ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଇତି କରି ରଖିଛି । ଭଲଦିନେ ଭଲବାରେ ତାକୁ ପିଛେ ।

ଇଏ ହେଲା ୧୪ତାରିଖ ଜୁଲାଇ ମାସ ୧୯୪୮ ମସିହା । ମୋ ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ମନେରଖିଲା ଭଳି ଦିନଟିଏ । ସେତବେଳକୁ ମୋତେ ୨୭ ବର୍ଷ ପୂରି ୨୮ ଚାଲିଥାଏ । ସେଦିନ ରାତିରେ ଆମେ ସବୁ କଳାଭବନରେ ଯାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ ।

୧୫ତାରିଖ ଜୁଲାଇ ଭୋରରୁ ଉଠିଲୁ । ତିକୁ ଓ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ସଫେଲ କରୁ ଓ ପରେ ଗୋଶାକାରେ ଯାଇ ଗୋସେବା କଲୁ । ତା'ପରେ ତିନି କୋଣିଆ ଆୟ ବରିଚାରେ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଗଛ ଲଗାଇଲୁ । ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରିବା ଏଠିକା ବାହାଘର ପଢ଼ିର ଗୋଟିଏ ବିଧି । ପାତୁଦା, ଜୟ ଓ ତୋଡ଼ି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ “ମନ୍ତ୍ର ବଜ୍ଯେର କେତନ” ରୀତଟି ଗାଉଥାନ୍ତି । ସେଇ ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଂଗୀତର ସୁର ଓ ତାଳ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ଆୟରଙ୍ଗ ଲଗାଇଲା । ମନେ ହେଲା ଯେପରି ଆମ ଦୁର୍ଦ୍ଦଳ ଚାରିଟି ହାତ ମଧ୍ୟ ସେଇ ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଂଗୀତର ସୁର ଓ ତାଳ ସଙ୍ଗେ ନାହୁଥିଲା ।

ଦନେଇଁ ଭାଇ କାଇଲିବାଇଲି ହୋଇ ବସିଲେ

ଆଉ ଗୋଟିଏ ମଜାର ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ସେଦିନ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଦନେଇଁଭାଇ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ପିନ୍ ପିନ୍ ପତନା ଧୋତି ଓ ଗେଞ୍ଜ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ କଳାଭବନ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଥାନ୍ତି । ହାତିବନ୍ଦୁ ପିଇସା ମଧ୍ୟ ବସିଥାନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଖରେ । ଦନେଇଁ ଭାଇ ଛାତ୍ରାବାସର ଗୋଟିଏ ସାତାଳ ଝିଅକୁ ଡାକିଲେ ଓ କହିଲେ ମାଲୋ, ମୋ ପାଇଁ ପାଣି ଗିଲାସେ ଆଣିକୁ । ସେ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗିଲାସରେ ଗିଲାସେ ପାଣି ଆଣି ଦନେଇଁ ଭାଇ ପାଖରେ ଧରେଇ ଦେଲା । ପାଣି ଗିଲାସେ ହାତରେ ଧରି ତାକୁ ଦନେଇଁ ଭାଇ ପଚାରିଲେ ମାଲୋ, ତୁ କି ଘର ଝୁଅ ? ସେ ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର ଉରର ଦେବା ଆଗରୁ ହାତିବନ୍ଦୁ ପିଇସା କହିଲେ ଦେଖ ହୋ, ଏ ଶଳା ପାଇଟାଏ । ପାଉଗିରି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛାତିକୁ ନାହିଁ ? କିରେ ମନରେ ସଦେହ ହୋଇଥିଲେ ଆଗରୁ ପଚାରିଥାନ୍ତି । ସେ ଝିଅଟି କେତେ ଶରଧାରେ ପାଣି ଗିଲାସେ ଆଣି ଦେଲାପରେ ପଚାରୁଛି, ସେ କି ଘର ଝୁଅ ? କିରେ ଶଳା, ପୁରାଣ ଭାଗବତରୁ ଏଇଆ ଶିଖିଲୁ ? ଶଳାଟା ଆମ ସମସ୍ତକର ନାଁ ପକେଇଲା । ଶଳା ଦୁତୁମୁଡ଼ିଆ ମନ ନେଇ ଏଠିକି ଆସିଛି । ଏହା କହି ପିଇସା ଚିଙ୍ଗ ଚିଙ୍ଗ ହୋଇ ଛାତ୍ରାବାସ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦନେଇଁ ଭାଇ ହଢ଼ବଢ଼ି ଯାଇ ପାଣି ଗିଲାସକୁ ଏକା ନିଶ୍ଚାସରେ ପିଇଦେଲା ।

ପିଇସାରି କହିଲେ ହଁବା, ଗାଁକୁ ଫେରିଗଲେ ଗୋବର ପାଣି ଟିକେ ପିଇ ପବିତ୍ର ହୋଇଯିବି । ଭଗବାନ୍ ଦାଦା କହିଲା “ଇଏ କହିଲା ଫେରି, ତୁ ଗୋବର ପାଣି ପିଇକି, ପସାରୁଣି ପତ୍ର ରସ ପିଇ, ତୁ ତ ଏଠି ଆମ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ତଳେ ପକେଇଲୁଣି । ଦନେଇଁ ଭାଇ କାଇଲିବାଇଲି ହୋଇ ବସି ଅଳପ ସୁରରେ କାର୍ଗନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏକା ସିଏ ଗାୟକ, ବାୟକ, ସବୁ । ପୁରଭାଇ ଏସବୁ ଫାର୍ଷ ଦେଖି ଖାଲି କହୁଆନ୍ତି, ଗୋବିଦରେ । ମୁଁ ସବୁ ଦେଖି ଶୁଣି ହୃଦୟରେ ରହିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲି । ପାଟି ଖଲ ଖଲ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କହିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ମଣିଷର ମନଟା ଯେ କେଡ଼େ ଛୋଟ ହୋଇପାରେ, ଇଏ ଡାହାର ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ।

ଛାତ୍ରବାସରୁ ଡିନ୍ଦୁର ବିଦାୟବେଳ ପାଖ ହୋଇ ଆସିଲା । ତା’ ଛାତ୍ରବାସ । ଯେଉଁଠି ତା’ର ସୁନେଲି ପିଲାଦିନ କଟିଛି, ଯେଉଁଠି ସାଙ୍ଗ ସାଥୀଙ୍କ ମେଲରେ ସେ କେତେ ରକମର ଦୁଷ୍ଟମି କରିଛି, ଯେଉଁଠି ବାପିନ୍ଦମାଙ୍କର କୋଡ଼ିପୋଛା ଅଳୀଅଳ ଝିଅ ହିସାବରେ ସେ କେତେ ଅଳି ଅର୍ଦ୍ଦଳି କରିଛି, ଯେଉଁଠି ତା’ ପୁଅ ବାବାଜୀ ଭାଇ ଓ ଅନ୍ୟ ଗୁରୁଜୀମାନଙ୍କ ପାଖରୁ କେତେ ସ୍ଵେଚ୍ଛ ଶରଧା ପାଇଛି, ସେଇ ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ରବାସରୁ ସେ ବିଦାୟନେଇ ବସା ବାନ୍ଧିବ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଗାଁରେ । ସେ ବିଦାୟ ବେଳାର ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ହୃଦୟ ବିଦାରକ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ।

ଆମ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ମୁଢାବକ ଆମେ ଭାତ ଖାଇସାରି ଏତୁ ବାହାରି ବାଖରାବାଦରେ ରହି ତା ପର ଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୭ ତାରିଖ ସକାଳେ କେଶୋଳ ଯିବୁ । ସେଇଆ ହେଲା । ପୁଣି ସେଇ ଗାଡ଼ି ସବୁ ଆସିଲା । ପଚୁଆର ଚାଲିଲା ।

ଆମେ ପ୍ରାୟ ୫ଟା ବେଳକୁ ଜଗତପୁରରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲୁ । ପୁଣି ସେଇ ଯୋଡ଼ିଡ଼ିଜାହାରା ମହାନଦୀ ପାରିହେଲୁ । ଏଥର ଆସିଲାବେଳକୁ ମହାନଦୀରେ ବଢ଼ି ପାଣି । ତେଣୁ ପାରିହେବାକୁ ବେଶ୍ୟମୟ ଲାଗିଲା । ସେଇ ଚାପ ତଜାରେ ଦେଖାହେଲେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ । ସେ ସମୟପୁରରୁ ଗପ୍ତରେ ଫେରୁ ଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ନମସ୍କାର କଲି । ସେ ମୋଡେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ କହିଲେ, ଇଏ ତମର ବାହାଘର ଥିଲା । ଏଥର ତମେ ଗୋଟିଏ କୋଏତୁକେସନାଲ୍ ତ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରର ଟିରେକ୍ବୁର ହୋଇପାରିବ । ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ପୂରା କଥାଟା କହିଲେ । ତୁବନେଶ୍ଵର ଲକ୍ଷ୍ମୀସାଗରରେ ଗୋଟିଏ ଘୋସିଯାଳ ଏତୁକେସନ ତ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରର ଟିରେକ୍ବୁର ପୋଷ ପାଇଁ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ ମୋନ୍ତି ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ । କାରଣ ମୁଁ ସବୁ ଟି.୬ସ.୭.୫, କମାନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ସିନିଯର-ମୋଷ ଥିଲି ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତାରେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଆଗରେ ଥିଲି । ସେ ପାଇଲଟା ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ପକ୍ଷିକ ସର୍ଜେ କମିଶନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗଲା, ସେଥିରେ

କମିଶନ୍ ମତ ଦେଲେ ଯେ ଶ୍ରୀ ମହାନ୍ତି କମ୍ ବୟସର ଓ ଅବିବାହିତ । ତେଣୁ ସେ ଗୋଟିଏ କୋଏତ୍ରକେସନାଲ୍ ତ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରକୁ ମାନେଇ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ କମିଶନ୍ ଦୁଇ ନମ୍ବର ପ୍ରାଥ୍ୟୀଙ୍କୁ ବାହିଲେ । ସେ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ କହ୍ନାଇ ଚରଣ ସ୍ଵାର୍ଜ୍ । ଶ୍ରୀଯୁଭ ବର୍ଣ୍ଣକଠାରୁ କଥାଟା ଶୁଣିବା ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲି ଓ ପରେ ଆମ ଗାଡ଼ି ଚାପରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା ପରେ ତିନ୍ଦୁକୁ କହିଲି । ସେ କହିଲା ଯାହା ହେଇଛି ଭଲ ହୋଇଛି ।

ଆମେ ବାଖରାବାଦରେ ସଂଘା ବେଳକୁ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ସେଠି ଆୟମାନଙ୍କର ରହିବାର ଭଲ ବ୍ୟବସା ହୋଇଥାଏ । ବୀରେନ ଦା ଓ ବିଜୁମାମା ସେଠି ପହଞ୍ଚି ସବୁ ଦେଖାଦେଖି କରି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଥରଥାନ କରିପାରି ଚାଲିଗଲେ ଭୂଦାନ ଅଫିସଙ୍କୁ । କେତେଇଣ ଭାଇ ଆସି ମଧ୍ୟ ଆୟମାନଙ୍କର ଯଦ୍ବୁନେଲେ । ମୋ ବୋଉ ତା' ବୋହୁ ପାଖ ଛାତ୍ର ନ ଥାଏ । ବହୁତ ରୋରବୁ ଅନଗୁଳରେ ଉଠିଥିଲୁ । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଜଳଦି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

୧୭ ତାରିଖ ସକାଳ । ତିନ୍ଦୁ ଆଗରୁ କହିଥାଏ ଯେ ସେ ସୁଆରିରେ ବସିବ ନାହିଁ । କାରଣ ସୁଆରିରେ ବସିଲେ ତାରିଣ କାନ୍ଧିଆ ତାଙ୍କୁ କାନ୍ଦେଇବେ । ଆଜିକାଲି ଯୁଗରେ ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ଅପମାନଜନକ କଥା । ତେଣୁ ଆଗରୁ ସେଇ ବ୍ୟବସା ହୋଇଥାଏ । ଆମ ଗାଡ଼ିଯାଇ ତାରପୁର ପାଖରେ ମହାନଦୀ ପଠାରେ ଲାଗିଲେ ସେତୁ ଉଷ୍ବବ ତା' ତଙ୍ଗାରେ ବସାଇ ଆମଙ୍କୁ ସିଧା ନବ ଆମ ତୁଠୁକୁ । କାରଣ ଶୁଭପାଇକା ନଦୀରେ ପାଣି ଆସିଯାଇ ଥାଏ । ସେଇଥା ହେଲା ।

ବାଖରାବାଦରୁ ବିଦାହବା ଆହୁରି କଷ ଓ ଦୁଃଖଦାୟକ ଥିଲା । ତିନ୍ଦୁ ପାଇଁ ତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ମୋ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ । ଆମେ ସବୁ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲାବେଳେ ମୋର ଖାଲି କାଲୁ (ତିନୁର ବଡ଼ଭାଇ ବିନାୟକ) ମନେପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଶୁଆର୍ଟରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ସେ ରେତେନ୍ଦ୍ରାରେ ପଢ଼ୁଥିଲା ଓ କେଉଁଝର କୋଠିରେ ରହୁଥିଲା । ମୁଁ ଭାଇ ପାଖରେ ମାନସିଂହପାଣୀରେ ରହୁଥିଲି । ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନେ ସଂଘାବେଳେ ଦେଖାହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ମୋର କୋହକୁ ସମ୍ମାଳି ନ ପାରି କାହିଁ ପକାଇଲି ଓ କହିଲି ମୋର ବିନାୟକ ମନେ ପଢୁଛି । ବୋଉ ଆସି ମୋତେ ସମ୍ମାଳିଲା । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିନ୍ଦୁ ତା'ର ନିଜ ଲୋକଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିଲା । ଏତୁ ପୂରାପୂରି ଅଳଗା ହୋଇଗଲା । କେବଳ ବାବାଜୀ ଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲା ।

ଆମ ଗାଡ଼ି ସବୁ ତାରପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ୧୦ଟା ବାଇଥିଲା । ଉଷ୍ବବା ତା' ତଙ୍ଗା ଆଣି ଏ କୁଳେ ଲଗାଇଥିଲା । ତା' ତଙ୍ଗା କଟକର ଚାପିତଙ୍ଗା ଭକିଆ ଏତେ ବଡ଼ ଓ ଓସାରିଆ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବେଶ ଭଲ ଥିଲା । ତା ତଙ୍ଗାରେ ସେ କେତେ

ଲୋକଙ୍କୁ ପାରି କରିଛି । କେବେ କିଛି ଦୁଷ୍ଟଣା ହୋଇ ନାହିଁ । ଆମଙ୍କୁ ଦେଖି କହିଲା ବାବୁ, ନୁଆପାଣି ପଡ଼ିଛି, ମୋ ବକସିସ ?

ଘଣ୍ଠାଏ ଭିତରେ ତାରପୁରକୁ ଆମ ମଠୁଠୀରେ ଆମଙ୍କୁ ଉସବା ପହଞ୍ଚାଉ ଦେଲା । ସେଠି ବନ୍ଦ ଉପରେ ଆମ ଗାଁ ଓ ଜଇତଳଙ୍ଗର ଲୋକ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦନେଇଁଭାଇ ଆଗେ ଓହ୍ଲେଇ ପଡ଼ିଲାକୁ ଡଙ୍ଗାଟା ହାଲୁକା ହୋଇଗଲା । ମୋ ଭାଉଜବୋଉ ଓ ମେଲି ବଯାଇବାକୁ ସଜହୋଇ ଥାନ୍ତି । ଡଙ୍ଗାଲାଗିଲା ବେଳକୁ ଅଥର୍ପି ଭାଉଜବୋଉ ତରତର ହୋଇ ନଶିପାଣିକି ପଶୁ ପଶୁ ଗୋଡ଼ ଖସିଗଲା । ଅଛେକେ ରକ୍ଷାପାଇଗଲା । ଭାଇ ଦେଖି କହିଲା “ଇରେ ମଳାତ୍ତେ !”

ଘରକୁ ଘୋଟିଏ ନୁଆ ବୋହୁ ଆସିଲେ ଗହଳି ଓ ଭିଡ଼ଭାଡ଼ କଥା କହିଲେ ନସରେ । କେତେଲୋକ ଆସିଲେ ଦେଖିବାକୁ । ବିଶେଷତଃ ମାଇପେ, ଯୋଜ ମାଇପେ ସବୁ ଥଣ୍ଡା ଟାସରା ମାରି କହିଥିଲେ “ଇଲୋ ବିନା ଯାନି ଯତ୍ତୁକରେ କି ବାହାଘର ହବ ବା ?” ସେମାନଙ୍କୁ ମା’ କହିଲା ଦେଖିଲୋ ବାହାଘର କେମିତି ହେଇଛି । ସେମାନେ ପୁଣି କହିଲେ ହଁ ବା, ସେଇ କଥାକୁ ଶଣ୍ଟିକରି ଧରିଛ ?

ମା’ କୋଳରେ ବସି ତିନ୍ଦୁ ଓ ମୁଁ ଗୋଟାଏ କଥଣ ଦହି ହାଣିରେ ହାତ ପୂରେଇ ଖେଳ ଖେଳିଲୁ । ସେ ଦହି ହାଣିରେ ଅଧୁଲି, ସୁକି, ପଇସା ସବୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ତାକୁ ଖୋଜିକରି ଆଣି ଯିଏ ଖେଳାଉଛି ତାକୁ ଦବାକୁ ହୁଏ ।

ଆମ ଦାଶରେ ଯୋଡ଼ାମହୂରୀ ଓ ନାଗରା ବାଲୁଥାଏ । ଭାସିଆ ବାଉରି ଓ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ଶଙ୍ଖ ବଜାଉଥାନ୍ତି । ହରି ଅବଧାନେ ମଙ୍ଗଳାଷ୍ଟକ ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ବାପା ଭାଇ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ବିଞ୍ଚଣାରେ ବିଷ୍ଟ ହେଲା ବେଳକୁ, ବୋଉ ତା’ର ଘରେ ପଶି କାମରେ ଲାଗି ଯାଇଥାଏ ।

ଯୋର ଆଷାଡ଼ ମାସରେ ବାହାଘର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ବର୍ଷା ଆମଙ୍କୁ ବେଶ ସହି ନେଲା । ପିଲାଦିନେ ମା ପାଖରୁ ଓ ମୁଗୁରିଆ ଦୂରୀନାନୀ ପାଖରୁ ବହୁତ ଘିଅ କୋରୁଅ ଖାଇଥିଲି । କହନ୍ତି ଯେ ଘିଅ କୋରୁଅ ଖାଇଲେ ବାହାଘର ବେଳେ ବର୍ଷା ହୁଏ ବୋଲି । କାହିଁ ? ଆମ ବାହାଘର ତ ବିନା ମେଘରେ ସୁରଖ୍ୟରେ ହୋଇଗଲା । ସେଇଥିଲାଗି ଚାପରେ ମହାନଦୀ ପାରିହୋଇ କଟକ ଆସିଲାବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ କହିଥିଲେ ହାଓ ତିଢ଼ ଇତ୍ତ ମ୍ୟାନେଇ ଦି ଉଦ୍‌ଦର ଅର୍ଥାତ୍ ପାଗଙ୍କୁ ଏପରି କରି ପାରିଲେ କିପରି ?

ବାପା, ବୋଉ ଓ ଭାଇ କହିଲେ ଯେ ଆଜି (୧୩ ଜୁଲାଇ) ଚଉଠି ହେବ । ତେଣୁ ଚଉଠିରେ ଭୋକି ପାଇଁ ଆୟୋଜନ ହେଲା । ରାତିରେ ଭାଇ ସାଇଏ ଭୋକି ଖାଇଲେ ।

ତା ଆଗ୍ରହ ସଂଧାବେଳେ ପୁଣି ବେଦୀରେ ବସି ଯାହା ହାତରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ, ତାହା ସବୁ ଛଡ଼ାଇଲେ ।

ସେ ରାତିର ଲାଜକୁଳୀ ମୁହଁଟି

ମୁଁ ଖାଇସାରି ବଡ଼ଘରେ ଯାଇ ଶୋଇଲି । ନିଦ ହୋଇନଥାଏ । ସବୁ ଶୁନଶାନ ହେଲାପରେ ଭାଉଜବୋର ଆସି ତିନୁକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଗଲା । ତିନୁ ଚନ୍ଦନ ପାଟ ନାଇଥାଏ ଓ ଦୀପଟିଏ ଧରି ଥାଏ । ଦୀପ ଆକୁଆରେ ସେ ରାତିର ଲାଜକୁଳୀ ମୁହଁଟି ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥାଏ ।

ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ତିନୁ ତା'ର କେତେଜଣ ନଶୀନ ଓ ଝିଆରୀଙ୍କ ଗହଣରେ ମଞ୍ଚିଘରେ ବସିଥାଏ । ଆସିଲେ ପୁରଭାଇ, ଯିଏକି ତିନୁର ସବା ବଡ଼ ଦେଢ଼ଶୁର । ତାଙ୍କର ପେଟ ଖରାପ ହୋଇଥାଏ । ସିଧା ସେ ମଞ୍ଚିଘର ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଯାଇ ତିନୁକୁ କହିଲେ ଭଉଣୀ ଲୋ- ଏଇ ଯିବା ଆସିବା ଓ ଖିଆପିଆରେ ପେଟଟା ବିଗିଢ଼ି ଯାଇଛି । ଶୁଣିଲି ତୁ କୁଆଡ଼େ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ଅଷ୍ଟଧ ପେଡ଼ି ଆଣିଛୁ । ଟିକିଏ ଭଲ ଅଷ୍ଟଧ ଦେଲୁ । ତିନୁ ପ୍ରଥମେ ପୁରଭାଇଙ୍କୁ ଦଷ୍ଟବତ ହେଲା ଓ ପରେ ବଡ଼ଘରକୁ ଯାଇ ତା ଅଷ୍ଟଧ ବାକ୍ରୁ ଦୁଇଟା ବଟିକା ଦେଲା । କହିଲା ଭାଇ, ଏଇ ଦିଇଟା ବଟିକା ଖାଇଦିଅନ୍ତୁ । ପରେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ କହିବେ ପେଟ କେମିତି ଲାଗୁଛି ? ବୋଉ କୁଆଡ଼େ ଥିଲା ଆସି କହିଲା ଇଲୋ କାଳିର ବୋହୁ, ସବା ବଡ଼ ଦେଢ଼ଶୁରଙ୍କ ଆଗକୁ ଆସି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲୁ ? ପୁରଭାଇ କହିଲେ ତୁ ସେଥିରୁ କଥାପଥା ? କି ଦେଢ଼ଶୁର, କି ଭାଇବୋର ? ତୁ ଭଉଣୀ, ମୁଁ ବଡ଼ଭାଇ । ତାପରେ ବୋଉକୁ କହିଲେ “କୁନିଆ ବୋଉ ଖୁଡ଼ୀ, ବାୟା ପାଖରୁ ଏଇଆ ଶିଖିଲା ?”

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବରପାଲି ପାଇଖାନାଟି ବସିଯାଉଥାଏ ଆମ ଘର ସାମନା ବାଢ଼ିରେ । ତା' ଚାରିକର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ନାଲିଘର ଭଲି ତାଙ୍କ ବରଢ଼ାରେ କାନ୍ଦିଆଯାଉଥାଏ । ବଢ଼ି ଭୋରରୁ, କେହି ନରଠିବା ଆଗରୁ ତିନୁ ସେଇଠି ତା'ର ସକାଳର ପ୍ରଥମ କାମ ସାରିଦିଏ । ଯୋରକୁ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଗାଧୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଗାଁରେ ସବୁ ମାରପେ ଭୁଟୁର ଭାଟର ହେଲେ ବରପାଲି ପାଇଖାନା ଦେଖି । କେତେଜଣ ପଚରା ଉଚ୍ଚରା କଲେ, “ଇଲୋ ସେଠି ହଣିଲେ, ସେ ଯୁଅ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି ? ଗାତରେ ପଡ଼ୁଛି ? କାହିଁ ଗନ୍ଧତ ହେଉ ନାହିଁ ? ଆଉ ସେ ପାଣି କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି ?

ଆମେ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ପରେ ଆସିଲା ବଡ଼ ବଢ଼ି । ମହାନଦୀ ଓ ପାଇକା କାହିଁକି, ଶୁକପାଇକାରେ ମଧ୍ୟ ଆସିଲା ଭରାପାଣି । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଲଗାଇ କେତେବସ୍ତା ବାଲି ନଈ ବନ୍ଧରେ ପକାଇ କଟକ କଲେକୁରଙ୍କ ନିକଟକୁ ଚିଠି ଲେଖିଲି । ସେତେବେଳେ

କଟକର କଲେକ୍ଟର ଥାତି ସର୍ବାର ଅମର ସିଂହ । ସବୁ କଥାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶଳା କହିବାରେ
ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଭାରି ଚମକାର ଲୋକ ।

ଅଷ୍ଟମଙ୍ଗଳା ଦିନ ସକାଳୁ ହଠାତ୍ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ବେଜଅପା, ଶରତ ଭାଇ ଏବଂ
ବାପିନୁମା । ମୁଁ ଦାଣ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଥାଏ । ବାପା ବି ବସିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଯାଇ
ବାପିନୁମାଙ୍କୁ ଦ୍ୱାରା ହୋଇ ବେଜଅପାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପାକାଇଲି ଓ ଶରତ ଭାଇଙ୍କୁ ନମସ୍କାର
ହେଲି । ଶରତ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କୁନାଗଡ଼ରେ ଥିବା ଦିନୁ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ । ଖଣ୍ଡିଏ ଖଦଢ଼
ଧୋତି ପିଛିଥାନ୍ତି ଓ କାନ୍ଦରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଖଦଢ଼ ଚାଦର ପକାଇ ଥାନ୍ତି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୀଳ
ରଙ୍ଗର ଝୁଲାମୁଣ୍ଡି କାନ୍ଦରେ ଝୁଲାଇ ଥାନ୍ତି । ମାଆ ରିତରୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ବୋଉକୁ କହିଲା,
“କୁନିଆଁ ବୋଉ, ସେ ସମୁଦୀ ସମୁଦ୍ରଣୀ ଆସିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ
ମର୍ଜିଆ କାଳିଆ ଉଣ୍ଟାଇଟାଏ ବୋଧେ ଆସିଛି ।” ବୋଉ କହିଲା ହେ- ସିଏ ପରା
ଗୋପବାବୁଙ୍କ ଛୋଇଁ ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାରଣା । ଭାରି ଝାନୀ ଲୋକ । ସରକାରୀ ଚାକିରିରେ
ଥିଲେ ଏତେବେଳେକୁ କେତେବେଳେ ହାକିମ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ବେଜଅପା ଘରକୁ ପଣ୍ଡିଗଲା
ତିନୁ ପାଖକୁ । ବାପିନୁମା ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି କଥାବାର୍ଗା ହେଲେ ।

ଆମେ ଅନଗୁଳକୁ ବିଦାହେବା ଆଗରୁ ବଡ଼ ମାମୁଁଜାନ ବାପାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ
କରିଥିଲେ ଆମକୁ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ପଠାଇବାଙ୍କୁ । ତାଙ୍କ ମା’ଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାକରି
ଆଶୀର୍ବାଦ ଆଣିବାଙ୍କୁ । ନୁମାଙ୍କ ମା’ ଜଣେ ଭାରି ଝାନୀ ମହିଲା । ତିନୁର ଦିଦିମା, ମୋର
ମଧ୍ୟ ଦିଦିମାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରେ ଭାରି ଦୋଷ୍ଟି ହୋଇଗଲା ।

ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ହନ୍ତିମୁନ୍ଦ

ଡେଣୁ ଆମର ପ୍ରଥମ ହନ୍ତିମୁନ୍ଦ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତିନିକେତନ
ଦେଖିବାଙ୍କୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହେଉଥାଏ । ନୁମା ଆମକୁ ନେଇ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଗଲେ । ସେଠି ଛୋଟ
ମାମୁଁଜାନଙ୍କ ଘରେ ରହିଲୁ । ଦିଦିମା ସେଇଠି ଥାନ୍ତି ।

ଶାନ୍ତିନିକେତନ ନୁମାଙ୍କର ପୁରୁଣା ଜାଗା । ଏଇଠି ସିଏ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏଇଠି ତାଙ୍କର
ବାପିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇଛି । ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ପାଖରୁ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଂଗୀତ ଓ ନାଟ ଶିଖିଛନ୍ତି ।
ଡେଣୁ ଶାନ୍ତି ନିକେତନରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆମକୁ ପରିଚୟ କରାଇଦେଲେ ।
ସେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱଭାରତୀର ଭାଇସ୍ବରାନ୍ଦୁଷେଲର ଥାନ୍ତି ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟେନ ବୋଷ ।
ମୋ ମାନ୍ଦର ମହାଶୟ । କଲିକତା ସାଇନ୍ସ କଲେଜରେ ମୋର ଗୁରୁ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖାକରି
ତାଙ୍କଠାରୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଲୁ । ମାମୀଙ୍କ ଚର୍ଚାରେ ଆରାମ୍‌ରେ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ କିଛି
ଦିନ କଟିଗଲା । ଛୋଟ ମାମୁଁଜାନଙ୍କ ଘର ପାଖ ପୋଖରୀରେ ଥରେ ମୁଁ ଓ ତିନୁ ଗାଧୋଇଲା

ବେଳେ ତା ଆଜୁଠିରୁ ସୁନାମୁଦି ଚିଏ ପାଣି ଭିତରେ ଖସିପଡ଼ିଲା । ଆଉ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଅନଗୁଲର ଅନ୍ତରା ସେଠି ଥାଏ । ତା' ରନ୍ଧାବଡ଼ାରେ ସମସ୍ତେ ଭାରି ଖୁସି ।

ଫେରିଲାବେଳେ କଳିକତାରେ ବଡ଼ମାମୁ ଜାନକର ଯାଦବପୁର ଘରେ ରହିଲୁ । ସେଠି ମଧ୍ୟ ତୁମା ତାଙ୍କର ଯେତେ ଆମୀୟସ୍ଵଜନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆମର ପରିଚୟ କରାଇଦେଲେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ମିଷ୍ଟିମୁଖ କରି କରି ପେଟର ଅବସା ପୁରଭାଇଙ୍କ ପେଟ ଭଳି । ତିନୁର ଫାଷ୍-ଏଡ୍-ବକ୍ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ ।

କଳିକତାରୁ ଫେରିଆସି ତିନୁ ଓ ମୁଁ ଗାଁକୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ତୁମା ଅନଗୁଲ ଚାଲିଗଲେ । ଗାଁରେ ବୋଇ ଓ ମା ସବୁ ଜିନିଷ ଦେଖିବାକୁ କହିଲେ ନଦେଇ ନଦେଇ ସବୁତ ଦେଇଛନ୍ତି । ବାସନ କୁସନ, ଗୋଟାଏ ଗରା, ବିକୁ ପଞ୍ଜନାୟକ ଦେଇଥିବା ସୁନା ଗହଣା, ଲୁଗାପଟା । ତା ଶାଢ଼ି ସବୁ ଖଦଢ଼ ହେଲେ ଆମର କଥଣ ଗଲା ? ଭଲୋ ସେ ଖଦଢ଼ ସିଲକି ଶାଢ଼ି ପୁଣି ଏଡ଼େ ପଢ଼ିଲା । ଆଉ ସେ ଖଦଢ଼ ସୁତା ଶାଢ଼ି ଓଦାହେଲେ କି ଓଜନ ! ଯୋର ଶାଢ଼ୀପିଷ୍ଠ ତିନୁ ବେଦୀରେ ବସିଥିଲା ତାକୁ ତା ମା ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ ବୁଣିଛନ୍ତି । ସିଏ ତତ୍ତ୍ଵ କଳା ପାଇଲେ କୋଉଁ ? ସେଇ କ'ଣ ତତ୍ତ୍ଵର ଝୁଆ ?

ପ୍ରକୃତରେ ବାସନ କୁସନ ସବୁ ରେମୁଣାରୁ ଆସିଥିଲା । କିରଣ ଅପା ଓ ଜୟୀ ଭାଇ ଅଛି କିଛି ବାସନ ଦେଇଥିଲେ । ବାକୀ ତୁମା ଆଣିଥିବା ଖଟ ଓ ତ୍ରେସିଂ ଚେତୁର ଗାଁକୁ ନ ଆସି ଅନଗୁଲରେ ଥିଲା । ପରେ ଆମେ ବେସିକ ତ୍ରେନିଂ କଲେଇ ହତାରେ ରହିଲା ପରେ ଆମ ବସାକୁ ଗଲା ।

ପ୍ରଥମ ଘରକରଣା ବରପାଲିରେ

ମୋର ଛୁଟି ପୁରି ଆସିଥିବାରୁ ମୁଁ ତିନୁକୁ ଛାଢ଼ି ବରପାଲି ଚାଲିଗଲି । ବରପାଲିରେ ମୋତେ ଏତେ ଏକା ଏକା ଲାଗିଲା ଯେ ଏକାଟିଆ ରହିବା ଅସମବ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ତୁମାକୁ ଓ ବାପାକୁ ଚିଠି ଲେଖି ଲେଖି ଅଥୟ କରିଦେଲି । ଶେଷରେ ତୁମା ଆମ ଗାଁକୁ ଯାଇ ତିନୁକୁ ବରପାଲି ନେଇ ଆସିଲେ । ତା'ର ପ୍ରଥମ ଘର କରଣା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଏଇଠି ।

ଆମକୁ ଘର ମିଳିଥାଏ । ବେଶ ଭଲ ବଢ଼ ଘର । ତୁନୀନୀ ତିନୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥାଏ । ତେଣୁ ଆମ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ବଢ଼ ବଖରାଏ ଘର । ତା'ପାଖକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘର । ପାଇଖାନା ଓ ଗାଧୁଆ ଘର । ଘରେ ପଶିଲା ବେଳକୁ ଗୋଟିଏ ଓସାରିଆ ପିଣ୍ଡା, ଯେଉଁଠି ପରଦା ବା ତାଟି ଲଗାଇଦେଲେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବଖରା ହୋଇଯିବ ।

ବରପାଲିରେ ହାଟ ବଜାରରେ ମାଇପେ ହିଂକାକିଶା କରାନ୍ତି । ତେଣୁ ତିନୁ ଓ ମୁଁ ପ୍ରତି ରବିବାର ସକାଳେ ସାଙ୍ଗହୋଇ ହାଟକୁ ଯାଇ । ଗୁଡ଼ାଏ ଗୁଡ଼ାଏ ଜିନିଷ କିଣି ଆଶୁ ।

ଗୋଟିଏ କିରାସିନ୍ ସ୍ନେହରେ ବା କେଡେବେଳେ କେମିତି ଉଠାତୁଲୀରେ ରୋଷେଇ
ହେଉଥିଲା । ମୁଁ ଥରେ ମାଂସ ଆଣିଲି । ତିନୁ କହିଲା ତାକୁ ରାଷ୍ଟି ଆସିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ
ବୋର ମାଂସ ତରକାରି ରାଷ୍ଟିଲାବେଳେ ଯାହା ଦେଖିଥିଲି, ସବୁ ମନେପକାଇ ତିନୁକୁ
ମାଂସ ତରକାରୀ ରାଷ୍ଟିବା ଶିଖାଇ ଦେଲି । ପରେ ତ ତିନୁ ରାଷ୍ଟିବାରେ ଏକପର୍ଟ ହୋଇଗଲା ।

ମୋର ତେପୁଟେସନ୍ ପରିଆଧ ସବି ଆସୁଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ବରପାଲିରେ ବାଶିଥିବା
ନୁଆ ବସା ଭାଜି ଫେରିଆସିଲି ଅନଗୁଳ । ଅନଗୁଳରେ ବେସିକ ତ୍ରେନିଂ କଲେଜର ଗୋଟିଏ
କାର୍ଟରରେ ଆମେ ରହିଲୁ । ଛାଏ ହେଲା ଏପ୍ରିଲ ୧୯୪୯ ମସିହା । ଅଛଦିନ ପରେ ଆମ
ବଢ଼ ଝିଅ ବେବୀ ଜନ୍ମହେଲା । କଟକ ମେଡ଼ିକାଲର ନର୍ତ୍ତହୋମରେ । ସେଦିନ ହୋଇଥିଲା,
ଜୁନ ମାସ ଆଠ ତାରିଖ ୧୯୪୯ ମସିହା ।

ବେବୀର ନାଁ ଦିଆଗଲା କହନା । ନୁମାକର ଜାହାଥିଲା ବେବୀର ଏକୋଇଶିଆ
ଛାତ୍ରବାସରେ କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ବାପା ବୋର କହିଲେ ବେସିକ ତ୍ରେନିଂ କଲେଜ ବସାରେ
ରହିବାକୁ । ତେଣୁ ସେଇଆ ହେଲା । ଛାତ୍ରବାସରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଯାଇଥିଲେ
ମଧ୍ୟ କେହି ଏକୋଇଶିଆ ଭୋକି ଖାଇବାକୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ରକ୍ଷାରକ୍ଷି ବହୁତ ନଷ୍ଟ
ହେଲା । ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ବୋର ଓ ମୁଁ ସବୁ ଖାଇବା ଜିନିଷ ନେଇ ପାଖ କେଳା
ସାହିରେ କେଳାମାନଙ୍କୁ ଖୋଇଲୁ । ଆମ ଗାଁରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥା ଅଛି ଯେ ପ୍ରକୃତରେ
ଭୋକିଭାତ ଖୋଇବାରେ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ କେଳାମାନେ ଯଦି କୋଉଁଠୁ ଖବର ପାଇ ଆପେ
ଆପେ ଆସି ଖାଆନ୍ତି ।

ସବୁବେଳେ ସକାଳେ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗର୍ଭତ୍ ସାହିର ଚିତା (ଲଭ୍ ଚିତା) । ମୀରା
ଗାଇର ଦୁଧ ନେଇ ଦେଇ ଆସେ । ମା'ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ବେବୀ ବେଶ କ୍ଷୀର ଖାଇଥିଲା । ମୋ
ମାଆ ତାକୁ ସକାଳେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ହଳଦୀ ଲଗାଇ ଦେଇ ଓ ତା ଦେହରେ ସୋରିଷ ତେଲ
ମାଲିସ କରି ତାକୁ ଗୋଲଗାଲ କରି ଦେଲା । ତାକୁ କୋଳରେ ଧରି ଗୋଲ କଲାବେଳେ
ମୁଁ କହୁଥିଲି ମୋ ଖାଦନଗର ବନ୍ଦା କୋବି ଲୋ , ବମେଇ ମୂଳା ଲୋ । ସେ କିର କିର
ହୋଇ ହସୁଥିଲା । ବେବୀର ବର୍ଷମାନ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଦେଖିଲେ କେହି କହିବ ନାହିଁ ଯେ ପିଲାଦିନେ
ସେ ଏପରି ଗୋଲଗାଲ ବନ୍ଦି ଯାଇଥିଲା ।

ନୁମାକର ଗୋଟିଏ ଏକବଳଦିଆ ଗାଡ଼ି ଥିଲା । ସେଥିରେ ଦୁଇଟି ମଟର ଟାଯାର
ଚକା ଲାଗିଥାଏ ଓ ବଳଦ ଗୋଟାଏ ଯୋକିଲେ ଚାଲିଲା । ଧକଡ଼ ରକଡ଼ କିଛି ନାହିଁ ।
ଉପରେ ବସିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କାନ୍ଦଭାସର ଛାତ ଦେଖିବାକୁ ଯେତିକି ଭଲ, ବସିବାକୁ
ସେତିକି ଆରାମ । ଛାତ୍ରବାସର ଏତେ କାମ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ନୁମା ସେ ଗାଡ଼ିରେ ବସି
ଦିନରେ ଅତି କମରେ ଥରେ ବେବୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯିବେ । ତାକୁ କ୍ରେଂବ ଗାଡ଼ି କହୁଥିଲେ ।

ସେ ଗାଡ଼ି ଏବେ ଆଉ ଛାତ୍ରବାସରେ ନାହିଁ । ବାପି ମଧ୍ୟ ବେବୀକୁ ନିୟମିତ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ବେବୀ ଚିକିଏ ବଡ଼ ହେଲାରୁ ତା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଠେଳା ଗାଡ଼ି କିଣା ହେଲା ।

ବେବୀ ଜନ୍ମହେଲାବେଳେ ବାପି ଥାନ୍ତି କାଶ୍ମୀରରେ । ମୁହଁକା ସାରାଭାଇଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ବାପି ଯାଇଥାନ୍ତି ଶେଖ ଅବଦୂଲ୍ଲାଙ୍କ ସାଇରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ କାଶ୍ମୀର ସମସ୍ୟା ନେଇ । ବେବୀ ଜନ୍ମହେଲା କଟକରେ । ତେଣୁ ବୀରେନଦା ବାପୀକୁ ତ୍ରକ ଚେଲିଫୋନ୍‌ରେ ଖବର ଦେଲା । ସେତେବେଳେ ସାରାଦେଶରେ ଏସ.ଟି.ଡି. ନେବ୍ରୋକ୍ ଆଜି ଭଲି ଏତେ ବିପ୍ରାରିତ ହୋଇନଥିଲା ଓ ଅଟୋମେଟିକ ତ୍ରକ ଡାଏଲିଂ ନଥିଲା । ଏକୁଚେଞ୍ଚରେ ଅପରାଗେରଙ୍କ ଜରିଆରେ କଲ ବୁକ୍ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଶ୍ରୀନଗର ଭଲି ବହୁତ ଦୂର ଜାଗାକୁ କଲ ବୁକ୍ କଲେ କଲ କଟକରୁ କଲିକତା ବା ଦିଲ୍ଲୀ ହୋଇ ସେବୁ ଶ୍ରୀନଗର ଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ବୀରେନଦା ଅର୍ଜେଷ୍ଟ କଲ କରି ବାପିଙ୍କୁ କହିଲେ ନବଦା-ତିନ୍ଦୁର ଝୁଅ ହୋଇଛି, ଝୁଅ । ବାପୀକୁ ଶୁଭିଲା ପୁଅ ହେଇଛି । କାରଣ ସେତେବେଳେ ଦୂର ଜାଗାସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ ସ୍ଵର ବହୁତ କ୍ଷୀଣ ଶୁଭୁଥିଲା । ପରିଷାର ଶୁଭୁନଥିଲା । ଏବେ ତ ଏସ.ଟି.ଡି. ଓ ଆଇ.ଏସ.ଡି. କଲ ସବୁ ଲୋକାଳ କଲ ଭଲି ପରିଷାର ଶୁଭୁଛି । ସାରା ପୃଥିବୀପାଇଁ ଏସ.ଟି.ଡି. ଓ ଆଇ.ଏସ.ଡି.ର ଗୋଟିଏ ମାନଚିତ୍ର ହୋଇଛି । ଏବେ ଯୋଗ ଚେଲିଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଆଗରୁ ୨ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେଉଛି ତାହା ଏହି ମାନଚିତ୍ରରେ ରହିଛି ।

ନୁମାଙ୍କଠାରୁ ଚିଠି ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାପି ତିନ୍ଦୁର ପୁଅ ହୋଇଛି ଧାରଣାରେ ଥିଲେ । ଚିଠି ପାଇ ସେ ଧାରଣା ବଦଳି ଗଲା ଓ ତିନ୍ଦୁର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଝୁଅ ହୋଇଥିବାକୁ ଖୁସି ହେଲେ । ବୀରେନ ଦା ଝୁଅ ନକହି ଝିଅ କହିଥିଲେ ହୁଏତ ଏପରି ଗୋକମାଳ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ।

କ୍ଷେତ୍ର ଗାଡ଼ିର ସଙ୍ଗର ସର୍ବୀସ

ତେଣୁ ଛାତ୍ରବାସ ଓ ବେସିକ ତ୍ରେନିଂ କଲେଇ ଆମ ବସା ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷେତ୍ର ଗାଡ଼ିର ନିୟମିତ ସଙ୍ଗର ସର୍ବୀସ ଚାଲୁଥିଲା । ଦିନେ ଦିନେ ଏହି ସର୍ବୀସ ଦୁଇଥର ମଧ୍ୟ ଚାଲୁଥିଲା । ତ୍ରାଜଭର ଥିଲେ ଲଡ଼୍ ଚିତା । ପାପେଞ୍ଚର ହେଉଥିଲେ ନୁମା, କେତେବେଳେ କେବିତି ବାପି । ବେବୀକୁ ଆସି ନେଇଯାଉଥିଲେ ଓ ପରେ ତା' ଖାଇବାବେଳେ ଆଗରୁ ଛାଢି ଦେଇଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ମୋ ଅପିସ ସାଇକଲରେ ଅନଗୁଳର ଚାରିଆଡ଼ ଖେତୁଥାଏ । ମୁଁ ଡି.ଏସ.ଇ.ଓ. ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଗାଡ଼ି ନମିକି ମିଳିଥିଲା ଗୋଟିଏ ସାଇକଲ ଓ ମୋର ବର୍ଷକୁ ଗପଣକୁ ବାବଦକୁ ବଜେଟ ଥିଲା ଟଙ୍କା ୨୦୦ । ସେତେବେଳେ ଅନଗୁଳ ଭାରି ପରିଷାର ଜାଗାଥିଲା । ଏତେ ଭିଡ଼ଭାଡ଼ ନଥିଲା । ଏବେ ଅନଗୁଳରେ ଲୋକ ବହୁତ,

ଦୋକାନ ବଜାର ବି ବହୁତ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ବହି ଦୋକାନ ନାହିଁ । ନାଲକୋର ଏସବୁ ଅବଦାନ । ଯେଉଁଠି ବଡ଼ ଧରଣର ଶିକ୍ଷା ବା କାରଖାନା ବସେ, ସେଠି ଏଇ ଭଳି ସମସ୍ୟା ଦେଖାଯାଏ ।

ନାଲକୋ ବହୁତ ଜମି ଦଖଲ କରି ଦେବାରୁ ଲୋକେ କଂପେନ୍ସେସନ୍ ଭାବରେ ବହୁତ ଟଙ୍କା ପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଏତେ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବେ କିପରି ? ସୁବିଧା ଉପାୟ ହେଉଛି ମଦ ଓ ମାଲକିନିଆଁଙ୍କ ପଛରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା । ତେଣୁ ମହୁଳ ମଦ ରଷା ବଢ଼ିବା ସାଇକ୍ଲ ବେଶ୍ୟା ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବଢ଼ିଛି । ଏଣେ ପ୍ରୁଣାତ ନାୟକ ଏସ.ଡି.ଓ. ଓ କଲେକ୍ଟର ଥିଲାବେଳେ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟାକରି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର କରାଇଛନ୍ତି । ବୁବାଠାକୁରାଣୀ ପାଖ ଦିଗବାରିଣୀ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର । ଏଠି ଅଭଦ୍ରା ଓ ମହାପ୍ରସାଦ ରନ୍ଧାରୁ । ତଜାଆଖି, ଏତେ ଉଚ୍ଚ ଜାଗାରେ ବସି ଅନଗୁଳର ଅବାରିଆ କଥାଗୁଡ଼ା ବେଶି ସହି ଯାଉଛ କିପରି ?

ବେସିକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜରେ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବି.ଇଡ଼ି. ପଡ଼ିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ମୁଁ କ୍ଲାସ ନେଉଥିଲି । ସମ୍ଭାବନା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଜନ ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଶିଖାଇଥିଲି । ମୋର ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ତାଲିମ ମୋତେ ଏଥିରେ ବହୁତ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲା ।

ଥରେ ଆମେ ଥିଲାବେଳେ ବେସିକଟ୍ରେନିଂ କଲେଜର ବାର୍ଷିକ ଉସବରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ତକ୍କର ଜାକିର ହୋସନ । ସେତେବେଳେ ସେ ବିହାରର ରାଜ୍ୟପାଇ ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଭାଷଣରେ ସେ ସେତେବେଳକାର ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ବହୁତ ଜଥା କହିଲେ । ମହାମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ମୌଳିଙ୍କ ଶିକ୍ଷାକୁ ତକ୍କର ଜାକିର ହୋସନ ବହୁତ ଆଗେଇ ନେଉଥିଲେ । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ଆଜିକାଳି ସବୁ ବାପମାଳର ସ୍ଵପ୍ନ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପିଲାମାନେ ଜନ୍ମ ହେଲାବେଳେ ତାହାଣ ହାତରେ ଆଇ.ଏ.ଏସ. ତାକିରି ପାଇଁ ନିୟମିତିପ୍ରତି ନେଇ କନ୍ତୁ ହୁଅଛି । ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ବଡ଼ ଦୁଃଖର ଜଥା ଯେ ସ୍ବାଧୀନତାର ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ପାଠଶାଳ ପଡ଼ିଥିବା ଓ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବହୁତ ଲୋକଙ୍କର ଏଇ ଆଇ.ଏ.ଏସ. ତାକିରି ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମୋହ ରହିଛି । ଏପରି ମୋହ ସମାଜ ପ୍ରତି ଓ ଦେଶ ପ୍ରତି ଅତି ହାନିକାରକ । ବିଲାତ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରି ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ବ୍ରିଟେନ୍‌ରେ ସ୍କୁଲ ପାଇନାର ପାଶ କରିଥିବା ପିଲାକୁ ବ୍ରିଟିଶ ସିରିଜ ସର୍ବିସରେ ନିୟମିତ ଦିଆଯାଇ ଖୁବ ଭଲ ଭାବରେ ତାଲିମ ଦିଆଯାଏ । ସେଠି ଜଣେ କିରାଣି ଓ ଜଣେ ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ ବା ପରାମର୍ଶଦାତା, ସମସ୍ତେ ବ୍ରିଟିଶ ସିରିଜ ସର୍ବିସର ସର୍ବ୍ୟ । ଏଥିଯୋଗୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟରେ ନାଁ ଲେଖିବାକୁ ବହୁତ କମ ପିଲା ଦରଖାସ୍ତ କରନ୍ତି ।

ଏଠିତ ସମସ୍ତେ ଦରଖାସ୍ତ କରନ୍ତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଡିଗ୍ରୀ ପାଇଁ । ଉସବ ପରେ ବେସିକ ଚ୍ରେନିଂ ଜଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସପାଲ ପ୍ରଫେସର ଶତ୍ରୁଘ୍ନାଥ ମୋତେ ଓ ଡିନ୍କୁ ନେଇ ଜାକିର ସାହେନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପରିଚୟ କରାଇଦେଲେ । ସେ ବହୁତ ଖୁସି ହେଲେ । ସେଦିନ ତୁମା ବାପି ଅନଗୁଲରେ ନଥାନ୍ତି । ନଚେତ ଜାକିର ସାହେନ ତୁମାବାପିଙ୍କୁ ଦେଖି ବହୁତ ଖୁସି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ତୁମାବାପି ମଧ୍ୟ ।

ଦିଲୀୟ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଜମିଆ ମିଲିଆ ଛୁଲାମିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି ତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ହେଉଛନ୍ତି ଜାକିର ସାହେବ । ସେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବହୁତ ବଡ଼ ଗଲାଣି, ସେଠି ଗୋଟିଏ ଏସ.ଆର.ସି. (ଷେଟ୍‌ରିଯୋର୍ସ ସେଣ୍ଟର ପର ଆଡ଼ନଟ ଏହୁକେଶନ ବା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ର) ଅଛି ଓ ମାସ କମ୍ପ୍ୟୁନିକେଶନ ଚ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ସେଠା ଏସ.ଆର.ସି.ର ଡିରେକ୍ଟର ବେଗମ ନିଶାବ ପାରୁକ ମୋର ପୁରୁଣା ବନ୍ଦୁ । ଆମ ଭାରତୀୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସଂଘର ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଆଜୀବନ ସଭ୍ୟା । ଯୋଉଠି ଦେଖେ ମୋତେ, କୋଟିନିଧି ପାଇଲା ପରି ହୁଏ ।

ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ଅପିସରେ ବସି ବହୁତ ଗପ ସପ ହେଉ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଶିକ୍ଷାରେ ଏମ.୧. ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋର ଅରିକାଷ ହୋଇଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ପଡ଼ିବାକୁ । ଥରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେଉ ହେଉ ଶତ୍ରୁଘ୍ନବାବୁ ମୋତେ କହିଲେ ଅଢ଼ିଓ ଭିଜୁଆଳ ଏହୁକେଶନ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜୀ ବହି ଲେଖିବାକୁ । ତା'ପର ଦିନ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚାପଚର ଆଉଚଳାଇନ କରିଆଣି ଦେଖାଇଲି । ସେ ତାଙ୍କୁ ପଡ଼ି ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ ବହିଟି ଶାନ୍ତି ବାହାରିବା ଉଚିତ । ଇଂରାଜୀରେ ଯେତେ ବହି ଅଛି ସେ ସବୁର ଲେଖକ ହେଲେ ଆମେରିକାନ୍ । ଆମ ଭାରତୀୟ ଅନୁଭୂତି ସେଥିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଲେଖା ଆଗମ କଲି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଲିଖନ ନ ରହିବାର ଦୁଃଖ ସବୁ ଉଲ୍ଲେଖିତ

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ମୋତେ ତେନମାର୍କ ପଠାଇବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ ଧରାଯାଇବା ପାଇଁ । ସେଠି ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲ ବିଷୟରେ ଚ୍ରେନିଂ ପାଇବାକୁ । ତା ଆଗରୁ ମୁଁ ବିଦ୍ୟାମାନଙ୍କ ଚ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରରେ ନଷ୍ଟକଟର ପଦ ପାଇଁ ଯୁ.ପି.ଏସ.ସି. ପାଖରେ ଇଣ୍ଡରିଆ ଦେଇଥିଲି । ସେଥିରେ ମୁଁ ବହା ହୋଇଥାଏ ଓ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମିନିଷ୍ଟି ଅପ କମ୍ପ୍ୟୁନିଟି ତେଜଳପମେଣ୍ଟରୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଆସିଥାଏ ମୋତେ ରିଲିଭ କରିବାକୁ । ତେଣୁ ମୋତେ ପ୍ଲାନିଂ ଡି.ଡି.ପି.ଆଇ. ଫୋନ୍ କରି ପଚାରିଲାରୁ ମୁଁ ତେନମାର୍କ ଯିବା କଥାରେ ରାଜି ନ ହୋଇ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ କାମ କରିବାର

ଛାପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ତକ୍କର ମହତାବ ଥାତି ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ । ସେ ମୋର ଲିଖନ ରଖିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋତେ ରିଜାଇନ୍ କରିବାକୁ ହେଲା ଓ ମୋର ପୋଷ୍ଟିଂ ହୋଇଥିଲା ଓରିଏଷେବନ୍ ଟ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟର ମହୀଶୂରରେ । ଛାତ୍ର ଥିଲାବେଳେ ଆମେ ମହୀଶୂର କୁଳି ଯାଇଥିଲୁ । ତାରି ଚମକାର ଜାଗା । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲିଖନ ନରହିବାର ଦୁଃଖ ସବୁ ଭରେଇଗଲା ।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ କୁଆ ଚାକିରି ଓ ବିଜାହ ଯାତ୍ରା

ମୁଁ, ତିନ୍ତୁ ଓ ବେବୀକୁ ଗାଁରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଲି ମହୀଶୂର । ବାପାବୋଉ ମୋର କୁଆ ଚାକିରିରେ ତାରି ଖୁସି । ମୂଳରୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଦୁଇଶହଚକିଆ ଚାକିରିରେ ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କାର ନିୟମ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁନଥିଲା । ତା'ଛଦା ମୋର ଲିଖନ ନ ରଖି ମୋ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରାଗଲା । ତେଣୁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ମିନିଷ୍ଟ୍ରି ଅଥ କମ୍ୟୁନିଟି ତେଜିପ୍ରମେଣ ଯଏନ କରିବାରେ ବାପା ବୋଉ ଯେତିକି ଖୁସି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଖୁସି । ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ଏସ. କେ. ଦେ ଏହି ମିନିଷ୍ଟ୍ରିର ମନ୍ତ୍ର । ଓଡ଼ିଶା ଚାକିରିକୁ ଲାହ ମାରିଦେଇ ଗଲି ।

କଟକରୁ ମାହ୍ରାଜ୍ ଓ ସେଠୁ ବାଜାଲୋର ଦେଇ ମହୀଶୂର । ମୋର ଟିକେଟ ଓ ରିଜରରେସନ୍ ହୋଇଗଲା ପରେ ମୁଁ ବୀରେନ୍ ଦା ଓ ବିକୁମାମାକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି ମୋର ମହୀଶୂରରେ ପୋଷ୍ଟିଂ ବିଷୟରେ । ବିକୁମାମା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲେଖିଲେ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ଯଏନ କର । ଏଠି ଦାତକାମୁଡ଼ି ଆଉ କେଇଦିନ ପଢ଼ିଥାନ୍ତୁ ? ଲିଖନ ନରହିଲା ସେଇତୁ ଭାସିଗଲା ? ମହୀଶୂରରେ ଓରିଏଷେବନ୍ ଟ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରର ପ୍ରିନ୍ଟପାଲଙ୍କ ନିକଟ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରି ଦେଇଥିଲି ମୋ ଯିବା ବିଷୟରେ ।

ମାହ୍ରାଜ ମେଲରେ ମାହ୍ରାଜ ସେଷ୍ଟାଲ ସ୍କ୍ରେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେଠୁ ରାତିରେ ବାଜାଲୋର ମୋର । ଭୋର ଭୋର ପହଞ୍ଚିଯାଏ ବାଜାଲୋର କାଷନମେଣ ସେସନରେ । ହକରମାନଙ୍କର କାପି, କାପି ଡାକ ସାଙ୍ଗକୁ ବାଜାଲୋର କପିର ବାସନାରେ ନିଦ ଭାଜିଯାଏ । ଦୁଇ କପ ଗରମ ଗରମ କପି ଖାଇ ବାଜାଲୋର ସିଟି ସେସନରେ ଓହ୍ଲାଇଲି । ସେଠୁ ହୋଟିଲାଇନରେ (ମିଚର ଗେଲ) ମହୀଶୂର ମେଲ । ସକାଳ ଗତାରେ ବାଜାଲୋର ସିଟି ଛାଡ଼େ ଓ ମହୀଶୂର ସେସନରେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ ୧୧୩ାରେ ।

ମୋ ଟେଲିଗ୍ରାମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରିନ୍ଟପାଲ ସେଷ୍ଟରର ଜିପ୍ ପଠାଇଥିଲେ । ତ୍ରାଇଭର ଥିଲା ପୂରା ଉଦ୍ଧିଷ୍ଟମ ପିନ୍ହା ଭାସ୍ଵର । ମୁଁ ପାଟଫର୍ମରୁ ବାହାରି ଆସି ସେଷ୍ଟର ଗାଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ କରି ୦୭ରେଇନେଲି ଗାଡ଼ିରେ ଲେଖାଥିବା ନାଁ ପଡ଼ି । ଭାସ୍ଵର ମୋତେ ଦେଖି ଖଣ୍ଡିଆ ଇଂରାଜୀରେ କହିଲା ଗୁଡ଼ିମଣ୍ଟିଂ । ଜର ମହାନ୍ତି ? ଆର ଭାସ୍ଵର । ମୋ ସୁରକ୍ଷାଶ ଓ ବେଢ଼ିକୁ କୁଳି ଗାଡ଼ି ପଛରେ ରଖିଦେଲା । ତାପରେ ଭାସ୍ଵର ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା । ବାଟରେ

ସବୁ ମତେ ଦେଖେଇ ଦେଖେଇ ନନ୍ଦଥାଏ । ମହୀଶୂର ପାଲେସ୍, ଚିତ୍ତିଆଖାନା, ସେଉଁ ପିଲୋମିନା ଚର୍ଚ । ପରେ ପହଞ୍ଚାଇଲା ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରରେ ।

ମହୀଶୂରର ଲକିତା ମହଲ ରୋଡ଼ ଉପରେ ଓରିଏଷ୍ଟେସନ୍ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର । ସାମନାରେ ପାଲେସ୍ ଗାର୍ଡମାନଙ୍କ ଟ୍ରେନିଂ କ୍ୟାମ୍ ଓ ବେଶ ଦୂରରେ ଚାମୁଣ୍ଡ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଚାମୁଣ୍ଡେଶ୍ଵରୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମହିର । ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷାତ୍ରୀ ଦେବୀ ହେଉଛନ୍ତି ଚାମୁଣ୍ଡେଶ୍ଵରୀ ଠାକୁରାଣୀ । ଲକିତା ମହଲ ରୋଡ଼ ଯାଇଛି ଲକିତା ମହଲ ପାଲେସ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ମହଶୂରର ପ୍ରଧାନ ଦର୍ଶନୀୟ ଶାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଗୋଟିଏ । ଏବେ ଏହା ଆଇ.ଟି.ଡି.ସି.ର ଗୋଟିଏ ଫାଇର ଷାର ହୋଟେଲ । ସେଉଁଠି କପି କପେ ଖାଇବାକୁ ହେଲେ ୨୪ଟଙ୍କା ଦବାକୁ ହୁଏ ।

'୭' ମୋ ପାଇଁ ଏକ ବିଶେଷ ନମର

ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରିନ୍ତିପାଲଙ୍କ ଅପିସକୁ ଯାଇ ତାକୁ ଦେଖାକଲି । ସେ ଖଦଡ଼ର ଗୋଟିଏ ବେକଟିପା କୋଟ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ନମସ୍କାର କରି ମୋର ପରିଚୟ ଦେଲି । ସେ ଚେଯାରରୁ ଉଠି ମୋ ସାଇରେ ହାତ ମିଳାଇ କହିଲେ ଡ୍ରେଲକମ୍ । ମୁଁ ବୁଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତି । ଏଠାକାର ପ୍ରିନ୍ତିପାଲ । ତା'ପରେ ଜିପରେ ବସି ଭାସୁରକୁ କହିଲେ ଜିପକୁ କ୍ଷାର୍ତ୍ତସ ଆଡ଼କୁ ନିଅ । ଗୋଟିଏ କ୍ଷାର୍ତ୍ତସରେ ମୋତେ ରଖାଇଲେ । ମୋର ଖାଇବା ପିଇବା ବଦୋବନ୍ତ କରିଦେଲେ । ସେବିନ ହୋଇଥାଏ ୧୯୭୦ ମସିହାର ଜୁନ ମାସ ଗତାରିଶ । ଏହି ନମର '୭' ମୋ ପାଇଁ ଏକ ବିଶେଷ ନମର । ମୋ ଜନ୍ମ ତାରିଖ ୨୫ । ୨ ଓ ୪କୁ ଯୋଡ଼ିଲେ ୭ । ମୁଁ ଜୁନାଗଢ଼ରେ ଚାକିରି ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି ୨୫ ତାରିଖରେ । ୨ ଓ ୪କୁ ଯୋଡ଼ିଲେ ସେଇ '୭' । ତେଣୁ ନିଭମରୋଲୋକି ଅନୁସାରେ '୭' ହେଲା ମୋର ପ୍ରାଇମ୍ ନମର ।

ମୁଁ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଯାଇ ମେସରେ ଖାଇଲି । ଟ୍ରେନିଂ ଚାଲିଥାଏ । ଆନ୍ତରିକ ଦେଶ, ତାମିଲନାଡୁ, କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଓ କେରଳର ବିଷୟରେ କିଛି କହିବାକୁ କହିଲେ । କାରଣ ମୋର ନିୟୁକ୍ତି ହୋଇଥିଲା ଇନ୍ଦ୍ରଷ୍ଟକଟର (ସୋସିଆଲ ଏହୁକେସନ୍) ଭାବରେ । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ସୋସିଆଲ ଏହୁକେସନ୍ର ଇତିହାସ ବିଷୟରେ କହିଲି । ତା'ପରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା ।

ମୋର ସହକର୍ମୀମାନେ ହେଲେ କେରଳର ଶ୍ରୀପଲ କରିପୁରାଥ, ଇନ୍ଦ୍ରଷ୍ଟକଟର (ବୁରାଳ ସୋସିଆଲୋକି), କର୍ଣ୍ଣାଟକର ଶ୍ରୀ ସିଭାନା, ଇନ୍ଦ୍ରଷ୍ଟକଟର (କୋଅପରେସନ୍) ଓ କେରଳର ଶ୍ରୀ ପିସାରୋଡ଼ି, ଇନ୍ଦ୍ରଷ୍ଟକଟର (ଏକ୍ଷଟେନ୍ସନ୍) । ଭାଇସ୍ ପ୍ରିନ୍ତିପାଲ ଥାନ୍ତି

ତାମିଲନାଡୁର ଶ୍ରୀ ପୋନାୟା । ହେଡ଼କୁଳଁ ଥାକି ଶ୍ରୀ ଧର୍ମାରାଓ । ଦୁଇଜଣ ଏଲ.ଫି.ସି.
ଥାକି ଶ୍ରୀ ଚଢାଗର ଓ ଶ୍ରୀ ଶେଷ ଗିରି । ଆକାଉଷାଣ ଥାକି ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵେଶ୍ଵର ।

ଆମ ତ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର ହତାରେ ବହୁତ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା ଗଛ । ଲକିତା ମହଲ ରୋଡ଼ରେ
ଥିବା ରାଷ୍ଟାର ଦୁଇକଡ଼ରେ ଥିବା ଫୁଲ ବରିଚା ସାଙ୍ଗକୁ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ାର ପେଣ୍ଠା ପେଣ୍ଠା ଫୁଲ
ଭାରି ସୁଦର ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଆଠକାଳି ବାରମାସ ଏଠି ସକାଳେ ଓ ସଂଭବେଳେ
କାନିଘୋରା ଶୀତ ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଶଶିଆ (ମୋ ସାନ ଭାଇ ଶଶୀ) ବି.ଏସ୍ସି. ପାଶ କରିବା ପରେ
ଟିଟାଗଢ଼ ପେପର ମିଲସ, ଚୌଦାରରେ ଜଣେ କେମିଷ୍ଟ ଭାବରେ କାମ କରୁଥାଏ ।
ଶୁଣିରେ ଆମ ପାଖକୁ ମହୀଶୂର ପଳାଇ ଆସେ । ମହୀଶୂର ସହର ମଧ୍ୟରେ ଓ ଆଖପାଖରେ
ବହୁତ ଦର୍ଶନୀୟ ପ୍ଲାନଥାଏ । ଆମେ ସବୁ ତାକୁ ନେଇ ବୁଲେଇ ଆଣୁ ।

ଲକିତା ମହଲ ପାଲେସ ଆମ ତ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର ହତାରୁ ଅଛବାଟ । ଚାଲିଯାଇ
ହୁଏ । ଥରେ ଶଶିଆ ମା'କୁ ନେଇଗଲା ଲକିତା ମହଲ ପାଲେସ ଦେଖାଇବାକୁ । ପାଲେସ
ହତାରେ ବହୁତ ମୂର୍ଖ ଅଛନ୍ତି ଓ ପଥରର ବଡ଼ ବଡ଼ ପଦ୍ମଫୁଲ ସବୁ ରହିଛି । ଝନକ ଝନକ
ପାଏଇ ବାଜେ ପିଲମର ସୁଟିଂ ଏଇଠି ହୋଇଥିଲା । ସେଠି ମା'କୁ ନେଇ କହିଲା, ମା'ତୁ
ଯଦି ଏ ପଦ୍ମଫୁଲ ଉପରେ ଠିଆ ହେବୁ, ସେ ପଦ୍ମଫୁଲ ତତେ ଆପେ ଆପେ ନଗେଇବ ।
ଏହିପାଇଁ ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମା କାହିଁକି ତା କଥାରେ ବିଶ୍ଵାସ କରିବ ?
କହିଲା ତୁ ଗୋଟାଏ ବାହାପିଆ ଭାଟୁରାଟାଏ । ପାଠପଡ଼ି ଚାକିରି କନ୍ତୁଣି । ତୋର ସେ
ଭାଟୁରା ଖୋଇ ଯାଇନାହିଁ ?

ମା'ର ସମୟ କଟିଯାଉଥିଲା ବେବୀର ଯତ୍ନ ନେବାରେ । ବେବୀ ମଧ୍ୟ ଭାରି
କରୁକିଅଥାଏ । ସଂଧାବେଳେ ମୁଁ ତ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରକୁ କୌଣସି ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପାଇଁ
ଗଲେ ସେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବ । ତିନୁକୁ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାକୁ କମଳାବାଇ ଥାଏ । ସେ
ମଧ୍ୟ ବେବୀକୁ ସମ୍ବାଦି ନିଏ ଓ ତା' ସାନପୁଅ ସାଙ୍ଗରେ ବେବୀ ଖେଳେ ।

ମହୀଶୂରର ପରିବା ମାର୍କେଟ ଦେଖିଲା ଭଲି । ଦୋକାନୀ ସବୁ ବିଭିନ୍ନ ଆକାରର
ଓ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ପନିପରିବାକୁ ଚମକାଇ ଭାବରେ ସଜାଇ ରଖିଥାନ୍ତି । ଏଠି ଓଳୁଆକୁ
କହନ୍ତି ସୁରନ ଗଢ଼ା । ଦେଖିବାକୁ ଆମ ଆଡ଼ର ଓଳୁଆଠାରୁ ସାନ । କିନ୍ତୁ ଖାଇବାକୁ ଭାରି
ସୁଆଦ । ମୋଟେ ଗଲୁ ହୁଏ ନାହିଁ । ଓଳୁଆ ଦେହ ପାଇଁ ଭାରି ଭଲ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ
ଅଧିକାଂଶ ଧୋବ ଧାଉଳିଆ ଲୋକେ ଓଳୁଆ ଦେଖିଲେ ନାକ ଚେକନ୍ତି ।

ମାଛ, ମାଂସ ପାଇଁ ଅଳଗା ମାର୍କେଟ ଥାଏ । ଏଠି ଛେଳି ମାଂସର ଚଳନ ନାହିଁ ।
ବେଶୀ ଲୋକେ ମେଘା ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ମସଲା ମସଲି ଦେଇ ଭଲ କରି କଷି ରାନ୍ଧିଲେ

ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ପାଖ କୃଷ୍ଣରାଜ ସାଗରରୁ ଭଲ ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଛ ଆସେ । ମାଛର ବିହନ କେହି ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ବିହନ ଖାଇଲେ ତରଳ ଖାଡ଼ା ହୋଇ ବାନ୍ତି ହୁଏ । ଥରେ ତିନ୍ଦୁ ଓ ମୁଁ ବିହନ ଭଜା ଖାଇ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯାଉ ? ମାଟିନ୍ ସୋ’ରେ ସିନେମା ଦେଖି ଗଲୁ ଯେ ସେଇଠୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବାନ୍ତି । ରାସ୍ତା ସାରା ଟାଙ୍ଗାରେ ବାନ୍ତି କରି କରି ଆସି ଘରେ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ । ପାଲେସ ଗାର୍ଡର ତାତ୍ରବଳ ପାଖରୁ ଅଷ୍ଟଧ ଖାଇ ଭଲ ହେଲୁ ।

ମହୀଶୂର ସହରର ଧନୁତ୍ରରୀ ରୋଡ଼ରେ ସବୁ ଦୋକାନ । ଉତ୍ସରବନ ଷୋରରେ ତାଳିକା ଦେଲେ ସେ ସବୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଜିନିଷ ପ୍ର୍ୟାକ୍ କରି ରଖି ଦେଇଥିବେ । ଆମେ ବଜାରରୁ ବୁଲି ଆସି ଟାଙ୍ଗାରେ ଜିନିଷ ପତ୍ର ନେଇ ଘରକୁ ଆସୁ । ଏଠି ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ିକୁ ଟାଙ୍ଗା କହାନ୍ତି । ଟାଙ୍ଗାବାଲା ସମସ୍ତେ ମୁସଲମାନ ।

ପାଖରେ ମାଣ୍ୟା ନେସନାଲ୍ ପେପର ମିଳରେ ଜଣେ ପୁରୁଷା ଓଡ଼ିଆ ଇଂଜିନିୟର ଥାନ୍ତି । ସେ ହେଲେ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦ । ଭାରତର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପେପର ଚେକନୋଲୋଜିଷ୍ଟ । ସେ ଏକାଟିଆ ରହୁଆନ୍ତି । ବୃଦ୍ଧାବନ୍ ଗାର୍ଡନ୍ ବା କୃଷ୍ଣରାଜ ସାଗର ପାଖରେ ତାଙ୍କ ଘର । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ସେ ଥରେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବେ ଆମ ପାଖକୁ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ମାସକୁ ଥରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ସେଠୁ ବୃଦ୍ଧାବନ୍ ଗାର୍ଡନ୍ ଯାଉ । ପ୍ରତି ଶନିବାର ଓ ରବିବାର ସଂଧାବେଳେ ଏଠି ରଙ୍ଗୀନ ଫୁଆରାରେ ଗାର୍ଡନ୍ଟଟି ପୂରିଇଠେ । ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଘାନରୁ ଆସିଥିବା ଦର୍ଶକମାନେ ଏଠି ଆସି ଭିଡ଼ ଜମାନ୍ତି । କାବେରୀ ନଈ ଉପରେ ବନ୍ ବାନ୍ଧି କୃଷ୍ଣରାଜ ସାଗର ତାମ୍ କରାଯାଇଛି । ତଳେ କରାଯାଇଛି ବୃଦ୍ଧାବନ୍ ଗାର୍ଡନ୍ । ଏହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପାର୍କ । ଆମ ଟ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରର ପ୍ରତି ବ୍ୟାହର ଟ୍ରେନିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆମେ ଏଠାକୁ ଆସୁ ।

ମହୀଶୂରର ପ୍ରଧାନ ହୋଟେଲ୍ ହେଲା ହୋଟେଲ୍ ଦାଶପ୍ରକାଶ । ଏହାର ଶାଖା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଅନ୍ୟ ଘାନମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଦାଶପ୍ରକାଶ ଗୋଟିଏ ଶାକାହାରୀ ହୋଟେଲ୍ । ଏଠି ଶାକାହାରୀ ମିଳ ଖାଇ ହେବ ଓ ଇତ୍ତଳି, ଶମ୍ର, ଦୋଶା, ଜଳଖିଆ ହିସାବରେ ଖାଇହେବ । ଏଠାର କେଶରୀ ଭାତ ଖାଇବାକୁ ଭାରି ସୁଆଦ । ମହୀଶୂର ପାକ ମଧ୍ୟ । ଆଜିକାଲି ମହୀଶୂରପାକ ଚାରିଆଡ଼େ ମିଳିଲାଣି । କିନ୍ତୁ କେଶରୀ ଭାତ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଆଡ଼େ ମିଳେ ନାହିଁ ।

ଆଗରୁ କହିଛି ଯେ ଆମ ଟ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରକୁ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଚେଯାରମ୍ୟାନମାନେ ଆସନ୍ତି ଟ୍ରେନିଂ ପାଇବାକୁ । ଆନ୍ତର୍ପ୍ରଦେଶର ଜଣେ ଚେଯାରମାନ ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କ

ଏଇସେଇଆନ କୁକୁରକୁ ନେଇ । କୁକୁର ଆସି କ୍ଲାସରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସୁଥାଏ । କୌଣସି ଆଲୋଚନାରେ ଚେଯାଇମାନ ଜୋରଦେଇ କହିଲାବେଳେ ପ୍ରକୁରତ୍ତ ଏଇସେଇଆନ ମଧ୍ୟ ଖୁବ ଜୋରରେ ଭୁକି ଉଠୁଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଦିନପରେ ତାଙ୍କୁ କୁହାଗଲା ଯେ ସେ ଏଠି କୁକୁର ନେଇ ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ ବୁଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତୀ ଆନ୍ତ୍ରର ତେଜଲପମେଣ୍ଟ କମିଶନରଙ୍କୁ ଫୋନ୍‌କରି ତାଙ୍କୁ ଓ ତାଙ୍କ କୁକୁରକୁ ଟ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରୁ ବିଦାକଲେ ।

ଆଉଥରେ ଅନ୍ତପ୍ରଦେଶର ଜଣେ ବି.ଡ଼.ଓ. ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ରଖିଥିଲେ ଉତ୍ସର୍ବବନ ହୋଟେଲରେ । ନିଜେ ଟ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପରେ ରାତି ଦଶଟାରେ ବୁପକରି ଚାଲିଯାଉଥିଲେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ । ପୁଣି ଭୋଗରୁ ଫେରି ଆସୁଥିଲେ । ଥରେ ଭୋଗ ୫ଟାରେ ପିଛିକାଲ ଟ୍ରେନିଂ କ୍ଲାସରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ଧରାପଢିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଟ୍ରେନିଂ ଶେଷ ହେବା ଆଗରୁ ଫେରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସରକାରୀ ଲୋକ ବା ବେସରକାରୀ ଲୋକ, ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଜଣେ ଗୋଠଣାତ୍ମିଆ ଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଶୁଣାଳିତ ଜୀବନ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ଆମ ଟ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରର ଏଲ.ଡ଼.ସି. ଶ୍ରୀ ଚଢାଗର ଆମର ପଡ଼ୋଣୀ । ଯଦିଓ ସେ କର୍ଣ୍ଣାଟକର ତଥାପି ତାଙ୍କ ଚାଲିଚଳନ ଓ ରହଣ ସହଣ ସବୁ ମରହଣୀଙ୍କ ଭଲି । କାରଣ ସେ ଉତ୍ତର କର୍ଣ୍ଣାଟକର ଲୋକ । ମହୀଶୁର ରାଜ୍ୟକୁ ନେଇ ଯେତେବେଳେ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ କରାଗଲା ସେତେବେଳେ ସେମାନେ କର୍ଣ୍ଣାଟକଙ୍କୁ ଆସିଲେ । ଆଗରୁ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଥିଲେ । ଚଢାଗରଙ୍କର ଦୁଇଛିଅ ଓ ଦୁଇପୁଅ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାରି ମେହାପି । ତିନୁଙ୍କୁ ବୋହୁବୋଲି ତାଙ୍କୁଥିଲେ ଓ ମା'କୁ ମା' ବୋଲି କହୁଥିଲେ ।

ମାଧ୍ୟମ ହିଁ ହେଉଛି ଭାଷା

ଚଢାଗର ଅପିସବୁ ଗୋଟାଏ ବେଳେ ଘରକୁ ଖାଇବାକୁ ଆସିଲା ବେଳେ ଦେଖନ୍ତି ମା' ବସିଥାଏ ଆମ ଘର ସାମନା ପିଣ୍ଡାରେ । ମା'କୁ ଦେଖି କହନ୍ତି, ନମସ୍କାର ମା' । ମା' କହେ ହଉ ହଉ, ତେମେ ତ ଆସିଲଣି, ଆଉ ଆମ ପୁଅ କାହାଁ ଆସିନାହିଁ । ତାଙ୍କ କ'ଣ ଭୋକ ହୋଇ ନାହିଁ କି ? ଚଢାଗର କହନ୍ତି ଅବି ଆୟେଙ୍ଗେ । ଦିହେଁ ଦିହିଙ୍କୁ ବେଶ ଭୁଲି ପାରନ୍ତି ମନେ ହୁଏ । ଯଦିଓ କଥୋପକଥନର ମୂଳ ମାଧ୍ୟମ ହେଉଛି ଭାଷା, ତଥାପି ଏହା ମୁଖ୍ୟ ମାଧ୍ୟମ ନୁହେଁ । ନୀରବତା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ମାଧ୍ୟମ । କଥା କହିଲାବେଳେ ମୁହଁର ଓ ହାତ ଗୋଡ଼ର ଭାବରଙ୍ଗୀ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଥୋପଥନକୁ ଟାଣ କରିଦିଏ । ସେଇଥିଲାଗି ମାକୁହାନ କହିଥିଲେ, “ମିତ୍ତିଯମ ଇଚ୍ଛା ମେସେଜ୍,” ଅର୍ଥାତ୍ ମାଧ୍ୟମ ହିଁ ହେଉଛି ଭାଷା ।

ଚଢାଗରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ମା' ସାଜରେ ବେଶ୍ ଜମେଇ ପାରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବଡ଼ ଝିଅ ବିଜୟା (ବିଜ୍ଞୁ) ଆସି ମା' ପାଖରେ ଭାରି ଗେହ୍ନା ହେଉଥିଲା ।

ପ୍ରିନ୍ତିପାଳ ବୁଦ୍ର ମୂର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଶ୍ରୀମତୀ ବୁଦ୍ର ମୂର୍ତ୍ତୀ ଭାରି ସ୍ନେହୀ ମହିଳା । ବୁଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ହେଉଛି ପୁର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର । ବଡ଼ ଝିଅ ନାଁ ଦୟାମୟୀ । ତା' ତଳ ଝିଅ ନାଁ ମୟୂରା ଓ ସବା ସାନ ଝିଅ ନାଁ ସୁଜାତା । ଆମେ ଗତ କେତେବର୍ଷ ତଳେ ରାଜା, ବେବୀ ଓ କନି କାବେରାଙ୍କୁ ନେଇ ବାଜାଲୋର ଯାଇଥିଲୁ । ଦୟାମୟୀ ଓ ତା ସ୍ଵାମୀ ଆମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଦୟାତ ମୋତେ ଅଙ୍କଳ ଅଙ୍କଳ କହି କୁଣ୍ଡାର ପକାଇଲା ଓ ତିନ୍ଦିକୁ ଆଖି ଆଖି ବୋଲି ତାଙ୍କ କେତେକ' ଶ ଗଡ଼ ଗଡ଼ ହୋଇ କହିଗଲା ।

ଶିବାନାଙ୍କ ଘରେ ଗୋଟିଏ ପିଲାଆଏ ତାଙ୍କ ଘରେ କାମଦାମ କରିବାକୁ । ତା ନାଁ ହେଉଛି ଚେନାଯା । ଚିକିଏ ମାଜଚିଆ କିସମର ଓ ଚେରା ମଧ୍ୟ । ଏପରି ମାଉସା ସେଘର ପିଉସା ପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଏ । ତିନ୍ଦି ସାଜରେ ଆସି କନ୍ଦରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରେ । ଅଛଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତିନ୍ଦି କନ୍ଦ ଶିଖିଗଲା ।

ଆମ କ୍ୟାମସକୁ ବାଳକାଟିବାକୁ ଅଟେ ସାଇକଳରେ ଆସେ ଜଣେ ଧଳା ଅଚକନ୍ତ ପିଷା ଭଣ୍ଟାରୀ । ବେଶ୍ ତେଜା । ମୁଣ୍ଡରେ ମହୀଶୂରର ଧଳା ପଗଡ଼ି । ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇ କହିବ ମାଇଁ ନେମ୍ ଜଳ୍ ଲଙ୍ଗଚମ୍ । ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡର ଆକାର ଦେଖି ସେ ବାଳ କାଟେ । ବାଳ କାଟିଲା ବେଳେ କେତେ ଆଢ଼ର କେତେକଥା ଗପିଦେଇ ଯାଏ । ପାଲେସରେ କଥଣ ହେଉଛି, କାହାଘର ରସମ୍ ଓ କାହାଘର ସମର ଖାଇବାକୁ ସୁଆଦିଆ । ସବୁକଥା ଗପି ଦେଇ ଯାଏ । ବାଳକାଟି ପୁଣି ତା' ଅଟେ ସାଇକଳରେ ବସି ଚାଲିଯାଏ । ଚେନାଯା ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ ମୋଡ଼ିଦିଏ । କହେ ଏ ତେଜା ଭଣ୍ଟାରିଟା ବାହାପିଆଟାଏ । ବହୁତ ପଇସା ନିଏ ।

ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ ମୋ ସାଜରେ ତ୍ରେନିଂ ନେଉଥିବା ସରୋଜିନୀ ପାରାଭଳି (ଆକ୍ରା) ମହୀଶୂରର ସେଷ୍ଟ୍ରାଲ ଫୁଡ୍ ଆଶ ଟେକନୋଲୋଜିକାଲ ରିସର୍ସ ଇନ୍ଡ୍ସିଟିରେ କାମ କରୁଥାଏ ଜୁମିଅର ସାଇନ୍ସଟିଷ୍ଟ ଭାବରେ । ମହୀଶୂରରେ ତିନ୍ଦି ସାଜରେ ଆହୁରି ବେଶୀ ଦୋଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ । ଆକ୍ରା ତା'ର ଜଣେ ସହକର୍ମୀଙ୍କୁ ବାହାହେଲା । ତାଙ୍କ ନାଁ ଦସ୍ତୁର ।

ମା' ଥରେ ଆକ୍ରାଙ୍କୁ ଦେଖି କହିଲା ଜରେ ବାଜ ଜ୍ଞାନ ଆକୁଲାଟି କିଏ ? କେତେ ସୁନ୍ଦର ବେଶୀ ପାରିଛି । ମୁଁ କହିଲି ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ଅପିସର । ଆମେ ସାଜହୋଇ ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମରେ ତ୍ରେନିଂ ନେଉଥିଲୁ । ଭାରି ଭଲ ବୀଶା ବଜାଇପାରେ ଓ ଗୀତ ଗାଇପାରେ । ମା' କହିଲା ତାଙ୍କୁ ଦିନେ ତାଙ୍କନୁ ଘରକୁ ? ଗୀତ ଗାଇବ ଓ ବୀଶା ବଜାଇ ଶୁଣାଇବ ?

ଥରେ ସଂଧାବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁତ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦ ଗୁଡ଼ାଏ କର୍ଣ୍ଣିଆ ମାଛ ନେଇ ଆସି
ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଗୋରା ତକ ତକ ଚେହେରା, ଧାରୁଆ ନାକ ଓ ବେଶକୁଷାରେ ଏହଦମ
ସାହେବୀ । କିନ୍ତୁ ଉଚିତ ପୂରାପୂରି କଞ୍ଚା ଓଡ଼ିଆ । ଓଡ଼ିଆ ଘରର ଖାଇବା ଜିନିଷକୁ ଭାରି
ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।

କଥାରେ ଥାଏ ଲଥା- କହିଲା ବାସିକି । ସେବିନ ସଂଧାରେ କର୍ଣ୍ଣିଆ ମାଛ ଭଜା
ହେଲା । ସେ ଓ ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ଖାଇଲୁ । ପିଶାରୋଡ଼ି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ବେଶ
ଖିଆପିଆର ଗମଦ ହେଲା ।

ଚାମୁଣ୍ଡୀ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଚାମୁଣ୍ଡେଶ୍ଵରୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ସେଠି
ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପାଲେସ ଅଛି । ଲକିତା ମହଲ ପାଲେସ ପରି ଏତେ ବଡ଼ ନୁହଁ, କିନ୍ତୁ
ବେଶ ସୁନ୍ଦର । ମନ୍ଦିରରେ ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବାସୁଆବଳଦ (ଏଠାରେ
ଏହାକୁ ନଦି କହନ୍ତି)ର ମୂର୍ଚ୍ଛ ଓ ଏକ ବିରାଟ ମୂର୍ଚ୍ଛ ମହୀଷାସୁରର । ଗୋଟିଏ ହାତରେ
ଖଣ୍ଡା ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସାପ ଧରିଥିଆ ହୋଇଛି । ଚାମୁଣ୍ଡୀ
ପାହାଡ଼ ମହୀଶୁରର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ।

ମହୀଶୁର ନିକଟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ନଞ୍ଜନଗୁଡ଼ । ଏଠି ଗୋଟିଏ
ମନ୍ଦିର ଅଛି ବିଷ୍ଣୁକର । ନଞ୍ଜନଗୁଡ଼ ବିଦ୍ୟାପିଠୀ ମଧ୍ୟ ସାରା ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ତେନମାର୍କର
ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲ ତାଙ୍କାରେ ଏହା ଗଡ଼ା ହୋଇଛି । ତେନମାର୍କର ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲର
ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ହେଉଛନ୍ତି କବି ଗ୍ରଣ୍ଟ୍‌ଭିର । ତାଙ୍କର ଦଶନ ଅନୁସାରେ ନରତ୍ରେ, ତେନମାର୍କ
ଓ ପିନ୍ଧିଲାଷ୍ଟରେ ବହୁତ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ଆନ୍ଦର୍ଜାତିକ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲ
ଅଛି ତେନମାର୍କର ଏଲସିନୋରରେ । ଏଠାକୁ ମୁଁ ଯାଇଛି । ଏସବୁ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲରେ
ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର କୋରସବୁ ଚାଲେ । ତେନମାର୍କର ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ସମସ୍ତେ
କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ପଢ଼ିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଆମ୍ବନକରି ଜଣେ ସାଧାରଣ
କୃଷକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶରେ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲକୁ ଜନତା କଲେଜ୍‌ନାମରେ
ବସାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରା ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମହୀଶୁର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ଜନତା
କଲେଜ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଡିପ୍ଲି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କେବଳ କର୍ଣ୍ଣାଟକରେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବିଦ୍ୟାପିଠୀ ନାମରେ
ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବିଦ୍ୟାପିଠୀ ଏଠି ସଫଳ ହୋଇପାରିଛି । ମହୀଶୁରର
ଶ୍ରୀଯୁତ ଏନ୍. ଭକ୍ତାୟାଙ୍କ ଅବଦାନ ଯୋଗ୍ନ୍ତ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇପାରିଛି ।

ମହୀଶୁରରୁ ଦଶମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ଏଲ୍‌ଡ୍ରାଇଲ । ଏଠି ଆଲୋକା ନାମରେ ଗୋଟିଏ
ସଂପାଦିତା । ଆମେରିକାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନୀ ରିଲେଫ୍ ଲିଫ୍ନ୍‌ସିନ୍ ଏଠି ଆସି ଆଲୋକାକୁ

ବସାଇ ଥିଲେ । ଆଲୋକାରେ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନ, ବିଶେଷତଃ ‘ଟ୍ରେନିଂ’ ଉପରେ ଗବେଷଣା ହେଉଥିଲା । ଆଜିକାଳି ସେ ସଂଘ ଆଉ ନାହିଁ ।

ସର୍ବୋଦୟ ଓ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଯୋଜନା

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଏଲ୍‌ଡ୍ରାଙ୍କରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଧରଣର କାତୀୟ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ସର୍ବୋଦୟ ଆଦୋଳନରେ ଜଡ଼ିତ ବହୁତ କର୍ମୀ ଆସିଥିଲେ । ସର୍ବସେବା ସଂଘର ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ବାପି ସେତେବେଳେ ଥା'କ୍ରି ସର୍ବସେବା ସଂଘର ପ୍ରେସିଟେଣ୍ଟ । ବାପି ଏ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେଇ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଦେଇଥିଲେ । କମ୍ବନିଟି ତେଜଳପ୍ରମେଷ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଏସ.କେ. ଦେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଜୁରୀ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଥିଲା ଯେ ସର୍ବୋଦୟ ଓ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଯୋଜନା ହାତକୁ ହାତମିଳାଇ କାମ କରିବେ । ଏହା ଏଲ୍‌ଡ୍ରାଙ୍କ କନ୍ଦପରେନସର ଏକ ବଡ଼ ଅବଦାନ ।

ବାପି ସର୍ବସେବା ସଂଘର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ରେଲ୍‌ଟ୍ରେ ପାଶ ପାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସମୟ ପାଇଲେ ମହୀଶୂର ଆସି ଆମକୁ ଦେଖିଯାଉଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ତିପାଳ ରୁଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତ ବାପିକୁ ଭାରି ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ ଓ ଥରେ ଦି'ଥର ବାପିକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଆମ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରର ଟ୍ରେନୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବଢ଼ୁତାର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ ।

ମହୀଶୂରରେ ଦଶହରା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ । ସମସ୍ତେ ଦଶହରାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଆନ୍ତି । ଦଶହରା ବେଳେ ଦଶଦିନଯାକ ମହୀଶୂର ମହାରାଜାଙ୍କ ପାଲେସ ଓ ଚାମୁଣ୍ଡୀ ପାଲେସ ଆଲୋକମାଳାରେ ସମ୍ମିତ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଧରଣର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ବସେ । କି ପିଲା, କି ବଡ଼ ସମସ୍ତେ ନୂଆକୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି ।

ମହୀଶୂର ପାଲେସରେ ଦଶହରା ବେଳେ ପ୍ରତିଦିନ ସଂଧାରେ ମହାରାଜଙ୍କର ଦରବାର ବସେ । ସେ ଦରବାରରେ ମହାରାଜଙ୍କର ସଭାସଦଗଣ ଉପସ୍ଥିତ ରହନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଧଳା ପ୍ରୟାଣ, କଳା ବେଳଚିପା କୋଟ, କାଷରେ ଚାଦର ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ପରାତି ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ଆମ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରର ଷାପମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦରବାରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଏ । ଆମେ ସେହି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଯାଉ । ପରାତି ବାହାରୁ ଭଡ଼ା ନେଇଆସୁ । ପ୍ରୟାଣ, କୋଟ ଓ ଚାଦର ମଧ୍ୟ ଭଡ଼ାରେ ମିଳେ । ଦରବାରରେ କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ କେହି ନଥାନ୍ତି ।

ଶେଷଦିନ ମହାରାଜା ହାତୀ ଉପରେ ବସି ପ୍ରୋସେନ୍ଦ୍ରରେ ଯାଆନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରୋସେନ୍ଦ୍ର ଦେଖିବାକୁ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ରାତ୍ରାର ହୁଇପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଆନ୍ତି ।

ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ଭାରତର ସବୁ ଆହୁ ଜିନିଷ ଆସିଥାଏ । ମହୀଶୂରର ରୋକ୍ ଉଦ୍‌ଧରଣ (ଗୋଟାଏ ରକମର ଖଇର ରଙ୍ଗର କାଠ) ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏଥିରେ ଛୋଟବଡ଼ ବିରିଜ ରକମର ଜିନିଷ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ । ଏହାଇବା ମହୀଶୂରର ଇନ୍-ଲେ ଓାକ୍ ଭାରତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ରୋକ୍ ଉଦ୍‌ଧରଣ ବୋଢ଼ିରେ ଚିତ୍ର କରାଯାଇ ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ହାତିଦାତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରଙ୍ଗର କାଠ ବା ପ୍ଲାଷ୍ଟିକକୁ ଭରି କରାଯାଇଥାଏ । କେତେରକମର କାଠ କଣ୍ଠେଇ ମହୀଶୂର ଓ ଆଖିପାଖ ସହରରେ ତିଆରି ହୋଇ ପ୍ରଦର୍ଶନୀକୁ ଆସେ । ମହୀଶୂର ଓ ବାଙ୍ଗାଲୋଭର ଶିକ୍ଷାକୀ, ମହୀଶୂରର ଚନ୍ଦନ କାଠ ଓ ଚନ୍ଦନ କାଠ ତେଳ (ସାଞ୍ଚାଳ ଉଡ଼ି ଅଏଲ) ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ବିକ୍ରି ହୁଏ । ସାଞ୍ଚାଳଉଡ଼ି ଅଏଲର ଉଷ୍ଣଧୀଯଗୁଣ ଥାଏ ।

ଦଶହରା ବେଳେ ବେବୀ ନିଷୟ ପ୍ରତି ସଂଧାରେ କେଉଁଠିକି ନା କେଉଁଠିକି ଯିବ । ସେ ବୁଲିବାକୁ ଯେଉଁଠିକି ଭଲପାଏ, ତୁଆ ତୁଆ ଜିନିଷ ଦେଖିବାକୁ ସେଉଁଠିକି ଭଲ ପାଏ । ଏବେ ମଧ୍ୟତାର ସରକ ରହିଛି । ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦବକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଦେଖିବାକୁ ଯିବ । ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଆସିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରକୁ ସମୟକରି ଯିବ । ସାହୀବୁଲାଟିଏ । ପିଲସୀ ଗୁଣ ଆଣିଛି ।

ଥରେ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦକ ସାଙ୍ଗରେ ଆମେ ବୁଲିବାକୁ ଗଲୁ ଶ୍ରବଣ ବେଳଚୋଲା ବେଳୁର ଓ ହାଲିବିଦ୍ର ଦେଖିବାକୁ । ଶ୍ରବଣ ବେଳଚୋଲା ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା ଓ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରୈନ ତାର୍ଥସ୍ଥାନ । ଏଠି ୧୩ ମିଟର ଉଚ୍ଚ ଗୋମତେଶ୍ୱର ବା ବହୁବଳିଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛ ରହିଛି । ଏହା ପୃଥିବୀର ଗୋଟିଏ ପଥରରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ମୂର୍ଚ୍ଛ ।

ହାଲିବିଦ୍ର ଓ ବେଳୁର ଥିବା ହେଶାଲେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ଭରା । ମହୀଶୂରର ପୂର୍ବରେ ଥିବା ସୋମନାଥପୁରରେ ମଧ୍ୟ ଏଗୁଡ଼ିକ ହିନ୍ଦୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ଧାରାର ଶୌରବ । ହାଲିବିଦ୍ରର ହେଶାଲେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ୧୧୭୧ଶ୍ଵରରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ୮୦ ବର୍ଷରି ତିଆରି କାମ ଚାଲିଥିଲା କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦିରର ତିଆରି ଶେଷ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ ଏହା ହେଶାଲା କଳା ଓ ଭାସ୍କୁର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଦର୍ଶନ । ହାଲିବିଦ୍ର ମନ୍ଦିର ଚାରିପାଖରେ ସୁନ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଓ କେଦାରେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅଛି । ଯଦିଓ ଏହା ହେଶାଲେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରଠାରୁ ବେଶ ହୋଇ ।

ବେଳୁରର ଚେନାକେଶବ ମନ୍ଦିରରେ ପୂଜାପାଠ ହୁଏ । ଏହା ୧୧୭୧ଶ୍ଵରରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ବେଳୁରର ଦୁଇଟି ନାମ ହେଲା ଚନ୍ଦିଗରାୟ ଓ ବୀରନାରାୟଣ ।

ତାଙ୍କ ତୁଣେ ସୁତୁଣେ ହେଲା

ଆମ ଗାଢ଼ି ତାଙ୍କିଥାଏ । ବେବୀ ଗାଢ଼ିର ପଛସିରରେ ବସି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଗାତ ଗାଇ ତାଙ୍କିଥାଏ । ତାପରେ କହିଲା ବାପା ଆମେ ବହୁତ ବୁଝୁଛେ । ତା' କଥାଟା

ନନ୍ଦବାହୁଙ୍କ ମନକୁ ଏତେ ପାଇଲା ସେ ସେ କହିଲେ ହୁଁ- ଆମେ କହୁକୁ ବଡ଼ ହୋଇଯା-
ବାପା ବୋଉଙ୍କ ସାଜରେ- କେତେ ଦେଶ ବୁଲିବୁ- କେତେ ଚାନ୍ଦା କଥା ଦେଖିବୁ- କେତେ
ନୂଆ କଥା ଶିଖିବୁ । ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡ ସୁତୁଣ୍ଡ ହେଲା । ବେବୀ ଆମ ସାଜରେ ଯେତେ ଜାଗାକୁ
ଯାଇଛି ତାଠାରୁ ଅଧିକ ଜାଗାକୁ ସେ ନିଜେ ଯାଇଛି । ସେ ଜସ୍ତାଏଇ ଯାଇଛି । ଆମେ
ଯାଇନାହୁଁ । ସେ ବାଜଳାଦେଶ ଯାଇଛି, ଆମେ ଯାଇନାହୁଁ ।

ଆମେ ଶ୍ରୀବଣବେଳଗୋଲା, ହାଲିବିଦିଃ ଓ ବେଳୁର ଦେଖି ମହୀଶୁର ଫେରି
ଆସିଲୁ । ଏତେ ବାଟ ଯାଇ ବୁଲାବୁଲି କରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦେହ ଭଲଥାଏ ।

ତିନ୍ତୁ ତାତ୍ତ୍ଵରଙ୍କ ତତ୍ତ୍ଵବିଧାନରେ ଥାଏ । କାରଣ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସନ୍ତାନର ମା' ହେବାକୁ
ଯାଉଥାଏ । ଜାନୁଯାରୀ ମାସ ୨୯ ତାରିଖରେ ତିନ୍ତୁର ଜନ୍ମଦିନ । ସେବିନ ତା ଜନ୍ମଦିନ
ପାଲିବା ପରେ ତିନ୍ତୁର କଷ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ତାକୁ ମହୀଶୁରର ସବୁଠାରୁ ଭଲ
ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ହସ୍ତପିଟାଳକୁ ନିଆହେଲା । ତିନ୍ତୁର ତାତ୍ତ୍ଵର ତକତର ରାଧାରାମଦେବ
ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଜାନୁଯାରୀ ତିରିଶ ତାରିଖ ଦିନ ତିନ୍ତୁର ଆଉଗୋଟିଏ ଝିଅ
ହେଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମହାପ୍ରଶାୟ ଦିବସରେ ସେ ଜନ୍ମହୋଇଥିବାରୁ ତା ନାଁ ଦିଆଗଲା
କହୁଗୁ । ତାକ ନାମ ରଖା ଗଲା ଝୁନ୍ଦ ।

ଅଛୁ କେତେ ଦିନ ପରେ ସେ ଭାରି କୌତୁକିଆ ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ
ଆମ ଘରେ ଗୋଟିଏ ନେଉଳ ଥାଏ । ତାକୁ ବେବୀ କାଂକୁ ବୋଲି ତାକୁଥିଲା । ଝୁନ୍ଦକୁ
ଦେଖି ସେ ଭାବିଲା ଯେ ଜ୍ଞାନ ବୋଧ ହୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନେଉଳ । ତେଣୁ ତାକୁ କିଛି ଦିନ
କାଂକୁ ବୋଲି ତାକିଲା । ପରେ ପୁଣି କିଛିଦିନ ମର୍ମ ବୋଲି ତାକିଲା । ତା'ପରେ ଝୁନ୍ଦ
ବୋଲି ତାକିଲା । ଓଡ଼ିଆ ଘରେ ଝୁନ୍ଦ ନାଁଟା ଭାରି ଚଳନ୍ତି ନାଁ । ବେବୀକୁ ଗୋଟିଏ ସାଜ
ମିଳିଗଲା ।

ମୋ ଗାନ୍ଧୀଗ୍ରାମର ଆକ୍ରମିତ ପାରାଭାଲି ଚେଲୁଭମ୍ବା ହସ୍ତପିଟାଳରେ ତିନ୍ତୁକୁ
ଆଶେ କରୁଥିଲା । ତେଣୁ ଝୁନ୍ଦ ଜନ୍ମହୋଲା ବେଳେ ସେ ଝୁନ୍ଦର ପାଲିତା ମା (ଗଢମଦର)
ଭାବରେ ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଗତ କେତେ ବର୍ଷ ତଳେ ଝୁନ୍ଦ, ତା ଝିଅ ଓ ସ୍ବାମୀଙ୍କ
ନେଇ ଆମେ ମହୀଶୁର ବୁଲିଯାଇ ଥିବା ବେଳେ ତାକୁ ଚେଲୁଭମ୍ବା ହସ୍ତପିଟାଳ ପାଖକୁ
ନେଇ ଦେଖାଇଥିଲୁ ଏବଂ କହିଥିଲୁ ଯେ ସେ ଏଇଠି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ତା ଝିଅ ସେ
ହସ୍ତପିଟାଳକୁ ଦୂରରୁ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥିଲା । ଝୁନ୍ଦର ସ୍ବାମୀ ମଧ୍ୟ । ହସ୍ତପିଟାଳକୁ
ଯିବାର ସମୟ ହୋଇନାଥିଲା ବୋଲି ଆମେ ହସ୍ତପିଟାଳ ଭିତରକୁ ଯାଇନାଥିଲୁ ।

ସେଇଥର ଆମେ ଝୁନ୍ଦକୁ ଆମ ତ୍ରୈନିଂ ସେଷ୍ଟରକୁ ନେଇ ଆମେ ଯୋଗ ଘରେ
ରହୁଥିଲୁ, ସେ ଘର ଦେଖାଇଲୁ । ସେ ଘରେ ଯୋଗ ପରିବାର ରହୁଥିଲେ, ସେ ଆମକୁ

ତାଙ୍କ ଘର ଭିତରକୁ ନେଇ ସବୁ ଦେଖାଇଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରର ନାମ ବଦଳିଯାଇ ଆଡ଼ମିନିଷ୍ଟେଟିଭ ଟ୍ରେନିଂ ଜନଶିକ୍ଷ୍ୟଏ. (୬.ଟି.ଆଇ.) ହୋଇଥାଏ । ତିରେକୁ ଥାନ୍ତି ଜଣେ ବଜାଳୀ ଭଦ୍ରଲୋକ । ଆମେ ତାଙ୍କ ଗେଷହାଉସରେ ୩/୪ ଦିନ ରହିଥିଲୁ । କୋଉଁ ଖବର ପାଇ ଚେନାଯା ମାଜଚିଆ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଟେରା ଆଖିକୁ ନଚାଇ ନଚାଇ କହିଲା ଦି'ଝିଅଙ୍କ ବାହାଘର କୋଉଦିନୁ କଲଣି । ମତେ ଖବର ଦେଲୁ ନାହିଁ ? ମୁଁ ଯାଇଥାଆନ୍ତି ଓଡ଼ିଶା । ବେବୀର ଝିଅ କନୀ କାବେରୀ ତା' କନ୍ଦର୍ଭ ଶୁଣି ଭାବିଲା ଯେ ସେ ତାମିଲ ଭଲ କହିପାରୁ ନାହିଁ । ସିଏ ତା' ଭାସାକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଚାରିଗୋଟିଭାଷା- ତେଲୁଗୁ, କନ୍ଦର୍ଭ, ମାଳ୍‌ଯାଳମ ଓ ତାମିଲ । ତାମିଲ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ତିନୋଟି ଭାଷାରେ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ଭରା । ତିନୁ ତ ମହାଶୂରରେ ରହି କନ୍ଦର୍ଭ, ଶିଖି ଯାଇଥାଏ । କନ୍ଦାକୁ କହିଲା ଯେ, ଚେନାଯା କନ୍ଦର୍ଭ କହୁଛି । କନ୍ଦା କାବେରୀ ଏବେ ଓଡ଼ିଆ (ତା'ମା' ର ମାତୃଭାଷା) ଓ ତାମିଲ (ତା' ବାପାର ମାତୃଭାଷା) ଛଡ଼ା ହିହୀ ଓ ଲଙ୍ଘାଇ କହୁଛି । କହିଲା ବେଳେ ଦୁଲଭାଲ ହେଲେ ତା'ର ଭୟ ନାହିଁ । ସେ କହିଯିବ । କୌଣସି ଭାଷା ଶିଖିବାକୁ ହେଲେ ଏହିଭଳି ମନୋଭାବ ହିଁ ଦରକାର । ତରିତ୍ତରି ଭାଷା କହିଲେ ଭାଷା ଶିଖିବୁଏ ନାହିଁ । ଜଣ୍ଠାନେସିଆର ଭାଷା ବାହାଷା ଜଣ୍ଠାନେସିଆ ଶିଖିଲାବେଳେ ମୁଁ ଏହିପରି ସେ ଭାଷାକୁ ଶିଖିଥିଲି । ଏବେ ସେ ଭାଷାକୁ ମୁଁ କହିପାରେ, ଲେଖିପାରେ ଓ ପଢ଼ିପାରେ ।

ଫୋର୍ଡ୍ ପାଉଣ୍ଡେସନଙ୍କୁ କିଏ ନ ଜାଣେ ? ସେତେବେଳେ ଭାରତରେ ତକ୍କ ଭଗଲାସ ଏନ୍ସମିଜର ଥାନ୍ତି ଫୋର୍ଡ୍ ପାଉଣ୍ଡେସନର ରିପ୍ରେଜେନ୍଱ଟେଟିଭ । ଆମ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ଏସ.କେ. ଦେକ୍କର ସେ ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ଦେଶରେ ଯେତେବୁଦ୍ଧିଏ ଓରିଏନ୍ଟେସନ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର ଥିଲା ତା'ର ଇନ୍ସ୍କ୍ରିପ୍ଟୁଟିଵ ଓ ଭାଇସପ୍ରିନ୍ସିପାଲମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେ କେତୋଟି ଫେଲୋସିପ ଦେଇଥିଲେ । ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସବୁ ଫୋର୍ଡ୍ ପାଉଣ୍ଡେସନ ଫେଲୋ ଆମେରିକା ଯାଇ ସେଠି ଅଧ୍ୟୟନ କରି ବର୍ଷକ ପରେ ଫେରିବେ । ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ଏସ.କେ. ଦେ ନିଜେ ଫେଲୋମାନଙ୍କୁ ବାଛି, କିଏ କୋଉଁଠିକି ଯିବ ତାହା ଠିକି କରୁଥାନ୍ତି । ଆମ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରର ମୁଁ ଓ ଭାଇସପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ରାଜତ୍ତରାଇ ମାରକେଲି ବହାହୋଇଥିଲୁ । ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ଏସ.କେ. ଦେ ମୋତେ ଉତ୍ତରୋପକୁ ପଠାଇବାକୁ ଚାହିଁଲେ, କିନ୍ତୁ ଏନ୍ସମିଜର କହିଲେ ଯେ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଶ ଆସିଲା ଓ ସେ ବନ୍ଧୁ ଏନ୍ସମିଜରଙ୍କୁ ରୋକଠୋକ ଜବାବ ଦେଲେ । କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଏସବୁ ଫେଲୋସିପ ଦରକାର ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଏନ୍ସମିଜର ରାଜି ହେଲେ । ଫୋର୍ଡ୍ ପାଉଣ୍ଡେସନର ଲମ୍ବ

ଇତିହାସରେ ମୁଁ ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଫେଲୋ ଯେ କି ଇତିହାସରେ ଫେଲୋସିପ୍ ନେଇ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଛି ।

ମୋର ସକ୍ଷମନେ ଅଛି ଯେଉଁଦିନ ମିନିଷ୍ଟିରୁ ମୋନିକଟ ଫେଲୋସିପ୍ ବିଷୟରେ ଚିଠି ଆସିଥିଲା, ସେ ଦିନ ରାତିରେ ମୋତେ ମୋତେ ନିଦ ହୋଇନାହିଁ । କେଶୋଳର ଜଣେ ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିଭାଗ ପରିବାରର ପିଲା ମୁଁ । ଇତିହାସର କିଏ, ମୁଁ କିଏ ? ମନେ ପଡ଼ିଲା ବୋଉର ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା - ସବୁ ପ୍ରଭୁର ଜଙ୍ଗ ।

ମିନିଷ୍ଟି ଚିଠି ଲେଖିଲା ବିଲାତର ହାଇକମିଶନ ଅପିସକୁ । ସେଠାକାର ଏହୁକେସନ୍ ଅପିସର ଶ୍ରୀ ଆର. ଏସ. ଜେମସ ମୋର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଠିକ୍ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଶେଷରେ ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ ଲକ୍ଷନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୁଁ ନଅମାସ ପଡ଼ିବି । ବାକି ତିନି ମାସରେ ମୁଁ ତେବମାର୍କରେ ଫୋକ୍ ହାଇସ୍କୁଲ ବିଷୟରେ ଓ ହଳାଶରେ ଏହୁଟେନସନ ବିଷୟରେ ତ୍ରେନିଂ ନେବି । ସେଇଥା ହେଲା । ଏହି ସବୁ ଯୋଗାଡ଼ିଯନ୍ତ୍ର କରି ମୋର ଯିବାରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ତେବି ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ଅନ୍ୟ ଫେଲୋମାନେ ଆମେରିକାରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଫେରିଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ଆମ ଭାଇସ୍ପିନ୍ଡିପାଇ ଶ୍ରୀ ରାଜୁବୁରାଇ ମାଇକେଲା । ବିନ୍ଦେରେ ଏହୁକଳଚରାଳ ପାଇନାନ୍ତ୍ର କର୍ପୋରେସନରେ ସେ ମୋର ସହକର୍ମୀ ଥିଲେ ।

୧୯୭୩ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ଶେଷରେ ମୁଁ ଲକ୍ଷନ ଯିବି । ତେଣୁ ଯିବା ଆଗରୁ କିଛି ଦିନ ଓଡ଼ିଶା ଯାଇ ବାପା ବୋଉ ଓ ବାପି, ନୁମାଙ୍କୁ ଦେଖିଆସିବାକୁ ଜଞ୍ଚାହେଲା । ତିନୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିଆସିବା କଥା । କାରଣ ସେ ତା’ର ତୃତୀୟ ସନ୍ତାର ଆଗମନର ଅପେକ୍ଷାରେ ଥାଏ ।

ମୁଁ ଜୁନ ମାସରେ ଛୁଟି ନେଇ ଓଡ଼ିଶା ଗଲି । ସମସ୍ତକୁ ଦେଖି ଆସିଲି ଓ ତିନୁ ଅନ୍ତରୁକୁ ନୁମା, ବାପିଙ୍କ ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କ ହେପାଇତରେ ରହିଲା । ମୁଁ ମହୀଶୁର ଫେରିଆସିଲି । ଦିନେ ବାପିଙ୍କ ପାଖରୁ ଲେଲିଗ୍ରାମ ପାଇଲି- ଲେଖାଥିଲା ସନ୍ତାର ଜାଣନାର୍ । ଅର୍ଥାତ୍ କାଲି ରାତିରେ ପୁଅ ହୋଇଛି । ୫ ତାରିଖ ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ ପୁଅ ହୋଇଛି । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆମ ତ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରରେ ସମସ୍ତକୁ ରସମଳାଇ ଖୁଆର ଥିଲି । ଅଛି କିଛିଦିନ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ଆସି ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାକରି ପ୍ରଥମେ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲି ଓ ଦିଲ୍ଲୀରେ ସୁରିଆ ଭାଇ (ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦୁରେଦ୍ଧ) ଘରେ ରହି, ଦିଲ୍ଲୀରୁ ବିନ୍ଦେ ଯାଇ ସେବୁ ଏଯାର ଇଣିଆ ବିମାନରେ ବସି ଗଲି ଲକ୍ଷନ । ମୋର ପ୍ରଥମ ବିମାନ ଯାତ୍ରା । ବୋଇଂ ବିମାନରେ ଆଗରୁ କେବେ ବସି ନଥିଲି । ଆମ ବିମାନ ବିନ୍ଦେରୁ କାଏରୋ, ପ୍ରାଗ୍, ପ୍ରାକ୍କପଟ ହୋଇ ଲକ୍ଷନ ଗଲା । ପ୍ରାକ୍କପଟ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଓମେଗା

କଳଣ୍ଡରେସନ୍ କ୍ଲୋନେମିଟର ୧୦୪ ତଳାର ଦେଇ ଜିଣିଲି । ଆମ ବିମାନର ନାମ ଶିଳା ନଜାପର୍ବତ । ଯେଉଁ ଏଯାର ହସ୍ତରେ ମୋର ଖୁବ ଯହୁ ନେଇଥିଲା ତାର ନାଆଁ ଶିଳା କୁଦବ ମର । ପଢକା ହୋଇ, ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ।

ବିଭାଗ ଓ ଉତ୍ସରୋଘରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ

ଆମ ବିମାନ ଲକ୍ଷନର ହିଥରୋ ଏଯାରପୋଟ୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଲା ସକାଳ ଟାରେ । ସେହିନ ହୋଇଥାଏ ଅକ୍ଷେତର ଦୁଇ ତାରିଖ ୧୯ ଡିସେମ୍ବର । ଇଣିଆ ହାଉସର ଜଣେ ମହିଳା ଜ୍ଞାନପ୍ରେସାର ଅଫିସର ହିଥ୍ୟୋରେ ମୋତେ ଦେଖାକରି ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ନେଇ ଆସିଲେ ଶିବପୋଡ଼ି ଶ୍ରୀରୂପ । ସେଠି ଥାଏ ରଣ୍ଟିଆନ ଷୁଡ଼େଶ୍ଵର ହଷେଲ । ମୋର ସେଇଠି ରହିବାର ବଦୋବସ୍ତ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ହଷେଲର ଡ୍ରାର୍ଟେନ ଇଣିଆ ହାଉସରେ ପାଇତି ହେଉଥିବା ଗାନ୍ଧୀ ଉପରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଯାଇଥିବାରୁ, ସେ ମୋତେ ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ହୋଟେଲରେ ଗୋଟିଏ ରାତି ରହିବାର ବଦୋବସ୍ତ କରାଇଦେଲେ । ମୁଁ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଇଣିଆନ ଷୁଡ଼େଶ୍ଵର ହଷେଲ ଗଲି । ଡ୍ରାର୍ଟେନ ଶ୍ରୀଯୁତ ସେନଙ୍କ ସହ ଦେଖାକରି । ସେ ମୋତେ ଦେଖି ଖୁସି ହେଲେ । କହିଲେ ଯେ ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ବୁମ ଉପର ମହିଳାରେ ସେ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବୁମଟି ରେଡ଼ି ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ କାଳି ସକାଳେ ମୁଁ ହଷେଲ ଆସିଲେ ଭଲ ହେବ । ସେ କହିଲେ ଯେ ଉତ୍ତମିତରିଟି ଅପାର ଲକ୍ଷନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟର ଅପାର ଏହୁକେସନରେ ଯାଇ ସେଠି ମୋର ଆତ୍ମମିଷନ୍ ନେଇଗଲେ ଭଲ ହେବ ।

ଆମ ହଷେଲ ରସେଲ ସ୍ଥାଯାର ଟିଜବ ଷ୍ଟେସନରୁ ଦୁଇ ମିନିଟ୍ ବାଟ । ଆମ ହଷେଲରୁ ଆମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟର ମିନିଟ୍ ବାଟ । ତେଣୁ ମୁଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟର ଯାଇ ମୋର ପ୍ରଫେସର ଶ୍ରୀମତୀ ହେଇନ୍ କୋପେନକୁ ଦେଖାକଲି । ଭାରି ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଭଦ୍ର ମହିଳା । ସେ କହିଲେ ଯେ ମୋର ଆତ୍ମମିଷନ୍ ପେପର ସବୁ ଆସିଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ କାଗଜରେ ମୁଁ ଦସ୍ତଖତ କରିଦେଇ । ବାସ ଏତିକି । ଆମ ଦେଖି ହୋଇଥିଲେ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚେତୁକରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚେତୁକରୁ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଶ୍ରୀମତୀ କୋପେନ ମୋତେ ତାଙ୍କ ଟିପାଟ୍ଟିମେଣ୍ଟର ଲୋକଚରର ଶ୍ରୀ ହାରିସନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚିତ କରାଇ ଦେଲେ । ସେ ମୋତେ ମୋର ସହପାଠୀ ଓ ସହପାଠିନୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚିତ କରାଇଦେଲେ ଓ କହିଲେ କାଳିଠାରୁ କ୍ଲାସ ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

ଆମ ସାଇରେ ଆଉ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ର ଥିଲା- କାଞ୍ଚନ ମୁଖାର୍ଜୀ । ସେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟରୁ ଆସୋସିଏର୍ଯ୍ୟ କୋର୍ସ କରି ପୁଣି ଅଢ଼ିଓ ରିଜ୍‌ଆଲ କୋର୍ସରେ ଯୋଗଦେଇଥାଏ । ଭଲ ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଂଗୀତ ଗାଏ । ଆମ କ୍ଲାସର ଅନ୍ୟମାନେ ହେଲେ-

ଇଲାଜୀ ଦୁହାନୀ (ଜମାଏକା), ଜୟସିଦ୍ଧାତ୍ମକ (ଜମାଏକା), ଶାମ କେନୀ (ଉଗାଘା), ର୍ୟ ଉଷ୍ଣରତ୍ନକୁଞ୍ଜ (ନ୍ୟାସାଲାଙ୍ଗ) ଓ ଜନ୍ମ (ବାର ବାତସ) ।

ତା'ପର ଦିନଠାରୁ କ୍ଲାସ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସବୁଦିନେ ସକାଳ ୧୦ଟାରେ କ୍ଲାସ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ପ୍ରଫେସର ଲିଉଇସ ପଡ଼ାନ୍ତି ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱ ବିଷୟରେ ଓ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଯୋଜନା ବିଷୟରେ । ତା'ପରେ ପ୍ରଫେସର କୋପ୍ଲେନ୍ ପଡ଼ାନ୍ତି ଅଢ଼ିଓ ଭିକ୍ଷୁଆଳ କମ୍ୟୁନିକେସନ୍ ବିଷୟରେ । ହାରିସନ୍ ଉପରବେଳା ପଡ଼ାନ୍ତି । ଏହିପରି ସପ୍ରାହେ କ୍ଲାସ ଚାଲିବା ପରେ ସକାଳେ ଆମେ ଅଢ଼ିଓ ଭିକ୍ଷୁଆଳରେ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ କଳ୍ପ ରେମ୍ବେଲ୍ ଷୋଯାର ପାଖରେ ଥିବା ଓଡ଼ରସିଇ ଭିକ୍ଷୁଆଳ ଏହୁସି ସେଷ୍ଟରରେ । ତଣେ ଜମ୍ବାନ ଝିଆ, ମିସକ୍ୟୁନ ଆମର କ୍ଲାସ ନେଇଲେ । ଓଡ଼ରସିଇ ଭିକ୍ଷୁଆଳ ଏହୁସି ସେଷ୍ଟରର ତିରେକ୍ତର ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ରସବ୍ରିଜର ଦିନେ ସକାଳେ ମୁଁ ନେଖିଥିବା ‘ଏ ହାତ୍ତବୁକ ଅପ ଅଢ଼ିଓ ଭିକ୍ଷୁଆଳ ଏହୁସି’ ବହିଟି ଆଣି ମୋତେ ଦେଖାଇ କହିଲେ- “ତମେ ସେଇ ମହାନ୍ତି, ଯିଏ ଏ ବହିର ଜେଖକ ?” ମୁଁ ହଁ ମାରିବାରୁ ସିଏ କହିଲେ- “ତମେ ଏଠାକୁ ଆସିବା ଆଗରୁ ତମ ବହି ଏଠାକୁ ଆସି ଯାଇଛି । ମୁଁ ଏହାକୁ ପଡ଼ିଛି । ମୋତେ ସବୁ ଭଲ ଲାଗିଛି । ଏବିଆ, ଆପ୍ରିକା ଓ ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକାର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଅତି ଉପଯୋଗୀ । ମୁଁ ତମକୁ ଅଭିନଦନ ଜଣାଉଛି ।” ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲି । ରସବ୍ରିଜର ଏଠାକୁ ଆସିବା ଆଗରୁ ଆପ୍ରିକାର ଜାମି ତିରେକ୍ତର ଅପ ଏହୁକେସନ୍ ଥିଲେ । ଅତି ଅନୁଭୂତିପନ୍ନ ଲୋକ ।

ବିଲାତର ଲୋକେ ତା' ଖାଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପା'ଛି । ୧୧ଟା ବେଳେ କପେ ତା' ନିଶ୍ଚୟ ପିଇବେ । ତା'ପରେ ଗୋଟାଏ ବେଳେ ଲାଞ୍ଚ । ଆମେ ତ ହଷ୍ଟେଲରେ ଖୁବ ହେଉଛି ବ୍ରେକପାଷ ଖାଇ ଆସୁ । ତେଣୁ ଲାଞ୍ଚରେ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ବା ପିସ ଆଖି ଚିପ୍ପେ ଖାଇ କପେ କଟି ଖାଇଦେଉ । ସେତେବେଳେ ପିସ ଆଖି ଚିପ୍ପେ ସର ଗୋଟିଏ ଘୋର ଏକ ସିଲିଂ ତିନି ପେନସରେ ମିଳୁଥିଲା । ରସେଲ୍ ଷୋଯାର ଆଖ ପାଖରେ ପ୍ରାୟ ୨୦ଟି ଛୋଟ ଇତ୍ତିଆନ୍ ରେଷ୍ଟ୍ରାଣ୍ ଅଛି । ସେଠି ଭାତ ଓ ଚିକ୍କୁଡ଼ି ମାଛ ତରକାରି ମିଳେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟକଟିର ମାଲିକ ବାଂଲାଦେଶୀ ଓ କୁକୁ ମଧ୍ୟ ବାଂଲାଦେଶର । ତମହାର ରାନ୍ଧନ୍ତି ।

ଆମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ କମ୍ୟୁନିଟି ତେଜଳପ୍ରମେଣ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଥାଏ । ଏହି ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଟି.ଆର. ବାଟେନଙ୍କ ବହି ‘କମ୍ୟୁନିଟିଜ ଆଷ୍ଟ ଦେଯାର ତେଜଳପ୍ରମେଣ’ ମୁଁ ଆଗରୁ ପଡ଼ିଥିଲି । ସେଇ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଇ.ଡ଼. କୁଇସ ରସ ଆମକୁ କମ୍ୟୁନିଟି ତେଜଳପ୍ରମେଣ ସମକ୍ରମୀୟ କେଶ ଷ୍ଟଟିସ ପଡ଼ାଇଲେ । ଆମେ ସବୁ

ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କେଶ ଷଡ଼ି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲୁ । ମୁଁ କହିଥିଲି ବରପାଳିର ପାଉଖାନା ଓ ନଳକଥ ବିଷୟରେ ।

ଗୋହାଟିର ଶ୍ରୀମତୀ ରେଣୁ ଦେବୀ ଓ କେନିଯାରୁ ଆସିଥିବା ଜାରତୀୟ ଶ୍ରୀମତୀ ବସୁମତୀ ପଟ୍ଟେଲୁ ଆମ ଇନ୍ଦ୍ରଷିତ୍ୟଚରେ ଆସୋସିଏବ୍ସିପୁ କୋର୍ପ୍ କରିବାକୁ ଆସିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ସାଇରେ ବେଶ ଦୋଷି ହୋଇଗଲା । ରେଣୁ ଦେବୀଙ୍କୁ ମୁଁ ରେଣୁଦି ବୋଲି ଡାକିବାକ ଆରମ୍ଭ କଲି ।

ଲୁହନ୍ତିରସିଟି ଅପ୍ର ଲୁହନ୍ତିଆ ବୋସାଇଟି

ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରେ ସେସନ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପରେ ବିଭିନ୍ନ ସୋସାଇଟିକୁ ଉଲ୍ଲେଖନ ହୁଏ । ଆମ ବର୍ଷ (୧୯୭୩) ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ଅଧିକ ଲକ୍ଷଣ ଇଣ୍ଡିଆ ସୋସାଇଟିକୁ ମୁଁ ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ବହା ଯାଇଥିଲି । ଏଣେ ଆମ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ହଷ୍ଟେଲର ୧୯୭୩-୭୪ ବର୍ଷ ପାଇଁ ହେଉଥିବା ଉଲ୍ଲେଖନରେ ମୁଁ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଭାବରେ ବହା ଯାଇଥିଲି । ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ହଷ୍ଟେଲର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଲକ୍ଷଣରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ହାଇକମିଶନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ସଙ୍ଗେ ସଂପର୍କ ପ୍ଲାପନ କରି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଆୟୋଜନ କରେ । ସେତେବେଳେ ହାଇକମିଶନରେ ଏତୁକେସନ୍ ଆଭିଭାବକ ଥାଣ୍ଡି ଉଚ୍ଚର ଏନ୍.ୱେ. କୁନନକର । ଆମର ହାଇକମିଶନ ଥାଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ରାଟର ଉଚ୍ଚର ଜୀବରାଜ ମେହେଜା । ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ହଂସାବେନ୍ ମେହେଜା ଜଣେ ବିଦେଶୀ ମହିଳା । ଏମାନେ ମୋ ସତ୍ତ୍ଵ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାରାୟଣ ଦେଶାଇଙ୍କ ଟିହନ୍ତି ।

ଆମ ହଷ୍ଟେଲର ପ୍ରଥମ ଫଳସନ୍ଦରେ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଆମ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କ୍ରମେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ଓ ଛଣ୍ଡା-ବିତ୍ତିଶ ସଂପର୍କ ଉପରେ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ତା'ପରେ ଗୋଟିଏ ଭୋକିରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ।

ଭାରତର ସ୍ବରୂ ପ୍ରାଚୀକୁ ଛାତ୍ରାତ୍ମ୍ରୀ ଥିଲେ ଆମ ହଷ୍ଟେଲରେ । କଳିକତାରୁ ବହୁତ ଛାତ୍ରାତ୍ମ୍ରୀ ଥିଲେ । ବମ୍ବେରୁ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରୁ ଥିଲି ଏକମାତ୍ର ମୁଁ । କଳିକତାରୁ ଦୁଇଜଣ ଛିଅ ଥିଲେ ଫରଣା ସେନ ଓ ସିପ୍ରା ରାୟ । ଫରଣା ଲକ୍ଷ୍ମନରେ ପଡ଼ା ଶେଷକରି ବି.ବି.ସି. (ରେଡ଼ିଓ)ରେ କାମ କରୁଥିଲା । ପରେ ସେଇଠି ଗୋଟିଏ ବ୍ରିଟିଶ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳୀଙ୍କୁ ବାହାହୋଇ ରହିଗଲା । ନାଁ ହେଲା ଫରଣା ଘୋରଲେ । ବି.ବି.ସି.ରୁ ବଜଳା (ରେଡ଼ିଓ) ଖବର ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ସିପ୍ରା ମୋଠାକୁ ଉପଦେଶ ନେଇ ଟେଲିଭିଜନରେ ଅଧିକା କୋର୍ଷକରି ଭାରତ ଫେରି ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଯୋଗଦେଲା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଏକଜିକ୍ୟାଟିରୁ ଜାବରେ । କଲିକତାରେ

ସେ ଆସିଥାଏ ସେପରି ତିରେକୁର ଥିଲା । କ୍ୟାନ୍ ସରରେ ଅଛି ବିଷସରେ ତା'ର
ମୁହଁୟ ହେଲା ।

ବମେର ଗୋପାଳ ଥିଲା ଆମ ହଷ୍ଟେଲର ସେକ୍ରେଟେରୀ । ଭାରି ନବଜିଆ ଲୋକ ।
ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଭଲ ସଂପର୍କ ରଖି କାମକରି ଚାଲିଯାଉଥିଲା । ଆସାମରୁ ଥିଲା
ଦେହୁରୀ । ପିଙ୍କିକୁରେ ତକ୍କରେ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲା । ତେହେରାଟା ମନ ଖୋଲା ଓ
ଆସାମିକ୍ ଆହସେଷରେ ଇଂରାଜୀ କହିଲା ବେଳେ ଭାରି ମଜା ଲାଗେ ଶୁଣିବାକୁ ।

ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରୁ, ପ୍ରକୃତରେ ବମେରୁ, ଆସିଥିଲା ଜଣେ ଅଛି ଯୁବକ ଆଇନରେ
ଏମ.୧. ପଢ଼ିବାକୁ । ତା'ଙ୍କ ନାଁ ଥିଲା ମଜଙ୍ଗାଓକର । ସବୁବେଳେ ହାତରେ ଅନ୍ଧର ବାଢ଼ି ।
ସବୁ କାମ ନିଜେ ନିଜେ କରୁଥିଲା । କେବଳ ତା' ଟାଇର ନଗ୍ଟା ପକାଇବାକୁ ମୋ
ନିକଟକୁ ଆସୁଥିଲା । ସେ ଖୁବ୍ ଭଲ ତାବଳା ବଜାଉଥିଲା ।

କଳିକତାରୁ ଆଉ ଜଣେ ମହିଳା ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଶ୍ରୀମତୀ ସୁମିତ୍ରା
ସେନଗୁପ୍ତ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଦିଦି ବୋଲି ତାଙ୍କୁଥିଲେ । ପାଟିରେ ପାଟିଏ ପଲସ ଟିଥି ।
କଥା କହିଲା ବେଳେ ଖାତରୁ ଖାତରୁ ଶୁଭେ । ଥରେ ଆମେ ଠିକ୍ କଲୁ ବସନ୍ତ ଉଷ୍ଣବ
କରିବୁ । କାଞ୍ଚନବାବୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଅଭ୍ୟାସ । ମୁଁ ଓ ମିଷ୍ରର ସେବକ ଝିଅ ରହିବ
ସେଥିରେ ସାମିଲି ହୋଇଥିଲୁ । ଗୋଟିଏ ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଂଗୀଡରେ 'ଓଗୋ' ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ
ଯେପରି ହେବାର କଥା ସେପରି ଦିଦିଙ୍କଦ୍ୱାରା ବହୁତ ଥର ଚେଷ୍ଟାକରି ମଧ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ ।
ତେଣୁ କାଞ୍ଚନ ବାବୁ କହିଲେ କି ଦିଦି, ଆପନି ଆମାଦେର ଉଗନି ପତି କେ ନିଶ୍ଚୟ ଓଗୋ
ବୋଲେ ତାକିନି । ତେବେ ଆଖନ ହଛେନା କେନ ? ଦିଦି ଲାଜରେ ମୁଣ୍ଡଟିକୁ କୁଆଁର ପୁଣି
ଗାଇଲେ । 'ଓଗୋ'ର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ସାମନ୍ୟ ଉନ୍ନତି ହୋଇଥିଲା । ଆମର ସବୁ ପରିଶ୍ରମ
ସାର୍ଥକ ହେଲା । ବସନ୍ତ ଉଷ୍ଣବ ଭାରି ଭଲ ହୋଇଥିଲା । ତକ୍କର କୁନନ୍ କର ଗୋଟିଏ
ସାର ଗର୍ଜକ ରାଷ୍ଟର ଦେଇଥିଲେ ।

ରସେଲ ଘୋୟାରରେ ଶାନ୍ତିକର ଗୋଟିଏ ପଥର ତିଆରି ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି ।
ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ଜୀବନ୍ତ । ସେଠାଙ୍କୁ ମୁଁ ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ଯାଇ ଫୁଲ ଦିଏ ଶାନ୍ତିକାଙ୍କ
ମୂର୍ଚ୍ଛିରେ । ଅନେକ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆସନ୍ତି । ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଆମେ
ହଷ୍ଟେଲରୁ କେତେଇଣ ଆସି ସେଠି 'ବୈଷ୍ଣବ ଜନ ତୋ ତେନେ କହିଏ' ଉଚ୍ଚନ୍ତି ଗାଉ ।

ଦିନେ ରସେଲ ଘୋୟାର ବସନ୍ତପରେ ମୁଁ ଲାଇନ୍ଦରେ ଠିଆହୋଇଛି । ସେଠୁ
ପିକାତିଲୁ ସର୍କରୀ ଯିବାପାଇଁ । ଦେଖିଲି ମୋ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ବ୍ରିଟେନ୍ର ପୂର୍ବତନ
ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ହାରୋଲଡ୍ ମାକମିଲାନ୍ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଲି । ସେ

ଠିଆ ହୋଇ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବସୁ ଆସିଲାରୁ ଚାଲିଗଲେ । ଆମ ଦେଶରେ ଏହା ହୋଇନଥାନ୍ତା ।

ମୁଁ ମୋର ଫେଳୋସିପରୁ ପାଇଥିବା ସବୁ ତଳାର ଆମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ଥିବା ବରକ୍ଳେ ବ୍ୟାକରେ ଜମା କରି ଦେଇଥିଲି । ପ୍ରତି ଶନିବାର ସକାଳେ ମୁଁ କିଛି ପାଉଣ୍ଡ ଉଠାଏ ହସ୍ତେଲରେ ଦେବାପାଇଁ ଓ ମୋର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ । ବଲକ୍ଳେ ବ୍ୟାକଟା ଆମ ଇନିଜରସିଟିରେ ଥିବା ମେନ୍ ବ୍ୟାଞ୍ଜର ଗୋଟିଏ ଏକଟେନେସନ୍ କାଉଷର ଓ ଏହା ମଧ୍ୟ ରସ୍ତେଲ ସ୍ଥାଯୀରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ମୁଁ ମୋ ଚେକଟି ଦିଏ କାଉଷରରେ । ବସିଥିବା ଝିଅଟି ମୋଠାକୁ ଚେକ ନିଏ, ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଏ । ଚେକରେ ଥିବା ମୋ ଦସ୍ତଖତକୁ ଅନାଏ । ତା'ପରେ ତ୍ରୁଯର ଖୋଲି ମୋତେ ଚେକରେ ଲେଖାଥିବା କେତୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ନୋଟ୍ ଦେଇଦିଏ । ଦିନେ ମୁଁ ସେ ଝିଅଟିକୁ ପଚାରିଲି, ଆଛା ଆପଣ ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଉଛନ୍ତି, ଚେକରେ ଲେଖାହୋଇଥିବା ପାଉଣ୍ଡର ପରିମାଣ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ପକାଉଛନ୍ତି, ମୋ ଦସ୍ତଖତ ଦେଖି ମୋତେ ପାଉଣ୍ଡ ନୋଟ୍ ଦେଇଦେଉଛନ୍ତି । ଆପଣ ତ ମୋ ଆକାଉଷ ଦେଖୁନାହାନ୍ତି, କିପରି ଜାଣୁଛନ୍ତି ମୋର ଏତକ ପାଉଣ୍ଡ ଅଛି କି ନାହିଁ ? ସେ ଝିଅଟି ହସିଲା ଓ ଜବାବ ଦେଲା- “ଏ ଦେଶରେ ଶତକତା ୧୯ ଭାଗ ଲୋକ ସଜୋର । ତେଣୁ ୧ ଭାଗ ଅସାଧୁ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରାଇବି କାହିଁକି ?” ଚମକ୍ରାର ଲଜ୍ଜିକ । ଆମ ଦେଶରେ ଏହା କାମ କରିବ ନାହିଁ । ଆକାଉଷରେ ଟଙ୍କା ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଅତି କମରେ ଅଧିକାରୀ ଠିଆ ହେବାକୁ ପଢ଼ିବ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ।

ସେହି ସୁନ୍ଦରୀ କୁନ୍ଦନ ମଳ

ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଅକ୍ଷୁଫୋର୍ଡ ସ୍କ୍ରୀରେ ବୁଲ୍ଲବୁଲ୍ଲ ଦେଖାହେଲା ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରୀ ଭାରତୀୟ ଝିଅ ସାଜରେ । ମୁଁ ଚିହ୍ନିପାରି ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି ଆପଣ ମିସ୍ କୁନ୍ଦନ ମଳ ତ ? ଆପଣ ଅକ୍ଷୁବର ପହିଲାରେ ବୟସରୁ ଲକ୍ଷ୍ମନ ଆସୁଥିବା ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆ ବିମାନ ‘ନିଜା ପର୍ବତ’ରେ ନଥିଲେ କି ? ସେ ହସିଲେ ଓ ଜବାବ ଦେଲେ ଆପଣ ଏଠି କ’ଣ କରୁଛନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କର ତ କୌଣସି ପୂଲିସ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ କାମ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ତାପରେ ଆମେ ଯାଇ ପାଖ ରେଣ୍ଟରାଷ୍ଟରେ କଟି ଖାଇଲୁ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପରେ ସାଜରେ ନେଇ ଚିରବରେ ବସାଇ ଦେଲି ।

ଲକ୍ଷ୍ମନ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋର ବେଶିକିଛି କୁଗାପଟା ନଥିଲା । ତେଣୁ ମୋତେ ପୋଷାକ ପତ୍ର କିଣିବା ପାଇଁ ପାଇଥିବା ୩୪ ପାଉଣ୍ଡରେ ପୋଷାକପତ୍ର କିଣିଲି । ସି.ଆଷ.ଏ. ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ସ୍କେରରେ ଶକ୍ତାରେ ପୋଷାକପତ୍ର ମିଳେ । ସେଇଠାକୁ କିଣିଲି । କିଛି ପୋଷାକ ମାର୍କ ଆଣ ସେନସରରୁ ମଧ୍ୟ କିଣିଲି ।

ଲକ୍ଷନରେ ଯେହିକି ଦେଖିବାର ଅଛି ଲକ୍ଷନ ବାହାରେ ତା'ଠାରୁ ବେଶି ଅଛି । ଥରେ ଆମ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ସେଶାଳ ବସୁ ଭଡ଼ାକରି ଗରୁ ସେବୁପିଅରଙ୍କ ଜନ୍ମପାନ ଦେଖିବାକୁ । ଲକ୍ଷନ ଛାଡ଼ିଲା ବେଳେ ବେଶ ଚକଚକିଆ ଖରା ପଡ଼ିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଅଛ ସମୟ ପରେ ବର୍ଷାହୋଇ ବରପ ପଡ଼ିବା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ତେବେ ଆମେ ସେଠି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ପାଗ ଭଲ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଆମେ ବୁଲାବୁଲି କରି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଫେରିଆସିଲୁ ।

ଲେକ୍ ଡିସ୍ଟ୍ରିକ୍ ଦେଖିବାକୁ ଯିବାବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଦଶା ହୋଇଥିଲା । ଝଂଲକ୍ଷର ଲେକ୍ ଡିସ୍ଟ୍ରିକ୍ଟରେ ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ଛୋଟ ବଡ଼ ଲେକ୍ (ହ୍ରଦ) ଅଛି । ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ଛବି ପରି । ଏପରୁ ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନେୟର ସବୁଠାରୁ ସୁନ୍ଦର । ଆମେ ଗୋଟିଏ ସେଶାଳ ବସୁ ଭଡ଼ା କରି ଗରୁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ କ୍ୟାମେରା । ଲକ୍ଷନ ଛାଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ସକାଳର ଚକକିଆ ଖରା । ଲେକ୍ ଡିସ୍ଟ୍ରିକ୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ବର୍ଷା ଓ ତା' ସାଇକ୍ଲୁ ବରପ । ଆଉ ଦେଖିବୁ କ'ଣ ? ବସର କଣ୍ଠକରଙ୍କ କମେଣ୍ଟରିକୁ ଶୁଣି ଶୁଣି ଫେରି ଆସିଲୁ । ଆଉ ଯିବାର ସୁଯୋଗ ହୋଇନାହିଁ ।

ବିଲାଦରେ ଦୁଇ ବନ୍ଦୁ ଦେଖାହେଲେ ଆଗେ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି ପାଗ ବିଷୟରେ । ବିଲାଦର ପାଗର କିଛି ଠିକ୍ ଠିକଣା ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ଯେ ଝିପ୍ ଝିପ୍ ବର୍ଷା ହୋଇ ବରପରୁ ଛିଥି ହୋଇପଡ଼ିବ କହି ହେବ ନାହିଁ ।

ଆମ ହଷ୍ଟେଲର ଜଣେ କେଯାରଟେକର ବୁଢ଼ୀ ଥା'ତି । ତାଙ୍କ ନାଁ ମିସ୍ ଉଇଲିଅମୟ । ଆମର ଖିଆପିଆ କଥା ତ ବୁଝନ୍ତି । ଆମେ ଲକ୍ଷନର ଶୀତ ସାଇରେ ଯୁଦ୍ଧିବାକୁ ଠିକ୍ ପୋଷାକପତ୍ର ପିଣ୍ଡିଲୁ କି ନାହିଁ ତା' ବି ଦେଖନ୍ତି । ବାହାରକୁ ଗଲେ ସବୁବେଳେ ଟୋପି ପିଣ୍ଡିବାକୁ ହୁଏ । ବଡ଼ ବର୍ଷା ନ ହେଉଥିବାରୁ ମୁଁ ଛତା ନିଏ ନାହିଁ । ଅନେକ ପିଲା ଛତା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଲକ୍ଷନରେ ସେପରି ଛତା ମିଳେ, ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ସେପରି ମିଳେ ନାହିଁ । ଝାମାନେ ଫୋଲୁଂ ଛତା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପୁଅମାନେ ସିଧାଛତା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଓଭର କୋଟି ଓ ଫେଲର ହ୍ୟାର ସାଇକ୍ଲୁ ଛତାଟା ବେଶ ଭଲ ଦେଖାଯାଏ ।

ଲକ୍ଷନରେ କିଏ କିପରି ବେଶ ପିଣ୍ଡିଲି ସେଥିରୁ ତା'ର ବେରସା କ'ଣ ଜାଣିଦେବ । ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରଫେସରମାନେ ଗ୍ରେ ଫ୍ଲାନେଲର ପ୍ୟାଣ ସାଇକ୍ଲୁ ବିଭୁ କୋଟି ପିଣ୍ଡତି । ମୁଣ୍ଡରେ ଫେଲୁ ହ୍ୟାର । ବିଜିନେସ୍ ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ, ବ୍ୟାକ ଅଫିସର ଓ ସରକାରୀ ଅଫିସର ସମସ୍ତେ ଥିପିସ୍ ସୁର ପିଣ୍ଡତି । ମୁଣ୍ଡରେ ଫେଲୁ ହ୍ୟାର ଓ ହାତରେ ଛତା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଚମଡ଼ା ବ୍ରିପ୍ କେସ ।

ଲକ୍ଷନରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଅଛଦିନ ପରେ ମୁଁ ଓଳେସ ହିଟନର ବୁଝକ ଦେଖି ସେଠାକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ସେକେଣ ହାଣ୍ଡି ଜର୍ମାନ କ୍ୟାମେରା କିଶିଥିଲି । ସେ କ୍ୟାମେରା ନାଁ ଥିଲା ‘ଏଡ଼ିକ୍ରା’ ଓ ତାହା ସିଙ୍ଗଲ୍ ଲେନ୍ସ ରିଫ୍ଲେକ୍ସ କ୍ୟାମେରା । ୩୦ ପାଉଣ୍ଡ ପଢ଼ିଥିଲା । କ୍ୟାମେରା କିଶିବା ଆଗରୁ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ପେପର ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପେପରର ଶୀର୍ଷକ ଥିଲା ମୋ ଅଢ଼ିଓ ରିକ୍ଲୁଆଲ କୋର୍ସ ପାଇଁ କିପରି ଓ କେଉଁ କ୍ୟାମେରା କିଶିବି ? ସେ ପେପରଟି ଲେଖିବା ପାଇଁ ମୋତେ ବେଶ ସମୟ ଲାଗିଥିଲା । ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ପଟେ ଦୋକାନକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ଓ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କ୍ୟାମେରା କ୍ୟାଟଳର ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଥୁଳେସ ହିଟନ ଓ ଡିକ୍ରନ ଭଲି ବଡ଼ ବଡ଼ ପଟେ ଦୋକାନରେ କିଛି ସମୟ କଟାଇବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ଘିର କଲି ଯେ ମୋ କାମ ପାଇଁ ୩୫ ମି.ମି. କ୍ୟାମେରା ଦରକାର ଓ ଏହା ସିଙ୍ଗଲ୍ ଲେନ୍ସ ରିଫ୍ଲେକ୍ସ ହୋଇଥିବା ଉଚିତ । ତାପରେ ଲକ୍ଷନ ମାର୍କେଟରେ ମିଳୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟକଟି ସିଙ୍ଗଲ୍ ଲେନ୍ସ ରିଫ୍ଲେକ୍ସ କ୍ୟାମେରା ବିଷୟରେ ଲେଖିଲି । ଶେଷକୁ ଏଡ଼ିକ୍ରା କିଶିବାକୁ ଘିର କଲି । କିଶିଲାବେଳେ ଏଥିରେ ସାମାନ୍ୟ ତିଫେନ୍ ଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଥୁଳେସ ହିଟନ ପଣ୍ଡିମ ଜର୍ମାନୀରେ ଥିବା ଏହାର ଫାକ୍ଟ୍ରିକୁ ପଠାଇ ପୂରାପୂରି ଓ ଭରାଇଲୁ କରି ମୋତେ ଦେଲେ । କ୍ୟାମେରାର ଗୋଟିଏ ଏଭରରେଡ଼ି ଚମଡ଼ା ଖୋଲ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଲେନ୍ସ ଥିଲା ଏସ / ୨.୮ -୪୪୬ମ. ଏମ. ଅର୍ଥାତ ଲେନ୍ସର ଫୋକାଲ ଲେଜଥ ଥିଲା ୪୪ ମିଲିମିଟର ଓ ଏହାର ଆପରଚର ଅତି ବେଶିରେ ୨.୮ ପର୍ୟେନ୍ ଖୋଲିବ ଓ ଅତି କମରେ ୧୧ ପର୍ୟେନ୍ ଖୋଲିବ । ସଜର ସିର୍ଟ ଥିଲା ବି, ୧/୨, ୧/୮, ୧/୧୫, ୧/୩୦, ୧/୭୦, ୧/୧୨୪, ୧/୭୦୦ ଓ ୧/୪୦୦ । ଫ୍ଲାସ ସିଂକ୍ରୋନାଇଜେସନ୍ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । କ୍ୟାମେରା ସାଇକ୍ଲ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲାସ ଗନ୍ ମଧ୍ୟ କିଶିଲି । ମୋର ସବୁ ପଟୋଗ୍ରାଫିକ କାମ ଏଥିରେ ହୋଇଯାଉଥିଲା ।

ବଡ଼ଦିନ ବେଳେ ଲକ୍ଷନର ଅକ୍ଷପୋର୍ଡ ସ୍କ୍ରିବ୍ ଆଲୋକ ମାଳାରେ ସଜାହୁଁଏ । ପିକାଡ଼ିଲି ସର୍କର୍ସ ମଧ୍ୟ । କୋଡ଼ାକ କମ୍ପାନୀ ଗୋଟିଏ କାର୍ଡ ଛାପି ବାଣେ । ସେ କାର୍ଡରେ ଆଲୋକମାଳାର ପଟେ କିପରି ଭାବରେ ନିଆୟାଇ ପାରିବ ତାର ହିସାବ କିତାବ ଥାଏ ।

ବ୍ରିଟିଶ ପୋଷ ଅଫିସ ମଧ୍ୟ ନାନା ମାଧ୍ୟମ ଜରିଆରେ ପ୍ରଚାର କରେ କିପରି ଲପାପା, ଏଯାର ଲେଟର ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟମାସ କାର୍ଡ ପାଇଁ ତାକ ଟିକଟ ବେଶି ବିକ୍ରି ହେବ । ସେ ବର୍ଷ ବ୍ରିଟିଶ ପୋଷ ଅଫିସ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପୋଷର ଟିକାଇନ କମିଟିସନ୍ ବିଷୟରେ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ରୂପ ଏଥିରେ ଭାଗନେଇ ପାରିବେ । ଯାହାର ପୋଷର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହେବ, ତାକୁ ୪୦ ପାଉଣ୍ଡ ପୁରସ୍କାର ମିଲିବ ।

ଏ କମିଟିସନ୍ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆସି ଆମ କ୍ଲାସରେ ଜହିଲି ଓ ମିଥେସ୍ କୋଷେନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଆଲୋଚନା କଲି । ମିଥେସ୍ କୋଷେନ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ଆମକୁ ଅନୁମତି ଦେଇ ଉପାହିତ କଲେ । ଆମ କ୍ଲାସରେ କେହି ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ଠିକ୍ କଲୁ ଯେ ଆମେ ଫଟୋଗ୍ରାଫିକ୍ ପୋଷ୍ଟର କରିବୁ । ପ୍ଲାନିଂ ଚାଲିଲା । ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ପୋଷ୍ଟରର ସାଇଜ ୧୦/୧୨ ଲଞ୍ଚ ହେବ । ଉପର ଭାଗରେ ଭିଜୁଆଳ ରହିବ ଓ ତଳେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଷ୍ଟରେ ସ୍ଲୋଗାନ ରହିବ । ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ ଆସତା ଶନିବାର ଓ ରବିବାରରେ ଫଟୋନିଆ କାମ ସରିବ ।

ତେଣୁ ମୋ ଏଡ଼ିକ୍ରା କ୍ୟାମୋରାରେ ମୁଁ ସ୍ଲାଇଟ୍ ନେବାପାଇଁ ରଙ୍ଗାନ୍ କୋଡ଼ାକ ପିଲମ୍ ଲୋଡ଼ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲି । ସେ ଶନିବାର ଦିନ ପାଗ ଭଲ ହୋଇଥାଏ । ଅତି ଚକଚକିଆ ଖରା ନୁହେଁକି ଅତି କୋହଲା ପାଗ ନୁହେଁ । ଏଭଳି ଆକୁଆରେ ଚେହେରା ଉପରେ ଛାଇ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ଓ ଯାହାର ଫଟୋ ନେବାକୁ ଚାହିଁବି ସେ କ୍ୟାମୋରା ଆଡ଼କୁ ଅନେଇଁ ପାରିବେ ।

‘କିଏ ଜଣେ କେଉଁଠି ଆପଣଙ୍କ ଚିଠିର ଅପେକ୍ଷାରେ’

ବିଲାହର ସରରେ(surrey) କାଉଣ୍ଟି ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମନରୁ ବେଶ ପାଖ । ଟିଉବରେ ଯାଇ କ୍ୟାମୋରା କାଷରେ ପକାଇ ଚାଲିଲି । ଅଛବାଟ ଗଲାପରେ ଦେଖିଲି ଯେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧା ଠିଆହୋଇ ଗୋଟିଏ ଏଯାର ଲେଟର ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ମୁହଁରେ ଆନନ୍ଦର ଛାଇ । ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ବୟସ ଜଣାଇଦିଏ କପାଳରେ ଥିବା ଗାର ସବୁ । କ୍ୟାମୋରା ଫୋକସ କରି ବିରିନ୍ ସରର ସିଡ଼ି ଓ ଆପରଚର କମିନେସନରେ ୪/୫ଟି ଫଟୋ ନେଇଗଲି । କ୍ୟାମୋରାରେ ଥିବା ବାକି ପିଲିରେ ସରରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ସବୁ ନେଇ ଲକ୍ଷନ ଫେରିଆସି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ପ୍ରୋସେସ କରିବାକୁ ଦେଇଦେଲି । ରବିବାର ସଂଧାରେ ସ୍ଲାଇଟ୍ ସବୁ ପାଇଗଲି ।

ସବୁଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଲାଇଟ୍ ଚମକାର ହୋଇଥିଲା । ସ୍ଲାଇଟ୍ ଭିରାଅରରେ ଦେଖିଲି । ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ସ୍ଲାଇଟ୍ରୁ ଗୋଟିଏ ବାହିଲି । ଭିରାଅରରେ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ସ୍ଲୋଗାନ ମନକୁ ଆପେ ଆପେ ଆସିଗଲା, “ସମଜଆନ ସମହେଯାର ଥ୍ରୀଷ୍ୱର ଏ ଲେଟର ପ୍ରମ ଇର” ଓଡ଼ିଆରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ହେବ କିଏ ଜଣେ କେଉଁଠି ଆପଣଙ୍କ ଚିଠିର ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ । ଏଥିରେ ସିଧା ପ୍ରଚାର ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଭିଜୁଆଳ ଓ ସ୍ଲୋଗାନ ମିଶି ବାର୍ତ୍ତାଟିକୁ ଠିକ୍ ଲୋକଙ୍କ ମନଲାଖି କରିପାରିଛନ୍ତି ।

ସୋମବାର ଦିନ କ୍ଲାସରେ ମିଥେସ୍ କୋଷେନ ଓ ମିଷ୍ଟର ହାରିସନଙ୍କ ଉପଯିତିରେ ସେ ସ୍ଲାଇଡ଼ିଟିକୁ ପ୍ରୋକେକ୍ଟ କରାଗଲା ଓ ମୁଁ ସ୍ଲୋଗାନଟି ପଢ଼ିଲି । ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହୋଇ

ମୋ ସାଇତ୍ ଓ ସ୍ନୋଗାନକୁ ବାଛିଲେ । ଆମ ଶୁଣ ତରଫରୁ ବ୍ରିଟିଶ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସକୁ ପଠାଗଲା । ସେ ୫୦ ପାଉଁ ଆମରି କପାଳରେ ଥିଲା । ସାରା କ୍ଲାସ ସେଥିରେ ସୂଚନାଗୁଡ଼ର ଏହିବବରା ସହର ଦେଖି ଆସିଲୁ ।

ବ୍ରିଟିଶ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ ସେ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କତାରୁ ଅନୁମତି ଆଣି ୧୦:୧୨ ରଞ୍ଜ ସାଇକରେ ପୋଷ୍ଟର ଛାପିଲେ । ସବୁଆଡ଼େ ଅର୍ଥାତ୍ ବସ୍ତାଗୁଡ଼ରେ, ତାକ୍କରେ, ରେଳ ଷେସନରେ ଓ ଟିଉବ ଷେସନରେ ସେ ପୋଷ୍ଟର ମରାହେଲା । ପୋଷ୍ଟର ତଳେ ଆମକୁ ବାଇଲାଇନ୍ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ବାଇଲାଇନ୍ରେ ଲେଖାଥିଲା “ତିଜାଇନ୍ଦ୍ର ବାଇ ଅଢ଼ିଓ ଭିକୁଆଲ ଶୁଣ, ଇଉନିରଚ୍ଚିଟି ଅଟ ଲଣ୍ଠନ ଉନ୍ଦିତ୍ତୁୟର ଅଟ ଏହୁକେସନ ।”

ଲଣ୍ଠନର ଆଖପାଖ ପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ କିପରି ପଡ଼ାହୁଏ, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଅରିଷ୍ଟା ହାସନ କରିବାକୁ ହେଲା । ତେଣୁ ସପ୍ତାହକୁ ଦିନେ ଆମେ ସ୍କୁଲ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । ସ୍କୁଲ ସବୁ ଭାରି ପରିଷାର ପରିଛନ୍ । ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁ ସ୍କୁଲରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଲାଇବ୍ରେରି ଅଛି । ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କର ମନ ମୁଢାବକ ଜିନିଷ ପତ୍ର ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଘର ଅଛି । ଏଠି ନାନା ରକମର ଯତ୍ନପାତ୍ର, ରଙ୍ଗୀନ କାଗଜ, ଅଠା ଓ କ୍ରାଫ୍ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ଥାଏ । ସ୍କୁଲର ସବୁଠାରୁ ଅରିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ସବୁଠାରୁ ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କୁ ପଡ଼ାନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ବେଳେ ଭଲ କରି ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ମୋତେ ଥରେ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲରେ କିଛି କହିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରାଗଲା । ମୁଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ଓ ମୌଳିକ ସ୍କୁଲ ବିଷୟରେ କିଛି କହିଲି । ପିଲାମାନେ ଠିକ୍ ବୁଝିପାରିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ସବୁ ପିଲାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା ।

ଅକ୍ଷପୋଡ଼ ଓ କେମ୍ବିଜ୍ ସହର ଦୁଇଟି ସେଠାକାର ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଲାଗି ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଲଣ୍ଠନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଠାରୁ ଏକଦମ ଅଳଗା । ଏ ଦୁଇଟି ସହର ଭାରି ସୁନ୍ଦର ।

ଆଉଦିନେ ଗଲି ରିଡ଼ିଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦେଖିବାକୁ । ଏଠି ଗୋଟିଏ ଏକଟେନେସନ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅଛି । ତେଣୁ ଏଠି ସାରାଦିନ କଟିଗଲା । ମୋ ସାଇରେ ଲଣ୍ଠନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କମ୍ୟୁନିଟି ତେଲେପମେଣ୍ଟ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଇ.ଡ଼. କଲିନିରସ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠି ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ବସି ଆଲୋଚନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଡେରସିଜ ଭିକୁଆଲ ଏହିସ ସେଣର (ଓରାକ)ର ତିରେକୁର ମିଷ୍ଟର ରସବ୍ରିଜର ତାଙ୍କ ପତ୍ରିକା ଓତାକୁ ବୁଲେଟିନରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ଲେଖା

ଛପାଇଥିଲେ । ସେଥିରେ ବରପାଳିର ପମ୍ କୁଆ ଓ ପାଇଖାନା ବିଷୟ ଲେଖାଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଲେଖା ଜରିଆରେ ବିଲାଦର ଶିକ୍ଷା ଜଗତରେ ମୁଁ ବେଶ ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲି । ଏହି ସକାଶେ ମୋତେ ଆଠ ପାଉଣ୍ଡ ମିଳିଥିଲା । ସେଥିରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଫୋଲଡ଼ିଂ ସ୍ଲାଇଡ୍ ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ଟର କିଣିଥିଲି । ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ଟର କହୁତ କାମରେ ଲାଗିଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ବି ଲାଗୁଛି ।

ରିଡ଼ିଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସାରାଦିନ କଟାଇ ଆମେ ଲଣ୍ଠନ ଫେରି ଆସିଥିଲୁ । ତା'ପର ଦିନ ମୋତେ ଆମ କ୍ଲାସରେ ରିଂଡ଼ି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି ଆଲୋଚନାରେ ପ୍ରଫେସର ଲୁଇସ୍ ଓ ପ୍ରଫେସର କୋପ୍ରେନ୍ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ ।

୪୦ ଓଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ାହୁଏ

ଆମ ଜନସ୍ମିତ୍ୟୁଗ ସାମନାରେ ଅଛି ସ୍କୁଲ ଅଥ ଓରିଏଣ୍ଟାଲ ଆଶ୍ରମ ଆପ୍ରିକାନ୍ ଶତିଜ୍ (୧୯.୩.୬.୧୯.) । ଏଠି ଓଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ାହୁଏ । ପୁଅଥିବାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଦିନେ ସେଠାକାର ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଫେସର ମୋତେ ଟେଲିଫୋନରେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଟି ଖାଇବାକୁ । ସେଦିନ ୧୧ଟା ବେଳେ ଆମର କ୍ଲାସ ନଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ୍ କଲି ଓ ଦିହେଁ ବସି କଟି ଖାଇଲା ବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ବିଷୟରେ ବହୁତ କଥା ଆଲୋଚନା କଲୁ । ବିଶେଷତଃ ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତ ଓ ଚେତନ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେଉ ହେଉ ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ ଆହ୍ଲା କୁହକୁ ତ, ଅନାଦି ଓ ଅନନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ତପାତ କ'ଣ ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଅନାଦି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଯାହାର ଆଦି ବା ଆରମ୍ଭ ନାହିଁ । 'ଅନନ୍ତ' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଲା ଯାହାର ଅତ ଅଥବା ଶେଷ ନାହିଁ । ସେ ତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ କଥାଟା ଯେତିକି ଭଲ ଲାଗିଲା ଅନାଦି ଓ ଅନନ୍ତ ପଛରେ ଥିବା ବିରାଟ ଦର୍ଶନ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ଆହୁରି ବେଶି ଭଲ ଲାଗିଲା । ସେ କହିଲେ ଯେ ସେ ବହୁତ ଥର ଓଡ଼ିଶା ଆସିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଇଲି ପୁଣିଥିରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିବାକୁ, ତାହାହେଲେ ସେ ଓ ମୁଁ ସାଙ୍ଗହୋଇ ତୁଳିବା ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ସବୁ ଦେଖିବା । ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇନାହିଁ ।

ଆମେ ଜନସ୍ମିତ୍ୟୁଗ ତରଫରୁ ସ୍କୁଲାଣ୍ଡର ଏହିନ୍ଦରା ସହର ବୁଲି ଦେଖି ଆସିଥିଲୁ । ଏଥର ଆମ ହଷ୍ଟେଲ ତରଫରୁ ଆମେ ଗ୍ଲ୍ୟାସଗୋ ଗଲୁ । ଲଣ୍ଠନ ଛାତ୍ରିବାର କିଛି ସମୟ ପରେ ଦେଖିଲୁ ଗୋଟିଏ କାଳିଆ ବିଲେଇ ରାଷ୍ଟ୍ରା ପାରିହେଲା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ତ୍ରାଇଭର ବସଟିକୁ ଅଟକାଇଲା । ପଛକୁ ନେଲା ଓ ପୁଣି ଚଲାଇଲା । ଏଠି ମଧ୍ୟ ସେହି କୁସଂସ୍କାର ! ମୋତେ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ମୁଁ ପରେ ତ୍ରାଇଭରକୁ ପଚାରିଲି । ସେ ତା ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ କହିଲା ଯେ କାଳିଆ ବିଲେଇ

ରାସ୍ତା ପାରିଛେବା ଗୋଟିଏ ଅଶୁଭ ସଂକେତ । ଯୋଉ ତ୍ରାଜତରମାନେ ଗାଡ଼ିକୁ ନ ଅଟକାଇ ଓ କିଛି ହାତ ପଛକୁ ନ ନେଇ ପୁଣି ଚଲାଇଛନ୍ତି ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଦୁର୍ଘଟଣାର ସମ୍ବୂଧନ ହୋଇଛନ୍ତି ଓ କେତେକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଛନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ଅଭୁତ ଦୁନିଆଁ । କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଭାରତ କାହିଁକି, ବିଳାଦୂରେ ମଧ୍ୟ ଏଇଲି କୁସଂସ୍କାର ମଣିଷ ମନରେ ଜମାଟବାନ୍ତି ରହିଛି ।

ଆମେ ସକାଳେ ଘ୍ରାସଗୋରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଘ୍ରାସଗୋ ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷା ନଗରୀ । ଏହିନବରା ଭକ୍ତି ଏତେ ସୁନ୍ଦର ହୁହେଁ । ଘ୍ରାସଗୋ ଛାଡ଼ିଲୁ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଓ ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ଲଣ୍ଠନରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ।

ସସେକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତ୍ରାଜଟର ସହର । ତ୍ରାଜଟନ୍ଦରେ ଅଛି ଉତ୍ତନିରଗିରିଟି ଥିଲୁ ସସେକ୍ଷର ଉତ୍ତନିରିତ୍ୟର ଅଧି ତେଜଲପମେଷ ଷତ୍ରୁଗ୍ରହିତ । ଏଠାକୁ ମୁଁ ଏକାଟିଆ ଯାଇଥିଲି ଦିନେ । ଏଠି ପ୍ରଫେସର ହରବୋଲୁ ଗ୍ରୀନଙ୍କ ସହ ସାକ୍ଷାତ କଲି । ଉତ୍ତନିରିତ୍ୟର ଅଧି ତେଜଲପମେଷ ଷତ୍ରୁଗ୍ରହରେ ଢୁଡ଼ୀୟ ବିଶ୍ଵ ଦେଶମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରାଯାଏ । ଭାରତର ଅର୍ଥନୀତି ଓ ବିକାଶମୂଳକ ଯୋଜନା ବିଷୟରେ ବହୁତ ତଥ୍ୟ ଓ ବହି ଏଠି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି । ପରେ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ପୁଣି ପ୍ରଫେସର ଗ୍ରୀନଙ୍କ ସହ ତାଆନିଆର ତାର-ଏସ-ସାଲାମ୍‌ରେ ଦେଖାହୋଇଥିଲା । ତ୍ରାଜଟନ୍ଦରୁ ଲଣ୍ଠନକୁ ବହୁତ ନନ୍ଦପ ପାଞ୍ଚ ତ୍ରୈନ୍ ଅଛି । ଚାଲିଶ ମିନିଟ୍‌ରେ ଲଣ୍ଠନ ପହଞ୍ଚି ହୁଏ । ଆମର ଲୋକଚରର ମିଷ୍ଟରେ ହ୍ୟାରିସନ ଏଇଠି ରହନ୍ତି ।

ମୋର ଇଚ୍ଛାଥିଲା ବଡ଼ଦିନ ଛୁଟିରେ ଜର୍ମାନୀ ବୁଲିଯିବାକୁ । ମୋର ଅପିସିଆଲ ପାସପୋର୍ଟରେ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଯାଇ ଦର୍ଶନୀୟ ଯ୍ୟାନ ଦେଖିବାରେ ଓ ସେ ଦେଶର ଭିଷା ମିକିବାରେ ଅସୁବିଧା ହେଲା । ତେଣୁ ମୋ ଅପିସିଆଲ ପାସପୋର୍ଟକୁ ଆମ ହାଇକମିଶନଙ୍କ କନସୁଲାର ଅପିସରେ ଡିପୋଜିଟ କଲି ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନ ମାସିଆ ପାସପୋର୍ଟ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରି ଦିନେକରେ ପାଇଗଲି । ତା'ପରେ ଜର୍ମାନୀର ଏମବାସିକୁ ଯାଇ ଭିଷା ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି । ବାଟରେ ବେଳଜିୟମ ବାଟେ ରେଳରେ ଯିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ବେଳଜିୟମର ଭିଷା ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଡ଼ କଲି । ତା'ପରେ ମୋ ବ୍ୟାଙ୍ଗରୁ ପାଉଣ୍ଡ ଉଠାଇ ଥସକୁକ ତ୍ରାଜଲରସ ଚେକ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଜର୍ମାନୀ ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲି ।

ଦୃଢ଼ୀୟ ବିଶ୍ୱୟୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ମୁଁ ତେଣୁକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ୁଥିଲି । ଜର୍ମାନୀ ଓ ଜର୍ମାନମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆନ୍ଦମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଭୁଲ ଓ ଖରାପ ଧାରଣା ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଲଣ୍ଠନର ଭିକ୍ଷେପନରେ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲି । ତୋରରେ ଓହ୍ଲାଇ ଚାପ ଉଜାରେ ଆମେ ଇଂଲିଶ ବ୍ୟାନେଲ ପାରିହୋଇ ସେପାରିଗେ ପୁଣି ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲୁ । ତାପରେ

ବେଳକିମନ ଜିତର ଦେଇ ଆମ ତ୍ରେନ ଚାଲିଲା ଓ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲା ପଣ୍ଡିମ ଜର୍ମାନୀର ପ୍ରାକପଟ ଏ. ଏମ. ସେସନରେ । ମୁଁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତର ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିଲି ।

ମୁଁ ଲଣ୍ଠନ ଛାଡ଼ିବା ଆଗରୁ ମୋର ଏଢ଼ିକ୍କା କ୍ୟାମେରାକୁ ବିକ୍ରି କରି ଦେଇଥିଲି । କାରଣ ଜର୍ମାନୀରୁ ଗୋଟିଏ ଏକଜାକଟ୍ କ୍ୟାମେରା କିଣିବା ମୋର ଉତ୍ତାଧିଲା । ଏକଜାକଟା ହେଉଛି ପୃଥିବୀର ପ୍ରଥମ ନାୟମ ମି. ମି ସିଙ୍ଗଲ୍ ଲେନ୍ ରିପଲେକ୍ କ୍ୟାମେରା । ଏହା ପୂର୍ବ ଜର୍ମାନୀର ତ୍ରେସତ୍ତେନ ସହରରେ ଦିଆରି ।

ପ୍ରାନ୍ତକପଟ୍ ସେସନ ସାମନାରେ ହେଉଛି କାଇଜର ଶ୍ରାସସେ । ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ ଶ୍ରାସସେର ଅର୍ଥ ରାଷ୍ଟ୍ରା । ଝଂରାଜୀରେ କହିଲେ ହେବ କାଇଜର ରୋଡ୍ । ଏହାର ଦୁଇପଟେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଛୋଟ ଛୋଟ କ୍ୟାମେରା ଦୋକାନ । ସମସ୍ତେ ସେକେଣ୍ଟହାର୍ଷ କ୍ୟାମେରା ରଖିଥାନ୍ତି । ଏଠି ଜାପାନିଜ୍ କ୍ୟାମେରାର ଦାମ ବେଶୀ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଦୋକାନରେ ଯାଇ ଦେଖିଲି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଏକଜାକଟା କ୍ୟାମେରା ଅଛି । ଦୋକାନର ମାଲିକ ଜଣେ ଭଲ ଫଟୋଗ୍ରାଫର ଓ ସାମାନ୍ୟ ଇଂଲିଶ ଜାଣିଥାନ୍ତି । ସେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଏକଜାକଟା ଭ୍ୟାଗେବୁ ୨୬ କ୍ୟାମେରା ଦେଖାଇଲେ ଓ କ୍ୟାମେରାକୁ ଖୋଲି ସବୁ ବୁଝାଇ ଦେଲେ । କ୍ୟାମେରାର ଗୋଟିଏ ଏଭର ରେଡ଼ି ଚମତ୍କା କେସି ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ସେ କ୍ୟାମେରାରେ ଗୋଟିଏ ଆଗପା ସ୍ଥାଇଦ୍ଵାରା ପିଲମ୍ ଲୋଡ଼ କରିଦେଲେ ଓ କ୍ୟାମେରାଟିକୁ ମୋତେ ଦେଇ କହିଲେ ଯାହା ଦେବାର ଦିଅନ୍ତୁ । ରଖି ଜାଣିଲେ ଏ କ୍ୟାମେରା ତିନି ପ୍ରରୁଷକୁ କାମରେ ଲାଗିବ । ମୁଁ କହିଲି କେତେ ଦେବି ? ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ୪୦ ପାରୁଷର ଗୋଟିଏ ନୋଟ ଦେଲି । ସେ ଖୁସି ହୋଇ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଓ ମୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ଚେହେରାଟା ମୋର ଆଜି ମଧ୍ୟ ମନେ ଅଛି । ତାପରେ ଚାଲିଲା ମୋର ଫଟୋଇଠା । ତାଙ୍କଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସନ୍ନ ୫ ଏକ୍କପୋଇର ମିଟର ମଧ୍ୟ କିଣିଲି । ନହେଲେ କେତେବେଳେ କେତେ ଆପରଚର ଓ କେତେ ସଜର ଷିର୍ଦ୍ଦିଲାଗିଥାତା ଜାଣିପାରିନଥାନ୍ତି । ଅନ୍ତରେ ଫଟୋ ଭାଇଙ୍କୁ ଫଟୋଗୁଡ଼ିକ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା ।

ରାଇନଲାଣ୍ଡର ଦୃଶ୍ୟ ଭାରି ସୁନ୍ଦର

ମହୀଶୁରରେ ଥିଲାବେଳେ ଜଣେ ଜର୍ମାନ ଝଂଜିନିଅରକ ସାଙ୍ଗରେ ଚିହ୍ନାପରିଚୟ ହୋଇଥିଲା । ସେ ମାଣ୍ୟା ନେସନାଲ୍ ପେପର ମିଲରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରାଣକୁଷ ନନ୍ଦକ ସାଙ୍ଗରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ମିଷ୍ଟର ଅଙ୍ଗୋଯାଗର । ସେ ଜର୍ମାନୀର ରାଇନଲାଣ୍ଡର ଅଧିବାସୀ । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କ ଘର ହେଉଛି ଶାକୁଆସାଓସେନ ଗାଁରେ । ରାଇନଲାଣ୍ଡର ଦୃଶ୍ୟ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଛବି ଭଲି । ତେଣୁ ମୁଁ ତାକୁ ପ୍ରାକପଟ୍ଟରୁ

ଫୋନ୍ କରି ତାଙ୍କ ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ବାଟ ଜାଣି ନେଇଥିଲି । ମୌଂଜ ଷେସନ୍ଦରେ ପହଞ୍ଚି ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଫୋନ୍ କରିଥିଲି ଓ ଶାଙ୍କୁଆସାଓସେନ୍ଦରେ ପହଞ୍ଚିବାର ସମୟ କହି ଦେଇଥିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ସେ ନିଜେ ଆସି ମୌଂଜ ଷେସନ୍ଦରେ ମୋତେ ଦେଖାକରି ତାଙ୍କ ଗାଁକୁ ନେଇଯିବେ ।

ସେତେବେଳକୁ ବହୁତ ଥଣ୍ଡା ପଡ଼ିଥାଏ । ଜର୍ମାନୀରେ ସବୁ ପରେ ବରପ ବାନ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ଗଛପଡ଼ରେ ବରପ, ଛୋଟ ଛୋଟ ହୃଦରେ ବରପ । ହୃଦ ସବୁ ବରପରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ହୋଇଥାନ୍ତି ଓ ପିଲାମାନେ ତା'ଉପରେ ସ୍ଥେଟିଂ କରୁଥାନ୍ତି । ସେ ଦିନ ରାତି ପାହାଡ଼ରେ ପ୍ରାକ୍ତପର୍ବ ଷେସନ୍ଦରେ ଗାଡ଼ି ଧରିଲା ବେଳେ ଏତେ ଶାତ ହେଉଥିଲା ଯେ ଘାଟପର୍ମରେ ଠିଆ ହୋଇପାରୁ ନଥିଲି । ଏତେ ଗରମ ପୋଷାକ ଓ ଉପରେ ମୋଟା ସ୍ନେହ କୋଟ ପିନ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ଅସମାନ ହୋଇ ପଢ଼ୁଥିଲା । ତେଣୁ ଅନ୍ୟ ପାସେଞ୍ଚରମାନଙ୍କୁ ଜଗିଂ କରୁଥିବାର ଦେଖି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଜଗିଂ କରିବାରେ ଲାଗିଲି । ଗାଡ଼ି ଆସିଲା । ଥରେ ତବ ଭିତରକୁ ଯାଇ ବସିଲେ ବେଶ ଆରାମ । ବିଲାଦ ଓ ଜଗରୋପରେ ରେଳଗାଡ଼ିରେ ଯାତ୍ରା କରିବା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ବିଲାସ ।

ମୌଂଜ ଷେସନ୍ଦରେ ଗାଡ଼ି ସକାଳେ ପହଞ୍ଚିଲା । ମିଷ୍ର ଅଛୋଯାଗର ଷେସନ୍ଦରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ମୋତେ ଠାବ କରିବା କିଛି କଷ୍ଟ ହେଲା ନାହିଁ । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ହାତ ମିକାଇ ସ୍ଵାଗତ କଲେ । କପେ କପେ ଗରମ କପି ଖାଇ ଆମେ ଚାଲିଲୁ ରାତନ୍ ନଈ ପାରି ହେବାକୁ । ନଈଟି ଅଣ୍ଣେସାରିଆ ଦୁଇ ପାଖରେ ଗାଁ ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦୁର୍ଗ । ନଈ ପାରିହୋଇ ତାଙ୍କ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲୁ । ତାଙ୍କ ଘରେ ମିସେସ ଯାଗର ମୋତେ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ତିନ୍ତୁ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା ପଚାରିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସମ୍ମଲପୁର ଅଞ୍ଚଳର ଗୋଟିଏ ଆଦିବାସୀ ଝିଅ କାମ କରୁଥିଲା । ତା କଥା ମନେ ପକାଇ ଭାରି କାନ୍ଦିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ମିଷ୍ରର ଯାଗର ପୁଣି କପେ କପି ଖାଇଲେ ଓ ମୋତେ କପେ କପି ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ । ନିତ୍ୟକର୍ମ (ଗାଧୁଆ ଛଡ଼ା) ସାରି ମିଷ୍ରର ଓ ମିସେସ ଯାଗରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଜଳଶିଆ ଖାଇ ବସିଲି । ପୋରିକ, ଆନ୍ତୁ ଉର୍ବା, ସେସେକ ଓ କପି । ଏସବୁ ଖାଇବା ଆଗରୁ ସେତେ ଓ ପପେଯା । ଜର୍ମାନୀର ଲୋକେ ଦୁଧ ପିଇବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଆନ୍ତୁ ଉର୍ବା ଓ ସେସେକ ଖାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।

ମିଷ୍ରର ଯାଗରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ଗାଁ ବୁଲି ଦେଖିବାକୁ ଗଲି । କେତେକ ଘରେ ଡ୍ରାଇଵ ତିଆରି ହେଉଥାଏ । ବିଭିନ୍ନ କୋଳିରୁ ଡ୍ରାଇଵ ତିଆରି ହେଉଥାଏ । ଛୋଟ ମାମୁଜାନଙ୍କ କଥା ମନେପଡ଼ିଲା । ସେ ଜାମୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫଳରୁ ଡ୍ରାଇଵ ତିଆରି

କୁରୁଥିଲେ । ଦରକାର ମୁତାବକ ଘରେ ରଖି ବାକି ସବୁ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ବଜାରରେ ବିକ୍ରିକରି ଦେଉଥିଲେ ।

ଶାଙ୍କୁଆସାଓସେନ ଗାଁର ପୋଷଥପିସ୍, ସୁଲ, ଡାକ୍ତରଖାନା ସବୁ ବୁଲି ଦେଖିବୁ । କେବଳ ପୋଷ ଅପିସକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉସବୁ ବେସରକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ମୁଁ ଯୁଆଡ଼େ ଯାଉଥାଏ ସିଆଡ଼େ ମୋର କ୍ୟାମେରାର ସଦବ୍ୟବହାର କରୁଥାଏ । ବାରଟା ବାକିଲାରୁ ଆମେ ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲୁ ଖାଇବାକୁ । ମିଥେସ୍ ଯାଗର କେତେ ରକମର ଜିନିଷ ରାଶିଥିଲେ । ମାଂସ, ପାଉଁରୁଟି, ପରିବାସିଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗକୁ ଭାତ ଓ ତାଳି ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଆରାମରେ ଖାଇଲୁ । ଖାଇବସିଲା ବେଳେ ମହୀଶୁର କଥା ସବୁ ମନେ ପକାଇ ମିଷ୍ଟର ଓ ମିଥେସ୍ ଯାଗର କେତେ କଥା ଗପୁଆଆନ୍ତି । ଲକିତା ମହଲ ରୋଡ୍, ଲକିତା ମହଲ ପାଲେସ, ଚାନୁଷ ପାହାଡ଼ ରତ୍ୟାଦି । ଖାଇପାରି ଟିକିଏ ହୋଇନ ଖାଇ ଆମେ ବିଶ୍ରାମ ନେବୁ । ରାଇନଲାଣ୍ଡର ଶୀତକୁ ଝୁଇନ ଟିକକ ମୋତେ ଚେଜା କରି ଦେଉଥିଲା ।

ଉପରବେଳା ଚା' ଖାଇ ସାରି ମିଷ୍ଟର ଯାଗର ତାଙ୍କ ଭୋକ୍ତ୍ଵାଗନ୍ ବିଚାରରେ ମୋତେ ଶାଙ୍କୁଆସାଓସେନର ପାଖ ଗାଁ ସବୁ ବୁଜାଇ ଦେଖାଇଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଶାଙ୍କୁଆସାଓସେନ ଫେରିଆସି ଗାର୍ଜାକୁ ଗଲୁ । ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେଠି ଗୋଟିଏ ମିଟିଂ ହୋଇଥିଲା । ବଡ଼ ଦିନର ବାତାବରଣରେ ମିଟିଂ ଆରମ୍ଭରେ ଜର୍ମାନୀ ଭାଷାରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟମାସ ମିଟିଂ ପରେ ମୋତେ ମିଷ୍ଟର ଯାଗର ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଚିହ୍ନାପରିଚୟ କରାଇଦେଲେ ଓ ମୋତେ କିଛି କହିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୋର ପରିଚୟ ଦେଲାବେଳେ ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ମୋର ଶୁଶ୍ରୂ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ମହାମ୍ବା ରାଷ୍ଟ୍ରିକ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ଜର୍ମାନୀ ଭାଷାରେ କହୁଆଆନ୍ତି । ମୁଁ ସେଠିରୁ ଅଛ ଅଛ ବୁଝିପାରୁଥାଏ । ମୁଁ ଜଂରାକୀରେ କହିଲି ଏବଂ ସେ ତାଙ୍କ ଜର୍ମାନୀ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରୁଥାନ୍ତି । ଶେଷରେ ପୁଣି ଖ୍ରୀଷ୍ଟମାସ କାରୋଳ ବୋଲାହେଲା ।

ସମୟାନ୍ତୁବର୍ତ୍ତତାରେ ଜର୍ମାନ ଲୋକମାନେ ଇଂରେଜର ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ପଛରେ ହୁହଁତି । ସବୁ କାମ ଗୋଟିଏ ମେସିନ ଭଳିଆ ଚାଲୁଥାଏ । ଶାଙ୍କୁଆସାଓସେନ ଗାଁ ମଞ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଘଣ୍ଟା ଘର ଅଛି । ସେ ଘଣ୍ଟାଘରର ଘଣ୍ଟା ପ୍ରତି ଅଧଘଣ୍ଟାରେ ଥରେ ବାଜେ । ଯେଉଁମାନେ ହାତରେ ଘଢ଼ି ପିଛି ନଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଘଣ୍ଟାଶୁଣି ଠିକ୍ ସମୟରେ ସବୁ କାମ କରନ୍ତି । ତା'ଛଦା ଠିକ୍ ସମୟରେ ସବୁ କାମ କରିବା ଗୋଟାଏ ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ଆମ ଦେଶ କଥା, ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶା କଥା ଦେଖିଲେ ଆକାଶ ପାତାକ ପ୍ରଭେଦ । ମିଷ୍ଟର ଓ ମିଥେସ୍ ଯାଗରଙ୍କ ପାଖରେ ନା ଦିନ ରହି ମୁଁ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲି

ପ୍ରାକ୍ତପର୍ଚର ସୁଥ ହଷେଲକୁ । ବିଦାୟ ନେଲାବେଳେ ମିଷେସ ଯାଗର ପୁଣି କାହିଁଲେ । ସେ ଦୁର୍ବେଳ ସେହି ମୁଁ କେବେହେଲେ ବୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ପ୍ରାକ୍ତପର୍ଚ ସୁଥ ହଷେଲରେ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବେଶ ଭଲ । ତେବେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିୟମକାହୁନ ମାନି ଚଳିବାକୁ ହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ କାରରେ ଆସନ୍ତି ସେମାନେ ସୁଥ ହଷେଲରେ ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦ୍ଵିତୀୟ ନିୟମ ହେଲା ରାତି ୯ଟା ଆଗରୁ ଫେରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ ହଷେଲର ଓର୍ଡେନ୍ ଭାରି ଚମକାର ଲୋକ । ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ୱ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜଣେ ସେନିକ ହିସାବରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ବାମ ହାତଟି କଟି ଯାଇଛି । ତଥାପି ସେ ସବୁଦିନେ ଭୋର ୫ଟାରେ ଗୀଟାର ବଜାଇ ଗୀଟ ଗାଇ ଗାଇ ହଷେଲରେ ବୁଲି ଯାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗିଟାରର ସ୍ଵର ଓ ନିଜ ଗୀତର ମଧ୍ୟର ସ୍ଵରରେ ସମସ୍ତେ ଜଠି ଯାଆନ୍ତି । ଏଇଠି ଗୋଟିଏ ଜର୍ମାନ ପିଲା ସାଇରେ ମୋର ଦୋଷ୍ଟି ହେଲା । ସେ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତାର୍ଥ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉଚ୍ଚନିୟରିଂ ପଡ଼େ । ବୁଲି ଆସିଛି । ତା ନାଁ ହତାହି ପିଟର । ଆମେ ଠିକ୍ କଲୁ ଯେ ପଣ୍ଡିମ ଜର୍ମାନୀର ଆଉ କେତୋଟି ଜାଗା ବୁଲି ଦେଖିବୁ । ସେ ତା' କାରରେ ମୋତେ ବୁଲାଇବ ଓ ମୁଁ ପେଟ୍ରୋଲି ଖର୍ଚ୍ ବହନ କରିବି । ତା' କାର ସେ ସେସନରେ ପାର୍କ କରି ସୁଥ ହଷେଲକୁ ଚାଲିଚାଲି ଆସିଲା । କାରରେ ଆସିଥିଲେ ସୁଥ ହଷେଲରେ ରହି ପାରିନାଥାତା । ସୁଥ ହଷେଲରେ ରହିଲେ ଦିନକୁ ଦୁଇ ଜର୍ମାନ ମାର୍କ ଦବାକୁ ପଡ଼େ । ସେତେବେଳର ହିସାବରେ ହାରାହାରି ଦୁଇଟଙ୍କା ମାତ୍ର । ଯିଏ ଯାହା ଖାଇଲା ସେ ଅନୁସାରେ ପଇସା ଦେଲା । ସକାନ୍ତ ଗିଲାସେ ଦୁଧ, ଆକୁ ଭର୍ବା ଓ ଗୋଟାଏ ସପେକ୍ଷ ଖାଇଦେଲେ ଦି'ପହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୋକ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏଥିଲାଗି ଦୁଇ ଜର୍ମାନ ମାର୍କ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ପିଟର ଓ ମୁଁ ପ୍ରାକ୍ତପର୍ଚରୁ ଗଲୁ କୁନ୍ତା । ଏହା ଗୋଟିଏ ଅତି ପୁରୁଣା ସହର ଓ ଏଠା କାଥେତ୍ରାଳ ଲାଗି ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ତାପରେ ଗଲୁ ପଣ୍ଡିମ ଜର୍ମାନୀର ରାଜଧାନୀ ବନ୍ ସହରକୁ । ବେଶ ଆଧୁନିକ ସହର । ଏତୁ ଗଲୁ ତସେଲଢ଼ିପ୍ । ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଏଠି ବୋମାପଡ଼ି ସହରଟି ଧ୍ୟେ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କିଛି ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ନୃଆ ହୋଇ ସହରର ସବୁକିଛି ଗଡ଼ା ହୋଇଛି । ଜାଣିହେବ ନାହିଁ ଯେ ସେ ସହର ଦିନେ ଧ୍ୟେ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକୋପ କିଛି କବି ନଥାଏ । ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତା ପାଖ ଛୋଟ ରେଣ୍ଡୋର୍ବାଟେ କଟି ଖାଇବାକୁ ବସି ଦେଖିଲି ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ପିଆଜି ଭଳି ଗୋଟିଏ ଖାଇବା ଛିନିଷ ବିକ୍ରି ହେଉଛି । ପିଟରକୁ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲା ଏହା ହେଉଛି ପ୍ରାକ୍ତପର୍ଚ । ମୁଁ ମରାଇ ଗୋଟିଏ ଖାଇଲି ଓ ପିଟରକୁ ଗୋଟିଏ ଦେଲି । ଭାରି ସୁଆଦିଆ ଲାଗିଲା । ଖାଇସାରି ପିଟରଠାରୁ ବୁଝିଲି ଯେ ଏଥିରେ ଗୋମାଂସ ଅଛି । ଯଣକ ପାଇଁ ମନରେ ଝଟକା ଲାଗିଲା ବହୁଦିନର ସଂସାର ଯୋଗୁଁ । ପରେ ଭାବି ଦେଖିଲି ଯେ ଏ ଦେଶରେ ଓ ସାରା

ଇଉରୋପରେ ଯେଉଁ ଗାଇ ହୁଧ ଦିଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମାରି ମାଂସ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଗୋ ମାଂସ ପାଇଁ ଗାଇ ଅଲଗା ଭାବରେ ବଡ଼ାନ୍ତି । ପୂରାପୂରି ବୈଷ୍ଣାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏହା କରାଯାଇଥାଏ । ଭାରତବର୍ଷରେ ମୁଁ କେବେ ଗୋମାଂସ ଖାଇ ନାହିଁ କି ଖାଇବି ନାହିଁ, କାରଣ ଏଠି ମାଂସ ପାଇଁ ଖାଇଥିବା ଗୋରୁ ସବୁ ବେମାରିଆ ଓ ଭାରି ଦୂର୍ବଳ । ଦେହରେ କେବଳ କଙ୍କାଳ ହିଁ ସାର ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ କୁକୁଡ଼ା ମାଂସ ଓ ଛେଳି ମାଂସ ଅପେକ୍ଷା ଗୋମାଂସର ସୁଆଦ ଭାରି ଭଲ ।

ଜର୍ମାନମାନେ ଇଉରୋପର ଗର୍ବ

ମୋର ବଡ଼ଦିନ ଛୁଟି ପୂରି ଆସୁଥାଏ । ତେଣୁ ଉସେଲହତପକୁ ପିରଠଠାକୁ ବିଦାୟ ନେଇ ମୁଁ ଲଣ୍ଠନ ଫେରି ଆସିଲି । ତେଣାକୁଡ଼ା ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଆମର ଜର୍ମାନୀ ବିଷୟରେ ଯାହା ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା ସେ ସବୁ ତୁଳି ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲା । ଜର୍ମାନୀମାନେ ଇଉରୋପର ଗର୍ବ । ଲଣ୍ଠନ ଫେରିଆସି ଆମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ଓ ଆମ ହସ୍ତେଲରେ ମୋର ଜର୍ମାନୀ ଗ୍ରସ୍ତ ବିଷୟରେ କହିଲି । ପରେ ମୋ ପିଲମ୍ ସବୁ ଧୂଆ ହୋଇ ଆସିଲା ପରେ ସ୍କ୍ଵାଇଡ଼ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇଲି । ମୋ ଏକଙ୍କାଟା କ୍ୟାମେରାର ରେଜକ୍ଟ ଦେଖି ମୁଁ ଯେତିକି ମୁସ୍ତ ହୋଇଥିଲି, ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ମୁସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ସାଧାରଣତଃ ବଡ଼ଦିନ ଛୁଟି ପରେ ସମସ୍ତେ ତିପ୍ପୋମା ପାଇଁ ଥେବିସ୍ ରେଖିବା ପାଇଁ ମନ ଦିଅନ୍ତି । ମୋ ଥେବିସ୍ ପାଇଁ ବିଷୟବସ୍ତୁ କ'ଣ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଚିତା କଲି ଓ ପ୍ରଫେସର କୋସେନଙ୍କ ସାଜରେ ଆଲୋଚନା କଲି । ମିଷ୍ଟର ହାରିସନ କହିଲେ ପଟୋଗ୍ରାହି ଉପରେ ଲେଖିବାକୁ । ମୁଁ କହିଲି ବୋଧହୁଏ ପିଲ୍ଲାଷ୍ଟିପ୍ ବିଷୟରେ ଲେଖିଲେ ଭଲ ହେବ । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଲିର କଲୁ ଯେ ମୋ ଥେବିସ୍ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହେବ ପ୍ରତକଷନ, ଇଉସ ଆର୍ଦ୍ର ଇତାଲ୍ୟଏସନ ଅଟ ପିଲ୍ଲାଷ୍ଟିପ୍ ଇନ୍ ଦି କଣ୍ଠେକୃତ ଅପ କମ୍ୟୁନିଟି ତେଜଲପ୍ମେଷ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଇନ୍ ଇଣିଆ । ଥେବିସ୍ ପାଇଁ ପଢାପଢି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ଆମ ଅଢ଼ିଓ ରିକ୍ତୁଆଳ ତିପାର୍ଟମେଷ ଓ ପ୍ରଫେସର ବାଚେନଙ୍କ କମ୍ୟୁନିଟି ତେଜଲପ୍ମେଷ ତିପାର୍ଟମେଷରେ ଥିବା ବହୁତ ବହି ଓ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ପଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲି ।

ଏଯାର ଇଣିଆର କମ୍ପର୍ଟମେନ୍ଟ ମିଷ୍ଟର ବବି କୁକା (ଏସ.କେ. କୁକା) ଆମଙ୍କୁ ସାମ୍ଯିକ ଭାବେ ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସେ କାମରେ ଇଣ୍ଠନ ଆସୁଥିଲେ ସେତେବେଳେ ଆମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲା ଆମର କେତୋଟି କ୍ଲାସ୍ ନେବା ପାଇଁ । କାରଣ ସେ ଥିଲେ ବିଜ୍ଞାପନ ଶୈଳୀରେ (ଆତିରଚଟାଇକିଂ ଟେକ୍ନିକ) ଜଣେ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଶେଷଜ୍ଞ । ସେତେବେଳର ଏଯାର ଇଣିଆର ସବୁ ହୋଇଁ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଡିଜାଇନ କରାଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ କ୍ଲାସ୍ର ମୁଁ ବହୁତ ଉପକାର ପାଇଥିଲି । ପରେ

ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଆଭରଣାଇଛି ପଡ଼ାଇଲି ସେ ଜ୍ଞାନ ମୋର ବହୁତ କାମରେ ଲାଗିଲା । ମିଷ୍ଟର କୁକା ଜଣେ ଅତି ନମ୍ବୁ ଓ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵଭାବର ଲୋକ । ବେଶୀ କଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ । ବେଶ ପୋଷାକରେ ସବୁବେଳେ ଚିପ ଟପ । ଏବେ ଏଯାର ଇଣିଆର ପର୍ଲିସିଟି ଓ ଆଭରଣାଇଛି କାଂପେୟାନ୍‌ରେ ସେ ଭଲି ଉଚକୋଟିର ପୋଷର ବା ହୋଢ଼ିଂ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ ।

ବରପାଲି ଆମେରିକାନ୍ ପ୍ରେସ୍‌ସ ସର୍ବେ କମିଟିରେ ମୁଁ ଯୋଗଦେଲାବେଳେ ଜଣେ ବ୍ରିଟିଶ କ୍ଷେତ୍ର ମିଷ୍ଟର ଫିଲିପ ଜିଲି ଥିଲେ ବରପାଲିରେ ତିରେକୁର । ତା'ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲେ ବିଲାହ । ଲକ୍ଷନରେ ନେସନାଲ କାଉନ୍‌ସିଲ ଅଥ ସୋସିଆଲ ସର୍ବେ ସରେ ସେ ଥିଲେ ସେବ୍ରୁଟେରେ । କାଉନ୍‌ସିଲର କାମ ହେଲା ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ବିଭିନ୍ନ ଘାନରେ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଥ୍ରାର୍କ କ୍ୟାମ୍ କରାଇବା । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଥ୍ରାର୍କ କ୍ୟାମ୍‌ରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ବଛାହୋଇଥିଲି, କିନ୍ତୁ ସେ ସମୟରେ ମୋ ଦେହ ଚିକିଏ ଖରାପ ହେବାରୁ ଯୋଗ ଦେଇ ପାରିଲିନଥିଲି । ପରେ ଯାଇ ଜିଲିଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ଜିଲି ବାପିକର ବହୁତ ସାଜ ଥିଲେ । ବାପି ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ବରପାଲିରେ ପ୍ରେସ୍‌ସମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଆମେରିକାର ଶ୍ରୀମତୀ ଇଲିନର ଇଟନ୍ ଓ ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ଶ୍ରୀ ଫିଲିପ ଜିଲି ଏଥିଲାଗି ବହୁତ କାମ କରିଥିଲେ ।

୧୯୭୪ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ମୋର ଜଣେ ଆଇରିସ ବନ୍ଦ ମୋତେ ଆୟାରଲାଣ୍ଡ ଯିବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ସେ ଜଣେ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଲକ୍ଷନର କ୍ଷେତ୍ର ସେଷରରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହୋଇ ବନ୍ଦୁତ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଆୟାରଲାଣ୍ଡର ତବଳିନ୍‌ରେ ତାଙ୍କ ଘର । ଘରେ ମା ପୁଅ ଦୁଇ ଜଣ । ତେଣୁ ତବଳିନ୍ ପାଇଁ ଜାହାଇରେ ଗୋଟିଏ କ୍ୟାବିନ୍ ବୁକ କରିବାକୁ ଆମ ହଷ୍ଟେଲ୍ ଥ୍ରାର୍ଟେନ୍ ମିଷ୍ଟର ସେନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମିସେସ ସେନଙ୍କୁ କହିଲି । ସେ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରାଇଲ୍ ଏଙ୍କେ ଅପିସରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ବେଶ ଶପ୍ତାରେ କ୍ୟାବିନ୍ ବୁକ କରାଇଦେଲେ । ରାତିକର ବାଟ । ରାତିରେ ଲକ୍ଷନ ଛାଡ଼ିଲେ ସକାଳୁ ତବଳିନ୍ । ରେଣ୍ଟି ଓ ବସୁଦେବଙ୍କ କହିଲି ମୋ ଆୟାରଲାଣ୍ଡ ଯିବା କଥା । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ୟାବିନ୍ରେ ଯିବାର ଟିକେଟ କିଣିଦେଲେ । ଆଗରୁ ମୁଁ କେବେ ଜାହାଇରେ ବସି ନଥିଲି । ତେଣୁ ଆମେ ତିନି ହେଁ ଯାଇ ତବଳିନ୍ରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ମୋ ବନ୍ଦ ଆମମାନଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ନେଇ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଘରେ ଆଇରିସ ଜଳଣିଆ । ପୋରିକ, ସିଙ୍ଗ ଅଣ୍ଟା ଓ କପି । ଜଳଣିଆ ପରେ ଆମେ ତବଳିନ୍ ସହର ବୁଲି ଦେଖି ଆସିଲୁ । ଗୋଟିଏ ବୁଲରେ ଆମେ ଭାରତବର୍ଷ

ବିଷୟରେ କିଛି କହିଲୁ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ ଅନୁଗୋଧରେ ମୁଁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ‘ଖର ବାୟୁ
ବଏ ବେଗେ’ ଗାତ୍ରି ଗାଇଲି । ଠିକ୍ ଗାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାବେଳେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ
ଯାଇ ପିଆନୋ ବଜାଇଲା । ଭାରି ଜମିଲା । ତା’ପରେ ମୁଁ ସେ ଝିଅଟିକୁ ପଚାରିକି ଯେ
ସେ ଏ ସୁର ଜାଣିଲା କିପରି ? ସେ କହିଲା ଏ ସୁର ଏପରି ଯେ ଏହା ସଙ୍ଗେ ପିଆନୋ
ଭଲ ବାଇବ ।

ଘରକୁ ଫେରି ଲାଞ୍ଛ ଖାଇଲୁ । ମୋ ବଶୁଙ୍କ ମା’ କେତେ ରକମ ରାଶିଥିଲେ । ତା’
ମଧ୍ୟରେ ଭାତ ଓ ମାଂସ ଚରକାରୀ ଥିଲା । ଖାଇଲାବେଳେ କେତେ ଗପ କହିଲେ । ସେ
କହିଲେ ଯେ ଆୟାରଳଣ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵାଧୀନ ଦେଶ । ସେମାନେ ବ୍ରିଟିଶ କମନ୍ସନ୍‌ହେଲଥ
ମଧ୍ୟରେ ରହି ନାହାଁଛି । ତେଣୁ ବିଲାଦର ରାଣୀଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର କୌଣସି ସାମ୍ରାଜ୍ୟାନିକ
ସ୍ଵାକୃତି ନାହିଁ ।

ଆୟାରଳାଣର ଝିଅମାନେ ଦେଖିବାକୁ ବେଶ ସୁନ୍ଦର । ଇଂଲଣ୍ଡର ଝିଅମାନଙ୍କ
ତୁଳନାରେ ସାମାନ୍ୟ ମୋଟା । କିନ୍ତୁ ଘର କାମରେ ଓପ୍ତାଦି ।

ମୋ ବଶୁଙ୍କ ମା ତାଙ୍କ ରୋଷେଇ ଘରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ମାର୍ବଲ କାହାରେ ଆମ
ଚିନିଜଣଙ୍କୁ ଆମ ନାଁ ଲେଖିବାକୁ କହିଲେ । ଆମେ ନାଁ ଲେଖିଦେଲୁ ।

ଉଦ୍‌ବଳିନ୍‌ରେ ୪ ଦିନ ରହି ସବୁ ଜାଗା ଦେଖି ଆମେ ପୁଣି ଜାହାଜରେ ବସି ଲଣ୍ଠନ
ଫେରି ଆସିଲୁ । ପରେ ମୋ ବନ୍ଧୁ ନିଜୟକ୍ରମରେ ଜାତିସଂଘରେ (ଇନ୍ଦ୍ରନାରାତ୍ରେ ନେସନ୍)
ଯୋଗଦେଲେ ଜଣେ ଅପିସର ଭାବରେ । ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ
ଇତନେସ୍ବୋ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଥିଲି ।

କାହିଁ କେଶୋଳ, କାହିଁ ଉଦ୍‌ବଳିନ୍ !

ଦିନକୁ ଦିନ ପୃଥିବୀ କିପରି ସଂକୁଚିତ ହୋଇଯାଉଛି ଦେଖିଲେ ଓ ଭାବିଲେ ଆଶ୍ରୟ
ଲାଗେ । କାହିଁ କେଶୋଳ, କାହିଁ ଉଦ୍‌ବଳିନ୍ ! କାହିଁ ବଳଦଗାଡ଼ିରେ ବସି ମହାନଦୀ ବାଲି
ପାରିହେବା, କାହିଁ ଜାହାଜର କ୍ୟାବିନ୍‌ରେ ଆରାମରେ ରାତି କଟାଇ ଉଦ୍‌ବଳିନ୍‌ରେ
ପହଞ୍ଚିବା ! ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ଭାଷାରେ- “କତ ଅକାନରେ ଜାନାଇଲେ ତୁମି, କତ ଘରେ
ଦିଲେ ୦ାଁ- ହୁରକେ କରିଲେ ନିକଟ ବନ୍ଧୁ, ପରକେ କରିଲେ ଭାଇ ।”

ବିଲାତରେ ସୁଆଡ଼େ ବୁଲି ଯିବାର ଥିଲା, ସବୁ ସରିଗଲା । ଏଥର ଥେବିସ
ଲେଖିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲି । ମୋର ସୁପରଭାଇରର ଥିଲେ ମିଷ୍ର ହାରିସନ୍ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ
ଅଧ୍ୟୟ ଲେଖୁଥାଏ ଓ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଉଥାଏ । ତାଙ୍କର ମତାମତ ନେଲାପରେ ପୁଣି ଦରକାର
ପଡ଼ିଲେ ଲେଖିଥିବା ଅଧ୍ୟୟରେ କିଛି ଯୋଡ଼େ ବା ବଦଳାଏ, ଏଥିରେ ବେଶ ସମୟ
ଯାଏ । ଏହିପରି ପୂରା ଥେବିସଟା ଲେଖିବାକୁ ବେଶ ସମୟ ଲାଗିଲା । ଏହା ସାଜକୁ ମଧ୍ୟ

ଗୋଟିଏ ପିଲ୍ଲିଷ୍ଟିପ ତିଆରି କଲି । ବିଷୟବସ୍ତୁ ରଖିଥିଲି ଏକଟେନେସନ ମେଥ୍ରୁସ । ପିଲ୍ଲିଷ୍ଟିପଟିକୁ ଫଟୋଗ୍ରାଫିକ ମେଥଡ଼ରେ ତିଆରି କଲି । ପ୍ରଥମେ ଷ୍ଟୋରି ବୋର୍ଡ ତିଆରି କଲି । ଏଥିରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ପିଲ୍ଲିଷ୍ଟିପରେ କେତୋଟି ଫ୍ରେମ ରହିବ । ତା'ପରେ ମାନ୍ଦର କାର୍ଡ ତିଆରି କଲି । ପ୍ରତି ମାନ୍ଦରକାର୍ଡରେ ଯେଉଁ ତିଜାଇନ ରହିବ ସେଥିରେ ରହିବ ଗୋଟିଏ ଭିଜୁଆଳ ଓ ଗୋଟିଏ ସ୍ଲୋଗାନ । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସ୍ଲୋଗାନକୁ ଭାବିଚିତ୍ର ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ତାପରେ କ୍ୟାମେରାରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଲାକ ଆଣ ହାଇଟ ନେଗେଟିଭ ପିଲ୍ଲ ଲୋଡ୍ କରି ମାନ୍ଦର କାର୍ଡ ସବୁର ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଫଟୋ ନେଇ, ନେଗେଟିଭ ପିଲ୍ଲଟିକୁ ତେଜଲପ କଲି ଆମ ଡାର୍କରୁମରେ । ଏଇଟି ହେଲା ମୋର ମାନ୍ଦର ନେଗେଟିଭ । ମାନ୍ଦର ନେଗେଟିଭଟିକୁ ପ୍ରଫେସର କୋପ୍ଲେନ, ମିଷ୍ଟର ହାରିସନ ଓ ମିଷ୍ଟର କୁନିସ ରସଙ୍କୁ ଦେଖାଇବାରେ ସେମାନେ ବହୁତ ଖୁସି ହେଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ପିଲ୍ଲିଷ୍ଟିପକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ବେଶ ଶ୍ରମ ସାପେକ୍ଷ । ତା'ପରେ ମାନ୍ଦର ନେଗେଟିଭଟିକୁ କୋଡ଼ାକ ଲାବୋରାଟୋରିକୁ ପଠାଇ ପାଇଁ ପଇଁଟିଭ ପ୍ରିଣ୍ଟ କରାଇଲି । ଦିନେ ଆମ ଜନଶିତ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରିଣ୍ଟ୍ୟ ସେସନ କଲି । ଏଥିରେ ଆମ କ୍ଲାସର ଓ ଆସୋସିଏସୀପ୍ କ୍ଲାସର ସମସ୍ତେ ଥିଲେ ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ।

ମୁଁ ଦଶଟି ପିଲ୍ଲିଷ୍ଟିପ ପାଇଁ କରାଇଥିଲି । ମାନ୍ଦର ନେଗେଟିଭ ଓ ପଇଁଟିଭ ପ୍ରିଣ୍ଟ ପାଇଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲ୍ଲିଷ୍ଟିପ ତବା କିଣି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ତବାରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପିଲ୍ଲିଷ୍ଟିପ ରଖିଲି । କାମ ସରିଲା । ଶାନ୍ତିରେ ନିଶ୍ଚାସ ମାରିଲି ।

ମୋ ଥେରିସଙ୍କୁ ଟାଇପ କରିଥିଲେ ମିସେସ ଏ. ଡି. ଚାପେଲ । ଥେରିସଙ୍କୁ ବନ୍ଦେଇ ଥିଲେ ଲାକ୍ଷନର ଗୋଟିଏ ବହି ବନ୍ଦାଇ କମାନୀ । ଥେରିସ ବନ୍ଦାଇବାରେ ସେ କମାନୀ ହେଉଛନ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କୁ । ସେ କମାନୀ ହେଲେ ଉ.ଏ. ଉଜ୍ଜନମ ଆଣ ସନ୍, ଗୋଯାର ଷ୍ଟ୍ୟୁଚ୍, ଲାକ୍ଷନ । ସେ ଥିସ୍ସ ବନ୍ଦାଇବାକୁ ୪ ଦିନ ନିଅନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କୁ ଶୋହଳ ସିଲିଂ ପି' ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ସେ ଆପେ ଆପେ ଜନଶିତ୍ୟକୁ ତିନୋଟି କପି ଓ ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀ ନିକଟ ଦୁଇଟି କପି ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ତ କମ୍ୟୁଟର ନଥିଲା । ତେଣୁ ମିସେସ ଚାପେଲଙ୍କୁ ୪ ଟି କପି ଟାଇପ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ଏ-୪ ସାଇଜ ବଞ୍ଚି କାଗଜରେ ।

କେତେ ଶାସ୍ତ୍ର ଲାକ୍ଷନରେ ନଅ ମାସ କଟିଗଲା । ମାନେହେରଥିଲା ଯେପରି ଅଛଦିନ ହେଲା ଲାକ୍ଷନ ଆସିଛି । ବକିଂହାମ ପାଲେସରେ ଯେତେବେଳେ ସବୁଦିନେ ୧୧ ଟା ବେଳେ ଗାର୍ଡମାନଙ୍କର ବଦଳ ହୁଏ ସେମାନେ ପ୍ରାରେତ୍ର କରି ଯାଆନ୍ତି । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଭୁଲିବାର ହୁହେଁ । ରାଣୀ ଏଲିଜାବେଥ୍କ ଜନ୍ମଦିନରେ ରାଣୀ ନିଜେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ବକିଂହାମ ପାଲେସରୁ ପ୍ରାରେତ୍ରରେ ଆସନ୍ତି । ରାଣୀଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ପଛରେ ଥାଏ ତାଙ୍କ ସ୍ଵାମୀ ତିଉକ ଅପ

ଏହିନବରାଙ୍କ ଘୋଡ଼ା । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଛୁଲିବାର ହୁହେଁ । ବିରବେଳ ଘର୍ତ୍ତିକୁ ପ୍ରତି ୧୫ ମିନିଟ୍‌ରେ ଗ୍ରୀନଭରି ମିନ ଟାଇମର ସିରନାଳ କାନରେ ବାଜୁଥିଲା । ବହୁତ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଶବ୍ଦ ଯେପରି ସେହିପରି ଲାଗିଲା ।

ମେ ଓ ଜୁନ ମାସବେଳକୁ ବିଲାଦରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ରତ୍ନ । ରାତି ୧୦ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଥାଏ । ତା'ପରେ ହଠାତ ଅନ୍ଧକାର ହୋଇଯାଏ । ଆମମାନକୁ ଭାରି ମଜା ଲାଗୁଥିଲା । ହଷ୍ଟେଲରେ ସଂଧା ଗଟାରେ ତିନର । ବାହାରେ ଝକ ଖରା । ଧନ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଜୁଆ ଥାଏ । ମନକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ପଡ଼େ ଯେ ରାତି ହେଲାଣି ।

ଜୁନ ମାସ (୧୯୭୪) ଶେଷ ଆଢ଼କୁ ମୋତେ ମିଷେସ କୋପେବ କହିଲେ, ଯେ ମୋର ଥେସିସ ଡିପ୍ଲୋମା ପାଇଁ ମନୋନୀତ ହୋଇଛି । ମୁଁ ଏଥର ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗରୁ ବିଦାୟ ନେଇପାରେ । ଆମ କ୍ଲାସର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସେଇ କଥା । ତେଣୁ ଆମର ଗୋଟିଏ ପାର୍ଟି ହେଲା । ସେଥିରେ ସମସ୍ତେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଅଧାପକ ଓ ଅଧ୍ୟାପିକାମାନେ ବହୁ ସମୟ ପାର୍ଟିରେ ରହିଥିଲେ ।

ଆୟାରଳାଇସ୍ରୁ ପେରିଲା । ପରେ ରେଣ୍ଟୁଦି ମୋତେ କହିଲା ଯେ ତା'ର କ'ଣ ପିଲାପିଲି ହେବ । ତା'ର ଛୋଟ ଖିଅଟିକୁ ଗୌହାଟିରେ ଛାତି ଆସିଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ଓ ବସୁବେଳ ରେଣ୍ଟୁଦିର ରହିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲୁ କଣେ ମହିଳାଙ୍କ ଘରେ । ବସୁବେଳ ମଧ୍ୟ ସେଇଠି ରହିଲା । ମୁଁ ଲକ୍ଷନ ଛାତିବା ଆଗରୁ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଥରେ ଯାଇ ରେଣ୍ଟୁଦିକୁ ଦେଖି ଆସୁଥିଲି ।

ଶେଷରେ ଜୁଲାଇ ପହିଲାରେ ମୁଁ ଲକ୍ଷନ ଛାତିଲି । ତା'ପର ରହଣି ତେବମାର୍କରେ ଓ ତା'ପରେ ହଳାପିରେ । ତେଣୁ ତେବମାର୍କ ଓ ହଳାପ ଦେଖିବାର ଆକର୍ଷଣରେ ଯେତିକି ଆନନ୍ଦିତ ହେଉଥିଲି, ଲକ୍ଷନ ଛାତିବାରେ ସେତିକି ହୁଃଖିତ ହେଉଥିଲି ।

ଓପର ସାଞ୍ଚିତକର ଓ କଟି

ଲକ୍ଷନକୁ କୋପେନହାଗେନ (ତେବମାର୍କର ରାଜଧାନୀ) ଗଲି ସ୍ଥାନିନେଇଆନ୍ ଏୟାରଳାଇନ୍ସ ସିରମର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କେଟ ବିମାନରେ । ପଚାଶ ମିନିଟ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି । ବିମାନରେ ଜଳଖିଆ ଦେଇଥିଲେ ଓସନ ସାଞ୍ଚିତକର ଓ କଟି । ମୁଁ କୋପେନ ହାଗେନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଦିନ ୧୦ଟା ହୋଇଥିଲା । ତେବମାର୍କର ଭାରତୀୟ ହିନ୍ଦୁକମିଶନର କଣେ ଅର୍ପିତ ମୋତେ ଏୟାରପୋର୍ଟରେ ରିସିଭ କରି ନେଇଗଲେ ଏଲସିନୋରରେ ଥିବା ଇଣ୍ଡରନେସନାଲ ପିପୁଲସ କଲେଜକୁ । ସେଠାରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ରହଣି । ସେତେବେଳକୁ ସେଠି ଜାପାନର ଦଳେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଥା'ତି । ତାକର ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁର ଓ ଗାଇଡ଼ିକ ସଙ୍ଗେ ମୋର ବନ୍ଧୁତା ହୋଇଗଲା ।

ଚିରଭାଇଙ୍କଠାରୁ ତେନମାର୍କର ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଶୁଣିଥିଲି । ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ ମହୀୟରର ନନ୍ଦବୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାପାଠ ବିଷୟରେ ଲେଖିଲାବେଳେ ଲେଖିଛି । କବି ଗ୍ରୂପ୍ଟରଗଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଅନୁସାରେ ନଗନ୍ତେ, ସ୍ଵିତେନ ଓ ତେନମାର୍କରେ ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି । ଏଲ୍ସିନୋରରେ ଥିବା ଆନ୍ଦଜାତିକ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲକୁ କହନ୍ତି ଇଷ୍ଟର ନେସନାଲ ପିପୁଲସ କଲେଜ । ଏହାର ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ ଥିଲେ ପିଟର ମାନିଚେ । ଏଠି ବିଦେଶରୁ ଆସିଥିବା ଶିକ୍ଷାବିଦ, ଛାତ୍ର ଓ ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ । ତେଣୁ ମୋର ଏଠି ଗୋଟାଏ ଭଲ ଓରିଏଷ୍ଟେସନ୍ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲଙ୍କର ଆସିଷାନ୍ତ ଜାବରେ ଏଠି ଜଣେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ଥା'ନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଁ ରାଜଗୋପାଳନ୍ । ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରୀ ତେନିସ ଝିଅକୁ ବାହା ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେନମାର୍କଙ୍କୁ ମୋର ଯେତେ ଅବିବାହିତ ବହୁ ଆସିଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ତେନିସ ଝିଅ ବାହା ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ଥିବା ଲିଟରାସି ହାଉସର ଶିବପୁରୀ ଏମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ତ ଭାରତୀୟ ମହିଳାଙ୍କଠାରୁ ଘରକରଣା ପଣିଆରେ ବଳିଯାଇଛି ।

ଏଠି ୪ ଦିନ ରହିବା ପରେ ମୁଁ ଗଲି ତେନମାର୍କର ଯୁଗଳାଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳକୁ । ସେଠାକାର ରଷ୍ଟେରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ କୃଷି ଫୋକହାଇ ସ୍କୁଲରେ କାମ କରିବାକୁ । ଏ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲରେ ପୁଅମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯେତିକି, ଝିଅମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସେତିକି । ପୁଅ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ହଷ୍ଟେଲ ନଥାଏ । ଗୋଟିଏ ହଷ୍ଟେଲରେ ସମସ୍ତେ ରହନ୍ତି । କିଏ କୋଉ ବୁମରେ ରହିବ ସେଥିରେ କିନ୍ତି କଟକଣା ନଥାଏ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସିଙ୍ଗଳ ବୁମରେ ରହିଲି । ଏ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲର ଚାଷ ଜମି ବହୁତ ଅଛି ଓ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଜଙ୍ଗଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଅବସ୍ଥିତ । ସକାଳୁ ଉଠି ଏମାନେ ବ୍ୟାୟାମ କରନ୍ତି ଓ ଜଳଖିଆ ପରେ ଚାଷ ଜମିରେ କାମ କରନ୍ତି । ଦି'ପହର ଖାଇବା ପରେ କ୍ଲାସ ହୁଏ । ଯୁଗଳାଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳର କୃଷି ଓ ସମବାୟ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଆସି କ୍ଲାସ ନିଅନ୍ତି । ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲର ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ଲାସ ନିଅନ୍ତି । ପଡ଼ାପଡ଼ି ଓ ଭାଷଣ ସବୁ ତେନିସ ଭାଷାରେ ହୁଏ । ମୋ ପାଇଁ ବୁଝିବା ଅସାଧ । ଏଠାକାର ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ ମଧ୍ୟ ଜଂରାଜୀ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଜଂରାଜୀ ଜାଣିଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ମେଲା ମୋର ଇଷ୍ଟରପ୍ରିଟର । ତା' ସାହାୟ୍ୟରେ ବହୁତ କଥା ଜାଣିହେଲା ।

ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଯୌନ ସଂପର୍କ ?

ଏ ଦେଶର ରିତ୍ୱାଇ ବେଶ ଅଲଗା । ଆମ ଦେଶରେ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଯୌନ ସଂପର୍କ ରଖିବାଟା ଏକ ଅସାମାଜିକ ଘୃଣ୍ୟ କଥା । କିନ୍ତୁ ଏଠି ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ଯୌନ ସଂପର୍କ ରଖିଥାନ୍ତି । ଯଦି ସେମାନେ ଭାବନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ବୈବାହିକ

ଜୀବନ ସୁଖମଧ୍ୟ ହେବ, ତେବେ ସେମାନେ ବାହା ହୁଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଜାରକ ସତାନ ଜନ୍ମହେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠନାହିଁ ।

ଡେବମାର୍କ, ନରତ୍ତେ ଓ ସ୍ଥିତେନ୍ଦ୍ରରେ ସମବାୟ ସଂଘା ସବୁ ଅତି ଉନ୍ନତ ଧରଣର । କିନ୍ତୁ ଏଠି ସମବାୟ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ନାହିଁକି ସମବାୟ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ରେକିଷ୍ଟ୍ରାର ନଥାନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଳିମିଶି ସବୁ ସମବାୟ ନାହିଁ, ନିଯମ ମାନି କରନ୍ତି ।

ରଷ୍ଟେ ଫୋକ ହାଇସ୍କୁଲରେ ରହଣି ଶେଷ ହେବାରୁ ମୁଁ ଯୁଗ୍ରାଣ୍ଡ ଆସିଲି । ସେଠି ଛଥ ସପ୍ତାହ ରହିବି । ତେଣୁ ଯୁଗ୍ରାଣ୍ଡର ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ପହଞ୍ଚି କାଉଣ୍ଟରରେ ବସିଥିବା ଛିଅଟିକୁ କହିଲି ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଟିକେଟ ଦେବାକୁ କୋପେନ୍ହାଗେନ୍ ପର୍ଯ୍ୟତ । ସେ ମୋର ଆଗକୁ ଯିବାର ଟିକେଟ ଦେଖିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ଏବଂ ଟିକେଟ ଦେଖିବାରି କହିଲେ ଯେ ଯୁଗ୍ରାଣ୍ଡରୁ କୋଗେନ୍ହାପେନ୍ ଟିକେଟ ମୋ ପାଇଁ ଅନାବଶ୍ୟକ । କାରଣ ଆଗକୁ ଯିବାର ଟିକେଟ ସବୁର ମାଇଲେଜରେ ଏହା କରଇ ହୋଇଯାଇଛି । ଏହା କହି ମୋତେ ଗୋଟିଏ କୁପବ ଦେଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଜିନିଷପତ୍ର ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଚେକ ଇନ୍ କରାଇ ସିଧା ଫେନକୁ ଯାଇପାରେ । ମୁଁ ସେଇଥା କଲି । ଯୁଗ୍ରାଣ୍ଡରୁ କୋପେନ୍ହାପେନ୍ ଯାଉଥିବାପରି ପ୍ରେଣ୍ଟେପି ବିମାନ ଏଥିରେ ବସି ବହୁତ ଥର ଭୁବନେଶ୍ୱର କଳିକତା ଆସିଛି । ଆଜିକାଳି ଏ ବିମାନ ଆଉ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସୁନାହିଁ । ସବୁ ବୋଇଁ ବିମାନ ।

କୋପେନ୍ହାପେନ୍ ପହଞ୍ଚି ମୁଁ ଚଗଲି ସାନ୍ତିନେରିଆନ୍ ଏଯାରଲାଇବସ ସିଷ୍ଟମ (ଏସ.୧.୧୬.)ର ଚେକ ଇନ୍ କାଉଣ୍ଟରକୁ । ଏଠୁ ଯିବି ଆମ୍ବରଡାମ୍ ହଲାଣ୍ଡର ରାଜଧାନୀ । ଏସ.୧.୧୬. କାଉଣ୍ଟରରେ ଚେକ ଇନ୍ ସୁରଖ୍ୟରୁରେ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ସମୟପରେ ବିମାନ ଛାଡ଼ିଲା । ଡେବମାର୍କକୁ ବିଦାୟ ଦେଲି । ସନ୍ଧ୍ୟା ୪ ଟାରେ ଆମ୍ବରଡାମ୍ ବିମାନ ଘାଟି ସ୍ଥିନିପାଇୟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି । ୪୦ ମିନିଟ୍‌ର ଉଢ଼ାଣ ।

ସ୍ଥିନିପାଇୟ ବିମାନଘାଟି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପତନଠାରୁ ବେଶ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ପରିବହିତ କିମ୍ବା କିପରି ? ତା'ଛଦା ସ୍ଥିନିପାଇୟର ରନ୍ତ୍ରେ ଏକଦମ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୁଳରେ । ଚେକଥିଏ କଲାବେଳେ ମନେହୁଏ ଏହା ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ପଢ଼ିଯିବ । ତଥମାନେ ତାଇକୁ ବା ବନ୍ଦ ବାନ୍ଧିବା କୌଣସି ପାଇଁ ପୃଥିବୀପ୍ରସିଦ୍ଧ । ହଲାଣ୍ଡର ଅନ୍ୟନାମ ହେଉଛି ଦି ନେଦବଲାଣ୍ଡ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଳ ପତନର ଦେଶ ।

ସ୍ଥିନିପାଇୟରେ ଭାରତୀୟ ଦୂତାବାସର ଜଣେ ଅର୍ପିତ ଆସି ରିସିଭ କରି ପୋଛୋଟି ନେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଗାଢ଼ିରେ ଆମ୍ବରଡାମ୍ ସହରରେ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ରଖାଇଦେଲେ । ସେ କହିଲେ ଯେ ଆମ୍ବରଡାମ୍ରେ ଦିନେ ରହିବା ପରେ ମୁଁ ଯିବି

ଆତର୍ଜାତିକ ଏକସତେନସନ ସେଣ୍ଟରକୁ । ଏହା ଓ୍ୟାଗେନିଗେନ୍ଦ୍ରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସେଠି ମୁଁ ପାଞ୍ଚ ସପ୍ତାହ ରହି ଗୋଟିଏ ସେମିନାରରେ ଯୋଗ ଦେବି ।

ଆମ୍ବାରଢାମ ଅତି ସୁନ୍ଦର ସହର । ସହର ଚାରିପାଖେ ଯାଇଛି ଗୋଟିଏ କେନାଳ୍ । କେନାଳର ଦୁଇ ପାଖରେ ପବନ କଳ ବା ଉଇଷ୍ଟ ମିଲ । ଉଇଷ୍ଟ ମିଲ ଏଠି ପାଣି ରଠାଟି । ଆମ୍ବାରଢାମର ଲାଷ୍ଟିଷ୍ଟେପରେ କେନାଳ୍ ଓ ଉଇଷ୍ଟମିଲ ରହିବ ହଁ ରହିବ ।

ଆମ୍ବାରଢାମ ଓ ହଜାଣ୍ଡର ଅନ୍ୟ ସହରମାନଙ୍କରେ ନାନା ରକମର ଓ ନାନା ଆକାରର ଚିତ୍ର (ଛେନା) ମିଳେ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ରର ଆକାର ବଡ଼ କାଠ ଗଣ୍ଡି ରବି । ଏହାକୁ ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିକ କରତରେ କାଟି ବିକ୍ରି କରନ୍ତି । ଚିତ୍ର ଯେତେ ପଚିଯାଇ ରହି ହେବ, ତା' ଚାହିଦା ସେତିକି ବେଶି ବଢ଼ିବ । ଏଇଠି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଘୋଡ଼ା ମାଂସ ଚାଖିଲି ଓ ଖାଇଲି । ରାରି କୁଣିଆ ।

ରଚରଢାମ ଗୋଟିଏ ଆଧୁନିକ ସହର । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ଏହା ପୂରାପୂରି ଧ୍ୟାନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଦେଖି ବିଶ୍ୱାସ ହେଲାନାହିଁ, କାରଣ ତବ ଲୋକମାନେ ଓ ତବ ସରକାର ଏହାକୁ ପୂରାପୂରି ଦୁଆକରି ରଢ଼ିଛନ୍ତି । ଏତେଟିକିଏ ଦେଖ, କେଡ଼େ ବଡ଼ କରାମତି । ରଚରଢାମ ଆମ୍ବାରଢାମଠାରୁ ଛୋଟ । ଏହାର ସୌଦର୍ୟ ଭିନ୍ନ ଧରଣର । ସହରର ସବୁ ଯାନ ଦେଖି ସାରିବା ପରେ ମୁଁ ଆମ୍ବାରଢାମର ହୋଟେଲକୁ ଫେରିଆସିଲି । ସେଠାରେ ରାତି କଟାଇଲି । ଉତ୍ତରୋପରେ ସବୁ ସହର ରଜି ଏଠି ମଧ୍ୟ ରାତି ଜୀବନଟା ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦପୂର୍ଣ୍ଣ । ବଳନାଚ, ମଦ୍ୟପାନ ଲଜ୍ୟାଦି । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ମୋର ସରକରେ ବାହାରେ । ତେଣୁ ତିନର ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲି ।

ପୂର୍ବ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଢାବକ ଭାରତୀୟ ଦୂରାବାସର ସେ ଅର୍ପିତର ସକାଳ ୯ଟାରେ ଆସି ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ମୋଡେ ଓ୍ୟାଗେନିନ୍ଦଗେନ୍ ନେଇଗଲେ । ପ୍ରଥମେ ଆସିଲା ଏହୁ ଓ୍ୟାଗେନିନ୍ଦଗେନ୍ ଓ ପରେ ଓ୍ୟାଗେନିନ୍ଦଗେନ୍ । ଓ୍ୟାଗେନିନ୍ଦଗେନ୍ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ସହର । ଓ୍ୟାଗେନିନ୍ଦଗେନ୍ କୃଷି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟ ଓ ଆତର୍ଜାତିକ ଏକ୍ଷେନସନ ସେଣ୍ଟର ଛଢା ଏଠି ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ଦୋକାନ ବଜାର ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ବେଶି ହୁଅଛେ । ମୁଁ ସେଠି ଏକ୍ଷେନସନ ସେଣ୍ଟର ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ହୋଟେଲରେ ରହିଲି । ମୋ ସାଇରେ ଥିଲେ ମେହିକୋରୁ ଆସିଥିବା ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ । ସ୍ଵାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମିଶି ନିଜ ହାତରେ ସବୁ କରି ହୋଟେଲ ଚକାନ୍ତି । ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ଯେ ସେଠି ମୁଁ ଜଜଣିଆ ଓ ରାତି ତିନର ଖାଇବି । ସେଣ୍ଟରରେ ଲକ୍ଷ ଖାଇବି । ମାଲିକ ଓ ମାଲିକାଣୀଙ୍କର ପିଲାପିଲି ନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ସବୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଆମ ଉପରେ ଅଜାତୁଥାନ୍ତି । ତା'ପର ଦିନ (୯ ଅଗଷ୍ଟ, ୧୯୭୪) ସକାଳ ୯ଟାରେ

ମୁଁ ଆଉର୍କାତିକ ଏକୁଟେନ୍ସନ ସେଣ୍ଟରରେ ପହଞ୍ଚି ରେକିଷ୍ଟ୍ୟୁସନ କାଉଣ୍ଡରରେ ରେକିଷ୍ଟ୍
କରାଇଲେଇଲି । ତା'ପରେ ସେକ୍ରେଟେରୀ ମିଶ୍ର ଦ୍ରାଇଜରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କଲି । ସେ
ମୋତେ ଅନୁଷ୍ଠାନର ତିରେକୁର, ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଓ ଅନ୍ୟ ଅଧାପକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚିହ୍ନା
ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଲେ ।

ଜୁନାଗଢ଼ରୁ ଯୁଗ୍ଳାଣ୍ଟ

୧୦ଟା ବେଳେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଆଉର୍କାତିକ ସେମିନାର । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ
ଗଲେ ଏହା ଗୋଟି, ଟ୍ରେନିଂ କୋର୍ସ । କାରଣ ସେମିନାର କେଉଁଠି ୫ ସପ୍ତାହ ଧରି ତାଲେ
ନାହିଁ । ପୁଣିବୀର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆସିଥିଲେ । ଭାରତରୁ ଏକମାତ୍ର
ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ସମ୍ପଦେ ନିଜ ନିଜର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ ଓ ନିଜର ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷ୍ୟରେ
କହିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ମୋର ଦଶବର୍ଷ ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ
ସଂକ୍ଷେପରେ କହିଲି । ଜୁନାଗଢ଼ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯୁଗ୍ଳାଣ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଜଣାପଢ଼ିଲା ଯେ
ବୟସ ତୁଳନାରେ ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତା ସବୁଠାରୁ ବେଶି ।

ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ଆସିଥିଲେ ଗେଷ ସିକର ଭାବରେ । ସେ ଅକ୍ଷପୋଡ଼ି
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅର୍ଥନୀତିର ପ୍ରଫେସର ଥା'ତି ଏବଂ ତୁଠୀୟ ବିଶ୍ୱର ଅର୍ଥନୀତି ବିଷ୍ୟରେ
ଆମକୁ କହିଲେ । କହୁ କହୁ କହିଲେ ଯେ ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ ଭାରତବର୍ଷ ଭଳି ଏକ ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ
ଦେଶରେ କିପରି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଇନ୍ଦ୍ରାଜ କାରଖାନା ଗଢ଼ି ଉଠୁଛି । ଦେଶର
ଜଳବାୟୁକୁ ଆହୁରି ଗରମ କରୁଛି । ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଯୁକ୍ତିଗା ମୋତେ ଭାରି ପିଲାକିଆ
ଲାଗିଲା ଓ ମନେହେଲା ସେ ଜଣେ ନିର୍ବୋଧ ଲୋକରକି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ
ସରାପଢ଼ିକ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲି ଓ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାର ଅନୁମତି
ମାଗିଲି । ସରାପଢ଼ିକଠାରୁ ଅନୁମତି ପାଇ ମୁଁ କହିଲି ତାହାହେଲେ ବ୍ରିଟେନ୍ ପରି ଏକ
ଶୀଘ୍ରପ୍ରଧାନ ଦେଶ ରେପ୍ରିଜେରେଟର ତିଆରି କରୁଛି କାହିଁକି ? ଆଇସକ୍ରିମ ତିଆରି
କରୁଛି କାହିଁକି ? ଏହା କରିବାରେ କ'ଣ ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ଜଳବାୟୁ ବେଶି ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଇଛି ?
ସମ୍ପଦେ ହସିଲେ ଓ ପ୍ରଫେସର ତୁପ ରହିଲେ ।

ସକାଳ ଅଧିବେଶନ ପରେ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ତା' ଖାଉଥିଲୁ,
ସେତେବେଳେ ସେ ପ୍ରଫେସର ଆସି ମୋତେ ଅଭିନଦନ ଜଣାଇଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ
ମୁଁ ଭାରି ଭଲ ଇଂଲିଶ କହୁଛି । ଏତେ ଭଲ ଇଂଲିଶ କହିବା କୋଉଁଠି ଶିଖିଲେ ? ମୁଁ
କହିଲି ଧନ୍ୟବାଦ, କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟେନରୁ ହୁହେଁ । ତାପରେ ସେ କଥାର ଶିଅ ବଦଳାଇ
କହିଲେ ଆପଣଙ୍କର ତୀଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ଯୋଗୁ ଆପଣ ଭାରତର ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟର ସର୍ବ୍ୟ ହେବା
ଉଚିତ । ମୁଁ ତାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲି ।

ମଧ୍ୟାହ୍ନରୋତ୍ତନ ବେଳେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବହୁତା ହେଲା ଓ ବେଶ ଦୁଃଖସୂଖ ହେଲା । ହଲାଶୁର ଲୋକମାନେ ବିଅର ପିଇବାକୁ ଜାରି ଭଲ ପାଆଏ ଓ ବଲଦାନସ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ସଂଧାରେ ଆମର ପାର୍ଟ୍ ହୁଏ । ବଲଦାନସ ହୁଏ ସଂଧା ତୋତନ ପରେ । ଆମଶୁରଦାମରୁ ମହିଳାମାନେ ଆସି ପାର୍ଟ୍ ଓ ବଲଦାନସରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ । ଷ୍ୟାପେନିରେନ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପକୁଥିବା ଝିଅମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସି ପାର୍ଟ୍ଟରେ ଯୋଗ ଦିଅଛି । ଏପରି ଅବାଧ ମିଳାମିଶା କରିବାରେ ଯାହା ପକୁଥିଏ ତାହାକୁ ହଲାଶୁର ସମାଜ ବିନା ଆପରିରେ ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ମହୀଶୁରର ଆମ ସେଷ୍ଟରର ଉନ୍ନତ୍ସ୍ତରୁ ଓ ମୋ ବହୁ ପିଶାରୋଡ଼ି (କେରକର) ଏଠାକୁ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ସେମିନାରରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଆସିଥିଲା ଓ ମୋଡେ ଏମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସବୁ କହିଥିଲା ।

ଡ୍ରାଗେନିରେନକୁ ଜମ୍ମାନୀର ସୀମା ଲାଗିଛି । ପ୍ରତି ରବିବାର ଏଠି ଗୋଟିଏ ହାଟ ବସେ । ସେ ହାଟରେ ନାନାରକମର ଜିନିଷ ଶଷ୍ଟା ଦରରେ ମିଳେ । ମୁଁ ସୋଠାକୁ ପ୍ରତି ରବିବାର ଯାଉଥିଲି ।

ଏହିପରି ହଲାଶୁରର ପାଞ୍ଚ ସପ୍ତାହ କଟିଗଲା । ମୁଁ ସେପ୍ରେମର ଶେଷ ସପ୍ତାହରେ ଫେରିଲି । ବାଟରେ କାଏରୋରେ ଦିନେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା କାରଣ ଏଯାର ଉଣ୍ଡିଆର ବୋଇଁ ବିମାନର ଉଣ୍ଡିନ ଖରାୟ ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ଏଯାର ଉଣ୍ଡିଆର ଅତିଥି ଭାବରେ କାଏରୋରର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ହୋଟେଲରେ ରହିଲି । ସେ ହୋଟେଲର ନାଁ ଥିଲା ହୋଟେଲ କ୍ଲିପାଟ୍ରୁ । ହୋଟେଲରେ କେବଳ କଳାପରେ ମାନେଜରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ଆମେ ଯେତେ ଏଯାର ଉଣ୍ଡିଆର ପ୍ୟାଏଞ୍ଜର ଥିବୁ ସମସ୍ତକୁ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ିରେ ତାଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚରେ କାଏରୋ ସହର ଓ ପିରାମିଡ଼ ବୁଲାଇ ଆଣିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ସେ ପୁଣି କହିଲେ ହୋଟେଲରୁ ପିରାମିଡ଼ ଓ ସିକ୍ସ ହେଉଛି ଚଲାବାଟ ।

ମୁଁ ବୁମକ୍ରୁ ଯାଇ କପେ ଚା' ମଗାଇଲି ଓ ଚା' ଖାଇସାରିବା ପରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରି ତଳକୁ ଆସି ଜଳଖିଆ ଖାଇଲି । ବସୁ ଆମକୁ କାଏରୋ ସହରର ବିରିନ ଅଞ୍ଚକୁ ନେଇଲା । ସହରର କୋଠାବାଢ଼ିର ପ୍ଲାପତ୍ୟରେ ମିଶର ସର୍ବ୍ୟତାର ଛାପ ରହିଛି । ଚାରିଆଡ଼େ ଖରୁରି ଗଛ । ଏଠାକାର ଖରୁରିକେବି ପୁଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ସୁଏଇ କେନାର ଓ ନୀଳ (ନାଇର) ନଦୀ ଦେଖି ଫେରିଆସିବୁ ପିରାମିଡ଼ ଦେଖିବାକୁ । ପିରାମିଡ଼ ଓ ଚା' ପାଖରେ ସିକ୍ସ ବିରାଟ ଆକାରର । ମିଶର ସର୍ବ୍ୟତା ଓ ପ୍ଲାପତ୍ୟ ବିଦ୍ୟାର ନିଦର୍ଶନ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପିରାମିଡ଼ରୁ ଉଚିତପୂର ଉଚିତହାସ ବିଷୟରେ ଜାଣିହେବ ।

ମଧ୍ୟାହ୍ନରୋତ୍ତନରେ କବାକୁ, ରୋଟି, ମାଂସ ତରକାରୀ ଓ ପଲାଇ । ବେଶ ସୁଅଦିଆ । ଖାଇସାରି ବିଶ୍ଵାମ ନେଇ । ଖରାରେ ବୁଲି ବୁଲି ଏଯାରକଣ୍ଠିସନ୍ତର ବୁମରେ

ନିଦ ହୋଇଗଲା । ସଂଧାବେଳେ ତା' ଖାଇ ପୁଣି ହୋଟେକୁ ପାଖରେ ଥିବା ବଜାରରେ
କିଛି ସପିଲ୍ଲ କଲି । ରାତିରେ ତିନ୍ଦର ଖାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି ।

ତା' ଆରଦିନ ସକାଳେ ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆ ଫ୍ଲାଇଟରେ ଆସିଲି ଦିଲ୍ଲୀ । ଦିଲ୍ଲୀରେ
ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଗାଢା ବାଜି ଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ କଷମ ନିୟମ ଭାରି କଢା
ଥିଲା । ମୋ କ୍ୟାମେରା ପାଇଁ କିଛି ତିଉଟି ଚାର୍ଜ କଲେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ହାତରେ ପିଛିଥିବା
ଓମେଗା ଘଢି ପାଇଁ ତିଉଟି ଚାର୍ଜ କଲେ । ଏଯାରପୋର୍ଟରୁ ଯାଇ ସୁରିଆ ଭାଇ (ସୁରେହୁ
ଦ୍ଵିବେଦୀ) ଘରେ ରହିଲି । ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ଯାଇ ମିନିଷ୍ଟ୍ରୀ ଅପି କମ୍ୟୁନିଟି
ଦେଇଲପମେଣ୍ଟରେ ରିପୋର୍ଟ କଲି । ସେଶାଳ ଅପିସର ଶ୍ରୀ ବି.ଏଲ. ଗାର୍ଜ କହିଲେ ଯେ
କୁବନେଶ୍ଵରରେ କୁଆ ହୋଇ ଯେଉଁ ଗ୍ରାଇବାର ଓରିଏଣ୍ଟେସବ ଆଣ ଷଢ଼ି ସେଷର ହୋଇଛି
। ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଯାଇ କୁବନେଶ୍ଵରରେ ଜାହନ କରିବି ଓ ପରେ ତିଉଟିରେ ମହୀଶୂର ଯାଇ
ଜିନିଷପଦ୍ର ନେଇ ଆସିବି ।

ଡେଶ୍ର ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀରୁ କଲିକତା ଟ୍ରେନରେ ଆସିଲି । ତିନ୍ତୁ, ପାପା ଓ ବେବୀ, ଝୁକୁକୁ
ନେଇ ହାତେବା ଷେସନକୁ ଆସିଥିଲା । ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ଆଗେ ପାପାକୁ କାଖେଇ ପକେଇଲି ।
ମୁଁ ବିଲାଦ ଗଲାବେଳେ ସେ ଅଛ କେଉଁଦିନର ହୋଇଥିଲା । ବର୍ଷକର ହୋଇଯାଇଛି ।
କୁବନେଶ୍ଵରରୁ ରାଜପୁର (ଡେରାହୁବ)

ଆମେ କଲିକତାରୁ ଟ୍ରେନରେ ଆସି କୁବନେଶ୍ଵରରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଓ ରବିଭାଇଙ୍କ
(ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ମହାତ୍ମି, ଆଇ.ଏ.ଏସ.) ଘରେ ଯାଇ ରହିଲୁ । କୁବନେଶ୍ଵର ଟ୍ରେନିଂ ସେଷର
ହୋଇଥାଏ ଷୁଆର୍ଟ ସ୍କୁଲ ପାଖରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ନଗରରେ । ସେଠି ଆମକୁ ଘର ମିକି
ନଥାଏ । ରବିଭାଇ ଘରେ ବେଶ କିଛି ଦିନ ରହିଲୁ । ସେତେବେଳେ ସେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ
ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ସେକ୍ରେଟାରି ଥା'ତି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ବହୁତ ଅପିସରମାନଙ୍କ ସହ
ସେଠି ଚିହ୍ନାପରିଚୟ ହେଲା । ବେଶି ଝୁନ୍ଦ ଓ ପାପା ଆନନ୍ଦରେ ଖେଳି ଖେଳି ସମୟ
କଟାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ଟ୍ରେନିଂ ସେଷରରେ ଘର ମିକିଗଲା । କୋଉ ଆରକିଟେକ୍ ସେଷରରେ ଡିଜାଇନ
କରିଥିଲେ କେତ୍କାଣି, ତାଙ୍କ ଡିଜାଇନରେ କୌଣସି ଭାଗ ମାପ ନଥିଲା । କି ଶୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
ନଥିଲା । ସେଠାକୁ ଗଲାପରେ ମହୀଶୂରର ସୁନ୍ଦର ବାତାବରଣକୁ ମୁଁ ଝୁରି ହେଲି ଓ ତିନୁକୁ
ମଧ୍ୟ କହିଲି । ଗୋଟାଏ ଦୁଇ ମହିଳା କୋଠାରେ ଟ୍ରେନିଂ ସେଷରରୁ ଅପିସ ଓ କ୍ଲାସ ବୁମ୍
ଇତ୍ୟାଦି । ତା'ପରେ ତେଣ୍ଠାହୋଇ ଗୋଟାଏ ଜମିରେ ଏକ ଲାଇନରେ କେତେବୁଡ଼ିଏ
ଘର । ସବୁଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ନ-ଆର ଟାଇପ କାର୍ଟର ଭାବି । ପଛକୁ ଗୋଟିଏ
ବଡ଼ କାର୍ଟର ପ୍ରିନ୍ଟିପାର ଓ ଭାଇସ ପ୍ରିନ୍ଟିପାରଙ୍କ ପାଇଁ ।

ଆମେ ଯାଇ ଏକଦମ ଶେଷ ଘରେ ରହିଛୁ । ତା'ପରେ ଜଗଳିଆ ଜାଗା ଓ ନେସନାର ହାଇଥୁ । ମହରଗରୁ ଯାଇ କାତାରରେ ପଡ଼ିବା କଥା ହେଲା । ନିଜ ରାଜ୍ୟକୁ ଆସି ହଇରାଣ ହେବା କଥା ସାର ହେଲା ।

ପ୍ରିଦିପାକ ଥାତି ଶ୍ରୀଯୁତ ଆନନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଏ.ଡ଼.ଏମ., କ୍ୟାଢ଼ରର ଜଣେ ଅର୍ପିଥିଲେ । ଏଠାକୁ ଆସିବା ଆଗରୁ ପୁରୀରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମହିରର ପ୍ରଶାସକ ଥିଲେ । ତେହେରାଟି ବେଶ ଭଲ । ପେଟଟି ସାମାନ୍ୟ ବଡ଼ । ଭାରି ମେଳାପି ଓ ସେହୀ ଲୋକ । ମହିରର ପ୍ରଶାସକ ଥିବାବେଳର ଅଭିଷ୍ଠତା ସବୁ କହି ନିଜେ ହସତି ଓ ଆମକୁ ହସାଇ । ପାପାକୁ ସେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।

ମହୀଶୂରର କ୍ୟାମୟ ତୁଳନାରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରର କ୍ୟାମୟ ଗୋଟିଏ ଅପରିଷାର ଗାଁ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁତ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । କାହିଁ ସେ ଲକିତା ମହଳ ରୋଡ଼ ? କାହିଁ ସେ ଚାମୁଣ୍ଡା ପାହାଡ଼ ? ଆଉ କାହିଁ ସେଠାକାର ସକାଳୁଆ କାନିଶେର ଶୀତ ? ବେଳେବେଳେ ମନେହେଉଥିଲା ମନିଷ୍ଟିର ସେଶାଳ ଅର୍ପିଥିର ଗାର୍ଗଙ୍କୁ ଲେଖିବି ମୋତେ ପୁଣି ମହୀଶୂର ପଠାଇଦେବାକୁ ।

ତ୍ରେନିଂ ସେଷରର ଭାଇସ୍ ପ୍ରିଦିପାକ ଥିଲେ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ଶ୍ରୀ ଭି. କେ. ମାଥୁର । ଲକ୍ଷ୍ମୀର କାଯପିତ । ତାଙ୍କ ଆଡ଼ାଚଉଡ଼ା ଚାଲିଚଳନରେ ଆମ ପ୍ରିଦିପାକ ସରକିଆ ଆନନ୍ଦବାବୁ ଏକଦମ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଥିଲେ ଆସାମର ଶ୍ରୀ ଅମଗେହୁ ଶ୍ୟାମ । ତମଙ୍କାର ଲୋକ । ସେ ଆସାମର ବଜାକି, ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ।

ସେଷରରେ କ୍ଲ୍ଯାସ ଆରମ୍ଭ ହେବାରୁ ପଢାପଡ଼ି ଚାଲିଲା ଓ ମୋ ମନ ଲାଗିଲା । ସେଷରକୁ ଓଡ଼ିଶା, ବିହାର, ଆସାମ ଓ ଆଞ୍ଚାମାନରୁ ତ୍ରେନିଂମାନେ ଆସୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଆସୁଥିବା କେତେକ ତ୍ରେନିଂ ମୋତେ ବେଶାତରି କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଓ କ୍ଲ୍ଯାସରେ ଅଭଦ୍ରାମି କରିବାକୁ ପଛେଇଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଠିକବାଟକୁ ଆଣିବାକୁ ତେଷାକରି କେତେକାଂଶରେ ସଫଳ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲି । ସେମାନେ ମୋତେ ଗାଁକନିଆ ସିଂଘାଣିନାକୀ ଭାବରେ ଦେଖୁଥିଲେ ଓ ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ପରେ ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କଠାରୁ ମୋର ଫୋଡ଼ ପାଉଣ୍ଡେସନ ଫେଲୋଯିସ୍ ଓ ବିଳାତ, ହଲାଷ ଓ ତେବମାର୍କରେ ତ୍ରେନିଂ ପାଇବା କଥା ଶୁଣି ସେମାନଙ୍କର ମନଭାବ ସମାନ୍ୟ ବଦଳି ଥିଲା । ମଣିରେ ମଣିରେ ସେମାନେ ମୋର ବିଦେଶର ଅନୁଭୂତି ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ।

ମୋର ସହଯୋଗୀ ଇନ୍ଦ୍ରକଟରମାନେ ହେଲେ, ଶ୍ରୀ ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର କାନ୍ତନ୍ଗୋ (ଶରତ ଭାଇ), ଶ୍ରୀ ଥମା ଗୌଡା, ଶ୍ରୀ ସିହା ଓ ଶ୍ରୀ ସେନଗୁପ୍ତ । ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ଥିଲେ ଦୁର୍ଗାବାବୁ । ଅଧିକାଂଶ ଦିନ ସଂଖ୍ୟାବେଳେ ଆମ ଘରେ ଚା' ଜଳଶିଆ ହୁଏ ଓ ଆଦ୍ୟ ଚାଲେ । ଦେକାନାଳରୁ ଡିଙ୍କିଶାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେତେ କଥା ପଡ଼େ । କିଛି ଦିନ ପରେ ଥମା ଗୌଡା ବଦଳି ହୋଇଗଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଜାଗାରେ ଆସିଲେ ଶ୍ରୀ ଭେଳଟ ଚଳପତି । ମୁଁ ମହୀଶୁରରେ ଥିବାବେଳେ ସେ ମୋର ଛାତ୍ର ଥିଲା । ଦେଶୁ ଆମ ଅଧ୍ୟାପକ ଚିମ୍ଟା ବେଶ ଭଲ ହୋଇଗଲା । କେବଳ ଭାଇସ୍ - ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ ମାଥୁର ଥିଲେ ଟିକେ ଅଳଗା ଧରଣର । ନାମ ବଡା, ଦର୍ଶନ ଥୋଡା ।

ଏଇଠି ଥିଲାବେଳେ ଅର୍ଦ୍ଧର ଆସିଲା ତେରାତୁନ ପାଖ ରାଜପୁରରେ ଥିବା ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରରେ ଯାଇ ଟ୍ରେନିଂ ଦେବାକୁ । ମହୀଶୁରରେ ଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଥରେ ଯାଇଥିଲି । ରାଜପୁରରେ ଥିଲା ଇନ୍ଦ୍ରକଟ ପର ଇନ୍ଦ୍ରକିଷ୍ଣନ କମ୍ପ୍ୟୁନିଟି ତେଜିପମେଣ୍ଟ । ରାଜପୁରରୁ ମସ୍ତରୀ ଯିବାର ଉଠାଣି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ମୋତେ ରାଜପୁର ଭଲ ଲାଗେ । ଏଠି ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ ଥା'ତି ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ସ୍କ୍ରୀ. ସି. ଗିଲଦୟାଳ ଓ ଭାଇସ୍ - ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ ଥା'ତି ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ରି. ଏସ. ମାଥୁର । ଲେକ୍ଟରର ଥା'ତି ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ଏଲ. ଗୁପ୍ତା ଓ ଶ୍ରୀ ପାଣ୍ଡେ । ଗିଲଦୟାଳ ସାହେବ ଭାରି ଚମଜାର ଲୋକ । ତେରାତୁନ ସହରରେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିତି । ପ୍ରତି ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମର ମନୋରଞ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୁଏ । ଗିଲଦୟାଳ ସାହେବ ନିଜେ ପାହାଡ଼ି ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ପଲ୍ଲୀ ଶୀତ ଓ ନାଚ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ଥରେ ଦୁଇଥର ମୋହନ ଉପରେଥ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ନରମା ଆସି ଘରଭ୍ୟାଳୀ ଶୀତ ଓ ନାଚ ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ମୋହନ ଉପରେଥ ପାର୍ବତୀୟ କଳା କେନ୍ଦ୍ରର ତିରେକୂର ଥିଲେ । ମାଥୁର ସାହେବ ଆମକୁ ସୋସିଆଲ ଓ୍ଫାର୍ ପଢାଇଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଉରର ପ୍ରଦେଶର କାମୟ ଓ ମାଥୁର, କିନ୍ତୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଥିବା ଭି.କେ. ମାଥୁରାଙ୍କଠାରୁ ପୂରାପୂରି ଅଳଗା ।

ମୁଁ ରାଜପୁର ଯାଇଛି ଖରାଦିନେ ଓ ଶୀତଦିନେ ମଧ୍ୟ । ଘୋର ଶୀତଦିନେ ରାଜପୁରରେ ଛାଅ ସପ୍ତାହ କଟାଇଛି । ହାତ୍ତଭଙ୍ଗା ଶୀତ, ଯାହାକୁ ତାଙ୍କ କଥାରେ କହନ୍ତି ପାଞ୍ଚ କମ୍ଲିକି ଭାଡ଼, ମୋତେ କେବେ କାବୁ କରିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଗାବାବୁ ଥରେ ଶୀତ ଦିନେ ଯାଇ ହଢ଼ିବଢ଼େଇ ଗଲେ । ଦାନ୍ତ ୦କ ଓକ ହୋଇ ବାକୁଆଏ । ଦେହ ଥରୁଆଏ । ରେଜେଲ ଭିତରୁ କହୁଆଛି ବିଲତିବାବୁ, ଏଇଠି ପ୍ରାଣଗଲା । ଆଉ ବଞ୍ଚିବି ନାହିଁ । ଦେହ ଖଣ୍ଡକୁ ହରିଦାର ପାଖରେ ଗଜାରେ ପକେଇ ଦେବେ । ଗିଲାସେ ଗରମ ଚା' ପିଇ ଉଠି । ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ଗାଧୁଆପାଧୁଆ ସାରି ଜଳଶିଆ ଖାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ଡେରାହୁନ ଓ ରାଜପୁର ମଧ୍ୟରେ କିସନପୁର । ସେଠି ଲିଚି ବହୁତ ମିଳେ । ଭାରି ମାଉଁସିଆ ଓ ସୁଆଦିଆ ସେ ଲିଚି । ଦିନେ ଦିନେ ଆମେ ଯାଇ ମନଇଛା ଲିଚି ଖାଇ ଫେରିଆସୁ ।

‘ଏଇ’ ପର ଲାଇଟ୍, ‘ପି’ ପର ପାଞ୍ଚାର

ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଉଦୟପୁରୁ ଥିଲେ ଏଲ.ପି. ଶୁଷ୍ଠା । ସେ କୁସରେ ପଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ତାଙ୍କ କେଂକେଇଅଁ ସୁରରେ କହିଛି ମୁଁ ହେଉଛି ଲାଇଟ୍ ପାଞ୍ଚାର ଶୁଷ୍ଠା । ମୋ ଲେକ୍ଟରରୁ ତମମାନଙ୍କୁ ଲାଇଟ୍ ମିଳିବ ଓ ପାଞ୍ଚାର ମଧ୍ୟ ମିଳିବ । ଆମର ଖାଇପିଆବେଳେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ତରକାରୀର ଟ୍ରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେଇଠି ଖାଲି ହୋଇଯାଏ । ରାଜପୁରର ରାବିଢ଼ି ଦିଆହେଲାବେଳେ ସେ କେଉଁ ଛଟକରେ ଚାରି ଛାଟା ରାବିଢ଼ିର ଖରି ରଖିଦେଇ ଖାଇବେ । ତା’ପରେ ହଜମ୍ ନକରି ପାରି ଯାହାପନ ଭୋଗିବାର କଥା ଭୋଗନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ରୋଗାନ୍ତି ।

ଆଉଛଣେ ମଜାଦାର ଲୋକ ଥିଲେ ଯେଶୋ ବିମଳାନନ୍ଦ । ସମ୍ମର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦଙ୍କ ପୁତ୍ର । ଯେଶୋ ପୂରାପୂରି ବନାରସୀ । ପାଟିରେ ସବୁବେଳେ ପାନ । କୌଣସି ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ ଦେଖିଲେ ତା’ ଛାତି ଭିତର ଖାଲି ପଡ଼େ ଉଠେ । ଆମେରିକା ଯାଇଥିଲେ ଗମାସ ପାଇଁ । ମିଥିଗାନ୍ ଷେଟ ଇଉନିଭରସିଟିରେ ପଡ଼ିବାକୁ । ସେଠି ପାନ ନମିଲିବାକୁ ମାସକ ପରେ କୌଣସି ମତେ ଗୋଟାଏ ତାତ୍ତ୍ଵର ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ କରାଇଲେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ସେଠାକାର ଜଳବାୟୁ ଆରହ ନାହିଁ । ସେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ବଳରେ ଭାରତକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଙ୍ଗେ ନିରେଇବା କଥା ଲେଖୁଛି ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ । ଓରିଏଷେସନ୍ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟରର ଇନ୍ସଟ୍ରୁକ୍ଚର ପୋଷ ପାଇଁ ଆମେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଯୁ.ପି.ଏସ.ସି. ଇଣ୍ଟରଭିତ୍ତି ଦେଉଥିବୁ । ଏଲ.ପି. ଶୁଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ । ଯେଶୋ ବିବେକାନନ୍ଦ ବହୁତ ବହିପତ୍ର ଲେଖିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପାନ ପଡ଼ିଲାକୁ ଯୁ.ପି.ଏସ.ସି.ର ପିଅନ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଡାକିଲା । ସେ ସବୁ ବହିପତ୍ର ଦି’ ହାତରେ ଧରି ଥୋରିଆ ବଳଦ ଭଲିଆ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ପିଅନ କବାଟ ଖୋଲିଦେବାରୁ କମିଶନର ତେୟାରମାନ କହିଲେ ଆମେ ଆପଣଙ୍କର ବହିପତ୍ର ଦେଖିବାରେ ଆଗ୍ରହୀ ନୋହୁଁ । ଆମେ ଇଣ୍ଟରଭିତ୍ତି କରିବୁ । ତେଣୁ ଯେଶୋ ଫେରି ଆସିଲେ । ପୁଣି ତାଙ୍କ ନାଁ ଡକା ହେଲା ଓ ପୁଣି ସେଇଆ ହେଲା । ତୃତୀୟ ଥର ତାଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ପିଅନ ଆସିବାରୁ ସେ ଗଲେ ଓ କହିଲେ ସାର ମୁଁ ହିଁ ଆପଣଙ୍କର କାଣ୍ଡିଡ୍ରେ । ଏ ସବୁ ମୋ ଦ୍ୱାରା ଲେଖା ବହି । ତା’ପରେ ସେ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ଇଣ୍ଟରଭିତ୍ତି ୧୦/୧୨ ମିନିଟ୍ ଚାଲିଲା । ଯେଶୋ ବଛା ହୋଇଥିଲା ।

ରାଜପୁରରୁ ହରଦ୍ଵାର ଓ ରକ୍ଷିତେଶ ଆମେ ଯାଉ । ପାଖରେ ସହସ୍ରଧାରା । ସେଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଯାଉ । କେବେ କେବେ ମଦୌରା ମଧ୍ୟ ଯାଉ । କାରଣ ମଦୌରାରେ ଥାଏ ନ୍ୟାସନାଳ ଉଚ୍ଛିତ୍ୱ୍ୟତ ଅଥ କମ୍ପ୍ୟୁଟିଟ ଡେଲକ୍‌ପମେଣ । ସାରା ଦେଶରେ ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ଟ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର ଖୋଲି ଦେବାରେ ଶ୍ରୀୟୁତ ଏସ. କେ. ଦେଙ୍କ ବାହାଦୁରା ରହିଛି ।

ଦି ମୋର ଇଇ ଟେଲ, ଦି ମୋର ଇଇ ସେଲ

ଥରେ ଆମେ ଶନିବାର ସକାଳୁ ଗଲୁ ହରଦ୍ଵାର । ରାତିଟା ହରଦ୍ଵାରରେ କଟାଇଲୁ । ହରକିପାରାରେ ଆଳତୀ ଦେଖିଲୁ ଓ ଜଳଜୀଆ ପିଇଲୁ । ରବିବାର ସକାଳୁ ଗଲୁ ହରଦ୍ଵାରରୁ ବସରେ ରକ୍ଷିତେଶ । ବସ ଆମକୁ ନେଇ ଡପୋବନ ଆଶ୍ରମ ପାଖରେ ଓହ୍ଲେଇଦେଲା । ହରଦ୍ଵାର ବସଷାସ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ହୋଡ଼ିଂରେ ଲେଖାହୋଇଥିଲା “ତୋଟିବାଲା ଶୁଦ୍ଧ ହିନ୍ଦୁ ଭୋଜନାଳୟରେ ଖାଆନ୍ତି ।” ଡପୋବନ ଆଶ୍ରମ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ହୋଡ଼ିଂ । ତା'ପରେ ପ୍ରତି ତାକେ ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଛୋଟ ବଡ଼ ହୋଡ଼ିଂ । ଆମେ ଯେପରି କାହା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ତୋଟି ବାଲା ଶୁଦ୍ଧ ହିନ୍ଦୁ ଭୋଜନାଳୟକୁ ଯାଉଛୁ ବୋଲି ମନେ ହେଲା । ସେଠି ଯାଇ ଜଣକା ପାଞ୍ଚ ସିଇକା ଲେଖା ଦେଇ ବେଶ ଭଲ ମିଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଖାଇଲୁ । ଖାଣ୍ଡି ଗୁଆ ଘିଅ । ଗରମ ଗରମ ରୁଚି, ତାଳି, ତରକାରୀ, ଭାଡ଼, ଆଚାର ଓ ରାବିଡ଼ି । ପାଖରେ ବହୁତ ଭୋଜନାଳୟ ଥିଲା । ସେଠି ଖାଇବା ମଧ୍ୟ ଏହି ପରି । ତେବେ ତୋଟି ବାଲା ଶୁଦ୍ଧ ହିନ୍ଦୁ ଭୋଜନାଳୟ ବିଶେଷତ୍ବ ହେଉଛି ଯେ ଏହାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବିଷ୍ଣୁନ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷ୍ଣୁପନ ଶୈଳୀ କାମ କରୁଥିଲା । ଯାହାକି ସେଇ କଥାକୁ ବହୁତ ଥର କହି ଆମକୁ ଆଗେଇ ନେଉଥିଲେ । ପୁଅବୀର ଜଣେ ବିଷ୍ଣୁପନ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ଭାଷାରେ ଦି ମୋର ଇଇ ଟେଲ, ଦି ମୋର ଇଇ ସେଲ । ଅର୍ଥାତ ଯେତେ ବେଶି କହିବ, ସେତେ ବେଶି ବିକ୍ରି ହେବ ।

ଡପୋବନ ଆଶ୍ରମର ଗହନିଆ ଆମତୋଟା ଦେଇ ଗଲେ ଲଜ୍ଜମନ୍ଦ ଝୁଲା ଆସିବ । ଏଠି ଗଜାର ଦୃଶ୍ୟ ଅତି ମନୋହର ।

ରାଜପୁରରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଶନିବାର ସଂଧାରେ ମନୋରଞ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଆଯୋଜନ କରାଯାଏ । ସେଥିରେ ଯେଶୋ ଅଗ୍ରଣୀ । ଥରେ ଗୋଟାଏ ପାନବାଲାର ବେଶ ପିନ୍ଧି ବାହାରିଲେ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ମୌ ପାନ ବେଚନେ ବାଲା ହୁଁ ଆରବେଲା । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ପାନ ଗୀର୍ଦ୍ଦୟାଳ ମାଥୁର, ଭରଦ୍ଵାର ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଖାଇ ମନ୍ତ୍ର ହୁଅଛି । ତାଙ୍କ ପାନ ଖିଲେ ପାଟିରେ ନ ଜାକିଲେ ଏମାନେ କ'ଣ ପଡ଼ାଇବେ ଠିକ୍ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତାରାପୁର ଛାଡ଼ିଲା ଦିନୁ ଯେଶୋ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ସଂଯୋଗ ତୁଟି ଯାଇଛି । ସେ ପଞ୍ଜାବର ନିଳୋଖେରୀ ଓରିଯେଷେସବ ଆଖି ଷଢ଼ି ସେଣ୍ଠରରେ ଇନ୍ଦ୍ରକଟର ଥିଲେ । ବର୍ଷମାନ ସେ ବୋଧହୃଦ ପେନସନ ନେଇ ବନାରସରେ ଥିବେ । ଖାଣ୍ଡି ବନାରସ ଲୋକମାନେ ବନାରସ ଛାଡ଼ି ଆଉ କେଉଁଠି ରହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତା'ର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ମୋର ପୁତ୍ରରା ଆପକୁ (ଆପଲୋଡ୍ରନ ଦେଶାଇ) । ସାରା ବନାରସରେ ବିଶେଷତଃ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନେତାଙ୍କ ନାମରେ ପରିଚିତ ।

ରାଜପୁରରେ ତ୍ରେନିଂ ସାରି କୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ଆସିଲା । ବେବୀ, ଝୁନ୍ଦୁକର ଷୁଆର୍ଟ ପୁଲରେ ନାଁ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କର ଲ୍ଲାସ୍‌ଟିଚର ଥା'ତି ଇଂଲଣ୍ଡର ମିସ ହୋଇ । ତାଙ୍କୁ କେତେକ ପିଲା ‘ଗାଡ଼ ଗୁରୁମା’ ବୋଲି ତାଙ୍କୁଥିଲେ । ପାପାଗା ଭାରି କୌତୁକିଆ ହୋଇଥାଏ । ତ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଠର କ୍ୟାମ୍‌ସରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାରି ଗେହା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ।

ଆନବାବୁଙ୍କୁ ରାଜପୁରର ଅନୁଭୂତି ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ହେଲା । ସେ ତ ଭାରି ପାନ ପ୍ରିୟ । ତେଣୁ ଖିଲ ପରେ ଖିଲ ପାନ ଖାଉଥାନ୍ତି ଓ ମୋ ଗପ, ବିଶେଷତଃ ଯେଶୋ କଥା ଶୁଣି ହସି ହସି ଗଢ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତି । ମୋତେ ପଚାରିଲେ ପ୍ରିନ୍ତିପାଇମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତ୍ରେନିଂର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ପ୍ରିନ୍ତିପାଇମାନେ ମଧ୍ୟେରୀ ଯା'ତି ନାସନାକ ଇନ୍ଦ୍ରଷିତ୍ୟର ଅପ କମ୍ୟୁନିଟି ଡେଭଲପମେଣ୍ଟରେ ତ୍ରେନିଂ ନେବାକୁ । ସେଠି ଜଣେ ଭଲ ତିରେକୁର ଅଛନ୍ତି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଶ୍ରୀ ଟି. ଆର. ସତୀଶଚନ୍ଦ୍ର । କର୍ମଚକ କ୍ୟାଢ଼ରର ଆଇ.ଏ.୬ସ୍. ଅପ୍ଟିସର ।

ସତକୁ ସତ ଠିକ୍ ସପ୍ତାହକ ପରେ ଅର୍ଦ୍ଧର ଆସିଲା ଯେ ଆନବାବୁ ତ୍ରେନିଂରେ ଯିବେ । ଏତେ ଖୁସି ହୋଇ ଗଲେ ଯେ ସେ ଅର୍ଦ୍ଧର ଧରି ନିଜେ ଆସି ଘରେ ହାଜର । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସବୁ ବିଷୟରେ କହିଲି । ସେ କହିଲେ ଏଇକ୍ଷଣି ପାଗ ତ ଭଲ ଅଛି । ଆଉ କିଛି ହେଉ କି ନହେଉ, ତୀର୍ଥ ପାନଗୁଡ଼ିକ ଦେଖା ହୋଇଯିବ ଓ ଗଙ୍ଗାରେ ବୁଢ଼ ପକାଇବା ହେବ ।

ସତବାହ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଗୋଟିଏ ବେଢ଼ିଂ ଧରି କୁବନେଶ୍ୱର ଏଯାରପୋର୍ଟରୁ ଜଳିକତା ଯାଇ ସେତୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲେ । ଦିଲ୍ଲୀରୁ ତ୍ରେନିରେ ଗଲେ ଡେରାହୁବ । ଡେରାହୁବରୁ ଗାଡ଼ିରେ ଗଲେ ମଧ୍ୟେରୀ । ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଘରକୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରିଥିଲେ ଓ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ ।

ପଦର ଦିନ ପରେ ତ୍ରେନିଂ ସାରି ଆନବାବୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ମୁଁ ଓ ଶରତଭାଇ ତାଙ୍କୁ କୁବନେଶ୍ୱର ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ରିସିଭ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଆମେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଉ । ସେ ଆସି ଏଯାରପୋର୍ଟ ବିକ୍ଲିଂରେ ପହଞ୍ଚି କହିଲେ ଯେ ସେଠି କେବଳ ଜଣେ

ଲୋକ ହିଁ ବିନ୍ଦି ଜାଣନ୍ତି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ସତୀଶଚନ୍ଦ୍ରନ । ଆଉ ସମସ୍ତେ ଖାଲି ଧୂଆଁବାଣ ମାରି କାମ ଚଳାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ବୁବନେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଆମେରିବା

ଇଏ ହେଲା ୧୯୭୪ ମସିହା । ସେଇବର୍ଷ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଭକ୍ତି ଗୋଟିଏ ବିଷ୍ଣୁପଦ ବାହାରିଥିଲା, ଉତ୍ତନାଇଟେଡ୍ରଷ୍ଟେଟସ୍ ଏତୁକେସନାଲ୍ ପାଉଣ୍ଡେସନ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ (ଭର.୬ସ.୬ୟ.୬ୟ.ଆଇ) ତରଫରୁ । ଭାରତରୁ ୧୭ ଜଣ ଉତ୍ତରକିନ୍ତର ଓ ସୋସିଆର ଓର୍କର ଆମେରିକାର କିର୍ଭଲାଷ୍ଟରେ ୫ମାସ ପାଇଁ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇବାକୁ ଯିବେ । ଏହି କିର୍ଭଲାଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡରନେସନାଲ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶରୁ ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀମାନେ ଏଥିରେ ଯୋଗଦିଅଛି । ଇଲ୍ଲକ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ସ୍କୁ.୬ସ.୬ୟ.୬ୟ.ଆଇ.ର କଲିକତା ଅଫିସକୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବି । ମୁଁ ତ ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ବର୍ଷେ ବାହାରେ ପଢ଼ିସାରି ଫେରିଛି । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ନା ବର୍ଷ ନଗଲେ ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି । ହେଲେ ହେବ ନହେଲେ ନାହିଁ । ଦରଖାସ୍ତ କରିବାର କ୍ଷତି କ'ଣ ? ତେଣୁ ସ୍କୁ.୬ସ.୬ୟ.୬ୟ.ଆଇ.ର କଲିକତା ଅଫିସରୁ ପର୍ମ ମଗାଇ ଠିକ ସମୟରେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଦେଲି ।

ମାସକ ପରେ ତକରା ଆସିଲା ଇଣ୍ଡରରିଉ ପାଇଁ । କଲିକତାରେ ପ୍ରଥମ ଇଣ୍ଡରରିଉ ହେଲା । ବୋର୍ଡରେ ଥିଲେ ପ୍ରଫେସର ରାଜାରାମ ଶାସ୍ତ୍ରୀ (ବନାରାସ କାଶୀ ବିଦ୍ୟାପିଠୀର ଅଧିକ), ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରୁଲାରେଣ୍ଟ ଗୁହ ଓ ପୂର୍ବ ବର୍ଷରେ କିର୍ଭଲାଷ୍ଟ ପ୍ରୋଗ୍ରାମରେ ଯୋଗଦେଇଥିବା କଲିକତାର ଜଣେ ଅଧାପକ । ସ୍କୁ.୬ସ.୬ୟ.ଆଇ. ତରଫରୁ ଥିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ଜୟମାଲେକେଲ୍ । ବୋର୍ଡର ଅଧିକ ଥିଲେ ପ୍ରଫେସର ରାଜାରାମ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ମୋର ଇଣ୍ଡରରିଉ ପ୍ରାୟ ୩ ମିନିଟ୍ ପାଇଁ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଫେସର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ମୋର ଗାନ୍ଧିଗ୍ରାମର ଟ୍ରେନିଂ ବିଷ୍ଣୁପଦରେ କିଛି ପଚାରିଲେ ରେହିଓ ପିଞ୍ଜିକୁରୁ ସୋସିଆର ଓର୍କର ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ସୋସିଆର ଓର୍କର କରିପାରେ । ତେବେ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇଁ କାମ କଲେ ସେ କାମ ଭଲ ହେବ । ତା'ପରେ କଲିକତାର ସେ ଅଧାପକ ପଚାରିଲେ କିର୍ଭଲାଷ୍ଟ ପ୍ରୋଗ୍ରାମରୁ କିପରି ଲାଭ ପାଇବେ ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ମୋର ଖୋଲାମନ ନେଇ ସବୁ ଅଧ୍ୟନ କରିବି ଓ ଆଲୋଚନା କରିବି । ବାସ ଏତିକିରେ ଇଣ୍ଡରରିଉ ସରିଲା ।

ପୁଣି ମାସକ ପରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ହେଲା ପାଇବାକୁ ଇଣ୍ଡରରିଉ । ବୋର୍ଡରେ ଥିଲେ କିର୍ଭଲାଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡରନେସନାଲ ପ୍ରୋଗ୍ରାମର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଛେନେରାଇ ଡକ୍ଟର ହେବରି ଓଲେନ୍ଡରପ, ପ୍ରଫେସର ରାଜାରାମ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରୁଲାରେଣ୍ଟ ଗୁହ । ବହୁତ

ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଥିଲେ ତକ୍ତ ଓଳେବଡ଼ରପ । ସେ ଏ ପ୍ରୋଗ୍ରାମର ଜନ୍ମଦାତା, ବାର୍ତ୍ତା । ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ବିଷୟରେ ସବୁ ବୁଝାଇ ତାପରେ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଉଲ୍ଲେଖନ କରିବାର ଛାତ୍ର ହୋଇ ମଧ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଟି ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ ପ୍ରୋଗ୍ରାମରେ କୃତିତ୍ତର ସହ କାମ କରିଛି । ଏହା ମୋର ବିସ୍ତୃତ ଅଭିଜ୍ଞତାର ପରିଚୟ ଦିବ । ମୋତେ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଥାରି କହିଲେ ଆଜ୍ଞା ମିଷ୍ଟର ମହାତ୍ମି, ଆପଣ ଯଦି ଏ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପାଇଁ ବଜା ନ ହୁଅଛି, ତାହାହେଲେ ଆପଣ କ’ଣ ଭାବିବେ ? ହଠାତ୍ ମୋ ପାଟିରୁ ବହାରି ପଡ଼ିଲା ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ଯାହା ମୋତେ ସ୍ଵର୍ଗତ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାସ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଗୋଟିକ ହେଲା ମୁଁ ଭାବିବି ଯେ ପୃଥିବୀର କେଉଁଠି ଜଣେ ବୋକାଲୋକ ମୋର ଯୋଗ୍ୟତାକୁ ଠିକ୍ ମାପି ପାରିନାହିଁ । ସେତେବେଳକୁ ଓଳେବଡ଼ରପ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ହାତ ମିଳାଇ ବିଦାୟ ଦେଉଥାନ୍ତି । ସେ ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସିଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ମୁରୁକି ହସା ଦେଲେ । ତାପରେ ଏକ ସେକେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି କହିଲେ ମୋ ଉପରେ ମୋର ଯେଉଁ ଆୟବିଶ୍ଵାସ ଅଛି, ତାରି ବଳରେ ମୁଁ କହୁଛି ଯେ ଏପରି ଏକ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ଅବସ୍ଥା ଉପୁଛିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଷ୍ଟଯ ବଜା ହେବି । ଓଳେନଢ଼ି କହିଲେ ବ୍ରାତୋ, ବ୍ରାତୋ ।

ଚେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଲା

ସପ୍ତାହକ ପରେ ଚେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଲା ଯେ ମୁଁ ବଜାହୋଇଛି । ତା’ପରେ ତାକଯୋଗେ ଚିଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସେଥିରେ ଯାହା ଯାହା କରିବାକୁ ହେବ ସବୁ ତ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ପାସପୋର୍ଟ ମୋର ଥିଲା । ବାକି ଅନ୍ୟସବୁ ଯୋଗାଦ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଫେରିଆସି ତିନୁକୁ ସବୁ କହିଲି ଓ ବାପି-କୁମାର୍କୁ ଚିଠି ଲେଖି ଜଣାଇଦେଲି ।

ଆମେରିକାନ ଏକପ୍ରେସ ଆମର ଟିକେଟ୍ କରିବାର ଓ ଭିସା ଯୋଗାଦ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଆମର ଟିକେଟ ଅନୁସାରେ ଆମେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଲଞ୍ଚନ ଯିବୁ ପାନ୍‌ଆମରେ ଓ ଲଞ୍ଚନରେ ଗୋଟିଏ ରାତି ରହି ତା’ପର ଦିନ ସକାଳୁ ଟି.ଡବଲ୍ୟ.୬.ରେ ନିର୍ଯ୍ୟକ ଯିବୁ । ଲଞ୍ଚନରେ ଗୋଟିଏ ରାତି ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଭାବି ଖୁସି, କାରଣ କେତେକ ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେବ ।

ତୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏୟାରିକାଇନ୍ ଯୋଗେ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲି । ତୁବନେଶ୍ୱର ଏୟାରପୋର୍ଟରେ ତିନ୍ତୁ, ବାପି, କୁମା, ବେଙ୍ଗଅପା, ରବିଭାଇ କ୍ଷୀର ନୂଆବୋଉ, ବୁଢ଼ାଅପା ଓ ନିତା ସମସ୍ତେ ଆସିଥିଲେ ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ । ବେବୀ, ଖୁନ୍ଦ ଓ ପାପା (ନବରଷ) ତ ଆସିଥିଲେ । ଆମେରିକା ଯିବାରେ ଆନନ୍ଦ । ଏଣେ ଏମାନଙ୍କୁ ଛାତ୍ରିଯିବାର ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଲି । ଓଡ଼ିଶାରୁ ଆଉ ଜଣେ ଥିଲେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ହରିପଦ ମିଶ୍ର । ମନକୁ ଦମ୍ପତ୍ତି ବିମାନକୁ ଗଲି । ଦୁଇଘଣା ପରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିଲା

ବେଳକୁ ସଂଧା । ଆମେରିକାନ ଏକପ୍ରେସ ଜଣେ ଉତ୍ତରଲୋକ ମୋତେ ଓ ହରିପଦକୁ ନେଇ ଜୟ ସିଂହ ରୋଡ଼ରେ ଥିବା ଡ୍ରାଇ.ୱୀ.୧୯.୧୯. ଚୁରିଷ ହଷ୍ଟେଲରେ ରଖାଇଲେ । ଉରୟ ମନ ଓ ଦେହର କ୍ଷାନ୍ତି ନେଇ ଖାଇସାରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ତା'ପର ଦିନ ସକାଳୁ କପେ ଲେମନ୍ ଚା' ଖାଇବା ପରେ ଫୂର୍ତ୍ତି ଲାଗିଲା । ଜକଣିଆ ଖାଇସାରିବା ପରେ ଆମେରିକାନ ଏକପ୍ରେସର ମିଷ୍ଟର ଚାଓଲା ଆସି ଆମକୁ ଆମ ପାସପୋର୍ଟ ଦେଲେ ଓ ଟିକେର ସବୁ ନେଇ ବୁଝାଇଦେଲେ । ସେ କହିଲେ ଯେ ଦିବ୍ଲୀ ଓ ଲଣ୍ଠନ ଏଯାରପୋର୍ଟ ପାଇଁ ଚାକୁ ଦିଆଯାଇଛି । ଆମକୁ କିଛି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ପାବଆମର ଶାନ୍ତି ଆମକୁ ଲଣ୍ଠନ ନେଇ ହୋଗେଇରେ ରଖିବେ ଓ ପୁଣି ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ହୋଗେଇରୁ ହିଥେଆ ଏଯାରପୋର୍ଟ ଆଣିବ । ଏବୁ ସରିଲା ପରେ ଆମ ଇଣ୍ଡିଆବ ଗୁପ୍ତ ମୋତେ ତାଙ୍କର ଗୁପ୍ତ ଲିତ୍ରେ ଭାବରେ ବାହିଲେ । କାରଣ ମୋର ବିଦେଶ ଯିବାର ଅଭିଷ୍ଠତା ଥିବାରୁ ।

ସଂଧାବେଳେ ଆଗରୁ କ୍ଲିଭଲାଷ ଯାଇଥିବା ବହୁମାନେ ଆମକୁ ଚା' ଖାଇବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ନିଜ ନିଜର ଅଭିଷ୍ଠତା କହିଲେ ଓ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଘରେ ଆମେ ଅତିଥି ହୋଇ ରହିବୁ ସେ ବିଷୟରେ କହିଲେ । କାରଣ ଏ ପ୍ରୋତ୍ସ୍ରାମରେ ଆମେ ନାଟି ପରିବାର ସଂଗେ ଅତିଥି ହୋଇ ରହିବୁ । ଏଥିରେ ଛଅ ସପ୍ତାହ ଯିବ । ବାକି ତାରି ସପ୍ତାହ ଆମେ ଫିଲ୍ୟୁର୍‌କ କରିବୁ ।

ଦିବ୍ଲୀର ପାଲାମ୍ ଏଯାରପୋର୍ଟରୁ ପାବଆମ ଛାଡ଼ିବାର ସମୟ ଭୋରରୁ । ତେଣୁ ଆମେ ତାର ଗାଘଣା ଆଗରୁ ସେଠି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବୁ । କିନ୍ତୁ ପାବଆମ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାରେ ଦୁଇଘଣା ଦେଇ ହେବାରୁ, ପାନ୍ ଆମର ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ଆସି ଆମର ଲଣ୍ଠନର ବହୁମାନଙ୍କ ଠିକଣା ନେଇ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଟେଲକ୍ ପଠାଇଦେଲେ ।

ହରିପଦ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଓଡ଼ିଆରୁ

ପାନ୍‌ଆମ ଛାଡ଼ିଲା ସକାଳ ଟଟାରେ । ଛାଡ଼ିବା ପରେ ଆମକୁ ଜକଣିଆ ଦିଆଗଲା । ମୋ ପାଖରେ ବସିଥିଲା ହରିପଦ । ନୈଷିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏଣେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଉଡ଼ାଇବାହାରରେ ବସି ବିଦେଶ ଯାଉଛି । ତାକୁ ସେ ଜକଣିଆ ଆରେଇଲା ନାହିଁ । କହିଲା ବିରୂପି ବାବୁ, ଏଗୁଡ଼ା କଅଣ ପୁରୁଜୁଟିଆ ଗନ୍ଧରୁଛି । ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ ବିରୁ ହୋଇ କହିଲି ବେଣି ଓଡ଼ିଆରୁ ନ ଦେଖାଇ, ସବୁ ଖାଇବାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଆରମ୍ଭ କର । ତା'ପରେ ନାକ ଟେକି ସବୁ ଖାଇଦେଲା । ପାନାଆମରେ କେହି ଏଯାର ହସଟେସ ନଥିଲେ । ସବୁ ପୁରୁଷ କ୍ୟାବିନ୍ ଆଣେଣ୍ଟାଣ ଆମମାନଙ୍କର ଚର୍ଚା କରୁଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଯାକି ଷାଇଲ୍ ପୋପାଡ଼ିଆ କଚାଡ଼ିଆ ବ୍ୟବହାର ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁନଥିଲା ।

ପାହାମର ଏ ଫ୍ଲାଇଟ ପ୍ରଥମେ ଓହ୍ଲାଇଲା ବିରୁଚରେ । ଆମେ ସବୁ ଓହ୍ଲାଇ ଚରମିନାକୁ ବିକୁଂକୁ ଗଲୁ । ସେଠି ସବୁ ହିନ୍ଦୀ ସିନେମା ଗୀତର ରେକର୍ଡ ବାଜୁଛି । ବିଷେରୁ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିବା ରହିଥାନୀର ଇଲ୍ଲାହେଲା ବିରୁଚର ଗୋଟିଏ ତିରତି ପ୍ରି ଦୋକାନରୁ ଗୋଟିଏ ଓମେଗା ସିମାଷ୍ଟର ଘଢ଼ି କିଣିବାକୁ । ସେ ଦୋକାନୀ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ । ସେ ରହିଥାନୀକୁ ୫୦ ଆମେରିକାନ୍ ଡଳାରରେ ଘଢ଼ିଟିକୁ ଦେବାକୁ ରାଜିହେଲା । ମୋର କାହିଁକି କେଜାଣି ସଦେହ ହେବାରୁ ମୁଁ ରହିଥାନୀକୁ କହିଲି ଦୋଷ୍ଟ, ମୁଁ ତତେ ଲଞ୍ଛନରେ ଓମେଗା ଦୋକାନକୁ ନେଇଯିବି । ସେଠି ତୁ ଭଲ ଜିନିଷ ପାଇବୁ ଠିକ୍ ଦାମରେ । ତାର ତ ଲୋଭ ଲାଗିଛି । ସେ ଘଢ଼ି କିଣିଲା ୫୦ ଆମେରିକାନ୍ ଡଳାରରେ । ଲଞ୍ଛନରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ମୁଁ ହିଥ୍ୟୋ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ତାକୁ ଓମେଗା ଦୋକାନକୁ ନେଇଗଲି ଓ ତା ଘଢ଼ିଟିକୁ ଦେଖାଇଲି । ସେଠି ଓମେଗାର ଜଣେ ବିଶେଷଙ୍କ ଘଢ଼ିଟିକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ କହିଲେ ଯେ ଏ ଘଢ଼ି ଅସଲି ଓମେଗା ଘଢ଼ି ନୁହଁ । ତା'ପରେ ସେ ରହିଥାନୀର ଅନୁମତି ନେଇ ଘଢ଼ିକୁ ଖୋଲି ଦେଖାଇଲେ । ଘଢ଼ିର ମେସିନଟି ଫେବରଲିଇବା ଓ କେବଳ ତାଏଇରେ ଓମେଗା ସିମାଷ୍ଟର ଲେଖାହୋଇଛି । ଏହାର ଦାମ ୨୦ ଡଳାରରୁ ବେଶି ହେବା ଉଚିତ ନୁହଁ । ରହିଥାନୀମୁହଁଟିକୁ ଆମିଲା କରି ତୁପ ରହିଲା ଭାରତ ବାହାରେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ଦୋକାନୀ ଆଉ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ପ୍ୟାସେଞ୍ଚରକୁ ଠକିବା ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଲି । ଅଭ୍ୟାସ ମନୋଭାବ । ଆମ ଗ୍ରୂପର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ବିଶ୍ଵାସ ତ ବଢ଼ିଗଲା । ସମ୍ବାନ ମଧ୍ୟ ।

ଆମେ ଲଞ୍ଛନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଦିନ ଥିଲା । ଆମର ବଡ଼ ସ୍ଵରକେଶ ସବୁ ପାନଆମ ଦାୟିତ୍ବରେ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଲୁ । ସାଙ୍ଗରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ହ୍ୟାଣ୍ଡବ୍ୟାଗ ଧରି ଆସିଲୁ । ଲଞ୍ଛନ ସହରରେ ପହଞ୍ଚି ଆମେ ଅକ୍ଷପୋଡ଼ିଷ୍ଟ୍ରିଟ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ରହିଲୁ । ମୁଁ ସିଧା ଚାଲିଚାଲି ଆମ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଷ୍ଟୁଡ଼େଣ୍ଟସ ହଷ୍ଟେଲକୁ । ଯେଉଁଠି ମୁଁ ୧୮ମାସ କାଳ ରହିଥିଲି ୧୯୭୩-୭୪ ମସିହାରେ । ସେଠି ମିଷ୍ଟର ସେବା, ମିସେସ୍ ସେବନ ଓ ତାଙ୍କ ଝିଅ ରତ୍ନା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାଇଲା । ମୋର ତୁଳ ବହୁ ଖରଣା ଓ ସିପ୍ରାକ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇଲା । ସେମାନେ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ହୋଟେଲକୁ ନେଇ ତିନିର ଖୁଆଇଲେ ଓ ବହୁତ ବିଷୟରେ ଦୁଃଖସୂଖ ହେଲୁ । ଖରଣା ବି.ଡ଼.ସି. ବଙ୍ଗଲା ବିଭାଗର ଜଣେ ପ୍ରତ୍ୟେସର ହୋଇଛି । ସିପ୍ରା ରିଜେଷ୍ଟ୍ର ଇନ୍ଡସ୍ଟ୍ରିଯୁଟରେ ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରତକ୍ଷେପନରେ ଟ୍ରେନିଂ ନେଉଛି । ମୁଁ ସେମାନକୁ କହିଲି ଯେ ୫ମାସରେ ଫେରିବାବାଟରେ ପୁଣି ସେମାନକୁ ଭେଟିବି ।

ମୁଁ ହୋଟେଲକୁ ଫେରିଗଲି । ସେଠି କପେ କପି ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ପରିପଦ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୁମରେ ଥିଲା ।

ସୁମତି ଏପିଷ୍ଟୋଡ୍

ଡା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ଆମର ଫ୍ଲାଇଟ୍ ଟି.ଡବଲ୍ୟୁ.୧.ରେ । ଆମ ସମସ୍ତେ ପାହଥାମ୍ ପାଖରେ ଥିବା ଆମର ଜିନିଷପତ୍ର ଆଣି ଟି.ଡବଲ୍ୟୁ କାଉଣ୍ଟରରେ ଚେକଇନ୍ କରିଦେଲୁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୋର୍ଡିଂ ପାସ ମିଳିଗଲା । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲା ସୁମତି ବର୍ଣ୍ଣବାସ । ଡକ୍ଟର ଜନ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣବାସଙ୍କ ଛିଅ । ସେ ଗୋଠ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ କେତେବେଳେ ସବା ଆଗେ ଚେକଇନ୍ କରି ଯାଇ ଫ୍ଲୋନର ଗୋଟିଏ ସିର୍ରେ ବସି ପଡ଼ିଛି ଓ ଶୋଇ ଯାଇଛି ମଧ୍ୟ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆସି ଫ୍ଲୋନରେ ନିଜ ନିଜ ଘାନରେ ବସି ପଡ଼ିଲୁ । ଏତେ ବଡ଼ ଫ୍ଲୋନରେ ଆମେ ୧୯ ଜଣ ଓ ଆଉ ୪/୫ ଜଣ । ମୁଁ ମନେ ମନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗଣିନେଲି । ଦେଖିଲି ସୁମତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ କକ୍ଷପିଟରେ ଯାଇ କ୍ୟାପଟେନ୍‌କୁ କହିଲି । ସେ କକ୍ଷପିଟରୁ ବାହାରି ଆସି ନିଜେ ଆମ ଗ୍ରୁପରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ହାଜିରା ପକାଇଲେ । ସୁମତି ନିଯୋତି ନିଦରେ ଶୋଇପଡ଼ିଛି । ତେଣୁ ସେ ହାଜିରାର ଡାକ ଶୁଣୁନାହିଁ । ସେ ଡାକ କର୍ତ୍ତାକେଶର ଏଯାର ପୋର୍ଟକୁ ଢାକିଲେ । ଏଯାରପୋର୍ଟର ଟି.ଡବଲ୍ୟୁ.ଟି. କାଉଣ୍ଟର, ଏମିଗ୍ରେସନ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ଓ କଷମ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ସମସ୍ତେ କହିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ସୁମତି ଢାଳି ଯାଇଛି । କ୍ୟାପଟେବ ଆହୁରି ବ୍ୟତିବ୍ୟସ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମୁଁ କ୍ୟାପଟେବଙ୍କୁ କହିଲି ଚାଲନ୍ତୁ ଆମେ ଦିହେଁ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସିର୍ରେ କିଏ ବସିଛନ୍ତି ଦେଖିବା । ଆମେ କକ୍ଷପିଟ ପାଖ ଉଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସିର୍ବ୍ରାତା ଆରମ୍ଭ କରୁ । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ସୁମତି ଆରାମରେ ଶୋଇ ଘୁମୁଢ଼ି ମାହୁଛି । କହିଲି କ୍ୟାପଟେବ, ଏଇ ହେଉଛନ୍ତି ସୁମତି ବର୍ଣ୍ଣବାସ । କ୍ୟାପଟେବ କହିଲେ ଓଁ ତିଆର । ଓ ଢାଳି ମାରି ହସିଲେ । ଡାକ ଢାଳି ଶବରେ ଓ ଆମ ଗ୍ରୁପର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ସୁମତିର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଦେଖିଲା ଯେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଗଣ୍ଠଗୋଳ ହୋଇଛି । ସେ ଓଳଟି ମୋତେ ପଚାରିଲା ମହାତ୍ମି, ଫ୍ଲାଇଟ୍ ଛାଡ଼ିନାହିଁ କାହିଁକି ? କିଛି ଡିଫେକ୍ସ୍ ହୋଇଛି କି ଇଞ୍ଜିନିରେ ? ମୁଁ ଉରର ଦେବା ଆଗରୁ କ୍ୟାପଟେନ କହିଲେ ଆପଣ ହଜିଯାଇଥିଲେ, କିଛି ସମୟ ପାଇଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମିକି ଯାଇଛନ୍ତି । ଲେଟ୍ ଅସ୍ ସେଲିବ୍ରେଟ୍ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟ୍ରିକ ଦିଆଗଲା । ଫ୍ଲୋ ଉଠିଲା । ଧଳା ମେଘ ମାଳାକୁ ଉଦ୍‌ବଳି ଆମେ ନୀଳ ଆକାଶରେ ୩୦,୦୦୦ ଫୁଟ ଉପରେ ଉଠିଲୁ । ଜଳଖଣ୍ଡିଆ ଦିଆଗଲା । ପାନ୍ଦାମାରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଜଳଖଣ୍ଡିଆ ଅପେକ୍ଷା ଖୁବ୍ ଭଲ । ଏଯାର ହସଟେସମାନେ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ସେମାନେ ସୁମତି ଏପିସୋଡ଼କୁ ନେଇ ବେଶ ଉପରୋଗ କଲେ ।

ଜଳନ୍ତୁ ନିଉୟର୍କ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଆରାଣ୍ଡିକ ମହାସାଗର ପାରି ହେବାକୁ ହୁଏ । ସାତ ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ । ଆମେ ପ୍ରାୟ ଆମେରିକାନ୍ ଲୋକାଙ୍କ ଟାଇମ୍ ଶାଖା ବେଳେ ନିଉୟର୍କରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । କେତେବେଳେ ଜଳରନେସନାଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧେଷ୍ୱୟ ସର୍ବେସ ଭଲେଷ୍ୟର

ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଆମର ଜିନିଷପତ୍ର ଜଣନ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକ କିମ୍ବର କରାଇବାରେ ଯାହାଯ୍ୟ କଲେ । ତା'ପରେ ଆସେମାନେ ଏଯାରପୋର୍ଟ ବାହାରକୁ ଆସି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଟାର୍କ୍ ରେ ବସିଲୁ । ଟାର୍କ୍ ସବୁ ଆମକୁ ନେଇଗଲା ଆବେଦିକଟେରିଆ ହୋଇଲେ, ଠିକ୍ ରେଡ଼ିଓ ସିଟି ମୁୟକିକ ହଲର ସାମନାରେ । ସେଠି ଆମକୁ ଡକ୍ଟର ଓଲ୍ଲେନ୍ଡର୍, ଶ୍ରୀମତୀ ଓଲ୍ଲେନ୍ଡର୍ ଓ ତାଙ୍କ ଆସିଷାଷ ମିଷେସ ଡ୍ରାଇସକାର୍ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆମର ପାସପୋର୍ଟ ଡ୍ରାଇସକାର୍ ନେଇଗଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ସହ୍ୟା ଛଟା ବାଜି ଯାଇଥାଏ ।

ଆମେ ନିଜ ନିଜ ରୂପକ୍ରମ ଗଲୁ । ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ମଧ୍ୟ ନିଉୟର୍ ବେଶ ଧରା । ଗାଧୁଆପାଧୁଆ କରି ଡିନର ଖାଇବାକୁ ଗଲୁ । ଡିନର ପରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓରିୟେଷେସନ୍ ଲେକ୍ଚର । ଡକ୍ଟର ଓଲ୍ଲେନ୍ଡର୍ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେଦିନ ଏତିକି ।

ଆମେରିକାନା

ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ଜଳଶିଆ ପରେ ପୁଣି ଡକ୍ଟର ଓଲ୍ଲେନ୍ଡର୍ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଓରିୟେଷେସନ୍ ଲେକ୍ଚର । ଏହାର ନାମଥିଲା ଆମେରିକାନା । ଆମେରିକାର ଇତିହାସ, ଆମେରିକାର ସଂସ୍କାର, ଆମେରିକାର ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଆମେରିକାର ବୈଦେଶିକ ସଂପର୍କ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ଆମେରିକାନାର ଅଭିଭୂତ ଥିଲା । ଆମେରିକାର ଆସିଷାଷ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଅଥ ଷ୍ଟେଚ୍ ଓ ଅନ୍ୟ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ୁଡ଼ା ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଢ଼ୁଡ଼ା ପରେ ଆଲୋଚନା ହେଉଥିଲା ।

ଆବେଦିକଟେରିଆ ହୋଇଲେ ପାଖରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଇଟାଲୀଆନମାନଙ୍କର ପଟ୍ଟା ଓ ଲକ୍ଷେକ୍ଟରନିକ୍ ଦୋକାନ ଥାଏ । ପ୍ରତି ଦୋକାନ ସାମନାରେ ଲେଖାହୋଇଥାଏ ଆଜି ସବୁ ଜିନିଷ ଶଷ୍ଟା ଦରରେ ବିକ୍ରୀ ହେବ । କାଲିକି ଏ ଦୋକାନ ଏଠି ନଥିବ । ମୋର ସଦେହ ହେବାରୁ ମୁଁ ହୋଇଲାର ଭଣେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ପଚାରିଲି । ସେ କହିଲେ ଯେ ଏଠାକାର ଇଟାଲୀଆନ ଦୋକାନୀ ସବୁ ୦କଙ୍କ ଗୁରୁ । ସେଠି ଜିନିଷ କିଣିଲା ବେଳେ ସାବଧାନ ଥିବେ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ଗରାଖକୁ ପିକ୍ ପକେଇ କରି ଦିଅଛି ।

ପୁରସ୍ତ ବେଳେ ମୁଁ ଥରେ ସେଉଳି ଗୋଟିଏ ଦୋକାନକୁ ଯାଇଥିଲି । କାନ୍ଦରେ ମୋର ଲାଇକା କ୍ୟାମେରା ଫୁଲୁଥିଲା । ମୋ ଦୋକାନକୁ ଦେଖି ସେ ଦୋକାନୀ ମତେ କହିଲା ଯେ ମୁଁ ଯଦି ମୋ ଲାଇକାକୁ ବିକିବାକୁ ଚାହେଁ ତେବେ ଭଲ ପଇସା ପାଇବି । ମୁଁ ମନାକଲି । ସେ ମୋତେ ବହୁତ ଲୋଭ ଦେଖାଇ ଶେଷକୁ ଚୁପଚାପ ହୋଇ ରହିଲା ।

ବନାରସର ଗାନ୍ଧିଆମ ରହଷ୍ଯକୁୟର ଅଥ ଷଡ଼ିଜର ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଦୁ । ନାଗେଶ୍ୱର ପ୍ରସାଦ । ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ଦୋକାନରୁ ଗୋଟିଏ ଏକଜାକଟା କ୍ୟାମେରା କିଣିଥିଲେ । ତାର ଲେଖସ ଥିଲା ପୂର୍ଣ୍ଣିକ ।

ଆମ ଗୃପ୍ର ଶାରଦା ଚୋପ୍ରା ସେ ଦୋକାନକୁ ଗଲା ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମେରା କିଣିବାକୁ, ‘ରେଗ୍ଲା’ ନାମକ ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମେରାର ଦାମ କେତେ ପଚାରିଲାକୁ ସେ ଛଟାଲିଯାଇ ଦୋକାନ କହିଲା ଦେବଶହ ଡଳାର । ଶାରଦାର ବଜେଟ୍ ୩୦ ଡଳାର । ତେଣୁ ସେ ଫେରି ଆସୁଆସୁ କହିଲା ମୁଁ ଯାଉଛି ମହାତ୍ମିକୁ ନେଇ ଆସିବ । ତା’ପରେ ଆମେ ଦିହଁ ସେଠାକୁ ଗଲୁ । ମୁଁ କ୍ୟାମେରାଟିକୁ ଦେଖିଲି ଓ କହିଲି ଏହାର କାଟାଲାଗ ମୂଲ୍ୟ ହେଉଛି ମାତ୍ର ୧୫ ଡଳାର । ସେ ଜାଣିପାରିଲା ଯେ ମୁଁ ମହା ଗଣ୍ଠିଆ । ଶେଷରେ ୨୦ ଡଳାରରେ ଦେଲା ଓ ଶାରଦାକୁ ଗୋଟିଏ ପାର୍କର ବଲପେନ୍ ଓ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଟାଇକ୍ଲିପ୍ ଉପହାର ଦେଲା । ଗତବର୍ଷ ଆମେରିକା ଗଲାବେଳେ ନିରୟକରେ ବୁଝୁବୁଝୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକି ଯେ ରେଡ଼ିଓ ସିଟି ମିଉଜିକ୍ ହଲ ସାମନାରେ ସେ ଆବେଦିକଟୋରିଆ ହୋଇବା ଆଉ ନାହିଁ । ନିରୟକର ଚେହେରା ପୂରାପୂରି ବଦଳି ଯାଇଛି ।

ସବଳିମିନାଳ ଆଢ଼ଭାଟାଇଙ୍କିଁ

ଆଉଗୋଟିଏ କଥା ଲେଖୁଛି । ରେଡ଼ିଓ ସିଟି ମ୍ୟୁଜିକ୍ ହଲରେ ସାଉଷ ଅଥ ମ୍ୟୁଜିକ୍ ଚାଲିଥାଏ । ତେଣୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଦିନେ ସଂଧା ଢିନର ଖାଇ ଗଲୁ । ପିଲ୍ଲ ଚାଲିଛି । ଗୀତରେ ଭରା ରଙ୍ଗାନ୍ ପିଲ୍ଲ । ତା ପରଦାରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରତି ତାଳର ମିନିଟ୍‌ରେ ଲେଖାହୋଇ ଯାଉଥିଲା ତ୍ରିକ କୋକାକୋଲା । ପୁଣି ପ୍ରତି ୫ ମିନିଟ୍‌ରେ ଲେଖିହୋଇଯାଉଥାଏ ତ୍ରିକ କୋକାକୋଲା । ମୁଁ ଆଗରୁ କେବେ କୋକାକୋଲା ପିଇନାଥିଲି । ଦେବ ଘଣ୍ଟାର ପିଲ୍ଲ ସରିଲାପରେ ବୁଦ୍ଧି ନଥିବା ଗଧ ଭଳି କୋକାକୋଲା ଦୋକାନକୁ ଯାଇ କୋକାକୋଲା ପିଇଲି । ଏହି ଧରଣର ବିଜ୍ଞାପନକୁ କହନ୍ତି ସବଳିମିନାଳ ଆଢ଼ଭାଟାଇଙ୍କିଁ । ଏହା ଭାରି ବିପଦ ଜନକ । ମଣିଷଙ୍କୁ ଏହାର କରାମତିରେ ଅକାମି ହେଲା ପରି ଜଣାପଡ଼େ । ପରେ ମୁଁ କୋକାକୋଲା ସଂପର୍କରେ ବହୁତ ପଢ଼ାପଡ଼ି କରି ଜାଣିଲି ଯେ ଏଥିରେ ଅତି କମ୍ ମାତ୍ରାରେ ଅର୍ପିମ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥାଏ, ଯାହା ଫଳରେ ଏହାକୁ ଥରେ ପିଇଲେ ପୁଣି ପିଇବାକୁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଏପରିକି ଯଦି ଆଜି ଦିନ ୧୧ ଟାରେ ମୁଁ କୋକାକୋଲା ପିଇଛି, ତେବେ କାଳିଦିନ ୧୧ ଟାରେ ପୁଣି ପିଇବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେବ । ଏହାକୁ ଇଂରାଜୀରେ

କହନ୍ତି ହାବିଟ ପରମିଶ । ସେହି ସକାଶେ ଏ ଖଇରିଆ ରଂଘର ଓ କଦର୍ଯ୍ୟ ସୁଆଦର କୋକାକୋଲାକୁ ଲୋକେ ପିଅନ୍ତି ଓ କେତେକ ପାଗଳ ହୁଆନ୍ତି ଏହକୁ ପିଇବାକୁ । ସମସ୍ତେ ଅଛ ବହୁତେ ଅପିମିଆ କଳାକୃଷ୍ଣ କମଳାଞ୍ଜି । ସେହି ଦିନ ୩୧ ମୁଁ କୋକାକୋଲା ପିଏ ନାହିଁ ।

ଆମେରିକାନା ବହୁତାମାଳା ଶେଷ ହେଲା । ନିଉୟର୍କରୁ ଦର୍ଶନୀୟ ଘାନ ସବୁ ଦେଖିଲୁ । ସାତ୍ର୍ୟ ଅଥ ଲିବରଟି ନିକଟକୁ ବୋର୍ରେ ଗଲୁ । ନାନା ବାସନାର ଆଇସକ୍ରିମ ଖାଇଲୁ । ଏଥର ପ୍ରୋଗ୍ରାମର ଅତ୍ରୁତ ବିଭିନ୍ନ ସହରକୁ ଯିବା କଥା । ଯଥା କ୍ଲିଭଲାଷ୍ଟ, ମିନିଆପଲିସ୍-ସେଷ୍ଟପଲ, ଚିକାଗୋ ଓ ସାନପ୍ରୋନସିସିକୋ ।

କ୍ଲିଭଲାଷ୍ଟ ଗ୍ରୂପରେ ମୁଁ ଥିଲି । ଯୁନାଇଟେଡ୍ ଏୟାରଲାଇନସରେ ଆମେ ଗଲୁ କ୍ଲିଭଲାଷ୍ଟ । ମୋ ସାଇରେ ଥିଲେ ଅହମଦାବାଦର ଯରବାନୋ କଣ୍ଠାକୁର, ହାଇଦ୍ରାବାଦର ଯର ଦୋରାବନା, ଦିଲ୍ଲୀର ଶ୍ରୀମତୀ ରେବତୀ, ବମେର ହୋମାଇ ଦଳାଲ ଓ କଲିକତାର ବାଣୀ ସେନ । ଆମେ ଉତ୍ତନାଇଟେଡ୍ ଏୟାରଲାଇନସର ଗୋଟାଏ ସକାଳ ଫ୍ଲୋଇଟରେ ନିଉୟର୍କ ଛାଡ଼ିଲୁ ଓ ଘଣ୍ଟାଏ ପରେ କ୍ଲିଭଲାଷ୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଆମ ଫ୍ଲୋଇଟରେ ପୁଅବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରୁ ଆସିଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଥିଲେ ।

କ୍ଲିଭଲାଷ୍ଟ ଏୟାରପୋର୍ଟରୁ ଆମର ଯିବାର କଥା କ୍ଲିଭଲାଷ୍ଟର ହାଇରାମ ହାଉସ କ୍ୟାମକୁ । ସେଠି ପୁଣି ଓରିଯେଷେସନ୍ ଟାଲିବ । ତା'ପରେ ଆମର ହୋଷ ପାମିଲି ସବୁ ଯେତୋରୁ ଆମକୁ ନେଇଯିବେ । ଏହି ବ୍ୟବପ୍ରାଣ ଥିଲା । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ କାରରେ ଆମେ ବସିଗଲୁ । ଜିନିଷପତ୍ର ସବୁ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ିରେ ଆସିଲା । ମୁଁ ଯେଉଁ କାରରେ ବସିଥିଲି, ସେ କାରରେ ଉସ୍ତରାଏଲର ହାଗଣୀ ମାଗେଡ଼ ଥିଲା । ଆଉ ଜଣେ ଆରବ ଦେଶରୁ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ଯେପରି ଜାଣିଲା ଯେ ଆମ କାରରେ ଉସ୍ତରାଏଲରୁ ଜଣେ ଅଛି । ସେ ଜୋରରେ ପାଟିକରି କହିଲା କାର ବନ୍ଦ କର । ମୁଁ ଏଥିରେ ଯିବି ନାହିଁ । ଏଠି ଉସ୍ତରାଏଲରୁ ଜଣେ ଅଛି । ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ ହେଲା । ସେ ଓହ୍ଲାଇଯାଇ ଅନ୍ୟ ଗାଡ଼ିରେ ଆସିଲା । ସେ ସଂକିର୍ଣ୍ଣତାର ସୀମା ଚପିଯାଇ ମଣିଷପଣିଆ ହରାଇ ବସିଲା । ସେ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ଆତର୍ଜାତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଆସିଛି ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ହାଇରାମ ହାଉସ କ୍ୟାମରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ଦିନ ଗୋଟାଏ । ଆମେ ସବୁ ଗୋଟାଏ ବଢ଼ ହଲରେ ରହିଲୁ । ଝିଆମାନେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ହଲରେ ରହିଲେ । ବେଶ ଜୋକ ହୋଇଥିଲା । ଲଞ୍ଚ ମଧ୍ୟ ରେଡ଼ି ଥିଲା । ବଫେ ସିଷମରେ ଲାଇନ୍‌ରେ ଠିଆ ହୋଇ ପ୍ଲେଟରେ ଯାହା ନେବାର କଥା ନେଇ ଖାଇ ବସିଲୁ । ସବୁ ଜଳ ଲାଗୁଆଏ ।

ହାଇରାମ ହାଉସ୍ କ୍ୟାମ ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାୟୀ କ୍ୟାମ । ଏଠାକୁ ଦକଳୁ ଦକ ଯୁବକ
ଯୁବତୀ ଆସନ୍ତି ନା ଦିନକୁ ଓ ଦିନ କ୍ୟାମ କରି ରହିବାକୁ । ସମସ୍ତେ ନିଜ କାମ ନିଜେ
କରନ୍ତି । ଏପରିକି ରୋଷେଇ ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶରେ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବହୁତ ଅଛି । ସାଧାରଣତଃ
ପ୍ରଧାନ ରାଷ୍ଟ୍ରାକତ୍ତରେ ଥାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଉଚିତ ।

ଚିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେବା ପରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓରିୟେଣ୍ଡେସନ୍ ବହୁତା ମାଳା ଡକ୍ଟର
ଓଲୋହଦଫ୍ଟ ଓ ମିସେସ୍ ଓଲୋନଡଫ୍ଟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥାଏଇ । ଅନ୍ୟମାନେ ସବୁ ଆସି
ବହୁତା ଦେଲେ । ଆଉଜଣେ କହିଲେ ଆମେମାନେ ପରିବାରମାନଙ୍କ ଘରେ କିପରି ଚକିତ୍ତୁ ।

ପରେ ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ ସ୍ଥିତେବର ଲିଲିମର ଲିଖ୍ ଚା' କରି ଆଶିବ ଓ ରାତିରେ
ଡିନର ରାତିବେ ରେବତୀ ସୌନୀ ଓ ମନୋହର ରହଞ୍ଚାନୀ । ଓ ମିନିଗ୍ ମଧ୍ୟରେ ଲିଖି ଚା' କରିଆଣି ସମସ୍ତକୁ ଦେଲା ।

ହାଇରାମ ହାଉସ୍ କ୍ୟାମରେ ଗଛପତ୍ର ବହୁତ । ହରିଶ ଓ ହରିଶ ଛୁଆ ବୁକୁଥାଏ ।
ନାନା ପ୍ରକାରର ଚଢ଼େଇକ ସ୍ଵରକୁ ଆମେ ବେଶ ଉପଭୋଗ କରୁଥାଉ । ମୋ କ୍ୟାମେରାର
ସଦବ୍ୟବହାର ହେଉଥିଲା ଏଇଠି ।

ସଂଗୀତ ହିଁ ମଣିଷକୁ ଏକାଠି କରିରଖେ

ରାତିରେ ରେବତୀ ଓ ମନୋହର ଡିନର ରାତିଥିଲେ । ଭାତ, ଡାଲି, ଆକୁରର୍ବା,
ମାଂସ ତରକାରୀ ଓ ଅଣ୍ଟା ପୁଡ଼ିଂ । ସମସ୍ତେ ଖାଇବାରି ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ବହୁତ ।
ତା'ପରେ ବାହାରେ ବସି ଆମେ ସବୁ ଗୀତ ଗାଇଲୁ । ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ
ଗୀତ ଶୁଣି ମନେହେଉଥାଏ ଯେପରି ସଂଗୀତ ହିଁ ମଣିଷକୁ ଏକାଠି କରିରଖେ । ମୁଁ ରାତିଲି
ମୋର ପ୍ରିୟ ରବାନ୍ତ୍ର ସଂଗୀତ - ଖର ବାୟୁ ବେବେଗେ, ଚାରିଦିକ ଛାଏ ମେଘେ, ଓ ଗୋ
ନେଏ ନାଓ ଖାନି ବାଇଓ । ବହୁତ ରାତି ଯାଏ ଚାଲିଲା ।

ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ଜଳଖିଆ ଦିଆରି କଳୁ ମୁଁ ଓ ଜୟରାଏନର ହାରୁଣି
ମାଗେଦ । ପାଞ୍ଚୁଟି, ଆମଲେଟ ଓ କପି । ମନଇଲୁ ଯିଏ ଯେତେ ଅମଲେଟ ନେଇ
ଖାଇ ପାରିଲା । କପି ମଗର ଆକାର ଥିଲା ଆମ ଦେଶର ଲସ୍ବି ପିଇବା ଗିଲାସ ରନି ।
ସେଠି ଜଳଖିଆ ଖାଇବା ପରେ କେହି ପାଣି ପିଅଛି ନାହିଁ । ମୁଁ ଓ ହାରୁଣି ପାଣି ବ୍ୟବସ୍ଥା
କରିଥିଲୁ ।

ହାଇରାମ ହାଉସ୍ କ୍ୟାମରେ ନା ଦିନ ରହିବା ପରେ ଆମର ହୋଷ ପରିବାରର
ଲୋକେ ଆସି ଆମକୁ ନେଇଗଲେ । କୁଭାଣ୍ଡର ଡକ୍ଟର ଡିକ୍ ବ୍ରୋକାଳ ଘରକୁ ମୁଁ
ଗଲି । ଡକ୍ଟର ବ୍ରୋକା ଜଣେ ଶୈଳ୍ମାନିକ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ବ୍ରୋକା ସମାଜ ସେବା କରନ୍ତି ।

ସାମାୟୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦିହେଁ ଆସି ତାଙ୍କ ବଡ଼ କାରରେ ମୋତେ ନେଇ ଗଲେ । ତାଙ୍କ ଘର ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଓ ବେଶ ବଡ଼ । ଶ୍ରୀମତୀ ବ୍ରୋକାଙ୍କର ବରିଚା କାମରେ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଘର ସାମନାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବରିଚା । ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ପୂଳ ଗଛର ଭରା । ଡକ୍ଟର ବ୍ରୋକା ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ମୁଁ ରହିବା ବଖରା ମୋତେ ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ । ସେ ସୁଲରେ ପଡ଼େ । ଝିଅଟି ସାନ । ତକି ଉପର ଭାଇ ଭଉଣୀ ଟିକିଏ ଟିକିଏ କଥାରେ ଜଳି କରିଛି । ସବୁଠି ଏକା କଥା । ଡକ୍ଟର ବ୍ରୋକା ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ବ୍ରୋକା ମୋତେ ତାଙ୍କ ପୁଅଝିଆଙ୍କ ସଂଗେ ପରିଚୟ ସପ୍ତାହ ରହଣୀ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ମୋ ଠାରୁ ବହୁତ କିଛି ଶିଖି ପାରିବେ । ସେତେବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ବାଜିଥିଲା । ଆମେ ସବୁ ଏକାଠି ଖାଇ ବସିଲୁ । ସେମାନେତ ଆଗରୁ ମୋ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିଥିଲେ । ତଥାପି ମୋତେ ପଚାରିଲେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲାପିଲିଙ୍କ କଥା । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ତିକୁ, ବେବୀ, ଛୁନ୍ଦ ଓ ପାପାଙ୍କ ପଚା ଦେଖାଇଲି ଓ ବାପିନ୍ଦମାଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିଲି । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଭାରତ ବିଷୟରେ ଏମାନଙ୍କର ବିଶେଷ କିଛି ଧାରଣା ନଥିଲା । ନାନାରକମର ଅଜବ କଥା ସବୁ ଏମାନେ ଆମ ଦେଶ ବିଷୟରେ କହନ୍ତି । କୁଆଡ଼େ ଆମ ଦେଶରେ ସବୁ ଗଛରେ ସାପ ରହିଥାନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି... ଇତ୍ୟାଦି... ।

ତା'ପର ଦିନ ସକାଳୁ ଡକ୍ଟର ବ୍ରୋକା ମୋତେ ନେଇ ହେସର୍ବ ରିକର୍ ଇରନିଭରସିଟିରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲେ । ସେଠି ସୁଲ ଅପ ଆପ୍ଲାଏଡ୍ ସୋସିଯାଲ ସାଏନସରେ ଆମେ ଟ୍ରେନିଂ ନେବୁ ।

ଏହି ଗ୍ରହଣାହୁ ଟ୍ରେନିଂକୁ ପରିଚାଳନା କରିବେ ଡକ୍ଟର ମ୍ୟାରି ଗିଲମୋର ସୁଲରେ କ୍ଲାସ ହେବ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏଜେନସିରେ କାମ ଦେଖିବାକୁ ଯିବୁ । ଏ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଠିକ୍ ବହୁତ ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିବାର ସୁବିଧା ପାଏ ।

ବ୍ରୋକା ଦିନେ ସଂଧାରେ ଗୋଟିଏ ପାର୍ଟିର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବହୁବାହିବ ଓ ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ପରିଚୟ କରାଇ ଦେବାକୁ । ଶ୍ରୀମତୀ ବ୍ରୋକା ଗୋଟାଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ଟ୍ରିକର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ନାନାରକମର ପଳରସ ଓ ସାମାନ୍ୟ ରମ୍ ମଧ୍ୟ ମିଶିଥିଲା । ଏହି ଧରଣର ପାର୍ଟିକୁ ଆମେରିକାରେ ଓପରେ ହାଉସ କହନ୍ତି । ବହୁତ ଭଦ୍ରଲୋକ ଓ ଭଦ୍ରମହିଳା ସେ ଓପରେ ହାଉସକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ମୋତେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଆମ ଦେଶ ବିଷୟରେ ବହୁତ କଥା ଜାଣିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ବ୍ରୋକାଙ୍କ ମାଆ ରହନ୍ତି ଚିକାଗୋରେ । ବୟସ ଅଣୀ ଉପରେ । ତାଙ୍କ ଅଟେମେଟିକ୍ ରିଅର ଥିବା କାରର ମଣିରେ ମଣିରେ ଝିଅ ଜୋଇଁଙ୍କୁ ଦେଖି ଯାଆଏ । ମୁଁ

ଥିଲାବେଳେ ସେ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ସପ୍ତାହେ ଖଣ୍ଡେ ରହି ପୁଣି ଫେରିଗଲେ । ସବୁଦିନେ ସକାଳେ ଜଳଶିଆ ଖାଇଲାବେଳେ ମୁଁ କଅଣ ପିଛିଛି, ମୋତେ ଶୀଘ୍ର ହେଉଛି କି ନାହିଁ ସବୁ କଥା ପଚାରିବେ ଏବଂ ମୋ ପୋଷାକକୁ ନିଜ ହାତରେ ପରିଷା କରିବେ । ଦିନେ ମୋ କାନରେ ପୁସ୍ତିସ୍ଥ କରି କହିଲେ ତମର ପୋଷାକ ପିଛିବାର ଆନ ଅଛି । କେଉଁ ପ୍ୟାଣ ସାଇରେ କେଉଁ କୋଟ ମ୍ୟାବ କରିବ ଓ ତା' ସାଇକୁ କିରଳି ଟାଇ ପିଛିବାକୁ ହେବ, ତା' ପ୍ରତି ତମେ ବିଶେଷ ନଜର ଦିଅ । କିନ୍ତୁ ମୋ ଜୋଇଁ ପୋଷାକ ପିଛିବା ବିଶ୍ୟମରେ ବଢ଼ି ଅସାବଧାନ ।

ଏହିପରି ବ୍ରୋକା ପରିବାର ସଂଗେ ଘନିଷ୍ଠତାଟା ଜମାଟ ବାଞ୍ଛିଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଆତିଥ୍ୟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ପରବର୍ତ୍ତ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଭାନ୍ଦରେକଟାନଙ୍କ ଘରେ । ଶ୍ରୀମତୀ ଭାନ୍ଦରେକଟାନ ଆସି ମୋତେ ବ୍ରୋକାଙ୍କ ଘରୁ ନେଇଗଲେ ।

ଭାନ୍ଦରେକଟାନଙ୍କ ଘର ବେଶ ବଢ଼ି । ରହିବାକୁ କେବଳ ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ଦି'ଜଣ । ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଭାନ୍ଦରେକଟାନ ଜଣେ ଟରପେଡୋ ଇଂଜିନିଅର । ତାଙ୍କର ମାସିକ ଦରମା ଥିଲା ୯୦,୦୦୦ ଟଳାର । ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ୟମୁକ୍ତିବେଳେ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ବୁଢ଼ାଜାହାଜକୁ ଧ୍ୟାନ କରିଦେଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ତିଆରି କରିଥିବା ଟରପେଡୋ ସାହାଯ୍ୟରେ । ମୋତେ ଶ୍ରୀମତୀ ଭାନ୍ଦରେକଟାନ ମୋ ରହିବା ବଖରାଟିକୁ ମୋତେ ଦେଖାଇଦେଲେ ଓ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଭାନ୍ଦରେକଟାନଙ୍କ ସାଇରେ ପରିଚୟ କରାଇଦେଲେ । ମୋତେ ଅଳଗା ଡାକିନେଇ କହିଲେ ଯେ ବେଳେବେଳେ ଭାନ୍ଦ ହାତପାପୁଲିକୁ ମୁଠା କରି ଦାତ ରଗଢ଼ି କ'ଣ ସବୁ ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ କହେ । ସେ ସବୁ ଦେଖି ଯେପରି ମୁଁ ଡରିନିଯାଏ । ତାଙ୍କ କଥା ନସବୁଣ୍ଣ ଭାନ୍ଦର ସେ ଅବସ୍ଥା ମୁଁ ଦେଖିଲି । ଯୋ (ଶ୍ରୀମତୀ ଭାନ୍ଦରେକଟାନ) ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ସେ ଜଣେ ଟରପେଡୋ ଇଂଜିନିୟର ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ୟମୁକ୍ତିବେଳେ ସେ ତାଙ୍କ ଟରପେଡୋ ସାହାଯ୍ୟରେ ବହୁତ ବୁଢ଼ାଜାହାଜକୁ ଧ୍ୟାନ କରିଦେଇଛନ୍ତି ।

ଯୋ ଭାରି ସେହାୟୀ ଲୋକ । ମୋତେ ତାଙ୍କ ରୋଷେଇ ଘରକୁ ଡାକିନେଇ କହିଲେ ଯେ ଯାହା ମୋର ଇଲ୍ଲାହେବ, ମୁଁ ଏଇଠି ତିଆରି କରି ଖାଇପାରିବି । କଟି ମଧ୍ୟ ତିଆରି କରି ଖାଇ ପାରିବି । ଜଳଶିଆ ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ରର ଓତ୍ସ, କର୍ଷଫ୍ଲୋକସ, ଫଳ ଇତ୍ୟାଦି ରଖିଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ସେ ମୋତେ ଇଉନିରରସିଟିରେ ଛାଡ଼ିଦେବେ ଓ ମୁଁ ବସରେ ଫେରି ଆସିବି । ପ୍ରତି ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ପାଇଁ ପକେଟ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ଆମକୁ କୋଟିଏ ଟଳାର ମିଳିଥାଏ । ତେଣୁ କିଛି ଅସୁବିଧା ହୋଇନାହିଁ ।

ପିଆଡ଼େ ପ୍ରଫେସର ମ୍ୟାରି ଗିଲମୋର ଓ ଅନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ କ୍ଲାସ ବେଶ ଜମୁଥାଏ । ମୋର ଅଭିଷ୍ଠତା ସବୁ ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପ୍ରଫେସର ଗିଲମୋରଙ୍କୁ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥାଏ । ଗତବର୍ଷର ଜଣେ ପାର୍ଚିପିପାଣ୍ଟ କୁମାରୀ ପୁଷ୍ପା ଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରଫେସର ଗିଲମୋରଙ୍କର ଆସିଥାଏ ହୋଇଥାଆଛି । ସେ ବମ୍ବେର ଝିଅ । ୧୯୭୪ ମସିହାରେ କିରଳାଷ ଉଷ୍ଣରନେସନାର ପ୍ରୋଗ୍ରାମରେ ଆସି ରହିଗଲେ ।

୯ ମାସ ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀ ?

ଥରେ ଆମ ସ୍କୁଲର ନୋଟିସ୍ ବୋର୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ନୋଟିସ୍ ଦେଖିଲି । ଗୋଟିଏ ଝିଅ ନୋଟିସ୍ଟି ଦେଇଛି । ନୋଟିସ୍ରେ ଲେଖାଅଛି ୯ ମାସ ପାଇଁ ଜଣେ ଅସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀ ଦରକାର । ଅନ୍ୟ ସବୁ ବିବରଣୀ ସାକ୍ଷାତ୍ ରେ । ନୋଟିସ୍ ଡଳେ ଝିଅଟିର ନାମ ଓ ଚେଳିପୋଦ ନମ୍ବର ରହିଛି । ସେ ନୋଟିସ୍ଟି ଦେଖିବା ପରେ ମୁଁ ଆସି କ୍ଲାସରେ ପ୍ରଫେସର ଗିଲମୋରଙ୍କୁ ନୋଟିସ୍ ବିଷୟରେ କହିଲି ଏବଂ ସେ ବିଷୟରେ କ୍ଲାସରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଅନୁମତି ମାରିଲି । ପ୍ରଫେସର ଗିଲମୋର ରାଜିହେଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ଗିଲମୋର କହିଲେ ଯେ ସେ ଝିଅଟିର ହୃଦୟ ଆର୍ଥକ ସମସ୍ୟା ରହିଛି ଏବଂ ସେ ସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସେ ଜଣେ ଅସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀ ୯ମାସ ପାଇଁ ଚାହେଁ । ୯ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେ ତା'ର ଏମ.୧. ଡିଗ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ପାଇ ଯିବ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ସେ ଝିଅଟିର ସମସ୍ୟାକୁ ମୁଁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରୁଛି । ତାହାହେଲେ ସେ ଜଣେ ପାର୍ଚନର ବା ବୟପ୍ରେସ୍ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତା । କାରଣ ଅସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହ ଗୋଟିଏ ସମାଜ ବିରୋଧୀ ପ୍ରଥା ବୈବାହିକ ବନ୍ଧନଟା ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ହୁହେଁ ଯେ ତାକୁ ମନଙ୍ଗଳୁ ଭାଙ୍ଗି ହେବ ଓ ପୁଣି ଯୋଡ଼ି ହେବ । ପ୍ରଫେସର ଗିଲମୋର କଥାଟା ବୁଝିପାରିଲେ । ଆମ କ୍ଲାସରେ ଥିବା ଭାରତୀୟମାନେ ଓ ପୁଷ୍ପା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ମୋ ସାଜରେ ଏକ ମତ । ପୁଷ୍ପା ସେ ଝିଅଟିକୁ ଚେଳିପୋନ୍ତି କରି ତାକୁ କଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୁଝାଇବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲା ।

ଆଉଥରେ ଆମର ଫିଲଡ୍ ଭିକିଟରେ ଯିବାର ଥିଲା ଗୋଟିଏ ଅବିବାହିତା ମା'ମାନଙ୍କ ହସପିଟାଲକୁ । ଏଥି ସକାଶେ ୧୦ ଜଣ ନାଁ ନେଇଥିଲେ । ୯ ଜଣ ଥିଲେ ଝିଅ ଓ ମୁଁ ଏକା ଥିଲି ପୁଅ । ପ୍ରଫେସର ଗିଲମୋର ମୋତେ ତାକି ପଚାରିଲେ ସେ ହସପିଟାଲ ଦେଖିଯିବାରେ ମୋର ଆଗ୍ରହ କାହିଁକି ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଏହି ଅବିବାହିତା ଝିଅକୁ ମାଆ କରିବାରେ ପୁଅ ମାନେ ତ ଦାୟୀ । ତେଣୁ ମୋର ଯିବାର ଆଗ୍ରହ । ସେ ହସିଲେ ଓ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ଆମେରିକାନ୍ ସମାଜ ଏକ ରକ୍ଷଣଶାଳାକ ସମାଜ । ଏ ଅବିବାହିତା ମା'ମାନଙ୍କ ସେମାନଙ୍କ ବାପାମା' ନିଷ୍ପରତାର ସହ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି । ଏଣେ ସେମାନଙ୍କର ବୟପ୍ରେସମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମକୁ ଆଉ ଅନାତି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର

ବୁଆମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ହୋମରେ ରହିବାକୁ ହୁଏ । ମା'ମାନଙ୍କୁ ତ୍ରେନିଂ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ତାହାହେଲେ ସେମାନେ କାମଧନା ପାଇପାରିବେ । ଏହା ବଡ଼ ଜଟିକ ସମସ୍ୟା । ମୁଁ କହିଲି ସେ ଯାହାହେଉ, ଏଠି ସବୁ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବେ ଦେଖିଛୁ ଏ ଓ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଲାଗି ଉପାୟ ବାହାର କରି ହୁଏ । ଭାରତ ବର୍ଷରେ ସବୁ କୁଚାଳପା କାରବାର । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗର୍ଭ ହେବାର ଜାଣିଲେ ଗର୍ଭପାତ କରାହୁଏ । ଏହା ଯଦି ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ହୁଏ, ତେବେ ପିଲା ଜନ୍ମ ହେବା ମାତ୍ରେ ତାକୁ ମାରିଦିଆ ହୁଏ । ସେ କହିଲେ, ସେ ଜାଣନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଦୁଃଖର ବିଷୟ । ସେ ଅବିବାହିତା ମା'ମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ୧୨୧୪ ମଧ୍ୟରେ । ଅବାଧ ମିଳାମିଶାର କୁପକ ଇଣ ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ କୁରଳାଣ୍ଟରେ ତାରି ସପ୍ରାହ କଟିଯିବା ଉପରେ । ଜରନିରରସିଟିରେ ବେଶ ପଢାପଡ଼ି ଚାଲିଥାଏ । କମ୍ୟୁନିଟି ଅରଗାନାଇଜେସନ୍ ଓ କମ୍ୟୁନିଟି ଡେରଲ୍ସମେଣ୍ଟ ଉପରେ ନାନା ରକମର ଆଲୋଚନା ହେଉଥାଏ । ଆମର ଜଣେ ନିଗ୍ରୋ ପ୍ରଫେସର ଥାଏ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଡକ୍ଟର ଜନ୍ମ ଚରନର । ସେ ଦିନେ କ୍ଲାସରେ ଆମେରିକାରେ ଥିବା ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରୁକରୁ କହିପକାରଙ୍ଗେ ଯେ ସେ କୁରଳାଣ୍ଟର ଲେବୁଇଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟାଏ ଘର କିଣିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଠାକାର ବାସିଦାମାନେ ତାକୁ ଘର କିଣିବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ତାଙ୍କର ରଙ୍ଗ କଳା । ମୁଁ କିନ୍ତି ଆଶ୍ରୟ୍ୟ ହେଲି ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଡକ୍ଟର ମାର୍ଟନ୍ କୁଥର କିଙ୍ଗକର ଏତେ ବର୍ଷର ସାଧନାର କ'ଣ ଏଇଆ ଫଳ ହେଲା ? ସେ କହିଲେ ଠିକ୍ ଯେପରି ମହାରୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଏତେ ବର୍ଷର କଠୋର ସାଧନାର ଫଳ ହୋଇଛି । ହରିଜନମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପାଉଛନ୍ତି କି ? ମୁଁ କହିଲି, ଡକ୍ଟର ଚରନର, ଆପଣ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ସବୁ ଠିକ୍, କିନ୍ତୁ ଦିଲ୍ୟୁରେ କି ବମ୍ବେରେ ବା ଏକ ଛୋଟ ସହରରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ହରିଜନ ଯେକୌଣସି ପ୍ଲାନରେ ଘର କିଣିପାରେ ଓ କିଣୁଛି । ଡକ୍ଟର ଚରନରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବେଶ ବହୁତା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଭାନ୍ଦ ଓ ଯୋଙ୍କ ଘରେ ଦୁଇ ସପ୍ରାହ ଅତି ଆରାମରେ କଟିଗଲା । ଥରେ ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ା ମୋତେ କହିଲେ କୁରଳାଣ୍ଟରେ ଥିବା ମୋର ବହୁମାନଙ୍କୁ ତାକି ତାଙ୍କ ଘରେ ଗୋଟାଏ ରୋକି କରିବାକୁ । ଆମେମାନେ ସବୁ ରାଶିବୁ । ଆଗରୁ କ'ଣ କ'ଣ କିଣା ହେବ ତା'ର ତାଳିକା ଦେଲେ ସେ ମୋତେ ସାଜରେ ନେଇ ସବୁ କିଣି ଆଣିବି । ତେଣୁ ମୁଁ ଯର ଦୋରାବନା, ଯର କଣ୍ଠାକୂର, ହୋମାଇ ଦଲାଇ ଓ ରେବଡ଼ୀ ସୈନୀଙ୍କୁ ଟେଲିଫୋନ କରି ଡକାଇଲି । ସେମାନେ ଆସି ରହାବଢ଼ା କଲେ । ପଲାଇ, ମାସ ତରକାରୀ, ଅମଲେଗ୍ ଓ ଶରି ଇତ୍ୟାଦି । ଭାନ୍ଦ ଓ ଯୋଙ୍କ ପାଇଁ ଭାରି ଖୁସ୍ତା ହେଲେ ।

ତା'ପର ଦିନ ସଂଧାରେ ମୋତେ ମିଷ୍ଟର ଓ ମିସେସ୍ ବୁସୀ ଆସି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ । ମିଷ୍ଟର ଓ ମିସେସ୍ ବୁସୀ ଆସ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ । ମିଷ୍ଟର ବୁସୀ ଜଣେ ସେବନମାନ୍ ଓ ମିସେସ୍ ବୁସୀ ଜଣେ ରେକିଷ୍ଟର୍ ନର୍ଷ । ଯୋଡ଼ିଏ ପିଲାକୁ ପାନିଛନ୍ତି । ପୁଅ ମାର୍କସ ଓ ଝିଅ ପିଉଇ । ମାର୍କସକୁ ସେତେବେଳେ ଏ ବର୍ଷ ବୟସ ଓ ପିଉଇକୁ ୫ ବର୍ଷ । ଠିକ୍ ଗୋଟାଏ କଣ୍ଠେଇ ରକମ୍ ଦେଖିବାକୁ । ତକ୍କର ବ୍ରୋକା ଓ ମିଷ୍ଟର ରାନ୍ଧବେକଟବକ୍ ତୁଳନାରେ ଏପରି ବାରଟି ଏତେ ଧନୀ ହୁଅଛେ । କିନ୍ତୁ ବେଶ ଖୁସିବାସିଆ ପରିବାର । ସ୍ଵାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇଜଣକ ସାଙ୍ଗରେ ବହୁତ ବିଷୟରେ ମୁଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଏ । ମିଷ୍ଟର ବୁସୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସୁପର ମାର୍କେଟ୍ ଯାଇ ପରିବାପତ୍ର, ମାସ ଓ ଅଞ୍ଚା କିଣିଆଣେ । ଦେଖିଲି ଯେ ଏଠି କୁକୁଡ଼ା ମାସ ସବୁଠାରୁ ଶଷ୍ଟା ଗୋ ମାସ ସବୁଠାରୁ ମହଙ୍ଗା । ଥରେ ସୁପର ମାର୍କେଟରେ କଳା ଗୋଲାଗୋଲ ବାଇଗଣ ଦେଖି ବୁସୀଙ୍କୁ କହିଲି କିରିବାକୁ । ସେ ଚିକିଏ ନାକ ଟେକିଲେ ଓ କହିଲେ ଏ ଏଗ୍ଲାଷ୍ଟର୍ଗୁଡ଼ା (ବାଇଗଣକୁ ଏଠି ଏଗ୍ ପ୍ଲାଷ୍ କହନ୍ତି) ଇଟାନିରୁ ଆସେ । ସାନିସ୍ ଲୋକ ସବୁ ଖାଆନ୍ତି । ଆମେ ଖାଇ ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି ଆପଣ ନିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଏପରି ଡିସ୍ କରି ଖୋଲିବି ଯେ ଆଉ ପାଟିରୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ବୁସୀ ମୋ କଥାରେ ରାଜି ହୋଇ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼ କଳା ଗୋଲ ବାଇଗଣ କିଣିଲେ । ଆମେ ଘରକୁ ଫେରିଲୁ । ମିସେସ୍ ବୁସୀ ସବୁ ଶୁଣି କହିଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କର କେତେଜଣ ବହୁକୁ ଢାକିବେ ଏଗ୍ ପ୍ଲାଷ୍ଟରେ କି ଖାଇବା ହୋଇପାରେ ତାହା ଜାଣିବାକୁ ।

ବାଇଗଣ ରର୍ତ୍ତା ଓ ସାଷ୍ଟ୍ରଭଲବ

ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ଜଳଣିଆ ଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ମୋ କାମରେ ଲାଗିଲି । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବାଇଗଣକୁ ପୋଡ଼ି ତାକୁ ରର୍ତ୍ତା କଲି । ପିଆଜ ତୁନି ତୁନି କାଟି, ସେଥିରେ କଞ୍ଚା ଲକାକୁ ତୁନିତୁନି କାଟି ମିଶାଇଲି । ଧନିଆଁ ପତ୍ରକୁ କାଟି ତା ସଂଗେ ମିଶାଇ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ିଆ ଛୁଂକ କଲି । ତା ବାସନାରେ ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହୋଇ ଅନେଇଁ ରହିଲେ । ତାପରେ ଅନ୍ୟ ବାଇଗଣଟିକୁ କାଟି ଭାଙ୍ଗି ନେଲି । ବାଇଗଣ ରର୍ତ୍ତାକୁ ୨ଟି ବ୍ରେଦ୍ ସ୍ଲାଇସ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ତ୍ରେଦ୍ କରି ସମସ୍ତକୁ ପରଶିଲି । କହିଲି- ଇଏ ହେଉଛି ଏଗ୍ ପ୍ଲାଷ୍ ସାଷ୍ଟ୍ରଭଲବ ଆଉ ଏଇ ହେଉଛି ପ୍ରାୟେ ଏଗ୍ ପ୍ଲାଷ୍ । ସମସ୍ତେ ଖାଇବାକୁ ଏତେ ଭଲ ପାଇଲେ ଯେ ମୋତେ କହିଲେ ଆଉଥରେ କରିବାକୁ । ମିସେସ୍ ବୁସୀଙ୍କର ଜଣେ ସାଙ୍ଗ ସେଠାକାର ଚେଲିଭିଜନ କଂପାନୀରେ କାମ କରନ୍ତି । ସେ ଅରଥରୁ ଚେଲିଭିଜନରେ ଦେବେ ବୋଲି କହିଲେ ।

ଏଥର ମିସେସ୍ ବୁସୀ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଗଲେ ସୁପର ମାର୍କେଟକୁ । ତିନିଟା କଳା ମର ମର ବଡ଼ ଗୋଲ ବାଇଗଣ କିଣି ଆଣିଲେ । ତା ସାଙ୍ଗକୁ ପିଆଜ, ରସ୍ବୁଣ କଞ୍ଚା ଲକା ଓ ଧନିଆଁ ପତ୍ର ଆଣିଲେ । ତାପର ଦିନ ଶନିବାର । ଏଠିତ ଶନିବାର ଓ ରବିବାର

ହୁଇଦିନ ଛୁଟି । ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ଚେଳିଭିଜନ କ୍ୟାମେରାମାନ୍ ମଧ୍ୟ ହାଜର । ସେ ତିଆରି କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଫଟୋ ନେବେ । ମିସେସ୍ ବୁସୀ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ରଂଗୀନ ଆପ୍ରନ୍ ପିନ୍ହାର ଦେଲେ । ମୁଁ ଭର୍ତ୍ତା ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଲି ଓ ମିସେସ୍ ବୁସୀ ବାଇଶଣ ଭାଙ୍ଗିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଚେଳିଭିଜନରେ ସବୁ ଫଟୋ ଉଠୁଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଖାଉଥାନ୍ତି । ମାର୍କ ଓ ପିଉର ଖାଉବାର ସୁଆଦ ପାଇ ମଜା କରୁଥାନ୍ତି । ସେବିନ ସଂଧାରେ ଚେଳିଭିଜନ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଦେଲା । ପନ୍ଥର ମିନିଟ୍‌ର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ । ତାପର ହେଡ୍ ଲାଇନସ ଥିଲା ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ୍‌ପ୍ରିପାଏରିୱେ ଏର ପ୍ଲାଣ୍ ସାନ୍ତୁରିଜର । କୁଭଲାଣ୍ଟର ସ୍କାନ୍‌୧ୟ ଖବର କାଗଜରେ ମଧ୍ୟ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଖବର ପଢ଼ି ମିସେସ୍ ବ୍ରାକୋ ଓ ଯୋ ମୋତେ ଫୋନ୍ କରି ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଏଥର ଏରପ୍ଲାଣ୍ ସାନ୍ତୁରିଜର ତିଆରି କରିବେ । ଏହାକୁ କହନ୍ତି ଚେକନୋଲୋଜି ଟ୍ରାନ୍ସପର । ଗୋଟିଏ ଦେଶର ରହାବଡ଼ା କରିବାର ପ୍ରଶାନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଆସିଯାଏ । ଏହା ସଂଗେ ସଂଗେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ଚାଲୁରହେ । ଆଉଥରେ ବୁସୀଙ୍କ ଘରେ ମୁଁ ଛେନିମାଁସ ତରକାରୀ କରିଥିଲି । ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଥିଲା ।

ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଥିବା ସୁରକେଶଟି ଏହା ମଧ୍ୟରେ ନାନାରକମର ଧକଡ଼ ଚକଡ଼ ସହି ଖରାପ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ମିଷ୍ର ବୁସୀଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ଗୋଟିଏ ସୁରକେଶ କିଣିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ରବିବାର ସକାଳେ ଏକ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟାର ଷ୍ଟୋରକୁ ନେଇଗଲେ । ସେ ଷ୍ଟୋରର ସୋ ରୁମ୍‌ରେ ଜିନିଷକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ଦାମ୍ ଦେଇ ଦେଲେ, ତାଙ୍କର ଗୋଦାମରୁ ଆପେ ଆପେ ଜିନିଷ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସୁରକେଶକୁ ବାହି ତାର ଦାମ୍ କାଉଣ୍ଟରରେ ଦେଇ ଦେଲି । ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ କାଉଣ୍ଟରରେ ସୁରକେଶ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଛି । ଖୋଲିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲା । ସୁରକେଶଟି ପ୍ରୟାକ୍ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଆମେ ସୁରକେଶକୁ ନେଇ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ଘରେ ପ୍ରୟାକ୍‌ଖୋଲି ଦେଖିଲି ଯେ ସୁରକେଶ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଉଲର କାର୍ତ୍ତିଗାନ୍ ଅଛି । ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ୨୦ ଡଳାର ବୋଲି ଲେଖାଅଛି । ମୁଁ ମିଷ୍ର ଓ ମିସେସ୍ ବୁସୀଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲି ଓ କହିଲେ ଯେ ଗାଡ଼ିରେ ଯିବା ଆସିବାରେ ଫେର୍ରୋକ୍ ପାଇଁ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ ହେବ, ତାହା ୨୦ ଡଳାରରୁ ବେଶୀ ହେବ । ମୁଁ କହିଲି ତାହା ହେଲେ ମୁଁ ବସ୍ତରେ ଯାଇ ଫେରାଇ ନେଇ ଆସିବି । ତେଣୁ ଉପରବେଳା ଆମେ ସେ ଷ୍ଟୋରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କର ସେଇସ ସୁପରଭାଇଜରଙ୍କୁ ସୁରକେଶର କ୍ୟାସ୍‌ମେମୋ ସହ ସୁରକେଶ ଓ ତା ଭିତରେ ଥିବା ଉଲର କାର୍ତ୍ତିଗାନ୍ ଦେଖାଇଲୁ ଓ ସବୁକଥା କହିଲୁ । ସେ ଆମଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ ବାଦ ଦେଲେ ଓ

କହିଲେ ଯେ ସାଧାରଣତଃ ଏପରି କୁଳ ହୁଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ କେବେ କେବେ ହୋଇଯାଏ । ଆମେ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ମିଷ୍ଟର ବୁସୀ କହିଲେ ଏଥିରେ ମନ ଖୁସିଦ ? ତାହା ହେଲେ ଗୋଟାଏ ତ୍ରିଲୁ ହୋଇଯାଇ ।

ବୁସୀଙ୍କ ଘରେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ବେଶ ଆରାମରେ କଟିଗଲା । ଏମାନଙ୍କ ସାଇରେ ଘନିଷ୍ଠତା ଏତେ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲାଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘର ଛାଡ଼ିଲାବେଳେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କାନ୍ଦି ପକାଇଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ । ସେମାନେ ମୋତେ ନେଇ ପୁଣି ହାଇରାମ ହାଉସ୍ତ କ୍ୟାମରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲେ । କୁଇଲାଖର ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଠି ପହିଁ ଯାଇଥିଲେ ।

ନିଉବେଦ୍ଧପୋର୍ଡ- ତିମି ମାନ୍ଦକ ସହର

ତା ପର ଦିନ ମୁଁ ଗଲି ମାସୟୁୟେତେସ ରାଜ୍ୟର ନିଉବେଦ୍ଧପୋର୍ଡ ସହରକୁ । ସେଠି ଗୋଟିଏ ଜବ କୋର ସେଷ୍ଟରରେ ମୋର କାମ କରିବାର ଥିଲା । ମୋ ସାଇରେ ମାରାଗି ହେଗେହୁ ଓ ପିଟର ହାନ୍‌ସେନ୍ ଥିଲେ । ନିଉବେଦ୍ଧପୋର୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧକୁଳରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ସହର । ଏଠି ଆଗେ ତିମିମାନ ଧରା ହେଉଥିବାକୁ ଏହାକୁ ହେଲିଂ ସିଟି ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ସେଠି ଆଇ.ବି.ଏମ. କଂପାନୀ ଗୋଟିଏ ଜବ କୋର ସେଷ୍ଟର ବସାଇଛି । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଜବସବକର ଗରିବୀ ହଟାଓ ପ୍ରୋତ୍ସାମରେ ଏହି ଭଳି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜବକୋର ସେଷ୍ଟର ବସା ଯାଇଅଛି । ପ୍ରତି ଜବକୋର ସେଷ୍ଟରରେ ପଡ଼ାଛାଡ଼ି ଦେଉଥିବା ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଆସି କ୍ରେନିଁ ନିଅଛି । ନିଉବେଦ୍ଧପୋର୍ଡର ରତ୍ନମାନ ଜବକୋର ସେଷ୍ଟରରେ କେବଳ ଯୁବକମାନେ କ୍ରେନିଁ ନେଉଥିଲେ । ମୋର କାମ ହେଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁବକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପାଠ୍ୟ ଖୟତା ଦିଆରି କରି କଂୟୁଟରକୁ ଦେବା । ଏ ସେଷ୍ଟରର ଡିରେକ୍ଟର ଯେରୋମ. ଏମ.ଜିଗଲର ଥିଲେ ଜଣେ ହାରାନରେ ବିଜିନେସ୍ ମାନେଜମେଣ୍ଟ ସ୍କୁଲର ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ।

ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ହୋଟେଲରେ ରହିଲି । ସେ ହୋଟେଲର ନାଁ ହୋଟେଲ ନିଉବେଦ୍ଧପୋର୍ଡ । ସକାକୁ ଜକଷିଆ ଖାଇସାରି ମୁଁ ଲିମାଏ ଯବକୋର ସେଷ୍ଟରକୁ । ସେଠି କାମକରେ ସଂଧା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ମଣ୍ଡିରେ ଗୋଟାଏ ବେଳେ ଖାଇବାକୁ ଆସେ ହୋଟେଲକୁ । ମୋର ହୋଟେଲରେ ରହିବା, ଖାଇବା ପିଇବା ଓ ଯିବା ଆସିବା କରିବାର ଟାଙ୍କି ଖର୍ଚ୍ଚ ରତ୍ନମାନ ଜବକୋର ସେଷ୍ଟର ବହନ କରେ ।

ପ୍ରଥମ ଦିନ ସେଷ୍ଟରର ଡିରେକ୍ଟର ଯେରୋମ. ଏମ. ଜିଗଲର ମୋତେ, ପିଟରକୁ ଓ ହାନ୍‌ସେନ୍ ସେଷ୍ଟରର ହନରାରୀ ପାକଳଟି ମେମର ହିସାବରେ ନିଯୁତି ଦେଲେ । ତାପରେ

ସେଣ୍ଟରରେ ମ୍ୟାନେଜର ମିଷ୍ର କନିଙ୍ଗହାମ ଆମକୁ ସେଣ୍ଟର ବିଷୟରେ କହିଲେ ଓ ନିଉବେତ୍ରପୋର୍ଡରେ କିପରି ଚକିବାକୁ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ କହିଲେ ।

ନିଉବେତ୍ରପୋର୍ଡରେ ମାଛ, ବଡ଼ ଚିକ୍କୁଡ଼ି ଓ ସାନ ଚିକ୍କୁଡ଼ି ପ୍ରତ୍ୱର ମିଳେ । ତେଣୁ ଯେ କୌଣସି ରେଣ୍ଡୋରୀରେ ନିଜର ଅର୍ଦ୍ଧର ମୁତାବକ ମାଛ ଉରକାରି ବା ମାଛ ଭଜା ଖାଇଛୁଏ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ତୁଆ ଜିନିଷ ମୁଁ ଏଠି ଖାଇଲି । ସେ ହେଉଛି ସାଇଡ଼ର ସୁଘ । ବର୍ଣ୍ଣା ଶେଳ ଟିଣ ଉପରେ ଯେଉଁ ଶାମୁକାର୍ଟ୍ର ଥାଏ, ସେହି ଧରଣର ଶାମୁକାର ମାଂସକୁ ଦୁଧରେ ସିଖାଇ ସୁଘ କରାହୁଏ । ଶାଇବାକୁ ଭାରି ସୁଆଦିଆ । ଗେଣ୍ଟା ଭିତରେ ଥିବା ମାଂସକୁ ସିଖାଇ ଗରମ ବଚର ସାଇରେ ଖାଇଲେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଜବକୋର ସେଣ୍ଟରରେ ଥାତି ୨୦ ଜଣ ଆମେରିକାନ୍ ନିଗ୍ରୋ ଓ ସାଧାରଣ ଆମେରିକାନ୍ ସ୍ଵର୍ଗ । ଏମାନଙ୍କର ବୟସ ୧୮ ରୁ ୨୨ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଦ୍ୱୁଳ ପଡ଼ା ଛାଡ଼ି ନାନା ରକମର ଗୁଣାମି କରୁଥିଲେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ବେଳେ ଏମାନକୁ ଜବକୋର ସେଣ୍ଟରକୁ ଅଣାହେଲା ।

ଜବକୋର ସେଣ୍ଟରରେ ଯେଉଁମାନେ ପଢାଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ବୟସ ୨୦ରୁ ୨୨ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେତେଜଣ ଝିଅ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସାଇକୋମେଟ୍ରିକ ଟେଷ୍ଟ ଡିଜାଇନ୍ କଲି ଟ୍ରେନିଂମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ତଥ୍ୟ ଜାଣିବା ପାଇଁ । ପ୍ରତି ଟ୍ରେନିଂକୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଫର୍ମ ଦିଆଗଲା । ସେ ଫର୍ମରେ ଦଶଟି ମାତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା । ଦେଖିଲି ଯେ ସେମାନେ ଅତି ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ସେ ଫର୍ମକୁ ପୁରଣ କରୁଛନ୍ତି । ଫର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଆଣି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଟେଷ୍ଟର ଫଳାଫଳ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଲି, ସେତେବେଳେ ଦେଖିଲି ଯେ ପ୍ରତି ଟ୍ରେନି ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଝିଅ ସାଇ ଚାହୁଁଛି ଡେଟ୍ରିଂରେ ଯିବାପାଇଁ ଏବଂ ଏଥି ସକାଶେ ରହିମାନର ଝିଅ ଶିକ୍ଷୟତ୍ତ୍ଵୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଖି ପଢିଛି । ଟେଷ୍ଟର ଫଳାଫଳ ମୁଁ ଯେରୋମ୍ ଡିଗ୍ରୀର ଓ ବି.ଜନିଂହାମକୁ ଦେଖାଇଲି । ସେ ଦୁଇଜଣ ସେବିନ ଉପରବେଳା ରହିମାନର ଫାକଲଟି ମିଟିଂରେ ସେ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା କଲେ । ସେ ମିଟିଂରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଥିଲି । ମିଟିଂରେ ଶ୍ରୀ ହେଲା ଯେ ରହିମାନ୍ ଫାକଲଟି ମେମରମାନଙ୍କର ବୟସ ୩୫ରୁ ୪୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ହେବା ଦ୍ରୁତ । ତାହାର୍ହ ହେଲା । କମ୍ ବୟସର ଫାକଲଟି ମେମରଙ୍କୁ ଆଇ.ବି.ଏମ୍ କଂପାନୀର ଅନ୍ୟ ବିଭାଗକୁ ପଠାଇ ଦିଆଗଲା ।

କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଗ୍ରାହିକୁ ଜରିଆରେ ଅଳ୍ପ ପଢ଼ିଲେ

ଆଉଥରେ ଅଳ୍ପ କାସରେ ଗୋଟିଏ ହାତ୍ରକୁ ମୁଁ ୨୫ ସେଣ୍ଟର ଗୋଟିଏ ମୁହା ଦେଖାଇ ପଚାରିଲି ଏହାକୁ କଥା କହାନ୍ତି ? ସେ ଜବାବ ଦେଲା କ୍ଵାର୍ଟର ମୁଁ ପୁରିଲି

ଏହାକୁ କାହିଁକି କ୍ଷାରର କହନ୍ତି ? ସେ ହସିଲା ଓ ତା ସାଙ୍ଗକୁ କ୍ଷାସର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛାତ୍ର ମଧ୍ୟ ହସିଲେ । ସେ ଛାତ୍ରଟି କହିଲା ହେ ମୋ ଡାକ୍ ଏହାକୁ କହେ କ୍ଷାର୍ଟର, ମୋ ମାମ୍ ଏହାକୁ କହେ କ୍ଷାର୍ଟର । ସମସ୍ତେ ଏହାକୁ କହନ୍ତି କ୍ଷାର୍ଟର । ଆଉ ଏଇ ଗାୟମତେ ପଚାରୁଛି କ୍ଷାର୍ଟରର ମାନେ କଥଣ ? ସେଥିରୁ ମୋର ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ଏମାନଙ୍କର ଭଗ୍ନାଶ ବିଷୟରେ କିଛି ଧାରଣା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେହିଠାରୁ ଅଜ ପଡ଼ା ଆରମ୍ଭ ହେବ । କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଗ୍ରାଫିକ୍ ଉପରେ ସେମାନେ ଅଳ୍ପ ପଢ଼ିଲେ ଓ ବେଶ ଆଗେଇଲେ ।

ଏହିପରି ନିଉବେଢ଼ିପୋର୍ଡରେ ମୋରୁରି ସପ୍ରାହ କଟିଗଲା । ରତ୍ନମାନ ଜବକୋର ସେଷ୍ଟରର ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷୟରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ରିପୋର୍ଟ ଲେଖି ସେଷ୍ଟରର ଡିରେକ୍ଟର କେରୋମ୍ କିରାଳରଙ୍କୁ ଦେଲି ଓ ଏହାର ଆଉ ଗୋଟିଏ କପି ଡକ୍ଟର ଓଲେନ୍ଡପ୍ଲଙ୍କ ପାଇଁ ରଖିଲି । କିରାଳର ମୋ ରିପୋର୍ଟ ପାଇଁ ମୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ ।

ନିଉବେଢ଼ିପୋର୍ଡରେ ଥରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ଗୋଲାଢ଼ିଙ୍ଗାରେ ବୁଲିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଏହାଛତା ଏଠାକାର ଦେଲିଂ ମିଉଜମରେ ବହୁତ ଜିନିଷ ଦେଖିଥିଲି ।

ମାରଗି, ମୁଁ ଓ ପିଟର ଏଠାରୁ ଗ୍ରେହାଭଣ୍ଡ ବସରେ ଗଲୁ ଡ୍ରାଇଂଟନ୍ବିଲ୍ । ସେଠି ଆମେ ନା ଦିନ ରହିଛୁ । ଅନ୍ୟ ସହରରୁ ସମସ୍ତେ ସେଠାକୁ ଆସିବେ । ସେଠି ହେବ ଡି-ବ୍ରିପ୍ରିଙ୍କ ।

ଡ୍ରାଇଂଟନ୍ବରେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ହୋଟେଲରେ ରହିଛୁ । ସେଠାରେ ଡିବ୍ରିପ୍ରିଙ୍କ ହେଲା ଓ ପ୍ରୋଗ୍ରାମର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ୍ବିଜ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅଲ୍ଲୋନା କରାଗଲା । ଏଥିରେ ସମସ୍ତେ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଭାଗନେଇଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ଓଲେନ୍ଡପ୍ଲଙ୍କ ନିଜେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମତାମତ ଉପରେ ଆଜ୍ଞାଚନା କରିବା ସଂଘେ ସଂଘେ ତାଙ୍କର ନୋଟ୍ରୋକ୍ରରେ ଟିପି ରଖୁଥିଲେ ।

ଦିନେ ସକାଳେ ସେ ହୋଟେଲରେ ଟିକି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପିସକୋରର ଗୋଟିଏ ବିଷ୍ଣାପନ ଦେଖିଲି । ସେ ବିଷ୍ଣାପନରେ କୁହାୟାଇଥିଲା ଯେ ଭାରତବର୍ଷରେ ବହୁତ ଲୋକେ ହୁଇଅଛି ମୁଠୀଏ ଖାଇବାକୁ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ତୁମେ ଯଦି ପିସକୋର ଭଲେନ୍ଟିଆର ହୋଇ ସେଠାକୁ ଯାଆ, ତେବେ ସେଠାକାର ଗରିବଗୁରୁବାକର ଉପକାର କରିପାରିବ । ସେ ବିଷ୍ଣାପନ ମୋର ଆଦୁସନ୍ନାନ ଓ ସ୍ଵାଭିମାନକୁ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା ।

ସେ ହୋଟେଲ ପାଖରେ ପିସକୋରର ଅଟିସ୍ । ମୁଁ ଦଶଟା ପରେ ପିସକୋରର ପି.ଆର.ଓ କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରିବାକୁ ତାହିଁଲି ଓ ତାଙ୍କ ପି.ଏ.କୁ ଜଣାଇଲି । ମୋତେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦେଖାକରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଗଲା । ପି.ଆର.ଓ. ଜଣେ ମହିଳା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେ ବିଷ୍ଣାପନ କଥା କହିଲି ଏବଂ ସେ ବିଷ୍ଣାପନ ମୋ ମନରେ କି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି, ସେ କଥା କହିଲି । ପୁଣି କହିଲି ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ହୋଇଥିଲେ ବିଷ୍ଣାପନରେ ଲେଖିଥାନ୍ତି ଯେ ତୁମେ ଯଦି ପିସକୋର ଭଲେନ୍ଟିଆର ହୋଇ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଯାଆ, ତେବେ

ସେଠାରେ ତାଙ୍କମହଳ, ଆଶ୍ରାପୋର୍ଟ, ପୁରୀ, କୁବନେଶ୍ୱର ଓ କୋଣାର୍କ ଦେଖିବା ସଂଗେ
ସଂଗେ ସେଠାରେ ସେବାକାମରେ ଲାଗି ରହି ପାରିବ । ସେ ମୋ କଥାରେ ରାଜ୍ଞି ହେଲେ
ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ବିଜ୍ଞାପନ ଏଜେନ୍ସି କ୍ଷେ.ଆଲଟର.ଥଂପସନଙ୍କୁ କହି ସେ
ବିଜ୍ଞାପନଙ୍କୁ ବଦଳାଇ ଦେବେ । କେବଳ ସେତିକି ତୁ ହେଁ । ସେ ବିଜ୍ଞାପନ ବଦଳିବା ପରେ
ସେ ବିଷୟରେ ମୋ ନିକଟ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ ।

ଡ୍ରୁଷ୍ଟିଂଚବରେ ସେ ହୋଟେଲରେ ଗୋଟିଏ ଫେମ୍‌ପାରଟ୍‌ରେ ସଭାହେଲା । ସଭାପରେ
ରୋକି । ତାପ୍ୟରେ ଗୀତ ଓ ନାଚ । ହରିପଦ ମିଶ୍ରର ମପସକିଆ ଢଙ୍ଗ ଛାତିଯାଇଥିଲା ।
ଦେଖିଲି ସେ ଗ୍ରୀବର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀ ସହ ବଜ୍ର ଡାନସ କରୁଛି । ତା ଆଢ଼କୁ ମୁଁ
ଅନେଇଁଲା ବେଳେ ମୋତେ କହୁଛି ବିରୁଦ୍ଧ ବାବୁ, ଦେଖନ୍ତୁ ଭାରି ଭଲ ଝିଅ ଟିଏ ।

ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ଡ୍ରୁଷ୍ଟିଂଚନ୍ଦ୍ର ନିଉୟକ ଗରୁ ଓ ସେଠୁ ଯେହା ଯେହା
ମାତୃଭୂମିକୁ ବାହୁଡ଼ିଲୁ । ଏଥର ଆଉ ଲକ୍ଷନରେ ରହିନାହୁଁ । ପାନ ଆମ ବିମାନ ଯୋଗେ
କଳିକତାରେ ପହଞ୍ଚି ଗରୁ ସକାଳେ । ପ୍ଲୋନ କରୁଥିଲା ବୋଲି ବାଣୀଦିକର
ଆପରି । ଆପନି ଛେଳେ ପେଲର ବାବୀ ହେ ଏ ଫ୍ଲୋରଟି କେନ ଏଲେନ । ମୁଁ କହିଲି, କି
ଆଶ୍ରୟ କଥା, କଇଁଚୀ ଗୋଟିଏ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିମାନ ବହର । ଏଠି କିଛି ହେବ ନାହିଁ ।
କଳିକତାରୁ ମୁଁ କୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲି ସେଇ ପୁରୁଣା ଡାକୋଟା ବିମାନରେ । କୁବନେଶ୍ୱରରେ
ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଭାରି ବର୍ଷା ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଡାକୋଟାର ପାଇଲଟ୍ ନିରାପଦରେ
ଆୟମାନଙ୍କୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଲା ।

କୁବନେଶ୍ୱର ଏମାରପୋର୍ଟଙ୍କୁ ତିନ୍ତୁ, ବେବୀ, ଛୁନ୍ଦ ଓ ପାପା ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରିବେସିପାଇ
ଆଦବାବୁ ଜୀଘ ପଠାଇଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ତ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟରରେ ଥିବା ବସାକୁ ଆସିଗରୁ ।
ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ କୁଶାଇବାକୁ କହିବି

ଆମେରିକା ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଦବାବୁ କହିଥିଲେ ଲକ୍ଷନରେ ତାଙ୍କ ଭାଇ ବିଷୟ
ଟିକିଏ ବୁଝିବାକୁ । ସେ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଓ ବିଳାତ ଯିବାର କେତେ ବର୍ଷ ହୋଇଗଲାଣି ।
ପହଞ୍ଚି ସାରି ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେଇଥିଲା । ତାପ୍ୟରେ ତାତ୍ପାରୁ ଆଉ ଚିଠି ପତ୍ର କିଛି ନାହିଁ । ମୁଁ
କହିଲି ଯେ ସେ ବୋଧେ ସେଠାକାର କୌଣସି ଝିଅର ପ୍ରେମରେ ପଢ଼ି ତାଙ୍କୁ ବାହାହୋଇ
ରହିଗଲେଣି । ଆଦବାବୁ କହିଲେ ସେ ତୁଙ୍କା କଥା ଗୁଡ଼ା କାହିଁକି କହୁଛନ୍ତି ? ସେ
ଗଲାବେଳେ ମୁଁ ଜଗନ୍ନାଥ ମହିରର ପ୍ରଶାସନ ଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ କୁଶେଇବାକୁ
କହିଲି । ସେ କୁଶାଇଲା ଏବଂ ଧର୍ମାମାଳ ଧରିଗଲା । ସେ ଏପରି ଘୁଣ୍ୟ କାମ କେବେ
କରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଲକ୍ଷନରେ ପହଞ୍ଚି ଖବର ନେଲି । ମୋ ଅତୁମାନ ହିଁ ସତ ହେଲା । ସେ
ସେଠାକାର ଗୋଟିଏ ନର୍ତ୍ତକୀ ବାହାହୋଇ ଘର କିଣି ରହି ଯାଇଛନ୍ତି ।

କୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଆଦିବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖାଜରିବାକୁ ଗଲି ସେ ମୋଡେ ସବା ଆଗେ ପୁଣିଲେ ତାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ କଥା । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ସେ ସେଦେଶର ଗୋଟିଏ ନର୍ତ୍ତକୁ ବାହାହୋଇ ଘର କିଣି ରହି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେ ଆଁ କରି ମୋ ଆଡ଼କୁ ତାହୀଁ ରହିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ଵୀ କବାଟ ଆବୁଆକରୁ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଫଳ ସିଏ ପାଇବେ । ମୁଁ ଆଦିବାବୁଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ଲକ୍ଷନରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ବର୍ଷଟାଏ ରହିଲି ସେଥିରୁ ମୋର ଅଭିଷ୍ଠତା ହେଲା ଯେ ବହୁତ ବିଦେଶୀ ଛାତ୍ର, ବିଲାତି ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇରେ ପଡ଼ି ସେଠି ରହିଯାଆଏ । ଏଣେ ନିଜ ଦେଶରେ ତାଙ୍କ ଘର ଓ ପରିବାର ଉଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼େ । ଆପଣଙ୍କ ଭାଇତ ଏଠି ବିବାହ କରିନାଥିଲେ । ଅନ୍ତମାନ କରନ୍ତୁ ଯଦି ସ୍ଵୀ ଓ ପିଲାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସେଠି ଆର ଗୋଟିଏ ବହୁନରେ ପଡ଼ିଥାଏ ତେବେ ଏଠି ଏମାନଙ୍କର କଥଣ ହୋଇ ଥାଆଏ ? ଆଦିବାବୁ କେବଳ ଦୀଘ ନିଶ୍ଚୟସଟିଏ ପକାଇଲେ । ପାପାଙ୍କୁ ତିନିବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ବେବୀ ସାଇରେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚି କହିଲା ଘରକୁ ଆସିବାକୁ ।

ମୋର ବଢ଼ି ଗ୍ରଙ୍କଟିକୁ ଆମେରିକାନ ଏକସପ୍ରେସ୍ ପାଣି ଜାହାଜରେ ପଠାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଓ ତିକୁ ପାଇଁ କିଣିଥିବା ଜିନିଷପତ୍ର ଥିଲା । ମୋ ସାଇରେ ଆଣିଥିବା ସୁରକ୍ଷକେଶରେ ବେଶୀ କିଛି ନଥିଲା । ତଥାପି ଯାହାକିଛି ଥିଲା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦେଲି । ପାପା ତା ଖେଳନା ପାଇ ଭାରି ଖୁସୀ ହେଲା ।

ବିଲୁୟ ଓ ବମ୍ବେରେ ତାରିବର୍ଷ

କୁବନେଶ୍ୱରରେ ଗ୍ରାଇବାକୁ ଓରିଯେଷେସନ ଆଣ୍ଟ ଷଢ଼ି ସେଷ୍ଟରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ଆମେରିକାରୁ ଫେରିଥାଏ । ତେଣୁ ଉପାହ ବହୁତ । ଚାହା ଚ୍ରେନିଂ ପଦ୍ଧତି ସବୁଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଇବାରେ ବହୁତ ଜହା ଥାଏ । ଇଏ ହେଲା ଅଗର୍ଷ ମାସ ୧୯୭୭ ମସୀହା ।

୧୯୭୭ ମସୀହା ଆରମ୍ଭରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମିନିଷ୍ଟି ଅଥ କମ୍ବ୍ୟୁନିଟି ଦେଇଲପମେଣ୍ଟରୁ ଚିଠି ଆସିଲା ଯେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେବାକୁ । ତେଣୁ ଚ୍ରେନିଂ ସେଷ୍ଟର ସମସ୍ତ ଷାଟ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ଯିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ନିଜ ନିଜର ସମ୍ମତି ଲେଖି ପ୍ରିଦିପାଇଙ୍କ ଜରିଆରେ ମିନିଷ୍ଟିକୁ ପଠାଇବେ । ଇନ୍ଦ୍ରଜିତରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ମୁଁ ହେଉଛି କ୍ଷାସି ପରମାନେଷ । ପୁଣି ମାର୍ଚ୍ଚ ୨ ତାରିଖରୁ ମୁଁ ଭାଇସପ୍ରିନ୍ଟିପାଇ ଭାବରେ କାମ କରୁଛି । ମୁଁ ଲେଖିଦେଲି ଯେ ମୁଁ କ୍ଷାସି ପରମାନେଷ ହୋଇଥିବାରୁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ମୋଡେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସଂଘାରେ ଚାକିରୀ ଦେବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ କିରାଁ କରିବି ନାହିଁ । ପ୍ରିନ୍ଦସିପାଇ ମୋ ଲେଖାଟି ପଡ଼ି ହସିଲେ ଓ କହିଲେ ଯଦି ଭାରତ ସରକାର ଆପଣଙ୍କୁ ନ ନିଅନ୍ତି, ତେବେ କଷା କରିବେ ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ

ତ୍ରେନିଂ ସେଣ୍ଟର ପାଠକ ଆଗରେ କ୍ୟାବିବ ପକାଇ ପାନ ଦୋକାନ କରିବି । ସେ ତାଙ୍କ ଷାଇଲ୍ ରେ ହସି କହିଲେ ସେ ତୁଳା କଥାଗୁଡ଼ା କାହିଁକି କହୁଛନ୍ତି ?

ମାର୍ଜମାସ ଶାହ ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ ମୋ ସଂପର୍କରେ ଅର୍ଦ୍ଧର ଆସିବା କଥା । ୨୯ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଦ୍ଧର ନ ଆସିବା ଯୋଗୁ ମନଟା ଅନ୍ତିର ହେଉଥାଏ । ୩୦ ତାରିଖ ଦିନ ସକାଳେ ମୁଁ ଆଦିବାବୁଙ୍କ ଘରେ ବସିଛି ଚେଲିଫୋନ୍‌ରେ ରିଙ୍ ହେଲା । ସେ ଫୋନ୍ ଧରିଲେ ଓ ତାଙ୍କରେ ମୋତେ ଧରାଇଦେଲେ । ମିନିଷ୍ଟର ଅଣ୍ଟର ସେକ୍ରେଟେରୀ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଏକଟେବ୍ସନ୍ ଢାଇରେକୁରେଟରେ ଏକଷ୍ଟେବ୍ସନ୍ ଅପିସର (ଫାରମରସ ତ୍ରେନିଂ) ଭାବରେ ନିୟୁତି ପାଇଛି । ଲିଖିତ ଅର୍ଦ୍ଧର ଢାକରେ ଯାଉଛି । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଶୀଘ୍ର ଦିଲ୍ଲୀ ଆସି ଏପ୍ରିଲ ମାସର ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହରେ ଯେପରି ଜ୍ଞାନ କରେ । ମୁଁ ଆଦିବାବୁଙ୍କ ସବୁ କହିଲି । ସେ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଲେ ଓ କହିଲେ ଆପଣଙ୍କ ଜିଦ୍ବନ୍ଧୁ ଜଣନାଥେ ବଜାୟ ରଖିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ଆସନ୍ତି ।

ଘରେ ଯାଇ ତିନ୍ଦୁକୁ କହିଲି ଓ ବାପି ତିନ୍ଦୁମାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଲି । ସେତେବେଳେ ତିନ୍ଦୁ ପିଠିରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ବଥ ହୋଇଥାଏ । ସେଇଟା ମୁହଁ ହୋଇ ଫାଟି ଯାଇ ପଟି ବହା ହୋଇଥାଏ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହିବା ସମୟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟାଣା ଘଟିଥିଲା । ସେ ସଂପର୍କରେ ଲେଖୁଛି ।

ନୀଳମଣି ରାଉଡ଼ବାୟ ତେହ୍ରାରୀଙ୍କ ପଠାଇଥିଲେ

ଦିନେ ସକାଳେ ଆମ ବସାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଇଷ୍ଟଚୟ ଅପିସର ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ତେହ୍ରାରୀ । ତାଙ୍କ ସାଇରେ ମୋର ଆଗରୁ ଚିହ୍ନା ପରିଚିତ । ମୁଁ ଜୁନାଗଢ଼ରେ ଥିଲାବେଳେ ସେ ବରଗଡ଼ରେ ଥିଲେ ବି.ଡ଼.ଓ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେ ଦିନ ଆମ ବସାରେ ଦେଖି କିଛିଟା ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇଥିଲି । ସେ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ପରୋଇ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ନୀଳମଣି ରାଉଡ଼ବାୟ ତାଙ୍କୁ ପଠାଇଛନ୍ତି ଓ ସେ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଗୋଟିଏ ପୁଣି ନିଏ । ମୁଁ କହିଲି ଦେଖନ୍ତୁ ତେହ୍ରାରୀ ସାହେବ, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପୁଣ କିଣିଲା ଭକ୍ତି ପଇସା ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜ୍ଯ ହୋଇଗଲେ ଆଉ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆପେ ଆପେ ହୋଇଯିବ । ଏହା ପଛରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଥିବା ଭକ୍ତି ମୋର ମନେହେଲା । ମୁଁ କହିଲି ନୀଳମଣି ଭାଇଙ୍କୁ ଆମର ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବେ ଓ ପୁଣ କିଣିବାର ଅକ୍ଷମତା କଥା ଜଣାଇଦେବେ । ସେ ଫେରିଗଲେ । ସେ ଗଲାପରେ ତିନ୍ଦୁକୁ ମୁଁ ଏକଥା କହିଲି । ମୋର ବଡ଼ବାପାକ ପୁଅ

ଭାଇକୁ ଏକଥା କହିବାରୁ ସେ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଚାନ୍ଦ ଛାଡ଼ି ଭାରି କୁଳ କଲି ।

ଏ ଘଟଣାର ତିନି ଚାରିଦିନ ପରେ ଖବରକାଗଜରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ତାଲିକା ବାହାରିଲା । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା କେଉଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୂର୍ବତନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପୁଅ । ଜୋଇଁ ଓ ବହୁବାହିବମାନେ କୁବନେଶ୍ୱରରେ ପୁଟ୍ ନେଇଛନ୍ତି ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଦାବୀଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି । ମୁଁ ନୀଳମଣି ଭାଇ କଥାରେ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ ମୋ ନୀଁ ଓ ବାପିଙ୍କ ନୀଁ ମଧ୍ୟ ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରିଥାଏତା । ବାପିଙ୍କ ସମ୍ମାନ ତଳେ ପଢ଼ିଥାଆଏତା । ମୋ ସମ୍ମାନ କଥା କିଏ ପଚାରେ ? ସେତେବେଳେ ମୋତେ ବା କେତେଲୋକ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜାଣିଥିଲେ ?

ମୁଁ ତିହୁ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ପ୍ରଥମେ ଦିଲ୍ଲୀ ଚାଲିଗଲି । ଏପ୍ରିଲ ମାସର ୭ ତାରକିରେ ଡାଇରେକ୍ଟରେଟ୍ ଅପ ଏକ୍ ଟେଲିଫୋନରେ ଯଏନ୍ କଲି ଏକ୍ ଟେଲିଫୋନ ଅଫିସର (ପାରମରସ ଟ୍ରେନିଂ) ଭାବରେ । ଲାଜପଦ ନଗରରେ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲାଇଟ୍ ଭାବରେ ରହିଲି । ମୋର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ମଟର ସାଇକ୍ଲେ ଥିଲା । ତାକୁ ସାଇରେ ନେଇଯାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଦିଲ୍ଲୀର ଟ୍ରାଫିକରେ ତାକୁ ଚକାଇବା ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ଅଛଦିନ ଚକାଇଥିଲି ।

ବୁଟିନେଇ କୁବନେଶ୍ୱର ଯାଇ ତିହୁ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆସିଲି । ଲାଜପଦନଗର ଫ୍ଲାଇଟ୍ ଉପର ମହିଳାରେ । ତଳ ମହିଳାରେ ଘର ମାଲିକ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର କନଟପ୍ଲେସରେ ଗୋଟିଏ ଚମଦ୍ଦା ଦୋକାନ ଥିଲା ଓ ବର୍ଷମାନ ବି ଅଛି । ଆମ ଫ୍ଲାଇଟର ଆରପଟେ ବିଜୟ ମିଶ୍ର ରହୁଥିଲେ । ସେ ସୁରିଆଭାଇର ମାମ୍ବୁ ପୁଅ ଭାଇ ।

ଅଫିସରେ ବେଶି କିଛି କାମ ନଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ପଢାପଢିରେ ସମୟ କଟାଉଥିଲି । ଆମର ଡିରେକ୍ଟର ଥିଲେ ଆସାମର ଡକ୍ଟର ବରୁଆ । ଭାରି ଭଲ ଲୋକ । ଏକ୍ ଟେଲିଫୋନ କମସବର ଥାଏ ଆହୁପ୍ରଦେଶର ଡକ୍ଟର ରେହୁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସାଇରେ ମୋର ବେଶି କାମ ନଥାଏ । ମୋ ସାଇରେ ଆଉ ଦୁଇଜଣ ଏକ୍ ଟେଲିଫୋନ ଅଫିସର ଥାଏ । ଆଉ କଣେ ସିନିଆର ଏକ୍ ଟେଲିଫୋନ ଅଫିସର ଥାଏ ତାମିରନାଡ଼ର ଏନ୍. ପେରୁମଳ ।

ଡାଇରେକ୍ଟରେ ଅପ ଏକ୍ ଟେଲିଫୋନରେ ତିନି ମାସ କାମ କଲାପରେ ପୁସ୍ତା ଲନ୍ଧିତ୍ୟର ଅତିଓ ଭିକୁଆର ଏହୀ ସ୍ଵେଚ୍ଛାଲିଙ୍ଗ ହୋଇଲିଗଲି । ଏହା ଲଭିଆନ କାରନ୍ତେଇ ଅପ ଏତିକିମ୍ବାର ରିସ୍‌ (ଆଇ.ସି.୧.ଆସି) ଅଧିନରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସିନିଆର କ୍ଲାବ ଉଆନ ପୋଷ । ପୁସ୍ତା ଲନ୍ଧିତ୍ୟର ଡିରେକ୍ଟର ଥାଏ ଡକ୍ଟର ଏମ.୧୩.ସ୍ଵାମିନାଥନ । ଅତିମହାର ଲୋକ । ତାଙ୍କ ସାଇରେ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍ଵାମିନାଥଙ୍କ ସାଇରେ ଦୋଷ ହୋଇଗଲା ।

ୟୁନ ସାହେବଙ୍କ ‘ୟୁନ’ ବଥା

ପୁସା ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅସଳ ନାମ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏତ୍ରିକଲଚରାଲ୍ ରିସର୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର । ଏହାର ଏତ୍ରିକଲଚରାଲ୍ ଏକ୍‌ଟେନ୍‌ସନ ଡିଜିଜନ୍‌ରେ ଅଢିଓ ଭିକୁଆଲ୍ ଏତ୍ରସ ସେବିଆଲିଷ ପୋଷଟି ଥାଏ । ଡିଜିଜନ୍‌ରେ ଏମ.୧୯.ସି ଓ ପି.୧୯.ଡି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଟ୍ରେନିଂ ଦିଆଯାଏ । ଡିଜିଜନ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ପଟେ ଲାବୋରେଟରି ମଥ ଥାଏ । ହେଉ ଅପି ଦି ଡିଜିଜନ୍ ଥିଲେ ଡକ୍ଟର କେ.୧୯.ସିଂହ । ସିନିଆର ଏକ୍‌ଟେନ୍‌ସନ ଅଫିସର ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ଶର୍ମୀ । ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ଏସ.୧୯.ସିଂହ । ଆସିଷାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ ବମେର ହିଣ୍ଡଲେକର । ଆଉଜଣେ ଆସିଷାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ତୁଷାରକାନ୍ତି ମୌଳିକ । ଏକ୍‌ଟେନ୍ ଅଫିସର ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ଭଗବାନ ସିଂହ ଯୁନ । ଯୁନ ସାହେବଙ୍କର କାମ ହେଲା । ଯା ତା ନାଁରେ କେ.୧୯.ସିଂହଙ୍କ ପାଖରେ ତୁଗୁଳି ଫୋଡ଼ିବା । ଥରେ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ପଚାରିଲି ତାଙ୍କ ନାଁରେ ଯୋଡ଼ାହୋଇଥିବା ଯୁନ ଶକ ର ଅର୍ଥ କଅଣ ? ସେ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ଯୁନ ମାସରେ । ସେ ମାଇନର ପାଶ କରିଥିଲେ ଯୁନ ମାସରେ । ଆଇ.୧୯.ସି ପାଶ କରିଥିଲେ ଯୁନ ମାସରେ । ବି.୧୯.ସି. (ଏକି) ପାଶ କରିଥିଲେ ଯୁନ ମାସରେ । ଏମ.୧୯.ସି (ଏକି) ପାଶ କରିଥିଲେ ଯୁନ ମାସରେ । ତାଙ୍କୁ କିରା ମିଳିଥିଲା ଯୁନ ମାସରେ । ତାଙ୍କର ବାହାଘର ହୋଇଥିଲା ଯୁନ ମାସରେ । ତାଙ୍କର ପିଲାପିଲି ହୋଇଥିଲେ ଯୁନମାସରେ । ମୁଁ କହିଲି ଆପଣ ମରିବେ ଯୁନ ମାସରେ । ସେ କହିଲେ ହୋଇପାରେ । ତେଣୁ ଜ୍ଵାଳା ଯୁନ ସାହେବଙ୍କ ଯୁନ କଥାର ମହାଭ୍ୟ ।

ଏମ.୧୯.ସି ଓ ପି.୧୯.ଡି ପିଲାକୁ ପଢାଇବା ଛଢା ମୋର କାମ କରୁଥିବା ପୁସା ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଗବେଷଣାର ଫଳ ସ୍ଵରୂପ ଯାହା ସବୁ ଫଳ ଓ ପନିପରିବା ହେଉଛି ସେ ବିଷୟରେ ଫୋଲଡ଼ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା । ସେତେବେଳେ ଏତ୍ରିକଲ୍ ରାଲ୍ ପିଚିକ୍ ଡିଜିଜନ୍‌ର ଡକ୍ଟର ଦକ୍ଷିଣମୂର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ୟ ତଥା ବଧାନରେ ଗୋଟିଏ ଗବେଷଣା ଚାଲିଥାଏ । ଗହମରେ ପରମାଣୁ ରେଡ଼ିଏସବ ଦ୍ୱାରା ଲାଇସିନ୍ ଭର୍ତ୍ତା କରାଯାଇ ଗୋଟିଏ ତୁଆ ଧରଣର ଗହମ ବିହନ ତିଆରି କରାଯାଉଥିଲା । ଏହାର ନାମ ଦିଆଯାଇଥିଲା ସରବତୀ ସନୋରା । ଏହାର ଏକର ପିଲା ଆମଦାନି ବହୁତ ଏବଂ ଏଥିରେ ରିଟାମିନ ଥାଏ । ସରବତୀ ସନୋରା ଯୋଗୁ ପୁସା ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲାଭ କରିଥିଲା ।

ମୋର ଜଣେ ଛାତ୍ରୀ ଥିଲା । ତା ନାଁ ରିତା ସେନ । ସେ ମୋତେ ଦିନେ କହିଲା ଯେ ଲକ୍ଷନର ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ହଷ୍ଟେଲରେ ତାର ବଢ଼ବାପା ମଦମା ଓ ତାଙ୍କ ଝିଅ ରଦ୍ବା ଥାଏ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଚିହ୍ନେକି ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ତ ସେଇ ହଷ୍ଟେଲରେ ବର୍ଷ ଗୋଟାଏ ଥିଲି ।

ଏବଂ ଇଣ୍ଡିଆର କୁଡ଼ିଶ୍ଵର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସ ମଧ୍ୟ ଥିଲି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣେ । ପରେ ରିତା ଡକ୍ଟର ମୌଳିକଙ୍କୁ ବାହାହେଲା ।

ପୁସା ଇନ୍ଦ୍ରଷିତ୍ୟଗ୍ରରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗବେଷଣା ଚାଲିଥିଲା ହର୍ତ୍ତକଲଚର ଡିରିଜବରେ । ଟାକୁଆ ବିହୀନ ଆମ ଫଳାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ତ ଟାକୁଆ ଅଟି ପଢନା ହୋଇଥିଲା । ତାପରେ କଣ୍ଠ ହେଲା ମୁଁ ଖବର ରଖିନାହିଁ ।

ସେତେବେଳେ ଆମେ ପୁସା ଇନ୍ଦ୍ରଷିତ୍ୟଗ୍ର ପଛରେ ଥିବା ଇନ୍ଦରପୁରୀରେ ରହୁଥିଲୁ । ଇନ୍ଦରପୁରୀରୁ ମୁଁ ପୁସା ଇନ୍ଦ୍ରଷିତ୍ୟଗ୍ରଙ୍କୁ ମୋ ଛୋଟ ମଟର ସାଇକେଳରେ ଆସୁଥିଲି । ଦଶ ମିନିଟ୍‌ଲାଗୁଥିଲା । ଲଞ୍ଚ ଖାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଘରକୁ ଆସୁଥିଲି । ଦିନେ ଦିନେ ସଂଧାବେଳେ ଆମ ଘରକୁ ମୋରି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଆସୁଥିଲେ ଆତ୍ମ ଜମାଇବାକୁ ।

ଇନ୍ଦରପୁରୀରେ ବଜାଳୀ ପରିବାର ବହୁତ ରହୁଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ଏସ.ପି.ରାୟ ଚୌଧୁରୀ ଥିଲେ ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା । ସେ ପୁସାର ଜଣେ ଅବସରପ୍ରାସ୍ତ୍ର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରସଂଗୀତର ଆସର ଜମାଇଥିଲୁ । ଥରେ ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବ ମଧ୍ୟ କରାଇଥିଲୁ ।

ଆମେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥିଲାବେଳେ ଇସ୍ତୁ (ତିକୁର ମାମ୍ବୁ ପୁଅ ଭାଇ) ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥିଲା । ଶିବ ବାନାର୍ଜୀ କନନ୍ତୁକସବ କମ୍ପାନୀରେ କାମ କରୁଥିଲା ଓ ତା ଭଉଣୀ ଢାଳା ଘରେ କୌଳାସ କଲୋନୀରେ ରହୁଥିଲା । ଢାଳାର ବର ସିରାଇ ବାବୁ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ଧରଣର ଲୋକ ଘରେ ଯେପରି ଟିପ୍ପଚ୍ଚ ରହେ ତାଦପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉଥିଲେ । ଇସ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ମହାସୁଆ । ତାର କୋଉଠି କଥଣ ପଡ଼ିଥିବ କିଛି ଠିକଣା ନଥାଏ । ତା ଭିଣେଇର ଖିଚିଖିଚିଆ ଖୋଇ ଦେଖି ସେ ବ୍ୟତିବ୍ୟତ ହୋଇ ଦିନେ ଦିନ୍ତୁଲି ଆସିବ ଆମ ଇନ୍ଦର ପୁରୀ ଘରକୁ । ତାକୁ ଯାଇ ବେବୀ, ଝୁନ୍ଦୁ ଓ ପାପା ଖୁସି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଇସ୍ତୁମାମା ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ଜାମାପଟା ସବୁ ଏଠି ସେଠି ପକାଇଦେଇ ତିକୁକୁ କହିବ ତାକୁ ଟିକିଏ ତା ଭଲିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଦେବାକୁ ।

ବାପିନ୍ଦୁମା ମଧ୍ୟ ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଆସି ଆମ ପାଖରେ ଇନ୍ଦରପୁରୀରେ ରହୁଥିଲେ । ବେଶ ମଜାରେ ଦିନ କଟି ଯାଉଥିଲା ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପୁସାରେ ବେଶ ପପୁଲାର ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ଡକ୍ଟର କେ.ଏନ୍.ସି.ହଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ରକ୍ଷା ହେଲା । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ଏକଳି ପରିଷ୍ଠିତିରେ ରହିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ଆମେ ପୁସାରେ ଥିବାବେଳେ ରୁଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତୀ ଦିଲ୍ଲୀ ଆସିଥିଲେ । ସେ

ବମେର ଏତ୍ତିକଳରାଜ ପାଇନାବସ କରପୋରେସନ୍ଦର ମ୍ୟାନେଚି ଢିରେକୁର ହୋଇ ଦିଲ୍ଲୀ ଆସିଥାଆଛି । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ମୋ ପାଇଁ ଏ.ଏଫ.ସିରେ ଗୋଟିଏ କାମ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ । ସେ ମୋତେ ଏ.ଏଫ.ସିର ଉଦ୍‌ପରମେସନ୍ ସେସିଆକିଷ୍ଟ ପୋଷ କାମ ଅପର କରିଥିଲେ । ମୁଁ ସଂଗେ ସଂଗେ ମୋର ଉତ୍ତପାପତ୍ର ପୁସାର ଢିରେକୁରଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲି । ଢକୁର ସ୍ଵାମିନାଥଙ୍କ ମୋ ଉତ୍ତପାପତ୍ର ପାଇ ମୋତେ ଢକାଇଲେ ଓ ଉତ୍ତପାନେବାର କାରଣ ପଚାରିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଏବେ କେତେଦିନ ହେଲା ଢକୁର କେ.ଏବ.ସିଂହ ମୋତେ ଉର୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ଓ କାମରେ ହଇରାଣ କରୁଛନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ସେ ମୋ ଉତ୍ତପାପତ୍ର ଶ୍ରୁତି କଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ସେ ମୋ ପ୍ଲାନରେ ହୋଇଥିଲେ ଠିକ୍ ଏଇଆ କରିଥାନେ । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ସେଦିନ ମୁଁ କୁହ ଦେଖିଥିଲି ଓ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କାହିଁ ପକାଇଥିଲି ।

ଦିଲ୍ଲୀର ରହଣି ସରିଗଲା । ମୁଁ ଅନ୍ତେବର ୧୯୭୮ରେ ପ୍ରଥମେ ବମେ ଯାଇ ଯଏହି କଲି । ଭିଲେ ପାର୍ଲେରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଠିକ୍ କଲାପରେ ତିକୁ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବମେ ନେଇଗଲି । ପୂର୍ବ ଭିଲେ ପାର୍ଲେର ଆଜାଦ ରୋଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲାର୍ ଠିକ୍ କଲି । ଫ୍ଲାର ମାଲିକ ଶ୍ରୀ ନାନାପ୍ରାଚ ପିଲମ୍ବ ଢିଭିଜନରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମୋର କ୍ଲାସମେଟ ଓ ବନ୍ଦୁ ପ୍ରମୋଦ ପତି ପିଲ୍ଲସ ଢିଭିଜନରେ ହେପୁଣି ଚିପ ପ୍ରତ୍ୟସର ଭାବରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ଆଉଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ଗଣେଶ ମହାପାତ୍ର ପିଲ୍ଲସ ଢିଭିଜନ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆରେ ଜମେଣ୍ଟାରି ଲେଖୁଥିଲେ । ପ୍ରମୋଦ ଓ ସେ ପାଖାପାଖି ଘୋଡ଼ବନ୍ଦର ରୋଡ଼ରେ ରହୁଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରଣବ ପଞ୍ଜନାୟକ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲେ । ବେଶ ଆଦ୍ଦୁ ଜମୁଥିଲା ।

ପୂର୍ବ ଭିଲେ ପାର୍ଲେର ଆଜାଦ ରୋଡ଼ ବମେର ସାତାକୁର ଏଯାରପୋର୍ ପାଖରେ । ବେବୀ, ଝୁନ୍ଦ ଓ ପାପା ଏଯାରପୋର୍ ଏଯାରପୋର୍ ଝୁନ୍ଦରେ ପଢ଼ିଲେ । ଭିଲେ ପାର୍ଲେ ଷେସନ୍ଦରୁ ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିକ ତ୍ରେବରେ ଅଧୟାତ୍ମିକ ଜାଗେ ଚର୍ଚଗେଟ ଷେସନ ସାମନାରେ ଭିରନରିମାନ ରୋଡ଼ରେ ଥିବା ଷାତିଯମ ହାଉସରେ ଆମ ଅଫିସ । ମୁଁ ସବୁଦିନେ ଆଜାଦ ରୋଡ଼ରୁ ଚାଲି ଚାଲି ଭିଲେପାର୍ଲେ ଷେସନକୁ ଆସି ସେଠାରୁ ତ୍ରେବ ନିଏ । ମାସିକିଆ ପାଷକ୍ଲାସ ଟିକେଟ କଲେ ବେଶ ଶପ୍ତା ପଡ଼େ ।

ଏତ୍ତିକଳାରାଜ ପାଇନାବସ କର୍ପୋରେସନ୍ଦରେ ମୋର ପୁରୁଣା ବନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀ ରାଜଦୁରାଜ ମାଇକେଲ୍ ଥିଲେ ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ ଅଫିସର । ଆଉ କେତେଜଣ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ ଢିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଭି.କେ.ସେବ । ମୋର ଆସିଷାନ୍ ଥିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ସୁକଥାଣକର । ତାଙ୍କର ସ୍ଵାମୀ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର

ସେକ୍ଷେତ୍ରେ ଥିଲେ । ସେ ଶିରିଡ଼ି ସାଇବାବା ସଂସାନର ସଜାପତି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଆମେ ସିରିଡ଼ି ଯାଇଥିବା ବେଳେ ଆମର ସବୁ ସୁବିଧା କରିଦେଇଥିଲେ ।

ମୁଁ ଏ.ଏଫ୍.ସିର ଇନ୍‌ଫରମେସନ ପ୍ଲେସିଆଲିଷ୍ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ କୁଆ ଟ୍ରେମାସିକ ପତ୍ରିକାର ସଂପଦକ କରୁଥିଲି । ପତ୍ରିକାର ନାଁ ଥିଲା ‘ଫାଇନାନ୍ସିଙ୍ ଏଣ୍ଟର୍ପରିଚାର ।’ ଏ.ଏଫ୍.ସିର ସମସ୍ତ ସହଯୋଗୀ ବ୍ୟାଙ୍କୁ ଏ ପତ୍ରିକା ଯାଉଥିଲା । ଏହା ଛଢା ସମୟ ସମୟରେ କୃଷି ଉପରେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀର ମଧ୍ୟ ଆୟୋଜନ କରାଯାଉଥିଲା ।

ଇଉନିସ୍କୋରେ ନିୟୁକ୍ତ

ବୟେ ଆମକୁ ବେଶ ଭଳ ଲାଗୁଥିଲା । ଏଠି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ ପପୁଳାର ହୋଇଯାଉଥିଲି । ତେଣୁ ଆମେ ଭାବିଲୁ ଏ.ଏଫ୍.ସିରୁ ଲୋକ ଆଣି ବୟେରେ ଗୋଟିଏ ଘର କିଣିବାକୁ । ମୁଁ ବୁଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ସାଜରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କଲି ଓ ସେ ରାଜିହେଲେ । ତେଣୁ ତିନୁ, ମୁଁ ଓ ବୁଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତୀ ବୟେର ଉରସୋଭା ସମ୍ବ୍ରଦ କୁଳରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଦେଖିଲୁ । ଘର ମାଲିକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରି ସବୁ ଠିକ୍ ହେଲା । ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳେ ଇଉନିସ୍କୋର ପ୍ର୍ୟାରିସ ହେଉଁ ଅପିସବ୍ର ଗୋଟିଏ କେବଳ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ମୋର ନିୟୁକ୍ତି ସଂପର୍କରେ । ଇଉନିସ୍କୋର ଗୋଟିଏ ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ସରେ ମୁଁ ଉଣ୍ଡୋନେସିଆର ପଣ୍ଡିମ ଇରିଆନ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ନିୟୁକ୍ତି ପାଇଥିଲି କଷ୍ଟ୍ୟୁନିଟି ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ ଏବୁପୋର୍ଟ ଭାବରେ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ବାନ୍ଧ । ବରମା ଓ ଉରା ସବୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ତରର । ତେଣୁ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଇଉନେସ୍କୋକୁ କେବଳ ପଠାଇଦେଲି । କିଛିଦିନ ପରେ ନିୟୁକ୍ତି ପତ୍ର ଏମାର ମେଲରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଏଥିରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଭାଷା ଶିଖିବାକୁ ପ୍ର୍ୟାରିସରେ ଦଶ ସପ୍ତାହ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ତାଙ୍କୁରେ ମୁଁ ଉଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଯଏହି କରିବି । ତେଣୁ ଉରସୋଭାରେ ଘର କିଣିବା ହେଲା ନାହିଁ । ବୋଉର ସେଇ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ପ୍ରକୁର ଇଛ୍ବା ।

ବାପି ଏ ଖବର ପାଇ ନେସନାଲ ଜିଓଗ୍ରାଫିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପତ୍ର ପତ୍ରିକାରୁ ନିର୍ଭରିନୀ ବିଷୟରେ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧ ସବୁର କପି ମୋତେ ପଠାଇଥିଲେ । ଅଛି କେତେଦିନ ତଳେ ମାଇକେଲ୍ ରକଫେଲର ନାମକ ଜଣେ ଆମେରିକାନ୍ ଫଟୋଗ୍ରାଫର ଓ ଅଧ୍ୟପୋଯିକିଷ୍ଟକୁ ନିର୍ଭରିନୀର ମଣିଷଙ୍କିଆ ଅଧିବାସୀମାନେ ମାରି ଖାଇଯାଉଥିଲେ । ସାରା ପୁଅବୀରେ ଏ ଖବରଚ ହଳ ପକାଇଦେଇଥିଲା । ପଣ୍ଡିମ ଇରିଆର ହେଉଛି ପାପୁଆ ନିର୍ଭରିନୀର ପଣ୍ଡିମ ପଟରେ । ପୁରା ଦ୍ୱୀପଟିକୁ ନିର୍ଭରିନୀର କହାନି । ତେଣୁ ମୋତେ ପ୍ରମୋଦ ଓ ବୟେର ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ବନ୍ଦୁ ପଣ୍ଡିମ ଇରିଆନ୍ ଯିବାକୁ ନିର୍ବୁପ୍ରାହିତ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ମୋତେ ଯଦି ମାଇକେଲ୍ ରକଫେଲର ଭଳି ମାରି ଖାଇଯାନ୍ତି,

ତେବେ ମୋର ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରାପ୍ତି ହେବ । ନହେଲେ ପଣ୍ଡିମ ଇରିଆହର ଇଉନେସ୍ବୋ ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ଟରେ କାମ କରି ମୁଁ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇଯିବି ।

ବୟସରେ ପ୍ୟାକିଂ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତୁ ବାପିକୁମାଙ୍କ ବୟସ ଡକାଇ ଆଣିଛୁ । ୧୯୭୦ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ୨୯ ତାରିଖ ରାତି ୧୨ ଟାରେ ମୁଁ ବୟସକାଳିକି ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆର ଗୋଟିଏ ବୋଇଂ ବିମାନରେ । ଇଉନେସ୍ବୋ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଇଉନେସ୍ବୋ ପାଇଁ ଯାତ୍ରା କରୁଥିବା ତାରିଖ ଓ ସମୟରୁ ଇଉନେସ୍ବୋରେ ସର୍ବସ୍ତୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ତେଣୁ ୨୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ରାତି ୧୨ ଟା ୦୧ କୁ ମୁଁ ଜଣେ ଆତର୍ଜାତିକ ସିରିଜ୍ ସର୍ବାଙ୍କ ଭାବରେ ଇଉନେସ୍ବୋରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ସେଇତ୍ତୁ ମୋ ଜୀବନର ଗୋଟାଏ କୁଆ ଅଧ୍ୟାୟର ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ତିନ୍ତୁ, ବାପି, କୁମା ଓ ପିଲାମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିଆସିଲେ ।

ଇଉନେସ୍ବୋରେ ତାରିବର୍ଷ

ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଗଲି ପ୍ୟାରିସ୍ । ସେଠାରେ ଦଶ ସପ୍ତାହ ରହି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଭାଷା ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଶିଖିଲି । ମୋର ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ମଉନା । ସେ ଜଣେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଓ ପ୍ୟାରିସ୍ରେ ତାଙ୍କ ଦେଶର ଦୂରବାସରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଶିଖିବାକୁ ଆଉଜଣେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପଣ୍ଡିମ ଇରିଆହରେ ପୋଷିଂ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ନାଁ ଆର.ସାନ୍ତରତ୍ନ । ସାନ୍ତରତ୍ନଙ୍କର କିନ୍ତୁ ଭାଷା ଶିଖିବାରେ ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା । ଆମର ସପ୍ତାହକୁ ପାଞ୍ଚଦିନ ସକାଳେ କ୍ଲାସ ହେଉଥିଲଶ । ସାନ୍ତରତ୍ନ ଅଧିକାଂଶ ସକାଳେ ଆସୁନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘର ନର୍ତ୍ତେସିରେ । ତେଣୁ ଡକ୍ଟର ମଉନାଙ୍କର ମୁଁ ଥିଲି ଏକମାତ୍ର ଛାତ୍ର ଓ ମୋର ଭାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଶିଖିବାରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖି ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ମୋତେ ପଡ଼ାଇବାରେ ।

ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଗୋଟିଏ ଚମକ୍ଷାର ଭାଷା । ଏହାର ଅଧିକାଂଶ ମୂଳ ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତ ଓ ଆରବିକ ଭାଷାକୁ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶର ନିଜ ନିଜର ଭାଷା ଅଛି । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅଞ୍ଚଳ ଯୋଭାରେ ଲୋକମାନେ ଯାଇବା ନିଜ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଭାର କିନ୍ତୁ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖନ୍ତି । ତଥକାଳୀନ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ସୋକାଣୋ ଦେଖିବାକୁ ଯେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶରୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ ଜାତୀୟତା ଭାବ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଚାଲୁ ହେବା ଦରକାର । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ବଣିଜ ବେପାର ପାଇଁ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲେ । ଏହାର ବାହାଷା ମାଲେ (ମାଲେସିଆର ଭାଷା) ସାଙ୍ଗରେ ବହୁତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଛି । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ସୋକାଣୋଙ୍କର ଦେଶପ୍ରତି ଆହାନଥିଲା- ସାତ୍ର ଭାଷା, ଅର୍ଥାତ୍

ଗୋଟିଏ ଭାଷା, ସାହୁତାନା ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ମାଟି ଓ ସାହୁ ଆଇର, ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ପବନ । ତେଣୁ ଏ ତିନୋଟି ଜିନିଷ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟତା ସ୍ଵରୂପେ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରିବ । ସେଇଥା ହେଲା । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଜାତୀୟ ଭାଷାହେଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାଦେଶିକ ଭାଷାମାନଙ୍କର ସ୍ଵାତତ୍ୟ ରହିଲା । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ରୋମାନ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖାହୁଏ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ମୋତେ ଶିଖିବାକୁ ଭାରି ସହଜ ହେଲା । ତା ଛଢା ବହୁତ ଶକ ବିରିନ୍ଦ ଭାଷାରୁ ଆସି ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛି । ଉଠାତୀରୁ ଇନଫରମେସନ ଶକ କୁ ନେଇ ସେମାନେ ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଲେଖନ୍ତି ଓ କହନ୍ତି ଇନଫରମାସି । ସେହିପରି କନ୍ଦ୍ର୍ୟନିକେସନକୁ କହନ୍ତି କନ୍ଦ୍ର୍ୟନିକାସି ।

ଆମର ସଂପର୍କ ବହୁତ ଦିନର

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସାଜରେ ଆମର ସଂପର୍କ ବହୁତ ଦିନର । କଳିଜର ସାଧବପୁଅ ସାତ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ତେର ନଇ ପାରିହୋଇ ବଣିଜ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ବାଲି, ଯାତା, ବୋର୍ଡ୍ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱୀପକୁ । ଆମ ଦେଶର ନାନା ପ୍ରକାରର ଦରବ ସେଠି ଦଉଥିଲା ଓ ସେଠୁ ଆସୁଥିଲା । ଆମ ଦେଶ ପାଇଁ । ବୋଇତି କଷାରୁ ବୋଇତରେ ସେଇଠୁ ଆସୁଥିଲା । ଲବଙ୍ଗ, ଡାଳଚିବ ଇତ୍ୟାଦି କେତେକଥା ଆସୁଥିଲା । ସାଧବପୁଅ ବେପାର ବଣିଜ କରିବାକୁ ବୋଇତରେ ବସି ସାଧବାଣିମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟନେଇ କାର୍ତ୍ତିକ ପୂନେଇଁ ଦିନ ଯାଉଥିଲେ । ସେଇ ସୁତରା ଅଟୀତର ରୋମାଂ କର ସୃତିଚାରଣ କରିବାକୁ ବୋଇତ ବନ୍ଦାଣ ଉପର ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୁଏ କାର୍ତ୍ତିକ ପୂନେଇଁ ଦିନ । ନଇ ପୋଖରୀ ଓ ସମୁଦ୍ରରେ କେତେ ରକମର ଛୋଟବଡ଼ ଡଙ୍ଗା ବସାନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ଏବେ ଓଡ଼ିଶାର ଚାରିଆଡ଼େ ବୋଇତ ବନ୍ଦାଣ ଉପର ଜାକଯମକରେ ପାଲିତ ହେଉଛି । ଆମ ଅନ୍ତର୍ଗୁଲରେ ମଧ୍ୟ କଳାକାର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କାର ମହାସମାରୋହରେ ବୋଇତ ବନ୍ଦାଣ ଉପର ସପ୍ରତ୍ୟେ ଧରି ପାଲନ କରେ ।

ଜ୍ଞାତ ଗଲା ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂପର୍କ । ଆମର ରାଜନୈତିକ ସଂପର୍କ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ପୁରୁଣା । ଭବାହରଙ୍ଗାଲ ନେହେରୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହର୍କାଙ୍କୁ ତବମାନଙ୍କର କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ ବିକୁ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କ ସାହର୍ୟରେ । ବିକୁ ପଞ୍ଜନାୟକ ହଜା ଓ ତାଙ୍କୁ ଭାଇସପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଢାକୋଟା ବିମାନରେ ରୁାରାଇ ଆଣିଥିଲେ କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବନାହିଁ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶ୍ରୀମତୀ ମେଗାବତୀ ସୋଜର୍ଣ୍ଣପୁତ୍ରୀ ବିକୁ ପଞ୍ଜନାୟକଙ୍କର ଜଣେ ବଡ଼ ଭତ୍ତ । ସେ ଦେଶପାଇଁ ସୋଜର୍ଣ୍ଣ । ଯାହା କହିଛନ୍ତି, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନେତା ତାହା କରିନାହାନ୍ତି । ଅଥୁ ସୁହାର୍ଦ୍ଦୀଙ୍କୁ ବୋଗରରେ ବନ୍ଦି କରି ରଖିଲେ । ରାଜନୀତି ସବୁଦେଶରେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅମଣିଷ କରିଦିଏ ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଗୋଟିଏ ମୁସଲମାନ ରାଷ୍ଟ୍ର । କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନେ ନିଜ ନିଜର ଧର୍ମ ପାଲନ କରନ୍ତି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆଦମାନେ ତାଙ୍କ ଧର୍ମ ପାଲନ କରନ୍ତି ଓ ବାଲିର ହିତୁମାନେ ହିତୁଧର୍ମ ପାଲନ କରନ୍ତି । ଅଛୁ କେଉଁଳେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ପାଲନ କରନ୍ତି । ଆତଃଧର୍ମ ବିବାହ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ମାମୁଲି କଥା । ଯଦି ଉଣେ ହିତୁ ଗୋଟିଏ ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ବାହାହେବାକୁ ଚାହେଁ, ତାହାହେଲେ ବାହାଘର ମନ୍ଦିରରେ ଓ ମସଜିଦ ଉତ୍ତମ ଘାନରେ ହିତୁ ରିତିନିତି ଓ ମୁସିଲିମ ରିତିନିତିରେ ହେବ । ଏଭଳି ବିବାହରୁ ଯେଉଁ ସତାନ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବ, ତାର ସ୍ଵାଧିନିତା ଥାଏ ନିଜର ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ । ସେ ଇତ୍ତାକଲେ ଗୋଟି, ତୃତୀୟ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ସେ ବାପାର ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରେ । ଆମ ଦେଶରେ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବ କି ?

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ନୃତ୍ୟ ନାଚିକା ପରିବେଷଣ କରନ୍ତି ମୁସଲମାନ କଳାକାରମାନେ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ କୌଣସି ମୁସଲମାନ କଳାକାର ରାମ ଚରିତ୍ରରେ ଅଭିନ୍ୟା କରିବା ପୂରାପୂରି ଅସମ୍ବନ୍ଧ ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ନୀତି ହେଉଛି ଭିନ୍ନେକା ତୁଂଗଳିକା । ଅର୍ଥାତ୍ ବିଭିନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ଏକତା । ସବୁ ବିଭିନ୍ନତା ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପୁଣିବୀର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦ୍ୱୀପ ପୁଞ୍ଜ ଯାହାକି ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଏକତା ସୁତ୍ରରେ ବନ୍ଧା । ଏ ପାଖରେ ସୁମାତ୍ରାଠାରୁ ସେ ପାଖରେ ପଣ୍ଡିମ ନିର୍ମିନୀ ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ବର୍ତ୍ତମାନ ମାନ୍ଦ୍ରିତ୍ର ଦେଖିଲେ ଦେଖାଯିବ ଯେ ଭାରତ ମହାସାଗର ସମୁଦ୍ରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଅର୍ଥ ହେଲା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ମହାସାଗର । ଏହା ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସୋକାର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଅମଳାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚକ୍ର ଆସିଛି । ସେ ମଧ୍ୟ ଚାହେଁଥିଲେ ତାଙ୍କ ଦେଶର ନାମ ରଖିବାକୁ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ସେଟେ ଅଥ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଅର୍ଥାତ୍ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଯୁଦ୍ଧରାଷ୍ଟ୍ର । କିନ୍ତୁ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ସୋକାର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଉତ୍ତର ଜାତୀୟତାବାଦ ଭାବର ଏହା କରିପ୍ରକାଶ ମାତ୍ର । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ମୁସଲମାନ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ଅଧିକାସୀମାନେ ଏକାଧିକ ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ । ସୋକାର୍ଣ୍ଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ । ତାଙ୍କର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାପାନର । ମେଗାବତୀ ସୋକାର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କଳନ୍ୟା । ଏତେ ବୟସରେ ବି ମେଗାବତୀ କି ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବାକୁ ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ବିଷୟରେ ଲେଖଇଥିଲେ ତ ଲେଖାଯିବି । ଡକ୍ଟର ମହନା ମୋତେ ତାଙ୍କ ଦେଶର ବହୁତ କଥା କହୁଥିଲେ । ବିଷୟ ଛାଡ଼ିବା ଆଗରୁ ମୋର ସବୁ ପୋଷାକ

ପତ୍ର ଚୋରି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ପ୍ୟାରିସରେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରଥମ କଥା ହେଲା ପୋଷାକ ପତ୍ର କିଣିବା । କଥାରେ ଅଛି ଭେକ ନଥିଲେ ଭିକ ମିଳେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଡକ୍ଟର ମଉନାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଜାଡ଼ିଲି । ସେ ମୋତେ ଗ୍ୟାଶଲେରୀ ଲାପାୟେଦକୁ ନେଇଗଲେ । ମୋ ଦରମା ଛଡ଼ା ମୋତେ ପ୍ୟାରିସରେ ଯେଉଁ ପରଦିଏମ୍ ବା ଦୈନିକ ଭତ୍ତା ମିଳୁଥିଲା, ସେଇଥିରୁ ପୋଷାକ ପତ୍ର କିଣିଲି । ଗ୍ୟାଲେରୀ ଲାପାୟେଦକୁ କିଣିଥିବା ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ସାର୍ଟ ଏବେବି ମୁଁ ଆରାମରେ ପିନ୍ଧୁଛି । ଭଲ ଷାଇଲିସ୍ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବାରେ ମୋର ପିଲାଦିନ୍ଦ୍ର ସହଖୀ ।

ପ୍ୟାରିସରେ ଭକୋଲୋ ମିଲିଟାୟାର ଚଉବ ଷ୍ଟେସନ୍ ଓ ଆଇପେଲ୍ ଟାଙ୍ଗ୍ରାର ପାଖରେ ଥିବା ଡରବି ହୋଟେଲରେ ମୁଁ ରହୁଥିଲି । ଏହା ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ହୋଟେଲ । ଭଉନେସ୍ଟୋ ଅପିସ୍ ପାଖରେ ମୁଁ ସକାଳେ ସେଠି ଜଳଣିଆ ଖାଇ ବାହାରି ଯାଉଥିଲି । ଭଉନେସ୍ଟୋରେ ଲଞ୍ଚ ଖାଉଥିଲି । ରାତିରେ ଡରବି ହୋଟେଲ ସାମନା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଚାଇନିଜ୍ ରେଷ୍ଟ୍ରାଫ୍ଟରେ ଖାଉଥିଲି ।

ମରିସ୍ସର ମିଷ୍ଟର ଦୋସାଙ୍ଗକର ମଧ୍ୟ ପଣ୍ଡିମ ଇରିଯାନ୍ତରେ ପୋଷିଂ ହୋଇଥିଲା । ସେ କିନ୍ତୁ ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଯୋଗ ଦେଉନଥିଲେ । ସେ ପ୍ରେନ୍ଟ ଭାଷା ଭଲଭାବେ ଜାଣିଥିଲେ ଓ ଇଂଲିଶ ମଧ୍ୟ ।

ପ୍ୟାରିସରେ ଦଶ ସପ୍ତାହ କଟିବାରେ ଆଉ ଅଛଦିନ ଥିଲା । ଭଉନେସ୍ଟୋର ନିୟମ ଅନୁସାରେ କାମରେ ଯୋଗ ଦେବାପରେ ବିନା ସୁଧରେ କିନ୍ତୁ ରେକାର କିଣିବାକୁ ଆଭିଭାଇସ୍ ମିଳେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଜର୍ମାନ ତିଆରି ଭୋକସତ୍ତ୍ଵାଗେହ ପାଷବାକ୍ କାର କିଣିବା ପାଇଁ କାଗଜ ପତ୍ରରେ ଦସ୍ତଖତ କରି ଆମର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପିସର ଶ୍ରୀମତୀ ଡିଜିନୋଭାକୁ ଦେଇ ଦେଇଥିଲି । କାର୍ତ୍ତିର ଡେଲିଭରି ଦିଆଯିବ ପଣ୍ଡିମ ଇରିଯାନ୍ତର ଜୟପୁରା ସହରରେ । କାରର ରଂଗ ଥିଲା ସାଭାନା ବେଳ ଅର୍ଥାତ୍ ଠିକ୍ ପ୍ଟିଲା ଗହମର ରଂଗ ଭଲି । କାରରେ ଗୋଟିଏ ଜର୍ମାନ ରେଡ଼ିଓ ଗ୍ରହଣିଗ ପିର ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ।

ମଣିଷର ମନରେ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ

ଡର୍ ହୋଟେଲର ମୋ ରୁମରେ ଶୋଇ ଦିନେ ଦିନେ ମୁଁ ଭାବେ ଯେ ଭଉନେସ୍ଟୋ ଭଳି ଗୋଟିଏ ଆର୍ଜାତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯୋଗ ଦେବା ମୋ ପାଇଁ କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟର କଥା । କାହିଁ କେଶୋଳ ଓ କାହିଁ ପ୍ୟାରିସ୍ ? କାହିଁ କେଶୋଳକୁ ଆସିବାକୁ ହେଲେ ବଢ଼ ବଢ଼ ବୋଇଂ ବିମାନର ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଭଉନେସ୍ଟୋର ଜଣେ ଉପଦେଶ୍ମା ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେବାରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଓଡ଼ିଆ । ପ୍ୟାରିସରେ କ୍ରିପ୍ଟିଲ୍ ବେଳେ ଆମକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ଭଉନେସ୍ଟୋରେ ଯୋଗ ଦେବା ଚାକିରୀ ଉଦେଶ୍ୟରେ କୁହେଁ । ଏହା ସେବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ।

ଉଦ୍‌ବେଳେ ମଣ୍ଡା ହେଉଛି ମଣିଷ ମନରେ ହିଁ ଶାତିର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ପ୍ରୋତ୍ସମ୍ଭବ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିଆସିଲି । ଏଥର ତିନ୍ତୁ ଓ ପିଲାମାନେ ମୋ ସାଜରେ ଯିବେ । ସେମାନେ ଗାଁରେ କିଛିଦିନ ବାପାବୋଉଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲେ । ଯେଉଁଦିନ ତୋରବୁ ଆମେ ଗାଁ ଛାଡ଼ିବୁ, ସେଦିନ ବୋଉ ପାପାକୁ ନେଇ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା ଓ ତାକୁ ତୁଳସୀ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ କହିଲା ଉତ୍ସୋହେ ସିଆତ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଦେଶ । ସେଠି ମୋଟେ ଗୋ ମାଂସ ଖାଇବୁ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଆମେସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବୁ । ପାପା ଖାଲି ଢେରି ଢେରି କରୁଥାଏ । ଦାତପତ୍ର ଘସି ସାରି କହିଲା ଯେ ସେ ତାଳିଗଲେ ତା କୁନୀମା କାନ୍ଦିବ ।

ଆମେ ଛୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ମୁଁ ଜିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରରେ ଜିଙ୍ଗରାଜ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଗଲି । ସେଠି ବରାଦଦେଇଥିବା ମୁଡାବକ ଲକ୍ଷେ ବେଳପତ୍ର ଚଢାଇବାପାଇଁ ଜଣେ ପଣ୍ଡାକୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଦେଲି । ତାପରେ ମନ୍ଦିରରେ ତୋଗରାଗ କରି ଆମେ ରବିଭାଇଙ୍କ ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲା ।

ତାଙ୍କର ଦିନ ଉପରବେଳା ଆମର କଳିକତା ଯିବାର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ । ଘେନର ଟିକେଟ୍ ଆଗରୁ ହୋଇଥିଲା । ବାପି, କୁମା, ସୁମିତ୍ରା ଭାଉତୋର ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଆମକୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଆମେ ବିମାନଯାତ୍ରିରେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଘେନରେ ବସିଲୁ ଓ ଘେନ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଛାଡ଼ିଲା । ଛୁବନେଶ୍ୱରରୁ କଳିକତା ଯିବାକୁ ୫୦ ମିନିଟ୍ ଲାଗେ । ଘେନ ଛାଡ଼ିବାର କିଛି ସମୟ ପରେ ହଠାତ୍ ଆକାଶରେ ଝଡ଼ ପବନ ଦେଖାଦେଲା । ପାଇଲର ଆମ ପଦ୍ଧରପ୍ରେସ୍‌ସିପ୍ ଘେନକୁ ଉପରକୁ ନେଇଗଲା ଓ ହଠାତ୍ ତଳକୁ ଖସାଇ ଆଣିଲା । ଏଥିରେ ବ୍ୟାଗେଇରାକୁ ବ୍ୟାଗେଇ ସବୁ ଧରୁ ଧାରୁ ହୋଇ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତୁ ଭାବିଲୁ ଯେ ଆମେ ଗଲୁ । ଏଇଠି ବୋଧହୃଦୟ ସବୁ କ୍ଷିୟର ହୋଇଗଲା । ଆମେ କଳିକତାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ମୁଖ୍ୟନଧାରାରେ ବର୍ଷା ହେଉଛି । ଦମଦମରୁ ଯାଦବପୁରି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା କାଠିକର ପାଠ । ଦମଦମରେ କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବାପରେ ବର୍ଷା କମିଗଲା । ବଢ଼ି ମାମୁଜାନଙ୍କୁ ଫୋନ୍‌କରି ଆମେ ଯାଦବପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ।

ମୁଁ ପ୍ରୋତ୍ସମ୍ଭବ ଥିବାବେଳେ ତିନ୍ତୁ ନିକଟ ପି.ଟି.ଏ ଆସିଥିଲା କଳିକତାରୁ ଯାକର୍ତ୍ତା ଓ ଜୟପୁରା ପାଇଁ ଟିକେଟ୍ କରିବାକୁ । କେ.ଏଇ.ଏମ୍ ପାଖକୁ ପି.ଟି.ଏ. ଆସିଥିଲା । ତେଣୁ ତିନ୍ତୁ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା କଳିକତାରେ ଥିବା କେ.ଏଲ.ଏମ୍ ଅପିସରେ । ତୁରଜଣ ବଜାନୀ ବାବୁ ଯାକର୍ତ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାତ୍ରା ଠାବ କରିପାରିଲେ, କିନ୍ତୁ ତା ଆଗକୁ ସେମାନଙ୍କର ଅକଳ ଗୁଡ଼ମ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ତିନ୍ତୁଙ୍କୁ କହିଲେ କି ଦିଦି, କୋଥାଏ ଏହିଟା

ପାଣ୍ଡବ ବର୍ଜିତ ଦେଖେ ଯାଇଲୁ । ଆମରା ଯାକର୍ତ୍ତା ଅବି ଚିକେଟ୍ କରେ ଦିଏଛି । ସେଖାନେ
ପହୁଁଚେ ଦେଖେ ନେବେନ୍ ।

କଳିକତା ଆମେ ଛାତିଲୁ କେ.ଏଲ.ଏମ୍‌ରେ ଓ ଯାକର୍ତ୍ତା ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ବାଟରେ
ବାଙ୍ଗକରେ ଦୁଇଦିନ ବ୍ରିଟିଶ ପାଇଁ ରହିଥିଲୁ । କାରଣ ଲଭନେସ୍ତୋର ଏସିଆ ଅପିସ୍
ବାଙ୍ଗକରେ । ବାଙ୍ଗକରେ ସବୁ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ, ବୃଦ୍ଧ ମନ୍ଦିର ଓ ଫ୍ଲୋଟିଂ ମାର୍କେଟ୍ ଦେଖିଲୁ ।
ଏସିଆକୁ ମୋର ଲେ ପ୍ରଥମ ଯାତ୍ରା ଓ ଏସିଆରେ ପ୍ରଥମ ଅନ୍ତର୍ଭୂତି । ବାଙ୍ଗକରେ ଆମେ
ଏସିଆ ହୋଟେଲରେ ରହିଥିଲୁ । ଏସିଆ ହୋଟେଲ ପାଖରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସୁନାରୂପା
ଦୋକାନ । ଗୋଟିଏ ଦୋକାନ ହେଉଛି କିମ.ଲି.ଲଂଗ । ଏମାନେ ବାଙ୍ଗକରେ ବସବାସ
କରୁଥିବା ଚାଇନିଇ । କିମ.ଲି.ଲଂଗଙ୍କ ଦୋକାନରୁ କିଛି ମୁଦି ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ ସୁନାରୂପା
ଜିନିଷ କିଣିଲୁ । କିଛି ଆଇ ସିକ୍ଷି ମଧ୍ୟ କିଣିଲୁ । ଆମେରିକାର ଏକପ୍ରେସ କ୍ଲେଟିକ୍ କାର୍ତ୍ତରେ
ସବୁ ପେମେଣ୍ଟ ହେଉଥାଏ । ବାଙ୍ଗକରୁ ଗଲୁ ସିଙ୍ଗାପୁର । ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ
ରବିବାର । ଜୟପୁରାରେ ଯେପରି ଭଲଭାବେ ସାରାଦୁନିଆଁରେ ଖବର ଶୁଣିପାରିବୁ,
ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଦାମି ଗ୍ରହିଗ୍ରେ ୨୦ ବ୍ୟାଷ୍ଟ ରେଡ଼ିଓ କିଣିଲୁ । ସେ ରେଡ଼ିଓ ବର୍ତ୍ତମାନ
ସୁନ୍ଦର ଆମ ପାଖରେ ଅଛି ।

ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ଆମେ ହୋଟେଲ ସ୍ଵପ୍ରିମରେ ରହିଥିଲୁ । ତା ପାଖରେ ଗୋଟିଏ
ବଡ଼ ସପିଲ୍ ସେଣ୍ଟର । ସେଠୁ କିଛି ଜିନିଷ ପଡ଼ୁ କିଣାକିଣି କଲୁ ।

ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ଯୋରଙ୍କ ବାର୍ତ୍ତ ପାର୍କ ଦେଖିଲୁ । ତାପରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଯାକର୍ତ୍ତାରେ ।
ଇଉ.ୱ୍ନ.ଡି.ପି.ବୁ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଆମକୁ ରିସିଲ୍ କରିନେଇ ହୋଟେଲ
ଭଣ୍ଡାନେସିଆରେ ରଖାଇଲେ । ସେଠି ରିଦିନ ଲୋକାଲ୍ ବ୍ରିଟିଶ । ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ
ବାହାସା ଭଣ୍ଡାନେସିଆରେ ଭଲଭାବେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରିପାରୁଥାଏ । କାରଣ ଯାକର୍ତ୍ତାରେ
ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ ଇଂରାଜୀ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦିନେ ସଂଧାରେ ରାମାୟଣ ବାଲେ ଦେଖିଲୁ ଓ ଆଉଦିନେ ସଂଧାରେ ପାସାର
ବାରୁ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବଜାରକୁ ଗଲୁ । ଏଠି ନାନାରକମର ଜିନିଷ ଶଷ୍ଟା ଦରରେ ମିଳେ ।

ଯାକର୍ତ୍ତାରୁ ଜୟପୁରା ଗଲେ ବ୍ୟାକ ଦେଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ବ୍ୟାକ ଗୋଟିଏ ବଡ଼
ଦ୍ୱୀପ ଓ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଆକର୍ଷଣ ଏଯାରପୋର୍ଟ । ଏଇତୁ ଯାକର୍ତ୍ତାକୁ ଗରୁଡ଼
ଭଣ୍ଡାନେସିଆକୁ ଏଯାରଭାଇରେ ଯାଇ ହୁଏ । ବ୍ୟାକର ଆଖ ପାଖରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ
ଗ୍ରୀ ଅଛି ।

ବ୍ୟାକରୁ ଜୟପୁରା ମରପାତି ଏଯାରଲାଇନସରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ବାହାସା
ଭଣ୍ଡାନେସିଆରେ ମରପାତିର ଅର୍ଥ ପାରା । ତେଣୁ ମରପାତିରେ କୌଣସି ହେଲକୁ

ନେବାଳାଗି ଟିକେଟ୍ ଲାଗେ ନାହିଁ । ବ୍ୟାକରୁ ଜୟପୁରା ମରପାତିର ଫର୍ଦର ପ୍ରେସରିପ୍ ବିମାନରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ମାନକ୍ଷାରି ଓ ସୋରଙ୍ଗ ପାଇଁ ମରପାତି ଢାକୋଟା ବିମାନ ଚଳାଏ ।

ଆମର ଯାକର୍ତ୍ତା ରହଣି ପରେ ଆମେ ବ୍ୟାକଗଲୁ । ବ୍ୟାକରେ ୪ଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚି ଗଲୁ । ରାତିଟା ସେଠାରେ ରହିବାକୁ ହେଲା । ବ୍ୟାକରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ହୋଟେର । ଏହାକୁ ହୋଟେଲ ନେଗେରା ବା ସରକାରୀ ହୋଟେଲ କହନ୍ତି । ବେଶ ବଡ଼ ହୋଟେଲ । କଳାକାଂରେ ପୁରା ହୋଟେଲଟା ତିଆରି ହୋଇଛି । ତୁମ୍ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ହୁହେଁ । ତେବେ ହୋଟେଲଟା ଅନ୍ତରିଆ ଅନ୍ତରିଆ ଲାଗେ ।

ବ୍ୟାକରେ ଆମେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଏଲ. ଏସ. ମାଥୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେଲା । ସେ ଭାରତର ପାଣିପାଗ ବିଭାଗର ଡିରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ ଥିଲେ । ଏଠି ଆସି ଜାତିସଂଘର ପାଣିପାଗ ବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ ଆମକୁ ସ୍ଵାଗତ କଲେ ଏବଂ ପରେ ଘରକୁ ନେ ଶ୍ରୀମତୀ ମାଥୁରଙ୍କ ସହ ପରିଚୟ କରାଇଦେଲେ । ସ୍ଵାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦିହେଁ ପ୍ରଜାପିତା ଉତ୍ସରୀୟ ବ୍ରହ୍ମକୁମାରୀ ସଂପ୍ରାଦୟର । ମାଥୁର ସାହେବଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ ଗପ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ ପ୍ରଜାପିତାଙ୍କ କରାମତି ବିଷୟରେ । ମାଥୁର ଦମ୍ପତ୍ତି ଭାରି ଅମାୟକ । ମାଥୁର ସାହେବ ଟିକେ ଖଲିଆ ପରି ଚାଲନ୍ତି । ବର୍ଷ ଗୋଡ଼ ପାଦରେ କାନୀ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ସେପରି ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ତାଦ୍ୟର ଦିନ ସକାଳେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ରେଡ଼ି ହୋଇଗଲୁ । ହୋଟେଲରେ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ମିଳିଲା ଭାତ ଓ ଅଷ୍ଟା ଭଜା । ତା ଆଗ ଦିନ ରାତିରେ ଭାତ ଓ ଅଷ୍ଟା ଭଜ । ସାଗକୁ ସୁଘ କପେ କପେ ମିଳିଥିଲା । ସେଇ ହୋଟେଲରେ ହିଂଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ଖାଇବାର ଉପାୟନାହିଁ ।

ସମସ୍ତେ ଯାଇ ମରପାତି ବିମାନରେ ବସିଲୁ । ସମସ୍ତେ ଭାରି ଏକସାଇଟେଦ୍ର । କିପରି ଜୟପୁରାରେ ପହଞ୍ଚି ଆମପାଇଁ ଠିକ୍ ହୋଇଥିବା ଘରେ ରହିବୁ । ଆମ ସାଇରେ ସୋଇ ଘେନରେ ଉଣ୍ଡୋନେସିଆର କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ପ୍ରତିନିଧି ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାଲିକନ୍ତି । ସେ ଯୋଗାର ଅଧିକାରୀ । ବାହାକ୍ଷା ଉଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଇଁ ‘ତୁଆଡ଼ି’ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ସ୍ଵାପାକଦ ଶକ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ‘ବାପାକ’ମାନେ ବାପା ଓ ‘ଭକ୍ତ’ମାନେ ମାଆ, ବା ବୋଉ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ‘ବାପାକ’ ବା ‘ଭକ୍ତ’ ବୋଲି ସମ୍ମେଧନ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ଦୁଇ ଘଣ୍ଟାରେ ଜୟପୁରାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଜୟପୁରାର ଏଯାରପୋର୍ ସେଣାନିରେ । ସେଣାନିରୁ ଜୟପୁରା । ୨୦ କିଲୋମିଟର । ଏଯାରପୋର୍କୁ ଆମ

ପ୍ରୋକ୍ଷେତ୍ର ଅପିସ୍ତରୁ ଗାଡ଼ି ଆସିଥିଲା ଓ ଉଚଳିଯମାସ ବୋଲି ଜଣେ ଆସିଷାଏ ଆସିଥିଲେ । ଉଚଳିଯମାସ ଜୟପୁରା ଅଞ୍ଚଳର ଜଣେ ଯୁବକ । ଆମକୁ ଦେଖି ଖାଲି ଦଉଡ଼ିଲେ । ମରପାତିର ଜିନିଷପତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଆମେ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲୁ । ଅଧିଷ୍ଠାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଆମ ଗାଡ଼ି ଆମକୁ ନେଇଗଲା ଆକାଶପୁରା । ସେଠି ଜାତିସଂଘର ଫଣ ଅପ ଦି ଉଚନାଇଟେହୁଁ ନେସ୍ତନାକୁ ଫର ଦି ଦେଉଳପମେଷ ଅପ ଉତ୍ସର୍ଗିଯାନ୍ତ ବା ଫଣଭର ପ୍ରୋକ୍ଷେତ୍ର ଉପଦେଷ୍ଟାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘର ହୋଇଥାଏ । ଆକାଶପୁରାର ଗୋଟିଏ ଫଟ ଜଙ୍ଗଳ ଓ ଅନ୍ୟପଟେ ପ୍ରଶାତ ମହାସାଗର । ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାର କିଛି ସମୟପରେ ଆମର ପ୍ରୋକ୍ଷେତ୍ର ମ୍ୟାନେଜର ମିଶ୍ର ଗ୍ରୀନ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ଉଚନାଇ ଲୋକ ଓ ଉଚନେସ୍ତ୍ରେ ଯୋଗଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଆପ୍ରିକାର ନାମିଆରେ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେ ସାଙ୍ଗରେ କିଛି ରୁଟି ଓ ଟ୍ରିକ୍ ଆଣିଥିଲେ । ଦେଲାବେଳେ କହିଲେ ବହଦୁ ପୁରାନା ଆଡ଼ମି ହୁଁ । ରାତିରେ ସେଇଆକୁ ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ ।

ତାପର ଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଚନେ ତାକୁ ଚକଚକିଆ ସୁନେଲି କିରଣ ବିଷି । ତିନୁ ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି କହିଲା ଯେ ଆମେ ବିଶୁବରେଖା ଏକ ଦୂର ଡିଗ୍ରୀ ଉପରେ । ସେଥିଯୋଗୁ ଦେଖିବ ଆଉ ଅଛ ସମୟରେ ଏ ଖରା ବହୁତ ଟାଣ ହୋଇଯିବ । ଉଚ. ଏବ. କମିସାରି (କୋଅପରେଟିଭ ଷ୍ଟେରରୁ) ଜିନିଷ ଆଣି ଖିଆପିଆର ଯୋଗାଣ ଯନ୍ତ୍ର କରାହେଲା । ଘରେ ସବୁ ଜିନିଷ ଥିଲା । ଡ୍ରାସିଂ ମେସିବ, ପ୍ରିର । ରୋଷେଇ କରିବା ପାଇଁ କୁକିଂ ରେଂଜ ଉତ୍ୟାଦି, କିନ୍ତୁ ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିକୁସିଟି କେବଳ ରାତିରେ ଆସୁଥିଲା । ଘରେ ଆମର ନିଜର ଜେନେରେଟର ବସିବା ପରେ ଦିନ ରାତି ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିକୁସିଟି ଆସିଲା ।

ଆକାଶପୁରାରେ ବର୍ଷା ଥରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ବେଶ କିଛି ଦିନ ଚାକୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିକୁସିଟି ପାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ଅସୁବିଧା ହେଉଥିଲା ।

ଆକାଶପୁରାରେ କଖାରୁ ଗଛ ମାଡ଼ି ଫୁଲ ବହୁତ ଫୁରୁଥାଏ । ସେଠାକାର ଲୋକେ କଖାରୁ ସିନା ଖାଆନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କଖାରୁ ଡଳ ଓ ଫୁଲ ଖାଇ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତାକୁ ଆଣି ଆମଘରେ ବ୍ୟବହାର କରାହୁଏ । କଖାରୁ ଫୁଲ ଭଜା ଓ କଖାରୁ ଡଳର ରାଇ ବା ଅନ୍ୟ ଆକୁସଙ୍ଗିକ ପରିବା ଥିଲେ ମରିଚେର ଖୋଲ ।

ଏଠାକାର ଲୋକେ ଅମୃତ ଭଣ୍ଟା (ପେପେ) ରାତର ଫୁଲ ଓ ପଢ଼ରକୁ ଶିଖାଇ ତା ପାଣିକୁ ପିଅନ୍ତି । ଏହା ମେଲେରିଆ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଔଷଧ ।

ଆମ ଅପିସ୍ତରୁ ଖବର ପାଇଲି ଯେ ମୋ ତୋରୁସ୍ତ୍ରାଗେନ୍ କାରୁଟି ସୁଂକୋମାରୁ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଯାପାନର ଜାହାଜରେ ଆସୁଛି । ଖବର ନେବାରେ ସୁଂକୋମାରୁର ଆସିବା ତାରିଖ ଓ ସମୟ ଓ ଜୟପୁରା ବନ୍ଦରରେ ପହଞ୍ଚିବାର ସମୟ ଜଣାପଡ଼ିଲା ।

ଉପରବେଳା ଚା' ଖାଇବା ବେଳେ ବସି ଦେଖିଲୁ ଯେ ଦୂର ଦିର୍ବକମ୍ପକୁ ଆସୁଛି । ବାଇନୋକ୍ଲେରରେ ଦେଖିଲୁ ଯେ ଜାହାଜଟି ମଧ୍ୟମ ଧରଣର । ବେଶି ବଡ଼ ତୁହଁସେ କି ବେଶି ସାନ ତୁହଁସେ । ମୁଁ ପ୍ୟାରିସରେ କେବଳ କାରର ଛବି ଦେଖି କାର କିଣିବାକୁ ଅର୍ତ୍ତର ଦେଇଥିଲି । ତେଣୁ ମୋ ମନ ଉଛୁନ ହେଉଥିଲା କିପରି ଗାଡ଼ିରେ ବସିବ ଓ ଗାଡ଼ି ଚକାଇବି । ପଣ୍ଡତର ପ୍ରାଜେକ୍ଟର ଅଟୋମୋବାଇର ଇଂଜିନ୍ୟାର ସ୍ଥାବନ୍ତିକଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କଲି ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଲାଗି । ସେ ମୋତେ ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ଜୟପୁରା ବନ୍ଦର (ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ପେଲାବୁହାନ) ନେଇଗଲେ । ସୁଂକୋମାରୁ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ବେଳକୁଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ସୁଂକୋମାରୁରେ ଅଛକେତୋଟି ଗାଡ଼ିଥିଲା । ତା ମଧ୍ୟରୁ ମୋ ଗାଡ଼ିଟି । ସୁଂକୋମାରୁର କ୍ୟାପଟେବ ମାତେ ଗାଡ଼ିର ଚାବିଟି ଦେଲେ । ସ୍ଥାବନ୍ତିକ ଗାଡ଼ି ଖୋଲି ତା ଦେହରେ କିଛି ପେଟ୍ରୋଲ ପକାଇ ଝାର୍ଟ କରି ରାଷ୍ଟାକୁ ଆଣିଲେ । କାରର ଛାତ ଉପରେ କିଏ ବସି ଚେପା କରିଦେଉଥିଲା । ତେଣୁ ସେ କାର ଭିତରୁ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଳଗାଇ ଛାତକୁ ଚେକିଦେଲେ ।

ମୋ ଭୋଗସାଂଗେର ଗାଡ଼ିଟିର ଦୂରଟି କବାଟ । ଆଗରେ ଦୂରଟି ସିଟି ଓ ପଛରେ ବସିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଜାଗା । ଚାରିଜଣ ଖୁସିରେ ବସିପାରିବେ । ଏହାର ଇଂଜିନ୍ ପାମନାରେ ଓ ପଛରେ କିନିଷରଖିବାକୁ ଯାଗା । ଏଥିରେ ୪ ଟି ଟିରବ ନଥିବା ଟାଯାର ଜାଗିଥିଲା ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଧିକା ଟାଯାର ଥିଲା । ଏହା ଏଯାର କୁରୁତ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହାର ଇଂଜିନ୍ରେ ପାଣି ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଏହାର କାରବୁରେଚର ସିଷ୍ଟମ ଥିଲା । ରାଷ୍ଟାର ଅବସ୍ଥା, ବାହାରର ଉଭାପ ଉତ୍ୟାଦି ପାରିପାଣ୍ଟିକ ଅବସ୍ଥା ଅନୁଧାନ କରି ଏହା ଦରକାର ମୁତ୍ତାବକ ପେଟ୍ରୋଲ ଛାତଥିଲା ।

ଜୟପୁରା କାହିଁକି ସାରା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ପେଟ୍ରୋଲ ଭାରି ଶଷ୍ଟା ଥିଲା । ପ୍ରତି ଲିଟର ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାର ୨୦ ପଇସା । ତେଣୁ ମୋ ଗାଡ଼ିରେ ପେଟ୍ରୋଲ ଟାଙ୍କି (୪୦ ଲିଟରର) ସବୁବେଳେ ଫୁଲ ରହୁଥିଲା ।

ମୋ ଗାଡ଼ିର ରଂଗ ଥିଲା ସାଇନ୍ ବେଇ । ଠିକ୍ ପାଟିଲା ଗହମ ଭକି । ହେଡ଼ଲାଇଟ୍ରୁ ହଳଦିଆ ରଂଗର ଆକୁଥ ଆସୁଥିଲା । ଜର୍ମାନୀରେ ତିଆରି ଗାଡ଼ିଟ । ଶୀତ ଦିନେ ଘନ କୁହୁଡ଼ିରେ ହେଡ଼ଲାଇଟ୍ରୁ ହଳଦିଆ ଆକୁଥ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗାଡ଼ି ଚକାଇଦେବ । ସ୍ଥାବନ୍ତିକ ଗାଡ଼ି ଚକାଇ ଆସି ଆମ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ତିନ୍ତୁ ଓ ପିଲାମାନେ ଅତି ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଚାହଁ ରହିଥିଲେ । ସ୍ଥାବନ୍ତିକ, ମିସେସ ସ୍ଥାବନ୍ତିକ ଓ ମୁଁ ସାମେୟାବ ଖାଇ ଗାଡ଼ିକୁ ସ୍ଵାଗତ କଲୁ । ତିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଇରେ ସାମିଲ ହେଲା ।

ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ମୁଁ ଓ ଆମ ଘରେ ବହି । କାମ କରୁଥିବା ଏମାନ୍ତରେ ଗାଡ଼ିକୁ ଭଲକରି ଧୋଇ ଚକଚକ କରିଦେବୁ । ସବୁଦନେ ସକାଳୁ ଉଠି ଗାଡ଼ିକୁ ଭଲ କରି ଧୋଇ ପୋଛିବା ମୋର କାମ ଥିଲା । ଏମାନ୍ତରେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲା ।

ଏଥର ଆକାଶପୁରାରେ ରହୁଥିବା ପରିବାରମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଜେଣେ । ଭାରତ, ପାକିଷ୍ତାନ, ଥାଇଲାଣ୍ଡ, ଇଞ୍ଜିନୀ, ଇଂଲଣ୍ଡ, କାନାଡ଼ା, ନରଉତ୍, ସ୍ଵିଡେନ୍, ଫିନିଲାଣ୍ଡ, ବେଲଜିଯମ, ଡେନମାର୍କ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ, ଓ ଆୟାରଲାଣ୍ଡରୁ ଉପଦେଶମାନେ ଏଠି କାମ କରୁଥିଲେ । କେତେକ ପରିବାର ସହ ଆସିଥିଲେ ଓ ଆଉକେତେକ ଏକା ଆସିଥିଲେ ।

ଭାରତରୁ ଆମରଢ଼ା ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଦର, ଶ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ବୋଷ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ମନ୍ଦିର । ଦରଙ୍କର ପିଲାପିଲି ନଥିଲେ । ବୋଷଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଓ କୁନୀ ଝିଅ ଖୁମା ଆସିଥିଲେ । ଖୁମାଟା ଭାରି ଗେହ୍ନେଇ । ମୋ ପାଖରେ ଆସି ମୋତେ ପିଶା ମିଶାୟ ଢାକି ଗେହ୍ନେଇ ହୁଏ । ମିଲିଜଙ୍କର ବଢ଼ ଝିଅ ରେଣୁକା ଓ ତା ଡଳକୁ ଯାଆଁଚା ଝିଅ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟ ଓ ମଂକୁ ।

ଶ୍ରୀ ଦର ଓ ଶ୍ରୀ ମନ୍ଦିର ପଣ୍ଡଇଲର ଏକା ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ଟରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେ ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ଟରେ ଇଂଜିନିୟରିଂ ଯତ୍ନପାତ୍ରର କିଣିବିକା ଉପରେ କାମ ହେଉଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଦର ଥିଲେ ଉପଦେଶ । ସେ ଜଣେ ତାଳିମ ପ୍ରାସ୍ତ୍ର ମାରାଇନ ଇଂଜିନିୟର । ଶ୍ରୀ ମନ୍ଦିର ଥିଲେ ଆଧମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟିର ଅଫିସର । ଶ୍ରୀ ବୋଷ ଯାହାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଉପଦେଶ ଥିଲେ । ସେ ଆଗରୁ ମର୍ଦ୍ଦନାତିରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ପଣ୍ଡଇଲର ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ଟରେ ସେ କ୍ୟାପଟେବ ବୋଷ ବୋଲି ପରିଚିତ ଥିଲେ । ପାକିଷ୍ତାନର କ୍ୟାପଟେବ ଖାଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମର୍ଦ୍ଦନାତିରେ କାମ କରୁଥିଲେ ।

ଡେଣ୍ଟିନ୍, ପ୍ରତିମା (ଶ୍ରୀମତୀ ଦର), ପଦ୍ମା (ଶ୍ରୀମତୀ ବୋଷ) ଓ ଉମା (ଶ୍ରୀମତୀ ମନ୍ଦିର)ଙ୍କ ନେଇ ଭାରତୀୟ ନାରୀ ମାନଙ୍କର ଛୋଟିଆ କୁବ୍ର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ।

ଆମ ଆକାଶପୁରାକୁ ଏତେ ପିଲା ଆସିଗଲେଣି । ସେମାନେ ପଢ଼ିବେ କେଉଁଠି ? ସେଷାନି ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ବୋଢ଼ିଁ ସ୍କୁଲ ଥିଲା । ତା ନାଁ କାମା ସ୍କୁଲ ବା ଶ୍ରୀଷ୍ଟିଯାନ ସମିଶନାରୀ ସ୍କୁଲ । ସେ ସ୍କୁଲଟି ଗୋଟିଏ ଆମେରିକାରୀ ସ୍କୁଲ ଓ କ୍ର୍ୟେରିକ ବୋଢ଼ ଅପରିଜେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ସେ ସ୍କୁଲରେ ଆମ ପିଲାଙ୍କ ନାଁ ଜେଣେ ହୋଇଗଲା । ସେମାନେ ଆକାଶପୁରାକୁ ସପ୍ତାହକୁ ପାଞ୍ଚଦିନ ଯିବା ଆସିବା କରିବେ କି ସ୍କୁଲରେ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିବେ ସେ ବିଷୟରେ ଆମ ଭିତରେ ଏବଂ ସ୍କୁଲର ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ୍ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଛା ।

ପଣ୍ଡିମ ଇରିଯାନର ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ

ଜୟପୁରାରୁ ସେଣ୍ଟାନୀ ଗଲାବେଳେ ଅଧାବାଚରେ ପଡ଼େ ଆଡ଼େପୁରା । ଆବେପୁରାଠାରେ ହିଁ ପଣ୍ଡିତର / ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ । କାରଣ ଏଠାରେ ପଣ୍ଡିମ ଇରିଯାନର ଚେନ୍ଦେରାତ୍ମ୍ୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ । ଚେନ୍ଦେରାତ୍ମ୍ୟ ଏଠାକାର ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀର ନାଁ । ଏ ପକ୍ଷୀ ପଣ୍ଡିମ ଇରିଯାନର ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ । ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଲମ୍ବା ଲାଞ୍ଜ, ଆମ ଲମ୍ବାଲାଞ୍ଜିଆ ପରି, କିନ୍ତୁ ତା ଲାଞ୍ଜ ରଙ୍ଗୀନା ବେଳରେ ମଧ୍ୟ ରଙ୍ଗୀନ ବ୍ୟାଷ୍ଟ । ଏଠାକାର ଆଇନ ଅନୁସାରେ କେହି ଏ ପକ୍ଷୀକୁ ଧରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଧରିବାଟା ଅପରାଧ । ଟୁ ଫେରାତ୍ମ୍ୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ରେକ୍ଟର ହେଉଛନ୍ତି ବାପାକୁ ଶୋକିଯେ । ସେ ଯାଭାର ଲୋକ । ଭବୁ ଶୋକିଯେ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଓ ଶାଢି ପିଛିବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।

ଆବେପୁରାର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୋଜେକ୍ଟରେ ସାଂଶେଷିକ, ସ୍ଵାଇସର, ଦୋମାଙ୍ଗ ଓ ମୁଁ କାମ କରୁଥିଲାଇ । ମୁଁ ସେଠି ତାଲିମ୍ ପାଉଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ପଡ଼ାଉ ଥିଲି । ପ୍ରଥମ ମାସଟା ଜଣେ ଇଣ୍ଡରପ୍ରେଟରର ସାହାଯ୍ୟରେ ପଡ଼ାଇଲି, କିନ୍ତୁ ତା'ପରଠାରୁ ମୁଁ ସିଧା ବାହାଷା ଇଣ୍ଡାନେସିଆରେ ପଡ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଲି । ଥରେ ପଡ଼ାଇଲାବେଳେ ଗୋଟାଏ ମାରମ୍ବକ ଭଲ କରିଥିଲି । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡାନେସିଆରେ କେପାଳାର ଅର୍ଥ ହେଲା ନହିଁଆ । ମୁଁ ନହିଁଆ ଗଛ ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଗଲାବେଳେ କେଲଶପା ବଦଳରେ କେପାଳା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲି । କ୍ଲ୍ଯାସରେ ସମସ୍ତେ ହସିଲେ । ମୁଁ ମୋ ଛୁଲ ବୁଝିପାରି ସଂଗେ ସଂଗେ ସଂଶୋଧନ କରି କେଲାପା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲି । ପୁଣି କ୍ଲ୍ଯାସ ଚାଲିଲା । ସବୁଦିନେ ସକାଳେ ମୋର କ୍ଲ୍ଯାସ ଥାଏ ।

ଏହା ଛଢା ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସାପ୍ରାହିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲି । ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଇମର ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆରମ୍ଭ କଲି । ପ୍ରାଇମରର ନାଁ ଥିଲା ମାରି ମେଯାଚା ବା ପଢ଼ିବା ଚାଲ ।

ଦୋମାଙ୍ଗ ଗୋଟିଏ ଏହୁକେସନାଲ୍ ବ୍ରତକାଷିଂ ଶୁଦ୍ଧିଓ ସେଠି ବସାଇଲେ ଓ ଉଚ୍ଚୟମାନଙ୍କ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ତାଲିମ୍ ଦେଲେ । ପରେ ଉଚ୍ଚୟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପେଲୋସିପ୍ ଯୋଗାତ୍ମକ କରି ତାକୁ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ମାକ୍ଟ୍ସାରି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଙ୍କୁ ଛାଅ ମାସ ପାଇଁ ଟ୍ରେନିଂରେ ପଠାଗଲା । ସେତୁ ଫେରି ଉଚ୍ଚୟ ଭଲ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ସବୁ କଲା । ସେତେବେଳେ ରେଡ଼ିଓ ରିଷ୍ଟବଲିକ ଇଣ୍ଡାନେସିଆର ଜୟପୁରା । ସେବନର ପାତ୍ରାର ଶୁଦ୍ଧ କମ୍ ଥିଲା । ୧/୧୦ ଟ୍ରେନିଂରେ ଆମ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟମ୍ ଯାନେଇର ମିଶ୍ରର ଗ୍ରୀବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚୟନରେ ଚେଲିକମ୍ପ୍ୟୁଟର କେସନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟନ (ଆଇ.ଟି.ଇଇ.)କୁ

ଅନୁରୋଧ କରି ଜୟପୁରା ରେଡ଼ିଓ ସେସନ୍ଦର ପାଞ୍ଚାରକୁ ପ୍ରଥମେ ଏକ କିଲୋଟ୍ରାଗ୍ ଓ ପରେ ଦଶ କିଲୋଟ୍ରାଟଙ୍କୁ ବଢାଇଲେ । ଉତ୍ସର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ସବୁ ଏଇଠୁ ବ୍ରଦ୍ଧକାଷ୍ଟ କରାଗଲା ।

ଦୂରଶିକ୍ଷା

ଖାଲି ସେତିକି ହୁହଁ । ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ପାହାଡ଼ ଘେରା ଦୂର ଗାଁରେ ରହୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦୂର ଶିକ୍ଷାର ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଗଲା । ଜାପାନର ଗୋଟିଏ ରେଡ଼ିଓ କଂପାନୀଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଦୂର ହଜାର ରେଡ଼ିଓ ଅଣାଗଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରେଡ଼ିଓ ପ୍ୟାକେର୍ ସାଇରେ ଏହାକୁ କିପରି ଅପରେଟ କରିବାକୁ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବହି ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଥିଲା । ଏ ବହିଟଙ୍କୁ ମୁଁ କେଣିଥିଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ରେଡ଼ିଓ ଦିଆଗଲା । ଆବୁପୁରା ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୋତ୍ସବରେ ଶିକ୍ଷା, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ବହି ଲେଖାଗଲା ଓ ହପା ହେଲା ମଧ୍ୟ । ଏ ବହି ସବୁ ଡାକ ଯୋଗେ ବିନା ଟିକେଗରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଗଲା । ଏଥିଲାଟି ଡାକ ବିଭାଗ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଦ୍ଧର ଦେଇଥିଲେ । ଉତ୍ସର ସାପ୍ତାହିକ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ବ୍ରଦ୍ଧକାଷ୍ଟ ହେଲା ବେଳକୁ ଶିକ୍ଷକ ମାନଙ୍କ ହାତରେ ବହିଥିଲା । ଏହିପରି ଦୂର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୋତ୍ସବରେ ଚାଲିଲା । ଯେତେବେଳେ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଦୂରଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ କେହି ଚିତ୍ର କରିନଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଆବୁପୁରାରେ ଇଉନେସ୍ପ୍ରୋତ୍ସବରେ ଦୂରଶିକ୍ଷା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ବ୍ରଦ୍ଧକାଷ୍ଟ କରାଯାଉଥିଲା । ଏହା କିଛି କମ କଥା ହୁହଁ ।

ଜୟପୁରାରେ ଆମେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳେ ସେଠି ଦୋକାନ ବଜାର ଖୁବ କମ ଥିଲା । ଦୋକାନରେ ମଧ୍ୟ ବେଶୀ କିଛି ଜିନିଷ ମିଳୁନଥିଲା । ସବୁ ଦୋକାନର ମାଲିକ ଚାଇନିର । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଚାଥ ବ୍ରୁସ୍, ଚାଥ ପେଣ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ଦରକାରୀ ଜିନିଷ ମିଳୁନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଛଦିନ ପରେ ଆମ ଆକାଷାପୁରାର ପରିବାର ମାନଙ୍କର ଚାହିଦା ମେଣ୍ଡାଇବା ପାଇଁ ଦୋକାନରେ ଜିନିଷସବୁ ଭରିଗଲା । ତାହାରେ ଆମ ଇଉ.ଏନ. କମିସାରିକୁ ମଧ୍ୟ ସବୁ ଜିନିଷ ଆସିଗଲା ।

ଯେଉଁମାନେ ଇଉରୋପ ଆମେରିକାରୁ ଏସିଆକୁ ଆସନ୍ତି, ସେମାନେ ନାନାରକମ ବହିପତ୍ର ପଢ଼ି ଏସିଆର ଦେଶମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଜ୍ଞାନ ହାସ୍ତକ କରିଥାଆନ୍ତି । ପୁଣି ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ ଏତେ ସାବଧାନ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁଠୁ ସେଉଁଠୁ ପାଣି ପିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଥରେ ଜଣେ ଡବ ମହିଳା ଯାକର୍ବାରେ ଗୋଟିଏ ହୋଇଲେ ଟାପକୁ ଆସୁଥିବା ପାଣି ବ୍ୟବହାର ନକରି କୋକାକୋଲାରେ ମୁହଁ ଧୋଇଲେ ଓ ଦାତ ଘଷିଲେ । ମୁହଁ ଧୋଇଲାବେଳେ ଆଖି ପୋଡ଼ିଥିବ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା । ଏକଥା ଯେଉଁଦିନ ଆମେ

ଆଜାଶାପୁରାରେ ଶୁଣିଛୁ ସମସ୍ତେ ହସିହସି ବେଦମ୍ ହେଲୁ । ମୁଁ କହିଥିଲି ଯେ କୋକାକୋଳା କମାନୀ ପାଇଁ ଏହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଲାଭଳି ଘଟଣା ।

ଜୟପୁରାର ଅଜାବଙ୍କା ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ବାଢ଼ି_ନାଇବା ମୋର ଗୋଟାଏ ବନ ସଭକ ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ତିନ୍ତୁ ସାଜରେ ଯାଉଥିଲା । ଅଜାବଙ୍କା ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ପାହାଡ଼ ଓ ଜଙ୍ଗଳ । କିଛିଟା ଦାର୍ଢିଲିଂ ପରି । କେବଳ ଜଳବାୟୁ ଅଳଗା । ଜୟପୁରାରେ_କୁକିଆ ଖରା ସାଜକୁ ଝିପ ଝିପ ବର୍ଷା ପ୍ରାୟ ଲାଗି ରହିଥାଏ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସଭକ ଥିଲା ସକାଳୁ ଗାଢ଼ି_ନାଇ ପେଲାକୁହାର (ବହର) ଯାଇ ସେତୁ ମାଛ କିଣିବା । ସକାଳୁ ମାଛ ଧରି କେଉଚମାନେ ଚଙ୍ଗାରେ ଫେରୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସାଜରେ ଦରକରି ମାଛ କିଣେ । ଥରେ ଥରେ ଦଶ କିଲିଆ ଭାକୁର ବା ରୋହି ଭକିଆ ମାଛ କିଣି ଆଣେ । ତିନ୍ତୁ ତାକୁ କୁକିଂ ରେଂଜର ଓତନ୍ଦରେ ଗୋଟା ରେଷ୍ଟ କରେ । କିଛି ମାଛ ଭାବି ଦିଏ । ଦିନେ ଦିନେ ରାତିରେ ଖାଲି ସୁଘ ଓ ମାଛ ଭଜା ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ୁ ।

ଗୋଟିଏ ଲୋକ ଘରେ ଆସି ବଡ଼ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଦେଇଥାଏ । ସେ ତେଣ୍ଟାରେ ମାରି ଥାଏ । ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ିର ଓଜନ ସାତ ଆଠ କିଲୋ ହେବ । ଥରେ ଥରେ ତାକୁ କରତରେ କାଟିବାକୁ ହୁଏ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ରକମ ମାଛ ମିଳେ ଯାହାକି ଖାଇବାକୁ ଭାରି ସୁଆଦ । ଏ ମାଛର ଆକୁଡ଼ି ମାଛ ଭଳି ଓ ଏହାର ରଂଗ ସୁନା ଭଳି । ଏହାକୁ ବାହାଷା ଉଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ‘ଇକାନ୍ ମାସ’ କହନ୍ତି । ‘ଇକାନ୍’ ମାନେ ମାଛ ଓ ‘ମାସ’ମାନେ ସୁନା । ଏ ମାଛ ବେଶୀ ସେଣ୍ଟାନି ହୃଦରେ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି ।

ପିଲାମାନକର, ବିଶେଷତଃ ଝୁନ୍ଦର ସଭକ ଥିଲା । ସମୁଦ୍ରକୁ ଗାଟେଶର ଯିବାକୁ । ପ୍ରତି ରବିବାର ଆମେ ସମୁଦ୍ରରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଓ ଗାଧୋଇବାକୁ ଯାଉଥିଲୁ । ପାଗ ଭଳ ଥାଉ କି ନ ଥାଉ, ଯିବାକୁ ହିଁ ହେବ, ନହେଲେ ଝୁନ୍ଦକୁ ସମ୍ବାନ୍ଧିବା ମୁସିର । ଭାରତୀୟ ପରିବାର ସବୁ ବରାବର ରବିବାର ଦିନ ଯାଉଥିଲେ । ସମୁଦ୍ରରେ ଡେଉଥାଏ, କିନ୍ତୁ ବଜ୍ରାପସାଗରର ଡେଉ ତୁଳନାରେ ଏ ଡେଉ କିଛି ନୁହେଁ ।

ପ୍ରତି ପୂର୍ଣ୍ଣମା ରାତିରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ (ଭାରତୀୟ ଓ ବିଦେଶୀ) ଯାଉଥିଲୁ ସମୁଦ୍ରକୁଳକୁ ବାରବେଳୁୟ ପାର୍ଟି କରିବାକୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ଘରୁ କିଛି କିଛି ରାହି ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ସାହେବମାନେ ବିଯର ପିଇ ଭଳି ଭଳି ଯାଉ ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ମାଲକମ୍ ଖୁବର (ଅଷ୍ଟେଲିଆ) ଦିନେ ୨୨ ଟିଣ (ଗୋଟିଏ ଟିଣରେ କ୍ଵାର୍ଟର ଲିଟର ବିଯର ଥାଏ) ବିଯର ପିଇ ନଙ୍ଗଳା ହୋଇ ସମୁଦ୍ରକୁ ଡେଇଁଲା ।

ଜୟପୁରାରେ ଟାଉହ ବସି ଚାଲୁଥିଲା । ସେ ବସି ସର୍ବସ୍ଵର ନାଁ ହେଉଛି ଢାମରି । ଢାମରି ସର୍ବସ୍ଵରେ ଉନ୍ନତି ଆଣି ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଉଦେଶ୍ୟରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ରୋଡ଼

ତ୍ରାବସପୋର୍ଟକରିପୋରେସବର ଡେପୁଟି କେନେରାଲ ମ୍ୟାନେଜର ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ଜୈନ ସେଠୀକୁ ଆସିଥିଲେ । ଉତ୍ତରାଜ୍ୟ ଭାରି ମେଳାପି । ସେ ଏକା ଆସିଥିଲେ କେବଳ ଏ ମାସ ଲାଗି । ତାଙ୍କ ସ୍ରୀଙ୍କ ନାଁ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ଜୈନ । ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ତାଙ୍କର ଭାରି ଢର । ଆମେ ସବୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରାଧୋଇଲାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କୁ ଓ ଖୁଲ୍ଲ ତାଙ୍କୁ ଥଣ୍ଡା କରି କହେ ଆପଣଙ୍କୁ କଣ୍ଠା ଢର ମାତ୍ରଛି ? ସେ ସାହାସ ବାନ୍ଧି ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଆସନ୍ତି ଓ ହେଉକୁ ଦେଖି ଏ ଖରେ ନାଖ ହେଲା, ଖରେ ନାଖ ହେଲା କହି ପୁଣି ପଛକୁ ପଳାଇଛି । ଏ ମାସ ରହିବା ମଧ୍ୟରେ ଅତି କମରେ ୨୦ ଥର ସମ୍ବନ୍ଧକୁଳକୁ ଆସିଥିବେ କିନ୍ତୁ ପାଣିରେ ନପଣି ଫେରି ଯାଆନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କ ପଛରେ ତାଙ୍କୁ ଢରିପୋକ ଅବେଳି ବୋଲି କହି ହସନ୍ତି ।

ଜୟପୁରାରେ ଅର୍ପିସ ସବୁ ସକାନ୍ତୁଆ ହୁଏ । ସକାନ୍ତୁ ଜଳଶିଆ ଖାଇ ଆମେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରୋକେକ୍ ଅର୍ପିସ ଯାଉ ଓ ସେଠୁ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ମୁତ୍ତାବକ ଆବେପୁରା ଯାଉ । ଗୋଟାଏ ବେଳକୁ ଘରକୁ ଫେରିଆସୁ । ସମସ୍ତେ ପ୍ରୋକେକ୍ ଗାଡ଼ି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇବାର ଆରାମ ହଁ ଅଲଗା ।

ଘରେ ପହଞ୍ଚୁ ତିନ୍ତୁ ରାହିଥିବା ନାନା ରକମର ଜିନିଷ ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼େ । ୪ଟାବେଳେ ଉଠି ଚା' ଖାଇବା ପରେ ପୁଣି ବୁଲିଯାଉ ପେଲାବୁହାନ କିମ୍ବା ଦୋକାନ ବଜାର ଆଡ଼େ । ଦିନେ ଦିନେ ସମ୍ବ୍ୟାବେଳେ ପାର୍ଟି ହୁଏ । ପାର୍ଟିକୁ ବହୁତ ଲୋକେ ଆସନ୍ତି । ନାଚ ରାତ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ବଲ୍ଲ ନାଚ ଓ ସ୍ଵାୟାର ନାଚ ମଧ୍ୟ ହୁଏ ।

ଆମ ଘର ସାମନାରେ ଯେଉଁ ଜାଗା ଥିଲା ତାର କିଛି ଅଂଶରେ ଉନ୍ନାନୁଏକ ସାହାୟ୍ୟରେ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ନାନା ରକମର ଅରକିତ୍ତ ଗଛ ଥିଲା ଓ କେତେକ ଗଛରେ ଅରକିତ୍ତ ଫୁଲ ବି ଫୁରୁଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଅଂଶରେ ତିନ୍ତୁ ବରିଚା କରିବାକୁ ଚାହେଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର ମିଷ୍ର ବିରକ୍ତ ସାହାୟ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଲେଆଉଟ କଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଭଲ ବରିଚାଟିଏ ହେଲା ଓ ଚେରାସିଂ ମଧ୍ୟ ରହିଲା । କାରଣ ଆମ ଘର ବରିଚାକୁ ଆସିଲେ ଓହ୍ଲାଇ କରି ଆସିବାକୁ ହୁଏ ।

ମିଷ୍ର ବିର ଉଣ୍ଟରନେସନାଲ୍ ଲେବର ଅରଗାନାଇଜେସନ୍ (ଆଇ.ଏଲ୍.ଓ) ତରଫରୁ ଉପଦେଶ ହୋଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ରୀ ମୁରିଏଲ୍ ବିରଙ୍ଗ ଭାରି ଭାରି ମେଳାପି ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛ କରନ୍ତି । ଥରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ସଂଧାବେଳେ କେତେ କଥା କହୁ କହୁ କହିପକାଇଲେ ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଯେତେସବୁ ଭାରତୀୟ ବାରିପାଲି ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଥିଲେ ଗ୍ରବର ମେକର । ମୁଁ ପଚାରିଲି ମୁରିଏଲ୍ ଏମାନଙ୍କ ‘ମଧ୍ୟରେ’ ରାନ୍ଧୀ ଜବାହରିଲାକୁ ନେହେବୁ ଓ କୃଷ୍ଣ ମେନନ୍ ଅତ୍ରୁଭୁ କି ? ସେ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ମିଷ୍ର ବିର ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କହିଲେ ଓହୋ, ମୁରିଏଲ୍, ତମେ କ'ଣ କହୁଚ ? ଏମାନେ

ତ ଭାରତ ବର୍ଷକୁ ସ୍ଵାଧିନତା ଆଣିଲେ ଓ ବ୍ରିଟେନ୍ ସଙ୍ଗେ ଭଲ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କଲେ । କେବଳ ସେତିକି କୁହେଁ ବ୍ରିଟିଶ୍ କମନ୍‌ଉୱେଲଥ ସ୍ଥାପନ ମାନକର ଅବଦାନ ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇରହିବ । ମୁରିଏଲ ହସିଲେ ଓ ବାତାବରଣକୁ ବଦଳାଇବା ଲାଗି ଗରମ୍ ଗରମ୍ ସୁଧ ପିଇବାକୁ ଦେଲେ ।

ଆମ ଘର ପଛପଟେ ଯେଉଁ ଜାଗାଥିଲା ତାଦରୁ ରିକହେ ଫୁଲ ରହ ଲଗାହୋଇଥିଲା । ସାମନାକୁ ରାଷ୍ଟା । ଏ ଜାଗାରେ ପିଲାମାନେ ଖେଳନ୍ତି ।

ବେବୀ, ଝୁକୁ ଓ ପାପାକର ଏଠି ବହୁତ ସାଇ ଥିଲେ । ମନ୍ଦିକଳ ବଡ଼ ଛିଅ ରେଣ୍ଟ ଓ ଯାଆଁଲା ଛିଅ ମଧ୍ୟ ଓ ମଂକୁ ବୋଷଙ୍କ ପୁଅ, ପିଲାମାନ ମାକିତାକୁଙ୍କ ଛିଅ କାରୋଲାଓ, ପୁଅ ପେଡେରି, ଇଚିପ୍ରିର ଏଲସିମଙ୍କ ଛିଅ, କାନାଡ଼ାର ଡାର୍ବିସାହେବଙ୍କ ପୁଅ ଓ ଛିଅ ଏବଂ ଅଞ୍ଚେଳିଆର ମାରକମ୍ ଓ ଶୀଳା ହ୍ରାକରଙ୍କ ଛିଅ ଝୁକୁ ଥିଲା ଏମାନଙ୍କର ଲିଢ଼ର । ଲକ୍ଷାକୁଏକ କୁ କହି ... ତା'ଉପରେ ସେ ଖାଲଢ଼ିପ ଜାଗାରେ କୁଳି ପାଲାଙ୍କ ଉପରେ ନେତାଶିରୀ ଚଳାଏ ।

ପେଡେରି ଓ ପାପା ଏକା ବୟସରେ ଥିଲେ ଓ ଭାରି ସାଇ ଥିଲେ । ପେଡେରି ପାପାଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଡିଆ ଶକ ଫୁଅଭଦ୍ରଦଶିଖି ଯାଇଥିଲା ଓ ତା ମାନେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିଥିଲା । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲା ମଧ୍ୟ । ତା ଭଉଣୀ କାରୋଲା ବେବୀର ଭାରି ସାଇ ଥିଲା । ମଞ୍ଚିରେ ମଞ୍ଚିରେ ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପାର୍ଟ ହୁଏ ।

ଆମ ସାଇରେ ଆମେରିକାର ଗୋଟିଏ ଦକ୍ଷିଣ ଥିଲେ । ବେଳ ଏହ୍ରାଙ୍କ ଓ ପୋକି ଏହ୍ରାଙ୍ଗ । ପୋକି ସମସ୍ତକୁ ସେହରେ ହନି ବୋଲି ଢାକୁଥିଲା । ପ୍ରତି ବାକ୍ୟ ଆରମ୍ଭରେ ହନି ଓ ଶେଷରେ ହନି ଶକ ର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲା । ବେଳ ମାର୍କ ଡିଆର ମାର୍କ ଡିଆର ଦେଖିବାକୁ । ପୋକି ମୁଣ୍ଡରେ ଚିକି ଚିକି ବାକ । ଅଧେ ଧନା ଓ ଅଧେ କଜା । ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଜଂମିଆ ଓ ଦେହରେ ଗୋଟିଏ ଗେଂକି ପିନ୍ଧି କୁକୁଥାଏ ।

ଓ ବିବି, ଓ ହନି, ପାଣି ଦେ

ଥରେ ଆମ ଘରେ କେତେକ ପରିବାର ଖାଇବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ପୋକି ଚାର୍ହିଲା ଭାରତୀୟ ଶାଇଲରେ ତଳେ ଚକାମାଲି ପକେଇ ବସି ଖାଇବାକୁ । ମୁଁ ତାକୁ କମାନି ଦେଲି । ଛୋଟୋ ଛୋଟୋ ଲାକ୍ ରଂଗର ଧାକୁଆଁ ଲଙ୍କା ଦେଖି ମୋତେ କହିଲା ହନି, ଦେଖିଲୁ ଏ ଲଙ୍କାଟା କେତେ ସୁନ୍ଦର । ମୁଁ କହିଲି ଖାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେଇରକି ମଧୁର । ସେ ଦୁଇଟା ଲଙ୍କା ଆଣି ଚୋବେଇଲା ପରେ ଆଉ ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ? ନାକରୁ ପାଣି ବୋହିବାରେ ଲାଗିଲା । ଆଣି ଲାକ୍ ହୋଇଗଲା ଓ ସେଥିରୁ ପାଣି ବୋହିଲା । କଥା କହି ପାରୁ ନଥାଏ । ତଥାପି କହିଲା ଓ ବିବି ଓ ହନି ପାଣି ଦେ । ମୁଁ ପାଣି ଦେଲି । କିଛି ଭାତ ଖାଇବାକୁ ଦେଲି ।

ତାପରେ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା । ବେଳ କୁଣ୍ଡା ସବୁ ଦେଖି କହିଲା ଓ ବିବି, ପୋକି ସାଙ୍ଗକୁ ତୁ ବି ପାଗଳ ହେଲୁ । ମୋତେ ସେଠି ସମସ୍ତେ ବିବି ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ବେଳ ଓ ପୋକିର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଥିଲା । ମାର୍ଗାରେଟ୍ । ସେ ମଧ୍ୟ ମା ଭକିଆ ପାଗଳ । ପୁଅଟା ବେଶ ଶାତଶିଷ୍ଠ ।

ଆଉ ଚିକିଏ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲେ ଇଂଳକ୍ଷର ପିଟର ସ୍ଵାଇସର ଓ ଶୀଳା ସ୍ଵାଇସର । ସ୍ଵାଇସର ଇଉନେସ୍ବୋ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟରେ ଥିଲା । ଶୀଳା ଚମକାର ରାହୁଥିଲା । ମୁଁ ଯେଉଁ ଇଂଳକ୍ଷଦିସ୍ତ ଖାଇବାକୁ ଜଳପାଏ ତାକୁ ରାଞ୍ଜି ମୋ ପାଇଁ ଆଶୁଥିଲା । ଡିନ୍ଦୁର ଭାରି ବହୁଥିଲା ଶୀଳା ।

ଆମ ଘରର ବାଁ ପଟକୁ ରହୁଥିଲେ ଇଂଳକ୍ଷର ଜେରଳଦ ହେବଢ଼ିର ଓ ସ୍ବୀଯାନ । ଜେରଳଦ ଆମ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟରେ ଆବେପୁରାର ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ତାଳିମ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲା । ଇଂଳକ୍ଷ ଫେରିଯିବା ପରେ ଜେରଳଦ ବରମିଂହାମ ଇଉନିଭରସିଟିକୁ ଫେରିଗଲା ଓ ଯାନ୍ ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ ବଳରେ ଯୋଗ ଦେଲା ।

ଆମ ଘର ସାମନାରେ ରହୁଥିଲେ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଖାଁ । ସେ ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୋସେନଙ୍କ ପୁତ୍ରରା । ଦେଶ ବିଭାଜନ ହେଲା ବେଳେ ତାଙ୍କ ବାପା ଡକ୍ଟର ମହନ୍ତିଦ ହୋସେନ ପାକିସ୍ତାନ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ଖାଁ ସାହେବ ତାଙ୍କ ଦାଦି ଝିଅ ଭଉଣୀକୁ ବାହାହୋଇଥିଲେ । ମିସେସ୍ ଖାଁଙ୍କ ବାପାଥିଲେ ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୋସେନଙ୍କ ସାନ ଭାଇ । ସେମାନେ ଆମର ଭାରି ବହୁ ଥିଲେ । ଖାଁ ସାହେବଙ୍କ ଖାନଦାନି ବିଷୟରେ ଲେଜିକବସିଲେ ବଢ଼ି ବହିଟିଏ ହେବ । କ୍ୟାପଟେନ୍ ବୋଷ ଭାଲି ସେ ପାକିସ୍ତାନ ମର୍ଚାଣ ନାରିରୁ ଦେପୁଟେସନରେ ଆସିଥିଲେ । ସବୁବେଳେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିନ୍ହୁଥିଲେ । ଡିନ୍ଦୁକୁ ଡାକୁଥିଲେ ବଢ଼ି ବହୁ ଓ ମୋତେ ଡାକୁଥିଲେ ମହାତି । ଥିଲେ କହିଲେ ଆରେ ମହାତି, ଦେଖୋ ଯାହିଁ । ବହୁତ ଲୋଗ ହେଂ ଯୋ ବଢ଼ାଇ କାମ ଔର କମାର କାମ କରୁତେହେଁ । ତୁମ ଔର ମେଁ ହମଲୋଗକାମୟ ହେଇ । ହେକି ନାହିଁ ? ମୁଁ ହସିଲି । ତାପରେ ଡିନ୍ଦୁ ଓଡ଼ିଶାର କରଣମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କେତେ କଥା କହିଲା ।

ମିସେସ୍ ଖାଁ ଭାରତ ବିଭାଜନ ପୂର୍ବର ଘଟଣା ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଚେହେରା ବଦଳି ଯାଉଥିଲା । ସେ କହୁଥିଲେ ଯେ ପ୍ରତି ରେଲ ଷେସନରେ ମୁସଲମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଳଗା ପାଣିକଳ ଥିଲା । ଅଳଗା ମୁସାଫିରଙ୍ଗାନା ଥିଲା । ଅଳଗା ରେଷ୍ଟ୍ରାଣ୍ଟ ଥିଲା । ଏଭଳି ପରିସିତିରେ କୋଉ ମୁସଲମାନ ଭାରତରେ ରହିଥାନ୍ତା ? ଖାଁ ସାହେବଙ୍କ ମା କିନ୍ତୁ ରହିଲେ ଭାରତରେ । ବୁଢ଼ୀ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ ଏଇଠି ମୋତେ କବର ଦିଆ ହେବ ।

ଡକ୍ଟର ଜାହିର ହୋସେନ

ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୋସେନ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଜାମିଆ ମିଲିଆ ଉସଳାମିଆର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଥିଲେ । ଏହା ଆଜି ଗୋଟିଏ ଡିମତ୍ର ଇଉନିଭରସିଟି । ଏହା ମାସ କମ୍ପ୍ୟୁନିକେସନରେ ଏମ.୧.ଟିପ୍ରୀ ଦିଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଏସ.ଆର.ସି.କୁ ଚଙ୍ଗାଏ । ଗାହିଜୀଙ୍କ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ଆଗେଇ ନେବାରେ ସେଥିରେ ଅଗ୍ରଣି । ଏହାହତ୍ତା ସେ ଥିଲେ ବିହାରର ରାଜ୍ୟପାଇ, ଭାରତରେ ଉପରାଷ୍ଟପତି ବିହାରର ରାଜ୍ୟପାଇ ଥିବାବେଳେ ସେ ଥରେ ଅନ୍ତରୂଳ ବେସିକ ତ୍ରେନିଂ କଲେଇକୁ ଆସିଥିଲେ ଓ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଏକ ସାରଗରିକ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କରୁ ତାଧାରା ମଧ୍ୟ ମୌଳିକ । ଭାରତୀୟ ପ୍ରୋଡ଼ଶିକ୍ଷା ସଂଘ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହାର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନରେ ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୋସେନ ମେମୋରିଆର୍ ଲେକ୍‌ଟରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥାଏ ।

ବାଂଗାଦେଶ ଅପରେସନ ବେଳେ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଖାଁକର ସାନଭାଇ ପାକିସ୍ତାନ ନାଭିରେ ଥାଏ । ଡିକ୍ରୁର ପିଇସୀପୁଅ ଭାଇ, ସ୍ବାଢନ ଲିଡ଼ର ସମରେତ୍ର ମହାତି (ମେନି ଭାଇ) ଇଣ୍ଡିଆର ଏଯାର ଫୋର୍ମରେ ଥାଏ । କ୍ୟାପଟେନ୍ ଖାଁ ସକାଳେ ଓ ସଂଧାରେ ତାଙ୍କ ବାରଣ୍ଡାରେ ପାଇଚାରି କରୁଥାଏ । ଗମ୍ଭୀର ଚେହେରା । ମୁହଁରେ ଆଶକାଟାର ଛାପା । ଡିକ୍ରୁର ଓ ମୋର ଏକା ଦଶା । ଆମେ ମଧ୍ୟ ନାନାରକମ ଆଶକା କରୁଥାଉ । କିନ୍ତୁ ଆମେ କିଛି କ୍ୟାପଟେନ୍ ଖାଁକୁ କହି ପାରୁନଥିଲୁ, କି ସେ ଆମକୁ କିଛି କହି ପାରୁନଥିଲେ । ମେଷ୍ଟରେ ବାଂଙ୍ଗାଲାଦେଶ ସ୍ୱାଧିନ ହେଲା । ପାକିସ୍ତାନ ଆର୍ମିର ଲେପଟନାଈ ଜେନେରାଇ ନିଆନି ଭକ୍ତି ବହୁତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜେନେରାଇ ଭାରତର ଯୁଦ୍ଧ ବହୀ ହୋଇ ରହିଲେ । ଆର୍ଦ୍ରାତିକ ସର୍ବ ଅନୁସାରେ ଭାରତ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ ସମ୍ମାନ ଦେଇଥିଲା । ବହୁତ ସମୟ ଲାଗିଲା କ୍ୟାପଟେନ୍ ଖାଁକର ସ୍ୱାଭିମାନରୁ ଡିଭିଟା ଦୂର ହେବାକୁ ।

ଆମ ଇଉ.୬ନ. କିମ୍ବିସାରିର ମାନେଜର ଥିଲେ ଜଣେ ଅଷ୍ଟୁଲିଆବ ଭଦ୍ରଲୋକ ତାଙ୍କ ସ୍ବୀ ଗୋଟିଏ ଠେଙ୍ଗା ଧରି ଅକାଶାପୁରର ଗୁଡ଼ାଏ ଘର ସାମନା ରାତ୍ରାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦିନେ ଦିନେ କୁକୁରମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଭାଷଣ ଦିଅଛି । ସେ କହନ୍ତି, ଯେ କେତେବେଳେ କେଉଁ କୁକୁର କିପରି ଭୁକେ, ସେଥିରୁ ବହୁତ କିଛି ଜାଣି ହୁଏ । ତାର ଯଦି ଯୋନ ପିପାସା ଜା ପ୍ରତି ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ତାର ସମ୍ଭାବି ଜଣାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ରକମର ଭୁକେ । ଦୁଇଟିର ସ୍ଵର ପୁରାପୁରି ଅଳଗା । ଆମେ ସବୁ ତାଙ୍କର ଏ କୁକୁର ଗବେଷଣାର ଗଭୀରତା ଦେଖି ହସ୍ତ । ପିଲାମାନେ ହସିହସି ଗଢ଼ି ଯାଆନ୍ତି ଓ କହନ୍ତି ଇଏ ଗୋଟାଏ ପାଗଳୀ ତୁବୀଟାଏ ।

ଇରିଯାକ ଜୟାରେ ବହୁତ ବର୍ଗର ଆଦିବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ଜୟପୁରା ଓ ଆବେପୁରା ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେରା, ମୋରଖ୍ରାପ, ମନେମ୍ ଓ ମଲେପ ସଂପ୍ରଦାୟର ଆଦିବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ଜୟପୁରାର ସମ୍ବୃଦ୍ଧକୁଳିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ତୋବାଢିମାନେ ରହନ୍ତି ଓ ଜୟପୁରାର ପୂର୍ବକୁ ସାଙ୍ଗିମାନେ ରହନ୍ତି । ସେଷାନୀୟ ହ୍ରଦ ଅଞ୍ଚଳରେ ସେଷାନୀୟ, କେଶୁକ, ଗ୍ରେସୀ, କେଣ୍ଠରେ ଏବଂ ମୁଲ ଆଦିବାସୀମାନେ ରହନ୍ତି ।

୩୭ ୯ଟି ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା

ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଇରିଯାନ ଜୟାର ଜାତୀୟ ଭାଷା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏଠାକାର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ ଇରିଆନିଙ୍କ ଓ ମେଲାନେସିଆର ଭାଷା କହନ୍ତି । ଇରିଯାନ ଜୟାରେ ୩୭ ୯ଟି ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା ପ୍ରଚକିତ ହେଉଛି ।

ଇରିଯାନ ଜୟାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ତିନୋଟି ବର୍ଗରେ ବିଭତ୍ତ କରିଛେ । ପ୍ରତି ବର୍ଗର ଜୀବନ ଯାପନ ପ୍ରଶାନ୍ତି ଏହାର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଗୋଟିଏ ବର୍ଗର ଲୋକେ ସହରରେ ଓ ସମ୍ବୃଦ୍ଧ କୁଳେ ରହନ୍ତି । ଏମାନେ ସାଗୁ ଓ ଆରାବୁର୍ ତିଆରି କରନ୍ତି ଏବଂ ନଈ ଓ ସମ୍ବୃଦ୍ଧ ମାଛ ଧରନ୍ତି । ଚାଷବାସ କରିବା ଏମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଅସମ୍ଭବ । ପ୍ରକୃତି ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଇଛି ପ୍ରତ୍ଯେକ ସାଗୁ ଗଛ । ଅଛି ଚେଷ୍ଟାରେ ଏମାନେ ନିତି ଦିନର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଦି କରି ପାରନ୍ତି । ଉନ୍ନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗରୁ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ ପାତ୍ରୀମାନେ ଆସି ସ୍କୁଲ ବସାଇ ଥିଲେ । ଏହି କାରଣରୁ ଇରିଯାନ ଜୟାର ଅଧିକାଂଶ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଜୟପୁରା, ବ୍ୟାକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ବୃଦ୍ଧ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆସିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଗର ଲୋକେ ଫରଣା ବା ନଈ କୁଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହନ୍ତି । ଆରାବୁର୍ ତିଆରି ଓ ମାଛ ଧରିବା ଛଢା ଏମାନେ ଜଗଳରେ ଶିକାର କରନ୍ତି । ଚାଷବାସର କୌଣସି ଏମାନଙ୍କୁ ଜଣାନାହିଁ । ଏମାନେ ଯାଯାବର ଭଳି ଛୋଟ ଛୋଟ ଦଳରେ ଏତୁ ସେଠିକି ଯାଆନ୍ତି । ମେରଓକେର ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ସାବି ଅଧିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଘର ମରାମତ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଘର ପୁରୁଣା ହୋଇ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ, ଏମାନେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କାଗାକୁ ଯାଇ ନୁଆ ଘର ତୋଳି ରହନ୍ତି । ବହୁତ ବର୍ଷ ହେଲା ଏମାନଙ୍କର ବାହାର ହୁନିଅଁ । ସାଙ୍ଗରେ କିଛି ସଂପର୍କ ନଥିଲା ।

ଦୃତୀୟ ବର୍ଗର ଲୋକେ ଜୟବିଜୟା ଓ ପାନିଆର ଅଞ୍ଚଳର ଉପତ୍ୟକାରେ ରହନ୍ତି । ଏମାନେ ଚାଷବାସ କରନ୍ତି । କହମୁଳ ତାରୋ ଓ ଆଖୁ ଚାଷ କରି ଜାଣନ୍ତି । କହମୁଳ ଓ ତାରୋ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଖାଦ୍ୟ । ଏମାନନେ ଏହାକୁ ପୋଡ଼ିକରି ଖାଆନ୍ତି । କୌଣସି ପରିବାକୁ ଶିଖାଇ ତାକୁ ରାହିବାର କୌଣସି ଏମାନଙ୍କୁ ଜଣାନାହିଁ । ଏମାନେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦଳହୋଇ ଏ ବିରାଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହନ୍ତି । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଡବମାନଙ୍କର ୩୪୦ ବର୍ଷର

ଶାସନ ସବେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରତିର ଯୁଗରେ ରହିଥିଲା ଓ ରହିଛି । ଏମାନେ କୌଣସି ଜିନିଷକୁ କାଟିବାକୁ ହେଲେ ପଥର କୁରାଡ଼ି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର କ୍ଷେତ୍ରପକର ଶତକଢା ୨୭ ଭାଗ ହେଉଛି ଉରିଯାବ ଜୟାର କ୍ଷେତ୍ରପକ କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରଦେଶର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ୧, ୧୩୩, ୮୭୪ । ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ୨୧୨, ୫୯୭ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ୫୭୧, ୨୭୮ । ପ୍ରତି ବର୍ଷ କିଲୋମିଟର ଅଞ୍ଚଳରେ ଗା ଜଣ ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି । ଏହି ହିସାବରୁ ଜଣାପଦେ ଯେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଉରିଯାନକ୍ଷୟାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଶତକଢା ୦.୭୯ ।

ବାଲିମ୍ ଉପତ୍ୟକାର ବାନି

ବାଲିମ୍ ଉପତ୍ୟକାରେ ଦାନି ମାନେ ବାସ କରନ୍ତି । ଘୁଷୁରୀ ପାଇନ ଓ କନମୂଳ ଚାଷ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ଏମାନେ କିଛି ପିନ୍ଧରି ନାହିଁ । ପୁରୁଷମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଲିଙ୍ଗକୁ ‘କୋଟେକା’ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଲୟାନିଆ ଲାଉଖୋଲରେ ଘୋଡ଼ାଇ ଥାଏ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଘାସରେ ଡିଆରି ହୋଇଥିବା ଘାଗିରା ପିନ୍ଧିଆଏ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ପୁରୁଷମାନେ ବେଶ ଦେଇବା ଓ ହୃଦୟପୁଷ୍ଟ । ଦେଖିବାକୁ ତ୍ରିପଣ୍ଡ କଳା । ଘୁଷୁରୀ ଚର୍ବିରେ ନଢାକୁ ପୋଡ଼ି ତା କଳା ପାଉଁଷ ମିଶାଇ ଦେହରେ ବୋଲିଥାଏ । ଚିତ୍ରଣ କଳା ଚକଚକ ଦେଖାଯାଏ । ଏମାନେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଘୁଷୁରୀଙ୍କୁ ନେଇ ଶୁଅଏ । ଦେହରେ ଯେଉଁ କଳା ଚର୍ବି ବୋଲି ହୋଇଥାଏ ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ମଶା କାମୁଦ୍ବାରୁ ରକ୍ଷାକରେ । ଫାଦର ନିକୋ ଜଣେ ହଜାର୍ଣ୍ଣର ପାତ୍ର । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁତ ବର୍ଷ ଧରି କାମ କରୁଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି ଯେ ପୁରୁଷମାନେ ଅଳ୍ପସୁଆ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଭାରି କାମିକା । ସେମାନେ ୪୦୦ରୁ ଅଧିକ କିସମର କନମୂଳ ଚାଷ କରନ୍ତି । ଭାତିସଂଘର ଖାଦ୍ୟ ଓ କୃଷି ସଂଗଠନ, ଏଫ୍. ଏ. ଓ ମଧ୍ୟ ଏତେ ରକମର କନମୂଳ ତାଳିକା ଲେଖି ରଖି ନାହିଁ ।

କହାନ୍ତି ମାକ ପିନ୍ଧିବା ଏମାନଙ୍କର ଭାରି ସଭକ । ମୁଣ୍ଡରେ ଚକ୍ରର ପର ଲଗାଇ ଡିଆରି କରିବା ମନ୍ତ୍ରିଟ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ପିନ୍ଧରି ।

ବାଲିମ୍ ଉପତ୍ୟକାର ହେଡ଼କ୍ଷାଟର ହେଉଛି ଓମେନା । ଜୟପୁରାରୁ ଗାଜଣ ବସିବା ଭଲିଆ ଛୋଟ ସେସନା ଉଡ଼ାଇହାଇରେ ଆସିଲେ ୪୦ମିନିଟ୍ ଲାଗେ । ଉଡ଼ାଇହାଇ ଓମେନା ବିମାନ ଘାଟିରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳେ ଏଠାକାର ଅଧିବାସୀମାନେ ପହଞ୍ଚି ଯାଆଏ । ଧୋବଧୋବିଆ ବାବୁ ଓ ବାବୁଆଶୀମାନଙ୍କୁ କଷା ସବୁ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ

ସିଗାରେଟ୍‌ର ଧଳା ଧୂଆଁ ଏମାନକ ଚକଚକିଆ କଳା ତେହେରା ସାଙ୍ଗକୁ ଦେସ ରଳ ଦେଖାଯାଏ । ଏମାନକୁ ରସିକ ଶେଖର ଉଡ଼ାମଣି ଆଖ୍ୟା ଦେଲେ କିଛି ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତୁ ବହୁତ ଥର ଡ୍ରାମେନା ଯାଉଛୁ । ଏଠି ଗୋଟିଏ ହୋଟେର ନେଗାରା ଅଛି । ନେଗାରା ଅର୍ଥ ସରକାରୀ । ହୋଟେର ନେଗାରା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଚାକ ଘର ପରି । ବୁମରେ ଶୋଇବାକୁ ଖଟ ଓ ତା ସାଙ୍ଗକୁ ବିଲଣା ଚାଦର, ତକିଆ ପ୍ରଭୃତି ମିଳେ । ଆମେ ସାଙ୍ଗରେ ତତ୍ତ୍ଵିକା ଓ ସାହୁବ ପ୍ରଭୃତି ନେଉ । ଟାଙ୍କେର୍ ପେପର ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେଉ । ପ୍ରତ୍ଯେତ ଯୁଗରେ ଲୋକମାନେ ଯେଉଁଠି ରହନ୍ତି, ସେଠି ଏତିକି ବ୍ୟବସା ଯେ ଅଛି ସେଠିଲାଗି ଡ୍ରାମେନା ଜିଲ୍ଲା ଶାସନକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ପଢ଼ିବ ।

ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଜିଲ୍ଲା ମୁଖ୍ୟ ଶାସନକୁ ବୁପାତି କହନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତ ଶକ ବୁପତିରୁ ବୁପାତି ଶକ ର ଉପ୍ରତି । ଡ୍ରାମେନାର ବୁପାତିଙ୍କ ସଂଗେ ବେଶ ଦୋଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ଉପ୍ରଧାରା ଅଞ୍ଚଳରେ ଇରିଯାନିଜ ଲୋକ । ସବୁ ଅଫିସର ଖାକି ରଙ୍ଗର ମିଲିଟାରୀ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି ଓ ଡ୍ରାମେନାର ବୁପାତି ମୋତେ ଶୋବାଦ ବୋଲି ଢାକିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଶୋର୍ବାଦ ବୋଲି ଢାକିଲି । ଶୋବାଦ ଶକ ର ଅର୍ଥ ବନ୍ଧୁ । ସେ ଡ୍ରାମେନାରୁ ଉପ୍ରଧାରା ବଦଳି ହୋଇ ଆସିବା ପରେ ଆମ ଘରକୁ ଥରେ ସଂଧାବେଳେ ନିଷ୍ଟନ୍ତ ଆସିବେ । ସେ ଆସିଲେ ବେଶ ଗମଦ ଚାଲେ । ଗପସପ ଓ ତା ସାଙ୍ଗକୁ ପେର ଲେଖାଏଁ ସ୍ଵର । ତିନ୍ତୁକୁ ଢାକନ୍ତି ନୋନ୍ୟା । ନୋନ୍ୟା ଶକ ର ଅର୍ଥ ପୂର୍ବ୍ୟା ବିବାହିତା ମହିଳା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ପରି । ଥରେ ଗପ ସପ ହେଉ ହେଉ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ ଯୋଭାରେ ଥିଲେ । ଭାରି ସୁନ୍ଦରୀ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ବିମାନ ବାହିନୀର ଜଣେ ଅଫିସର ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସୌନ୍ଦର୍ୟରେ ମୁଶ୍କୁ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ବାହାହେବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ଯାବ ଦେଲେ । ସେ ଶୋବାଦକୁ ପଚାରିଲେ । ଶୋବାଦ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ଜିହେଲେ । ବାହାଘର ହୋଇଗଲା । ସେମାନେ ସୁଖରେ ଘରକରି ରହିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ତାଙ୍କ ଘରେ ରହନ୍ତି । ସେ ପୁଣି ଦ୍ଵିତୀୟଥର ଗୋଟିଏ ଇରିଯାନିଜ ମହିଳାଙ୍କୁ ବାହାହୋଇଛନ୍ତି ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଏହି ଭାଙ୍ଗ ଘରଣା ବହୁତ ଘଟେ । ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେବା ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ । ଏ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଭାରି ଉଦାର ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ।

ବାଲିମ ଉପତ୍ୟକାରେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଘାଂଚ ଜଙ୍ଗଳ ଓ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ । ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଖରସ୍ତୋଡ଼ା ଅଣ୍ଣୋସାରିଆ ନଇ ବହି ଯାଇଛି । ବାଲିମ ନଇ । ପାଣି ଭାରି ଗୋକିଆ । ଥରେ ଫାଦର ନିକୋକ ସାଙ୍ଗରେ ଆମେ ବାଲିମ ନଇରେ ଢଙ୍ଗାରେ

ବସି ବହୁତ ଦୂର ଯାଇଥିଲୁ । ଫେରି ଆସି ପାଦରଙ୍ଗ ଘରେ ଖାଇଲୁ । ଗରମ ଗରମ
ସୁପୁ, ଭାତ, ବହାକୋବି ଶିଖା ଓ କହମୂଳ ପୋଡ଼ା ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା ।

ଗୋଟିଏ ମୃତ ଶରୀର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଆଜୁଠି

ପାଦର ନିକୋ କହିଲେ ଯେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ କେହି ମରିଗଲେ ଅଭିଆଢ଼ି ଝିଅମାନଙ୍କ
ହାତ ଆଜୁଠିକୁ ପଥର କୁରାଡ଼ିରେ ହାଣି ଦିଅଛି । ଗୋଟିଏ ମୃତ ଶରୀର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ
ଆଜୁଠି । ସତକୁ ସତ ଆମେ ଗୋଟାଏ ଝିଅକୁ ଦେଖିଲୁ ଯାହାର ଦୂର ହାତର ଦଶଟି
ଆଜୁଠି କଟା ହୋଇଛି । ଏ ପ୍ରଥା ଚକି ଆସୁଛି ବହୁତ ଦିନରୁ । ଆଜୁଠି ବକି ପାଇଲେ
ମୃତ ଲୋକର ଆହ୍ଵା ଶାତି ପାଏ ବୋଲି ଏମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ତେଣୁ କେହି ସରିଗଲେ
ଆଗେ ପାଦର ନିକୋ ସବୁ ଅଭିଆଢ଼ି ଝିଅକୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇ ଆସନ୍ତି । ଏଠିକାର
ଅଧିବାସୀମାନେ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ମନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ଭାରି ଭତ୍ତି କରନ୍ତି । ସେ ପଥର କୁରାଡ଼ି
ଆମ ଘରେ ଏବେବି ଅଛି । କୁରାଡ଼ିର ପଥରର ରଂଗ ମୁଗୁନି ପଥର ପରି କଳା ଓ ଏହା
ଭାରି ଧାରୁଆ ।

ଏ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରାଇମେରି ସୁଲରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ତାଳିମ୍ ଦେବାପାଇଁ ମୁଁ ଓ ପିଟର
ସ୍ଵାଇସର ଥରେ ଡ୍ରାମେନା ଆସିଥିଲୁ ଏଠାକାର ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ସାଇରେ
କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ । ଆମେ ଅନୁରବ କରୁ ଯେ ଏଠାକାର
ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଝାନର ବ୍ୟବଧାନ ଅତି କମ୍ । ତେଣୁ ଏହା ଆମପ୍ରତି
ଥିଲା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ତାଳେଞ୍ଜି ।

ଆମ ଇଉନେସ୍କୋ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ତ୍ରାଇଭରର ନାଁ ହେଉଛି ପାନାହାସ । ସେ ଜଣେ
ଇରିଯାନିର ଓ ଜୟପୁରା ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବୟସ ହୋଇଥିବ
କେତ୍ତିଏ କି ବାଇଶ । ହସିଲାବେଳେ ହିହି ହୋଇ ଏତେ ଜୋରରେ ହସିବ ଯେ ମନୋଭାବ
ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କାରଖାନା ତାର ସିଟି ବଜାଉଛି । ଇରିଯାନ ଜୟାର କି ପୁରୁଷ
କି ସ୍ତ୍ରୀ, ସମସ୍ତେ ପାନାହାସ ପରି ମନୋଖୋଲା ହସ ହସନ୍ତି । ସେ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ଗାଡ଼ି
ଚକାଉଥିଲା ଓ ସମୟ ସମୟରେ ମୋ ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଚକାଉଥିଲା । ଗାଡ଼ିର ତ୍ରାଇଭର ସିରରେ
ବସିଲେ ସେ ଆପେ ନିଜକୁ ହଲାଇ ଦେବ । ଆମେ କେହି ଆପରି କଲେ ସେ ପୁଣି ତା'ର
ଖିଲି ଖିଲିଆ ହସ ହସି ଦେଇ ଗାଡ଼ି ଶାର୍ଟ କରିବ । ତାର ଜୀବନର ବଡ଼ ଅଭିନାସ ଥିଲା
ଯେ ସେ ଇରିଯାନ ଜୟାର ଗରଣ୍ଟର ହେବ ଓ ମୁଁ ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ହୋଇ ଇରିଯାନ
ଜୟାରେ ରହିବ । ତା ଭାଷାରେ ଏଇ କଥାକୁ ସେ କହିବ ସାଯା ମେବ୍ୟଦି ଗରଣ୍ଟର
କେପାଲା ଦାଏରା ପ୍ରପିବସି ଇରିଯାନ ବାରାଦ ଦାନି ତୁଆନ ମହାତି ଦାତାଙ୍ଗ ସେବାଗାୟି

ତୁଟବେଶାର ଇଣ୍ଡିଆ । ତା ଅଭିଳାଷ ପୂରଣ ହେଲା ନାହିଁ, କେବଳ ତା ସ୍ଵପ୍ନରେ ହେ ରହିଗଲା ।

ଦିନେ ଦିନେ ଆସି ଆମ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଯିବ । ପ୍ରକୃତ ଖୋଲି ବିଯର ବୋତଳ ପିଇନେବ । ତା'ପରେ ଆମ ବାରଣ୍ଗାରେ ପଢ଼ିଥିବା ବେତ ତେଯାରରେ ବସି ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର କିଏ କେମିଟି ସବୁ କହିବ । କୋଉ ମହିଳା ପଢ଼ିଲି, କୋଉ ମହିଳା ମୋଟି ସବୁ କହିବ । ମୋଟି ମହିଳାଙ୍କୁ ବାହାଷା ଇଣ୍ଡାନେସିଆରେ କହନ୍ତି ନୋନ୍ୟା ଗେମୁକ । 'ଗେମୁକ'ମାନେ ମୋଟା । ଶ୍ରୀମତୀ ମଲ୍ଲିକ ଟିକିଏ ମୋଟି ଥିଲେ ବୋଲି ପାତାହାସ୍ତ ତାଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ କହିବ ନୋନ୍ୟା 'ଗେମୁକ' । ଥରେ ଆମେ ସବୁ ସମ୍ବ୍ରଦରେ ଗାଧୋଇଲାବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ମଲ୍ଲିକଙ୍କୁ ଢେଉ ଗଢାଇ ଆଣି ବାଲି ଉପରେ ପକାଇ ଦେଲା । ପାନାହାସ୍ତ ଆଣି ବାଲି ଉପରେ ପକାଇ ଦେଲା । ପାନାହାସ୍ତ ହସି ହସି ପାଟିକରି କହିଲା ନୋନ୍ୟା ଗେମୁକ ସେପରି ମାଏନ ମାଏନ ବୋଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀମତୀ ମଲ୍ଲିକ ବଲୁ ଭଳିଆ ଗଢି ଗଢି ଆସିଲେ ।

ସେ ଫାଇଲାମି କରି କହେ ଦିବିନି ନୋନା ନୋନା ତିଦା ବାଏକ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏଠି ଝିଅ ଗୁଡ଼ା ଭଲ କୁହଁତି । ସଧା ଗର୍ଜିକେ ଇଣ୍ଡିଆ ଦାହ କାର୍ବିନ୍ ସାତୁ ବନୀତା ଦାରି ଇଣ୍ଡିଆ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଇଣ୍ଡିଆ ଯିବି ଓ ସେଠି ଗୋଟିଏ ସ୍ରୀଜୋକଙ୍କୁ ବାହାହେବି । ସେ ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ ଅଜଗା ରାଇଜରେ ଥାଏ ।

ବନ୍ଦେ ଛାଡ଼ିଲାବେଳେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସୁର ସିଲାଇ କରାଇ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପ୍ର୍ୟାରିସରେ କିଣିଥିବା ସୁର ଗୁଡ଼ିକ ସାଙ୍ଗରେ ବନ୍ଦେର ସେ ସୁର ଖାପ ଖାଇଲା ନାହିଁ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ପାନାହାସ୍ତସକ୍ରୁ ଦେଇଦେଲି ବଡ଼ଦିନର ଉପହାର ସୁଗୁପ୍ତ । ତା ସାଙ୍ଗକୁ ଗୋଟାଏ ଟାଇ ମଧ୍ୟ ଦେଲି । ସେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କଲା । ପ୍ରତି ରବିବାର ସକାଳେ ସେ ସୁର ପିଛି ସେ ଗୀର୍ଜାଙ୍କୁ ଯାଏ । ପାନାହାସ୍ତ କଥା ଆମର ଏବେ ବି ମନେ ପଡ଼େ । ତାଙ୍କୁ ପଚାଶ ଉପରେ ବୟସ ହେବଣି । ସେତେବେଳେ ସାହା ହୋଇ ତାର ପୁଅ ଝିଅ ହୋଇଥିଲେ । ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଘରଟିଏ କରିଥିଲେ । ଭାରି ଇହା ହୁଏ ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ଥରେ ଜୟପୁରା ଯାଇ ଏମାନଙ୍କୁ ସବୁ ଖୋଜି ଦେଖାକରି ଆସିବାକୁ । ଜୟପୁରା ଏବେ ଗୋଟିଏ ଅତି ଆଧୁନିକ ସହର ହୋଇଛି ବୋଲି ତାଠାରୁ ଉଷ୍ଣର୍ଷ ଉକୋନମିକ ରିଭ୍ୟୁ ପଢ଼ିଛି । ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ଯେପରି ଦୁଇ ଗଢିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି । ସେଥୁରୁ ଜୟପୁରା ବା ବାଦ ପଡ଼ିବ କାହିଁକି ? ୧୯୯୪ରେ ଯାକର୍ବା ଯାଇଥିଲି । ଯେଉଁ ହୋଇଲୁ ଇଣ୍ଡାନେସିଆରେ ଆମେ ରହୁଥିଲୁ, ସେଇଠି ଯାଇ ରହିଲି । ହୋଇଲୁ ଇଣ୍ଡାନେସିଆକୁ ଚିନ୍ତି ନାରିଲି ନାହିଁ । ତା ସାମନା ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଁ ନଜକୁ ପଚାରିଲି ମୁଁ ଇଣ୍ଡାନେସିଆରେ ନା ଆମେରିକାରେ ? କିନ୍ତୁ ଗତ ୩୦/୩୪ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଆମ କୁବନେଶ୍ଵରରେ ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି

କି ? କେବଳ ତୁବନେଶ୍ଵରକୁ ଆଜି କାଲି ଆଧୁନିକ ସ୍ମୃତିକ ସୁବଦୀମାନେ ତୁବନେଶ୍ଵର କହୁଛନ୍ତି । ଉତ୍ତିଆକ ଏଯାରଲାଇନ୍‌ର ହସ୍ତଟେସମାନେ ମଧ୍ୟ ତୁବନେଶ୍ଵରକୁ ଭବନେଶ୍ଵର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଖାଲି ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଟେର ଗଢ଼ି ଦେଲେ ହେବ ନାହିଁ । ହୋଟେଲର ଅଧିକାଂଶ କର୍ମଚାରୀ ଭଲ କରି ଟାଏ ପିହି ଭାଣତି ନାହିଁ । ସେଥିରୁ ହୋଟେଲରେ ଓଡ଼ିଆ ଖାଇବା ମିଳେନାହିଁ । କେବଳ ହୋଟେର ସ୍ପଷ୍ଟୀରେ ମିଳେ । ହାୟରେ ଓଡ଼ିଶା ।

ଆମ ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ତର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥିଲା ଥାଇଲାଣ୍ଡର ବାମରୁଙ୍ଗ ଅନସ୍ଵାନଦା । ବାମରୁଙ୍ଗର ଉଚତା ପ୍ରାୟ ୫ ପ୍ରାର୍ଥ । ତା ସ୍ଥା ନାଁ ପାନୀ । ଗୋଟିଏ ପୁଅ । ତା ନାଁ ପ୍ରବ୍ରଦ୍ଧ । ବାମରୁଙ୍ଗର ଆଖି ଦୁଇଟି ମୁହଁର ଆକାର ତୁଳନାରେ ବେଶ ସାନ ସବୁ ଥାଇଲା ଭକ୍ତି । ପାନୀର ବୟସ ବେଶି ହୁହେଁ । ସବୁବକେ ହସ୍ତଥାଏ । ମୋତେ ବାପା ବୋଲି ଡାକୁଥିଲା । ଥାଇ ସୁଘ କଲେ ବେଳାଏ ସୁଘ ଆଖି ତିହୁକୁ ଦେଇଯିବ । କହିଯିବ ଯେ ବାପା ପାଇଁ ସୁଘ କରି ଆଣିଛି । ତା ରହା ଭାରି ସୁଆଦିଆ ।

ଆଗେ ମୁଁ ସୁପର-୮ ମୁଖି କ୍ୟାମେରାରେ ବହୁତ ପିଲା ଭଠାଉଥିଲି । ପୁର ସେ ପିଲାସବୁ ଦେଖିବାକୁ ବାପା ବୋଉଳ ସଙ୍ଗେ ଆସି ସଂଧାବେଳେ ପହିଁଚିଯିବ । ବାମରୁଙ୍ଗ ମୋତେ କହିବ ଯେ ପୂର ପିଲା ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ବାମରୁଙ୍ଗର କଥା ନ ସରୁଣ୍ଣ ପୁର ଆମ ବେତ୍ରରୁମଞ୍ଜ ଯାଇ ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ତର ନେଇ ଆସିବ । ମୁଁ ତାପରେ ପିଲା ଆଖି ଦେଖିଇବି । ଭାରତରେ ସୁପର-୮ ପିଲା ମିକ୍ର ନାହିଁ କି ତାର ପ୍ରୋସେସର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ମୋ ସୁପର-୮ ପିଲା ଗୁଡ଼ିକୁ ଭିଡ଼ିଓ ପିଲିରେ କନଇର କରିବାକୁ ବହୁତ ଦିନୁ ଇନ୍ଦ୍ରା ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଏ କାମ ଲାଗି ମୁଁ ସମୟ ଦେଇପାରିନାହିଁ । ତାହାର ଆଉକଣକର ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର । ପ୍ରଥମେ ସୁପର-୮ ପିଲାକୁ ଧଳା ପରଦାରେ ପ୍ରୋକ୍ଷେକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ । ତା ପରେ ଭିଡ଼ିଓ କ୍ୟାମେରାରେ ତାର ପଟେ ନେବାକୁ ହେବ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଇନ୍ଦ୍ରାଇରେକୁ ମେଥଦ୍ । କାରଣ ସୁପର-୮ ପାଇଁ ଟେଲିସିନେ ମେସିବ ପୁଅବୀରେ କେଉଁଠି ତିଆରି ହୋଇନାହିଁ । ଥରେ ସାରଦା ବାବୁ (ସାରଦା ପ୍ରସନ୍ନ ନାୟକ) ଆସି ମୋର ଗୋଟିଏ ସୁପର-୮ ଷବ୍ଦରୁ ହୁମାକ ଉପରେ ଥିବା କିଛି ଅଂଶ ନେଇଥିଲେ । ତାହା ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ବେଶ ଭଲ ଦିଶୁଥିଲା ।

ବାମରୁଙ୍ଗ ସାଇରେ ଦିନେ ଶ୍ରୀନଗରରେ ଅକ୍ଷସ୍ଵାର ଝନ୍ଦୁ (କଷ୍ଟୁରୀ) ସାଇରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେ ସେତେବେଳେ ଇନ୍ଦ୍ରାଇଟେଡ୍ ନେସନସ ମିଲିଟାରୀ ଅବଜରଭେସନ ଗୁପ୍ତ (ଇର୍.ଏବ୍.୬୯.୩୬.୬୭)ରେ କାମ କରୁଥିଲା । ଶୁଣିଲି ଯେ ସେ

ଇଉ.ଏବୁ ପେହସନ ନେଲାପରେ ଆମେରିକାରେ (ବୋଧହୃଦୟ ଲସିଥରେ) ଘର କରି ଆରମ୍ଭରେ ଅଛି । ପୂନ୍ ଓ ସାନପୁଅ ପିବ ପଡ଼ାଶେଷ କରି ବଡ଼ ଚାକିରି କଲେଣି ।

ଇଉ.ଏବୁରେ ଅତିକମ୍ପରେ ପାଂଚ ବର୍ଷ ଚାକିରୀ କଲେ ଜଣେ ପେନସନ ପାଇବାପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ୩୦ ବର୍ଷ ହେଲେ ସେ ପେହସନ ମିଳେ । ଇଉ.ଏବୁ ଦରମା ପାଇଁ ଆୟକର ଦେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ପେହସନ ପାଇଁ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ମୁଁ ସର୍ବମୋର୍ଗା ବର୍ଷ ୯ ମାସ ଇଉ.ଏବୁରେ ଥିଲା । ୧ ୯୭୩ରେ ଇଉ.ଏବୁ.ଡ଼ି.ପିର ଆର୍ଥିକ ଅବସା ଦୁଷ୍ଟିରୁ ବହୁତ ଫିଲ୍ୟ ପୋଷି ଉଠିଗଲା । ସେଥିରେ ମୋ ପୋଷବି ଥିଲା । ତେଣୁ ୧ ୯୭୩ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ମୋତେ ଇଉ.ଏବୁ ଛାତ୍ରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଆଉ ବର୍ଷେ ତିନି ମାସ କୌଣସି ମତେ ରହିଥିଲେ ପେହସନ ପାଇବାକୁ ହକ୍କଦାର ହୋଇଥାଏଇ । ମଜାରେ ରହିଥାଏଇ । ଚିନ୍ତା ଆଉ ମୋ ଗଣ୍ଠିକୁ ଖାଇ ନଥାଏଇ । ବୁଲବର୍ଷ ତଳେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଏମ. ଏମ. ରାଜେନ୍ଦ୍ରବ ଅନଗୁକ ଆସିଥିଲେ । ଆମ ଘରେ ତା' ଖାଇଲେ । ଗପପପ ହେଲାବେଳେ ମୁଁ ଜାଣିଲି ଯେ ସେ ଇଉନେସ୍ବୋରେ ନା ବର୍ଷ ୯ମାସ ଥିଲେ । ସେ କହିଲେ ମୁଁ କାହିଁକି ଆଉ ବର୍ଷେ ତିନିମାସ ଯୋଗାଡ଼ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ ? କାରଣ ଜାଣିବାରୁ ହସିଲେ ଓ ତୁମ ରହିଲେ । ଏସବୁ ଯୋଗାଡ଼ ଯତ୍ନ ମୋତେ କରିଆସେ ନାହିଁ । କରି ଆସୁଥିଲେ ତାବନଟା ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଯାଇଥାଏଇ । ମନେପଡ଼େ ବୋଉର ସେହି କଥା ପଦକ- ପ୍ରଭୁର ଇତ୍ତା ।

ଆଇଲାଏରୁ ଆଉଜଣେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ବୁନଳର୍ କ୍ରିଷ୍ଟରତନ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ବୁନ ବୋଲି ଢାକୁଥିଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ବେଚା ଦେଇ ଓ ସାଧାରଣ ଥାଇ ଲୋକଙ୍କ ଭଳି ଦେଖା ଯାଆଏ ନାହିଁ । ବୋଧହୃଦୟ ସେ ଥାଇଲାଏର ପାର୍ବତୀୟ ଅଞ୍ଚଳର । ସେ ପଣ୍ଡତର ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ଆକାରଣୟ ଦେଖୁଥିଲେ । ବୁନର ସେଠିକାର ଗୋଟିଏ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆନ୍ ଝିଅ ସାଇରେ ଦୋଷ୍ଟି ହେଲା । ସେ ବୁନ ସାଇରେ ଆକାରଣୟ ବିଭାଗରେ କାମ କରିଥିଲା । ତା ନାଁ ହେଉଛି ନେଇଁ । ଶେଷରେ ବୁନ ଯେତେବେଳେ ଯାକର୍ତ୍ତା ବଦଳି ହୋଇଗଲା, ସେ ନେଇକୁ ୦କିଦେଇ ଚାଲିଗଲା । ନେଇଁ ବହୁତ ରାଙ୍ଗି ପଢ଼ିଥିଲା । କାରଣ ବୁନ ତାଙ୍କ ବାହାହେବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନେଇ ତାଦାରୁ ସବୁ ରକମର ପାଇଦା ଉଠାଇଥିଲା ।

ପଣ୍ଡତର ଗମନାଗମନ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟରେ ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମୀର ଜଣେ ଇଂଜିନିୟର କାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ବାକୁ ରତନେଶର । ଦେଖିବାକୁ ତ୍ରିପଣ୍ଡ କଳା । ଆଖି ବୁଲଟା ସବୁବେଳେ ଚକ ଚକ ହୋଇଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଇରେ ଚଞ୍ଚଳ ଓ ଅତି ସହଜରେ ମିଶି ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ବୀ ନାଁ ଶେଳଭି । ତାଙ୍କର ଚାରି ଝିଅ । ସବା ସାନ ଝିଅ ନାଁ ବୁକସାନା । ସେ ବାପାର ଭାରି ସାଇଥିଲା । ଦିହେଁ ପ୍ରାୟ ଏକା ବନ୍ଦର ସର ଥିଲେ । ପାପା ଓ ସେ

ମିଶିଗଲେ ପରମ୍ପରକୁ ଧରି ନାଚନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧସାନା ଥିଲା ଗୋଟିଏ କ୍ଲାକ୍ ବିରତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଡାକୁଥିଲି ମିଲୋନିଇ ଡଳପିନ୍ ନାଁରେ । ଶୁଣିବାକୁ ପାଏ ଯେ ସେ ଲକ୍ଷନରେ ପଡ଼ାଶୁଣା କରି ସେଇଠିକାର ଗୋଟିଏ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଯୁବକଙ୍କୁ ବାହାହୋଇ ରହି ଯାଇଛି ।

ଆଉଛେ ଥିଲେ ଶ୍ରୀଲକାରୁ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଜର୍ଜ । ସେ ବାକୁ ରଦ୍ଦେଶର ଭକ୍ତି ଦେଖିବାକୁ କଲା କୁହଁତି । କିନ୍ତୁ ଘୋଡା ମହୁଆ । ବୋତଳ ପରେ ବୋତଳ ବିଯର ପିଇ ସ୍ବୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଧରି ନାଚିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ବୀ ଜଣେ ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦରୀ ମହିଳା । ତାଙ୍କ ନାଁ ମେରି । ବାକୁ ରଦ୍ଦେଶର ତାଙ୍କ ସହିତ ନାତୁ ନାତୁ କେବଳ ଦିହିଙ୍କର ଚାରି ଆଖିର ମିଳନ ହେଉନଥିଲା, ମନର ମିଳନ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ସେ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ଛାତି ବାକୁ ରଦ୍ଦେଶର ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲିଗଲା । ଚାଲିଗଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଥିଲେ । ବିଚାରା ଶେଳଭି ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ରହିଲେ । ପ୍ରୋକେକ୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଶେଷ ହେବାପରେ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଶ୍ରୀଲକାରୁ ଫେରିଗଲେ । ବହୁବର୍ଷ ପରେ, ଅର୍ଧାବ୍ଦ ୧୯୮୪ରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କଲମ୍ବୋ ଗଲି ତାଙ୍କର ଓ ବାକୁ ରଦ୍ଦେଶରର ଖବର ନେଇ । ଶୁଣିଲି ଯେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ମଦପିଆ ଓ ବଲଦାବସ ଯୋଗୁ କେତେଘର ଯେ ଭାଙ୍ଗିଛି, ତାହା ମୁଁ କେବଳ ଜୟପୁରାରେ କୁହଁଁ, ବିଲାଦ ଓ ଆମେରିକାରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛି । ବିରି ବାହିଆ ଦେଖି କୋଳଥ ଚୋପା । ମୁଁ କେବେ ବଲଦାବସ କରେ ନାହିଁ । ଶେଳଭି ମୋତେ ପ୍ରତି ପାଟିରେ ଆସି ଅନୁରୋଧ କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ନାଚିବାକୁ । ମୁଁ ସବୁଥର ତାଙ୍କୁ ମନା କରିଦିଏ ଓ ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରୁନଥିବାରୁ କ୍ଷମା ମାରିନିଏ । ପଣ୍ଡିମ ସର୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଅନୁସାରେ କୌଣସି ମହିକାଙ୍କର ଏପରି ଅନୁରୋଧକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବା ଅସର୍ୟତାର ଲକ୍ଷଣ । ମୁଁ ବାହାରେ ନା ପିସ୍ ସୁର୍ ଯେତିକି ଷାଇଲରେ ପିଛେ, ଭିତରେ ଭାରତୀୟ ସର୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ତୁହାଇ ତୁହାଇ ମନେପକାଇ ସେତିକି ଗର୍ବ କରେ ।

ଶ୍ରୀଲକାର ମୁଲଗାଟାନି ସୁପ୍ର ଆମ କାଞ୍ଜି ପରି

ଶେଳଭିଙ୍କର ମୁଲଗାଟାନି ସୁପର ସୁଆଦ ଏପର୍ୟେତ ପାଟିରେ ଲାଗିଯାଇଛି । ଯେବେ ସେ ଘରେ ମୁଲଗାଟାନି ସୁପ୍ର ରାଙ୍ଗିବେ, ମୋ ପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ ପଠାଇବେ । ସେ ତିକୁକୁ ଓ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଚେହେରାରେ କୌଣସି ଭ୍ରାମର ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ ଥିଲେ । ମୁଲଗାଟାନି ସୁପ୍ର ଆମ ଓଡ଼ିଆ କାଞ୍ଜି ପରି । ସେଇ ପରି ପଖାଇ ତୋରାଣିରେ ତିଆରି ହୁଏ । ସେଥିରେ କଖାରୁ ଓ ମୂଳା ପ୍ରଭୃତି ପରିବା ପଡ଼ିଥାଏ । ଶ୍ରୀଲକାର ସବୁ ବଢ଼ିବଢ଼ି ହୋଇଲାରେ ମୁଲଗାଟାନି ସୁପ୍ର ଦିଆଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ କାଞ୍ଜି କେବଳ କାଞ୍ଜିଅଁଚା ନବମୀ ଦିନ ପିତା ଶୁଣୁଆ ବୋହୁ ସଂଗେ ପୂଜା

ହୁଏ । କାଞ୍ଜିମର ଉପକାରିତା ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟକ ହୋମସାଇନସ କଲେକରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇ ଏହା କିପରି ତିଆରି କରାଯାଏ, ସେ ବିଷୟରେ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବା ଉଚିତା ।

ସ୍ଵିଡେନର ବରନଗ୍ ବରନାଣ୍ଠର ଥିଲେ ଫଣ୍ଟ.ଉରର ଆସିଷାଙ୍କ ରେସିଡେଣ୍ଟ ରିପ୍ରେଜେବଟେଟିଭ । ତା ସ୍ବୀ ବାରବାରା ଦକ୍ଷିଣ ଆପ୍ରିକାର । ବରନଗ୍ ଖୁବ କାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଭଲ ସଂପର୍କ ରଖିଥାଏ । ତାକର ଦୁଇଟି ଝିଅ । କ୍ୟାବି ଓ ହାଇଡ଼ି । ବରନଗ୍ ଜାକର୍ଟା ଡେପ୍ୟୁଟି ରେସିଡେଣ୍ଟ ରିପ୍ରେଜେବଟେଟିଭ ହୋଇ ଜୟପୁରାରେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଅର୍ଥିତ ସର ଥିବା ବେଳନ ସେବାନ ବରନଗ୍ ଜାଗାରେ ଆସିଷାଙ୍କ ରେସିଡେଣ୍ଟ ରିପ୍ରେଜେବଟେଟିଭ ହେଲା । ପରେ ବରନଗ୍ ପ୍ରମୋଦସନ ପାଇ ଇଉ.ଏନ.ଡି.ପି.ର ନିର୍ମଳକ୍ ହେଉ ଅର୍ଥିତ କୁଳ ଚାରିଗଲା । ଶୁନ୍ଦୁ (କଷ୍ଟୁରୀ) ଘର ପାଖରେ ରହୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ କେବାଣି କାହିଁକି ଶୁନ୍ଦୁ ସଙ୍ଗେ ସଂପର୍କ ରଖି ନଥିଲା । ତେଣୁ ଆମେ ଆମେରିକା ଯାଇଥିବା ବେଳେ ତା ସଂଘେ କୌଣସି ସଂପର୍କ ରଖି ପାରିନଥିଲୁ । ଥରେ ତା'ର ଗୋଟିଏ ସର୍କଳାର ଲେଟର ଶୀଳା ସାଇସର ଜରିଆରେ ପାଇଥିଲୁ । ସେଥିରୁ ଜାଣିପାରିଲୁ ଯେ ସେ ଗୋଟିଏ କେଉଁ ଦ୍ୱୀପରେ ଗୋଟିଏ ଲିଲ୍ଲା କିଣିଛି । ପଇସା ବେଶି ହେଲେ ବୋଧହୁଏ ମୁଣ୍ଡଟା ଖରାପ ହୋଇଯାଏ । ଏହାର ଉଦାହରଣ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ଏପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ପଇସା କ୍ଷଣିଯାଯା । ଆଜି ଅଛି ତ କାଲି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷପଣିଆ ସବୁ ଦିନକୁ ରହିବ । ମୋ ଶାଶ୍ଵତ ଶଶୁରଙ୍କ (ମାକଟା ଚୌଧୁରୀ ଓ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ) ଓଡ଼ିଶାରେ ଓ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ଲୋକେ ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି ତାକର ସେବା ଓ ମହତ ମଣିଷପଣିଆ ଲାଗି ।

ରହି ।

ବେଳନ ସେବାନ ସାଇପ୍ରସର ଲୋକ । ସ୍ଵପ୍ନକୁ ଚେହେରା । ଗୋରା ତତ୍କତକ ସୁନ୍ଦର ଦେହ । ମୁଣ୍ଡରେ କଜା ବାଜ । ଓସାରିଆ ଛାତି । ପ୍ରାୟ ଗ୍ରୂଟ ପୁର୍ବ ଡେଙ୍ଗା । ବେଳନର ଗୋଟିଏ ବାଲିର ଝିଅ ସାଙ୍ଗରେ ଦୋଷ୍ଟ ହେଲା । ଝିଅଟିର ନାଁ ରହି । ତା ବାପା ରହିଯାଇ ଜୟାର ପିସରିର ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ରହାର ବନ୍ୟସ ୧୪ କି ୧୩ । ବାଲିର ସବୁ ତତ୍କଷୀକ ପରି ରହି ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ବେଳନ ଓ ରହାକର ବାହାଘର ହେଲା । ରହାର ମା ରହାଠାରୁ ଆହୁରି ଦେଖିବାକୁ ଭଲ । ବାହାଘରକୁ ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ଯାଇଥିଲୁ । ବାହାଘର ପରେ ରହାର ମା'ଙ୍କୁ ବଧାଇ ଓ ଅର୍ଜିନଦନ ଜଣାଇଲବେଳେ ସେ କୁହକରା ଆଖିରେ କହିଲେ ରହା ଆମର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ସତାନ । ଦେଖନ୍ତୁ କ'ଣ ହେଉଛି ? ବେଳନ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ମଳକ୍ ନେଇ ଗଲେ ବାଲିର ସରକ ଝିଅ

ସେଠି ଅନ୍ୟଏକ ସତ୍ୟତାରେ ଚଳି ପାରିବତ ? ମା ମନ ସବୁ ତୁଣ୍ଡିପାରେ ଓ ମନର ଆଶକା ମଧ୍ୟ ମିଛ ହୁଏ ନାହିଁ । ବେନନ୍ଦର ବଦଳି ହେଲା ନିଉୟକ୍ରମକୁ । ରତ୍ନା ତା ସାଙ୍ଗରେ ଗଲା । କିଛି ଦିନ ଘର କରି ରହିଲେ । ପରେ ତାଙ୍କ ଦାଖତ୍ୟ ଜୀବନ ଉଧେଇଲା ନାହିଁ । ସଂପର୍କ ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ରତ୍ନା ଫେରି ଆସିଲା ଜୟପୁରା । ତିବୁ ମୋତେ କହିଲା ଦେଖିଲ ରତ୍ନାର ମା' କିପରି ଭବିଷ୍ୟତ ବଢା ଭଳି ସବୁ ଦେଖି ପାରିଥିଲେ । ଆମେ ଜୟପୁରାରେ ଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟତ ରତ୍ନା ବାହା ହୋଇ ନଥିଲା । ତା'ପରେ କ'ଣ ହେଲା ଆମେ ଜାଣିନାହଁ । ଆମେତ ନିଜେ ଭୁଭୁଭୋଗାଇ । କାହାକୁ କହିବୁ ।

ବେନନ୍ଦ ଆକାଂଶପୁରାରେ ରହୁଥିଲା । ବେବୀ, ଝୁକୁ, ପାପା ଓ ପେତରୀ ତାକୁ ମର୍ହିଷିପଣ୍ଡା ବୋଲି ତାକୁଥିଲେ । ଥରେ ବେନନ୍ଦ ଆସି ମୋତେ କହିଲା ମାଝେ ଉତ୍ସିଥାନ ବ୍ରଦରର, ମର୍ହିଷିପଣ୍ଡାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ମୁଁ କହିଲି ଯିଏ ଅତି ହାଣେସମ ଦେଖିବାକୁ ତାକୁ ମର୍ହିଷିପଣ୍ଡା କହନ୍ତି ।

ବେନନ୍ଦ ଇଉ.ଏନ୍ଦରେ ବେଶ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରି ଏକ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରୁ ପେନସନ ନେଲା । କିଛି ବର୍ଷ ତଙ୍କେ ତାକୁ ଆମେ ଥରେ ଟିକିରେ ଦେଖିଥିବୁ, ଯେତେବେଳେ ସେ କାହୁର ଆସିଥିଲା ଇଉ.ଏନ୍ ତରଫରୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ।

ଉଚ୍ଚପୂର ଏସ.ଏ.ଏସ୍ ଏଲ-ଶିମି ଆସିଥିଲେ ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷାର ବିଶେଷଜ୍ଞ ଭାବରେ । ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ କିମ୍ବା । ଆଉ ଗୋଟାଏ କୁକୁର, ଦେଖିବାକୁ ଓଧ ଛୁଆ ପରି । ଏଲ-ଶିମି ତାକୁ ପକେରରେ ପୂରାଇ ଏଣେ ତେଣେ ଯାଏ । ସେ କୁକୁରର ଛୁକିବାଟାର ଡଙ୍ଗ ନିଆରା । ଛୁକିଲା ବେଳେ ହଜଦି ବସନ୍ତ ବୋବାଇଲା ଭାବି ଶୁଭେ । ଏଲ-ଶିମି ମନ ଇଂରାଜୀ କହୁ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମିସେସ୍ ଏଲ-ଶିମି ପ୍ରେସ୍ କହୁଥିଲେ । ପାର୍ଟିରେ ତ୍ରିକୁ ଅପର କଲେ ଶ୍ଵାସ ଦେଖାଇ କହିବେ ମୁଲ, ମୁଲ । ଦେଇ ସାରିଲେ କହିବେ ଉଇ, ଉଇ । ଏଲ-ଶିମି ତୁଳନାରେ ସେ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରକାଶ । ବିଭିନ୍ନ ରକମର ଓ ବିଭିନ୍ନ ଆକାରର ଉଇର ପିନ୍ହିବାକୁ ଉଇ ପାଉଥିଲେ । କେଉଁଦିନ କଳା ଲମ୍ବା ଉଇର ତ କେଉଁଦିନ ନାରଙ୍ଗି ହୋଇ ଉଇର ।

ଥରେ ଏଲ-ଶିମି କେଉଁଠୁ ଗୁଡାଏ ପୁରୁଣା ପଚରା ଲହୁଣୀ ଟିଣ ଆଣି ତାକୁ ରାନ୍ଧିଲେ ଯିଅ ବାହାର କରିବାକୁ । ସେଦିନ ଆକାଂଶପୁରାରେ ଆଉ ରହି ହେଲା ନାହିଁ । ଏତେ ଗନ୍ଧ ହେଲା ଯେ କହି ହେବ ନାହିଁ । ଆମ ମିଷାର ଗ୍ରୀବା କହିଲେ ଯେ ଏଲ-ଶିମି ଯିଅ ପାର୍ଟି ନେବ କହୁଛି । ତା ପାଖରେ ଗୋଟାଏ କାଠ ତିଆରି ଅଣ୍ଟିରା ମାଙ୍କଡ଼ ଓ ମାଇ ମାଙ୍କଡ଼ ଯୋଡ଼ ପଢ଼ିଥିବାର ଶାତ୍ର୍ୟ ଥିଲା । ସେ ଉଚ୍ଚପୁ ଫେରିଗଲା ବେଳେ ତାକୁ ୧୦୦

ଜ୍ଞାନରେ ବିକି ବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । କେହି ଗରାଖ ମିଳିଲେ ନାହିଁ ସେଇନିଆ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରା ଛିନିଷ କିଣିବାକୁ ।

ପିଟର ଫେର ଆସିଥିଲେ ବିଲାଦରୁ କୃଷି ଓ ପଶୁପାଳନ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଭାବରେ । ସେ ରହୁଥିଲେ ମାନବତ୍ୱରିରେ । ସେ ଏକା ଆସିଥିଲେ । ଜୟପୁରା ଆସି ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ରହୁଥିଲେ । ବିଷ୍ଵର ପିଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଆମେ ମାନବତ୍ୱରି ଗଲେ ଆମର ରୀତିମତ ଚର୍ଚା କରୁଥିଲେ । ପିଟର ଫେରର ଭାରି ମଜା କଥା କହି ସମସ୍ତକୁ ହସାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘରେ ଜଣେ ଉରିଯାନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମହିଳା ତାଙ୍କର ହସଟେସ୍ ଭଳି କାମ କରୁଥିଲେ । ଘରଦ୍ୱାର ଯଦ୍ବ ନେବା, ଘରଦ୍ୱାର ସଜାଇବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରୋଷେଇ କରି ଖାଇବାକୁ ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟତ । ସେ କ୍ରମେ ହସଟେସ୍ରୁ ହୋଇଗଲେ ପିଟରଙ୍କ ମିସ୍ଟ୍ରେସ୍ । ସେ ଗର୍ବବତୀ ହେଲେ ଓ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହେଲା । ଉରିଯାନର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଅତି ମାତ୍ରାରେ ସେବି । ପିଟର ଲଂଗଣ୍ଠକୁ ଫେରିଗଲା ବେଳେ ସେ ମହିଳାଙ୍କ ନାମରେ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟାକରେ ଦେଶ କିଛି ପାଉଣ୍ଡ ତିପୋଇଟ କରିଗଲେ, ଯେପରିକି ପୁଅ ବଡ଼ ହେଲେ ତା ପଡ଼ାପଡ଼ିରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀନ ଏକଥା ଆମକୁ କହିଥିଲେ । ପିଟରଙ୍କ ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ୟୁରେ ପାକିଯାନର ସାଦିକ ଅଳି ପଶୁ ଢାଇର ଥିଲେ । ସେ ଆମକୁ କହିଲେ ପିଟରନି କୈସେ ଓ ଉରିଯାନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଔରଦ କି ସାଥ ଲାଗର ପଚର ହୋ ଗ୍ଯେ ? ଉନୋକୋ ଅଉର ସୁନ୍ଦର ଔରଦ ନେହିଁ ମିଳା କ୍ୟା ? ମୁଁ କହିଲି ଆରେ ଛୋଡ଼ିଏ । ବିଚାରା ଏହିଲା ଥା । କୁହୁ ହୋଗେଯା । ସେ ପୁଣି କହିଲେ ମୌ ତି ଏହିଲା ହୁଁ । ଫେର ମନରେ ଭାବିଲି ସାଦିକ ଅଳିକର ବୋଧହୁଁଏ ପିଟର ପ୍ରତି ଉର୍ଷା ହୁଅଥିଲା ।

ଶ୍ରୀଲଙ୍କାର ଟି.ଜି. ପିଲ୍ଲାଇ ଥିଲେ ଇନ୍ଦିରାଣ ଫିସରିଜ୍‌ରେ ଫିସରିଜ୍ ଡେକ୍ଲିପମେଣ୍ଟର କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା ସେଣ୍ଟାନୀୟ ହୃଦ । ଡେଶ୍ ସେ ସେଣ୍ଟାନୀରେ ରହୁଥିଲେ । ଭାରି ଭଦ୍ର ଓ ମେଳାପି । ବି.ଡ଼ି. ରଦ୍ଦେଶ୍ଵର ଓ ଜର୍ଜ ଭଳି କୁହୁଁତି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେମିତି ସୁନ୍ଦରୀ ସେମିତି ସହଜରେ ମିଳାମିଶା କରିପାରନ୍ତି । ସେ ଆମଠାରୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କେବଳ ପାର୍ଟିରେ ଦେଖାହୁଁଏ କିମ୍ବା ଆମେ ସେଣ୍ଟାନୀ ସୁଲକ୍ଷ୍ଣ ପିଲାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଦେଖାହୁଁଏ ।

ସେ ଥରେ ସେଣ୍ଟାନୀର ଟେଲିଫୋନ କଥା କହି ଆମକୁ ହସାଇ ହସାଇ ବେଦମ୍ କରିଥିଲେ । ସେ ଯାକର୍ତ୍ତା ଫୋନ୍ କରିବାକୁ ଯାଇ କିପରି ବିପକ ହେଉଥିଲେ ସେହି କଥା ଆଜି ପୃଥିବୀର କେଉଁଠି କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ ।

ବେଳୁମ ତୁବା, ସୁଦା ତୁହୁପ

ସେ ଯାକର୍ତ୍ତା ଫୋନ୍ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯେତେବେଳେ ଏକୁଚେଷ୍ଟକୁ ନମ୍ବର ଦିଆନ୍ତି ଏକୁଚେଷ୍ଟର ଅପରେଟର କହେ ‘ବେଳୁମ ତୁକା’, ଅର୍ଥାତ୍ ଲାଇନ୍ ଖୋଲି ନାହିଁ । ଇଏ ହେଲା ସକାଳ ୧୦ ଟା କଥା । ଉପରବେଳା ୪ ଟା ବେଳେ ଫୋନ୍ କଲେ ଅପରେଟର କହେ ‘ସୁଦା ତୁତୁପ୍’, ଅର୍ଥାତ୍ କେତେବେଳୁ ଲାଇନ୍ ବଦ ହୋଇଗଲାଣି । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ୩୯ ମାସ ରହଣ ମଧ୍ୟରେ ସେ କେବେ ଜାକର୍ତ୍ତାକୁ ଫୋନ୍ କରି ପାରିନଥିଲେ ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ସେତେବେଳେ ସାଟେଲାଇଟ୍ କରିଆରେ କିପରି ଟେଲି ଯୋଗାଯୋଗର ଉନ୍ନତି ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଯୋକନା ଚାଲିଥିଲା । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଆମେରିକାର ନାସାଠାରୁ ‘ପାଲାପା’ ନାମକ ଗୋଟିଏ ସାଟେଲାଇଟ୍ ଆଣିଲା । ଅଛି ଦିନରେ ଗୋଟିଏ ଦୂସରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୂସରୁ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଦୂସର ମଧ୍ୟରେ ଏ ପ୍ଲାନେଟ୍ ସେ ଘାନକୁ ଡିରେକ୍ ଡାଏଲିଂ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇପାରିଲା । ଏହା ୧୯୭୪-୭୫ର ଘଟଣା । ସେତେବେଳକୁ ଆମ ବନ୍ଦୁ ପିଲ୍ଲାଇ ଫେରିଯାଉଥିଲେ ।

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ନାସାରୁ ଏ.ଟି.ୱେ-୨ ନାମକ ସାଟେଲାଇଟ୍ ଆଣିବୁ, ସେତେବେଳେ ଇହିରା ଗାନ୍ଧି ତାଙ୍କୁ ଟେଲିଭିଜନ କାମରେ ଲଗାଇଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜୋକଙ୍କ ଅପକ୍ଷା ବେଶି ଉପକୃତ ହେଲେ ସେ ଓ ତାଙ୍କ କଂଗ୍ରେସ (ଇ) ପାର୍ଟି । ଆମର ଡିରେକ୍ ଡାଏଲିଂ ବ୍ୟବସା ଅନେକ ପରେ ହେଲା ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ‘ପାଲାପା’ ସାହାୟ୍ୟରେ ବହୁତ କିଛି କରିପାରିଲା । ଡିରେକ୍ ଡାଏଲିଂ ବ୍ୟବସା ଛଡା ରେଡ଼ିଓ ବ୍ୟବସାରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରିଲା ।

ସ୍ଵିଡେନ୍ରା ଆସିଥିଲେ ଟି. କୁମର ଜଙ୍ଗନଙ୍ଗାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ସଦବ୍ୟବହାର ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରିବାକୁ । ସେ ଥିଲେ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ମ୍ୟାନେଜର । ତାଙ୍କ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟରେ ସେ ଜଣେ ମାତ୍ର ବିଶେଷଜ୍ଞ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଥାଇ ସେକ୍ରେଟେରୀର ନାଁ ଭିରା । କୁମରଙ୍କ ସାଇରେ ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କ ଝିଅ ବୟସର ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ କୁନ୍ତି ପୁଅ । ବେଳନ୍ତ ସେଭାନ୍ ସାଇରେ ମିସେସ କୁମରଙ୍କର ଭାରି ବନ୍ଦୁତା ଥିଲା । କୁନ୍ତି ପୁଅକୁ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ପାଖରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଅଧିକାଂଶ ସଂଖ୍ୟାରେ ସେ ବେଳନ୍ତ ସେଭାନ୍ ସାଇରେ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ସମ୍ବନ୍ଧ କୁନ୍ତି କୁନ୍ତିଯାଉଥିଲେ । ଦିର୍ହିକ ଯୋଡ଼ି ଦେଶ ଭଲ ହୋଇଥିଲା । ଏଇ କଥାକୁ ନେଇ ଆକାଶପୁରାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭୁଗର ଭାଗର ଚାଲିଲା । ସେମାନେ କହୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁଳେ ବସିବା ଯାହା, ମହମବଡ଼ୀଙ୍କ ଦିଆସିଲି ପାଖରେ ରଖିବା ସେଇଆ । ଆଉ କେତେଜଣ କହୁଥିଲେ ସ୍ବାଷ୍ଟିନେଇଥିଆ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହା ନିତିଦିନିଆ ଘଟଣା ।

ଥରେ ଗୋଟିଏ ପାର୍ଟିରେ ଆମ ପ୍ରୋକ୍ଷେତ୍ର ମ୍ୟାନେଜର ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀନ୍ ଜାଣିଶୁଣି
ଖାସ ମିସେସ୍ କୁମ୍ଭରକୁ ଚିଢାଇବାକୁ କହିଲେ ମିଷ୍ଟର କୁମ୍ଭର, ତାହାହେଲେ ଆପଣ
ଆପଣଙ୍କ ଝିଅକୁ ସାଜରେ ଆଣିବାକୁ ପସଦ କଲେ । ମିଷ୍ଟର କୁମ୍ଭର କହିଲେ ନା, ସେ
ମୋ ସ୍ବୀ । ମିସେସ୍ କୁମ୍ଭର ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ମୁଁହଟାକୁ ଆମିଳା କରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ।
ଗୋଟିଏ ଗତି କ୍ଷୀପ୍ର, ଅନ୍ୟଟିର ଧୀର

ଟେଲି ଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତି କରିବା ପାଇଁ ଫଣ୍ଡରିଜ ପ୍ରୋକ୍ଷେତ୍ରରେ
ଥିଲେ ଦୁଇଜଣ ବିଶେଷଙ୍କ । ସ୍ଵିଡେନର ଓ ଲିଙ୍ଗେ ଥିଲେ ପ୍ରୋକ୍ଷେତ୍ର ମ୍ୟାନେଜର ଓ ପ୍ରାକ୍ତର
ଏମ. ରାଜାରିତ ଥିଲେ ଟେଲିଗ୍ରାଫିମ ବିଶେଷଙ୍କ । ଏ ଦୁଇ ଜଣ ବନ୍ଦୁ ସ୍କ୍ରେନ୍.ଏବ.ର ଆରତ୍ତାତିକ
ଟେଲିଯୋଗାଯୋଗ ଉତ୍ତନିଯନ୍ତ୍ର (ଆଇ.ଟି.ଉର) ଆସିଥିଲେ । ଲିଙ୍ଗେଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ
ହିଁ ମୁଁ ରେଡ଼ିଓ ରିପ୍ବଲିକ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଜୟପୁରା ଷେସନର ପାଞ୍ଚାର ବଡାଇଥିଲି,
ଯାହାପଳରେ ଏଠାରୁ ପ୍ରଚାରିତ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଉତ୍ୟାନ ଜୟାର ସୁକୁଠି ଶୁଣାଯାଇଥିଲା ।
ଲିଙ୍ଗେ ଫେରିଯିବା ବେଳେ ତାଙ୍କର ନିକହ ସୁପର-୮ ମୁଣ୍ଡି କ୍ୟାମେରାଟି ମୋଡେ ଶତ୍ରାରେ
ବିକ୍ରୀ କରିଦେଇ ଯାଉଥିଲେ । ସେ କ୍ୟାମେରା ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ବହୁତ ସୁପର-୮ ଫିଲ୍ ଉଠାଇଛି ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିପାରୁନାହିଁ, ତା ଛଢା ଏ ଫିଲ୍ ଧୋଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା
ମଧ୍ୟ ଭାରତରେ ନାହିଁ । ଭିଡ଼ିଓ ରେକର୍ଡର ଆସିବା ପରେ ଆଉ ସୁପର-୮ କୁ କେହି
ପଚାରିଲେ ନାହିଁ । ଏବେ ଡିଜିଟାଲ ଭିଡ଼ିଓ କ୍ୟାମେରା ଦ୍ୱାରା ସି.ଡ଼. ମଧ୍ୟ କରିଛେବ ।
ଇଲେକ୍ଟ୍ରନ୍ଟିନିକ୍ ଷେତ୍ରରେ ଆଣି ପିନ୍କ୍ରୂଡ଼ାକେ କେତେ କଥାର ବଦଳି ଯାଉଛି । କଲିକତା
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ୧୯୪୦ ଓ ୧୯୪୩ ମଧ୍ୟରେ ରେଡ଼ିଓ ପିନ୍କ୍ରୂକ୍ ଆଣ୍ଡ ଇଲେକ୍ଟ୍ରନ୍ଟିନିକ୍ରେ
ଏମ.ୱେ.ସି ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଜାପାନରେ ଟ୍ରାନ୍ସି�ଷ୍ଟର ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା ଚାଲିଥିଲା ।
ବିଜ୍ଞାନ ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ କାଁ ଭାଁ କେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଆଉ ଏବେ ? ଟ୍ରାନ୍ସିଷ୍ଟର ଯୁଗ ଗଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଇକ୍ରୋଟିପ୍ସ ଯୁଗ । ଗୋଟିଏ
ଯୁଗ ଦାନା ଆକାରର ଚିପରେ ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ରଖିଛେବ । ଏହି ହେଲା ବିଜ୍ଞାନର
କରାମତି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାଜକୁ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଖାପ ଖୁଆଇ ପାରୁନାହିଁ ।
ଗୋଟିକର ଗତି କ୍ଷୀପ୍ର, ଅନ୍ୟଟିର ଧୀର । ତେବେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା ପଳ ସମାଜର
ଲୋକଙ୍କ ଜାମରେ ଲାଗିବାକୁ ହେଲେ ଲୋକେ ଏହାକୁ ବୁଝିବା ଦରକାର, ଏଥିଲାଗି
ଦରକାର ଏକ ବିରାଟ ଲୋକଶିକ୍ଷା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ । ଏହା ବିନା ପ୍ରଗତି ଅସମ୍ଭବ । ଶିକ୍ଷା ହିଁ
ପ୍ରଗତିର ଚାବିକାଠି ।

ରାଜାରିତ ରେଡ଼ିଓ ମରାମତ କରିବାରେ ଓଡ଼ାତ । ଥରେ ମୋ ୨୦ ବ୍ୟାଷ
ଗ୍ରନ୍ଡିଗ ରେଡ଼ିଓର ତାଏଲିଂ କର୍ଡ ଛିଡ଼ି ଗଲା । ମୋ ପାଖରେ ଗ୍ରନ୍ଡିଗ କଂପାନୀର

ଅସଲି କର୍ତ୍ତ ଥିଲା । ରାଜାରିତି ଦିନେ ରବିବାର ଖରାବେଳେ ଆସି ସେ କର୍ତ୍ତଟିକୁ ରେଡ଼ିଓରେ ଲଗାଇ ଦେଲୋ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ରାତ୍ରିରିତି ଚିନ୍ତାର ଭାରି ବନ୍ଧୁ ଥିଲା । ସେ, ଲିଙ୍ଗ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଜୟପୁରାର ବେସ୍-କିରେ ରହୁଥିଲେ । ବେସ୍-କି ସମ୍ବୂଦ୍ଧ କୁଳରେ ।

ଦିନେ ସଂଧାରେ ଚିନ୍ତା ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେ ଆମକୁ ନିଜେ ତିଆରି କରିଥିବା ବିସ୍ତରିତ ଓ କପି ଦେଲେ । କପି ଖାଇଲାବେଳେ ମଣିରେ ମଣିରେ ମୁଁ ମୋ କାର ଆଡ଼କୁ ଅନୁଭାବ । ସେ ଚିନ୍ତାକୁ କହିଲେ “ଚିନ୍ତା, ବିବି ବୋଧ ହୁଏ ତୋଠାରୁ ତା କାରକୁ ବେଶି ଭଲ ପାଏ ।” ମୁଁ ହସିଲି ଓ କହିଲି “ସମସ୍ତେ ମୋ ଭଲି ।”

ଆଉ ଦିନେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ସେଷାନୀ ସ୍କୁଲ ଗଲେ । ଚିନ୍ତା ଓ ସେ ପଛ ବିରରେ ବସିଲେ । ମୁଁ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇଲି । ମଣିରେ ମଣିରେ କହୁଥାନ୍ତି “ଆଃ, କି ଆରାମ ଲାଗୁଛି, ଏ କାରରେ ବସିବାକୁ ।” ଯେତେବେଳେ ଘେନ ରାତ୍ରା ଆସୁଥାଏ ଓ ମୁଁ ଯୋରରେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସେ କହୁଥାନ୍ତି “ବିବି, ସ୍ନେହ, ସ୍ନେହ ।” ଚିନ୍ତା ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଗଲେ, ମୋ ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲାତ ଚିନ୍ତା ତୋଳାଇଲା । ତେଣୁ ମୁଁ କିପରି ଗାଡ଼ି ଚଳାଉଛି ସେ ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ ।

ସେଷାନୀରୁ ଫେରିଲାବେଳେ ମିଷେସ୍ ରାଜାରିତି, କହିଲେ ବିବି ଏଥର ଜଣ୍ଣରନେସନାଳ ତ୍ରାଗରିଷ୍ଟ ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଛି । ଜଣ୍ଣରନେସନାଳ ଜାଇସେନ୍ସ ବର୍ଷମାନ ମୋ ପାଖରେ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ମୋର ଗାଡ଼ି ନାହିଁ ଏଠି ଅନୁରୂପରେ କଥାରେ ଅଛି, “ସୁନା ଥିଲେ କାନ ନାହିଁ । କାନ ଥିଲେ ସୁନା ନାହିଁ ।”

ଆଉଦିନେ ମରିସ ରାଜାରିତି ଓ ତା ସ୍ଵୀକୁ ଆମେ ଖରାବେଳେ ଖାଇବାକୁ ଡାକିଥିଲୁ । ସେଦିନ ଭୋରରୁ ଉଠି ମୁଁ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇ ପେଲାବାହାନ, ଯାଇ ୪କିଲୋ ଓଜନର ଗୋଟିଏ ମାଛ ଆଣିଥିଲି । ତାକୁ ନିଜେ ବାଛି ସପା କରିଦେଲି । ଚିନ୍ତା ତା ମଧ୍ୟରେ ଆଲୁ ଭର୍ବା, ଛତ୍ର ଓ ସଷ୍ଟେଜ ନେଇ ଗୋଟା ମାଛକୁ ରୋଷ କରିଦେଲା । ସେ ଦିହେଁ ଖୁସି ହୋଇ ଖାଇଲେ । ଚିନ୍ତା ଆଗେ ମାଛ ମାଂସ ରାନ୍ଧିବାକୁ ଯେମିତି ଭଲ ପାଉଥିଲା ଖାଇବାକୁ ବି ସେମିତି ଭଲ ପାଉଥିଲା । ପାପା ଚାଲିଗଲା ପରଠାରୁ ସେ ମାଛ ମାଂସ ଖାଇବା ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି । ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଘରଣା ମଣିଷର ଗଡ଼ିପଥକୁ ବଦଳାଇ ଦିଏ ।

ଜଣ୍ଣରନେସିଆର ମୁଦ୍ରା ହେଉଛି ରୁପେୟା । ଏହାର ହାର ତ ସବୁବେଳେ ବଦଳୁଛି । ତେବେ ଆମେ ଥିଲାବେଳେ ଏହାର ହାଢ଼ିଥିଲା ଏକ ଆମେରିକାନ, ଭଲାରକୁ ୪୧୪ ଜଣ୍ଣରନେସିଆନ ରୁପେୟା । ଏବେ ତ ଏହାର ହାର ଏକ ଆମେରିକାନ,

ତଳାରକୁ କେତେ ହଜାର ରଣ୍ଡାନେସିଆନ୍ ରୁପେୟା । ଆମେ ଜୟପୁରାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖୁ ତ ସେଠି କୁଣ୍ଡ ଲାଗିଥାନ୍ ବାରାତ୍ (ବାରାତ୍ ମାନେ ପଣ୍ଡିମା) ରୁପେୟା । ଦୋକାନ ବଜାର ସବୁଠି ଲାଗିଥାନ୍ ବାରାତ୍ ରୁପେୟା ଦେଇ କିନିଷପତ୍ର କିଣିବାକୁ ହେବ । ଲାଗିଥାନ୍ ବାରାତ୍ ରୁପେୟାର ମୂଲ୍ୟ ରଣ୍ଡାନେସିଆନ୍ ରୁପେୟା ସଂଗେ ସମାନ ନୁହଁ । ଏହାର ହାତଥିଲା ଏକ ତଳାର ପ୍ରତି ୮୦୦ ଲାଗିଥାନ୍ ବାରାତ୍ ରୁପେୟାରେ ଉଜ୍ଜାର ନେଉଥିଲେ ଓ ସେଥିରେ ଦୋକାନ ବଜାରରୁ କିନିଷପତ୍ର କିଣୁଥିଲେ । ଯାହା ବଳି ପଢୁଥିଲା ତାକୁ ଫଣ୍ଡର ଅଫିସରେ ପୁଣି ରଣ୍ଡାନେସିଆନ୍ ରୁପେୟାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଏଥିରେ ସେମାନେ ଲାଭବାନ୍ ହେଉଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଛଅ ମାସ ପରେ ଲାଗିଥାନ୍ ବାରାତ୍ ରୁପେୟା ଆଉ ଚଳିଲା ନାହଁ । ସାରା ଦେଶରେ ଚଳିଲା ରଣ୍ଡାନେସିଆନ୍ ରୁପେୟା ।

ରଣ୍ଡାନେସିଆରେ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟାକ୍‌କୁ ଯାଇ ଜଣେ ବିନା ଦିଧାରେ ରଣ୍ଡାନେସିଆନ୍ ରୁପେୟା ଦେଇ ଆମେରିକାନ୍ ତଳାର ଆଣି ପାରିବ ଓ ଆମେରିକାନ୍ ତଳାରକୁ ରଣ୍ଡାନେସିଆନ୍ ରୁପେୟାରେ ଉଜ୍ଜାର ପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ ସେ ଦେଶର ରିକର୍ଚ ବ୍ୟାକର ଅନୁମତି ଆଣିବା ଦରକାର ନାହଁ କି ଟଙ୍କା ଉଜ୍ଜାଇଲାବେଳେ ପାସପୋର୍ଟ ଦେଖାଇବା ଦରକାର ନାହଁ ।

ରଣ୍ଡାନେସିଆ ପେଟ୍ରୋଲ ଓ କେତେକ ଧାତୁ ବିକ୍ରି କରି ବହୁତ ଫରେନ୍ ଏବଂ ଗେଜ୍ ପାଏ । ତେଣୁ ସେଠି କରେନ୍ତି ରେଗ୍ୟୁଲେସନ୍ କିଛି ନାହଁ । ଯାକର୍ତ୍ତାର ପାସର ବାରୁ (ପାସରମାନେ ବଜାର ଓ ବାରୁ ମାନେ ନୁଆ) ତା'ର ନିଜର ହୃଦୀ ସିଷ୍ଟମରେ ବ୍ୟାକ୍ କାମ ଚଳାଏ । ସେଠି କିନିଷପତ୍ରର ରେଟ୍ ମଧ୍ୟ ଅଳଗା । ରାତିରେ ସେଠିକି ଗଲେ ସାବଧାନ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଦିନେ ରାତିରେ ଆମେ ପାସର ବାରୁରେ କିଛି କିନିଷ କିଣିରା ବେଳେ ଚିନ୍ତା ରୋକୁ ଗୋଲୁ ଟିଷ୍ଟର୍ ଘଡ଼ିଟିକୁ କିଏ ହାତରୁ କାଟି ନେଇଗଲା ।

ଲାଗିଥାନ୍ ଜୟାର ବିଭିନ୍ନ ଦିପକୁ ମୋତେ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ ସୋକାର ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକୁମ କିପରି ଚାଲିଛି ତାହା ଦେଖିବାକୁ, ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଥାନ୍ ଜୟା ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଜଣେ ଅଫିସର ଯାଆନ୍ତି । ସେ ମୋତେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହଁ । ସେ ତାଙ୍କ ବିଭାଗର ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଓ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ମୁଁ ସ୍ଵର୍ଗ କରିଦିଏ ଯେ ମୁଁ ଲାଗିଥାନ୍ ଜୟାର ଅଫିସରମାନଙ୍କ କାମ ଚଦାରଖ କରିବାକୁ ଆସିନାହଁ । ମୁଁ ଆସିଛି ସେମାନଙ୍କ କାମରେ ସେମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ । ଏହା ହିଁ ଉଜନେସ୍ବେର ଜଣେ ଉପଦେଶାଙ୍କ କାମ । ଲାଗିଥାନ୍

ଜୟା ପ୍ରଦେଶର ଯେଉଁ ଅଫିସର ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସନ୍ତି, ସେ ଶୁଣିଥାଗିରି ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ମୁଁ ମଦ ପିଏ ନାହିଁ କି ସ୍ବାଳୋକମାନଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନେ କି ଶୁଣିଥାଗିରି ବା କରନ୍ତେ ? ଏମାନେ ଅଧିକାଂଶ ଜାଇର ଲୋକ । ସେମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ କାହା ମତାମତ ଉପରେ ମତ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମିଟିଂରେ ତୁସ ଚାପ ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣନ୍ତି । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପଚାରେ “ଆପଣମାନେ କଥଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ଏ ପ୍ରଷ୍ଟାବକୁ ଆପଣଙ୍କ ସରକାର ଅନୁମୋଦନ କରିବେ, ତାହାରେଲେ ପ୍ରଷ୍ଟାବଟି ଉତ୍ତରନେସ୍ତେର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଇ ପାରିବ ।” ସେମାନେ ମୁରକି ହସି ଦେଇ ମୁଣ୍ଡ ହଳାନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଯିଏ ଯାହା ବୁଝିଲା । ପରେ ଚିଠି ଆସେ । ସେଥିରେ ସମ୍ଭାବରେ ଲେଖାଯାଏ ଓ ସରକାରଙ୍କ ମତାମତ ଥାଏ । ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଆମ ଫଣ୍ଡରଙ୍ଗର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କୁ କହେ ଯେ ଜାଇନିଜ୍ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ କ’ଣ ଅଛି ତାହା ବୁଝିବା ମୁଁଲି ।

ଜାଇନିଜ୍ ମହିଳାମାନେ ସବୁକାମରେ ଭାରି ପାରଇମା । ଘର ସଜାଇବା, ରହାବଢ଼ା କରିବା, ସଭାସମିତିର ଆୟୋଜନ କରିବା ଜତ୍ୟାଦି । ଅଧିକାଂଶ ଜାଇନିଜ୍ ମହିଳା ଦେଖିବାକୁ ସୁହର । ଚଂପା ଫୁଲ ଓ ଗୋଲାପ ଫୁଲ ରଂଗର ମିଶ୍ରଣରେ ଯେଉଁ ରଂଗ ବାହାରିବ, ସେମାନଙ୍କ ଦେହର ରଂଗ ସେହିଲି । ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଓ ଦେଖିଛି ଯେ ଏମାନେ ଖୁବ୍ ଶୁଭ ଭଲପାଇ ବସନ୍ତ । ଭଲପାଇବାଟା କେତେଦିନ ତିଷ୍ଠିବ ତାହା ଯାହାକୁ ଭଲ ପାଉଛନ୍ତି ତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଯେଉଁ ପୋଷାକ ପିଛି ଥାଆନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି କୌଣସି ସଭା ସମିତିରେ କିମ୍ବା ଔପଚାରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ସରାରେ ସେମାନେ ବଢ଼ିକର ଘାଗରା ଓ ଭୁଉଙ୍କ ପିଛନ୍ତି । ଘାଗକୁ ଦେଖି ଲମ୍ବାହାତ କିମ୍ବା ଛୋଟ ହାତ କିମ୍ବା ହାତ ନଥିବା ଭୁଉଙ୍କ ପିଛନ୍ତି । ଭୁଉଙ୍କ ଓ ଘାଗରା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଅଂଶ ଖାଲି ନଥାଏ, ତେଣୁ ପେଟ କି ପିଠି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଆମ ଭାରତୀୟ ନାରୀମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦୀ ଭୁଉଙ୍କ ପିଛା ଚଂଗ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲକାଗେ ନାହିଁ, କାରଣ ଭୁଉଙ୍କ ଓ ଶବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବଧାନ ଥାଏ, ସେଥିରୁ ପେଟ ଓ ପିଠି ଦେଖାଯାଏ । ଅଛି ଆଧୁନିକ ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ନାହିଁ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।

ଜାଇନିଜ୍ ମହିଳାଙ୍କ ଖୋସା ଓ ଜୁଡ଼ା ଦେଖିବା ଭଲି । ନାନାରକମର ଖୋସା ଓ ଜୁଡ଼ା ରଖିଥାନ୍ତି । ତାକୁ ଦରକାର ମୁତାବକ ନିଜ ବାଳ ସଂଗେ ଯୋଡ଼ି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।

ଥରେ ମୁଁ ସୋରଙ୍ଗ ଦ୍ୱାପକୁ ଯାଇଥିଲି । ତେଲ କପାନୀରେ ହେଲିକପଟରରେ ମୁଁ ସୋରଙ୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେଠାକାର ମହିଳା ସମିତି ମୋଡେ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ

ସମିତିର କାମ ଦେଖିବାକୁ ଓ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟାନ୍ତ ଭୋଜନ କରିବାକୁ । ମୁଁ ଯାଇ
ଠିକ୍, ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେଥର କୌଣସି କାରଣରୁ ଉପିଯାନ୍, ଜୟାର କୌଣସି
ଅଫିସର ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିନଥିଲେ । ମହିଳା ସମିତିର ସଭାପତି ଓ ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟା
ଜାତାର । ଉପିଯାନ୍, ମହିଳା ପ୍ରାୟ କେହି ନଥିଲେ କହିଲେ ଚଲେ । ସଭାପତି ପ୍ରଥମେ
ମୋତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପରିଚିତ କରାଇ ଦେଲେ । ମୁଁ ବାହାଷା ଉପ୍ରେନେସିଆରେ
ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲାବେଳେ ସଭାପତି ଓ ସଭ୍ୟାମାନେ କହିଲେ “ଦୁଆନ୍, ପିତରେ ବାହାଷା
ଉପ୍ରେନେସିଆ ।” ଅର୍ଥାତ୍, ମହାଶୟ, ବାହାଷା ଉପ୍ରେନେସିଆ ଶୁବ୍ର, ଭଲ ଭାବେ
ଜାଣନ୍ତି ।

ସମିତିର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ବୁଲି ଦେଖିଲି ଓ ଫଟୋ ମଧ୍ୟ ନେଲି । ସମିତି ସୋରଙ୍ଗର
ଇଥମାନକୁ ଓ ସ୍ଵାଲୋକମାନକୁ ସିଲାଇ ଶିକ୍ଷା ଦିଏ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ତ୍ତ୍ତକାର୍ଯ୍ୟ ତିଆରି
କରିବା ଶିଖାଏ ।

ମଧ୍ୟାନ୍ତଭୋଜନରେ ନାନାରକମର ଜିନିଷ ଥିଲା । ସୁପ, ଶାଗ, ମାଛଭଜା,
ସାଦାଭାତ, ଚପସା, କୁକୁଡ଼ା ମାଁସ ତରକାରୀ, ଉପିଯାଦି । ଖାଇବା ପରେ ସମିତିର
ସଭା ଗୁହରେ ମିଟିଂ ହେଲା । ସେମାନେ ମୋତେ ନାନା ରକମର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ଓ
କୌଣସି ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ମତାମତ କହିଲେ । ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ଆମେ
ଏପରି ଗର୍ଭ ନିରୋଧକ ଉପାୟ ଚାହୁଁ ଯାହା ସୁନ୍ଦର ଓ ରଚିକର ହୋଇଥିବ । ଆମ
ପୁରୁଷମାନେ କଣ୍ଠମ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ନାହିଁ କି ଅପରେସନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅମ୍ବମାନକୁ
ମଧ୍ୟ କଣ୍ଠମ ଉପଭୋଗ କରୁ । ଦେଖୁନାହାନ୍ତି ଜାତାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା କେତେ ? ମୁଁ କହିଲି
ଆପଣମାନେ ପିଲା ଖାଆନ୍ତି, କିମ୍ବା କପର-ଟି ବ୍ୟବହାର କରିବୁ କିମ୍ବା ଦୁଇଟି ପିଲାହେବାପରେ
ଅପରେସନ କରାଇ ନିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନଙ୍କ ଅପରେସନ ଭାରି ଜଟିଲ । ପୁରୁଷମାନଙ୍କ
ଅପରେସନ ବେଶ ସହଜ ଓ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଯେଉଁ ଶିରାଟିରେ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଯିବାର ବାଟ
ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା ତାକୁ ଖୋଲି ଦେଇ ହେବ । ଏକଥା ସୋମାନେ ଜାଣି ନଥିଲେ ।
କହିଲେ ଯେ ଆମେ ଆମର ସାମାନ୍ୟକ ପହରେ ଏଥର ଲାଗିବୁ । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ
ସେମାନେ ମନରେ କୌଣସି ଆବିଳତା ନରଣୀ କେତେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବେ ଆଲୋଚନା
କରିପାରନ୍ତି । ଏସବୁ ଆଲୋଚନା ପରେ ତା ଖାଇ ମୁଁ ହେଲିକପଚରରେ ସୋରଙ୍ଗର ଆଉ
ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଗଲି । ସେଠାକାର ହୋଟେଲ ନେଗାରାରେ ମୋର ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା
ହୋଇଥିଲା ।

ମାନକ୍ଷୁରି

ମୁଁ ମାନକ୍ଷୁରି ଯାଇଥିଲାବେଳେ ତିନ୍ଦୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିଲା । ମାନକ୍ଷୁରି ଦୀପ ଓ ସୁହର ସୋରଙ୍ଗ ଭଲିଆ ଏତେ ସୁହର ନୁହେଁ । ଏହାର ହୋଟେଲ ନେଗାରା ମଧ୍ୟ ଏତେ ଭଲ ନୁହେଁ । ତଥାପି ଆମେ ବିନା ଓଜର ଆପରିରେ ସବୁ ଚଳାଇ ନେଲୁ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫା ଅଛି । ସେ ଗୁମ୍ଫାରେ ଜାପାନୀ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ଭଙ୍ଗା ବନ୍ଧୁକ । ପାଣି ପିଇବା ବୋଲେ ଓ ଚିରା ପୋଷାକର ବୋତାମ ଏବଂ ହାଡ଼ ଓ ମୁଣ୍ଡର ଖପୁରୀ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଛି । ଜେନେରାଲ୍ ମାକ୍ ଥର୍ଟର ଜୟପୁରାରେ ରହି ଜାପାନ୍ ଉପରେ ଆକୁମଣ ଚଳାଇଥିଲେ । ଜୟପୁରାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପାହାଡ଼ ଅଛି ଯାହାର ନାମ ମାକ୍ ଥର୍ଟର ହିଲ୍ ଓ ଏହା ସମ୍ମରଣେ ସମୁଦ୍ର ଓ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଛୋଟ ଛୋଟ ଦୀପ ସବୁ ଭାରି ସୁହର ଦେଖାଯାଆଛି । ଏହା ସେଣ୍ଟାନୀ ଗଲାବେଳେ ବାଟରେ ପଡ଼େ । ପିକ୍ଚର ପୋଷକାର୍ଡ୍ ଛବି ଭଲି । ଥରେ ଆମେ ଏଠାକୁ ପିକ୍ନିକ୍ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଫଣ୍ଡରବାର ସବୁ ଭାରତୀୟ ପରିବାର ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଘରୁ ସବୁ ରାତ୍ରି ନେଇଥିଲୁ । କିଏ ଆଣିଥିଲା ମାଛ ଭଜା ତ ଆଉ କିଏ ଆଣିଥିଲା କୁକୁଡ଼ା ଚରକାରି । ଆଉକିଏ ଆଣିଥିଲା ପ୍ରାୟେ ରାତସ୍ତ୍ର । ଆମେ ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ଦେଖିଲୁ ଦଳେ ଜାପାନିଙ୍କ ଲୋକ ଆସି ଆମତାରୁ ଚିକିଏ ଦୂରରେ ବସି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ପରେ ମୁଁ ଓ ତିନ୍ଦୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶାମା କଲୁ ଓ ପଚାରିଲୁ ସେମାନେ ଏଠିକି କାହିଁକି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ପୁରୁଷୀ ଲୋକ କହିଲେ ଯେ ଏହିତୁ ଜେନେରାଲ୍ ମାକ୍ ଥର୍ଟର ଜାପାନ୍ ବିପକ୍ଷରେ ଯୁଦ୍ଧ ପରିଚାଳନା କରିଥିଲେ । ଏହା ନାଁ ମାକ୍ ଥର୍ଟର ହିଲ୍ । ଆମର ଯେଉଁ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ବଳି ନେଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଆହ୍ଵା ଶାତିରେ ରହିବା ଲାଗି ଆମେ ଖାସ ଜାପାନରୁ ଆସିଛୁ ଏଠି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ । ଅଭୁର ଏ ଜାପାନିଙ୍କ ଜାତି । ଦିଚୀୟ ମହାୟନ୍ ବେଳେ ହିରୋସିମା ଓ ନାଗାସାକିରେ ଆମେ ବମ୍ ପକାଇଥିଲା ଆମେରିକା । ଜାପାନର ସବୁ ଧଂସ ହୋଇଯାଇଥିଲା କେତେଟା ବର୍ଷ ଭିତରେ ଜାପାନ ମୁଣ୍ଡ କେବି ଉଠିଲା ଓ ପୃଥିବୀର ଗୋଟିଏ ଉନ୍ନତ ଦେଶ ବୋଲି ନିଜକୁ ସାବିତ୍ କଲା । ଆଜି କ୍ୟାମେରା, ଘଢ଼ି, ଜଲୋକ୍ତନିକ ଯତପାତି ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶିଞ୍ଚରେ ମଧ୍ୟ ଜାପାନ୍ ପୃଥିବୀରେ ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ରଣୀ ଦେଶ । ଜର୍ମାନୀ ବର୍ଜମାନ ଏହାର ବହୁତ ପଛରେ ।

ସେମାନେ ଆମକୁ ମାନକ୍ଷୁରିରେ ସେ ଗୁମ୍ଫା ବିଷୟରେ କହିଲେ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିବା ପରେ ଆମେ ମାନକ୍ଷୁରି ଯାଇଥିଲୁ ।

ମାନକ୍ଷୁରିର ବୁପାତି ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆମକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ । ସେମାନେ ଜାଭାର । ବୁପାତିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଘରଟିକୁ ଛବି ଭଳିଆ ସଜାଇ ରଖିଥାଏ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁ କରୁ ଜାଣିଲୁ ଯେ ଜଣୋନେସିଆରେ ଜଣେ ସରକାରୀ ଅଫିସର ସବୁ ମାଗଣା ପାଏ । ଚାଉଳ, ଅଟା, ତାଳି ଜଡ଼୍ୟାଦି ତେଜରାତି ଜିନିଷ, କିରାସିନୀ ତେଲ, ମାଂସ, କୁକୁଡ଼ା, ଜିପ୍ ଓ ପେଟ୍ରୋଲ ସବୁ ମାଗଣାରେ ପାତି । ପିଛିବା ପାଇଁ ଜନନିପର୍ମ ଓ ପିଲାଙ୍କ ସ୍କୁଲ ଜନନିପର୍ମ ମଧ୍ୟ ମାଗଣାରେ ପାତି । ଏହା ଉପରେ ଯାହା ଦରମା ପାଆଏ ତାହା ଅତି କମ୍ । ଆମେ ହସିଲୁ ଓ କହିଲୁ ଯେ ଏ ନିଯମ ତ ଭଲ । ଏହା ଆପଣକୁ ଚିତ୍ତରୁ ମୁକ୍ତ କରିବ, ତାହାହେଲେ ଆପଣ ସରକାରୀ କାମ ନିଷ୍ଠାର ସହ ମନଦେଇ କରିପାରିବେ । ଭାରତରେ କିଛି ମାଗଣା ମିଳେ ନାହିଁ । ସବୁ କିଣିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଜଣୋନେସିଆର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆମକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ପ୍ରତି ଉଚ୍ଚ ସରକାରୀ ଅଫିସରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ପବିଲିକ ରିଲେସନ୍ସ ଅଫିସର । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଗପ୍ତରେ ଯାଆଏ ଓ ତାଙ୍କର ଯିବା ଆସିବା, ରହିବା, ଖାଇବା, ପିଇବା-ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ସରକାର ବହନ କରନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କ କାମରେ ଗଲେ, ସ୍ତ୍ରୀ ସେଠାକାର ଅଫିସରମାନଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଂଗେ ଦୋଷ୍ଟି କରି ଯାହା କିଛି ସମସ୍ୟା ଥାଏ, ସେ ସବୁର ସମାଧାନ କରନ୍ତି ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଯେପରି ସୁନାମ ପାଇବ ତାହାଲାଗି କାମ କରନ୍ତି । ଭାରତରେ ଏକଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଏପରିକି ବାପି (ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ) ମୁଖ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ନୂମା (ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ) ବାପିଙ୍କ ସରକାର ବୁରୁଷରେ ସଭାସମିତିରେ କହୁଥିଲେ ଓ ଖବର କାଗଜରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖୁଥିଲେ । ଦେଶକେ ଫାଳ, ନଇକେ ବାଳ ।

ୟାକୁବ୍ ଲାପାର

ଯେତେବେଳେ ମେରଭକେ ଯାଇଥିଲି, ତିନ୍ଦୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇନଥିଲା । ଜୟପୁରାର ପୂର୍ବକୁ ମେରଭକେ । ଘଞ୍ଚ ଜଗଳ ଓ ପାହାଡ଼ ଘେରା ଏ ମେରଭକେ ଅଞ୍ଚଳ । ଜୟପୁରାର ଉଚ୍ଚତମ ପର୍ବତ ଜୟବିଜୟା । ବାହାଷା ଜଣୋନେସିଆରେ କାକାହୁଆକୁ (ଯାକୁବ) କହନ୍ତି । ମୁଁ ଗୋଟିଏ କାକାହୁଆ ଆଣିଲି । ଛୁଆଟିଏ ହୋଇଥିଲା । ମରପାତି ଉପଜାହାଜ ଏଥିପାଇଁ କିଛି ପରିଷା ନିଏ ନାହିଁ । ଘରେ ଆଣି ରଖିଲି । ତିନ୍ଦୁ ତାର ଭାରି ପଡ଼ୁ ନେଲା ଓ ବେବୀ, ଝୁନ୍ନୁ, ପାପା ତାକୁ ଯାକୁବ, ଯାକୁବ ବୋଲି ତାକି ଖେଲିଲେ । ତାକୁ ଭୋକହେଲେ ସେ ମଣିଷଙ୍କ ପରି ଆସି କବାଟ ୦କ୍ ୦କ୍ କରି ମଧୁର ସ୍ଵରରେ କହିବ “ଯାକୁବ, ଲାପାର ।” ଅର୍ଥାତ୍ ଯାକୁବକୁ ଭୋକ ହୋଇଛି । ଦୁଧଭାତ ଖାଇବାକୁ

ପାଇଲେ ଶୁସି ହୋଇ ଉଡ଼ିପଳାଇବ ଓ ପରେ ଆସିଯିବ । ଜଳାନ୍ତୁଏକ ତା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବଢ଼ି ପଂକୁରା ଚିଆରି କରିଦେଇଥିଲା । ଦିନ ସାରା ଆମୟର କବାଟ ଉପରେ କିମ୍ବା କୁଗା ଶୁଖାଇବା ଘରକୁ । କହିବାକୁ ହେବ ତା ଘରକୁ । ଥରେ ବର୍ଷାରେ ଭାରି ଓଦା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ସନିପାତ ହେଲା । ଆମ ଯାକୁବ୍ ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ତାକୁ ଆମେ ଆମ ବଗିଚାରେ କବର ଦେଲୁ । ତା' କବରରେ ସମସ୍ତେ ମୁଠାଏ ମୁଠାଏ ମାଟି ପକାଇଲାବେଳେ ଆଖିରୁ ଆମର କୁହ ଗଡ଼ୁଥିଲା । ଏହାପରେ ମୁଁ ଆଉ ମେରଭକେ ଯାଇନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଆମେ ଖୁବି ଥର ଯାଇଲୁ । ବାଲିମ ଉପତ୍ୟକା ଦେଖିବାକୁ ଆମେ ସବୁବେଳେ ପାଗଳା ଦାନୀମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଆମର ସବୁବେଳେ ଜାଣିବାକୁ ଆମର ସବୁବେଳେ ରହିଛନ୍ତି । ଶତାବୀ ଶତାବୀ ଧରି ଏଠି ଦାନୀମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମି ଗଲାଅଛି । ୧୯୪୪ରେ ଏଠି ପ୍ରଥମେ ରୋମାନ କ୍ୟାଥଲିକ ପାଦ୍ରୀମାନେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଫାଦର ନିକୋ ସେମାନଙ୍କ ମରୁ ଜଣେ ।

ଆମେରିକାନ ମହିଳାଙ୍କ ଦାନୀ ସ୍ଵାମୀ

ବିଦେଶର ଲୋକମାନେ ଏମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ବେଶକିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିଲାଦ ଆମେରିକାର ଆବଧ୍ୟପୋଲିକିଷମାନେ ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗବେଷଣା କରିଛନ୍ତି । ଜଣେ ଆମେରିକାନ ମହିଳା ଆବଧ୍ୟପୋଲିକିଷ ଏଠି ଆସି କିଛିଦିନ ରହିଲାପରେ ଜଣେ ଦାନୀକୁ ବାହାହେଲେ । କାହିଁ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଆମେରିକା ଓ କାହିଁ ପୁଷ୍ପର ସୁଗର ବାଲିମ ଉପତ୍ୟକା । ତେଣୁ ଜଣେ ଦାନୀ ସ୍ଵାମୀକୁ ନେଇ ଘର କରିବା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ ଏକ ଅସାଧାରଣ ଅଭିଷ୍ଠତା ହୋଇଥିବା ଏ ଖବର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସବୁ ଖବରକାରଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ଜୟପୁରାର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଝଂରାଙ୍କୀ ଖବର କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଜୟପୁରାରେ ଥାଉ । ଭାରି ଜାହା ହେଉଥିଲା ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ବାଲିମ ଉପତ୍ୟକା କେବେ ଛାଡ଼ି ଜୟପୁରାବାଟେ ଚାଲିଗଲେ ଆମେ ଜାଣିପାରିଲୁ ନାହିଁ । ଫାଦରନିକୋ କହିଲେ ଯେ, ଏସବୁ ପ୍ରତାର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ତେବେକି, କାରଣ ସେ ମହିଳା ତାଙ୍କ ଦାନୀ ସ୍ଵାମୀକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆମେରିକା ଚାଲିଗଲେ । ଫାଦର ନିକୋ ପୁଣି କହିଲେ ଯେ ସେ ମହିଳା ମାଲେସିଆରେ ଗାୟକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କିଛି ମାସ ରହିଥିଲେ । ଦାନୀମାନଙ୍କ ପରି ତାଯକମାନେ ମ ପୁଷ୍ପର ସୁଗର ସତ୍ୟପରେ ଅଛନ୍ତି କହିଲେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହେବନାହିଁ । ସେ ଜଣେ ଗାୟକଙ୍କ ବାହା ହେଲେ ଓ ଗୋଟିଏ ବହି ଲେଖିଲେ । ସେ ବହିର ନାଁ ଆଉ ମ୍ୟାରେଡ଼ ଏ ତାଯକ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଜଣେ ଗାୟକଙ୍କ ବାହାହେଲି । ସେ କହି ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟତ

ମନ୍ଦିନାହଁ । ତାପକ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ଆମେରିକେ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବାହାଘର ବୋଧ ହୁଏ ଗୋଟିଏ ଖେଳ । ସେ ଯଦି ମାଲକାନଗିରି ଆସିଥାଏ । ନିଶ୍ଚୟ ସେଠିକାର ଜଣେ ବଞ୍ଚାକୁ ବାହା ହୋଇଥାଏ ଓ ବହି ଲେଖିଥାଏ ‘ଆଜ ମ୍ୟାରେହ୍ ଏ ବଞ୍ଚା ।’

ଥରେ ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ଡ୍ରାମେନାଙ୍କୁ କିଛି ଦୂରକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ାର ‘ମମି’ ରଖିଛନ୍ତି । ସେ ‘ମମି’ଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । କୌଣସି ପୁରୁଣା ଲୋକ ମରିଗଲେ ସେମାନେ ତା’ ଶବଦକୁ ଧୂଆଁ ଦେଇ ତା’ଦେହରେ ଘୁଷ୍ଟୁରି ଚର୍ବି ବୋଲି ଦିଅଛି । ଏହିପରି ବହୁତ ଥର ଧୂଆଁ ଦେଇ ଓ ଘୁଷ୍ଟୁରି ଚର୍ବି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଖରାରେ ରଖନ୍ତି । କିଛି ମାସ ପରେ ସେ ଦେହଟି ହୋଇଥାଏ ‘ମମି’ । ଏହାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସଙ୍ଗା ଉପରେ ରଖିଥାନ୍ତି । ସେ ଘରଟି ଅନ୍ତରିଆ ହୋଇଥାଏ ।

‘ମମି’ଙ୍କୁ ଦେଖିବାରି ଆସିବାବେଳେ ଜଣେ ଦାନୀ ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଫାଦର ନିକୋଳ ଜଣେ ସହକର୍ମୀ ଥିଲେ । ସେ ଦାନୀ ଲୋକଙ୍କ ବୟସ ହେବ ପ୍ରାୟ ୨୦ । ସେ ତିନ୍ତୁଙ୍କୁ ଦେଖି କହିଲେ ଯେ ସେ ତିନ୍ତୁଙ୍କୁ ବାହା ହେବାକୁ ଚାହଁଛି ଓ ମୁଁ ରାଜି ହେଲେ ସେ ମୋତେ ୧୦୦ଟା ଘୁଷ୍ଟୁରି ଦେବେ । ତିନ୍ତୁ କହିଲା ସେ ଥରେ ବାହା ହୋଇଛି । ଆଉଥରେ ତାଙ୍କୁ ବାହାହେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଫାଦର ନିକୋଳ ସହକର୍ମୀ ଥିଲେ ଇଣ୍ଡରପ୍ରେଟର । ସେ ଦାନୀ ଭାଷା ଜାଣିଥିଲେ । ଦାନୀ ଭାଷା ଗୋଟିଏ କଥୁଡ଼ ଭାଷା । ଏହାର କୌଣସି ଲିପି ନାହିଁ । ନିଉଗିରିର ଉକାରାମାରେ ଥବା ସମ୍ବର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟ ଅଫ୍ ଲିଙ୍ଗୁଇଷ୍ଟିକସ୍ ଦାନୀ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ‘ମରଫେଲକି’ ଛପାଇଛନ୍ତି । କଥୁଡ଼ ଭାଷାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲିପି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ହେଉଛି ସମର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟ ଅଫ୍ ଲଙ୍ଘଉଇସ୍ଟିକ୍‌ର କାମ । ଏମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ନାଗପୁରରେ ଥିଲା । କିଛି ବର୍ଣ୍ଣଧରି ଏମାନେ ବେଶ ଭଲ କାମ କଲେ । ଆମ ଗୁରୁଦା ବିଭାଗ ବୁଝିଲା ଖମାଙ୍କୁ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ରିପୋର୍ଟ ଦେଲା ଯେ, ଏମାନେ ଆମେରିକାର କୌଣସି ଗୁରୁଦା ସଂସ୍ଥା ତରପରୁ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଉଦ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରତରେ ରହିବାର ଅନୁମତି ଦେଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଏତୁ ଗଲେ ଆମେରିକା ଓ ସେତୁ ଉକାରାମା ଯାଇ ସେମାନଙ୍କର କାମ ଆରମ୍ଭକଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଛାପାଖାନା ଦେଖିବାରି । ଲେଟର ପ୍ରେସ୍ ଓ ଅଫ୍ସେର୍-ହୁଲ ଉପାୟରେ ଛାପାକାମ ଚାଲେ । ନିଉଗିନୀର ପିଲାମାନେ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇଲେ । ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ବିଶେଷତଃ ଛାପାଖାନା ଦେଖିବାକୁ ଉକାରାମା ଯାଇଥିଲୁ । ମୋ ଯିବା ଆସିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ପଣ୍ଡଭଲ ଦେଇଥିଲା ଓ ତିନ୍ତୁର ଖର୍ଚ୍ଚ ଆମେ ବହନ କରିଥିଲୁ ।

ଉକାରୁମାର ସମର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟ ଅଫ୍, ଲିଙ୍ଗୁଇଷ୍ଟିକସ୍ ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜୀ ଟ୍ରେମାସିକ ପତ୍ରିକା ବାହାର କରେ । ତା’ର ନାମ ହେଉଛି ‘ରିଡ୍’ । ପତ୍ରିକାଟିର ପୁଷ୍ଟାର

ସଂଖ୍ୟା ସମିତି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏଥରେ କଳ ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ‘ରିହ’ର ଜାତୁଆରୀ ୧୯୭୪ ସଂଖ୍ୟାରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରବନ୍ଧର ଶାର୍ଷକ ଥିଲା ‘ଜିଟିରାସି ଭନ୍ଦ ଜରିଯାନ ଜୟା’ ‘ପ୍ରବଲେମସ ଆଣ ପ୍ରସପେକସ’ । ‘ରିହ’ର ସଂପାଦନା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ ଆନ କେଟ୍ସ ଓ ଆରେଣ୍ଠ ଲଭି । ଏହାର ବାର୍ଷିକ ଦେୟ ଗା ଆମେରିକାନ ଭଲାର ।

ଆନୀ ନା ମୂର୍ଖ

କିଛି ବର୍ଷ ତଳେ ଚ୍ୟାଙ୍ଗମାର୍ଛିରେ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଆର୍ଜାତିକ ସେମିନାରରେ ମୋର ଆନ କେଟ୍ସ ଓ ଆରେଣ୍ଠ ନିର୍ଭିଂକ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ବାକକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଭାଣିଲି ଯେ ସମର ଉନ୍ନତିତ୍ୟର ଅପାଳୁ ଉନ୍ନତିକସ ବାଙ୍ଗକୁରେ ଗୋଟିଏ ଅପିସ ଖୋଲିଛନ୍ତି ।

ଉକାରୁମା ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଜାଗା । ସଂଧା ବେଳେ ଏଠି ତୁଳିବାକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ଦିନେ ସଂଧା ବେଳେ ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ତୁଳିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ତାଙ୍କ ଘରୁ ବାହାରିଆସି ଆମକୁ ନମସ୍କାର ଜଣାଇଲେ । ଆମେ ପ୍ରତିନମସ୍କାର ଜଣାଇଲୁ । ତା’ପରେ ସେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲିଲେ । କେତେ କଥା କହୁକହୁ କହିଲେ ଯେ ଆଉ ଅଛଦିନରେ ଯୀଶୁଖ୍ରୁଷ୍ଟି ଆସିବେ । ଯେଉଁମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀନ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବେ, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ଲୋକେ ଆପେ ଆପେ ମରିଯିବେ । ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ପ୍ରତି ନିଷା ଯେତିକି ବେଶି, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞତା ଓ ବିଦ୍ୟେଶଭାବ ସେତିକି ବେଶି । ଏଭଳି ଲୋକଙ୍କୁ କ’ଣ କୁହାଯିବ ? ଆନୀ ନା ମୂର୍ଖ ?

ସମର ଉନ୍ନତିତ୍ୟର ଅପାଳୁ ଉନ୍ନତିକସ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ଉକାରୁମାରେ ତାଙ୍କ ଗେଷ ହାଉସରେ ଥିଲୁ । କଥା ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଆମେ ସେଠି ସକାଳେ ପହଞ୍ଚିବୁ ଓ ଲଞ୍ଛ ଖାଇସାରି କିଛି ସମୟ ବିଶ୍ରାମ ନେବା ପରେ ଯିବୁ । ଉନ୍ନତିତ୍ୟର କେହି ଆସି ଆମକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବେ । ଗେଷ ହାଉସରେ ସେ ଭଦ୍ରମହିଳା ଆମପାଇଁ ପିସପାସ ଭଜିଆ ଭାତ ସାଙ୍ଗରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ରାନ୍ଧିଥିଲେ । ଆଉ କୌଣସି ଆଇମ୍ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଆମେ ସେଇଆକୁ ଲଞ୍ଛରେ ଖାଇଲୁ । ଭାରି ସୁଆଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ତିନ୍ତୁ ତ ଆଗରୁ କେବେ ସେ ମାଂସ ଖାଇନଥିଲା । ତେଣୁ ଉକାରୁମାରେ ପହଞ୍ଚି ମୁଁ ତିନ୍ତୁଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ଲଞ୍ଛରେ ଆମେ ଯାହା ଖାଇଲେ ସେଥିରେ ଗୋ-ମାଂସ ଥିଲା । ତିନ୍ତୁ କହିଲା ଆଜ୍ଞା, ଗୋ-ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଏତେ ସୁଆଦିଆ ? ମୋର ଠିକ୍ ଏହି ଅବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ୧୯୭୩ରେ

କେତେବେଳେ ରାଜନ୍ତର ଗୋଟିଏ ଷେସନ୍ଦରେ ମୁଁ ପ୍ରାକପର୍ଚର ଖାଇଥିଲି । ଖାଇବାକୁ ଭାରି ସୁଆଦିଆ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଗୋ-ମାସ ଥିଲା ॥

ଆମେ ଉକାରୁମାରୁ ଜୟପୁର ଫେରିଆସିଲା ବେଳେ ନା ଜଣିଆ ସେମା ଓ ହୀନ ଜଣିଆ ପଦର ଫେଲେସିପରେ ବସି ବେଶ ଅଛ ଅଳଟିଚିଉଦରେ ଉଡ଼ି ଆସିଲା ବେଳେ ଦେଖିଲୁ ଯେ ଛୋଟ ବଡ଼ ଦୀପମାନଙ୍କରେ ନଢ଼ିଆ ଗଛ ବହୁତ । ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ କାହିଁରେ କେତେ ନଢ଼ିଆ ଗଛ । ଏଠାକାର ଲୋକେ ନଢ଼ିଆ ଖାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଗଛର ଅନ୍ୟ ଅଂଶ ଯଥା-ବାଇଜା, ପଢର, ପିଞ୍ଜ ପ୍ରଭୃତିର ବ୍ୟବହାର ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ନଢ଼ିଆ ତେଳ ମଧ୍ୟ ମାରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଁ ତିନୁକୁ କହିଲି ଦେଖୁଛ, କେତେ ନଢ଼ିଆ ଗଛ ଅଥବା ଏହାର ପୂରା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉ ନାହିଁ । ଭାରତର ଜୟର ବୋର୍ଡକୁ କହିଲେ ତାଙ୍କ ଲୋକେ ଆସି ଏମାନଙ୍କୁ ଟ୍ରେନିଂ ଦିଅନ୍ତେ ।

ଜୟପୁର ଫେରିଆସି ମୁଁ ଜାକର୍ତ୍ତାରେ ଥିବା ଆମ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଏନ.ବି. ମୋନବଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଚିଠି ଲେଖିଲି ଓ ତାଙ୍କଠାରୁ ଜବାବ ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲି । ତା'ର ଅଛଦିନ ପରେ ଆମେ ଭାରତ ଫେରି ଆସିଲୁ । ସେ ବିଷୟରେ କ'ଣ ହେଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଜୟର ବୋର୍ଡର ହେଡ୍ ଅଫିସ କେରଳରେ । ନଢ଼ିଆ ଗଛର ପୂରା ପାଇଦା ଉଠାନ୍ତି ବୋର୍ଡର କୁଶଳୀ କାରିଗରମାନେ । ନାନା ରକମର ଖେଳନା, ମୁଖା, ପାପୋଛ ଆଦି ଜିନିଷ ତିଆରି କରନ୍ତି ଏମାନେ । ଭାରତରେ ଯେକୌଣସି ଶିଷ୍ଟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ଏ ସବୁ ଜିନିଷ କିଣିବାକୁ ମିଳେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଏତେ ନଢ଼ିଆ ଗଛ, କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ଜିନିଷ ଓଡ଼ିଶାରେ ତିଆରି ହୁଏ ନାହିଁ । ନଢ଼ିଆ ରସ ସାଜରେ ବରଗୁଡ଼ି ଛୁଇଁ ମିଶାଇ ତିନୁ ଗୋଟିଏ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆନ ଡିସ୍ଟର୍ ରାନ୍ଧେ । ଏହାର ନାମ ସାତାଙ୍ଗ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଘରେ ଏହା ରନ୍ଧାହୁଏ । ଅମ୍ବାଦର ଏ ଡିସ୍ଟର୍ ଭାରି ପ୍ରିୟ । ନଢ଼ିଆ ରସ ସାଜରେ ଛୋଟ ତୁଳୁଡ଼ି ଓ କୁକୁଦା ମାସ ଦିଆୟାଇ ମଧ୍ୟ ସାତାଙ୍ଗ ରନ୍ଧାଯାଏ । ଏ ଡିସ୍ଟର୍ ମୋର ଭାରି ପ୍ରିୟ । ପାପା ନଢ଼ିଆ ଖାଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଇଥିଲା । ଏ ସବୁ ଡିସ୍ଟର୍ ମଧ୍ୟ ତା'ର ଭାରି ପ୍ରିୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ପାପା ଚାଲିଗଲା ପରେ ତିନୁ ନଢ଼ିଆ, ନଢ଼ିଆପୁର ଥିବା ପିଠା, ନଢ଼ିଆ କୋରା ପଢ଼ିଥିବା ତରକାରି ବା ତାଲଣା ଓ ନଢ଼ିଆ ରସରେ ରନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ସବୁ ଜିନିଷ ଖାଇବା ଛାଡ଼ିଦେଲା ।

ବୁଦ୍ଧର ଆୟାମ

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆନ ଡିସ୍ଟର୍ ହେଉଛି ବୁଦ୍ଧର ଆୟାମ । ବାହାଶା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ବୁଦ୍ଧରମାନେ ହେଉଛି ପୋରିଛି ବା ଖରି ଏବଂ ଆୟାମ ମାନେ ହେଉଛି

କୁକୁଡ଼ା । କୁକୁର ଆୟାମ ଖାଇବାକୁ ଭାରି ସୁଆଦିଆ ଓ ଏହାକୁ ଅଛ ସମୟରେ ରହିଯାଇ ପାରିବ । ପ୍ରଥମେ କେତେଣେ ଛୋଟ ଛୋଟ କୁକୁଡ଼ା ମାଂସକୁ ପାଣିରେ ସିଂହାଲ ତା' ପାଣିକୁ ସବୁ ହିସାବରେ ଅଳଗା କରି ରଖିବାକୁ ହେବ । ତା'ପରେ ସବୁ ଅବୁଆ ଚାଉଙ୍କ, ଗାତର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପନିପରିବାକୁ ସେ ଛୋଟ ଛୋଟ କୁକୁଡ଼ା ମାଂସର ସବୁ ପାଣିରେ ପକାଇ ରାନ୍ଧିବାକୁ ହେବ । ଅଛ ସମୟ ପରେ କୁକୁର ଆୟାମ ରେଢ଼ି । ଏହାକୁ ଖାଇବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ସାଇଦ୍ଧତିସ୍ତ ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଅନେକ ଥର ଶନିବାର ରବିବାରରେ ତିନ୍ତୁ କୁକୁର ଆୟାମ ରାତ୍ରେ ଓ ଆମେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ବେସ-ଛିବୁ ଯାଉ । ପହଞ୍ଚି ପହଞ୍ଚି କ୍ଲାଉ ହୋଇଗଲେ କୁକୁର ଆୟାମ ଖାଇ ଉପରବେଳା ଆକାଶାଗୁରା ଫେରୁ ।

ଉଜାରୁମାରୁ ଫେରିଆସି ମୁଁ ପଞ୍ଚରଇକୁ ଗୋଟିଏ ରିପୋର୍ଟ ଦେଲି । ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀନ ମୋ ରିପୋର୍ଟ ପଢ଼ି ଖୁସି ହେଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ଏ ରିପୋର୍ଟର ଗୋଟିଏ କପି ସେ ଆମ ପ୍ୟାରିସ ହେତୁ ଅପିସକ୍ରୁ ପଠାଇବେ ।

ଇଉନେସ୍କୋର ସର୍ଵସିନ୍ୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଷାଷ୍ଟ ମେମର ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଛୁଟି ପାଆନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ହୋମ ଲିଭ୍, ଯାହାକୁ ନେଇ ନିଜ ଦେଶକୁ ଯାଇହେବ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ହେଲା ରେଷାଆୟ ରିକ୍ୟୁପରେସନ୍ ଲିଭ୍, ଯାହାକୁ ନେଇ ଜଣେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଲ୍ଲାନ୍କୁ ଯାଇପାରିବ । ଏଥପାଇଁ ଷାଷ୍ଟ ମେମର ଓ ତା' ପରିବାର ସହ ଯାଇପାରିବେ । ତେଣୁ ଯଦି ଯୁନେସ୍କୋରେ ଯୋଗ ଦେବାର ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ଜଣେ ହୋମ ଲିଭ୍ରେ ଯାଇ ତା'ପର ବର୍ଷ ସେ ରେଷ ଆଷ ରିକ୍ୟୁପରେସନ୍ ଲିଭ୍ରେ ଯାଇପାରିବ । ହୋମ ଲିଭ୍ରେ ଗଲାବେଳେ ବ୍ୟାକକ ଓ ସିଙ୍ଗାପୁର ବାଟରେ ପଡ଼େ ବୋଲି ଆମେ ରେଷ ଆଷ ରିକ୍ୟୁପରେସନ୍ ଲିଭ୍ରେ ଅନ୍ତ୍ରେଲିଆ ଯାଇଥିଲୁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ମଜାକଥା ହେଉଛି ଯେ, ଛୁଟି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଛୁଟି ଅର୍ଣ୍ଣ କରିପାରେ । ବର୍ଷକୁ ଛୁଟି ହେଉଛି ୩୦ ଦିନ । ଅର୍ଥାତ୍ ମାସକୁ ଅତେଇ ଦିନ । ଜଣେ ଦଶଦିନ ଛୁଟି ନେଲେ ସେ ଛୁଟି ମଧ୍ୟରେ ଅତେଇଦିନର ତିନିଭାଗ ଛୁଟି ଅର୍ଣ୍ଣ କରିବ । ଏଭଳି ନିୟମ ଆମ ଦେଶରେ ନାହିଁ ।

ଇଉନେସ୍କୋ ଷାଷ୍ଟ ମେମରମାନଙ୍କୁ ଇଉ.ଏନ. ପାସପୋର୍ଟ ମିଳେ । ଏହାକୁ ଲାଗ୍ବେପାସେ କହନ୍ତି । ଲାଗ୍ବେପାସେ ଗୋଟିଏ । ପ୍ରେଷ ଶବ୍ଦ । ଏହାର ରଙ୍ଗ ଲାଗ୍ବେର ରୁଦ୍ଧ । ତିରାଟିରେ ଗଲାବେଳେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ସାଙ୍ଗରେ ଆମ ଇଣ୍ଡିଆନ୍

ପାସପୋର୍ଟ ଥିବା ଉଚିତ । କେତେକ ସମୟରେ ଦରକାର ହୁଏ । ଥରେ ଜେନେତା ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ମୁଁ ସହରକୁ ଯିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ମୋ ଇଉ.ଏନ. ଲାସ୍ବେପାସେ ଦେଖାଇଥିଲି । ଇମିଗ୍ରେସନ୍ ଅଫିସର କହିଲେ, ଏ ଦେଶରେ ଲାସ୍ବେପାସେ କାମରେ ଲାଗେ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ଜେନେତାରେ ଇଉ.ଏନ.ର ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ଅଫିସ ଅଛି, ମୁଁ ହସିଲି ଓ ମୋ ଇଣ୍ଡିଆର ପାସପୋର୍ଟକୁ ଦେଖାଇ ବାହାରକୁ ଗଲି । ଜେନେତା ଭାରି ସୁନ୍ଦର ସହର । ସବୁଠି ଫୁଲ ବଗିଚା । ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ସନ୍ ଡାଏଲ ଅଛି । ଯାହାର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଅଂଶ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ଫୁଲରେ ଡିଆରି । ସୁଇଚ ଗଲାବେଳେ ମୁଁ ନିୟମ ଜାଣିଥିବାରୁ ମୋ ଇଣ୍ଡିଆର ପାସପୋର୍ଟ ଦେଖାଇ ସହରକୁ ଗଲି । ସୁଇଚରେ ରବର୍ ଘର । ରବର୍ ଇବନ ଥେର ଓଡ଼ିଶାର ମାକ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁତ ଦିନ କାମ କରିଥିଲା ଓ ବାପି ଓମାନଙ୍କର ଅତିପ୍ରିୟ ଥିଲା ତାଙ୍କୁ ଓ ତା'ବାପା ମାଆଙ୍କୁ ଦେଖାଇବାକୁ ମୁଁ ତା ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି । ତୁଳ ଦିନ ରହିଲି । ଯିଏ ସ୍ଵିଜରଲାଣ୍ଡ ଯାଆନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ କୁକୋ କୁକୁ ଆଣନ୍ତି । ଏହା ଖଇରିଆ ରଙ୍ଗର କାଠରେ ଡିଆରି । ଏହାର ପେଣ୍ଟଲମ୍ ଏ ପାଖ ସେପାଖ ଯାଉଥାଏ । ପ୍ରତି ଘଣ୍ଟାରେ ଗୋଟିଏ କାଠ ଚଢେଇ ଘଣ୍ଟାର ଝରକା ବାହାରକୁ ଆସି କୋଇଲି ପରି ରାବି ପୁଣି ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଏ । କୌଣସି ଅସୁବିଧାରୁ ମୁଁ ସେଠି କୁକୋ କୁକୁ କିଣି ପାରିନଥିଲି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ କିଣିପାରି ନାହିଁ । ଅଥବା ପୃଥବୀର ବହୁ ଦେଶ ଘୂରି ଆସିଲି ।

ହାତୀ କିଇବୀରେ ଲକ୍ଷେ, ମଲେ ବି ଲକ୍ଷେ

ଇଉ.ଏନ. ଲାସ୍ବେପାସେ ନିଜ ଦେଶରେ କାମରେ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଜଣାଇ ଦିଏ ଯେ ଏହାର ହୋଲଡ଼ର ଇଉ.ଏନ.ର ଜଣେ ଷାଘ୍ର ମେମର । କଥା ଅଛି ହାତୀ ଜିରଥିଲେ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଓ ହାତୀ ମଲେ ବି ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା । ସେହିପରି ଲାସ୍ବେପାସେ ଏହାର ସମୟ ପୂରିଗଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା କାମରେ ଲାଗେ । ମୁଁ ଲାସ୍ବେପାସେ ବିଷୟରେ କହେ ବୋଲି ମୋ ଶଶ୍ଵରଘର ଲୋକେ, ବିଶେଷତଃ ମୋ ଶଳା ଭାଉଙ୍କ ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍ଵମିତ୍ରା ଚୌଧୁରୀ ମୋତେ ଥଙ୍ଗା କରନ୍ତି । ସେ ଥଙ୍ଗା କଳାବେଳେ ବାପି ଖାଲି ମୁରକି ମୁରକି ହସ୍ତଥାନ୍ତି । ହୁମାନଙ୍କର ଏସବୁ କଥାରେ କିଛି ଆଗ୍ରହ ନଥାଏ । ଆଛା ଶୁନ, କହି କଥାର ମୋଡ଼ ବଦଳାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ଲାସ୍ବେପାସେର ସମୟ ପୂରିଗଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା କିପରି କାମରେ ଲାଗେ ସେ କଥା କହିଛି । ୧୯୭୦ରେ ମୁଁ ତାଙ୍ଗାନିଆ ଯାଇଥିଲି ଗୋଟିଏ ଆର୍ଜାତିକ କନ୍ପରେନ୍‌ରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ । କନ୍ପରେନ୍ ତାଙ୍ଗାନିଆର ରାଜଧାନୀ ତାର-ଏସ୍- ସାଲାମରେ

ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଆମ ଗାଁ କେଶୋକରେ ଥାଏ । ମୁଁ ଛୁବନେଶ୍ଵରରୁ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ହୋଇ ବିଷେ ଚାଲିଗଲି ବିମାନ ଯୋଗେ । ବିଷେରେ ରାତିଟା ରହିଲି ଓ ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ଏଯାରଇଣ୍ଡିଆ ଫ୍ଲାଇଟରେ ମୋର ନାଇରୋବି ଯିବା କଥା । ସେତୁ ପୁଣି ଉଷ୍ଣ ଅଣ୍ଟିକାନ୍ ଏଯାରଫ୍ଲେଇରେ ଯିବି । ଡାର-ଏସ-ସାଲାମ୍ । ତେଣୁ ବିଷେ ବିମାନବନ୍ଦରରେ ଫ୍ଲାଇଟିବାର ଗାୟତ୍ରୀ ଆଗରୁ ପହଞ୍ଚି ଗଲି । କଷମସ କଣ୍ଠୋଲରେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ନେଉଥିବା କ୍ୟାମେରା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଏକ୍ବପୋର୍ଟ୍ ସାର୍ଟିପିକେଟ୍ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲି । କଷମସ ଅଫିସର ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ଏ କ୍ୟାମେରା ମୁଁ ଦେଶକୁ କିପରି ଆଣିଲି ସେ କଥା ଆଗେ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ହେବ । କଷମସ ଅଫିସର ବସିଥାଏଇ ଓ ତାଙ୍କ ସାମନାରେ ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କର ଏ ଅଭ୍ୟୁତ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ କହିଲି ଯେ ସେତ ବହୁତ ପୁରୁଣା କଥା, ତଥାପି ମୁଁ ପ୍ରମାଣ ଦେଉଛି । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମୁଁଲାସ୍ବେପାସେ ପକେଟରୁ ବାହାର କରି ଯେଉଁ ପୁଷ୍ଟାରେ ଏ କ୍ୟାମେରା ବିଷୟରେ ଏଣ୍ଟିଥିଲା ସେ ପୁଷ୍ଟା ବାହାରକରି କଷମସ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲି । ହୋଇ ତାଙ୍କର ଚେହେରା ବଦଳିଗଲା । ସେ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଓ ମୋତେ ବସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ମୋତେ ଠିଆ କରାଇ ଜବାବ ସୁଆର କରୁଥିଲେ । ଏବେ ଲସ୍ବେପାସେ ଦେଖି ତାଙ୍କର ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ କାହିଁକି ହେଲା ? ସେ ନରମା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଜଣେ ପୂର୍ବତନ ଇଇ.ଏବ ଅଫିସର । ତେଣୁ ସେ ମୋତେ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ବାନ୍ଦ ଦେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଜଣେ ବୋନାପାଇଦ୍ର ପାସେଞ୍ଚର । ତେଣୁ ସେ ମୋ ପ୍ରତି ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିନାହାନ୍ତି । ମୋର ତେରି ହେଉଛି, ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବି ଆପଣ ଏକ୍ବପୋର୍ଟ୍ ସାର୍ଟିପିକେଟ୍ ନଦେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେ ସାର୍ଟିପିକେଟ ଦେଲେ । ଆମର ସବୁ କଥୋପକଥନ ଶୁଣି ତାଙ୍କର ଉପରିସ ଅଫିସର ବୋଧକୁ ସୁପରିଷେଣ୍ଟ ଅଥ କଷମସ, ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ସେ କଷମ୍ବ ଜନ୍ମିପେକଟରଙ୍କ ଲାଗି କ୍ୟମା ମାଗିଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧିଶୁନ୍ନଙ୍କ କଲେ । ତାପରେ ମୁଁ ଏମିରେସନ କଣ୍ଠୋଲକୁ ଯାଇ ଫ୍ଲେଟିଂ ହଲକୁ ଚାଲିଗଲି । ତେଣୁ ସମୟ ପୁରିଯାଇଥିବା ଇଇ.ଏନ. ଲାସ୍ବେପାସେର ମଧ୍ୟ ମହିନ୍ଦୁ ରହିଛି । ସେଇଥିଲାଗି ଲାସ୍ବେପାସେକୁ ଗୋଟିଏ ହାତୀ ସାଙ୍ଗରେ ତୁଳନା କରି ଲେଖିଥିଲି, ହାତୀ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ମଳେ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ।

ଇନ୍ଦ୍ରନେସ୍ବୋ ସର୍ବସ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁକମାମୂଳକ ଛୁଟି ଦିଆଯାଏ । ଭାରତ କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ନିୟମ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଛୁଟିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ୧୯୭୭ରେ ଆମେ ଉପପୁରରେ ଥିବାବେଳେ ମୁଁ

କୁବନେଶ୍ୱର ଥିବା ମୋ ବଢ଼ିବାପା ପୁଅ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରୁ ଗୋଟିଏ କେବଳ ପାଇଛି ଯେ ବୋଉ ଦେହ ଅତିଶ୍ୟ ଖରାପ । ସେ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ତେଣୁ ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଯେପରି ଘରେ ପହଞ୍ଚେ । କାହିଁ ଜୟପୁର, କାହିଁ କେଶୋକ । ସାତ ସମୁଦ୍ର ତେର ନର ପାର ହୋଇ ଛୋଟ ବଡ଼ ବିମାନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉଙ୍ଗା ଓ ବଜଦ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମିଷ୍ଟରେ ଗ୍ରୀନଙ୍କୁ କହିଲି ଓ ସେ ମୋତେ ଜାକର୍ରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡିଉଟିରେ ପଠାଇଲେ । ମୁଁ ଜୟପୁରରୁ ବ୍ୟାକରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲି । ମାର୍ପାତି କୁସନପରା ଏଯାରାଇନ୍ଦରେ ବସି ଓ ସେତୁ ଗରୁଡ଼ ଏଯାରାଇସ୍କରେ ମୋର ଜାକର୍ରା ଯିବା କଥା । ଶୁଣିଲି ଯେ ଚାରିଦିନ ପାଇଁ ଜାର୍ରାକୁ କୌଣସି ଫ୍ଲାଇଟ୍ ନାହିଁ । କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ । ୪ ଦିନ ବ୍ୟାକରେ ସୋଇ ଅନ୍ଧାରିଆ ହୋଇଲେ ନେଗାରାରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୋ ଏକଜାକ୍ କ୍ୟାମେରା ଥିଲା ମୋର ଏକମାତ୍ର ସଙ୍ଗୀ । ସମୁଦ୍ର କୂଳର ଓ ଦେଉର ବହୁତ ପଟେ ଉଠାଇଲି । ୪ ଦିନ ପରେ ଫ୍ଲାଇଟ୍ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ପ୍ରଥମ ଫ୍ଲାଇଟ୍ରେ ଇଉ.ଏନ. ପ୍ରାୟରଟିରେ ମୁଁ ଜାକର୍ରା ପହଞ୍ଚିଗଲି । ଜାକର୍ରାରେ ପହଞ୍ଚି ଭାଇଙ୍କୁ କେବଳ କଲି ବୋଉର ଅବସା ଜଣାଇବାକୁ । ସେ ଜବାବ ଦେଲେ ଯେ ବୋଉର ଅବସା ପୂର୍ବପରି ରହିଛି । ମୁଁ ଯେପରି ଅତି ଶୀଘ୍ର ଆସେ ।

ବୋଉ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା

ଜାକର୍ରାରେ ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆର ଷ୍ଟେସନ୍ ମ୍ୟାନେଜର ଆସି ଟିପିନିସ୍ ମୋତେ ଇଉ.ଏନ.ଡି.ପିର ଦୀନଦୟାଳନ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ବହୁତ କଷରେ ଜାକର୍ରାରୁ କ୍ୟାଲାମ୍ପୁର ପାଇଁ କାଥେ ଗାରିପିକରେ ଗୋଟିଏ ଟିକେଟ ମିକିଗଲା କଲିକତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚି କୁବନେଶ୍ୱର ଫ୍ଲାଇଟ୍ରେ ଟିକେଟ କରି କୁବନେଶ୍ୱର ପହଞ୍ଚି ଗୋଟିଏ ଟାକିକରି ତାରପୁର ଆସିଗଲି ଓ ସେତୁ ଗାଁକୁ ଚାଲିଚାଲି ଆସିଲି । ଶୀତ ଚାଲିଯାଇଥାଏ । ଫେବୃଆରୀ ମାସ ପରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ ତ ବୋଉ ଗତ ଦିନ ଧରି କୋମାରେ ଅଛି । ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ରୁକୋଇ ଇଂଜେକସନ୍ ଦିଆ ହେଲାପରେ ସେ ଆଖି ଖୋଲି ମୋତେ ଅନାଈଁ ବାପ ବୋଲି ତାକିଲା ଓ ତାପରେ ପୁଣି କୋମାକୁ ଚାଲିଗଲା । ସେହିଦିନ ରାତିରେ ତା'ର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ିଗଲା । ସେ ଯେପରି ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା ।

ମୋ ସାନଭାଇ ଶଶୀ କ୍ରିୟା ଧରିଲା । ମୁଁ ସଂସାର ପରେ ଉପରଦେଳା କଲିକତା ଆସି କଲିକତାରୁ ବ୍ୟାକର୍, ସିଙ୍ଗାପୁର, ଜାକର୍ରାଦେଇ ଜୟପୁରାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି । ତାପର ଦିନ ଇଉନେସ୍କୋର ପର୍ସନେର ଅଫିସର ମିସେସ୍ ଡିରିନୋଭଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଟିଏ

ଗେଲେବସ ପଠାଇଲି । ସେଥରେ ଲେଖନ୍ତିଲି ଯେ ମୁଁ ବୋଉକୁ ତା ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିଲି । ସେ ଚାଲିଗଲା । ତେଣୁ ଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ଗାଁ ଓ ଗାଁରୁ ଜାକର୍ତ୍ତା ଯିବାରେ ଯେଉଁ କେତେଦିନ ରହିଛି, ସେଇ କେତେଦିନ ମୋର ବାର୍ଷିକ ଛୁଟି ହିସାବରେ ଗ୍ରାଣ୍ଡ କରାଯାଉ । ୨୪ ଘଣ୍ଟା ପରେ ମିସେସ ଡିଭିନୋହ ଉଭରରେ ଜଣାଇଲେ ଯେ ଆସିଥାଏ ଡିରେକ୍ଟର-ଜେନେରାଇ ବାରୋଫିର (ବୁଷର) ମତ ଦେଲେ ଯେ ଯାହାହେଉ ମୁଁ ମୋ ବୋଉର ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ତା' ପାଖରେ ଥିଲି । ତେଣୁ ସେ କେତେଦିନ ମୋତେ ଅନୁକଳାମୂଳକ ଛୁଟି ଦିଆଗଲା । ଏ ଛୁଟି ବାର୍ଷିକ ଛୁଟିରୁ କଟିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଇରୋଧରଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଲି । ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ଇରନେସ୍ବୋ ପ୍ରତି ଚିରକୃତଙ୍କ । ଇଉ.ଏନ.ର ଅନ୍ୟ ଏକେନ୍ଦସିରେ ମଧ୍ୟ ଏଇକି ଛୁଟିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ ।

ପାପୁଆ ନିଉଗିନୀର ଉକାରୁମା କଥା ଲେଖୁ ଲେଖୁ କେତେକଥା ଲେଖାଇଣି । ଉକାରୁମାରୁ ଫେରି ଜୟପୁରାରେ କିଛିଦିନ କୁପ୍ପଚାପ୍ ହୋଇ ରହିଲା । ଡିକୁ ତା'ର ଅଭିଜ୍ଞତା ବର୍ଣ୍ଣନାକରି ବାପି-କୁମାରୁ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲା । ବେବୀ, ଝୁକୁ ଓ ପାପାକୁ ଉକାରୁମା ଗପ୍ତ ବିଷୟରେ କହିବା ମଧ୍ୟ ଆମର କାମ ଥିଲା । ସେମାନେ ଉଇବ ଏଣ୍ଟରେ ଘରକୁ ଆସୁଥିଲେ ଓ ରବିବାର ସଂଧାରେ ଆମେ ତାକୁ ସ୍ଵାକ୍ଷର ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସହ ପରିଚୟ ହେଉଥିଲା ଓ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ ହୋଇ ବନ୍ଧୁତା ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ବେବୀକୁ ତାଙ୍କ ସ୍ଵାକ୍ଷର ସେଇକୁ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । କାରଣ ସେ କେତେକଣ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଇଂରାଜୀ ବନାନରେ ଭୁଲ ଦେଖିଲେ ତାକୁ ଠିକ୍ କରି ଦେଉଥିଲା । ବେବୀର ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ବେଶ ଦଖଲ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ତା' ସ୍ବାମୀ ରାଜାର ଇଂରାଜୀ ଲେଖାରେ ଭୁଲ ଦେଖିଲେ, ସେଥରେ ଲାଇ ଫେନ୍‌ସିଲ ଚଳାଇବାକୁ ସେ ପଛାଏ ନାହିଁ ।

ଝୁକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରୋକେକ୍ ମିକିଥିଲା କଲମିଆର ମାୟା ଇଣ୍ଡିଆନମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏକ ସାରଗର୍ଭକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବା ପାଇଁ । ସେ ତାଙ୍କ ଜାଇବ୍ରେରୀରୁ ବହୁତ ବହିପ୍ରତ୍ଯେ ଓ ମାଗାଜିନ୍ ଆଣି, ତାକୁ ପଢ଼ି ନୋଟ୍ ରଖିଲା । ମୋ ପାଖକୁ ଆସୁଥିବା ନେସନାକୁ ଜିଓଗ୍ରାଫିକ ମାଗାଜିନରେ ମାୟା ଇଣ୍ଡିଆନମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ବାହାରୁଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧ ସବୁ ପଢ଼ି ତା' ଦେହରୁ ମଧ୍ୟ ନୋଟ୍ ରଖିଲା । ପରେ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କଲା । ତା'ର ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଅତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ହୋଇଥିଲା । ଏମ.ପି.ଇ. ଥେସିସଟାରୁ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ କୁହେଁ ।

ପାପାଟା ଭାରି ସଫ୍ଟ ଥିଲା । ତା' ବୟସର ପିଲାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବେଶ ବନ୍ଧୁତା କରି ପାରୁଥିଲା । ଆମ ଗାଁ ଛାଡ଼ିବା ବେଳେ ବୋଇ ତାକୁ କହିଥିଲା ଗୋ-ମାଁସ

ନଖାଇବାକୁ । ଏଣେ ତାଙ୍କ ସ୍ତୁଲ ମେସରେ ଆଠକାଳି ବାରମାସ ସବୁଦିନ ଗୋ-ମାଂସ । ସେ ଖାଇବା ବେଳେ ଗୋ-ମାଂସ ଦେଖି ଖାଲି କାହୁଥିଲା । ଗୋ-ମାଂସ ତାଙ୍କ ମେସରେ ଗୋଟିଏ ମେନ୍ ଆଇଟମ୍ ଥିଲା । ସେ ସବୁ ଦିନ କମ୍ କମ୍ ଖାଉଥିବାରୁ ଦୂର୍ବଳ ହୋଇଗଲା । ବେଳୀ, ଶୁଭ୍ର ଯେତିକି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଆମେ ସେତିକି ଚିତ୍ତିତ ହୋଇପଡ଼ିଛୁ । ତିନ୍ତୁ ତାକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବୁଝାଇଲି । ତା'ର ଭାରତୀୟ ସାଙ୍ଗମାନେ ବହୁତ ବୁଝାଇବାରୁ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋ-ମାଂସ ଖାଇବା ଆରମ୍ଭ କଲା । ତା'ର ଦେହ ମଧ୍ୟ ଭଲ ରହିଲା । ଅଜଳ ପ୍ରାକ୍ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଣ୍ଟି ଡେଲମା ତାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।

ଶୁଭ୍ର ଭାରି କ୍ରିୟାତ୍ମକ ଥିଲା । ନାନାରକମ ଆତ୍ମସାତ୍ତ୍ଵ ଜିନିଷ, ପ୍ର୍ୟାକି କେସବୁ ପିଷ୍ଟବୋର୍ଡ ଉତ୍ସାହ ସଂଗ୍ରହ କରି ତା' ବୁମରେ ରଖେ । ତା' ବୁମର୍ଜୁ କାହାକୁ ପୁରାଇ ଦିଏ ନାହିଁ । ସେଇସବୁ ଜିନିଷରୁ କେତେ ରକମର ଦେଖିଲାଭକିଆ ଜିନିଷ ସବୁ ତିଆରି କରି ଆମମାନଙ୍କୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱର୍ୟ କରିଦିଏ ।

ଫଣ୍ଡରି ପ୍ରୋକେକ୍ଟରେ ଜଣେ ଥିଲେ ଆୟଲ୍ୟାଷ୍ଟରୁ । ତାଙ୍କ ନାଁ ହେଉଛି କାଳହାଗାନ୍ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ଉତ୍ସାହିତ ଆୟିଷ୍ଟାଷ୍ଟ ଥିଲା । ସେ ଓ ତାଙ୍କ ଆୟିଷ୍ଟାଷ୍ଟ ଲାଲ ଜିପ୍ରରେ ବସି ଆକାଶପୁରାରେ ଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ଥରେ ଲେଖାଏ ମୁହିଁମାରି ପଚାରିଦେଇ ଯିବେ ଯଦି କାହାଦ୍ୱାରେ କିଛି ଡିଫେକ୍ଟ ଥାଏ । ତାହାହେଲେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେ ମରାମତି କରିଦେବେ । ତାଙ୍କ ଜିପ୍ ଗୋଟିଏ ମୋବାଇଲ ଡ୍ରାର୍କସପ । ସେଥିରେ ସବୁଥାଏ । କାଳହାଗନଙ୍କୁ ଚାବି ତିଆରି କରି ଆସେ । ନେକ୍କାଏଁ ଚାବି ଧରି ବୁଲୁଥିବ । କାହାର ଚାବି ହଜିଥିଲେ ସେ ପଦର ମିନିଟ୍‌ରେ ଚାବି କରିଦେବ । ମୁଁ ପିଲାଦିନେ ଚାବି ତିଆର କରୁଥିଲି । ମୋର ଗୋଟିଏ ଉହା ଥିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ବୁମୁଚା ଥିଲା । ଯେତେ ନିଭରର ତାଲା ହୋଇଥିବ ସେତେଟା ପାହାତ ଚାବିରେ କରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ସରକ ମୋର ଥିଲା ବାସନ କୁସନରେ ନାଁ ଲେଖିବା । ଏଥିଲାଗି ମୋର ଗୋଟିଏ ଛେଣିଥିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ହାତୁଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଥିଲା । କାଳହାଗାନ୍ ଗୋଟିଏ ଅଳ-ଇନ୍-ଡ୍ରାନ ଲୋକ । ତା'ର ଡିମାଣ୍ଡ ଆକାଶପୁରାରେ ବହୁତ ବେଶୀ ।

ବୁଢ଼ୀଘରଣୀ ବାଥ୍ରା

ବେଳଜିୟମରୁ ଆୟଥିଲେ ଜର୍ଜ୍ ଭାଣ୍ଡେପୁଟ । ଜର୍ଜ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଇଜିପ୍ତର । ରଙ୍ଗ ଟିକିଏ ମଇଳା, କିନ୍ତୁ ଜଣେ ସୁନ୍ଦରୀ ମହିଳା । ଆଖି ଦୂଇଟା ସୌଦର୍ୟର ଅଭାସ । ସେ ଭଲ ରଂରାଜୀ କହିପାରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ନାଁ କାଥୁଆ ଭାଣ୍ଡେପୁଟ । ବୁଢ଼ୀଘରଣୀ ଭକିଆ ।

କେତେ କଥା କହିବ ଓ ପାର୍ଟିରେ ବାପାର ବିଅର ଶ୍ଲାସରୁ ବିଅର ପିଇଯିବ । ଜର୍ଜ ଭାରି ବେଳିଆ ଜଣେ । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆକୁ ମହିଳା ଫଣ୍ଡରି ପାଇଁ ‘ପ୍ରୋକେକ୍ଟଟାଇଲ’ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସାଇକ୍ଲୋଷାଇଲ ପତ୍ରିକା ବାହାର କରୁଥିଲେ । ଏଥୁଳାଗି ତାଙ୍କୁ ଘର ଘର ବୁଲି ଲେଖା ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ଦିନେ ସଂଧ୍ୟାରେ ଜର୍ଜ ଘରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଜର୍ଜ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଵାଗତ କଲେ । ଜର୍ଜ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଡ୍ରାଇନ ବୋତଳ ଆଣିଲା । ସବୁ ଭଲ ଡ୍ରାଇନ ବୋତଳର ଲେବୁରେ ଲେଖାଥାଏ ଉ.ଏସ.ଓ.ପି, ଅର୍ଥାତ୍ ଭେରି ସୁପିରିଅର ଓଳ୍ପ ପ୍ରଦକ୍ତ । ସେ ଡ୍ରାଇନ ବୋତଳର ଲେବୁରେ ମଧ୍ୟ ଏଇଆ ଲେଖାଥିଲା । ବେଳିଆ ଜଲ ବୋତଳର ଲେବୁରେ ଲେଖାଥିବା ‘ପି’କୁ ‘ବି’ କରିଦେଲେ ତାଙ୍କ ବଲ୍ ପେନ ସାହାଯ୍ୟରେ । ସେ ମହିଳା ଯେତେବେଳେ ପଚାରିଲେ ଜର୍ଜ ଏ.ଉ.ଏସ.ଓ.ବି.ର ଅର୍ଥ କ’ଣ ? ଏହା କ’ଣ ଗୋଟିଏ ଅଳଗା ଧରଣର ଡ୍ରାଇନ ? ଜର୍ଜ କହିଲେ ନା, ନା, ତା’ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ‘ଏ ଭେରି ସୁପିରିଅର ଓଳଡ଼ ବିର’ । ଏହା ଶୁଣି ସେ ମହିଳା ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଜର୍ଜଙ୍କ ସ୍ଵୀ ଜର୍ଜଙ୍କୁ କାନ ମୋଡ଼ି କହିଲେ ତମେ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା ମାଗ । ତା’ପରେ ଜର୍ଜ ସେ ମହିଳାଙ୍କ ଶ୍ଲାସରେ ଡ୍ରାଇନ ତାଳି ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ତୁମାଦେଇ ସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିଦେଲେ । ଏକଥା ଆମଙ୍କୁ ସେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆକୁ ମହିଳା ନିଜେ କହିଥିଲେ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଜର୍ଜଙ୍କୁ ପଚାରେ ସେ କହିଲେ ଯେ, ‘ବି’ ଅକ୍ଷରଟି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରମୁଚ୍ୟ । ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀବଙ୍କ କାନଙ୍କୁ କଥାଗଲା ଓ ସେ ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରଚାର କରିଦେଲେ ।

ଏ ଦୁନିଆଁରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତି, ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ, ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାଭାଷୀ ମଣିଷମାନେ ରହି ଦୁନିଆଁଟାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦର କରିଛନ୍ତି । ସେହିପରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଏ ଦୁନିଆଁକୁ ରଙ୍ଗୀର କରିଛନ୍ତି । ନହେଲେ ଜହୁଧନୁର ‘ବାଘନୀସହନାଳା’ର ସାତଟି ରଙ୍ଗ ବଦଳରେ କେତେକ ଧନା ବା କଳା ହୋଇଥାଏ । ଏ ଦୁନିଆଁର ରଙ୍ଗ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଅପ୍ରବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲେଣି ।

ଜୟପୁରାରେ ଆମେ ରହୁଥିଲୁ ବହୁତ ଦେଶର ବହୁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କେତେ କଥା ଶିଖୁଥିଲୁ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ କେତେ କଥା ଶିଖାଉଥିଲୁ । ସଞ୍ଚୁତିର ଦିଆନିଆ ତାଳିଥିଲା । ଏଇଭଳି ସଂସ୍କୃତିର ଦିଆନିଆରେ ଓ ଭାବର ଆଦାନପ୍ରଦାନରେ ଗୋଟିଏ ତୁଆ ସମାଜ ଗଢ଼ି ଉଠେ । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ମଣିଷ ତା’ର ଭେଦଭାବ ଛୁଳିଯାଏ । ସବୁ ଧର୍ମ, ସବୁ ରଙ୍ଗ ଓ ସବୁ ଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଆପଣାଇ ନିଏ, ନିଜର କରିନିଏ । ଏଇଭଳିଆ ସମାଜର ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ଗାହିଛା । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏଭଳି

ସମାଜ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଢି ଉଠିନାହିଁ । ତଥାକଥୁତ ରାଜନୀତିଷ୍ଠମାନେ ଏହା କରାଇଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ଦେଶରେ ସଂକୀର୍ତ୍ତତା ବଢି ଯାଇଛି । ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତାର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମର ଜୟପୁରା ଜୀବନ ବେଶ ହସଖୁସିର ଜୀବନ ଥିଲା । ତଥାପି ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଦୁର୍ଦିନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଲେବାନନ୍ଦର ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ହଳିଲ ଜିବରାନ୍ତ କହନ୍ତି ଯେ ଆନନ୍ଦ ଓ ଦୁଃଖ ଦିହେଁ ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ଆସନ୍ତି । ଜଣେ ଆପଣଙ୍କୁ ହସାଉଳା ବେଳେ ଆଉ ଜଣେ ଛୁଟି ରହିଆଏ- କନାଉଦିଏ ଦୁଃଖ ଆସିଲେ ।

ଥରେ ସେଣାନୀରୁ ଫେରିଲାବେଳେ ମୋ କାରର ଗୋଟିଏ ଜିପ୍ ସାଙ୍ଗରେ ଆକସିଡେଣ୍ଟ ହେଲା । ଜିପ୍ଟି ଗଢ଼ୁଥିଲା ଓ ମୁଁ ଅଟି ସାବଧାନରେ କାରଟିକୁ ଉଠାଉଥିଲି । ଜିପ୍ର ତ୍ରାଇଭର ବାଲାକୁ ରଖି ନପାରି ମୋ କାର ସାଙ୍ଗରେ ଧରା ଲଗାଉଳା । ଫଳରେ ମୋ କାରର ଡାହାଣ ପାଖର ମଡ଼ଗାର୍ଟ ଓ ଆକୁଆଟି ଭାଙ୍ଗି ଗଲା । ମୋର ଥାର୍ଡପାର୍ଟ ଇନସ୍ୟୁରାନ୍ ଥିଲା । କାରର ସିଦ୍ଧ କମ୍ ଥିଲା । ତେଣୁ କାହାରି କିଛି ହୋଇ ନଥିଲା । ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜୟପୁରା ଆସି ପୋଲିସ୍ ହେଡ଼କ୍ଲାର୍ସରେ ମୋର ବନ୍ଦୁ ପୋଲିସ୍ କ୍ୟାପଟେନ୍କୁ ମୋର କାରଟିକୁ ଦେଖାଉ ସବୁ କହିଲି । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଓଯାରଲେସ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ଜିପ୍କୁ ଡକାଇ ଆଣିଲେ । ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଜିପ୍ର ତ୍ରାଇଭର କାପାସିଟିରୁ ବେଶି ଲୋକଙ୍କୁ ବସାଉ ଗାଡ଼ି ଚଳାଉଥିବା ଓ ଠିକ୍ ସମୟରେ ବ୍ରେକ ଦେଇନଥିଲା । ତା'ର ଲାଇସେନ୍ସ ରଦ କରାଗଲା । ମୋତେ ଗୋଟିଏ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ମିଳିଲା ଯାହା ବଳରେ ମୁଁ ଇନସ୍ୟୁରାନ୍ କମ୍ପାନୀକୁ ଲେଖିଲି । ଗାଡ଼ିରେ ଚୁଆ ପାର୍ଟ ଲଗାଇ ଠିକ୍ କରିଦେବାକୁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପରମିଟ୍ ମିଳିଲା ଯାହା ବଳରେ ମୁଁ ଗାଡ଼ିର ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଜୟପୁରା, ଆବେବପୁରା ଓ ସେଣାରୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଚଳାଇ ପାରିବି । ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ପରେ ଅଷ୍ଟଲିଆରୁ ମୋ ଗାଡ଼ିର ପାର୍ଟ ଆସିଗଲା । ମୋ ବନ୍ଦୁ ସାକରିବ ସେ ପାର୍ଟ ସବୁକୁ ଗାଡ଼ିରେ ପିଟ୍ କରିଦେଲେ ଓ ମୋ ଗାଡ଼ି ବିକ୍ରିକୁ ନୁଆ ହୋଇଗଲା । ପୁଣି ପୂର୍ବ ପୂର୍ବରେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇଲି । ଶୋବାଦକୁ କହିଲି ସେ ତ ଆଗରୁ ହ୍ରାମେନର ବୁପାତି ଥିଲା । ସେ କହିଲା ସେ ଜିପ୍ ତ୍ରାଇଭରକୁ ଆରେଷ କରାଇ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷା ଦେବ । ମୁଁ ମନାକିଲି ।

ଆମ ଘରେ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲା

ଆଉ ଥରେ ଅଳାଶାପୁରାରେ ଲାଇଟ୍ ନଥାଏ । ତିକୁ ଗୋଟିଏ ମହମବତୀ ଚଳାଇ ଖଟର ମୁଣ୍ଡ ଆଡ଼ର ଝରକା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଷାଣ୍ଟରେ ରଖି ଶୋଇକରି ପଡ଼ୁଥିଲା । ଝରକାର ନାଇଲନ୍ ମୋଟାକନାର ଫ୍ଲୋର-ଟୁ-ଫ୍ଲୋର ପରଦା । ପଢ଼ୁପଢ଼ୁ ତିକୁକୁ ନିଦ

ହୋଇଯାଇଛି । ପବନରେ ପରଦା ସାମନାରେ ଥିବା ନାଇଲକନ୍ଦର ପଡ଼ନା ଧଳା ରଙ୍ଗର ପରଦା ଉତ୍ତିଆସି ମହମବତୀର ଶିଖାରେ ଲାଗି ନିଆଁ ଧରିନେଇଛି । କୁମେ ସେ ନିଆଁ ମୋଟା ପରଦାରେ ଲାଗିଛି । ପରଦାର ବେଶ କିଛି ଅଂଶ ଜକୁଛି । ତିନ୍ଦୁର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲାକୁ ସେ ଦେଖେ ତ ପୂରା ପରଦାଟା ଜକୁଛି ଓ ଘରେ ନିଆଁ ଲାଗି ଯାଇପାରେ । ସେ ପରଦାଟାକୁ ଡାହାଣ ହାତରେ ଓଟାରି ଆଣିବାକୁ ଯାଇ ହାତର ପାପୁଳି ସବୁ ଆଜ୍ଞାଠି ଏବଂ ବାହୁ ପର୍ଯ୍ୟତ ସବୁ ଅଂଶକୁ ପୋଡ଼ି ପକାଇଲା । ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଆଜ୍ଞାଠି ପୋଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ପିଲାମାନକୁ ଡାକି ଉଠାଇଦେଲା ଓ ବାହାରକୁ ପଠାଇଦେଲା । ମୁଁ ନଥାଏ । ଯାଇଥାଏ ଡ୍ରାମେନା ଦାନୀ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ତ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ଚଳାଇବାକୁ ।

ଆମ ପଡ଼ୋଶୀ ଡେବିଟ୍ ଡର୍ ସାଯାର ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ତିନ୍ଦୁକୁ ଜୟପୁରା ସରକାରୀ ହସ୍ତିଟାଲକୁ ନେଇଗଲେ । ସେଠି ତିନ୍ଦୁକୁ କେବଳ-ପାଷ ଏତ୍ତ ନେଇ ପୋଡ଼ା ଜାଗାରେ ପଢ଼ି ବାନ୍ଧି ଦେଉଥିଲେ । ଡାକ୍ତର ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ପାପୁଆ ନିରଗିନୀ ନେଇଯିବାକୁ । ପାପୁଆ ନିରଗିନୀ ସେତେବେଳେ ଅଷ୍ଟେଳିଆ ଅଧୀନରେ ଥାଏ ଓ କେତେକ ହସ୍ତିଟାଲରେ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଖୁବ ଭଲ ହୋଇଥାଏ ।

ମୋ ନିକଟ ଡ୍ରେମାରଲେସରେ ଖବର ଗଲାକୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଏଯାରକ୍‌ପ୍ଲଟରେ ଡ୍ରାମେନାକୁ ଜୟପୁରା ଆସିଗଲି । ସେ ପାଇଲଟ୍ ମୋତେ ଗାଡ଼ିରେ ଆଣି ଆଜାଶାପୁରାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲେ । ଡେବିଟ୍ ମୋତେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହସ୍ତିଟାଲ ନେଇଗଲା । ସେଠି ତିନ୍ଦୁକୁ ଦେଖି ଆସିଲି ଘରକୁ ।

ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀବ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ତିନ୍ଦୁକୁ ପାପୁଆ ନିରଗିନୀର ଲେ' ହସ୍ତିଟାଲକୁ ନେଇ ଯିବାକୁ ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରିଥାଏଇ । ମିଶନାରୀମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସେସନା ଉଡ଼ାଇହାଜ ଭଡ଼ା କରିଥାଏ । ସେଥିରେ ତିନ୍ଦୁ, ମିସେସ୍ ସାନ୍ତରଭଦ୍ର, ଯିଏ ଜଣେ ପାଲିମପ୍ରାସ୍ତ ନର୍ବ ଓ ମୁଁ ଗଲୁ ଲେ' । ଲେ' ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ କୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ସହର । ସେଠି ଆମେ ପହଞ୍ଚି ଲେ'ର ହସ୍ତିଟାଲରେ ଆହମିତ୍ କରାଇନେବୁ । ସେଠି ଡାକ୍ତର କେହି ନଥିଲେ । କେତେକଣ ଆଷ୍ଟେଳିଆର ନର୍ବ ଥିଲେ । ସେମାନେ ପୋଡ଼ା ଜାଗାର ପଢ଼ି ଖୋଲି ମଲମ ଲଗାଇ ଆଉ ଥରେ ପଢ଼ି ବାନ୍ଧି ଦେଲେ । ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ପୋଡ଼ାଦ୍ୟା ବିଶେଷଜ୍ଞ ଡକ୍ଟର ଗୁରୁଷୋହ ସିଦ୍ଧନୀରୁ ମାଦାଙ୍ଗ ଆସିଲୁଛି । ତେଣୁ ମାଦାଙ୍ଗ ଯାଇ ସେଇଠି ଚିକିତ୍ସା କରାଇବା ଉଚିତ । ସେବିନ ରାତିଟା ଲେ'ରେ କଟିଲା । ତା'ପରଦିନ ଆମେ ସର୍ବସ୍ତୁ ପ୍ଲେବରେ ମାଦାଙ୍ଗ ଗଲୁ ଓ ମିସେସ୍ ସାନ୍ତରଭଦ୍ର ଆମେ ଭଡ଼ାରେ ନେଇଥିବା ସେସନାରେ ଜୟପୁରା ଫେରି ଆସିଲେ ।

ତିକୁର ତାହାଣ ହାତ କହୁଣିରେ ସ୍ଥିନ ଗ୍ରାପ୍ଟିଂ

ମାଦାଙ୍ଗ ହସ୍ପିଟାଳ ଗୋଟିଏ ଅତି ଆଧୁନିକ ହସ୍ପିଟାଳ । ରୋଗୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଖୁବ ଜଳ । ତିକୁ ହସ୍ପିଟାଳରେ ରହିଲା ଓ ମୁଁ ହସ୍ପିଟାଳ ଅଛି ତୁରରେ ଥବା ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ମୋଟେରେ ରହିଲି । ତକୁର ଗୁଲଷ୍ଠୋନ ଖୁବ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ତିକୁକୁ ଦେଖି ଓ ପୋଡ଼ା ଘା'ର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି କହିଲେ ଯେ ତାହାଣ ହାତର କହୁଣୀରେ ସ୍ଥିନ ଗ୍ରାପ୍ଟିଂ ହେବ । ଅନ୍ୟ ସବୁ ଘା'ରେ ମଲମ ଲଗାଇଲେ ଘା' ସବୁ ଶୁଣ୍ୟିବ ।

ଡାପର ଦିନ ସକାଳେ ହେଲା ସ୍ଥିନ ଗ୍ରାପ୍ଟିଂ । ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଜନ୍ମଦେମନିଟି ବନ୍ଦ ସାଇନ୍ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତିକୁର ଜଘରୁ ଚମ ନେଇ ତାହାଣ ହାତ କହୁଣୀରେ ଗ୍ରାଫ୍ କରି ଔଷଧ ଦେଇ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ । ତକୁର ଗୁଲଷ୍ଠୋନ ଏହାର କିଛିଦିନ ପରେ ସିରନୀ ଫେରିଗଲେ ଓ ତୁଳଜଣ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆନ୍ ନର୍ତ୍ତକୁ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ସବୁ କହିଗଲେ ।

ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଜଳଖ୍ୟା ଖାଇବାରି ମୁଁ ହସ୍ପିଟାଳ ଆସେ । ସେଠି ତିକୁକୁ ଲଞ୍ଚ ଖୁଆଏ ଓ ମୁଁ ଲଞ୍ଚ ଖାଏ । ଭାରି ଭଲ ଲଞ୍ଚ । ପୁଣି ସଂଧାବେଳେ ମାଦାଙ୍ଗର ସେଇ ମୋଟେରକୁ ଫେରିଆସେ । ସେ ମୋଟେରର ନାଁ ସ୍ଲାଗରସ ଇବ ।

ପ୍ରାୟ ତିନି ସପ୍ତାହ ପରେ ଆମେ ଜୟପୁରା ଫେରିଆସିଲୁ । ମିଷ୍ରର ଗ୍ରୀବା ସେଣାନୀ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ତିନିକୁ ଓ ମୋତେ ରିସିଭ କରି ଗାଡ଼ିରେ ଘରକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ତିକୁର ଆଙ୍ଗୁଠିକରେ କିଛି ଦାଗ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାହାଣ ହାତ କହୁଣିରେ ଦାଗ ଥିଲା ଓ ଅଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ଖାଲ ଲାଗି କୁଣ୍ଡେଇ ହୁଏ ।

ବେବୀ, ଖୁନ୍ତ ଓ ପାପାକୁ ମାଦାଙ୍ଗର ତିନି ସପ୍ତାହ ରହଣୀର ସବୁ କଥା କହିଲୁ । ସେମାନେ ମାଦାଙ୍ଗ ବିଷୟରେ ବହୁତ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଲାଗୁ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତେଣୁ ଆମେ ଠିକ୍ କଲୁ ଯେ ଆସନ୍ତା ରେଷ ଓ ରିକ୍ୟୁପରେସନ୍ ଲିଭରେ ଆମେ ମାଦାଙ୍ଗ, ଗୋରକା ଓ ପୋର୍ଟମୋସବାଲ ହୋଇ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଯିବୁ ।

ତିକୁକୁ ଜଣେ ନର୍ତ୍ତ ଚିକିତ୍ସା କରୁଥିଲେ ଓ ଆଉ ଜଣେ ନର୍ତ୍ତ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ସେ ଚିକିତ୍ସା ପାଗଳୀ । ଥରେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ ତମେ ଦିହେଁ ବିଘ୍ନ ଖାଅ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ମୁଁ କହିଲି ଆମେ ଦିହେଁ ହିନ୍ଦୁ । ହିନ୍ଦୁମାନେ ବିଘ୍ନ ଖାଅାନି ନାହିଁ । ଏକଥା ଶୁଣି ସେ ହସିଲେ ଓ କହିଲେ ତାହାହେଲେ ତମେ ଦୁହେଁ ହିନ୍ଦୁ କ୍ୟାଥିଲି ।

ସେଠି ହଠାତ ଦିନେ ସ୍ଲାଗରସ ଇବରେ ତକୁର ତୁଷାର ମୌଳିକ ସାଇରେ ଦେଖାହେଲା । ତୁଷାର ପୁଷ୍ଟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ମୋର ଜଳିଗ ଥିଲା ଓ ମୋ ଛାତ୍ରୀ ରିପକୁ

ବାହା ହୋଇଛି । ମୌଳିକ କୌଣସି କାମରେ ପୋର୍ଟମୋର୍ସବାଇ ଆସିଥିଲା । ସେଠି କାମସାରି ମାଦାଙ୍ଗ ଆସିଥିଲା । ପୋର୍ଟମୋର୍ସବାଇ ପାପୁଆ ନିଉଗିନୀର ରାଜଧାନୀ । ଏଠି ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଜାଗାଟାରେ ଭାରି ଗରମ୍ ଓ ଶୁଦ୍ଧଗୁଡ଼ି । ମାଦାଙ୍ଗରେ ମୋଠାରୁ ଯେମିତି ଶୁଣିଲା ତିନ୍ତୁ କଥା, କହିଲା ଚାଲନ୍ତୁ ଯିବା ଦେଖୁଆସିବା । ମୁଁ କହିଲି କାଲି ଜନଶିଆ ଖାଇସାରି ଯିବା । ଆମେ ଗରୁ ଓ ଲଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବୁ । ସେଠି ମୌଳିକ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଲଞ୍ଚ ଖାଇଲା । ତା'ପରେ କହିଲା ଯେ ସେ ଫେରିଯାଇ ରିପକୁ କହିବ କେମିତି ମୁଁ ତା ବୌଦ୍ଧାକୁ (ତିନ୍ତୁ) ସବୁଦିନ ହସପିଟାଙ୍ଗରେ ଖୋଲ ଦେଉଛି ।

ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀନ୍ ଉତ୍ତରନେସ୍ଟୋକୁ ଟେଲେକ୍ଟରେ ସବୁ ଜଣାଇଥିଲେ ଓ ଆମର ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ଜଣାଇଥିଲେ । ସେଥିରେ ସେସନାର ଭଡା, ଆମର ମାଦାଙ୍ଗ ଯିବା ଆସିବା ଖର୍ଚ୍ଚ, ତିନ୍ତୁର ହସପିଟାଙ୍ଗ ଖର୍ଚ୍ଚ, ମୋର ମାଦାଙ୍ଗରେ ରହିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଉତ୍ୟାଦି ଥିଲା । ଉତ୍ତରନେସ୍ଟୋ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କଲା ଓ ମୋର ମାଦାଙ୍ଗରେ ରହିବା ତିନି ସପ୍ତାହକୁ ମଧ୍ୟ ତ୍ରୁଯଟି ହିସାବରେ ଗଣିଲା, କାରଣ ମୁଁ ତିନ୍ତୁକୁ ଆଗେଣ୍ଠେ କରୁଥିଲି । ଏକବି ଉତ୍.ଏନ୍. ଏକେନ୍ଦ୍ର ଖୋଜିଲେ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ଏଠି କାମ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳେ । ମାଦାଙ୍ଗ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଜାସ୍ତେପାସେ କାମରେ ଲାଗିଲା । ଲାସ୍ତେପାସେରେ ତିନ୍ତୁର ନାମ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ହୃଦ୍ୟମାନ ଏନର୍ଜ ସିଷ୍ଟମ୍

ମାଦାଙ୍ଗରୁ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଉମରଜେନ୍ତି ଲାଇଟ୍ କିଣି ଆଣିଥିଲୁ । ଏହା ବ୍ୟାଟେରୀରେ ଚାଲେ ବହୁତ ଦିନ ବ୍ୟବହାର କରୁ । ଏବେ ତ ଆମ ଦେଶରେ ବଢ଼ିଆ ଉମରଜେନ୍ତି ନାଇର୍ ମିଳିଲାଣି । ପାଞ୍ଚାର ସକେରେ ଲଗାଇ ରଖିଥିଲେ ଆପେ ଆପେ ଚାର୍ଜ ହେଉଥିବ । ଲାଇଟ୍ ଚାଲିଗଲେ ଆପେ ଆପେ ଜଳି ଉଠିବ । ସେଇଥିଲାଣି କିଛି ବର୍ଷତଳେ ଗୋଟିଏ ଘୋରାନ୍ତି ବାହାରି ଥିଲା ‘ମେରା ଭାରତ ମହାନ୍’ ଓ ଏହାର ବହୁତ ପ୍ରତାର ହୋଇଥିଲା ବିଭିନ୍ନ ମେଡ଼ିଆରେ । ପାଞ୍ଚାର ଚାଲିଗଲେ ଶୀଘ୍ର ଲାଇଟ୍ ଆପେ ଆପେ ଜଳି ଉଠୁଛି । ଦେଶରେ ଓ ସମାଜରେ ଅଭାବ, ଅସୁବିଧା ଓ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ଦେଖାଦେଲେ ସମସ୍ତେ ଏକକୁଟି ହୋଇ କିଛି କରିବାକୁ ବାହାରି ଆସୁନାହାନ୍ତି । ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିକ ଏନର୍ଜ ପରି ଗୋଟିଏ ହୃଦ୍ୟମାନ ଏନର୍ଜ ସିଷ୍ଟମ୍ ଡିଜାଇନ୍ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସୋସିଓଲୋଜି ସାଇକୋଲୋଜି ଓ ବିହେଲିଆରାଙ୍କ ସାଇନ୍ସରେ ଏ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା ହେବା ଉଚିତ ।

ଆମେ ବାଦାଙ୍ଗରୁ ଫେରିବା ପରେ ଆକାଶାପୁରାର ପଣ୍ଡର ପରିବାରକୁ ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନ ସଂଧାରେ ତିନ୍ତୁକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ବାବୁ ରାଦେଶ୍ଵରର ସଦେହ ଥିଲା ଯେ

ତିନ୍ଦୁ ବୋଧକୁ ଏତା'ର ଆଜ୍ଞାପି ସବୁ ଆଉ ଫେରି ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତିନ୍ଦୁର ଆଜ୍ଞାପି ସବୁ ଦେଖି ସେ ଓ ତା' ସ୍ବା ସେଇର୍ଭି ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ତେବେଳୁ ତାରବିସାଯାର ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇଗଲା ଓ କହିଲା ଯେ ଏଥରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ତିନ୍ଦୁର ସ୍ଵିନ୍ଦର କ୍ଷାଲିଟି ଖୁବ ଭଲ । ମିସେସ ସାନ୍ତ୍ରରତ୍ନକୁ ଆମେ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଲୁ, କାରଣ ସେ- ତିନ୍ଦୁ ସାଙ୍ଗରେ ଲେ' ପର୍ଯ୍ୟତ ଯାଇ ତା'ର ଯତ୍ନ ନେଇଥିଲେ । ଫଣ୍ଡରଇର ମହିଳାମାନେ, ବିଶେଷତଃ ଭାରତୀୟ ମହିଳାମାନେ କହିଲେ ଯେ, ଭଗବାନଙ୍କର ଅପାର କରୁଣା । ଆମେ ଦିହେଁ ଯାଇ ଜୟପୁରାର ସରକାରୀ ହସ୍ପିଟାକୁ ମୁଖ୍ୟ ଡାକ୍ତର ଓ ଡାକ୍ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଲୁ ।

ଜୟପୁର ହସ୍ପିଟାକୁ ତଥା ରାଜ୍ୱ ଅମଳରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ଆଧୁନିକ ହସ୍ପିଟାଳ ଥିଲା । ଏଠି ଓୟାରଲେସ ସେରଥିଲା ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଳମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଂପର୍କ ରଖିଛେବ । ଅନ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଳମାନେ ଦରକାର ହେଲେ ଏତୁ ଡାକ୍ତର ନେଇପାରିବେ ଓ ଜୟପୁର ହସ୍ପିଟାଳ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଳମାନଙ୍କରୁ ଡାକ୍ତର ଆଣିପାରିବେ । ଯେତେବେଳେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସ୍ବାଧୀନ ହେଲା, ଦେଶର ନେତାମାନେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଅନ୍ୟମାନେ ଏତେ ଦାନି ଓୟାରଲେସ ସିଷ୍ଟମକ୍ଷୁ ଭାଇଦେଲେ ଓ ଗ୍ରାହସ୍ମିଟର ସବୁକୁ ନିଜ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ନେଇଗଲେ । ବିଦାୟୀ ତଥମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଏଥରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ତୁଳିଗଲେ ଯେ, ଏସବୁ ଯନ୍ତ୍ରପାଦି ତାଙ୍କର ଦେଶକୁ ଚାହୁଁ କୁଆକରି ଗଢ଼ିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଆ ହେଲା ତଥା ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ବହିପତ୍ର ସବୁ ତଥମାନେ ଓ କେତେକ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆକୁ ନେତା ଅତି ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ପୋଡ଼ି ଦେଲେ । ପଳରେ ସ୍ବାଧୀନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପଢ଼ିବାକୁ କିଛି ନଥିଲା । ଶିକ୍ଷାୟତନମାନଙ୍କରେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଭାକ୍ୟମ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ବହିପତ୍ର ଲେଖିବାରେ ବେଶି କିଛି ସମୟ ଲାଗିଲା ।

ଅନେକ କହନ୍ତି ଯେ ବ୍ରିଟିଶ ଲୋକମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ତଥମାନେ ଅତି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅଭିନ୍ଦୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ କାମ କରିବାକୁ ପଛାବି ନାହିଁ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର କେତେ ମହିଳା କହନ୍ତି ଯେ, ତଥା ମହିଳାମାନେ ଏକାଧୁକ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯୌନ ସଂପର୍କ ରଖିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଏସବୁ ଜଥା ଆଲୋଚନା ହେଲାବେଳେ ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀନ୍ ପାଟିରେ ଗୋଟାଏ ଲୟା ତୁରୁଟ ରଖି ମିଟିକି ମିଟିକି ହସନ୍ତି ।

ଆମ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଦିପନ୍ତି ଥିଲେ । ସେମାନେ ବେଶ୍ ମାର୍କିତ । ମୁଁ ହଲାଶ୍ୟରେ ଏ ସପ୍ତାହ ଥିଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରକୁ ଖୁବି ଭଲ ବ୍ୟବହାର ପାଇଛି ।

ବ୍ରିତ୍ତିଶ ସରକାର ଭାରତ ଛାଡ଼ିଗଲା ବେଳେ ବ୍ରିତ୍ତିଶ ଲୋକେ କି ଭାରତୀୟ ଲୋକେ କୌଣସି ଯତ୍ନପାତି, କି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନଷ୍ଟ କରିନଥିଲେ । ତା' ହୋଇଥିଲେ ଆମର ରେଳସେବା ଓ ଡାକସେବା ଆଜି ଏତେ ଉନ୍ନତ ହୋଇନଥାନ୍ତା । ବ୍ରିତ୍ତିଶ ଅମଳର କଳିକତା, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରେସ୍ ଡେନ୍‌ସି କଲେଇ ଡାକର ଖ୍ୟାତି ଓ ସୁନାମର ବାନା ଉଦ୍ଧାର ଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଅନେକ ଭାରତୀୟ କହନ୍ତି ଯେ, କଲୋନାଇଜରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରିତ୍ତିଶ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଭଲ । ସତ କଥା-ଗିର୍ଜା ଦି ଦେଉଇ ହିଇ ଦିଇ ।

ମୋ ଗାଡ଼ିରେ ଆକ୍ଷେତ୍ରଦେଶ ଓ ତିନ୍ଦୁର ପୋଡ଼ିଯିବା କଥା ତଥା ମାଦାଙ୍ଗର ହସପିଟାଲରେ ତିନି ସପ୍ତାହ ରହି ଫେରିବା ବିଷ୍ଟଯରେ ବାପା, ବୋଉ, ବାପି, ତୁମା ଓ ବୁକୁଭାଇଙ୍କୁ (ମନମୋହନ ଚୌଧୁରା) ଲେଖା ଜଣାଇଥିଲି । ଗୁରୁତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯଦିଓ ତିନ୍ଦୁର ପୋଡ଼ିଯିବା କଥା ଚିଠିରେ ପ୍ରଥମେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା କଥା । କ୍ରମ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଆଗେ ଗାଡ଼ିର ଆକ୍ଷେତ୍ରଦେଶ କଥା ଲେଖିଥିଲି ଓ ପରେ ତିନ୍ଦୁର ପୋଡ଼ିଯିବା କଥା ଲେଖିଥିଲି । ବୁକୁଭାଇ ଚିଠି ପଡ଼ି ଭାଉଜୋଇଙ୍କୁ (ସୁମିତ୍ରା ଚୌଧୁରୀ) ତାକି କହିଲେ- ‘ଦେଖ, ବିରୁଦ୍ଧ ମୋ ଭରଣୀର ଏତେ ଦଶାହେଲା ସେ କଥା ଆଗେ ନ ଲେଖା ତା’ ଗାଡ଼ି କଥା ଆଗେ ଲେଖିଛି । ବାପି, ତୁମା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଲେଖିଲେ ଓ ଆଶ୍ରମ୍ଭ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ବୋଉ ତା’ ଚିଠିରେ ଲେଖିଲା ଯେ ସବୁ ପ୍ରକୁର ଇଚ୍ଛା, ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଦଶା ଥିଲା କଟିଗଲା ।

ଆମ ପାଖକୁ ଚିଠି ଯାଉଥିଲା ଇଚ୍ଛ. ଏବ. ଏବ. ପାତାରେ ଆସୁଥିଲା ଜୟପୁରା ପଣ୍ଡତର ଅପିସକୁ ଓ ସେତୁ ଆମେ ଯାଇ ନିଜ ନିଜର ଚିଠି ନେଇ ଆସୁଥିଲୁ । ଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ଜୟପୁରାକୁ ସପ୍ତାହକୁ ୨ ଥର ପାଉବ ଆସୁଥିଲା । ଯେଉଁ ଦିନ ପାଉବ ଆସୁଥିଲା ସେ ଦିନ ପଣ୍ଡତର ଅପିସରେ ଭାରି ଭିଡ଼ । ଦିନେ ଦିନେ ଫ୍ଲୋଇଟ୍ କ୍ୟାନ୍‌ସେଲ୍ ହେଲେ ପାଉବ ଆସୁ ନଥିଲା । ସେ ଦିନ ସମସ୍ତେ ନିରାଶ ।

କାତର ପୋସ୍

ଇଣ୍ଡୋନେସ୍ବିଆର ଡାକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପୋଷମ୍ୟାନ୍ତର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ପ୍ରତି ଡାକଘରେ ସହରର ବାସିଦାକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୋଷବକ୍ର ଥାଏ । ସେ ପୋଷବକ୍ରରୁ ନିରେ ଯାଇ ଡାକ ଆଣିବାକୁ ହୁଏ । ତର ଅମଳର ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲି ଆସୁଛି । ଜୟପୁରା ବଡ଼ ଡାକଘରେ ସେହି କଥା । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସ୍ବିଆରେ ଡାକଘରକୁ କହନ୍ତି ‘କାତର ପୋସ୍’ । ‘କାତର’ ମାନେ ଅପିସ ଓ ‘ପୋସ୍’ ମାନେ ପୋଷ ବା ଡାକ ।

ମୁଁ ଥରେ ହଇକର୍କରୁ ମୋ ଏକଜାକଟା କ୍ୟାମେରା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚମଢା ଖୋଲ ମଗାଇଥିଲି । ଖୋଲର ଦାମ୍ ଓ ଡାକଖର୍ତ୍ତ ମୁଁ ଚେକ ଯୋଗେ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲି । ସୋମାନେ ଜୟପୁରା ଠିକଣାରେ ସେ ଖୋଲଟିକୁ ପାର୍ଶ୍ଵ କରି ପଠାଇଦେଲେ । ଜୟପୁରାର କାତର ପୋସ ମୋ ନିକଟକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ପଠାଇଲେ । ସେଥୁରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ମୁଁ କାତର ପୋସ ଆସି ପାର୍ଶ୍ଵଟି ନେଇଯିବି । ଏତେ ବାଟୁ ଆସିଥିବାରୁ ପାର୍ଶ୍ଵଟି ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା । କାତର ପୋସର ଡାକବାବୁ ଖୋଲା ପାର୍ଶ୍ଵଟି ଦେଖି ଓ ତା' ଉଚିତରେ କେବଳ ଖୋଲଟିଏ ଥିବା ଦେଖି ଉଚିତିକାରୀ ହେଲେ । ଡାକର ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା ଯେ ବୋଧହୃଦୟ କ୍ୟାମେରାଟି କିଏ ନେଇଯାଇଛି ଓ କେବଳ ଖୋଲଟି ଆସିଛି । ମୁଁ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ମୋତେ କହିଲେ, ‘ହେ ବାପା, ସାଧା ତାକୁ ଦକ୍ଷିଣିଥିଲି ଆଦା । ବାସି ତିଦା ଆଦା ।’ ଅର୍ଥାତ୍ “ହେ ବାପା, ମୋର ଜୟ ଯେ କେବଳ ଖୋଲଟି ଆସିଛି ଓ ଖୋଲରେ ଯାହା ରହେ, ତାକୁ କିଏ ନେଇ ଯାଇଛି ।” ମୁଁ ହସିଲି ଓ କହିଲି ଯେ ମୁଁ କେବଳ ଖୋଲଟିକୁ ମଗାଇଥିଲି । କ୍ୟାମେରା ଆଗରୁ ସିଙ୍ଗାପୁରରେ କିଣିଥିଲି । ତାପରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଖିଲିଖିଲିଆ ହସ ହସିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମିଆନିଜ୍ ଲୋକମାନେ ଭାରି ସରନ । ସେଇଥିଲାଗି ସବୁ ଜାଗାରେ ଜାଭାନିଜ୍ ଲୋକେ ତାକୁ ୧୦କଟି ।

ଆକାଶପୁରାରେ ଫଣ୍ଡଭରର ଭାରତୀୟ ଓ ପାକିସ୍ତାନ ପରିବାରର ଲୋକେ ଏକାଠି ହେଲେ ଆହୁ ଚାଲେ । ସାଧାରଣତଃ ଏ ଆହୁ ସଂଧା ବେଳେ ବସେ । ପୁରୁଷମାନେ ହୃସକି, ଜିନ୍ ଆଶ୍ରମ ଚନ୍ଦିକ ଓ ବିଯର ପିଅତି ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ କୋକ ବା ଅରେଞ୍ଜ ଇତ୍ୟାଦିରେ ସବୁଷ ହୁଅଛି । ଦିନେ ସଂଧାରେ ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ଆହାରେ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଖାଁ ପଚାରିଲେ, “ଆରେ ମହାତି, କୁହ ନରା ବାତ ବତାଓ ।” ମୋ ମନରେ ତ ‘ଇସି ତିବା ଆଦା’ କଥାଟା ଏବଦମ୍ ତାଜା ଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ସେ ଗପଟା କହିଲି । ମିଥେସ୍ ଖାଁଙ୍କ ମନକୁ କଥାଟା ଏତେ ଦୂର ପାଇଲା ଯେ ସେ ହସି ହସି ଗଢ଼ିଗଲେ ଏବଂ ଖାଲି କହିଲେ, “କୁଳିଥ ଆଦା, ବାସି ତିବାଆଦା ।”

ତିବା ଆପା ଆପା

ଭଣ୍ଡୋନେସିଆର ଲୋକମାନଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦିଗ ଅଛି । ସେମାନେ ଜାଭାରୁ ହଅନ୍ତୁ ବା ସ୍ଵମାନ୍ତ୍ରାରୁ ହୁଅନ୍ତୁ କିମ୍ବା ଆନ୍ଦନରୁ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ଜରିଯାନ ଜୟାରୁ ହୁଅନ୍ତୁ, ସମେଷ କୌଣସି କଥାକୁ ବିଚାର କଲାବେଳେ ଯଦି କିଛି ଅନ୍ତୁଆରେ ପଡ଼ନ୍ତି କିମ୍ବା ଡାକର କିଛି ଜିନିଷ ଯଦି ହଜିଯାଏ କି ଭାଙ୍ଗିଥାଏ, ତାହା ହେଲେ କହନ୍ତି ‘ତିବା ଆପା ଆପା’ ଅର୍ଥାତ୍ କିଛି ହୋଇନାହିଁ ମ, ବ୍ୟଷ୍ଟ ହୁଅନା । ନିଜେ କିମ୍ବା ନିଜର ପରିବାରର କେହି ସାମାନ୍ୟ

ଖଣ୍ଡିଆଖାବଢ଼ା ହେଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି ‘ତିବା ଆପା ଆପା’ । ତିନୋଟି ଶବ୍ଦରେ ତିବା, ଆପା, ଆପା’ରେ କହିଦେଇ ହସି ଦିଅଛି । ‘ତିବା’ର ଅର୍ଥ ନାହିଁ, ‘ଆପା’ ମାନେ କଥା ? ‘ଆପା ଆପା’ ମାନେ କଥା ? ‘ତିବା ଆପା ଆପା’ ମାନେ କିଛି ହୋଇନାହିଁ । ମୁଁ ଭାବେ ସେ ଏଇ ‘ତିବା ଆପା ଆପା’ ଆଚିତ୍ର୍ୟତ ଆମର ବି ହେବା ଉଚିତ । ଆମେ ସବୁବେଳେ ଭାରି ସିରିଅସ୍ତ । ଏଇଟା ଆମକୁ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରି ଅସୁବିଧାରେ ପକାଏ । ବାଜିର ଲୋକେ ଆମରି ଭକ୍ତିଆ । ସେମାନେ ଏତେ ‘ତିବା ଆପା ଆପା’ କହନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି ହିସ୍ତ । ଏହା ହିସ୍ତିଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ହୁଅଛେ ତ ?

ମାଦାଜୀରୁ ଫେରି ଆମେ ମିଶ୍ର ଗ୍ରୀକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲୁ ରେଷ୍ଟ ଆସି ରିକ୍ତ୍ୟପରେସନ୍ ଲିଭ ବିଷୟରେ । ସେ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଯେ ପିଲାମାନଙ୍କର ରେକେସନ୍ ବେଳେ ଗଲେ ଭଲ ହେବ । ସେତେବେଳେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ମଧ୍ୟ ପାଶ ଭଲ ହୋଇଥିବ । ତେଣୁ ସେହି ଅନୁସାରେ ମୁଁ ଆମ ପର୍ବନେଇ ଅପିସର ମିସେସ ତିରିନେଭାକୁ ଲେଖିଲି । ତିନି ସପ୍ତାହ ପାଇଁ ରେଷ୍ଟ ଆସି ରିକ୍ତ୍ୟପରେସନ୍ ଲିଭ ଗ୍ରାନ୍ଟ ହୋଇ ଆସିଲା । ଆମ ସାଇରେ ଥବା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆନ୍ ଆନ୍ଦଥପୋକିଷ୍ଟ ଡକ୍ଟର ମାଲକମ୍ ଓକର । ଆମକୁ ଆଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ବିଷୟରେ ବ୍ରିଟ୍ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆମେ ଘୁମ କଲୁ ଯେ, ଆମେ ପ୍ରଥମେ ଯିବୁ ମାଦାଜୀ । ସେତୁ ଯିବୁ ଗୋରକା ଓ ପୋର୍ଟ ମୋର୍ବାଇ । ତାପରେ ଯିବୁ କାଏରସ୍ । ଗୋଲୁ କୋଷ୍ଟ ବ୍ରିସବେନ୍ ଓ ସିହନୀ । ସିହନୀରୁ ଫେରିବୁ । ଆମ ପାଞ୍ଚ ଜଣକର ତ୍ରାବର ଘୁମ ଇଉନେସ୍ବୋ ଆପ୍ରେର କଲାପରେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର କାତୀୟ କ୍ୟାରିଯର କାହଟାସ୍ ପାଖକୁ ପି.ଟି.୬. ପଠାଇନେଲା । କ୍ଵାନ୍ଟାସ୍ ଆମର ଆଇଟିନରାରି ଅନୁସାରେ ଟିକେର କରି ଆମ ନିକଟକୁ ପଠାଇଦେଲା ।

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଯିବାକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲୁ

ଦକ୍ଷିଣ ଗୋଲାର୍ଦ୍ଦର କୌଣସି ବିକଶିତ ଦେଶକୁ ମୁଁ ଆଗରୁ ଯାଇନଥିଲି । ତିକୁ ମଧ୍ୟ ଏସିଆର ବହୁତ ଦେଶକୁ ଯାଇନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଯାଇନଥିଲା । ବେବୀ, ଝୁନ୍ଦୁ, ପାପାକ ପାଇଁ ଏହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଆକର୍ଷଣ । ସେମାନଙ୍କ ସୁଲର ସାଇପାଥମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ବହୁତ କିଛି ଶୁଣିଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଯିବାକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲୁ ।

ଜୟପୁରାରେ ପାପୁଆ ନିଉଗିନୀକୁ କହନ୍ତି- ‘ଦି ଆବର ସାଇର୍’ । ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଦୀପ- ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦୀପ । କିନ୍ତୁ

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରୁ ନିଉଗିନୀ, ଅର୍ଥାତ୍ ଇରିଆନ୍, ଜାରା ଅପେକ୍ଷା ପାପୁଆ ନିଉଗିନୀର ଲୋକମାନେ ଦେଖିବାକୁ ଏକ ରକମର । ଗଛପତ୍ର ସବୁ ଏକରକମର । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରୁ ନିଉଗିନୀର ଲୋକମାନେ ଚାହିଁ ନଥିଲେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଯିବାକୁ । ତେଣୁ କିଛି ବର୍ଷ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରୁ ନିଉଗିନୀ ଗୋଟିଏ ଇଉ.ଏନ୍. ଗ୍ରୁଷ ନେସନରୀ ଭାବରେ ରହିଲା । ପରେ ଇଉ.ଏନ୍. ଗ୍ରୁଷିସିପ୍ କାଉବସିଲ ତରଫରୁ ହେଲା ଗୋଟିଏ ଆକୁ ଥିଲା ପ୍ରି ଚାପେ । ଏହାର ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ଲୋକମାନେ ଭୋଟ କରିଆରେ ଠିକ୍ କରିବେ । ସେମାନେ କାହା ସାଙ୍ଗରେ ରହିବେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସାଙ୍ଗରେ ନା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ସାଙ୍ଗରେ ? କିନ୍ତୁ ମିଲିଟାରୀ ଅଧିସରମାନଙ୍କ ବହୁକ ମୂଳ ସାମନାରେ ଲୋକେ ଭୋଟ ଦେଲେ । ଏହା ହୋଇଗଲା ଆକୁ ଥିଲା ଫୋରସଭ୍ ଚାପେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ ହେଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେଠି କିଛି ଲୋକେ ଚାହାନ୍ତି ପାପୁଆ ନିଉଗିନୀରେ ମିଶି ଯିବାକୁ । ଖବରକାଗଜ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପତ୍ରପତ୍ରିକାରୁ ଏହା ଜଣାଯାଏ ।

ପାପୁଆ ନିଉଗିନୀରୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ମାଦାଇରୁ ଜମ୍ପୁରାକୁ ପ୍ରତି ପଦ୍ଧର ଦିନରେ ଥରେ ଫ୍ଲାଇଟ୍ ଆସେ । ଏ ଦିନଟି ପୁଣି ଶନିବାର । ସମସ୍ତେ ଉଲକ ଏଣ୍ଟର ହାଲକା ଅବହାଁତ୍ରୀ ଉପରୋଗ କରାନ୍ତି । ଆମ କନ୍ତିପାରୀର ମ୍ୟାନେଜର ସେ ଦିନ ଯାଆନ୍ତି ଫ୍ଲାଇଟ୍ ଆଟେଞ୍ଚ କରିବାକୁ । ତ୍ରାନ୍ତ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଏଯାରଫ୍ରେଇସ୍ (ଟି.ଏ.ଏ.) ପର ଫେଣ୍ଡେପିପ୍ ବିମାନ ଆସେ । ଏଥରେ ଆମ କର୍ମଚାରୀ ପାଇଁ ବହୁତ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ଆସିଥାଏ । ଇରିଆନ୍ ବାରାତ୍ର ଆକାଶପୁରାରେ ରହି ଆମେ ପିଇ ଇଂଲଣ୍ଡର ଟାଇନିଂ ଚା', ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ନେସଲ୍ସ କପି, ଆଉ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଆଇସକ୍ରିମ୍, ବ୍ରୋକଲି (ଛୋଟ ବନ୍ଧାକୋବି ପରି ଦେଖିବାକୁ) ଭଳି ଦାମି ପନିପରିବା ଇତ୍ୟାଦି । ବ୍ୟବହାର କରୁ ନାନା ପ୍ରକାରର ବିଦେଶୀ ଜିନିଷ-ରୁଥପେଷ ଓ ରୁଥବ୍ରସତାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଚେବଲକୁଥୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଆନ୍ଦର୍ଜାତିକ ଜୀବଯାପନ କରୁ ସବୁ, କିନ୍ତୁ ଦଶହରା ଦିନ କାକରା ପିଠା ଖାଇବାକୁ ଯେତିକି ଇଲ୍ଲା ହୁଏ, ଚିତର ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନ ଚିତର ଓ ହୃଦ୍ୟପଦର ଖାଇବାକୁ ସେତିକି ଇଲ୍ଲା ହୁଏ । ରାଜକୟର ମେରା ନାମ ଜୋକରରେ ଗାଇଥୁବା ଗୀତ- ‘ମେରା ଯୁତାହେ ଜାପାନ’ ପରି । ଇଉନେସ୍ବୋ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥୁବା ସିଆନ୍ ମାକ୍ରୋଡି ରିପୋର୍ଟ ... ‘ନମନି ଭାବେ ଏବେ ରିଆନ୍ ଓ ଆରିଲ୍‌ଡ଼’ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଆମ ପଣ୍ଡରଇ ଆକାଶପୁରା କମ୍ୟୁନିଟି କଥା ମନେପଡ଼େ । ‘ମେନି ଭାବେ ଏବେ ରିଆନ୍ ଓ ଆରିଲ୍‌ଡ଼’ ଓ ଇଉନେସ୍ବୋ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବହି ‘ଲର୍ଣ୍ହ୍ ରୁ ବି’ (ଏହାର ପରେ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ) ମୋ ପାଇଁ ଗୀତା ଭାଗବତ ଭଳି ।

ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଓ ଯୋଗାଯୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କଲାବେଳେ କିମ୍ବା ଏ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜୌଣ୍ଡି ପ୍ରୁବନ୍ଧ ଲେଖନାବେଳେ ମନରେ ସଦେହ ଉପୁଜିଲେ ମୁଁ ଏ ଦୂରତି ବହିକୁ ପଡ଼େ । କୋଠାରି କମିଟି ରିପୋର୍ଟ, ‘ଏହୁକେସନ ଆସ୍ତି ନ୍ୟାସନାଳ ତେଜଲପମେଣ୍ଟ’ ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ଗୀତା ଭାଇଜତ ଭାବି । ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଏଥରେ ସବୁ ଅଛି । ମୋ ଶଶ୍ଵର ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଏହାକୁ ପଡ଼ି, ଏହାର କେତେକ ପୁଷ୍ଟାର ମାର୍ଜିନରେ ତାଙ୍କର ମନ୍ତବ୍ୟ ସବୁ ଅଛି ହୋଇ ଛୋଟ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପୁତ୍ରରା ମନମୋହନ ଚୌଧୁରୀ କହୁଥିଲେ, ଦାଦାଟା ନିପଟ ଅଳ୍ପୁଆ କିଛି ଲେଖିଲା ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ଲେଟେଷ୍ଟ ବହି ସବୁ ପଢ଼ୁଥିବ । ଏତେ ଆମୀ, କିନ୍ତୁ କିଛି ଲେଖିଲା ନାହିଁ ରବିଷ୍ୟତର ପିଲା, ଯୁବା ଓ ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ାମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ପ୍ରକୃତରେ ସେ କେତିକି ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଥିଲେ । ମହତାବ କେତେ ଲେଖିଗଲେ । ତାଙ୍କର ‘ଗୀ ମଜଳିସ’ ଓଡ଼ିଶାର ସେତେବେଳର ଅବସ୍ଥାର ନିଖୁଣା ଚିତ୍ର ଦିଏ ସମସ୍ତେ ବୁଝୁଥିବା ଭାଷାରେ । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ ‘ଗୀ ମଜଳିସ’ ବହି ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମରେ ଲାଗୁନାହିଁ । ‘ଗୀ ମଜଳିସ’କୁ ନେଇ ମଧ୍ୟ ଆର.କେ. ନାରାୟଣବଙ୍କ ‘ମାରଗୁଡ଼ି ତେବେ’ ଭାବି ଫିଲ୍ମ କରିଛେବ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁତ କ୍ରିଏଟିଭ ପ୍ରତ୍ୟେର ଅଛନ୍ତି ଓ ଉଚକୋଟୀର ଅଭିନେତା ଓ ଅଭିନେତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି । ଇହା ଥିଲେ ହେଲା । ପ୍ରକାତନ ପ୍ରଚାର ସମିତି ମଧ୍ୟ ଇହା କଲେ ‘ଗୀ ମଜଳିସ’ ଉପରେ ଫିଲ୍ମ କରିପାରିବ । ଉର୍ବୁହରି ମହତାବ ଏ ଦିଗରେ ଉଦୟମ କରିବା ଉଚିତ ।

ଆମର ଏଯାର ଟିକେଟ୍‌ଲାସେପାସ୍‌ବେ ଓ ଇଣ୍ଡିଆହ ପାସପୋର୍ଟରେ ଭିସା ପାଇବା ପରେ ଆମେ ଯିବା ଦିନ ମିର କଲୁ । ଶନିବାର ଦିନ ଜୟପୁରାରୁ (ସେଣାନୀ) ପ୍ରଥମେ ମାଦାଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଟି.ଏ.ଏ.ରେ ଆମେ ମାଦାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ତିନୁର ଓ ମୋର ମାଦାଇ ପ୍ରକାଶା ଜାଗା । ମାଦାଇ ଏଯାରପୋର୍ଟରୁ ଟାଙ୍କି କରି ଟାଙ୍କିଗଲୁ ସ୍ଵରଗର୍ଭ ଭାବରେ । ମାଦାଇ ଏଯାରପୋର୍ଟ ଛୋଟ ହେଲେ ହେଁ ଭାରି ସଫା ସୁତ୍ରରା ଓ ଏଯାରପୋର୍ଟ କର୍ମଚାରୀ ତଥା କଷମ୍ୟ ଅଫିସରମାନେ ଭାରି ଭାବୁ । ଅଯଥାରେ ପାସେଞ୍ଚରମାନଙ୍କର ତେବେ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସ୍ଵରଗର୍ଭ ଭାବର ମାନେବରଙ୍କ ପାଖକୁ ଆଗରୁ ଖବର ପଠାଇଥିଲି । ତେଣୁ ଆମେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଆମକୁ ପାଛୋଟି ନେଇ ଓ ଭୁମରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ଏହା ଗୋଟିଏ ମୋଟେଲ । ମୋଟର ହୋଟେରକୁ ମୋଟେଲ କହନ୍ତି । ଏଠି ରହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗାତି ରଖିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଏ । ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଷାର ହୋଟେର

ସବୁରେ ଗାଢି ପାର୍କିଂ କରିବାର ବ୍ୟବସା ହୋଟେଲଠାରୁ ଦୂରରେ ଥାଏ ଏବଂ ଏଥିଲାଗି
 ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ମୋଟେଲରେ ଏସବୁ କଟକଣା ନାହିଁ । ଖୋଲାମେଳା ନା ଗାଁ ।
 ଖେଳିବାର ବ୍ୟବସା ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ଆମେରିକାରେ ଯେତେ ମୋଟେଲ ଅଛି ସେ ସବୁର
 ମାଲିକ ହେଉଛନ୍ତି ସେଠାରେ ରହୁଥିବା ଗୁଜରାଟି ପଟେଲ ସବୁ । ଆମ ତୋରଁ ତେଣିଦି
 କହେ ମୋଟେଲସ ଅଟ ପଟେଲ । ଗୁଜରାଟି ପଟେଲମାନେ ଜାଣନ୍ତି କିପରି ବ୍ୟବସାୟ
 କରିବାକୁ ହୁଏ । ଆଫ୍ରିକାର ଚାରିଆଡ଼ି ପଟେଲମାନେ ଛାଇ ହୋଇ ରହିଯାଇଛନ୍ତି ।
 ବିଶେଷତଃ, ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାର କେଜିଯା, ତାଙ୍ଗାନିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ।
 ନାଇରୋବିରୁ ଗୋଟିଏ ପଟେଲ ମହିଳା ଲକ୍ଷ୍ମନରେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପହୁଥିଲେ । ବହୁତା ଓ
 ଭଲପାଇବାକୁ ସେ ବାକି ଆଇମେୟ ବୋଲି ଧରିନେଇ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜେ ଓ
 ବହୁବାନ୍ଦବକୁ ନେଇ ଚାଲୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାପଘର ବିମ୍ବରେ । ବାହା ହୋଇଛନ୍ତି ଜଣେ
 ପଟେଲ ତାତ୍ତରକୁ ଓ କେନିଯାର ନାଗରିକ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ପାଖରେ କେନିଯାର
 ପାସପୋର୍ଟ । ଥରେ ମୋ ପାସପୋର୍ଟ ନେବେ କହିଲେ ଯେ କେନିଯାର ପାସପୋର୍ଟ
 ତୁଳନାରେ ଏହା ଦେଖିବାକୁ ଅସୁନ୍ଦର । ମୁଁ କହିଲି ମିସେସ ପଟେଲ ତମ ମା' ତମ ପାଇଁ
 ସବୁଠାରୁ ସୁନ୍ଦରୀ ହୁହଁତି କି ? ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଉପରେ ଏପରି ଚିପୁଣି ଦେବ ନାହିଁ ?
 ବିଶେଷତଃ ଭାରତ ବିଷୟରେ ସେ ଦେଶର ପାଣି, ପବନ, ସଂସ୍କୃତି ଓ ଔତିହ୍ୟ ତମକୁ
 ମଣିଷ କରିଛି, ସବଳ କରିଛି । ଯାହା ଫଳରେ ତମେ ଆଜି ସାତ ସମ୍ବ୍ରଦ ଦେଇ ନଈ
 ପାରିହୋଇ ଆସି ଏଠି ପହଞ୍ଚିଛ । ରେଣ୍ଟି (ଆସାମର) ମୋତେ ଥରେ କହିଲା ଯେ,
 ବାସୁ (ମିସେସ ପଟେଲର ନାଁ ବସୁମତିରୁ ବାସୁ) ୨ଟି ପିଲାର ମା', ତଥାପି ସୁବିଧା
 ପାଇଲେ ବୟ ପ୍ରେସ୍ କରିବାକୁ ପଛାଏ ନାହିଁ । ବାସୁ କୁଆଡ଼େ କହୁଥିଲା, ବିଭୂତି ବାହାସାହା
 ହୋଇଛି ନ ହେଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମନ ରହଣି ମଧ୍ୟରେ ମୋର ବୟ ପ୍ରେସ୍ କରିଥାଏଇ । ରେଣ୍ଟି
 ତାଙ୍କୁ କହିଲା ତୁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନ ନାହଁ । ସେ ଚିକିଏ ଆରାସ ପାଇଲେ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା
 ବି କରିବ ନାହିଁ ।

ସ୍ଵରଗର୍ଭ ଜନରେ ଗାର୍ଡର୍ ଲଞ୍ଚ ଖାଇ ଚିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେବା ପରେ ଆମେ ସହର
 ହୁକି ଗଲୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାବ ବୁବପ୍ରରେ ବହି କିଣିବା ଓ ତିକୁ ରହୁଥିବା ହସପିଟାର ଦେଖିବା
 ଥିଲା ଉଦେଶ୍ୟ । ବୁବପ୍ରରେ ବହି କିଣିଲୁ ଓ ହସପିଟାର ଗଲୁ । ସେଠି ସେ ଅଷ୍ଟକିଯାବ
 ପାଗଳୀ ନର୍ତ୍ତକୀ ନର୍ତ୍ତକୀ ନର୍ତ୍ତକୀ । ସେ ଆମକୁ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହେଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ
 ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ହିନ୍ଦୁ କ୍ୟାଥିଲିକ । ବେବୀ ଯେଉଁଠିକି ଯାଏ ସେଠାର ଗୀର୍ଜା ଦେଖିବା
 ତାର ସହର । ତେଣୁ ମାଦାଇର ଗୀର୍ଜା ଦେଖି ଆମେ ଆମ ତେରାକୁ ଫେରିଥାସିଲୁ ।
 ସ୍ଵରଗର୍ଭ ଜନରେ ନାନା ଜାତିର ମନ୍ଦାର ଗଛ ଅଛି । ଅମୃତରଣ୍ଡା ଗଛରେ ଭରା ଏ ଜାଗା ।

ରାତିରେ ହେଲା କାଣ୍ଡେଲୁ ଲାଇରୁ ତିନରୁ । ସିଏ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ମଜାରେ ଖାଇଲେ । ତା'ପରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଇଲୁ ।

ଗେରୋକା

ତାପର ଦିନ ସକାଳ ଜଳଖୁଆ ଖାଇ ମାଦାଇ ପାଖରେ ଥବା କେତୋଟି ଆଦିବାସୀ ଗାଁ ଦେଖିଲୁ । ଉପର ବେଳା ଟି.ଏ.ଏ. ଫ୍ଲାଇଟରେ ଗରୁ ଗେରୋକା । ସେଠି ଅଧିଷ୍ଠାକରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଗେରୋକାରେ ଗୋଟିଏ ଇଉନେସ୍ବୋର ଟିଚର ତ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ଥିଲା । ସେ ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ମ୍ୟାନେଜର ବ୍ରିଟେନ୍ଡର ଲୋକ ଓ ଆମ ମିଷ୍ଟର ଗ୍ରୀନକର ବହୁ । ଆମେ ତାଙ୍କର ଗେଷ ହାଉସରେ ରହିଲୁ । ଆବେବପୁରାର ଟିଚର ତ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ତୁଳନାରେ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ଓ ଏଠି ଯନ୍ତ୍ରପାଦି ବହୁତ ବେଶୀ । ଏଠାକାର ଲାଇଟ୍‌ରେ । ମଧ୍ୟ ଖୁବ ବଡ଼ । ବେଳୀ, ଝାନ୍ତି ଓ ପାପା ଲାଇଟ୍‌ରେ ବେଶ କିଛି ସମୟ କଟାଇଲେ । ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରହେଲା ପରେ ବେଶ ଶୀତ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ରାତିରେ ତାଙ୍କ ଗେଷ ହାଉସରେ ତିନରୁ ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ ।

ସକାଳୁ ଜଳଖୁଆ ଖାଇ ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ଗାଡ଼ିରେ ଗେରୋକା ପାଖର କେତୋଟି ଆଦିବାସୀ ଗାଁ ଦେଖିବାକୁ ଗରୁ । ଗାଁଗୁଡ଼ିକ ପାହାଡ଼ ଉପରେ । ପ୍ରତି ଗାଁର ମଣିରେ ସାଗୁଗଛ ବାଉଁଙ୍ଗାରେ ତିଆରି ଗୋଟିଏ ଗୋଲା ଘର । ପୁରୁଷମାନେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହାତ୍ ପ୍ୟାଣ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ଦେହରେ କାହାର ଗେଣ୍ଟି ଅଛି ତ କାହାର ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଘାଗରା ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ଦେଖିବାକୁ ବେଶ ହୃଦୟପୁଷ୍ଟ ଓ ସମସ୍ତେ ଚପଲେସ । ଆମେ ଏଭଳି ଲୋକଙ୍କୁ ଆଗରୁ ଝାମେନା ଓ ମାଦାଇର ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖିଥିବାରୁ ଆମର କିଛି କରୁଚରାଳ ସବ ହୋଇନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଏମାନଙ୍କୁ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରାକୁତିକ ପରିବେଷନୀରେ ଦେଖିବ ତା'ର କରୁଚରାଳ ସବ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ଏଥରେ ତିଳେ ମାତ୍ର ସଦେହ ନାହିଁ । ଏ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରକୃତରେ ଆନ୍ତର୍ମାଲକିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବତ ଲାବୋରେଟୋରୀ । ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗବେଷଣା କରିଛେବ । ଆମେରିକାନ୍ ଆନ୍ତର୍ମାଲକିଷ୍ଟ ମାରଗାରେଟ୍ ମିତି ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ କିଛି ଗବେଷଣା କରିଛନ୍ତି ।

ଗେରୋକା ରହଣି ବେଶ ଭଲ ହେଲା । ଇଉନେସ୍ବୋ ଟିଚର ତ୍ରେନିଂ ପ୍ଲୋକେକ୍ଟର ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ, ତାଙ୍କ ଗେଷ ହାଉସରେ ଲଞ୍ଚ ଖାଇ ଉପରବେଳା ଫ୍ଲାଇଟରେ ଗରୁ ପୋର୍ଟ ମୋର୍ବାଇ । କୋଡ଼ିଏ ମନିଟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଗୋଟିଏ ଟ୍ୟାକ୍ଟିରେ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ହୋଲେକରେ ରହିଲୁ । ପୋର୍ଟ ମୋର୍ବାଇ ପାପୁଆ

ନିଉରିନୀର ରାଜଧାନୀ । ଏହା ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । କିନ୍ତୁ ଜେ, ମାଦାଙ୍ଗ କି ମେରୋକା ପରି ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଘାନ କୁହେଁ କି ଏହାର ଜଳବାୟୁ ମଧ୍ୟ ଏତେ ଭଲ କୁହେଁ । ବେଶ ଗରମ ଓ ଗୁରୁତ୍ବି ଲାଗୁଥିଲା ଏଠି ।

ପୋର୍ଟ ମୋର୍ବାଇର ସେ ହୋଟେଲର ମ୍ୟାନେଇର ଆମକୁ କହିଲେ ଯେ ଏଠି ଜଣେ ଉଣିଆବ ତାତ୍ତ୍ଵର ଅଛନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କ ଘର ଠିକଣା ଓ କଲିଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଦେଲେ । ଆମେ ତାକୁ ଫୋନ୍‌କବାକୁ । ଜାଣିଲୁ ସେ କଲିକତାର ବଜାଳୀ, ତେଣୁ ତିନୁ ତାଙ୍କ ଷାପକ ସାଇରେ ବଜାଳାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲା । ସେ ଆସି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ତା' ଖାଇବାକୁ ନେଇଗଲେ । ଭଦ୍ରଲୋକ ଜଣେ ପୋର୍ଟ ମୋର୍ବାଇର ବିଷ୍ୟାତ ସର୍ଜନ । କଲିକତାରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ଅଛି । ସେଠି ଆଶ୍ରୁଆ ଗୋପାଳଙ୍କର ପୂଜା ହୁଏ । ପାପୁଆ ନିଉରିନୀ ବିଷ୍ୟରେ ଆହୁରି କେତେକଥା କହିଲେ । ଏଠାକାର କଥୁଡ଼ ଭାଷାକୁ ପିଇନ ଇଂଲିମ୍ କୁହାଯାଏ । ମୁଁ ଖାଇଛିକୁ ଏଠାକାର ପିଇନ ଇଂଲିମ୍ରେ ‘ମି ଖାଇଖାଇ’ କୁହାଯାଏ । ଲିପି କିନ୍ତୁ ରୋମାନ୍ ଲିପି । ସେଇଥିଲାଗି ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଲୋକେ ସହଜରେ ଏଇ ଭାଷାକୁ ଶିଖୁଥାଆନ୍ତି । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଓ ବାହାଷା ମାଲେସିଆ ଏପରିକି ଭିଏଦନାମିର୍ ଲେଖା ହୁଏ ରୋମାନ୍ ଲିପିରେ । ଭିଏଦନାମିର୍ ଭାଷାରେ ବହୁତ ରକମର ମାତ୍ରା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏସବୁ ମାତ୍ରାକୁ ତାଏ କ୍ରିଟିକାଙ୍କ ମାର୍କ କୁହାଯାଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା କେଉଁ ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ କିପରି ହେବ ଜଣାପଡ଼େ । ଭାରତରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଶିଖିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ଏହାର ଲିପି ଶିଖିବାକୁ ହେବ । ଓଡ଼ିଆ, ବଜଳା ଓ ଅସମୀୟା ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାର ଲିପି ଅଳଗା । ବଜଳା ଓ ଆସମୀୟା ଭାଷାର ଲିପି ପ୍ରାୟ ଏକରକମର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇଟି ଲିପି ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । କହନ୍ତି ଯେ ଭାରତରେ ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା ଭାଷା ହେଉଛି ତାମିଲ୍ ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଲେ । ତାମିଲରେ ‘କ’ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ‘ଖ’, ‘ଗ’, ‘ଘ’ ନାହିଁ । ‘ପ’ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ‘ଫ’, ‘ବ’, ‘ଭ’ ନାହିଁ । ମୋ ନାଁ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ଲେଖିବାକୁ ହେଲେ ‘ପିପୁତି ପୂଷ୍ଟଣ’ ଲେଖି ‘ବିଭୂତି ଭୂଷଣ’ ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ ।

ସଜ୍ଜ ବିନୋବା ଭାବେ ଦେବନାଗରୀ ଲିପିରେ ସବୁ ଭାଷା ଲେଖାଦେବା ପାଇଁ ଆଦୋଳନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଏ ପ୍ରୟାସ ସପଳ ହେଲା ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କା ଅଛି, ‘ଉତ୍ତଳ ନାଗରୀ ଲିପି ପରିଷଦ’ ସେ ସଂସ୍କା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ନାଗରୀ ଲିପିରେ ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । କିଛି ବହିପତ୍ର ବି ଛାପିଛନ୍ତି ।

ଗତବର୍ଷ ବାକିରାଉପ ଛାତ୍ରବାସ ଅନ୍ଧାଳରେ ପରିଷଦ ଉଚ୍ଚପତ୍ର ଗୋଟିଏ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ପରିଷଦର ସଂପାଦକ ହୋଇଛନ୍ତି ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ମହାତ୍ମି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଜଣେ ସବ୍ୟ । ଦେବୀ ପ୍ରସନ୍ନ ପଙ୍ଗନାୟକ ଜଣେ ସବ୍ୟ । ଆମ ତୃତୀ ଅପା (ଶ୍ରୀସୁତ୍ରା ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣା ମହାରଣା) ସେ ସଂସାର ଜଣେ ସକ୍ରିୟ ସବ୍ୟା । ପ୍ରଫେସର ଶତ୍ରୁ ନାଥ ମଧ୍ୟ ସକ୍ରିୟ ଥିଲେ । ଏବେ ସେ ଆଉ ଜହଜଗତରେ ନାହାନ୍ତି ।

ମୁଁ ବୁଢ଼ା ହେବି ନାହିଁ

ମୁଁ ଲାଞ୍ଚାଜୀ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକା ଟାଇମ୍ସ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଡ଼ିଥିଲି । ସେ ପ୍ରବନ୍ଧର ଲେଖକ ବୋଧ ହୁଏ ଜଣେ ସାଇକୋଲଜିସ୍ । ସେ ଲେଖନ୍ତି ଯେ ସବୁଦିନ ସକାନେ ନିଦର୍ଶ ଉଠି ଜଣେ ଯଦି କେତେଥର କହିବେ ମୁଁ ବୁଢ଼ା ହେବି ନାହିଁ, ମୁଁ ବୁଢ଼ା ହେବିନାହିଁ ତେବେ ତାକୁ ବାର୍ଷିକ୍ୟ ଘାରିବ ନାହିଁ । ସେ ବାର୍ଷିକ୍ୟକୁ ପରାଇତ କରିବେ । ମୁଁ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପଡ଼ିବାର ପରଦିନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଛି । ସବୁଦିନେ ଭୋର ସାଢ଼େ ଚାରିଟାବେଳେ ଉଠି ମୁଁ ଦଶଥର କହେ “ମୁଁ ବୁଢ଼ା ହେବି ନାହିଁ” । ୭୭ ପୂର୍ବ ଗା ଚାଲିଛି । ଦେଖାଯାଉ ଏହାପରେ କ’ଣ ହେଉଛି ? ଏହାକୁ ସାଇକୋଲଜିସ୍ ମାନେ ଅଟୋ ସଦେସନ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଅଟୋ ସଦେସନ ବଳରେ ବିନା ଆଲାରାମ୍‌ରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଜାହାଜଲେ ଉଠେ । ଅଟୋ ସଦେସନ ବଳରେ ମୁଁ ବହୁତ କଷକର କାମ କରିପାରେ । ଅଟୋ ସଦେସନ ବଳରେ ମୁଁ ମୋର ଭଲପାଇବାର ପରିମିତିକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଏ । ଅଟୋ ସଦେସନ ଦ୍ୱାରା ବହୁତ ରୋଗ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହୋଇଛି । ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଐଶ୍ୱରିକ ସରା ରହିଛି ଏସବୁ ତାହାର ଶତ୍ରୁ ।

ରାତିରେ ଆମେ ତିନର ଖାଇକୁ ସେଇ ହୋଟେଲରେ । ହୋଟେଲର ମ୍ୟାନେଇର ଆମ ପାଇଁ ଭଲ ତିନର ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲେ । ସେଥରେ ମାଂସ ତିସ୍ ବେଶି ଥିଲା । ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତି ତ ମାଛ ପ୍ରିୟ । ଦେଖୁ ଭାରି ଭଲ ନାଶିଲା ।

ତାପର ଦିନ ସକାନେ ଜଳଶିଆ ଖାଇସାରିବା ପରେ ଆମେ ଗଲୁ ଟି.ଏ.ଏ.ର ପ୍ଲାଇଟରେ କାଏରନସ । ଟି.ଏ.ଏ.ର ସବୁ ଏଯାର ହସଟେସ ପାପୁଆ ନିଉଗିନୀର ଝିଅ । ମୁଣ୍ଡରେ ଯଞ୍ଚ କୁଞ୍ଚ କୁଞ୍ଚିଆ ଛୋଟ ଛୋଟ ବାଜ । ଦେହରେ ହଳଦିଆ ପ୍ରକ୍ରିଯା ମିଳି କି ମିଳି କୁହେଁ ପ୍ଲାଟ ଦେଖାଯାଇ । ଟି.ଏ.ଏ.ର ସବୁ ପାଇଲଟ କିନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟଲିଆହ । ସେମାନଙ୍କର ଉଜାରଣ ପୂରାପୂରି ଅଷ୍ଟଲିଆହ । ‘ଟୁଡ଼େ’କୁ ଉଜାରଣ କରିବେ ‘ଟୁ ଡାଏ’ । ଦେବୀ, ତୃତୀ ଓ ପାପା କର ଆମେରିକାନ୍ ଉଜାରଣ ଆଗରେ ଏହା ଏତେ ଅଭୂତ ଶୁଭେ ଯେ ତୃତୀ ଓ ପାପା ହସି ହସି ଗଢ଼ି ଯାଆନ୍ତି ।

ପାରୁଆ ନିଉଶିନୀର ସୀମା ପାରିହୋଇ ପ୍ରଶାତ ମହାସାଗର ଉପରେ ଉଡ଼ିଲାବେଳେ ମୋର ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୂରି ଭୁଥାଏ । ଦକ୍ଷିଣ ଗୋଲାର୍ଦ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ବିଜଣିତ ଦେଶକୁ ଆମେ ଯାଉଛୁ । ଏହାର ଆୟତନ ଭାରତବର୍ଷଠାରୁ ବହୁତ ବେଶି ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ଅତି କମ୍ । ଇନ୍ଦରାପର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରୁ ଲୋକେ ଆସି ଏଠି ରହିଯାଇଛନ୍ତି ସାଧୀ ବାସିଦା ହୋଇ । ଅଞ୍ଚ୍ଛୁଳିଆ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତ ଅଧିବାସୀ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ସାନରେ ରହନ୍ତି । ଏହାକୁ ଆବୋରିଜିନାଲ ରିସର୍ସ କୁହାୟାଏ ଓ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳେ ନାହିଁ । ଏହା ରଙ୍ଗ ଭେଦଭାବର ଭୁଲତ ନିର୍ଦଶନ । ନିର୍ଭଜିତାଷ୍ଟର କଥା କିନ୍ତୁ ନିଆରା । ଏଠିକାର ଅସଲ ଅଧିବାସୀ ହେଉଛନ୍ତି ମାଓରି ଲୋକେ । ତମାପରି ଏମାନଙ୍କର ରଙ୍ଗ ଓ ବାଜର ରଙ୍ଗ କହରା । ଏମାନେ ପୂରାପୂରି ମିଶିଯାଇଛନ୍ତି ଧଳା ଚମତାର ଲୋକମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଦୁଇ ସଂପ୍ରଦାୟ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ଏକ । ଦୁଇ ସଂପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ବାହାଘର ମଧ୍ୟ ହୁଏ ।

ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଆଦିବାସୀ ଓ ଅଣାଦିବାସୀ, ହରିଜନ ଓ ସବର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । ବାହାଘର ହୋଇଛି କଥୀଁରେ କେଉଁଠି କେମିତି । ରାଜନୈତିକ ବଢ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସୋସିଆଲ ଇଣ୍ଡିପ୍ରେସନ୍ ହୁଏ ନାହିଁ । ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାବନ୍ଦତା ଦ୍ୱାରା ହୁଏ । ଯଦି ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାମାଜିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ଶ୍ରୀଲଙ୍କାରେ ମଧ୍ୟ ସିଂହକୀ ଓ ତାମିଲ ସଂପ୍ରଦାୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । ମୁଁ ଯେତେଥର କଲମ୍ବୋ ଯାଉଛି ସେତେଥର ଏହା ଅନୁଭବ କରିଛି । ସିଂହକୀ ଲୋକମାନେ ଯାଉଥୁଲେ କରିଛନ୍ତି, ଯେତେବେଳେ କରିଛନ୍ତି ଓଡ଼ିଶା ଛଢା ବଜଳା ଓ ଆନ୍ତର କିଛି ଅଂଶ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ସିଂହକ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ କେତୋଟି ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ଦେଖୁବାକୁ ମିଳେ । ସିଂହକୀମାନଙ୍କ ରନ୍ଧା ସଙ୍ଗେ ଓଡ଼ିଆ ରନ୍ଧାବଢ଼ାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଛି । ଇଲ୍ଲା ହୁଏ ଗୋଟିଏ ସିଂହକୀ ବୋହୁଘରକୁ ଆଣିବାକୁ । ଏହା ହୋଇପାଇଁ ଦୁଇ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବନ୍ଦ ପଢ଼ିବ ତାହା ରାମେଶ୍ଵରମର ସେତୁବନ୍ଦ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ମଞ୍ଚବୁଦ୍ଧ ହେବ । ଶ୍ରୀଲଙ୍କାର ଅନୁରାଧାପୁରା ଓ କାଣ୍ଡି ଗଲେ ଅନୁଭବ କରି ହୁଏ ଭାରତ ସଂଗେ, ବିଶେଷତଃ ଓଣିଶା ଓ ବିହାର ସଙ୍ଗେ, ଏହାର ସମ୍ପର୍କ କେତେ ନିବିତ୍ତ । ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା ହୋଇ ବହି ଲେଖାଗଲେ ସମଗ୍ର ଏସିଆ ଯେ ଏକ, ତାହା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯିବ । ଗୁନ୍ଦାର ମିରଦ୍ବୀଯାଙ୍କ ଏସିଆନ୍ ଭ୍ରାମା ପରି ଏ ବହି ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବହି ହେବ ।

ଏହି ସବୁ କଥା ଜାରୁ ଭାବୁ ଆମ ବିଧାନ କାଏରକୁ ବିମାନ ଘାଟିଲେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ସେତେବେଳେ ଅଷ୍ଟେଳିଆରେ କାନିଘୋରା ଶୀଡ଼ । ତେଣୁ ବିମାନ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲାବେଳେ ଆମେ ସବୁ ଜାଇଗୁ ଉଲୋନ୍ କିଛି ପିନ୍ଧିଦେଇଥିଲୁ । ପ୍ରାଣୀତ ମହାସାଗରର ଜଳରାଶିର ରଙ୍ଗ କି ନୀଳ । ପୁଣି ଆକାଶରେ ଧଳା ମେଘ ଥିଲେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ଲେଖା ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଂଗୀତ ଆପେ ଆପେ ମନକୁ ଆସିଯାଏ ଓ ତିରୁ, ମୁଁ ଓ ବେବୀ ଗୁଣ୍ଗୁଣ୍ଗୁ ହୋଇ ଗାଉବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ । “ଆଜି ଧାନ କ୍ଷେତରେ ଖରା ହାଇର କୁଟକାଳି ଖେଳାରେ ଭାଇ କୁଟକାଳି ଖେଳା । ନୀଳ ଆକାଶେ କିଏ ଭସାଏ ଧଳା ମେଘ ଭୋଲାରେ ଭାଇ କୁଟକାଳି ଖେଳା” (ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ) । ବିମାନଘାଟିରୁ ସହରକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ମୋଟେଲର ରହିଲୁ । ସେ ମୋଟେଲରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବଖରା ଆମେ ନେଇଲୁ । ପ୍ରତି ବଖରାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପ୍ରିକ୍ ଓ ରାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କିଚିନ୍ ଥାଏ ॥ ତା’, କପି ଓ ବ୍ରେକ୍ଷପାଷ ତିଆରି କରିନେବା, ପ୍ରିକ୍ରିୟରେ ଦୃଧ, ଫଳ, ତ୍ରିକ୍ ସଫ୍ଟ ପ୍ରିକ୍ ଓ କ୍ରିମ୍ ସବୁବେଳେ ଥାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହେଠେଲକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ କପି ସାଙ୍ଗରେ କ୍ରିମ କେହି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କପି ସାଙ୍ଗରେ କ୍ରିମ୍ ମିଶାଇ ଖାଇବାରେ ଯେଉଁ ସୁଆଦ ମିଳେ ତାହା ଦୃଧଦିଆ କପିରୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅଷ୍ଟେଳିଆ ହେଉଛି ନେସକେପର ଦେଶ । ଏଠି ନେସକେପର ଦ୍ୱାକ କପି ବା କ୍ରିମ୍ ଦିଆ କପିର ସୁଆଦ ପୂରାପୂରି ମନ ଭୁଲାଣିଆ । ନେସେଲୁ କମାନୀର କ୍ରିମ୍ ଓ କଣ୍ଠେନୟୁ ମିକର କାଲିଟି ଅତି ଉଚ୍ଚ ଧରଣର । କ୍ରିମର ସାତେଚମଧ ଭାରି ଭଲ ।

ଆମେ ମୋଟେଲରେ ପହଞ୍ଚି ଆଗେ କପେ କପେ କପି ଖାଇଲୁ । ପିଲାମାନେ ଗିଲାସେ ଗିଲାସେ ସେ ଦୃଧ ପିଇଲେ । ଆମେ ଠିକ୍ କଲୁ ଯେ ପ୍ରଥମେ କାଏରକୁର ଆଖପାଖ ତୁଳି ଆସି ଟିକିଏ ତେରିରେ ଲଞ୍ଛ ଖାଇବୁ । ଗଲୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୂଳକୁ । ସେଠି ଦେଖିଲୁ ଯେ ଗ୍ଲୋସ ବଜମ୍ ବୋର୍ଟରେ (କାଠଜା-କିନ୍ତୁ ତଳଗା କାଚ) ବସି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଭିତରେ ଥିବା ଦଳ, ଉଚ୍ଚ ଓ ମାଛ ଦେଖି ହେବ । ସେ ତଳାରେ ମୋଟର ଲାଗିଆଏ ଓ ନାଉରୀ ମଧ୍ୟ କମେଣ୍ଟାରି ଦେଉଥାଏ । ତେଣୁ ଆମେ ପରଦିନ ସକାଳେ ଏଥିରେ ଯିବାକୁ ପିଇ କଲୁ । ସେଠୁ ଗଲୁ ସହରକୁ । କାଏରକୁର ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଗୀର୍ଜା ଓ ପୁରୁଣା ହାଇସ୍କୁଲ ଦେଖିଲୁ । ଫେରିଆସି ଲଞ୍ଛ ଖାଇଲୁ । ଗରମ୍ ଗରମ୍ ସୁଫ୍ଫ, ଆକୁ ଭର୍ତ୍ତା, ଶିଖ କାରଗ୍ ଓ ବ୍ରୋକଲି ଏବଂ ଚିଲ୍‌ଲୁଟି ମାଛ ଓ ଆକୁ ଚିପସ । ତା’ପରେ ଆଇସକ୍ରିମ୍ ଓ କପି ।

ତେରିରେ ଲଞ୍ଛ ଖାଇଥିବାକୁ ଅଖି ଟିକିଏ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଢ଼ିଲା । ମୋଟେଲରେ ଯାଇ ବିଶ୍ରାମ ନେଇଲୁ । ବେଶ ନିଦଟାଏ ହୋଇଗଲା । ଉଠି ଦେଖି ତ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଯାଇଛି । କପେ କପେ ତା’ ଖାଇ ଗଲୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୂଳକୁ । ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଭିଡ଼ ହୋଇଯାଇଥାଏ ।

ଯେଉଁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଦିନରେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଓ ଆମୋଦଦାୟକ ହୋଇଥାଏ, ଯାହାର ଲହରୀକୁ ଯେତେ ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ କୁଣ୍ଡିଆ ଆସେ ନାହିଁ । ରାତିରେ ସେହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଦେଖାଯାଏ ଭୟକର । ପୁରୀ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗରେ ମୋର ଏହି ଅଭିଷ୍ଠତା ହୋଇଛି । ପ୍ରକୃତିର ଜଗତରେ ସମସ୍ତେ ରାତିରେ ନିଷ୍ଠାର ଓ ଅସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଆଛି । କେବଳ ଜହାମାମୁ ଛଡା ନାରୀ କିନ୍ତୁ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା ରାତିରେ ବେଶି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ- ଅନ୍ଧାର ରାତି ହେଉ କି ଆକୁଥ ରାତି ହେଉ । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୂଳରୁ ଫେରି ଲଇଗ୍ ଚାଇନିଙ୍ ତିନର ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ ।

ସକାଳୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇସାରି ମୋଟେଲାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଗଲୁ ଗୋଲଦ କୋଷ । ପାଖରେ ଆମେରିକାନ୍ ଏକ୍ ପ୍ରେସର କ୍ରେଡ଼ିଟ୍ କାର୍ଡ୍ ଥିବାରୁ ଖର୍ଚ୍ଚବାର୍ତ୍ତ କରିବାରେ କେଉଁଠି କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଉନଥିଲା । ଭାରତ ଫେରିଆସି ଆମେରିକାନ୍ ଏକ୍ ପ୍ରେସର କାର୍ଡ୍ ପାଇଁ ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ମୋତେ କାର୍ଡ୍ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ ନିୟମଗୁଡ଼ା ଓଳଟି ଯାଏ କି ମଣିଷର ବୃଦ୍ଧି ବିବେକ ଓଳଟି ଯାଏ ବୁଝିବା ମୁସିଲ । ଜଣେ ବନ୍ଦୁ କହିଲେ ଯେ ମୋ ପାଖରେ ସିଟି ବ୍ୟାଙ୍କ କାର୍ଡ୍‌ଥିବାରୁ ଆମେରିକାନ୍ ଏକ୍ ପ୍ରେସର କାର୍ଡ୍ ମିଳିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ଆମେରିକାନ୍ ଏକ୍ ପ୍ରେସର କମାନ୍ ସିଟିବ୍ୟାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ରାଇଭାଙ୍କ ।

ଜାହାଜର ବନ୍ଦୁ

ଗୋଲୁକୋଷ ଗୋଟିଏ ଚମକ୍ଷାର ଦର୍ଶନୀୟ ପ୍ଲାନ । ପୁଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ବୁଲିଛି । କିନ୍ତୁ ଏଇକିଆ ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାନ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଆମେ ଗଲୁ ଉଲ୍ଲପିବମାନଙ୍କୁ ଟ୍ରେନିଂ ଦିଆଯାଉଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନଙ୍କୁ । ଗୋଟିଏ ସୁଇମିଙ୍ଗପୁଲ ଭଳି ଜାଗାରେ ଟ୍ରେନିଂ ଦିଆଯାଏ । ତିନି ଜଡ଼ରେ ଦେଖିଶାହାରୀମାନେ ଠିଆହୋଇ ଦେଖନ୍ତି ଓ ଗୋଟିଏ କଡ଼ରେ ଉଲ୍ଲପିନ୍ ଟ୍ରେନର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ନଗି ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥାଆଛି । ସେ ନଗିର ଅଗରେ ଗୋଟିଏ ମାଛକୁ ଥୋପକରି ବାନ୍ଧି ଦିଅନ୍ତି । ତାପରେ ନଗିକୁ ପୁଲ ଆତକୁ ହୁଆଁଇ ପୁଣି ଉପରକୁ ନେଇଆସନ୍ତି । ଉଲ୍ଲପିନ୍ ସେ ଥୋପ ମାଛକୁ ଖାଇବାକୁ ଯାଇ ତେଣୁପଢ଼ି ପ୍ରାୟ ନଦୀର ଉଚତାକୁ ଯାଇ ପୁଣି ପାଣିକୁ ତେଣୁ ପଡ଼େ । ଅନ୍ୟ ଉଲ୍ଲପିବମାନେ କୁଣ୍ଠୀ ଶରକରି ବୋବଇଥାନ୍ତି ସାଥୀ ଉଲ୍ଲପିନ୍ ବିଜଯରେ । ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ଏମାନେ ଜାହାଜର ବନ୍ଦୁ । ମଞ୍ଚିରେ ମଞ୍ଚିରେ ଏମାନଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ ହେଲେ ଉଲ୍ଲପିନ୍ ସେଶାଳିଷ ତାତ୍ତ୍ଵରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା ହୁଆନ୍ତି । ମୋ ସୁପର-୮ ମୁଣ୍ଡ କ୍ୟାମେରାରେ ଏ ସବୁର ପିଲ୍ଲକୁ ଉଠାଇଛି । ସ୍ଥାଇଦ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ସୁତିର ତାକରାରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମେ ଦେଖୁ । ଥରେ ଚିକିକାରେ ଗୋଟିଏ ଉଜ୍ଜାରେ ଗଲାବେଳେ ଆମେ ଦୁଇଟି ଉଲ୍ଲପିନ୍ ଦେଖିଥିଲୁ ।

ଏତୁ ଆମେ ଗନ୍ଧ ରେଳଗାଡ଼ି କରିବାକୁ । ହୁକ୍କଲୁକ ଶଦକରି କୋଇଲା ଦ୍ୱାରା
 ଚାକିତ ଛୋଟ ରେଳଗାଡ଼ି ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ସେବନକୁ ନେଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସେବନରେ
 ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ସେତୁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଜଳପ୍ରପାତ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା ।
 ଛୋଟ ରେଳଗାଡ଼ି ଯୋଗୁ ଦେଖିଲୁ ଛୋଟିଆ ଜଳପ୍ରପାତ । ଆମେ ତ ତୁତୁମା ଜଳପ୍ରପାତ
 ଥିବା ରାଜ୍ୟର ଲୋକ । ଯଞ୍ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ତର୍ପ୍ରଦେଶ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ବର୍ତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ
 ଏହି ବିରାଟ ଜଳପ୍ରପାତ । ବାପି (ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ) ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ
 ତାଙ୍କ ବହୁ ଶ୍ରୀମୁଖ ସଞ୍ଜୀବ ରେଣ୍ଟି ଥାଆନ୍ତି ଆନ୍ତର୍ପ୍ରଦେଶ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ । ଓଡ଼ିଶା ଓ
 ଆନ୍ତର୍ପ୍ରଦେଶର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ତୁଇ ପ୍ରଦେଶର ଅଧିସରମାନେ ବିଷକ
 ହେଲୋ । ଆନ୍ତର୍ପ୍ରଦେଶର ଆଖି ଥିଲା ତୁତୁମା ଉପରେ । ତୁଇ ବହୁ ତୁତୁମା ଗେଷହାଉସରେ
 ରହି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିର ରଜାମ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟରମାନଙ୍କର ଡାଏରି ସବୁ ପଡ଼ିବାକୁ
 ଲାଗିଲେ । ଜଣେ ବ୍ରିଟିଶ କଲେକ୍ଟର ଖରା ବର୍ଷା ନମାନି ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତି
 ଲଞ୍ଚ ଜାଗା ବୁଲି ବୁଲି ଯାହା ଦେଖିଥିଲେ ଓ ଅଛେ ନିଭାଇଥିଲେ ତାହା ତାଙ୍କ ତୁର
 ଡାଏରୀରେ ଲେଖିଥିଲେ । ସେଇଆକୁ ଅନୁଧାନ କରି ତୁଇ ବହୁ ଆନ୍ତର୍ପ୍ରଦେଶ ଓ ଓଡ଼ିଶାର
 ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କଲେ । ତୁତୁମା ଓଡ଼ିଶା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । କାହିଁ ସେତେବେଳର
 କଲେକ୍ଟରମାନେ ଓ କାହିଁ ଆଜିର କଲେକ୍ଟରମାନେ ? ଯେଉଁମାନେ ଜିପ୍ ଛଡ଼ା କୁଆଡ଼େ
 ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଜିପର ପେପର ତୁଇଲ ତ୍ରାଇଭ ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଏ, ଏମାନେ
 ସେତିକି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଆନ୍ତି । ହରିଆନାର ଗୁରଗାଁର ଜଣେ ବ୍ରିଟିଶ କଲେକ୍ଟର ଥିଲେ ।
 ତାଙ୍କ ନାଁ ଏୟ. ଏଲ. ତ୍ରାଏବ । ସେ ସେକାଳର ଜଣେ ଆଇସି. ଏସ. ଅଫିସର । ଗୁରଗାଁର
 ସବୁଆଡ଼ ବୁଲିବୁଲି ସେ ଗୋଟିଏ ଲୋକହିତକର ଯୋଜନା ତାଙ୍କୁ କରାଇଥିଲେ । ଏହାର
 ନାମ ଦେଇଥିଲେ ‘ଦି ଗୁରଗାଁ ଏକ୍‌ପେରିମେଣ୍ଡ’ । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଭାବିଲେ ଯେ ସେ
 ଲୋକଙ୍କ ସତେତନ କଲେ । ଲୋକେ ସରକାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିବେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ସେତୁ
 ବଦଳିକରି ବିଲାଦ ନେଇଗଲେ । ସେହି ଦୁଃଖରେ ସେ ବେଶି ଦିନ ବଞ୍ଚିପାରିଲେ ନାହିଁ ।
 ଗୁରଗାଁ ଏକ୍‌ପେରିମେଣ୍ଡ ପରେ ଭାରତର ଗ୍ରାମପୋଷଣ ଯୋଜନାରେ ସାମିଲ
 ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା । ରେଳଗାଡ଼ିରୁ
 ଓହ୍ଲାଇ ଆମେ ଗନ୍ଧ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ହ୍ରଦ ଦେଖିବାକୁ । ସେଥିରେ ବୋଟିଂ କଲୁ ।
 କମେଣ୍ଡାରୀରେ ଶୁଣିଲୁ ଯେ ଏଠି ଗୋଟିଏ ଗଛ ଉପରେ ଅଜଗର ସାପ ଅଛି । ପରେ
 ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ, ଏହାଥିଲା ଗୁଲିଖଟି ଗପ । ଗୁଲିଆ ଓ ଗାଲୁଆ ସବୁ ଦେଶରେ ଓ ସବୁ
 ସମାଜରେ ଅଛନ୍ତି । କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ହୁହେଁ ।

ଏହି ଭକ୍ତି ଛୋଟିଆ ହୃଦ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁତ ଅଛି । ଚିଲିକା ଭକ୍ତିଆ ହୃଦ ସାରା ପୁଥବୀରେ କେଉଁଠି ନାହିଁ । ଚିଲିକାରେ ଉଜ୍ଜାରେ ବସି ବୁଲିଯାଇ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଜଣ ବସିବା ଭକ୍ତି ବୋଟ୍ ନାହିଁ କି ତାଳିମପ୍ରାୟ ଚୁରିଷ୍ଟ ଗାଇଦି ନାହାଁତି ଚୁରିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ।

ସେ ଛୋଟିଆ ହୃଦରେ ବୋଟିଂ କରିଯାରି ଆମେ ରାସ୍ତାରେ ଚିକିଏ ବିଶ୍ଵାମ ନେବୁ ଆଇସ କ୍ରୀମ ଖାଇବାକୁ । ଆମେ ଚୁରିଷ୍ଟ ବସରେ ବସି ଯାଉଥିଲୁ । ବସଟି ଏଯାରକଣ୍ଠିସନ୍ତ ଥଳା ଓ ଏଥରେ ଜଣେ ଚୁରିଷ୍ଟ ଗାଇଦି ଥିଲେ । ପହଞ୍ଚିଲୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ବରିଚାରେ । ଏ ବରିଚାଟି ନାନା କିସମର ରଙ୍ଗ ବେରଙ୍ଗ ଶୁଆମାନଙ୍କର । ସବୁ ଥାତି ଗଛରେ । ସ୍ମୂର୍ଯ୍ୟ ଅଷ୍ଟ ହେବାର ଅଛି ସମୟ ଆଗରୁ ଶୁଆମାନଙ୍କର କେଅରମୋଞ୍ଚର ଶବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ଆଖପାଖ କଲୋନୀରୁ ଶୁଆକୁ ଶୁଆଇବାକୁ ଖରି ରାଶିକରି ଆଣିଥାନ୍ତି । ଖରି ଖାଇବାକୁ ଶହ ଶହ ଶୁଆ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତି ଗଛରୁ । ଖରି ଦେଲା ଲୋକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ, କାନ୍ଧରେ ଓ ହାତରେ ବସି ଖରି ପରିଷା ଖାଆନ୍ତି । ଭୟ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତନାହିଁ । ମଣିଷ ଓ ପକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଯେଉଁ ନିବିଢି ସମ୍ବନ୍ଧ ଏଠି ଗଢ଼ିଇଠଠ ତାହା ପରିବେଶ ପାଇଁ ଖୁବ ଭଲ । ସାରା ବରିଚାଟି ଶୁଆରେ ଭରା ହୋଇଥାଏ । ଦୂରରୁ ପ୍ରତି ଶୁଆ ଗୋଟିଏ ରଙ୍ଗର ଫୁଲ ପରି ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଚୁରିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ଲେଟ ଥିଲେ ବରିଚାର ବୁଢା ଡ୍ରେର୍ଟେବ ସେଥିରେ ଠେକିଏ ଦି'ଠେକି ଖରି ତାକି ନେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଶୁଆ ସବୁ ଆସି ବସି ଯାଆନ୍ତି ଖରି ଖାଇବାକୁ । ସେମାନଙ୍କର କିଛି ବାହୁ ବିଚାର ନଥାଏ । ଚୁରିଷ୍ଟ ବା କିଏ ତାଙ୍କୁ ନିତି ସଂଧାରେ ଆସି ଖରି ଶୁଆନ୍ତି । ଏଇକି ରୋକିରେ ମୁଁ ଆଗରୁ କେବେ ଯୋଗ ନେଇ ନଥିଲି । ଜୀବନରେ ଏହାଥୁଲା ଆମର ପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା ।

ଆମ ଚୁରିଷ୍ଟ ସେ ଆମଙ୍କୁ ଆଣି ପୁଣି ଗୋଲକୋଷରରେ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ଆମେ ମୋଟେଇକୁ ଯାଇ ସିଧା ତିନର ଟେବୁରକୁ ଗଲୁ । ମନଇଲ୍ଲା ଗରମ ସୁଘ, ପିପ ଓ ଚିପ ଏବଂ ଆଇସକ୍ରିମ ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ । ସ୍ଵପ୍ନରେ ଦେଖୁଥିଲି ସେ ବରିଚାର ସୁନ୍ଦର ଶୁଆମାନଙ୍କୁ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଘରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଆ ପାଳିବାର ସହକ ହୋଇଛି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସହକ ପୂରଣ ହୋଇନାହିଁ ।

ସକାକୁ ଜକିଶ୍ଶା ଖାଇଯାରି ଗଲୁ ବ୍ରିସବେନ୍ । ଏହା ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ସହର । ଦେଖିବାକୁ ଦକ୍ଷିଣ କଲିକତା ଭକି । ନାନା ରାତିର ଝକାଳିଆ ଗଛଲତା ଏ ସହରର ପୌଦର୍ଯ୍ୟ ବଢ଼ାଇଛି । ବ୍ରିସବେନ୍ରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାକୟ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଅତୀତରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଏଇଠି ପଢ଼ୁଥୁଲା । ବ୍ରିସବେନ୍ର ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ

ରହିଲୁ । ଏ ହୋଟେକ୍ଟି ମଧ୍ୟ ଲାଶନର ଗୋଟିଏ ହୋଟେକ୍ ପରି ଜାଗୁଥିଲା । ଏଠି ଓକିଏ ରହିଲୁ । ଗାଧୋଇପାଧୋଇ ଖିଆଯିଥା କରି ଟିକିଏ ବିଶ୍ଵାମ ନେଇଗଲୁ ସିଦନୀ । ସଂଧାବେଳେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ସିଦନୀ ଅଷ୍ଟେଳିଆର ରାଜଧାନୀ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଗୋଟିଏ ଅତି ଆଶ୍ରମିକ ସହର । ମେଲବୋର୍ଟ ହେଉଛି ଅଷ୍ଟେଳିଆର ରାଜଧାନୀ । ସିଦନୀରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଥଣ୍ଡା ବେଶ ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଭଲ ହୋଟେକ୍ଟରେ ଚେକିଲନ କରି ଡିନର ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ ।

ରାତିରେ ତିକୁ ଟିକି ଖୋଲିଲା ଖବର ଶୁଣିବାକୁ । ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା ତହୁ ଗ୍ରହରେ ମଣିଷ ପ୍ରୁଥମଥର ପାଇଁ ପହଞ୍ଚିଛି । ନିଲ ଆରମ୍ଭଙ୍ଗର ପୋଷାକ ଓ ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶତିର ଅଭାବରେ ସେ କିପରି ତହୁ ଉପରେ ଠିଆହୋଇ ପାରୁ ନଥିଲା । ଏସବୁ ଟିକିରେ ଦେଖି ତିକୁ ବେଶ ଉପରୋଗ କରୁଥିଲା । ମୋତେ ଉଠାଇଲାରୁ ମୁଁ ଟିକିଏ ଦେଖି ପୁଣି ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ପିଲାମାନେ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଥିଲେ । କେହି ଉଠିଲେ ନାହିଁ । ଆମେରିକାର ନିଲ ଆର୍ମଣ୍ସଙ୍ଗ କେତେବଢ଼ି କଥାଟାଏ କଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଯେଉଁକି ବାହାଦୁରି ପାଇବ, ତା ଦେଶ ଆମେରିକା ସେଉଁକି ବାହାଦୁରୀ ପାଇବ ଓ ବାପ, ମା' ମଧ୍ୟ ସେଉଁକି ବାହାଦୁରୀ ପାଇବେ । ଆମ ଦେଶରେ ତ ଦୁର୍ବଳିଆ ପିଲାକୁ ବାପାମା' କି ଆଇ ଖେଳ କସରତ କରିବାକୁ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ଆଜିକାଳ ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଅବସ୍ଥା ବଦଳିଛି । ତା ନହୋଇଥିଲେ ସୁଶ୍ରୀ ଅନୁରାଧା ବିଶ୍ଵାଳ କିପରି ଏତେ ନଁ କରି ଥାଆନ୍ତା ?

ଅଷ୍ଟେଳିଆ ତ କଙ୍ଗାରୁମାନଙ୍କର ଦେଶ । ଅଷ୍ଟେଳିଆର ଜାତୀୟ ଫ୍ଲାଗ କ୍ୟାରିଆର ହେଉଛି କାନ୍ଦାସ୍ ଏଯାରଙ୍ଗେଇ । ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିମାନରେ କଙ୍ଗାରୁର ଚିତ୍ର ରହିଛି । ପିଲା ଦିନେ ଆମ ଗାଁରେ ଗୋଟି ଡଗ ଶୁଣିଥିଲି, “କଙ୍ଗାରୁ କଙ୍ଗାରୁ, ଲାଭ ତୋର ଗଜିପଡ଼ିଲା ମାତ୍ର ବୋଉମା’ ସଂଗାରୁ ।” ସଙ୍ଗାର ଅର୍ଥ ଆରୁ । ଆଗେ ସବୁ ଘରେ ଆରୁ କରି ଦେଉଥିଲେ । ଆଟୁ ଉପରେ ବହୁତ ଜିନିଷ ରହି ପାରୁଥିଲା । ମା'କୁ ପଚାରିଲି, ମା' ଏ କଙ୍ଗାରୁ କଥଣ ? ମା' କହିଲା ସେ ହେଉଛି କୋଉ ଦେଶର ଗୋଟିଏ ହେଟାଗାଣିଆ ଜୀବ । ତା' ଛୁଆକୁ ପେଟ ଉପରେ ଥବା ମୁଣିରେ ରଖି ତେଣୁ ତେଣୁ ପଳାଏ । ଓଡ଼ିଆ ଡଗରେ କଙ୍ଗାରୁ ଶକ ପଡ଼ିଛି ମାନେ, ଓଡ଼ିଆ ଲୋକକଥାରେ ନିଶ୍ଚୟ ପଶିଥିବ । କାହିଁ ଓଡ଼ିଶା ଓ କାହିଁ ଅଷ୍ଟେଳିଆ । ବୋଇଁ ବିମାନ ଯୋଗୁ ଆମର ସେଠାକୁ ଯିବା ସମବ ହୋଇପାରିଛି ।

ସକାକୁ ଆମେ ଗଲୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପ୍ରାକୃତିକ ପାର୍କକୁ । ସେଠି ଦେଖିଲୁ ସହ ସହ କଙ୍ଗାରୁ । ଛୋଟ, ବଡ଼, ମା' ଓ ଛୁଆ । ତେଣୁ ତେଣୁ ପାର୍କ ସାରା ବୁଲିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ

ଦେଖି ଚାନ୍ଦ ଦେଇଲା ଠିକ୍ କଜାରୁ ଭଳି ପାର୍କରେ ଆମେ ବହୁତ ସମୟ ରହିଲୁ । ତାପରେ ସେତୁ ଗରୁ ସମ୍ବ୍ରଦ କୁଳକୁ । ସମ୍ବ୍ରଦ କୁଳରେ ତୁଳାବୁଲି କଳୁ । ପୁରୀ ସମ୍ବ୍ରଦ କୁଳରେ ଯେମିତି ଦେଉ, ସେମିତିଆ ଦେଉ ଏଠି ଦେଖିଲୁ ନାହିଁ ।

ଚିତ୍ତିଆଖାନା ଗଲୁ । ଏହା ଆକାରରେ ଛୋଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଟାଣିଆଣେ । ସେଠି ଗୋଟିଏ ଆଖି ବାନର ବା ପିମ୍ପୁଡ଼ିଖିଆ ଜୀବ ଦେଖିଲୁ । ଏହାର ନାକଟା ଏତେ ଲୟା ଯେ କହି ହେବ ନାହିଁ । ସେହି ଲୟା ନାକ ଦ୍ୱାରା ଏ ଜୀବ ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ଟାଣି ଆଖି ଖାଇଦିଏ । ଚିତ୍ତିଆଖାନାରେ ଗୋଟିଏ ଝିଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲୁ । ଝିଙ୍କର ତେଣାରେ ଥାଏ ଝିଙ୍କ କାଠି । ସେ ତେଣା ଖାଢ଼ିଲେ ଝିଙ୍କ କାଠି ସବୁ ଝାଡ଼ି ପଡ଼ନ୍ତି । ଆଗେ ଝିଅବୋହୁମାନେ ଝିଙ୍କ କାଠିଙ୍କୁ କାଠି ପରି ଦ୍ୱାରା ସିନ୍ଦୂର ଟୋପା ନାଇଥିଲେ । ଏବେ ତ ବାହାରିଛି ଅଠାଦିଆ ଚିପା । ଆଜିକାଲି ରେଡ଼ିମେଡ଼ ଯୁଗରେ ରେଡ଼ିମେଡ଼ ଜିନିଷ ସବୁର ଚାହିଦା ବହୁତ ।

ଚିତ୍ତିଆଖାନାରୁ ସିଦ୍ଧନୀର ହାରବର ବ୍ରିଜ ଖୁବ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ । ଏହା ସିଦ୍ଧନୀର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଲ୍ୟାଣ୍ଡମାର୍କ । ସେବିନ ଆମେ ଦେଖିଲା ବେଳେ ସ୍ଵୀର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ହେଉଥାଏ । ଚମଜାର ସିଲିନ୍‌ହୁଏର ପଟୋଗ୍ରାଫ୍‌ର ଦେଖାଯାଉଥାଏ ।

ରାତିରେ ସିଦ୍ଧନୀ ସହର ଆମେ ବୁଲି ଦେଖିନଥିଲୁ । ତେଣୁ ସିଦ୍ଧନୀର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ରାଷ୍ଟାରେ ବୁଲିବୁଲି ପଚାରି ପଚାରି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଉକ୍ତନର ଆଲଷ୍ଟୋନଙ୍କ ଘରେ । ସେ ଆମମାନଙ୍କୁ ଦେଖିପାରି ଖୁସି ହେଲେ ଓ ପିନ୍ତର କହୁଣି ଦେଖିଲେ ଯେଉଁଠି ସ୍ଵିନ ଗ୍ରାଫଟିଂ ହୋଇଥିଲା । ସେ ନିଜେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଏହା ପୂରାପୂରି ମିଶିଯାଇଛି ।

ତାପରେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ରେଷ୍ବୁରାଣ୍ଡକୁ ଗଲୁ (ସେଠି ଦେଖୁ ଯେ କେତେକଣ ଅଷ୍ଟେଲିଆନ୍ ବସି ବିଅର ପିଇ ରାଗ ତାରକାରୀ) ଖାଇ ସୁ ସୁ ହେଉଛନ୍ତି । ଆମେ ସେଠି ପରଟା ଓ ମାଂସ ତରକାରୀ ଖାଇଲୁ । ଆଗରୁ ଅର୍ଦ୍ଦର ଦେଲାବେଳେ କହିଦେଇଥିଲୁ ଯେ ଆମ ତରକାରୀରେ ମୋଟେ ରାଗ ପକାଇବେ ନାହିଁ । ଆମ ମନ ମୁଢାବକ ମାଂସ ତରକାରୀ ହୋଇଥିଲା । ଖାଇପାରି ଆଇସକ୍ରିମ ଖାଇଲୁ ଓ ହୋଟେଲକୁ ଫେରିଲୁ । ଆମେ ଚୁର କଳାବେଳେ ତିନ୍ତୁ ଓ ପିଲାମାନେ ରାତି ଶୋଇବା ଆଗରୁ ଗାଧୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ, ତାହାହେଲେ ଆରଦିନ ସକାଳେ ବାଥରୁମ ପାଇଁ ଏତେ ଭିତ୍ତି ହେବନାହିଁ ।

ପରଦିନ ସକାଳେ ଆମେ ଗଲୁ ସିଦ୍ଧନୀ ଏଯାରପୋର୍ଟ । ସେତୁ ସିଧା ଆସିଲୁ ପୋର୍ଟମୋର୍ସବାର ଓ ପୋର୍ଟମୋର୍ସବାରରୁ ମାଦାଙ୍ଗ ସିଦ୍ଧନୀ । ଗୋଟିଏ ମହାଦେଶରୁ ଆସି ଆଉ ଗୋଟିଏ ମହାଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଜୟପୁରାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ଶନିବାର

ଦିନ ଦିପହରେ । ଉତ୍ସବରେ ରେଷ ନେଇ । ସୋମବାରଠାରୁ ପୁଣି କାମ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କର ପଢାପଡ଼ି । ସେମାନଙ୍କର ବହିପାଠ ଓ ଏ ଭ୍ରମଶର ଅଭିଷେତ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବହୁତ ଉପାଦେୟ ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍ସବ ଆସେଇ ସବର ମଣେ ହେଲା ‘ତୃତୀୟର ଉଥାନ ଗାନ୍ଧର୍ ହନୀ’ ଅର୍ଥାତ୍ ବୁଲି ଦେଖିଲେ ମଧୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ହୁଏ ।

ଆମ ପୁରୁଣା ଖଞ୍ଚା ?

ଥରେ କୁଆତ୍ର ବୁଲି ଆସିଲେ ମୋ ପାଇଁ ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ କାମ ଥାଏ । ଫଣେ ଉଠାଇଥବା ପିଲା ସବୁକୁ ପ୍ରୋସେପିଂ ପାଇଁ ପଠାଇବା, କ୍ୟାମେରାକୁ ସଫାକରି ରଖିବା, ଘ୍ୟାସଗନ୍ଧରୁ ବ୍ୟାଟେରୀ କାଢ଼ି ତାକୁ ଅଳଗାକରି ରଖିବା ଉତ୍ସବି । ଏଥର ଅଷ୍ଟେଳିଆରୁ ବୁଲିଆସିବା ପରେ ମନେ ମନେ ଘ୍ୟାନକଳି ହୋମ ଲିରରେ ଯିବା କଥା । ସାନଭାଇଟା (ଶଶୀ) ବାହା ହୋଇନଥାଏ । ବାପା, ବୋଉ ବ୍ୟଷ୍ଟ ହେଉଥାନ୍ତି ତା’ ବାହାଘର ପାଇଁ ଓ ଆମକୁ ମଧୁ ବ୍ୟଷ୍ଟ କରେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏଣେ ଶଶୀକହୁଥାଏ ଯେ ହୁଇ ଭାଉଜ ଆସିଲେ ଝିଅ ବାହିବେ ଓ ବାହାଘର ହେବ । ଉପରେ ପିଲା ପାଇଁ ଓ ମୋ ପାଇଁ ବଡ଼ ମୁସିଲ କଥା ହେଲା । ସିଏ ବାହା ହବ ଓ ତା’ ପାଇଁ ଝିଅ ବାହିକୁ ଆମେ ? ବଡ଼ ଅଦବୁତ କଥା । ତଥାପି ତୁପ୍ରଗାୟ ହୋଇ ସବୁ ପୁଣି ରାଜି ହେଲୁ । ଏତେଗୁଡ଼ାଏ କାମ କେମିତି ଦୁଇ ମାସର ହୋମ ଲିରରେ ହେବ ସେ କଥା ଭାବି ମୁଣ୍ଡଟା ଗରମ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତା’ ସାଇକୁ ପୁଣି ବାହାଘର ପାଇଁ ସରଦା କରିବାକୁ ହେବ କଟକ ବସାଯାରୁ । ବାପା ତାଙ୍କ ଚରଦ ପୁରୁଷର ନାଁ ରଖିବାକୁ ଗାଁରେ ଯେଉଁ ଗର ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ତାହା ପୂରାପୁରି ତିଆରି ହୋଇନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ପୁରୁଣା ମାଟି ଖଞ୍ଚାଟି ଥାଏ । ସେ ଖଞ୍ଚାରେ ମୁଁ କନ୍ତୁ ହୋଇଛି । ସେ ଖଞ୍ଚା ଆମ ପରିବାରର କେତେ ସୁଖଦୂଃଖ ଓ ହସକାନ୍ଦର ମୁକ ସାକ୍ଷୀ । ସେଇ ଖଞ୍ଚାର ଦାଣପିଣ୍ଡାରେ ସଂଧାବେଳେ ହୁଆ ସାରଙ୍କ ପାଖରେ ଚିଉସନ ହୋଇ ମୁଁ ଆଜି ମଣିଷ ହୋଇଛି । ସେଠିକି ଭାଉତବୋଉ ବୋହୁ ହୋଇଆସିଥିଲା । ସେଇ ଖଞ୍ଚାକୁ ତିନ୍ତୁ ବୋହୁ ହୋଇ ଆସିଛି । ବାପି, ନୁମା ଦିହେଁ ସେ ଖଞ୍ଚାର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ସେଇ ଖଞ୍ଚାର ଭାହାଣ ବଡ଼ ଦାଣ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ବାପା କେତେ କଞ୍ଚନାକଞ୍ଚନା କରିଛନ୍ତି । ସେଇ ଖଞ୍ଚାକୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବରହାରୁ ବରହାରୁ ହୋଇ ଆସି ମୋ ଭରଣୀ ଓ ମେଳି (ସରୋଜିନୀ)କୁ ନେଇଯାଇଛି । ସେ ଖଞ୍ଚା ଆଜି ନାହିଁ, ଖାଲି ତିଆଟା ପଢ଼ିଛି । ତା’ ସମୟରେ ବାପାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଡିଜାଇନ କରାହୋଇ ଗଙ୍ଗାଧର ମସ୍ତ୍ରୀ ତିଆରି କରିଥିବା ଶିରିହୀନ କୋଠାଘରଟା ନ ଦେଖିଥିବା ଅଣପ୍ରେତି ଶିକାରି ହେଉଛି ଓ ଆମକୁ ଖତେଇ ହେଉଛି । ଗାଁରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭଲ ଭଲ ଖଞ୍ଚାଘର । ବର୍ଷକୁ ଥରେ ଛପର ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ । ସେମାନଙ୍କ ମେଳରେ ଆମ କୋଠାଘରଟା ମତେ ଗୋଟିଏ ଭୂତ ଭଳି ଦେଖାଯାଏ । ଏତେ ଟଙ୍କା

ଖରଚ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ତିଆରି ହୋଇଛି ତାକୁ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ଘର ତିଆରିରେ ଦୋଷ ହୁର୍ବଳତା ବିଷୟରେ କିଛି ଟିକିଏ କହିଲେ ବାପା ରାଗି ନିଆଁ ହୋଇଯାଉଥିଲେ । ଠିକ୍ ସମୟରେ ଯେପରି ଘର ତିଆରି କାମ ହୁଏ । ସେଥି ସକାଶେ ଗଜାଧର ମିସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗୋଟିଏ ଏଚ୍.ୱି.ଟି. ଘଢ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଓ ତାଙ୍କ ସହକାରୀ ମିସ୍ତ୍ରୀ ବିପ୍ର ଦିଅଁ ଗଢ଼ ଗଢ଼ ବାଦର ଗଡ଼ିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଘର ତିଆରି ବେଳେ ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକ ମୂଲକାରୀ ପଇସା ପାଇଥିଲେ । କେତେଦିନ ଧରି ଆମ ଘର ତିଆରି କଥା ଲୋକଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ ନାନା ତଙ୍ଗରେ ଆଲୋଚିତ ହେଉଥିଲା ।

ଏ ସବୁ କଥା ମନକୁ ଆସିବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ବଢ଼ ପୁଅ ହବା ହୁନିଆଁରେ ଗୋଟିଏ ଅଭିଶାପ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବେ । ସବୁ ଦହରଞ୍ଜ ସିଏ ସହିବ । ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଅଣାବାନ୍ତି ଠିଆ ହେବ । ଘରେ କାହାର କିଛି ଦୋଷ ହୁର୍ବଳତା ଥିବ ତାକୁ ସିଏ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼ାଇବ । ଅବଶ୍ୟ ବଢ଼ପୁଅ ହିସାବରେ ସେ ବାପମା'ଙ୍କଠାରୁ ଆଦର ଯତ୍ତ ଓ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ପାଇଥିବ । ଉପରେ ବଢ଼ ଉଦ୍ଧରଣୀଟିଏ ଥିଲେ ତା' ପାଇଁ ଭଲ । ବଡ଼ଭରଣୀ ପାଖରେ ସେ ମନ ଖୋଲି ପାରିବ ।

ଅଷ୍ଟେଳିଆରୁ ଫେରିବା ପରେ ହୋମଳିର ପାଇଁ ଯିବା ପ୍ରାୟ ବର୍ଷେ ଖଣ୍ଡୋଏ । ଏଥର ହୋମଳିରେ ଗଲେ ବେବୀ, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ପାପା ଆଉ ଫେରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ବନାରସରେ ଥୁବା ରାଜଘାର ବେସାତ ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ିବେ । ରାଜଘାରରେ ବେସାତ ସ୍କୁଲ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତୀ ପାଉଣ୍ଡେସନ ହାରା । ଜେ. କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତୀ ଜଣେ ପୁଣିବୀର ଖ୍ୟାତନାମା ଦାର୍ଶନିକ । ସେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ସେ ବନାରସ ଆସୁଥିଲେ ଓ ରାଜଘାର ବେସାତ ସ୍କୁଲରେ ତାଙ୍କର ବଢ଼ତାମାକାର ଆୟୋଜନ ହେଉଥିଲା । ବହୁତ ଲୋକ ଆସୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ବଢ଼ତା ଶୁଣିବାକୁ ।

ରାଜଘାର ବେସାତ ସ୍କୁଲକୁ ଲାଗିଛି ସର୍ବସେବା ସନ୍ଧର କ୍ୟାମ୍ସ । ସେଠି ମୋ ଶକ୍ତୁ (ନାରାୟଣ ଦେଶାଇ) ନାରାୟଣ ଭାଇ ଓ ବୁଝୁ ଅପା (ଦେବଶାଶ୍ଵତ) ରହୁଥିଲେ । ବେବୀ, ଚନ୍ଦ୍ର, ପାପାଙ୍କର ବୁଝୁ ଅପା ଥିଲେ ଲୋକାଙ୍କ ଗାଢ଼ିଆନ । ସେହି କ୍ୟାମ୍ସର ଆଉ ଗୋଟିଏ କଢ଼ରେ ଗାନ୍ଧିଆନ ଉନ୍ନତିତ୍ରୁଯ୍ୟ ଅଟ୍ ଷଢ଼ିଲୁ । ଏହାର ଡିରେକ୍ଟର ଥିଲେ ଉପତି ଦାସଗ୍ରୁପ୍ରା । ସେ ଚାଲିଗଲେଣି । ପ୍ରଥମେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଓ ପରେ ବାପି (ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ) ଏହାର ଚେଯାରମ୍ୟାନ ଥିଲେ । ବିହାରର ନାଗେଶ୍ୱର ପ୍ରସାଦ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଥିଲେ ।

ବୁଝୁ କୁଳରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ । ବୁଝୁ ଗଜାର ଗୋଟିଏ ଶଖା ନଦୀ । ତଥାପି ଏହାର ସ୍ଵାତତ୍ତ୍ଵ ରହିଛି । ମୋଗଲ ସରାଇରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲାବେଳେ ରେଲ୍‌ଟ୍ରେ ବ୍ରିଜ ପାରିଛେଲେ

ରାଜ୍ୟାଚ ରେଳ ସେସବ । ରାଜ୍ୟାଚର ବିଶେଷତ୍ତ୍ଵ ହେଲା କୁଳୁପି । ପ୍ରତିଦିନ ସଂଧ୍ୟାବେଳେ ପଞ୍ଚାବ ମେଲରେ ଜଣେ ଉଠି କୁଳୁପି ବିକ୍ରୀ କରିବାକୁ । ସେ ଭାଜମିଶା କୁଳୁପି ମଧ୍ୟ ବିକ୍ରୀ କରନ୍ତି । ଖଣ୍ଡ ବନାରସୀ ପାନ କଳରେ ରଖି ତା' ଉପରକୁ ଭାଜମିଶା କୁଳୁପି ଖାଇଦେଲେ ଆକାଶ ପାତାଳ ଦି'ଆଙ୍ଗୁଳ ।

ବିଧୂର ବିଧାନକୁ ଏହିବ କିଏ ?

ଇଏ ହେଲା ୧୯୭୭ର ଆରମ୍ଭ ୧୯୭୭ ମେ- କୁନ୍ତ ବେଳକୁ ଆମର ହୋମଲିଭରେ ଯିବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ଜାହୁଆରୀ ମାସରେ ମୁଁ ମୋ ବଡ଼ବାପା ପୁଅ ଭାଇଙ୍କଠାରୁ ଗୋଟିଏ କେବୁକ ପାଇଲି । ସେଥିରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା ଯେ, ବୋଉ ଅତିଶ୍ୟ ବେମାର । ମୁଁ ଯେପରି ଅତିଶୀଘ୍ର ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚେ । ବୋଉ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଛି । ସାଧାରଣତଃ କୋଳପୋଛା ପୁଅ ପ୍ରତି ମା'ର ସବୁ ସ୍ମୃତି ମମତା ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମୋ କଥାରେ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିଛି । ମୁଁ କେବଳ ପାଇବାର ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଜୟପୁରା ଛାଡ଼ିଲି । ଜୟପୁରାରୁ ଯାକର୍ତ୍ତା, ସେତୁ କଲିକତା, କଲିକତାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ତାରପୁର ଓ ସେତୁ ଆମ ଗାଁ । ମରପାତିର ଫର୍ଦର ଫେଣ୍ଟେସିପ୍ ବିମାନ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗରୁଡ଼ର ବୋଇଁ ବିମାନ, ଇଣ୍ଡିଆନ ଏୟାରଲାଇବସର ଫର୍ଦର ବିମାନରେ ବସି ବସି ବୋଉ କଥା ଭାବି ଭାବି ଆସିଲି । କିପରି ଆସିଲି, କେମିତି ପହଞ୍ଚିଲି ସେ କଥା ଇରୁ । ଏନର ଅନୁକମ୍ପା ମୂଳକ ଛୁଟି ବିଷୟରେ ଲେଖିଲାବେଳେ ଲେଖିଛି । ତେଣୁ ପରି ଆଉ ଦୋହରାଉ ନାହିଁ, ମା'ପୁଅକର କେବଳ କେତେ ସେକେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଦେଖାହେଲା । କାରଣ ସେ ବହୁତ ଦିନ ଧରି କମାରେ ଥିଲା ମୁଁ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରଦିନ ସକାଳେ ଶୁକୋର ରଙ୍ଗେବୁନ ଦିଆହେଲା ପରେ ସେ ଆଖି ଖୋଲି ଅଛ କେତେ ସେକେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଅନାଇ 'ବାଜ' ବୋଲି ଢାକି ଆଖି ବୁଝିନେଲା । ତାଦପରଦିନ ମୁଁ ଫେରି ଆସିଲି ଇଣ୍ଡାନେସିଆ ।

ଆସେମାନେ ଇଣ୍ଡାନେସିଆ ଛାଡ଼ିବା ପରେ ଥରେ କଟକରେ ଜଣେ ଜଣାଶୁଣା ମହିକାଳ ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲି । ତାଙ୍କ ନାଁ ନିର୍ମଳା ଦେବୀ । ସେ ମୋତେ ତାଙ୍କ ସାମନାରେ ବସାଇଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ, ଆପଣଙ୍କ ବୋଉ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ସେ ପରେ ପରେ କହିଲେ ଆପଣ କାନ୍ଦନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ବୋଉ ଆପଣଙ୍କ କାନ୍ଦରେ ବସିଛନ୍ତି । ସେ ଜୁଆଡ଼େ ଯାଇନାହାନ୍ତି । ସେ ଆପଣଙ୍କ ବିପଦରୁ ସବୁବେଳେ ରକ୍ଷା କରିବେ ।

ମୁଁ ଫେରିଆସି ଠିକ୍ ସମୟରେ ଜୟପୁରାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି । ବାଜରାକୁମ୍ବୁକ୍ଷୀଯା ହୋଇନାହିଁ । ଆସିଲାବେଳେ ପୁସ୍ତ ମୋତେ ଦମଦମ ବିମାନଘାଟଙ୍କ ରୁହଣ୍କାରି

ଗ୍ରେଟ୍ ଇଷ୍ଟର୍ ହୋଟେଲରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲା । କାରଣ ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆ ମୋଡେ ସେହିଠାରେ
ଲେ- ଓଭର ଦେଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଗ୍ରେଟ୍ ଇଷ୍ଟର୍ ହୋଟେଲରେ ମରାମତି କାମ
ଚାଲୁଥିଲା । ଲଭିର ଗୋଟାଏ ଅଂଶରେ ମରାମତ ହେଉଥିବାରୁ ସେଠି ବସି କୌଣସି
କଥା ଆଜୋଚନା କରିବାରେ ଅସୁବିଧା ହେଉଥିଲା । ଶଶୀ କଲିକତାରେ ଥିବା ବେଳେ
ମିଶ୍ରୀ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଆମେରିକାଦ ନିଗ୍ରୋ ଝିଅକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ
ବାହାହେବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ଏଥିରେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥିଲି, କାରଣ ଆମଘରକୁ ସୁହୁର
ଆମେରିକାରୁ ଗୋଟିଏ ନିଗ୍ରୋ ଝିଅ ବୋହୁ ହୋଇ ଆସିବ ଓ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ
ଦେଶର ସଂସ୍କରିତ ମଧ୍ୟ ଅଣିବ । ତିନ୍ଦୁ ସାଙ୍ଗରେ ତା ଦେହର ରଙ୍ଗ ଏକଦମ ମିଶିଯିବ ।
ବାପାବୋଉ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ନହେବାଟା ହିଁ ସ୍ଵାଭାବିକ । ବାପା ରାଗରେ ନିଆଁବାଣ
ହୋଇ କହୁଥିଲେ ଶଶୀଆ ସେ ନୀଗ୍ରୋ ଝିଅଟାକୁ ବାହାହେଲେ ମୁଁ ତେଜ୍ୟପୁତ୍ର କରିଦେବି ।
ମୋଡେ କଥାଟା ଭଲ ଲାଗୁନଥିଲା । ମୁଁ କହିଲି ତେଜ୍ୟପୁତ୍ର କଲେ, ତାର କ୍ଷତିଟା କ'ଣ
ହେବ ? ବୋଉ କହିଲା, ସିଏ ଆସି ମୋ ବଡ଼ବଡୁଆରେ ପାଣି ଦେବ ? ବଡ଼ବଡୁଆ
ଗାଁର ମାଟିଘରେ ରହି ପୂଜାପାଉଥିଲେ । ଏହା ଗୋଟିଏ ବଂଶର ଏକ ଚିତ୍ତ ମାତ୍ର ଆଜିକୁଣ୍ଠି
ସହରର ଫ୍ଲାଟ୍‌ପରେ ବଡ଼ବଡୁଆ କାହାତି । ବାହାଘରକୁ ଦିଅଁ ମଙ୍ଗୁଳା କରିବାକୁ ଭଣାରୁଣୀ
ତ ମିନ୍ଦୁ ନାହାନ୍ତି । ବୁକୁଭାଇଙ୍କ (ମନମୋହନ ଶୌଧୁରୀ) ସମୁଦ୍ର ବିଶ୍ଵନାଥ ବାବୁ ଥରେ
କହୁଥିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କ ଝିଅ ବାହାଘର ଦେଲେ ଦିଅଁ ମଙ୍ଗୁଳା କରି ଯିବାକୁ ଭଣାରୁଣୀ
ମିଳିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ନିଶ୍ଚିଆ ଭଣାର ଗୋଟିଏ ଶାଢ଼ୀ ପିଛି ମୁଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡୁଆ
ପକାଇ ଦିଅଁ ମଙ୍ଗୁଳାଇବାକୁ ଗଲା । ପୁରୁଷଙ୍କୋକ ଶାଢ଼ୀ ପିଛିଲେ ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଟି
ପାଇଥାତେ, ତାହାହେଲେ ଓଡ଼ିଶା କୁଆଁରୀ କମାଷା ବେଶକୁ ବକି ଯାଆତାଣି ।

ମୁଁ ମିଶ୍ରୀ ଗ୍ରେଟ୍ ଇଷ୍ଟର୍ ହୋଟେଲରେ ଦେଖାକରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲି । ତେଣୁ ତାକୁ
ଚେଲିପୋଦ କଲି ଓ ସେ ଆସିଲା । ଭାରି ଭଦ୍ର ସଂୟତ ଝିଅ । ବେଶପୋଷାକରେ
ସାଦାସିଧା । ମୁଁ ତାକୁ କହିଲି, ମିଶ୍ର ମୁଁ ତମକୁ ଆମ ପରିବାରର ଜଣେ ସତ୍ୟ ହେବାପାଇଁ
ନିମନ୍ତଣ କରିଛି ଓ ଏଥିଲାଗି ଶଶୀହଦ୍ବା ମୁଁ ଓ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ତମକୁ ଅତି ଆଦରରେ ସ୍ଵାଗତ
କରିବୁ । ସେ ଆନନ୍ଦରେ କାହିଁ ପକାଇଲା । ମନେହେଲା ଯେପରି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର
ବହୁତ ଦିନର ଚିହ୍ନାପରିଚି । ଆମେ ସାଙ୍ଗହୋଇ ତିନଭୁ ଖାଇଲୁ । ସେ ଫେରିଗଲା ଓ
କହିଲା ଯେ, ମୋ ସାଙ୍ଗରେତା’ର ଖୁବ ଶାସ୍ତ୍ର ଦେଖାହେବ । ମୁଁ ଶୋଇପଢ଼ିଲି, କାରଣ
ତା ପରଦିନ ଭୋରକୁ ମୋର ଫ୍ଲାଇର ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆ ବିମାନ ଯୋଗେ ।

ମିଶ୍ରୀ ଚାହୁଁଥିଲା ଯେ ବାହାଘର ଆଗରୁ ଶଶୀ ତା’ ସାଙ୍ଗରେ ଆମେରିକା ଯିବ ତା
ବାପା, ବୋଉଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରିବାକୁ । ଶଶୀ ରାଜି ହେଲାନାହିଁ ଓ ଏଇତୁ ଆରମ୍ଭହେଲା

ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମତାତର ଓ ମତାତରୁ ମନାତର ଉପୁଜିଲା ଏକ ଭଣ୍ଡ ସଂପର୍କ । ଯେଉଁ ସଂପର୍କ ଗୋଟିଏ ମଧୁର ଓ ନିଦିତ୍ତ ସଂପର୍କରୁ ସ୍ଵତ୍ତପାତ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା ।

ତା' ପରଦିନ ଭୋରରୁ ଉଠି ତା' କପେ ପିଇ ମୁଁ ଲବ୍ଦିକୁ ଆସି ଏଯାର ଉଣିଆର ଗାଡ଼ିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ଦେଖିଲି ସୁନ୍ଦରୀ ତରୁଣୀ ଓ ଯୁବତୀ ସବୁ ହୋଟେର ସିଦ୍ଧିକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ବେଶଭୂଷା ଦେଖିଲେ ମନେହେବ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ହୋଟେରେ ରାତିଚା କଟାଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ହୋଟେର ବେଳ କ୍ୟାପେଚନକୁ ପଚାରିଲି, ଏମାନେ କିଏ ? ସେ କହିଲେ ଯେ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ କର ଗାଲ୍ । ବରାଦ ପାଇ ଆସନ୍ତି । ଗରାଞ୍ଚମାନଙ୍କ ପାଖରେ ରାତି କଟାନ୍ତି ଓ ଚଙ୍ଗା ନେଇ ଫେରିଯାଆନ୍ତି । ସେ ପୁଣି କହିଲେ ଯେ, ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ବେଶ୍ୟାବୁରି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଭଲ ଘରର ଝିଅ, ବୋହୁ । ହୋଟେରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ମୋଟା ଦରମା ପାଉଥିବା ସରକାରୀ ଅଫିସର କିମ୍ବା ବିଜ୍ଞିନେସ୍ ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ । ଯେଉଁ ଝିଅ, ବୋହୁମାନେ ହୋଟେଲରେ ରାତି କଟାଇ ଗଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପରିବାରର । କଲିକତାରେ ଏଭଳି ଦେଖିବା ମୋ ପାଇଁ ହୁଆ ଥିଲା । ଜେମିନିକ ଲାପିଅର ତାଙ୍କର 'ଦି ସିଟି ଅଫ ଜୟ' ବହିରେ କଲିକତାର ବେଶ୍ୟାମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜେଖିଛନ୍ତି । ବେଶ୍ୟାମାନେ ତାଙ୍କର ବେଉସା କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏ ଝିଅବୋହୁମାନେ ଦେହକୁ ବିକରି ଅର୍ଥ ଲାକସାରେ । ଫଳରେ ଦେଶରେ ଏହିସ ବେମାର ବ୍ୟାପି ଯାଏ । ଏ ଦୁର୍ଦଶା ପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ ?

ମୋ ମନ ଅଧିକ ବେଗରେ ଉଢ଼ିଯାଇଥିଲା ମୋ ଗାଁକୁ

ମୋ ଗାଡ଼ି ଆସିଲାରୁ ମୁଁ ଏଯାରପୋର୍ ଚାଲିଗଲି । ଚେକ୍‌ଇବ କରି କଷମ ଓ ଏମିଗ୍ରେସର ଫରମାଲିଟିର ସାରି ବସିଲି ଏଯାର ଉଣିଆର ବୋଇଂ ବିମାନରେ । ବିମାନ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଉଢ଼ିଯାଇଥିଲା ପ୍ରବଳ ବେଗରେ । ମୋ ମନ ତା' ଠାରୁ ଅଧିକ ବେଗରେ ଉଢ଼ି ଯାଉଥିଲା ମୋ ଗାଁକୁ । ଯାହାର ଶ୍ଵଶାନରେ ମୋ ବୋଉର ଦେହ ମାଟିରେ ମିଶି ଯାଉଥିଲା ।

ବୋଇଂବିମାନ ହିଁ ଛିତିଲା । ଏ ଯାହିକ ସର୍ବ୍ୟତାରେ ମଣିଷର ମନ ଅନେକ ସମୟରେ ହାରମାନେ । ଆମ ବିମାନ ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ପଞ୍ଚମାନୀ ଠିକ୍ ସମୟରେ । ସାଙ୍ଗେ ଯାକର୍ତ୍ତାକୁ କନେକ୍ଷିଲୁ ପ୍ଲାଇଟ୍ ମିଲିଗଲା । ଏଯାରପୋର୍କୁ ଉଭ.ୱ. ଡି. ପି ଅଫିସରେ ଆସିଥାଏ ଆଢମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟିର ଅଫିସର ଶ୍ରୀ ଦୀନ ଦୟାକର ଆସିଥିଲେ ମୋତେ ରିପିରି କରିବାକୁ । ସେ ଜଣେ ତାମିଲିଆନ, କିନ୍ତୁ ମାଲେସିଆର ନାଗରିକ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ଭାରତର ନାଗରିକ । ଏଇ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆମର ତିପିଲୋମାସିରେ ଗୋଲକ ଧ୍ୟାପରି

ମନେହୁଏ । ସେ ମୋତେ ନେଇ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ରଖାଇଲେ । ଦେହର ଜ୍ଞାନି ଓ ମନର ବିସାଦ ଯୋଗୁଁ ଶାଇସାରି ଶାଇପଡ଼ିଲି ।

ଦୀନଦୟାଳଙ୍କ ପୁଅ ମାଲେସିଆର ନାଗରିକ । ତା ନାଁ ସନି ଦୟାଳନ୍ତ । ସେ ପରେ ବାହାହେଲା ସତ୍ୟବାନ ଦାଙ୍କ (ସତ୍ୟବାନ ସେହି ତିନ୍ଦୁର ମାମୁଁ ପୁଅ ଭାଇ) ସାନ ଛିଅକୁ । ଦୁହେଁ ଚେନାଇରେ ରହି ସତ୍ୟବାନ ଦାଙ୍କ ଘରର ଉପର ମହଲାରେ । ସନି ଗୋଟିଏ ଆରୁଭାଇଙ୍କିଂ ଏବେହସିରେ କାମ କରେ । ଥରେ ସତ୍ୟବାନ ଦା ଘରେ ସେମାନଙ୍କ ବାହାଘରର ଫଟୋ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ମୁଁ ଦୀନଦୟାଳଙ୍କ ଫଟୋ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନ ପାରିଲି । ଦୀର୍ଘ ୨୪ ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲାନାହିଁ । ବୌଦ୍ଧ ସବୁ ଶୁଣି କହିଲେ “ସତୋ, ଦି ଓ୍ବାଲର୍ତ୍ତ ଭଲ ସ୍ଵର” ସେହିଦିନ ଦୀନଦୟାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାହେଲା ସେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଚିହ୍ନିପାରିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ଦିହେଁ ଦିହିଙ୍କ ସମୁଦ୍ର ହୋଇପାରିଛୁ । ଏକଥା ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଥିଲା । ସ୍ଵାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦିହେଁ ଚିରୁପତି ରେକେଟେଷ୍ଟରଙ୍କ ଭତ୍ତ । ତାଙ୍କ ଆଗରେ କିଏ ମାଲେସିଆର ନାଗରିକ ବା କିଏ ଭାରତର ନାଗରିକ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । କାହାର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କେତେ ଭତ୍ତ । ସେଇଟା ବଡ଼ ଜିନିଷ ।

ଯାକର୍ତ୍ତାରେ ରାତିଚି କଟାଇ ତାଳିଲି ଭୟପୁରା । ବ୍ୟାକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗରୁଡ଼ର ବୋଇଁ ଓ ତାପରେ ସେଣାନୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମରପାତିର ପତର ପ୍ରେଣ୍ଟସିପ । ଘରେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚଗଲି । ଆଗରୁ ତ କେବଳରେ ଦିନକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି ବୋଉ ଚାଲିଯିବା କଥା । ତାଙ୍କ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲି କାହିଁ ପକାଇଲି । ସେମାନେ କାହିଲେ, ପାପାଟା ବେଶି କାହିଲା । ସେ ଥିଲା ମୋ ବୋଉର ଅତି ଗେହା ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ମୁଁ ଘରୁ ଆସିଲାବେଳେ ବାପା ମୋତେ ଧରି ଅଧୀର୍ୟ ହୋଇ କାହିଲେ । ବହୁତ ବୁଝାଇ ସୁଖାଇ ଆସିଲି । ଯାହାର ଭିତରେ ଭିତରେ ଛାତି ଫାଟିଯାଉଛି, ସେ ଅନ୍ୟକୁ ବା କି ସାବ୍ଦନା ଦେବ ?

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମ ଘରକୁ ବହୁତ ବହୁତ ଆସିଲେ ଆମଙ୍କୁ ସମବେଦନା ଜଣାଇବାକୁ ସେଇରି ରହନେସ୍ବର ମୋ ପାଖରେ ବହୁତ ସମୟ ବସି ଗପସପ କଲା । ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା ।

ଏଥର ଜହୁରୀ କାରଣ ଯୋଗୁ ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ହୋମଳିଭାବେ ଗାଁକୁ ଯିବା ଆମ ପ୍ରୋଗ୍ରାମରେ ଥିଲା ଓ ଅଛି । ତେଣୁ ଅତି ଯତ୍ନରେ ହୋମଳିଭାବେ ପ୍ଲାନିଂରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଦୁଇବର୍ଷ ରହିଲାଣି, ଅଥବା ଯୋଗ ଯାକର୍ତ୍ତା ଓ ବାଲି ଆମେ ଦେଖନାହାଁ । ତେଣୁ ଠିକ୍ କରୁଥେ ଆମେ ଯୋଗ ଯାକର୍ତ୍ତା ଓ ବାଲି ବାଟେ ଘରକୁ

ଯିବୁ । ଯୋଗ ଯାକର୍ତ୍ତା ପାଖରେ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୋରବୋହୁର ଓ ବାଲିରେ ଉତ୍ତୋନେସିଆର ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା ଦୈଶ୍ୟା ମଦିର ଛଡା ଆହୁରି ବହୁତ କିଛି ଦେଖିବାର ଅଛି । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏ ସବୁ ଘାନ ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, କାରଣ ସେମାନେ ଆଉ ଫେରିବେ ନାହିଁ । ଭାରତରେ ପଡ଼ିବେ ।

ଏଣେ ଶଶୀ ପାଇଁ ଝିଅ ଖୋଜିବା ଦାୟିତ୍ୱ ଆମ ଉପରେ । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ । ଏହି ସବୁ କଥା ମନକୁ ହୁଇଥାଏ ଚଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟ କରି ପକାଇଥାଏ ।

ମିଷ୍ଟର ଶ୍ରୀନିକ୍ଷେତ୍ର ସାଜରେ ପରାମର୍ଶ କରି ଆମେ ଜୁନ- ଜୁଲାଇ ବେଳକୁ ହୋମଲିଭରେ ଯିବାର ପିର ହେଲା । ନିର୍ଭୁଲ ସାଇସନ୍ କରିବାକୁ ଉତ୍ତନେସ୍ତ୍ରୀ ହେତ୍କାର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରଭୁଷନେଇ ଅପିସର ଶ୍ରୀମତୀ ଡିଭିନୋଭାକୁ ଟେଲେକ୍ଷ୍ଟ ଯୋଗେ ଜଣାଇଦେଲି ।

ଯେଉଁ ପରିବାର ହୋମଲିଭରେ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାକୁ ପାର୍ଟିରେ ତାକିବାର ପରମରା ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା ଆମ ଫଶ୍ରଇ ପରିବାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ତେଣୁ ଯିବାର ପନ୍ଥର କୋଟିଏ ଦିନ ଆଗରୁ ଆମର ସବୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂରାପୂରି ବୁକ୍ତ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏକପର୍ଚ ହୋମଲିଭରେ ଗଲେ ଆଉ ଫେରେ ନାହିଁ । ହୁଏତ ତା'ର ଅନ୍ୟ କେଉଁଠିକି ପୋଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ, କିମ୍ବା ତା'ର କଣ୍ଠାକୁ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ତୃତୀୟ ବର୍ଷର କଣ୍ଠାକୁ ମିଳିଲା ପରେ ହୋମଲିଭ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ବାହାଘର ଆଗରୁ ଯେପରି ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ କନିଆଁ ତାକିବାର ପ୍ରଥା ରହିଛି, ହୋମଲିଭରେ ଯାଉଥିବା ପରିବାରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏକପର୍ଚ ହୋଇ ଆସିଲେ ପୁଣି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରିଚର୍ଷରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରେ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଅନୌପଚାରିକ ପ୍ରୋଟକଲ । ଘର ବାହୁଡ଼ା ଯାତ୍ରା

ଆମର ଘର ବାହୁଡ଼ା ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଜୁହ ମାସ ଅଧାରେ ଆମେ ଜୟପୁରା ଛାନ୍ତିଲୁ । ଏଥର ବ୍ୟାକର ସେ ହୋଲେକରେ କିଛି ଉନ୍ନତି ଦେଖିଲୁ । ତିନରରେ ଅକଟେପୟ ସୁଘ ନେଇଥିଲେ । ଅକଟେପୟର ସବୁ ଆଜୁନି ଗୁଡ଼ା ସୁପରେ ଭାସୁଥାଏ । ତିନୁ କି ପିଲାଏ ସେ ସୁପକ୍ଷ ହୁଇଲୁ ନାହିଁ । ମୋତେ କିନ୍ତୁ ଭାରି ରଳ ଲାଗିଲା । ରାତିଟା ରହି ତା ଆରଦିନ ସକାଳେ ଗରୁଡ଼ ପ୍ଲାଇଟରେ ଗରୁ ଯାକର୍ତ୍ତା ଏଥର ମଧ୍ୟ ଦୀନଦୟାଳୁ ଆସିଥିଲେ ଆମମାନଙ୍କୁ ରିସିଟ କରିବାକୁ । ସେ ଆମମାନଙ୍କୁ ନେଇ ପରାମିନା ଗେଷହାଉସରେ ରଖିଲେ । ପରାମିନା ଗେଷହାଉସଟି ପରାମିନା ଅଧିକ କମାନୀର ଏବଂ ଏଠି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଖୁବ ଜଳ । ତିନର ପୂର୍ବରୁ ଏମାନେ ତୁଳୁଡ଼ି ମାଛର ଗୋଟିଏ କକ୍ଷଟେର ଦିଅତି କ୍ରୀମ ସହ । ଖାଇବାକୁ ଭାରି ସୁଆଦ । ଏଠି ଷାର ହୋଲେକରେ ଚାମର ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ରହିବା ଓ

ଖାଇବା ପିଇବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚ୍ଚ ଧରଣର । ତାପର ଦିନ ସକାଳୁ ଆମେ ସିଙ୍ଗାପୁର ଆସିବୁ ଗରୁଡ଼ ଫ୍ଲାଇଟରେ ଓ ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ସୁପ୍ରିମ୍ ହୋଟେଲରେ ରହିଛୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ହୋଟେଲେ ଓ ଏହାର ମ୍ୟାନେଜର ସବୁଥର ଆମକୁ କୋଡ଼ିଏ ପରସେଣ୍ଟ ଡିସକାଉଣ୍ଡ ଦିଅଛି । ସୁପ୍ରିମ୍ ହୋଟେଲରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଜଳଶିଆ ଖାଇ ସପିଂ ପାଇଁ ଗରୁ । ପିଲାମାନେ ତିକୁ ଓ ମୁଁ କିଛି ଜିନିଷ କିଣିଛୁ ।

ସିଙ୍ଗାପୁରର ଚାଇନିଇ ଦୋକାନୀମାନେ ଭାରି ଚାଲାଖୁ । ଥରେ ତାଙ୍କ ଦୋକାନକୁ ଗଲେ ସେମାନେ ଗରାଖକୁ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ବହୁତ ଦିନରୁ ମୋର ସଉକ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ପାର୍କର- ୭୪ ସେଟ୍ କିଣିବାକୁ । ପାର୍କର- ୭୪ ବାଇକ ରୂପାରେ ତିଆରି । ନିବଟି ୧୪ କାରଟ ସୁନାରେ ତିଆରି । ଗୋଟିଏ ଚାଇନିଇ ଝିଅ ରାଷ୍ଟ୍ରାକତ୍ତରେ ବସି ବିକୁଥିଲା ନାନା ରଜମର କଳମ ଓ ବଲପେନ୍ । ତା ପାଖରେ ପାର୍କର-୭୪ ସେଟ୍ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଏହାର ଦାମ କେତେ ପଚାରିଲାକୁ କହିଲା, ୧୩୦ ଆମେରିକା ଡଲାର । ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭରିଗଲି । ତେବେ ଜାଣିଗଲି ଯେ, ସେ ମୋତେ ଡାକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ବାରଗେହ କଲି ଶେଷରେ ୩୦ ଆମେରିକାକୁ ଡଲାରରେ କିଣିଲି ଗୋଟିଏ ପାର୍କର କଳମ ଓ ବଲପେନ୍ । ସୁନ୍ଦର କେସଟିଏ ମଧ୍ୟ ଦେଲା । ମୁଁ ଡଲାର ନୋଟ୍ ନେଇ ସାଇଲା ପରେ ସେ ତିକୁକୁ କହିଲା । ଲାଗେ ପାଦର ଇଇୟ ହାର୍ଟ ବାରଗେହର । ତିକୁ ହସିଲା ବେବୀ କହିଲା ସି ଇଇୟ ଆହ୍ଵାର ମଦର ।

ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତା

ସିଙ୍ଗାପୁରରୁ ତା' ଆରଦିନ ସକାଳେ ଆମେ ପୁଣି ଗରୁଡ଼ ଫ୍ଲାଇଟରେ ଆସିବୁ ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତା । ସେଠି ଅମ୍ବାରୁକୁ ପ୍ୟାଲେସ୍ ହୋଟେଲରେ ରହିଛୁ । ଅମ୍ବାରୁକୁ ପାଲେସ୍ ହୋଟେଲ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଷାର ହୋଟେଲ ।

ଯୋଗଯାର୍କରା ସହରଟି ଖୁବ ସୁନ୍ଦର । ଜାଭାନିଇ ସତ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତା ହିଁ ଯିବାକୁ ହେବ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଇତିହାସ ପଡ଼ିଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପୁରାତନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ରାଜା ମହାରାଜାମାନେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ଖାଲି ସେତିକି କୁହେଁ ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତାରେ ହିନ୍ଦୁ ସତ୍ୟତା ଓ ଜାଭାନିଇ ସତ୍ୟତାର ଏକ ଅକୁଡ଼ା ମିଶ୍ରଣର ନିର୍ଦଶନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପ୍ରସ୍ଵାନ ମନ୍ତ୍ରିର ହେଉଛି ଏହାର ପ୍ରତୀକ ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଯେତେବେଳେ ତର କବକବୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ଓ ଏଥିପାଇଁ ନାନା ପ୍ରକାର ସଂଘର୍ଷର ଆୟୋଜନ କରୁଥିଲା (୧୯୪୭-୧୯୪୦), ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନର ରାଜଧାନୀ ଯାକର୍ତ୍ତା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସହର, କିନ୍ତୁ ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତା ପରି ଏତେ ମନୋରମ ହୁହଁ । ଯାହାର ସାଂସ୍କୃତିକ ପୁଷ୍ଟଭୂମିରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ସୁନ୍ଦର ଓ ଏହାର ଔଳକ୍ଷ ଅଧିବାସୀ ଯେଉଁକି ଅତିଥିମାନଙ୍କର ସେବା କରିବା ପାଇଁ ତ୍ୟର ସେତିକି ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ନିଜର କରିନେଇ ତାଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଦୈନିକ ଜୀବନ ସାଙ୍ଗରେ ସାମିଜ କରିବାକୁ ଆସ୍ରହୀ ।

ଆୟାରୁକୁ ପାଲେସ ହୋଟେଲ ସହର କେନ୍ଦ୍ରସନ୍ଧାନରୁ ତିନି କିଲୋମିଟର ଦୂର । ଆମେ ହୋଟେଲରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ସକାଳେ ଗଲୁ ପ୍ରସ୍ଵାନବରେ ଥିବା ହିନ୍ଦୁ ମହିର ଦେଖିବାକୁ । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ମହିରଙ୍କୁ ‘ଚଣ୍ଡୀ’ କହନ୍ତି । ଆଉ ଚଣ୍ଡୀର ଅର୍ଥ ଓଡ଼ିଆରେ ? ପ୍ରସ୍ଵାନବର ଏହି ମହିର ଆମ କୋଣାର୍କରେ ସମସାମ୍ୟିକ । ଏକା ସମୟରେ ଏଠି ଓ ସେଠି ପ୍ରାୟ ଏକା ରକମର ଭାସ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚାରୁକଳା ପ୍ରସ୍ତୁତିତ ହୋଇଛି ଦୁଇଟି ମହିରରେ । ଆମେ ପ୍ରସ୍ଵାନବର ମହିରର ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଶିବ, ଗଣେଶ ଅନ୍ୟ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ମୂର୍ଖୀ ଦେଖି ଆଶ୍ରଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲୁ କାରଣ କୋଣାର୍କର ମୂର୍ଖ ସବୁ ଠିକ୍ ଏହି ପରି ଦେଖିବାକୁ । କୋଣାର୍କ ତୁଳନାରେ ଛୋଟ ହେଲେ ହେଁ ଏହାର ପାନେଇରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଖୋଦେଇ କାମ ଓ ଫୁଲ ଇତ୍ୟାଦି ଠିକ୍ କୋଣାର୍କର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ପରି । ଦୁଇ ଦେଶର ନାଗରିକଙ୍କ କୌଣସିରେ ଏପରି ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଆସିଲା କିପରି ? ଆମ ସାଧବସୁଅଳ୍କ ଜାରା ସୁମାତ୍ରା ଯାତ୍ରାବେଳେ ହୁଏତ ଆମ କାରିଗର ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ ଓ ସାଧବମାନେ ଫେରିଲାବେଳେ ଏଠାକାର କାରିଗର ଓଡ଼ିଶା ଯାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ଓ ଜାରା, ସୁମିତ୍ରା, ବାଲି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସଂପର୍କ ଅତି ପୂରାତନ ।

ପ୍ରସ୍ଵାନନ୍ଦ ମହିର ଚାରିପାଖରେ ବହୁତ ଖୋଲା ଜାଗା ଅଛି । ଏଠି ପ୍ରସ୍ଵାନନ୍ଦର ମୁୟନିସିପାଳଟି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଫୁଲ ବରିଚା କରିଛନ୍ତି । ନାନା ରକମର ଫୁଲିଲା ଫୁଲର ମହକ ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ନେଇଯାଏ ଅନ୍ୟ ଏକ ରାଜ୍ୟଙ୍କୁ । ଅଥବା ଆମ କୋଣାର୍କର ଆଖପାଖରେ ବା ମହିର ହତା ମଧ୍ୟରେ ଭଲ ବରିଚା ଗୋଟିଏ ନାହିଁ ।

ପ୍ରସ୍ଵାନବରୁ ଆମେ ଗଲୁ । ଏଠାରୁ ୧୩ ମାର୍ଗ ଦୂରରେ ଥିବା ବାତିକ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରକୁ । ବାତିକ କଳା ତ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଭାରତକୁ ଦାନ । କବିଗୁରୁ ରବାହୁନାଥ ଠାକୁର ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଭ୍ରମଣରେ ଯାଇଥିବାବେଳେ ଏଠାରୁ କେତେଣ୍ଣ ବାତିକ କୁରାପଟା ନେଇଯାଇଥିଲେ ଓ ବାତିକ କିପରି କରାଯାଏ ସେ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଶାନ୍ତିକେତନରୁ ଯାଇଥିବା ଜଣେ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କୁ ଶିଳ୍ପିବାର ସୁବିଧା ଦେଇଥିଲେ । ବାତିକ କରିବା

ପାଇଁ ଯାହା ଯାହା ଦରକାର ତାକୁ ମଧ୍ୟ କିଣିନେଇଥିଲେ । ଶାତିନିକେତନରେ ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବାତିକ ଶିତ୍ତ । ବର୍ଷମାନ କେବଳ ଶାତିନିକେତନ ଓ ବୋଲିପୁର କାହିଁକି ସାରା ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଆସାମ ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାତିକ ବେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୋଟିଏ ଶିତ୍ତ ଭାବରେ । ଏହାକୁ କହନ୍ତି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଗୋଟିଏ ଦେଶରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦେଶକୁ ବିଷ୍ଟାର । ଏହା ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଚେକ୍କନୋଲୋଜି ଟ୍ରାନ୍ସଫେର ।

ସୋଲୋର ବାତିକ

ଯୋଗଯାକର୍ତ୍ତା ପାଖରେ ସୋଲୋ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଘାନ ଅଛି ଯେଉଁଠି ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ବାତିକ ତିଆରି ହୁଏ । ହାତରେ ତିଆରି ହେଉଥିବା ବାତିକ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଦାମି, ଛାପା ହେଉଥିବା ବାତିକ ଟିକେ ଶଷ୍ଟାରେ ମିଳେ । ବିଭିନ୍ନ ରକମର ବତିକ କପଡ଼ାରେ ତିଆରି ପୋଷାକ ଏଠି ମିଳେ । ସୋଲୋରେ ହଜାର ହଜାର ବାତିକ ଦୋକାନ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ରୂପେଯାର କାରବାର । ମୋର ଗୋଟିଏ ପୁରାତନ ଛାଡ଼ୀ ମୋତେ ଏଠିକାର ଗୋଟିଏ ସାର୍ଟ ଉପହାର ଦେଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ବେଶ ଷାଇଲ୍ଡରେ ପିଛେ । ଚେବର କୁଥୁ, ଚେବର ଟପ, ଡିନର ମାର୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ମିଳେ ବାତିକରେ ।

ସେଠୁ ଆମେ ଗରୁ କୋଟାଗେଡେ । ଯେଉଁଠି ଏଠାକାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରୂପା ଅଳକାର ତିଆରି ହୁଏ । ସେସବୁ ଅଳକାର, ବିଷ୍ଣେଶ୍ୱରଙ୍କ ତାରକସି କାମର ଅଳକାର ଦେଖି, ଆମର ମନ ହେଲା ବୋଧହୁଏ ଆମେ କଟକରେ ମାନସିଂପାଟଣାରେ, ଯେଉଁଠି ବିଭିନ୍ନ ରକମର ତାରକସି କାମ ହୁଏ । ମନରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ । କୋଟାଗେଡେର କାରିଗର ଓ ଡଗରପଡ଼ା-ମାନସିଂହପାଟଣାର କାରିଗରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏଭଳି ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଲା କିପରି ? ସେଇ ପୁରଣା ଥିଓରି ମନକୁ ଆସିଲା । ଏଠାକାର କାରିଗରମାନେ ସାଧବପୁଅ ବାହୁଡ଼ିଲା ବେଳେ ଯାଇଛନ୍ତି ଓଡ଼ିଶା ଓ ଓଡ଼ିଶାର କାରିଗରମାନେ ସାଧବପୁଅ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଛନ୍ତି ଜାରା । ବ୍ୟବସାୟ ଜରିଆରେ ଯେ କଳା, ସଂସ୍କୃତି, ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତିବିଦ୍ୟା ଗୋଟିଏ ଦେଶରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦେଶକୁ ଯାଇ ସେ ଦେଶର ପାଣି, ପବନ ଓ ମାଟିରେ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ଧିତ୍ତ ଜମାତି ଓ ଚିରସାମୀ ହୋଇଯାଆଏ, ଏ ବିଷ୍ୟରେ ଆହୁରି ଇନ୍ଦ୍ରତେପଥ ଗବେଷଣା ଦରକାର । ଏ ଗବେଷଣାରେ କଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ଭୂଗୋଳ ଓ ଆନନ୍ଦ୍ୟୋଗୋଳକ୍ଷିର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଭାଗନେବା ଉଚିତ । ଏ ଦିଗରେ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ବୈଶି କିଛି କାମ ହୋଇନାହିଁ ।

କୋଟାଗେଡେଠାକୁ ଆମେ ଗରୁ ପରକୁଆନଗାନରେ ଥିବା ଓାର ମିଉଜିଅମ ଦେଖିବାକୁ । ଏ ମିଉଜିଯମରେ ବିଭିନ୍ନ ଯୁଦ୍ଧ ସରଜାମ, ଏତିହାସିକ ଦଳିଲ ଓ ପୁରଣା ଅସମସ୍ତ ସବୁ ରହିଛି । ଯାହାକି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଯୋଜାମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ, ତବମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ସେମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରି ଶାସନ କବଳକୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ।

ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତା ହସ୍ତକର୍ମ ଓ ଚମଦାଶିଛି ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଚମଦାରେ ତିଆରି ପସେର ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତାରେ ମିଳେ । ଧଳା ପରଦା ପଛରେ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ଦୀପ ଜାକି ପରଦାକୁ ଆଲୋକିତ କରାଯାଏ । ଚମଦା ପସେରଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ରାବରେ ପସେଟିଅର ଚକାତି ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଛାଯା ଧଳାପରଦାରେ ସୃଷ୍ଟିକରେ ଅଭୂତ ଦୃଶ୍ୟ । ସାଧାରଣତଃ ରାମାଯଣ ଓ ମହାଭାରତରେ ଗପ ଉପରେ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆଧାରିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପସେରକୁ ଲଙ୍ଘରାଜୀରେ ସାଢୋ ପ୍ରସ୍ତେର କୁହାଯାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହାକୁ ରାବଣ ଛାଯା କହନ୍ତି । ପାଲଜହାନାରେ ଗୋଟିଏ ରାବଣ ଛାଯା ଦଳ ଅଛନ୍ତି । ତାମିଲନାଡୁରେ ମଧ୍ୟ ସାଢୋ ପସେରର ବହୁଳ ପ୍ରତକଳନ ରହିଛି । ସେଠାକାର ଗାଁ ଗହନିର ଲୋକେ ଏହାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ଭଲପାଆନ୍ତି ।

ଆମେ ମଧ୍ୟ ଗଲୁ ତାମାନଶାରୀ । ଏହାର ପ୍ରାପତ୍ୟ କଳାପାଇଁ ଏହା ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ତାମାନଶାରୀ ସୁଲତାବଳ୍କ ପ୍ରାସାଦ ପାଖରେ । ଆଗେ ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତାରେ ଜଣେ ସୁଲତାନ ଥିଲେ । ସେ ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତାର୍ଭାକର୍ତ୍ତା ଓ ଦୈବବିଧାତା ଥିଲେ ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଇତିହାସ, ଭାରତର ଇତିହାସ ପରି ରଙ୍ଗୀନ । ଏହାର ଇତିହାସ ଘଟଣା ବହୁଳ । ରାଜାରାଜୁଡ଼ା, ପ୍ରତାପୀ ସମ୍ରାଟ, ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତି- ଏସକୁ ପ୍ରତିପଦିତ ହୁଏ ଏହାର ଇତିହାସରେ ।

ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ

ପ୍ରାୟ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏଠାରେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଇତିହାସରେ ଏହା ଏକ ମାଇଲିଶୋନ୍ଦ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପରି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଲୋକେ ସାହସୀ ଓ ଜାହାଜ ଯୋଗେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ଯାଇ ବଣିଜ ବେପାର କରିବାରେ ଏମାନେ ଅଗ୍ରଣୀ ଥିଲେ । ବହୁତ ଦିନଧରି ଏପରି ବଣିଜ ବେପାର କରିବାରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ରାଜ୍ୟ ଗଢ଼ିଛିଲେ । ଏହି ରାଜ୍ୟସବୁ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗଢ଼ିଛିଲେ, ସେଠାକୁ ଭାରତୀୟ ବେପାରୀ ଜାହାଜରେ ଆସୁଥିଲେ ବହୁତଦିନ ଧରି ଏବଂ ଏଠି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ, ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା ଓ ହିନ୍ଦୁ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ହୋଇଥିଲା । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାଥିଲା ଏକ ବନିଷ ଓ ରତ୍ନମୂଳକ ମାଧ୍ୟମ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ବହୁତ ଖାଦ୍ୟାନି ଚଳନ ଓ ଅଭ୍ୟାସ ଥିବାରୁ, ଏହା ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୃତ ହେଲାନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ ଏହାର ନିବିତ୍ତ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରଭାବ ବହୁତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଲିଙ୍ଗିତ ହୁଏ । ପର୍ଵିମ ଭାରାର ପଦାଦାରାନ୍ ଓ ପୂର୍ବ କାଲିମାଣ୍ଡାନର କୁଟେଇ ସୁଲତାବଳ୍କ ରାଜ୍ୟ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ, ପଞ୍ଚମ ଶତାବ୍ଦୀର ।

ହିନ୍ଦୁମାନେ ଆସିବା ପରେ ଆସିଲେ ଭାରତକୁ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ୟାସୀ ସେମାନଙ୍କ ସଜ୍ଜେ ପ୍ରବେଶ କଲା ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତି । ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଛୁଏ । ତେବେ ବୌଦ୍ଧ ସଂସ୍କୃତ୍ତ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆର ସଂସ୍କୃତି ଓ ଭାବଧାରାର ଗଭୀରତାକୁ ଭେଦ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଗମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆରେ ଏପରି ପ୍ରଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲା ଯେ ଏହାର ପ୍ରଭାବରେ ଦକ୍ଷିଣ ସୁମିତ୍ରାରେ ଶ୍ରୀବିଜୟ ରାଜାଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ଗଡ଼ିଇଠିଲା । ଏହି ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ବ୍ୟାପି ଯାଇଥିଲା । ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କର ରତ୍ତିଭାଜନ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏସିଆର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରୁ ପଞ୍ଚତମାନେ ଆସି ଏଠି ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଗବେଷଣା କରିଥିଲେ । ୮୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦୀ ରେ ଜଣେ ଜାଭାନିଜ୍ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମୀ ସମ୍ବାଟ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ରାଜତ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଜାଭାରେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ବୌଦ୍ଧ ସଂସ୍କାର ଗଡ଼ିଥିଲେ । ଏହାର ନାମ ବୋରୁବୋନ୍ଦୁର । ଏହା ପିରାମିନ୍ ଆକାରର ଓ ଏହାର ପ୍ରତି ପାହାତରେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛ ଅଛି ଗୋଟିଏ ଗମ୍ଭୀର ମଧ୍ୟରେ ।

ତ୍ରୁଯୋଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ସାରା ଉଷ୍ଣୋନେସିଆ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜରେ ପ୍ରଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲା । ମଜାପାହିଦି ଗୋଟିଏ ଶତିଶାଳୀ ହିନ୍ଦୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ଏହାର ସମ୍ବାଟ ଥିଲେ ମହାମାନ୍ୟ ହାୟାମ ଉତ୍ତରକ ଏବଂ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଗଜମଦା ମଜାପାହିଦି ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ଅନ୍ୟ ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା ରାଜା ଶ୍ରୀ ବିଜୟ ପରାଜିତ ହେବାପରେ । ଦାୟମ ଉତ୍ତରକ ରାଜତ୍ତ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆ ଉତ୍ତିହାସରେ ଏକ ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟୁଗ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ରାଜତ୍ତ ୧୪୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଲା । ତା ପରେ ଏହା ମୁସଲିମ ଧର୍ମକୁ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆକୁ ଆସିବାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେଲା ।

ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପାରସ୍ୟରୁ ଆସିଥିବା ବେପାରୀମାନେ କେବଳ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆରେ କାହିଁକି ଭାରତର ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁଳରେ ମଧ୍ୟ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମକୁ ଚକାଇଥିଲେ । ଖୁବ ଅଛି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ସାଧାରଣଙ୍କୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାପିଯାଇଥିଲା ଓ ସେମାନେ ଏହାକୁ ଉଲପାଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଏହା ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଚକିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ପରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସବୁ ଦ୍ୱୀପରେ ପ୍ରଚକିତ ହୋଇଥିଲା । ତ୍ରୁଯୋଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଆତକୁ ପ୍ରଥମ ଉସଲାମ ରାଜ୍ୟ ଉତ୍ତର ସୁମାତ୍ରାର ପାଶାଏ ୧୦୮୦ ରେ ଗଡ଼ିଇଠିଥିଲା । ପାଶାଏ ଓ ପରେ ଯାଭାର ତେମାକୁ ନାମକ ରାଜ୍ୟ ଉସଲାମ ଧର୍ମର ନିତି ଓ ସାରକଥାର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରସାର କେନ୍ତେ ଥିଲେ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷଆତକୁ ତେମାକୁ ରାଜ୍ୟ ଗଡ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଏଣେ ହିନ୍ଦୁ ମଜାପାହିଦି ରାଜ୍ୟରେ ଅନ୍ତଃଦୂଦ ଯୋଗ୍ୟ, ଏହା କ୍ରମେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ତେଣୁ

ଏହି ରାଜ୍ୟ ଦେମାଦର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ବାଧା ଦେଇନପାରି ଏହାର ବଶତା ସ୍ଵୀକାର କରିଥିଲା । ମିଳାପାଦିତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଲୋପହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଣ୍ଡୋନେସିଆରୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ଲୋପ ପାଇଥିଲା ।

ଯେଉଁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଇସଲାମଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନିତ୍ରୁକ୍ତ ଥିଲେ, ସେମାନେ ପକାଇଗଲେ ବାଲି ଦ୍ୱୀପକୁ ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ମାର୍ଜିତ ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସକୁ ବଜାୟ ରଖି ପୂଜା ଆରାଧନା କରିଥିଲେ । ବାଲି ହେଉଛି ଉଣ୍ଡୋନେସିଆର ଏକମାତ୍ର ଦ୍ୱୀପ ଯେଉଁଠି ଏଠାକାର ଅଧିବାସୀ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ।

ଇସଲାମ୍ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଚେର ସ୍ଵଲ୍ପତାନ୍ ଉସକନ୍ଦର ମୁ ବା (ଶ୍ରୀଷ୍ଟାଦ ୧୩୦୭-୧୩୩୭) ଏବଂ ମଧ୍ୟ ଯାଭାର ମାତାରାମର ସ୍ଵଲ୍ପତାନ୍ ଆଗୁରୁ ହଠାତ କ୍ରୋକୁସୁମୋ (ଶ୍ରୀଷ୍ଟାଦ ୧୩୧୩-୧୩୪୩) ଶ୍ରୁଦ୍ଧ ଜଣାଶୁଣା । ଏ ଦୁଇ ସ୍ଵଲ୍ପତାନ୍ ତାଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ରାଜ୍ୟର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକାଠି କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ସେମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ ତର୍ହୀଁ ଓ ପର୍ବୁଗୀଜ ସାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ମଜାପାହିତର ପୂର୍ବ ଗୌରବକୁ ଛୁଇଁ ପାରିନଥିଲା ।

ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଆତକୁ ପ୍ରଥମ ତର୍ହୀଁ ବେପାରୀମାନେ ଉଣ୍ଡୋନେସିଆକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ସେମାନଙ୍କର ତେରା ପକାଇ ସେଠାରେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧିର୍ମାଣ କଲେ ଓ ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍ତରୋପୀୟ ବେପାରୀ ଓ ଆଗରୁ ଆସିଥିବା ପର୍ବୁଗୀଜମାନଙ୍କୁ ବିଦାକରିବାର ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ସେହି ସମୟରୁ ତର୍ହୀଁ ମାନେ ପୁରା ସ୍ଵାଧୀନତା ପାଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ବହୁଦିନର ସ୍ଵପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବାକୁ ଏବଂ ସେ ସ୍ଵପ୍ନିଥିଲା । ଉଣ୍ଡୋନେସିଆର ସବୁ ଦ୍ୱୀପରେ ସେମାନଙ୍କର ଔପନିବେଶ ଶାସନ ଚକାଇବା । ୩୧ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୯୯ ମସିହାରେ ଉଣ୍ଡୋନେସିଆକୁ ଗୋଟିଏ ଉପନିବେଶ ଭାବରେ ନେଦରଲାଣ୍ଡ ସରକାରଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ ଉତ୍ତରନାଇଟେକ୍ ଉଷ୍ଣ- ଉଷ୍ଣିକ କମାନୀ ।

ତର୍ହୀଁ ମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ବହୁତ ବାଧାବିଶ୍ୱ ଓ ସଂଘର୍ଷର ସମ୍ବନ୍ଧୀନ ହୋଇଥିଲା । ତୃଣଜୟ, ସୁରପତି, ତୁଆନକୁ ଉମାମ୍ ବୋନଇଳ, ତେଉକୁ ଉମର ଓ ଦୂପନେଗେରୋ ପ୍ରଭୃତି ବୀରମାନେ ଅନ୍ୟ ସାହାସୀ ଓ ବୀରମାନଙ୍କ ସହ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ତର୍ହୀଁ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯାନ ଚକାଇ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବାକୁ । କିନ୍ତୁ ତର୍ହୀଁ ମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରାଜ୍ୟ ଆଶ୍ରମ ରୁଲ ନାହିଁ, ଏମାନଙ୍କ ଅଭିଯାନକୁ ସଫଳ କରିବାକୁ ଦେଲାନାହିଁ, ପଲରେ ଏମାନେ ହାରିଗଲେ ଓ ସବୁ ପ୍ରକାରର ସଂଘର୍ଷ ଫୁସୁରପାଟି ଗଲା ।

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆରମ୍ଭରେ ବହୁତ ଗୁଡ଼ିଏ ସଂଶ୍ଲା ଉଷ୍ଣୋନେସିଆର ସ୍ବାଧୀନତା ପାଇଁ ଯୋଜନାବନ୍ଦ ହୋଇ କାମ କରିଥିଲେ । ଜନନେତାମାନେ ପ୍ରିରକଳେ ଯେ ତ୍ରିମାନକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାଲିଥିବା ସଂଘର୍ଷ ସଫଳ ହେବ ଯଦି ଲୋକମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ଏ ସଂଘର୍ଷକୁ ଚଳାଇ । ସେମାନେ ଜନ ଜାଗରଣ ପଞ୍ଜିୟା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନେ ସତେତନ ହେବେ । ଏହା କରିବାରେ ବହୁତ ଜାତୀୟ ନେତାମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀଭାବେ ପଠାଇଦିଆଗଲା ସୁଦୂର ବୋରେନ ଦିଗଳକୁ (ପଣ୍ଡିମ ଉରିଆନ୍), ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ମ୍ୟାଜେରିଆ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

୧୯୦୮ ମସିହାରେ ତକ୍କର ଡ୍ରିଫିନ ପ୍ରଥମ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହାକୁ କୁଦି ଉତୋମୋ ବା ଗୌରବମୟ ପ୍ରତ୍ୟେକାଙ୍କୁ ଭାବରେ ଦେଖିଥିଲେ । ତାପରେ ସେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂଶ୍ଲାକୁ ଅନୁସରଣ କରିଥିଲେ । ଯଥା : ମାରେକାତ ଉସଳାମ ବା ଉସଲାମ ଆସୋସିଏସନ୍, ପେଣ୍ଡିଜିକାନ୍ ନ୍ୟାସନାଲ୍ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆ ବା ଉଷ୍ଣୋନେସିଆର ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା, ପାରତାଏ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆ ବା ଉଷ୍ଣୋନେସିଆ ପାର୍ଟି, ଜେଇନଢୋ ବା ଉଷ୍ଣୋନେସିଆର ଲୋକଙ୍କ ଆଯୋଜନ, ପାରତାଏ ପରସାତୁଆନ୍ ବା ଉତ୍ତରନାଇଟେ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆର ପାର୍ଟି ଏବଂ ଆହୁରି ବହୁତ ସଂଶ୍ଲା, ଯେଉଁମାନେ ଏକ ସ୍ବାଧୀନ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆ ରାଷ୍ଟ୍ର ଚାହିଁଥିଲେ ।

୧୯୪୭ ସୁଦୂର ଉଷ୍ଣୋନେସିଆ ପୋପାନ ପାଖରେ ସରେଷ୍ଟର କରିଥିଲା ଏବଂ ଏହାର କୌଣସି ସର୍ବ ନଥିଲା ।

୧୯୪୭ ରୁ ୧୯୪୮ ପୋପାନ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆକୁ ଅଧିକାର କରି ଶାସନ ଚକାଇଥିଲା । ଏ ସମୟରେ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆରେ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ବନ୍ଦ ହୋଇପାରିନଥିଲା, କାରଣ ଯାପାନର ମିଲଟାରୀ ସରକାର ଏହା କରାଇ ଦେଉନଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆର ଦଳ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ଭାପାନର ମନମୁଖୀ ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଯୋଜନ କରୁଥିବାବେଳେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦଳ କୁଟିଛପି ଏହା କରୁଥିଲେ ।

ଶେଷକୁ ଜାପାନ ସରେଷ୍ଟର କଲା ଓ ଏହାର ତୁଳଦିନପରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ୧୭ ତାରିଖ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୪୮ ଦିନ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆ ନିଜକୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ବାଧୀନ ଦେଶ ହିସାବରେ ଘୋଷଣା କଲା । ଏହି ସମୟରେ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆରେ ମଧ୍ୟ ସଂଘର୍ଷ ଚାଲୁ ରହିଥିଲା ।

ସେପ୍ରେମ୍ବର ୧୯୪୮ ମସିହା । ଉଷ୍ଣୋନେସିଆରେ ସ୍ବାଧୀନତା ପାଇଁ ସଂଘର୍ଷ ଚାଲିଥିଲାବେଳେ, ସେ ଦେଶର କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନେ ଆଯୋଜନ କଲେ ଉଷ୍ଣୋନେସିଆକୁ ଗୋଟିଏ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୁପେ ଗଢିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଆଯୋଜନ ତିଷ୍ଠି ପାରିଲା ନାହିଁ,

କାରଣ କୌଣସି ବାହ୍ୟ ଶତ୍ରୁର ବିନା ସାହାୟ୍ୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଦମନ କରିଥିଲେ । ସେ ଆଦୋଳନର ନେତା, ମୁସୋ ଓ ସାରିପୁଦ୍ରିନଙ୍କୁ ପରେ ପାସି ଦିଆଯାଇଥିଲା । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କର ସେ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ମାଦିଅନ୍ ବ୍ୟାପାର ବୋଲି କୁହାଗଲା ।

ଡିସେମ୍ବର ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ଡରମାନେ ଉତ୍ତୋନେସିଆକୁ ଗୋଟିଏ ସାର୍ବଜୀମ ସ୍ଵାଧୂନ ରାଷ୍ଟ୍ରରୁପେ ମାନିନେଲେ । ୧୯୪୯ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୫ ତାରିଖରେ ଉତ୍ତୋନେସିଆର ମହାମାନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ୧୯୪୯ ମସିହାର ସମିଧାନକୁ ପୂଣି ସାରାଦେଶରେ ମାନ୍ୟତା ପାଇବା ପାଇଁ ଏକ ଡିକ୍ରି ସ୍ଵାକ୍ଷର କଲେ ।

ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତାର ଡମାନଶାରୀ କଥା ଲେଖୁଲେଖୁ ଉତ୍ତୋନେସିଆର ଉତ୍ତିହାସରୁ କିଛି ଲେଖିଲିଣି । ଗୋଟିଏ ଦେଶ କିପରି ସ୍ଵାଧୀନତା ହାସଇ କରି ବିଶ୍ୱ ଦରବାରରେ ନିଜକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିଲା ତାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଉତ୍ତୋନେସିଆର ଉତ୍ତିହାସରୁ ।

ଆମେ ଡାମାନସାରି ପାଖରେ ଥିବା ସୁଲତାନଙ୍କ ପ୍ରାସାଦ ଦେଖୁସାରି ହୋଇଲେକୁ ଫେରିଆସିଲୁ । ବୁଲିବୁଲି କ୍ଲାପ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲୁ । ଅମାରୁକ୍ତପାଲେସ୍ ହୋଇଲେରେ ଭଲ କରି ଖାଇ ବିଶ୍ରାମ ନେଲୁ ।

ତାପର ଦିନ ଆମର ବୋରୋବୁଦ୍ଧର ଯିବାକଥା ସେବିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ହଠାତ୍ ମୋଡେ କୁର ଆସିଲା ଓ ଦେହରେ ଖଇ ଫୁଟିଲା ପରି ତାତି ବଢ଼ିଚାଲିଲା । ମୁଁ ଏତେ କୁରରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲି । ତିନ୍ତୁ ରିସେପସନ୍ ଫୋରକଲା । ଜଣେ ତବ ଲେଟିଟାରର ସାଇେ ସାଙ୍ଗେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଓ ମୋ ଟେପ୍‌ରେଚର ଦେଖୁବାରେ ହଠାତ୍ ମୋଡେ ଗୋଟିଏ ପେନସିଲିନ୍ ଉତ୍ତୋକସନ ଦେଇଦେଲେ । ସେ ଆମ ରୂମରୁ ଯାଇଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ମୋ ସାରାଦେହରେ ଆର୍ଟିକେରିଆ ବାହାରିଗଲା ପେନସିଲିନ୍ ଉତ୍ତୋକସନର ରିଆକସନ ଯୋଗୁଁ । ତିନ୍ତୁ ନରଭସ୍ ହୋଇ ରିସେପସନ୍ ଫୋର କଲାରୁ ସେ ଡାକ୍ତର ପୂଣି ଆସି ମୋଡେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତୋକସନ ଦେଲାରୁ ଆର୍ଟିକେରିଆ ସବୁ ଉତେଇ ଗଲା । ସେ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଓ କହିଲେଯେ ଶିନ୍ ଚେଷ୍ଟ ପରେ ଡାକ୍ତର ଉତ୍ତୋକସନ ଦେବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଭାଗ୍ୟକୁ ସେ ଡାକ୍ତର ମୋଡେ ଉତ୍ତୋକସନ ଦେଇସାରି ହୋଇଲେରେ ଥିଲେ, ନହେଲେ ମୋ ଦେହରେ ଯେପରି ଆକ୍ରିକେରିଆ ବାହାରି ଥିଲା, ତା ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ମରିଯାଇଥାଏ । କଟକର ନିର୍ମଳ ଦେବୀଙ୍କ କଥା ମନେପଡ଼ିଲା । ବୋର ମୋ କାହିରେ ବସି ମୋଡେସବୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରୁଛି । ସେ ଲେଢ଼ି ଡାକ୍ତର ମୋଡେ ଔଷଧ ଖାଇବାକୁ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ । ତିନ୍ତୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଓଦାକନା ପକାଇବାରୁ କୁର ଟିକିଏ ଜମିଲା । ସେ

ଓ পিলামানে খাইবাকু তলকু গলে । মুঁ গরম সুপ্ত ও গোচাএ খাইস্ব ব্রেত্ত
খাই শোভপত্তি ।

চাইনা আমর শক্তিশাকাৰ পত্রোশী

গৱেষণার ভাষ্টৰ যে কেবল আম দেশৰে অছতি তা নুহেঁ ।
যোগজাকৰ্ত্তাৰ গোচিএ ষ্টাৰ হোটেলৰে তব লেতি ভাষ্টৰ তাঙ্কৰ ষ্টোৱ
গৱেষণার দেশাইলে তাৰ তুলনা নাহি । বোধহৃৎ ভাষ্টৰমানে ভাবতি যে
যেমানে মণিষ জীবন সাজৰে খেলি খেলি তা জীবন নেবাকু লাইযেহস্ব
আশিষ্টি । কিন্তু অঙ্গুলিআৰ ভাষ্টৰ গুলষ্ণোন বিৱৰণ ব্যক্তি । যেৱেজনিআ ভাষ্টৰ
বোধহৃৎ কোচিকৰে গোচিএ । চাইনা মেড়িকাল মিশনৰে যাইথিবা আম ভাষ্টৰ
দ্বাৰাকানাথ কোচনিষ্টকৰ জীবনৰ ক্রত থিলা মণিষৰ যেবা কৰিবা, তা জীবন
সাজৰে খেলিবা নুহেঁ । যে চাইনাৰু ফেরিলা বেলে যে দেশৰ গোচিএ
সুযোগ খিঞ্চু বাহাহোৱ ফেরিথিলা ভাৱত চাইনা মধ্যৰে এ মধুৰ ষণ্ঠি
ব্যক্তিগত প্রৱৰে ঘাপিত হোৱাইলে মধ্যৰে এহাৰ প্ৰতাব পত্তিথিলা দুৰ দেশ
মধ্যৰে থিবা রাজনৈতিক সমৰ্ক উপৰে । পৰচুনিৰে পতি আমে চাইনা সাজৰে
ভল সমৰ্ক রঞ্জি পাৰিনাহু । আমে ভুলিযাଉছু যে চাইনা আমৰ শক্তিশাকাৰ
পত্রোশী ।

তাপৰ দিন যকানে চিন্তা ও পিলামানে জলশিআ খাইসাৰি বোৱোৰুহুৰ
দেশিবাকু গলে । চিন্তুৰ ইচ্ছানথিলা মোতে ছাড়িকৰি যিবাকু । কিন্তু তাৰু পিলামানক
সাজৰে যিবাকু পত্তিলা ন হেলে পিলামানে বোৱোৰুহুৰ নদেশি দেশকু
ফেরিযাৰথাতে যেতি পত্তিবালাগি । মুঁধীৱেসুষ্ণে নিত্যকৰ্ম যারি রূমকু জলশিআ
মগাই খাইলি ও পৱে অিষ্ঠ খাইলি । যেতেবেলেকু দেহৰে তাতিথাএ ও
মোতে ভাৱি দুৰ্বল লাগুথাএ । মুঁ কবাট অছবদকৰি শোভ পত্তিলি । চিন্তা ও
পিলামানে কেতেবেলে ফেরিছতি মুঁ জাণিপাৰিনথিলি । বেবী মো মুণ্ডৰে হাত
দেলাৰু নিদ ভাঙ্গিলা ।

সমষ্টি পাজহোৱ লঙ্ঘ খাইকু । মোতে যামান্য ভোক হোৱাইবাকু মুঁ
কেবল সুপ্ত ও ব্রেত্ত খাইলি । পিলামানে ওতিনু ইষ্টোনেষিআন তিস্ম মগাইলো-
মি গোৱেজ, যদি গোৱেজ ও চণ্প যে ইত্যাদি । বাহাষা ইষ্টোনেষিআৱে
নৃত্বকু ‘মি’ ও ভাতকু কহতি ‘নাসি’ । আম ভলিআ ইষ্টোনেষিআৱ লোকে ভাত

ଖାଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ମାଛକୁ କହନ୍ତି ‘ଇକାନ୍’ ଓ ଅଣ୍ଟାକୁ କହନ୍ତି ‘ଡେକ୍ରୁର’ । ସକାଳୁ ଗାଁ ଗହନର ଲୋକେ ଭାତ ସାଜକୁ ଶାଗର ସୁଘ ଖାଆନ୍ତି । ସହର ବଜାରର ଲୋକେ ଭାତ ସାଜକୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରାପ୍ତ ଏଇ ଖାଆନ୍ ଜଳଣିଆରେ । ଲଞ୍ଚରେ ଭାତ, ତିନରୁରେ ଭାତ । ଆମରି ଭଳିଆ ଭାତୁଆ ଜାତି, କିନ୍ତୁ ଆମଠାରୁ ବେଶି କର୍ମଠ । ଅବଶ୍ୟ କେତେଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଆମଭଳି ଅଳସୁଆ ଆମନ୍ ଓ ମାକାସ୍ତାର ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକମାନେ ଏହିପରି । ଆମନର ଲୋକେ କୁକୁର ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ସେମାନେ କହନ୍ତି ଯେ କଳା କୁକୁରର ମାଂସ ବେଶି ସୁଆଦିଆ । ଶୁଣିବାକୁ କେମନ୍ତି କେମିତି ଲାଗେ । ମାଦାସାରର ଲୋକେ ମାଛକୁ ଶୁଖୁଆ କରି ବଜାରରେ ବିକନ୍ତି ଓ ମାଛ ଅପେକ୍ଷା ଶୁଖୁଆ ଖାଇବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । କୟପୁର ମାର୍କେଟରେ ମାଦାସାରର ବହୁତ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ପାନ ଖାଇ ଖାଇ ଏମାନଙ୍କର ଦାତ କଳାପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ମାର୍କେଟରେ ଶୁଖୁଆ ବିକିବା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ କମେଣ୍ଡ ମାରିବା ଏମାନଙ୍କର ବଡ଼ ଜାମ ।

ଜୟପୁରାରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଅଛଦିନପରେ ଥରେ ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ମାର୍କେଟ ଯାଇଥିଲୁ କିଛି ପନିପରିବା କିଣିବାକୁ । ତିନ୍ତୁକୁ ଦେଖି ସେମାନେ ‘ନୋନା ଇଣ୍ଟିଆ’ ‘ନୋନା ବାଗୁସ୍’ କହୁଆନ୍ତି ଓ ତାହାଣ ହାତରେ ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଉଥାନ୍ତି । ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଝିଅମାନଙ୍କୁ “ଯେନା” ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଯେନ୍ୟା କହନ୍ତି । ସୁଦରକୁ କହନ୍ତି ବାଗୁସ୍ । ଭଲକୁ କହନ୍ତି ‘ବାଏକ’ । ଭାରି ସୁଦରକୁ କହନ୍ତି ‘ତରଲାକୁ ବାଗୁସ୍’ । ମହଜାକୁ କହନ୍ତି ‘ମହଲ’ । ଭାରିମହଜାକୁ କହନ୍ତି ତରଲାକୁ ମହଲ । ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ମନେମନେ ରାଗିଗରୁ କିନ୍ତୁ ପରେ ଜାଣିଲୁ ଯେ ମାଦାସାରିଆକର ଏହା ହେଉଛି ଅଭ୍ୟାସ ।

ଆମ ଦେଶରୁ ଛୋଟପିଆଜ ଯାଏ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆକୁ । ଏହାକୁ କହନ୍ତି ‘ବମ୍ବ ବାସିଙ୍କ’ । ଯେଉଁଦିନ ଜାହାଜରେ ପିଆଜ ଆସେ ସେବିନ ବନ୍ଦରରେ ଭାରିଭିଡ଼ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶକ ଅଛି ଯାହାର ଅର୍ଥ ଓଡ଼ିଆରେ ଓ ବାହାଷା ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଏକା । ସେ ଶକ ହେଉଛି ବାସି । ବାସି ଏତୁ ଆସିଛି କି ସେତୁ ଆସିଛି କେବଳ ଗବେଷଣା ହିଁ କହିବ ।

ଲଞ୍ଚ ଖାଇବାରିବା ପରେ ଆମେ ବିଶ୍ରାମ ନେଇଁ । ଠିକ କଲୁଯେ ମୋ ଦେହ ଯଦି ପୂରାପୂରି ଭଲ ହୋଇଯାଏତେବେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଅନୁସାରେ ଆମେ ତାପରଦିନ ସକାଳେ ସୁରବାଯା ଯାଇ ସେତୁ ବାଲି ଯିବୁ । ରାତିକି ମୋ ଦେହ ଭଲ ହୋଇଗଲା ଓ ଦୁର୍ବଲତା ମଧ୍ୟ କମିଗଲା ତାପରଦିନ ଗଲୁ ସୁରବାଯା ଓ ସେତୁ ଦେହପାସାର ଦେନପାସର ହେଉଛି ବାଲି ପ୍ରଦେଶର ରାଜଧାନୀ ।

ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ସୁରବାୟା ଯିବାକୁ ପ୍ରାୟ ୪୫ ମିନିଟ୍ ଲାଗିଲା । ଆମ ଘେନ୍ ଓହ୍ଲାଇଲା ଓ ପୁଣି ଉଡ଼ିଲା ଦେବପାସାର ଅଭିମୁଖେ । ଆମେ ଦେବପାସାରରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ଆଉ ୪୫ ମିନିଟ୍ ପରେ । ଦେବପାସାର ଉପରେ ଉଡ଼ିଲାବେଳେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏତେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲୁଥେ ସେ କଥା ଲେଖି ହେବନାହିଁ । ଆମେ ବାଲି ଯିବୁ, ଯେଉଁଠି ସବୁ କଥା ଲାଖୋନେସିଆର ଅନ୍ୟ ଦୂପମାନଙ୍କ ୩୦ ଅଳଗା । ବାଲି ବିଷୟରେ ଆମେ ବହୁତ କଥା ଶୁଣିଛୁ ଓ ପଡ଼ିଛୁ । ଏଥର ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିବୁ । ଆମର ବହୁତ ଦିନର ସ୍ଵପ୍ନ ସାର୍ଥକ ହେଲା ।

ଆମେ ଘେନ୍ ଦେବପାସାରରେ ଓହ୍ଲାଇଲା ବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ବାହିଆଏ । ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵାଗତ କରିବାକୁ ଏସାରପୋର୍ଟରେ ବାଜୁଆଏ ବାଲିର ଗାମେଲେନ୍ ଅର୍ତ୍ତସା । ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ଆମେ ଗଲୁ ଦେବପାସାର ସହରକୁ । ଅଛି ଦୂରରେ ଦେଖିଲୁ ବାଲି ହୋଟେଲ । ଏହା ପ୍ରଧାନ ରାସ୍ତାର ଗୋଟିଏ କଢ଼ରେ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ସବୁ ହୋଟେଲର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରି । ଖୋଲା ଜାଗା । ବହୁତ ଗୁଡ଼ିଏ କଟେଇ । ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଖେଳିବା ପାଇଁ ଅଛି କେତେ ରକମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଲମ୍ବା ବର ଓହ୍ଲା । ବାଲି ହୋଟେଲର ଗୋଟିଏ କଟେଇରେ ଆମେ ରହିଲୁ । ହୋଟେଲର ରେଷ୍ଟରାଣ୍ଡରେ ଯାଇ ଲଞ୍ଚ ଖାଇଲୁ ।

ବାଲି ସମସ୍ତ ଲାଖୋନେସିଆ ପାଇଁ ଏକ ଗର୍ବ ଓ ପ୍ରେରଣା

ବାଲିର ସଂସ୍କୃତିକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ଏହାର ଲାଗିଥାଏ ଅଧ୍ୟନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବୀର ମହାପାହିଦ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଏହାର ପୂର୍ବକାଳର ସଂସ୍କୃତିର ଭାବଧାରା ବାଲିର ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି । ଏହି ସଂସ୍କୃତି କେବଳ ଗୋଟିଏ ମୁୟକିମ୍ବରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହାସିକ ମୂର୍ଗୀଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇନାହିଁ । ଏ ସଂସ୍କୃତି ନେଇ ବାଲିର ଲୋକେ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି ଏହି ସୁନ୍ଦର ରାଜଜକୁ ଯାହା ସମସ୍ତ ଲାଖୋନେସିଆ ପାଇଁ ଏକ ଗର୍ବ ଓ ପ୍ରେରଣାର ବିଷୟ ।

ବାଲିର ସଂସ୍କୃତି ବହୁ ଶତାବୀ ୧ ଧରି ଭାରତ ଓ ଚୀନର ସଭ୍ୟତା ସଂସ୍କୃତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ବାଲି ଉପରେ ଉତ୍ତରୋପୀୟ ସଭ୍ୟତାର ଛାପ ପଡ଼ିଲା ଏବେ । ମଧ୍ୟ ଏସିଆ, ତଥା ଚୀନର ସଭ୍ୟତା ଦ୍ୱାରା ବାଲି ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ବାଲିରେ ବିଭିନ୍ନ ଉପଚାର ପାଇଁ ବ୍ୟବ୍ହତ ହେଉଥିବା ଜିନିଷପତ୍ରରୁ ବୁଝାଯାଏ ଯେ ଏହା ଉପରେ ଭାରତର ପ୍ରଭାବ କମ ଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଏ ବିଷୟରେ କମ ଗବେଷଣା ହୋଇଅଛି । ବାଲିର ଗବେଷକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଧରିନେଇଛନ୍ତି ଯେ ବାଲି ଉପରେ ବାହ୍ୟକରତର ପ୍ରଭାବ ହେଉଛି ଭାରତର ପ୍ରଭାବ । ବାଲିର ଜଣେ ଗବେଷକ ଶ୍ରୀୟୁତ ତୋକରଡ଼େ ଗାଡ଼େ ରାଜେ ଶୂକରତାଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ କେବଳ ଭାରତ କାହିଁକି,

ଚୀନର ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ବାଲିରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ସେ ଲେଖିଛି ଯେ, ବାଲିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ସାତୋ ପତ୍ର (ଥ୍ରାୟାଙ୍କ) ଏବଂ ଗହଣାଗାଣ୍ଠି ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ଯେ ଚୀନର ସଂସ୍କୃତ ବାଲିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି । ସେ କହିଛି ଯେ ଏହି ପ୍ରଭାବରେ ମୂଳ କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆରେ ଯେଉଁଠାରୁ ଚୀନ ମଧ୍ୟ ତା'ର ସଂସ୍କୃତିକ ଖୋରାକ ପାଇଛି । ତେଣୁ ସେ କହିଛି ଯେ ବାଲିର ସଂସ୍କୃତ ହେଉଛି ପ୍ରାକ୍-ହିନ୍ଦୁ ସଂସ୍କୃତ । ବାଲି ବିଷୟରେ ବହିପତ୍ର ପଡ଼ି ଓ ବାଲିରେ ସବୁ ଦେଖିଯାଇ ତିନ୍ତର ଓ ମୋର ମତ ଯେ ବାଲିରେ ପ୍ରାକ୍-ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା ବିଦ୍ୟମାନ । ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତର ବାଲେ, ବାଲିର ସୁଦରୀଲାସ୍ୟମୟୀ ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କ ବେଶଭୂଷା ଓ ଚମା ଫୁଲର ମୁକୁଟ, ଏବଂ ଅର୍କୁନ, ହତୁମାନ ଓ ଅନ୍ୟ ବୀରମାନଙ୍କ ପୋଷାକ ପରିହୁଦ ଦେଖିଲେ ମନେ ହୁଏ ଯେ ପ୍ରାକ୍-ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରଭାବ ଏଠି ଅତି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ।

ପ୍ରାକ୍-ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା

ବାଲି ଦ୍ୱୀପରେ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଲୋକମାନେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ଦୈନିନି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିରୁ ତଜ୍ଜାଗୀନ ସଂସ୍କୃତିର କିଛି ଆଜାସ ମିଳେ । ଯଥା- ଓଦା ଧାନଜମିରେ ଚାଷକରିବା, ପଥର କାମ କରିବା ଓ ବ୍ରୋଞ୍ଚକୁ ତରକାଇବା । ଉତ୍ତରଜିଲ୍ଲାର ଫେନାତାରାହ ମନ୍ଦିରରେ ଥିବା ବଡ଼ କେଟ୍ଲାରୁ ବ୍ରୋଞ୍ଚ ତରକାଇବା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ । ଅନ୍ୟସବୁ କଥାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ତେଗୋଲ୍ଲାଙ୍କ ଜିଲ୍ଲାର ମାନୁନଗାବା ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳର ଗାଁ ଗଣ୍ଠାରେ ଏବଂ ଗ୍ୟାନିଲାର ଅଞ୍ଚଳରେ ।

ପ୍ରାକ୍-ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାରେ ଲୋକମାନେ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ମୂର୍ଖୀ ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲାଯେ ସେ ଦେବଦେବୀମାନେ ପାହାଡ଼ ଉପରେ, ହୁଦରେ ଓ ଲୋକେ ବ୍ୟବହାର କରୁନଥିବା ଗଛ ଉପରେ ରହୁଥିଲେ । ଶବ ସହାର କରାଯିବା ସମର୍କରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୀତି ନିଯମ ଥିଲା । ଗ୍ରାମ ଶାସନ ସଂର୍କରେ ନିଯମ ଥିଲା । ଲୋକମାନେ ଘୋର ଜଗତ ସମର୍କରେ ଜାଣିଥିଲେ ।

ପ୍ରାକ୍-ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାର ଭାବଧାରା ଓ ପ୍ରଥା ଅଛି ମଧ୍ୟ ବାଲିର ସବୁଠାରେ ଦେଖାଯାଏ । ତିବ୍ରଦରେ ପ୍ରତଳିତ ମହାଜାନ ସଂପ୍ରଦାୟଙ୍କ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ପ୍ରଥମେ ବାଲିରେ ପହଞ୍ଚ ଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ବାଲିରେ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା କେବେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା କିମ୍ବା ପ୍ରଥମେ କେଉଁ ହିନ୍ଦୁମାନେ କେବେ ଆସିଥିଲେ । ସେ ବିଷୟରେ ସଠିକ୍ ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ । ତେବେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଯେ ବୌଦ୍ଧ ପରିବ୍ରାଜକମାନେ ପ୍ରଥମେ ସେମାନଙ୍କ ପଦିତ୍ର ଭୂମି ଭାରତବର୍ଷକୁ ଯାଇ ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଏସିଆର ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଭାରତେ ସିଆର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜଗୁଡ଼ିକୁ ଆସିଥିଲେ । ଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱୀପକୁ ପୋଲି ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଏହି ଶବ୍ଦ କୁ ଖୁଲି ଉଚାରଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏହା ବାଲି ସଙ୍ଗେ ସମାନ ।

ଖୁବ୍ ସମ୍ବଦ୍ଧ ଚାହ ପରିବ୍ରାତକମାନେ ବାଲି ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଗ୍ୟାନ୍ୟାର ନିଜଟ୍ଟେ ପେଜେଜ୍‌ରେ ଅସଂଖ୍ୟ ବୃଦ୍ଧକ ସ୍ରୁପ ମାଟିରେ ଡିଆରି କରିଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ରୁପରେ ଗୋଟିଏ ବୌଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ର ଲେଖାଥିଲା । ସେ ମନ୍ତ୍ରର ଅର୍ଥ ହେଲା ପୁଠିବୀର ସମସ୍ତ ସୁଷ୍ଠି ଗୋଟିଏ ମୌଳିକ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ସମ୍ବଦ ହୋଇପାଇଛି ଏବଂ ତଥାଗତ ଏହି ମୌଳିକ କାରଣର ଅର୍ଥ ବୁଝାଇଛନ୍ତି ।

ବାଲିରେ ଥିବା ମନ୍ତ୍ରରଗୁଡ଼ିକର ଭଗ୍ନାବଶେଷରୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳାଲେଖାରୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ ମହାଭାନ ସଂପ୍ରଦାୟକ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ହୀ ଏଠାରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲା । ବାଲିର ପ୍ରାଚୀନ ସମ୍ବାଦମାନଙ୍କର ସନକରେ ଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ବୌଦ୍ଧ ସଂସ୍କାର ଓ ବୌଦ୍ଧ ଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଏହି ସବୁ ଗ୍ରହରେ ନାଲନା ଓ ବନାରସର ନାମ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଥିଛି ।

ଶୈବଧର୍ମ

ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଛତା ଶୈବଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ବାଲିରେ ଆସି ଏହାର ପ୍ରଭାବ ବିଷ୍ଟାର କରିଥିଲା । ଏ ସଂପର୍କରେ ମିଳୁଥିବା ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଏକ ଅଭୂତ ପ୍ରକାରର ଶୈବଧର୍ମ ବାଲିରେ ଚକ୍ରଥିଲା । ଶୈବଧର୍ମର ଭ୍ରୁବନକୋଣ ଓ ଭ୍ରୁବନସଂସେପ ଶୈବସିଦ୍ଧାତ୍ମର ଅତ୍ରୁତ ଥିଲା ଏବଂ ବାହଣ୍ୟଧର୍ମ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସିଦ୍ଧାତ୍ମର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉପାସନା ସଂପର୍କରେ ବହୁତ ତଥ୍ୟ ରହିଛି ।

ବାଲିର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ପୂର୍ବ ଜାତାରୁ ବାଲିକୁ ଆସିଥିଲେ । ୧୯୩୧ରୁ ୧୯୩୪ଜ୍ଞୀଷାର ମରେ ଯାତାର ଶତ୍ରିଶାଳୀ ସମ୍ବାଦ ଗଜମଦ ବାଲିରେ ଜାତାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ସେ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ମଦାପାହିତ ନାଗରିକ ସବୁ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଁ କେପକିଶାନଙ୍କ ତଥାବଧାନରେ ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱୀପକୁ ଚାଲିଯିବେ । କେପକିଶାନଙ୍କ ଅନୁଗାମୀମାନେ କ୍ଷତ୍ରୀୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୁଦ୍ଧ ଥିଲେ । କେପକିଶାନଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ଆର୍ୟ କେପକିଶାନ ।

ଆର୍ୟ କେପକିଶାନଙ୍କ ରାଜତ୍ତବେଳେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରୀୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୁଦ୍ଧ, ଏହିପରି ଚାରିବର୍ଷ ଥିଲେ ହେଁ, ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସଂପର୍କ ଭାରତବର୍ଷରେ ଥିବା ସଂପର୍କ ଭାରତବର୍ଷରେ ଥିବା ସଂପର୍କ ଭାରତବର୍ଷରେ ଥିବା ଅନୁଆଁ ଜାତି ବୋଲି କେହି ନଥିଲେ କି ଆଜିର ବାଲିରେ କେହି ନାହାନ୍ତି ।

ବାଲିର ଲୋକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳତା, ଅମାୟିକ ସ୍ଵଭାବ ଏବଂ ମହାନ ସଂସ୍ଥାଟି ଯୋଗୁଁ ଏହା ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏସବୁ ଚରିତ୍ରଗତ ମହାନତା ଛଡ଼ା ବାଲିର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ୟ, କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ବପର୍ବାଣୀ, ପୁରାତନ ମନ୍ଦିର, ନୃତ୍ୟ, ସଂଗୀତ ପାହାତ ପାହାତ ଧାନକ୍ଷେତ, ଗାଁଗଞ୍ଜାରେ ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ନାରୀମାନଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ବାଲିକୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵପ୍ନରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିଅଛି । ଏଠାକାର ନାରୀମାନେ ଏତେ ସୁନ୍ଦରୀ ଯେ ଏହାକୁ ଏକ ପରିରାଜକ ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବନାହିଁ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ବହୁ ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକ ଓ ଗବେଷକ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବାଲି ଆସୁଥିଲେ ବାଲିକୁ ମନପୂରାଜ ଦେଖିବାକୁ ଓ ଗବେଷଣା କରିବାକୁ । ୧୯୧୭ ମସିହାରେ ଗୋଟିଏ ଭୂମିକମ୍ ହେବାରୁ ବାଲିର ବହୁତ ମନ୍ଦିର ଧୂଷ ହୋଇଯାଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ମନ୍ଦିର ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟ ମିଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକ ଭାଏରୀ ଓ ଗବେଷକଙ୍କ ଗବେଷଣାରୁ ।

ବାଲିରେ ଭୂମିକମ୍ ହେଲେ ମାଟିଚକୁ ଲାଭା ବାହାରେ । ଏ ଲାଭା ବୋହିଯାଏ ନଦୀ, ଚାଷକମି ଓ ଅନ୍ୟ ଘାନକୁ । ଏହାର ରଙ୍ଗ କଳା । ବାଲିର ଲୋକେ ଭୂମିକମ୍କୁ ଭୟ କରନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ଏହା ସାଜରେ ଚଳିଆସିଛନ୍ତି ବହୁକାଳ୍ପନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏହାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି ଯେତିକି, ଭାବୁ କରନ୍ତି ସେତିକି ।

ବାଲିର ଆଉଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ ହେଉଛି ଜିଅତା ଆସ୍ରେସରି । ଦୂରରେ ହେଉ ବା ପାଖରେ ହେଉ ଆସ୍ରେସରି ବାଲିର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ । ଏସବୁ ଆସ୍ରେସରି ଭୂମିକମ୍ ହେଲେ ମାଟିରେ ମିଶିଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ବାହାରେ ଲାଭା । ବାଲିର ଏହିସବୁ ଘଣା ଜିଓଲିଜିଷ୍ଟ ଓ ଜିଓପିଇସିସ୍ଟମାନଙ୍କର ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଅସାଧାରଣ ଖୋରାକ ଯୋଗାଇ ଦିଏ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ ବାଲି ଗୋଟିଏ ଜୀବତ ବିଜ୍ଞାନାଗାର । ଭାରତର ଜିଓଲିଜିକାଲ ସର୍ବେ ଅତ ଉଣ୍ଡିଆ ଓ ଉନ୍ନତିତ୍ୟର ଅତ ଜିଓପିଇସି ଏଠାକୁ ଆସି ଗବେଷଣା କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ୧୯୪୦ରେ ବି. ଏସ୍.ସି. ଅନ୍ତର୍ମ୍ବ ପାଶୁ କଳା ପରେ ଆନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକଳୟରେ ଜିଓ ପିଇସି ଓ ମେଟିରିଓଲୋଜିରେ ଏମ. ଏସ୍.ସି. ପଢ଼ିବାର ଜାହାନ୍ତିକାରେ । କିନ୍ତୁ କଳିକତାରେ ଏମ. ଏସ୍.ସି. ପଢ଼ିଲି ରେଡ଼ିଓ ପିଇସି ଆଶ ଉଲୋକନ୍ତିକାରେ । ଏହିପାଇଁ ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ବୋଉର ଭାଷାରେ, ସବୁ ପ୍ରଭୁର ଜାହା ।

ଜୟପୁରାରୁ ବାଲି ପ୍ରଦେଶର ପେହମାସ ଅଫିସରକୁ ଚିଠି ଅସିଥିଲା । ଆମର ବାଲି ଆସିବା ସମ୍ଭବରେ । ତେଣୁ ସେଦିନ ବାଲି ହୋଟେଲରୁ ଆମେ ଫୋନ୍ କଲୁ ପେହମାସ ଅଫିସକୁ । ଶ୍ରୀ ଜପ, ଜଣେ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଅଫିସର ଆସିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ସାଜରେ ବସି ଆମେ ପ୍ଲାବକକୁ କୁଆଡ଼େ କୁଆଡ଼େ ଯିବୁ ଓ କଅଣ କଅଣ ଦେଖିବୁ । ଜପଙ୍କ ବୟସ

ପ୍ରାୟ ନାହିଁ ପାଖାପାଣି । ସବୁବେଳେ ଧଳା ଫୁଲସାର୍ଗ ଓ ଟ୍ରାଇର୍ଜରସ୍ ପିନ୍ଧିଆଛି । ବାଲିର
ଅଧିବାସୀଙ୍କ ପରି ସେ ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ।

ସବୁଠାରେ ଗଣେଶଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛ

ଜପ ଆମ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଅର୍ପିସବୁ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଆଣିଲେ । ବାଲି
ହୋଟେଲରେ ଜଳଖିଆ ଖାଇ ଆମେ ବାହାରିପଡ଼ିଲୁ । ବେନ୍‌ପାସାରରୁ ଗୋଟିଏ
ରାଷ୍ଟ୍ରାୟାଇଛି ବାଲିର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିର ‘ଦୈଶାଖ’ ପାଖକୁ । ରାଷ୍ଟ୍ରାଚି ଯାଇଛି ବାଲିର
କେତେ ଗାଁ ଭିତର ଦେଇ । ପ୍ରତି ଗାଁର ଆରମ୍ଭରେ ଓ ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ପଥର ତିଆରି
ପାଇବ । ଗାଁ ଦାଣରେ ହଳି ହଳି ଚାଲିବାର ଦୃଶ୍ୟ ବାଲିରେ ଅଛି ସାଧାରଣ । ପୁଣି କିଛି
ବାଟ ଗଲେ ରାଷ୍ଟ୍ରାର ଦୂର କଢ଼ରେ ସବୁଜ ଧାନକ୍ଷେତ । କେତେକ ଗାଁରେ ବାଲିର କାଠ
ତିଆରି ମୂର୍ଚ୍ଛର ଦୋକାନ । ସବୁଠାରେ ଗଣେଶଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛ । ପୋଲର ଆରମ୍ଭରେ ଓ ଶେଷରେ
ଗଣେଶଙ୍କ ମୂର୍ଚ୍ଛ ।

ଜପ ଧୈର୍ୟ ସହକାରେ ଆମକୁ ସବୁ ଜିନିଷ ଦେଖାଉଥାଛି । ଏଠାକାର
କାଠିଆରି ମୂର୍ଚ୍ଛ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଦୋକାନରେ କାରିଗରମାନେ ହାତୁଡ଼ି, ବଟାକି ଓ ନହୁରୁଣି
ସାହୟରେ ତିଆରି କରୁଥାନ୍ତି କେତେକମର ମନୋରମ ମୂର୍ଚ୍ଛ । ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନେ
ହାତୁଡ଼ି ଓ ନିହାଣ ସାହୟରେ ପଥର ମୂର୍ଚ୍ଛ ତିଆରି କରୁଥାନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ଦୋକାନରେ ଆମେ ବହୁତ ସମୟ କଟାଇଥିଲୁ । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ
ଗଲେ ଏ ଦୋକାନଟି ଗୋଟିଏ କାରଖାନା । ନାନାରକମର କାଠ କାମ ଏଠି ତିଆରି
ହେଉଥାଏ । ଏଠି ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ୀମାଉସାକୁ ପାନ ବିକିବାର ଦେଖିଲୁ । ନିଜେ ପାନ
ଖାଇଖାଇ ବୁଢ଼ୀ ମାଉସାର ଦାତ ସବୁ ପାତି ଯାଇଥାଏ । ଏ କାରଖାନାର ମାଲିକ ଜଣେ
ଯୁବକ ଓ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ କୁଶଳୀ କାରିଗର । ସେ ଆମକୁ କରଖାନାର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ
ବୁଲି ଦେଖାଇଲେ ଓ ଦେଖାଇ ସାରିବା ପରେ କୋଳଟ୍ରିକ୍ ପିଇବାକୁ ଦେଇ ଗାଡ଼ି ପାଖରେ
ଛାଡ଼ିଦେଇଗଲେ, ଓ ସେଠୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ କିଛି ଜିନିଷ କଣିଥିଲୁ ।

ସେଠୁ ବାହାରି ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଗଲାବେଳେ ଗାଡ଼ି ଡ୍ରାଇଭର କହିଲେ ଗାଡ଼ିରେ ପେଟ୍ରୋଲ
ପକାଇବାକୁ । ପେଟ୍ରୋଲ ପମ୍ ଷେସନରେ ଦେଖିବାକୁ ବାଲିର ଜଣେ ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ସବୀ
କାମ କରୁଛନ୍ତି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ବାଲିରେ କୌଣସି ମେଦମତୀ ମହିଳା ବା ଥାକୁଲି
ଝିଅ ଦେଖିଲୁ ନାହିଁ ।

ସାଂସ୍କୃତିକ କେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ସବ

ଉତ୍ସବ ହେଉଛି ବାଲିର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ସାଂସ୍କୃତିକ କେନ୍ଦ୍ର । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ
ଦେଖିଲାଇନି ମୁୟକିଯମ ଅଛି । ଉତ୍ସବର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଚୋକରଢା ଆଗୁଙ୍ଗ ଭାରି ବିଦ୍ୟାନ ।

ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କିଛି ସମୟ ରପକଲେ ବାଲି ଓ ଉତ୍ସୁଦ ବିଷୟରେ ବହୁତ କଥା ଜାଣିବୁଥିଲା । ଚୋକରଡ଼ାଙ୍କ ଘରର ବାରଣ୍ଡା ତିନିଶହ ବର୍ଷ ପୁରୁଣା । ଅଛ କେତେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ରଖିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । ଚୋକରଡ଼ା ଗୋଟିଏ ନାଁ କୁହେଁ । ଏହା ଗୋଟିଏ ପଦବୀ ଓ ଏହାକୁ ବାଲିର ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣବାୟର ଲୋକେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଚୋକରଡ଼ାଙ୍କ ପୂରା ନାଁ ହେଉଛି ଚୋକରଡ଼ା ଗେଡେ ଆଗୁଙ୍ଗ ସୁକବତୀ । ସେ ସାରାଦୁନିଆଁର ହାଇକାର ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ୩୦୦ ବର୍ଷ ପୁରୁଣା ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି । ଆମେ ତ କୃତ୍ତା ଘର ତୋଳିଲା ବେଳେ ୫୦ ବର୍ଷର ପୁରୁଣା ବାରଣ୍ଡାକୁ ଭାଲି ତା' ଉପରେ କୃତ୍ତା ଘର ତୋଳିବୁ ।

ତିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶାନ୍ତ କଲା ଓ କହିଲା ଆମେ ଭାରତକୁ ତଥା ଓଡ଼ିଶାରୁ ଆସିବୁ । ତାପରେ ତିନ୍ତୁ କହିଲା ଯେ, ସେ ବହିକୁ ପଡ଼ିଛି ଯେ ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଠାକୁର ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ କହିଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବୟସ ୧୦ କି ୧୨ । ତେବେ ତାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ମନେ ଅଛି । ତାଙ୍କ ପରିବାରର ଜଣକର ମୁହଁୟ ହେବା ପରେ ଏଇ ବରିଚାରେ ତିନିଜଣ ପୁରୋହିତ ମନ୍ଦିରାଠ କରି ଉପଚାର କରୁଥିଲେ । ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ସବୁ ଦେଖି ଓ ଶୁଣି କହିଥିଲେ, ମୁଁ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହେଉଛି । ଏଠି ଏ ତିନିପୁରୋହିତ ଯେଉଁ ସଂସ୍କୃତ ମନ୍ଦିରାଠ କରୁଛନ୍ତି, ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଏଇକି ଉପଚାର ପାଇଁ ଠିକ୍ ଏହି ମନ୍ଦିରାଠ କରାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଅଜଗା କୁହେଁ । ତା' ପରେ ଆମେ ତାଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିବୁ । ମନରେ ଗର୍ବ ଆମ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ଚୋକରଡ଼ା ଆଗୁଙ୍ଗ ମହାଶୟ ଭାରି ଝାନୀ ଲୋକ । ବାଲିର ଇତିହାସ ଓ ଏହା ଭାରତର ଇତିହାସ ସମର୍କ ସଙ୍ଗେ ଥିବା ବହୁତ ତଥ୍ୟ ଓ ଲୋକକଥା ସେ କହନ୍ତି ଯେ, ଚୋକରଡ଼ା ଗେଡେ ଉଙ୍ଗୁରା ବାଲିର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଂସ୍କୃତ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ୧୯୭୭ର କୃତ୍ତା ବର୍ଷରେ (୧. ୧. ୧୯୭୭) ସେ ଜଙ୍ଗା ମୁହଁୟବରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରିଯ କଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବୟସ ୧୦୨ ବର୍ଷ । ମୁଣ୍ଡରେ ପାଚିଲା ବାଳ ଓ ଆଖି ଦୁଇଟା ଭାବି ଆସୁଛି । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବୟସ ୧୦୨ ବର୍ଷ ହେଲେ ହେଁ ସେ ବେଶ ସୁପ୍ରସରିତ କଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବୟସ ୧୦୨ ବର୍ଷ ହେଲେ ହେଁ ସେ ବେଶ ସୁପ୍ରସରିତ କଲେ, ତା ପୂର୍ବଦିନ ରାତିରେ ସେ ଦୀପ ଆଳୁଅରେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ପାଇଁ ବାରଙ୍ଗ ମୁଖ୍ୟ ତିଆରି କରିବାରେ ଭାଗିଥିଲେ । ସେ ଯେଉଁକି କୁଶନୀ କାରିଗର ଥିଲେ ସେଉଁକି ବିଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ ଝାନ ଓ କଳା ପ୍ରତି ନିବେଦିତ ସାରାଜୀବନର ଶେଷ କୃତି ସ୍ଵରୂପ ବାରଙ୍ଗ ମୁଖ୍ୟ ତିଆରି କରିଥିଲେ ।

ଚୋକରଡାଙ୍କ ମୁହୂୟର ଦୁଇମାସ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ଅତି ଅତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ କରଙ୍ଗା ସେମର ରାଜାଙ୍କର ମୁହୂୟ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହାର ବନ୍ଧୁଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସର୍ବ ହୋଇଥିଲା ଯେ ଶବସଙ୍କାର ପରେ ସେମାନଙ୍କର ଆହ୍ଵା ଯେତେବେଳେ ହିନ୍ଦୁ-ବାଲି ଧର୍ମର ସଭ୍ୟତା ଓ ଉପଚାର ଅନୁସାରେ ମୁକ୍ତି ପାଇଯିବ, ସେତେବେଳେ ସେ ଆହ୍ଵା ଦୁଇଟି ପବିତ୍ର ଶୁଳଙ୍ଗ ଆଗୁଙ୍ଗ ପର୍ବତର ଶୀର୍ଷ ପ୍ଲାନରେ ପହଞ୍ଚିବେ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜନ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକାଠି ରହିବେ ।

ଚୋକରଡା ଓ ରାଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୟସର ବ୍ୟବଧାନ ଥିଲା ୧୭ ବର୍ଷ, କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସୟ ପରିପତ୍ରକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଓ ରତ୍ନ କରୁଥିଲେ । ଦିହେଁ ସଂସ୍କରଣରେ ବିଦ୍ୟାନ ଥିଲେ କାରଣ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୁ ଏକ ଦେବଭାଷା ଏବଂ ପୁରାଣର ଭାଷା ଭାବରେ ଗଣ୍ଯ ଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କର ବିପଦରେ ପ୍ରେମ ହିଁ ଥିଲା ବିଷୟବସ୍ତୁ । ଚୋକରଡା କାଠ ଖୋଲି ମୁଖା ଡିଆରି କରିବାରେ ଓଡ଼ାଦ ଥିଲେ । ତା'ଙ୍କଠା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ପୁଷ୍ଟକାଗାର ସେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସୁନ୍ଦରେ ପାଇଥିଲେ । ଏ ପୁଷ୍ଟକାଗାରରେ ଲୋନ୍‌ତାର ନାମକ ଏକ ତାଳପତ୍ରର ଲେଖନୀରେ ଲେଖାହୋଇଥିବା ବନ୍ଧୁତ ପୋଥି ଥିଲା । ରାଜା ମଧ୍ୟ ଜାହାର କାନ୍ତି ଭାଷାରେ କିଛି ପଦ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଧାନପତ୍ର ପୋଡ଼ିଲେ ସେଥିରୁ ଯେଉଁ କଙ୍କା ପାଉଁଶ ବାହରୁଥିଲା ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଗ୍ରିସ ମିଶାଇ ସେ ପୋଥିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୃଷ୍ଠାରେ ବୋଲା ହେଉଥିଲା । ଯାହାପଳରେ କି ଅକ୍ଷର ସବୁ କଳାରଙ୍ଗର ହେଉଥିଲା ଓ ସମ୍ମ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଏହିଦୁ ପୋଥିକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି କାଠ ସିନ୍ଧୁକରେ ରଖାଯାଇଥିଲା । ବାଲିର ଲତିହାସ, ସଭ୍ୟତା, ଲୋକକଥା, ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ରର ଗଛ ଏବଂ ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ପଢ଼ି ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ପୋଥିରେ ଥିଲା । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଲିରେ ଏସବୁ ପୋଥିରୁ କିଛି ଅଛି । କିନ୍ତୁ ହଜାର ହଜାର ପୋଥି ଯନ୍ମ ଅଭାବରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଛି କିମ୍ବା ତଥମାନେ ତାଙ୍କ ଦେଶ ନେଦରଲାଙ୍କୁ ନେଇଯାଇଛନ୍ତି ।

୧୯୭୩ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଗୁଙ୍ଗରୁ ଉତ୍ସକର ଅଗ୍ରିଶିଖ ବାହାରିଥିଲା ରାଜା କରଙ୍ଗା ସେମ ଛାଡ଼ି ଉତ୍ସଦରେ ରହିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ଚୋକରଡାଙ୍କ ଘରେ । ସେ ଉତ୍ସଦ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଚୋକରଡାଙ୍କ କହିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ଯାହାର ମୁହୂୟହେବ ସେ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିବ ସେପାରିରେ ।

୭ ନଭେମ୍ବର ୧୯୭୭ ତାରିଖରେ କରଙ୍ଗାସେମର ରାଜାଙ୍କର ୮୫ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମୁହୂୟ ହେଲା । ତେଣୁ ରାଜପରିବାର ପୁରୋହିତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଲୋଚନା କରି ପ୍ରିଯ କଲେ ଯେ ଜାନୁଆରୀ ୧୯୭୭ ପହିଲା ତାରିଖରେ ତାଙ୍କର ଶବସଙ୍କାର କରାଯିବ । ଏହାଶୁଣି ବୃଦ୍ଧ ଚୋକରଡା ତାଙ୍କ ନିଜର ଶେଷ ଦିନ ପାଇଁ ଶୈର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ ଅପେକ୍ଷା

କରିଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପୁତ୍ର, ତିନି କନ୍ୟାକୁ ରାଜାଙ୍କ ଶବ୍ଦ ସଜ୍ଜାର ସମାରୋହରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ଏବଂ ସେବିନ ସକାଳେ ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ହଜାର ଦର୍ଶକ ଏକାଠି ହୋଇ ଏ ସମାରୋହରେ ସାମିଲ ହୋଇଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ବହୁ ରାଜଦୂତ ଓ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ, ବାଲି ଓ ଜାତାରୁ ବହୁ ବରିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ବାଲିର ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ କୌଣସି ବରିଷ୍ଠ ସମ୍ବାନ୍ଧାସଦ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶବ୍ଦ ସଜ୍ଜାର କଳାବେଳେ ବା କବର ଦିଆଯିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କବର ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦାରିତ ଦିନ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦକୁ ଗୋଟିଏ ସୁସଜ୍ଜିତ ବିମାନରେ ରଖାଯାଇ ବିମାନକୁ ପରୁଆରରେ କବର ଦିଆଯିବା ଯ୍ୟାନକୁ ନିଆସାଏ । ସେ ଯାନ ଶୁଶ୍ରାନ ନହୋଇ ପାରେ । ସେ ଦିନ ବାଲିର ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ତଚରେ ରାଜକୀୟ ସମ୍ବାନ୍ଧରେ ରାଜାକୁ କବର ଦିଆଯିବା ଏପରି ସମାରୋହ ବାଲି ବୋଧହୁଏ ଆଉ ଦେଖିବ ନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧ ଚୋକରଡ଼ା ୧୦୭ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ବଞ୍ଚିଥିବା ଦୁଇ ସ୍ତାଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ସେ ଗତ ରାତିରେ କାଠମୁଖୀ ଖୋଲି ବହୁତ ଫେରିରେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ସେ ଶୋଇବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଯେପରି କେହି ନ ଉଠାନ୍ତି ।

ତା' ଆରଦିନ ସକାଳ ୭ଟାରେ ସେ ମୁହଁହାତ ଧୋଇ ତାଙ୍କ କଷକୁ ରାଗେ ଓ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଚେକ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଧଳା ସାରଙ୍ଗ (ବୁଲି) ପିନ୍ଧି ମୃତ୍ୟୁଭ୍ୟକ୍ତି ଉଦେଶ୍ୟରେ ଥିବା ପୋଥିକୁ ପଡ଼ି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, ଯାହାର ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ମଣିଷଙ୍କ ସବୁ ପାର୍ଥ୍ବ ବନ୍ଧନରୁ ମୁଗ୍ଧ କରିବା । ଏହା କରିବା ପରେ ସେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଅଣନାତିକୁ ଡାକିଲେ । ସେ ପିଲାଟି ଆସିଲା ପରେ ସେ ତାଙ୍କ ବଂଶର ଗୋଟିଏ ମୁଦି ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ନିଜେ ବିଜଣାକୁ ଯାଇ ଶୋଇଲେ ଏବଂ ଅଣନାତିକୁ କହିଲେ ତାଙ୍କ ୩୦ ଧରିବାକୁ ଏବଂ ସେ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ ଏ କଷ ଛାଡ଼ି ଯିବାକୁ । ତାପରେ ସେ ଆଖି ବୁଝି କହିଲେ, ହୁଏତ ମୁଁ ମୋ ବହୁ ରାଜାକୁ ଭେଟିପାରେ । ଅଣନାତି ସବୁକାମ କରିବାରି ୮ ଟାରେ ସେ କଷ ଛାଡ଼ିଲେ ।

ଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ବହୁମାନେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଚୋକରଡ଼ାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଥି ପଢ଼ିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଫେରିଗଲେ କାରଣ ଚୋକରଡ଼ା ସେତେ ବେଳକୁ ଭାବି ନାହିଁ । ଆଉ ଥରେ ପ୍ରାୟ ୭ ମାସ ପୂର୍ବେ ଚୋକରଡ଼ା ପ୍ରାୟ ଲଗାତାର ତିନିଦିନ ଶୋଇ ରହିଥିଲେ । ତିନିଦିନ ପରେ ନିଦରୁ ଉଠି କିଛି ଭାତ ଓ ତରକାରୀ ଖାଇ ଗୋଟିଏ ସୁଦର କାଠ ମୁଖୀ ଖୋଲିବାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ରହିଲେ । ଯେପରି ତାଙ୍କୁ କିଛି ହୋଇନାହିଁ, ସେହିଭାବି ବ୍ୟବହାର କଲେ । ସେଦିନ ତାଙ୍କ ବହୁମାନେ ଫେରିଯିବା ପରେ ଜଣେ ଭୂତ୍ୟ ଆସି କଷରେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଚୋକରଡ଼ା ଶୋଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚାସପ୍ରଶାସ ନେଉ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଯାଇ ଚୋକରଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ତାଙ୍କୁ କହିବାରୁ ଜଣେ ନର୍ବକୁ ଡକାହେଲା । ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଚୋକରଡ଼ା

ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି ସେପାରିକୁ ପ୍ରାୟ ୮ ଟା ବେଳେ । ସେଦିନ ରାତାଳ ପାଞ୍ଚିବ ଶରୀରକୁ ଅବିଶିଖା ଭକ୍ଷଣ କଲାବେଳେ, ଉତ୍ସବର ଆବାଳ ବୃଦ୍ଧବନୀତା ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ଏକାଠି ଦୁଇଟି ଉତ୍ସବକୁ ଦେଖିଥିଲେ । ଉତ୍ସବକୁ ଦୁଇଟି ମାଟି ଓ ଆକାଶ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦୂରତାକୁ ଉଭାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ଇଲ୍ଲା ମୁକ୍ତ୍ୟବରଣ

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଏହିପରି ଇଲ୍ଲା ମୁକ୍ତ୍ୟବରଣ କରିବା କଥାଟା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଆଶ୍ଵୟ୍ୟକନକ ଅସାଧାରଣ ଘଟଣା । ବାଲିର ଜୀବନ ଧାରା ସାରା ଦୁନିଆଁର ଜୀବନଧାରାଠାରୁ ପୂରାପୂରି ଅଳଗା । ଲୋକମାନଙ୍କ ସାଜରେ ରହି ସେମାନଙ୍କ ହାନିଲାଭ, ସୁଖଦୁଃଖ, ହସକାନ୍ଦ, ପୁନିଅସରବ, ଯାନିଯାତରା, ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ ଓ ସାଂସ୍କୃତିଧାରା ସାଜରେ ସାମିଳ ହେଲେ, ଏସବୁ ଭଲକରି ବୁଝିଲେ ଓ ନିଜର ବିଶ୍ୱାସରେ ଅର୍ତ୍ତରୁତ କରିପାରିଲେ ଆପେ ଆପେ ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିହରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିବ ହିଁ ଆସିବ । ତେଣୁ ଆମରତି ଦୁଇତିନିଦିନିଆ ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଏକଥା ଜୁଟିବ କିପରି ? ଆମ ଭବିଆ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ହୁଏତ ଏଯାରଲାଇନ୍ ବା ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରକାଶପାଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ପ୍ରତାରପତ୍ର ପଡ଼ି କେବଳ ବାଲିର ସୁନ୍ଦର ସୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ମେବଅପଟିକୁ ଦେଖୁ । କିନ୍ତୁ ବାଲିର ପ୍ରକୃତ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ରହିଛି ସେହି ମେବଅପ ତତେ ଯାହା ସୁନ୍ଦର ଓ ଚିରତନ ଏବଂ ଯାହା ହୃଦୟରେ ସୁଷ୍ଟିକରେ ବାଲିପ୍ରତି ଏକ ଅଭୂତ ଆକର୍ଷଣ ।

୧୯୯୯ ମସିହାରେ ବାଲି ପୁଅବୀର ପର୍ଯ୍ୟଟନ ମାନବିତ୍ତରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ପ୍ଲାନ ପାଇଲା । କେତେକ ଲେଖକ, ଚିତ୍ରକର ଓ ଗବେଷକ ବାଲିକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଆବିଷାର କରିଥିଲେ କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ଜାହାଜର ପ୍ରତାରପତ୍ର ଓ ପୋଷର ସବୁ ଦେଖାଇଥିଲେ ବାଲିର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ, ବାଲିର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଓ ବାଲିର କଳା ଓ ଶାପତ୍ୟ । ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ସେ ବାଟେ ଗଲାବେଳେ ଯାହାଯାହା ଦେଖିଥିଲେ ଓ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିଲେ ତାକୁ ତାଳ ସ୍ଥୁତିର ଗତାଘରେ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ରଖିଥିଲେ ଓ ସେହି ସ୍ଥୁତିକୁ ଆଧାର କରି କେତେ ମଧ୍ୟର ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧ, ଜାପାନର ବାଲି ଉପରେ ରାଜତ୍ତ, ବାଲିରେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଆଦୋଳନ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅନିଷ୍ଟିତତା ବାଲିକୁ ଅଳଗା କରିଦେଲା ସାରା ଦୁନିଆଁଠାରୁ, ଅପତ୍ତଃ ଉତ୍ସୋନେସିଆଠାରୁ । ଏହାହାରା ପ୍ରାୟ ୨୫ ବର୍ଷଧରି ବାଲି ଅଳଗା ହୋଇଗଲା ବାହାର ଦୁନିଆଁଠାରୁ । ଉତ୍ସୋନେସିଆରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ନିଷ୍ଟିତତା ଆସିବା ପରେ ବାଲିର ଅବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତି ହେଲା । ଉନ୍ନତ ଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସହାୟକ ହେଲା ।

ସେବିନ ଆମେ ଉତ୍ତର ହାତିଲାବେଳେ ତୋକରଢାଙ୍କୁରା ନିର୍ମିତ ଗୋଟିଏ ପଥର ପାଟକ ମଧ୍ୟଦେଇ ଆସିଲୁ । ତୋକରଢା କହିଥିଲେ ଯେ ବାଲି ଗୋଟିଏ ଏପରି ଅଞ୍ଚଳ ଯେଉଁଠି ମଣିଷ ଏପର୍ଯ୍ୟତ ବୃକ୍ଷଲତା ପରି ପ୍ରକୃତିର ଗୋଟିଏ ଅଗହୋଇ ରହିଛି । ତୋକରଢାଙ୍କ ପ୍ରତି ଭବିରେ ଆମ ମୁଣ୍ଡ ଆପେ ଆପେ ନଈଁ ପଡ଼ିଲା ।

ବାରଙ୍ଗ ନାଚ

ଉତ୍ତର ପେରି ଆମେ ଗୋଟିଏ ବାରଙ୍ଗ ନାଚ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । ଏଥିପାଇଁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଟିକେଟ୍ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଗୋଟିଏ ଘରର ବଡ଼ ଅଗଣାରେ ବାରଙ୍ଗ ନାଚ ହୁଏ । ଅଗଣାର ବାଁ ପାଖ ପିଣ୍ଡାରେ ବାଲିରେ ଗାମେଲବ ଅର୍କେଷ୍ଟା ବାଜୁଥାଏ । ବାରଙ୍ଗ ନାଚ ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାଏ ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ରାମାୟଣ ବା ମହାଭାରତର ଗୋଟିଏ ଅଧ୍ୟାୟଙ୍କୁ ନେଇ ଅଭିନୟ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ସେବିନ ଥିଲା କୁତ୍ତିକ ବିଷୟରେ । ବାରଙ୍ଗ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ କାହିଁନିକ ପଶୁ । ଏହାର ମୁହଁ ହେଉଛି ସିଂହର ମୁହଁ ଓ ଗଣ୍ଡିର ଅଧାରୁ ଲାଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟତ ତ୍ରାଗନ୍ତର ଦେହ ପରି । ବାଲିରେ ସମସ୍ତକର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ବାରଙ୍ଗ ଭାର୍ଯ୍ୟ ଆଣେ । ବାରଙ୍ଗ ଅବସୁଆ ହୋଇ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଶୋଇ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସୌଭାଗ୍ୟର ନିର୍ଦର୍ଶନ । ବାଲିରେ ପ୍ରତି ଘରର ଦୁଆରମୁହଁରେ ଥିବା ଆମଘର ମୋ ପଡ଼ାଯର ପଛରେ ଗୋଟିଏ ବାରଙ୍ଗ ମୁଖୀ ଅଛି । ବାରଙ୍ଗର ଓଳଟା ହେଉଛି କୁଷିତ ଓ ବଦମାସ ‘ରଙ୍ଗଦା’, ଯିଏ ଦୁର୍ବାଗ୍ୟର ନିର୍ଦର୍ଶନ ସ୍ଵରୂପ ଦୁର୍ବାଗ୍ୟକୁ ଡାକିଆଣେ । ଅନେକ ରଙ୍ଗଦାଙ୍କ ଡାଆଣି ବୋଲି କହିଥାପି ।

ବାରଙ୍ଗ ନାଚରେ ବାରଙ୍ଗ ଆସେ ଓ ରଙ୍ଗଦା ସାଇରେ ତା’ର ଯୁଦ୍ଧ ହୁଏ । ଯୁଦ୍ଧରେ ରଙ୍ଗଦା ହାରିଯାଏ । ତା’ପରେ ରାମାୟଣ କି ମହାଭାରତର ଗୋଟିଏ ଗପକୁ ନେଇ ନାଚ ଓ ଅଭିନୟ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଧଳା କାଠମା ଫୁଲରେ ଗୁର୍ବା ମକୁଟ । ହାତରେ ଓ ବାହୁରେ କାଠମା ଫୁଲରେ ଗୁର୍ବା କଢ଼ା ଓ ତାଇତ ପିଣ୍ଡିଥାପି । ବାଲିର ଏକରଙ୍ଗା ବେଳେ ପାଖରୁ ତ୍ରନ ପର୍ଯ୍ୟତ ଖୋଲା । କାଠମା ମାଳ ସେଠି ଶୋଭାପାଏ । ଦୁଇଟି ନର୍ତ୍ତକୀ ପ୍ରଥମେ ବାଲିର ପ୍ରତକିତ ଠାଣିରେ ନାଚି ନାଚି ଆସନ୍ତି ଗାମେଲବ ଅର୍କେଷ୍ଟାର ତାଳେ ତାଳେ । ମଣିରେ ଆସେ ଗରୁଡ଼ । ଏହାର ବେଶଭୂଷା ଅଛି ଚମକ୍ଷାର ପରି ଦେଖାଯାଏ । ଆସନ୍ତି ଶିବ ଇତ୍ୟାଦି । ଘଣ୍ଟାଏ କିପରି କଟିଯାଏ ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ । ସେ ମଣିରେ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ କୋଳ ବା ପାଖା ଦିଆଯାଏ । ଏହୁ ଆମେ ଗଲୁ ବାଲି ହୋଟେଲେ । ସେଠି ଉପକ ସାଇରେ ଆଲୋଚନା କରି ଶିର କଲୁ ସଂଧାବେଳର ଓ ପରଦିନ ପ୍ରୋତ୍ସାହ । ସଂଧାବେଳେ କିଚିକ୍କ ନାଚ ଦେଖିବାକୁ ଯିବା ଠିକ୍ ହେଲା ଓ ତା’ପରଦିନ ସକାଳେ ବାଲିର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିର ‘ଶ୍ରୀଶାଖା’ ଯିବାର ଶିର ହେଲା ।

ସେ ଦିନ ଜପକ ସାଙ୍ଗରେ ବାଲି ହୋଟେଲରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ କରୁ । ଉତ୍ସାହେସିଆର ସୁପ୍ତ ନାସି ଗୋରେଇ ଓ ମି ଗୋରେଇ ।

କିଚକ ନାଚ

ସଂଧାବେଳେ ଗରୁ କିଚକ ନାଚ ଦେଖିବାକୁ । ଦର୍ଶକମାନେ ଗୋଲ ହୋଇ ବସିଥାଏ ଓ ମଞ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ ନିଆଁ ଧୂନି ଜକୁଥାଏ । ଗାମେଲନ୍ଦର ତ୍ରମ ବାଲୁଥାଏ ହୁମ ହୁମ ଶବରେ କେରଳର ‘କଥାକାଳି’ ନାଚର ତ୍ରମ ଭଲି । କିଚକ ନାଚ ଗୋଟିଏ ଏପରି ନାଚ ଯେଉଁଠରେ କେବଳ ପୁରୁଷମାନେ ହିଁ ଭାଗନିଥାଏ । ଅନ୍ତରୁକ୍ତରେ ଦଶନାଚର ନାଚୁଆମାନଙ୍କ ଭକ୍ତି ଏମାନେ ଉପାସ କରିଥାଏ । ନାଚ କରୁ କରୁ କେତେକ ନାଚୁଆ ଗ୍ରାନସକ୍ରୁ ଆସିଯାଆଏ ଓ ବେହୋସ ହୋଇପଡ଼ାଏ । ଏହା ଗୋଟିଏ ରିତୁଆଳଷ୍ଟିକ ନାଚ । ଦେଖିଯାରି ବାଲି ହୋଟେଲକୁ ଫେରିଲୁ ଓ ବାଟରେ ଜପକୁ ଢାକ ଘରେ ଛାଡ଼ି ଦେଲୁ । ଜପ କହିଲେ ଯେ ବାଲିରେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଭାବବିହୁଙ୍କ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଗ୍ରାନସକ୍ରୁ ଚାଲିଆସାଏ । ଏହା ଅତି ସ୍ଵାଭାବିକ ଘଟଣା ।

ବୈଶାଖୀ ମନ୍ଦିର

ଆମେ ହୋଟେଲରେ ଜଳଣିଆ ଖାଇଲାବେଳକୁ ଜପ ଗାଡ଼ି ନେଇଥାସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଆମେ ତାକୁ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ କିଛି ଖାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁ । ତାପରେ ବାହାରିଲୁ ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିର ‘ବୈଶାଖୀ’ ଦେଖିବାକୁ । ‘ବୈଶାଖୀ’କୁ ବାଲିର ସବୁ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କର ମା’ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ‘ବୈଶାଖୀ’ ବିଷୟରେ ତିକୁ ଓ ମୁଁ ଏତେ ପଢୁଥିଲୁ ଯେ ସେଠି ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ମନ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା ।

ଦଶମ ଶତାବୀରେ ବାଲିରେ ଜଣେ ରାଜା ଜାରାର ରାଜକୁମାରୀକୁ ଦିବାହ କରିଥିଲେ । ତାକର ପୁତ୍ର ଏରଲଙ୍ଗା, ଏକ ବୀର ସମ୍ରାଟ ଭାବେ ରାଜତ୍ୱ କରିବା ବଦଳରେ ସନ୍ଧ୍ୟାସବ୍ରତ ଗ୍ରହଣକରି ଆରପାରିକୁ ଚାଲିଗଲେ । ବାଲିର ସେ ଜଣେ ରୋମାଣିକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ।

କିନ୍ତୁ ବାଲିରେ ସବୁଠାରୁ ବଢ଼ି ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ୧୯୭୩ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ମଜାପାହିଦ ଥିଲେ ସମ୍ରାଟ । ଏହା ଅଛଦିନ ପାଇଁ ଚାଲିଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏହାର ବହୁତ ବିଶେଷତ୍ବ ଥିଲା । ମହାମାନ୍ୟ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଗଜମଦନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଏହା ସମ୍ବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଉତ୍ସାହେସିଆର ସବୁ ଦୀପପୁଞ୍ଜ ଓ ଛୋଟିଆ ଦୀପ ବାଲିକୁ ଗୋଟିଏ ଶାସକଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଆଣିଥିଲେ । ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ଉତ୍ସାହେସିଆରେ ଏକ ସ୍ଵର୍ଗୟୁଗ ଯେତେବେଳେ ଝାନ ଓ କଳାର ବହୁମୁଖୀ ବିକାଶ ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍ସାହେସିଆର ଲୋକେ ଏହାକୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏଲିଜାବେଥକ ରାଜୁତିର ସମୟ ଓ ଚାହିଁ

ଦେଶର ଟି-ଆର ସ୍ଵର ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରନ୍ତି । ବାଲିର ପ୍ରଥମ ମଜାପାହିଦ ଶାସକ ବା ଗର୍ଭର 'ବୈଶାଖୀ' ମନ୍ଦିରକୁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମନ୍ଦିର ଭାବେ ରଖିଥିଲେ ।

ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପରନଠାରୁ ତିନି ହଜାର ପୁଣ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ମନ୍ଦିର । 'ବୈଶାଖୀ'ର ଛଟା ତିଆରି ପ୍ରଧାନ ଫାଟକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ପାହାତ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଉଠାଣି ରାଷ୍ଟ୍ରଦେଶ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ପାହାତ ଚଢ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଗୋଟିଏ ହଜଦିଆ ବା ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଛୋଟ ଚାଦର ବାହିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ମନ୍ଦିର ଭିତର ଶୂନ୍ୟ

ପାହାତ ଆରମ୍ଭରେ ନାନା କିନିଷର ବିଶାଳ । ଠିଆ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ କିନିଷ ବିକ୍ରି କରିବାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ଥାଏ । ଆମେ ସେ ସବୁରେ ମନ ନଦେଇ ପାହାତ ଚଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ । ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ମନ୍ଦିର ବେଢାରେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଶିବ, ନାରାୟଣ ପ୍ରଭୃତି ଦେବତାମାନଙ୍କର ମୂରଁ ଦେଖିଲୁ ମନ୍ଦିର ବେଢାରେ । ସବୁ ମୂରଁ କଳା ପଥରରେ ତିଆରି । ମନ୍ଦିର ଭିତର ଶୂନ୍ୟ, କପକୁ ପଚାରିବାରୁ ସେ ଆମକୁ ତୁଣ୍ଣାଇଲେ ଯେ ଏଠି ମନ୍ଦିର ଭିତରେ କିଛି ଦେବଦେବୀଙ୍କ ମୂରଁ ନଥାଏ । ମନ୍ଦିର ସବୁବେଳେ ସଫ୍ରେତ୍ରରା ହୋଇଥାଏ, ତାହାହେଲେ ଦେବଦେବୀମାନେ ସ୍ଵର୍ଗରେ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷକରି ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଆସି ବିଶ୍ରାମ ନେବେ । ଚମକାର ବିଶ୍ଵାସ ।

ମନ୍ଦିର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଖୋଲା । କେବଳ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ରୋଗ ଓ ପାତୁକ ଦିଆଯାଏ । ପାତୁକକୁ ବାଲିରେ କୁହାଯାଏ 'ତୀର୍ଥମ' । ଆମେ ମନ୍ଦିର ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଚାରିପାର୍ଶ୍ଵର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଦେଖି ଅଭିଭୂତ ହୋଇଥିଲୁ । ଅଛ ଦୂରରେ ଦେଖାଯାଉଥିଲା ଜୀବତ ଆଗ୍ରେଯଗିରିର ଅଗ୍ନିଶିଖା ଗୁରୁର ଆଗୁର ପର୍ବତ ଶିଖରରେ । ବାଲିର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୂଶ୍ୟର ଏହା ଗୋଟିଏ ଅଜ ।

ଆମେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲୁ ମନ୍ଦିରର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବେଢାକୁ ଯେଉଁଠି ରୋଗରାଗ ହୁଏ ଓ ରୋଗରାଗ କିଣିବାକୁ ମିଳେ । ସେଠି ଦେଖିଲୁ ଯେ ଶିଖ ଅଣ୍ଟା ଏଠି ମନ୍ଦରରେ ରୋଗ ଦିଆଯାଏ । ଜଣେ ପୁରୋହିତ ଗୋଟିଏ ଦୋକାନରେ ଠିଆହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ 'ତୀର୍ଥମ' ଦେଉଥାଏ । ତିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ହାତ ଦେଖାଇ ମାରିଲାରୁ ସେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ତିନ୍ତୁର ଧର୍ମକ'ଣ । ତିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ଜାଣିବାରୁ ସେ 'ତୀର୍ଥମ' ଦେଲେ । ତିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଣାମ କଣାଇ ଦକ୍ଷିଣା କିଛି ଦେବାକୁ ଚାହିଁଲା, ସେ କିନ୍ତୁ କାମୁଦି ପକାଇଲେ ଓ କହିଲେ ଏଠି ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣାଦେବାର ପ୍ରଥା ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଯାତିବାହୀନ୍ ଅପମାନଜନକ । ପୁରୋହିତଙ୍କ ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ମନ୍ଦିର ଆଖପାଖର ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ବହନ କରନ୍ତି । ତା'ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଥା କହିଲେ, ମନ୍ଦିରରେ ଶିଖ ଅଣ୍ଟା ବ୍ୟତୀତ ନାନା ରକମର

ପଳ, ଉଞ୍ଚାଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ରୋଗ ଦିଆଯାଏ । ଉଞ୍ଚାଡ଼ା ଚିନିରେ ପାଗ ହୋଇଥାଏ, ଦେଖିବାକୁ ବରପଲ ଭବି ।

ଧାତି ଧାତି ବାଲିର ସୁନ୍ଦର ତରୁଣୀ, ସୁବତୀ ଓ ସ୍ଵୀଳୋକମାନେ ସୁସଜ୍ଜିତ ପୁଲ
ଚାଙ୍ଗଡ଼ା ଓ ରୋଗ ତାଳାଧରି ମହିରକୁ ଆସୁଥାଏ । ସେମାନେ ଯେତିକି ସୁନ୍ଦରୀ, ଏ ଦୂଶ୍ୟ
ମଧ୍ୟ ସେତିକି ସୁନ୍ଦର । କେତେବେଳେ ଝପି ଝପି ବର୍ଷା ହେଉଥାଏ ତ କେତେବେଳେ
ଖରା ହେଉଥାଏ ।

ଏ ବେଢାରେ କାମସାରି ଆମେ ଆସିଗଲୁ ପ୍ରଥମ ପାହାତ ପାଖକୁ, ଯେଉଁଠୁ
ଆମର ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସେଠି ଆମେ ଅଣ୍ଟାରେ ବାହିଥିବା ରଙ୍ଗାନ ଚାଦରକୁ
ଫେରାଇନେଇ । ବଡ଼ବଡ଼ ମୁସାମି ସାଙ୍ଗକୁ ଲଳିପଥ୍ମ ମଧ୍ୟ ବିକ୍ରି ହେଉଥାଏ । ଆଉ ଗୋଟିଏ
ପିଲା ଗୋଟିଏ ନହୁରୁଣିରେ ମର୍ଜଣ ଶିଙ୍ଗ ଉପରେ ବସି ଖୋଲୁଥାଏ ରାମାୟଣ କିମ୍ବା
ମହାଭାରତର ଦୃଶ୍ୟ । ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ହାତିଦାନ ଭବି । କେହି କହିବେ ନାହିଁ ଯେ ଏ
ମର୍ଜଣ ଶିଙ୍ଗରେ ତିଆରି ।

ଶିଖା ଅଣ୍ଟା ରୋଗ ? ବାପାବୋଉ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲେ କାନରେ ହାତଦେଇେ ।
ମର୍ଜଣ ଶିଙ୍ଗ ତିଆରି କିନିଷ ଘରେ ରହିବ ? ଏ ବିଷୟରେ ପରେ ଲେଖିବି । ଆମେ
ଫେରିଆସିଲୁ ବାଲି ହୋଇଲେଇ । ବାଟରେ ଦେଖିଲୁ ରାସ୍ତାକଢ଼ରେ ଜଣେ ସ୍ଵୀଳୋକ
ଗୋଟିଏ ପାହୁରାଣୀ ସାହାୟ୍ୟରେ ଧାନ କୁଟୁଛୁଟି । ଜପ, ଦିନୁ ସେ ସ୍ଵୀଳୋକଙ୍କ ପାଖକୁ
ନେଇଗଲା । ସେ ଦିନୁକୁ ତାଙ୍କ ପାହୁରାଣୀ କଥା କହିଲେ ଓ ଦିନୁ ତାଙ୍କ ଆମ ଡିକି ଓ ଡିକି
ଶାଙ୍କ କଥା କହିଲା । ସେତେବେଳେ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ କାଁରାଁ କେଉଁଠି ଡିକି ଓ ଡିକିଶାଙ୍କ
ଥିଲା । ଆମଘରେ ମୋ ବୁଢ଼ିମା ବର୍ତ୍ତିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବାଲିରେ ପାହୁରାଣୀର
ଧାନକୁଟା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତିବିଦ୍ୟା ସବୁବେଳେ ସମାଜର ସଂସ୍କରି ଓ
ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଙ୍ଗେ ନିଜକୁ ଖାପ ଖୁଆଏ, ନଚେତ ଆପେ ଆପେ ସେଠୁ ବିଚାରିତ ହୁଏ ।

ହୋଇଲେଇ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ରୋଜନ ପରେ, ବିଶ୍ରାମ ନେଇ ଗଲୁ ବାଲିର ଗୋଟିଏ
ଅତି ପୁରୁଣା ଘରକୁ । ସେଠି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ସେ କହିଲେ ଯେ
ବାଲିରେ ଯେତେବେଳେ କମ୍ପୁଟିମାନେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଧର୍ମୀ
ଭାବି ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଏଭଳି ଗଣହତ୍ୟା ବାଲିର ଇତିହାସରେ ବିରନ୍ତ ।

ଫେରିଲାବେଳେ ଦେଖିଲୁ ଗୋଟିଏ ଗାଁର ମଞ୍ଚିରେ ହେଉଛି ବକ୍ ପାଇର । ଗୋଟିଏ
ଅଣ୍ଟିରା କୁକୁଡ଼ା, ମୁଣ୍ଡରେ ଲାଲ ତୁଳ, ଏଣେ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ।
କୁକୁଡ଼ାର ତାହାଣ ଗୋଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଧାରୁଆ ଛୁରି ବନ୍ଧାହୋଇଥାଏ । କୁକୁଡ଼ାର ମାଲିକ

ଦିହେଁ ବସିଥାନ୍ତି ନିଜ ନିଜର କୁକୁଡ଼ା ଧରି । ରେପରି ହିସିଲ ଦେଇଁ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଯେଉଁ କୁକୁଡ଼ାର ବଳ ବେଶି ସେ ଅନ୍ୟଟିକୁ ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବଡ଼ା କରି ଜିତିଯାଏ । ତା' ମାଲିକ ଆହତ କୁକୁଡ଼ାଟିକୁ ନିଏ । ଏହୁଶ୍ୟ ବାଲିରେ ସାଧାରଣ ।

ଆମେ ଫେରିଆସିଲୁ ବାଲି ହୋଗେଇଲୁ । ରାତିରେ ସବୁ ପ୍ୟାକିଙ୍ଗ ଶେଷ କରିଦେଲୁ । ତା'ପରଦିନ ସକାଳୁ ଦେନପାଥାରରୁ ସିଧା ଆସିଲୁ ସିଙ୍ଗାପୁର । ସେଠି ଆମର ପରିଚିତ ସୁପ୍ରିମ୍ ହୋଗେଇରେ ରହିଲୁ ଓ ସୁପ୍ରିମ୍ ବିନ୍ଦୁର ଥିବା ସୁପର ମାର୍କେଟରେ ଆମର ପରିଚିତ ପିଟର ତୁୟଙ୍କ ଦୋକାନରୁ କିଛି ଜିନିଷ କିଣିଲୁ । ବସ ଆମକୁ ବହୁତ ଡିସକାଉଣ ଦିଅଛି । ଜୟପପୁରର 'ଶୁଭର ଏକ୍ଷପର୍ଟ୍ ସବୁ ତାଳତାରୁ ହେଲି କିଣନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଜିନିଷ ସବୁର ଅର୍ଦ୍ଦର ନେଇଗଲେ ସେ ଜାହାଜରେ ପଠାଇଦିଅଛି । ଆମର ମୁୟକିଳ ସିଷ୍ଟମ ସବୁ ଜାହାଜରେ ଆସିଥିଲା । ମୁଁ ଆଗରୁ ଅର୍ଦ୍ଦର ସାଗରେ ଆମେରିକାରୁ ଏକପ୍ରେସର ଚେକ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଆସିଥିଲି ।

ତାପରଦିନ ସିଙ୍ଗାପୁରରୁ ଆସିଲୁ ସିଙ୍ଗାପୁର ଏଯାରଲାଇନସରେ ଓ ସେଠାରୁ କଲିକତା ଆସିଲୁ ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆ ଫ୍ଲୋଇଂରେ । ସିଙ୍ଗାପୁର ଏଯାରଲାଇନସର ସର୍ବସ ଓ ଏଯାରଇଣ୍ଡିଆର ସର୍ବସ ମଧ୍ୟରେ କି ପାର୍ଥକ୍ୟ । ଫ୍ଲୋଇଂ ଛାତିବା ପରେ ତିନର ସର୍ବ ହେଲା । ବେବୀର ପଲ୍ଲୁର ଫ୍ଲୋଇଂ ଗୋଟିଏ ଅଧା ଇଞ୍ଚ ଇମର କୁହା ପିରକ କଣ୍ଠା ବାହାରିଲା । ସେ ମୋତେ ଦେଖାଇଲା । ମୁଁ ବରହ ଚିପିଲାରୁ ଏଯାର ହୋସଟସ ଆସିଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ସବୁ କଥା କହି ସେ କୁହା ପିରକ କଣ୍ଠାକୁ ଦେଖାଇଲି ଓ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ପାଇଲଗରୁ ଦେଖାକରିବାକୁ ତାହେଁ । ସେ ମୋତେ କବପିଟକୁ ନେଇଗଲେ ଓ ମୁଁ ପାଇଲଗରୁ ସେ କୁହା ପିରକ କଣ୍ଠା ଦେଖାଇଲି । ସେ କବପିଟକୁ ଆସି ବେବୀ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ତୁଖ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ବେବୀ ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲୋଇଂରେ ଗରମ ପଲାଇ ଆସିଲା । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଜିଣିତ ଅଭିଯୋଗ ଲେଖି ପାଇଲକୁ ଦେଲି । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏଯାରଇଣ୍ଡିଆର ସିଙ୍ଗାପୁର ଅଫିସକୁ ମେସେଜ୍ ପଠାଇ ସବୁ କଥା କହିଲେ । ସେମାନେ କହିଲେ ସେ ପୁତ୍ରକାଟରର ଲାଇସେନ୍ସକୁ ରହ କରିବେ ।

କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଉପର ବେଳା ୨ ଟା । ଆମେ କଷମସ କଣ୍ଠୋଳକୁ ଆସିଗଲୁ । ସେଠି କଷମସ ଅଫିସରମାନେ ଆମକୁ ଦେଖି ପଚାରିଲେ, 'କୋବଥେକେ ଆସିଲେ ଦାଦା ?' ସେମାନେ କହିଲେ 'ସିଙ୍ଗାପୁର ହୁଏ ନିଷ୍ଟଯ' । ମୁଁ କହିଲି, 'ହଁ, ସିଙ୍ଗାପୁର ହେବା ଆସିଲେ ହେଯ' ତାପରେ ସେମାନେ କହିଲେ 'ଆମାଦେଇ କଥା ଏକଟୁ ଖାବଲେନ୍ ନାଁ ?' ମୁଁ କହିଲି 'ଆରେ ମୋଶାୟ, ଆବବାର କଥା ନାରେକେ କି ଆମରା

ଆସେତେ ପାରି ? ଏଇ ନିନ୍ଦନା ।' ଏହା କହି ଜଣକୁ ବଲ ପେନ ଓ ଅନ୍ୟଜଣକୁ ଗୋଟାଏ ସିଗାରେ ଲାଇଟର ଦେଇଦେଲି । ସେମାନେ ଧନ୍ୟବାଦ କହି ଚର୍କରି ନେଇଥିବା ଜିନିଷ ପକେଟରେ ପୂରେଇ ନେଲେ, କାଳେ ତାଙ୍କ ଉପରିଷ କର୍ମଚାରୀ ଦେଖିବେ ଯେ ସେମାନେ ପ୍ୟାସେଞ୍ଚରକ୍ତାରୁ ଉପହାର ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ।

ସେମାନେ ଆମ ଲଗେଇରେ ଚକ ଖଢ଼ିରେ ଟିକ୍ ମାର୍କ ଲାଗାଇ ଦେଲେ । ଆମେ କଷମସର ବାହାରକୁ ଯିବା ଅଣାସାରିଆ ଗେଟ୍ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେଠି ଜଣେ ବଜାଳୀ କଷମସ ଅଫିସର ବସି ତାଙ୍କ ଜଟ ଦେଖି ପ୍ୟାସେଞ୍ଚରମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବୟସ ପ୍ରାୟ ୪୦ ହେବ ଓ ସ୍ଵରତା କେଁ କେଇରଥା । ସେ ମୋ ହାତରେ ଛତା ଦେଖି କହିଲେ, 'ଆୟ ଜିନିଷ ଡିକ୍ଲାରକରିଲେବୁ, ଛତାଟା ଡିକ୍ଲାର କରିଲେନ୍ତିନା ?' ମୋତେ ଭାରି ଚିଢ଼ି ମାହିଲା । ମୁଁ କହିଲି, 'କି ଆଶ୍ରମ୍ୟ ମୋଶାୟ ଆପନି କି କଥା ପଲେନ୍ ? ତାହେଲେ କି ଆମି ଆମାର ଇମ୍ପୋଗେନ୍଱୍ ନେକିଟାଇ ଓ ଇଉ.ଏନ.ଟାଇ କିମ୍ପକେ ଡିକ୍ଲାର କରବୋ ? ଆମାର ଇଉ.ଏନ. କପଳଙ୍କ ହୃତୋକେ ଓ ଡିକ୍ଲାର କରବୋ ?' ତାପରେ ସେ ତାଙ୍କ କେଁ କେଇରଥା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ 'ତାତେ କ୍ଷତିକି ? କ୍ଷତିକି ?' ଏତିକିରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମାଳାପ ଶେଷ ହେଲା । ଆମେ ବାହାରକୁ ତାଳି ଆସିଲୁ ।

ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆମ ଯାତ୍ରାର ସତକ ସ୍ଵରୁପ ସେଇ ଅନ୍ଦିକଲାର୍ଟ ଛତା ମୋ ପାଖରେ ଅଛି ଓ ମୀ ତାଙ୍କୁ ସଗର୍ବେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛି । ଏବେ ତାର ୩୦ ବର୍ଷର କନାରେ ବହୁତ ପୋକଣିଆ ପୋଡ଼ିହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କନା ସେଥିରେ ପକାଇ ଦେଇଛି । କନାର ରଙ୍ଗ ହେଉଛି ଫିକା ନୀଳ । ସେ ଅନ୍ଦିକଲାରର୍ତ୍ତ ଛତା । ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ ଛତା । ସେ ଛତାକୁ ଖୋଲିଲାବେଳେ ତା ଶବ ସାଙ୍ଗକୁ ଭାସିଆସେ ସେଇ କେଇଁ କେଇଁଆ କଷମସ ଅଫିସରଙ୍କ କଥା 'ଆପ ଡିକ୍ଲାର କରିଲେନ୍ । ଛତାଟା ଡିକ୍ଲାର କରିଲେନନା ?'

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା କଥା ଲେଖିବାକୁ ଭୁଲିଯାଇଛି । ଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ଆମେ ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ପହଞ୍ଚି ବ୍ୟାରେଇ ଏରିଆକୁ ଯାଇ ଦେଖୁ ଯେ ବେବୀର ଗୋଟିଏ ସୁରକ୍ଷା କମିଶନ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାହିଁ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସିଙ୍ଗାପୁର ଏଯାରଲାଇନ୍‌ସର କମିଶନ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ଯାଇ କମିଶନ୍‌ପାଇଲା କଲି ଓ ସୁପ୍ରିମ୍ ହୋଟେଲର ଟିକଣା ଦେଇଦେଲି । ବେବୀ ଭାରି ବ୍ୟତ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସେଥିରେ ତାର ହୃତୀଟା ଷାମ୍ ଆଲବମ୍ ଥିଲା । ସେ ରାତିଟା ଝୁନୁର ଲୁଗା ପିଛି ଚକାଇନେଲା । ତାପରଦିନ ଭୋରରୁ ତା ସୁରକ୍ଷା ପହଞ୍ଚିଗଲା ସୁପ୍ରିମ୍ ହୋଟେଲରେ । ସେ ସୁରକ୍ଷା ଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ଭୁଲରେ ହଜାକଜ ପଳାଇଥିଲା ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ମଜାକଥା । ଝୁରୁ ସେତେବେଳେ ବାଳ ସାନସାନ କରି କାଟି ଦେଇଥିଲା ଓ ପ୍ୟାଣସାର୍ ପିନ୍ଧିଥିଲା । ବେବୀ ଝୁରୁ ସବୁବେଳେ ସାଙ୍ଗହୋଇ ବସନ୍ତ ଓ ପାପା ଆମ ପାଖରେ ବସେ । ସିଙ୍ଗାପୁରର ଏଯାରପୋଟ୍ ଲାଇନ୍‌ସରେ ଆସିଲା ବେଳେ ଜଣେ ଏଯାର ହସ୍ତଚେଷ୍ଟ ବେବୀଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ‘ଇରୁ ସି ଇଓର ବୟପ୍ରେସ୍ ?’ ‘ବେବୀ, ସି ଇରୁ ମାଇଁ ସିଷ୍ଟର’ ।

ଆମେ ଏଯାରପୋଟ୍ରୁ ଚାଲିଆସିଲୁ ଗୋଲପାର୍କ । ତିନୁର ମାମୁ ପୁଅ ଭାଇ ସୁମିତ୍ର ଦା ଘରକୁ । ବହୁତ ଦିନପରେ ବେବୀ ଝୁରୁ ଓ ପାପାଙ୍କୁ ଦେଖି ସୁମିତ୍ର ଦା ଓ ରୀନା ଦେବୀ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ସୁମିତ୍ର ଦା ଓ ବେବୀ ପାଇଁ କିଛି ଉପହାର ଜିନିଷ ଆଣିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଲାରୁ ସେମାନେ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ଇଞ୍ଚୋନେସିଆ ବିଷ୍ୟରେ ଗପ ଚାଲିଲା । ତା ଖାଇଲାବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ ସବୁ ଆସିଗଲେ ।

ରୀନାଦେବୀ ବରାଦ ହେଲା ଯେ ରାତିରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ତିନର ଖୋଇବାକୁ ପାର୍କସ୍ଟ୍ରିଟର କୌଣସି ଭଲ ରେଷ୍ଟ୍ରାଣ୍ଟକୁ ନେବି । ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଜିହେଲି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଚାକ୍ରିରେ ଗଲୁ ପାର୍କସ୍ଟ୍ରିଟ । ଗୋଟାଏ ଭଲ ରେଷ୍ଟ୍ରାଣ୍ଟରେ ତିନର ଖାଇଲୁ । ତିନର ପରେ ଗୋଲପାର୍କ ଫେରିଆସି ବିଶ୍ଵାମ ନେଲୁ ।

ତା ପରଦିନ ସକାଳେ ଗଲୁ କଲିକଟା ଏଯାରପୋଟ୍ । ସକାଳେ ଇଣିଆ ଏଯାରଲାଇନ୍‌ସ ଫ୍ଲ୍ଲାଇଟରେ ଆସି ଲୁବନେଶ୍ଵରରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ବାପି, ନୁମା ଆମକୁ ଏଯାରପୋଟ୍ରୁ ରବିଭାଇ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ । ସେତୁ ଉପରବେଳା ବସରେ ଗଲୁ ତାରପୁର । ତାରପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ? ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ର ଆମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ପହଞ୍ଚିର ବଳଦଗାଡ଼ିରେ ଜିନିଷପତ୍ର ରଖି ଆମେ ଚାଲିଲୁ । ଠିକ୍ ତାରପୁର ପଠାରୁ ଓହାଇ ନଈବାଲିକୁ ଯାଇଲୁ, ଆସିଲା ଧୂମାଳ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ, ତା ସାଙ୍ଗକୁ ମେଘ । ପହଞ୍ଚିର ବଳଦ ଦୁଇଟି ଆପେ ଆପେ ଗାଡ଼ିଟିକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଲେ । ଆମେ ଆସି ତାରପୁର ଲକ୍ଷର ତଣ୍ଡେଲ ଘରେ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ । ସେତକ ବାଟ ବର୍ଷାରେ ଆସିଲାବେଳେ ସେ ଅନ୍ତିକଲାରତ୍ତ ଛତାଟି ବେଶ କାମରେ ଆସିଲା । ଅଧିଗଣ୍ଠାକରେ ଧୂମାଳ ଓ ବର୍ଷା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ପହଞ୍ଚିକୁ କହିଲାରୁ ସେ ଗାଡ଼ି ନେବାକୁ ରାଜି ହେଲାନାହିଁ । ଭାରି ଚିଙ୍ଗାଟାଏ ସେ ପହିଲି । ମୋଠାରୁ ସେ ପ୍ରାୟ ୧୦ବର୍ଷ ବଡ଼ । ଅଥଚ କହିଲା “ବାବୁ ତମେ ଆପଣ ମୋ ବାପା ବୟସର । ମୁଁ କ’ଣ କଥା ମାନସି ନାହିଁ ? ଏ ବଳଦ ଦିଟା ମୋଟେ ଗାଡ଼ି ଚାଣିବେ ନାହିଁ ।” ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ର ପୁଣି ତାରପୁର ଗାଁରୁ ବୋଲିଆ ଠିକ୍ କଲାରୁ ସେମାନେ ଆସି ଜିନିଷ ନେଲେ ଓ ଆମେ ଚାଲିଲୁ ଗାଁ ଅଭିମୁଖେ । କାଣୀନର ବନ୍ଦ ଉପରେ ଗଲାଲାବେଳେ ତାହାଣପାଖେ ଛତର ପେଟା- ଆମ ଗାଁ

ଶଶ୍ଵାନ । ଏଇଠି ବୋଉକୁ ପୋଡ଼ିଦିଆଯାଇଥିଲା । ନିଜକୁ ସମାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଘରେ ପହଞ୍ଚି ବାପାକୁ ଦଣ୍ଡବତ କଲାବେଳେ ସେ କୋହ ବଡ଼ିଚାଲିଲା । ବେବୀ, ତିକୁ, ପାପା ଓ ଛୁକୁ ମଧ୍ୟ କାହୁଥାପି ।

ଘରଟା କିନ୍ତୁ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ୍ ହୋଇ ନଥାଏ । ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଗ ଖଞ୍ଜାଟା ଥାଏ । ମଧୁ ଜହିଲା, ‘ବାବୁ’, ଶଶୀବାବୁ ବାହାଘର । ... ପାଇଁ ଯିବା ହଁ ବହୁତ ଡେରିହେଲାଣି । ଆହିକାଳି ଯୁଗ ଟୋକାଟାକିଲିଆ କଥା ବୁଝି ... । ମୁଁ ପରା ସବୁ ଘରଦ୍ୱାର ସଫା କରିରଖିଛି ।’

ଆମେ ଯେଉଁଆହୁ ଗାଡ଼ି, ମଟର ବା ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ବସି ଆସିଲୁ ମଧ୍ୟ ବଳଦଗାଡ଼ିକୁ ଆମେ ଛାଡ଼ିପାରି ନଥାଉ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଜେଟ୍ ବିମାନରେ ମଧ୍ୟ ବଳଦଗାଡ଼ି ରହିବ ହଁ ରହିବ । ଦିଲ୍ଲୀର ଆରକ୍ଷାଟିକ ବିମାନବଦରକୁ ଗଲାବେଳେ ହେଟ୍ ବିମାନ ଓହ୍ଲାଇବାର ଶକ ସାଙ୍ଗକୁ ଗୁରଗାଁରୁ ଆସୁଥିବା ବଳଦଗାଡ଼ିର କନ୍ଦରୟର ବଳଦମାନଙ୍କ ବେଳରେ ବନ୍ଧାଥିବା ଘଣ୍ଟିର ଶବ । ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇନ୍ଡଷ୍ଟ୍ରୀୟ୍ୟ୍ୟ୍ୟାଂ ଅଥ ମାନେଜମେଣ୍ଟ ବା ଆପୋଲୋରରେ ବଳଦଗାଡ଼ିକୁ ଆହୁରି ପାରଇମ କିପରି କରାଯିବ ସେ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା ହେଉଛି । ଅନ୍ତଗୁରେ ତାହୁମା ଏକ ବଳଦ ଗାଡ଼ିରେ ଗୋଟିଏ ପାଇ ତିଆରି ଛାତ ଲଗାଇ ବେଶ ଯିବା ଆସିବା କରୁଛନ୍ତି । ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ବଳଦଗାଡ଼ିରେ ମଟର ଟାଯାର ଲଗାଯିବା ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା ସଫଳ ହୋଉଛି ।

ସେବିନ ରାତିରେ କ୍ଲାନ୍ ହେଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ । ତା’ ପରଦିନ ଉଠି ଗାଁଟାର ଚେହେରା ଉପରେ ନକର ପକାଇଲୁ । କେତେଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ । ଦେଖାସାନ୍ତର ଓ ଦୁଃଖସୁଖ ହେଲୁ । ପୁରଜାଇ ତ ପ୍ରଥମେ ଓ ତା’ପରେ ଯତ୍ନଦାଦି । ସମସ୍ତଙ୍କର ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଃଖସୁଖ ହେଲୁ । ହେଲେ ବୋଉର ଅଭାବ ମୁଁ ପ୍ରତି ମୁହଁର୍ବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ସେ ଥିଲେ ଆଗେ ପାପାକୁ ନେଇ ନୃୟିଂହଙ୍କ ପାଖରେ ମଜଳାକାଳତୀ ଦେଖାଇ ତୁଳସୀ ଦେଇଥାନ୍ତା ଓ ଆମ ପାଇଁ ଆଣିଥାନ୍ତା । ତିନ୍ଦୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ତା’ ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଧୁର ପିନ୍ଧେଇ ଦେଇଥାନ୍ତା । ବେବୀ, ଛୁନ୍ଦୁଙ୍କ ପାଇଁ କ’ଣ ସବୁ ରଖିଥିବା ଜିନିଷ ଦେଇଥାନ୍ତା । ମତେ ଦେଖି କହିଥାନ୍ତା କେଉଁ ଜଙ୍ଗଳ ପାହଢି ଉପରେ ରହି ତୋ ମୁଣ୍ଡ ଆହୁରି ବେଶୀ ଚନ୍ଦା ହୋଇଯାଇଛି ଓ କି ସୁନ୍ଦର କଳାଚାଳଗୁଡ଼ା ଧଳା ହୋଇଯାଇଛି । ବାପା ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ମାସକୁ ମାସ ପଠାଉଥିବା ଚଙ୍ଗାର ବଦଖର୍ଜ କରୁଥିଲେ, ସେ ବାପାକୁ ତାରିଦ କରି କହୁଥିଲା, “ମୋ ପୁଅ କେଉଁ ଅଗନାଅଗନି ବନସ୍ତରେ ରହି ଚଙ୍ଗା ପଠାଇଛି, ତମେ ସେଥିରୁ ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ରୀ ପାଇଁ ଘଢ଼ି କଣି ତାକୁ ଉପହାର ଦେଉଛ ? ସେ ଅଧିକ କ’ଣ କରିଛି କି ? ଏଣେ ଘର ତିଆରି ଜିନିଷ ଭୁଗ୍ରାଟ ହଉଛନ୍ତି ଯେ, ସେ ତାରପୁରୁ ଛଢି ଓ ଚିକିତ୍ସା ସବୁ ବଳଦଗାଡ଼ିରେ ଆଣିଲାବେଳେ ମହାନଦୀ ବାଲିରୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ବଳଦ

ଗାଡ଼ିରେ ତା' ଘରକୁ ପଠାଇଦିଏ । ତା ଗାଁରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୋଠାଘର ତିଆରି ହେଉଛି, ଡମ ଘର ତିଆରି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ," ଏଇଟା ସତ କଥା । ଯତ୍ନୁଦାଦି, ବିଜୟ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଆମକୁ ଏକଥା କହିଛନ୍ତି ।

ଖାଲି ସେତିକି କୁହେଁ, ତିକୁ ରଖିଥିବା ଯାଉଥିବା ଡକିଆ ଓ ବିଜ୍ଞାଣ ଚାଦରକୁ ଗଙ୍ଗାଧର ମିସ୍ତା ଓ ବିପ୍ର ମିସ୍ତାକୁ ଶୋଇବାକୁ ଦିଆଯାଇଛି । ତିକୁ ବ୍ୟସ୍ତହେଲାରୁ ମୁଁ କହିଲି, ଯାହା ହୋଇଯାଇଛି, ତା' ଉପରେ ଆମର କିଛି କଣ୍ଠୋଳ ନଥିଲା । ଆମକୁ ପୁଣି ଥରେ ସବୁ କଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଡେଣୁ ଆମେ ଠିକ କହୁ ଯେ ବେବୀ, ଶୁଣୁ ଓ ପାପାକୁ ନେଇ କଟକ ଯିବା । ସେଠି କିନିଷ ସବୁ କିଣାହେଲେ ଓ ଶଶୀ ବାହାଘର କଥା ବୁଝାଯିବ ।

ଥୋରିଆ ସାହିର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି

ଥୋରିଆ ସାହିର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ବାକକୃଷ ପଞ୍ଜନାୟକ । ସେ ଜଣେ କହି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଥୋରିଆ ସାହିର ପଞ୍ଜନାୟକ ଝିଆମାନଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ବାପା । ମଞ୍ଜିରେ ମଞ୍ଜିରେ ନୁମା ଯାଇ ଥୋରିଆସାହି କୁଦାହ ଅଫିସରେ ରହୁଥିଲେ । ବୋଉ (ରମାଦେବୀ) ସେଠି ବରାବର ରହୁଥିଲେ । ତିକୁ ସେଠାକୁ ଯାଉଥିଲାବେଳେ ଶଶୀ ଆସି ତିକୁକୁ ଦେଖାକରୁଥିଲା । ବାକକୃଷ ପଞ୍ଜପନାୟକ ସବୁଦିନେ ସକାଳେ ଅଫିସ ଆସୁଥିଲେ । ଦିନେ ସେଠାରେ ସେ ଶଶୀକୁ ଦେଖି ତିକୁକୁ ପଚାରିଲେ “ଏ ହସକୁରା ପିଲାଟି କିଏ ?” ତିକୁ କହିଲା ଯେ ସେ ତା' ଦିଅର । ତାପରେ ସବୁ କଥା ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଥିଲା ତାଙ୍କ ନାତ୍ରଶୀ ଭିତରୁ ଜଣକୁ କାହାକୁ ଶଶୀ ସାଙ୍ଗେ ବାହା କରିବାକୁ ।

ବାକକୃଷ ବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ବୀରବାବୁ । ଜଣେ ଏଲ. ଏମ. ପି. ଡାକ୍ତର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେବା କାମରେ ଲାଗି ରହିଥିବାରରୁ ଜଟକରେ ବେଶ ଜଣାଶୁଣା । ସେଥରେ ଆସି ନୁମାକୁ ପଚାରିଲେ ଶଶୀ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ ଝିଅ କୁକୁଳିର ବାହାଘର କଥା । ନୁମା ଅନେକ ସମୟରେ ଆଗପଛ କିଛି ନବିଚାରି କଥା କହି ଦିଅଛି । ନୁମା କହିଲେ ଯେ, ତା'ର ଗୋଟିଏ ଆମେରିକାନ୍ ନିଗ୍ରୋ ଝିଅ ସାଙ୍ଗରେ ବାହାଘର ହେବାର ଥିଲା, କିନ୍ତୁ କାହିଁକି କେଜାଣି ବାହାଘର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ତିକୁ, ବିକୁତିକୁ ପଚାରି ବୁଝିବାକୁ କହିଲେ । ଆମେ ଥରେ ପଞ୍ଜନାୟକ ଘରକୁ ଯାଉଥିଲୁ । ସେଠି କଥା ପଢ଼ୁପଢ଼ୁ ଏ କଥା ବି ପଡ଼ିଲା । ମୋତେ ସେ ପଚାରିଲେ ଶଶୀର ସେ ଆମେରିକାନ୍ ନିଗ୍ରୋ ସାଙ୍ଗଥିବା ବିଷୟରେ । ମୁଁ ସବୁ କହିଲି ଏବଂ କହିଲି ଯେ ସେ ତାହିଥିଲେ ଯେ ଶଶୀ ଆମେରିକା ଯାଇ ତା' ବାପାବୋଉକୁ ଦେଖାକରି ଆସିବା ଉଚିତ । ଏଥିରେ ଶଶୀ ରାଗିଯାଇ ସେ ପ୍ରସାବକୁ

କାଟିଦେଲା । ଏବେ ଆଉ ସେ ହୁଣ୍ଡିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ସମର୍କ ନାହିଁ । ବୀରବାବୁ ଓ ତାଙ୍କ ବଡ଼ଭାଇ ସୁରବାବୁ ହୁଣ୍ଡିଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ, ବାହାଘର ପୂର୍ବରୁ ଏମିତିଆ କେତେ ଘଟଣା ଘଟିଥାଏ । ତାହାର କିଛି ଓଳଟା ଫଳ ହେବା ଉଚିତ ହୁହେଁ ।

ଶଶୀ ଆସିଥାଏ ଆମକୁ ଦେଖାକରିବାକୁ । ବାଖରାବାଦ ଘରେ ବାପା ଓ ଆମେ ସବୁ ଥାଉ । ବାପି, ହୁମା ମଧ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି । ଶଶୀଙ୍କୁ ପଚାରାଗଲା ଥୋରିଆ ସାହି ପ୍ରସ୍ତାବ ବିଷୟରେ । ସେ କହିଲା ଯେ ସେ କୌଣସି ଝିଅ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଭାଇରଭଣୀ ଯେଉଁଠି ଠିକ୍ କରିବେ ସେଇଠି ସେ ବାହାହେବ । ବାପି ଡିନ୍ଦୁକୁ ଓ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ସେ ସେଇଠି ରାଜିହେବ । ହୁମା ମଞ୍ଚରେ ଖାଡ଼େ ମାରିଦେଇ କହିଲେ ଯେ ସେ କିଛି ହୁନ କରି ନାହାନ୍ତି ତ ସେ ଆମେରିକାର୍ ନିଗ୍ରୋ ଝିଅ କଥା କହି ? ଡିନ୍ଦୁଠାରୁ ଏକ ଧମକ ଖାଇ ଚୁପହୋଇ ରହିଲେ । ଭାଇବୋଇ (ସୁମିତ୍ରା ଚୌଧୁରୀ) କୁଆତ୍ର ଭିତରୁ ଆସି କହିଲେ, “ତମେ କ’ଣ ତାହାହେଲେ ବୀରବାବୁଙ୍କ ଝିଅକୁ ଶଶୀ ସାଙ୍ଗରେ ବିବାହ କରିବାର କଥା ଉଠାଉଛ ?” ମାସୀ (ମଙ୍ଗଳା ମାସୀ) ଆରକା ସେ ଆସି ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ହଲାଇ ହଲାଇ କହିଲା, “ତମେ କଣ ସେ ଏ ଫ୍ଲାଇରରେ ଆସି, ସେ ଫ୍ଲାଇରପରେ ଗାଁକୁ ଗଲ ? କର କର ବୀରବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ିଅ ଭଲଟିଏ ।”

ଶଶୀ ପାଇଁନା ଚାଲିଗଲା । ଆମେ (ଡିନ୍ଦୁ ଓ ମୁଁ) ଯେତେବେଳେ ସୁରବାବୁ ଘରେ ପହଞ୍ଚି କଥାଟାକୁ ପଦା କରିବାକୁ ଚାହିଁଲୁ । ସୁରବାବୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ଲାଇରନ୍ଦିଂ କଲ ବୁଦ୍ଧ କଲେ । ଶଶୀ ସାଙ୍ଗରେ ଡିନ୍ଦୁ ଓ ମୁଁ କଥା ହେଲୁ । ସେ ଗ୍ରୀନ ସିରନାର ଦେଲା ।

ସେଦିନ ଆଉ କିଛି ନକରି ଆମେ ବାଖରାବାଦ ଫେରିଆସିଲୁ । ସଂଧାବେଳେ ବୀରବାବୁ ବାଖରାବାଦ ଆସି ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖାକଲେ ଓ କହିଲେ ଆପଣମାନେ ଟିକିଏ ଝିଅକୁ ଦେଖି ଆସନ୍ତି । କରଣ୍ୟରିଆ ପ୍ରୋଟକଲରେ ସେ ଓ ବାପା ସିରହସ୍ତା ବାପା କହିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କ ପୁଅବୋହୁ ଯାଇ ଦେଖିଆସିବେ । କି ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ବରେ ବାବା ! ତାପରଦିନ ସକାଳେ ଡିନ୍ଦୁ ଓ ମୁଁ ଗଲୁ ଥୋରିଆସାହିର ପଜନାୟକପଡ଼ା । ଭବିଷ୍ୟତ ଜୋଇଁର ବଡ଼ଭାଇ ଭାବରେ ଯାଇଛି ତ, ତେଣୁ ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ଭାବ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି । ବୋଧହୁଏ ସଫଳ ହୋଇଥିଲି । ଡିନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ମାମଳବୋଇ ଆଣି ଭଲ ଶାଢିଟିଏ ପିନ୍ଧି ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଝିଅର ବଡ଼ଯାଆ ଭାବରେ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେଲା । ଆମେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲୁ ସୁରବାବୁଙ୍କ ଘରେ । ସେ ଆମକୁ ବୀରବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇ ଆସିଲେ । ମଙ୍ଗଳାବାଗର କାଳକାଟା, ସିଟେର ସଦେଶ ଇତ୍ୟାଦି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଗୋଟିଏ ପ୍ଲେଟରେ ଜଣେ ତତ୍ତ୍ଵପାତନୀ ପରଷ୍ଟ ପରଷ୍ଟ ସାଲଞ୍ଚାର କାମିକ୍ ପିନ୍ଧି ଓ ବେଣୀ ପକାଇ ପ୍ଲେଟଟି ଧରି ଆସିଥିଲେ । ନାକ ଧାରୁଆ ମୁହଁରେ ମୁରୁକି ହସ । ବୀରବାବୁ

କହିଲେ ସେ ସାନଖୀଆ ଦୀପା, ନାଁ ଚି ଭଲା ଯାହାହେଉ ଶାଳୀ ଭକି ଶାଳୀଟିଏ ମିଛିବ ଏକା ବୀରବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଝିଅକୁ ନେଇଆସିଲେ । କହିଲେ, ‘ଏ ଘର ଝିଅ ସର୍ବଗୁଣ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ତା ନାଁ ବୁଦ୍ଧିଲୀ, ଭଲ ନାଁ ଭାରତୀ । ଓଡ଼ିଆରେ ଏମ.ୱ.୧. ପାଶ୍ କରିଛି ।’ ତାପରେ ବୁଦ୍ଧିଲୀ ଆଦିକୁ ଅନେଇଁ କହିଲେ, ‘ଇଲୋ, ତୋ ଦେବଶ୍ଵର ଆଉ ଯାଆ ପରା ବସିଛନ୍ତି । ତାକୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରୁନ୍ତୁ ?’ ସେ ବିଚରା ଲାଜରେ ବୁଦ୍ଧି ପଢ଼ିଥାଏ । ମୁଁ କହିଲି, ନାହିଁ ଥାଉ ତିକ୍ର ତାକୁ ଆଶି ପାଖରେ ବସାଇଲା । ମୁଁ ବୁଦ୍ଧିଲୀକୁ ପଚାରିଲି, କୋଉ କଲେଜରେ ଏମ.ୱ.୧. ପଢ଼ୁଥିଲ ? ସେ କହିବା ଆଗରୁ ସୁରବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ଆଲୋ କହୁନ୍ତୁ ? ସିଏ ରେବେନ୍କା କଲେଜରେ ପଢ଼ୁଥିଲା ନା କ’ଣ ? ତିକ୍ର ବାପାଙ୍କଠାରୁ ଆଣିଥିବା ନୃଦ୍ୟଂହନାଥଙ୍କ ତୁଳସୀ ବୁଦ୍ଧିଲୀ ହାତରେ ଦେଲା ଓ ଖୁଆର ଦେଲା । ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ ସନେଶ ମୋତେ କହିଲେ, “ବିଭୂତି, ଟିକିଏ ଟିକିଏ ପିଇବ । ... ଭଲ ରହିବ । ଆକାଶ ପାତାଳ ଦି ଆଙ୍ଗୁଳ ହେଲେ ଛୋଟ କଥାରେ ମନ ଏକର ସେକର ହେବନାହିଁ ।” ମୁଁ ଖାଲି ହସୁଥାଏ । ସୁରବାବୁ ତାକୁ ଗୋଟାଏ ଧମକ ଦେଲେ ଓ ମୋତେ କହିଲେ, ‘ସେ ବାଇଆରୀ ଲୋକ, ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଛ କାହିଁକି ?’ ଏତିକି ବେଳେ ତାଙ୍କ ସମୁଦୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ତାକୁ ଦେଖି ତମଣାସାପ ଫଣା ଭଲି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଡ଼େଇ ଯାଇ କହିଲେ, ‘ଯୋଗନିଖିଆ, ଶାପଖିଆ ତୁ ଅମଙ୍ଗଳିଆଟା ଏଠିକି କାହିଁକି ଆଇନ୍ତା ?’ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆର୍ଥିଯ୍ୟ । ସୁରବାବୁ ଘଟଣାଟାକୁ ସମ୍ବାନ୍ଧିନେଲେ ଓ କହିଲେ, ‘ବିଭୂତି, ସମୁଦୀ ତ, ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମାକାପ’ । ଏହା କହି ନିଜେ ମଧ୍ୟ ହସିଲେ ।

ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା ଯେ ଏମାନେ ସବୁଭାଇ ଧନା ଧୋତି ପଞ୍ଜାବୀ ପିନ୍ଧିତି । ବୀରବାବୁ ତ ଖଦତ ପିନ୍ଧିତି । ଆମେ ତାଙ୍କ ଘରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲାବେଳେ ସେ ତିକୁଙ୍କ କହିଲେ, ‘ଆଉ ମୋ ଝିଅ ତ ସିମ୍ବଲଟର ଟିଏ, ତାକୁ ଚଳେଇ ନେବୁ’ । ଦୀପା ଆସି ନମସ୍କାର କଲା । ଉଛ୍ଵା ହେଉଥିଲା ତାକୁ ଗେଲ କରି ଯିବାକୁ ।

ଆମେ ଫେରିଆସିଲୁ ବଖରାବାଦକୁ । ବାହାଘର ପାଇଁ ବହୁତ କିଛି ତାଳିକା ତିଆରି କରି ଚୌଧୁରୀ ବଜାର ବାହାରିଲୁ । ସେତୁ ଲୁଗାପଟା କିଣିଲୁ । ଆଉ ସବୁ ଜିନିଷ କିଣିଲୁ । ତା’ପରଦିନ ସକାଳେ ଗାଁକୁ ଗାଁ ।

ଗାଁରେ ବହୁତ କାମ । ଘରଦ୍ୱାର ଲିପାପୋଛା କରିବା କାମ ଓ ତିଆରି ସରି ନଥିବା କୋଠାଘରଟିକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏଣେ ବର୍ଷାଦିନ । କୋଇଁଦିନ ଯେ କାଟିଦେବ ତା’ର ଠିକ୍ ନାହିଁ । ମାରକୁଣ୍ଡ ଦୁଇ ଜଣ ହେବେ ଠିକ୍ ହେଲା । ଜଣେ ତ ପାପା, ତା’ ଦାଦାର ବାହାଘରରେ ସେ ମାରକୁଣ୍ଡ ନ ହେବ ତ ହେବ କିଏ ? ଆଉ ଜଣେ ହେଉଛି ଭାଇଙ୍କ ସାନପୁଅ ଗୋପାଳ । ଭାଇବୋଉ କହିଲେ ଯେ, ତାକୁ ମାରକୁଣ୍ଡ ନକଲେ ସେ

ମନ ଖରାପ କରି କାହିଁବ । ତେଣୁ ବୀରବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଖବର ଗଲା ଯେ ଦୁଇଜଣ ମାର୍କୁଣ୍ଡି ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି କାରଣ ସେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯାହା କରିବା କଥା କରିବେ ।

ଆମେ ଗୋଟିଏ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଛପାଇଥିଲୁ । ସେ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ରଟି ବଖରାବାବଦରେ ଗ୍ରାମ ସେବକ ପ୍ରେସରେ ଛପା ହୋଇଥିଲା, ତାର ଶଣେ ସାମ୍ପୁଲ ଶଶୀ ନିକଟକୁ ପଠାଇଥିଲୁ । ସେ ତ ସବୁଦିନେ ଆଖାତୁଆ । ସେଥିଲାଗି ମା’ ତାକୁ କହିଥିଲା ‘ଆଖାତୁ ଦନ୍ତାଡାତୁ’ ସେ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ରର ସାମ୍ପୁଲ ପାଇ ମତବ୍ୟ ଦେଲା ଯେ ନିମନ୍ତଣ ଯେପରି ଅନ୍ଧମାର୍ଗ ଦେଖାଯାଉଛି । ଥୋରିଆସାହିର ସେ ଝିଅ ମଧ୍ୟ ସେଇଭଳି ଅନ୍ଧମାର୍ଗ କଥା ହେଉଛି ଯେ ସେ ତ ଝିଅ ଦେଖି ନାହିଁ, ମ୍ବାର୍ଗ କି ଅନ୍ଧମାର୍ଗ କେମିତି ଜାଣିଲା ? ସେ ପୁଣି ପାଚନାରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ପ୍ରେସରେ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର ଛାପି ବନ୍ଦମାନକୁ ପଠାଇଲା ଯେଉଁମାନେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଇଣ୍ଟିଆନ ଇନ୍ଦର୍ଷିତ୍ର୍ୟ୍ୟ ଅପ ମ୍ୟାନେଇମେଣ୍ଟରେ ପଢ଼ୁଥିଲେ ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ କମ୍ପାନୀରେ ବିଜିନେସ୍ ଏଇକ୍ର୍ୟୁଟିଭ ହୋଇଥିଲେ । ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ପଢ଼ିଥିଲା ବେଳେ ଥୋରିଆସାହିର ପଢ଼ନାୟକପଢାରେ ଶଶୀର କ୍ଲାଇପିକେଶନ ନେଇ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ କହିଲେ ଶଶୀ ତ ଗ୍ରାହୁଏଟ ମାତ୍ର । ମୋତେ ସେମାନକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ପଢ଼ିଲା ଯେ କଲିକତାରେ ଇଣ୍ଟିଆନ ଇନ୍ଦର୍ଷିତ୍ର୍ୟ୍ୟ୍ୟ ଅପ ମ୍ୟାନେଇମେଣ୍ଟର ଦୂର ବର୍ଷଥା ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାହୁଏଟ ଡିପ୍ଲୋମା ଏମ.ବି.ଏ. ଡିଗ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ମୋ କଥାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ । ବାପି ଏକଥା ଶୁଣି ହସିଲେ ଓ କହିଲେ, ‘ନାହିଁ ସେଠି ସିର ପାଇବା କେଡ଼େ କଷି ।’ କୁମା କହିଲେ, ମୁଁ ବାବା ଏସବୁ କିଛି ଜାଣିନାହିଁ । ଡିଗ୍ରୀଫିଗ୍ରୀ ଗୁରୁଦେବର ଶାତିନିକେତନରେ ତ ଆମେ ଏସବୁ କିଛି ନଥିଲା । ବାପି ଓ ମୁଁ ଆମେ କ’ଣ ଡିଗ୍ରୀ ପାଇଛୁ ? ଶଶୀ ତ ଭଲ କାମ କରୁଛି । ଜେନେରାଲ ମ୍ୟାନେଇର କ’ଣ ହୋଇଛି ।’ ତିକୁ କହିଲା, ହର ତୁ ଆଉ ମ୍ୟାନେଇର ଓ ଜେନେରାଲ ମ୍ୟାନେଇରକୁ ଏକା ପୋଷ୍ଟ ବୋଲି ଧରିନେନା ।’

ଘରେ ସବୁ ଜୁଣିଆଁ ମରତ୍ର ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଶଶୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ବାହମରର ଛଦମନ୍ତ୍ର ଆଗରୁ ।

ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର ଛାତ୍ରୀ

ଜାଇ ରଗଡ଼ା ହେଲା, ହାଉଳିଆ ମଣିଷ, ତିକୁ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ପୂରାପୂରି ଜିନି ବାତାବରଣରେ ବଢ଼ି ମଧ୍ୟ ସବୁ କରିନେଲା ଠିକ୍ କରଣ ଘରର ବୋହୁଭାଳି । ବୋଉଥିଲେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥାଏ । ଟ୍ରେନିଂ ଥିଓରିରେ ଅଛି ଟ୍ରେନିଂ ବାଇ ପାର୍ଟ୍ସ୍‌ସିପେସନ ଓ ଟ୍ରେନିଂ ବାଇ ଅବଜରରେସନ । ଏ ଦୁଇଟି ଉପାୟରେ ତିକୁ ଟ୍ରେନିଂ ଉପାୟରେ ତିକୁ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲା । ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର ଛାତ୍ରୀ ତ ? ତା ପାଇଁ କିଛି ଅସମ୍ଭବ ନଥିଲା ।

ଗାଁରେ ଶଶୀର ଯେତକ ଉତ୍ତରୀ ଥିଲେ ଶଶୀକୁ ବାହୁଥ ପାଣିରେ ଗାଧୋଇଦେଲା ବେଳେ ନାନା କରାଖାନା କରିଥିଲେ । ବର୍ଷା ସତାରି ନେଲା । ଆମ ଚାଲୁଘର ଖଞ୍ଜା ଦୁଆରେ ସମସ୍ତେ ଠିଆ ହୋଇ ଶଙ୍ଖ ବଜାଇ ହୁକୋହୁକି ପକାଉଥାନ୍ତି । ଦାଣ୍ଡରେ ବାଜୁଥାଏ ତେଲିଙ୍ଗି ବାଜା ଓ ମହୁରୀ, ହରି ଅବଧାନେ ମଙ୍ଗଳ ମନ୍ତ୍ର ପଢୁଥାନ୍ତି । ମଙ୍ଗଳ ପରା, ଏସବୁ ହେବ । ମଙ୍ଗଳ ହାଣ୍ଡି ବସିବ । ... ଖାଲି କନ୍ଦ କନ୍ଦ ହୋଇ ଏପରୁ ଯାଉଥାଏ ସେ ଘର ଓ ସେ ଘର ଆସୁଥାଏ ଏ ଘର । ସମସ୍ତକ ଉପରେ ସର୍ବାରି କରୁଥାଏ । କାନବୋଇ ସାହିରୁ କ୍ଷୀରଅପା ଆସିଥାଏ । ନାକ ଅଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାମାନନ୍ଦ ଚିତା ନାଇଥାଏ । ହୁକୁହୁକି ପକାଇ ଶଙ୍ଖ ବଜାଉଥାଏ । ରଣ୍ଧାରୁଣୀ ଜାଗୁକେଇକ ପାଖକୁ ଯାଇ ଦିଅଁ ମଙ୍ଗଳକାର ଆସିଲା । ମାଧବ ନାନା ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖକୁ ତୁଳସୀ ଆଣି ଶଶୀକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଲା । ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ମଙ୍ଗଳ କାମ ସରିଗଲା ।

ବେବୀ, ଝୁକୁ ଓ ପାପାକୁ ଭାରି ମଜା ଲାଗୁଥାଏ । ସେମାନେ ଜୟପୁରାରେ ଓ ପାପାଙ୍କ ଜୟପୁରାରେ ବେନବ ସେବାବ ଓ ରତାର ବାହାଘର ଦେଖିଥିଲେ । ତାର ତ ବାଲିର ଝିଅ । ବାଲିରେ ବାହାଘର ଦୁଇଥର ହୁଏ ଥରେ ହୁଏ ବରର ଧର୍ମପୀଠରେ ଓ ପରେ ହୁଏ କନ୍ୟାର ଧର୍ମପୀଠରେ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଗାଁ ରହିଲରେ ବାହାଘର ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଗାଁ ରହିଲରେ ବାହାଘର ନଦେଖିଲେ । କାନ୍ଦରେ ବାହା ଚିତା ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହା ଗୋଟାଏ କଳା ସମସ୍ତେ ଏ ଚିତା ପକେଇପାରାନ୍ତି ନାହିଁ । ପାଲିଙ୍କି ବା ସୁଆରି ମରେ ସବୁଥାଏ ଚିତାରେ । ଏ ଚିତା ତାଉରେ ଲେଖାହୁଏ । ବାହାବଜାରର ଚାକଚକ୍ୟ ନଥାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏ ବାହାଘରର ସବୁ ସବୁଜ, ସବୁ ରଙ୍ଗାନ୍ । କଞ୍ଚା ନଦିଆ ବାହୁଙ୍ଗାରେ ନାଲିଘର ତିଆରି, ଦେବଦାତ୍ର ତାଳ ଓ ପତର ଗୋଟେ ତିଆରି, ବାହାବେଦୀ ଚାରିକଣରେ ୪ଟି ଛୋଟ ଗୁଆ, କଳସ ଉପରେ କଞ୍ଚା ଆମ ତାଳ- ଏସବୁ ପରିବେଶକୁ ସବୁଜ କରିଦିଏ । ଆଉ ରଙ୍ଗାନ କରିଦିଏ ମଧ୍ୟ । ତା ଛଡା ଯିଏ ବାହାହବ ଓ ତା'ର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ଵଭବକ ମନ ହୋଇଥାଏ ରଙ୍ଗାନ ।

ବରଧରା ହୋଇଥାଏଥିଲା ସୁରବାହୁକ ସାନ ପୁଅ । ଝୁଅଝୁଅକା ମୁହଁରେ ଭଲ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଚକରକିଆ ସିଲ୍ଲକ ପଞ୍ଜାବୀ, କର୍ପୂରମାଳ, ଗୋଡ଼ରେ ଧୋଡ଼ି ସାଇରେ ମ୍ୟାର କରିବାକୁ ଧଳା କୋହାପୁରୀ ଡିକାଇବର ବାଟା ଚପଲ । ତା' ସାଇରେ ଆସିଥିଲେ ତାଳ ପଛନାୟକପଡ଼ାର ହାଇକୋଟିଆ ପୁରୋହିତ ଏବଂ କଟକିଆ ଚଲାଖିଆ ବାରିକ, ଯିଏ ପୁରୋହିତଙ୍କ କଥାରେ 'ବୋଲେ ହୁଁଟି' ମାରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ ।

ବରଧରା ସାଇରେ ଭୋଗ ପାଇଲେ ଆମ ମଣିସାହିର ଓ କାବଗୋଇ ସାହିର ପଡୋଶୀମାନେ । ବରଧରା ପାଇଁ ଲୁଚି, ଛକା ଚରକାରୀ, ବାଇଗଣ ଭଜା, ଦହି ବାଇଗଣ

ଭଦ୍ୟାଦି ହୋଇଥିଲା । ସାଙ୍ଗକୁ କନ୍ଦଳପୁରର ରସଗୋଲା । ବରଧରା ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମାଛ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲା, ଉଠି ଗୋଟାଏ ପ୍ରଥା ଓ ମାଛ ଗୋଟିଏ ଶୁଭ ଚିତ୍ତ ମଧ୍ୟ ।

ସେ ହାଇକୋଟିଆ ପୁରୋହିତ ଆମ କୋଠାକୁ ଯାଇ ମୋତେ ପଚାରିଲା ଯେ ଏ ଘର ତିଆରି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରିନାହିଁ କାହିଁକି ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ଧୀରେ ଧୀରେ କାମ ହେଉଛି, ସରିବ । ତାପରେ ପଚାରିଲେ ମୁଁ କୋଉଠି କାମକରେ । ମୁଁ କହିଲି, ମୁଁ ରଖେନେସିଆରେ ଜାତିସଂଘରେ କାମ କରେ । ଜାତିସଂଘ ନାଁ ଶୁଣିଛନ୍ତି ? ସେ ହଁ କହିଲେ । ତା'ପରେ ତାଙ୍କର ହାଇକୋଟିଆରିରି କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଜମିଲା ।

ବରଧରାକୁ ଖୋଲପେଇ ବିଦା କରିଦେଲୁ । ତା'ପରେ ଆମର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମୋ ବାହାଘର ବେଳେ ତ ମୁଁ ପୁରୁଣା କଥାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଥିଲା । ବୋଉ ଯାଇଥିଲା ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ଏଥର ତିକୁ ଗଲା । ସେ କେବଳ ବରଯାତ୍ରୀ ନୁହେଁ । ସେ ଯାଇଥିଲା ତା' ସାନ ଯା' ଓ ଭଉଣୀକୁ ଆମ ଘରକୁ ପାଛୋଟି ଆଣିବାକୁ ।

ଡେଣ୍ଟ ବାପା, ଭଗବାନ ଦାଦି, ପାଣ୍ଡ ଦାଦି, ହୁରିଆ ଦାଦି, ବିଜୟ, ମୁଁ ଓ ତିକୁ ବାହାରିକୁ । ପାଗ ତ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତାରିଥିଲା । ଶଶୀ ପାଲିଙ୍କିରେ ବସିଲା ବରବେଶ ପିଛି । କଟକରେ ଜଣେ ପଞ୍ଜାବୀସିଲେଇ କରୁଥିବା ପୁରୁଣା ଦରକି ଶଶୀ ପାଇଁ ପଞ୍ଜାବୀ ସିଲେଇ କରିଥିଲା । ମୁଁରେ ଚନ୍ଦନପାଟି ପିଷାଇଥିଲେ ଝିଅମାନେ । ନିମାହର ଝିଅ ଏକାମରେ ଧୂରନ୍ତର । ସିଏ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିଲେ । ଆମ ବଡ଼ପାଟିଆ ପୁରୋହିତ ବୀର ମାମୁଁ ଓ ଭାସିଆ ଭଣ୍ଠାରୀ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ । ଯେମିତି ଆମେ ମହାନଦୀ ପଠାରେ ହେଉଛୁ, ଏମିତି ଧୂମାଳ ଓ ବର୍ଷା କାଚିଲା ଯେ କହିହେବ ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟକୁ ଶଶୀର ପାଲିଙ୍କିଟି ତାରପୁରରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ଆମେ ସବୁ ଓଦା ହୋଇଗଲୁ । ସେ 'ଅନ୍ତିକଳାରତ୍ତ' ଛତାଟି ଓଳଟି ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା ।

କୁଡ଼ିକୁଡ଼ି ଓଦାହୋଇ ସମସ୍ତ ତାରପୁର ବସସାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ରିଜର୍ ବସିଥିଲା । ଆଗେ ଗଲୁ ଆମେ ବାଖରାବଦ । ସେଠି ତିକୁ ଭାଉଜୀରୁ ଶାଢୀ, ସାଯା ଓ ଦ୍ୱାଉର ଆଣି ପିଛି ପକାଇଲା । ବାପା ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଧୀରେ ଧୀରେ କୁଗା ଶୁଣିଗଲା ।

ବୀରବାବୁ ଓ ସୁରବାବୁ ମୁଁ କହିଥିଲି ଯେ ବୋଉ ଅଛଦିନ ହେଲା ଚାଲିଯାଇଥିବାକୁ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିବେ ନାହିଁ ପ୍ରେସେସନ୍ଦରେ । ସେ ଦୁରଭାଇ କହିଲେ ଯେ ଆମେ ମଙ୍ଗଳବାଗରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେବୁ ଆମେ ଗ୍ରାସ ପ୍ରୋସେସନ୍ଦରେ ଆସିବୁ ।

ଗୋଟିଏ କାରରେ ଆମେ ମଙ୍ଗଳବାଗ ଛକରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ତରପତ୍ର ଆକୁଅ ଓ ବ୍ୟାଣ୍ଡପାର୍ଟିର ଚେହେରା ହିଁ ଅଳଗା । କଥାରେ ଅଛି, 'ମାଗି ଆଣିଲା ତିଅଣ ଷୋଡ଼କାଏ ।' ସେହିପରି ସେ ବ୍ୟାଣ୍ଡପାର୍ଟିରେ ବିଭିନ୍ନ ବାଜା ବଜାଇଥିବା ଲୋକଙ୍କର

ବେଶ ପୋଷାକ କି ମଇନା ମକନରା । ଲାକ୍ ରଜର ପାଇଜାମା । ମୁଣ୍ଡରେ ଲାକ୍ ରଜର ଚୋପି । ସେଥିରେ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ କନାର ପାଇପିଙ୍କ । କାହାକୁ ପାଇଜାମା ସାନ ହେଉଛି ତ କାହାକୁ ବଢ଼ ହେଉଛି । ସେମାନଙ୍କ ବାଜାରୁ ବାହାଘୁଥାଏ ହିନ୍ଦୀ ସିନେମାର ଗୀତ । ଏମିତି କୋଉଠି ମେଖ ମରିଛି ଯେ କଟକ ଭଲି ‘ଲ ପଇସାକୁ ଲଟା ନଢ଼ିଆ ଲକୁ ତ ଲେ’ ହଜାର ବର୍ଷର ସହରରେ ବାହାଘର ପ୍ରୋସେଫନରେ ତେଲିଙ୍ଗି ବାଜା ଓ ମହୁରା ବାଜିବ ନାହିଁ । ବାହାଘରକୁ ତେଲିଙ୍ଗି ବାଜା ଓ ମହୁରା । ଏହା କେବଳ ବାଜା ନୁହେଁ, ଶୁର ସତକ ।

ଥୋରିଆ ସାହିର ପଞ୍ଜନାୟକପଦାର ଡ୍ରେନରେ ଖାଲି ଘୁଅ ଭାସୁଥାଏ । ଗନ୍ଧ ଯେ କାହିଁରେ କ'ଣ ।

ଆମେ ସେହି କଟକିଆ ବ୍ୟାଷ ଓ ଆକୁଆ ସାଜରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ବୀରବାବୁଙ୍କ ଘର ସାମନାରେ । ହାଇକୋଟିଆ ପୁରୋହିତ ଓ କଟକିଆ ଚଲାଖିଆ ବାରିକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ବାଟବରଣ କରିବାକୁ । ଶଶୁର ବୀରବାବୁ ବାଟବରଣ କଲେ ।

ସେଠି ଦେଖାହେଲା ମୋର ରେଭେନସା କଲେଜର କ୍ଲାସମେଟ୍ କିଶୋର ପଞ୍ଜନାୟକ ସାଜରେ ଦେଖି ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲା କେମିତି ? ହାଓ ଇଇ ଇଟ ? ଇଉ ଆର ହିଅର ମୁଁ କହିଲି, ହ୍ୟାଲୋ କିଶୋର କମ୍, ଇଉ ଆର ହିଅର ? ବୋଧହୁଏ ପେର ଦି' ପେର ପକେଇ ଦେଉଥାଏ । ସେଇଲାଗି ଆକାଶପାତାକ ତା ପାଇଁ ମୋଟେ ଦି'ଆକୁକ ହୋଇଥାଏ । ମୋ କଥାରେ ସେ କହିଲା, ଆଇ ଆମ ଏ ସବ-ଇବ-ଲ ଅପ ଦି ପାମିଲି । ମୁଁ କହିଲି, ଆଇ ଆମ ଦି ଏକଢ଼ର ବ୍ରଦର ଅପ ଦି ନିର୍ବି ସବ-ଇବ-ଲ ଅପ ଦି ପାମିଲି । କିଶୋର ଆଉ ନାହିଁ । ଅଛ ବୟସରେ ସେ ଚାଲିଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ତା' ଝିଅ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଅଢ଼ିର୍ ଆକାରଣ୍ଟାସ ସର୍ବସରେ ଜଣେ ଆକାରଣ୍ଟାସ ଜେନେରାକୁ । ତାଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣାଟକର ସେ ମ ଏକା ଚାକିରିରେ ଅଛି ।

ତିନ୍ତୁ ଆଗରୁ ତାଙ୍କ ଖଞ୍ଜା ଭିତରେ ପଶି ଯାଉଥାଏ । ଆମେ ସବୁ ଗଲୁ । ଦୀପାଦେଶକୁ ଖୋଜିଲାରୁ ସେ ଆସିଲା ଓ ମୋ ପାଟିରେ ଦୁଇଟା ସୁଆଦିଆ ସନ୍ଦେଶ ପୂରାଇଦେଲେ । ତାଙ୍କ ସବୁ ଆକୁଠି ଦି'ଟା ମଧ୍ୟ ସନ୍ଦେଶ ପରି ମିଠା ଲାଗିଲା ।

ବାହାଘରର ଯୋଗାଡ଼ିଯତ ଚାକୁଥାଏ । ଆମ ସମସ୍ତକୁ ନେଇ ଠାପିବାରେ ବସେଇଦେଲେ । ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଭୋକ ହୋଇଥିଲା । ସବୁ ବାହାଘରରେ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଖାଇବାଟା ଖୁବ ଭଲ ହୋଇଥାଏ । ଏଠି ମଧ୍ୟ ସେଇଥା । ମାଛ ତରକାରୀ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ହୋଇଥିଲା । ଲୁଚି, ତରକାରୀ, ପଲାତ, ଶାକର, ହରତ ତାଳି ଇତ୍ୟାଦି । ତା' ସାଜକୁ ବଢ଼ ବଢ଼ ରସଗୋଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଖାଇବାରି ବେଦୀର ଗୋଟିଏ କଢ଼ରେ ମୁଁ ମୋ ଏବଜାକୃତା କ୍ୟାମେରା ଓ ଫ୍ଲାସରବକୁ ରେଡ଼ିକରି ଗୋଟିଏ ଭଲ ପୋଜିସବରେ ବସିଗଲି ।

ଦୀପାଦେଇ ଖାଲି ଏକର ସେକର ହଉଥାନ୍ତି । ମଞ୍ଚରେ ମତେ ଅନେଇଁ ମୁରକି ହସା ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ବାହାଘର ଆରମ୍ଭ ହଉ ହଉ ରାତି ୧୦ଟା ହୋଇଗଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଭାରି ଚାଲକ । ତାଙ୍କ ବାହାଘର ସେମାନେ ଦିନରେ କରିଦିଅଛି ଅଛ ସମୟରେ, ଅଥବା ଆମ କରଣ-କ୍ଷେତ୍ରୀୟମାନଙ୍କ ବାହାଘର ଲମ୍ବାଇ ଦିଅଛି । ପ୍ରଥମ ବରଣ, ତା'ପରେ ପାଇଁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବରଣ, ଦୃତୀୟ ବରଣ ଓ ଚତୁର୍ଥ ବରଣ । ସେ ପାଳା ସବୁ ସବୁ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଠା ବିତିଯାଏ । ଉପାସ ରହିଥିବା ବରକନ୍ୟାଙ୍କ କଥା ଭାବିଲେ ହୃଦୟ ହୃଦୟ ।

ବାଲେଇବରଙ୍ଗର ଘଣ୍ଠିଆ ବାହାଘର

ଏହି ସବୁ ଦେଖି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ କାକା କାଲେଇକର ସଂସ୍କୃତ ଶାସ୍ତ୍ର ବିବାହ ପଢ଼ିଦିର ସାରକଥା ବାହାର କରି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବହି ଛପାଇଛନ୍ତି । ବହିଟିକୁ ଛପାଇଛି ସର୍ବ ସେବା ସହ । ଏ ବିବାହ ପଢ଼ିରେ ବାହାଘର ଘଣ୍ଠାକରେ ସରିଯାଏ । କାକା କାଲେଇକର ଭଣେ ମହାବିଦ୍ୟାନ ଥିଲେ । ମୋ ବାହାଘର ଲାଗିଥିଲା ଘଣ୍ଠାଏ । ବେବୀ-ଖୁନ୍କଙ୍କ ବାହାଘର ମଧ୍ୟ ଘଣ୍ଠାକରେ ସରିଥିଲା । ଏ ଚାରିଘଣ୍ଠିଆ ବାହାଘର ବିରୋଧରେ କନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । କାଲେଇକରଙ୍କ ବିବାହ ପଢ଼ିରେ ବର କନ୍ୟା ଉଭୟେ ମନ୍ତ୍ର ପଡ଼ି ଶପଥ ନିଅଛି । ଯଦି ଏହା ନ ହୋଇପାରେ ତେବେ ପୁରୋହିତ ମଧ୍ୟ ମନ୍ତ୍ର ପଡ଼ିପାରିବେ । ଏଥିରେ ମାତ୍ର ବଦଳ ହୃଦୟ ଓ ହାତରଣ୍ଣି ମଧ୍ୟ ପଡ଼େ । ବରକନ୍ୟା ବେଦୀ ଚାରିପାଞ୍ଚ ଗତିର ମଧ୍ୟ ବୁଲାଇଛି । କଥାରେ ଅଛି, ‘ନିଶ୍ଚାନ୍ତା ତେବେ, ଯାଉଥା ପେବି ।’ ଯାହା ଶାବକରୁ ହୋଇ ଆସୁଛି ସେଇଆ ଚାଲୁ । ବଦକୁଛି କିଏ ?

ବାହାଘର ଶେଷାହୁକୁ ଦୁଇ ସମ୍ବୁଦ୍ଧି କୋକାକୋଳି ହେଲେ । ଇଏ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଓ ସିଏ ଆଙ୍କ ମୁହଁରେ ହଜଦୀ ବୋଲିଲେ । ବୀର ମାର୍ମୁଁ ତାଙ୍କ ଛୋଟା ଗୋଡ଼ଟାକୁ ଲମ୍ବାଇନେଇ ଏହେବଢ଼ ପାଟିରେ ଶ୍ଵେତ ସବୁ ବୋଲୁଥାନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ସେ କଟକିଆ ହାଇକୋଟିଆ ପୁରୋହିତ ମାଦା ପଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତି ।

ହାତରଣ୍ଣି ପଢ଼ିଲାବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ତୋର । ତୁରୁଳି ବିଚରାର ଅବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ ବାରଣ୍ଣା ଦି'କତା । ସେ ଭଣ୍ଟାରୁଣୀ ଉପରେ ଭରାଦେଇ ଠିଆ ହୋଇ ପାରୁ ନଥାଏ । ଆଖି ମଧ୍ୟ ଖୋଲି ପାରୁ ନଥାଏ । ସେ ଯାହାହେଉ ବାହାଘର ସରିଲା । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱ ଦିକୁ କାନ୍ତରୁ ଓ ମୋ କାନ୍ତରୁ ଓହେଇ ଗଲା । ସକାଳେ ଜଳଖ୍ୟା ପରେ ଅନେକ ବରଯାତ୍ରୀ ଚାଲି ଆସିଲେ । ଦିକୁ ଓ ମୁଁ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଲୁ । ଯାନି ଯତ୍ତୁକ ସବୁ ଗାଡ଼ିରେ ଆସିଲା ତାରପୁର ପଯ୍ୟତ । ସେଠୁ ବୋଲିଆମାନ ମୁଣ୍ଡେଇ କରି ଆଣିଲେ ।

ସାଇରେ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳେକୁ ଭାରି ଭିଡ଼ । ତୁହୁଙ୍କୀ ସବାରୀରେ ଆସିଲା, ଶଶୀ ଓ ଦୁଇ ମାରକୁଣ୍ଡ ପାଲିଙ୍କିରେ ବସି ଆସିଲେ । ହୁକୁହୁଙ୍କୀ, ଶଙ୍ଖ, ତେଜିଙ୍ଗି ବାଜା ଓ ମହୁରୀ ବାଜିଉଠିଲା । ଅବଧାନେ ମଇଲଶୋକ ପଡ଼ିଲେ । ସବୁ ସୁରୁଖୁରେ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ମୋ ବୋଉ ନଥିଲା ତା' ସାନ ବୋହୁକୁ ଦେଖିବାକୁ । ସେବିନ ସମସ୍ତେ ଏତେ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲୁ ଯେ, ରାତିରେ ଖାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲୁ । ଭାଇବୋଉ ରାହି କରି ରଖିଥିଲା ।

ତା'ପର ଦିନ ଠିକ ହେଲା ଯେ, ତେବେଠିଦିନ ଭୋକି ହେବ ଓ ଆମର ଭାଇସାଇଲୁ ନିମନ୍ତଣ କରାଯିବ । ଆମର ଭାଇସାଇ ଅଛୁଟି କେଶୋକ ଛଢା ମଣିକଙ୍ଗ, ଜୟତନଙ୍ଗ ଓ ଧାରିବିଳିରେ । ତେଣୁ ଅର୍ତ୍ତନା କରିବାକୁ ମୁଁ ଓ କୁନିଆ ଗଲୁ । ଥରେ ଅର୍ତ୍ତନା କରି ଆସି ପୂଣି ଡାକିବାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ନହେଲେ କେହି ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । କୋଠା ଉପରଟା ସଫାସ୍ଫୁରା କରାହେଲା । ମଧ୍ୟ ଓ କୁଣ୍ଡିଆଁ ତେଳି ସେ କାମରେ ଲାଗିଗଲେ, କାରଣ କୋଠା ଉପରେ ଖାଅପିଆ ହେବ । ରନ୍ଧାହେଲା ଆମ ସାନଖଳାରେ । ନିରାମିଷ ରନ୍ଧା ହେଲା, କାରଣ ସମସ୍ତେ ବାୟାର ଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହୋଇ ତୁଳସୀମାଳିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ବିବାହ ଭୋକିରେ ସବୁବେଳେ ନିରାମିଷ ରନ୍ଧା ହୁଏ । ପାଣୁଆଦି ଓ ଶୁକ୍ରଟା ପିନ୍ ପିନ୍ ସାଇକେଲ ମାରି ଯାଇ ସାଲେପୁର ବିକଳା କର ଦୋକାନରୁ ରସଗୋଲା ଆଣିଲେ । ସେତେବେଳେ ଆମ ବିଲହାଟରେ ଏତେ ଦୋକାନ ବଜାର ହୋଇ ନଥିଲା । ଏଇକ୍ଷିଣାତ ସେଠି ବିଭିନ୍ନ ସାଇକର ସୁଆଦିଆ ରସଗୋଲା ମିଳୁଛି । ରାହିଲେ ଦିନାନ୍ତା ଓ ନିଶାନ୍ତା ।

ଆମେ ରାତି ଆଠଟାକୁ ଶାଇମ ନେଇଥିଲୁ । ତେଣୁ ସଂଧ୍ୟା ସାତଟା ବେଳେ କୁନିଆଁ ଓ ପ୍ରପୁଲ ଗଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ । ସମସ୍ତେ ଆସିଗଲାରୁ ତାଙ୍କୁ ଆମ ପିଣ୍ଡାରେ ଓ ହୁରିଆଦିଳ ପିଣ୍ଡାରେ ବସାଗଲା । ଜୟତନଙ୍ଗିଆ ଆସିଲେ ତେରିରେ । ଅଥବା ଶାଇବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସବା ଆଗ ପଞ୍ଜତରେ । ଇଏତ ବଡ଼ ଅତ୍ରୁଆ କଥା । ଇଏ କ'ଣ ରେକବାଲ ହୋଇଛି ? ଯୋଉ ଗାଡ଼ି ପଛରେ ଆସିବ, ସିଏ ଆଗେ ଛାଡ଼ିବ । ଭାଇ ଆଉ ମୁଁ ଜୟତନଙ୍ଗିଆଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି କହିଲୁ ଯେ ସେମାନେ ପରେ ଖାଇବେ । ଏତିକିରେ ତାଙ୍କ ଗାଁର ଟିଙ୍ଗା ହାତିବନ୍ଦୁ ଅଣାରେ ଗାମୁହାଙ୍କୁ ରିତିକରି ବାହିଦେଇ ଆଖି ତରାଟି କହିଲା, “ଆମେ କ'ଣ ତମ ବେଗାରୀ ଭାଇ ହେଇଛୁ ? ତାଲବେ

ସମସ୍ତେ ତାଲ ଘରେ ଖାଇବା ।” ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ କହିଲେ, ‘ଘରେ କ'ଣ ରୋଷଇ ହେଇଛି ? ଏଇକ୍ଷିଣା ଘରେ ରୋଷେଇ କରି ଖାଇବ ? ହାତିବନ୍ଦୁ ଟିଙ୍ଗ ଟିଙ୍ଗ ହୋଇଶାଳି ଦାଣରେ ପାଟିକରି କମାଇଥାଏ । ଧାରିବିଳିର ଗୁରୁଚରଣ କହିଲା, ‘କାହିଁ ଗୋଟାଏ ଅଭଦ୍ରକ ଭଜିଆ ପାଟି କରୁଙ୍କୁ କହିଲୁ । ତୋ କଥା ତ ଗାଁବାଲା ଶୁଣୁନାହାନ୍ତି ।

ଦୁଇଭାଇ ଆସି ତାକୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଡାକିନେଇଲେ । କ'ଣ ମହୁରେଇ ଦେଲେ କେଉଁଥି
ବେଳ ମୋଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ଭଲି ତୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ଦୁଇଭାଇ ଜୟତଳଙ୍କରୁ ପୁଅହୋଇ
ଆସିଥିଲେ ବୋଲି ତାକୁ କାହାଣୀ ବନା ବୋଉ ମା' କହୁଥିଲା ପୂରିଆ ପାଇଁଥା । ଶେଷକୁ
ଜୟିତଳଙ୍ଗିଆ ଖାଇଲେ । ମୁଁ ହାତିବନ୍ଧୁ ପତରରେ ତିନିଥର ଖରି ପରଷି ଦେବାରୁ ଭାରି
ଖୁସି ହୋଇଗଲା । ଥରେ କିଛି ବର୍ଷ ତକେ ତା' ଚାହାରେ ଗୁଣ୍ଡି ମିଶାଇ ତାକୁ ପେଇ
ଦେଇଥିଲି ମଣିଜଙ୍ଗରେ । ସେ ଖାଉଁ ଖାଉଁ ହୋଇ ଶିଷ୍ଟ ବାତ ପାଖକୁ ଯାଇ ବାତି କଲା ।
ଖନା ଅରିଆ, ତେଣା ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଶୋଧୁଥାନ୍ତି ତା' ତେବ୍ରା ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ।

ବାପା ପ୍ରଥମ ପଇତରେ ବସିଥିଲେ ରାମ ବଡ଼ବାପାଙ୍କ ସାଇରେ । ପରେ
ଜୟିତଳଙ୍ଗିଆଙ୍କ ଖୁଆପିଆ ତଦାରଖ କରୁଥିଲେ । ଦନେଇ ଭାଇ ଖାଲି କହୁଥାନ୍ତି ରାଜଦାନି,
ସେ ହାତିବନ୍ଧୁ କଥା ଧରିବ ନାହିଁ । ସେଇଟା କ'ଣ ମଣିଷ ହେଲାଣି ? ଆମେ ସବୁ ଏକା
ସାଇରେ ପଛରେ ଖାଇ ବସିଲୁ । ଧୀରେ ସୁଷେ ଆରାମରେ ଖାଇଲୁ । ଆମ ପାଇଁ ଆଗରୁ
ରସଗୋଲା ମୁଁ ରଖାଇ ଦେଇଥିଲି । ଗାଁ ଗହଳରେ ସବୁ କଥାକୁ ଜଗିରଖ ଭୋକିଭାତ
କରିବା କାଠିକର ପାଠ । ମୋ ଘରେ ତାକୁ ବୋଧହୁଏ ସୁନେଲି ରଙ୍ଗ କଥୁଣିଆ ରାଣୀ
ମିକିଗଲା । ସେ ଆଉ ତା' କରାମତି ଦେଖାଇ ନଥିଲା ।

ଚଟାକିଆ ହାରମାନିଆଁ

ଅଷ୍ଟମଙ୍ଗଳାକୁ କଟକରୁ ଭାର ଓ କୁଣିଆ ସବୁ ଆସିବେ ବୋଲି ଖବର ଆସିଥିଲା ।
ବୁବୁଲୀର ବଡ଼ ଭାଇ ଦିଲୁ ଓ ତା' ଭଉଣୀମାନେ ଆସିବେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୀପାଦେଶ
ତ ମୁଖ୍ୟ । ଅନ୍ୟ ଭଉଣୀମାନେ ଦାଦିଙ୍କୁଆ ଓ ବଡ଼ାପା ଝୁଆ ଭଉଣୀ । ସେମାନଙ୍କ ପହଞ୍ଚିବା
ଦେରି ହେବା ଦେଖି ମୁଁ ବନ୍ଦ ଉପରକୁ ଗଲି । କିଛିବାଟ ଗଲାପରେ ଜଣେ ଚିହ୍ନ ମିଆଁ
ଆସୁଥିଲା । ତାକୁ ସଲାମ ଦେଇ ପଚାରିଲି ‘ମିଆଁ, କେତେଜଣ କଟକୀ ପୁଅ ଝିଅକୁ
ଦେଖିଲ କି ?’ ସେ କହିଲେ, “ଆବେ ବିଭୂତି ବାବୁ । ପୁଅଞ୍ଜିଆ ଦଳେ ଆସୁଛନ୍ତି ।
ଜଣକ ହାତରେ ଗୋଟାଏ ଚଟାକିଆ ହାରମାନିଆ ଅଛି ।” ଏହା କହି ମିଆଁ କୁଣିଟାକୁ
ଭିତ୍ତି ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲି । ଅନୁମାନ କଲି ସେ ଚଟାକିଆ ହାରମାନିଆଁଟା
କ'ଣ ହୋଇଥିବ । ଥଳକୂଳ ପାଇଲି ନାହିଁ । ସେମାନେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ଦେଖିଲି ଯେ
ସେଇଟା ବୁବୁଲୀର ଗିଟାର । ଖୋଲ ଭିତରେ ପଶିଥିଲା । ମିଆଁ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଯାହା ଆସିଲା
ସେ କହିଲା ।

ସେମାନେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ବେଳ ଦଶଟା । ଜଳଖୁଆ ଖାଇସାରି ସେମାନେ
କୋଠା ଉପରକୁ ଆସିଲେ । ଚାଲିଲା ପଟ ଉଠା ଓ ଆହୁ । ସେମାନଙ୍କର କାହାରି ହାତରେ

ଗୋଟାଏ କ୍ୟାମେରା ନଥିଲା । ଅଷ୍ଟମଙ୍ଗଳାର ବେଳୀ କାମ ଯାଇ ସଂଧା ହେଲେ । ସେମାନେ ଉପରବେଳା ଫେରିଯିବାକୁ ଚାହେଁଲେ । ଆମ ଘର ଖଦା ଓ ବନ୍ଦ ହୋଇନଥାଏ । ତେଣୁ ନିଶାନା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ କରି କୁଣିଆ ରନ୍ଧା ରାହିଲେ । ତଭିଠିକୁ ଆସିଥିବା ରସଗୋଲା ନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଭାରରେ ରସଗୋଲା ଥିଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଦି'ଟାବେଳେ ଖାଇ ବସିଲୁ ।

ବୁଝୁଲୀର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗୁନଥାଏ ତା' ଭାଇ ଭଉଣୀମାନକୁ ପାଇ । ଦୀପାଦେଶ ବାରିହୋଇ ପଢୁଥାନ୍ତି ଡାଙ୍କ ସାଲଖୁର ଜାମିର ଓ ଲମ୍ବ ବେଶୀ ଯୋଗୁଁ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଉପରବେଳା ୪ଟା ବେଳେ ଗଲେ । କଟକରେ ବୋଧକୁ ଏ ସଂଧାବେଳେକୁ ପହଞ୍ଚିଯାଇଥିବେ ।

ବାହାଘର କାମ ସବୁ ସରିଗଲା । ଆମର ହୋମ୍ ଲିଭ ମଧ୍ୟ ପୂରି ଆସୁଥାଏ । ବେବୀ, ଛୁଟୁ, ପାପାକୁ ବନାରଷ୍ଯ ନେଇ ରାଜସାଂ ବେସାତ ସୁଲରେ ଭର୍ତ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏଣେ ବାପାକୁ ଓ ବୁଝୁଲୀକୁ ନେଇ ଶଶୀ ପାଖରେ ପାଟନାରେ ଛାଢିବାକୁ ହେବ । ଶଶୀ ଅଷ୍ଟମଙ୍ଗଳାରେ ଚାଲିଯାଇଥିଲା । ଦିନ ସ୍ଥିର କରି ଖବର ଦେଲେ ଆସିବ ବୋଲି କହିଲା ।

ଆମର ଉଣିଆର ଏଯାରଲାଇନ୍‌ର ଟିକଟ ଥିଲା । ରାତ୍ରି ଦି ଖୁଲ୍ଲାର ଟିକଟର ଗୋଟିଏ ସୁବିଧା ଯେ, ବୁଝୁଲୀର ପ୍ଲାନ କରଇ କରି ହୁଏ ଅଧିକା ଖର୍ଚ୍ଚ ନ ଦେଇ । ପ୍ଲାନ ହୋଇଥିଲା ଯେ, କଲିକତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ପ୍ଲେନ୍‌ରେ ଯିବୁ ଓ ଶଶୀହେରିକା ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଯିବେ । କଲିକତାରୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ପାଟନା ଯିବୁ ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ।

ଆମେ ବୁବନେଶ୍ୱର ଆସି ଶରତଭାଇ ଘରେ ରହିଲୁ । ଯୋରଦିନ ଯିବାର କଥା ସେବିନ ଶଶୀ ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି କହିଲା ଯେ, ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଟିକଟ ମିଳୁନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ଲେନ୍‌ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ତାକୁ କହିଲି ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ଆସି ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ଦେଖାକରିବାକୁ । ଏଣେ ବୀରବାବୁ ଶଶୀକୁ ହତୋସାହ କରି କହୁଥାନ୍ତି । ଲାଷ୍ଟ ମୋମେଣ୍ଟରେ ଟିନିଟା ପ୍ଲେନ୍ ଟିକଟ ବିଭୂତିକୁ କିଏ ଦେବ ? ଆଉ କିଛି ଦିନ ରହିଯା । ଅସଲ କଥା ବଡ଼ ଝିଅକୁ ଛାଢିବାକୁ ମନ କହୁନାହିଁ ।

ସ୍କ୍ରୀପ୍‌ର କରାମତି

ବାପା, ଶଶୀ ଓ ବୁଝୁଲୀ ଆସି ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଓ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଶଶୀଗାଟା ଟିକଟ କଲିକତା ପାଇଁ କରି ମୋତେ ଦେଇଦେଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ଡ୍ରେଗ୍ ଲିଷ୍ଟେର ଟିକଟ । ମୁଁ ଆମର ୪ଟା ଟିକଟ ଓ ସେ ଟିନିଟା ଡ୍ରେଗ୍ ଲିଷ୍ଟେର ଟିକଟକୁ ତେବେ ଜହାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଲି ଓ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମୋ ସ୍କ୍ରୀପ୍‌ର କରାମତି ଦେଇଦେଲି ।

କାଉଣ୍ଡରରେ ଜଣେ ଚିହ୍ନା ଅପିସର ଥିଲେ । ସେ କହିଲେ, “କି ସାର, ଆଜି ପିରେ ଯାଇନ୍ ।” ମୁଁ କହିଲି, ହଁ । ତା’ପରେ କହିଲି, ‘‘ଏହିରୁ ଦେଖିବେନ୍ ।’’ ସେ ମୋ ଲାସ୍ବେପାସେକୁ ନେଇ ତା’ ନମ୍ବରକୁ ସବୁ ଟିକରିରେ ଲେଖି ଆଠଟି ବୋଟିଂ ପାସ୍ ଦେଇଦେଲେ । ଶଶୀ ଯାଇ ତା’ ଶଶୁରକୁ କହିଲା, “ଦେଖିଲେ ବାପା ! ଭାଇ କେମିତି ମ୍ୟାନେଇ କରି ନେଲେ ।” କାଉଣ୍ଡର କୁର୍ଜ ଚିହ୍ନା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଲାସ୍ବେପାସ୍ ତାର କରାମତି ଏଠି ଦେଖେଇଦେଲା ।

ଆମେ ସଂଧା ଔଟା ବେଳେ ଦମ୍ଭମରେ ପହଞ୍ଚି ସିଧା ଚାଲିଗଲୁ ହାଉଡ଼ା ଷେସବ । ସେଠି ଆମର ପାଞ୍ଚଟି ବର୍ଷ ରିଜର୍ ହୋଇଥିଲା ଟ୍ରେନରେ । ଷେସନ ସୁପରିବିହିତେଷ୍ଟକୁ ଦେଖା କରି ଆଉ ଗାନ୍ଧି ଫାସ୍ତକ୍କାସ ବର୍ଷ କରାଇ ଦେଲି ।

ଘଣ୍ଠି ବାଜିଲା । ଗାର୍ଡ ସାହେବ ସବୁଙ୍କ ଲାଇର ଦେଖାଇ ହିଇସିଲ ଦେଲେ । ଗାଢ଼ି ଛାଡ଼ିଲା । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ବର୍ଷରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ । ମୋର ନିଦ ହେଉ ନଥାଏ । ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଥିଲି ଯଦି ବୋଉ ଥା’ତା, ବୁବୁଲୀ କିଛିଦିନି ବୋଉ ପାଖରେ ରହିଥାଏ । ଶଶୁ, ଶଶୁରଙ୍କ ସେବା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଘରକରଣାରେ ମଣ ହୋଇଥାଏ । କରଣ ଘରେ ବୋହୁ ହୋଇ ଆସି ସବୁଆଡ଼କୁ ନଜର ଦେଇ ସମସ୍ତକୁ ଚଲାଇବା ଏତେ ସହଜ ହୁହେଁ । ଇଏ ଗୋଟିଏ ଅଳଗା ପରିଚାଳନା ଓ ନୀତିନିୟମ । ଏହା ହାରଭାର୍ତ୍ତ, ଏମ.ଆଇ.ଟି. କି ଅରବିନ୍ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ମାନେଇମେଣ୍ଟ ବହିରେ ନାହିଁ ।

ପାଚନାରେ ଆମ ଗାଢ଼ି ସକାଳେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଶଶୀ ସେତେବେଳେ ବୃକ୍ଷବର୍ଷ କଂପାନୀରେ ଡେପ୍ଲୁଟି ବ୍ରାଞ୍ଚ ମ୍ୟାନେଇର ଥିଲା ଓ ପାରନାର ପାଚନିପ୍ରତ୍ତ କଲୋନୀରେ ରହୁଥିଲା । ଶଶୀର କଂପାନୀର ଗାଢ଼ି ଷେସନକୁ ଆସିଥିଲା । ଡେଶୁ ଗୋଟିଏ ଗାଢ଼ି ଓ ଏ ଗାଢ଼ିରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲୁ ।

ଶଶୀଘରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ଗୋଟିଏ ମୌଥିଲୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପିଲା ଶଶୀର ସବୁ କାମଦାମ କରିବାକୁ ତା’ ଘରେ ଥିଲା । ସେ ଆଇ.ଏ. ପର୍ଯ୍ୟତ ପଢ଼ି ପାଚନା ଆସିଲା ତାକିରି ଖୋଜିବାକୁ । ପଦେପଦେକରେ ଇଂରାଜୀ କହେ ତା’ ନିଜ ଉଚାରଣରେ । ସେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଦେଖି କୋଟିନିଧିପରି ହୋଇ ଆଗେ ବାପାଙ୍କୁ ସାଷାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତ କରି ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲା । ତିନୁକୁ ଓ ମତେ ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲା । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆଉଁସି ପକାଇଲା । ଜିନିଷପ୍ରତ୍ତ ଘରକୁ ବୋହିନେଲା । ତା’ କପେ ପିଇବାକୁ ମନ ହେଉଥାଏ । ତିନୁ ଯାଇ ରୋଷେଇ ଘରେ ଆମ ଦିହେଙ୍କ ପାଇଁ ଲେମ୍ବୁ ତା’ କଲା ଓ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସିଟ ତା’ କଲା ।

ସେ ମୌଥିଲୀ ନନା ଜଳଖୁଆ ପାଇଁ ପାଖ ଦୋକାନୀକୁ ଯାଇ ଦୋଷା, ଜଟିବି, ଚଚଣି ଓ ସମର ନେଇ ଆସିଲା । ଜଳଖୁଆ ଖାଇ ସମସ୍ତେ ପ୍ଲାନକରୁ ତା’ଆରଦିନ ପାଇଁ, କାରଣ ସେଦିନ ବନାରସ ଯିବାକୁ ଆମର ଟ୍ରେନରେ ରିଜର୍ଭେସନ ଥିଲା ।

ବାପାଙ୍କ ଓ କୁହୁଳୀକୁ ଛାଡ଼ି ଆମେ ବନାରସ ଆସିଲୁ । ବନାରସ ଜାଣିବାରେ ସେବାରେ ନ ଓହୁଲ ଆମେ କାଶୀ ସେବନରେ ଓହୁଲ ପଡ଼ିଲୁ । ସେତୁ ସର୍ବସେବା ସନ୍ଧାର କ୍ୟାମ୍ସ ଓ ମନିଚର ବାଟ । କୁହୁ ଅପା ଓ ନାରାୟଣ ଭାଇ ସେତେବେଳେ ସର୍ବସେବା ସନ୍ଧା କ୍ୟାମ୍ସରେ ରହୁଥାଏ । ଆମକୁ ଦେଖୁ କୁହୁ ଅପା ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇଗଲା । ମୂର୍ଖ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଗୋକ୍ଷା ସ୍ଵୀଳୋକ କୁହୁ ଅପା ଘରେ ଘରକାମ ଓ ରୋଷେଇବାର କରୁଥାଏ । ଆମେ ଗାଧୁଆପାଧୁଆ କରି ରେଢ଼ି ହୋଇଗଲୁ ସ୍ଵରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ।

ରାଜ୍ୟାଟ ବେସାତ ସ୍କୁଲ

ରାଜ୍ୟାଟ ବେସାତ ସ୍କୁଲର ପରିବେଶ ଜାରି ସୁନ୍ଦର । ବରୁଣା ନଦୀ ଗଙ୍ଗାରେ ଯେଉଁଠି ପଢ଼ିଛି ତାହାରି ସଙ୍ଗମରେ ଏ ସ୍କୁଲ । ଏଠି ମୁହଁ, ପୁସ୍ତ ଓ ଆରତୀ (ବ୍ରହ୍ମଭାଇକ ବୋଲୁ) ସମ୍ପେ ପଢ଼ିଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୀଭାଷା ଉପରେ ଏଠି ଜୋର ଦିଆଗଲେ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀକୁ ହେଲା କରାଯାଏ ନାହିଁ । ସ୍କୁଲର ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥାଏ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତ ପାଉଣ୍ଡେଶ୍ଵର । ଏହିରକିଆ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲ ଅଛି ଆନ୍ତପ୍ରଦେଶର ଚିରୋର ଜିଲ୍ଲା ଅତର୍ଗତ ରିଶିଭାଲିରେ । ଏଠି ହିନ୍ଦୀ ଉପରେ ମୋଟେ ଜୋର ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । ପିଲାମାନେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ପ୍ରବାଣ ହୁଅଛି ।

ଜେ. କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତ ଜଣେ ମହାବ ବିଦ୍ୟାନ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ଭାବେ ଜଣାଶୁଣା । ସେ ଅଛୁ କେତେବର୍ଷ ତଳେ ଚାଲିଗଲେ । ଥରେ ଆନୀବେସାତ ମାହ୍ରାଜର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୁଳେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୁବକଙ୍କ ବୁଝୁଥିବାର ଦେଖୁ ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ଏ ଯୁବକ ଦିନେ ପୃଥିବୀର ଏକ ନାମକରା ଦାର୍ଶନିକ ହେବ । ସେ ତାକୁ ଥୁଅସଫିକାର ସୋସାଇଟି (ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ସମିତି)ରେ ନେଇ ରଖିଲେ ଓ ତା'ର ପଢାପଢିର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ତା'ର ତୀର୍ମାଣବୁଦ୍ଧିର ପରିଚୟ ମିଳିଗଲା । ବାଟ ଖୋଲିଗଲା ଉଚିତିକ୍ଷା ପାଇଁ । ସେହି ଯୁବକ ଜେ. କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତ । ସେ ନିଜେ ବହୁତ ବହି ଲେଖିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବହି ଲେଖାଯାଇଛି । କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତ ପାଉଣ୍ଡେଶ୍ଵର ଚାପୁର ସବୁ ବିଦେଶରେ ଅଛି । ରିଶିଭାଲ ସ୍କୁଲ ଓ ରାଜ୍ୟାଟ ବେସାତ ସ୍କୁଲରେ ପୁଅଣ୍ଡିଆ ଏକାଠି ପଢ଼ନ୍ତି ଓ ହଷେଇରେ ରହନ୍ତି । ବାଜାଲୋର ହାପିଭାଲୁ ସ୍କୁଲରେ ହଷେଇ ନାହିଁ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବେଶି ପିଲା ଯାଆନ୍ତି ରିଶିଭାଲ । ମୋ ପ୍ରତିରା ମଧ୍ୟ ସେହିଠି ପଢ଼ିଛି ଓ ମାୟାଧର ମାନସିଂହଙ୍କ ନାତୁଣୀ ମଧ୍ୟ ।

ଆମେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସ୍କୁଲକୁ ଗଲୁ । ଆପକୁ ସେଠି ଆଗରୁ ପଢ଼ିଥାଏ । ସିଏ ହେଲା ଆମ ଲିଡ଼ର । ବେବୀ ଓ ଶୁନ୍ନକର ନାଁ ଲେଖା ହୋଇଗଲା । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଆମକୁ ନେଇ କହିଲେ, ‘ଖୋଲ ଦ୍ୱାର ଖୋଲ, ପାବେନା ମାଗୁର ମାଛେର ଖୋଲ’ । ସେହିନ ଅନୁଗ୍ରହରେ ମାଗୁର ମାଛ ତରକାରି ଖାଇଲାବେଳେ ତାଙ୍କ କଥା ମନେପଡ଼ୁଥିଲା ।

ସୁଲକ୍ଷଣା ପରିବେଶ ଆମକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ପ୍ରିନ୍ତିପାଳ ଥାତି ତାମିଲନାଡୁର ଜଣେ ଅଭିଷ୍ଠ ଶିକ୍ଷାବିଦ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଶ୍ରୀଯୁତ ଭେଳଟାଚଳମ୍ । ହିଦୀ ପଢ଼ାଉଥିଲେ ତେହୁରାକି । ସମସ୍ତକଂଠାରୁ ବାରି ହୋଇ ପଢ଼ୁଥିଲେ ହୋବଦାରକି । ସେ ଖେଳ କସରତ ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିଲେ ଏବଂ ଉରର ପ୍ରଦେଶର ଲୋକଗୀତ ଖୁବ ଭଲ ଗାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଦୋଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା; କାରଣ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଗୀତ ଗାଉବା ମୋର ଗୋଟିଏ ସଭକ । ପିଲାମାନେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିଛି ସୁଲ ଯାଉଥିଲେ । ମେସରେ ଖାଇବା ପିଇବା ଖୁବ ଭଲ । ଗରମ ଗରମ ପୁଲକା ଉପରେ ଚାମୁଚିଏ ଖାଣ୍ଡ ଗୁଆଣିଅ । ମୋଟା ହରଦ୍ଵାରା ବୁଟ ତାଲି । ଭାତ ଓ ପାମତି । ଏଇଲିଆ ଖାଇବା ସାଧାରଣ ସୁଲ ମେସରେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏଠି ପ୍ରତି ପିଲା ପିଛା ମାସକୁ ୧୦୦୦ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ । ୧୯୭୭ରେ ଏହା କିଛି କମ୍ ହୁହେଁ ।

ବେବୀ ଓ ଝୁରୁକର ସେଣାମୀ ସୁଲର ଅଭିଷ୍ଠତା ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜଘାଟ ବେସାନ୍ତ ସୁଲରେ ନିଜ ନିଜକୁ ଖାପଖୁଆଇବାରେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ସେମାନେ ଚିକିଏ ସମୟ ପାଇଲେ ବୁକୁ ଅପା ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସୁଥିଲେ । ଆମେ ସବୁଦିନେ ସଂଧାବେଳେ ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ସୁଲ ଯାଉ । ସେଠି ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବେଶ ଦୋଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ।

ଶ୍ରୀଯୁତ ଭେଳଟାଚଳମ ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ାଉଥିବାରୁ କିଛି ଚିତା ନଥିଲା । ଅନ୍ୟ କେହି ହିଦୀ ବେଳର ଶିକ୍ଷକ ପଢ଼ାଉଥିଲେ ଶୈସନଙ୍କୁ ଲ-ଶୈସନ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଆବେ । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ବହୁ ବିଦ୍ୟାନ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଏଇଲି ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ।

ଜେ. କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କର ଜଣେ ଭତ୍ତ ଶ୍ରୀଯୁତ ଅକ୍ରୁୟତ ପଛବରଧନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତା ହେଲା । ସେ ଜଣେ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଜଣଶୁଣା ସମାଜସେବୀ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେ ରାଜଘାଟ ବେସାନ୍ତ ସୁଲରେ ହିଁ ଥାତି ।

ଝିଅମାନଙ୍କ ହଷ୍ଟେଲର ହ୍ରାତ୍ତେନ ଥାତି ଶ୍ରୀମତୀ ମେଧାବିନୀ । କିନ୍ତୁ ସୁପରିଷେଣେ ଥାକ୍ଷି ପୂଜନୀୟା କୃଷ୍ଣା ଗୁରୁଜୀ । ସେ ଜଣେ ବିଦୁଷୀ ମହିଳା । ପୁଅଝିଅଙ୍କ ମିଳାମିଶାକୁ ସନ୍ଦେହ ଚଷ୍ଟରେ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବୁକୁ ଅପାଙ୍କ ସାନ ପୁଅ ଆସିଲୁ ଝୁରୁଠାରୁ ଅଛ କେତେ ମାସ ସାନ । ତେଣୁ ସେ ଓ ଝୁକୁ ଅଛି ସାଙ୍ଗ । ମେଧାବିନୀ ଗୁରୁଜୀ ଏମାନଙ୍କର ବହୁତାକୁ ସନ୍ଦେହ ଚଷ୍ଟରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ମୋର ମନେ ପଢ଼ୁଥିଲା ଆମ ଗାଁ କାନ୍ଦଗୋଇ ସାହିର ଖାଲି ମା'ଙ୍କ କଥା । ଥରେ ମୁଁ ଓ ଶାନ୍ତି ଅପା ଗୋଟାଏ ସୁତାରେ ତିଆରି ଚେଲିଫୋନରେ କଥାବର୍ତ୍ତାହେଲା ବେଳେ ଖାଲି ମା' କହିଥିଲେ, ଏ ଗାଁର ଟୋକାଟୋକୀଗୁଡା ବେଧୁଆ-ବେଧେ

ହେଉଗଲେଣି । ଖାଲି ମା' ମୁଖ୍ସ ହୋଇ ଯେମିତି ମେଧାବିନୀ ଶୁଭ୍ରଜୀ ପାଠ ପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ସେମିତି ।

ଆଉ ଜଣେ ଯୁବକ ଶିକ୍ଷକ ଥାବି ରାଜେଶ ଦଳାଳ । ସେ କିଛି ଦିନ ରାଜ୍ୟାଚ ବେସାତ ସ୍କୁଲରେ ଓ ଆଉ କିଛି ଦିନ ରଷ୍ଟିଭାଲିରେ ପଡ଼ାନ୍ତି । କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କର ସବୁ ବହିପତ୍ର ପଡ଼ି ସେ ନିଜକୁ ଜଣେ ପୋଖତ ଜ୍ଞାନୀ ଶିକ୍ଷକ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରଣୀ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟାଚ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ବୋଧହୃଦୟ ବେବୀର କ୍ଲାସମେଟ ଥିଲା । ଆମେ ସଂଧାବେଳେ ରାଜ୍ୟାଚ ସ୍କୁଲ ଯାଇ ସେତୁ ଫେରିଲାବେଳେ ଯଦି ଆପକୁ ଦେଖେ ଯେ ରାଜେଶ ଦଳାଳ ସେଠି ଅଛନ୍ତି, ତେବେ ବଡ଼ ପାଣ୍ଟିରେ ଗୀତ ବୋଲିବା ଆରମ୍ଭ କରେ- ‘ଦଳାଳୁଆରେ ବଡ଼ା ମଜା ଆୟା, ଦଳାଳୁଆରେ ବଡ଼ା ମଜା ଆୟା’ ।

ରାଜ୍ୟାଚ ବେସାତ ସ୍କୁଲର ଆଉ ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମ୍ସ ଅଛି ବରୁଣା ନଦୀର ଆରପାରିରେ । ତାକୁ ଉସପାର କହନ୍ତି । ସେଠି ଗୋଟିଏ କୃଷ୍ଣ ହାଇସ୍‌କୁଲ ଅଛି ।

ରାଜ୍ୟାଚର ସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ଥାବି ଜଣେ ଡିରେକ୍ଟ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଶ୍ରୀମତୀ ଅହଳ୍ୟାଚାରୀ । ସେ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କର ଜଣେ ବଡ଼ ଭକ୍ତ ଓ ତାଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ରାଜ୍ୟାଚ ବେସାତ ସ୍କୁଲକୁ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ଦର୍ଶନ ଅନୁସାରେ ପିଲା ଖୁବ୍ ଭଲ ପଡ଼ିବ କିନ୍ତୁ ତା' ମନରେ ଯେପରି ପ୍ରତିଦ୍ୱାଦ୍ଵାରା ମନୋଭାବ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ତା'ର ମଣିଷପଣିଆକୁ ଶେଷ ନକରେ । ଥରେ ପିଲା ଏଭଳିଆ ମନୋଭାବ ହେଲେ ତା'ଠାରେ ହିଂସାର ହାତ୍ରୀ ଦେଖାଯାଏ । ସେ ତାହିବ ଯେ ତା'ର ପ୍ରତିଦ୍ୱାଦ୍ଵାରା ଯେପରି ନ ରହୁ । ମୋର ମନେଅଛି ମୁଁ ତେଣ୍ଟାକୁଡ଼ା ମାଲନର ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ଥରେ କ୍ଲାସରେ ଫାର୍ଶ ହୋଇ ଉପର ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉନୀତ ହୋଇଥିଲି । ଯିଏ ସେକେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲା ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲା ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧି । ତେଣୁ ସେ ମୋତେ ରସଗୋଲା ସାଇରେ ବିଷ ମିଶାଇ ଖୋଇବାକୁ ତେଣ୍ଟା କରିଥିଲା । ମୁଁ ମରିଯାଇଥିଲେ ସେ ଫାର୍ଶ ହୋଇଥାଗା । ସେ କିନ୍ତୁ ବିପକ ହେଲା । ତା'ର ଜୀବନରେ ତାକୁ କଲେଜରୁ ପଡ଼ା ଛାତ୍ରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଅହଳ୍ୟାଚାରୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଭାରି ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଚିତ୍ରାଧାରା ସାଇରେ କୃଷ୍ଣ ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ଚିତ୍ରାଧାରା ମିଳି ଯାଉଥାଏ ।

କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ବକ୍ତ୍ଵାମାକା

ପ୍ରତିବର୍ଷ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ଆସନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ବକ୍ତ୍ଵାମାକା ଆୟୋଜିତ ହୁଏ । ସେ ଧଳା କୁର୍ବା ପାଇଜାମା ପିନ୍ଧି ସିଧାହୋଇ ବସି ଶୁଦ୍ଧ ଇଂରାଜୀରେ ବକ୍ତ୍ଵା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଘଣ୍ଟାଟାଏ କିପରି ବିତ୍ତିଯାଏ ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ । ଆମେ ଥରେ ତାଙ୍କ ବକ୍ତ୍ଵା ଶୁଣିବାକୁ ଯାଉ । ବକ୍ତ୍ଵା ପରେ ଭଜନ ହୁଏ । ଥରେ ଭଜନ ସରିବା ପରେ କିଏ ସେଠି ଆଖିବୁକି

ବସିଥିବା ଜଣେ ସର୍ବାରଜୀକୁ ପଚାରିଲା, ‘ସର୍ବାରଜୀ କ୍ୟା ସୋବତେହଁ... ?’ ସାଙ୍ଗେ ସର୍ବାରଜୀ ଉଭର ଦେଲେ, ‘ତୁମି, ତୁନର ତିସରଙ୍କ ମି । ସାନ୍ତୁ ଆଇ ଆମ ଜରିନିଂ ।’ ଉଥେ ଏକଦମ ଖାଣି ସତ କଥା । ସର୍ବାର ଖୁସବଦ ସିଂହଙ୍କ ମନଗଡ଼ା ସର୍ବାରଜୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହୁହଁ ।

ଜୟପ୍ରକାଶଜୀ ପିତୃଙ୍କ ଓ ମାଥମେଟିକ୍ ପଢାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କୁଥିଲେ ବୁଝୁରୁ । ତେଥୀରୀଜୀ ହିମୀ ପଢାନ୍ତି । ଗୋଲଗାଲ ହୋଇ ବେଶ ଲୟା ଚଉଡ଼ା ମଣିଷଟିଏ । କଥା କହିଲା ବେଳେ ଶବ ଗଲା ଓ ନାକ ଉଭୟରୁ ଆସୁଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ତାଙ୍କୁ ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କୁଥିଲେ ‘ବାବା’ । ସେ ଭାରି ସେହଁ ମଣିଷ ଥିଲେ । ଥରେ ଆମଙ୍କୁ କହିଲେ, ‘ଆରେ, ଉବକା ବାହ ଛୋଡ଼ିଏ । ହାମଙ୍କୁ ତ ବୋଲାଦେହଁ ବାବା ।’

ବିଦ୍ୟାଗୁରୁଜୀ ଅଛ ବୟସର ଝିଅ । ସେ ଆପଙ୍କ ଓ ଝୁକୁଙ୍କ କ୍ଲାସରେ ହିମା ପଢାଉଥିଲେ । ଥରେ ସେ କ୍ଲାସରେ କହିଲେ, ପିଲାମାନେ ଯେଉଁ ଏକକରସନରେ ଯାଇଥିଲେ ସେ ବିଷୟରେ ରଚନା ଲେଖିବାକୁ । ଆପଙ୍କ ଯାହା ଲେଖୁଥିଲା ତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଭାଷାତର କଲେ ଏପରି ହେବ । ‘ଗୁରୁଜୀ, ଆପଣ ତ ସାଥୀରେ ଯାଇଥିଲେ ଓ ମୁଁ ମଧ୍ୟ । ଆମ ଦୁହିଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତା ଏକ । ମୁଁ ବା କ’ଣ ଲେଖିବି । ଅନୁମାନ କରି ନେବେ ।’ ବିଦ୍ୟାଗୁରୁଜୀ ତ କିଛି ନମର ଦେଇନାହିଁ । ଥରେ ସଂଧାବେଳେ ଆମର ସ୍ତୁଲ ସାମନା ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ତାଙ୍କ ବାପା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ । ଆପଙ୍କଙ୍କ ଦେଖି ତା’ର ରଚନା ଲେଖିବା କଥା କହିଲେ । ଆପଙ୍କ ଯାହା ଲେଖୁଥିଲା ତାଙ୍କ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା ତା ନିଜ ବନାରସୀ ଉଚ୍ଚରେ । ବିଦ୍ୟାଗୁରୁଜୀ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, ‘ବଦତମିଇ, ବଦତମିଇ ।’ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏ ଦି’ପଦ କଥା ତାଙ୍କ ଗେଡ଼ୀ ଚେହେରା ଓ ଚେରା ଆଖି ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଯାଉଥିଲା । ମୋ ଆଇ ମା’ ସେଠି ଥିଲେ କହିଥାନ୍ତି, ‘ମଳାମୋର, ମାଷରାଣୀ ହୋଇଛି ବୋଲି ଏହିକି ଉଗୁରି ହଉଛି । ଛିଆଲୋ ମୋର ।’

ବୁଝୁ ଅପା ଏକଥା ଶୁଣି ମନଖରାପ କଲେ । ମୁଁ ସାବୁନା ଦେଇ କହିଲି ଯେ ଅତି ବୁଝିମାନ ପିଲାମାନେ ହିଁ ଏହକି ଲେଖନ୍ତି । ଆପଙ୍କ ସ୍ତୁଲରେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ବିଷୟରେ ଜରି ନମର ରଖୁଥିଲା । କେବଳ ବିଦ୍ୟାକୁ ସେ ତା’ର ସମାସକଦିଆ କେହି ଜଣେ ସ୍ତୁଲରେ ପଢ଼ୁଥିବା ଝିଅ ବୋଲି ଧରି ନେଉଥିଲା ।

ମୁନ୍ତ୍ର (ବୁଝୁ ଅପାଙ୍କ ବଢ଼ପୁଅ) ଓ ଆରତୀ (ବୁଝୁ ଭାଇଙ୍କ ବୋଲୁ) ଏକା କ୍ଲାସରେ ପଢ଼ୁଥିଲେ ସେଇ ସ୍ତୁଲରେ । ଥରେ ଆମେ ବୁଝୁ ଅପା ଘରକୁ ଆସିଥିଲୁ । ଆରତୀର ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଦେଖାହୋଇ ଥିଲା । ସେ ମୁନ୍ତ୍ରଙ୍କ ପଚାରିଲା, ‘ମୁନ୍ତ୍ର, ମୁନ୍ତ୍ର, ତୁମହାରା ମୌସାକା ଶାଦି ହୋଇଯାହେ ?’ ମୁନ୍ତ୍ର ହସି ହସି କହିଲା, ‘ଆରେ

କେବି ତୁର୍ବୁ ହୋ ତୁମ୍ । ମୌସାକା ଶାଦି ନେହିଁ ହୁଆ ତୋ ଓ ମେରେ ମୌସା କୈସେ ହୁଏ । ତୁମ୍ କ୍ୟା ମେରେ ମୌସାକେ ଉପର ଗୋଲ୍ ହୋଗିଯିହୋ ? ସେହି ଆରତୀ ଏଇଷଣି ଆମେରିକାରେ ଜଣେ ସାଇଞ୍ଚିଷ୍ଟ- ଆହମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟର । ନିଉଜୁର୍ବେରେ ରହେ । ଆରତୀର ବାପା ହେଉଛନ୍ତି ବନାରସୀ ବଜାଳି ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ମା' ହେଉଛନ୍ତି ତାମିଲିଆନ୍ ।

ପୁସ୍ତ (ତୁର୍ବୁ ଅପାଙ୍କ ବଡ଼ ଝିଅ) ଉରର ପ୍ରଦେଶର ସୀତାପୁର ହସ୍ତପିଟାଳରେ ତାତ୍ତ୍ଵରାଣୀ ଥାଏ । ତା' ସ୍ଵାମୀ ସୁରେତ୍ର ଗାଡ଼େକର ତୁର୍ବୁ ଅପା ପାଖରେ ବନାରସରେ ଥାଏ । ପୁସ୍ତ ଶନିବାର ଓ ରବିବାର ଦିନ ବନାରସ ଆସେ । ସୁରେତ୍ର ଆଇ.ଆଇ.ଟି. କାନପୁରକୁ ପିଛିକୁରେ ଯି.ଏହ.ଟି. । ସେ କାମଦାମ କିଛି ନ କରି ତୁର୍ବୁ ଅପା ପାଖରେ ରହେ ବୋଲି ତୁର୍ବୁ ଅପା ମନକୁ ପାଏ ନାହିଁ । କୋଇଁ ତ ? ତାକୁ କ'ଣ କହିବେ ? ମତେ କହୁଛି । ମୁଁ ବା ସୁରେତ୍ରକୁ କ'ଣ କହିବି ? ସେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଝିଆରୀକୋଇଁ । ଆପକୁ କି ମୁନ୍ତ୍ର କହିଲେ, ସେ ତାଙ୍କ କଥାକୁ କାନକୁ ନିଏ ନାହିଁ ।

ସୁରେନ୍ ପିଆଜକୁ ଦୂରି ସାହାଯ୍ୟରେ ଅତି ତୁନତୁନ କରି କାଟିପାରେ । ତା'ପରି ଏତେ ଶାସ୍ତ୍ର ଏ କାମ କେହି କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଇନ୍ଟିମ୍ ଖାଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଏ । ଗୋଟାଏ ବ୍ରିକ୍ ଆଇନ୍ଟିମକ୍ରୁ ନିଜେ ଖାଇଦିଏ । ପୁସ୍ତ ଥିଲେ ତାର ଅଛି କିଛି ଭାଗ ପଡ଼େ । ଉମା, ଭୟକର, ଭୟକର

ତୁର୍ବୁ ଅପା ଘରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଖାଇ ବସୁ । ଥରେ ଥରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ସୁରେନ୍ ତୁପକରି ଖାଇ ଖାଇ ଉଠିଯାଏ ଓ ଠିକ୍ କେତେ ସେକେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ସେଠି ଭାରି ଗନ୍ଧ ହୁଏ । ହଠାତ୍ ମୁନ୍ତ୍ର ପାଟିକରି କହେ “ଉମା, ଭୟକର, ଭୟକର ।” ପୁସ୍ତର ଅନ୍ୟ ତାଙ୍କ ନାଁ ଉମା । ତା' ଭଲ ନାଁ ହେଉଛି ସଂଘମିତ୍ରୀ । ସେ ଆମର ଅତି ଗେହ୍ନ ଝିଆରୀ । ତାପରେ ସୁରେନ୍ ଫେରି ଆସି ଖାଇ ବସେ । କିଛି ଯେପରି ହୋଇନାହିଁ ସେହିଭଳି ଧାରଣା ଦିଏ ।

ତୁର୍ବୁ ଅପା ଘର ସାମନାରେ ଗୋଟିଏ ପିଲୁକ୍କି ଗଛ । ସେଥିରେ ଭାରି ସୁଅଦିଆ ପିଲୁକ୍କି ଫଳେ । ଖାଇସାରି ମୁଁ ଯାଇ ହାତପାହାତାରୁ ଗଛ ପାକଲା ପିଲୁକ୍କି ଖାଏ ଓ ଅନ୍ୟମାନକୁ ଦିଏ ।

ରବିବାର ଦିନ ତୁଲଜଣ ଧୋବା ଆସନ୍ତି । ଜଣେ ତୁଢା ଓ ଜଣେ ଟୋକା । ତୁଳାଟିର ନାଁ ହରାଛି ଦୋମନ୍ । ତାକୁ ଦୋମନଙ୍କୀ ବୋଲି ତାକନ୍ତି । ସେ ରାଜ୍ୟାଟ ବେସାତ ସୁଲର ମଧ୍ୟ ଧୋବା । ସବୁଆହୁ ଲୁଗା ଗଣ୍ଠି ଆଣି ବସିଯିବ ବାରଣ୍ଡାରେ । ମୁଁ ମୋ ଲୁଗାଦେଇ ତାକୁ କିଛି ଦାଗ ଛଢାଇବାକୁ କହିଲେ, ଦୋମନଙ୍କୀ କହେ “ଭାଟିମେ ଦେନେସେ ସବ ଠିକ୍ ହୋ ଯାଏଗା ।” ସେ ଟୋକା ଧୋବା ଥରେ ମୁନ୍ତ୍ର ସାର ପିଛି

ଆସିଥିଲା । ଧରାପଡ଼ିଗଲାରୁ ହଠାତ ଆପକୁ ତାକିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ‘ମଡ଼କୁ, ମଡ଼କୁ,
ମଡ଼କୁ ।’ ମୁଁ ମଡ଼କୁ ଶବର ଅର୍ଥ ନହୁଣି ଆପକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗଦେଲି । ଦିହେଁ ମିଶି
ତାକିକୁ ମଡ଼କୁ, ମଡ଼କୁ, ମଡ଼କୁ । ତାପରେ ପୁସ୍ତ ଆସିଗଲା । ସେ କହିଲା ଏ କୁହ ବିଶାଦାୟା
ହେତୁ ? ମଡ଼କୁ, ମଡ଼କୁ, ମଡ଼କୁ । ସାତୁ ହୁକୁ ଅପା ତିହୁକୁ ତାକିଆଣି ଦେଖାଇ କହନ୍ତି
ଦେଖନ୍ତି, ବିଭୂତି କିପରି ଏମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପିଲା ହୋଇଯାଇଛି । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି
ଆମେ ଆହୁରି ବେଶି କହୁ “ମଡ଼କୁ, ମଡ଼କୁ, ମଡ଼କୁ ।” ମଡ଼କୁର ଓଳଟା ହେଉଛି
କୁମଦ । ଅର୍ଥାତ ବିକୁଆ । ସେ ବେହିଆ ଚୋକା ଧୋବାଟା ଏଣେ ଆମେ ଏତେ ଜଣ
ତାକୁ ମଡ଼କୁ ତାକୁ ଥିବାରୁ ନିଜକୁ ଗୋଟାଏ ହିରୋ ମନେ କରି ପାନଖୁଆ ନାଲିଆ ଦାତକୁ
ଦେଖାଇ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସେ ।

ବନାରସର ଜଣେ ଜଣାଶୁଣା ଲୋକ ହେଉଛନ୍ତି ବୈଦଜୀ । ସେ
ଏମ. ବି. ବି. ଏସ. ପାସ କଲା ପରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ପଢ଼ିଲେ । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ତାଙ୍କର
ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ କିଛି କମ୍ ହୁହେଁ । କବିରାଜ ହିସାବରେ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଅଧୁକାଂଶ କବିରାଜି
ଓଷଧ ଘରେ ନିଜ ତରାବଧାନରେ ତିଆରି କରନ୍ତି । ବୈଦଜୀଙ୍କ ଅସଲ ନାଁ ହେଲା,
ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଶିବ କୁମାର ଶାସ୍ତ୍ରୀ । ଏଣେ ଜ୍ୟୋତିଷ ବିଦ୍ୟାରେ ପ୍ରବୀଣ । ସୀତାର ବଜାତି ।
ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି ଓ ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ସୁପୁରୁଷ ବୁଦ୍ଧିଦୀପ୍ତ ଚେହେରା । ମୁଣ୍ଡ
ପୂରାପୂରି ଲଞ୍ଚା ଓ ପଛରେ ଗୋଟିଏ ଗହରା ତୁଟି ।

ଆମେ ବନାନସ ଆସିଲେ ବରାବର ବୈଦଜୀଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉ । ସଂଧା ବେଳେ
ସେଠି ଆସର ଜମେ । ବୈଦଜୀଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବହେନ୍ଦ୍ରୀ ଭାରି ସ୍ନେହୀ ଲୋକ । ବଢ଼ ଝିଅଟିର
ନାଁ ନୀଳମ୍ । ଭାରି ଗେହୁଣ୍ଡିଆ । ତା ଡଳେ ପୁଅ ଦିଓଟି । ସେମାନେ ବୈଦଜୀକୁ କବିରାଜା
ଓଷଧ ତିଆରି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଓ ଓଷଧ ବିକ୍ରି କରିବାର ଭାର ନେଇଥାନ୍ତି ।
ଗେହୁଣ୍ଡିଆ ନିଳମ ଅଛି ବୟସରେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ବୈଦଜୀ ଏକଦମ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଛିଟି ।

ବୈଦଜୀଙ୍କର ଜଣେ ଶତ୍ରୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାରି ହସକୁରା
ଲୋକ । ଶତ୍ରୁ ହରିବାକୁ ଟିକିଏ ହୁଣ୍ଟାକିଆ ଲୋକ । ବୈଦଜୀ ଯାହା ବରାଦ କରନ୍ତି, ସେ
ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯାଇ ନେଇ ଆସନ୍ତି ।

ବୈଦଜୀଙ୍କର ଜଣେ ଗୁରୁ ଥାନ୍ତି । ସାକ୍ଷାତ ଅବଧୂତ । ବୋତଳ ବୋତଳ ହୁଲୁଣ୍ଡି
ପିଇ ଯିବେ ଏକା ଥରେକେ । ସେ ଜଣେ ମହାନ ତାନ୍ତ୍ରିକ ବୋଲି ବୈଦଜୀ କହନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମ ଅଛି । ତାକୁ ପଡ଼ାଓ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଆଖପାଖ କୁଷ ରୋଗକ
ଚିକିତ୍ସା କରିବା ପଡ଼ାଓ ଆଶ୍ରମର ଦାୟିତ୍ୱ ।

ଡକ୍ଟର ଗନ୍ଧାରୀ

ଥରେ ଆମେ ଜ୍ୟୋତିଷ ବିଦ୍ୟା ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରୁ କରୁ ଦୈଦଳୀ କହିଲେ ଯେ, ବନାରସ୍ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଜଣେ ରିଡ଼ର ଅଛନ୍ତି ଯିଏକି ମୁହଁକୁ ଚାହଁ ସବୁ କହି ଦିଅଛି । ସେ କର୍ଣ୍ଣାଚକର ଓ ତାଙ୍କ ନାଁ ହେଉଛି ଡକ୍ଟର ଗନ୍ଧାରୀ । ମୁଁ ଆପ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଳାରୁ ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ ଦିନେ ସଂଧାବେଳେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବା । ସଂଗେ ସଂଗେ ଦୈଦଳୀ ତାଙ୍କୁ ଫୋନ୍‌କରି ଗୋଟିଏ ତାରିଖ ଠିକ୍‌କଲେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ।

ଡେଶୁ ଦିନେ ସଂଧାରେ ଦୈଦଳୀ, ନାରାୟଣ ଭାଇ, ବୁଝୁ ଅପା, ଚିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେବେଳେକୁ ଆଠଟା ବାଜି ଯାଇଥାଏ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ବସିଲା ପରେ ସେ ପଚାରିଲେ ଏଠି କାହା ଦେହରେ କଳାଜାର ମନ୍ଦା ଚିନ୍ତା ଅଛିକି । ବୁଝୁ ଅପା ଚିନ୍ତକୁ ଦେଖାଇ କହିଲେ ଯେ, ଚିନ୍ତା ପିଠିରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କଳାଜାରମନ୍ଦା ଚିନ୍ତା ଅଛି । ତାପରେ ଡକ୍ଟର ଗନ୍ଧାରୀ ମୋ ଆଢକୁ ଅନାଇଁ ପଚାରିଲେ କେତେଟା ବାଜିଛି ? ମୁଁ କହିଲି ଟଟା ବାଜିଛି । ତାପରେ ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ ମୋ ଭାହାଣ ପାଖ ତନପେଟରେ କେତେବେଳେ କେତେବେଳେ ମାରିଦିଏ କି ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ହଁ, କେତେବେଳେ କେମିତି ହୃଦ୍ରିଷ୍ଟ ଭଳିଆ ମାରି ଦିଏ । ସବୁବେଳେ ହୁହେଁ । ସେ ମୋତେ ଅତି ସାବଧାନ ହେବାକୁ କହିଲେ, କାରଣ ରିତରେ ଅରସର (ଗା) ହେବାର ସମ୍ବାଦନା ଅଛି । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଏହାର ଚିକିତ୍ସା ବିଷୟରେ କହିଲି ସେ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଭାହାଣ ହାତ ମଣି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ସୁନାମୁଦିରେ ରୁବି (ମାଣିକ୍ୟ) ବସାଇ ଶୀଘ୍ର ପିନ୍ଧନ୍ତୁ । ତାପରେ ଅନ୍ୟକଥା ଆଲୋଚନା କରୁ । ପ୍ରାୟ ୯ଟା ବେଳେ ତାଙ୍କ ଘର ଛାଡ଼ି ଦୈଦଳୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଛାଡ଼ି ସର୍ବସେବା ସଂଘ କ୍ୟାମସକ୍ରମ ଫେରି ଆସିଲୁ ।

ଆପକୁ ଓ ସୁରେନ୍ ଅଗର୍ବୁଣୀ ଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଆମେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ମୂର୍ଚ୍ଛି କରିଥିବା ହୁଟି ଓ ତରକାରୀ ଖାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲୁ ।

ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ଚାର୍ଟର୍‌ଡ୍‌କୁ ସଂଗେ ଦେଖାହେଲା । ଚାର୍ଟର୍‌ଡ୍ ହେଉଛନ୍ତି କ୍ୟାମସର କେଯାରଟେକର । ଭାରି କାମିକା ଲୋକ । ବନାରସରେ ବହୁତ ଲୋକଙ୍କ ସାଇରେ ତାଙ୍କର ଚିହ୍ନ ପରିଚୟ ଅଛି । ଯାହା କହିବ ସବୁ ଯୋଗାଡ଼ ଯତ୍ନ କରି ଦେବେ ଅତି ଅଛ ସମୟରେ । ସର୍ବସେବା ସଂଘ କ୍ୟାମସ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପୋଷ ଅର୍ପିସ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ଡେଶୁ ଚିଠି ପାଇବାରେ ଓ ଚିଠି ପଠାଇବାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ଭଗବାନ କାକା ଚିଠି ପତ୍ର ଆଣି ବାଣିଧିଅଛି । ସେ ଗୁଜରାଟି ଓ ଦେଖିବାକୁ ବେଶ ଦେଇବା । ସବୁ ବେଳେ ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ସେ ଚିଠି ଦେଇ କିଛି ସମୟ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଚାଲିଗଲା ପରେ ଜାଗାରେ ଦୁର୍ଗତି ହୁଏ । ଆପକୁ କହେ ଆରେ ଯାଇ କୁହ ଛୋଡ଼କେ ଚଲାଗ୍ଯା । ରସ୍ତା

ନାମ କ୍ୟା ଦେଇ ? ପାହିଲୁ କାକା ? ତା'ପରେ ବଡ଼ ପାଟିରେ ତାକେ, ହୋ ପାହିଲୁ କାକା, ହୋ ପାହିଲୁ କାକା, କ୍ୟା ଛୋଡ଼କେ ଚଲେଗ୍ଯେ ?

ଗଲଗଲିକ ଘରୁ ପ୍ରେସକ୍ରିପସନ୍ ନେଇ ଫେରିବା ପରେ ବୁବିବସା ସୁନାମୁଦି ବିଷୟରେ ମୁଁ କିଛି ନ ଜହିବା ଯୋଗୁଁ, ବୁବୁ ଅପା ମୋ ପଛରେ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରଥମ କଥା ଏଥରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ କଥା ହଜାରେ ବାରଶ ଟଙ୍କା କିଏ ଖରଚ କରେ ? କିନ୍ତୁ ବୁବୁ ଅପା ନହୋଡ଼ିବନ୍ତା । ପଛରେ ଲାଗିଆଇ । ମୁଁ କହିଲି ହଁ କରିବା । ତା'ପରେ କହିଲେ ଟଙ୍କା ନଥିଲେ ସେ ଟଙ୍କା ଦେବେ । ଶେଷକୁ ତିନ୍ତୁ କହିଲା, ବୁବୁ ଅପା କହୁଛନ୍ତି, କାହିଁକି ତା' କଥା ମାନୁନ ?

ଶେଷକୁ ବୁବୁ ଅପା ମତେ ଗୋଟିଏ ଗୁଜରାଟୀ ଛେଳର ପାଖକୁ ନେଇଯାଇ ସବୁ କହିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ୪ କ୍ୟାରେରର ଗୋଟାଏ ବର୍ମିଇ ବୁବି ଥିଲା । ସେ ୧୪୦୦ ଟଙ୍କାରେ ବୁବି ବସାଇ ସୁନାମୁଦିଟିଏ କରିଦେଲେ । ବୁବି, ଅର୍ଥାତ୍ ମାଣିକ୍ୟର ଦେବତା ହେଉଛନ୍ତି ସୂର୍ଯ୍ୟ । ତେଣୁ ରବିବାର ଦିନ ଗାଧୋଇ ସାରି କଞ୍ଚାଦୁଧରେ ସେ ମୁଦିକୁ ବୁଢ଼ାର ତାହାଣ ହାତର ମଣି ଅଛୁଟିରେ ପିଛିଲି ।

ତା'ପରେ ସତକୁ ସତ ଦେଖିଲି ଯେ ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ମୋ ତାହାଣ ପଟ ତଳ ପେଟରେ ଛୁଟି ମାରିଲା ପରି ସେ ପୀଡ଼ା ଆଉ ହେଉ ନାହିଁ । ଏହାପରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା । ପ୍ରକୃତରେ ତକ୍କର ଗଲଗଲି ଯେଉଁ ତଥ୍ୟକୁ ନେଇ ଗବେଷଣା କରୁଛନ୍ତି, ତାହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହେଲା ମଣିଷର ଦେହ ଉପରେ ମୋତି, ମାଣିକ ଭଳି ରହମାନକର ପ୍ରଭାବ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ର କହେ ଯେ, ହୀରା ଓ ନୀଳା ସମସ୍ତକୁ ସୁହାଏ ନାହିଁ । ଏ ବିଷୟରେ ଲେଖିବି ।

ତୁନୀ କାକା ଆଉ ଜଣେ ଲୋକ ଯେକି ବୁବୁ ଅପାକର ଅତି ପ୍ରିୟ । ତୁନୀ କାକା ଗୁଜରାଟୀ ଓ ତାଙ୍କ ନାଁ ହେଉଛି ତୁନୀଭାଇ ବୈଦ । କିଛି ସମସ୍ୟା ସାମନାକୁ ଆସିଲେ ବୁବୁ ଅପା ଦରଢି ଯାଆଇ ତୁନୀ କାକାଙ୍କ କଠିକି । କହନ୍ତି ତୁନୀ କାକା, ଏହା ଏହା ହୁଆହେ । କୌଣସା ହୋଗା ? ସେ କହନ୍ତି ବୁବୁ, ସବ ଠିକ୍ ହୋ ଯାଏଗା ।

ଆଉ ଜଣେ ଥାଆନ୍ତି ଯାହାକର ସବୁ କାରବାର ସମସ୍ତକଠାରୁ ଅଳଗା । ତାଙ୍କ ନାଁ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବଜାର । ତାଙ୍କୁ ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କଟି ନେହୁଳ ଭାଇ । ସେ ଝିଅ ବୋହୁଙ୍କ କାନ୍ଦରେ ହାତ ପକାଇ ଚିକିଏ ପାଖକୁ ଆଉଜାଇ ଆଣନ୍ତି । ମୁହଁଂଗ ତାଙ୍କର ଦେଖିବାକୁ ପେଚାଇନିଆ । ଆଖି ହୁଇଗା ଭାରି ତୀର୍ମାଣ ଓ ନାକଗା ସାନ କିନ୍ତୁ ଧାରୁଆ । ସେ ସେତେବେଳେ ସର୍ବସେବା ସଂଘର ସଜାପତି ଥାନ୍ତି । ଆଜିକାଲି ସେବାଗ୍ରାମରେ ରହୁଛନ୍ତି ଓ ବୟସ ହେଲାଣି ୯୦ ଉପରେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଗୌଡ଼ମ ବଜାର ସେବାଗ୍ରାମ ପାଖ ପୌନାର ପ୍ରହରିଯ୍ୟ ଆଶ୍ରମରେ ରହେ । ଗୌଡ଼ମ ତିନ୍ତୁର ଭାରି ସାଇ । ଦିହେଁ ପ୍ରାୟ ଏକା ବୟସର ।

ମୁଁ ସେବାଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ପୋନାର ଯାଇ ନଥୁବାବୁ ମୋତେ କହିଛି ତିନ୍ଦୁକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେବାଗ୍ରାମ ଆସିବାକୁ । ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବଜାଳ ସେଠି ଗୋ-ସେବା ସଂଘର ସଭାପତି । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଅନୁରାଧା ଜଣେ ଚିତ୍ର ଶିତ୍ତୀ, ସାରା ପୁଥିବୀରେ ଜଣାଶୁଣା ।

କୃଷ୍ଣରାଜ ମେହେତା ଥାବି ସର୍ବସେବା ସଂଘର ଅଫିସ ଦାୟିତ୍ବରେ । ସବୁବେଳେ ହସହସ ମୁହଁ ଓ ଦେଶ ଦୁନିଆର କେତେ କଥା ଜାଣିବାର ଜଳ୍ପାଥାଏ ତାଙ୍କର । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଦେଶ ସ୍ଥେହୀ ମହିଳା, କିନ୍ତୁ ଭାରି ମୋଟୀ । ଯେତେବେଳେ କୃଷ୍ଣରାଜ ଭାଇ ଓ ଭାବିତୀ ରିକ୍ବାରେ ବସନ୍ତ, ରିକ୍ବା କର, କର୍ତ୍ତ୍ଵାତ୍ମକ ଓ ପ୍ରଥମ କେତେ ମିନିଟ୍ ପାଇଁ ପାଦଲରୁ କେଁ କେଁ ଶର ବାହାରେ । ଆପକୁ ଓ ମୁନ୍ଦୁ ଜାବିତୀଙ୍କୁ ନେଇ ମଜାକ ଉଢାନ୍ତି । ମୁନ୍ଦୁ ଗୀତ ଗାଏ-ମୌତୋ ଅଛି ଯବାନ ହୁଁ । ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଆପକୁ ପାକି ଧରେ । ବୁକୁ ଅପା ଏ ସବୁ କଥା ଶୁଣି କହନ୍ତି ଏ କଣ ? ରଖ କି ଅସର୍ବ୍ୟତା । ଆପକୁ ବୁକୁ ଅପାଙ୍କ ବନାରାସି ପାନଖୁଆ ଦାତ ଦେଖେଇ ଖତେଇ ହୁଁ । ପୁସ୍ତ, ସୁରେନ୍, ତିନ୍ଦୁ ଓ ମୁଁ କୁପଚାପ ହୋଇ ଖାଲି ହସ୍ତ । ନାରୀଯଣ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ହସନ୍ତି ।

ଥରେ କୃଷ୍ଣରାଜ ଭାଇ ମୋତେ କହିଲେ ତାଙ୍କୁ ଯୁନେନେସ୍କୋର ଆହମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟିଭ ସିଷ୍ଟମ ବିଷୟରେ ବୁଝାଇ ନେବାକୁ । ମୁଁ ଯୁ.୬୧.ର ଗୋଟିଏ ଚାର ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଦେଲି । ମୁଁ ଉତ୍ତରନେସ୍କୋରେ କାମ କରୁଥିବାରୁ ସେ ମୋତେ ସମାନ ଦେଉଥିଲେ । ସବୁ କୁଣ୍ଡିଲା ପରେ କହିଲେ ପ୍ରକୃତିରେ ଯୁ.୬୧.ର ନାଁ ହେଉଛି ଯୁନାଇଟେଡ ନେସବୁ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ପାତୁଆ ଲୋକେ ଯୁ.୬୧.କୁ କହନ୍ତି ଯୁ.୬୧.୭ । ‘ଯେ ‘ଓ’ କାହାଁସେ ଆଗେଯା ଭାଇ ?

ରାଜୟାଚ ବେସାତ ସୁଲରେ ରହା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ମୁଜାଫରପୁରର ଝିଅ ପକୁଥିଲା । ବେବା ଝୁନ୍ଦୁଙ୍କଠାରୁ ବୟସରେ ବଡ଼ । ଦେଖିବାକୁ ଛୋଟିଆଟିଏ । ଗହମ ରଙ୍ଗର ମୁହଁ ଓ ବେଶ ସୁଦର । ମୁନ୍ଦୁର ଶତ୍ରୁ ଥରେ ମୁନ୍ଦୁକୁ ରହାର ମୁଜାଫରପୁର ଘରକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲା । ସେହିଠି ତାର ଦେଖା ହୁଁ ରହା ସାଙ୍ଗରେ ଓ ଦିହେଁ ଦିହେଁ ଭଲ ପାଇ ବସନ୍ତ । ତାପରେ ମୁନ୍ଦୁ ରହା ଘରେ ପ୍ରତ୍ବାବ ଦିଏ ରହାକୁ ରାଜୟାଚ ବେସାତ ସୁଲରେ ପଡ଼ିବାକୁ । ରହାର ବାପା ଓ ମାଆ ଏଥରେ ରାଜି ହୁଅଛି ଓ ରହା ଆସେ ବନାରାସ । ରାଜୟାଚ ବେସାତ ସୁଲରେ ତା'ର ନାଁ ଲୋକା ହୁଁ ଓ ସେ ହଞ୍ଚେଇରେ ରହେ । କିନ୍ତି ମାସ ପରେ ତା' ଘରୁ କୋ ପରିଷା ନ ଆସିବାରୁ ବୁକୁ ଅପା ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇଆସନ୍ତି ।

ସବୁ ସମାଜରେ ଅକଣା ଝିଅଟିଏ କାହା ଘରକୁ ଆସିଲେ ପୁସ୍ତରପାସର ଓ ଶୁପୁରଟାପର ହେବାକୁ ଲୋକଙ୍କର ଅଭାବ ନଥାଏ । ତେଣୁ ବୁକୁ ଅପାକ ପଡ଼ୋଣୀମାନେ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । କୃଷ୍ଣରାଜ ମେହେତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବାଇତୀ ଏଥରେ ଆଗ । ସେ ଟିକିଏ

ଗେରା ମଧ୍ୟ । ମୁହଁଟି ବେଳ ଭକିଆ ଗୋଲ । ନାକଟି ବେଳ ତେଜ ଭକିଆ । ସେ ଆସି ବୁବୁ ଅପାକୁ ପଚାରିଲେ, ଏ ଲଦକି କୌନ ହେ ? ଶୁବସୁରବ ହେ । ଏ କାହାଁ ଶୋତି ହେ ? ଆୟକା ତୋ ସିରପ ଦୋ କମରା ହେ । ଏକମେ ଆୟ ଓର ଦୁସ୍ତରା ମେ ମୁନ୍ଦୁ ଶୋତା ହେ । ବୁବୁ ଅପା କହିଲେ, ଓ ମେରେ ପାୟ ଶୋତି ହେ ।

ଏହି ଭକିଆ ପୁସ୍ତୁପାୟରୁ ସୀମା ସର୍ବସେବା ସଂଘ ଅଞ୍ଚଳ ଅତିକ୍ରମ କରି ସାରା ରାଜ୍ୟାଟ ବ୍ୟାପି ଯିବାକୁ ବୁବୁ ଅପା ଠିକ କଲେ ମୁନ୍ଦୁ ଓ ରଦ୍ବାକୁ ଶୀଘ୍ର ବାହାଘରି ଦେବାକୁ ଏବଂ ଆମେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥାଉ ଥାଉ ଯେପରି ବାହାଘର ହୁଏ । ତେଣୁ ସେ ଜେ.ପି.କୁ ପି.ଏ.କୁ କହି ଫୋନ୍‌ରେ ଦିନ ଠିକ କଲେ । କାରଣ ତାଙ୍କର ଓ ନାରାୟଣ ଭାଇଙ୍କର ଇଲ୍ଲା ଥିଲା ଯେ, ଜେ.ପି. ଯେପରି ମୁନ୍ଦୁ-ରଦ୍ବାକ୍ରର ବାହାଘରରେ ଯୋଗଦିଅବୁ । ବାହାଘର ଦିନ ଛିର ହେଲା ।

ଜେ.ପି.କୁ ନେଇ ଗଙ୍ଗା ପାରିହେଲୁ

ଆମେ ସମସ୍ତେ ପାଟନା ଗଲୁ । ପାଟନାରେ ଜେ.ପି. ଥାଆତି । ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଗଙ୍ଗା ପାରିହୋଇ ଗଲୁ ମୁଜାପରପୁର । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବୋର୍‌ରେ ଆମେ ସବୁ । ଗଙ୍ଗାରେ ବଢ଼ି ଆସିଥିଲା ବୋଧେହୁଏ । ପାଟନା ପାଖରେ ଗଙ୍ଗା ଭାରି ଓସାରିଆ । ସେ କୁଳୁ ଆଖି ପାଇନଥାଏ । ନାରାୟଣଭାଇ ମୋତେ ଜେ.ପି.କୁ ସାଙ୍ଗରେ ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଲେ । ସେ ମୋତେ ପ୍ରଥମେ ସେବିନର ପାଗ ବିଷୟରେ କହିଲେ । ଖରା ନାହିଁ କି ବର୍ଷା ନାହିଁ । ମୋର ମନେପତିଲା ବିଲାଦୂରେ ରହିବା ଦିନଗୁଡ଼ିକ କଥା । ପ୍ରଥମେ କୌଣସି ବ୍ରିଟିଶ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ ହେବା ପରେ ସେ କହନ୍ତି ବିଲାତର ପାଣି ପାଗ ବିଷୟରେ । ଜେ.ପି. ଆଦବ କାଇଦାରେ ପୂରାପୂରି ବିଲାତି । ତାପରେ ଯେମିତି ଶୁଣିଲେ ଯେ ମୁଁ ଇଉନେସ୍ତୋରେ ଥିଲି, ସେ ଆହୁରି ଶୁସି ହେଲେ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଥିବାର ଜାଣି ସେ ଦେଶ ବିଷୟରେ ପଚାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଭାରି ନରମ ସ୍ଵର । ସେ ଯେ ପୁଣି ଇହିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଏକଛତ୍ର ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭାକରା ଦେଇ ଦେଶର ଯୁଦ୍ଧ ସମାଜକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇପାରିଲେ । ସେ କଥା ଭାବିଲେ ଆଣ୍ଟାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ।

ଆମେ ମୁଜାପରପୁରରେ ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ବେଳ ଗଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ରଦ୍ବା ଆଗରୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ମୁଜାପରପୁର । ରଦ୍ବାର ବଡ଼ଭାଇ ହେଉଛି କୁମାର ପ୍ରଶାନ୍ତ । ସେ ଜେ.ପି.କୁ ପାହିତା କନ୍ୟା ଜାନକୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥାଏ । ସେ ଦିନ୍କ ବାହାଘର ପାଇଁ ଜେ.ପି. ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ କହି ଦେଶ କିହି ଯାନିଯୌତୁକର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଜେ.ପି. ତ ବିହାରୀ କାନ୍ୟାରେ କାନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ କରଣ କୁହତି । ତେଣୁ କରଣିଆ ସ୍ଵଭାବ ଅଛି ମହାଗତ ହୋଇଯାଥାଏ । ବାପି ଏସବୁ ଦେଖି ଖାଲି ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଥାତି ।

କୁମାର ପ୍ରଶାନ୍ତ ଓ ଜାନକୀ ବମେରେ ରହୁଥାନ୍ତି । ଉଣ୍ଡିଆର ଏକସପ୍ରେସ ଟାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲାଇମାଶାରେ ଦେଉଥାଏ । କାରଣ ରାମନାଥ ଗୋପିଙ୍କା ଜେ.ପି.କର ବନ୍ଦୁ ।

ଥରେ କେତେ ବର୍ଷ ପରେ କୁମାର ପ୍ରଶାନ୍ତ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଦେଖା ହେଲା । ଦିଲ୍ଲୀର ଗାନ୍ଧୀ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗେଷ୍ଟ ହାଉସରେ । ମୁଁ ତାକୁ ନମସ୍କାର କଲି । ସେ ଯଦିଓ ପ୍ରତି ନମସ୍କାର କଲା, ମୋତେ ଚିହ୍ନିପାରିଲା ନାହିଁ । ‘ମେ ମୁନ୍ଦୁକା ମୌସା ହୁଁ’ କହି ଚିହ୍ନା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ତା’ ସାଙ୍ଗରେ ଜାନକୀ ଥିଲେ ହୃଦୟ ଚିହ୍ନ ପାରିଥାଏ । ଜାନକୀ ଭାରି ଭଲ ଝିଅ । ପ୍ରଶାନ୍ତ ଠାରୁ ଟିକିଏ ବଡ଼ ଓ ଅଳଗା ଧରଣର ।

ରତ୍ନାର ବାପା ଟିକିଏ ଟିଙ୍ଗା ଧରଣର ଲୋକ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ଵାଗତ କଲେ । ନାରାୟଣ ଭାଇଙ୍କୁ କହିଲେ, ‘ଅବିତ ହାମ ଆପକୋ ସମ୍ମଧ କରକେ ନେହଁ ବୋଲାଏଗେ, କେଉଁକି ଶାଦି ଅଭି ସୁରୁ ନେହଁହୁଆଛେ ।’ ନାରାୟଣଭାଇ ୩୦ ଦି’ଟାକୁ ଚାପି ମନ୍ତ୍ର ହସଟିଏ ହସିଲେ । ଲମ୍ବା ନାକଟା କିନ୍ତୁ କହି ଦେଉଥାଏ ଭାବି ଶମୁଦିକ କଥାଟା । ତାକୁ କିପରି ଲାଗିଲା ।

ମୁନ୍ଦୁର ଦେବଶାଶ୍ଵତ ହେଉଛି ବନ୍ଦନା । ରତ୍ନା ପରି ଏତେ ସୁନ୍ଦର ହୁହଁ । ଦେଖିବାକୁ ତା’ ମୁହଁଟା ନମ୍ବରା ଓ ଗୋଟାଏ ପାଖ ସାମାନ୍ୟ ବଙ୍କା ବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ ଆମ ସର୍କଳରେ ତାକୁଥିଲି ନମ୍ବରୀ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଡବଲ ଏମ.୧.୧ । ଥରେ ବନାରସ ଆସିଥିଲା । ତିନୁ ତାକୁ କଥାରେ କଥାରେ କହିଦେଲା ଯେ ଆଜି ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ । ତା’ପରେ ବନ୍ଦନା ନମ୍ବରୀ କହିଲେ, ‘ତବ ତୋ ମାସୀ କାଳ ହୋଗା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ ।’ ତିନୁ କହିଲା, ଯେଣେ କୌଣସା ହୋଗା ?’ ମୁଁ କପାଳରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲି, ‘ହାୟରେ ଡବଲ ଏମ.୧.୧ ର କରାମତି ।’

ମୁଜାଫରପୁରରେ ବାହାଘରଟି ସୁରୁଖ୍ତରୁରେ ହୋଇଗଲା । ରତ୍ନାର ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ମୋଟେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇନାହିଁ । ସେ ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ତାଙ୍କ ଶମୁଦି ସମର୍କରେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ପାସଙ୍ଗରେ ପକାଉ ନଥିଲେ । ଖାଇବା ପିଇବା ମଧ୍ୟ ଭଲ ହୋଇଥିଲା ।

ତା’ପର ଦିନ ଉପରବେଳା ଆମେ ବନାରସ ଆସିବା ପାଇଁ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲୁ । ଗାଡ଼ିଟି ଛୋଟ ଲାଇନ୍‌ରେ ଆସେ । ବେଶୀ ଭିଡ଼ ବି ନଥିଲା । ତେଣୁ ଆରାମରେ ଆସିଲୁ । ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିବା ଆଗରୁ ବନ୍ଦନା ନମ୍ବରୀ ଖାଲି ଏକଢ଼ ସେକଢ଼ ହେଉଥାଏ ଓ ହୁଲହା ସାହେବଙ୍କୁ (ମୁନ୍ଦୁଙ୍କ) ଖୋଜୁଥାଏ । ବୋଧହୁଏ କ’ଣ କହିବାକୁ । ମୁଜାଫରପୁରରୁ ବନାରସ ଆସିବାକୁ ୨୦ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ । ରାତିରେ ଆମେ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ ।

ବଧ୍ୟା କଇଁଲୀ ମାଣସ ଛେ

ସକାକୁ ଉଠି ଜଳଖ୍ଯା ଖାଇନେକୁ ଗାଡ଼ିରେ । ବନାରସ ଷ୍ଟେସନ୍ ଆସିବାର କିନ୍ତି ସମୟ ଆଗରୁ ବୁଦ୍ଧି ଅପା ପୁସୁକୁ କହିଲେ, ଶାଢ଼ିଟା ବଦଳାଇ ଗୋଟାଏ ଭଲ ଶାଢ଼ି

ପିଣ୍ଡିବାକୁ । ପୁସ୍ତ ମନାକଳା । ପିଲା ଦିନୁ ସେ ଭାରି ସାଧାସିଧା । ସେ ବୁବୁ ଅପାକ କଥାରେ ରାତି ନହେବାରୁ ବୁବୁ ଅପା ସେଇ ମଇଳା ଥାର୍ତ୍ତକ୍ଷାସ କମାଟମେଣ୍ଟରେ ପୁସ୍ତକୁ ସଞ୍ଚାଗ ପ୍ରଶାମ କରି ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ କାନ୍ଦିବାରେ ଲାଗିଲେ । ନାରାୟଣଭାଇ ହସି ହସି ଖାଲି କହୁଥାଏଇ, ‘ବଧୁ ଜଙ୍ଗଲୀ ମାଣସ ଛେ, ବଧୁ ଜଙ୍ଗଲୀ ମାଣସ ଛେ ।’ ଏ କାଣ୍ଡକାରଖାନା ଦେଖୁ ତିନୁ ବୁବୁ ଅପାକୁ ସମ୍ବାଲି ନେଇ ବୁଝାଇଲା । ବାତାବରଣ ଶାତ ହୋଇଗଲା । ଗାଡ଼ି ପହଞ୍ଚିଲା । ଆମେ ସବୁ ଓହ୍ଲାଇ ରାତଘାଟ ଗଲୁ । ପୁଆ-ବୋହୁ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ବନାପନା ହେଲା । ଦେଖଣାହାରିଏ ଆସି ଲୁଟିଗଲେ । କୃଷ୍ଣରାଜ ମେହେତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବାଇତୀ ଆସି ରହାର ଓଡ଼ଣି ଟାଣି ଟେରେଇ ଟେରେଇ ଅନାଇ ତା’ ହାତରେ କ’ଣ ଗୁଣ୍ଡି ଦେଲେ ।

ବାହାଘରର ଖାମେଳା ସରିଲା ପରେ ଥରେ ଆପକୁ କହିଲା ଯେ, ‘ଭାବି ଲିଖିତିଥୁ ମୁନ୍ଦୁଭାଇକୋ ଖତ । ସମ୍ବୋଧନ କରିଥି ପ୍ରାଣବାନ୍ଦବେ ।’ ଆଉ ତାକୁ ଯେତେ ବେଳେ ପଚାରା ହୁଏ, ‘ମୁନ୍ଦୁଭାଇ ଭାବିକୋ କ୍ୟା ସମ୍ବୋଧନ କରିତାଥା ।’ ସେ କହୁଥିଲା, ‘ଆରେ ହାମକୋ କ୍ୟା ମାରୁମ୍ । ଓ ସବ ଖବତ ଭାବି କା ପାଶ ହେବେ ।’ କେଉଁ ଭାବି ? ଏହିପରି ସବୁ ଚାଲେ । ସେ ଯାହାହେଉ ରହା ଆମର ଗେହା ବୋହୁଟିଏ ହେଲା ।

ମୂର୍କିର ମାମଳଦକ୍ଷାରି ବଢ଼ି ଯାଇଥାଏ । ନାତିନାତ୍ରଣୀମାନେ ବାପାକୁ କହନ୍ତି, ‘ବୁଦ୍ଧର ବୁଦ୍ଧୁହେବେ ।’ ଦିନେ ମୂର୍କ କହିଲା, ‘ବାପି କ୍ୟା ପ୍ରେସିଟେଷ୍ନ ବନେଇେ, ଓ ତ ବୁଦ୍ଧୁହେବେ ।’ ଆଉ ଥରେ ଡକ୍କର ବଳଭଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଆସିଥିଲେ ବୁବୁ ଅପାକ ଘରକୁ, ବାପିକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ । ବଳଭଦ୍ର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଲୋକ କଣ୍ଠୋଳ ଦୋକାନ କରିଥିଲା ଓ ସେ ଥରେ କେବେ ଜିନିଷ ଦେବାରେ ମୂର୍କଙ୍କୁ ହଇରାଣ କରିଥିଲା । ତା’ର ସେ ରାଗ ଥିଲା । ଯେମିତି ବୁବୁ ଅପାକ ଠାରୁ ଶୁଣିଲା ଯେ ବାପିଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଡକ୍କର ବଳଭଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଆସିଛନ୍ତି, ସେ କହିଲା- ‘ବୋଧହୁଏ ସେହି ଦୋକାନୀ ବଳଭଦର ଆସିଛି ।’ ଘର ଭିତରୁ ତାକ ଛାଡ଼ିଲା, ‘ଆରେ ବଦତମିଇ ବଳଭଦର ।’ ତିନୁ ଓ ବୁବୁ ଅପା ଜିର କାଢ଼ି ତାକୁ ଅଟକେଇଲା ବେଳକୁ ସେ ସିଧା ଯାଇ ଦାଖରେ । ତା’ପରେ ଡକ୍କର ପ୍ରସାଦକୁ ଦେଖୁ ଓଡ଼ଣା ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ।

ବୁବୁ ଅପାକ ଘରେ ରହଣି ସରି ଆସିଲା । ବେବୀ, ଚନ୍ଦ୍ରକ ମନ ସ୍ଵଲରେ ଲାଗିଲା । ତେଣୁ ଆମେ ଦିହେଁ ଓ ପାପା ପିଲାମାନଙ୍କଠାରୁ ଓ ବୁବୁ ଅପା, ନାରାୟଣ ଭାଇ, ପୁସ୍ତ, ସୁରେନ୍, ରହା ଓ ମୁନ୍ଦୁଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଆସିଲୁ କଲିକତା । ସେଠୁ ସିଙ୍ଗାପୁର ଓ ଜାକର୍ତ୍ତା ହୋଇ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ଜୟପୁରାରେ । ଗାଁକୁ ଯାଇଥିଲୁ ବଳଦଗାଡ଼ିରେ । ଫେରିଆସିଲୁ ଜୟପୁରାକୁ କେତେ କିସମର ବୋଇଂ ବିମାନରେ । ବେବୀ ଚନ୍ଦ୍ରକ ବିନା

ଘରଟା ଖାଲି ଖାଇ ଗୋଡ଼େଇଲା । ପରେ ପଣି ହେଲା ନାହିଁ । ପାପାର ଆଖି ମଧ୍ୟ ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ସେ ଚାଲିଗଲା ତା' ବଂଧୁ ଫେରି ଓ ରୁକସାନାକୁ ଦେଖିବାକୁ ।

ପାପା ଏଥର ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲ ହଷ୍ଟେଲରେ ନ ରହି ଆମ ପାଖରେ ରହିଲା ଓ ଫଣ୍ଡରିଲ ଗାଡ଼ିରେ ଯିବା ଆସିବା କଲା । ଲେ ହେଲା ୧୯୭୩ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସ କଥା । ପାପା ସେତେବେଳେ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ୁଥାଏ । ସିଙ୍ଗାପୁରରୁ ତା' ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶିଅରଦିଆ ସାଇକେଲ କିଣି ଦେଇଥାଏ । ସେଇ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ି ଅଙ୍କାଶାପୁରାର ପାହାଡ଼ିଆ । ଅଙ୍କାବକା ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ସେ ବେଶ ବୁଲେ । ବେବୀ, ଗୁରୁକୁ ଆମେ ଯେମିତି ଝୁରିହେଉଥିଲୁ ପାପା ଉପରେ ସେତିକି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥିଲୁ ।

ସେତେବେଳକୁ ଇଉନେସ୍କୋରେ ମୋର ତିନି ବର୍ଷ ନଅମାସ ବିତ୍ତିଯାଇଥିଲା । ୧୯୭୩ ଓ ୧୯୭୪ ପାଇଁ ଇଉନେସ୍କୋରୁ ମୋର କଣ୍ଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଯାଇଥିଲା । ସବୁ ଠିକଠାକ ତାକୁଥିଲା । ହଠାତ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ନିର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତରେ ଇଉଏବତ୍ତିପିରେ ଅର୍ଥାତା ଦେଖାଦେଲା । ଇଉନେସ୍କୋର ସବୁ ଫିଲ୍ୟ ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ପାଇଁ ଇଉଏବତ୍ତିପିରୁ ଅର୍ଥ ଆସେ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଟେଲେକ୍ଟ ଖବର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଯେ ୧୯୭୩ ପରେ ଇରିଆନ୍ତକ୍ୟାର ସବୁ ଇଉନେସ୍କୋ ପ୍ରୋକେକ୍ଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ଆମ ପ୍ରୋକେକ୍ଟମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ ହୋଇ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଖବର ଆସିଲା ପ୍ରୟାରିସର୍ । ସେ ଖବର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଆସିଲା ପାଉଚରେ । ସେଥିରେ ଲେଖା ଥିଲା ଯେ ଇଉନେସ୍କୋ ଗଭୀର ହୃଦୟର ସହମୋ କଣ୍ଠାକମ୍ ମଧ୍ୟ କ୍ୟାନ୍ତେଲୁ କରୁଛି । ମନରେ ହୃଦୟ ହେଲା । ମୁଁ ଆଶା କରିନଥିଲି ଯେ ଇଉନେସ୍କୋରେ ଅତି କମରେ ପାଞ୍ଚଟା ବର୍ଷ କଟାଇବି ଓ ୩୦ବର୍ଷ ହେଲେ ପେହସନ ପାଇବି । ତାହା ହେଲା ନାହିଁ । ବୋଉ କଥା ମନେ ପକାଇଲି ସବୁ ସେଇ ପ୍ରକୁର ଜାହା ।

ସେ ଦିନ ଅପିସବୁ ଘରକୁ ଫେରି ଡିକ୍ରିକୁ ଖବରଟି ଦେଲି । ତା'ଠାରେ ବିଶେଷ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ପାପା ସ୍କୁଲରୁ ଫେରିଲା ପରେ ଜାଣିଲା । ମାସ ଗୋଟିଏ ଭିତରେ ସବୁ ଜିନିଷ ପ୍ରୟାକରି ପଠାଇବାକୁ ହେବ ଓ କିଛି ସାଇରେ ନେବାକୁ ହେବ । ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ ଭୋକ୍ତ୍ଵାଗେବ ପାଷବ୍ୟାକ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଦେଶକୁ ଦେଇ କଷମ୍ ତିରଟି ଗୁଡ଼ାକ ପଡ଼ିବ । ତା' ଗୁଡ଼ା ମୋତେ ଗାଁରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗାଁକୁ କାରଟିକୁ ନେଇ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଅନୁଗୁଳରେ ରଖିଲେ କାରର ଯନ୍ମ ନେବ କିଏ? ଏହି ସବୁ ଜଥା ଭାବି ଠିକ କଲି ଯେ କାରଟିକୁ ଏଇଠି ବିକ୍ରୀ କରିଦେବି । କୟପୁରାର ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ କାରଟିକୁ କିଣିଲେ । ଯେଉଁଦିନ କାରର ଭାବିଟିକୁ ତାଙ୍କ ଦେଇଦେଲି ଓ ସେ ନିଜେ ବସି କାରକୁ ଷାର୍ଟ୍ କଲେ, ସେତେବେଳେ ମୋ ଆଖିରୁ ହୁଇଗୋପା କୁହ ଗଢ଼ିପଡ଼ିଲା । ପାପା ମୋତେ ସାବୁନା ଦେଇ କହିଲା ବାପା, ତୁ ବ୍ୟତି

ହଥନା । ତୁ ଗୋଟିଏ ଧଳା ମରସିଦେଇ କିଣିବୁ ଓ କଟକରୁ ଦିହୁନ ପାଖକୁ ପ୍ରାଇବ କରି ଯିବୁ । ରାସ୍ତାରେ ଲୋକେ ସେ କାହକୁ ଅନେଇଁ ରହିବେ । ପାପା ଆଉ ନାହିଁ, କି ତା ସାହୁନା ବାଣୀ ଆଉ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଡା'ପରେ ଆସିଲା ଡା'ର ଶିଥର ଥିବା ସାଇକେଲ ପାଇ । ତିବୁ ଓ ମୁଁ ଠିକ କହୁ ତାକୁ ବିକିଦେବାକୁ, କାରଣ ଆମ ଦେଶରେ ସେଇକିଆ ସାଇକେଲ ମିଳୁଛି । ତାକୁ ନେଲେ ପ୍ର୍ୟାକିଂ କରିବାରେ ଅସୁବିଧା ଏବଂ ଡିଇଗ୍ରୀଡାଏ ପଡ଼ିଥାଏ । ପାପା କାହିକାଟି ଅସିର । ମୁଁ ମୋ କାରକୁ ଯେତିକି ଭଲ ପାଉଥିଲି, ସେ ତା ସାଇକେଲକୁ ସେତିକି ଭଲ ପାଉଥିଲା । ବହୁତ ବୁଝାଇବାକୁ ରାତି ହେଲା ।

ଅଧିକାଂଶ ଜିନିଷ ଆମର ଅବାକମପାନିଦି ବାରେଇ ଭାବରେ ଉଡ଼ାଇହାଇରେ ଯିବ । ତେଣୁ କିଛି ଚିତା ନଥିଲା । ଦିନେ ତୋରରୁ ଆମେ ଜୟପୁରା ଛାତି ସେଣାନୀରେ ଆସି ମରପାତି ଏଯାଇଲାଇବସ ଯୋଗେ ବିଆକ ଆସି । ସେତୁ ଗରୁଡ଼ରେ ଅସିଲୁ ସୁରବାୟା ଓ ସେଠାରୁ ଆସିଲୁ ଯୋଗଜାର୍ତ୍ତା । ଆମର ପ୍ରିୟ ହୋଟେଲ ଅମାରୁକମସ ପ୍ର୍ୟାଲେସରେ ରହିଲୁ । ୧୯୭୨ରେ ହୋମଲିରେ ଆସିଥିବାବେଳେ ମୋତେ ଯୋଗଜାର୍ତ୍ତାର ଅମାରୁକମସ ପ୍ର୍ୟାଲେସ ହୋଟେଲରେ ଏତେ କୁର ହେଲା ଯେ ମୁଁ ତିବୁ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ ସାଇରେ ବୋରବୁଦୂର ଦେଖିବାକୁ ଯାଇପାରି ନଥିଲି । ତେଣୁ ଏଥର ତିବୁ ମୋତେ ବୋରବୁଦୂର ଦେଖାଇବ । ସେଥୁଯୋଗୁ ଆମେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ କେବଳ ହୋଟେଲରେହି ବିଶ୍ରାମ ନେଇଁ ଓ ସଂଧାବେଳେ ହୋଟେଲ ଆରକେହରେ କିଛି କିଣାକିଣି କଲୁ ।

ବୋରବୁଦୂର

ଡାପର ଦିନ ସକାଳେ ବ୍ରେକପାଷ ଖାଇ ବାହାରିଲୁ ବୋରବୁଦୂର । ଏଠି ପହଞ୍ଚି ଯାହା ଦେଖିଲି ସେ ବିଷୟରେ ଲେଖିବସିଲେ ଗୋଟିଏ ବହି ହେବ । କେତେ ଦେଶରେ କେତେ ଜାଗା ଦେଖିଛି, କିନ୍ତୁ ବୋରବୁଦୂର ସବୁଠାରୁ ଅଳଗା । ଯୋଗଜାର୍ତ୍ତା ୦୧୦ ମାତ୍ର କିଲୋମିଟର ଉପରରେ ବୋରବୁଦୂର, ପାଞ୍ଚାନ ଓ ମେନଇଦୂର । ତେବେ ବୋରବୁଦୂରକୁ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିରର ଆଖ୍ୟା ଦେଇହେବ ନାହିଁ । ଏହା କେତେ ପୁତ୍ରିଏ ସ୍ଥାପନ ସମସ୍ତି । ଏହା ବିରାଟ । ଏହା ମଣିଷର କଜ୍ଜନାର ଘେରର ବାହାରେ । ପ୍ରୋଗ୍ରେ ଓ ଏଲୋ ନଦୀ ଦୁଇଟିର ସଂଘମରେ ଏହା ଅବସ୍ଥିତ । ସେଥୁଯୋଗୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଧର୍ମଯତି, ଠିକ ପ୍ରୟାଗ ପରି । ବୋରବୁଦୂରକୁ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି ପାହାଡ଼ ଓ ପର୍ବତମାତା । ଏହାର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ମୋନେରେ ପାହାଡ଼ ଯେଉଁଠାରେ ୧୮୭୫ ଓ ୧୮୮୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ରାଜକୁମାର ଦୀପୋନେଗେରୋ ତତ୍ତ୍ଵମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଏହାର ପଣ୍ଡମରେ ଅଛନ୍ତି ସୁମବିଂ, ପ୍ରାହୁ ଓ ସିଲୋରୋ । ଏହାର ଉପରରେ ଉଜ୍ଜାରନ୍, ଆହୋର

ଓ ତେଲୋମୋଯୋ ପର୍ବତମାଳା ଏବଂ ଏହାର ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ଅଛନ୍ତି ମରବାକୁ ପାହାଡ଼ ଏବଂ କୁଳର ଆସେସିରି ।

ବୋରବୁଦ୍ଧରରେ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ, ଏହା ଉପରେ ଏତେ ମାଟି କଢ଼ରେ ଏତେ ଜଙ୍ଗଳ ଥିଲା ଯେ, ଏହାର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଵର୍ତ୍ତ ଅଂଶ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ତଥାପି ଏହା ଅଜଣା ନଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଜାଗାନିକୁ ଝିତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ସୃଜନା ଦିଏ ଯେ, ଜନବିଂଶ ଶତାବୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଯୋଗଜାର୍ଦ୍ଦାର ଜଣେ ରାଜକୁମାର ବୋରବୁଦ୍ଧର ଯାଇଥିଲେ ଏକହଜାର ବୁଦ୍ଧ ମୂର୍ଖ ଓ ଜଣେ ବଂଚିଥିବା ସନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ବୋରବୁଦ୍ଧର ହିନ୍ଦୁ-ଯାଗାନିକୁ କଳାର ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁଷ୍ଠି, ମହାନ ଭାରତୀୟ ଓ ଜଣୋନେସିଯ ସଂସ୍କୃତିର ଅକୁଳା ପରାକାଶା ଓ ପ୍ଲାପତ୍ୟ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଧର୍ମ ଆସିବାଦିନଠାରୁ ଏହି ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିପରା ଜଣୋନେସିଆ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜର ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରସାରିଛି ହୋଇଛି । ବୈଶିଧର୍ମର କେନ୍ଦ୍ରପାତ୍ର ରୂପେ ଏହା ବୋଧକୁ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସାଧାରଣତଃ ପୁରାତନ ମହିରମାନଙ୍କର ନାମକରଣ ହୋଇଥାଏ ଯାନ ଅନୁସାରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ମେନହୁରାଗୀର ମହିରର ନାମ ମେନହୁରାମହିର, ସିଙ୍ଗୋସାରି ଗାଁରେ ସିଙ୍ଗୋସାରି ମହିର, ଇତ୍ୟାଦି । ବୋରବୁଦ୍ଧର କଥା ସେହିପରି । ‘ବୋରବୁଦ୍ଧର’ ଶବ୍ଦଟି ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦର ସମସ୍ତି । ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦଟି ‘ବିହାର’ର ଅପର୍ବଂଶ ହୋଇ ସୁଷ୍ଠି ହୋଇଛି ଶବ୍ଦ ‘ବର’ ଏବଂ ‘ବୁଦ୍ଧ’ ନାମ ସଂଙ୍ଗେ ଯୋଗହୋଇ ହୋଇଛି ‘ବୋରବୁଦ୍ଧର’ ।

ମଧ୍ୟମୀର ଉଚ୍ଚପ୍ରଶଂସିତ ଜାଗାନିକ ନାଗକର୍ତ୍ତାମାର ଗୋଟିଏ ଆୟରେ ବହୁଧାରା ପରି ଶୌଭ ବିହାର ତଥା ବୋରବୁଦ୍ଧରର ନାମ ଅଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ବଦତଃ ବାହାଶା ଜଣୋନେସିଆରେ ‘ବୁଦ୍ଧ’ର ଅର୍ଥ ପର୍ବତ ହୋଇଥିବାକୁ, ବୋରବୁଦ୍ଧରର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ପର୍ବତ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ସ୍ତର । ୧୮୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବୋରବୁଦ୍ଧରକୁ ପରିଷାର କରାଯାଇଥିଲା । ଯନ ଜଙ୍ଗଳ ଏହାକୁ ଘେରି ରହିଥିଲା । ଏବଂ ଏହାଉପରେ ବହୁତ ମାଟି ଜମିରହିଥିଲା । ୧୯୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବୋରବୁଦ୍ଧକୁ ଜଲକରି ପରିଷାର କରାଯାଇ ଧ୍ୟୁମ ମୁଖରୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା । ବୋରବୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଶିଳା ଲିପି ନଥିବାକୁ ଏବଂ ଏହା ସଂପର୍କରେ କୌଣସି ପୁରାତନ ତଥ୍ୟ ଲିପିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନଥିବାକୁ, ଏହାର ବୟସ ସଂପର୍କରେ କୌଣସି ସିଦ୍ଧାତରେ ପହଞ୍ଚିବା ଏକ କଟିନ ବ୍ୟାପାର । ତେବେ ଏହାର ଆକାର ଓ ଗଠନ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ କିଛିଟା ଅନୁମାନ ହୁଏ । ବୋରବୁଦ୍ଧର ସାପତ୍ୟ ଏବଂ ଅଳକାର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ମନେ ହୁଏ ଯେ, ଏହାର ଗଠନ ୨୦୦ରୁ ୧୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଜାଗାନିକ କଳା ଅନୁସାରେ ହୋଇଅଛି । ସୁରକର୍ତ୍ତା ଓ

ଯୋଗକର୍ତ୍ତାର ସୀମାରେ ଥିବା ପ୍ରମାନନ୍ଦ ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ କଲାଶାନଶାରୀ, କୁମଳ, ବୁଦ୍ଧର ଓ ସେମୁ ମନ୍ଦିର ସବୁ ଅଛି । ଏହିପରି ଗୁଡ଼ିକ ବୁଦ୍ଧ ମନ୍ଦିର ଏବଂ ବୋରବୁଦ୍ଧର ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କଲେ ବିନା ଦ୍ଵିଧାରେ କୁହାୟାଇ ପାରିବ ଯେ, ବୋରବୁଦ୍ଧର ୭୭୮ ଓ ୮୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଆଉଗୋଟିଏ କଥା ବୋରବୁଦ୍ଧର ଯେଉଁ ଅଂଶଟି ପୋଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା, ସେଥିରେ କିଛି ଶିଳାଳିପି ଅଛି । ଏହା ଅତିପୁରାତନ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ହୋଇଛି । ଏହା ପଲୁବ ରାଜତ୍ତ ଓ ପୁରାତନ ଜାତାର ରାଜାମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ତ ସମୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣମାଳା । ଏଥରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ ହିନ୍ଦୁ- ଜାତାନିର୍ଭଲିତାସର ମଧ୍ୟ ଜାତାନିର୍ଭ ଯୁଗ, ଯଥା ୭୩୭ - ୯୬୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ତାନ୍ତ୍ରିକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ବନ୍ଦ୍ରାୟନ ସଂପ୍ରଦାୟ, ୭୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଉତ୍ତୋନେସିଆରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠିଥିଲା । ବୋରବୁଦ୍ଧରରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସଂପ୍ରଦାୟର ପ୍ରଭାବ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇଛି । ଏହିପରି ଏତିହାସିକ ଉତ୍ତରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ ବୋରବୁଦ୍ଧର ୮୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ।

ହିନ୍ଦୁ- ଜାତାନିର୍ଭ ସଂସ୍କୃତରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିବା ଉତ୍ତୋନେସିଆର ରାଜମିଶ୍ର ଓ କାରିଗର ମାନେ ବୋରବୁଦ୍ଧର କଥିଥିଲେ । ଭାରତ ବର୍ଷର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କ୍ଷତ୍ରୀୟ ମାନେ ଉତ୍ତୋନେସିଆକୁ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା ଆଣିଥିଲେ । ଉତ୍ତୋନେସିଆର ସେହିଦିନର ରାଜାମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଓ ଗୌରବର ନିର୍ଦର୍ଶନ ଥିଲା ବୋରବୁଦ୍ଧର । ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିରର ଆକାର ଓ ପ୍ରକାର ସେବିନର ସମ୍ବାନ୍ଧର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ଦେଇଥାଏ । ବୋରବୁଦ୍ଧର ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ପ୍ରଚାରର ଓ ପ୍ରସାରର ମାନ ନଥିଲା । ଏହା ଥିଲା ମଣିଷ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ଉପକାରି ସ୍ଥାପ । ସମ୍ବାନ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହାଥିଲା ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ଉତ୍ସବାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏକ ଉପହାର । ଏହାଥିଲା ଏକ ମହାନ ଧର୍ମ ଯାହାର ଫଳ ଆର ଜନ୍ମରେ ମିଳେ । ମନ୍ଦିରର ଆକାର ଯେତେବେଳେ ହୁଏ, ଫଳ ବା ପୁରସ୍କାରର ମାତ୍ରା ସେହିକି ବେଶୀହୁଏ । ତେଣୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ ବୋରବୁଦ୍ଧର କେବଳ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ଉପକାର ପାଇଁ ଗଢାହୋଇ ନଥିଲା । ଏହା ଗଢା ହୋଇଥିଲା ପୂର୍ବ ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ଆମ୍ବାର ପୁଜା ଆରାଧନା ପାଇଁ । ସମ୍ବା ବୋରବୁଦ୍ଧର ନଅ ଗୋଟି ବତବତ ପାହାଚରେ ବିଜ୍ଞାନ କରାୟାଇ ପାରେ । ଏହା ମରୁ ତଳ ଛଞ୍ଚ ଗୋଟି ପାହାଚର ଆକାର ବର୍ଣ୍ଣକ୍ଷେତ୍ର ସ୍ଵରୂପ ଏବଂ ଉପର ତିନିଗୋଟି ପାହାଚ ବୁଝାକାର । ବୋରବୁଦ୍ଧର ଚାରିଗୋଟି ଦ୍ୱାର ଅଛି- ପୂର୍ବ ଦ୍ୱାର, ପର୍ବତ ଦ୍ୱାର, ଉତ୍ତର ଦ୍ୱାର ଓ ଦକ୍ଷିଣଦ୍ୱାର । ଦର୍ଶକ ମାନେ ପୂର୍ବ ଦ୍ୱାର

ମଧ୍ୟଦେଇ ଆସି ପଣ୍ଡିମ ଦିଗକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏହିପରି ସେମାନେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସ୍ଥାପ ଚାରିପାଶେ ବୁଲିଆସନ୍ତି । ଏହାକୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ।

ଥରେ ଗ୍ୟାଲେରି ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲେ ଛୋଟ ଛୋଟ ସ୍ଥାପ ଭିତରେ ଧାନରତ ବୁଦ୍ଧିକର ମୂର୍ଚ୍ଛ ରହିବାର ଦେଖାଯିବ । ଚାରିଶଟି ବଢ଼ିଶଟି ବୁଦ୍ଧ ମୂର୍ଚ୍ଛ ରହିଛି । ବୃତ୍ତାକାର ପାହାତଗୁଡ଼ିକରେ ୭୭ଟି ଜାଳି ସ୍ଥାପ ମଧ୍ୟରେ ଧାନରତ ବୁଦ୍ଧ ମୂର୍ଚ୍ଛ ଅଛନ୍ତି । ବୋରବୁଦ୍ଧରର ବର୍ଣ୍ଣାକାର ଭୂମିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାର୍ଶ୍ଵର ଲମ୍ବ ହେଉଛି ୧୨୦ ମିଟର ଏବଂ ଏହାର ଉଛତା ହେଉଛି ୪୨ ମିଟର । ବିରାଟ ସ୍ଥାପ ବୁଦ୍ଧେକି ? ଏସବୁକୁ ବୁଲି ଦେଖୁ ଆମେ ବିଭୋର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲୁ । କିଛିଟା କୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲା । ତେଣୁ ଆମେ ଫେରିଆସିଲୁ ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତାର ଆମର ପ୍ରିୟ ଅମାରୁକ୍ତପାଲେସ ହୋଟେଲକୁ । ହୋଟେଲରେ ଲଞ୍ଚ ଖାଇ ଆମେ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ । ଏଥର ଦେଶକୁ ଫେରିବା କଥା । ଆମେ ଯୋଗଜାକର୍ତ୍ତାରୁ ସିଧା ଜାକର୍ତ୍ତା ଆସି ସେଠାରୁ ଆସିଲୁ ସିଙ୍ଗାପୁର ଆମର ପରିଚିତ ସ୍ଥାନମ୍ ହୋଟେଲରେ ରହି ବହୁ ପିରେବୁକ ଦୋକାନରୁ କିଛି କିନିଷ କିଣିଲୁ । ସଂଧାରେ ସେରଙ୍ଗକ ରୋହର ଲିଟକ୍ ଲଣ୍ଡିଆ ଗଲୁ । ସେଠି ପାପା ତାପାର୍କ ଗୋଟିଏ ଘତି କିଣିଥିଲା ।

ତାପର ଦିନ ସଂଗାପୁରରୁ ବାଜକ ଆସିଲୁ ଓ ବାଜକରେ ଦିନେରହି ଆସିଲୁ କଲିକତା । କଲିକତାରେ ସ୍ଥାନିତ୍ରା ଦା ଘରେ ରହି ତାପର ଦିନ ଟ୍ରେନରେ ଆସିଲୁ ମୋଗଲୀସରାଇ । ମୋଗଲୀସରାଇରୁ ରାଜଯାତ ଆସିଲୁ ଟାକ୍ତିରେ । ବେବୀ ଟ୍ରେନ୍ ଖବର ପାଇ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସିଲେ ପାପାକୁ ଦେଖିବାକୁ । ପାପା ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣକ ପରେ ଦେଖି କାହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ତାପରେ ସଂଧାରେଲେ ଗଲୁ ରାଜଯାତ ବେସାତ ସ୍ଥଳକୁ । ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ୍ ଭେଳଟାଚଳମ୍, କୃଷ୍ଣାଗୁରୁଙ୍କୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ମାନକ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ତାପର ଦିନ ସକାନେ ପାପାର ସ୍ଥଳରେ ନାମ ଲେଖା ହେଲା । ତିନି ଭାଇ ଭଉଣୀ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିଲେ । ପାପାର ପଢାପଢି ସଂପର୍କରେ ଚିତାଗଲା । ଲାଏ ହେଲା ଜାହୁଆରୀ ୧୯୭୪ ମସିହା କଥା ।

ବନାରସରେ ବହୁତ ଶୀଘ୍ର ପଢ଼ୁଥାଏ । ଶୀଘ୍ରଦିନେ ବନାରସରେ ରହିବାକୁ ଭଲ ଭାଗେ । ପନିପରିବା ସବୁ ମିଳେ । କୁହୁତିଆ ପାଗ ହେଲେ ବରୁଣାନନ୍ଦ ଉପରେ କୁହୁତି ଛାଇ ହୋଇ ଏକ ଅଭୁତ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକରେ । ମୋର କ୍ୟାମେରାର ସଦ୍ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ଓ ମୁଁ ଫଟୋ ଉଠାଇ ଚାହୁଥାଏ । ବନାରସରେ ସବୁ କିନିଷ ମରାମତି କରିହୁଏ । ପିଲ୍ଲ ପ୍ରୋକେକ୍ଟର ଓ ଟାଇପରାଇଟର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଫେଲିକାନ୍ତି ଓ ମଣ୍ଡବୁକ ପରି ଅତି ଦାମି କଳମ ପର୍ଯ୍ୟତ । ଶୈରବଙ୍କୀ ଏଥରେ ସିଦ୍ଧିହସ୍ତ । ତାଙ୍କ କାରଖାନାଟି ଗୋଟିଏ ବଣରାରେ ସୀମିତ । ଗହୋଲିଆ ପାଶ ମନ୍ଦିର ଉପରେ ଫୁଲ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା ଛୋଟିଆ

ବଜାରରେ ତାଙ୍କର ଏକ ବଖରିଆ କାରଖାନା । ସେ ସୁଲ ଓ କଳେକ ପିଲାକ ପାଇଁ ନାନାରକମର କଳମ ଡିଆରି କରି ବିକ୍ରି କରାନ୍ତି । ମେସିନ ଭିଡ଼ରେ ତାଙ୍କର ଅଛି ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଲେଦି ମେସିନ । ତେଣିକି ତାଙ୍କ ହାତର କରାମତି । ଥରେ ମୋ ବାହାଘରରେ ବେଜାଥିପା ଠାରୁ ମନିଥିବା ଜର୍ମାନ ପେଲିକାନ୍ କଳମର କାଳି ପୁରାଇବା ପିଷ୍ଟବୃତ୍ତି ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଭୈରବଜୀକୁ ନେଇ ଦେଖାଇଲି । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତା ଦେହରେ ତ୍ରିଲ କରି ଗୋଟି ଅଛି ପଢନା ତମାଶ୍ଵର ଲଗାଇ ଦେଲେ । ବେଶ ଚାଲିଲା । ଏବେବି ସେ କଳମକୁ ମୁଁ ସାଇତି ରଖିଛି । ଥରେ କେବେ ବନାରସ ଗଲେ ମୋ ମଞ୍ଚବ୍ଲାକ କଳମକୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇବି । ମଞ୍ଚବ୍ଲାକ କଳମର ନିଉୟର୍କରେ ଥିବା କାରଖାନାରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସଜାତି ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ ।

ଘଜାରୁକେ ବୋଉର ଶ୍ରାଦ୍ଧ

ଫେବ୍ରୁଆରୀ ମାସରେ ବୋଉର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପଡ଼ିଲା । ତେଣୁ ଆମକୁ କିଏ କହିଲା ଯେ ଗଜାକୁଳରେ ଆମେ ଦିହେଁ ବସି ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦେଲେ ଆଉ ବାପା ବୋଉଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ବୁବୁଅପା ଚଜାଜୀକୁ କହି ସବୁ ବହୋବନ୍ଦ କରାଇଦେଲେ । ଆମେ ହାତଭଜା ଶୀଘରେ ସକାଳୁ ଗାଧୋଇ ଖାଲି ପେଟରେ ଯାଇ ଗଜାକୁଳରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦେବୁ ଓ ନିରାଶ୍ରୟ ମାନକୁ ଚାଉଳ, ପରିବା ଓ ଗୁଡ଼ ଦେଲୁ । ବାପାଟ ବଞ୍ଚାଇଛି । ତେବେ ବୋଉ ପାଇଁ ଏଡ଼କ ଆମେ କରିପରିଲୁ ବନାରସରେ । ତେଣୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ଝେଦଜୀ ଶୁଣି ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ ।

ବୁବୁଅପା, ନାରାୟଣ ଭାଇ, ପୁସ୍ତ, ସୁରେନ୍, ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆମେ ଆସିଗଲୁ ଓଡ଼ିଶା । କଟକରେ ପହଞ୍ଚି ଅନଗୁଳ ଗଲୁ । ବାପିକୁ ମାକ ପାଖରେ କିଛି ଦିନ ରହି ଗଲୁ ଗାଁକୁ । ଅନୁଗୁଳରୁ କଟକ ଆସିଲୁ ଓ କଟକରୁ ତାରପୁର ଆସି, ତାରପୁରରେ ମହାନଦୀ ପାରି ହେଲୁ । ନଈରେ ପାଣିଥାଏ । ତେଣୁ ଉଜ୍ଜାରେ ପାରି ହେଲୁ । ଏଇ ନଈକୁ ମେତେଥର ପାରି ହେଉଛୁ- କେତେବେଳେ ଉଜ୍ଜାରେତ କେତେ ବେଳେ ବଜଦଗାଡ଼ିରେ ଓ ଆଉ କେତେ ପେଲେ ଜୀଘରେ ।

ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲାକ୍ଷଣି ବୋଉର ସ୍ଥାନକୁ ଘାରି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରିପକାଇଲା । ବାପାକୁ ଦଶବତ ହେଲାବେଳେ ନକାଦି ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । ଦେଖାଲିଯେ ବାପା ଭଲ ଅଛାନ୍ତି । ସୋମନାଥ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ତେଲି ଲୋକ ବାପାଙ୍କ ପାଇଁ ରଙ୍ଗବଡ଼ା କରୁଛି । କୃଷ୍ଣିଆ ତେଲି ହାତ ପମ୍ ଚଲାଇ ପାଣି ଉପରକୁ ଉଠାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଘର ଡିଆରି ଶେଷ ହୋଇନାହିଁ । ଗଜାଧର ମିଶ୍ରୀ ଉପରେ ଯୋଇଁ ଅଧିକା ଦୁଇ ବଖରା କଲେ ସେଥିରେ ପଳସ୍ତରାବି ହୋଇନାହିଁ । ଆମ ଘରତିଆରିରେ ଗଜାଧର ମିଶ୍ରୀହିଁ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇଗଲା ।

ତା ଗୁଁରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଚିଆରିକରି ଦେଇଛି, ଆମ ଘର ଚିଆରି ପାଇଁ ଆସୁଥିବା ରହ ଓ ଚିପ୍ପେ ସବୁ ବାଟ ମାରଣା କରି । ନଟିଆବୋଉ ବଡ଼ମା ସବୁ ଶୁଣି କହିଲା ତୁ କାହିଁକି ବ୍ୟଷ୍ଟ ହେଉଛୁ ? ତତେ ଭଗବାନ ଏମିତି ଦେଉଥାନ୍ତୁ ଓ ଏମାନେ ତୋରି ରୋଜଗାରରେ ଚକିଯାଆନ୍ତୁ । ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ ଦାନ ବୋଲି ଜାଣିବୁ ।

ସୋମନାଥ ସିନା ରାଷ୍ଟ୍ରିବାକୁ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ତାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରିଆସେ ନାହିଁ । ଚାଲାକ ଚତୁର ମଧ୍ୟ ତୁହେଁ । ଏଣେ ଅଇଁଶୁଣିଆଟାଏ ମଧ୍ୟ । ଯୋଉ ବାପା ବୋଉ ରୋଷେଇରେ ଜିରାନ୍ତୁ ସିରାକାହୁଥିଲେ, ସିଏ ସୋମନାଥର ସିଖୀ, ଦରସିଖୀ ତରକାରୀ, କଉଡ଼ିଆ ଡାଳି ଓ ପେକୁଆ ଭାତ ଖାଇ ବେଶ ଚକାଇ ନେଉଛନ୍ତି । ସମୟ ବଦଳିଲେ କେତେ କଥା ବଦଳିଯାଏ । ତିନ୍ତୁର ରନ୍ଧାଖାଇଲେ ବାପା ଗଣ୍ଠାଏ ଭଲକରି ଖାଆନ୍ତି ଓ ତିନ୍ତୁକୁ ଆଶାର୍ବାଦ କରନ୍ତି । କହନ୍ତି ତୁ ମୋ ବୋହୁ ତୁହେଁ ଯେ ଏପରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ସୋମନାଥ କଦଳୀ ପଢ଼ରରେ ଭାତ ବାତିଦେଲେ ଡାଳି ତରକାରୀ କେଉଁଠି କିପରି ବଢା ହୁଏ ଜାଣେନାହିଁ । କୁଇଭରକା କଲେ ନାକଟାକୁ ଟେକି ଦିଏ ଓ ୫୦ ଦିଟାକୁ ଖୋଲି ଆଁକରେ ଓ ପୁଣି ପାଟିବଦ କରେ । ତାକୁ କହିଲେ କହେ, ଆଜ୍ଞା ଜାଣିପାରୁ ନାହିଁ ତ ?

ଆମେ ଦେଖିଲୁଯେ ତାଦେଇ ରନ୍ଧାବଡା ହେବ ନାହିଁ । ସେ ପଛେ ଆଉ ବାପାଙ୍କ ଦେହରେ ସୋରିଷତେଇ ଲଗାଇ ଘଣ୍ଟି ମୋଡ଼ିଦେବ, କିନ୍ତୁ ରୋଷେଇ ଘରେ ସେ ନୟଶ୍ଵର । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏତିକି କାମ କରିବାକୁ ଜଣେ ଗୋକକୁ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ପଇସା ଦେଇ ଖୋଲିପେଇ ରଖିବା କାହିଁକି । ଏଇସବୁ କଥା ବିଚାର କରି ସୋମନାଥକୁ ବିଦାକରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଗଲା ବେଳେ ସେମିତି ୫୦ ଦିଟାକୁ ଟେକି ପାଟି ଆଁକରି ଦଣ୍ଡବଡ଼ ହୋଇ ଗଲା । ତଥାଇସାହିର ନରିଆ ବୋଉମାକୁ କହିଲାନ୍ତୁ ସେ ରାଜିହେଲେ ରନ୍ଧାବଡା କରିଦେବାକୁ । ବାପାଙ୍କର ସେ ଖୁବୀ ହେବେ । ପୁରୁଣା କାଳିଆ ମଣିଷ । ମା ଓ ଭାଇବୋଉଙ୍କ ସାଇରେ ତାଙ୍କର ବେଶ ଭଲ ପଢୁଥିଲା । ସେ ଭଲ ରାହୁ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବାତିଲା ବେଳେ ବାପାକୁ ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବେଶି ବେଶି ଦେଇଦେଉ ଥିଲେ ଓ ତିନ୍ତୁ ପାଇଁ ପ୍ରାୟ କିଛି ରଖୁନଥିଲେ । ଦିନେ ଦିନେ ତିନ୍ତୁକୁ ତୁଳା ଖାଇବାକୁ ପଢୁଥିଲା । ଶୁନ୍କ ଥରେ ଶୁଟିରେ ଆସି ଏକଥା ଦେଖି ବ୍ୟଷ୍ଟ ହୋଇ ମୋଡେ କହିଲା ତାକୁ କହିବାକୁ ଓ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କହିଲା । ତିନ୍ତୁ କିଛି କହିଲେ ତାକୁ କହନ୍ତି ଇଏ ଗୋଟିଏ ହୁଣ୍ଡା ମଣିଷ । ତେଣୁ ଶୁନ୍କ ବାପାକୁ କହିଲାନ୍ତୁ ବାପା ମନ ଖରାପ କରି ବ୍ୟଷ୍ଟ ହେଲେ । ଶେଷଙ୍କୁ ତାକୁ ବାପା ଡାକି ମନା କରିଦେଲେ ।

ଆମେ ଗୁଁରେ ରହିବାରୁ ଆମର ଚିଠିପତ୍ର ପୋଷ ଅପିସବୁ ଆଶିବା ଓ ପୁଣି ଚିଠି ପତ୍ର ତାଙ୍କରେ ପକାଇବାକୁ ଜଣକର ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର ପଢୁଥିଲା । ଶୁକେଇଅପା ପୁଅ ବାହୁଳୀ ସାରାଦିନ ହୁରିଆଦିକ ପିଣ୍ଡାରେ ପଡ଼ିଥିବା ବେଳେ ଉପରେ ଶୋଇ ଶୋଇ

କଟାଇଦେଉଥିଲା । ଶୁକେଇଅପା ହଉଛି ଗୋପାଳ ପିଇସା ଓ ଉଚ୍ଚିଅପାଳ ଝିଆ । ଗୋପାଳ ପିଇସା ଘର ଜୋଇଁଆ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଶୁକେଇ ଅପା ବର କାନ୍ଦୁଭାଇ ତେଣାକୁରେଡ଼ା । ସେ ମଧ୍ୟ ଘର ଜୋଇଁଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ଏମାନେ କରଣ ତୁହିଁତି । ଏମାନଙ୍କୁ ଗେଟା ବୋଲି କହନ୍ତି । ବହୁତ ଦିନ ଯାଏ ଗେଟା ଶବର ଅର୍ଥ ମୁଁଜାଣି ନଥିଲି । ବୋଉକୁ ପଚାରିଲାରୁ ବୋଉ କହିଲା ସେମାନେ ଆମର ବେହେରାଣିଆ ଘର ଭାଇ । ତାର ଧୈର୍ଯ୍ୟନଥିଲା କଥାଟାକୁ ଭଲକରି ବୁଝାଇବାକୁ । ମାକୁ ପଚାରିଲି । ମା କହିଲେ ଆଗେ କରଣ ସାଆତ ମାନେ ନିଜ ସ୍ଵୀକୃତା ଆଉ ଜଣକୁ ରକ୍ଷିତା ସ୍ଵୀକରି ରଖୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଆତ୍ମ ସେ ରକ୍ଷିତା ସ୍ଵୀର ପିଲାପିଲିକୁ ଗେଟା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କି ଅକୁତ ନିଯମ । ମା ପୁଣି କହିଲା ଆମ ପାଶୁଆ ଦାଦି ମଧ୍ୟ ଗେଟା ।

ବାବୁଲାର ଅଳସୁଆମି ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ଶୁକେଇଅପାକୁ ପଚାରିଲି । ସେ କହିଲା ତୁ ତାକୁ କହୁନ୍ତୁ ? ସିଏ କୋଉ କୋଡ଼ି ହାଣୁଛି କି ? ତୋ ତାଙ୍କ ନବାଆଣିବା କଲେ କେତେ କଥା ଶିଖିପାରିବ । ଶୁକେଇ ଅପା ପିଲାଦିନେ ଅଣ୍ଠିରୀ ଘୋଡ଼ିଟିଏ ଥିଲା । ପୁଅପିଲାଙ୍କ ପରି କୁଞ୍ଚ କରି କୁଗା ପିଛେ ଓ ଡବଲ କଟ୍ ଫୁଲ ସାର୍ ପିଛେ । ବଡ ହୋଇ ରହିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର ପୋଷାକ ଏଇଭଳି ଥିଲା । ନିଶିବୋଉମା ପୁଅ କୁନିଆଁ (ରମେଶ) ବାଜାବଜାଇବ ଓ ସେ ନାଚିବ । ରମେଶ କହୁଥିବ ଧନି ଧନି, ଧନି ଧନି । ମୋ ବୋଉଠାରୁ ଦିନେ ଶୁଣିଲି ଯେ ସେ କୁଆଡ଼େ ମୋ ଭାଇଙ୍କ (ସୀତାକାନ୍ତ ଭାଇ) ସାଙ୍ଗରେ ଜଟର ପରି ହୋଇ ପ୍ରେମ ଚିଠି ଲେଖୁଥିଲା । ସମ୍ମୋଧନ କରୁଥିଲା ହେ ମୋର ପ୍ରାଣେଶ୍ଵର । ତେଣୁ ବୋଉତ ତାକୁ ଭଲ ଆଖିରେ ଦେଖୁନଥିଲା । ତା ଛାଇ ପଡ଼ିଲେ ଭାଉଭର ନାହିଁ ଦେଉଁ ଥିଲା । ଗାଁ ଗହନିରେ ଏହି ଭଳିଆ ଭଳିଆକୁଳିଆ, ନଇକୁଳିଆ ଓ ବାଉଁଶବଣୁଆ କୁଚା ଛପା ପ୍ରେମ କାହାଣୀ ବହୁତ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ସତ । ଏହିରକି କୁଚା ଛପା ପ୍ରେମରୁ ବୁଆବି ଜନ୍ମିଥିଲା । ସେ ଝିଆ ମାନଙ୍କୁ କହନ୍ତି ବେଧେଇ, ଓ ହୁଆକୁ କହନ୍ତି ବେଧହୁଆ । ସେମାନଙ୍କର କ'ଣ ଦୋଷ ?

ବାବୁଲା ମୋର ତାଙ୍କ ନବା ଆଣିବା କାମ ଆରମ୍ଭ କଲା । ମୋ ପାଖକୁ ଚାରିଆତ୍ମ ବହୁତ ଚିଠି ପତ୍ର ଓ ପତ୍ରିକା ସବୁ ଆସୁଥିଲା । ଷେଷେମାନ ଖବର କାଗଜ ମଧ୍ୟ ସବୁଦିନେ ଆସୁଥିଲା । ମୋ ପୋଟେବଲ ଟାଇପ୍ ରାଇଟରରେ ମୁଁ ଚିଠି ପତ୍ରର ଜବାବ କରି ପଠାଇ ଦେଉଥିଲି । ଷେଷେମାନ କାଗଜକୁ ସଂପାଦକଙ୍କୁ ପତ୍ର ଲେଖୁଥିଲି ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ, ବିଶେଷତଃ ଷେଷେମାନରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲେଖା ଓ ମତାମତ ବିଷୟରେ । ବାପି ମୋତେ ଥରେ କହିଥିଲେ ଯେ ପ୍ରଥମେ ସଂପାଦକଙ୍କୁ ପତ୍ର ଲେଖି ସଂପାଦକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦୋଷି କରିବାକୁ ହୁଏ । ତାପରେ ଏତିଚିଠି ପେଇ ପାଇଁ ଲେଖା ପଠାଇଲେ ଛପାହେବାର ବହୁତ

ଚାନ୍ଦ, ଥାଏ । ଠିକ ସେଇଆ ହେଲା । ପରେ ଷେରସମାନରେ ମୋର ଲେଖା ନିୟମିତ ବାହାରିଲା । ମୋ ଲେଖା ଶୁଣିକ ଶିକ୍ଷା, ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଥିଲା । ଥରେ ସୁରିଆ ଭାଇ (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ) ମୋ ଲେଖା ସବୁ ପଡ଼ି ମୋତେ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ଷେରସମାନ ମୋ ପ୍ରେମରେ ପଢ଼ିଯାଇଛି ।

ଆମେ ଗାଁରେ କିଛି ଦିନ ରହିବା ପରେ ବନାରସ ଚାଲିଯାଉ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ଥରେ ଆମେ ବନାରସ ଚାଲିଗଲୁ । ଘର ବାହାର ବାବୁଙ୍କା ଓ ଶୁକେଇ ଅପାକୁ ଦେଲୁ । ସେତେବେଳେକୁ ଶୁକେଇ ଅପା ଆମ ଘରେ ରହାବଢା କରିବା ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ତାର ଝିଅ ଚାରୋଟି, ପୁଅ ତୁଳଟ । ବଡ଼ ପୁଅ ତୁଳଟା ମାରିଛିଆ । ମୋ ବୋଉ ବେମାର ଥିବା ବେଳେ ବୋଉର ବହୁତ ସେବା କରିଛି । ସେ ଆଉ ଏ ତୁଳିଆରେ ନାହିଁ । ମାଇଚିଆଟା ବାହା ହୋଇଥିଲା ମଧ୍ୟ । ବାହାଘରର ଅଛଦିନ ପରେ ଚାଲିଗଲା । ସାନପୁଅ ତୁଲା ଭଲ ଗୀଡ଼ ବୋଲେ । ଆମ ତ୍ରାମାରେ ଗୀଡ଼ ବୋଲି ବେଶ ଅରିଷ୍ଠା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା । ସେ ଏବେ ତାରପୁର ଅପେରା ପାର୍ଟ୍‌ର ଜଣେ ବଡ଼ ଗାୟକ । ଶୁକେଇ ଅପା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତା ଝିଅ ମାନକର ମଧ୍ୟ ଆମ ଘରକୁ ଯିବାଆସିବା ଚାଲିଲା । ବାପାଙ୍କ ପାଇଁ ରହାହେଲେ ତାଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଜଣ ଖାଆରି । ତେଣୁ ଘର ଖର୍ଚ୍ଚ ବେଶ ବଢ଼ିବାଲେ । ମୋର ବୁଦ୍ଧି ଆକାରରେ ଥିବା ବ୍ୟାକରୁ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ପ୍ରତି ମାସରେ ତୁଳହଜାର ଟଙ୍କା ମନିଅର୍ତ୍ତରେ ଆସେ । ଯୋରୁ ପୋଷମ୍ୟାନ ସେ ମନିଅର୍ତ୍ତର ନେଇଆସେ ସେ ଗୋଟିଏ ନାହିଁଆ ପାଏ । ବାପା ଖୁସିହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଦିଅରି । କିନ୍ତୁ ସେ ତୁଳହଜାର ଖର୍ଚ୍ଚ ନହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାପାଙ୍କ ହାତ ପାପୁଳି କୁଣ୍ଡେଇ ହେଉଥାଏ ।

ଆମର ତ କରିବାର କିଛି ନଥାଏ । ତେଣୁ ଆମେ ଆଖିବୁକି ଦେଇଥାଉ ଏସବୁ ଦେଖୁ । ଆମେ ବନାରସରେ କିଛିଦିନ କଟାଇ ଫେରି ଆସିଲୁ । ବାବୁଙ୍କା ମୋ ଚିଠିପତ୍ର ଠିକ ସମୟରେ ରିଡ଼ାଇରେକଟର କରି ପଠାଉଥାଏ । ଫେରି ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖୁଯେ ବାବୁଙ୍କା ଆମକୁ ଦେଖି ଖାଲି କବକବ ହେଉଛି । ମୋ ପଡ଼ାଗରୁ ଗୋଟିଏ ରିଡ଼ାଇ ତାଇଜେଷ୍ଟର ବଡ଼ ବହି କୁଆଡ଼େ ଗାଏବ ହୋଇଯାଇଛି । ବାବୁଙ୍କାଙ୍କ ପଚାରିଲାରୁ ସେ କୁରୁତେଇଲା ଓ କହିଲା ମୁଁଏହି ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯାଇଛି । ଗତରେ ଆଲମାରିର ଚାବିବାପାଙ୍କଠାରୁ ଆଣି ଗହରେ ଖୋଲିବାକୁ ଦେଖିଲି ଯେ ତିନ୍ତୁ ବ୍ୟାକରୁ ଆଣି ବେବୀ ଚାନ୍ଦୁଙ୍କ ପାଇଁ ରଖିଥିବା ସୁନାଗହଣା ସବୁ ନାହିଁ । ତିନ୍ତୁର ନବରତ୍ନ ପଦକଟି ମନାହିଁ । ସବୁ ଖେଳା ମେଳା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସେ ନବରତ୍ନ ପଦକଟିକୁ ଦିଦିମା ନୁମାଙ୍କ ଓ ନୁମା ତିନ୍ତୁଙ୍କ ଦେଇଥିଲେ । ମୋ ଏକବାକୀଟା କ୍ୟାମେରାଟା କିନ୍ତୁ ଠିକ ଜାଗାରେ ରହିଛି । ଏଥୁରେ ବାବୁଙ୍କାଙ୍କ ସଦେହ କରିବା ହିଁ ସ୍ଵାରାବଜ ହେଲା । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କଟକର ଏସ.ପି.କୁ ଚିଠିଲେଖି ଉଣାଇଲି । ଘମାଘୋର ଧରପରତ

ଜଣିଲା । ପୁଣି ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଗୋଟିଏ ତ୍ରିକରେ ଥବା ତ୍ରିକେ ବାସନ କୁସନ ନାହିଁ । ସାତ ପୁରୁଷର ସେ ବାସନ କୁସନ । ସେଥରେ ଭାଉଜର ଆଶିଥବା ବାସନ କୁସନ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ତିନ୍ଦୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲା ଯେ ବେବୀଚାନ୍ଦୁଙ୍କ ପାଇଁ ଆସିଥବା ଅଛକିଛି ରହଣା ନାହିଁ, ସେ ପିଲାଙ୍କ ପରି କାହି ଉଠିଲା । ବାବୁଲା ଓ ଶୁକେଇଅପା ନାନାରକମର ସତମିଛ କହି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓ କମଳା ସାଇରେ ଆମର ସଂପର୍କଟାକୁ କାଂଚିଆ କରିଦେଇଥିଲେ । ଏହିଭଳି ପରିଷିତିରେ ଆମେ ପଡ଼ିଥିଲୁ । କଟକର ଏସ. ପି. ଶ୍ରୀଯୁଷ ଅମରନାଥନ୍ (ଡାମିଲନାତୁର) ଗୋଟାଏ ସ୍ଵାଦ ପୋଲିସ ଫୋର୍ସ ପଠାଇ ଥିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରକୁଆରୀ ପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ରୁଷ ମା ପୁଅକ କାଣ । ବାବୁଲା ବାପାକୁ ଗୁଡ଼ାଏ ନିଦ ବରିକା ଖୁଆଇ ତାଙ୍କ ଅଣ୍ଟାରୁ ଗଦରେଇ ଚାବିନେଇ, ଆଲମିରା ଖାଲି ଏସବୁ କରିଛି । ଶୁକେଇଅପା ତାଙ୍କ ଏଥରେ ସାହାର୍ୟ କରିଛି । ଖାଲି ସେତିକି ତୁହେଁ, ସବୁଦିନ ରାତିରେ ଘରକୁ ଗଲାବେଳେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ବାସନ ନେଇ ପୁରା ତ୍ରିକଟାକୁ ଖାଲି କରି ଦେଇଛି । ଇନ୍ଦ୍ରପେବଟର ଶ୍ରୀ ବହୁଙ୍କ ସାଇରେ ଗୋଟିଏ ଲେତି କନ୍ଦସଟେବଲୁ ଆସିଥିଲେ । ତା ଆଗରୁ ଜଣେ ଲେତି ଇନ୍ଦ୍ରପେବଟର ଆସି ଭଲକରି ଇନ୍ଦ୍ରକୁଆରି କରି ସବୁ କଥା ବାହାର କରିଥିଲେ । ବାବୁଲାକୁ ଓ ଶୁକେଇଅପାକୁ ଆରେଷକରି ଗାଡ଼ିରେ ଥାନାକୁ ନିଆଗଲା ଓ ବାବୁଲାକୁ କେନ୍ଦ୍ରାପତ୍ର ଥାନା ହାଇତରେ ରଖାଗଲା । ଶୁକେଇଅପା ଗାଁରେ ରହିଲା ଓ ପ୍ରତି ସପ୍ରାହରେ କଟକ କ୍ରାଇମବ୍ରାଂଟ ରେ ଦେଖାକରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ।

ଆମ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରାପତ୍ର ଶତୀବାବୁ ଲଢିଲେ ଓ ବାବୁଲା ପାଇଁ ନଢିଲେ ଓକିଲ ଭାଗବତ ପ୍ରସାଦ ମହାତ୍ମି । ବାବୁଲା ସେତେ ବେଳେ କଂଗ୍ରେସର ଜଣେ କୁହିନେତା ହୋଇଥିବାରୁ ଭାଗବତ ବାବୁ ତା ଲାଗି ମାଗଣା ଲଢିଲେ । ଶତୀବାବୁ ମୋର ବନ୍ଦୁ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମଲାଗି ସେମିତି ଲଢିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଡାରିଖରେ କେନ୍ଦ୍ରାପତ୍ରରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେକ୍ କୋଟରେ ବୟାନ ଦେଇଥିଲୁ । ଗାଁରୁ ବହୁତ ଲୋକେ ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ହୁରି ଆଦିତ ଏପରି ସାକ୍ଷୀ ଦେଲେଯେ ସେଥରେ ସାପ ମଳାନାହିଁକି ବାତି ଭାଙ୍ଗିଲା ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ସାକ୍ଷୀ ଦେଲେ । ସେମାନେ ବାବୁଲା ଓ ଶୁକେଇ ଅପାକୁ ଡରି ଏପରି କଲେ । ଶୁକେଇଅପାର ସଂପାକଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଡରିଲେ । ସଂପାକଟାତ ଗାଁ ଗହଳିର ଏକ ସବୁଦିନିଆ ଘଟଣା । ଗରମ୍ପାଣିରେ କଣ ଘର ପୋଡ଼ିଯାଏ ?

ବାବୁଲା ଛାମାସ ଜେଲରେ ରହିଲା । ପ୍ରମାଣ ଅଭାବରୁ ସେ ଖଲାସ୍ ହୋଇଗଲା । ଗାଁରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାହୁଦିନ କରାଗଲା । କେହି ତାଘରକୁ ଘଲେ ନାହିଁ କି ସେ କାହାରି ଘରକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଗାଁର ଏକତା ଫେରିଆସିଲା ।

ବାହୁଲାର ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତରୀକୁ (ମାନିଆଁ) ଆମେ ଆଣି ବାଜିରାଉଡ଼ ଛାଡ଼ାବାସରେ ରଖୁ ପଡ଼ାଉଥିଲୁ । ଖର୍ଚ୍ଚବର୍ଜ ଆମେ ଦେଉଥିଲୁ । ଏ ଘରଣାପରେ ତାକୁ ଛାଡ଼ାବାସରୁ ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଲୁ । ସେ ପରେ ତ୍ରେନିଂ ନେଇ ଉତ୍ତର କୂଳ ସେଷରରେ ମିହିୟାଇଥ ଅଛି ଓ ଗୋଟିଏ ମିଲିଟାରୀ ଜବାଦକୁ ବାହାହୋଇଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସର ମୁଖ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ

ଥରେ ଆମେ କଟକରେ ଆସି ବାପୀକୁମାଙ୍କ ପାଖରେ ବାଖରାବାଦରେ ଥିଲୁ । ବାଖରାବାଦ ଘରର ବଡ଼ ପିଣ୍ଡା ଓ ଲମ୍ବା ପାହାଚ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସର ମୁକ୍ତ ସାକ୍ଷୀ କହିଲେ କୁଳ ହେବ ନାହିଁ । ଏଇଠି କେତେ ମନ୍ତ୍ରଣା ଚାଲିଛି । ମହତାବ ବାବୁ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନ୍ତୁନାନ୍ଦଗୋ, ସୁରିଆ ଭାଇ, ବିଶ୍ଵନାଥ ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରଭୁତ୍ବ ନେତା ଓ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀମାନେ ଏଇଠି ବସି କେତେ ରକମର କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧା ସିର କରୁଛନ୍ତି । ସେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମେ ସବୁ ବସି ତା ଖାଇଲା ବେଳେ ରେଡ଼ିଓ ରୁ ଶୁଣିଲୁ ଯେ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଦେଶରେ ଜୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରି କରିଛନ୍ତି । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଏକଛତ୍ରବାଦ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ଵର ଉତ୍ତରାଳନ କରି ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଦେଶର ଯୁବକ ଯୁବତୀ ମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ଵାନ ଦେଉଥିଲେ । ଏକଜୁଗ ହୋଇ ଦେଶରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପୁଲ ଆଣିବାକୁ । ଉମରଜେହସି ବିଷୟରେ ରେଡ଼ିଓ ରୁ ଶୁଣିବା ପୂର୍ବରୁ ବାପୀ କହିଥିଲେ ଯେ, କେପିକର ଏହି ଧରଣର ଆହ୍ଵାନ ପରେ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ନିଷ୍ଟନ୍ତ ଦେଶରେ ଉମରଜେହସି ଡିକଲାଏର କରିବେ । ଠିକ୍ ସେଇଥାରେ ହେଲା । ବାପାଙ୍କର ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ ସତେତନତା ଥିଲା ତାହା ଦେଶର ଖୁବ କମ୍ ରାଜନୈତିଜ୍ଞଙ୍କ ଠାରେ ଦେଖାଯାଏ । ତାହାଙ୍କତା ବାପୀ ମୁଖ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ଯେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ହ୍ରାକଂ କମିଟି ମିଟିଂରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଉଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ନେହେରୁଙ୍କ ଅତିଥି ଭାବରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ରହୁଥିଲେ ଓ ଇନ୍ଦିରା ତାଙ୍କର ପନ୍ଥ ନେଉଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବେଶ ଭଲକରି ଜାଣିଥିଲେ ।

ଦେଶରେ ଉମରଜେହସି ଜାରି ହେଲା ଜୁନ୍ ମାସ ୨୫ ଡାରିଙ୍ ୧୯୭୫ ମସିହାରେ । ସେତେ ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନହିନୀ ଶତପଥ୍ ଥାଆତି ମୁଖ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଉମରଜେହସି ବ୍ୟାପାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଆତି ତାଙ୍କ ସାନପୁଅ ସଂଜୟ ଗାନ୍ଧୀ । ବଡ଼ ପୁଅ ରାଜିବ ଇଣ୍ଡିଆର ଏମାର ଲାଇବସର ପାଇଲଟ ଭାବରେ ଜାମ କରୁଥାଆତି । ଉମରଜେହସି ଜାରିହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶର ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତା ମାନଙ୍କୁ ଆରେସିକରି ଜେଲ୍ଲରେ ରଖାଗଲା । ସାରା ଦେଶରେ ଏକ ରାତି ଅଧ୍ୟା କୋକୁଆ ଭୟ ଦେଖାଦେଲା । କେଉଁ ରାତିରେ କେଉଁ ନେତା ଯେ ଜେଲ୍ ଯିବେ ତାର କିଛି ଠିକ୍ ନଥିଲା ଭବି ବାହାରକୁ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଓ ରାଜ୍ୟ ମାନଙ୍କର

ରାଜଧାନୀରେ ଏକ ସୁଚିତ୍ତି ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପୁଲିସ୍ ବିଭାଗକୁ ସେହି ଅନୁସାରେ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଥିଲା ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଉପରେ । ସେତେ ବେଳେ ଜେ.ପି. କ ଦେହ ଭଜ ରହୁନଥିଲା । ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ରାତି ଅଧରେ ପାଇନାରୁ ଆରେସ୍ କରିଆଣି ଚଞ୍ଚୀଗତର ପୋଷିଗ୍ରାହୁଁଏର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟର ଅପି ମେତିକାଳ ସାଇନ୍ସ୍ ସାହିତ୍ୟରେ ରଖାଗଲା ।

କେଉଁ ରାଜ୍ୟରେ କେଉଁ କେଉଁ ନେତା ଆରେସ୍ ହେବେ ତାହାର ତାଳିକା ହୋଇଥିଲା ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏବଂ ସେ ତାଳିକା ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର ଚିପଂ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଓ ପୁଲିସ୍ ବିଭାଗକୁ ପଠାହୋଇଥିଲା । ସେତେ ବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ଚିପଂ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥାତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦାରେ । ଘରୋଇ ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥାତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର । ସ୍ଵେଶାଳ ବ୍ରାହ୍ମର ତି.ଆଇ.କି. ଥାତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ । ପାଣିଗ୍ରାହୀ ହେଉଛନ୍ତି ସ୍ଵନାମ ଧନ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତିଷ୍ଠ ପ୍ରଫେସର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ରଙ୍କ କୁଆଁର । ସେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ପୁଲିସ୍ ଅପିସର । ଅନୁଗୁଳ ପୁଲିସ୍ ତ୍ରେନିଂ କଲେଜରେ ସେ କିଛି ବର୍ଷ ପ୍ରିନ୍ସିପିପାଲ ଥିଲେ ଓ ବାଜିରାଉତ ହାତ୍ରାବାସକୁ ବରାବର ଆସୁଥିଲେ ବାପୀଙ୍କ ଠାରୁ ବହିପତ୍ର ନେଇ ପଢାପଡ଼ି କରିବାକୁ । ରାତି ଅଧୁଆ ଧରପଗଡ଼ ଧନ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଏ କାମ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପୁଲିସ୍ ଅପିସରଙ୍କୁ ବହାୟାଇଥିଲା, ସେମାନଙ୍କର ଚେହେରା ଥିଲା ଅତି କଦାକାର ଓ ବ୍ୟବହାର ଥିଲା ଅତି ରୁକ୍ଷ ।

ଦିନେ ରାତି ସାବେ ଏଗାରଟା ବେଳେ ଜଣେ କଦାକାର ପୁଲିସ୍ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ୍ୟର ଦୁଇଜଣ ଆହୁରି କଦାକାର କନଷ୍ଟେବଲଙ୍କୁ ଧରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ବାଖରାବାଦ ଘରେ । ସେତେ ବେଳକୁ ବୁଝୁ ଭାଇ ବିନୋବାକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖୁଥିଲେ । କବାଟ ୦କ ୦କ କଳାକୁ ବୁଝୁଭାଇ (ମନ ମୋହନ ଚୌଧୁରୀ) ଉଠି କବାଟ ପିଟାଇଲାକୁ ପୁଲିସ୍ ମାନକୁ ଦେଖିଲେ । ସେମାନେ କହିଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ଆରେସ୍ କରିବାକୁ ଆମେ ଆସିଲୁ । ଏଇ ଡ୍ରାରାଣ୍ଡ ନିଅନ୍ତୁ । ବୁଝୁଭାଇ ଡ୍ରାରାଣ୍ଡରେ ଦସ୍ତଖତ କରି ଦେଲା ପରେ କହିଲେ ଏ ଡ୍ରାରାଣ୍ଡ ତ ଦାଦା ନାଁରେ-ଅର୍ଥାତ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ନାଁରେ । ତେଣୁ ବୁଝୁଭାଇଙ୍କୁ ସେମାନେ କହିଲେ ଆପଣ ଦସ୍ତଖତ କରିପାରିଲେଣି ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ଆରେସ୍ କରିବୁ । ବାପୀଙ୍କର ସେତେ ବେଳକୁ ନିଦଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝୁଭାଇଙ୍କୁ ସମୟ ଦେଲେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାପାଇଁ । ବୁଝୁଭାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପରେ ପୁଲିସ୍ ଦକ ତାଙ୍କ ଭ୍ୟାନରେ ବସାଇ ନେଇଗଲେ କଟକ ଜେଳ । ସେଠି ଦିନେ ରଖୁ ପୁଣି ରାତି ଅଧରେ ପୁଲିସ୍ ଭ୍ୟାନରେ ବସି ନେଇଗଲେ ପୁରୀ ଜେଳ । ସେଠୁ ପୁଣି ନେଇଲେ ଦେକାନାଳ ଜେଳ । ଦେକାନାଳ ଜେଳରେ ବୁଝୁଭାଇ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ବହି, କଷ୍ଟୁରୀ ମୃଗସମ ଓ ପରଶମଣିର ସନ୍ଧାନେ ବହି ଲେଖୁଥିଲେ ।

ଜାତୁଆରୀ ୧୯୭୭ରେ ତାକୁ ପୁଣି କଟକ ଜେଳକୁ ବଦଳି କରାଗଲା । ସେ ତାଙ୍କ ପରିଚିତ ୧୭ ନମ୍ବର ଡ୍ରାର୍ଟରେ ରହିଲେ । କିଛି ଦିନପରେ ପୁଣିଗଲେ ପୂରୀ କେବ । ସେତେ ବେଳକୁ ତାଙ୍କର ସ୍ଵତ୍ତନ୍ତରାଜଟିସ୍ ବେମାରୀ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି । ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ ପୁଣି ଆସିଲେ କଟକ ଜେଳକୁ । ପରେ ପାରୋଲରେ ଆସିଲେ । ଜାତୁଆରୀ ୨୯ ତାରିଖ ୧୯୭୭ରେ ସେ ଖଲାସ୍ ହେଲେ । ଦିଲ୍ଲୀରୁ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥ୍ବକ ପାଖକୁ ଯେଉଁ ତାଲିକା ଆସିଲା, ସେଥିରେ ବାପି, କୁମା କି ବୁଝୁଗାଇଲା ନାଁ ନଥିଲା । ଏମାନଙ୍କୁ ଆରେଷ କରିବାର ଅର୍ତ୍ତର ଦେଇଥୁଲେ ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ । ଏ କଥା ଉମରଜେନ୍ଦ୍ରୀ ଉଠିବାପରେ ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ଏତକ ନକରିଆତେ କିପରି ? ବାପୀ କୁମା ଯେ ତାକୁ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ଓ ବାପୀ ଯେ ତାଙ୍କ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧୀ ସ୍ଵାରକ ନିଧୂରେ ଜାମ ଦେଇଥିଲେ, ଏ କଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା । ତେଣୁ ନନ୍ଦିନୀ ଦେବୀ ବାପୀ କୁମାଙ୍କ ଠାରୁ ପାଇଥିବା ସେତକ ଉପକାରକୁ ସୁଧ ଓ ମୂଳ ସହିତ ଶୁଣିଦେଲେ ।

ତାପରେ ବାପୀ ଯାଇ କିଛି ଦିନ ପୁନପରିଜାକ ଘରେ ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଠି ନାନାରକମ ଅସୁବିଧା ହେଲା । ତେଣୁ ସେ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଦିନେ ରାତି ଅଧ୍ୟାଧରପରିଷ ରେ ବାପୀଙ୍କୁ ଆରେଷ କରି କଟକ ଜେଳ ନେଲେ । ସେତୁ ନେଲେ ବାରିପଦା ଜେଲ । ବାରିପଦା ଜେଲରୁ ତା ୨୦/୭/୧୯୭୪ ରିଖରେ ବାପୀ ଆପୁଙ୍କୁ ଲେଖିଥିବା ଇଂରାଜୀ ଚିଠିର କିଛି ଅଂଶ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରି ତାକୁ ଦେଲି । ଏଥରୁ ଜେଲର ସେ ସେଇରେ ରହି ବାପୀଙ୍କ ମନର ଅବସ୍ଥା କଣ ଥିଲା, ତାହା ଜଣାପଢ଼ିବ । ଆପୁ ହେଉଛି ହୃଦୟପାଇଁ ସାନ ପୁଅ । “ଆଜି ମୁଁ ତମ ଚାରିଜଣଙ୍କ ଠାରୁ ଚିଠି ପାଇଲି । ଏଠି ଏ ସେଇରେ ଏକାଟିଆ ରହି ଅତି ଦୁଃଖରେ କଟାଉଥିବା ବେଳେ ଆଜି ଦିନଟା ମୋ ପାଇଁ ଅତି ସୁଖର ଦିନ । ତୋର ଗଣିତ ଶିକ୍ଷକ ଓ ରାଜାବାବୁଙ୍କ ରାଇ ବିଷୟରେ ଭଲ ଖବର ଦେଇଥିବାରୁ ମୁଁ ତୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଛି । ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୋ ମାମୁଁ ବିଷୟରେ କିଛି ଖବର ପାଇନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଏହା ପରେ ତୁ ଗାରା, ମାନନା ବା ଅମୀ ପାଖରୁ ଶୁଣିଥିବ । ବିଦୁନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ପାଖକୁ ଲେଖିନାହିଁ । ତା ବିନା ମୋତେ ଏଠି କେତେ ଖରାପ ଭାବୁଛି ଓ ତାର ଅନୁପମିତି ମୋତେ କେତେ ବ୍ୟାକୁଳ କରୁଛି, ସେ ସବୁ ଲେଖି ମୁଁ ତୋ ବା ଓ ମାସୀ ନିକଟକୁ ଚିଠି ଲେଖିଛି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ବିଦୁନ ମୋ ବିନା ଏମିତି କଲବଲ ହେଉଥିବ ।

“ଆପୁ, ଅନୁଗ୍ରହ କରି ତୋ ବା ଓ ମାସୀଙ୍କୁ କହିବୁ ଯେ ତୁଆ ନିଯମ ଅନୁସାରେ, କଟକର ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଶ୍ରେରଙ୍କ ଠାରୁ ଅନୁମତି ଆଣି ମୋତେ ଏଠି ଦେଖା କରିଛେ । ତେଣୁ, ମାସୀ ଏଠାକୁ ଆସିବା ଆଗରୁ କଟକ ଯାଇ ଅନୁମତି ଆଣିବ । ମରସା ଓ ମାସୀ

କଟକ ଛାଡ଼ିବା ଆଗରୁ ଯେପରି ଏ ଖବର ପାଆନ୍ତି । ତୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ମାମନା ଓ ପାପାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଲେଖା ପୋଷକାର୍ତ୍ତ ଲେଖିଦେବୁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଖି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ଯୋଡ଼ିଏ ଚିଠି ଲେଖି ପାରିବି । ଆର ଚିଠିଟି ମୁଁ ଦିଦୁହଙ୍କୁ ଲେଖିବି । ମୁଁ କଥଣ କରିବି ? ଉମେମାନେତ ସାରା ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଜାଗାରେ ରହିଛ-
କଟକ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ବାରଣାସୀ, ଦିଲ୍ଲୀ, ଭୋପାଲ, ଅନଗ୍ରାଳ, ଅହମ୍ବଦାବାଦ ଓ
ଅତିଶୀଘ୍ର-ରାଂଚି । ମାମୁଁ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣେନାହିଁ । ଉମେମାନେ ଜାଣ
ମୁଁ ଚିଠି ଲେଖିବାରେ ଓ ଚିଠି ପାଇ ତାର ଜବାବ ଦେବାରେ କେତେ ଅଳ୍ପୁଆ କିନ୍ତୁ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖ ମଜା । ” ବାପୀଙ୍କୁ ବାରିପଦା ଜେଳରେ ଗୋଡ଼ିଏ ସେଇରେ ରଖିଥିଲେ
। ସେ ସେଇରେ ଆଉ ଜଣେ ଆଜୀବନ ବନୀ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ବାପୀଙ୍କୁ ରାହିବାକି
ଦେଉଥିଲେ । ଭାରତର ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଖାସ ଦେଇ ବାପୀ ଜେଲ୍ ଯାଇଥିଲେ ।
କିନ୍ତୁ ଏଥର ସ୍ଵାଧୀନ ଭାରତର ଜେଲ୍ ରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏକଛତ୍ର ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ
ସେ ସ୍ଵର ଉଠୋଳନ କରିଥିଲେ ।

ଉମରଜେନ୍ଦ୍ରସି ଜାରି ହେଲା ପରେ ରେଳ ଗାଡ଼ି ଠିକ୍ ସମୟରେ ଯିବା ଆସିବା
କଲା । ଶାସନର କଳ କବଜାରେ ତେଲ ଦେବାରୁ ସବୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଚାଲିଲା ।
ପାଇଲର ଗଢ଼ ଆଉ ଧୂର ମାଛର ହେଲା ନାହିଁ । ଏ ସବୁର ତରିପ୍ତ କରି ଆଚାର୍ୟ ବିନୋବା
ଉମରଜେନ୍ଦ୍ରସିକୁ ଅନୁଶାସନ ପର୍ବ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ତେଣୁ ବୁଝୁଭାଇ ଓ ବାପୀ ବିନୋବାଙ୍କୁ
ସରକାରୀ ବାବା ବୋଲି କହୁଥିଲେ ।

ଭାରତ ପାଇଁ ଏବ କାଳ ରାତ୍ରି

ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ବହି ‘ପ୍ରିଇନ ଡାଏରି’ର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ
କରିଛନ୍ତି ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ ମହାରଣା । ସେ ବହିରେ ପ୍ରକାଶକଙ୍କ କଥାରେ ଲେଖା ଅଛି “ବୁବ
୨୫ ତାରିଖ ୧୯୭୫ ମସିହାର ରାତ୍ରି, ଭାରତ ପାଇଁ ଏକ କାଳରାତ୍ରି ଥିଲା । ସେଦିନ
ରାତି ମଧ୍ୟରେ ଦେଶରେ ଗୋଡ଼ିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ, ଗୋଡ଼ିଏ ପରିବାରର ଏକାଧିପତ୍ୟ ବିଚାର
କରିବା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଜରୁରି ପରିସିଦ୍ଧି ଜାରି କରିଦିଆଗଲା ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଲୋକନାୟକ
ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ସମେତ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତା ତଥା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବହୁ ନେତା ଓ
ଲୋକଙ୍କୁ ସେଦିନ ପାହାନ୍ତିଆରେ ଗରିଫ୍ପ କରି ନିଆଗଲା । କାଳେ ଲୋକେ ଏ ଖବର
ଜାଣିଯିବେ ସେଥିପାଇଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଖବର କାଗଜ ଉପରେ କଟକଣା ଜାରୀ କରି
ଖବର ବନ୍ଦ କରିଦିଆ ଗଲା । କେହି ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ ଦେଶରେ କଣ ଘରୁଛି । ଯୋର
ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ରହିଲେ । ଜୟପ୍ରକାଶ କେଉଁଠି ବନୀ ହୋଇ ରହିଲେ, ତାଙ୍କ
ଖଲାସ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ସେଥିର ଟେର ସୁଦ୍ଧା ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ମନମୋହନ କୌଣସି, ତାଙ୍କ ଆମ୍ବକଥା ‘କଷ୍ଟୁରୀ ମୃଗ ସମ’ ରେ ଲେଖାନ୍ତି,
 “ଏଇ ସମୟରେ ଉଦ୍‌ଧାରୀଙ୍କର ଶାସନର ଭୟାନକ ରୂପ ବିଷୟରେ କ୍ରମେ ଅଧିକ
 ଖବର ମିଳୁଥାଏ । ଜରୁରୀ କାଳୀନ ଶାସନ ଜାରୀ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଭାରତର ସମସ୍ତ
 ନାଗରିକଙ୍କର ସମସ୍ତ ନାଗରିକ ଅଧିକାର ତ ସମିଧାନରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ
 ଚାଲିଯିବାର କଥା । ମାତ୍ର ତାର ସୀମା କୋଉୟା ? ଖବର ବାହାରିଲା ଯାଏ ଜବଳପୁର
 (ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ) ର କେତେଜଣ ଅଟକବନୀଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କେହି ଓକିଲ ହାଇକୋର୍ଟରେ
 ହେବିଯେ କୋର୍ପସ ରିଟ୍ କଲେ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲାଯେ, ସଂୟୁତ ବନୀଙ୍କୁ ସଶରୀରେ
 କୋର୍ଟରେ ହାତର କରାଯାଉ । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ସ୍ଵରୋପରେ (ଅନ୍ୟତ୍ର ଏବେ ବି) ଲୋକଙ୍କୁ
 ଧରି ନେଇ ବନୀଙ୍କରି ରଖିବା ନାଁରେ ମାରି ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରତିକାର ସ୍ଵରୂପ
 ହେବିଯେ କୋର୍ପସ ରୁ ଅଧିକାର ବାହାରିଲାଯେ, ଆସାମୀଙ୍କୁ ସଶରୀରେ କୋର୍ଟରେ
 ହାତର କରାଯାଇ ତାହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣ ଦିଆଯିବାଯେ ସେ ବଞ୍ଚିକରି ରହିଛି ।

“ଯାହାହେଉ ଏ ଦରଖାସ୍ତ ଉପରେ ହାଇକୋର୍ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ
 ରାଯ୍ ଦେଲେ । ମାତ୍ର ଭାରତ ସରକାର ସ୍ଵପ୍ନିମ କୋର୍ଟରେ ଅପିଲ କଲେ । ଅପିଲର
 ଶୁଣାଣିରେ ସରକାରଙ୍କର ଏଟର୍ଣ୍‌ଟ ଜେନେରାଲ ନୀରେନ୍ ଦେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଯେ,
 ଜରୁରୀକାଳୀନ ଶାସନ ଜାରୀ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଭାରତବାସୀଙ୍କର ନାଗରିକ ଅଧିକାର ସାଙ୍ଗକୁ
 ବଞ୍ଚିବାର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ଲୋପ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତେଣୁ କୌଣସି ଲୋକଙ୍କୁ ଜୀବନରେ
 ମାରି ଦିଆଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ପାଇଁ କେହି କରେଇରେ ଫେରାଦ ହେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।
 କାହାରିକୁ ଦୋଷ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଜେରାର ଉଭରରେ ସେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକରି କହିଲେ ଯେ, ଯଦି
 କୌଣସି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ବେଆଇବରେ ହତ୍ୟାକରେ, ତାହା
 ହେଲେବି ପୁଲିସ୍ ବା କୋଟ କରେଇରେ ତାର କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ଲୋତାଯାଇ ପାରିବ
 ନାହିଁ । ଏ ଅପିଲ ଶୁଣୁଥିବା ବେଂଚରେ ସ୍ଵୀଂ ପ୍ରଧାନ ବିଚାରପତି ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ ବି ଥିଲେ
 ଓ ନୀରେବ ଦେ କର ଯୁଦ୍ଧ ବିଚାରପତିମାନେ ଯଥାର୍ଥ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ରାଯରେ ମାନି
 ନେଲେ । ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ଧାରୀ ଶାସନରେ ସର୍ବୋତ୍ତମାନ୍ୟାକରନ୍ତର ମୋହର ମରାଗଲା
 ତାହା ତୁଳନାରେ କଂସର ଶାସନ ବି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସର୍ବ୍ୟ ଥିଲା । ଏଇଟା ସରକାରୀ
 କର୍ମଚାରୀ ଓ ଅନ୍ୟ ଶତିଶଳୀ ଲୋକଙ୍କର ଧର୍ମଭୟର ପରିଶାମ ଯେ, ଏ ପରିସ୍ଥିତିର
 ସୁବିଧା ନେଇ ଦେଶରେ ବ୍ୟାପକ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଚାଲିଲାନାହିଁ ।”

ବାପୀ ବାରିପଦା ଜେଲକୁ ଆପ୍ନେ କେନ୍ତଥିବା ଚିଠି ବିଷୟରେ ଆଗରୁ
 ଲେଖିଛି । ଆପ୍ନେ ସେ ଚିଠି ପାଇ ଆମଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେଇ ଥିଲେ । ନୁମା, ମୁଁ ଓ ତିନୁ ବାରିପଦା
 ଗଲୁ ବାପୀଙ୍କୁ ଜେଲରେ ଦେଖାଇବାକୁ । କୌଣସି ଜେଲକୁ ଯିବା ଏହା ଏହା ମୋର

ପ୍ରଥମ ଅଭିଷେତା । କଟକରୁ ସ୍ଵେଶାଳ ବ୍ରାଂଶ ଡି.ଆର. ଜି. ଶ୍ରୀସୁତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ୦୧ରୁ ଯେଉଁ ଅନୁମତି ମିକିଥିଲା ସେଥିରେ କେବଳ ନୁମା ଓ ତିନ୍ତୁ କ ନାଁ ଥିଲା । ମୋ ନାଁ ନଥିଲା । ଆମେ ବାରିପଦାରେ ସଂକ୍ଷୟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଓ ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ବାପୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । ତେବେର ଥାତି ରଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳର ଶ୍ରୀ ନାଗବୁଷଣ ପଢନାଯକ । ସେ ଅନୁମତି ପତ୍ର ଦେଖି ନୁମା ଓ ତିନ୍ତୁକୁ ତ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଯେତେ ବେଳେ ଜାଣିଲେଯେ ମୁଁ ବାପୀଙ୍କ ସାନ ହୋଇଁ । ବାପୀ ଆସିଲେ ତାଙ୍କ ସେବନିତିରୁ । ଧୋତି ପଞ୍ଜାବୀ ପିଛିଥାଏଇ । ନୁମା ପାଟିକରି ଉଠି କହିଲେ, “ଏଇତ ବାପି” । ତିନ୍ତୁର ଆଖରେ କୁହଧାରା ସେ ବାପୀଙ୍କ କୁଣ୍ଡାଳଧରି କାହିବାକୁ ଜାରିଲା । ମୁଁ ଦଶବଦ ହେଲି । ମୋ ଆଖରେ ବି କୁହ ଆସିଥିଲା । ଏଣେ ଦେହଟା ଗରମ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସରକାରଙ୍କର ତାତ୍ତ୍ଵବ ଲୀଳା କଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ।

ଲକ୍ଷରଭିତ୍ତି ପ୍ରାୟ ପଦର ମିନିଟ୍ ଚାଲିଲା । ତାପରେ ଆମେ ବାପୀଙ୍କ ୦୧ରୁ ବିଦାୟ ନେଇ କଟକ ଫେରି ଆସିଲୁ । ମୁଁ ଯାଇ ସ୍ଵେଶାଳ ବ୍ରାଂଶ ଡି.ଆର.ଜି. ଶ୍ରୀସୁତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କୁ ଦେଖାକଲି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ଦେଶ ବିଦେଶର ବହୁତ କଥା ପଡ଼େ । ସେ ଦିନ ତାଙ୍କ ଆଖ୍ୟ ଧରିଥିଲା । ହଜଦୀପାଣି କୁତାକନାରେ ସବୁ ବେଳେ ଆଖ୍ୟକୁ ପୋନ୍ତୁ ଥାଆଏଇ । ମୁଁ କହିଲି ମିଷ୍ଟର ପାଣିଗ୍ରାହୀ, କୋଇଁକ ନାଁ କେବେ ଅନୁମତି ଅର୍ତ୍ତରରେ ରହିବ? ସେ ହସିଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ, କୁଆ ଅର୍ତ୍ତର ଦୁଇଦିନ ହେଲା ବାହାରିଛି । ତା ଅନୁସାରେ ଆପଣ ମାସକୁ ଥରେ ଯାଇ ନବବାବୁଙ୍କ ଦେଖାକରିପାରିବେ । ତାପରେ ବାପୀଙ୍କ କଥା ପଚାରିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ତାଙ୍କ ଗୋଟିଏ ସେବରେ କିପରି ରଖିଛନ୍ତି ? ଆଶ୍ୟ କଥା, ତାପରେ ସେ ଗମୀର ହୋଇଗଲେ ଓ କହିଲେ ଏ ବିଚିତ୍ର ଦୁନିଆଁରେ କିଛି ଆଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ତାପରେ କହିଲେ ନବବାବୁଙ୍କ ପରିବାରର ସମସ୍ତଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆମ ନଥିରେ ଲୋକାନ୍ତର କାହିଁକି ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି କମ୍ପ୍ୟୁଟରରେ ଫିର କରୁନାହାଏଇ ? ତାପରେ ମୋ ବିଷୟରେ ସବୁ କହି ଦେଇଗଲେ । କେଉଁଠି ପଢ଼ିଛି, କଣ ପଢ଼ିଛି, କେଉଁଠି କେଉଁଠି ଚାକିରା କରିଛି, କେବେ ବାହା ହୋଇଛି ଇତ୍ୟାଦି । ମୁଁ କହିଲି ଆପଣତ ଲକ୍ଷନ ପୂରିସ ବା ଲକ୍ଷରପୋକୁ ବକିଗଲେ ।

ଏଥର ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ବାହାରିଲୁ ବାରିପଦା ବାପୀଙ୍କୁ ଦେଖାକରିବା ପାଇଁ । ୨୩ ତାରିଖ ନଭେମ୍ବର ବାପୀଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ । ତେଣୁ ବାପୀଙ୍କ ପାଇଁ କୁଆ ଧୋତି, ପଞ୍ଜାବୀ ଓ ଗୋଟିଏ ଜ୍ୟାକେଟ୍ କିଣିଲୁ । ନଭେମ୍ବର ୨୨ ତାରିଖ ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଆମେ ବାରିପଦା ଗଲୁ ଓ ସଂକ୍ଷୟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେ ବେଳକୁ ମୋ ଜ୍ୟାସମେତ ଭବତୀ ମହାତି ବାରିପଦା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପିକା ଥାଏଇ । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଗୁଜରାତି ବସାରେ ରହିଲୁ ଓ

ସଂକ୍ଷ୍ୟାବେଳେ ଉବତୀ ପାଖକୁ ଗଢ଼ୁ । ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ତା ପିଇକୁ ଓ ବହୁତ ବର୍ଷ ପରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇଥିବାରୁ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ତିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଉବତୀର ସେଇଠି ପ୍ରଥମ ଦେଖାହେଲା । ଆଗରୁ ସେ ମୋ ଠାରୁ ତିନ୍ତୁ ବିଷୟରେ ଶୁଣିଥିଲା । ପରେ ଆମେ ଆସି ଗୁଡ଼ରାତି ବାସାରେ ରହିଲୁ । ସେ ଆମକୁ ପରେ କହିଲାଯେ ଆମେ ତା ପାଖକୁ ଆସିବାର କିଛି ସମୟ ପରେ ପୁଲିସ ଅଫିସର ଜଣେ ତା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ତାକୁ କେରା କଲେ ଓ ପଚାରିଲେ ନବବାବୁଙ୍କ ଝିଅ ତୋରଁ ତା ପାଖକୁ କାହିଁକି ଆସିଥିଲେ । ସେ କହିଲା ଯେ ମୁଁ ତାର କ୍ଷାସମେର ଓ ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁ । ଆମେ ତା ନିକଟକୁ ଗଢ଼ୁତ କଣ ହେଲା ସେଇଠି । ଉବତୀ ଏବେ ହୃଦୟପୂରରେ ରହୁଛି । ତା ସାଙ୍ଗରେ ମଣିରେ ମଣିରେ ଚେଳିପୋନ୍ଦରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଏ ।

ନଭେମ୍ବର ୨୩ ସକାଳେ ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ କେଳରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଠିକ୍ ୧୮ ଟଙ୍କା ବେଳେ । କେଳର ସୁପରିଂଟେନ୍ଡେଣ୍ଟ ଡକ୍ଟର ବାନାର୍ଜୀ ଓ କେଳର ଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ କ'ଣ ସବୁ ଅନ୍ତର୍ଧ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥାଏଇ । ଆମକୁ ଦେଖି ଡକ୍ଟର ବାନାର୍ଜୀ କହିଲେ ନବବାବୁ ସାମାନ୍ୟ ଅସୁଧ । ତେଣୁ ଆପଣମାନେ ତାକୁ ଦେଖାକରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ଇଣ୍ଡରରିଉ କ୍ୟାନ୍‌ସେଲ୍ କରାଗଲା । ଆପଣ ପୁଣି ଅନୁମତି ନେଇ ପରେ ଆସି ଦେଖାକରିବେ । ଆଗରୁ କହିଛିଯେ କେଳର ନାଗର୍କୁଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ବାପୀଙ୍କର ବତ ଭବ ଥିଲେ । ସେ କିଛି କହୁନଥାଏ ରମ୍ବାର ହୋଇ ବସି ଥାଆଏ । ଆଖାରେ ଲୁହ । ତାଙ୍କ ଚେହେରା ଦେଖି ଆମ ମନରେ ସଦେହ ହେଲା ଓ ମନେ ହେଲାଯେ ଡକ୍ଟର ବାନାର୍ଜୀ କିଛି କଥା ଲୁଗାଉଛନ୍ତି । ତିନ୍ତୁ ବହୁତ ଅନୁରୋଧ କଲା କେବଳ ମିନିଟିଏ ପାଇଁ ବାପୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । କିନ୍ତୁ କିଛି ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ତିନ୍ତୁକୁ କହିଲି ତାଙ୍କ ଫେରିଯିବା । ଏଠି ବସି ଏମାନଙ୍କୁ ଯେତେ କହିଲେ ବି କିଛି ଫଳ ହେବ ନାହିଁ । ଡକ୍ଟର ବାନାର୍ଜୀ ତିନ୍ତୁଙ୍କୁ କହିଲେ ଆପଣଙ୍କ ଭାଇ ବାଜିକୁ କହିଦେବେବେ ସେ ମତେ ଏତେ ପୋନ୍ଦ କରି ନବବାବୁଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ୟ ବିଷୟରେ ପଚାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି ବାଜିଭାଇ ଆପଣଙ୍କୁ ଫେର ପୋନ୍ଦ କଲେ ଆପଣ ଏକଥା କହିଦେବେ । ବାଜିଭାଇ ହେଉଛନ୍ତି ତିନ୍ତୁର ପିତରୀ ପୁଅ ଭାଇ । ସେ ମଧ୍ୟ ତାତ୍ର ର । ସେ ଆଜି ନାହାଏ ।

ବାରିପଦାର କଲେକ୍ଟର ଥାଏ ଶ୍ରୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ । ତିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ବାହାର ପୋନ୍ଦରେ ସବୁ କହିଲା । ଅନୁରୋଧ କଲା କିପରି ବାପୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିନିଟିଏ ପାଇଁ ଦେଖାକରିବ । କିଛି ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି କହୁଥାଏ ଆମେ ତାଙ୍କର ସବୁ ସୁଦିଧା କରିବୁ ଓ ସବୁ ରକମର ଚିକିତ୍ସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବୁ । ଆପଣ ବ୍ୟକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ କାଠ ପାଇଟି ଯାଇଥିବା ହୃଦୟହୀନ କଲେକ୍ଟର ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା

କରି ବେଶୀ ସମୟ ନଷ୍ଟକରିବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ବିବେକାନନ୍ଦ ବାହୁଙ୍କ ସବା ବଡ଼ ଭାଇ କିଶୋର ମୋର କ୍ଲାସମେର ଥିଲା ବି.ୱେ.ସି.ରେ । ସେ ଆଉ ନାହିଁ । ମଣିଆ ଭାଇ ସ୍ଵାଧନ ବାପୀହୁମାଳର ଅତି ଅନୁଗତ । ଠିକ୍ ପୁଅ ପରି । କିନ୍ତୁ ବିଚରା ବିବେକାନନ୍ଦ କରିବେ କ'ଣ ? ଚାକିରୀକୁ ବଜାଇ ରଖିବାକୁ ହେଲେ କିଛିଟା ଅମଣିଷ ହେବାକୁ ହୁଏ ବୋଧହୁଏ । ଦୁଃଖର ସହିତ ଲେଖୁଛି ଯେ ଇମରଜେନସି ଜାରି ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାପୀଙ୍କର ଅତି ନିଜର ଲୋକମାନେ ବାଖରାବାଦ ଆସିବା ବନ୍ଦ କରିଦେଇଥିଲେ । ଭୁଦାନ ଅଫିସରେ ବୋଉ (ରମା ବେବୀ) ରହୁଥିଲେ । ଭୁଦାନ ଅଫିସକୁ ପଶିଲା ବେଳକୁ ଦେଖିବ ଗୋଟିଏ ପୁଲିସ ଛିପ ।

ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ କଟକ ଫେରି ଆସିଲୁ । ବାଖରାବାଦରେ ସମସ୍ତକୁ ଆମ ଅଭିଷ୍ଠତା କହିଲୁ । ଭାଉଯୋଇ (ସୁମିତ୍ରା ଚୌଧୁରୀ) କହିଲେଯେ ବାପା-ବାପୀଙ୍କ ପାଇଁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜନ୍ମଦିନ ପାଳନ ହୁଏନାହିଁ । କାରଣ ଅତୀତରେ କିଏ ଜଣେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନରେ ହିଁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ତିନ୍ତୁକୁ କହିଲେ ଦାଦାପାଇଁ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନରେ ହୁଆ ଧୋତି ପଞ୍ଜାବୀ କାହିଁକି ନେଇ ? ତିନ୍ତୁ କିଛି ଜବାବ ଦେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ମନେ ମନେ କହିଲି ଚୌଧୁରୀ ଘରେ ପୁଣି ଏଇକି କୁସଂସ୍କାର ? କୁସଂସ୍କାରର ଚେର ପୁଣି ଏତେ ତଳକୁ ମାତି ଯାଏ ? ମୁଁ ଏସକୁ ଭାଷ୍ଟକଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ପିଲାଦିନ୍ତୁ ଆମ ଘରେ, ଆମ ସାହିରେ ଓ ଆମ ଗାଁରେ କେତେ ରକମର କୁସଂସ୍କାର ରହିଥିବା ଓ ଚାଲୁଥିବା ଦେଖୁ ସେ ସବୁପ୍ରତି ମୋର ତିତ୍ରତା ଆସି ଯାଇଥିଲା ।

ବାରିପଦାରେ ଖୁଆପିଆରେ ଟିକିଏ ଗୋଳମାଳ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋତେ ହେଲା ପ୍ରୀର୍ବ ତାଇରିଆ । ସେତେବେଳେ ଭାଉଯୋଇ ମୋର ବହୁତ ଯନ୍ତ୍ର ନେଉଛନ୍ତି । ପଥ୍ୟରେ ରହିବାରୁ ୩/୪ ଦିନରେ ମୁଁ ଭଲ ହୋଇଗଲି ।

ବୁକୁଭାଇ ତାଙ୍କ ‘କସ୍ତୁରୀ ମୁଗ ସମ’ ବହିରେ ଏବିଷୟରେ ଯାହା ଲେଖିଛନ୍ତି ତାହା ତଳେ ଦେଲି । ‘କଟକରେ ସଂପୁତ୍ର ଉଚ ଅଧିକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଟେଲିଫୋନ ଯୋଗେ ପଚରାଉଥିରା କରିବାକୁ ସେମାନେ କିଛି ଜାଣି ନାହାଁତି ବୋଲି କହିଲେ । ସଦେହ ଗରୀର ହେବାରୁ ବୋଉ, ଖୁଦି, ତୁନୀ ଓ ତିନ୍ତୁ ବାରିପଦା ଗଲେ । ସେଠି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଦାଦାକୁ ତାତ୍ରରଖାନାକୁ ନିଆ ଗଲାଣି । ପ୍ରଥମେ ଅଛି ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଛି ବୋଲି କହି ବାଆଁରେଇ ଦେବା ଚେଷ୍ଟା କରୁପକ୍ଷ କଲେ । ତାପରେ ମାନିଲେଯେ, ସେ ଗୁରୁତର ଭାବରେ ଆସୁଥି । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ପ୍ରାୟାରୋକରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ କଟକ ନେଇ ଆସିବାକୁ ସରକାର ଅନୁମତି ଦେଲେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ି ଯୋଗାତ କରି ତାଙ୍କ କଟକ ଅଣାହେଲା ।

ଜଣାଗଲାଯେ, ସେ ପାଇଖାନା ଯାଉଥିବା ବେଳେ ପକ୍ଷାଘାଡ଼ର ଆକୁମଣ ହୋଇଥିଲା । ସେ ପାଇଖାନା ଭିତରୁ କୌଣସି ମତେ ଘୁଷୁରି ଘୁଷୁରି ଆସି ଝାର୍ଦ୍ଦ ଘର ଭିତରେ ପହଞ୍ଚି ଅନେକ ସମୟ, ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା, ପଡ଼ି ରହିବା ପରେ ତାର ବୋଲହାକ କରିବାକୁ ଥିବା ସାଧାରଣ କଏବୀ ପହରାଡ଼ାଲା ଜଣକୁ ଦେଖି ଖବର ଦେବାରୁ ଜେଳ କର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ତା'ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । କଟକ ପହଞ୍ଚବା ବେଳକୁ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଶୋଚନୀୟ ହୋଇଥିଲା । ଆଉ ତେରି ହୋଇଥିଲେ ଆରୋଗ୍ୟ ହେବା ମୁସିଲ ହୋଇଥାଏତା । ଯାହାହେଉ ଚିକିତ୍ସାରେ କ୍ରମେ ଭଲ ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ବାମ ଗୋଡ଼ରେ ଚିକିତ୍ସା ଦୋଷ ରହିଗଲା । ଚାଲିଲା ବେଳେ ଘୋଷାରି ହେଉଥିଲା । ମୁଦିଶ୍ଵି ମଧ୍ୟ କେତେବଳା ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଗଲା ।”

ବୋଉ, ନୂମା, ତୁନୀଅପା ଓ ତିନ୍ତୁ ବାରିପଦା ଯିବା ଆଗରୁ ସ୍ଵେଶାକୁ ବ୍ରାହ୍ମ ଡି.ଆଇ.ଜି. ଶ୍ରୀୟୁଷ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମୋଡେ ଫୋନ୍‌କରି କହିଲେ ଯେ, ନବବାବୁଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ ହେବାରୁ ତାଙ୍କୁ ହସ୍ତପିଟାଳରେ ରଖାଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ କଟକ ଆଣିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ କହିଲି କି ଚମକାର ଯୁଭି ଆପଣଙ୍କର । ଆରେଷ କରିନେବେ ଆପଣ, ଅର୍ଥ ପାରୋଳରେ ଛାଡ଼ିଲେ ଘରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇବେ ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ, ମୋ ହାତ ଗୋଡ଼ ବନ୍ଦା । ଆପଣ ଶୀଘ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ । ଟେଲିଫୋନ୍‌ରେ ଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲା ଥୋରିଆସାହି ଅପିସ୍ତରୁ । ସମସ୍ତେ ସେଠି ଥିଲେ । ତାପରେ ଖୋଲତାଡ଼ ଆରମ୍ଭ ହେଲାରୁ ପ୍ରକୃତ କଥା ବାହାରିଲା ଓ ଏମାନେ ବାରିପଦା ଗଲେ ।

ବୁକୁଭାଇଙ୍କର ଏହା ପରେ ସଞ୍ଚୁଲାଇଟିସ୍ ଓ ଅର୍ଣ୍ଣ ରୋଗ ବାହାରିଥିଲା । ସେ କଟକରେ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଆଗରୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲେ । କେତେ ମାସ ପରେ ତାହା ବିଚାର ହୋଇ ତାଙ୍କୁ କଟକ ବଦଳି କରିବାକୁ ଅର୍ତ୍ତର ଆସିଲା । ସେ କଟକ ଗଲେ ଓ ଅଛକେତେ ଦିନ ଭିତରେ ତାତ୍ତରଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ କଟକ ତାତ୍ତରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ଅର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ ଅପରେସନ ଭଲରେ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କଟକର ଜେଳର ଶ୍ରୀ ପ୍ରୀପାଠୀ ଥିଲେ । ବିଦୁମାମା ମଧ୍ୟ ସେତିକି ବେଳେ ଖଲାସ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀର ତିହାର ଜେଳରେ ଥିଲେ ଓ ସେତୁ ପ୍ୟାରୋଳରେ ଯାଇ କିଛିଦିନ କାଶ୍ମୀରରେ ରହିବାପରେ ଖଲାସ ହେଲେ । ବିଦୁମାମା ବୁକୁଭାଇଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । କଟକରେ ହିଁ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କଟକର ଆତକର ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଏତେ ବ୍ୟାପିଥିଲାଯେ, ତାହାର ଆଭାସ ବାଟଗ୍ରାମରେ ହିଁ ମିଳୁଥିଲା । ଅତି ପରିଚିତ ଓ ନିଜର ଲୋକ ବାଟରେ ଦେଖାହେଲେ ନ ଚିହ୍ନିବା ଭଲି ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ତଥାପି ନିର୍ଭୀକ ଲୋକବି ଥିଲେ । ସେମାନେ ହେଲେ ଜନ୍ମିସ୍ ହରିହର ମହାପାତ୍ର, ବିଶ୍ଵନାଥ ପଣ୍ଡିତ ଓ

ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାସ । ହରିହର ମହାପାତ୍ର ସବୁଦିନେ ବାଖରାବାଦ ଆସୁଥିଲେ ତୁଳୁଭାଇଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାସତ ଖୋଲାଖୋଲି ଆହୋଳନ ପାଇଁ ଚାହା ଦେଉଥିଲେ ।

ଥରେ ଖୋଲାସାହୀର ଖଇରାତ ମିଆଁ ସାଜରେ ତୁଳୁଭାଇଙ୍କର ଦେଖାହେଲା । ଖଇରାତ ମିଆଁ ବାପୀଙ୍କର ଖୁବ ଗଢ଼ । ସେ ତୁଳୁଭାଇଙ୍କୁ ଦେଖି ତାଙ୍କ ତାଙ୍କ ମିଆଁ ଆଇଲାରେ କୁଷାଇପକାର ସବୁ ଖବର ତୁଣିଦେଲେ । ତାପରେ ଚିହ୍ନାରକରି କହିଲେ, ଏ ଶକାଙ୍କର ଶାସନ ଆଉ ବେଶୀଦିନ ରହିବ ନାହିଁ । ଏମିତି ସବୁ ଭଲ ଭଲ ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ କେଳରେ ପୁରେଇଛନ୍ତି । ଲେଖ ଆଉ ଚିତ୍ର ପାରିବେ? ସେଦିନ ଖଇରାତ ମିଆଁ ଯାହା ନିର୍ଭୟରେ କହିଥିଲେ ତାହାହିଁ ଯେ ଭାରତର କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ହୃଦୟର କଥା ତାହା ପାଞ୍ଚ ହଅ ମାସ ପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ତୁଳୁଭାଇ ତାଙ୍କ କଷ୍ଟରୀ ମୂର ସମ ବହିରେ ଏକଥା କେଣ୍ଟିଛନ୍ତି ।

ପର୍ତ୍ତିବା-ସଂଗ୍ରାମ

କୁମାଙ୍କୁ ଆରେଷ କରିବା ଏତେ ସହଜ ହୋଇନଥିଲା । ସେ ବେଶ କିଛି ଦିନ ଏଠିସେଠି ରହି ଆମ୍ବଗୋପନ କରିଥିଲେ । ସଂଗ୍ରାମ ନାମକ ଏକ ସାଇକ୍ଲୋଷାଇଲା ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ଲାନରେ ତୁଳି ଉତ୍ସାହକାରୀ ଏକହତ୍ତ୍ଵ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲୋକମତ ସୁଷ୍ଠିକରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ପରେ ଫେବ୍ରୁଆରୀ ମାର୍ଚ୍ଚି ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ତାଙ୍କୁ ଆରେଷ କରାଗଲା । ବାଜିରାଉତ ହାତ୍ରାବାସର ଜଣେ ପୁରାତନ ଶିକ୍ଷକ ଓ ମୋର ଜଣେ ସହକର୍ମୀ ବନ୍ଦୁ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଲୋକନାଥ ପ୍ରଧାନ ତାଙ୍କର ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ ବିବରଣୀ ‘କୁମା-ଏକ ସଂକଳନ’ ରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିରୁ କିଛି ଅଂଶ ତଳେ ଦେଲି ।

“ଆଷାତ ମାସର ବର୍ଷା ପ୍ରକୋପ ସେଦିନ ଭାରିକୋର ଥିଲା । ଆମ ରାଁର ମାଟି ରାତ୍ରାରେ କାହୁଅ ଭରିରହିଥିଲା । ଆମ ଦାଖପିଣାରେ ଜଗା ବିଚରା ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଥିଲା । ରାତି ପ୍ରାୟ ୧୨ ଟା ଉପରେ । କାହାଙ୍କୁ ଦିଶୁନଥିଲା । କେବଳ ବିକୁଳ ଆକୁଆରେ ବେଳେ ବେଳେ ଗଛଲତା ରାତ୍ରା ଘାଟ ଦିଶିଯାଉଥିଲା । କୁମା ଜିପତ୍ର ଓହାର ଆମୟର ପିଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଲା । ବାରଣାରେ ଶୋଇଥିବା ଲୋକଟିକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠାଇଲା । ସେତେ କୁମାଙ୍କୁ କେବେ ଦେଖିନଥିଲା । ଉପରେ ଥରି ଉଠିଲା । କୁମା କହିଲା, ଏଇଟା ଲକ୍ଷିତା ଘରତ ? ତମେ ଭାଇ ତାଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ଡାକିଦିଅ । ଲକ୍ଷିତା ପାଟି ବାରି କବାଟ ଖୋଲି ଦେଖେତ କୁମା, ଏବଂ ଆଉ ଜଣେ ଅପା ଛିତା ହୋଇଛନ୍ତି । ଏ ପରିସିଦ୍ଧିରେ ତା ପାତ୍ରୀଜଥା ସୁରିଲା ନାହିଁ । କୁମା କହିଲା ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଦଜ୍ଜିଆ ଖଟ ଖୋଲାକାଗାରେ ଦେ । ମଶାରିଟା ଟାଙ୍ଗିଦେ । ମୁଁ ବଡ଼ ଥକା, ଟିକେ ଶୋଇପଡ଼େ ।

“ତାପର ଦିନ ସମ୍ବଲପୁର ଆସି ଆମ ଲୋକ ମତେ ଖବର ଦେଇଲା । ସେତେବେଳକୁ ସବୁ ଅଟିଥି ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ତପୁର ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ନିୟମ କଢା କଢି ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ମୁଁ ସମୟକରି ରବିବାର ଦିନ ଯାଇ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ତୁମା ଦେଶ ଖୁସି ଥିଲେ । କହିଲେ, ବାପୀ କେଉଁ ଜେଳରେ ରହିଲେ ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ । ସେ କଟକରୁ ଜେଳକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ଖବର ପାଇ ଏଠିକି କୁଚିକରି ପଳାଇ ଆସିଲି । ସବୁ ନେତାମାନେତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜେଳରେ । ବାହାରେ ମୁଁ ନରହିଲେ ବାକି କାମ କରିବ କିଏ ? ମୁଁ ଏଠାରେ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି କରିପାରିବି ନାହିଁ । ମତେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସମ୍ବଲପୁର ଯିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଏଠାରେ ଆଠ ଦଶ ଦିନ ବିଶ୍ରାମ ନେବାପରେ ସମ୍ବଲପୁର ଯିବି । ସେଠାରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବି, କଲେଜ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମନରେ ଏଶାସନର ଅନ୍ୟାୟ ବାରା ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଦେଶଟାକୁ ସ୍ଵାଧୂନ କରିବା ପାଇଁ କେତେ ଦିନ ଜେଳରେ ସତିକୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇ ଜେଳ ଭିତରେ ଅନେକ ଲୋକ ରହିଲେ ।

“ମତେ ଏ ସଂଗ୍ରାମ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁ କେବେ ଆସିବୁ କହ । ସେଦିନ ମୁଁ ସଜ ହୋଇଥିବି । ସଂଜରେ ଏଠାରୁ ଯିବା । ତୁମାକର ଏକଥା ଶୁଣିଲା ବେଳେ ଲୋକନାଥ ପ୍ରଧାନ ଭାବୁଆନ୍ତି ସଂଗ୍ରାମୀର ପିପାସା କଥା । ଏହା ଅତି ପ୍ରବଳ । ସଂଗ୍ରାମୀର ହୃଦୟ କେତେ ବ୍ୟାକୁଳ । ତା ମନରେ ଦେଶ ପାଇଁ କେତେ ଚିନ୍ତା । ସେ ପୁଣି ଲେଖିଛନ୍ତି, ସେଇଦିନ ମୁଁ ସମ୍ବଲପୁର ଫେରି ଆସିଲି । କହି ଆସିଥିଲି ଆସନ୍ତା ସୋମବାର ଅଟିଥି କାମ ପରେ ମୁଁ ଗାଡ଼ି ଆଣି ତତେ ବାମ୍ବୁର ପାଖକୁ ନେଇଯିବି ।”

“ଆମ ଗାଁରେ ଥିଲାବେଳେ ବାକିରାଇତ ଛାତ୍ରାବାସରୁ ପାକିକରି ଭୀମଭାଇ, ଭାସୁରଭାଇ ଉତ୍ୟାଦି ତୁମାର ଚିଠିପତ୍ର, ଇଂରାଜୀ ଖବର କାଗଜ ଆମ ଗାଁ ରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଆଶ୍ରମର ଭଲମଦ ଖବର ତୁମା ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପାଉଥିଲା । ତେଣୁ ଛାତ୍ରାବାସ ସହିତ ତାର ଯୋଗସୁତ୍ର ସେ ରଖି ପାରୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନବଜୀବନ ମଞ୍ଜଳ କର୍ମୀମାନଙ୍କର ମନବଳ ଭାଙ୍ଗି ନଥିଲା । ଫୁଲବାଣୀର ମାଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହୁଥିବା ଅପାମାନେ ନିଜପାଇଁ ବିକଷି ପକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । କିଏ ମୁଢି, ପନିପରିବା ବିକ୍ରୀ କରି ଚକିଗଲେ । ଆଶ୍ରମରେ ବାବାଜୀ ଭାଇ ଓ କେତେ ଜଣ ଗୁରୁତ୍ବୀ ପନିପରିବା ଚାଷ କୋର ସୋରରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏବଂ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆଦର କରି ରହିଗଲେ । ଆଶ୍ରମ ବାହାରେ ସବୁଦିନେ ପୂଜିଥ ପହରା ଦେଉଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ବାହାର ଲୋକ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ଡରୁଥିଲେ ।

“ମୁଁ ଯେଉଁ ଦିନ ରାତିନେଇ ତୁମାକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ କଥା ଦେଇଥିଲି, ସେଦିନ ମୋର ସରକାରୀ କାମ ଏମିତି ପଡ଼ିଲାଯେ, ମୁଁ କଥା ରକ୍ଷାକରି ପାରିନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତୁମା

ଆମଘରଠାରୁ ବାମୁରକୁ ବିଳ ଓ ଜଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟା ଦେଇ ଆମ ଘରେ ଥିବା ନଗାକୁ ସାଂଗରେ ନେଇ ଚାଲି ଚାଲି ୧୭ କିଲୋମିଟର ବାଟ ଅତିକ୍ରମ କରି ବାମୁରକୁ ବସ୍ତରେ ସମ୍ବଲପୁର ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ସମ୍ବଲପୁରରେ କାହାଏରେ ରହିବା ବିପଦ ମଣିଲା । ତେଣୁ ସେ ନିଯେ ଧନକରତା ଚରଣ ସଂଘ ଘରେ ରହିଗଲା । ମୁଁ ରାତିରେ ସାଇକେଳ ନେଇ ତା ପାଖରେ ପହଁଚେ । ମିଞ୍ଚ ମିଞ୍ଚ ଲଶ୍ନ ଆକୁଆରେ ହୁମା ତାର ଲିପିଲେଟ୍ ଲେଖିବା, ଚିଠି ଲେଖିବା କାମରେ ବ୍ୟକ୍ତିଥାଏ । ମତେ ସେ କହିଲା ଏଗୁଡ଼ାକ କେମିତି ଛପାହେବ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବ, ତେବେଯାଇ ଏଠାକୁ ଆସିବାର କାମ ସପଳ ହେବ । ଛାପାହୋଇ ନ ପାରୁ ପାଇଁ ମୁଁ ତାହା ଲିଥୋ କରିବାର ଦାୟିତ୍ବ ନେଇ । ତାହା ପିଲାଙ୍କ ଜରିଆରେ ସମ୍ବଲପୁରର କାହିଁ ବାତରେ ଲଗାଗଲା ପିଲାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣାଗଲା । ହୁମାର ନାଁ କେଉଁଠାରେ ଲେଖାନଥିଲା । ଭାଷା ବଢ଼ ସୁନ୍ଦର ଥିଲା । ଯିଏ ପତ୍ରୁଥିଲା ସେ ଗରମ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ଏହାପରେ ଏ କାମ ସେମିତି ଚାଲିଲା ।

“ମୋର ମନେ ଅଛି, ଦିନେ ବର୍ଷା ଯୋଗୁ ଖଦତ ଶାତି ଖଣ୍ଡ ପୁରା ଶୁଣି ନଥିଲା । ମୋତେ ସେ କୋଳକୁ ଆଉଜେଇ ନେଲା ବେଳେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲିଯେ କୁଗାଟା ଶୁଣିନାହିଁ, ଅଥତ ସେ ପିଛିଛି । ମୁଁ ତାକୁ କିଛି ନକହି ଆମ ଘରୁ ଖଣ୍ଡ ପତକା ଖଦତ ଶାତି ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇଲି । କହିଲି, ତୋ ଦେହ ଖରାପ ହେବ ତୁ ଏ କୁଗାକୁ ବଦଳାଇ ପକା । ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା ଓ କହିଲା, ମୋର ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଶାତି ଯଥେଷ୍ଟ, ଯେ ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଯାଏ ତାର ଅଧୁକ କୁଗାପଟା ଦରକାର ନାହିଁ । ଏ ଶାତି ଖଣ୍ଡ ତୁ ଫେରେଇଦେ । ନଚେତ ଲକିତାକୁ ଦେଇଦେବୁ । ହୁମାକୁ ଜବାବ ଦେବାର କିଛି ନଥିଲା । କେବଳ ମୋ ଆଖିରୁ ଦିଧାର କୁହ ମୋ ଅଜାଣତରେ ବହିଗଲା ।

“ତା’ର ଦିଦିନ ପରେ ହୁମାକୁ ଛାର ହେଲା । ସେ ଚରଣ ସଂଘ ଘର ଛାତି ବୁର୍ଳା ଚାଲିଗଲା । ହୁମା ଚରଣ ସଂଘ ଛାତିବା ପରେ ପୋକିସ ଖାବତଳାସ କଲା । ସେ ଲିପିଲେଟ୍ ଖଣ୍ଡ କୁଳ ବଶତଃ ଖଚନେ ପଡ଼ିଥିଲା । ତେଣୁ ସେଠାରେ ରହୁଥିବା ଜଣେ କର୍ମୀକୁ ଜେଇ ପଠାଗଲା । ତାକୁ ରାତସ୍ଵତ୍ତୀ ଅପାଙ୍କ ଘର ପୋକିସ ଚଢାଇ କଲାବେଳେ ହୁମା ତାର କୁଗାପଟା ନେଇ ବାରିପଟ ଦେଇ ମେହତରାଣୀ ବେଶରେ ଘର ପଛ ଦରଜାରେ ବାହାରି ବସରେ ଯାଇପୁର ରୋଡ଼ ଚାଲିଗଲା । ସେଠାରେ ସେ ଆରେଷ ହେଲା ଓ କଟକ ଜେଇକୁ ଗଲା ।

ଯେ ଦେଶପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମୀ ସୀୟନିକ ତାକୁ ବୟସ, ବାର୍ଷିକ୍ୟ, ରୋଗ, ଅଭାବ, ଅସୁବିଧା ଜଣାପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ ସଂଗ୍ରାମରେ ଲିପ୍ତ ରହିବାକୁ ଭୁଲିଯାଏ । ହୁମା ଠାରୁ

ଜୁରୀ ପରିଷିଦ୍ଧ ବେଳେ ମୁଁ ଏହି ଯେଉଁ ମହତ ଶିକ୍ଷା ପାଇଛି, ତାହା ହୁଲିବାର ହୁହେଁ । ସେ ସୁତି ଅମ୍ବାନ ।”

ଜୁମାଙ୍କ କଟକ ଜେଳରେ ରଖାଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ସାଇରେ ଜଣେ ପାଗଳୀ ବିଥିଲା । ଅତି ଅପରିଷାର ସେ ଜେଳ । ଏହି ପରିଷିଦ୍ଧିରେ ସେ ଯେତେ ଅଶାନ୍ତି, ଅସୁବିଧା ଓ କଷତି କଟକ ଜେଳରେ ଭୋଗ କରିଥିଲେ ତାହା ସେ ଲଂରେଜ ସରକାର ବିରୋଧରେ ଲାହିବା ବେଳେବି ଭୋଗ କରି ନଥିଲେ । ସେ ୧୯୭୭ ଫେବୃଆରୀ ସାତ ତାରିଖରେ ରିରପ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବିଚାର ଚାଲିଥାଏ କଟକରେ । ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଥାତି ଶ୍ରୀମତୀ ବାସତୀ ଦେବୀ ।

ଜୁମାଙ୍କ କେସି ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଜୁମାଙ୍କ ଓକିଲ ଥାତି ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କୁନିଅର ଓକିଲ ଶ୍ରୀ ରବି ମହାତ୍ମି ମନ୍ଦିରମା ଜାହୁଆନ୍ତି । ରବିବାବୁ ବେଶ ଭଲଭାବେ ଜେରା କରୁଆନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପୁଲିସ୍ ଗୁରୁତ୍ବରେ ଗୁଡ଼ାଏ ପୁଲିସ୍ ପହରାଆଇ ଜୁମାଙ୍କ କୋର୍ଟ୍‌କୁ ଅଶାଯାଇଥାଏ । ବାପୀ, ତିନ୍ତୁ ଓ ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟରେ କୋର୍ଟ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଉ । ଯୋଉଁ ସବଳବୁପେକ୍ଷର ଜୁମାଙ୍କ ସେ ବଡ଼ ଗାତିରେ ବସାଇ ଆଶ୍ରୁଥିଲେ ସେ ଦେଖିବାକୁ ଯେମିତି ଡେଜା, ତାଙ୍କକଥା ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଟିଂଗାଳିଆ । ଜୁମା କୋର୍ଟ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚି ଗାତିରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା ବେଳେ ଜନକିଲାବ-ଜିନାବାଦ, ଧୂନୀ ଦେଲାବେଳେ ସେ ଟିଂଗା ସବଳବୁପେକ୍ଷର ତାଙ୍କ କହନ୍ତି ଏଣୁ ତେଣୁ ଗୁଡ଼ାଏ ପାଟିକରି ଆମଙ୍କୁ ଉତ୍ୟଭ୍ରତ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆଇ ଆମ୍ ନୋ ବଢ଼ି, ଆଶ୍ରୁ ଲାଇ ଆର ବଢ଼ି ?

ଥରେ କୋର୍ଟ୍‌ରେ ବିଚାର ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ଓକିଲ ରବିବାବୁ ସେ ଟିଂଗୁରାମ ସବଳବୁପେକ୍ଷରଙ୍କୁ କହିଲା ଆପଣ କ’ଣ କେତେକଥା ଗଛରୁ ତୋଳି ଆଣିଲା ପରି କହି ଚାଲୁଛନ୍ତି । ଆପଣ କଣ ସର୍ବଜ୍ଞ ? ବାସତୀ ଦେବୀ ମୁରୁକୀ ମୁରୁକୀ ହସ୍ତୁଆନ୍ତି । ସେ ଟିଂଗୁରାମ ସବଳବୁପେକ୍ଷର କହିଲେ ହଁ ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ । ତାପରେ ରବିବାବୁ ପଚାରିଲେ ଆପଣଙ୍କ ତାହାଣ ପାଖ ସାର୍ଟିପକେଟରେ କ’ଣ ଅଛି କହିଲେ ? ଟିଂଗୁରାମ ଜବାବ ଦେଲେ ସେଥିରୁ ଆପଣଙ୍କୁ କ’ଣ ମିଳିବ ? ଆପଣ କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କ ବାମପାଖ ପ୍ୟାଣ ପକେରରେ କ’ଣ ଅଛି । ରବିବାବୁ କହିଲେ ଇଉ ଆର ନୋ ବଢ଼ି ଗୁ ଆସୁ । ଏଥରେ ଟିଂଗୁରାମ ଅପିସର କହିଲେ “କ’ଣ ଆଇ ଆମ ନୋ ବଢ଼ି, ଆଶ୍ରୁ ଇଉ ଆର ବଢ଼ି ?” କୋର୍ଟ୍‌ରେ ଯେତେ ଲୋକ ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ନହୁଁ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାପର ଠାରୁ ତାଙ୍କ ନାଁ ହୋଇଗଲା ବଢ଼ି ।

ସେ ରାଜାବରିଚା ପୁଲିସ୍ କଲୋନୀରେ ରହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲେ ବାଖରାବାଦ ଘର ସାମନା କାଠମୋଡ଼ି ରାଷ୍ଟାରେ । ଯେତେ ବେଳେ ଆମେ

ତାକୁ ଦେଖୁ, ପାଟିକରି କହୁ, ଦେଖରେ ବଡ଼ ଯାଉଛି । ସାମନା ସାମନି ଦେଖାହେଲେ ମୁଁ କହେ, ହେଲୋ ମିଷ୍ଟର ବଡ଼ । ସେ ସାଇକେଳରୁ ଓହ୍ଲାଇ ତାଙ୍କ ପାନଖୁଆ ପାଟିଟା ଖୋଲି ହସିଦେଇ କହନ୍ତି ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା । ସେବିନ କୋଟରେ ବଡ଼ ଉପାଖ୍ୟାନ ପରେ ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ବାସତୀ ଦେବୀ ଜଜ୍ମେଣ୍ଟ ଶୁଣାଇଲେ । ନୂମା କଟକ ଜେଳରେ ଯେତେବିନ ଥିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ତିନି ମାସ କାରାଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଇ, ମେ ପହିଲାରେ ତାକୁ ଛାତିଦିଆଗଲା ।

ନିକୁଞ୍ଜ ବାବୁ

ବାଖରାବାଦରେ ଥିବା ଗ୍ରାମସେବକ ପ୍ରେସ କଥା ଲେଖୁଛି । ଏ ପ୍ରେସର ଦାୟିତ୍ବରେ ଥାତି ନିକୁଞ୍ଜବାବୁ । ଭଲଭାବେ ଶୁଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଠାରୁଠାରୁ ସବୁ ବୁଝି ପ୍ରେସର କାମ ଭଲଭାବେ ତୁଳାଇନିଅଛି । ଏ ପ୍ରେସରେ ତ ଜରୁରୀକାଳୀନ ଶାସନ ଜାରୀହେବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଚୀରପତ୍ର ତା ବିରୋଧରେ ଛପା ହୋଇ ବଣ୍ଣାଯାଉଥିଲା । ଫଳରେ ଦୁଇ ତିନିଦିନରେ ପୋଲିସ ତାକୁ ଘେରାଉ କରି ସେଥିରେ ତାଳା ପକାଇଦେଲେ ଓ ଜରୁରୀକାଳୀନ ଶାସନ ସରିବା ଯାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯ ମାସ କାଳ ସେଠି ପୁଲିସ ପହରା ଦିଆଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟର କଥାଯେ, ଜନତା ଦଳ ସରକାର ଗଢାହୋଇ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଫେରିଆସିବା ପରେ, ଯେତେ ବେଳେ ପୁଲିସ ଅଫିସରେ ସନ୍ତାନ ନିଆଗଲା, ସେତେ ବେଳେ ଗ୍ରାମସେବକ ପ୍ରେସରେ ତାଳା ପକାଇ ପୁଲିସପହରା ଦେବାର କୌଣସି କାଗଜ ପଡ଼ୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ଗ୍ରାମସେବକ ପ୍ରେସ ବନ୍ଦ ହେବାପରେ ମଧ୍ୟ ଗୁପ୍ତପ୍ରତାରପତ୍ର ଛପା ହୋଇ ବଣ୍ଣା ଯାଉଥିଲା । ପୁଲିସ ସଦେହକରି ଗ୍ରାମସେବକ ପ୍ରେସର ମ୍ୟାନେଜର ନିକୁଞ୍ଜବାବୁଙ୍କୁ ଧରିନେଇ ଜାଲବାଗ ଥାନାରେ ଅଟକାଇ ପଚରାପଚରି କଲେ । ତାକୁ ଏକ ହାଜତ ଘରେ ବନ୍ଦକରି ରଖାହେଲା । ସେ ହାଜତ ଘର ମଳମୃଦୁରେ ଭରି ରହିଥିଲା । ତଳେ ଗୋଡ ରଖିବାକୁ ଜାଗା ନଥିଲା । ନିକୁଞ୍ଜବାବୁ ହାଜତର ଛୁହାଛାତରେ ତିଆରି କବାଟର ତକପାଖ ଆତିପାତ ଉପରେ ଗୋଡ଼ରଖ ରହିବା ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି ସାରାରାତି କଟେଇଲେ । ପରେ ନିକୁଞ୍ଜବାବୁଙ୍କୁ ଛାତିଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ବୁଝୁଭାଇକର ପ୍ୟାରୋଲ ସରିଯିବାରୁ ସେ ନଭେମ୍ବର ୧୯ ଡାରିଖ (୧୯୭୫) କଟକ ଜେଲକୁ ଫେରିଗଲେ । ତାକୁ ବାପୀ, ନିକୁଞ୍ଜବାବୁ ଓ ବାହାରେ ଥିବା ତାଙ୍କର ଅନେକ ବନ୍ଦୁ ଓ ସାଥମାନେ ଶୋଭାଯାତ୍ରରେ ନେଇ କଟକ ଜେଲ ଫାଟକ ପାଖରେ ଛାତିଦେଇ ଆସିଲେ । ଜେଲରେ ଜେଲର ଥାଆତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସରକାର । ମୋର ଜଣେ ପୁରୁଣା ବନ୍ଦୁ । ସେ ଆସି ବୁଝୁଭାଇଙ୍କୁ ପାଛଟି ନେଇଲେ । ଆରମ୍ଭ ହେଲା ପୁଣି ଜେଲ

ଜୀବନ ଯାତ୍ରାର ଚକ ପୁଣି ପୁରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମାତ୍ର ହଠାତ୍ ଜାନୁଆରୀ ମାସ ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଘୋଷଣା କରାଗଲା ଓ ରାଜବନ୍ଦୀ ମାନଙ୍କୁ ଖଲାସ କରିବା କାମ ଆରମ୍ଭ କରାଗଲା । ନିର୍ବାଚନ ମାର୍ଜ ମାସରେ ହେବାର ଠିକ୍ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜରୁରୀକାଳୀନ ଶାସନ ସେହି ପରି ଲାଗୁହୋଇଥାଏ । ବୁନ୍ଦୁଭାଇ ତାଙ୍କ ଆମ୍ବଜବନୀ କସ୍ତୁରୀ ମୃଗ ସମ ରେ ଲେଖୁଛନ୍ତି, “କେତେକ ଲୋକ ଓ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିନୋବାକ ପଦାକ ଅନୁସରଣକାରୀ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଥିଲେ । ଏ ନିର୍ବାଚନ ଘୋଷଣାକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ନିଷାର ଏକ ପ୍ରମାଣରୂପେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କଲେ । ମାତ୍ର ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ସାରହାନ ଥିଲା । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକୁ ୪୨ ଜାରିଥାନ ସଂଶୋଧନ ଦ୍ୱାରା ଭାରତର ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଲୋପ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ନିର୍ବାଚନ ଜରୁରୀକାଳୀନ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଜାରି ରହିବ ବୋଲି ତାଙ୍କର କଜ୍ଞନା ଥିଲା । ବିରୋଧ ଦଳର ନେତା ମାନଙ୍କୁ ଆଗ ଖଲାସ କରି ଦିଆଗଲା ସତ, ମାତ୍ର କର୍ମୀ ମାନଙ୍କୁ ଖଲାସ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଅତି ଧରେ ଧରେ ଆଗେଇଲା । ନିର୍ବାଚନ ପନ୍ଥର ଦିନ ପୂର୍ବୟାବି ସବୁ କର୍ମୀ ଜେଳରୁ ବାହାରି ନଥାଏଟି ।

“ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକର ନିର୍ବାଚନ କରାଇବାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ଆଖରେ ଆପଣାର ଭାବମୂର୍ତ୍ତୀ ଟିକିଏ ଉଚ୍ଚକ କରାଇବା ଓ ଆମେରିକା ପ୍ରଭୁତ୍ବରୁ ଆର୍ଥିକ୍ୟ ସାହାର୍ଯ୍ୟର ପଥ ସୁଗମ କରାଇବା । ସେତେ ବେଳକୁ ସାରା ପୃଥିବୀର ଗଣତନ୍ତ୍ରପ୍ରେମୀ ମହଲରେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକର ଶାସନର ଯଥେଷ୍ଟ ନିହା ହେବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । ଫଳରେ ଭାରତକୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାର୍ଯ୍ୟ ଦେବା ବିରୋଧରେ ବି ହାତ୍ରୀ ବେଶ ପ୍ରବଳ ହେବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ନିର୍ବାଚନଟିଏ କରେଇ ଦେଇ ବହୁ ଅଧିକ ଭୋଗରେ ଜିତିଗଲେ ପୃଥିବୀରେ ସମାଜୋତନାର ମୁହଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ବିଧୁବନ୍ଦ ଭାବରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପକ୍ଷାରେ ନିର୍ବାଚିତ ନେତା ଓ ଶାସକଭାବରେ ତାଙ୍କର ନ୍ୟାୟ ଦୃଢ଼ ହୋଇଯିବ । ବିରୋଧ ଦଳମାନଙ୍କର ନେତା ମାନେ ହଠାତ୍ ଜେଳରୁ ବାହାରି ଅଛ ସମୟରୁତରେ ସୁସଜ୍ଜିତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଏକମତି ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । କର୍ମୀ ମାନେବି ଜେଳରୁ ବାହାରି ହଠାତ୍ କାମରେ ଲାଗି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ସବୁ ହିସାବ କରି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ବୋଲି ସୁଷ୍ଠୁ ଜଣାଯାଏ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଗୁପ୍ତଚର ସଂସ୍କା ‘ର’ ମଧ୍ୟ ସବୁଆହୁ ଖବର ନେଇ କଳନା କରି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକାଣୀ କରିଥିଲାଯେ, ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ(ଇ) ବହୁତ ଅଧିକ ଜନମତରେ ଜିତିବ ।

“ମାତ୍ର ସେମାନେ କେହି ଦେଖାବାସୀଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଭାବନା ଓ ଜୟପ୍ରକାଶକୁ ହିସାବକୁ ନେଇନଥିଲେ । ଜେ.ପି.ଡ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷେ ହେବ ବାହାରେ ଥାଏ । ମାତ୍ର ନଷ୍ଟ ବୁଝକ ଯତ୍ତ ଯୋଗୁଁ ଏକରକମ୍ ଅର୍ଥର୍ ହୋଇ ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାଯାକ୍ଷାତ୍ କରୁଥାଏ । ଦେଶକୁ ସକଟ ଭିତରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ କରୁଥାଏ । ନିର୍ବାଚନ ଘୋଷଣା ହେଉଥିବାରୁ ନିର୍ବାଚନ ଲଢିବା ନଳଢିବା ନେଇ ମତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଗଲା । କେତେକ କର୍ମୀ ପଚାରୁଥାଏ ଯେ ନିର୍ବାଚନ ଲଢି କିଛି ଲାଭହେବ ନାହିଁ । ଯେପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ତାହା ହେଉଛି ସେଥୁରେ କଂଗ୍ରେସ(ଇ) ବିରୋଧରେ କେହି ଜିତିବାର ଆଶା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଜେ.ପି. ନିର୍ବାଚନ ଲଢିବା ସପକ୍ଷରେ ଥାଏ ଓ ବିରୋଧ ଦଳ ମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରିବା ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଏଣେ ବିରୋଧଦଳ ମାନଙ୍କର ନେତା ମାନଙ୍କ ଭିତରେ କହଳର ସାମା ନଥାଏ । ଦଳର ନାମ କଣ ହେବ ତାହା ନେଇ ବହୁତ ମତଭେଦ ଥାଏ । ପଚାକା କିପରି ହେବ ତାହା ନେଇ ମଧ୍ୟ । ଏଣେ ନିର୍ବାଚନ ତାରିଖ ପାଖେଇ ଆସୁଥାଏ । ଶେଷକୁ ଜେ.ପି. ଧମକ ଦେଲେଯେ ଦଳମାନେ ଏକାଠି ନମିଶିଲେ ସେ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସଂପର୍କ ରଖିବେ ନାହିଁ । ସେତୁ ତରବରରେ ଜନତା ଦଳ, ଲୋକଦଳ, ଜନସଂଘ ମିଶିବା ଠିକ୍ ହେଲା । ନାଁ ଜନତା ଦଳ ରହିଲା । ଏହିସବୁ ସିନା କେବଳ କଥାରେ ହେଲା । ପ୍ରକୃତ ମିଶ୍ରଣ ଯାଇ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ହେଲା । କଟକ ଜେଳରୁ ଆମେ ପଞ୍ଜାଏ ଜାହୁଆରୀ ୨୯ ତାରିଖରେ ଖଲାସ ହେଲୁ । ମୁଁ ବାହାରିବା ପରେ ଖବର ପାଇଲିଯେ, ନିର୍ବାଚନରେ ସର୍ବୋଦୟ କର୍ମୀଙ୍କର ଭୂମିକା ବିଷୟରେ ବିଚାରକରିବା ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏକ ଦୈଠକ ତକା ହୋଇଛି । ମୁଁ କଟକରୁ ରାଞ୍ଜି ଓ ଭୋପାଳ ଦେଇ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲି । ଭୋପାଳରେ ମୁଁ ଜାଣି ପ୍ରଥମେ ନିର୍ବାଚନ ସଭା କରିଥିଲି । ଗାନ୍ଧୀଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଭୋପାଳ କେନ୍ଦ୍ରର କର୍ମୀ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ମତେ କହିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଏମିତି ସର୍ବୋଦୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଷୟରେ ସାଧାରଣଭାବରେ କିଛି କହିବାକୁ । ସଭା ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଏକ ବଜାର ଛକ ପାଖରେ ହେଲା । ସେତେ ବେଳେଯାଏ ଭୟର ହାତ୍ରୀ କମିନ୍ଦୟାଏ । ସଭାରେ ବଢ଼ ଜୋର ପଦରଜଣ ଲୋକ ପାଖରେ ଆସି ବସିଥାଏ । ଆଉ ପଦର ଜଣ ଲୋକ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ ଶୁଣିଥାଏ । ଲଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଶାସନଙ୍କ ହଟେଇବାକୁ ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ସିଧାସଳଖ କହିଲି । ସଭା ସରିବାପରେ ଆମର କର୍ମୀଙ୍କଣ ବିମ୍ବିତ ହୋଇ ମତେ କହିଲେ, ଆପଣ ସିଧାସଳଖ ଏପରି କଥା କହିଲେ ? ଟିକିଏ ଭୟର ଭାବ ତାଙ୍କର ଥୁବାମନେ ହେଲା । ଏମିତି କଥା କହିଲେ କଣ ହୋଇଯିବ କିଏ କିଣେ ? ତାହାଙ୍କତା କେତେ ସର୍ବୋଦୟ କର୍ମୀ ବିନୋଦାଙ୍କ ପ୍ରଭାବରୁ କାହାରି ସପକ୍ଷ ବିପକ୍ଷରେ ନ କହିବାହିଁ ସର୍ବୋଦୟର ନୀତିସମ୍ବନ୍ଧବୋଲି ପଚାରୁଥାଏ ଓ ଏବେବି ପଚାରାଏ ।”

ଭୋଗାଳକୁ ବୁନ୍ଦୁଭାଇ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲେ । ସେଠି ଗୋଟିଏ ବୈଠକ ଥାଏ । ଗାନ୍ଧୀ ଶାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ସଭାଯରେ ବୈଠକ ହେଲା । ବୈଠକରେ ସିଦ୍ଧରାଜଚାନୀ, ରାମମୂର୍ତ୍ତୀ ଓ ଆଉ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ଥାଏଟି । ଆଲୋଚନାରେ ଦେଖାଗଲାଯେ ବୁନ୍ଦୁଭାଇଙ୍କ ପରି କେତେଜଣ କଂଗ୍ରେସ(ଇ) ଶାସନକୁ ହଟାଇବା ପାଇଁ ଲାଗିପଡ଼ିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଦୃଢ଼ ମତ ପୋଷଣ କରୁଥାଏଟି । ଅଧିକାନ୍ତଶ ଏହି ବିଚାରରେ ଛଦି ହୋଇ ରହି ଥାଆନ୍ତିଯେ, କୌଣସି ଦଳର ସପକ୍ଷ ବିଷୟରେ କହିବା ସର୍ବୋଦୟର ନୀତି ଓ ଖାସକରି ଲୋକ ସେବକଙ୍କର ସକଳର ବିରୋଧାଚରଣ ହେବ । କାରଣ ଲୋକସେବକ ସକଳ ପତ୍ରରେ ଆଏଯେ, ସେ କୌଣସି ଦଳର ସଦସ୍ୟ ହେବେ ନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବେ ନାହିଁ ଓ ଦଳଗତ ରାଜନୀତିରେ ଜିପୁ ହେବେନାହିଁ । ବୁନ୍ଦୁଭାଇଙ୍କର ଓ ତାଙ୍କ ସମର୍ଥକ ମାନଙ୍କରେ ଯୁଦ୍ଧ ଥାଏ ଯେ କଂଗ୍ରେସ(ଇ) ଶାସନକୁ ହଟେଇବା ଦଳଗତ ରାଜନୀତି କୁହେ । ତାହା ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଜୀବନମରଣର ଘଟିଥିବା ବେଳେ ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ପାଟିଲ ଯୁଦ୍ଧ ବାହିଜେ ଯେ, ଯେହେତୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କରାଉଛନ୍ତି । ସେହେତୁ ସେ ଗଣତନ୍ତ୍ରବିରୋଧୀ କୁହୁଣ୍ଠି । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ(ଇ)ର ବିରୋଧ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସର୍ବୋଦୟ କର୍ମୀ ନିର୍ବାଚନରେ ନିରପେକ୍ଷ ରହିବା ଉଚିତ । ଯାହାହେଉ ଶେଷରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲାଯେ, କୌଣସି ଦଳର ନାଁ ନଧରିବା ବା କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରାର୍ଥକର ସପକ୍ଷ ବିପକ୍ଷରେ ନନ୍ଦିବା ସାଧାରଣଭାବରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଭୋଟଦେବା ପାଇଁ କୁହାଯିବ ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀ ହାରିଲେ

ଶେଷରେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀ ହାରିଲେ । କଂଗ୍ରେସ(ଇ) ଭଲରକମର ନହୁଲିଙ୍କା ରକିଆ ମାତଖାଇ ଯାଉଥିଲା । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଶାସନ ହଟିବାରେ ସାରା ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଓ ଉନ୍ନାସର ଲହରୀ ଖେଳି ଯାଉଥିଲା, ତାହାର ତୁଳନା କେବଳ ୧୯୪୭ର ଅଗଷ୍ଟ ପଦରର ଅଧରାତିରେ ସ୍ବାଧୂନତା ଘୋଷଣା ବେଳର ଆନନ୍ଦଲହରୀ ସହିତ ହୋଇପାରେ । ଅଛେଇ ବର୍ଷ ପରେ ଚୌଧୁରୀ ଚରଣ ସିଂହ ଓ ରାଜନାରାୟଣଙ୍କ ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ଜନତା ସରକାର ଓ ପରେ ପରେ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ୧୯୮୦ରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ତାହା ପରେ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାମାନଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ଏଥର କେନ୍ଦ୍ରରେ କଂଗ୍ରେସ(ଇ) ପୁଣି ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠତା ହାସିଲ କଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ(ଇ) ଅସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରକାରର ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ନିର୍ବାଚନ ଜିତିଲା ।

ଉମରଜେନ୍ ସି ବେଳେ ଦେଶର ଅବସ୍ଥାଯେ କଣ ହୋଇଥିଲା, ସେ ବିଷୟରେ ଲେଖିବସିଲେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ବହି ହେବ । ଉମରଜେନ୍ ସି ସମୟରେ ଆମୟକୁ ଚୋରି ହୋଇଥିବା କଥା ଆଗରୁ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଏଥର ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ବିଷୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ଇନ୍ଦରନେଷ୍ୟୋରେ ଥିବା ବେଳେ ନିଉୟକ୍ଷର କେମିକାଲ ବ୍ୟାକରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ଆକାଶରୁ ଥିଲା । କାରଣ ଆମ ଦରମାର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ଏହି ବ୍ୟାକରେ ଡିପୋକିଟ୍ ହେଉଥିଲା । ତାହାର ଇନ୍ଦରନେଷ୍ୟୋ ଛାତିବା ବେଳେ ମୋର ଯାହା ପ୍ରାୟେଥିଲା ତାହା ଏହି ବ୍ୟାକରେ ଡିପୋକିଟ୍ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଇନ୍ଦରନେଷ୍ୟୋ ଛାତିଲି ୧୯୭୩ ଡିସେମ୍ବରରେ । ବାପାଙ୍କର ପାଖକୁ ବିମ୍ବେର ଇନ୍ଦରନେଷ୍ୟୋ ବ୍ୟାକ ଉଚିଆରେ ପ୍ରତି ମାସରେ ଦୁଇହଜାର ଟଙ୍କା ଆସୁଥିଲା ଏବଂ ୧୯୭୪ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସ ୦୧ରୁ ୧୯୭୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଯିବା ଆସିବା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ କେମିକାଲ ବ୍ୟାକରୁ ଉଚିନ୍ଦୟ ବ୍ୟାକ ଉଚିଆରେ ଟଙ୍କା ଆଣି ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଲଗାଉଥିଲି । ତେଣୁ ପ୍ରତିମାସରେ କେମିକାଲ ବ୍ୟାକରୁ ମୋ ନିକଟକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠିରେ ଆକାଶରୁ ଲେଖାହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ବାବୁଙ୍କା କେଉଁଠୁ ବୁଦ୍ଧିପାଇ ସେହି ଚିଠିରୁ ଗୋଟିଏ ନେଇ ହୁବନେଶ୍ୱରରେ କାହାକୁ ଦେଲା । ତାପରେ ମୋ ବିବୁଦ୍ଧରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ଫରେବ ଏକୁଚେତ୍ତ ରେଣୁଲେସନ୍ ଆକୁ ବା ଫେରା ଅନୁସାରେ କେସି । ଫେରା ର ଅଫିସ କଲିକତାରେ । ମୁଁ ଚାର୍ଜସିରର ନକଳ ପାଇବାପରେ ସମସ୍ତ ହିସାବର ଗୋଟିଏ ଚିଠାକରି ଫେରା ଅଫିସକୁ ପଠାଇଲି । ସେଠାରୁ ଆସିଲା ଅର୍ତ୍ତର ଯେ ମୋଡେ ଟ. ୭୭,୦୦୦ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଟ. ୭୭,୦୦୦ କିଏ ଆଉ ମୁଁ କିଏ ? ମୁଁ ଫେରା କୋଟରେ ହାଜର ହୋଇ କଲିକତାର ଜଣେ ଓକିଇକୁ ସାହାଯ୍ୟରେ ମନଦମା ଲଢିଲି । ଫେରା କୋଟ ତୋରିମାନାକୁ ଟ. ୫୦,୦୦୦କୁ କମାଇଲେ । ମୁଁ ଅପୀଲ କଲି ଓ ଅପୀଲ କେସକୁ ନିଜେ ଲଢିଲେ । ଭଗବାନ ଦାଦାଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଓକିଲାତି ପଢିଥିଲେ ଜଣେ ଭଲ ଭଲ ହୋଇଥାଏଇ । ଦେଖାଯାଉ, ଆପିକୁ କେସର କଥିଥିଲେ ବଜାଏଇ । ମୁଁ ବଜାଲାରେ ସବୁ କହିଲି । ସେ ମୋର ସବୁ କଥା ମାନିନେଲେ, କିନ୍ତୁ କହିଲେ ଦେଖୁନ କିନ୍ତୁ କରତେ ହବେ । ମୁଁ କହିଲି ଧର୍ମବତାର, କୋଟର ସାନ୍ଧାନ କି ଦେଶେର ନ୍ୟାୟ ଓ ମାନବିକତାର ବିବୁଦ୍ଧେ ଯାବେ ? ସେ ହସିଲେ, ଓ କହିଲେ ଆରେ ମଶାୟ ଆୟନେ କି ଓକିଲାତି ପଢେଇଲେ ? ମୁଁ କହିଲି ନା, ଆମି ଅଜ ଶାସ୍ତ୍ରର ଛାତ୍ର । ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟନ ବୋଷ ଆମର ମାନ୍ୟର ମଶାୟ ହିଲେନ । ଅଜ ଶାସ୍ତ୍ର ତ ସବୁ ଲଜ୍ଜିକେର ବାବା । ସେ ହସିଲେ, ଓ କହିଲେ ଆପନି ଅତି ବଡ଼ ଲୋକେର ଜାମାଇଁ, ଦୁଇହଜାର ଟଙ୍କା ଦିନ ଏହା କହି ଅର୍ତ୍ତର ଦେଇ ଦେଲେ ।

ଅର୍ତ୍ତରର କପି ମୋ ପାଖକୁ ଡାକରେ ଆସିଲା । ସେତେ ବେଳକୁ ଇମରତେହସି ଉଠି ଯାଇଥାଏ । ‘ଫେରା’ କୋର୍ଟର ସେ ଆଠଦଶ ବିବୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ବାରିଷ୍ଟର ରଣଜିତ ମହାନ୍ତିକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟରେ ଗୋଟିଏ ରିଟ୍ ଦରଖାସ୍ତ ପାଇଲ କଲି ।

ରଣକିର୍ତ୍ତ ବାବୁ ଆଉ ମହାନ୍ତି । ସେ ରିଟ୍ ଦରଖାସ୍ତର ଏପର୍ସନ୍ ଫଲସଳା ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ରଣକିର୍ତ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁଅ ସେବିନ ପୋନ୍ଦରେ କହୁଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଢଂଜାନିଆର ରାଜଧାନୀ ଡାର-ଏସ୍-ସଲାମରେ ଗୋଟିଏ ଆତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ସମ୍ମିଳନୀର ଆୟୋଜନର ଭାବ ନେଇଥିଲେ କାନାଡାର ଚରଣୋରେ ଥିବା ଆତର୍ଜାତିକ ପ୍ରୌଢଶିକ୍ଷା କାର୍ତ୍ତନସିଲ ଓ ଡାରି-ଏସ୍-ସଲାମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ । ଆତର୍ଜାତିକ ପ୍ରୌଢଶିକ୍ଷା କାର୍ତ୍ତନସିଲର ସଭାପତି ଥାତି ଉଭନେସ୍ବୋର ପୂର୍ବତନ ତେପୁଣି ତିରେକୁର ଜେନେରାଲ ଓ ସୁନାମ ଧନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାବିଦ ତକଟର ଆଦିଶେଷାୟା । କାର୍ତ୍ତନସିଲର ଅବେଦନିକ ସଭାପତି ଓ ଢଂଜାନିଆର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ମାଲିମ୍ ଜୁଲିୟସ ନ୍ୟରେର ଏହି ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଉଦ୍ୟାନନ କରି ପ୍ରଗତି ଓ ପ୍ରୌଢଶିକ୍ଷା ଶାର୍ଷକ ଏକ ଭାଷଣ ଦେବାରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । କାର୍ତ୍ତନସିଲର ସେକ୍ରେଟେରୀ ବୁଦ୍ଧି ହର ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ ସେ ଆତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହେଲେ ଯିବା ଆସିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ମୋତେ ବହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ସେଠି ଖାଇବା ପିଇବା ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ପଚାଶ ତଳାର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତଥାପି ମୁଁ ପଛାଇଲିନାହିଁ । ମୋର ଗୋଟିଏ ଏଇ.ଆଇ.ସି. ପଲିସି ଥିଲା ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କାର । ତାକୁ ବନ୍ଦା ପକାଇ ମୁଁ କିଛି ଟଙ୍କା ଧାର ଆଣିଥିଲି । ପୁଣି ଆଠ ହଜାର ଟଙ୍କା ଧାରାଣି ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆର ଗୋଟିଏ ଟିକଟ କିଣିଲି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ବମ୍ବେ ଓ ସେତୁ ନାଇରୋବି ହୋଇ ଡାର-ଏସ୍-ସଲାମ । ମାଲିମ୍ ଜୁଲିୟସ ନ୍ୟରେରେ ଭାଷଣ ଶୁଣିବା ଲାଗି ଏଧରଣର ପ୍ରୟାସ । ସ୍ଵାହିଳୀ ଭାଷାରେ ମାଲିମ୍ର ଅର୍ଥ ଗୁରୁ । ନ୍ୟରେରେ ପୋଗୋ ହାଇସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷକତା କରୁଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଢଂଜାନିଆଁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ସେତେ ବେଳେ ସେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଘରେହଁ ରହୁଥିଲେ । ପ୍ରେସିଡେନ୍ସ କୋଠାକୁ ଆସୁଥିଲେ ଦଶଟାରୁ ପାଞ୍ଚଟା । ଦେଶର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସ ହେବାପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାଙ୍କ ନିଜଘରେ ରହୁଥିଲେ । ନ୍ୟରେରେକୁ ଆପ୍ରିକା ଗାନ୍ଧୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଶିକ୍ଷକ ଓ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି

ଆତର୍ଜାତିକ ପ୍ରୌଢଶିକ୍ଷା କାର୍ତ୍ତନସିଲର ସଭାପତି ଡକ୍ଟର ମାଲକମ ଆଦି ଶେଷେୟା ମାଲିମ୍ ନ୍ୟରେରେକ ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଯାଇ ସମ୍ମିଳନୀରେ କହିଥିଲେ, ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପ୍ଲାଟୋ ଚିତ୍ତିତ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ- ଯଦି ଦାର୍ଶନିକ ରାଜା ହୁଅଛି ତାହା ହେଲେ କଣ ହେବ ? ଆଜି ଆମେ ଜୁଲିୟସ ନ୍ୟରେରେକୁ ଦେଖି ହୃଦୟଙ୍କମ କରିପାରୁଛୁ ଯେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଯଦି ତାଙ୍କ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହୁଅଛି, ତାହା ହେଲେ କ'ଣ ହୁଏ ?

ଆରଜ୍ଞାତିକ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କାଉଦସିଲର ସଭାପତି ଥିଲେ କାନାଡ଼ାର ସୁନାମଧନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାବିହ ପ୍ରଫେସର ରବି କିହ । ସେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଯେତିକି ଜ୍ଞାନୀ, ସେତିକି ଭତ୍ରୁ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ମୁଁ ବ୍ରୁବନେଶ୍ଵରରୁ ବିମ୍ବ ଚାଲିଗଲି ଓ ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ମୋର ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆରେ ନାଇରୋବି ଯିବାର କଥା । ଆପ୍ରିକାକୁ ମୋର ଏ ପ୍ରଥମ ଯାତ୍ରା । ଲକ୍ଷ୍ମନରେ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କେନିଆର ବହୁତ ଛାତ୍ରାତ୍ମୀ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୋର ବହୁ ଶ୍ରୀମତୀ ବସୁନ୍ଧରା ପଟେଳ ଅନ୍ୟତମ । ମୁଁ ତାକୁ ବସୁବେଳ ବୋଲି ତାକୁ ଥିଲି । ବିମ୍ବର ଝିଅ ନାଇରୋବିରେ ରହୁଥିବା ଜଣେ ପଟେଳଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଛି । ତାଙ୍କ ସ୍ଵାମୀ ଜଣେ ତାତ୍ତ୍ଵର । ବସୁ ବହେନ ମୋତେ ନାଇରୋବି ବିଷୟରେ ବହୁତ କଥା କହିଛି । ତେଣୁ ମୋର ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ମୁଁ ନାଇରୋବି ଦେଖିଛି ।

ଲାସ୍ତେପାସେର ଗୁଣ ବହୁତ

ଫ୍ଲାଇଟ ସମୟର ଦୁଇଘଣା ଆଗରୁ ସକାଳେ ମୁଁ ବିମ୍ବର ଶାତାକୁର ଏଯାର ପୋର୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି । ପାସପୋର୍ଟ ଦେଖାଇ ଏମିଗ୍ରେସନ କଣ୍ଠୋଳ ପାରି ହୋଇ ଆସିଲି କଷମ କଣ୍ଠୋଳକୁ । ସେଠି ଜଣେ କଷମସ ଅଫିସରଙ୍କୁ କହିଲି ମୋର କ୍ୟାମେରା ପାଇଁ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଏକସପୋଟ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେବାକୁ । ସେ ଭତ୍ରୁ ଲୋକ କହିଲେ ଯେ ମୋତେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଶାମ କରିବାକୁ ହେବ ଏ କ୍ୟାମେରା ମୁଁ ଆଣିଲି କିପରି ? ଏପର୍ଯ୍ୟତ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସାମନାରେ ଠିଆ ହୋଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲି । ତାକୁ ସତ୍ତ୍ଵ କରିବାକୁ ମୁଁ ମୋ ବ୍ରିଟକେଶର ମୋ ଇଉ.ଏବ୍.ଏବ୍.ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ ଦେଖାଇଲି । ମୋ ଲାସ୍ତେ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ ସମୟ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତଥାପି ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠାରେ ଲେଖା ହୋଇଛି ମୋର କ୍ୟାମେରା ଓ ଲେନସ ସବୁ ମୁଁ କେବେ ଦେଶକୁ ଆଣିଥିଲି । ସେ କଷମସ ଅଫିସର ଲାସ୍ତେପାସ୍‌ପେ ଦେଖି ନିଜେ ଠିଆ ହୋଇ ଗଲେ ଓ ମୋତେ ବସିବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଏଠି ନାଟକ କରି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଆପଣ ଲାସ୍ତେ ପାସ୍‌ପେ ଦେଖି ହଠାତ ମତେ ସନ୍ଧାନ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ପାସେଞ୍ଚର ହିସାବରେ ମୋର କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ର ମୋତେ ଏକପୋର୍ଟ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦିଅନ୍ତି । ମୋର ଏକଥା ଶୁଣି ତିଉଚିରେ ଥିବା ଜଣେ କଷମର ଆସିଥାଏ କଲେକ୍ଟର ମୋ ନିକଟକୁ ଆସିଲେ ଓ ନିଜେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମୋତେ ଏକପୋର୍ଟ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେଲେ ଓ ସେ କଷମର ଅଫିସରଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଲାଗି ମୋତେ କ୍ଷମା ମାଗିଲେ । ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲି ଓ ତାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲି । ଲାସ୍ତେପାସ୍‌ପେ

ଗୁଣ ବହୁତ । ହାତୀ କିଅତାରେ ଲକ୍ଷେ ଚକା ଓ ମଳେ ଲକ୍ଷେଗଲା ଭକ୍ତି ଲାସ୍ତ ପାସେର
ସମୟ ଥାଉ କି ଗଡ଼ିଯାଉ ତାର ଗୁଣ ବହୁତ । ସବୁବେଳେ କାମରେ ଲାଗେ । ଏପର୍ଯ୍ୟତ
ସେ ଲାସ୍ତେ ପାସ୍ତେ ମୋ ପାଖରେ ଅଛି ।

ଏହା ପରେ ମୁଁ ଚାଲିଗଲି ଡିପାରଚର ଲଜ୍ଜା ସେଠି ଅପେକ୍ଷା କଲି । ଫ୍ଲୋଇଟ୍
ଆନାଉଦୟ ହେବାପରେ ଅନ୍ୟ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହ ଗଲି ଘେନକୁ । ଏଯାରଇଣ୍ଡିଆର
ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ବୋଇଁ ବିମାନ । ଯେତେ ପ୍ୟାସେଂଜର ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଗୁରୁରାତି ଓ
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ପଟେଲ । ଜଗଦଭାଇ ପଟେଲ, ନାରାୟଣଭାଇ ପଟେଲ,
ଯମୁନାବେଦ ପଟେଲ, ଅନସ୍ତ୍ରୀୟା ବେଦ ପଟେଲ ଇତ୍ୟାଦି । ଆମ ଘେନଟିକ ଦିନ
୧୦ଟାରେ ଛାତିଲା । ନାଇରୋବି ପର୍ଯ୍ୟତ ନବଷ୍ଟ୍ୟ ଲୁଇର । ଏଯାର ହସଟେସ ମାନେ
ବେଶ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବାକୁ ଓ କାର୍ଯ୍ୟତ୍ୱର । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ଆପ୍ରିକାନ୍
ଛିଅ ଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ବେଶ ସୁନ୍ଦର । ରଂଘ କଳା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦେହର
ଗଠନ ମୁଣ୍ଡରେ ଲାଗି ଲାଗି କୁଞ୍ଚିକୁଞ୍ଚିଆ ବାଳ ଓ କଥା କହୁଥିବା ବତବତ ଆଖି, ସେମାନଙ୍କୁ
ସୁନ୍ଦର କରାଇଥାଏ । ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଶାତୀ ମଧ୍ୟ ପିନ୍ଧିଥାତି ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ବିଲାତି ପୋଷାକ
(ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ଭ୍ରାତର) ପିନ୍ଧିଥାତି ।

ପ୍ଲେନରେ ଆମଙ୍କୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ଥିଲା ପଲାଉ,
ଚିକେନ୍, ବ୍ରେଦ, ବଟର, ଇତ୍ୟାଦି । ବମ୍ବର ତାଜମହଲ ହୋଟେଲରୁ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ୟାକେଟ
ସବୁ ଆସିଥିଲା । ଖାଇବାପରେ ତା' ଓ କଟି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପ୍ଲେନ ଚାଲିଥାଏ ତାର
ଗଡ଼ିରେ । ଆମେ ଆରବ ସାଗର ଉପରେ ଉତ୍ତରଥାଏ ତେତିଶ ହଜାର ଫୁର ଉପରେ ।
ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ମୁଁ ଚିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ । ବେଶ ନିଦ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଉଠି
ଦେଖେତ ଖରା ନଇଁ ଆସୁଛି ।

ନାଇରୋବିରେ ଆମେ ସଂକ୍ଷ୍ୟା ଗଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ ତକ୍ର
ଅମ୍ବକ ସିଂହ ଓ ଶ୍ରୀଯୁତ୍ତ ରି.ଏସ.ମାଥୁର । ତକ୍ରର ଅମ୍ବକ ସିଂହ ସେତେ ବେଳେ ଭାରତୀୟ
ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସଂଗର ତ୍ରେଜରର ଥିଲେ ଓ ଶ୍ରୀଯୁତ୍ତ ରି.ଏସ. ମାଥୁର ଆଜୀବନ ସର୍ବଥିଲେ ।
ମାଥୁର ସାହେବ ଏବେ ଚାଲିଗଲେ । ତକ୍ରର ମାଲକମ୍ ଆଦିଶେଷଜାୟା ମଧ୍ୟ ଆମ
ପ୍ଲୋଇଟରେ ଥିଲେ । ସେତେ ବେଳେ ସେ ମାହ୍ରାର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ଥିଲେ । ସେ
ମଧ୍ୟ ଆଉ ନାହାଁଛି । ନାଇରୋବିରୁ ଭାର-ଏସ-ସାଲାମ-ଗଲୁ ଇଷ୍ଟ ଆପ୍ରିକାନ୍ ଏଯାରିଏସ୍‌ର
ଯୋଗେ । ଏହାର ବୋଇଁ ବିମାନ ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆର ବୋଇଁ ବିମାନ ଭକି ବଡ଼ । ଏଯାର
ହସଟେସ ସବୁ କେନିଯା ଓ ତାଙ୍କାନିଆର ଜଣେ ଶାତୀ ପିନ୍ଧା ଭାରତୀୟ ମହିଳା ଥିଲେ ।
କିନ୍ତୁ ସେ ହୁଏତ କେନିଯା ବା ତାଙ୍କାନିଆର ଅଧିବାସୀ ହୋଇ ପାରିଥାତି ।

ପ୍ଲାଇଟ ସମୟ କମ ହୋଇଥିବାକୁ ଆସମାନକୁ କପେ କପେ ଗରମ ଚାହା ବା କପି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମାଉଣ୍ଡ କିଳି ମଂଜରୋ ଉପର ଦେଇ ଉତ୍ତିବା ସମୟରେ ପାଇଲଟ ଘୋଷଣା କଲେ । ଇଉରୋପ ଓ ଆମେରିକାର ବହୁତ ଦେଶକୁ ଯାଇଛି । ଏଥର ଆପ୍ରିକା ପୁଣି ଯାଇମୁକ୍ତ ତାଙ୍କାନିଆ ମନଟା ଅନୟରେ ଉରିଥୁଥାଏ । ଆମେ ତାର-ଏସ-ସଲାମ ଏଯାରଫୋର୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଏବଂ ଏମିଗ୍ରେସନ୍ ଓ କଷମ୍ କାମ ସାରି ଜିନିଷପତ୍ର ସଂଗ୍ରହକରି ଗୋଟିଏ ବସ୍ତରେ ବସିଲୁ । ସେ ବସ୍ତ ଆମକୁ ସହରକୁ ନେଇଗଲା । ସେଠୁ କହିପରେନସକୁ ଯିବା ଲୋକେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବସ୍ତରେ ଗଲେ । ତାର-ଏସ-ସଲାମ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାକୟକୁ । ଏହା ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅବସିତ । ସହରଠାରୁ ଏଠି ବେଶ ଥଣ୍ଡା ।

ଆମେ ଯାଇ ଇଉରୋପରସିଟି ହଣ୍ଡେଲରେ ରହିଲୁ । ମୋତେ ଗୋଟିଏ ସିଙ୍ଗେର ବୁମ ମିଳିଥିଲା । ତାପରେ ଆସି ଡିନର ଖାଇଲୁ ଓ ଖାଇପାରି ଟିକେ ବୁଲାବୁଲି କଲୁ । ସକାଳୁ ବମ୍ବେ ଛାତିଥିଲୁ । ରାତିରେ ତାର-ଏସ-ସଲାମ କ୍ରମେ କ୍ଲାଉ ଲାଗିଲା । ବୁମରେ ଯାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ । ତାପରଦିନ ସକାଳେ ନିତ୍ୟକ୍ରମ ସାରି କହିପରେନସ ହଲକୁ ଗଲି । ସେଠି କହିପରେନସର ଅନ୍ୟତମ କାର୍ଯ୍ୟକାରି ସରାପତି ପ୍ରଫେସର ରବି କିନ୍ତୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେଲା । ମୁଁ ନିଜର ଚିହ୍ନା ଦେଲି ଓ କହିଲି ଯେ ଏ କନପରେନସରେ ଯୋଗନେବା ପାଇଁ ମୁଁ ମୋର ଲାଇପ୍ ଇନ୍ସ୍ୟରାନସ ପଲିସିକୁ ବନ୍ଧାପକାଇ ଟକା ଆଣି ଏଯାର ଟିକଟ କିଣିଥିଲି । ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ବେଳେ କନପରେନସର ଖାଇବା ପିବା ଖର୍ଚ୍ଚପାଇଁ ୫୦ ଟଙ୍କାରର ଗୋଟିଏ ଚେକ ଦେଲି । ସେ ନେଲେ ନାହିଁ ଓ କନପରେନସ ଖାଇବା ପିଇବା ପାଇଁ ମୋତେ କିଛି ଦେବାକୁ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ ।

ପଓଲୋ ପ୍ରେସରେ

ସମସ୍ତେ ସାଇ ହୋଇ ଜଳଖୁଆ ଖାଇବାକୁ ଗଲୁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ଚେବରୁରେ ବସିଥିଲି ସେଠି ମୋ ସାମନରେ ଜଣେ ଦାଢ଼ି ରଖିଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକ ବସିଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି କ୍ଷମା କରିବେ, ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ପଓଲୋ ପ୍ରେସରେ । ସେ ଉଠି ଆଗେ ମୋତେ କୁଣ୍ଡାଇ ପକାଇଲେ । ପରେ ଜଳଖୁଆ ଖାଇବା ବେଳେ ବହୁତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲୁ । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆସି ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥାଏ ।

କହିପରେନସ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଦିନ ୧୦ ଟା ବେଳେ । କହିପରେନସ ହଲ ଏକଦମ୍ ପୁରି ଯାଇଥାଏ । ତାଙ୍କାନିଆର ବୁମ, ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଜାର ତାଳେ ତାଳେ ମିଶି ଯାଇଥାଏ କରତାକିର ତାଳ । ଆସିଲେ ଯାଇମ୍ବ ନେୟରେରେ ତାଳ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ସହ ପିଛିଆଟି

ନେୟରେରେ ଜାକେଟ । ସାଇରେ ଥାଏ ତୋକାନିଆର କୁରୋକୁନି କଲେକର ପ୍ରିଦୟିପାଇ
ପଲ୍ ମାହାଏକି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାନେ । ତକର ମାଲକମ୍ ଅଦିଶେଷାୟା ଓ ପ୍ରଫେସର
ରବି କିନ୍ତୁ ଯାଇମୁକ୍ତ ପାଛୋଟି ନେଇ ବସାଇଲେ ।

ଡକ୍ଟର ମାଲକମ୍ ଆଦିଶେଷାୟା ଓ ପ୍ରଫେସର ରବି କହିଲ ଭାଷଣ ପରେ, ଯାଇମୁ
ନେୟରେରେ ତାଙ୍କର ସାରଶିର୍ଷକ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ଭାଷଣର ଶିର୍ଷକ ଥିଲା ‘ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା
ଓ ପ୍ରଗତି’ । ତାଙ୍କ ଭାଷଣର କିଛି ଅଂଶ ଓଡ଼ିଆରେ ତଳେ ଦିଆଗଲା ।

‘ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗୋଟିଏ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଆୟୋଜନ କରିବାରେ ଆମ ଦେଶର
କାହାରି ବିଶେଷ ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ ଡଥାପି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହା କରିବାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ସୁଖୀ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁତ ଦେଶ ଆମ ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶି
ଅର୍ଜୁତା ହାସଳ କରଇଛି ଏବଂ ବହୁତ ଦେଶ ଏଥିରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସପଳତା ଲାଭ କରିଛନ୍ତି ।
ଆମେ ତାଙ୍କାନିଆର ଅଧ୍ୟବାସୀମାନେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ଦାବୀ କରି ପାରିବା
ତାହା ହୋଇଛି ପ୍ରଗତିର ଏକ କାରଣ ଓ ଏକ ଅଂଶ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରାଥମିକ ଗୁରୁତ୍ୱ
ପ୍ରତି ଆସମାନଙ୍କର ସଚେତନତା ।

ମଣିଷର ମୁଣ୍ଡି ହିଁ ହେଉଛି ପ୍ରଗତିର ଉଦେଶ୍ୟ । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ତୃତୀୟ
ବିଶ୍ଵରେ ଆସମାନେ ଆର୍ଥିକ ଅଗ୍ରଗତି ବିଷୟରେ - ଯଥା ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାର
ପ୍ରସାର ଏବଂ ଏସବୁକୁ ଉପନ କରିବାର ଶତ୍ରୁ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଆଲୋଚନା କରୁ ।
ମଣିଷର ସେବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଓ ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ଅଧିକ ସୁଖ ଦାୟକ ଓ
ଲାଭ ଦାୟକ କରିବାରେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆବଶ୍ୟକ । ମଣିଷର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ମୁଣ୍ଡିର
ବିକାଶ ପାଇଁ ରାଜନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ସଂସାମାନ ଲୋତା ସମସ୍ତ କ୍ରିୟା-
ପ୍ରକ୍ରିୟା ତଥା ପ୍ରଗତିର ଉଦେଶ୍ୟ ହେଲା । ମଣିଷର ମୁଣ୍ଡି ଏବଂ ଏହି ତତ୍ତ୍ଵ ନିକଟକୁ
ଆମେ ସବୁ ବେଳେ ଫେରି ଆସୁ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ କେବଳ ନିଜକୁ ମୁଣ୍ଡ କରିପାରେ ବା
ଉନ୍ନତ କରିପାରେ । ଅନ୍ୟ କାହାରି ଦ୍ୱାରା ସେ ମୁଣ୍ଡ ବା ଉନ୍ନତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।
କାରଣ ସେ ନିଜକୁ ହିଁ ଗଢେ । ନିଜର ନିଷ୍ଠାର ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଳ
କରିବା ଦିଗରେ ଆପେ ଆପେ ଆଗେଇବାର କ୍ଷମତାହିଁ ମଣିଷକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ପଶୁମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଳଗା କରିଥାଏ । ତାର ସଚେତନତାର ବିକାଶ ଓ ପ୍ରସାର ଏବଂ
ତା ନିଜଉପରେ ପରିବେଶ ଉପରେ ଓ ସମାଜ ଉପରେ ତାର ସଚେତନତା ଓ କ୍ଷମତାର
ପ୍ରଭାବକୁ ପରିଶେଷରେ ଆମେ ପ୍ରଗତି ବୋଲି କହିବା ।

ସେ ତାଙ୍କ ଭାଷଣ ଶେଷ କରିବାକୁ ଯାଇ କହିଲେ ଯେ, କିନ୍ତୁ କଥାରେ ଅଛି ଯାହା ସହଜରେ ହୋଇଯାଏ । ତାହା କରିବା କଥା ନୁହେଁ, ଏବଂ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷାକୁ ନକରିବା କଥା ବୋଲି କୁହାଯାଇନପାରେ । କାରଣ ଏହା ହେଉଛି ମୁଭ ମଣିଷ ଓ ମୁଭ ସମାଜର ପ୍ରଗତିର ଚାବିକାଠି । ଏହାର କାମ ହେଉଛି ମଣିଷକୁ ନିଜ ପାଇଁ ଭାବିବାରେ, ନିଜେ ନିଜ ନିଷ୍ଠାତି ନେବାରେ ଓ ସେସବୁ ନିଷ୍ଠାତିକୁ ନିଜେ କାର୍ଯ୍ୟକାରି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା । ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉଦ୍‌ବ ପରେ ଯାଲିମ୍ବ ନେୟରେରେ ପୂଣି ତାଙ୍କ ସାଥମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ଫେରିଗଲେ । ତାଙ୍କାନିଆକୁ ସେ ତୋଳ, ମାଦଳ ଓ ତ୍ରୁମ-ପୂଣି ବାଜିଉଠିଥିଲା । ସେ ଶବ୍ଦ ଆଜି ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଶୁଭ୍ରାତ୍ରି ଓ ମନେ ହେଉଛି ମୁଁ ସେହି ପରିବେଶରେ ଅଛି । ଏହା ଆଗରୁ ଓ ଏହାପରେ ମୁଁ ବହୁତ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ମୁଁ ଆମ୍ବହରା ହୋଇ ନାହିଁ, କି ନିଜକୁ ଭୁଲି ଯାଇ ନାହିଁ । ତାଙ୍କାନିଆ ଏ ସମ୍ମିଳନୀରେ ମୁଁ ଏକ ଅବୁତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲି ।

ଏହାପରେ ତା ବା କପି ଦିଆଯାଇଥିଲା ଓ ପରେ ପରେ ସମ୍ମିଳନୀର ପ୍ରଥମ ସେସବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏହାକୁ ପରିଚାଳନା କରିଥିଲେ ଡକ୍ଟର ମାଲକମ୍ ଆଦି ଶେଷେଯା ଓ ପ୍ରଫେସର ରବି କହି । ଏହି ସେସନରେ ଯାଲିମ୍ବଙ୍କ ଭାଷଣର ନାନାଦିଗୁ ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା ଓ ଏ ଆଲୋଚନା ସାରାଦିନ ଚାଲିଥିଲା । ପଞ୍ଜୋ ପ୍ରେସରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ । ସଂକ୍ଷୟା ବେଳେ ଯାଲିମ୍ବ ଗୋଟିଏ ପାର୍ଟ୍ ଦେଇଥିଲେ । ଏଥରେ ହିସ୍ଟି ବା ସେହିପରି କୌଣସି ପାନୀୟ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପକୋଡା, ସମୋସା, ସାଷ୍ଟରିଯର ଓ ଅନ୍ୟଧରଣର ସ୍ଵାକ୍ଷର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଆମ ଭାରତୀୟ ଦୂରବାସର ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ଓ ଅନ୍ୟ ସେକ୍ରେଟେରୀମାନେ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହ ମୋର ଦୋଷି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଯାଲିମ୍ବ ନେୟରେରେ ପାର୍ଟ୍ଟରେ ବୁଲିବୁଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଥିଲି । ଚାରିଶହ ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ହାତ ମିଶାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଦେଇଥିଲି । ମୋତେ ଭାରତର ଶିକ୍ଷାନୀତି ଉପରେ ପଚାରିଲେ । ମୁଁ କୋଠାରୀ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ବିଷୟରେ କହିଲି ଏବଂ କହିଲିଯେ ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଏବେ ଏକ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସିଦ୍ଧି ସୁଷ୍ଟିହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାଧିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଏକନ୍ତ୍ର ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁମାନେ ସ୍ଵର ଉତ୍ସାହର କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଜେଲ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ କହିଲେ ମୁଁ ଜଣେ । ଏହା ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଦୁଃଖ ଦେଇଛି । କାରଣ ଭାରତ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଦେଶ ।

ଯାଲିମ୍ବଙ୍କ ଜାକେଟ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଧରଣର । ଏହା ସାଧାରଣ ବୁସକୋଟ ପରି । କୌଣସି ଜଳର ନଥାଏ । ଦୁଇପାଖରେ ଦୁଇଟି ପକେଟ ଓ ବାଁପାଖରେ ଗୋଟିଏ ପକେଟ ।

ସେହିଦ୍ବୁ ମଁ ନେୟରେରେ ଜାକେଟ ପିଣ୍ଡିବା ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ଥାଇଲାନ୍ଦର ଜାକେଟ ସାଙ୍ଗରେ ଏହାର ବହୁତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ବେଳପାଖରେ କଲାର ନାହିଁ । ଯାଇମୁକ୍ତ ସାରଗରକ ଭାଷଣ ଶୁଣିବା ଓ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରିବା କେତେ ଜଣକ ଭାଗ୍ୟରେ କୁଟେ ? ସମ୍ମିଳନୀ ଆହୁରୀ ଦୁଇଦିନ ଧରି ଚାଲିଲା । ପୁଥିବାର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଚାଲିଥିବା ପ୍ରୋତ୍ସମ୍ଭାବ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ମଁ ଯଦିଓ ଏ ସମ୍ମିଳନୀ ପାଇଁ କୌଣସି ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେଇନଥିଲି, ତଥାପି ଉପରେ ଉପରେ ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତା ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲା । ପ୍ର୍ୟାରିସରୁ ଆସିଥିବା ଉପରେ ମୋର ଶୁଣି ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର ରବି କହିଲୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ଭଲ ଜାଗିଥିଲା ।

ସମ୍ମିଳନୀ ଶେଷ ହେଲା । ଶେଷଦିନ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା ତାଙ୍କାନିଆର ପିଲାଉ । ଯେଉଁଥରେ ଖାସ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହା ଆମର ମାତ୍ର ପଡ଼ିଥିବା ବିରିଆନି । ଏହା ସାଙ୍ଗକୁ ମାତ୍ର ଚପ୍ ଓ ପୁଡ଼ିଂ । ସଂନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଏସିଆ ସାଉଥପାସିପିକ ବୁଝରୋ ଅପ ଆଉରା ଏତୁକେଶନର ଗୋଟିଏ ସରା ହୋଇଥିଲା । ଏମିଆ ଓ ପାସିପିକ ଅଞ୍ଚଳର ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଆସିଥିବା ପ୍ରତିନିଧି ମାନେ ଏଥରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ମଁ ଏଥରେ ଜଣେ ସର୍ବ ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି ଓ ବୁଝରୋର ଭାରତୀୟ ଶାଖାରେ ସଙ୍କୁୟ ଅଂଶ ପ୍ରହଣ କରିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲି ।

ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ଆମେ ଡାର-ଏସ-ସାଲାମ ଯାଇ ସେଠାରୁ ଉଥୁଓପିଆନ ଏମାରଓଡ଼ରେ ଆସିଲୁ ଉଥୁଓପିଆର ରାଜଧାନୀ ଆଦିସ୍ଥାବାବାକୁ । ସେଠୁ ଯିବୁ ବିମ୍ବ । କିନ୍ତୁ ତାହା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଘେନଟିକୁ ସୁଦାନ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଆମେ ମାନେ ଆଦିସ୍ଥାବାବାରେ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ରହିଲୁ । ହୋଟେଲରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବେଶ ଭଲ । ଉଥୁଓପିଆ ବିଷୟରେ ମଁ ଡକ୍ଟର ମାଲକନ୍ ଆଦିଶେଷେୟ ଠାରୁ ବହୁତ ଗପ ଶୁଣିଛି ଓ ତାଙ୍କ ବହି ଲେଟ ମାଇଁ କଣ୍ଠୀ ଆପ୍ତେବରେ ଉଥୁଓପିଆ ବିଷୟରେ ସେବହୁତ କଥା ଲେଖିଛନ୍ତି । ଉଥୁଓପିଆର ସମ୍ବାଦ ହେଲେସେଲି ତାଙ୍କ ଦେଶର ଜୋକମାନଙ୍କର ରତ୍ନ ଶୋଷି ନିଜେ ଧନୀ ହୋଇଥିଲେ । ଥରେ ଆଦିସ୍ଥାବାବାରେ ଗୋଟିଏ ସରାରେ ସେ ଆଦିଶେଷାୟାଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ, ମଁ ଆଦିସ୍ଥାବାବାର ନାମ ଆଦିଶେଷାୟା ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ତତ୍କଷଣାତ୍ ଆଦିଶେଷାୟା କହିଥିଲେ ତାହାହେଲେ ମୋତେ ମୋ ନାଁ

ବଦଳାଇ ଏହାକୁ ଆଦିସାବାବା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ସଜାରେ ସମସ୍ତେ ହସି ହସି ରତ୍ନିଯାଉଥିଲେ ।

ଆଦିସାବାବାରେ ଯେଉଁ କେତେଘଣ୍ଡା ମୁଁ ରହିଥିଲି ତାହା ମଧ୍ୟରେ ଦେଖୁଥିଲି ସେ ଦେଶର ଚରମ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ । ଦଶ ବାର ବର୍ଷର ଭିଅମାନେ ସଂକ୍ଷ୍ୟା ହେଲେ ରାତ୍ରାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗରାଣ ଖୋଜିବା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି । ମନଟା ଦବିଯାଉଥିଲା । ସମ୍ରାଟ ହେଲେ ସେଲେସିତ ନଥିଲେ ଓ ଉଥୁପିଆର ସରକାର ଥିଲେ ବାମପଦ୍ଧା । ଉଥାପି ଦେଶରୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଗୁଣ୍ଡିନଥିଲା । ଆମ ପୁନ ସୁଦାନରୁ ଫେରି ଆସିଲା । ତାପରଦିନ ସକାଳେ ଓ ଆମେ ସେଥିରେ ବସି ଗଲୁ ବମ୍ବେ । ବାଟରେ ଚିତ୍ରତି ବୋଲି ଗୋଟିଏ ହୋଇଲା ଜାଗାରେ ଅଧିନାକ ପାଇଁ ଅଚକି ଆମ ବିମାନ ପେଟ୍ରୋଲ ନେଇଥିଲା । ବମ୍ବେରେ ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ସଂକ୍ଷ୍ୟା ହୋଇଯାଉଥିଲା । ତାପର ଦିନ ସକାଳେ ମୋର ପ୍ଲାଇର । ଉଥୁପିଆନ ଏଯାରଟ୍ରେକ ଲେଓଡ଼ର ଦେଇଥିଲେ । ବମ୍ବେରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ହୋଟେଲରେ ରହିଥିଲି ।

ଆପ୍ରିକାକୁ ଏହାର ମୋର ପ୍ରଥମ ଯାତ୍ରା । ତାଙ୍କାନିଆ ସଂପର୍କରେ ବେଶ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ପାଇଛି । ସେ ଦେଶରେ ରେଡ଼ିଓ ବ୍ୟବସା ଖୁବ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଚେଲିଭିଜନ ବ୍ୟବସା ଆରମ୍ଭ ହୋଇନଥିଲା । ଯଦିଓ ପାଖ ଦୂପ ମାଡ଼ାଗାସୁରରେ ଚେଲିଭିଜନ ବ୍ୟବସା ଥିଲା । ଉଥାପି ଚେଲିଭିଜନ ନଥିବା ତାଙ୍କାନିଆର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସା ପୃଥବୀର ସବୁ ଶିକ୍ଷାବିଦମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ଆଠହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚକରି ଚାରିଶହ ଶିକ୍ଷାବିଦ ମାନଙ୍କୁ ଚେଟିକି । ଯାନିମୁକ୍ତର ଓ ପୌଳୋ ପ୍ରେଅରେ ଦର୍ଶନ ମିଳିଲା । ତାଙ୍କାନିଆ ବିଷୟରେ ଜାଣିଲି । ଏହା କିଛି କମ କଥା ହୁଅଛେ । ତେଣିକି ବଂଧାପଡ଼ିଥିବା ଜନସ୍ୱର୍ଗାନସ ପଲିସି ମିଳୁ ବା ନମିଳୁ । କିଏ ପଚାରେ ?

ବମ୍ବେରୁ ହାଇଡ୍ରାବାଦ ବାଟେ କୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲି ପ୍ଲେନରେ । କୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଘରକୁ ଆସିଲି । ସେତେ ବେଳେକୁ ଦେଶରୁ ଇମରଜେନସି ଉଠିଯାଉଥାଏ । ଉଥାପି ପୁଲିସବାଲାକ ମନରେ ଇମରଜେନସି ଥାଏ ବୋଲି ମନେହେଉଥାଏ । ତେଣାକୁହା ମାଲନର ସ୍ଵର୍ଗରେ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ହରିଶପୁରର ଶିରିଧାରୀ ଜେନା ପଢ଼ୁଥିଲା । ତାର ବାଁକାନରେ ଗୋଟିଏ ପୋଡ଼ଥିବାରୁ ତାକୁ କାନପୋଡ଼ି ଶିରିଧାରୀ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଡାକିଛି । କାନପୋଡ଼ି ଶିରିଧାରୀ ଗାଁର ଜଣେ ସି.ଆଇ.ଡି. ଇନସପେକ୍ଚର ଥାକ୍ଷି କଟକରେ । ସେ ଦୁଇଦିନ ସକାଳେ ଓ ଉପରବେଳା ବାଣରାବାଦ ଘର ସାମନା ନଳିବନ୍ଦ ଉପରେ ବସୁଥିଲେ । ଏକଥା କାନପୋଡ଼ିଠାରୁ ଶୁଣି ଦିନେ ମୁଁ ଯାଇ ତାକୁ ପଚାରିଲି, ଆପଣଙ୍କର ଏଠି ଦ୍ରୁଯଟି ପଡ଼ିଛିକି ? ସେ ଟିକିଏ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଓ ମୋଡେ କହିଲେ, ହିଁ, ମୋର ଏଠି ଦ୍ରୁଯଟି ପଡ଼ିଛି । ତାକିରୀ କରୁଛେ

ସେତେବେଳେ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନହେଲେ ମୁଁ କଣ ଆପଣଙ୍କୁ ଓ ଆପଣଙ୍କ ଶୁଣୁରୁଷର ପରିବାରକୁ ଜାଣେ ନାହିଁ ?

ବହୁବର୍ଷପରେ ହଠାତ୍ ଦିନେ ଅନୁଗୁଳରେ ଆସି କାନପୋଡ଼ି ଗିରିଧାରୀ ହାଜର । ଦେହେରାଟା ସେହିଭଳି ଥିଲା । କିଛି ବଦଳି ନଥିଲା । ଦୁଃଖସୂଖ ହେଉ ହେଉ ସେ ସି.ଆଇ.ଡି. ଇନପେକ୍ସର କଥା ପଚାରିଲି । ସେ କହିଲା ଯେ, ସିଏ ପେନସନ ନେଇ ଗାଁରେ । ଆମ ସାଇରେ ବଢ଼ିର ଆଦରମଣି ପଡ଼ୁଥିଲା । ହଠାତ୍ ମୁହଁଂଗାକୁ ମାରଁ ତିଆର ମାରଁ ତିଆର କରି ତାକଥା ପଚାରିଲା । ତାକୁ ଖାଁଚେ ମାରିବାକୁ ଗୋଟାଏ ଚାନସ ପାଇଲି । କହିଲି କିରେ ତାକଥା କାହିଁକି ପଚାରୁଛୁ ? ବହେ ବହେ ପୁଲମାଳ ଧରି ଯାଉତୁ ତାଘରକୁ ଭାଣ୍ଡବର ଭଳି । ସେ କହିଲା, ହେ ଆସେ ଆସେ କହମ, ଘରେ ଶୁଣିବେ । ମୁଁ ଆହୁରି ବଢ଼ପାଟିରେ ସେହିକଥାକୁ କହିଲି । ତାପରେ ପଚାରିଲି କିରେ କାନ ପୋଡ଼ି ରସିକ ତାଉପରେ ଆଖି ପକାଇଥିଲୁକି ? ସେ ବାହାହେଲା ନାହିଁ । ଗାଁରେ ଅଛି । ମୁଣ୍ଡର ବାକ୍ୟାକ ପାତି ଖୋଟ ପରି ହୋଇଗଲାଣି । କାନତରାଟି ହୋଇଥିଲା ଓ ସେହି କାମରେ ନାଲକୋ ଆସିଥିଲା । ମୁଁ ଅନୁଗୁଳରେ ଥିବା ଶୁଣି ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲା । ଭଲ ପିଲାଟାଏ । ତେବେ ଟିକିଏ ହୃଦୟାଳିଆ । କିପରି କାନତରାଟି କାମ କରୁଛି କେବାଣି ? ଗାଁରେ କିଛି ଦିନ ରହିଲା ପରେ ଆମେ କଟକ ଓ ଅନୁଗୁଳ ଗଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ମୋର ଯାହା ଟଙ୍କା ଥିଲା କେମିକାଲ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ସବୁ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲାଣି ।

ଇଣିଯାନ ଏକୁପ୍ରେସର ଶ୍ରୀଯୁଷ ରାମନାଥ ଗୋଟକା ଇମରଜେନସି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇ ବହୁତ କିଛି କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ବାପି କୁମାର୍କୁ ଜାଣିଥିଲେ । ତେଣୁ ତାକୁ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖିଲି । ସେଥରେ ମୋର ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ସଂପର୍କରେ ଲେଖିଥିଲି ଓ ମୋର ସେତେ ବେଳର ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଥିଲି । ସେ ଚିଠିରେ ମୁଁ ତାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ମୋତେ ତାକ ଖବର କାଗଜରେ ଗୋଟିଏ କାମ ଦେବାକୁ ।

ସ୍ଵାହକ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟକାକ ପାଖରୁ ଚିଠି ଆସିଲା । ସେ ମୋତେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ତାକୁ ଦେଖାକରିବାକୁ ଡକାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇ ଗାନ୍ଧୀ ଶାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ରହିଲି । ଗୋଟକାକୁ ଫୋନକରି ଜଣାଇଦେଲି ମୁଁ ଆସିଛି ବୋଲି । ସେ ମୋତେ ସାଗେ ସଂଗେ ତାକ ସାଙ୍ଗେ ଜଜଖାଆ ଖାଇବାକୁ ଡାକିଲେ । ସେତେ ବେଳକୁ ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀଶାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ଜଜଖାଆ ଖାଇ ସାରିଥାଏ । ତଥାପି ଗଲି ଓ ତାକ ସାଇରେ ଜଜଖାଆ ଖାଇଲି । ଦୋଷା, ଶମର ଓ ଗରମ ଗରମ ଇଚ୍ଛା । ଆମ ସାଇରେ ପ୍ରଭାସ ଯୋଗୀ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ।

ଚନ୍ଦୀଗତରେ ଉତ୍ସିଯାନ ଏକପ୍ରେସ ମ୍ୟାନେଜର

ତାପରେ ତାଙ୍କ ଅଫିସରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଉତ୍ସିଯାନ ଏକପ୍ରେସରେ ରହିପାରେ ବା ସିଂଗାପୁରରେ ତାଙ୍କ ଖବର କାଗଜର ପ୍ରତିନିଧିଭାବରେ ରହିପାରେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପ୍ଲାନ ଥିଲା ଅଳଗା । ସେ କହିଲେ ଯେ ଚନ୍ଦୀଗତରେ ଉତ୍ସିଯାନ ଏକପ୍ରେସ ଦୂଆ ହୋଇ ବାହାରିଛି । ତେଣୁ ମୁଁ ସେଠାକାର ମ୍ୟାନେଜର ହେବି ଓ ମୋର ମାସିକ ଦରମା ଦୁଇହବାର ହେବ । ମୁଁ ରାଜି ହୋଇଗଲି । ସେ ମୋତେ ଶିଶ୍ରୁତ ଯାଇ ଚନ୍ଦୀଗତରେ ଜ୍ଞାନ କରିବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ମୋତେ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଓ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ଚନ୍ଦୀଗତ ଆସିବୁ । ଜ୍ଞାନ ହେଲା ୧୯୭୭ ନରେମର କଥା ।

ସେ ଦିନ ରାତିରେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଛାଡ଼ିଲି । ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦିଲ୍ଲୁକୁ ସବୁ କହିଲି । ବାପି ହୁମାକୁ ଆମେ ଯାଇ ଅନୁଗୁଳରେ ଦେଖାକରି ଆସି ଘରୁ ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ଚାଲିଲୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ସେତୁ ଚନ୍ଦୀଗତ । ଉମରଜେନସି ମଧ୍ୟରେ ଓ ଉମରଜେନସି ପରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆସି ଅନୁଗୁଳରେ ରହିଲୁ । ଥରେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇଥିବା ବେଳେ ସେତେ ବେଳେ ଶିକ୍ଷା ସନ୍ତଶୋଳଯର ଜ୍ଞାନ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଶ୍ରୀମୁହୂ ଅନୀଲ ବୋର୍ଡଆକୁ ରେଟିଥିଲି । ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ତାଙ୍କୁ କହିବାକୁ ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚାକିରୀ ଖୋଜି ଦେବାକୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ସେ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଓଡ଼ିଶାରେ କୌଣସି ବେସରକାରୀ ସଂସାଧାର ଆନୁକୂଳ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ସହିତା ସାଧନ କେନ୍ତ୍ର ଖୋଲିବାକୁ । ମୁଁ ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହେବି । ହଠାତ୍ ମୋ ମନକୁ ଆସିଲା ଉକ୍ତ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳ କଥା । ମୁଁ କହିଲିଯେ, ଉକ୍ତ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳ ଆନୁକୂଳ୍ୟରେ ଅନୁଗୁଳରେ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ସହିତା କେନ୍ତ୍ର ଖୋଲାଯାଇ ପାରିବ । ସେ ମୋତେ ଏହାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଡିଆରି କରି ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇବାକୁ କହିଲେ । ଦେଉଳକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ପ୍ରୋଜେକ୍ଟଟି ହୁଏ ।

ମୁଁ ଏକଥା ବାପି ହୁମାକୁ କହିଲି ଓ ଉକ୍ତ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ରକ୍ଷୀ ବେହେରାକୁ କହିଲି । ସମସ୍ତେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସ୍ଵାଗତ କଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଡିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଲି । ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟଟି ହୋଇଗଲା । ବାପି ହୁମା ଦେଖି ଖୁସି ହେଲେ । ଉକ୍ତ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକଙ୍କ ଦସ୍ତଖତରେ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟଟି ବୋର୍ଡଆକ ନିକଟକୁ ପଠାଗଲା । ତାପରେ ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦୀଗତ ଗନ୍ଧ ।

ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚି ଆମେ ଦିନଟାଏ ରହିଲୁ ଗାନ୍ଧୀ ଶାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ । ମୁଁ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏକଷପ୍ରେସ୍ ଅଫିସକୁ ଯାଇ ଗୋଏକାଳ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରି କହିଲିଯେ ଆମେ ଆଜି ରାତି କାଳକା ମେଲରେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ଯାଉଛୁ । ସେ ତାଙ୍କ ଅଫିସର ଅନ୍ତରେ ସ୍ନେହାଳ ତ୍ରୁଟି ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ ପି.ସି.ଜେନ୍କ୍ରିବିନ୍କ୍ରୁ କହିଲେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ଅଫିସକୁ ପୋନ କରିଦେବାକୁ ଓ କହିବାକୁ ଯେ ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତୁ ଏକଷପ୍ରେସ୍ ଗେଷ୍ଟହାଉସରେ ରହିବୁ । ଜେନ୍ ସେଇଆ କଲେ । ତାପରେ ଏକନପ୍ରେସର ଜେନେରାଇ ମ୍ୟାନେଜର ସରକୁରେସନ ମ୍ୟାନେଜର ଓ ଆଡ଼ଭାରଟାଇଂ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକଲି । ସେଦିନ ରାତିରେ ଆମେ ଦିଲ୍ଲୀ ଛାଡ଼ିଲୁ । ବେଶ ଶୀତ ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ଘୋର ୪ ଟାରେ । ସେଇନ୍ଦରରେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏକଷପ୍ରେସର ଅଫିସର ଓ ଷାଫ୍ଟ ଥିଲେ ଆମକୁ ସ୍ଵାଗତ କରିବାକୁ । ଗାତ୍ର ମଧ୍ୟ ତୁଳଟି ଥିଲା । ଗେଷ୍ଟ ହାଉସରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସକାଳ ହୋଇଯାଇଥାଏ ।

ଗେଷ୍ଟହାଉସଟି ବଡ଼ ତୁଳଟି । ଏଥରେ ତୁଳଟି ବଡ଼ ବୁମା ଅଛି । ଏହା ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ର ସେକ୍ଟର ୨୨ରେ । ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସହର । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ଏକା ସମୟରେ ୧୯୪୦ରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଓ ପ୍ରାନ୍ତ ସର ଆରକ୍ଷିଟେକ୍ ଲେ କୋରବୋମିଯର ଏତୁଳଟି ରାଜଧାନୀର ନକସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ ଓ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼, ଉତ୍ତର ହରିଆନା ଓ ପଂଜାବର ରାଜଧାନୀ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ୟାପିଟାଲ କହୁଥିଲେ । କାରଣ ରାଜଧାନୀ ତୁଆ ହୋଇ ରଜା ଯାଉଥିଲା ଏବଂ ପୁରୁଣା ଭୁବନେଶ୍ୱର ତାର ଜିଗରାଜ ମନ୍ଦିର, ଅନ୍ତର ବାସୁଦେବ ମନ୍ଦିର, କେଦାର ଗୌରୀ ମନ୍ଦିର ଓ କୁଣ୍ଡ, ବିନ୍ଦୁସାଗର ଓ ଆଉ ସବୁ ଛୋଟ ବଡ଼ ଐତିହ୍ୟ ଓ ମନ୍ଦିରକୁ ନେଇ ତାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବଜାୟ ରଖିଥିଲା । ଚଣ୍ଡିଗଢ଼କୁ ୪୭ଟି ସେବଚରରେ ବିଭିନ୍ନ କରାଯାଇଥିଲା ଓ ପ୍ରତି ସେବଚର ଗୋଟିଏ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ୟ ଥିଲା । ସେବଚର - ୧୭ ଥିଲା ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ଲଟ । ଦୋକାନ ବଜାର ଓ ରେଷ୍ଟ୍ରାରିଆରେ ରରପୁର ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ବିଷୟରେ ପରେ ଲେଖିବି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏକଷପ୍ରେସର ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ସଂସ୍କାରଣ ୧୯୭୭ ଜୁନ ମାସରେ ବୋଧହୁଏ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏ ସଂସ୍କାରଣର ସଂପାଦକ ଥିଲେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ କୁଳଦୀପ ନାୟାର । ସେ ଏକଷପ୍ରେସର ଦିଲ୍ଲୀ ଅଫିସରେ କାମ କରୁଥିଲେ ଓ ପ୍ରତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଥରେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ଆସୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେଇଠି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦୋଷ୍ଟି ହେଲା । ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାକରୁ ଫେରିଲା ପରେ ଶ୍ରୀ ଅବୁଶ ଗୌରୀ ଦିଲ୍ଲୀରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମାମୁଁ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ସେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ଆସି ଏକଷପ୍ରେସ୍ ଗେଷ୍ଟ ହାଉସରେ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ସେଇଠି ବନ୍ଧୁତା ହେଲା । ସେ ଅତି ଅମାଯିକ, ସବୁବେଳେ ନରମ ସ୍ଵରରେ କଥା କହୁଥିଲେ

ଓ আদৰ কাইদা সকুলু মানিবাৰে ওষ্ঠাৰ থিলো । সকু দিনে লঞ্চ খাইলা বেলে
এমানক সাজৰে গপঘপহুঁ তিকিশালু তেকানাক পর্যন্ত ।

একুপ্রেস গেৰুহাইসৱ পুঁচুৱাৰী থিলা পাহাড়ী । ভল রাহুথিলা, কিন্তু
নাক অগৱে রাগ । মানি থিলা বিহারী । তা বিষয়ৰে সতকথা লেখিলে বিহাৰৰ
ভত্ত লোকমানক প্ৰতি অপমান সৃচক হেব । একুপ্রেসৱ গোটিএ ধততি নীল
ৱজৰ পিআৰ গাতি থিলা । তাৰু চলাইথিলা কুণ্ডি বলুৱা । যে হৰিআনাৰ । তাৰ
হুণ্ডিটা সকুবেলে ওলটা দিগৱে কাম কৰুথিলা । মুঁ ইষ্টিয়ান একুপ্রেসৱে যেহেন
কলাপৱে চষ্টিগত এতিষ্ঠৰ অপিষ্ঠৰ ও ষাঘমানক সাজৰে দেশাকৰিবাকু
বিছিনেস ম্যানেজৰ শ্ৰী পতোষ কুমাৰ মোতে সাজৰে নেই সমষ্টক সাজৰে
পৰিষয় কৱাই দেলে । মো আগুৰু যিএ ম্যানেজৰ থিলো, যে দিলু অপিষ্ঠৰ
আৱশ্যিলে । যে ষেদিন রাতিৰে দিলু অপিষ্ঠকু ফেৰিগলে । আৰ্দ্ধভাইটিঙ্গ
ম্যানেজৰ থাতি জণে সৰ্বোৱজী । যে কেবল ষেকচৰ- ১৭ যাই খবৰ কাগজৰ
দ্বিতীয় পুষ্টা পাইঁ ছোট ছোট বিষ্ণাপন সংগ্ৰহ কৰুথিলে । এহাৰ অবশ্য যথেষ্ট
আবশ্যিকতা থিলা, কিন্তু খবৰ কাগজৰে বত বত কলানীমানক উপৰু কৌণ্ডী
বিষ্ণাপন বাহারু নথিলা । মুঁ ঠিককলি যে গোটিএ যোৱনা অনুসাৰে মোতে
চষ্টিগতৰে থিবা বত বত কলানী, হোটেল ও এপৱকি পঞ্জাৰ ও হৰিআনা
সৱকারক ঠাৰু বত বত বিষ্ণাপন আশিবাকু পতিব । এবং এহা কৰিবা পূৰ্বৰু
মোতে খবৰ কাগজৰ বিশ্বাস ভাজনতা বজাইবাকু পতিব ও এহাৰ যে বিষ্ণাপন
আকৰ্ষণ কৰিবাৰ শক্তি অছি, তাৰাকু প্ৰমাণ কৰিবাকু পতিব । ম্যানেজমেণ্ট
ভাষ্টাৰে এহাকু কহতি আৰ্দ্ধভাইটিঙ্গ পুৱ । চষ্টিগতৰু আৱ গোটিএ দেনিক
খবৰ কাগজ বাহারু থিলা- দি ত্ৰিভুব্যন । এহা গোটিএ উচ কোটিৰ খবৰ কাগজ
ও এহাকু ত্ৰিভুব্যন ত্ৰুষ্ট প্ৰকাশ কৰুথিলে । এহাৰ জেনেৱাই ম্যানেজৰ থিলো
শ্ৰীযুক্ত এস. এস. শৰ্মা ও সংপাদক থিলো শ্ৰীযুক্ত প্ৰেম ভাটিআ । শৰ্মাজী মোতে
ভাৰি ষেৱ কৰুথিলে ও খবৰ কাগজ পৰিচালনা ক্ষেত্ৰে মুঁ হুআ হোৱাথিবাকু
মোতে বহুত উপদেশ দেৱিলে । প্ৰকৃতৰে কহিবাকু গলে দি ত্ৰিভুব্যন থিলা
পঞ্জাৰ খবৰ কাগজ । পঞ্জাৰ ইতিহাস, ভূগৱান, সংস্কৃতি ও ঔত্তিহ্য উপৰে
থিলা প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাথিলা । ছপা মধ্য চমকার, কাৰণ মেষিহ থিলা অঘঘেৰ । পৱে
জংৱাজী দি ত্ৰিভুব্যন সাজকু প্ৰকাশিত হৈলা হিদীৱে দেনিক ত্ৰিভুব্যন ও পঞ্জাৰীৱে

ପଞ୍ଜାବୀ ତ୍ରୀବୁୟନ୍ । ତ୍ରୀବୁୟନ୍ର ନିଜର ସୁଲ ଥିଲା ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଘର ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ଇଣିଯାନ୍ ଏକୁପ୍ରେସ କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଜାବ ଓ ହରିଆନାର ଖବର କାଗଜ ବୋଲି ନିଜକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିପାରିନଥିଲା । ପ୍ରତି ସଂସ୍କରଣର କେବଳ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଁ ଏହାଥିଲା ଦିଲ୍ଲୀର ସାଧାରଣ ଇଣିଯାନ୍ ଏକୁପ୍ରେସ । ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବିଲି ଯେ କୁଳଦୀୟ ନାୟାରଙ୍କ ସାଜରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରି ମୁଁ ଯାହା କରିବି । କୁଳଦୀୟ ନାୟାର ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ସାପ୍ତାହିକ ଗନ୍ଧରେ ଚଣ୍ଡିଗଢ ଆସିଲେ, ତାଙ୍କ ସାଜରେ ମୁଁ କଥାବାର୍ତ୍ତ କାଲି ଓ ସେ ମୋ ସାଜରେ ପୁରାପୁରି ଏକମତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ କହିଲେ ଚଣ୍ଡିଗଢ ସଂସ୍କରଣ ପାଇଁ ଆମେ କେତେଜଣ ରିପୋର୍ଟର ଓ ସବ - ଏତିଚର ନିୟୁକ୍ତ କରିବା । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଏଥି ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାପନ ନଦେଇ ପଞ୍ଜାବ ଉନିଜରରସିଟି ଚଣ୍ଡିଗଢର ଜନ୍ମାଳିଦ୍ୱାରା ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରୁ କେତେଜଣ ଭଲ ପିଲା ବାହିବା । ସେମାନଙ୍କର ଜଂରାଜୀ ରାଷ୍ଟ୍ରାଭପରେ ଶୁଭ ଭଲ ଦଖଲ ଥିବ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହୋଇଥିବ । ତେଣୁ ଜନ୍ମାଳିଜମ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ବି.ଏସ.ଓକ୍ତୁରଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କର କେତେଜଣ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ବାହିକୁ । ସେମାନେ ହେଲେ ଶେଖର ଗୁପ୍ତା, ବିଜ୍ଞାପା କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତୀ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଝିଅ, ତା,ନୀଁ ମୋର ଜିର ଅଗରେ ଅଛି,କିନ୍ତୁ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ହଁ କିଶ୍ରର ରୋଶା ୨୭ ବଷ୍ଟ ତକର କଥା ସେଇ ତିନି ଜଣକୁ କୁଳଦୀୟ ନାୟର ଓ ମୁଁ ଆମ ଅପିସରେ ସପ୍ତାହକ - ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଥମିକ ତାଳିମର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲୁ । ମୁଁ କହିଥିଲିଯେ ତମେ ମାନେ ତେସୁରେ କାମ କର ବା ବାହାରକୁ ଯାଇ ରିପୋର୍ଟିଂ କାମ କର, ତମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଟାଇପିଙ୍ଗ ଓ ପଟୋଗ୍ରାଫି ଶିଖିବା ନିହାତି ଦରକାର । ତେଣୁ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଏ ଗତରେ, କଂପାନୀର ପୋଟେବୁଲ ଟାଇପରାଇଟର ଓ କୋଡାକ କମ୍ପାନୀର କ୍ୟାମେରା କିଶିଦେଲି ପଟୋଗ୍ରାଫି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଧାରଣା ଦେଲି । ପଟୋ ଜନ୍ମାଳିଜମର ବିଶେଷତ୍ବ ହୁଣ୍ଟାଇ ଦେଲି । ଶେଖର ଗୁପ୍ତା ବର୍ଷମାନ ଇଣିଯାନ୍ ଏକୁପ୍ରେସର ସବୁ ସଂସ୍କରଣର ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ । ପ୍ରତି ଶନିବାର ଏକୁପ୍ରେସରେ ଲେଖୋ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହେ । ଥରେ ତା ସାଜରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ମୋଟା ହୋଇଯାଇଛି ଓ ତମା ବି ହୋଇଯାଇଛି । ବିଜ୍ଞାପା ଭାରି ଚାଲାକ ଝିଅ ଓ ଜିର ଉପରେ ତାର କଣ୍ଠୋଳ ନାହିଁ । କାହାକୁ କଣ କହିଦିଏ ତାର ବିକଣ୍ଠା ନାହିଁ । ସେ ଜଣେ ଆମ୍ର ଅପିସରର ଝିଅ । ତାଙ୍କ ଉନିଜରରସିଟି ହ୍ୟୁଟି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଜରେ ଖଗଡ଼ା କଲା । ଏପରିକି ଭାଇସ୍କାବସେନରଙ୍କ ସାଜରେ ମଧ୍ୟ । ଭାଇସ୍ ଚାନ୍ଦସେନର ଥିଲେ ପ୍ରଫେସର ଆର.ସି.ପଲ । ସେ ବିଜ୍ଞାପା ବ୍ୟବହାରରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇ ଆମ ପେପରକୁ ଉନିଜରରସିଟି ହତାରେ ପୁରାଇଦେଲେ

ନାହିଁ । ବିଜୟା ବୁଝିନଥିଲା ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନ୍ମାଳିଷ ପାଇଁ ପରିକ ରିଲେସନସ ବା ଭଲ ଲୋକ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା ନିହାତି ଜରୁରୀ ।

ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ରେ ଥିଲେ ପଞ୍ଚାବର ଉନ୍ନତପେକ୍ଷର ଜେନେରାଲା ଅପ ପୂଲିସ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଠ ରୋଶା । ତାଙ୍କର ଝିଅ କିଶ୍ରର ରୋଶାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ବାହିଥିଲୁ ଆମର ରିପୋର୍ଟର ହିସାବରେ । ସେ ଦେଖିବାକୁ ଯେମିତି ସୁନ୍ଦର, ବ୍ୟବହାରରେ ସେହିପରି ଭଦ୍ର, ବେଶଭୂଶାରେ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ । ଜାରି ମ୍ଲାର୍ ଝିଅ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଭଲ କଳା ରିପୋର୍ଟର ଭାବରେ । ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଓ ସଫଳ ରିପୋର୍ଟରର ଯାହାସବୁ ଗୁଣ ଦରକାର, ସେପରି ଗୁଣ ତାପାଖରେ ଥିଲା । କିଶ୍ରର ବାହାଘର ହୋଇଯିବାପରେ ସେ ଆମ ଖବର କାଗଜ ଛାଡ଼ିଦେଲା । କାରଣ ତାକୁ ବମ୍ବେ ଯିବାକୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି । କିନ୍ତୁ କିଶ୍ରର ଓ ତା ବର କେହି ରାତି ହେଲେ ନାହିଁ । ବାହାଘର ପରେ ସେ ହୋଇଗଲା କିଶ୍ରର ଅହଲୁଆଳିଆ । ସେ ବମ୍ବେରେ କୌଣସି ଟେଲିଭିଜନ କମାନିରେ କାମ କରୁଛି ବୋଧହୁଏ । କାରଣ ମଣିରେ ତାକୁ ଚିରିରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ବିଜୟା କିନ୍ତୁ କିଶ୍ରର ଓଳଟା । ଉନ୍ନତିରସିଟିରେ ଏପରି ଗୋଲମାଳ କରିଥିଲା ଯେ ମୋତେ ଯାଇ ପ୍ରଫେସର ପଲକ ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ପଲକୁ କହିଲି ଯେ ବିଜୟା ଯାହାସବୁ ତୁଳକଥା ଲେଖିଛି ସେପରିକୁ ଖଣ୍ଡନ କରି ଏକ୍‌ପ୍ରେସରେ ଗୋଟିଏ ଖବର ଦିଆଯିବ ଓ ସେଥିରେ ଆମର କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନାହିଁ ରହିବ । ବିଜୟାକୁ ଉନ୍ନତିରସିଟି ବିଟରେ ରଖାଯିବ ନାହିଁ । ପ୍ରଫେସର ପଲ ବୋଧହୁଏ ମୋତାରୁ ଏତେଟା ଆଶାକରିନଥିଲେ । ସେ ସାମାନ୍ୟ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ମୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇଥିଲେ । ତା ପରେ ମୁଁ ଆମ ସରକୁଲେସନ ମ୍ୟାନେଜରକୁ କହିଲି ଉନ୍ନତିରସିଟିର ହଷ୍ଟେଲରେ ମାଗଣାରେ ୧୫ ଦିନ ପାଇଁ ଏକ୍‌ପ୍ରେସ ଦେବାକୁ ଓ ଭି.ସି. କ ବଜଳାରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ୟାକେଟରେ ଏକ୍‌ପ୍ରେସ ଦେବାକୁ, ସେ ପ୍ୟାକେଟରେ ଲେଖା ହେବ ଉଚ୍ଚଥ ବେଶ୍ବ କଂପଲିମେଣ୍ଟସ । ମୋ ଯୋଜନାଟି କାମ କଲା । ଏକ୍‌ପ୍ରେସ ଉନ୍ନତିରସିଟିର ଅତି ପ୍ରିୟ କାଗଜ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଏକ୍‌ପ୍ରେସ ଉଚ୍ଚନ୍ତି କଲି ଯେତେବେଳେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ରେ ଆମ ଖବର କାଗଜର ସରକୁଲେସନ ଥିଲା ୧୫,୦୦୦ । ମୁଁ ଦେଖିଲିଯେ ଏହାକୁ ଭାଏବଳ କରିବାକୁ ହେଲେ, ଏହାର ସରକୁଲେସନ ଅତି କମରେ ୪୦,୦୦୦ ହେବା ଦରକାର । ସରକୁଲେସନ ବଢାଇବାକୁ ହେଲେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହିଟିଂ ପଲିସି ଓ ଆତଭାରଟାଇଚିଂ ପଲିସିକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ଓ କୁଳଦୀୟ ନାୟାର ଗୋଟିଏ ଯୋଜନା କରି ଦୂରଟି ପଲିସିକୁ ବଦଳାଇଲୁ । ତିନି ମାସ ପରେ ସରକୁଲେସନ ହେଲା ୨୫,୦୦୦ ଏବଂ ମୁଁ ଏକ୍‌ପ୍ରେସ ଛାଡ଼ିଲା ବେଳେ ସରକୁଲେସନ ହେଲା ୪୦,୦୦୦ ।

ଗୋଏକାଜୀ ଏଥିରେ ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ । କାରଣ ତାଙ୍କର ସବୁ ବେଳେ ନିଯାଥାଏ ୦୯ ୦୯ ଗୋପାଳରେ ଗୋଏକାଜୀ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ପ୍ରଶାସନକୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ ଥିଲେ ଉତ୍ସିଯାନ ଏବୁପ୍ରେସ୍ ପାଇଁ ସେବକଟର-୧୭ରେ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ବ ଦେବା ପାଇଁ କାରଣ ସେତେବେଳେ ଏବୁପ୍ରେସର ଅଫିସ୍ ଓ ପ୍ରେସ୍ ଥିଲା ଉତ୍ସିଯାନ ଏରିଆରେ । ସହର ଠାରୁ ବହୁତ ଦୂର । ସେତେ ବେଳେ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ପ୍ରଶାସନର ଚିହ୍ନ କମିଶନର ଆତି ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ଟି.ଏବ୍.ଚତୁର୍ବେଦୀ ସେ ଦରଖାସ୍ତଟିକୁ ଖାରଜ କରି ଉତ୍ସିଆନ ଏବୁପ୍ରେସ୍ ପାଇଁ ତ୍ରିକୁୟକ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ପୂର୍ବ ଦେଇଲେ । ଗୋଏକାଜୀ ଏହାକୁ ନେଇଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ଏ ପୂର୍ବରେ ପ୍ରେସ୍, ଅଫିସ ପ୍ରକୃତି ଗଢ଼ିବାକୁ ବେଶ ଖର୍ଚ୍ଚହେବ ।

ଗୋଏକାଜୀ ଭାରି ଖାମଖେଯାଳି ଓ ବଦରାଗି ଥିଲେ । ଖଦତ ପିଛିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଖଦତିଆ ଗୁଣ ସବୁ ଥିଲା ତାଙ୍କର । ଥରେ ଅଫିସରେ ଆସି ମୋ ସାମନାରେ ବସିଗଲେ ଓ ମୋତେ ପଚାରିଲେ କୁଆ ମେସିନ ସବୁ ଆସିଲେ ରହିବ କେଉଁଠି ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ପ୍ରେସ ଇଂଞ୍ଜିନିଆରଙ୍କୁ କୁହାୟାଇଛି ଓ ସେ ତାର ବହୋବସ୍ତ କରିବେ । ଆପଣ ବ୍ୟସ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ ପ୍ରେସ ଇଂଞ୍ଜିନିଆର କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିନାହାଁଛି । ମେସିନ ସବୁ ଆସିଲେ କଣ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ରହିବ ? ସେ ପ୍ରେସ ଇଂଞ୍ଜିନିଆରଙ୍କୁ ଆଜି ଡିସମିସ କର । ଏହା କହି ତାଙ୍କ ଚଷମାକୁ କାହିଁ ଏତେ ଜୋରରେ ମୋ ଟେବୁଲ ଉପରକୁ ପୋପାଡ଼ିଲେ ଯେ ଚଷମାଟିର ସୁନା ପ୍ରେମରୁ କାଚ ଦୁଇଟି ବାହାରିଯାଇ ତଳେ ପଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ତାପରେ କହିଲେ ଆରେ ମେରା ଚଷମା ଗୟା, ଚଷମା ଗୟା । ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମ ଅଫିସର ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କୁ ତାକି ଭଙ୍ଗା ଚଷମାକାଚ ଦୁଇଟି ତଳୁ ଗୋଟାଇ ତାକୁ ନେଇ ମରାମତି କରିବାକୁ ପଠାଇଲି । ତାପରେ ଗୋଏକାଜୀ କହିଲେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମସାଳା ଦୋଷା ମଗାଇବାକୁ । ମସାଳା ଦୋଷା ଖାଇସାରିବା ପରେ ତାଙ୍କ ମିଂଜାସ ବଦଳି ଗଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରେସ ଇଂଞ୍ଜିନିୟର ଗୋପାଳାଥ କଥା ମନେ ଥିଲା । ମତେ କହିଲେ ତାକୁ ଡିସମିସ କରିବାକୁ । ସେ ତା ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଦିନ ମୁଁ ଠିକ୍ କଲି ଯେ ଉତ୍ସିଯାନ ଏବୁପ୍ରେସରେ ଆଉ କାମ କରିବି ନାହିଁ । ସେଦିନ ତାଙ୍କ ଅଭିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହାର ମୋତେ ବ୍ୟଥତ କରିଥିଲା । ସେଦିନ ଘରକୁ ଫେରି ମୁଁ ଠିକ୍ ଆଗରେ ସବୁ କହୁ କହୁ କାହିଁ ପକାଇଲି । ମୁଁ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗୋଟାଏ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ର (ୱେ.ଆର.ସି) ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଯୋଜନା ତିଆରି କରି ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ଜାଏସ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ଅନୀଳ ବୋର୍ଡାକ ନିକଟକୁ ପଠାଇଦେଇ ଆସିଥିଲି । ସେ ଯୋଜନାରେ ଲେଖିଥିଲିଯେ, ଏସ. ଆର. ସି. ଉକ୍ତ ନବଜାବନ ମଣ୍ଡଳ ଆନ୍ଦୋଳନ୍ଯରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ ଓ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ କାମ୍ପାଇସନ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ

ହଁ ହେବ । ଚଣ୍ଡିଗଡ଼ରେ ଥିବା ବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁତ ବୋର୍ଡିଆ ମୋତେ ଚିଠି ଲେଖି ଜଣାଇଲେ ଯେ, ଅନ୍ଧାରରେ ଏସ. ଆର. ସି. ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାର ଯୋଜନା ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ସ୍ଵୀକୃତି ଲାଭ କରିଛି । ସେ ପୁଣି ମୋତେ ପଚାରିଥିଲେ ମୁଁ ଫେରିଯିବି କି ନାହିଁ । ମୁଁ ଉଚ୍ଚରରେ ଲେଖିଥିଲି ଯେ, ଏତୁ ଯାଇ ଅନ୍ଧାରରେ ଏସ. ଆର. ସି.ର ଡିରେକ୍ଟର ହେଲେ ଯଦିଓ ମୋର ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତି ହେବ, ତଥାପି ମୁଁ ଏସ. ଆର. ସି.କ୍ରୁ ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟାରୀ ଥାତି ଶ୍ରୀଯୁତ ଜ୍ଞାନଚାନ୍ଦ ନଦତହଲ । ସେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ଲେଖିଲେ ଯେ, ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଏସ. ଆର. ସି ପାଇଁ ସମସ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବେ, ଯଦି ମୁଁ ଏସ. ଆର. ସି.ର ଡିରେକ୍ଟର ହୁଏ ।

ମୁଁ ଉତ୍ସିଥାନ ଏକପ୍ରେସର କେନେରାଇ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ନିକଟ ମୋର ଉପସା ପତ୍ର ପଠାଇଦେଲି, ଗୋଏକାଇୱୀଙ୍କ ଶାମଖେଯାଳି ଓ ଅଭିନ୍ଦନ ବ୍ୟବହାର ସାଇକୁ ତାଙ୍କ ପାଖ ଲୋକ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାସ ଯୋଶୀ, ଯିଏକି ଯାଇ ଚଣ୍ଡିଗଡ଼ରେ ରହି ତାହାର ହାକିମପଣିଆ ଚଲାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଓ ଡିକ୍ରୁକୁ ସହ୍ୟ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଗୋପୀନାଥର ଅଲାପାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା

ପ୍ରେସ ଇଂଞ୍ଜିନିଅର ଗୋପିନାଥକୁ ଡିସମିସି କରିବା ଗୋଏକାଇୱୀଙ୍କ ମନରେ ଥିଲା ଓ ମୁଁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ସେ ତାକୁ ଡିସମିସି କରିବେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୋପିନାଥକୁ ଥରଥାନ କରିବାଟା ମୋର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଭାବିଲି । ଗୋପୀନାଥ ଉପରେ ଗୋଏକାଇୱୀଙ୍କର ରାଗ ଥିଲା ଆଉ ଗୋଟିଏ କାରଣରୁ । ଗୋପୀନାଥଙ୍କ ବାପା ମାତ୍ରାସରେ ଏକପ୍ରେସରେ କାମ କରୁଥିବା ବେଳେ ଗୋଏକାଇୱୀଙ୍କୁ କୁଆତେ ଅପମାନ ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ତାର ଫଳ ଗୋପୀନାଥ ଭୋଗିବେନି ତ ଆଉ କିଏ ଭୋଗିବ ? ଲାଇସେନ୍ସ ହୋଇଗଲା ସେଇ ଇଂରାଜୀ ଗପ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଆଣ୍ଟି ଲ୍ୟାମ୍ ବା ମେଷା ଓ ଗଧୁଆ ଗପ ଭାବି । ଗୋପୀନାଥ ଜଣେ ମେକାନିକାଇ ଇଂଞ୍ଜିନିଅର ଥିଲେ ଓ ତାକୁ ଆମେ ମୋତେ ୩.୪୦୦ ଦରମା ଦେଉଥିଲୁ ।

ଦିନେ ସକାଳେ ଗୋପୀନାଥକୁ ମୁଁ ମୋ ଅଧିସକ୍ରମ ତାକିଲି ଓ କହିଲିଯେ ବୁଢା ଚାହାଁଟି ନାହିଁ ଯେ ତମେ ଏଠି କାମକର ବୋଲି । ତମକୁ ସେ ଡିସମିସି କରିବାକୁ ଚାହାଁଟି । ତେଣୁ ତମେ ରିକାଇନ ଦେଇ ଦିଅ । ମୁଁ ଚଣ୍ଡିଗଡ଼ ଯିବାପାଇସର୍ ତମକୁ ଥରଥାନ କରିଦେଇ ଯିବି । ସେ ଯାଇ ରେଜିଗନେସନ ଚିଠି ଲେଖିଥାଣି ମୋତେ ଦେଲେ ଓ ମୁଁ ତାକୁ ମୋର ମତାମତ ସହ କେନେରାଇ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଲି । ତାପରେ ଗୋପୀନାଥକୁ କହିଲି ମୋତେ ଉପର ବେଳା ଦେଖା କରିବାକୁ । ସେ ଗଲାପରେ ମୁଁ ଟ୍ରିବ୍ୟୁନର କେନେରାଇ

ମ୍ୟାନେଜର ଶ୍ରୀଯୁତ ଶର୍ମାଙ୍କ ଫୋହ କରି କହିଲି, ବଡ଼ଭାଇ, ଆପଣ ଜଣେ ପ୍ରେସ
ଇଂଞ୍ଜିନିୟର ଚାହୁଁଥିଲେ । ମୁଁ ଆଜି ଜଣକୁ ପଠାଇବି । ସେ ଜଣେ ଡିଗ୍ରୀ ଧାରୀ ମେକାନିକାଲ
ଇଂଞ୍ଜିନିୟର । ସେ କହିଲେ ବାଃ, ବଢ଼ିଆ ହେବ, ତାଙ୍କୁ ପଠାଇଦିଅ । ମୋତେ ସଂହ୍ୟା
୫ଟାରେ ଦେଖାକରିବ ।

ଗୋପୀନାଥ ଆସିଲା ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ୪ଟା ବେଳେ ଟ୍ରିବୁଣ୍ୟନର
ଜେନେରାଇ ମ୍ୟାନେଜର ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଠ ଶର୍ମାଙ୍କୁ ଦେଖାକରିବାକୁ । ସେ ଯଦି ପଚାରତି ତମେ
ଏଠି କେତେ ଦରମା ପାଉଛୁ, ତମେ କହିବ ନାହିଁ । ସେ ଯଦି ପୁଣି ତମ ଦରମା କେତେ
ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ଚାହାଁଛି, ତମେ କହିବୟେ, ମୁଁ ମନା କରିଛି ତମଙ୍କୁ ଦରମା କେତେ
କହିବାକୁ । ଗୋପୀନାଥ ଠିକ୍ ୪ଟାରେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଠ ଶର୍ମାଙ୍କୁ ଦେଖାକଲେ । କଥାବାର୍ତ୍ତ
ହେଲାପରେ ବଡ଼ଭାଇ ପଚାରିଲେ ଦରମା ବିଷୟରେ । ଗୋପୀନାଥ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ
ମନା କରିଛି ଦରମା ବିଷୟରେ କହିବାକୁ । ଗୋପୀନାଥଙ୍କୁ ସେଠି ମେକାନିକାଙ୍କ
ଇଞ୍ଜିନିୟର ଭାବରେ ମାସକୁ ଆଠ ଶହଟଙ୍କ ଦରମାରେ ନିୟୁତି ମିଳିଲା । ତାଙ୍କ ୨ଟି
ପିଲାଙ୍କୁ ଟ୍ରିବୁଣ୍ୟବ ସ୍କୁଲରେ ମାଗଣା ପଢିବାର ସୁବିଧା ମିଳିଲା । ଏବଂ ଟ୍ରିବୁଣ୍ୟନ ତ୍ରୁଷ
କଲୋନୀରେ ତାଙ୍କୁ ରହିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଘର ମିଳିଲା । ସଂକ୍ଷୟା ୨ଟା ବେଳେ
ବଡ଼ଭାଇ ମୋଡେ ଟେଲିଫୋନରେ ସବୁ ଜଣାଇ ଦେଇଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋର କୃତଜ୍ଞତା
ଜଣାଇଲି । ତା ପରଦିନ ମୁଁ ଗୋପିନାଥଙ୍କୁ ରିକିର୍ କରିଦେଲି ଓ ସେ ଯାଇ ଟ୍ରିବୁଣ୍ୟନରେ
ଜ୍ଞାନ କଲେ । କାହିଁ ଗୋଏକଜୀଙ୍କ ଛୋଟଲୋକ ଓ କାହିଁ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଠ ଶର୍ମାଙ୍କ ବଡ଼ପଣିଆ ॥

୧୯ ତାରିଖ ଟିଥେମର ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ମୁଁ ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ର ଜଣ୍ଠିଆନ୍ ଏକପ୍ରେସର ମ୍ୟାନେଜର ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ଡାରିଖ ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୧୯୭୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଲି । କେତେଳୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହେଲା, କେତେ କୁଆ ବଂଧୁ ହେଲେ । କେତେ ରକମର କୁଆ ଅଭିଜ୍ଞତା ହେଲା । ଗୋଟିଏ ଖବର କାଗଜକୁ ମ୍ୟାନେଜ କରିବା ସହଜ କୁହେଁ । ତେଣୁ ଏ ଅଭିଜ୍ଞତା ମୋ ପାଇଁ ଭାରି ମୂଳ୍ୟବାନ୍ । ଏଣେ ମୁଁ ହେଲି ଜଣେ ରୋଟେରିଆନ୍ । ହିରୋ ସାଇକଲ୍ କମ୍ପାନିର ଚେଯାରମାନ୍ ଓ ରୋଟାରୀ ଡିଷ୍ଟିକ୍ ଗରିଷ୍ଠର ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ବ୍ରଜ ମୋହନ ଲାଲ ମୋତେ ଜନ୍ମତିକର୍ କରାଇଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଏଯାରକଣ୍ଟିପଦ୍ମ ବସରେ ଫୁଲ୍ ଆସେ । ଚଣ୍ଡିଗଢ଼ରେ ରାତି ୯ ଟାରେ ପହଞ୍ଚେ । ଫୁଲ୍ ହେଉଛି ମୋଟା କାଗଜରେ ଡିଆରି ଗୋଟିଏ ଫର୍ଦ୍ଦ ଯାହାଦେହରେ ଖବର କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପୂଷ୍ପାର ସବୁ ବିଷୟ ଯତ୍ନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଖୋଲିଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ ସିଙ୍ଗିଣ୍ଟିକାଲ୍ ମେସିନରେ ଦେଇ ଶୀଘାର ଛାପା ଫର୍ଦ୍ଦ ବାହର କରାଯାଏ । ଏ ଟେକନୋଲୋଜି ଏବେ ପରଶା ହୋଇଗଲାଣି । ଯେଉଁ ଦିନ ଫୁଲ୍ ଆସିବାରେ ବିଜୟ

ହେଉଥିଲା, ସେ ଦିନ ଖବର କାଗଜ ଛପା ହେବାରେ ତେରି ହେଉଥିଲା । କାରଣ ଆମର ଚାରିଗୋଡ଼ି ସଂସ୍କରଣ ଛପା ହେଉଥିଲା । ଯେଉଁ ଦିନ ଫୁଲ ମୋଟେ ନ ଆସୁଥିଲା ସେହିଦିନ ଆମ ପାଖରେ ରେତି ହେଉଥିବା କଂପୋଜିସନ ଛପାହୁଏ । ତେଣୁ ରାତି ୧୮ ଟାରେ ମୋଟେ ଟେଳିଫୋନ୍ ପାଖରେ ବସିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଫୁଲ ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି ଖବର ପାଇଁଲେ ନିଶ୍ଚିତ, କିନ୍ତୁ ଗୋଲ ମାଳ ହୋଇଥିଲେ ପେସକ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଥରେ ହଠାତ୍ ଭୋରକୁ ଆମ ଟାଇମ୍ ଅପିସ ଫୋନ୍‌କଲେ କହିଲା ଯେ ପାପା ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛି । ତାର ସ୍ତୁଲ ବନ୍ଦ ହେବାକୁ ସେ ବନାରସରୁ ପଂଞ୍ଜାବ ମେଲଧରି ଚାଲିଆସିଛି । ମୁଁ ଟାଇମ୍ ଅପିସକୁ କହିଲି ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ପଠାଇଦେବାକୁ । ଏକପ୍ରେସ ଗେଷହାଉସ ଛାଡ଼ି ଆମେ ଯାଇ ସେକଟର - ୨୪ ରେ କର୍ଣ୍ଣେଇ ଜଗତ ସିଂହଳ ଘରେ ଭଡାନେଇ ରହିଛୁ । ସର୍ବାର ଓ ସର୍ବାରିଣୀ ଭାରି ଭଲ ଲୋକଥିଲେ ଓ ଆମଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡକି ରୋଟି ଓ ଲହୁଣୀ ଖାଇବାକୁ ତାକୁଥିଲେ ।

୯୪

୧୯ ତାରିଖ ଅଗଷ୍ଟରେ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ରର (ଏସ୍.ଆର୍.ସି.) ଉଦ୍ୟାନନ ଉସ୍ବବ ପାଇଛି ହେଲା । ସେବିନ ସକାଳେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା, ବିଶେଷତଃ ଡେକାନାଳ ଦିଲ୍ଲୀର ବହୁତ ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗ୍ରହନରେ କର୍ମୀ ଯୋଗଦେଇ ଥିଲେ । ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଉଦ୍ୟାନନ କରିଥିଲେ ସେତେବେଳର ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ପ୍ରୟୁକ୍ଷି ବିଦ୍ୟା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କୁବନେଶ୍ୱର କୁଳପତି ଡକ୍ଟର କିଶୋର କାନ୍ତୁନ୍ଦ୍ରୋ । ଶ୍ରୀଯୁତ ଅନୀଲ ବୋଡ଼ିଆ, ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟର ତିରେକୁର ତକ୍କର ଜଳାରୁଦ୍ଧିନ, ଡେକାନାଳର କଲେଜର ଶ୍ରୀମତୀ ସରିତା ଜୟତି ଦାସ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ଶାନ୍ତି କବୀର ସମ୍ମିଳନୀରେ ସମ୍ମାନିତ ଅତିଥି ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଥିଲେ । ବାପିକୁମା ମଧ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟର

ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାସ ଓ ତେଜୁତି ତିରେକୁର ଡକ୍ଟର ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ
ତ୍ରିପାଠୀ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ରହୁଷଶମ ମିଶ୍ର (ଜହୁ ଭାଇନା)
ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ ।

ସମ୍ବିଳନୀର ବିଷୟବସ୍ତୁଥିଲା ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷାରେ ସେହୁଁ ସେବା ଅନୁଷ୍ଠାନରମାନକର
କୁମିଳା । ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ୍ଭାଗରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା
ସାଧନା କେନ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଘାତିତ ହେଲା । ମୁଁ ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲି । ଆମ ଗାଁର ଅକ୍ଷୟ ହେଲା
କିରାଣି ଓ ପାଖ ଗାଁର ସୁଧାକର ହେଲା ଯିଅନ । ଉକ୍ତ ନବକୁବନ ମଣ୍ଡଳର ଅତିଥିଗୁହରେ
ଅଟିଷ୍ଠ ହେଲା । ସମସ୍ତ ଚିଠିପତ୍ର ମୁଁ ମୋ ପୋଟେବଳ ଟାଇପରାଇରେ ଟାଇପ
କରୁଥିଲି । ବହୁତ କାମ ଥିଲା କରିବାକୁ । ଏସ. ଆର. ସି. ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଘର ଖୋଜିବା,
ଅନ୍ୟ ଶାୟମାନଙ୍କୁ ନିଯୁତି ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରୁ ପ୍ରଥମ କିଣ୍ଟିର ଟଙ୍କା ଆସିଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ
କୌଣସି ଅସୁବିଧାର କାରଣ ନଥିଲା । ଏସ. ଆର. ସିର ବଜେରଥିଲା ଦେବଲକ୍ଷ୍ୟ ଟଙ୍କା ।
ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲାଯେ, ସବୁ ଏସ. ଆର. ସି.
ସେହୁଁ ସେବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବେ । ତାହା ହେଲେ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏସ.ଆର. ସି. ତାର ନିଜ ନିଜ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗକୁ
ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ପାରିବ ଓ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା
କରିପାରିବ । ଆମ ଏସ. ଆର. ସି. ଉକ୍ତ ନବକୁବନ ମଣ୍ଡଳ ଆନ୍ତରିକ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
ହୋଇଥିଲା । ପର୍ଷିମବଜାର ଏସ. ଆର. ସି. ବେଙ୍ଗଲ ସୋସିଆଲ ସର୍ବସି ଲିର ଦ୍ୱାରା
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ସତ୍ୟେନ ମେତ୍ର ।
ସତ୍ୟେନ ଦା ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଏସ.ଆର.ସି.ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଥିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରିତ୍ୟୁଗ,
ଅପ୍ରକାଶକାଳୀନ ଓ ଏହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ଚିତ୍ରା ନାୟକ । ଯିଏକି ପରେ
ଯୋଜନା କମିଶନର ସର୍ବ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଚିତ୍ରା ନାୟକ ଭାରି ସ୍ଵେଚ୍ଛା ମହିଳା । ତାଙ୍କ
ସ୍ଵାମୀ ଡକ୍ଟର ଜେ.ପି. ନାୟକ ଥିଲେ ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା ଶିକ୍ଷାବିଦ । ସେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ
ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ପରାମର୍ଶଦାତା ଥିଲେ । ବହୁତ ଦିନରୁ ସେ ତାଙ୍କ ଗଲେଣି ।

ତାମିଲନାଡୁ ଏସ.ଆର.ସି.ର ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ତାମିଲନାଡୁ ବୋର୍ଡ ଅଫ
ଆଡ଼ିଶନ ଏକ୍ୟୁକେଶନ । ଏହାର ସଭାପତିଥିଲେ ଖ୍ୟାତନାମା ଶିକ୍ଷାବିଦ ଡକ୍ଟର ମାଲକମ୍
ଆଦିଶେଷାୟା । ରାଜସ୍ଵାନ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସଂସଦ ଜୟପୁରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାକଲେ ଏସ.ଆର.ସି. ।
ଏହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ରହିଲେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ରମେଶ ଥାନର୍ଜି । ଏହିପରି ସାରା ଦେଶରେ
ଏସ.ଆର.ସି.ସବୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲି ଯଦି ସବୁ

ଏସ.ଆର.ସି. ଡିରେକ୍ଟରଙ୍କର ଗୋଟିଏ କନ୍ପରେନସ ହୁଅତା, ତେବେ ଭଲ ହିଅତା । ଦିନେ ଚିଠି ଆସିଲା ଯେ, ଦିଲ୍ଲୀରେ କନ୍ପରେନସ ହେଉଛି । ତେଣୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବା ପାଇଁ ସଜ୍ଜବାଜ ହେଲି ।

ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲି ଉଡ଼ାଇଥାଇରେ । ସେତେ ବେଳେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବାପାଇଁ ସିଧା ପ୍ଲାଟ ନଥାଏ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ କଲିକତା ଓ ସେଠୁ ଦିଲ୍ଲୀ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ରାତି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଯାଇ ଗାନ୍ଧୀ ଶାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗେଷହାଉସରେ ରହିଲି । ତାପର ଦିନ ୧୦ଟାରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଭବନର କନ୍ପରେନସ ରୂମରେ କନ୍ପରେନସ ହେଲା । ସେତେ ବେଳେ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥାତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶବନାୟଗମ । ସେ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ତାମିଳନାଡୁ ସରକାରଙ୍କ ଚିପ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଥିଲେ । ଆମ କନ୍ପରେନସକୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶବନାୟଗମ ଉଦୟାନେ କଲେ । ତାପରେ ଆମେ ସବୁ କିଛି ସମୟ କଟାଇରୁ ପରମ୍ପରକୁ ଜାଣିବା ପାଇଁ । ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ଜ୍ଞାନ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୋତିଆ କନ୍ପରେନସକୁ ପରିଚାଳନା କଲେ ।

ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ଏସ. ଆର. ସି.ର ଷାପିଲ୍ ପାଟର୍ଷ, ବଜେଟ, ରାଜ୍ୟସରକାର ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଂପର୍କ, ବହିପତ୍ର ଛପା ହେବା କଥା ଇତ୍ୟାଦି । ବଜେଟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା ବେଳେ ଜଣାପଢ଼ିଲାଯେ, ଏସ.ଆର.ସି. ବଜେଟର ୮୦ ଭାଗ ଆସିବ ଭାରତ ସରକାର ୩୦ରୁ ଓ ବାକି ୨୦ ଭାଗ ଆସିବ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ୩୦ରୁ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୋତିଆ କହିଲେ ଯେ, ଅନ୍ତେବର ୭ ଡାରିଖ ୧୯୭୮ରେ ଆରମ୍ଭ ହେଉ ଥିବା ଜାତୀୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହେଇଥିବା ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତକକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏସ.ଆର.ସି. ନିଜ ନିଜ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରି ଛପାଇବେ । ଷାପିଲ୍ ପାଟର୍ଷ ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା ପରେ ଛିର ହେଲା ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏସ.ଆର.ସି.ରେ ରହିବେ ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଜଣେ ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ତାଲିମ), ଜଣେ ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ବହିପତ୍ର) ଓ ଜଣେ ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା) । ଏହା ଛଢା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏସ.ଆର.ସି.ରେ ରହିବେ ଜଣେ ଆକାଉଣ୍ଡାଣ୍ଡ, ଜଣେ ଆର୍ଟିଷ୍ଟ, ଜଣେ ସାଧାରଣ କିରାଣୀ, ଓ ଜଣେ ପିଅନ ।

ଲୋଗୋ

ଆର ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ତାହାହେଉଛି ଜାତୀୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲୋଗୋ ଡିଜାଇନ କରିବା । ଏଥପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସବକମିଟି ବହା ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ସତ୍ୟ ଥିଲେ ଉକ୍ତ ଜକାରୁ ଦିନ ଏନ.ସି.ଇ.ଆର.ଟି.ର ଆଚିଷ୍ଟନ୍ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିମାନେଶ ରାୟ ଚୌଧୁରୀ ଓ ମୁଁ, ଆମେ ଗୋଟିଏ

ଅଳଗା ରୂପରେ ବସି ଆଲୋଚନା କରୁ । ଲୋଗୋ ଡିଜାଇନ କରିବା ଏତେ ସହଜ ହୁହଁ । ବିମାନେଶ ବାବୁ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଡିଜାଇନ କରି ଦେଖାଇଲେ । ହଠାତ୍ ମୋ ମନକୁ ଆସିଲା କବିଗୁରୁ ରବିନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁରଙ୍କର ସେହି ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବିତା, ଯାହାର ବଜ୍ରକା ଭାବାକୁବାଦ ହେଉଛି: ଚିର ଯଥା ଭୟଶୂନ୍ୟ..... । ମୁଁ ଆଟିଷ୍ଟ ହୁହଁ । ତଥାପି ବଜ୍ରପେନରେ ଆକିଲି ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର । ଅତି ସରଳ କିନ୍ତୁ ଭାବନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୋଟିଏ ବୃଦ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଆକିଲି ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର ଯାହା ବୁଝାଇଲା ଯେ ଜଣେ ମଣିଷ ତାର ଦୁଇବାହୁକୁ ଉପରକୁ ଚେକିଛି । ତାପରେ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବୁନ୍ଦା ଆକିଲି । ଏହା ବୁଝାଇଲା ମଣିଷର ଦୁଇ ବାହୁମଧ୍ୟରେ ଥିବା ମୁଣ୍ଡ । ‘ଲୋଗୋ’ଟି ଏହି ପରି ଦେଖାଇଲା ।

ଲୋଗୋଟିକୁ ଡକ୍ଟର ଜଳାନ୍ତିନ ଓ ବିମାନେଶ ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲି ଓ ବୁଝାଇଦେଲି । ସେ ଦୁଇଜଣ ଉଠି ମୋଡେ କୁଷାଇ ପକାଇ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲେ । ତାପରେ ସବୁ ଏସ.ଆର.ସି. ଡିରେକ୍ଟର ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଟ ବୋର୍ଡିଆ ଓ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଟ ଶବନାୟଗମ ଲୋଗୋଟିକୁ ଦେଖିଲେ ଓ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଟ ପି.ସି.ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ନେଇ ଦେଖାଇଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୋଗୋଟି ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ସତ୍ୟେନଦା ମୋଡେ କହିଲେ ତୁମି ବେଶ ଆର ଖୁବ ଭାଲ କଥା, ମାଣ୍ଣେ ମାଣ୍ଣେ କୋଳକାତା କିନ୍ତୁ ଆସବେ ।

କନପରେନ୍ଦ୍ର ପରେ ମୁଁ ଫେରି ଆସିଲି ଅନଗୁଳ । ଦିଲ୍ଲୀରୁ କଲିକତା ଓ କଲିକତାରୁ ହୁବନେଶ୍ୱର, ତାପରେ ଅନଗୁଳ । କଲିକତା ମୁଁ ଯେତେଥର ଯାଏ, ସବୁଥର ଜଲ୍ଲା ହୁଏ ସାଇନ୍ସ କଲେଜ ଯାଇ ବୁଲି ଆସିବାକୁ । ଯେଉଁଠି ମୁଁ ଏମ.ଏସ.ସି. ପଢ଼ୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ହୁଏ ନାହିଁକି ସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନଗୁଳରେ ପହଞ୍ଚି ବାପିନ୍ଦୁମାଙ୍କ କନପରେନ୍ଦ୍ରସ୍ଵ ବିଷୟରେ ସବୁ କଥା କହିଲି ଓ ଲୋଗୋ ଡିଜାଇନ ବିଷୟରେ କହିଲି । ନୁମା କହିଲା ତୁମ ଲୋଗୋଟା ଗୁରୁଦେବର ସେ ରୀତ ଉପରେ ହୋଇଛି । ବାଃ, ଚମକାର, ଡିନ୍ଦୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସବୁ କହିଲି ।

ପ୍ରଥମେ ଏସ.ଆର.ସି.ର ଷାପମାନଙ୍କ ନିୟୁତି ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାପନ ‘ସମାଜ’କୁ ଓ ‘ପ୍ରକାଶ’କୁ ପଠାଇଦେଲି । ଚିଠିରେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ବିଜ୍ଞାପନକୁ ଅତି ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ । ବିଜ୍ଞାପନ ବାହାରିଲା, ଆସିଲା ଦରଖାସ୍ତ ସିଲେକସନ କମିଟି ରାଠନ

କରାହେଲା । ଏଥୁରେ ରହିଲେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଅବସରପ୍ରାସ୍ତ ତେପୁଟି ଡିରେକ୍ଟର ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଲହୁଭୂଷଣ ମିଶ୍ର, ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପୌଢଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ତେପୁଟି ଡିରେକ୍ଟର ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ତ୍ରିପାଠୀ ଓ ମୁଁ । ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରବାସରେ ଥୁବା ଗୋଲଘରର ପଛଆତେ ଯେଉଁ ପଡ଼ିଆ ଅଛି, ତାର ଗୋଟିଏ କଣରେ ଗଞ୍ଜାମର ପାତ୍ରବାବୁ ରହୁଥିଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ ଘର କରିଥିଲେ ଓ କାହାକୁ ଉତ୍ତାଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଘରକୁ ଏସ.ଆର.ସି. ଉତ୍ତାନେଲା । ଦୁଇମହିଳାର ଘରଟିର ତଳ ମହିଳାରେ ତିନିଗୋଟି ବଖରା ଓ ଉପର ମହିଳାରେ ଗୋଟିଏ ବଖରା । ତଳମହିଳାର ମଞ୍ଚିବଖରାରେ ମୋର ଅପିସ ହେଲା ।

ପର୍ଶ୍ଵର ପାଇଁ ହେମସୁରପତାର ଜଣେ ସର୍ବାରଜାକୁ କୁହାଗଲା ଓ ସେ ଠିକ ସମୟରେ ପର୍ଶ୍ଵର କାନ୍ଦାଇ ଦେଲେ । ଆଉ ଜଣେ ବଡ଼େଇକୁ ମଧ୍ୟ ବରାଦ ଦିଆଗଲା । ଏସ.ଆର.ସି. ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପରାମର୍ଶଦାତା କମିଟି ମଧ୍ୟ ଗଠନ କରାଗଲା । ଏଥୁରେ ସର୍ୟହେବାକୁ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର କେତେଜଣ ବନ୍ଦୀ ବନ୍ଦୀ ଶିକ୍ଷାବିଦ୍ୟ ମାନକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେମାନେ ହେଲେ, ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ମନମୋହନ ତୌଧୁରୀ, ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ବିନୋଦ କାନ୍ଦୁବଗୋ, ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସୂପକାର, ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଲହୁଭୂଷଣ ମିଶ୍ର ଓ ସେତେବେଳର ତି.ପି.ଆଇ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ବିଧୁଭୂଷଣ ଦାସ । ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ମନମୋହନ ତୌଧୁରୀ ଓ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ବିନୋଦ କାନ୍ଦୁବଗୋ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ବିଧୁଭୂଷଣ ଦାସ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ସୂପକାର ଓ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ମିଶ୍ର ମଧ୍ୟ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ । ଉକ୍ତନ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳର ସଭାପତି ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଏହାର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ସ ହେଲେ ଓ ମୁଁ ହେଲି ସେକ୍ଲେଟେରୀ ।

ଜାତୀୟ ପ୍ରୌଢଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପରେ ଲେଖା ହେଉଥିବା ଦୁଇଟି ଇଂରାଜୀ ପୁସ୍ତକକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରାଇଲି । ଅନ୍ତରୁଳ ବେସିକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜର ଜଣେ ଅଧାପକ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ମିଶ୍ର ଗୋଟିକୁ ଅନୁବାଦ କଲେ ଓ ଅନ୍ୟଟିକୁ ଅନୁବାଦ କଲା ଦିନ୍ଦୁ । ୧୯୭୬ ମସିହା ରେ ତାଙ୍କାନିଆର ତାର-ଏସ-ସାଲାମରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଥିବା ଆର୍ତ୍ତିତାତକ ପ୍ରୌଢଶିକ୍ଷା ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯାନ୍ତିମୁଁ କୁଳିଯୟ ନେୟରେରେ ଦେଉଥିବା ପ୍ରୌଢଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରଗତି ଶାର୍ଷକ ଇଂରାଜୀ ବନ୍ଦୁତାର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ମୁଁ କଲି । ଏହା ଗୋଟିଏ ବହି ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ବହିଟିର ନାଁ ରହିଲା, ‘ମୁଁ ଓ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ପ୍ରୌଢଶିକ୍ଷା ।’ ଅନ୍ତରୁଳର ପାର୍ବତୀ ପ୍ରେସର ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ସୁରେତ୍ର ମହାରଣା ଏହାକୁ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଛାପିଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରେସର ମଧ୍ୟ ଛପାହେବାର ଏହା ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ବହି ।

ଆମେ ପ୍ଲାଯୀଭାବେ କେଉଁଠି ରହିବୁ, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଠିକ ହୋଇନଥାଏ । କୁମାକର ଇଚ୍ଛା ନଥିଲାଯେ, ଆମେ ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରବାସର ହତା ମଧ୍ୟରେ ରହୁ । ତେଣୁ

ପାତ୍ରବାହୁଙ୍କ ଯେଉଁ ଘରେ ଏସ.ଆର.ସି. ଅପିସ ହୋଇଥାଏ, ତାର ପାଖକୁ ଲାଗିକରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଘର ଥାଏ ପୁରୀ ବାବାଜୀଙ୍କର । ପୁରୀ ବାବାଜୀ ଜଣେ ଖଲାରୀର ଦାଢି ରଖୁଥିବା କାବାଜୀ । ତାଙ୍କର ପୁଣି ଅବାବାଜୀ ପଣିଆ ସବୁ ଦେଖି ଥାଏ । ତାଙ୍କ ଘରଟି ଏକ ବଞ୍ଚୁରାଥା । ତେଣୁ ବହୁତ ଛୋଟ ହେଲା ଆମ ପାଇଁ । ତେଣୁ ଆମେ କୁମାବାପିକ ପାଖରେ ହିଁ ଥାଇ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଦିନେ ବାପି ତିକୁଳୁ କହିଲେ ଯେ, ତମେମାନେ ଯାଇ ଗିରୀଜାଭାବନରେ ବୁଝ । ସେଠି ଗୌରାଙ୍ଗ ବାବୁ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଚାଲିଯିବେ । ତେଣୁ ଛାତ୍ରବାସର ସେକ୍ରେଟେରୀ ବଂଶୀଭାଇ ଗୌରାଙ୍ଗବାବୁଙ୍କୁ କହିବାର ଭାର ନେଇଲେ । ସେ ଛାତ୍ରବାସକୁ ଘର ବାବଦରେ ଭଡ଼ା ଦେଉଥିଲେ । ଗୌରାଙ୍ଗବାବୁ ସେତେ ବେଳକୁ ଅନୁଗ୍ରହ ସରକାରୀ କଲେଜରେ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ସେ ଚାଲିଯିବାପରେ ଗିରୀଜାଭାବନ ସଫାସୁତ୍ତରା ହୋଇ ମରାମତି ହେଲା । ଆମେ ସେଇଠି ଯାଇ ରହିଲୁ । ଅଛଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଏସ.ଆର.ସି.ରେ ଓ ଗିରୀଜାଭାବନରେ ଟେଲିପୋନ ଲାଗିଲା । ବାପୀକୁମାଙ୍କର ଆଉ ଅଲଗା ରୋଷେଇ ହେଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆମରି ସାଇରେ ଖାଇଲେ । ଗିରୀଜାଭାବନରେ ଆମେ ରହିବା ଲାଗି ଏସ.ଆର.ସି. ଛାତ୍ରବାସକୁ ଭଡ଼ାଦେଲା ।

ଆମେ ଥଇଥାନ ହେଲାପରେ ଏସ.ଆର.ସି.ରେ ଷାଘ ନିୟୁତି ପାଇଁ ଧାନ ଦିଆଗଲା । ଆଗରୁଡ଼ ବିଜ୍ଞାପନ ଖବର କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ପ୍ରଥମେ ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପଦ ପାଇଁ ଉଷ୍ଣରତ୍ନ କରାଗଲା । ଉଷ୍ଣବାବୁ ଓ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ବାବୁ ଆସିଲେ । ସିଲେକସନ କମିଟି ବସିଲା ଓ ଉଷ୍ଣରତ୍ନ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ, ପ୍ରାର୍ଥୀ ବେଶୀ ନଥିଲେ । ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ପ୍ରଫୁଲ୍ କୁମାର ଗିରି ନାମକ ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଉଷ୍ଣରତ୍ନରେ ଭଲ କରିଥିଲେ । ସେ ଆଗରୁ ଚଂପରି ମୁହଁରା ପୋଷବେସିକ ସୁଲରେ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ଆଶ୍ରମର ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ମଧ୍ୟ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରବାସ ଓ ଭକ୍ତିନବନ ମଞ୍ଜଳ ସଂଗେ ତାଙ୍କର ସଂପର୍କ ଥିଲା । ସେ ଲେଖାଲେଖି ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଏସବୁ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ ସିଲେକସନ କମିଟି ତାଙ୍କୁ ସେ ପଦପାଇଁ ବାହିଲେ ।

ସରକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଗବେଷଣା ଓ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦପାଇଁ ଚାରିଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୁମାରୀ କ୍ଷୀରୋଦ ନାୟକ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ । ଆହଥ୍ୟାପୋଲୋଜିରେ ସେ ଏମ.ୱ.ପାଶ କରିଥିଲେ । ଉଷ୍ଣରତ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ଭଲ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ବହାହେଲେ । ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ସ୍ଵାକ୍ଷରତା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ) ପଦ ପାଇଁ ଚାରିଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ । ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଉଷ୍ଣରତ୍ନ ବେଳେ ଦାଶକାଟିଆ ବଜାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇ ଥିଲେ । ପରେ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଯେ, ସେ ଜଣେ ୦କ । ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ମହାତ୍ମି

ସାଇକୋଲୋଜିରେ ଏମ.୧. ପାଶ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଜ୍ଞାନେଷ୍ଟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଆକାଶବାଣୀର ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରୋଗ୍ରାମରେ ଭଲ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ କମିଟି ତାଙ୍କୁ ହିଁ ବାଛିଲେ । ସେ ଏବେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ସ୍କୁଲ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ସରକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଅଛନ୍ତି । ତାପରେ ଆସୋସିଏଟ (ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ) ପାଇଁ ଉଷ୍ଣରତିର ହେଲା । ଏଥିରେ ଜଣେ ବି.ୱେ ପାଶ କରିଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ବହାଗଲା । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ମିତ୍ରଭାନ୍ତୁ ପ୍ରଧାନ । ଦିବାକର ଭାଇଙ୍କ (ଦିବାକର ପ୍ରଧାନ) ମଣିଆଁ ପୁଅ ସେ ଏବେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଏସ.ଆର.ସି.ରେ କାମ କରୁଛି । ଏସ.ଆର.ସି.ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଜଣେ ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ନିହାତି ଦରକାର ଦେଣୁ ଏଥିପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଉଷ୍ଣରତିର ହେଲା । ଓଡ଼ିଶାରେତ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଆର୍ଟିକ୍‌ଲେଜ୍ ଅଛି ଖଲିକୋଟରେ । ସେଠି ପାଇନ୍ ଆର୍ଟିରେ ଯାହା ଡାଳିମ୍ ଦିଆଯାଏ ସିନା, କମର୍ସିଆଲ ଆର୍ଟିରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । ତିନି ଚାରି ଜଣ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ବହାଗଲା । ପରେ ଜଣାପଢ଼ିଲା ଯେ ସେ ମୋର ଗାନ୍ଧୀଗ୍ରାମର ସହପାଠୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପୁଅ । ସେ କିନ୍ତୁ ବେଶି ଦିନ ଟେକି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଗୋଟିଏ ଅଫୁଲା କିଶୋର ଥିଲା । ସବୁବେଳେ ତା ସୁନାଚେନ୍ ଓ ସୁନାମୁଦିକୁ ରୁମାରରେ ପୋଛିବାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ରହୁଥିଲା । ତେଣୁ ପାନେଇରେ ଥିବା ଦୁଇ ନମ୍ବର ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ନିୟୁତି ଦିଆଗଲା । ସେ ହେଲେ ଗଜାଧର ଆଚାର୍ୟ । ଗଜାଧର ବାବୁ ଏବେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଆଟିଷ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଯେତେଥର ଦୂରନର୍ଶନ ଯାଇଛି, ତାଙ୍କ ଦେଖା ପାଇନାହିଁ । କାହିଁକି କେଜାଣି ସେ ମୋଡେ ସବୁବେଳେ ଲୁଚନ୍ତି ।

ତ୍ରେନିଂ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଜଣେ ସରକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଓ ଜଣେ ଆସୋସିଏଟ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅନଗୁଳରେ ଥିବା ତେପୁଟି ଇନ୍ସପେକ୍ସର ଅପ ସ୍କୁଲ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଧାରଙ୍କୁ ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବରେ ନିୟୁତି ଦିଆଗଲା ଓ ମୋ ବଡ ଝିଅ କଷ୍ଟନାକୁ ଆସୋସିଏଟ ଭାବରେ ରଖାଗଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଟେକିପାରିଲେ ନାହିଁ ଓ ଆପେ ଆପେ ରିକାଇନ୍ କଲେ କଷ୍ଟନାକୁ ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ କରାଗଲା ଓ ବାରିକ ନାମରେ ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଆସୋସିଏଟ ଭାବରେ ରଖାଗଲା ।

ଏଥର ପୁରାଟିମକ୍କ ନେଇ ଏସ.ଆର.ସି.ର କିକି ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଚାଲୁହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଯୋଜନା କରାଗଲା । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳ ୧୦ ଟାରେ ପଦର ମିନିଟ ପାଇଁ ଆମେ ଏକାଠି ହେଉ ସେହିଦିନର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଏସ.ଆର.ସି.ର ପୂରା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ନେଇଥିଲୁ । ଆମେ ଯାହା ସବୁ ପିର କରୁ ତାହା ପରାମର୍ଶ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ହୋଇଥିଲା ।

ଚେତନା, ହାଲଚାଳ ଓ ତୁଣ ବାଇଦ

ଆମେ ସ୍ଥିର କରୁ ଯେ, ଚେତନା ନାମକ ଗୋଟିଏ ମାସିକ ପତ୍ରିକା ବାହାରିବ । ଏଥରେ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରବନ୍ଧ, ନାଟକ, ପଦ୍ୟ, ଓ ରମ୍ୟରଚନା ମଧ୍ୟ ରହିବ । ହାଲଚାଳ ନାମକ ଗୋଟିଏ ମାସିକ ବୁଲେଟିନ୍ ବାହାରିବ । ଏହା ପ୍ରତି ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଯିବ । ଏହା କେବଳ ଚାରି ପୃଷ୍ଠାର ହେବ ଏବଂ ଏଥରେ ପ୍ରୌଢମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନାନାରକମର ଜାଣିବା କଥା ରହିବ । ତୁଣବାଇଦ ନାମକ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀର ପତ୍ର ବା ଖ୍ଵାଲ ନିଉଜ ପେପର ଛପାହେବ ଓ ଏହା ପ୍ରତି ଗାଁର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନରେ ମରାହେବ ।

ସୂନାମ ଧନ୍ୟ ଲେଖକା ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତିଭା ରାୟକର ପାଦ ପଡ଼ୁଥୀ ନାଟକକୁ ଚେତନାରେ ଧାରାବାହିକ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରାଗଲା । ଯାହା ଫଳରେ କି ଏହା କୁବନେଶ୍ୱର ଦୂରଦର୍ଶନ ନଜରରେ ପଡ଼ିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ନାଟକ ଭାବରେ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଏନ.୧୯.୧୯୮ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଅଧିସର ଶ୍ରୀମତୀ କମଳା ବିଶ୍ୱାଳ ନିୟମିତ ଭାବେ ଲେଖୁଥିଲେ ହାଲଚାଳ ପାଇଁ ‘ବରଳର ଚିଠି’ ଶୀର୍ଷକ କବିତା । ଏହାକୁ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ମାନେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଓ ସ୍ଵର ଦେଇ ଗାଉଥିଲେ । ତୁଣ ବାଇଦରେ ବହୁ ବିଷୟର ଜାଣିବା କଥା ସବୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ହାଲଚାଳର ସଂପାଦକୀୟ ମୁଁ ଲେଖୁଥିଲି । ବାକି ସବୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭିରି ଓ ବୈଷ୍ଣବବାବୁ ଲେଖୁଥିଲେ । ତୁଣବାଇଦ ପୁରାପୂରି ବୈଷ୍ଣବ ବାବୁକର । ଅନ୍ତରୁକୁ ଦୂରଦର୍ଶନ ଗାଁରେ ଏସ.ଆର.ସି କାମ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆମ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ସବୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ, ଉକ୍ତକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଓ ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ବେଶ ଆବୃତ ହୋଇଥିଲା ।

ଜାଣିଲେ ଜାଣିବା

ଆମର ପ୍ରାରମ୍ଭ ଛପା ହୋଇନଥିଲା । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଚିତାକକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାରମ୍ଭ ବିଷୟରେ । ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ, ପ୍ରାରମ୍ଭ ଗୋଟିଏ ଡ୍ରାର୍କସପରେ ଲେଖା ହେବ । ଆମ ଏସ.ଆର.ସି.ର ଦର୍ଶନ ଥିଲା ଆନ ହିଁ ଶତି । ଏହାକୁ ସରଳ ଭାଷାରେ କହିଲେ କିପରି ହେବ ? କେତେ ରକମର କଥା ସମସ୍ତକ ମନକୁ ଆସିଲା । ଶେଷକୁ ଠିକ୍ ହେଲା ପ୍ରାରମ୍ଭର ନାଁ ହେବ ‘ଜାଣିଲେ ଜାଣିବା’ । ଏହା ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିବା ଭାଇଭଉଣୀ ମନେକ ପାଇଁ ପହିଲି ବହି ।

୧୯୯୯ ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ୧୯ ତାରିଖରୁ ୩୧ ତାରିଖ ମରେ ଏସ.ଆର.ସିରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖକ କର୍ମଶାଳା ହୋଇଥିଲା । ଏଥରେ ଯେଉଁ ଲେଖକ ଓ ବିଶେଷଜ୍ଞ ବୁଦ୍ଧ ଯୋଗ

ଦେଉ ଥିଲେ ସେମାନେ ହେଲେ ଶ୍ରୀଯୁଷ ମୁଖ୍ୟାକ ଅହମ୍ବଦ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ନାରୀ ଏବଂ
ଯୁବ ବିକାଶ କେନ୍ଦ୍ର, ଆଳିଗଡ଼ (ବିଶେଷଜ୍ଞ) ଶ୍ରୀ ଜି.ରି.ଭାବୁପ୍ରିୟ, ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ପ୍ରୋତ୍ସିକ୍ଷା, ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ, କୃଆଦିଲୁୟ (ବିଶେଷଜ୍ଞ), ଶ୍ରୀ ଯଜ୍ଞଦର ଶର୍ମା, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ଭାରତୀୟ ପ୍ରୋତ୍ସିକ୍ଷା ସଂସ୍ଥ, କୃଆଦିଲୁୟ, ଶ୍ରୀ ଉତ୍ସବକୁଷଣ ମିଶ୍ର, ଅବସରପ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା
ଉପନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, କୁବନେଶ୍ଵର, ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମଚରଣ ନାୟକ, ପୂର୍ବତନ ବିଧାନ ସରା ସଦସ୍ୟ,
ଓଡ଼ିଶା, କୁବନେଶ୍ଵର, ଶ୍ରୀ ଉଦୟକର ସାହୁ, ସମ୍ବଲପୁର, ଶ୍ରୀ ଜୟଦେବ ଦାନସେନା,
ନେହେରୁ ଯୁବ ସଂଯୋଜକ, ସମ୍ବଲପୁର ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ କର, ସୂଚନା ବିଶେଷଜ୍ଞ,
ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କୁବନେଶ୍ଵର, ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମହାତ୍ମ ଅର୍ଥ
ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ସତିବାକାୟ କୁବନେଶ୍ଵର, ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଗତିକୃଷ୍ଣ ଶତପଥୀ, ଶିକ୍ଷକ,
ଅମଲାପତ୍ର ଯୁନିଯର ବେସିକ ସ୍କୁଲ, ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାନିକା ।

ଏଥର ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଆଲୋଚନା । ପ୍ରାଇମରଟି କେଉଁ ପଢ଼ି ଅନୁସାରେ
ଲେଖାଯିବ । ବର୍ଣ୍ଣବୋଧରେ ଯେପରି ଅ, ଆ, ଇ, ଉ, କୁ ପଢ଼ା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ ।
ତାହା ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଠିକ୍ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରୋତ୍ସିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଆସୁଥିବା ଭାଇଭାଇଭଣୀ
ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରାଇମରର ପ୍ରଥମ ପୁଷ୍ଟାକୁ ହିଁ ଏପରି ବିଷୟ ରହିବ, ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ
ଅକ୍ଷର ଶିକ୍ଷାଇବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସେମାନଙ୍କ ଆଖ ପାଖ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ସଚେତନ
କରାଇବ । ଏହାଛତା କିନ୍ତୁ ବିଷୟ ଆଗେଇ ଗଲେ, ଶିକ୍ଷକ ବା ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କ
ପାଇଁ କିନ୍ତୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଉପଦେଶ ରହିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ‘ଜାଣିଲେ ଜାଣିବା’ର
ପ୍ରଥମ ପୁଷ୍ଟାରେ ଆମ ଗାଁର ଦୃଶ୍ୟ ଏବଂ ପଢ଼ିବା ବିଷୟ ଥିଲା ଆମ ଗାଆଁ, ଆମ
ଗାଆଁ, ଆମ ମାଆ, ଗାଆଁ ଆମ ମାଆ, ଆ, ମାଆ, ଆମ, ଗାଆଁ, ଆଗ, ମାଗ,
ଏହା ଛତା ଆକାର (।) ଓ ଚନ୍ଦ୍ରବିହୁ (ର୍ମ) । ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଦେଶ
ଥିଲା, ଶିକ୍ଷାକୁ - ଆମ ଗା „,

ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁଷ୍ଟାରେ ଅଛି ଗାଁର କେତୋଟି ଘରର ଦୃଶ୍ୟଏବଂ ପଢ଼ିବା ବିଷୟ
ଅଛି - ଘର । ଯେଉଁ ସବୁ ଶକ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ଦିଆଯାଇଛି, ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଏହିପରି ।

ଆମ ଘର, ଆଗ ଘର, ଆମ ଗାଆଁର ଘର, ଆମ ଗାଆଁ ମାଗର ଘର ।

ଘମ, ମାଘ, ରାଗ, ରମା, ମଗର, ଗରଗର, ମର, ଘର, ଗାର, ମାର,
ଗରମ, ରଗରଗ । ରାମ ମାଆର ଘମ । ଆଗ ଘର ରମାର ଘର । ଆରଘର
ଆମର ଅମାର ଘର

ଶିକ୍ଷତ, ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଦେଶ-

ଶିଖାତ୍ମ : ର' ଘ'

ପ୍ରୋତ୍ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଆସୁଥିବା ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀ ମାନେ ଯେପରି ପ୍ରାଇମରର ଗୋଟିଏ ପୁଷ୍ଟା ପଢ଼ି ଗୋଟିଏ ହୁଇଛି ଅକ୍ଷର ଶିଖନ୍ତି, ସେଥୁପ୍ରତି ବିଶେଷ ନଜର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ନଚେତ ସେମାନକର ପଢ଼ିବାର ଓ ଲେଖିବାର ଆପ୍ରତିକ୍ରିୟା କମିଯିବ ଓ ସେମାନେ ପ୍ରୋତ୍ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଆସିବେ ନାହିଁ ।

ଖାଲି ଏତିକି ତୁହେଁ । ପ୍ରାଇମର ଲେଖିବାର ପଢ଼ିବି ପଛରେ ରହିଥିଲା ବ୍ରାଜିଭର ଆର୍ତ୍ତଭାତିକ ଖ୍ୟାତି ସଂପନ୍ନ ଶିକ୍ଷାବିଦି ପଞ୍ଚଲୋ ପ୍ରେସରେଙ୍କ ଦର୍ଶନ । ପଞ୍ଚଲୋ ପ୍ରେସରେ ତାଙ୍କ ବହି ପେଡ଼ାଗଜି ଅପାର ଦି ଅପରେସବରେ ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ବିଷୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନର ସାରକଥା ହେଲା ଯେ ମଣିଷଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ତାର ପାରି ପ୍ରାଣିକ ଅବସା ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ହେବ । ସେ ଅବସା କିପରି ତାଙ୍କୁ ଘେରିକରି ରହିଛି, ସେ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ ଭଲ କରି ସତେତନ କାରାଇବାକୁ ହେବ । ସେହି ସତେତନତା ହେବ ସାକ୍ଷରତାର ଚାବିକାଠି । ମଣିଷ ଯେତିକି ସତେତନ ହେବ, ସେତିକି ଜାଣିବ ଯେତିକି ଜାଣିବ । ସେତିକି ଜାଣିବ । ତେଣୁ ଆମ ପ୍ରାଇମରର ନାଆଁ ରଖାଗଲା ‘ଜାଣିଲେ ଜାଣିବ’ । ପ୍ରାଇମରର ପ୍ରଥମ ପୁଷ୍ଟାକୁ ଶେଷ ପୁଷ୍ଟା(୪୧) ଯାଏ । ସବୁଠି ରହିଛି ସତେତନତାର ଅଳଗା ଅଳଗା ଦିଗ ଉପରେ ଲେଖା । ଅଳଗା ଅଳଗା ଦିଗ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ । ଅଳଗା ଅଳଗା ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଲେଖା ।

ଯଥା : ଆମର ଘର ଦରକାର, ସବୁରି ଜମି ଦରକାର, ଆମ ଜମିକୁ ପାଣି ନାହିଁ, ଆମେ ପାଠ ପଢ଼ିବା, ଆମ ଦହପା ଭଲ ରଖିବା, ଆମ ସୁଖଦୁଃଖ ବୁଝୁଛି କିଏ ? ଲଭ୍ୟାଦି ।

ଆମ ପ୍ରାଇମରରେ ଏସବୁ ଲେଖା ଦେଖି ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ କହିଲେ ଯେ ଏହା ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପରେ ସମସ୍ତେ ଆରେଷେଦ ହୋଇ ଯିବେ, କାରଣ ଏଥିରେ ସରକାର ବିରୋଧ ଦ୍ୱୀପାଦ ସବୁ ରହିଛି । ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ହସିଲି ଏବଂ କହିଲି ଯେ ତାହାହେଲେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ପୁଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇଯିବୁ ଓ ପଞ୍ଚଲୋ ପ୍ରେସରେ ସମାଦର ହୋଇଯିବୁ । ଏହାଠାରୁ ଗୌରୀର କଥା କ'ଣ ହେବ ?

ପ୍ରାଇମରଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁଷ୍ଟାକୁ ଭଲକରି ଆଉଥରେ ଦେଖାଗଲା । ଗଜାଧର ଆଚାର୍ୟ ଚିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲକରି ଦେଖିନେଲେ । ଏଥରେ କେବଳ ସବୁକ ଓ କଳା ରଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା । ରିଭର୍ସ ପ୍ରାସେସରେ ଧଳା ରଙ୍ଗର ବ୍ୟବହାର

କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରାଇମରର ମଳାଟରେ ଏହାର ଭିଡ଼ର ପୁଷ୍ଟାର କେତୋକ ଡିଜାଇନ୍ ରହିଥିଲା । ପ୍ରାଇମରଙ୍କୁ ଖୋଲିକରି ଦେଖିଲେ ଏହାର ମଳାଟଟି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ପୋଷର ପରି ଦେଖାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁ ଥରେ ଗ୍ରାଫିକ୍‌ର ସବୁ ଥିଲା ଏହାର କେତୋଟି ପୁଷ୍ଟାର ଚିତ୍ର ଓ ସ୍ଲୋଗାନଟି ଥିଲା ମଳାଟ ଉପରେ । ଲେଖାଥିଲା ‘ଜାଣିଲେ ଜିଣିବା’ ।

ହୃଦୟରେ ଥିବା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରିଣ୍ଟି ପ୍ରେସରେ ଏହା ଛପା ହୋଇଥିଲା । ଭାରତ ସରକାର, ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଓ ଉନ୍ନତିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଇମର ପଠାଯାଇଥିଲା । ଦେଶର ସବୁ ଏସ, ଆର, ସିକ୍ରି ମଧ୍ୟ ପଠାଯାଇଥିଲା । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୋତ୍ସମା ବ୍ୟାରୋର ଯୁଗ ସଚିବ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅନୀଲ ବୋର୍ଡିଆ, ଏହାକୁ ପାଇ ପ୍ରୋତ୍ସମା ନିର୍ବେଶାଳୟର ତେପୁଟି ଡିରେକ୍ଟର ଶ୍ରୀମତୀ ବର୍ଷା ଦାସକର ମତାମତ ନେବାପରେ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ । ସେଥରେ ଲେଖାଥିଲାଯେ ଏହା ଦେଶର ସ୍ଵର୍ଗାନ୍ତର ସଚିତ୍ର ପ୍ରାଇମର, ପ୍ରୋତ୍ସମା ନିର୍ବେଶାଳୟର ଡିରେକ୍ଟର ଡକ୍ଟର ଜଳାନ୍ତିନ ମଧ୍ୟ ସେହିଭାବି ମତାମତ ନେଇ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଯେଉଁ ଅପିସର ଜଣକ ମୁଣ୍ଡରେ ହୁକିଥିଲା ଆମ ଆରେଷ ହେବା କଥା, ସେ ତୁପଚାପ ରହିଲେ । ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ବାବୁ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ବାବୁ ଆମକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ । ଡି.ପି.ଆଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଧୁଭୂଷଣ ଦାସ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଏକ ଚିଠି ଲେଖିଲେ । ପ୍ରାଇମର ପଠାଗଲା ସବୁ ପ୍ରୋତ୍ସମା କେନ୍ଦ୍ରକୁ । କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ପଢାଉଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଏହା ଭାରି ଭଲାଗୁ ଥିଲା । ଯେଉଁ ଭାଇ ଭଉଣୀ ମାନେ ପଢାଇଲେ ଶିଖିଥିଲେ, ସେମାନେ ପ୍ରାଇମରଙ୍କୁ ପାଇ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ । ଏବଂ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ । ସେମାନଙ୍କର ମନହୋଇ ଥିଲା ଯେ ପାଠ ଶାଠ ପଢିଥିବା ଜୋକଙ୍କ ଭାବି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ବହି ପାଇଛନ୍ତି ପଢିବାକୁ । ଏ ବହି ଦେଖିବାକୁ ଯେମିତି ସୁନ୍ଦର, ପଢିବାକୁ ସେମିତି ମନହୁଆଙ୍କ । ବହିର ନାଁ କହିଥିଲେ ଅସନ କଥା - ‘ଜାଣିଲେ ଜିଣିବା’, ଆଉ ଜାଣିବା କିପରି ? ପଢିଲେ ଜାଣିବା ।

ପଢିଲେ ଜାଣିବା, ଜାଣିଲେ ଜିଣିବା

ପ୍ରାଇମରର ନାଁ ରଖାଯାଇଥିଲା-ଜାଣିଲେ ଜିଣିବା । ଏଥର ଗୋଟିଏ ପୋଷର ଡିଜାଇନ୍ କରି ଛାପିବାର ଯୋଜନା ଡିଆରି ହେଲା । ଏହାର ସ୍ଲୋଗାନ ହେବ - ପଢିଲେ ଜାଣିବା, ଜାଣିଲେ ଜିଣିବା । ମୁଁ ଲଣ୍ଠନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅତିଓ ଭିଜୁଆଳ ଏକୁକେଶନ ପଡ଼ିଲା ବେଳେ, ଆମର ପ୍ରଫେସର କହିଲେ ଯେ, ପୋଷର ଡିଜାଇନ କଲାବେଳେ, ହୁଏତ ସ୍ଲୋଗାନ ପ୍ରଥମେ ମନକୁ ଆସେ, ନହେଲେ ଗ୍ରାଫିକ୍ ପ୍ରଥମେ ମନକୁ ଆସେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଆଗରୁ ମନରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ତାହା ହେଉଛି ପୋଷରର

କନସେପୁ ବିଷୟ । ସେହି କନସେପୁରୁ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଉପରି ହୁଏ ସ୍ଥୋରାନ ଓ ଗ୍ରାଫିକ୍ । ଆମ ମନରେ ଯେହେତୁ ସ୍ଥୋରାନ ଖେଳିବୁକୁଛି, ଗ୍ରାଫିକ୍କୁ ସେ ସ୍ଥୋରାନ ସାଙ୍ଗରେ ଖଣ୍ଡିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହା ଏତେ ସହଜ ହୁହେଁ ।

ମୋ ଲାଇକା କ୍ୟାମୋରାରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାକ ଆଣ ହ୍ରାଇଟ ପିଲ୍ଲ ଲୋଡ କରି ଥରେ ଆମେ ଗରୁ ଅନଗୁଳ ପାଖରେ ଥିବା ଯୋକୁବ ଗାଁକୁ । ସେଠି ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରରେ ପଢ଼ାପଡ଼ି ଚାଲିଥାଏ । ସୁରେଶ ସାହୁ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଯୁବକ ତା ସିଲଗରେ ତା ନାଁ ଓ ତା ଗାଁ ନାମ ଲେଖି ଥାଏ । ମୁଁ ତାର ଅଜାଣତରେ ତାର ଫଟୋ ନେଇଗଲି । ପ୍ରାସ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଫଟୋଟି ବଡ଼ ଚମକାର ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ସାରା ପୋଷରରେ ରହିଲା ସୁରେଶର ଫଟୋ ଓ ତଳେ ଧଳା ଉପରେ କଳା ଅଷ୍ଟରରେ ଲେଖାହେଲା ସ୍ଥୋରାନ-ପଢ଼ିଲେ ଜାଣିବା, ଜାଣିଲେ ଜିଣିବା । ତା ତଳକୁ ଲେଖା ହେଲା- ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ର, ଅନଗୁଳ । ଏ ଗୋଟିକ ହେଲା ମାଷ୍ଟର ଡିଜାଇନ, ଏହାକୁ ଅପେକ୍ଷରେ ଛାପିବାକୁ ଦିଆଗଲା । ପୋଷରର ସାଇଜ ଥିଲା: ୧୮୨୪ ଇଂଚ

ଛପାହୋଇ ଆସିବା ପରେ ଆଗେ ଆମର ସବୁ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ପୋଷରେ ସବୁ ପଠାଇଦିଆଗଲା । ଯୋକୁବ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସମସ୍ତେ ସୁରେଶ ସାହୁଙ୍କ ଫଟୋ ପୋଷରରେ ଦେଖୁ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ସୁରେଶ ତ ଆନନ୍ଦରେ ପୁଲି ଉଠିଥିଲା । ଦେଶରେ ଥିବା ସବୁ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ର, ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟାଗ ଓ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଉପ ବିଭାଗ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଓ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଉପ ବିଭାଗ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ନେହେତୁ ଯୁବ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମକରୁଥିବା ସବୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବା ଅନୁଷ୍ଠାନମାନକୁ ପୋଷରଟି ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଶାସ୍ତ୍ରୀୟବନରେ କେନ୍ଦ୍ର ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟଙ୍କ ଗଲା ବେଳେ ପ୍ରଥମେ ନଜର ପଡ଼େ ଆମ ପୋଷର ଉପରେ । ବହୁତ ଦିନ ଧରି ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ନୋଟିସ ବୋର୍ଡରେ ଆମ ପୋଷର ଥିଲା ।

ସବୁଠାରୁ ଉସାହଜନକ ଚିଠି ଆସିଲା । ଶ୍ରୀଯୁଷ ଅନୀଲ ବୋତିଆଙ୍କ ଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଅଭିନନ୍ଦନ ପତ୍ର ଆସିଥିଲା । ଏବଂ ତାଙ୍କ ଜହିବା ଅନୁସାରେ ଇଉନେସ୍ବୋର ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଡିଗ୍ରିଜନ ଓ ଆଇ. ଏଲ. ଓର ଶିକ୍ଷା ଡିଗ୍ରିଜନକୁ ମଧ୍ୟ ପୋଷର ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଇଉନେସ୍ବୋର ଯେଉଁ ଚିଠି ଆସିଲା, ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲାଯେ, ପୋଷରରେ ଥିବା ଚରିତ୍ର (ସୁରେଶ ସାହୁ) ଜୀବତ ହୋଇ ଉଠି କଥା କହୁଛି- ପଢ଼ିଲେ

ଜିଣିବା, ଜାଣିଲେ ଜିଣିବା । ଏଠାରେ କହିରଖେଯେ, ଓଡ଼ିଆ ନଜାଣିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ ପୋଷର ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜୀ ନୋଟ ପଠାଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଲକ୍ଷନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଡ଼ିଲା ବେଳେ, ଆମର ଅତିଓ ଉଚ୍ଚଆଳ ଏକୁକେସନର ପ୍ରଫେସର କହିଥୁଲେ ଯେ, ଗୋଟିଏ ପୋଷର ଡିଜାଇନ କରିବା ଭାରି କଷ୍ଟ । ଗ୍ରାଫିକ୍ ଓ ସ୍କ୍ରୋଗାନ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହୁଏ । ତାହାହେଲେ ଯାଇ ପୋଷର କଥା କହିବ । ଗବେଷଣାରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛିଯେ ଜଣେ ଦର୍ଶକ ଅତି ବେଶୀରେ ୧୦ରୁ ୧୫ ସେକେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପୋଷରକୁ ଦେଖେ । ତେଣୁ ପୋଷର ଏପରି ହେବା ଦରକାର, ଯାହାକି ଦର୍ଶକକୁ ତା କୁହୁକ ବଜରେ ଟାଣି ଆଣିବ । ଦର୍ଶକ ତାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ଦେଖିବ ।

ଛବିର୍ କଥା କହୁଥିଲା

କିଛି ଦିନ ପରେ ଆପଗାନି ସ୍ଥାନର ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରୁ କେତେଜଣ ଅଫିସର ଆମ ସାଧନ କେନ୍ତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ପୋଷରଟି ଏତେ ଭଲ ଲାଗିଲାଯେ, ସେମାନେ ପୋଷରରୁ କେତେ ଖଣ୍ଡ ତାଙ୍କ ସାଇରେ ନେଲେ । ସେମାନେ ମତ ଦେଇଥୁଲେଯେ ଏ ପୋଷର ଏତେ ଜୀବତ ହୋଇଛି ଯେ ଏଥିପାଇଁ ସ୍କ୍ରୋଗାନର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ୧୯୮୧ ମସିହାରେ ମୁଁ କାବୁଳ ଯାଇଥିଲି । ସେ ଅଫିସର ମାନଙ୍କ ସାଇରେ ମୋର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ଆମ ପୋଷରକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । କେତେକ ପୋଷରରେ ସ୍କ୍ରୋଗାନ ଥିଲା ତାଙ୍କ ଦାରି ଭାଷାରେ । ଆଉ କେତେ ପୋଷରରେ କୌଣସି ସ୍କ୍ରୋଗାନ ହିଁ ନଥିଲା । କେବଳ ଛବିର୍ କଥା କହୁଥିଲା । ଏଥର ଆମର ପ୍ରାଚୀନ ପତ୍ର ତୁଣ୍ଡବାଇଦ କଥା ଲେଖେ । କଥାରେ ଅଛି ତୁଣ୍ଡବାଇଦ ସହସ୍ର କୋଣଦ । ଆମ ତୁଣ୍ଡବାଇଦ କିନ୍ତୁ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରୁ ଥିବା କଥାକୁ କାଗଜରେ ଛାପିବ । ଏଥରେ ଏପରି ଜିନିଷ ଥିବ ଯେ ତାକୁ ପଡ଼ି ଜଣେ ଆଉ ଜଣକୁ ଓ ଆଉଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ, ଏହିପରି ସମସ୍ତଙ୍କ କାନଙ୍କ କଥା ଯିବ, ସମସ୍ତେ ଜାଣିବେ, ଜାଣିଲେ ଜିଣିବେ ।

ହାଲଚାଲରେ ଯାହାଥାଏ, ତୁଣ୍ଡବାଇଦରେ ପ୍ରାୟ ସେହିଭିକିଆ କଥା ଥାଏ । ତେବେ ହାଲଚାଲର ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟାରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ସଂପାଦକୀୟ ଲେଖୁଥିଲି । ତୁଣ୍ଡବାଇଦରେ ସଂପାଦକୀୟ ନଥିଲା କେବଳ ବହୁତ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା କଥା, କୃଷି, ଗୋପାଳନ, କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ, ଛତ୍ରଚାଷ, ବାତି ବରିଚା, ଇତ୍ୟାଦିକଥା ରହୁଥିଲା ଏହାର ଆକାର ହେଉଥିଲା ଡିମାର ସାଇକର ପୁରା ଫର୍ଦ । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଛପା ହେଉଥିଲା । ମାସକୁ ଥରେ ଛପା ହେଉଥିଲା । ଗାଁର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ, ଯଥା ମନ୍ଦିର, ମସଜିଦ, ପଞ୍ଚାୟତ୍ୟାର,

ଭାଗବତ ଚୁଣ୍ଡୀ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଏହା ମରାଯାଉଥିଲା । କେତେକ କେତେକ ଗାଁରେ ସେଉଁଠି ବେଶୀ ସ୍ଵୀଳୋକ ଏକାଠି ହୁଅଛି ସେଠି ମରାହେଉଥିଲା । ଗୋଟିଏ ସାଇକୋମେଟ୍ରିକ ଚେଷ୍ଟକଳି ଏହା ବାହାର କରାଯାଉଥିଲା ।

ବୈଷ୍ଣବବାବୁଙ୍କ ସ୍ଵୀ ମଂକୁ ଜଣେ ପାଠୋଇ ବୋନ୍ଦୁ । ଘରେ ବେଶ କାମ ଦାମ କରି ବୈଷ୍ଣବବାବୁଙ୍କୁ ସୁଆଦିଆ ଶାଗ ତିଅଣ ଖୁଆଇ ଆନନ୍ଦରେ ଥାଆନ୍ତି । ମୋର ଇଚ୍ଛାହେଲା ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଘରର ନାନାରକମର ଶାଗ ତିଅଣଙ୍କୁ ବହିରେ ଛାପିବାକୁ । ବୁନ୍ଦୁନିଆ ଶାଗ, କଳମ ଶାଗ, ଖତା ଶାଗ, ନେଉଟିଆ ଶାଗ, ପୁରୁଣି ଶାଗ, ପିତାଶାଗ, ପଶାରୁଣି ପତର ଶାଗ, ଓ ଆହୁରି କେତେ ରକମର ଶାଗ ରନ୍ଧା ହୁଏ ବା ଭଜା ହୁଏ । ମୋ ବୋଉ ସକାନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପାହିଆ ଓ ଦାଆଖଣେ ଧରି ଆମ ଘର ଆଗେ ଥିବା ବାତିକୁ ଯାଇ କେତେ ଶାଗ ତୋକି ଆଶୁଥିଲା । ଗରମ ଗରମ ଶାଗ ସାଙ୍ଗକୁ ପଖାଳ ଭାକ ଖାଉଥିଲା ସକାନ୍ତୁ ଗାଧୋଇ ସାରି । ବାପାଙ୍କୁ ବୋଇର ଏ ଅର୍ଯ୍ୟାସ ଭଲ ଲାଗୁନଥିଲା । କହୁଥିଲେ କୁନିଆ, ବୋଉ ସକାନ୍ତୁ ଗାଧୋଇ ସବୁ ଦିନେ ପଖାଳ ଖାଉଛି, ଥଣ୍ଡା ଧରିବ । ବୋଉ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁନଥିଲା । ବୋଉ ମୋତେ ଶିଖାଇଛି ନାନାରକମର ଶାଗର ସୁଆଦକୁ ଉପରୋଗ କରିବାକୁ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ଶାଗ ଖାଇବାରେ ଭାରି ଆନନ୍ଦ । ତେଣୁ ବୈଷ୍ଣବବାବୁଙ୍କୁ କହିଲି ମଂକୁ କୁ ଦିନେ ଅର୍ପିବକୁ ଭାକି ଆଣିବାକୁ ।

ଆମ ଶାଗ ତିଅଣ

ମଂକୁ ଆସିଲା, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯେମିତି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛି ଶାଗତିଅଣ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ବହି ଲେଖିବାକୁ, ସେ ରାଜି ହେଇଗଲା ଓ କହିଲାଯେ ତାର ବହୁଦିନର ଅଭିଜାପ ପୁରଣ ହେବାକୁ ଯାଇଛି । ତାର ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ବହି ଲେଖିବାର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ମୁଁ କହିଲି ଯେ ବହିଟି ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷାରେ ପଢୁଥିବା ଓ ପଢାଶେଷ କରିଥିବା ସ୍ଵୀ ଲୋକ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ହେବ । ମଞ୍ଚରେ ମଞ୍ଚରେ ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ରହିବ । ବହିର ନାମ ରଖାଗଲା ‘ଆମ ଶାଗ ତିଅଣ’ । ମଂକୁ ଅତି ଅଛଦିନରେ ବହିଟି ଲେଖିଦେଲା । ସେଥିରେ କେତେରକମର ଶାଗତିଅଣ ବିଷୟରେ ଲେଖାଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ଘରର ରନ୍ଧାରନ୍ତି ବିଷୟରେ ଏଭଳି ବହି ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ । ବହିଟି ଛପା ହେଲା, ଚାରି ଆଡକୁ ପଠାଗଲା । ସମସ୍ତେ ଭାରି ପସଦ କଲେ । ହୃମା (ମାକତୀ ଚୌଧୁରୀ) ସେ ବହିଟିକୁ ବହୁତ ଥର ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେ ଶାଗ ରାଶିବାରେ ଜଣେ କୌଣସି କାରିଗର ଥିଲେ ଓ ଶାଗର ସୁଆଦକୁ ମଧ୍ୟ ଉପରୋଗ କରୁଥିଲେ ।

ଏଥର ତ୍ରେନିଂ ବା ତାଲିମ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖେ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାକୟକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ‘ତ୍ରେନିଂ ଅପ ଆଡଳର ଏତୁକେଶନ

ପଢ଼ସନାରିତ୍ତ- ଏ ହାଣ୍ଡବୁକ୍ ଶୀର୍ଷକ' ଗୋଟିଏ ଭଲ ବହି ଆମ ଏସ. ଆର. ସି.କୁ ଆସିଥିଲା । ସେ ବହିର ଆଉ କିଛି କପି ମୁଁ ଆମ ଲାଇବ୍ରେରି ପାଇଁ ମଗାଇ ସମସ୍ତକୁ ପଢ଼ିବାକୁ କହିଲି । ସମସ୍ତେ ପଢ଼ିଥାରିଲା ପରେ ମତ ଦେଲେଯେ ଏହାକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରି ଛପାଇବାକୁ । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଜାଗିପଡ଼ିଲୁ ଓ ଅଧା ବାଣିନେକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ । ଏହାକୁ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ- ଶ୍ରୀମତୀ କୃଷ୍ଣା ମହାତ୍ମି, କୁମାରୀ କ୍ଷୀରୋଦ ନାୟକ, ଶ୍ରୀନନ୍ଦ କିଶୋର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଭିକାରୀ ଚରଣ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଧୀର, ଶ୍ରୀ ପ୍ରପୁଳୁ କୁମାର ଶିରି ଓ ମୁଁ । ଆମ ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ବହିଟିର କରର ଡିଜାଇନ କରିଥିଲେ । କଟକର ଗ୍ରାମ ସେବକ ପ୍ରେସରେ ବହିଟି ଛପା ହୋଇଥିଲା । ୨୧୮ ପୃଷ୍ଠାର ବହିଟିର ମୂଲ୍ୟ ଲେଖାଯାଇଥିଲା ମାତ୍ର ଆଠ ଟଙ୍କା । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଦର ରିହାତି କାଗଜରେ ଏହା ଛପା ହୋଇଥିଲା । ଅଛି କେତେ ଦିନ ମରେ ବହିଟି ବିକ୍ରି ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ଶିକ୍ଷାର ଚକ ପୁରୁଥ୍ବ

ସାକ୍ଷରତା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଆମ ଶାଶ ତିଆଶ ତ ଛପା ହୋଇଥିଲା । ତାପରେ ଛପାହେଲା, ଶିକ୍ଷାର ଚକ ପୁରୁଥ୍ବ ଓ ପୃଥ୍ବୀ କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଆନ । ଶିକ୍ଷାର ଚକ ପୁରୁଥ୍ବରେ ଅତି ସରକ ଭାଷାରେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ବୁଝିଲା ଭାବି ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା । ବହିଟିକୁ ଲେଖିଥିଲି ମୁଁ । ଆର ବହି ପୃଥ୍ବୀ କ୍ଷଣକ୍ଷଣରେ ଆନର ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ମୁଁ । ତିଲ୍ଲା ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷାର ସଂଗ୍ରହ ଥିବା ବେଳେ, ଏ ବହିଟିକୁ ମୁଁ ଲେଖିଥିଲି । ୧୯୭୨ରେ ଏବହିଟି ନବସାକ୍ଷର ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲିଖିତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବହିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ସ୍ଵଭୂତ ଲାଭ କରି ପୁରୁଥ୍ବ ହୋଇଥିଲା ।

ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ଶତ୍ରୁଗ୍ନ ନାଥ ଲେଖିଥିବା ପ୍ରୋତ୍ସହିତ ସଫଳ ହେଉ ମଧ୍ୟ ଛପା ହେଲା । ସେତେବେଳର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ମୋରାରାଜୀ ଦୋଇଙ୍କ ଇଂରାଜୀ ଭାଷଣର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ 'ପ୍ରୋତ୍ସହିତ' ମଧ୍ୟ ଛପାହେଲା । ଭାଇନା (ଶ୍ରୀ ଇନ୍ଦ୍ରଭୂଷଣ ମିଶ୍ର)ଲେଖିଥିବା ଯମ ପରାଜ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପ୍ରକାଶ କରୁ । ଏହା ଗୀତିନାଟ୍ୟ ଶୈଳିରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା । ଗାଁ ମାନଙ୍କରେ ଏହାକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରି ଦଶନାଟ ଦଳସବୁ ଦଶନାଟ କଲେ । ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦଶନାଟ ଗୋଟିଏ ଅତି ଲୋକପ୍ରିୟ ନାଟ ଓ ଏଥରେ ଥିବା ବାର୍ତ୍ତାକୁ ଲୋକେ ଅତିଶୀଘ୍ର ଗ୍ରହଣ କରାନ୍ତି । ବୈଷ୍ଣବବାବୁଙ୍କ 'ବାଜିନନାଙ୍କ ଠିକଣା' ମଧ୍ୟ ଏକ ନାଟକ । ଏହାକୁ ହିନ୍ଦୀରେ ରୂପାବର କରି ଦିଲ୍ଲୀ ଦୂରଦର୍ଶନ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ।

ମୋର ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜୀ ପ୍ରବନ୍ଧ 'ବୁରାଳ ନ୍ୟଙ୍କ ପେପର' ସିଂଗାପୁରର ମେଡ଼ିଆ ଏସିଆରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ବୈଷ୍ଣବବାବୁ ଏହାକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ।

ଆମେ ତାକୁ ଗ୍ରାମୀଣ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ନାଁଦେଇ ଆମ ଏସ.ଆର.ସି. ଉଚ୍ଚପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ କରିଥିଲୁ । ମୋର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ରିଟିଂ ଇନଟେରେସ ଅପ ନିଜକିଟରେଟସ ହାଇକ୍ରାବାଦରେ ହୋଇଥିବା ଏସ.ଆର.ସି. କବପରେବସରେ ପଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାକୁ ସମସ୍ତେ ଖୁବ ପସନ୍ଦ କରିଥିଲେ । ହାଇକ୍ରାବାଦରୁ ଫେରିଆସି ମୁଁ ଅନୁରୋଧ କଲି ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଗୋଟିଏ ବହି ଆକାରରେ ଛାପିଦେଲୁ । ତା'ର ନାଁ ରଖାଯାଇ ଥିଲା ‘ଗ୍ରାମୀଣ ପାଠକର ରୁଚି ଓ ଚାହିଦା ।’

ଏହିପରି ସାକ୍ଷରତା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ କିଛି ବହିପତ୍ର ଆମ ଏସ.ଆର.ସି.ଛାପି ଦେଲା । ତଥାପି ଆମୁସତୋଷ ଆମକୁ ଅଳସୁଆ କଲା ନାହିଁ । ଆମେ କୁଆ କୁଆ କଥା ବିଷୟରେ ଚିତା କଲୁ । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଏ ବହିପତ୍ର କିପରି ପହଞ୍ଚିବ ସେ କଥା ବିଷୟରେ ଭାବିଲୁ ଓ ଉପାୟ ମଧ୍ୟ ବାହାର କଲୁ ।

ସିଦ୍ଧି ଚଢାଏ, ସାପ ମରାଏ

ମନକୁ ଆସିଲା ଗୋଟିଏ କୁତ୍ର ଖେଳ କଥା, କାରଣ ଆମେ ଦେଖିଲୁଯେ ଗାଁରେ ଖରା ବେଳେ କୁତ୍ରା କଣ ବା ଟୋକା କଣ ସମସ୍ତେ ବସି ପଶା ଖେଳ ଓ କୁତ୍ର ଖେଳ ଖେଳିବି । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ସାପ କୁତ୍ର ଖେଳିବାକୁ ଭଲପାଆଇ । ତେଣୁ ଆମେ ଗୋଟିଏ ସାପ କୁତ୍ର ଖେଳ ଡିଜାଇନ କଲୁ । ତାହା ନାଁ ଦେଲୁ ସିଦ୍ଧି ଚଢାଏ, ସାପ ମରାଏ । ଏଥରେ ବହୁତ ଘରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଳ୍ୟାଣ ବିଷୟରେ ବାର୍ତ୍ତା ରହିଲା । ଏହାକୁ ୪/୭ କଣ ବସି ଖେଳି ପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଛି କମରେ ଜଣେ ସାକ୍ଷର ହୋଇଥିବା ଦରକାର, କାରଣ ସେ ବାର୍ତ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ପଡ଼ିପାରିବ ।

ଗୋଟି ପକାଇଲେ ସାର ଚାଲିବ । ଯଦି ସାପ ମୁହଁରେ ପଡ଼ିଗଲା, ତାହା ହେଲେ ସିଧା ଖସି ଆସିବ ଲାଞ୍ଜକୁ । ସାପ ମୁହଁ ଥବା ୪୭ ନମ୍ବର ଘରେ ବାର୍ତ୍ତା ଥିଲା ‘ମଦ ଖାଇଲେ’, ଲାଞ୍ଜଥିବା ୪ନମ୍ବର ଘରେ ବାର୍ତ୍ତା ଥିଲା ‘ସର୍ବନାଶ ହୁଏ’ । ଏହି ପରି ଘରଗୁଡ଼ିକ ଡିଜାଇନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯେଉଁପରି ଘରେ ସାପର ମୁହଁ ବା ଲାଞ୍ଜ ନଥିଲା, ସେଠାରେ ପୂରା ବାର୍ତ୍ତା ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଯଥା ଗ୍ରାମୀଣ ନମ୍ବର ଘରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା ‘ସାହି ପଡ଼ିଶାକ ସଙ୍ଗେ ଭଲରେ ଚଳ’ ସାର ଯଦି ୧୦ ନମ୍ବର ଘରେ ପଡ଼ିଲା, ତେବେ ସେଥିରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା ‘ମାଆ କ୍ଷୀର ଖାଇଲେ....’ ଏବଂ ସେଠୁ ସିଦ୍ଧିରେ ଚଳି ଗଲେ ପହଞ୍ଚିବ ୨୯ ନମ୍ବର ଘରେ । ଏଘରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା ‘ପିଲାଙ୍କ ଦେହପାଆ ଭଲ ରହେ’ । କୁତ୍ରରେ ୫୦ଟି ଘର ଥିଲା । କୁତ୍ରର ମଳାଟରେ ସ୍ଵୀଳୋକ ମାନେ କୁତ୍ର ଖେଳିଥିବାର ଚିତ୍ର ଥିଲା ।

ଉପରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା କୁହୁର ନାମ, ସିତି ଚତାଏ, ସାପ ମରାଏ । ତଳେ ଲେଖାଥିଲା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର, ଉକ୍ତଳ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳ, ଅନ୍ଧଗୁଳ । କୁହୁର ପଛ ମଳାଟରେ ଏହାକୁ ତିଜାଇନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କର ନାମଥିଲା । ସେମାନେ ହେଲେ, ଚିତ୍ର- ଶ୍ରୀ ଗଜାଧର ଆଚାର୍ୟ, ବୈଷ୍ଣୋକ ପରାମର୍ଶ-ତାତ୍ତ୍ଵର ଶାତରୁ କୁମାର ପ୍ରଧାନ, ସଂପାଦନା- ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ମହାତ୍ମି, ପରିକଳ୍ପନା ଓ ପ୍ରୟୋଜନା- ଶ୍ରୀ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ମହାତ୍ମି । ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ରଖାଯାଇଥିଲା ଛଅ ଟଙ୍କା ପଚାଶ ପଇସା ଓ ଏହା ପାର୍ବତୀ ପ୍ରେସ, ଅନ୍ଧଗୁଳରେ ଛପା ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରୋକ୍ତେକୁର ଗାଁରେ ଓ ଡିଶାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗାଁରେ କି ପୁରୁଷ, କି ସ୍ତ୍ରୀ, କି ପିଲା, ସମସ୍ତେ ଏହାକୁ ଖେଳିବାକୁ ଭଲ ପାଇଥିଲେ । ୨୦୦୦ ମୟିହା ୧୮ ଓ ୧୯ ତାରିଖ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଇଣ୍ଡିଆନ ଇନ୍ଡିପ୍ନ୍ୟୁର ଅଫ୍ ମ୍ୟାନେଜମେସ୍ଟ୍, ଅହମ୍ବଦାବାଦରେ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ସେମିନାରରେ ମୁଁ ଜୀବନ ବ୍ୟାପୀ ସାକ୍ଷରତା ବିଷୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କଲା ବେଳେ ଏହି କୁହୁ ଖେଳ କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲି ଓ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ର ଅଧ୍ୟାପକ ବ୍ରଜ କୋଠରୀ ଗୋଟିଏ କୁହୁପଟା ମୋଠାରୁ ରଖିଥିଲେ । ଗୁଜରାଟି ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରି ଛପାଇବାକୁ ।

ଇଣ୍ଡିଆନ ଇନ୍ଡିପ୍ନ୍ୟୁର ଅଫ୍ ମ୍ୟାନାସ କମ୍‌ୟୁନିକେସନରେ ଅଧ୍ୟାପନା କଲା ବେଳେ ମୁଁ ଏ କୁହୁ ଖେଳକୁ ଗୋଟିଏ ରକମର ଯୋଗାଯୋଗର ମାଧ୍ୟମ ବୋଲି କହି ଏ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲି । ଦିଲ୍ଲୀର ନେସନାଲ ଇନ୍ଡିପ୍ନ୍ୟୁର ଅଫ୍ ହେଲଥ ଆଷ ଫାମିଲି ଫ୍ରେଲପେୟାରର ଉଚିତିଙ୍କ ପ୍ରଫେସର ଭାବରେ ସେଠାରେ ପଢାଇବା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି କୁହୁ ଖେଳ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲି । ଛଅଟଙ୍କା ପଚାଶ ପଇସାର ଗୋଟିଏ କୁହୁ ଖେଳର କରାମତି ବହୁତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲା ।

ଭାରତୀୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସଂଘଠାରୁ ଆମ ଏସ.ଆର.ସି. ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାହ୍ୟ ପାଇଥିଲା, ପପୁଲେସନ ଏତୁକେସନ ପ୍ରୋକ୍ତେକୁ ଚଳାଇବାକୁ । ଏହି ପ୍ରୋକ୍ତେକୁରେ ଜଣେ ପପୁଲେସନ ଏତୁକେସନ ଓର୍କର ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମେ ଠିକକଲୁ ଯେ, ସେ ସାଇକେଲରେ ଆମ ଏସ.ଆର.ସିର ବହିପତ୍ର, ହାଲଚାଲ ଓ ତୁଣ୍ଡବାଇଦ ପ୍ରଭୂତି ନେଇ ସବୁ ଗାଁକୁ ଯିବେ । ତାଙ୍କ ସାଇକେଲ କ୍ୟାରିଆରର ଦୁଇପାଖରେ ଦୁଇଟି ଦସ୍ତା ବାକୁ ରହିଲା । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦେଉଳରେ ପୂଜାକଲା ବେଳେ ଯେଉଁ ଘଣ୍ଟି ବଜେ ସେଉଳି ଗୋଟିଏ ଘଣ୍ଟି ରହିବ । ସେ ଗୋଟିଏ ଗାଁକୁ ଯାଇ ସାଇକେଲରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇବେ ।

ସାଇବେଳ ଲାଇଟ୍‌ରେ

ପୁରୁଣାଗଡ଼ର ଦାମ ଗଡ଼ନାୟକ ଆମର ପପୁଲେସନ ଏକୁକେସନ ଓର୍କର ଥିଲେ । ସେ ଗାଁକୁ ଯାଇ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇଲେ ସମସ୍ତେ ଆସି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଉଥିଲେ । ସେ ସମସ୍ତକୁ ବହି ଓ ହାଲଚାଲ ଦେଉଥିଲେ । ତାପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗାଁକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଏହିପରି ଗାଁକୁ ଯାଉଥିଲା ଆମ ଲାଇଟ୍‌ରେ । ବା ପୁଷ୍ଟିକାଳୟ । ଏ ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ସର ନାଁ ରଖାଯାଉଥିଲା ସାଇକେଳ ଲାଇଟ୍‌ରେ ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ସର । କିଛି ଦିନପରେ ଦାମ ଆସି ଅଫିସରେ କହିଲେ ଯେ ଗାଁଲୋକ ମାନେ ବହିପତ୍ର କି ହାଲଚାଲ ନେଇ ଆଉ ଫେରଉନାହାତି । କହୁଛନ୍ତି ଆମେ ସେ ସବୁକୁ ପଡ଼ିବୁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଭାରି ଭଲ ହୋଇଛି । ଆମେ ଠିକକୁ ଯେ ସେ ସବୁ ବହିକୁ ଆମେ ରାଇଚ୍ ଅଘ କରିବୁ । ଦାମ ପୁଣି କୂଆ ବହିପତ୍ର ନେଇ କୂଆ ଉସାହରେ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇ ତାଙ୍କ କାମରେ ଲାଗିଲେ । ଆମ ସାଇକେଳ ଲାଇଟ୍‌ରେ କୋକେ କହିଲେ ଘଣ୍ଟି ଲାଇଟ୍‌ରେ । ଗାଁ ଗହଳିର ଲୋକେ ଯେ ଆମ ସାଇକେଳ ଲାଇଟ୍‌ରେ ବା ତାଙ୍କ ଘଣ୍ଟି ଲାଇଟ୍‌ରେ ବହିପତ୍ର ନେଇ ପହୁଛନ୍ତି, ସେଇଟା ହଁ ବଡ଼ କଥା । ତେଣୁ ଆମେ ପ୍ରମାଣ କରୁ ଯେ ଲୋକମାନଙ୍କର ବହି ପଡ଼ିବାର ଇଚ୍ଛା । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଦରକାର ତାଙ୍କ ମନଲାଖୀ ବହି । ଆମ ଏସ.ଆର.ସି. ତାଙ୍କ ମନକୁ ଛୁଇଁଲା ଭଳି ବହିପତ୍ର ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । ୧୯୮୦, ମେ ମାସ ୩୧ ତାରିଖରେ ଆମର ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେଲା । ତାହା ନାଁ ରଖାଗଲା ଅମ୍ବାନ । ପାପା ତାଙ୍କୁ ପାଇ ବହୁତ ଖୁସି ହେଉ ଥିଲା ଓ ତାଙ୍କୁ ବେଚା ବୋଲି ଡାକୁଥିଲା ।

ଆଉ ଥରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୋକ୍ରିଶନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟରୁ କେତେ ଖଣ୍ଡ ପୋଷର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଆମଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଥିଲା ଯେ ପୋଷରଗୁଡ଼ିକର ସ୍ନେଗାନ ସବୁକୁ ଆମେ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରି ପୁଣି ଛପାଇବାକୁ । ଗୋଟିଏ ପୋଷରର ସ୍ନେଗାନଙ୍କୁ ଆମେ ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିବାକୁ । ପିଲାଏ ପଡ଼ିବେ ପଢ଼ିଥିଲେ ମାଆ, ନ ରହିବେ କେହି କେବେ ଅପାଦୁଆ । ତାପରେ ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ଛାପିଦେବୁ । ଏ ପୋଷରଟି ମଧ୍ୟ ଗାଁଗହଳିରେ ବେଶ ଆବୃତ ହୋଇଥିଲା । ମାଆ ଯଦି ଶିକ୍ଷିତା ହେବ, ସେ ପିଲାଙ୍କୁ ପଡ଼ାଇବ । ଏହି ପରି ଶିକ୍ଷାର ଦିଆ ନିଆ ଚାଲିବ । ମାଆ କେତେ କଥା ତାଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିବ । ଭାରତର ପୂର୍ବତନ ଶିକ୍ଷାମସ୍ତ୍ରୀ ମୌଳାନା ଆବୁଲ କଲମ ଆଜାଦ କହିଥିଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ପିଲା ପଡ଼ିଲେ କେବଳ ଜଣେ ହଁ ଶିକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ଝିଅପିଲା ପଡ଼ିଲେ ଗୋଟିଏ ପରିବାର ଶିକ୍ଷିତ ହୁଏ । କାରଣ ସେ ତାପିଲାଙ୍କୁ ପଡ଼ାଏ ଓ ଶିକ୍ଷିତ କରାଏ ।

୧୯ ଜୁନ ୧୯୮୩ ତାରିଖରେ ଆୟୁ ନାମକ ଏକ କୃତିମ ଉପଗ୍ରହ ମହାଆକାଶରେ ଥିବା ତାର କଷ୍ଟରେ ଦୂଇ ବର୍ଷ କଟାଇ ସାରିଥାଏ । ଅମେ ଦେଶରେ ଡିଆରି ଇନସାଟ-୧୬ ଏପ୍ରିଲ ୧୯୮୨ ରେ ତାର କଷ୍ଟକୁ ଯାଇଥାଏ । ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୮୩ ରେ ଇନସାଇଟ-୧ ବିର କଷ୍ଟକୁ ଯିବାର କଥା । ଇନସାଇଟ-୧ ବି ତା' କଷ୍ଟକୁ ଯିବାର କିଛିଦିନ ପରେ ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ଏହା ପୃଥିବୀଠାରୁ ୩୭,୦୦୦ କିଲୋମିଟର ଉଚ୍ଚରେ ରହି ତା' କଷ୍ଟରେ ଗଡ଼ି କରୁଥିଲା । ଇନସାଟ-୧ ବି ତା' କଷ୍ଟରେ ଗଡ଼ି କରି ଟେଲିଭିଜନ, ରେଡ଼ିଓ ଓ ପାଣିପାଇ ବ୍ୟବସାରେ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଉନ୍ନତି ଆଣିଥିଲା ।

ଆତଳଟ ଏକୁବେଶନ ସଫ୍ଟ ଟ୍ୱେନ୍ସର ଫର ଇନସାର

ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଇନସାଟ-୧ ବିର ଫାଇଦା ଉଠାଇବ କିପରି ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଥିଲା । ବାପି ଇନସାଟ ବିଷୟରେ ସବୁ ଖବର ପଡ଼ି ଅତି ଆଶ୍ରୟ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମେ ଠିକ୍ କରୁ ଯେ ‘ଆଡ଼କୁ ଏକୁକେସନ ସଫ୍ଟ୍‌ସ୍ଟ୍ରେସର’ ଫର ଇନସାଟ ବା ‘ଇନସାଟ ପାଇଁ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ସଫ୍ଟ୍‌ସ୍ଟ୍ରେସର’ ଶର୍ଷକ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ସେମିନାର ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ କରିବାକୁ । ଭାରତର ଅନ୍ୟକୌଣସି ସଂସା ଦ୍ୱାରା ଏପରି ସେମିନାର ହୋଇନଥିଲା । ଏତକି ଜାତୀୟ ସେମିନାର, ତା’ ପୁଣି ଇନସାଟ ଉପରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ହୋଇପାରିବ ତ ? କେତେକଳ ମନରେ ଏକିନି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆମ ନିଷ୍ପରିରେ ଅଟଳ ରହିଲି । ଇନସାଟ-୧ ବି ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ତା’ କଷ୍ଟରେ ଗଡ଼ି କରୁଥିବା ବେଳେ ୩୭,୦୦୦ କିଲୋମିଟର ତଳେ ଥିବା ପୃଥିବୀର ଭାରତ ଭଳି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଦେଶ । ଓ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ କିମ୍ବା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ଓ ସେମିନାର ହେଲା । ଶୁମେକରକର ‘ସ୍ଲାଇ ଇଞ୍ଜିନିଶ୍ପିଟ୍‌ପୁଲ’ ବା ‘ଛୋଟ ଜିନିଷ ହଁ ସୁନ୍ଦର’ କଥାଟି ଆମର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ।

ସମସ୍ତଙ୍କର ଜଳ୍ଦା ଅନୁସାରରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳକଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରାଗଲା ଆମ ସେମିନାରକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ । ସେତେ ବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ଅସ୍ତ୍ରୀ ରାଜ୍ୟପାଳ ଥାତି ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଠ ରଜନାଥ ମିଶ୍ର । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ମୁଁ ଚିଠି ଲେଖିଲି । ସେ ମୋ ଚିଠି ପାଇ ଲେଖିଲେ ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ରାଜଭବନରେ ସାକ୍ଷାତ କରି ସେମିନାର ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ କିନ୍ତି ଧାରଣା ଦେଲେ ଜଳ ହେବ । ତାଙ୍କ ସାଜରେ ମୋର ଆଗରୁ କେବେ ଦେଖାହୋଇ ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ଶୁଶ୍ରୂର ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଠ ହରିହର ମହାପାତ୍ର ବାପୀକୁମାକର ଅତି ଦ୍ଵିତୀୟ ବନ୍ଦୁ । ନବଭାଇ ଓ କୁମାକୁ ମିନ୍ତୁଦି ବୋଲି ତାକୁଥିଲେ । ଜଣେ ପୁନ୍ରଖା ରୋଟାରିଆନ ଭାବରେ ମୋତେ ଭଲ କରି ଜାଣିଥିଲେ ଓ ବାପୀକୁମାକ ଜୋଇଁ ବୋଲି ମୋତେ ଭାରି

ଜଳ ପାଉଥିଲେ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଅନ୍ଧାଳୁ ରୋଟାରି କୁବର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଥିଲି । ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତୀଶ୍ଵର ହରିହର ମହାପାତ୍ର ରଜନାଥ ବାହୁଙ୍କ ମୋ ବିଷୟରେ ସବୁ କହିଥିଲେ ।

ମୁଁ ରାଜଭବନରେ ପହଞ୍ଚି ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଦେଖାକଲି । ସେ ମୋ ସାଇରେ ଖାଣି ଓଡ଼ିଆରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ଇନ୍‌ସଟ୍-୧ କଥା କହିଲି ଏବଂ ପୁଣି କହିଲି ଯେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏପର୍ସ୍ୟତ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଓ ଇନ୍‌ସଟ୍ ବିଷୟରେ କୌଣସି ସେମିନାର ହୋଇନାହିଁ । ସେ ହସିଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ତାହାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଖୁବ କମ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରୟୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା, ବିଶେଷତଃ ଆଧୁନିକ ସାର୍ଟିଫିକେସନ୍ ବିଷୟରେ ଜାଣନ୍ତି ।

ରାଜଭବନରେ ତାଙ୍କ ସାଇରେ ଗରମ ଗରମ ଚା' ଖାଇ, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଲେଖିଥିବା ଓର୍କିଂ ପେପରର ଗୋଟିଏ କପି ଦେଇ ଆମର ନିମନ୍ତଣ ଜଣାଇ ଆସିଲି । ସେ କହିଲେ ଯେ ସେ ସମ୍ବଲପୁରରୁ ଫେରିବା ବାଟାରେ ଅନ୍ଧାଳୁରେ ଆମ ସେମିନାରରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଫେରିବେ । ତାଙ୍କର ନିରାତମର ଓ ଆମାୟିକ ବ୍ୟବହାର ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଥିଲା ।

ସେତେବେଳେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟରୋର ଯୁଗ ସଚିବ ଥାବି ଶ୍ରୀୟୁଷ ଏସ. ରାମମୂର୍ତ୍ତି । ସେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ଜଣେ ଆଇ.୧.୧୩ ଅଧିକାରୀ, ତାମିଲିଆନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବଜଳା ପଢ଼ିଲେଖି ପାରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ସେ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଆମ ନିମନ୍ତଣ ରକ୍ଷାକରି ସେମିନାରରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ରାଜି ହେଲେ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟର ଡିରେକ୍ଟର କୁମାରା ଏଚ. କେ. ସିଂହ ମଧ୍ୟ ଆମ ନିମନ୍ତଣ ରକ୍ଷା କରି ସେମିନାରରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟର ଯୁଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶ୍ରୀୟୁଷ ଡି.ଜି.ଶର୍ମା ଏବଂ ସହକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶ୍ରୀୟୁଷ ଡି.କେ.ଆସାନା ମଧ୍ୟ ସେମିନାରରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ଭାରତର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଏସ.ଆର.ସି.ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ମାନେ ସେମିନାରରେ ନିମ୍ନିତ ଅତିଥିଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଠିକ୍ ସନ୍ଧ୍ୟା ୫ଟାରେ ରାଜ୍ୟପାଳ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରୀୟୁଷ ରଜନାଥ ମିଶ୍ର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଭାରତୀୟ ପରମରା ଅନୁସାରେ ପ୍ରଦୀପ ଜନାର ସେ ସେମିନାରକୁ ଉଦ୍ୟାନନ କଲେ । ଉଦ୍ୟାନନ ହେଲା ବେଳେ ଦେବ ମନ୍ଦିର ପାଠ ହେଉଥାଏ । ମୋର ବହୁଦିନର ସ୍ଵପ୍ନ ସାର୍ଥକ ହେଲାକୁ ମୁଁ ଭାବ ବିହୁଳ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି । ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରୀୟୁଷ ମିଶ୍ର ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନନ ଭାଷଣରେ ବହୁତ କଥା କହିଥିଲେ । ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସ ଓ ଉକ୍ତ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳ ବିଷୟରେ କହିଲେ ଏବଂ ବାପିନୁମାକର ଜୀବନ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିଥିଲେ ।

ମାତ୍ରାଜ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ତଥା ଯୁନେସ୍କୋର ପୂର୍ବତନ ତେପୁଟିଡ଼ିରେକ୍ୟୁ
ଚେନେରାଳ ତକ୍କର ମାଲକମ ଆଦିଶେଷାୟା ସମ୍ବାନିତ ଅତିଥ ଭାବେ ତାଙ୍କର ସାରଗର୍ଭକ
ଭାଷଣରେ ଭାରତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କୃତ୍ରିମ ଉପଗ୍ରହମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ । ମୁଁ ସମସ୍ତକୁ
ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇଥିଲି । ରାଜ୍ୟପାଳ ମହୋଦୟ ଫେରିଗଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଖାଇଛୁ । ତକ୍କର ଆଦିଶେଷାୟାଙ୍କ ସାଜରେ ଦୁଃଖସୁଖ
ହେଲା । ସେ ଚାଲିଗଲେ ସର୍କିରି ହାଉସ୍ । ତା'ପରେ ଆମେ ସବୁ ବସି ତାପରଦିନର
ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଉପରେ ନଜର ପକାଇଲୁ ଏବଂ ସକାଳର ତା' ଜଳଣୀଆ ବିଷୟରେ ବି
ଆଲୋଚନା କଲା ।

ତାପରଦିନ ସକାଳ ୧୦ଟାରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଟେକ୍ନିକାଲ ସେସ୍କ୍ଵନ୍ । ତକ୍କର
ଆଦିଶେଷାୟା ଏହି ସେସ୍କ୍ଵନକୁ ଉଦ୍‌ସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ, ଭାରତର
ପ୍ରଧାନ ସହରମାନଙ୍କରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଏସ.ଆର.ସି. ସବୁ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଓ
ଇନସାଟ ବିଷୟରେ ଏକ ଜାତୀୟ ସେମିନାର କରିବା ଆଗରୁ ଅନଗୁଳ ଭଲି ଗୋଟିଏ
ସବତ୍ତିରିଜନାଳ ହେଉକୁଟ୍ଟିର୍ବେଳେ ଥିବା ଏସ.ଆର.ସି. ଯେ ସେମିନାରର ଆୟୋଜନ
କରି ଆସି ସମସ୍ତକୁ ଏକାଠି କରିପାରିଲା, ଏଇଟା ହିଁ ବଡ଼ କଥା । ସେ କହିଲେ ଯେ ସେ
ତାଙ୍କ ଇନ୍‌ଡ୍ରାଇଭ୍ ମତେ ଜାଣନ୍ତି । ଏହା କହୁକହୁ ସେ କହିଲେ ଯେ ମୋର
ଇନ୍‌ଡ୍ରାଇଭ୍ କାମ କରିଥିବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ମୋତେ ସବୁଠି ସବୁ କାମରେ କମ୍ପ୍ୟୁଟ୍ଟ
କରାଇବ । ତାଙ୍କର ଏକଥା ଶୁଣି ଗର୍ବରେ ମୋ ଛାତି ଫୁଲି ଉଠିଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଖିରୁ
ହୁଇଟୋପା ଛୁଟ ଗଡ଼ିଗଲା ।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ଯୁଗ୍ମାସତିବ ଶ୍ରୀଯୁତ ଏସ.ରାମ ମୁର୍ମି
ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ କହିଲେ ଯେ ପୃଥିବୀର ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭାରତ ହିଁ
ଏକମାତ୍ର ଦେଶ, ଯେଉଁଠାରେ କୃତ୍ରିମ ଉପଗ୍ରହ ବିଷୟରେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ସେସ ରିସର୍ଚ
ଅର୍ଗାନାଇଜେସନ (ଇସରୋ) ଗବେଷଣା କରି ଆସିଛି ୧୯୭୪ ମସିହାରୁ । ଇନସାଟ-
୧୬ ବି ଉପଗ୍ରହ ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ତା' କଷ୍ଟରେ ଗଢ଼ି କରୁଥିବା ବେଳେ ଆମେ ପୃଥିବୀର
ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାନରେ କେତେକଣ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷାକର୍ମୀ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଛି ।
ସେ ଏଥୁଳାଗି ଅନଗୁଳ ଏସ.ଆର.ସି.ର ସମସ୍ତକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇଥିଲେ । ମଞ୍ଚରୁ
ଓହୁଇବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଲେଖିଥିବା ଡ୍ରାଇଙ୍ ପେପର ଅତି ଉଚକାଟୀର
ହୋଇଛି । ଏହାର ଗୋଟିଏ କପି ଇନ୍‌ଡ୍ରାଇଭ୍ ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଓ ଏସିଆରେ ଥିବା
କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ବଜାଲୋରକୁ ପଠାଇବା ଉଚିତ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ସେମିନାର ପରେ ପରେ
ମୁଁ ପଠାଇ ଦେବି ।

ଭାରତ ସରକାର ପ୍ରୋଡଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଉଥା ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ତେପୁଣି ଏକୁକେସନାଲ ଆଉଭାଇଜର ଶ୍ରୀମତୀ ଏବ.କେ.ସିଂହ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସମସ୍ତେ ଏହି ସେମିନାରରେ ଯୋଗଦେଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସମସ୍ତେ ଆରିମୁଖ୍ୟ ସଂପର୍କରେ କହି ଚେକ୍ନିକାଲ ସେନର ବିରିଜ ଦିଗ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିଥିଲେ । ସେମିନାର ଚାରି ଦିନ ଧରି ଚାଲିଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ଏବ.କେ. ସିଂହଙ୍କ ଭାଷଣ ପରେ ଦକ୍ଷଗତ ଆଲୋଚନା ବା ଗୃପ ଡିସକ୍ସନ ପାଇଁ ଚାରିଗୋଟି ଗୃପ ତାଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ବିଷୟ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରତିବସନ ବିଷୟରେ କହିଲି ମୁଁ କହିଲି । ଯେ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ କୌଣସି ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଏକ ଜଟିଲ ସମସ୍ୟା ଏବଂ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପୂର୍ବରୁ କେଉଁ ବିଷୟରେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଟିକିନିଖ ଯୋଜନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାକୁ କରିବୁଲମ୍ ପ୍ଲାନିଁ କହନ୍ତି ।

ପ୍ରୋଡଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକରକର ପ୍ରୋଡଶିକ୍ଷା ସଂପର୍କରେ ଝାନଥିବା ଦରକାର । ଚାରି ଗୋଟି ଗୃପଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ବାଣ୍ଣି ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକର ଜଣେ ପ୍ରୋଡଶିକ୍ଷା କର୍ମଚାରୀ, ତାଙ୍କର ଟେଲିଭିଜନ ବିଷୟରେ ଝାନ ଥିବା ଦରକାର ।
୨. ପ୍ରତ୍ୟେକର ପ୍ରୋଡଶିକ୍ଷା କର୍ମଚାରୀ, କିନ୍ତୁ ଟେଲିଭିଜନ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।
୩. ପ୍ରତ୍ୟେକର ଜଣେ ଟେଲିଭିଜନ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଏବଂ ପ୍ରୋଡଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞ ।
୪. ପ୍ରତ୍ୟେକର ଜଣେ ଟେଲିଭିଜନ ବିଶେଷଜ୍ଞ କିନ୍ତୁ ପ୍ରୋଡଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବିରିଜ ଦକ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଟେଲିଭିଜନ ପାଇଁ ପ୍ରୋଡଶିକ୍ଷା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କିପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିବ । ସେମିନାରର ଦିତୀୟ ଦିନ ସଂଧ୍ୟାରେ କୁବନେଶ୍ୱରର ଓଡ଼ିଶା ତ୍ୟାନସ ଏକାଡେମୀ ଦ୍ୱାରା ଅତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଓଡ଼ିଶା ନୃତ୍ୟ ପରିବେଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏକାଡେମୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଗୁରୁ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଗଙ୍ଗାଧର ଓ ତାଙ୍କର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଶିକ୍ଷ୍ୟା ଶ୍ରୀମତୀ ଦିପ୍ତୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଅରୁଣା ଓଡ଼ିଶା ନୃତ୍ୟ ପରିବେଶନ କରିଥିଲେ । ତକୁର ଆଦିଶେଷାୟା ଓ ଅନ୍ୟ ଅତିଥି ବୃଦ୍ଧ ସେମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟ ଶୈଳୀ ଦେଖି ଚକିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ସେମିନାରର ଶେଷଦିନରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରୂପ ସେମିନାରରେ ଆଲୋଚିତ ସମସ୍ତ ବିଷୟକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ମେନ୍ ରେକୋମେଣ୍ଟେସନ ଟିଠା ଡିଆରି କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହା ସେମିନାର ଶେଷ ଅଧ୍ୟବେଶନରେ ଉପଯୋଗିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସେମିନାରର ଡ୍ରାଙ୍କିଂପେପର ୩ ମେନ ରେକୋମେଣ୍ଟେସନ ଓ ଇଉନେସ୍କୋ ପ୍ରୟାରିସ୍, ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଏବଂ ଇଉନେସ୍କୋ ବାକ୍ତକ ନିକଟକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ୩ ଭାରତର ସମସ୍ତ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଓ ସମ୍ବାଦ ସରବରାହ କେନ୍ଦ୍ର (ପି.ଟି.ଆଇ, ଭର.ଏନ୍.ଆଇ ଇତ୍ୟାଦି)ଙ୍କ ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ପୃଥିବୀର ମାନଚିତ୍ରରେ ଅନ୍ତର୍ଗୁଳ ଜ୍ଞାନ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇଉନେସ୍କୋ ପରି ଆରତ୍ତାତିକ ସଂସାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆମ ଏସ.ଆର.ସି. ପରିଚିତ ହୋଇଗଲା ।

ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ବହୁ ଦିନର ସ୍ଵପ୍ନ ସାର୍ଥକ ହେଲା ।

୧୯୮୩ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏସ.ଆର.ସି.କ ଡିରେକ୍ଟରେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ କହପରେନ୍ଦ୍ର ହୋଇଥିଲା । ସେ କନପରେନ୍ଦ୍ରରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ମୋ ନିକଟକୁ ନିମନ୍ତଣ ଆସିଥିଲା । ସେ ନିମନ୍ତଣ ପାଇ ମୁଁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରାଳୟକୁ ଜଣାଇଦେଇଥିଲି ଯେ, ମୁଁ କନପରେନ୍ଦ୍ରରେ ଯୋଗଦେବି ।

ତା'ର କିଛିଦିନ ଆଗରୁ ଉକ୍ତଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବି.ଏ. ଓ ବି.ଏସସି. ପରୀକ୍ଷାପକ ବାହାରିଥାଏ । ମୋ ବଡ଼ପୁଅ ପାପା (ଅସୀମ) ବି.ଏସି. ପରୀକ୍ଷାରେ କୁଲୋଡ଼ିରେ ପାଷକ୍ଷାସ୍ଥ ଅନର୍ଥ ରଖି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଢୁଢ଼ୀୟ ଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାର କରିଥାଏ । ସେଥିଲାରି ତା' କଲେଜ (ଅନୁଗୁଳ ସରକାରୀ କଲେଜ) ଯେତିକି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, ସାରା ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରବାସ ସେତିକି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ଅଧିସରେ ବସିଥାଏ । ମୋତେ ସେ ନିଜେ ଆସି ତା' ରେକଲୁ କହିଲା । ମୁଁ ଶୁଣି ଏତେ ଖୁସି ହୋଇଗଲି ଯେ ଆଖିରୁ ମୋର ତୁଳଧାର କୁହ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା । ତା' ବୋଉର ମଧ୍ୟ ସେହି ଅବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ।

ବୁବନେଶ୍ୱରରେ ସୁରିଆ ଭାଇ (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଦ୍ଵିବେଦୀ) ଘରେ ରହି ବାପି ସେତେବେଳେ ଜଳଚିକିତ୍ସା ନେଉଥାଏଟି । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭାଇ (ଛାତ୍ରବାସର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଲେଜା) ବାପିଙ୍କୁ ଜଳଚିକିତ୍ସା ନେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଏଟି । ନୁମା ମଧ୍ୟ ବାପିଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଆଏଟି । ମୁଁ ପାପା ସାଙ୍ଗରେ ବୁବନେଶ୍ୱର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ, ବାପି ନୁମାଙ୍କୁ ଦେଖିଆସିବି ବୋଲି ତିହୁ କହିଲା । ଆମେ ବାପପୁଅ ଦି'ଜଣ ସକାକୁ ଖାଇପାରି ବୁବନେଶ୍ୱର ଗଲୁ ଗୋଟିଏ ଭଡ଼ା ତ୍ରେକରରେ । ମୋର ପ୍ଲେନ୍ ସମୟ ଗଟା । ଆମେ ତା' ଆଗରୁ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ । ମୁଁ

ସୁରିଆଭାଇ ଘରେ ବାପି ହୁମାକୁ ନେଇ ଏଯାରପୋର୍ଟ ଗଲି । ପାପା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଏଯାରପୋର୍ଟ ଗଲ । ସେବିନ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ବହୁତ ଚିହ୍ନାଳୋକ ଦେଖାହେଲେ । ସମସ୍ତେ ପାପାର ରେଜକ୍ଟ କଥା ଶୁଣି ଶୁଣିରେ ତାକୁ ବଧାଇ ଜଣାଇଲେ । ଯତି (ପ୍ରଫେସର ଯତୀନ୍ ମୋହନ ମହାତ୍ମି) କହିଲା- ସେ ଏମ. ଏସ୍. ଏସ୍. ପକୁ । କବି ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ଲେନ୍‌ରେ ଗଲେ । ସେ ମଞ୍ଚେ ଯାଉଥାନ୍ତି । ପାପାକୁ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ବିଦାୟ ଦେଇ ପ୍ଲେନ୍‌ରେ ବସିଲି । ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ । ଏଯାରପୋର୍ଟରୁ ଟାକ୍ତି କଲି, ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲି ନୀପା (ନ୍ୟାସନାଳ ଉଦସିତ୍ୟଟ ଅଟ ଏକୁକେଶନାଳ ପ୍ଲାନିଂ ଆଣ ଆଭିନିଷ୍ଟେସନ) ଗେଷ ହାଉସରେ । ସେଠି ଦେଖିଲି ମୋତେ ରୂମ ମିଳିଛି ଉପର ମହଲାରେ ଓ ମୋ ରୂମରେ ସତ୍ୟେନ ଦା ରହୁଛନ୍ତି ।

ନୀପାରେ ସତ୍ୟେନ ଦା ଓ ମୁଁ ତିନର ଖାଇ ଚିକିଏ ଚହଲ ମାରି ରୂମରେ ଆସି ଶୋଇପଡ଼ିଛୁ ।

ତା' ଆରଦିନ ସକାଳେ ଉଠି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ସତ୍ୟେନ ଦାକୁ ନମସ୍କାର କଲି, ସେ ମୋତେ ପ୍ରତିନମସ୍କାର ଜଣାଇ କହିଲେ- “ଆମି ତୋ ଏଇ ଆଗେ ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଆକ୍ରମିତ ଥିଲେ ଥେବେଳେ । ତୋମାର ତ ଖୁବ ସାରଷ ସ୍ଥିର ହେ । କିନ୍ତୁ କାଇକେ ତୋମାର କି ହଲ ତୋମାର ସାରଷ ସ୍ଥିର ହେନି” । ମୁଁ କହିଲି- “ତା'ର ନାଁ କି ? ହଁ, ଆମାର ଓରକମ୍ ମନେହେଲା” । ତା'ପରେ ଆମେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ତା' ଖାଇବାକୁ ଗଲୁ ।

ମୁଣ୍ଡରେ ବକ୍ର ପଢ଼ିଲା ପରି ଲାଗିଲା

ପରେ ଆସି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ନୀପା ମେଘରେ ଜଳଖିଆ ଖାଇ ବସିଲୁ । ଏହି ସମୟରେ ଜଣେ ଲୋକ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲେ- “ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଉରିଗେସନ୍ ବିଭାଗର ଏକକିକ୍ର୍ୟଟିଭ ଉଚ୍ଚକିନିୟର ଆପଣଙ୍କୁ ଡକାଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଘରକୁ । ଓଡ଼ିଶାରୁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଅର୍ଜେଷ ଚେଲିପୋନ୍ କର ଆସିଛି” । ମୁଁ ଦରଖିଆ ହୋଇ ଉଠିଆସି ସାରଥ ଏକୁଚେନ୍ସନ ଗଲି । ସେ'ଠି ସେ ମୋତେ କୁବନେଶ୍ୱର ସୁରିଆଭାଇ ଘରକୁ ଫୋନ୍ ଲଗାଇଦେଲେ । ସୁରିଆଭାଇ ଘରେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକଟି ମୋତେ ଫୋନ୍ରେ କହିଲା ଯେ- “ପାପା କାଲି ରାତିରେ ଆହୁତେଷରେ ଚାଲିଯାଇଛି । ଆପଣ ପହଞ୍ଚିଲେ ତା'ର ଶବ ଦାହ ହେବ । ମୋ ହାତକୁ ଚେଲିପୋନ୍ ରିସିଭରଟା ଖସିପଡ଼ିଲା । ମନେ ହେଲା ବସୁଧା ପାତିଯାଉଛି ଓ ମୁଁ ତା'

ଚିତ୍ତରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ମୁଁ ମହାମନ୍ତ୍ର ଉପକରି ସାହସ ବାହିଳି ଓ ନୀପା ଆସିଲି ମୋ ଜିନିଷପତ୍ର ଠିକ୍ କରିବାକୁ । ସେ ଏକଜିକୁୟଟିର ଉଞ୍ଜନିଯରକୁ ମୁଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲାବେଳେ ସେ କହିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କର ଆଜି ଫ୍ଲାଇର୍‌ରେ କୁବନେଶ୍ଵର ଯିବାର ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଟିକେଗଟା ମୋତେ ଦେଇଦେଲେ ।

ନୀପାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲି କନପରେନ୍ଦ୍ର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଛି । ମୁଁ ଝଡ଼ ପରି କନପରେନ୍ଦ୍ର ହରରେ ପଶିଲି ଓ ସତେୟନଦା'କୁ କହିଲି ଯେ, କାଳି ରାତିରେ ଗୋଟାଏ ଆହୁତିତେଣ୍ଟରେ ମୋ ପୁଅ ଚାଲିଯାଇଛି । ମୋତେ ମୋ ଝିଅକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଏହି ସକାଳ ଫ୍ଲାଇର୍‌ରେ କୁବନେଶ୍ଵର ଯିବାକୁ ହେବ । ଏହା କହି ମୁଁ ତଳେ ଆସି ସ୍କୁଟରରେ ବସିଛି, ଦେଖିଲି ସତେୟନଦା, ଜଳାକୁଦିନ ସାହେବ ଓ ଅନ୍ୟ ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋତେ ସାବୁନା ଦେବାକୁ ଆସି ମୋ ପାଖରେ ହାଜର । ସତେୟନ ଦା'ଙ୍କ ଆଶରେ କୁହ । ମୁଁ ତାଙ୍କ କୁଣ୍ଡାଇପକାଇ କାହିଁଲି ।

ଝୁକୁ ସେତେବେଳେ ବି. ଆର୍ ପାସ କରିସାରି ଗୋଟାଏ ଘରେ ରହୁଥାଏ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଲ୍ଲୀରେ । ତାଙ୍କ ଯାଇ କହିଲି- “ଝୁକୁ ଶୀଘ୍ର ଜିନିଷ ପ୍ର୍ୟାକ୍ କରି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆ । ପାପା ଆଉ ନାହିଁ । କାଳି ରାତିରେ ଗୋଟାଏ ଆହୁତିତେଣ୍ଟରେ ସେ ଚାଲିଯାଇଛି । ସେ କାହିଁରଠିଲା ଓ କାହୁ କାହୁ ଜିନିଷ ପ୍ର୍ୟାକ୍ କରିସାରି ଜିନିଷ ଧରି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସି ସ୍କୁଟରରେ ବସିଲା ।

ଆମେ ଆସି ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ବିକୁ ମାମା(ବିକୁ ପଞ୍ଜନାୟକ) ଓ ଝାନ ମାମୀ (ଶ୍ରୀମତୀ ଝାନ ପଞ୍ଜନାୟକ)ଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ମୁଁ ବିକୁ ମାମା ପାଖକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ନମସ୍କାର କରି କାହିଁରଠିଲି ଓ କହିଲି- “କାଳି ରାତିରେ ଗୋଟାଏ ରୋଡ଼ ଆହୁତିତେଣ୍ଟରେ ପାପା ଚାଲିଯାଇଛି । ମୋତେ କୁଣ୍ଡାଇଧରି ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଲେ ଓ ଝାନ ମାମୀ ବିକୁ ମାମାକୁ କହିଲେ- “ବିକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ନେବୁ ।” ମୁଁ ବିକୁ ମାମାକୁ କହିଲି ଝୁକୁ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଟିକେଟ୍ କରିଦେବାକୁ । ସେ କାରଣରୁ ଯାଇ କହିଲେ- “ଦିସ୍ତ ଇଇ ବିକୁ ପଞ୍ଜନାୟକ । କୁବନେଶ୍ଵର ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଟିକେଟ୍ ଦିଅ ଉମରକେନ୍ତି କୋଟାରୁ ।” ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଟିକେଟ୍ ମିଳିଗଲା ।

ବାପ ନିଷ୍ଠୁର ନା ବିଧୁ ନିଷ୍ଠୁର

ଆମେ ଯାଇ ପ୍ଲେନରେ ବସିଲୁ । ପ୍ଲେନ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଛାଢ଼ିଲା । ସେତେବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀ-କୁବନେଶ୍ଵର ଫ୍ଲାଇର ବାରାଣସୀ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ପ୍ଲେନ ବାରାଣସୀରେ ଓହୁଇଲା ପରେ ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଟର୍ମିନାଲ ବିର୍ତ୍ତିକୁ ଯାଇ କୁହୁ ଅପା ପାଖକୁ ଖବର ଦେଲି ସର୍ବସେବା ସଂଘର ଫୋନ୍‌ରେ । ତା'ପରେ ଫେରିଆସିଲି ପ୍ଲେନକୁ । ପୁଅର

ମତ୍ର୍ୟ ଖବର ବାପ ସମସ୍ତକୁ ଦେଇ ଦେଇ ଆସୁଛି । ଏ ବାପ ନିଷ୍ଠାର ନା, ବିଧୁ ନିଷ୍ଠାର ? କିନ୍ତୁ ବିଧୁର ବିଧାନକୁ କିଏ ବା ଏହିବ ?

ଆମେ କୁବନେଶ୍ୱରରେ ଓହ୍ନୀଙ୍କଳା ବେଳକୁ ଦେଖିଲି ବୁନ୍ଦୁଗାଇ (ମନମୋହନ ଚୌଧୁରୀ) ଆସିଛନ୍ତି ଏଯାରପୋର୍ଟକୁ । ରାଧାନାଥ ବାବୁଙ୍କ (ରାଧାନାଥ ରଥ, ‘ସମାଜ’ର ସଂପାଦକ) ଠାରୁ ଗାଢ଼ି ଆଣି ଆସିଛନ୍ତି । ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ଶୋଭର କାନ୍ତନଗ୍ରୋ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାଇଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଘୋନରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆହିତେଣ କଥା କହିଲି ।

ତା’ ଆଗରୁ ଶଶୀ କଲିକତାରୁ ଘୋନରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ବୁନ୍ଦୁଲିକୁ ତା’ ବାପା ଖବର ଦେଇଥିଲେ । ପାପା ବୁନ୍ଦୁଲିର ଅତି ଗେହା ଥିଲା । କଟକ ଆସି ବାଖରାବାଦରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ ତ ଘରେ ବହୁତ ଲୋକ । ମୁଁ ପହଞ୍ଚି ଆଗେ ଅମ୍ବାନକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଲି । ତିନ୍ତୁ କାହିଁଭିତ୍ତି କହିଲା- “ମୋ ପୁଅକୁ କେଉଁଠି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲ ?” ତୁମା କାହିଁ କାହିଁ କହିଲେ- ‘ବିରୁତି, ଏସବୁ କହ ହୋଇଗଲା ?’

ତା’ପରେ ବାବୁଙ୍କ ଓ ବନି (ଝାନଦେବ ଓ କର୍ମଦେବ) ପାପାର ମୃତ୍ୟୁଦେହ ଉପରୁ ବରପ କାହିଁଦେଲେ । ମୁଁ ପହଞ୍ଚି ତା ଥଣ୍ଡା ଗାଲରେ ଗୋଟାଏ ତୁମା ଦେଲି ଓ ତା’ର ପଟଟା ନେଲି । ତାଙ୍କୁ ସେବିନ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ଛାଡ଼ିଗଲା ବେଳେ ସେଇ ଗାଲରେ ତୁମା ଦେଇଥିଲି । ଗାଲଟା କି ଉଷ୍ମମ ଥିଲା । ସବୁ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଇଛି । ମୋ କରମଟା ମଧ୍ୟ । ପୁଣି ତା’ଉପରେ ବାବୁଙ୍କ ଧକା ଚାଦରଟା ଘୋଡ଼ାଇଦେଲା ।

ତା’ପରେ ଶଶୀ ଓ ସେମାନେ ପାପାର ଦେହକୁ ନେଇଗଲେ ଖାନନଗର ଶୁଶ୍ରାନ । ମୁଁ ରାଗିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅତୁମାନ କଲି ଯେ ସେଇଠି ତା’ ଦେହଟା ପାଉଁଶ ହୋଇଯାଇଥିବ । ସେ ପାଉଁଶ ମାଟିରେ ମିଶି ଯାଇଥିବ । ଅସମୀର ସୀମା ନାହିଁ । ସେ ସବୁବେଳେ ଅସମ । ତା’ର ଅତୀତ, ବର୍ତ୍ତମାନ, ଭବିଷ୍ୟତ, ସବୁ ଅସମ ।

ମୋ ମନ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ କିପରି ଏ ଆହିତେଣ ହେଲା ଜାଣିବାକୁ । ଜାଣିବି ଯେ, ମୋତେ ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ବିଦାୟ ଦେଇ ସେ ଫେରିଆସିଲା ସୁରିଆଭାଇ ଘରକୁ ଓ ସେତୁ ସେଇ ତ୍ରେକରରେ ଅନୁଗ୍ରହ ଅଭିମୁଖେ ଆସିଲା । ଆଗ ସିରରେ ବସିଥିଲା ତ୍ରେକରର ପଛ ସିରରେ । ନିର୍ମୁଣ୍ଡି ପାଖରେ ସେ ତ୍ରେକର ଯାଇ ଧରା ଲଗାଇଲା ଗୋଟାଏ ରାତ୍ରାକଢ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଗ୍ରବ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ । ସେ ଧରା ଏତେ ଜୋରରେ ଲାଗିଥିଲା ଯେ ତାର ପ୍ରଭାବରେ ସେ ତ୍ରେକର ଯାଇ ଧରା ଲଗାଇଲା ଗୋଟାଏ କୁହାଛତ ପାପାର ମୁଣ୍ଡରେ

ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କଣା କରିଦେଲା । ସେ କଷରେ ଛପଚ ହୋଇ ଅତି ବିକଳ ହୋଇ ପାଣି ମାରିବାକୁ ନିର୍ଗୁଣ୍ଠିର ରାତ୍ରାକଢ଼ରେ ରହୁଥିବା ଲୋକେ ତାକୁ ଆଶି ପାଣି ଦେଲେ । ସେ ତୋକେ ଦୁଇଛୋକ ପାଣି ପିଇଦେଇ ବେହୋସ ହୋଇଗଲା । ମୁଣ୍ଡରୁ ରତ୍ନ ବୋହିଚାଲିଛି ।

କଟକ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଥିବା ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଏ ଆହିତେଣ ଦେଖୁ ଗାଡ଼ି ଅଟକାଇଲେ ଓ ପାପାକୁ ନେଇ କଟକ ବଡ଼ତାତ୍ତରଖାନାର କାଳୁଆଳଟି ହ୍ରାଦରେ ପହଞ୍ଚାଇଦେଲେ । ସେଠି ତାତ୍ତର କେହି ନଥିଲେ । ଅଛସମୟ ପରେ ଦୁଇଜଣ ତାତ୍ତର ଆସିଲେ । କିନ୍ତୁ ରୋଗୀଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବାକୁ କେହି ନଥିଲେ ବୋଲି କିଛି ଚିକିତ୍ସା କଲେନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଯାଏ ପାପା ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ତା'ର ଚେତା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତୀବନ ଥିଲା । ଏ ନିଷ୍ଠାର ମଣିଷମରା ତାତ୍ତରମାନଙ୍କ ବେପରୁଆ ଡଙ୍ଗ ଯୋଗୁଁ ସେଇଠି ତା'ର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ିଗଲା । ସେ ଚାଲିଗଲା ଉପରକୁ, ଉଗବାନଙ୍କ କୋଳକୁ ।

ପାପାର ତେବେ ବହିକୁ ନେଇ ସେମାନେ ମର୍ଗରେ ରଖିଲେ ।

ଏଣେ ଅନୁଗୁଳରେ ତିନ୍ତୁ ପାପା ନଫେରିବାର ଦେଖୁ ବ୍ୟସ ହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫୋନ୍ କଲା । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ଅଧ କି ପାହାତା । ତା'ପର ଦିନ ଥିଲା ଗହାପୁନେଇଁ । ରତଣୀ ରାଇ ହାତରେ ରାକ୍ଷୀ ବାନ୍ଧିଦିଏ । ପାପା ରାକ୍ଷୀ ନେଇ ଫେରୁଥିଲା । କାହେ ପାପା ରାତିରେ ଆସି କଟକରେ ରହିଥିବ, ଏଇଆ ଅନୁମାନ କରି ତିନ୍ତୁ ଚାଲିଗଲା କଟକ ତା' ଆରଦିନ ସକାଳେ । ବାପା ସେତେବେଳେ ଅନୁଗୁଳରେ ଆମ ପାଖରେ ଥାଆନ୍ତି ।

ପାପାର ଆହିତେଣ ଖବର ଅନୁଗୁଳରେ ଶାକୁଭାଇ (ଭାମନି ଷୋର୍) ଓ ଦିବାକର ଭାଇ (ଦିବାକର ପ୍ରଧାନ) ସେଇ ରାତିରେ ହିଁ ପାଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ତିନ୍ତୁକୁ କହିନଥାନ୍ତି ।

ସେଦିନ ରାତିରେ ବାପିକୁମା ତିନ୍ତୁଠାରୁ ଫୋନ୍ ରେ ପାପା ଅନୁଗୁଳ ନଫେରିବା ଖବର ପାଇ ବ୍ୟସ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବେବୀ ଥାଏ । ସେମାନେ ତା' ଆରଦିନ ସକାଳେ କଟକ ଆସକୁ ଯାଇ ଦେଖୁବାକୁ, ଯଦି ବାଟରେ କିଛି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥାଏ । ରବି ଦାଶ ନିର୍ଗୁଣ୍ଠିରେ ପହଞ୍ଚି ସବୁ ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରି ଫେରିଆସିଲା ବାଖରାବାଦ । ସଂଗେ ସଂଗେ ତୁଳୁଭାଇଙ୍କୁ ନେଇ ହସପିଟାଇ ଯାଇ ମର୍ଗରୁ ପାପାର ତେବେ ବହି ଆଶି ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ତିନ୍ଦୁ ବାଖରାବାଦରେ ପହଞ୍ଚି କାଇବାଉଛକୁ ପାପା କଥା ପଚାରିଲାନ୍ତି, ସେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କହି ତିନ୍ଦୁକୁ କୁଣ୍ଡାଇ କାହିଁ ପକାଇଲେ । ପାପାର ତେବେ ବଢ଼ିକୁ କୋଳରେ ଧରି ତିନ୍ଦୁ ବସି କାହୁଆଏ । ପରେ ଶୁନୀ ଅପା ଓ ନଦଭାଇ (ନଦ କିଶୋର ଦାସ) ପାପାର ବଢ଼ିକୁ ବହୁ କଷରେ ତିନ୍ଦୁ କୋଳରୁ ଆଣି ବରପ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଲେ ମୁଁ ପହଞ୍ଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ମୁଁ ପହଞ୍ଚିଲି । ଛାତିଟା ତ ପଥର ପାଲଟି ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପାତିଗଲା ନାହିଁ କାହିଁକି କେବାଣି ?

ତା' ପରଦିନ ସକାଳେ ବାବୁଲି ଓ ବନି ରୋହିଶିତକାଇ ଆସିଲେ ସକାଳୁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପାପାର ଦେହ ଜଳିଯିବା ପରେ ଯେଉଁ ପାଉଁଶ ମିଳିଥିଲା, ତାକୁ ଆଣି ଦେହରେ ବୋଲିଦେଇ କାହିଁରଠିଲି । ମୋ ପାଖରେ ତୁଳୁଭାଇ ବସିଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ କାହିଁରଠିଲେ ।

ସେହିଦିନ ଉପରବେଳା ଆମେ ଗାଡ଼ି କରି ଅନୁଗ୍ରହ ଆସିଲୁ । ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସେ ପଚାରିଲେ “ଆଉ ପାପା ?” ମୁଁ କାହିଁ କହିଲି “ସେ ଆଉ ନାହିଁ” । ତା କୁନିମା ପାଖକୁ ସେପାରିକୁ ଚାଲିଯାଇଛି ।” ସେ ବାଢ଼େଇ କଟାଢ଼ି ହୋଇ କାହିଁଲେ ।

ବାଢ଼ି ରାତର ଛାତ୍ରାବାସର ପ୍ରତି ଗଛ, ପଢ଼ର ଧୂଳି, ମାଟି, ଗୋଡ଼ି ପାପାଙ୍କୁ ଝୁରିଦେଲେ । ପାପାର ଗୋଟାଏ ପଟୋକୁ ମୁଁ ବଡ଼କରି ଏନଙ୍ଗାର୍ଜ କରି ମୋ ପଡ଼ାଇଗାରେ ରଖିଲି । ଅପିସକୁ ଯାଇପାରୁନଥିଲି । ସେହି ପଡ଼ାଇଗାରେ ଯେଉଁ ଖଟ ପଡ଼ିଥାଏ, ତା' ଉପରେ ଶୋଇଲି ସବୁବେଳେ ।

ପାପାର ଏକାଦଶ ସରିଲା । ସବୁ ସରିଲା । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ଥାନିରେ ରହିଗଲା । ତେଣେ ନାନା ରହିଲା ନାହିଁ

ଏତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ଧରା ଖାଇଲା ପରେ ତିନ୍ଦୁ ଓ ମୁଁ ଗରୁ ଶାତିନିକେତନ । ତିନ୍ଦୁର ଛୋଟ ମାମୁ ଓ ମାର୍ଛ ସେଇଠି ରହିଛି । ସେଠି ପହଞ୍ଚି ମାମୀଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡାଇଧରି ତିନ୍ଦୁ ଖୁବ କାହିଁଲା । ମୁଁ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ କୋହ ସମ୍ମାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଖୁଲୁରାନୀ (ମାମୀଙ୍କ ଭାଇର ବୋହୁ, ସୁପ୍ରିଯର ସ୍ତ୍ରୀ) ଆସି ତିନ୍ଦୁଙ୍କ ବହୁତ ସାବ୍ରନା ଦେଲା ।

ଶାତିନିକେତନରେ ପାପା କଥା ଭାରି ମନେ ପଡ଼ିଥାଏ । ୧୯୭୭ରେ ଆମେ ହୋମି ଲିଭରେ ଆସିଥିବା ବେଳେ ଶାତିନିକେତନ ଆସିଥିଲୁ । ଛୋଟ ମାମୁ ଜାହଙ୍କ ସାଇରେ ପାପା ବହୁତ ବୁଲିଛି । ଛୋଟମାମୁ ଜାହ ତାଙ୍କ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।

ଶାତିନିକେତନରେ ଅଛ କିଛିଦିନ ରହିବା ପରେ ହଠାତ ଦିନେ ସକାଳେ ଉଣ୍ଡାରୁ କଲକତାରୁ ଫୋର ଆସିଲା ଯେ, ନାନା ଆମେରିକାରେ ଗୋଟାଏ ଆଜିତେଣ୍ଟରେ ଚାଲିଯାଉଛି । ନାନା ହେଉଛି ବୁଝୁଭାଇଙ୍କ (ମନମୋହନ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପୁଅ) । ଉଣ୍ଡକୁ ଶଶୀ ଫୋର କରି କହିଥିଲା । ଶଶୀ ଆରତୀରୁ ଖବର ପାଇଥିଲା । ଆରତି ପ୍ରଥମେ କଟକରେ ବୁଝୁଭାଇଙ୍କୁ ଫୋରରେ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଶଶୀକୁ ଫୋରରେ କହିଲା । ତା' ମଧ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ନୁହେଁ । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ମନାଳି (ଶଶୀର ଝିଅ) ମଧ୍ୟ ଆସିଥାଏ । ତେଣୁ ଆମେ ସଂଗେ ସଂଗେ ଚ୍ରେନରେ ଆସିଲୁ କଲିକତା ଓ ରାତି ପୁରୀ ଏହିପ୍ରେସରେ ଆସିଲୁ କଟକ ।

ଗାଡ଼ିରେ ଆସିଲାବେଳେ ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଥାଏ, ବୁଝୁଭାଇ ଓ ଭାଇଭାଉଙ୍କୁ କି ସାହନା ଆମେ ଦେବୁ ? କିପରି ବା ଦେବୁ ?

ବାଖରାବାଦରେ ପହଞ୍ଚି ଜାଣିଲୁ ଯେ ନାନା ଆରତୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଉଇକ ଏଣେରେ ଆସୁଥିଲା ତା' ଗାଡ଼ିରେ । ରାତ୍ରାରେ ଗୋଟାଏ ବିଜେଇ ତା' ଗାଡ଼ି ଆଗକୁ ଆସିଯିବାରୁ ସେ ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଯାଇ ଗାଡ଼ିରେ ବ୍ରେକ ଦେଲା । ପଛରୁ ଆସୁଥିବା ଗୋଟାଏ ତ୍ରୁକ୍ତ ତା' ଗାଡ଼ି ଉପରେ ଚଢ଼ି ଚାଲିଗଲା । ଫଳରେ ନାନାର ଘଟଣାଘଳରେ ମୁହଁ ହେଲା । ତା'ର ପ୍ରିୟ ସରୋଦଟା ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ତୁରମାର ହୋଇଗଲା ।

ନାନାର ଭଲ ନାଁ କବୀର । ସେ ବନାରସ ହିନ୍ଦୁ ଯୁନିଭରସିଟିରୁ ବି.ଏସସି. (ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ) ପାସ କରି ଆମେରିକା ଯାଇଥିଲା ଉଚିତିକ୍ଷା ପାଇଁ । ଆରତୀ ଆଗରୁ ଆମେରିକା ଯାଇଥାଏ । ନାନା ଆଉ ଗୋଟିଏ ସହରରେ ରହୁଥିଲା ।

ସବୁକଥା ଶୁଣି ମୋର ମନକୁ ଖାଲି ଗୋଟିଏ କଥା ଆସୁଥାଏ । ଭଲ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏପରି ବିପଦ ଆସେ କାହିଁକି ?

ଆରତୀ ଓ ତା' ପୁଅ ଶାଶୀ ଆସିବାର ଖବର ପାଇ ମୁଁ ଓ ବାବୁଙ୍କି ସେମାନଙ୍କୁ ରିସିଭ କରିବାକୁ ଷେସନଙ୍କୁ ଗଲା । ପରେ ଆସି ଆରତୀ ବାପିଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡାଳ ପକାଇ ଦାଦା ଜେଜେ ବୋଲି କହି କାହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାପି ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ସମାଜି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ବିନୋଦ ମାମ୍ବୁ (ବିନୋଦ କାନ୍ତନଗୋ) ବାଖରାବାଦ ଘର ସାମାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । କଟକର ବହୁତ ଲୋକେ ଓ ବୁଝୁଭାଇଙ୍କ ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦବ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ଆରତୀ କଟକରେ କିଷ୍ଟଦିନ ରହିଲା । ସେତେବେଳେକୁ ସେ ପିକିକୁରେ ଡକ୍ଟରେର କରିସାରିଥାଏ । ତାକୁ କେଡେକ ଶୁଭାକଂଶୀ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ଉଚ୍ଛଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟରେ ଅଧାପନା କରି କଟକରେ ରହୁ । ମୁଁ ହୁଇଟି କାରଣରୁ ଏହାର ବିରୋଧ କରିଥିଲି । ଏବଂ ଏହା କରି ଭାଇଭାଉଜଙ୍କଠାରୁ ଦି'ପଦ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପ୍ରଥମ କାରଣ ଥିଲା ଶାଶାର ପଢାପଡ଼ି କଥା । ଦୃତୀୟ କାରଣ ଥିଲା ଆରତୀର ନିଜର କ୍ୟାରିଯର କଥା । ଏଠି ସେ କେବଳ ହୁଅଁ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଶାବଳ ହେବ । ଆମେରିକାରେ ସେ ବେଳେ ଲେଜିପୋବ ଲାବୋରେଟୋରୀଙ୍କରେ ବହୁତ ଉପରକୁ ଉଠିଯିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ତା'ର ଉଚକୋଟୀର ଗବେଷଣା ତାକୁ ବହୁତ ଆମ୍ବାପାରେ ଯୋଗାଇବ । ଶେଷରେ ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ଆରତୀ ପିଲା ହୁହେଁ । ତା'ର ନିଷ୍ପରି ହେଁ ଶେଷ ନିଷ୍ପରି ।

ଶେଷକୁ ଆରତୀ ଆମେରିକା ଫେରିଗଲା । ସବୁଠାରୁ ମଜାର କଥା ହେଉଛି ଯେ ଆରତୀ ଉଚ୍ଛଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟରେ ପିକିକୁର ମୁଖ୍ୟ ଅଧାପକଙ୍କ ସଂଗେ ଦେଖା କରିଥିଲା । ସେ ମହାଶୟ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ରିସର୍ ଆସିଷାଏ ପୋଷ ଅପର କରିଥିଲେ ଓ କହିଥିଲେ ଯେ ଆରତୀର ଗବେଷଣାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ପଢା ହୁଏନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ବ୍ରେନବ୍ରେନ ବିଷୟରେ ସଭାସମିତିରେ ଭାଷଣ ଦିଅଛି, ସେମାନେ କୁଳିଯାଆଛି ଯେ ଆମ ଦେଶରେ, ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶାରେ ଉଦୀୟମାନ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ଉପାହିତ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଏ । ଡକ୍ଟର ହରଗୋବିନ୍ଦ ଖୁରାନା ଦିଲ୍ଲୀର ପୁଷ୍ପ ଇନର୍ବ୍ରୁଣ୍ୟଟ ଛାଡ଼ି ଆମେରିକା ନଯାଇଥିଲେ ନୋବେଳ ପ୍ରାଇଜ୍ ପାଇନଥାତେ । ତେଣୁ ଆରତୀ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦମେପ ନେଲା । ସେ ଆଜି ଆମେରିକାର କୁସେଷ କଂପାନୀରେ ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ପ୍ରଶାସକ ମଧ୍ୟ ।

ଆରତୀ ଆମେରିକା ଚାଲିଯିବାର ହୁଇ ତିନି ଦିନ ପରେ ଆମେ ଅନୁଗ୍ରହ ଚାଲିଆସିଲୁ । ଅନୁଗ୍ରହରେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରଥମେ ବାପାଙ୍କୁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ସବୁ କଥା । ସେ ଭାରି ବ୍ୟକ୍ତି ହେଲେ ଓ କହିଲେ- ସମୁଦ୍ର ସମୁଦ୍ରଶୀଳୁ ମୁଁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯିବି । ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ସେମାନେ ଏବେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ପରେ ଦେଖାକଲେ ଭଲ ହେବ ।

ନୁମାଙ୍କ ଆଖରୁ କୁହ ଶୁଖ ଯାଉଥାଏ । ବାପି କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ କାହୁଥାପି । ଆଖରୁ କୁହ ଗଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ଯେପରି ନୁମା କି ତିକୁ କେହି ନଜାଣିବେ, ସେହିପରି ଏକାଟିଆ ବସି କାହୁଥାପି ।

ପାପା ଚାଲିଯିବା ପରେ ତା'ର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପଟୋ ମୁଁ ରଖଥାଏ ମୋ ପଡ଼ା ବାଘମୁହଁରେ । ବାପି ଥରେ ନୂମାଙ୍କୁ କହିଲେ- ଦେଖ ବିକୁଠି କିପରି ତା' ପୁଅର ପଟୋକୁ ଏନଳାର୍ କରି ତା ପଡ଼ାଇରେ ରଖନ୍ତି । ମୋ ପୁଅର (ଅର୍ଥାତ୍ କାକୁର) ପଟୋ କାହିଁ ? ତାକୁ ବଡ଼କରି ଏଠି ମୋ ସାମନାରେ ରଖ । ଏହା କହି ପିଲାଙ୍କ ପରି କାହିଁଲେ । ତାଙ୍କ କାନ୍ଦ ଦେଖି କେହି କୋହ ସମ୍ବାନ୍ଧ ପାରିଲେନାହିଁ ।

ଅତି ଆଦରର ଦୁଇ ନାଟିକୁ ହରାଇ ବାପି ପୂରାପୂରି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିଲେ । ନାଟି ଦୁଇଜଣ ଅତି ପ୍ରିୟ ଥିଲେ । ପାପାତ ଅନୁଗୁଳରେ ବାପିଙ୍କର ସାହାରା ଥିଲା । ବାପିକୁ ହାତଧରି ଆମ ଘରକୁ (ରିଚିଚା ଭବନ) ଖାଇବାକୁ ଆଶୁଥିଲା ଓ ପୁଣି ନୂମାଙ୍କ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସୁଥିଲା । ବାଖରାବାଦ ଗଲେ ନାନା ତ ଦାଦା ଜେଜେ ଦାଦା ଜେଜେ ହୋଇ ବାପୀଙ୍କ ପାଖ ଛାହୁନଥିଲା । ଥରେ ଅଜା ନାତି ସାଇକେଲରେ ନରାଇ ଚାଲିଗଲେ ନାନା କହିବାରେ । ଏଣେ ଘରେ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଫେରିବା ପରେ ବିଚରା ନାନା ଗାନ୍ଧି ଖାଇଲା । ବାପିଙ୍କ ଅଣ୍ଟା ଧରିପକାଇଥିଲା । ଏତେ ବାଟ ସାଇକେଲରେ ଯିବାରୁ । ନାନା ବାପିଙ୍କ ଅଣ୍ଟାରେ ଆଇଓଡେକ୍ ମାଲିସ କଲା । ଦୁଇଭାଇ କହିଲେ- ଏ ନାନା ଇତିଥିର ଦିନେ ସେ ଦୁଇକୁ ମାରିଦେବ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥାକୁ କାଟିଦେଇ ସେ ଆଗେ ଚାଲିଗଲା ।

ଝୁନ୍ଦ ସେତେବେଳେ ସୁଲ ଥିଲ ଥିଲିଂ ଆଷ ଆର୍କିଟେକ୍ଚରରୁ ପାସ କରି ଦିଲ୍ଲୀରେ ଚାକିରି କରୁଥାଏ । ସେହି ସୁଲରେ ତା'ର ସହପାଠୀ ଅରୂପ ସାଇରେ ତା'ର ବେଶ ବଞ୍ଚିତା ହୋଇଥାଏ । ଅରୂପ ଘର ଆସାମର ଶୌହାଟିରେ । ମୁଁ ଅରୂପଙ୍କୁ ଆଗରୁ ଦେଖୁଥିଲି ଓ ଝୁନ୍ଦ ତା ସାଇରେ ମୋତେ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ କରାଇଦେଇଥିଲା । ଝୁନ୍ଦ ଅରୂପ କଥା ଡିକୁକୁ କହିଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଢ଼ିଉଠିଥିବା ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କହିଥିଲା । ପାପା ଯିବାପରେ ଆମେ ଯେଉଁ ଧରା ଖାଇଥିଲୁ ତା'ପରେ ତିନ୍ତୁ ସେ କଥାକୁ ତା ମନରେ ହେଲାରେ ରଖିଥିଲା । ମୋତେ କିଛି କେହି କହିନଥିଲା ।

ଝୁନ୍ଦ ଦିଲ୍ଲୀ ଫେରିଯାଇ ମୋତେ ଓ ଡିକୁକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖିଲା ଏବଂ ସେଥିରେ ସେ ଅରୂପଙ୍କୁ ବାହାହେବାକୁ ତାହେଁ ବୋଲି ଲେଖିଥିଲା । ଆମେ ବାପିନୂମାଙ୍କ ସାଇରେ ଆଲୋଚନା କଲା । ସେମାନେ ମତ ଦେଲେ ଯେ ଝୁନ୍ଦ ଓ ଅରୂପ ଯେତେବେଳେ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି, ଆମେ ଏଥରେ ପଛାଇବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଝୁନ୍ଦଙ୍କୁ ଲେଖିଲି ଯେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ହେବ ଯଦି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଶୌହାଟି ଯାଉ ଓ ଅରୂପ ଘରେ ତା' ବାପା, ମା' ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସାଇରେ ଭାବ କରି ଆସୁ । ଆସାମ ସାଇରେ ଆମେ

ଯେ ବହୁତାର ତୋରିରେ ବାନ୍ଧିଛେବାକୁ ଯାଉଛୁ, ସେଥରେ ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି ଥିଲି । କାରଣ କଳିକତାରେ ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଚୁଲଚୁଲ ଭରାଳି ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଆସାମିର ଝିଅ ଆମ କଲେଜରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ଚୁଲଚୁଲ ସବୁବେଳେ ମୋ ନିଜଟ ପିଲର ପଠାଇ କହୁଥିଲା ଯେ ସେ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ପିଲାକୁ ବାହାହେବାକୁ ଚାହେଁ । ଓଳଟାଟା ହେଲା । ଆସାମିର ପୁଅ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅକୁ ବାହାହେବାକୁ ଯାଉଛି ।

ଅରୂପ ମୋ ଚିଠି ପାଇ ତା' ବାପାକୁ କହିଲା । ତା' ବାପାଙ୍କ ନାଁ ହେଉଛି ମହୀମ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ । ଭାରି ଚମଜାର ଲୋକ । ପାପା ଚାଲିଯିବା ପରେ ସେ ଅନୁଗ୍ରହ ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ କଣାଇ ଆମକୁ ସାବ୍ଧିନା ଦେବାକୁ । ମହୀମଦା ମୋତେ ଚିଠି ଲେଖି ଆମକୁ ଗୌହାଟି ଯିବାକୁ ନିମନ୍ତଣ କଲେ ।

ମହୀମ ଦା ଆଉ ନାହାଟି

ଗୌହାଟି ଯିବାରେ ମୋର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା । ସେଠି ମୋ ସାଇରେ ଲାଭନରେ ପଢ଼ୁଥିବା ରେଣ୍ଡୁଦି ସାଇରେ ଦେଖାହେବ । ରେଣ୍ଡୁଦିର ସ୍ଵାମୀ ଦେବ ବରୁଆ ଓ ତା' ପୁଅ ଚାର୍ଲି ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାହେବ ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଚାନ୍ଦକୁ ନେଇ ଗୌହାଟି ଗଲୁ । ମହୀମଦା'ଙ୍କ ଘରେ ସମସ୍ତେ ରହିଲୁ । ମହୀମ ଦା'ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାଁ ଏମୀ ଦାସ । ଏମୀଦି ଭାରି ଧର୍ମପରାୟଣ ମହିଳା ତାଙ୍କର ବଡ଼ପୁଅ ରନେଲ । ସେ ମଧ୍ୟ ଆର୍କିଟେକ୍ସ୍ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ନାଁ ମାମୋନୀ ବୋଉ । ମାମୋନୀ ମୋତେ ଓ ତିନ୍ଦୁକୁ ବାପା ବୋଉ ବୋଲି ତାକି ଖୁସିରେ ଗଢ଼ିଯାଉଥାଏ । ଆସାମିର ଭାଷାରେ ବୋହୁକୁ ବୋଉ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଦିନେ ସକାଳେ ଆମକୁ କୁଟି ଓ ଖୁରି କରି ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲା ।

ଅରୂପର ମରସା ମାଉସୀ ହେଉଛନ୍ତି ଖରେନ ମହତ ଓ ଅର୍ଜନା ମହାତ । ଅର୍ଜନା ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଦିହେଁ ଚମଜାର ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି । ଦିହେଁ ଗୀତ ଗାଇଲା ବେଳେ ଜଣେ ପଦେ ଛାଡ଼ିଲେ ଆଉ ଜଣେ ଧରେ । ପୁଣି ସେ ଛାଡ଼ିଲେ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଧରେ । ଭାରି ଭଲ ଶୁଭେ ।

ରେଣ୍ଡୁଦି ଘରକୁ ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଆମେ ଚାନ୍ଦକୁ ନେଇ ଚାଲି ଯାଇଥିଲୁ । ରେଣ୍ଡୁଦି ଚାନ୍ଦକୁ ଦେଖି “ବାପେର ମତନ” ବୋଲି କହି ଗେଇ କଲା । ଦେବଭାଇ ଚାର୍ଲିଙ୍କୁ କହିଲା ତିନ୍ଦୁର ଓ ମୋର ପାଦ ଛୁଇଁ ପ୍ରଶାମ କରିବାକୁ ।

ମହୀମଦା ଆମକୁ କାମାକ୍ଷା ମନ୍ଦିରକୁ ନେଇଯାଇଥିଲେ । ବହୁତ ପୁରୁଣା ମନ୍ଦିର । କାମାକ୍ଷା ଠାକୁରାଣୀ ଭାରି ପ୍ରତ୍ୟେଷ ଦେବୀ । ଓଡ଼ିଶାରେ କହନ୍ତି ଯେ କୁଆଁରା କାମାକ୍ଷା

ଦେଶରେ ଯୁବତୀମାନେ ପୂରି ଶୁଣାଇ ଛେବିଛୁଆ କରି ରଖିଦିଅଛି । ଜାମାଷାର ପୁରୁଷ
ଆମର ଠିକଣା ଲେଖ ରଖିଥିଲେ । ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ସିନ୍ଧୁର ଓ ଧନ୍ତା ଡାକରେ ପଠାଉଥିଲେ ।
ଏବେ ଆଉ ପଠାଉନାହାଚି । ଗୌହାଟିରେ କିଛିଦିନ କଟାଇ ଆମେ ଫେରିଆସିବୁ
ଅନୁଗ୍ରହ । ବାହାଘର ଦିନ ପରେ ଘିର କରିବା ଠିକ୍ ହେଲା । ଝୁକୁ ଚାଲିଗଲା ଦିଲ୍ଲୀ ।
ରୁଏ ହେଉଛି ୧୯୮୪ର ଫେବୃଆରୀ ମାସ କଥା ।

ଆମେ ଅନୁଗ୍ରହରେ ବାପିହୁମାଳ ସାଙ୍ଗରେ ବାହାଘର ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରୁ ।
ଶଶୀ ବୁବୁଲିଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଚିଠି ମାଧ୍ୟରେ ସବୁକଥା ଆଜୋଚନା ହେଲା । ମହୀମଦା'ଙ୍କ
ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖ ପଚାରିଲି ବାହାଘର ଦିନ ଘିର କରିବା ସଂପର୍କରେ । କୁନ୍ତ ମାସରେ
ବାହାଘର ହେବା କଥା ହେଲା ।

ଗୋଟିଏ କଥା ଉଠିଲା ଯେ, କୁନ୍ତ ମାସରେ ମୋଟେ ବାହାତିଥି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆସାମର
ପାଞ୍ଜି ଅନୁସାରେ ବାହାତିଥି ଅଛି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ତ କେତେ ପାଞ୍ଜି- ବିରଜା ପାଞ୍ଜି,
ଖବିରହୁ ପାଞ୍ଜି, କୋହେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରେସ୍ ପାଞ୍ଜି । ପୁଣି ସବୁ ପାଞ୍ଜି ଅଳଗା ଅଳଗା କଥା
କହନ୍ତି । ତେଣୁ ବାବାଜୀ ଭାଇର ମତ ନିଆଗଲା । ସେ କହିଲା ଯେ, ପୁଅର ରାଶିରେ
ବାହାଘର ହୁଏ । ତେଣୁ ପୁଅବାଲା ତିଥ ଠିକ୍ କରିବେ । ମହୀମ ଦା'ଙ୍କ ନିକଟକୁ
ରେଖାଇ । ସେ ୧୯୮୪ କୁନ୍ତ ମାସର ଗୋଟିଏ ତିଥ ବାହିଲେ । କୁନ୍ତ ମାସ ୧୭
ତାରିଖରେ ଜରୋନ ଏବଂ ୧୮ ତାରିଖରେ ବାହାଘର ହେବାର ଘିର ହେଲା ।

ଆସାମର ଜରୋନ ପ୍ରଥା ଭାରି ସଂୟୁତି ସଂପନ୍ନ । ଆସାମରୁ ମହୀମ ଦା, ଖଗେନ
ମହନ୍ତ(ମହୀମ ଦା'ଙ୍କ ଶତ୍ରୁ) ଅର୍ଜନା ମହନ୍ତ, ମହୀମ ଦା'ଙ୍କ ଶକା ଅଚୀନ ବାବୁ
ଭତ୍ୟାଦି ଆସି ସଦଳବଳେ ଅନୁଗ୍ରହରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଅରୂପ ତ ଥିଲା ଡାଙ୍କ ଦଳରେ ।
ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ତ ସେ ଦଳର କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ଅରୂପର ବଡ଼ଭାଇ ରନେଲ ମଧ୍ୟ
ଥିଲା । ସେ ଜଣେ ଆର୍କିଟେକ୍ୟୁଲେଟ୍ ।

୧୭ ତାରିଖ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମ ଘରକଢ଼ରେ ଥିବା କଦମ୍ବ ଗଛମୂଳେ ହେଲା ଜରୋନ
ପର୍ବ । ଆଗରୁ ଅର୍ଜନା ଆସି ଝୁକୁକୁ ଶଙ୍ଖ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେତିକିବେଳୁ
ମୋ ଆଖରୁ କୁହ ଗଢ଼ିବା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଦୁଇଟି କାରଣରୁ । ଗୋଟିଏ ହେଲା ଝୁକୁ
ବାହାହୋଇ ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବ । ଆଉ ଅନ୍ୟଟି ହେଲା ଆସାମ ସଂଗେ ଓଡ଼ିଶାର
ସଂପର୍କ ପ୍ଲାପିଟ ହୋଇଗଲା । ଦୁଇରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବହୁଦିନର ସାଂୟୁତିକ ସମ୍ପଦ
ପୁଣି ଚାଣ ହୋଇଗଲା । ଝୁକୁ ଜରିଆରେ ଆସାମରେ ଥିବା ମୋର ବହୁତ ବହୁକ
ସଂଗେ ଥିବା ସଂପର୍କର ମୂଳହୁଆ ମଜବୁତ ହୋଇଯିବ । ସେମାନେ ହେଲେ ରେଣ୍ଡି,

ଦେବ କରୁଆ, ଚାଲିବୁଳ ଭରାଜୀ, ନଗେନ କୌଣସି, ଭବେଶ, ମାଖନଙ୍ଗାଇ ଦାସ,
ବନଜିତ ତାଙ୍କଦାର ଉତ୍ୟାଦି ।

ଅଠର ତାରିଖ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବାହାଘର । ଅରୂପ ଆସିଥିବ ବରବେଶରେ ।
ଗୋହାଟିବାଜା ସବୁ ରହୁଥିଲେ ଲାଗିଗେସନ ଡାକ ବଜାଇରେ । ଅରୂପ ପିଛିଥିଲା
ଧୋଡ଼ି, ସିଦ୍ଧ ପଞ୍ଜାବୀ, କାନ୍ତରେ ଉଲ ଚଦର । କପାକରେ ତହନ ଟିପା ଓ ତା’
ଉପରେ ତୁଳସୀ ପଢର ସବୁ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ବରକୁ ବେଶ
କରିବାକୁ ଯାଇ ଅତି ରେରସା କରିଦିଅଛି । ଆଜିକାଲି ତ ଥ୍ରି ପିସ ସୁର୍ଚ । ସେ କଥା
ହାଡ଼ ।

୧୯୪୮ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୧୪ ତାରିଖରେ ମୁଁ ଧୋଡ଼ି ମଠ ପଞ୍ଜାବି ପିଛି ବରପାଳିର
ତନ୍ତ୍ରଶା ଚାଦର କାନ୍ତରେ ପକାଇ ବାହା ହେବାକୁ ଆସିଥିଲି । କାଲି ପରି ଲାଗୁଛି ।

ଜରୋନରେ ତ ଅଧିକାଂଶ କର୍ମ ସରିଯାଇଥାଏ । ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଖଗେନ ଓ
ଅର୍ଜନା ମହତ ବହୁତ ଗୀତ ଗାଇଲେ । ଆସାମର ବିହୁଗୀତ ଓ ବନ୍ ଗୀତ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ
ଗୋଟିଏ ବିହୁଗୀତ ଗାଇଲି । ‘ସପୋରି ସାପୋରି, ଚଳି ଯାଉଁ ବାବୋରି । ପୁରନି
କଲିଆ କସୁ । ଲଖିମି ଆହିଲେ ତୋଗାଜୀ ଆହିଲେ, ଆହିଲେ, ଆହିଲେ ବରଲାଲେ ଲେସୁ ହୋ-
ଇଷିମୀ ଆହିଲେ ହୋ’ ।

ବାହାଘର ବେଶ ସଂକ୍ଷେପରେ ହେଲା । ବାବାଜୀ ଭାଇ ପୁରୋହିତ ହୋଇଥିଲା-
ଏ ପାଖର ତ ସେପାଖର । ତା’ପରେ ସମସ୍ତେ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଖାଇଲୁ । ଆମ ମଞ୍ଜନ
ଦିନ, ଅର୍ଥାତ୍ ୧୭ତାରିଖରେ ଆମର ବହୁବାନ୍ଦବ ଓ ଅନୁଗୁଳର ନିମନ୍ତି ଅତିଥିମାନେ
ଭୋକିରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ।

ବାହାଘର ସରିଗଲା । ଝୁକୁ ‘କସୁରୀ ମହାତ୍ମି’ରୁ ‘କସୁରୀ ଦାସ’ ହୋଇଗଲା ।

ଝୁକୁ ବିଦାହେବା ବେଳର କଥା ଲେଖ ହେବନାହିଁ । ତିକୁ କାହୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଦନ୍ତ
ଧରିଥାଏ । ମୋ ପକ୍ଷରେ ଦନ୍ତ ଧରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ମୋ ଭଉଣୀ ମେଳି
ଓ ରିଶୋଇ କ୍ଷୀରୋଦ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମୋତେ ବୁଝାଇବାକୁ । ଅର୍ଜନା ମହତ ମଧ୍ୟ
ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗଦେଲେ । କାଳେ ଡେରିହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ଗାଡ଼ି ଧରିବାରେ
ଅସୁବିଧା ହେବ । ଏକଥା ଭାବି ଝୁକୁ ପାଖରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଗାଡ଼ିର ତ୍ରାଇଗରକୁ ଗାଡ଼ି
ଛାଡ଼ିବାକୁ କହିଲି ।

ବାପିଙ୍କ ଦେହଟା ତ ମୋଟେ ଉଲ ନଥିଲା । କୌଣସିମତେ ଝୁକୁର ବାହାଘରଟା
ସରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ବାଦିନେଲେ । କୁନ୍ତ ୧୭ ତାରିଖ ଦିନ ସେ ଭାରି ଅସୁର

ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ କାଳେ ବାହାଘର କାମରେ ବିଘ୍ନ ଘଟିବ ବୋଲି ସବୁ କଷ୍ଟ ସହି ଯାଉଥିଲେ । ଜୁନ ୧୯ ଡାରିଖରେ ଝୁଲୁ ବିଦାହେବା ପରେ ତାଙ୍କ ଦେହ ଅଧିକ ଖରାପ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କଟକରୁ ଡାକ୍ତରମାନେ ଆସିଲେ । ଏଫ୍.ସି.ଆଇ.ବୁ ଅଛିଜେନ ସିନିଶ୍ଚର ଅଣାଗଲା, ଚିକିତ୍ସା ଚାଲିଲା । ପାକିକରି ଦୂଇଜଣ ଲେଖା ଡାକ୍ତର ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଲେ ।

ସେ ଥିଲେ ବୋଟିବରେ ଗୋଟିଏ

ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଇଁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱମରନାଥ ପାଣ୍ଡେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ପାପାର ଜଣେ ସାଙ୍ଗ କମଳ ବରାବର ବାପିକ ପାଖରେ ରହି ମନିଟରରେ ହାର୍ଟର ଅବସ୍ଥା ଦେଖୁଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାର ପୁଲିସ ବିଭାଗର ସେଶାଳ ଆଇ.ଜି. ଘନଘନ ଟେଲିଫୋନ କରି ବାପିକ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଚାରୁଥାନ୍ତି । ଜୁନ ୨୩ ଡାରିଖ ପାହାଡାରେ ହଠାତ ବାପି କହିଲେ- “ମହତାବ ବାବୁ ଆସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ବସିବାକୁ ଦିଅ” । ଏହାକେବଳ ତାଙ୍କର କଷନା ଅଥବା ମହତାବ ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ଜାହା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଆମେ ସବୁ ସେଇଠି ଥାଉ । ତୁମା ତାଙ୍କ ବାଘମୁହଁ ପାଖ ମେଳାରେ ବସିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ମନିଟରରେ ପରଦାରେ ଦେଖିଲି ଯେ ହାର୍ଟର ସନ୍ଧନ ଆଉ ତେବେ ବା ଖେଳ ଭକ୍ତି ଦେଖାନ୍ତାର ଗୋଟାଏ ସରଳରେଖା ହୋଇଗଲାଣି । ମୁଁ କମଳକୁ ଦେଖିବାକୁ କହିବାରୁ, ସେ ମନିଟରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ବାପିକ ହାର୍ଟକୁ ଖୁବ ଜୋରରେ ଦଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଠିଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ସଂଗେ ସଂଗେ ମହତାବ ବାବୁଙ୍କୁ ପୋନ୍ଥ କରି କହିଲି ଯେ ବାପି ଚାଲିଗଲେ । ସେତେବେଳକୁ ତୋର । ବାପିକ ପ୍ରିୟ ଚଢ଼େଇସବୁ ବୋବେଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ମହତାବ ବାବୁ କହିଲେ- “ଇଏ ତ ସଂସାରର ନିୟମ । ସମସ୍ତେ ଆଗପଛ ହୋଇ ଯିବା । ତୁମେ ବ୍ୟକ୍ତ ହୁଅନା ।” ତା’ପରେ ମୁଁ ଆକାଶବାଣୀଙ୍କୁ ପୋହରେ ଜଣାଇଲି । ତୁମାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଥିଲା ଅକୁତ ପ୍ରକାରର । ସେ କହିଲେ “ଦେଖୁଲ, ମୋତେ ଏକାଟିଆ ଛାଡ଼ି ଆଗେ ଚାଲିଗଲା ।” ଆକାଶବାଣୀର କଟକ ଷେସନ ସକାଳୁ ଖୋଲିଲା ମାତ୍ରେ ବଦେ ମାତରଙ୍ଗ ବୋଲାଯିବା ପରେ ବାପିକ ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା । ଏବଂ ଆକାଶବାଣୀର ଦିଲ୍ଲୀ ଷେସନ ଓ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଷେସନକୁ ଏହା ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଇଏ ହେଲା ୨୪ ଡାରିଖ ଜୁନ ମାସ ୧୯୮୪ ମସିହାର କଥା । ବାପି ଯେ ଥିଲେ କୋଟିକରେ ଗୋଟିଏ ସେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ବାକି ରାଉଡ ଛାଡ଼ାବାସ ମୁରବାଶୁନ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ପିଲାମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପିଲା ହୋଇ ଖେଳିବାକୁ ଜେହି ରହିଲେ ନାହିଁ । ତିନୁର ଅତି ଆଦରର ବାପସୁକ ଆମା ଫୁସକରି ଉଠିଯାଇ ଅନତାମାରେ ମିଶିଗଲା ।

ମୁଁ ହରାଇଛି ଜଣେ ଅତି ଆଦରର ଶଶ୍ଵରକୁ । ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଭାରତ ହରାଇଲା ଜଣେ ଅନ୍ଧିତୀୟ ବିଷ ରାଜନୀତିଷ୍ଠକୁ ।

ଗୌହାଟି ରେଡ଼ିଓ ଷେସନରୁ ପ୍ରଚାରିତ ହେବା ଖବରରୁ ବାପିଙ୍କ ଚାଲିଯିବା ଖବର ସମସ୍ତେ ପାଇଗଲେ । ସେବିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେଠି ଝୁକୁର ରିସେପସନ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ରିସେପସନ ହେଲା କଣ୍ଠୋଳେନ୍ତି ଜଣାଇବାର ଏକ ମାଧ୍ୟମ । ଝୁକୁର ମନର ଅଭସା ଯେ କ'ଣ ହୋଇଥିବା ତାହା ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରିଛେବ । ସେବିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ (ଝୁକୁର ଶାଶ୍ଵ)ଙ୍କ ସଂଗେ ଟେଲିଫୋନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରିଥିଲୁ ।

ବାପିକୁମାଙ୍କ କେବଳ ଆସାମ କାହିଁକି ସାରା ଉରରପୂର୍ବ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିଲେ । ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ପରେ ବାପି ଥିଲେ ନାଗାଲାଷ୍ଟର ମୋକକଚଙ୍ଗରେ ‘ନାଗାଲାଷ୍ଟ ପିସ ସେଷ୍ଟର’ ବା ନାଗାଲାଷ୍ଟ ଶାତି କେନ୍ଦ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ । ସେତେବେଳେ ନାଗାଲାଷ୍ଟରେ ଭାରତ ବିରୋଧୀ ମନୋଭାବ ଏତେ ପ୍ରବଳ ଥିଲା ଯେ, ଏହାକୁ ଜମାଇବାକୁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଥିଲା । ନାଗାଲାଷ୍ଟର ନେତାମାନଙ୍କ ମନରେ ଭାରତ ପ୍ରତି ସ୍ଵେଚ୍ଛା, ସହାନୁଭୂତି ଓ ସଦିତ୍ତା ସୁଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ବାପି । ମୁଁ ଭାରତର ବହୁତ ଯାନକୁ ଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ନାଗାଲାଷ୍ଟ ଯିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇନାହିଁ । ସିରିମ ଅରୁଣାଚଳ ଓ ଅନ୍ୟ ଉରରପୂର୍ବ ରାଜ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଯାଇନାହିଁ । ସୁରିଆଭାଇ (ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ) ଅରୁଣାଚଳର ରାଜ୍ୟପାଇ ଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଓ ତିନ୍ତୁ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ଇହା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ସୁଯୋଗ ଜୁଟିଲା ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ କ'ଣ ସବୁ କଥା ହୋଇପାରେ ?

ବନାରାସରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ‘ଗାନ୍ଧିଆନ ଜନଶ୍ରିତ୍ୟଟ ଅପ ଷତିଙ୍କ’ର ବାପି ଥିଲେ ଚେଯାରମ୍ୟାନ । ଏହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ ସୁରତ ଦାଶଗୁଡ଼ା ଡକ୍ଟର ବ.ବି. ଚାଟାର୍ଜୀ ଥିଲେ ଜଣେ ବରିଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାପକ । ମୁଁ ଜନଶ୍ରିତ୍ୟଟ ଫର ଜନଶ୍ରୁତନ ଅବ କମ୍ପ୍ୟୁନିଟି ଛେରିପମେଣ୍ଟ, ରାଜପୁର (ଡେରାତୁନ)ରେ ଟ୍ରେନିଂ ନେଇବେଳେ ସେ ମୋର ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ଚମକ୍କାର ପଡ଼ାଉଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭାରି ସ୍ଵେଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ଆଇଆଇସିଡ଼ିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ ଉରରାଷ୍ଟର ଶ୍ରୀମୁହୂ ଭର. ସି. ଶିଳଦୟାଳ ।

ସେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଓ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଭଲ ସ୍ଵେଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ସାଞ୍ଚୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଉଥିଲେ । ଏହାର ଦାୟିତ୍ୱ ମୋ ଉପରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ସେ ଲୋକସଂପର୍କ ରକ୍ଷାବାରେ ଥିଲେ ଅତି ଧୂରନ୍ତର । ସବୁବେଳେ କହୁଥିଲେ- “Always create friendship with people. You never know who will be useful to you when” ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଇରେ ବନ୍ଧୁତାକୁ ଟାଣ କରି ରଖ । କିଏ କେତେବେଳେ

କାମରେ ଆସିବେ ତମେ ଜାଣିନାହିଁ । ମୁଁ ରାଜପୁରକୁ ନାହାଏ ଯାଇଛି ଟ୍ରେନିଂ ନେବାକୁ । ଏମାନେ ଆଜି କେହି ନାହାଏ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମନେପକାଇଲେ ବହୁତ ପ୍ରେରଣା ମିଳେ ।

ଅନ୍ତର୍ଭୂତର ଦିଲୀ

ବାପି ଚାଲିଯିବା ପରେ ଛାତ୍ରବାସରେ ରହିବା ଅସମ୍ବବ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ବାପିଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ତ ପାପା ଚାଲିଯାଉଥିଲା । ଛାତ୍ରବାସର ପୁଲ, ପତ୍ର, ଧୂଳି, ମାଟି, ପାଣି ଓ ପବନ ସବୁ ଝୁରିହେଲେ ବାପିଙ୍କୁ ଓ ପାପାଙ୍କୁ । ମୁଁ ପାପା ଚାଲିଯିବା ପରେ ତୁରମାସ ଅଟିଷକୁ ଯାଇନଥିଲି । ତିକୁ ପାପାଙ୍କୁ ହରାଇ ଯାହା ହୋଇଥିଲା ତାହା ଲେଖା ହେବନାହିଁ । ବାପିଙ୍କୁ ହରାଇ ସେ ପୂରାପୂରି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା । ତା'ର ସ୍ଵାପ୍ନ୍ୟ ଏପରି ହୋଇପଡ଼ିଲା ଯେ ମୋ ମନରେ ନାନାରକମର କଥା ଉଠିଲା ।

ତୁମା ବାପିଙ୍କ ଅଭାବରେ ପୂରାପୂରି ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଥିଲେ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ନାନାରକମର କାମ ଭିତରେ ରହି ନିଜକୁ କିଛିଟା ସମାଜି ନେଉଥିଲେ । ମଣିରେ ମଣିରେ ମା' ଝୁଆଳର କଳି ଲାଗିଯାଉଥିଲା । ଏ ପରିଷିତିରେ ତିନ୍ଦୁକୁ ଛାତ୍ରବାସରେ ରହିବାକୁ ଆଉ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ ଭାବିଲି । ଦିହେଁ ଠିକ୍ କରୁ ଛାତ୍ରବାସ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ, ଯଦିଓ ଏହା କରିବାରେ ତୁମାଙ୍କ ପ୍ରତି ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ବିରାତି କପାଳକୁ ଶିକା ଛିଡ଼ିଲା ଭଳିଆ ଖବରକାଗଜରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଖଣି ଯେ ଦିଲ୍ଲୀର Indian Institute of Mass Communication ବା ଭାରତୀୟ ଜନସଂଚାର ସଂସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ୍ଟ ଖାଲିଅଛି । Professor in Oral & Visual Communication. ଏହି ପଦ ପାଇଁ ମୋର ସବୁ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅରିଜ୍ଞତା ଥିଲା । ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଦେଲି ଓ ତୁରମାସ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୁଲାଇ ୧୯୮୪ରେ ଉଷ୍ଣରତିର ପାଇଁ ଚିଠି ଆସିଗଲା । ଉଷ୍ଣରତିର ପାଇଁ ଯିବାଆସିବା ଖର୍ଚ୍ଚର ଗୋଟିଏ ପାଖ ଇନଷିଟ୍ୟୁଟ ଦେବ । ମୁଁ ଏସାରସି'ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲାବେଳେ Indian Institute of Mass Communication ବା IIMC ବିଷୟରେ ବହୁତ ପଡ଼ାପଡ଼ି କରିଥିଲି ଓ ଏଠାରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବା ଟ୍ରେମାସିକ ପତ୍ରିକା Communicator ନିୟମିତ ଭାବେ ପଢ଼ୁଥିଲି । କାରଣ ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ଓ ଗଣ ଯୋଗାଯୋଗ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରାର ତୁରଣ୍ଟ ପାର୍ଶ୍ଵ ଭଳି ।

ଉଷ୍ଣରତିର ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି । ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ହଞ୍ଚେଳରେ ରହିଲି । ସେତେବେଳେ ଆଇଆଇଏମସି, ନୃଆଦିଲ୍ଲୀର South Extension Part-II ରେ

ଗୋଟିଏ ଭଡାଘରେ ଅବସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ଆଉଆଇଏମସିର ସେତେବେଳର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦଲାଲ ଚୌଳା । ସେ ଆକାଶବାଣୀ ଓ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରେ ରହି ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ଆଉଆଇଏମସିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । Ministry of Information & Broadcasting ବା ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ଆଉଆଇଏମସି ଗୋଟିଏ ସୁଧାଂଶୁଭ ସଂସ୍ଥା ବା Autonomous Organisation ଏବଂ ଏହାର ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ବହନ କରିଥାଏ । IIMC Executive Council Chairman ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜି. ପାର୍ଥସାରଥୀ । ସେ ଭାରତର ଜଣେ କରିଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶକ ଓ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ଭାବେ ସୁପରିଚିତ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଝୋଲା ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ Times of India ରେ ବା ଗଣମାଧ୍ୟମ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତି ଲେଖନ କରିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରମଟିକ୍ ମୁଁ ମନଦେଇ ପଢ଼ୁଥିଲି ଓ ତା'ର କିମ୍ପିଙ୍କ ସାବଧାନ ସହକାରେ ରଖୁଥିଲି । ତାଙ୍କ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ Listening and Viewing ଶାର୍ଷକ ଗୋଟିଏ ବହି ଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲି ।

ଭାରତରେ IIMC ପରି ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ କିପରି ଓ କାହିଁକି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖୁଛି ।

ଜାତ୍ରୁଆରୀ ଓ ଫେବୃଆରୀ ୧ ୯୩୩ ମସିହାରେ ଆମେରିକାର Ford Foundation ଆନୁକୂଳ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଆତର୍ଜାତିକ Study Team ଭାରତର ଉନ୍ନତନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଗଣ ଯୋଗାଯୋଗର ବ୍ୟବହାର ସଂପର୍କରେ ଗୋଟିଏ ସର୍ବେ କରିଥିଲେ । ଏହି ଆତର୍ଜାତିକ Study Teamର ବିଦେଶୀ ସଭ୍ୟମାନେ ହେଲେ- Stanford University (USA) Institute of Communication Research ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ Dr. Willbar Schramm, UNESCO Department of Mass Communicationର Mr. Lloyd Sommerlad, ନିର୍ଭୟକର National Educational Television and Radio Centreର Vice-President, Mr. Robert B. Hudson, Pennsylvania State University Bureau of Academic Research & Service ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ Dr. C. Ray Carpenter, ଏବଂ U.S. Department of Agriculture ର ସୂଚନା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ Dr. R. Lyle Webster.

ଏହି ଆତର୍ଜାତିକ Study Teamର ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟମାନେ ହେଲେ- Shri H.N. Agarwal, Deputy Secretary, ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ, Shri B.P. Bhat, ଆକାଶବାଣୀର ଡିରେକ୍ଟର କେନେରାଳ, Shri K.S. Mullick, ଆକାଶବାଣୀର ଡେପୁଟି ଡିରେକ୍ଟର କେନେରାଳ (ପ୍ରୋଗ୍ରାମ), Shri L.R. Nair,

Directrate of Advertising & Visual Publishing (DAVP) ર નિર્દેશક, Press Information Bureau ર મુખ્ય સૂચના અધ્યકારી, Shri M.L. Bhardwaj, એહી Bureauની તેપુટિ સૂચના અધ્યકારી Shri G.G. Mirchandani, Directorate of Field Publicity ર નિર્દેશક Shri R.K. Chatterjee, સંગીત ઓ નાટક બિજાગર નિર્દેશક Lt. Col. H.V. Gupte, Films Division Controller Shri S.Y. Ranade, એવું Research & Reference Divisionની તેપુટિ નિર્દેશક Dr. A.R. Baji. એમાને સમષ્ટે ભારત સરકારની સૂચના ઓ પ્રસારણ મંદળાકયાર બરિષ્ટ અધ્યકારી।

એટેબેને ભારતને Ford Foundationની Representative થિલે Dr. Douglas Ensminger. તાક એ બાપિકર બન્ધુતા થિલા।

Ford Foundation Study Team તાક એર્ઝ રિપોર્ટ સરકારકુ દેઇથિલે। એ રિપોર્ટની સારાંશ એહીપરિ થિલા।

- ફળપ્રદકારી ગણયોગયોગ જાતીય પ્રગતિ પાછું નિહાતિ આબશ્યકિય। કારણ યોગયોગ જરીઆરે નેતામાને નેતૃત્વ જાહીર કરતી રહેતી હોય તો એકત્ર રક્ષા કરીપારે એવં દેશર જનસાધારણ સેમાનક દૈનન્ધિન જાબનરે આબશ્યક હેઠથુબા સૂચનાનું વિજિન ક્ષેત્રને કામરે લગાજ, દેશર ઉન્નયન ક્ષેત્રને કામરે લગાજ દેશર ઉન્નયન પ્રક્રિયાનું સરુબેને જાગ્રત રજૂઆતી।

- ભારતર પ્રગતિ પાછું ગણ યોગયોગર આબશ્યકતા અદી જરૂરતી। કારણ એહાર લક્ષ લક્ષ નાગરિકકર બ્યાંદું ગત ઓ ગોષ્ઠીગત નિષ્ઠારી પ્રગતિનું આગેલાનીએ।

- એહી સમયરે ભારતર યોગયોગ આબશ્યકતા હેઠાં દેશર પ્રગતિ પાછું સૂચનાર સાધન સરુનું બ્યબહાર કરીબા, બ્યાંદું બિશેષજ્ઞમાનનું યોગયોગર તાલિમ દેબા, ગણયોગયોગ ક્ષેત્રને ગબેષણાર બ્યબસ્થા કરીબા એવં ભાવિષ્યતરે ગણયોગયોગર બિસ્તાર પાછું ગોટીએ સુચિત્વ યોજના પ્રસ્તુત કરીબા।

Study Team ક મૂલ અનુમોદન હેલા યે ભારતર ગોટીએ Centre for Advanced Study in Mass Communication પ્રતિષ્ઠિત કરીબા। એહી Centre ર દાયીદું હેચ ગણયોગયોગરે તાલિમર બ્યબસ્થા કરીબા। એ ક્ષેત્રરે પરામર્શ દેબા ઓ ગબેષણા કરીબા।

ସବୁଠାରୁ କରୁରୀ ଅନୁମୋଦନ ଥିଲା ଯେ ଏହି Centre Ministry of Information & Broadcastingର Autonomous body ବା ସ୍ୱପ୍ନଂଚାଳିତ ସଂସ୍ଥା ଭାବରେ କାମ କରିବା । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ନାମ ହେଲା Indian Institute of Mass Communication ଏହା କୁଆଦିଲ୍ଲାରେ ଅବସ୍ଥିତ ହେଲା । Study Teamଙ୍କ ଏହି Survey Report- "Report of the Mass Communication Study Team sponsored by The Ford Foundation" ୧୯୭୩ ମସିହାରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ (Ministry of Information & Broadcasting" ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ଅଛଦିନ ପରେ ମୁଁ ଏହାର ଗୋଟିଏ ନକଳ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଖୁବ ଭଲ କରି ପଡ଼ିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଭାବିନଥିଲି ଯେ IIMCରେ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇଁ ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବି ।

ଏଠାରେ କହିରଖେ ଯେ IIMCରେ ଯୋଗଦେବା ପରେ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ସେଠାରେ କେହି ଏ ରିପୋର୍ଟ ପଡ଼ିନଥିଲେ, ଯଦିଓ IIMC ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ଏହାର ଗୋଟିଏ ନକଳ ଥିଲା ।

ଇଶ୍ରରଜିତ ହୋଇଥିଲା ୧୯୮୪ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ । ଇଶ୍ରରଜିତ ବୋର୍ଡରେ ଥିଲେ IIMCର ପୂର୍ବତନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ତଥା ପ୍ରଧାନମନ୍ୟୁକ୍ତ ପୂର୍ବତନ ସୂଚନା ପରାମର୍ଶଦାତା (Information Adviser) ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଏଚ.ସ୍ରୀରାମ. ଶାରଦାପ୍ରସାଦ, ପୁନେର Film Institute of Indianର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଭି.କେ. ମୂର୍ତ୍ତି ଓ IIMCର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ନନ୍ଦନାଳ ଶୌଲା ।

ପ୍ରଥମେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଶାରଦା ପ୍ରସାଦ ମୋତେ ସ୍ଵାଗତ କଣାଇଲେ । ତା'ପରେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଶୌଲା ମୁଁ ଲେଖିଥିବା articles ଓ paper ର ନକଳ ଦେଖିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସିଙ୍ଗାପୁରରେ ଅବସ୍ଥିତ Asian Mass Communication Research & Information Centre (AMIC) ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଟ୍ରେମାସିକ ପତ୍ରିକା Media Asiaରେ ମୋର କେତେବୁଢ଼ିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପାରିଥାଏ । ତା'ପରେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ଶାରଦା ପ୍ରସାଦ ମୋତେ ପଚାରିଲେ Medium is the Messageର ରଚ୍ୟିତା କିଏ ? ମୁଁ ଉରରରେ କହିଲି ଯେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି କାନାଡ଼ାର Marshall Mat Khan ଏବଂ ଏବେ ଅଛ କିଛିଦିନ ତଳେ ତାକର ମୁହଁୟ ହୋଇଯାଇଛି । ତା'ପରେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି କହିଲେ “ଆପଣ ଭୁବନେଶ୍ୱର �Tribal Orientation & Story Centreର Instructor and Vice-President ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ

ବିଷୟରେ କିଛି କହିବେ କି ?” ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି ଯେ ଏତେ ଗଭୀର ଓ ବିଷ୍ଣୁ
ତଥ୍ୟକୁ ମୁଁ ଅଛ ସମୟରେ କିପରି କହିବି ? ତେବେ କଳାହାଣ୍ଡିରେ ମୁଁ ଥିଲାବେଳେ
ସେଠାକାର ଅଧିକାସୀମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆସିଥିଲି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ
ଜୀବନ ବିଷୟରେ କିଛି କହୁଛି । କଳାହାଣ୍ଡିର ମୁମୂରା ନାଚ ସଂପର୍କରେ କହିଲି ଓ
ତେଲନଦୀ ଉପତ୍ୟକାରେ ଗହମ ଚାଷକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ କରିବାକୁ ଆମେ କିପରି ମୁମୂରା
ନାଚକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲୁ । ସେ ବିଷୟରେ କହିଲି । ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଶାରଦା ପ୍ରସାଦ ଖୁବ
ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ମୋ କଥାକୁ ଶୁଣିଲେ ଓ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଖୌଳା ମଧ୍ୟ । ତା’ପରେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ
ଶାରଦା ପ୍ରସାଦ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଏସାରସିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପଦ ଛାଡ଼ି ଆସିଲେ ।
ସେଠି ଅସୁବିଧା ଉପୁଜିପାରେ । ତା’ଛଡ଼ା ଦିଲ୍ଲୀରେ ଯେଉଁକି ଦରମା ମିଳିବ ସେଥିରେ
ଘରଭଡ଼ା ଦେବାପରେ ପରିବାର ନେଇ ଚରିବା କଷ୍ଟ ହୋଇପାରେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥାରେ
ସମ୍ଭାବିତ ଜଣାଇବା ସଂଗେ ସଂଗେ କହିଲି ଯେ ୧୯୮୩ରେ ମୁଁ ଓ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଅ,
ପୁତ୍ରରାକୁ ହରାଇଥିଲୁ ଏବଂ ଏହି ଅଛଦିନ ତଳେ ମୋ ଶୁଶ୍ରୁତ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ
ଚାଲିଗଲେ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଅନୁଗ୍ରହରେ ରହିବା କଷ୍ଟକର କାହିଁକି ଅସମ୍ବ
ହୋଇପଡ଼ିଲାଣି । ତା’ପରେ ମୁଁ କହିଲି “ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ଯେ
ମୋର ଅଭିଞ୍ଚଦାକୁ ଆଖରେ ରଖୁ ସିଲେକ୍ଟନ କମିଟି ମୋତେ ଅତି କମ୍ରେ ୫ଟି
ଆଗୁଆ ଇନକ୍ରିମେଣ୍ଟ ଦେବେ । କମିଟିର ସବୁ ସତ୍ୟ କହିଲେ- ଧନ୍ୟବାଦ । କମିଟି
ଆପଣକର ଅନୁରୋଧକୁ ନିଶ୍ଚୟ ବିଚାର କରିବ ।”

ତା’ପରେ ଆଇଆଇଏମସିର ଆକାଉଣ୍ଡାଣ ଶ୍ରୀ ଦିନେଶ ଲାଓରିଆ ଆସି ମୋତେ
ଗନ୍ଧର୍ତ୍ତ ଦେଲେ । ମୁଁ ସାଉଥୁ ଏହିତେନସନର ମହରଗିଆ ମାକେଟରେ କିଛି ସମୟ
ବୁଲାବୁଲି କରି Window Shopping କଲ ଓ ପରେ ଗାନ୍ଧି ଶାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ
ଫେରିଆସିଲା । ତା’ ପରଦିନ ଦିଲ୍ଲୀ ଛାଡ଼ିଲି ଓ ଠିକ ସମୟରେ ଅନୁଗ୍ରହରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି ।
ଯଦିଓ ଆଉ କେତେକଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ
ଆଇଆଇଏମସିର ଶ୍ରୀ ଧୂବ ନାରାୟଣ ଚୌଧୁରୀ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକ
ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ନିରଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲି ଯେ ଆଇଆଇଏମସିର
ସେ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇଁ ମୁଁ ହଁ ବଜା ହେବି ।

ଆଇଆଇଏମସିର ନା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୮୪ ତାରିଖର F.No.6/19/82- MCI
ନମ୍ବର ଅପିସ ମେମୋରାଣ୍ଡମରେ ମୋର ନିୟୁତିପତ୍ର ଥିଲା । ଏହା ରେଜିଷ୍ଟର୍ଡ ଡାକରେ
ଆମ ଗାଁ ଟିକଣାରେ ଚାଲିଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେଠାରୁ ଅନୁଗ୍ରହରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୪ ତାରିଖରେ । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଯଦି ମୋର ନିୟମିତ ପତ୍ରରେ ଥିବା ସବୁ ସର୍ବକୁ ଗ୍ରହଣ କରେ, ତେବେ ସଂଘେ ସଂଘେ ତାହା ଜଣାଇବି ଓ ସେପ୍ତେମ୍ବର ୨୨ ତାରିଖରେ ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗଦେବି । ଆଇଆଇଏମସି ମୋତେ ୫ଟି ଆଶ୍ରୁଆ ଇନକ୍ରିମେଣ୍ଟ ଦେଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କର ଦରମାର ହାର ଥିଲା ୮୧୫୦୦-୭୦୦-୧୮୦୦-୧୦୦-୨୦୦୦-୧୨୪/୨-୨୪୦୦ । ମୋର ଦରମା ୮୧୮୦୦/-ରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ଓ ଏହା ସଂଘେ ସଂଘେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାବରେ ଥିଲା । ସେପ୍ତେମ୍ବର ୧୪ ତାରିଖରେ ନିୟମିତିପତ୍ର ପାଇ ୨୨ ତାରିଖରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଯାଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗଦେବା ଅସମ୍ବବ ମନେକରି, ମୁଁ ୧୯୧୯ରେ ଗୋଟିଏ ଚେଲିଗ୍ରାମରେ ମୋର ନିୟମିତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା କଥା ଜଣାଇଦେଲା ଓ ତା'ପରେ ଗୋଟିଏ ଚିଠିରେ ଲେଖାଇ ଯେ ମୋତେ ୧ ଜାନୁଆରୀ ୧୯୮୪ ତାରିଖରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଉ । ଆଇଆଇଏମସି ମୋତେ ୧୧୭୧୧୯୮୪ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ଯୋଗଦେବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲା । ତା'ପରେ ମୁଁ ଆଇଆଇଏମସିକୁ ଆଉ ଥରେ ଅନୁରୋଧ କରି ୨୦୧୭୧୧୯୮୪ ତାରିଖରେ ଯୋଗଦେଲି । ମୋର ପଦବୀ ହେଲା- Professor, Oral & Visual Communication and Head of the Department of Audi-Visual Communication. ୧୯୪୪ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୨୫ ତାରିଖରେ ମୁଁ କଜାହାଣ୍ଡିର କୁନାରଢ଼ି କମ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋକେକ୍ଟରେ Audio-Visual Education Officer ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା । ୩୦ବର୍ଷ ପରେ ଡିପେମ୍ବର ୧୯୮୪ରେ ସେହି ବିଷୟରେ ପ୍ରଫେସର ହେଲି । ଯୋଗଦେବା ପରେ ପଚରାଉଚୁରା କରି ବାଣିପାରିଲି ଯେ, ଏତେ କମ୍ ସମୟରେ ମୋତେ ଯୋଗଦେବାର ଚିଠିପତ୍ର ପଛରେ ଗୋଟିଏ ଉଚିତି ରହସ୍ୟ ଥିଲା ।

୩୧ ଧୃବନାରାୟଣ ଚୌଧୁରୀ ଆଇଆଇଏମସିରେ ପ୍ରଥମେ ଲେକ୍ଟରର ଭାବରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ଓ ପରେ ରିଡ଼ର ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ହେଉଛି ଦିଲ୍ଲୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବି.୬ସ୍ୟ. ଡିଗ୍ରୀ । ଫଟୋଗ୍ରାଫିରେ ଭଲ ଆନ ଅଛି । ଆଇଆଇଏମସି ସିଲେକ୍ଟନ କମିଟି ମୋତେ ପ୍ରଥମ ପ୍ଲାନରେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ଲାନରେ ରଖାଥିଲେ । ଆଇଆଇଏମସିର କେତେକଣ ବନ୍ଦୁକ ପରାମର୍ଶରେ ସେ ତେସପାତ ସେବକଙ୍କ କୁହାବୋଲା କରି ମୋ ନିୟମିତ ପତ୍ରକୁ ଆମ ଗାଁ ଟିକଣାକୁ ପଠାଇଲେ । ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରିନଥିଲେ ଯେ ଗାଁରୁ ସେ ନିୟମିତିପତ୍ର ମୋ ପାଖରେ ଅନୁଗ୍ରହରେ ଶାସ୍ତ୍ର ପହଞ୍ଚିଯିବ ଓ ମୁଁ ନିୟମିତିପତ୍ରର ସବୁ ସର୍ବ ଗ୍ରହଣ କରି ଆଇଆଇଏମସିକୁ ଜଣାଇବି । ସେ ଯାହାହେଉ ତାଙ୍କର ସେ କୁତୁରୁପିଆ କରାମତି କାମ କଲାନାହିଁ । ମୁଁ ନିର୍ବାରିତ

ସମୟରେ ସବୁ କାମ କରି ଆଇଆଇଏମସିରେ ଯୋଗଦେଲି । ବୋଉର ସେହି କଥା ମନେପଡ଼ିଲା- ପ୍ରକୁର ଜଳ୍ପା ।

ଧୂବନାରାୟଣ ବାବୁ ମୋ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ରିଡ଼ର ଭାବେ କାମ କଲେ । ଯଦିଓ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର କୌଣସି ଅସୁଧା ଭାବ ନଥିଲା, ତଥାପି ସେ ସବୁବେଳେ ମୋର କ୍ଷତି କରିବାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସଫଳ ହେଉନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ବିପଳତା ତାଙ୍କ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ କରାଇଲା । ଫଳରେ ହାର୍ଟ ଆଟାକ ହେଲା । ହସପିଟାଳରେ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର ତଥାକଥୃତ ବନ୍ଧୁମାନେ କେହି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ହସପିଟାଳ ଯାଇନଥିଲେ । ମୁଁ ବରାବର ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆସୁଥିଲି ।

ଧୂବନାରାୟଣ ଏତେ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ, କିନ୍ତୁ ମନଟା ତାଙ୍କର ବଡ଼ ନଥିଲା । ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣି କହିଲେ- “ତୁ କ୍ୟା କରେଇଁ । ଏତୋ ଉନକା ମାନୁଫାକ୍ଚରିଂ ଡିପେକ୍ୟୁ ।” ତାଙ୍କ କଥାଟାକୁ ମୁଁ ବହୁତ ବିମୁଖ କରି ହସିଲି ।

ଆଇଆଇଏମସିରେ ମୁଁ ପଡ଼ାଇଲି Audio-Visual Communication, Development Communication and Advertising Communication. ସେତେବେଳେ ଆଇଆଇଏମସିକୁ ଢୁଢ଼ୀୟ ବିଶ୍ଵରୁ (ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଏବଂ ଲାଟିନ ଆମେରିକା) ସାମାଜିକମାନେ ତାଳିମ ପାଇବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ପଡ଼ାଉଥିଲି Communication in the Third World. ଏ କ୍ଲାସଗୁଡ଼ିକ ବହୁତ ଜମୁଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ତାଳିମ ନମାପ ପାଇଁ ଚାଲୁଥିଲା । ଥରେ ଜାମାଇକାରୁ ଜଣେ ସାମାଜିକ ଏହି ତାଳିମ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ଜାମାଇକାର ସାପ୍ରାହିକ ଖବର କାଗଜ The Daily Gleaner ବିଷୟରେ କହିବା ବେଳେ ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ- ‘ଆପଣ କ’ଣ ଆମ ଦେଶକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ?’ ମୁଁ କହିଲି- “୧୯୮୪ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଦେଶରେ ତିନି ସପ୍ରାହ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲି । କେଉଁଠି ଜାଣନ୍ତି ? Blue Mountain Hillsର ଗୋଟିଏ ଗୀରେ । ଯେଉଁଠି ପୁଥିବାର ସବୁଠାରୁ ସୁଆଦିଆ ଓ ମହଙ୍ଗା କରି ମିଳେ । ମୋ କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ପୁଣି ପଚାରିଲେ- “ଜାମାଇକା ଯିବାର ସୁଯୋଗ ଆପଣ କିପରି ପାଇଲେ ?” ମୁଁ କହିଲି ଯେ, Rotary Foundationର ଜଣେ 3-H Volunteer ଭାବରେ ମୁଁ ଜାମାଇକା ଯାଇଥିଲି ଏବଂ ତିନିଏବୁହା ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ କିଛି ଶିଖିଲି ।

The Daily Gleaner ଗୋଟିଏ ସାପ୍ରାହିକ ପତ୍ରିକା । ଏହା ଟାବଲେଟ ସାଇଟର ଏବଂ ଏଥରେ ୨୦ପୁଷ୍ଟା ଥାଏ । ପ୍ରତି ଥର ଏହାର ଶେଷପୁଷ୍ଟାଟିରେ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷାର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଓ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ Pidgin Englishରେ ଲେଖା ଥାଏ । Pidgin

English হেଉছি গাঁথনন ভাষা। জামাইকার জাতীয় ভাষা হেଉছি ঝংরাজ। Daily Gleaner এ পাদক থেকে Mr. Hecter Wynter. যে UNESCO-রে জামাইকার Permanent Representative থেকে।

মুঁ তাকু দুর্ধর দেশ করিথলি। যে যেতেবেকে জাণিলে যে মুঁ UNESCO-রে কাম করুথলি এবং প্রোডশিক্ষা ক্ষেত্রে কাম করুছি, যেতেবেকে যে মো সংগে প্রোডশিক্ষা বিষয়ে বহু সময় ধরি আ঳োচনা করিথলে।

Daily Gleaner-র শেষপৃষ্ঠারে প্রোডশিক্ষার শিক্ষার্থী ও শিক্ষার্থীনামানক পাই প্রতি সপ্তাহে ভিন্ন ভিন্ন লেখা প্রকাশিত হুব। এইমানে হোৱয়াআতি পত্রিকার ঘায়া পাঠকপাঠিকা। এহা গোটিএ মার্কেটিং স্ট্রাটেজি। মুঁ ভারতকু পেরিআসি গোটিএ দুর্ছিটি ঝংরাজ। ও ওড়া খবরকাগজির সংপাদকমানকু রেটি Daily Gleaner-র যেহি স্ট্রাটেজি বিষয়ে কহিথলি। যেমানে মো কথাকু হয়ে উত্তোলনে এবং কহিলে যে পুষ্টা পাই পলিমা দেব কিএ ? তেন্তু সাক্ষরতা ক্ষেত্রে ভারত এতে পছন্দে পঢ়িবার জ্ঞান মধ্য গোটিএ কারণ।

জামাইকার রাজধানী Kingston। এহা গোটিএ সুন্দর সহর। এহাৰ গোটিএ সুপুর মার্কেটেরে পশিৱলে মনেহেব যেপৰি আমেরিকার যেকোণয়ি সুপুর মার্কেটোৱু এহা জনা কুহেঁ। কিন্তু বাহারে দারিদ্র্যতা। আৱ গোটিএ কথা দেখু মুঁ দুখশুত ও উয়েজীত হোৱপদিথলি। তাহা হেউছি কিশোৱীমানকু গৱৰ্বতী হেবা কথা। এহা মুঁ গাঁ গাঁৰে মধ্য দেখুথলি।

জামাইকা দেশটা হীঁ ভারি সুন্দর। চাৰিআড়ি নদিৰাগছ। এহাৰ পৌদৰ্য্য বড়াজলি বড় বড় নদিৰাগছ। বড় বড় নদিৰাগছ ছড়া ছোট ছোট নদিৰাগছ দেখুবাকু দেশ সুন্দর। এহাৰ নদিৰা পুৰু এতে কম উচারে ফেলে যে মাটিৰে লোচুথাএ। এশে কাৰবিয়ান সাগৰৰ পুৰু নীল জলৰাশিৰে পৰিষার নীকআকাশ এক অকুত দৃশ্য সুষ্ঠি কৰিথাএ। বিদেশী লোকে এপ্ৰিল-মে মাসৰে খোকু আসি ভিত জমানি।

জামাইকার মদারপুল অতি সুন্দর। নানারঞ্জৰ মদারপুলৰ শোভা প্ৰকৃতিৰে মনমতাশিআ। সারা কাৰিবিয়ানৰে ৭০০ প্ৰকাৰৰ বিৰিন্দি রঞ্জৰ মদারপুল অছি। Bofary-ৰে মদারপুল নাঁ Hibiscus. সাধাৰণতঃ

ଚାରିଗୋଟି ରଙ୍ଗର ମନ୍ଦାରପୁଲ ଏଠି ବାଡ଼ିବରିଚାରେ ପ୍ରତିଆସ- ଧଳା, ହଳଦିଆ, ବାଇରଣିଆ ଓ ଲାଲ ।

ଜାମାଇକାରେ ନାନାରକମର ପୁଲ ଓ ଫଳଗଛ ଦେଖାଯାଏ । ପୁଲଗଛମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ Bread Fruit ପ୍ରଧାନ । ଏହାର ଗଛ ପ୍ରାୟ ୭୦ପୁଟ ଉଚ୍ଚତାର ହୋଇଥାଏ । ଗଛର ପତ୍ର ଗପୁଟ ଲମ୍ବା ହୋଇଥାଏ । Bread Fruit କୁ ଶିଖାଇ, ରୋଷ କରି ବା କେକ କରି ଖାଆନ୍ତି ।

କଦଳୀ, ଆମ, ପଣସ ଓ କାଳୁବାଦାମ ଗଛ ବହୁତ ଜାମାଇକାରେ । ଅମୃତରଣ୍ଡାକୁ ଏମାନେ ‘ପାଉପାଉ’ କହନ୍ତି । ‘ପାଉପାଉ’ ବହୁତ ଫଳେ ଓ ବେଶ ବଡ଼ ଆକାରର ହୋଇଥାଏ । ତେବୁଳି, ପିକୁଳି, କମଳା, ଲେମ୍ବୁ ଏଠି ପ୍ରତ୍ୱର ପରିମାଣରେ ହୁଏ ।

ଖାଉଁଗଛ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଦେଖାଯାଏ । ଆମ ପୁରୀ ପରି ସମ୍ବ୍ରଦକୁଳରେ ଖାଉଁଗଛ ସବୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ ।

ଜାମାଇକାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସମ୍ବ୍ରଦକୁଳିଆ ସୁନ୍ଦର ସହର ହେଉଛି Ocho Rios. ପାହାଡ଼ ଓ ସମ୍ବ୍ରଦ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ଏକ ସାଲିସ ହୋଇଛି Ocho Riosକୁ ଏହେ ସୁନ୍ଦର କରିବାରେ । ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ଣନରେ ପଢ଼ୁଥୁବା ବେଳେ ତିନିଜଣ ଝିଅ ମୋ ସାଇରେ ପଢ଼ୁଥୁଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେବୁ ଦୁଇଜଣ ଥିଲେ Kingstonରୁ ଏବଂ ଜଣେ ଥିଲା Ocho Riosରୁ । Kingstonର Ulali ଓ Dullaliଙ୍କ ରଙ୍ଗ ଥିଲା କଳା, କିନ୍ତୁ Ocho Riosର ସେ ଝିଅଟିର ଦକ୍ଷତକ ଗୋରା ଦେହ । ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଥିଲା ସେ । Ocho Riosରେ ଦୁଇଦିନ ରହଣି ମଧ୍ୟରେ ତାକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରିବା କଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । Ulali ଓ Dullali ଭଲ କାମ ପାଇ ଆମେରିକା ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲାନାହିଁ ।

ମୁଁ ରୋଟାରୀ ପାଉଁଷେଷନର ୩-୬ଟ ଉଲ୍ଲେଖିତ ଭାବରେ ଜାମାଇକା ଯାଇଥିବାକୁ କିଞ୍ଚିତନ ରୋଟାରୀ କ୍ଲବର ସଭାପତି ପଲ୍ କୋପର ମୋଡେ ବହୁତ ଖାତିର କରି ମୋର ଯନ୍ତ୍ର ନେଇଥିଲେ । ୧୯୭୭ରେ ମୁଁ ପୁଲ ବ୍ରାଇଟ ସ୍କଲାରସିପ୍ ପାଇ ଆମେରିକା ଯାଇଥିବା ବେଳେ ଜାମାଇକାର ଏରିକ ମୋ ସାଇରେ ଯାଇଥିଲା । ଏରିକ ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତନ ରୋଟାରୀ କ୍ଲବର ଜଣେ ସବ୍ୟ ।

ଜାମାଇକାର ଝିଅମାନେ ଦେଖିବାକୁ ଯେତିକି ଡିଲ ତାଉଳ ଘେତିକି ସୁନ୍ଦର । ଜାମାଇକାର ତିନିଜଣ ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ ବିଶ୍ୱସୁନ୍ଦରୀ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏଠାରେ ନାନାରକମର କାଠରେ ତିଆରି ବାଉଳ ଓ କଣ୍ଠେଇ ମିଳେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ

କଣି ଆଣିଥିଲି । ବାଉଳଟିରେ ପଳ ରଖାଯାଉଛି ଓ ଏପର୍ଯ୍ୟତ ଭଲ ଅଛି । କାଠରେ ତିଆରି କପୋଡ଼ ଦୁଇଟି ମୋ ପଢା ବାଘମୁହିଁରେ ଏପର୍ଯ୍ୟତ ଶୋଭା ପାଉଛି ।

ଜାମାଇକାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ହେଉଛି ୪୨୪୪ ବର୍ଗମାଇଲ । କିଞ୍ଚିତ୍ବନରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ନିଉୟର୍କ ଯାଇ ସେଠାକୁ ଫ୍ଲୋରିଡ଼ା ଯିବାକୁ ହେବ । ଫ୍ଲୋରିଡ଼ାରୁ କିଞ୍ଚିତ୍ବନ ମଧ୍ୟରେ ଆମେରିକାନ ଏଯାର ଜାଇନସର ପ୍ରତି ଘଣ୍ଟାରେ ସର୍ବସ୍ତ ଅଛି ।

ମୁଁ ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆରେ ନିଉୟର୍କରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ମୋ ସୁଟକେସ୍ ଆଣି ଦେଖେ ତ ଏହା ଖୋଲା ଆସିଛି । ଯଦିଓ ମୁଁ ଏହାକୁ ଭଲଭାବେ ଲକ୍ଷ କରିଥିଲି । କଷମସ୍ ଅଫିସରଙ୍କ ସାମନାରେ ଖୋଲା ସୁଟକେଶକୁ ଖୋଲି ସବୁ ଜିନିଷ ଦେଖାଇଲି ଓ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲି । ସବୁ ଜିନିଷ ଠିକ୍ ଥିଲା । କେବଳ ମୋର ରୋଲଡ ଗୋଲୁ କପଳିକ ହଳ ନଥିଲା । ତାକୁ କିଏ ନେଇଯାଉଛି ସୁନା ଭାବି । ଏଯାର ଇଣ୍ଡିଆର ଯେଉଁ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସୁଟକେଶକୁ କଷମ ଏରିଆକୁ ଆଣନ୍ତି, ଏହା ତାକରି କିର୍ବା । ରାତିଟା ଏଯାରପୋର୍ଟରେ ରହି ତା’ ପରଦିନ ସକାଳେ ଫ୍ଲୋରିଡ଼ା ହୋଇ କିଞ୍ଚିତ୍ବନ ଗଲି ।

ଜାମାଇକାରେ ମୋର ସେ ଛାତ୍ରଜଣକ ତା ଦେଶ ବିଷୟରେ ଏତେ କଥା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦରେ ଗଦଗଦ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା ଓ କହିଥିଲା ଯେ ତା ଅପେକ୍ଷା ମୁଁ ଜାମାଇକାରେ ବହୁତ ଯାନ ଦେଖିଛି ଓ ବହୁ କଥା ଜାଣେ । ତା’ପରେ ସେ ପଚାରିଲା- “ସାର, ଆପଣ ରାଫ୍ଟିଜରେ ଯାଇନାହାନ୍ତି ?” ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ଦିନେ ସାରା ସକାଳ ମୁଁ ରାଫ୍ଟିଜରେ ଯାଇଥିଲି । ଜାମାଇକାର ଅଜପାଣି ଥିବା ବ୍ୟାକ୍ତିଗତରେ ତଙ୍କାରେ ଯିବାକୁ ରାଫ୍ଟିଜ କହନ୍ତି ।

ଫେରିଲାବେଳେ ମୁଁ କିଞ୍ଚିତ୍ବନରେ ଦିନେ ଥିଲି । ସର୍ବାସ ଇଣ୍ଡିଆସନାଇର ଜଣେ ସଦସ୍ୟାଙ୍କ ଘରେ ରାତିଟା ଥିଲି । ସେ ମୋତେ ସର୍ବାସ ଇଣ୍ଡିଆସନାଇ ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ । ଏହି ଆଗର୍ଜାତିକ ସଂସାର ସଭ୍ୟମାନେ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଘରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କର ସେବା କରନ୍ତି । ଆମ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହି ସଂସାର ସଂଯୋଜକ ହେଉଛନ୍ତି ଶୁଭରାତର ହରିବନ୍ଦୁର ପାରିଶ ।

ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଘାନା ଟେଲିଭିଜନର ଜଣେ ଘୋଷିକା ତାଲିମ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ସୁନ୍ଦରୀ ମହିଳା ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ କେଶବିନ୍ୟାସର ଶୈଳୀ ଅସାଧାରଣ ଥିଲା । କେଶରେ ସବୁ ସବୁ ବେଶୀ କରି ଏହାର ତିଜାଇନ୍ ସବୁଦିନେ ବଦଳାଉଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ତିନିମାସ ଟ୍ରେନିଂ ବେଳେ ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଯାଉଥିଲେ । ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲେ ଓ

ତାଙ୍କର କେଶବିନ୍ୟାସର ଶୈଳୀକୁ ବଦଳାଇଦେଇ ଆମ ଦେଶର ଝିଅକ କେଶବିନ୍ୟାସ ଭକ୍ତି କରିଦେଇଥିଲେ । ଘାନାକୁ ଫେରିଯାଇ ସେ ଘୋଷିକା ଭାବରେ ଏହାକୁ ବଜାୟ ରଖୁଥିଲେ । ଘାନା ଚେଳିଭିଜନର ତିରେକୂର ଜେନେରାଇ ଆଉଆଇଏମସିକୁ ଲେଖିଥିବା ଏକ ଚିଠିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ଯେ ଏଠାରେ ତାଳିମ ପାଇଥିବା ଘୋଷିକା ପ୍ରକୃତରେ ଭାରତର ବେସରକାରୀ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ପାଇଛି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଆଉ ଥରେ ଶିଯାନାରୁ ଜଣେ ଭନ୍ଦରମେସନ ଅଫିସର ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଆମ ଦେଶର ସେତେବେଳର United Province ରୁ ଯାଇଥିଲେ ସେଠାରେ ଆଖୁ କ୍ଷେତରେ କାମ କରିବାକୁ । ସେ ଯଦିଓ ଶିଯାନାର ନାଗରିକ ଥିଲେ ତାଙ୍କ ମନପ୍ରାଣ ସବୁ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତରେ ଭରପୂର ଥିଲା । ସେ ଦିଲ୍ଲୀ ଆସି ଭାବିଲେ ଯେ ତୀର୍ଥକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ କ୍ଲ୍ଯାସରେ ପଡ଼ାଇଲାବେଳେ ଥରେ କବିଗୁରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର “ହେ ମୋର ଚିର ପୂର୍ଣ୍ଣ ତୀର୍ଥ ଜାଗରେ ଧୀରେ ଏଇ ଭାରତରେ ମହାମାନବେର ସାଗରତୀରେ” କବିତାଟି ପଢ଼ି ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲି ଓ ପରେ ସ୍ଵର ଦେଇ ଗାନ କରିଥିଲେ । ସେ ତ ଭାବବିହୁଳିତ ହୋଇ କାନ୍ଦି ପକାଇଥିଲେ । ଆଉଆଇଏମସିର ତେଯାରମ୍ବାନ ପ୍ରଫେସର ପି.ସି. ଘୋଷୀ ସେବିନ ମୋର ସେ କ୍ଲ୍ଯାସରେ ଥିଲେ । ଶିଯାନାର ସେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କର ଜଞ୍ଜା ହେଲା ବର୍ତ୍ତମାନର ଉଭରପ୍ରଦେଶ ଯାଇ ତାଙ୍କ ରିଟାମାଟିରେ ପାଦ ପକାଇ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରିବାକୁ । ସେ ତାଙ୍କର ବାପାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଚିଠି ଲେଖି ତାଙ୍କ ଗାଁର ଠିକଣା ଆଣିଲେ ଓ ଗଲେ । ଗାଁରେ ରହି ଦେଖନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ବୟସର ଯୁବକମାନେ ତାଙ୍କର ଆସିବାର କାରଣ ଜାଣି ଅତି ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ମୁରବୀମାନଙ୍କୁ ତାକି ଆଣିଥିଲେ । ମୁରବୀମାନେ ଆସି କହିଲେ ଯେ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କର ସବୁ ଆମ୍ବାୟସ୍ତକନ । ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡାଇ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ, ପୁଅରେ ତୁ ଆଜି ହଜାର ହଜାର ମାଇଲର ବଣ ପାହାଡ଼, ସହର ଓ ଗାଁ ପାରି ହୋଇ ବଣ ଜନ୍ମକୁମିକୁ ଆସିଲୁ । ଆ ମୋ କୋଳରେ ଟିକିଏ ବସ । ତୋ ବାପା ମୋର ପୁତ୍ରରା । ସେ ଟିକିଏ ଆସିଲା ନାହିଁ ? ତା ଗାଁକୁ କୁଳିଗଲା ? ସେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଖାଲି କାନ୍ଦୁଆତି । ଦିନ ଗୋଟାଏ ତାଙ୍କ ଗାଁରେ ରହି ଗାଁର ଧୂଳିମାଟିରୁ କିଛି ଗୋଟିଏ ବୋତଳରେ ଆଣି ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚି ତାଙ୍କ କ୍ଲ୍ଯାସରେ ସବୁ କଥା କହିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ସେ ଉଭରପ୍ରଦେଶର ତାଙ୍କ ଗାଁ ଓ ଶିଯାନାର ରାଜଧାନୀ ଜର୍ଜ ଟାଉନ୍ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାୟୀ ସେତୁ ନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହାଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ଆଉ କ’ଣ ହୋଇପାରେ ?

ଯେଉଁଦିନ ତାଙ୍କ ଟ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଶେଷ ହେଲା, ସେବିନ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଧରଣର ଜନଭୋକେସନ ପ୍ରଫେସର ପି.ସି. ଯୋଶୀଙ୍କ ପୌରୋହିତ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ମୋର ଶିକ୍ଷାଦାର ପଦ୍ଧତି ବିଷୟରେ କହୁ କହୁ କହିଲେ ଯେ, ପ୍ରଫେସର ମହାତ୍ମି ତାଙ୍କ ଟିଚିଂ ମେଥ୍‌ଡକ୍ୱୁ ପରଫେକ୍ଚୁ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ଯୋଶୀ ମୋ ଆଢକୁ ଅନାଇ କହିଲେ- "Yes, Yes, I am proud of him".

ଏଥର ଆଇଆଇଏମସିର ଅନ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଓ ରିଡରମାନଙ୍କ କଥା କହେ । ସେତେବେଳକୁ ଯୁଜିସିର ଦୁଆ ନୀତି ଅନୁସାରେ ରିଡରମାନଙ୍କୁ ଆସୋସିଏଟ ପ୍ରଫେସର ଓ ଲେକ୍‌ରରମାନଙ୍କୁ ଆସିଷାଣ୍ଡ ପ୍ରଫେସର କୁହାଯାଉଥିଲା ।

ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣ କୁମାର ସୁଦ ଥିଲେ Broadcasting Journalism Departmentର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର । ସେ ଆକାଶବାଣୀରେ ବହୁତ ଦିନ ଧରି କାମ କରି ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଆକାଶବାଣୀର ରିପୋର୍ଟର ଥିଲେ । ଖୁବ ଭଲ ଲୋକ । ଦିଲ୍ଲୀର Press Enclave ରେ ରହୁଥିଲେ । ଆମେ ସେତେବେଳେ ମାଲବ୍ୟ ନଗରରେ ରହୁଥିଲୁ । Press Enclave ମାଲବ୍ୟ ନଗରକୁ ବେଶ ପାଖ । ସେ ଭଲ ପଢାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଆଇଆଇଏମସିର ଡିପ୍ଲୋମା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ Broadcasting Journalism ବିଷୟରେ ତାଳିମ ନେଉଥିଲେ । ତା'ଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ସୂଚନା ସେବାର (Indian Information Service) ପ୍ରୋବେସନରମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଳିମ ନେଉଥିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ମୁଲକରାକ ଦୁଆ (M.R. Dua) ଥିଲେ Journalism Department ର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର । ପ୍ରଫେସର ଦୁଆ ଜଣେ ରିପ୍ୟୁଭିକ୍ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦର କାଗଜରେ କାମ କରୁଥିଲେ । Journalism Department ଡିପ୍ଲୋମା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ୯ମାସିଆ ଟ୍ରେନିଂ ପ୍ରୋଗ୍ରାମକୁ ଚକାଏ । ଆଇଆଇଏମସିର ଅନ୍ୟ ସବୁ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଏଥରେ ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ପ୍ରଫେସର ଜେ.୬ସ. ଯାଦବ ଥିଲେ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅଧିକାରୀ ରିସର୍ଚର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର । ଏହା ଆଇଆଇଏମସିର ସବୁଠାରୁ ସାନ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ । ଡିପ୍ଲୋମା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ରିସର୍ଚ ମେଥୋଡୋଲୋଜି ବିଷୟରେ ପଢାଇବା ଏହି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ମୁଖ୍ୟକାମ ।

ପ୍ରଫେସର ଏମ. ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅଧିକାରୀ ରିସର୍ଚର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ । ସେ ଅବିବାହିତ ଥିଲେ ଏବଂ ପଚାରିଲେ କହୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ୨୧ଟି ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି । ଏ ୨୧ଟି ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛନ୍ତି ୨୧ ଟି କମ୍ପ୍ୟୁଟର । ଜାପାନ ସରକାରଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଆଇଆଇଏମସିରେ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ବସାଇବାରେ ପ୍ରଫେସର ଶେଖରଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ଅବଦାନ ରହିଛି । ଅନୁଷ୍ଠାନର ସବୁ ପ୍ରଫେସର, ଆସୋସିଏଟ, ପ୍ରଫେସର, ଆସିଷାଣ୍ଡ ପ୍ରଫେସର

ଏବଂ ରିସର୍ସ ଆସୋସିଏଟମାନଙ୍କୁ ସେ କମ୍ୟୁଟର ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଡାଲିମ ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଜଣେ କହିବ ସେ ଝାନପାଗଳ । ମୁହଁରେ ଦାଢ଼ି ଓ ଶୀଡ଼ଦିନେ କେବଳ ମୋଟା ପୁଲଓରର ପିନ୍ତତି । ସୁର ଟାଇ ପିନ୍ତତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଘର ଆହ୍ରପ୍ରଦେଶରେ, କିନ୍ତୁ ବହୁଦିନ ଧରି ଦିଲ୍ଲୀର ବାସିଦା ହୋଇଯାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ଏନ.ୱେନ. ପିଲାଇ ଥିଲେ Department of Advertising & Public Relations ର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର । ତାଙ୍କ ଘର କେରଳରେ । ମାଲୟାଳମ ଭାଷାରେ ସେ ଜଣେ ସ୍ଵପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କବି ଥିଲେ । ତାଙ୍କର Pen Name ଥିଲା Omcherry । IIMCରେ ଦୁଇଟି ପୋଷଗ୍ରାହୁୟର ଡିପ୍ଲୋମା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ଥିଲା Post-graduate Diploma in Journalism and Mass Communication ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ଥିଲା Post-graduate Diploma in Advertising & Public Relations. ପ୍ରଥମ ଡିପ୍ଲୋମା ପାଇଲେ ଖବରକାଗଜ ମାନଙ୍କରେ ସାମାଦିକ ଭାବରେ କାମ କରିଛୁୟେ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଡିପ୍ଲୋମା ଲାଭକରି Advertising Agency ମାନଙ୍କରେ Copy Writer, Designer and Client Relations Executive ଭାବରେ କାମ କରିଛୁୟେ । ଦରମା ମଧ୍ୟ ବହୁତ ମିଳେ । ପ୍ରଫେସର ପିଲାଇଙ୍କ ଝିଅ ଦିପ୍ତୀ ମୋହିନୀ ଆରମର ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନୃତ୍ୟଶିଷ୍ଟୀ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହି ଜଣେ ପଞ୍ଚାବୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରି ଦିପ୍ତୀ ଭାଲୁ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ।

Advertising and Public Relations Department ରେ ବେଶୀ ଝିଅ ପଡ଼ନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ କେବଳ ଜଣେ ପୁଅ ଓ ଅନ୍ୟ ଗଣ ଜଣ ଝିଅ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷରେ ସମସ୍ତେ ଥିଲେ ଝିଅ । ମୁଁ ଏମାନଙ୍କୁ Advertising Communication ପଡ଼ାଉଥିଲି ।

ପ୍ରଫେସର ପିଲାଇ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର Directorate of Advertising & Visual Publicity (DAVP) ରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେଠାରୁ ଅବସର ନେବାପରେ ଆଇଆଇଏମସିକୁ ଆସିଲେ ।

Department of IIS Training ର ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ ପ୍ରଫେସର ଆକପ୍ରେଡ଼ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀର ଝୁଇଏମସିଏ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ସାମାଦିକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ତଳାଇଥିଲେ । ସେ ଅବସର ନେବାପରେ ପ୍ରଫେସର ଉନିକ୍ରିଷ୍ଟନ ଆସିଲେ । ସେ ଆଇଆଇଏମସିକୁ ଅବସର ନେବାପରେ ବର୍ଷମାନ କେରଳର ମାଲୟାଳା ମନୋରମା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ସାମାଦିକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ପରିଚାଳନା କରୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଫେସର ଆଦର୍ଶ କୁମାର ବର୍ମା ସାମାଦିକ ବିଭାଗର ଜଣେ ବରିଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟାପକ । ଆଇଆଇଏମସିକୁ ପ୍ରଥମେ ସେ କନସଲଟାଙ୍ଗ ଭାବେ ଆସିଥିଲେ ଅନୁଷ୍ଠାନର ରୌପ୍ୟ

କୁବିନି ପାଇତି ହେଉଥିବା ବେଳେ ହିହୀ ଓ ଲଂରାଚୀ ଭାଷାରେ ଦୁଇଟି ମୁଖପଡ଼ୁର ସଂପାଦନା ଓ ପ୍ରକାଶନର ଦୟିତ୍ବ ନେବାକୁ । ତାଙ୍କ ସଂପାଦନାରେ ଦୁଇଟି ମୁଖପଡ଼ୁ ଅତି ଚମଜାର ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଆଗରୁ 'ଦି ଷ୍ଟେବ୍ରମ୍ୟାନ' ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖବରକାଗଜରେ କାମ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଲଂରାଚୀ ଅତି ସରଳ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସାମାଦିକତାରେ ତାଳିମ ଦେବାରେ ସେ ଧୂରନ୍ତର । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲା ଯେ ସେ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ କାମ ପୂର୍ବରୁ ଗୋଟିଏ ଫେର ରମ୍ ପିଲ, ତା'ପରେ ଭୋଜନ କରି ଶୋଇଯାଉଥିଲେ । ତା'ପରେ ତାଙ୍କର ଲେଖାକେଣ୍ଠ କରିବାର ଝୁଲ୍କ ଏତେ ବେଶୀ ହେଉଥିଲା ଯେ ସମୟର ସୀମା ତାଙ୍କୁ ଝୁଲ୍କ ପାରୁନଥିଲା । ଦୀପାବଳୀରୁ ହୋଲି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ ଉକରେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା ଟୋପି ପିଛୁଥିଲେ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅତି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମୋର ସେ ଜଣେ ଶୁଭାକାଂକ୍ଷୀ ବନ୍ତୁ ଥିଲେ । ପରେ ସେ ଆଇଆଇଏମସି, ତେଜାନାଳ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ ଓ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କାନ୍ଦକୁ କନ୍ଧ ମିଳାଇ କାମ କରିଥିଲେ । ତେଜାନାଳ ଆଇଆଇଏମସି ବିଷୟରେ ଲେଖିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କ କଥା ପୁଣି ଲେଖିବି । 'ପ୍ରଗତିପଥେ ସାମାଦିକ ଶୀର୍ଷକ ଗୋଟିଏ ବହି ଲେଖିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବହି "The Untold Story of IIMC, Dhenkanal" ପ୍ରକାଶ ଅପେକ୍ଷାରେ । ଏ ବହିର ଫର୍ମ୍‌ଡ୍ରାର୍ଟ ମୁଁ ଲେଖନ୍ତି ।

ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣକୁମାର ସୁଦ ଅବସର ନେବାପରେ Broadcast Journalism ର ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇ ଆସିଲେ ଏସ. ରାଘବାଚାରୀ । ତାଙ୍କର ପଢାଇବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । Audio-Visual Communications Department and Broadcasting Journalism Department ମଧ୍ୟରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଯେତିକି ଥିଲା, ପାର୍ଥକ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଥିଲା । ରାଘବାଚାରୀଙ୍କ ବାପା ଶ୍ରୀସୁତ ଆଚାରକୁ ପ୍ରଫେସର ସୁଦଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦୂରଦର୍ଶନର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଭାଗରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରଫେସର ସୁଦ ରାଘବାଚାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଆଇଆଇଏମସିରେ ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜୁହାବୋଲା କରିଥିଲେ ।

ଆସୋସିଏଟ ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଧୂବନାରାୟଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ତ ଆଗରୁ ଲେଖନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲା ସେ କିପରି କଲେବଳେ ଓ କୌଣସି ପ୍ରଫେସର ହେବେ । ଯଦିଓ ତାଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତା ସାଙ୍ଗକୁ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁଣ ନଥିଲା । ସେ ବରାବର ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ ଯେ ସେ ନିଶ୍ଚଯ ଦିନେ ନା ଦିନେ ପ୍ରଫେସର ହେବେ । ତାଙ୍କର ସେ ଅଭିଜ୍ଞତାର କୁଳନ୍ତ ଅଭିରେ ଲକ୍ଷନ ଯୋଗାଇଥିଲେ ପ୍ରଫେସର

ଜେ.ଏସ. ଯାଦବ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପୂର୍ବତନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସ୍ଵର୍ଗତ ମହେତ୍ରଭାଇ ଦେଶାଇ । ମହେତ୍ରଭାଇ ଆମର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ । କାରଣ ମୋ ଶତ୍ରୁ ଶ୍ରୀଯୁତ ନାରାୟଣ ଦେଶାଇଙ୍କର ସେ ଅତି ଆପଣାର ଲୋକ ଥିଲେ ଓ ଦିହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଭାଇ ରହି ସେହି କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମହେତ୍ରଭାଇଙ୍କୁ ଭାତ୍ରି କରୁଥିଲି, କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି, ସେ ମୋତେ ଉର୍ଷା କରୁଥିଲେ । ଆଉଆଇଏମସିରେ ଯୋଗଦେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଥରେ ତାଙ୍କ ଦେଖା କରିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ସେ ଆଉଆଇଏମସିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ବସିବାକୁ ଡକହିଲେ ନାହିଁ । ବରଂ ତାସଲ୍ୟ କରି କହିଲେ- ତମର ଏ ଯୁନେଷ୍ଟୋ ଆଭିଜାତ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଆମ ପାଖରେ କିଛି ନାହିଁ । ବର୍ଷମାନ ଏଠି ତମପାଇଁ କିଛି କାମ ନାହିଁ । ମନଦୁଃଖରେ ଫେରିଆସିଲି । ମୋତେ ତାସଲ୍ୟ କରି କହିଲେ ତ କହିଲେ, ତାଙ୍କ କଥା ଯୁନେଷ୍ଟୋ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଅପମାନଜନକ ଥିଲା । ଯୁନେଷ୍ଟୋର ଅଭିଜ୍ଞତାର ମୂଲ୍ୟ ସାରା ପୁଥୁବୀରେ ସବୁଠାରେ ଅଛି ।

ଶ୍ରୀଯୁତ ରାମଜୀଲାଲ ଜାଗିଦି ହିନ୍ଦୀ ପତ୍ରକାରିତା ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଏବଂ ଆସୋସିଏଟ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଫେସର ହୋଇନଥ୍ବାବୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟାଏ ରକମର ହୀନମନ୍ୟତା ଥିଲା ଏବଂ ସେଥିଯୋଗ୍ର୍ରୁ ସେ ଛୋଟ ଛୋଟ କଥାକୁ ଗଣ୍ଡି କରି ଧରି ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସୁଷ୍ଠି କରୁଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର ଜେ.ଏସ. ଯାଦବଙ୍କ ସଂଗେ ତାଙ୍କର ମୋଟେପଦ୍ଧନଥିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ମତାଇ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ବିଭାଗରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପଢାଉଥିଲି ହିନ୍ଦୀରେ, ଯଦିଓ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷା ଉପରେ ମୋର ସେପରି ଦଖଲ ନଥିଲା । ତଥାପି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ମୋର ପଢାଇବା ଡଙ୍ଗରେ ବହୁତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥିଲେ । ହିନ୍ଦୀ ପତ୍ରକାରିତା ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ପୋଷ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଇଣ୍ଡରରିଉ ହେଲା, ସେ ସିଲେବ୍ରନ କମିଟିର ମୁଁ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଥିଲି । କମିଟି କାହାକୁ ପ୍ରଫେସର ଭାବରେ ବାହିନଥ୍ବାବୁ ଜାଗିଦି ସାହେବ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ରାଗି ଯାଇଥିଲେ ଓ କମିଟିର ନିଷ୍ଠାର ବିରୋଧରେ ଦିଲ୍ଲୀ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଏକ ରିଟ୍ ପିଟିଷନ ଦାୟର କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ଏନ.୧ନ. ପିଲାଇ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ Advertising & Public Relations Department ରେ କେହି ପ୍ରଫେସର ନିୟୁକ୍ତି ପାଇନଥିଲେ । ତେଣୁ କୁମାରୀ ଜୟଶ୍ରୀ ଜେଠ୍ରୀନୀ ଏବଂ ଶ୍ରୀଯୁତ ରବିଶକର ଆସୋସିଏଟ ପ୍ରଫେସର ଭାବରେ ଓ ଶ୍ରୀଯୁତ ଏନ.୧ନ. ସରକାର ଆସିଷାଣ ପ୍ରଫେସର ଭାବରେ ତିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟ ସମାକୁଥିଲେ । ସୁଶ୍ରୀ ଜୟଶ୍ରୀ ଦିଲ୍ଲୀର ଭାରତୀୟ ବିଦ୍ୟାଭବନରୁ

ଆତରଟାଇକିଂରେ ଡିପ୍ଲୋମା ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀୟୁଷ ରବିଶକର ହରିଯାନାର କୌଣସି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ସରକାର ମୋଷାୟ ଆଇଆଇଏମସିରେ ଆଣିଷ ଥିଲେ । ପ୍ରମୋଦନ ପାଇ ଆସିଷାଣ ପ୍ରଫେସର ହେଲେ । ଏମାନଙ୍କ ସଂଗେ ମୋର ସଂପର୍କ ଖୁବ ଜଳ ଥିଲା । ଏମାନେ ମୋତେ ଯେତିକି ଶ୍ରୀଜା କରୁଥିଲେ, ସେତିକି ଉଚ୍ଚି କରୁଥିଲେ ଏବଂ Advertising & Public Relations ପକୁଥିବା ଛାଡ଼ିଲାପ୍ରାମାନଙ୍କୁ Advertising Communication and Copywriting ବିଷୟରେ ପଢାଇବାକୁ ବହୁତ କ୍ଲାସ ଦେଉଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀୟୁଷ ବି.କେ. ମାଥୁର ସାମାଦିକତାରେ ଆସୋଧିଏପ୍ରଫେସର ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଆଗରୁ ସେ ପାଇଁ ଓନିଓର ଖବରକାଗଜରେ କାମ କରୁଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀୟୁଷ ଅନୁନ ରାୟ ଥିଲେ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅଟ ଇଞ୍ଚିଆନ ଇନଫରମେସନ୍ ସର୍ବସର ପ୍ରଫେସର । ସେ ଆଗରୁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ସୂଚନା ଓ ବେଚାର ମନ୍ତ୍ରାଳୟରେ କାମ କରୁଥିଲେ ।

ଆସିଷାଣ ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ଶ୍ରୀୟୁଷ ଏନ.୧୯. ସରକାର । ତାଙ୍କହଦା ଶ୍ରୀୟୁଷ ହେମତ ଯୋଶୀ ୩ ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ଏନ.୧୯. ଶିଳ୍ପି । ଶ୍ରୀୟୁକ୍ତ ହେମତ ଯୋଶୀ ଥରେ ଆଇଆଇଏମସିରେ ଗୋଟିଏ Broadcast Journalism Course ରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ପରେ ଆସିଷାଣ ପ୍ରଫେସର ରାବରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ନିୟୁତି ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ପରିଚୟ ହେଉଛି ଯେ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହିଯୀ ନିଜଙ୍କ ରିତର ଶ୍ରୀମତୀ ମଞ୍ଜରୀ ଯୋଶୀଙ୍କ ସ୍ଵାମୀ । ହେମତ Press Enclare ରେ ରହୁଥିଲା । ମୋତେ ତା ସୁଚରରେ ବସାଇ ଆଇଆଇଏମସି ନେବାଆଶିବା କରି ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଶ୍ରୀୟୁଷ ଶିଳ୍ପି ଆଇଆଇଏମସିରେ ଟାଇପିଂ ବିଭାଗରେ ଥିଲେ । ପରେ ଡିପି ବିଭାଗର ଆସିଷାଣ ପ୍ରଫେସର ହେଲେ । ସେ ଭଲ ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ ।

ଆଉ ଜଣେ ଆସୋଧିଏଟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ବିଷୟରେ ଲେଖିବାକୁ କୁଳିଯାଉଛି । ସେ ହେଉଛି ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ତତ୍ତ୍ଵାତ୍ମକ । ତତ୍ତ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵା Development Communication ବିଭାଗର ଆସୋଧିଏଟ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ । Development Communication ବିଭାଗରେ କେହି ପ୍ରଫେସର ନଥ୍ବାରୁ ଡିରେକ୍ଟର ଶ୍ରୀୟୁଷ ଚୌଳା ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ଯେ ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଳାଇବାକୁ । ତାଙ୍କର ଏ ନିଷ୍ଠାର ବୋଧହୃଦ ତତ୍ତ୍ଵାକୁ ଭଲ ଲାଗିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟରେ ମୋତେ କିଛି କହିନଥିଲେ । ଥରେ ସେ କାଶୀର ଶ୍ରୀନଗରରେ ଗୋଟିଏ ସେମିନାର କରି ମୋତେ ସେଠାକୁ ନିମନ୍ତଣ କରି ସେମିନାରରେ

ଗୋଟିଏ ପେପର ପଡ଼ିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ନହେଲେ ମଁ ବୋଧହୃଦୟ ସୁହର ସହର ଶ୍ରୀନଗର ଦେଖିପାରିଥାପି ।

ତତ୍ତ୍ଵଶା ମାଛ ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଗରୁ ଶାସ ବେମାରୀ ଥିଲା । ଥରେ ମାଛଭଜା ଖାଇବା ପରେ ଶାସ ବଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ସେଇଥିରେ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ସେ ଅବିବାହିତା ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଅତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରିୟାକୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆଇଆଇଏମସିରୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଅତି ଅଛି ବୟସରେ ଜଣେ ସୁନ୍ଦରୀ ସହକର୍ମୀଙ୍କୁ ଆମେ ହରାଇ ବସିଲୁ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ବନ୍ଦୁ ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁତ ରାଜେଶ୍ଵର ଦୟାଳ । ସେ ଥିଲେ ରିସର୍ ଅଫିସର ।

ଆଇଆଇଏମସିରେ ଯୋଗଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଥରେ ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ଗୋଟିଏ ସେମିନାରରେ ତାଙ୍କ ସଂଗେ ମୋର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ଏକା ହୋଟେଲରେ ଆମେ ରହୁଥିଲୁ । ସେମିନାରର ଆୟୋଜକ ଥିଲେ କେତିନର ‘ଦି ଟ୍ରିକ’ ପତ୍ରିକା ଓ ସେମିନାରର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିଲା ‘ଉନ୍ନତ ସାମାଦିକତା’ । ମଁ ସେତେବେଳେ ଅନୁଗ୍ରହ ଏସଆରସିର ଡିରେକ୍ଟର ଥାଏ । ଥରେ ସଂଧ୍ୟାରେ ଆମେ ହୋଟେଲରେ ବସି ଗପସପ ହେଲାବେଳେ ତତ୍ତ୍ଵଶା ମତେ କହିଲେ ଯେ, ଏଠାକାର ଚୋକାଏ ତାଙ୍କୁ କମେଣ୍ଟ ମାରୁଛନ୍ତି । ମଁ କହିଲି ଏହାର କାରଣ ହେଉଛନ୍ତି ଆପଣ ଓ ଆପଣଙ୍କ ଆକର୍ଷଣୀୟ ବେଶଭୂଷା ଓ ପୋଷାକ । ଆପଣ ବେଶ ବଦଳାନ୍ତି, ଦେଖିବେ ଚୋକାଏ ଆପଣଙ୍କୁ କମେଣ୍ଟ ମାରିବେ ନାହିଁ । ସେଇଆ ହେଲା । ତାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲା । ତାହା ହେଉଛି ଯୁବକମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିବା ।

ଆସୋସିଏଟ ପ୍ରଫେସର ଶ୍ରୀଯୁତ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ କଥା ନଲେଖିଲେ ତୁଳ କରି ବସିବି । କାରଣ ସେ ଜଣେ ବରିଷ୍ଟ ସାମାଦିକ । ଇଣ୍ଡିଆନ ଏକ୍ସପ୍ରେସ, ମାତ୍ରାସରେ ନିରଭୁତ ଏତିତର ଭାବରେ ବହୁତ ଦିନ କାମ କରିବା ପରେ ସେ ଆଇଆଇଏମସିକୁ ଆସିଥିଲେ ଓ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅଧିକାରୀଙ୍କର କାମ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତାଙ୍କର ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ହୁଆନ ଅଭିଷ୍ଠତା ତୁଳନାରେ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଅଭିଷ୍ଠତା ବହୁତ ଗରୀର । ହୁଆନର ବହୁତ ସମୟ ସେଯାର ମାର୍କେଟ ଉପରେ ଆଖି ରହୁ ସେଯାର ବିକାକିଶାରେ ଯାଉଥିଲା ।

ମଁ ଇଣ୍ଡିଆନ ଏକ୍ସପ୍ରେସରେ କିଛିଦିନ କାମ କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ମୋର ଭାରି ଭଲ ପଢ଼ିଥିଲା । ମଁ ଓ ସେ ସାମାଦିକ ବିଭାଗରେ ଏକାଠି ନିରଭୁତ ପେପର ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ ପଢ଼ାଇଲା ବେଳେ How not to Manage a Newspaper ଉପରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସ ନେଉ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଆମ କ୍ଲାସକୁ ବହୁତ ଉପବୋଗ କରାନ୍ତି ।

କୃଷ୍ଣମୁର୍ତ୍ତିଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଆମେରିକାରେ ରହୁଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଦୁଇବର୍ଷରେ
ଥରେ ସେଠାକୁ ଯାଇ ନିରଜ ପେପର ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ ଓ ଏଡ଼ିଟିଂ ପଢାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର
ଆନ୍ତପ୍ରଦେଶରେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପୂରାପୂରି Cosmopolitan outlook.

ଆଇଆଇଏମସିର ବଢ଼ି ଲାଇବ୍ରେରୀକୁ ସମ୍ବାନ୍ଧରେ ଲାଇବ୍ରେରିଆନ ଶ୍ରୀଯୁତ
ବି.କେ. ପ୍ରସାଦ । Journalism & Mass Communication ଉପରେ ଏତେ
ବେଶି ବହି ଓ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ଆଉ କେଉଁ ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ନାହିଁ । ପ୍ରସାଦଙ୍କର
ଡକ୍ଟରମେଣ୍ଡେସନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ତ୍ରୈନିଂ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲା । ଭାରି ମେଳାପି ଲୋକ ।
କଷ୍ଟସୁର ଟିକିଏ କେଁ କେଇଁଆ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଗପ କରିବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।

ଆଇଆଇଏମସିରେ ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କୁ ୧ ଶତ ବହି ଏକାଥରେ ନେବାରେ ସୁବିଧା
ଦିଆଯାଏ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ୧ ଶତ କାର୍ଡ୍ ଥାଏ ।

ପ୍ରସାଦଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଜଣେ ଉନ୍ନତି ଅର୍ପିତର ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ
ଲାଇବ୍ରେରୀ କାମ ଅପେକ୍ଷା ରାଜନୀତି କରିବାରେ ବ୍ୟକ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ଲୋକଟି ନାହିଁରା
ପ୍ରକୃତିର । ଆ କଥା ତା ଆଗରେ ଓ ତା କଥା ଆ ଆଗରେ କହି ସମୟ ବିତାଉଥିଲେ ।
ପରେ ସେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଭୋପାଳରେ ଥିବା ମାଖନଲାଲ ଚତୁର୍ବେଦୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଙ୍କୁ
ଲାଇବ୍ରେରୀଆନ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ହସ ହସ ମୁହଁଟା ଆଖୁଆଗରେ
ଭାସିଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ନାଁଟା ଜିର ଅଗରେ ଅଛି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁତ ନିରମ ।

ଶ୍ରୀଯୁତ ବି.କେ. କୁଠିଆଳା ଓ ଶ୍ରୀଯୁତ ଜି.ଏସ. ଏନ. ମୂର୍ତ୍ତି ଥାଆତି ରିସର୍ଚ ଅର୍ପିତର ।
କୁଠିଆଳା ହରିଯାଣାର ଓ ମୂର୍ତ୍ତି ଆନ୍ତପ୍ରଦେଶର । କୁଠିଆଳା କିନ୍ତିଦିନ ଆଇଆଇଏମସି
ଷାଟ କାନ୍ତନ୍ୟିକର ସଭାପତି ଥିଲେ । ମୂର୍ତ୍ତି ଗବେଷଣା ଓ ମୂଲ୍ୟାଯନ କାମରେ ବେଶ
ଧୂରନ୍ତର ଆଉ ଜଣେ ରିସର୍ଚ ଅର୍ପିତର ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁତ ନଞ୍ଚାଳ ସିଂହ ।

ଶ୍ରୀଯୁତ ଟି.ଆର. ସକିରତ୍ୱାଳ ଆଇଆଇଏମସିର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଭାବରେ ଅବସର
ଗ୍ରହଣ କରିବାପରେ ଶ୍ରୀଯୁତ ଏସ. ଶକ୍ତିନାରାୟଣବ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ହୋଇ ଆସିଲେ ।
ଆଗରୁ ସେ ବିମ୍ବର ଭାରତୀୟ ବିଦ୍ୟାଭବନର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଥିଲେ । ତେଣୁ
ଆଇଆଇଏମସି ପରି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ପରିଚାଳନା ଭାର ନେବାରେ
ଦକ୍ଷତା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ତାଙ୍କର ଥିଲା ।

ସେତେବେଳେ ଆଇଆଇଏମସିର ଡିରେକ୍ଟର ଥାଆତି ପ୍ରଫେସର ଜେ.ଏସ. ଯାଦବ ।
ଡିରେକ୍ଟର ହେବା ପୂର୍ବବରୁ ସେ ଗବେଷଣା ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ । ଅନେକ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଇଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କର ପରିଚାଳନା ଗତ ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲା ଏବଂ ସେ

ଠିକ୍ ସମୟରେ ନିଷ୍ଠାରି ନେଇପାରୁନଥିଲେ । କୌଣସି ପାଇଲାରେ ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସେ ଏକମତ ହେଉନଥିଲେ, ତାହାହେଲେ ସେ ତାଙ୍କର ମତାମତ ପାଇଲାରେ ପରିଷାର ଭାବେ ଲେଖୁନଥିଲେ । ଫଳରେ ନିଷ୍ଠାରି ନେବାରେ ତେରି ହେଉଥିଲା । ଆଉ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ପାଇଲକୁ ତାଙ୍କ କପବୋର୍ଡ ଭିତରେ ରଖି ଦେଉଥିଲେ । ଦିନ ଦିନ ଓ ମାସ ମାସ ଧରି ସେ ପାଇଲଟି ସେଇଠି ପଢ଼ି ରହୁଥିଲା ।

ଶକ୍ରନାରାୟଣଙ୍କ କିନ୍ତୁ ଯଥାସମୟରେ ନିଷ୍ଠାରି କରିବାକୁ ପସାନ କରୁଥିଲେ ଓ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଯାଦବ ସାହେବଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ଦରକାରୀ ପାଇଲକୁ ମାଗୁଥିଲେ । ଏଥରେ ତାଙ୍କର ନିଜର କିଛି ସ୍ଵାର୍ଥ ନଥିଲା । ଅନୁଷ୍ଠାନର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ଏହା କରୁଥିଲେ ।

କୁମେ କୁମେ ଯାଦବ ସାହେବ ଓ ଶକ୍ର ନାରାୟଣଙ୍କଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧଟା କାଞ୍ଚିଆ ହୋଇଗଲା । ଯାଦବ ସାହେବ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଲାଗିଲେ ।

ଶକ୍ର ନାରାୟଣଙ୍କ ସାଇରେ ମୋର ଭଲ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ତାମିଲନାଡୁର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅହନ୍ତିବାଦରେ ଘର କରିଥିଲେ । ଜର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ସଂଗୀତରେ ସେ ଜଣେ ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ଏବଂ ଶହେରୁ ବେଶି କ୍ୟାପେଚ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲା । ବେଶଭୂଷାର ସେ ଅତି ନିରାତମର ଥିଲେ । ରୋକଠୋକ ଜବାବ ଦେବାରେ ପଛତ ନଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ପି.ଆର. ଶର୍ମା, ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଦୀନେଶ ଲାଓରିଆ ଓ ସର୍ଦାର ଯାଦବେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ଥିଲେ ଆସିଷ୍ଟାଙ୍କ ରେକିଷ୍ଟ୍ରାର ।

ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଶର୍ମା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ଇନକମ୍ ଟାକ୍ ରିଟର୍ନ୍ ପରିମା ପୂରଣ କରିଦେଉଥିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଲାଓରିଆ ହିସାବ ରଖିବାରେ ଧୂରନ୍ତର ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସତକ ଥିଲା କ୍ୟାମେରା ଓ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଜିନିଷପତ୍ର, ଯଥା-ଘନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବିକ୍ରି କରିବା । ସେ ପୁରୁଣା ଜିନିଷ ନେଇ ପୁରୁଣା ଜିନିଷ ବା ହୃଆ ଜିନିଷ ଦେଉଥିଲେ । ମୋର ପେଣ୍ଟାକ୍ ଅଟୋ ୧୧୦ କ୍ୟାମେରାଟି ମୁଁ ଦୀନେଶଙ୍କଠୀରୁ କିଣିଥିଲି । ପେଣ୍ଟାକ୍ ଅଟୋ ୧୧୦ ପୁଥୁବୀର ସବୁଠୀରୁ ଛୋଟ କ୍ୟାମେରା । ଏ କ୍ୟାମେରା ସାଇକୁ ମୁଁ ଗୁଡ଼ିଏ ଲେନ୍ତୁ ଓ ଫ୍ଲାସ୍ ଗନ୍ଧ ମଧ୍ୟ କିଣିଥିଲି । କ୍ୟାମେରାଟି ଛୋଟ ହେଲେ କ’ଣ ହେବ ଏହାର କରମତି ବହୁତ ବଡ଼ । ମୁଁ ଏହା ସାହାଯ୍ୟରେ ବହୁତ ଫୁଲର କ୍ଲୋଚଅୟ ଫଟୋ ଉଠାଇଛି ।

ସର୍ଦାର ଯାଦବେନ୍ଦ୍ର ସିଂକୁ ସମସ୍ତେ ଡ୍ରାଇ୍, ସିଂ ବୋଲି ତାଙ୍କରି । ସେ ଥାଆଟି ପରିଚାଳନା ବିଭାଗର ଆସିଷ୍ଟାଙ୍କ ରେକିଷ୍ଟ୍ରାର । ତାଙ୍କୁ କିଛି ଦେଲେ ସେ ସବୁକାମ କରିଦେବେ । ବିଦେଶୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବହୁଦିଗରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ସେମାନଙ୍କଠୀ

ଡ୍ରେସଟାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଘଢି ପ୍ରଭୃତି ନିଜିଷ ପାଆନ୍ତି । ଆଉଆଇଏମସିରେ ସେ ଜଣେ ମାତ୍ର ସର୍ବାର । ଥରେ କ'ଣ କଥା ପଡ଼ିଲାରୁ କିଏ କହିଲେ ଯେ, ଡ୍ରାଇ. ସିଂହ ସାଙ୍ଗକୁ ଆଉ ଜରେ ସର୍ବାର ଦରକାର । ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ- “ଆରେ ନେହିଁ, ନେହିଁ । ଏକ ସର୍ବାର କାପି ହେବି ।”

ଆଇଏମସିରେ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଲେଟର ପ୍ରେସ ଥିଲା । ତା’ପରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ପେର ପ୍ରେସ ବସିଲା । ଏହା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲେଚ ମେକିଂ ବୁମ୍ ମଧ୍ୟ ତିଆରି ହେଲା । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଅସ୍ପେର ମେଥିନ ମଧ୍ୟ ବସିଲା । ଏହା ପେପର ଫ୍ଲେଚ ବ୍ୟବହାର କରେ । ଏସବୁର ମ୍ୟାନେଜର ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁତ କେ.ଏବ. ଶର୍ମା ଓ ମୁଁ ପ୍ରେସ ବିଭାଗର ଉପଦେଶ୍ୱା ଥିଲି । ଶ୍ରୀମୀଶ ପ୍ରେସ ଓ ଏହା ଯସପାତି ବିଷୟରେ ମୋର ବିଶେଷ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିବା ଯୋଗ୍ଯୁଁ ମୋତେ ଏ ଦାୟିତ୍ବ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଶର୍ମା, ମୁଁ ଓ ପ୍ରେସର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ଏକାଠି ବସି ଆଲୋଚନା କରୁ ଓ ନାନାରକମର ଏକ୍ଷପେରିମେଣ୍ଟ କରୁ ।

ଆଇଏମସିରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ କାଣ୍ଡିନ ବି ଥିଲା । ଏଠି ଜଣେ ପୂଣ୍ଡାରୀ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଦୁଇଜଣ ସାହାୟ୍ୟକାରୀ ଥାଆନ୍ତି । ଏହା ଗୋଟିଏ କୋଅପରେଟିଭ କାଣ୍ଡିନ ଭାବରେ କାମ କରୁଥିଲା । ଲଞ୍ଚ ବ୍ରେକରେ ବହୁତ ଭିତ୍ତି ହେଉଥିଲା କାଣ୍ଡିନରେ । ମୁଁ ବରାବର କାଣ୍ଡିନରେ ପିଲାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଲଞ୍ଚ ଖାଇଥିଲି । ଏଥରୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଲାର ମିଳୁଥିଲା । ପିଲାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବସି ଖାଇଲେ ସେମାନଙ୍କ ମନକଥା କିହିଟା ଜାଣିଛୁଏ । ଅନ୍ୟସବୁ ପ୍ରଫେସର ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ଘରେ ବସି ଖାଇଥିଲେ ।

ଆଇଏମସି କାମସରେ ସେଣ୍ଟ୍ରାଇ ବ୍ୟାକ ଅପି ଲଞ୍ଚିଆର ଗୋଟିଏ ଏକ୍ଷଟେନସନ କାଉଣ୍ଡର ଥିଲା । ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଦରମା ଚେକ ଆକାରରେ ମିଳୁଥିଲା ଏବଂ ଆମେ ଏହାକୁ ସଂଗେ ସଂଗେ ଆମ ନିଜ ନିଜ ଆକାଉଣ୍ଡରେ ଡିପୋଜିଟ କରିଦେଉଥିଲୁ । ଏଥରେ ଭାରି ସୁବିଧା ହେଉଥିଲା ।

ସାଉଥ୍ ଏକ୍ଷଟେନସନରୁ ଆଇଏମସି ଦୁଆ କ୍ୟାମ୍ପକୁ ଆସିବା ପରେ ଭଲ ବରିଚା କରାହେଲା । ଜଣେ ମାତ୍ର ଥିଲା ଓ ସେ ନାନାରକମର ପୁଲଗଛ ଆଣି ବରିଚାରେ ଲାଗାଉଥିଲା ।

ଅପିସରେ ଆଡମିନିସ୍ଟ୍ରେଟିଭ ଆସିଷାଣ ଭାବରେ କାମ କରୁଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଏମ.ସି. ଗ୍ରେଟର । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସାଙ୍ଗତ ବିଜିନେସ ଥିଲା । କୋଷ୍ଟୀ ଦେଖି ସେ

ଗ୍ରହଶାନ୍ତି କରିବା ପାଇଁ ପଥର ମୁଦିରେ ପିଣ୍ଡିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ପଥର ସବୁ ଦୁଇ ନମ୍ବର ଥିଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ହୀରା ପାଇଁ ଜିରକବ ପିଣ୍ଡିବାକୁ କହୁଥିଲେ । ଜିରକନର ମୂଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅସଜି ହୀରାର ମୂଲ୍ୟ ତୁଳନାରେ ଅଛି କମ୍ । ଏଥରୁ ବେଶ ଦି'ପଇସା ପାଉଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଅରିଳାଷା କୁମାରୀ ଥିଲେ ସେମିନାର ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ । ସେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଵନାମଧନ୍ୟ ସୋସାଲିସ୍ ସ୍ଵର୍ଗତ ବାକ୍ତିହାରୀ ଦାସଙ୍କ ବୋହୃ । ତାଙ୍କ ସ୍ଵାମୀ ରାହାସ ବିହାରୀ ରେଳବାଇର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ଅଫିସର ଥିଲେ ।

ଦିଲ୍ଲୀରେ ରାମଲୀଳା ହେବାବେଳେ ଗ୍ରୋଭରଙ୍କୀ ରାତିରେ ରାମାୟଣ ଗାନ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ତା' ପରଦିନ ଅଫିସରେ ସେ ବରାବର ବସି ତୋଳଇ ଥିଲେ । ତେଜାନାଳରେ ଆଇଆଇଏମସି ଖୋଲାହେବା ପରେ ସେ ସୋଠାରେ କିଛିଦିନ ଥିଲେ ।

ଆଇଆଇଏମସିର ପ୍ରଥମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ ଏଲ.ଆର. ନାୟାର । ସେ ଆଗରୁ Directorate of Advertising & Visual Publicity ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ ୧୯୬୪ରେ ଆଇଆଇଏମସିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବରେ ଯୋଗଦେଲେ ।

ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ ଆଇ.ସି. ଚିତ୍ରାରୀ ହେଲେ ଆଇଆଇଏମସିର ଦ୍ୱିତୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ । ସେ ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସାମାଦିକ ଥିଲେ ଏବଂ ଆକାଶବାଣୀର ସମାଦ ସରବରାହର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହେଲେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ ଏମ.ଟି. ଦେଶାର । ସେ ୧୯୭୩ରୁ ୧୯୭୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଇଆଇଏମସିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବରେ କାମ କରିଥିଲେ । ତା' ପୂର୍ବରୁ ସେ 'ଟାଇମ୍ସ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ'ର ସଂପାଦକ, ଆକାଶବାଣୀର ସମାଦ ସରବରାହର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏବଂ ଯୋଜନା କମିଶନର ଉପଦେଶ୍ଵା ଥିଲେ । ପରେ ପ୍ରେସ୍ କମିଶନର ମଧ୍ୟ ସର୍ବ୍ୟ ଥିଲେ ।

ଚତୁର୍ଥ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହେଲେ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ ଏଚ.ଡ୍ରାଇ. ଶାରଦା ପ୍ରସାଦ । ୧୯୭୮ରୁ ୧୮୮୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ । ତା' ପୂର୍ବରୁ ସେ ଇଣ୍ଡିଆନ ଏବୁପ୍ରେସର ବାର୍ତ୍ତା ସଂପାଦକ ଓ ଯୋଜନାର ସଂପାଦକ ଥିଲେ । ଲାଗ ଲାଗ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଧରି ସେ ଭାରତର ତହାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଲଜ୍ଜିରା ଗାନ୍ଧି ଓ ଶ୍ରୀୟୁଷ୍ଟ ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ସୂଚନା ଉପଦେଶ୍ଵା ଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏବଂ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଏସିଆନ ଏବୁ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରମା ଲେଖୁଛନ୍ତି ।

ਤਾਕ ਪਾਰੇ ੧੯੮੦ਨੂੰ ੧੯੮੪ ਪਞਮ ਨਿਰ्दੇਸ਼ਕ ਹੋਲੇ ਸ਼੍ਰੀਯੁਭੁ ਨਹਿਲਾਲ ਗੋਲਾ। ਏ ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਓ ਦੂਰਦੱਸ਼ਨਰੇ ਉਚ ਪਦਵੀਂਰੇ ਥੁਲੇ। ੧੯੯੯ ਮਈਹਾਰੇ ਤਾਕਰ ਘੁੜਬਾਘ ਹੋਇਥੁਲਾ।

੧੯੮੪ਨੂੰ ਤਕਰ ਪ੍ਰਾਇ.ਡਾਈ. ਲੁਣਾਣਰਾਓ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੋਇ ਆਇਆ। ਅਜੇਕ ਬਹੁਤ ਧਰਿ ਏ ਯੂਨੇਨੋਵੇਂ ਕਾਰ੍ਯਕਰਤਾ ਥੁਲੇ। ਬਾਂਲਾਦੇਸ਼ਰੇ ਗੋਟਿਏ ਪ੍ਰੇਸ਼ੇਂ ਏਕਾਤਮਾਨੀ ਪ੍ਰਤਿ਷ਠਾ ਕਰੁਥੁਲੇ। ਏਥਿਆਨ ਮਾਝ ਕਮੂਨਿਕੇਥਨ ਰਿਸਰਚ ਆਈ ਇਨਪਰਮੇਸ਼ਵਰ (ਏਏਮਅਅਰਥੀ) ਰੇ ਏ ਏਕੇਤੇਗਾਰੀ ਜੇਨੇਰਾਲ ਥੁਲੇ।

ਏਹਾਪਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੋਲੇ ਤਕਰ ਜੇ.ਏ.ਸ. ਯਾਦਵ ਓ ਤਾਕ ਬਿਖੁੱਧਰੇ ਮੁੱਖ ਆਗਰੂ ਲੇਖਾਛੀ।

ਮੁੱਖ ਆਇਆਇਏਮਅਥੀਰੇ ਯੋਗਦੇਲਾ ਬੇਲੇ ਅਨੁਸ਼ਾਨਰ ਚੇਯਾਰਮਧਾਨ ਥੁਲੇ ਬਰਿਸ਼ ਸਾਮਾਨਿਕ ਓ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਤਕਰ ਪਿ. ਪਾਰਥਸਾਰਥੀ। ਤਾ'ਪਾਰੇ ਚੇਯਾਰਮਧਾਨ ਹੋਲੇ ਪ੍ਰਫੇਸਰ ਪਿ.ਏ. ਯੋਗਾ। ਏ ਦਿਲ੍ਲੀ ਬਿਕਾਵਿਦਿਆਕਾਲਿਆਨ ਇਨਸਿਟ੍ਰੂਕਿਊਟ ਅਥ ਇਕੋਨੋਮਿਕ ਗ੍ਰਾਥਰ ਤਿਰੇਕੂਰ ਥੁਲੇ। ਰਾਹੀਂ ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਧਾਨਮਨੁੰਤ੍ਰ ਸਮਾਨਿਕ ਸੇ ਮਿਤਿਆ ਗੁਪਰ ਚੇਯਾਰਮਧਾਨ ਮਧ ਥੁਲੇ। ਏ ਗੁਪਰ ਰਿਪੋਰਟ 'ਮਾਝ ਮਿਤਿਆ ਆਈ ਨਾਨਾਨਾਲ ਤੇਜ਼ਲਪਮੇਣ' ਗੋਟਿਏ ਗੁਰੂਦ੍ਰਿਸ਼੍ਵਰ ਸ਼੍ਰੁਤ। ਪ੍ਰਫੇਸਰ ਯੋਗਾਂਕ ਕਾਰ੍ਯਕਾਲ ਪੂਰਿਗਲਾਰੂ ਸ਼੍ਰੀਯੁਭੁ ਪਿ. ਮੁਰਾਰੀ ਚੇਯਾਰਮਧਾਨ ਹੋਲੇ। ਏ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਕਿਧਾਤਰਰ ਜਣੇ ਬਰਿਸ਼ ਆਇਏਏ ਅਪੰਨਾਰ ਥੁਲੇ। ਅਵਸਰ ਨੇਲਾਬੇਲੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰਕ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਬਿਭਾਗਰ ਏਕੇਤੇਗਾਰੀ ਥੁਲੇ। ਏ ਓਡਿਸ਼ਾਰੇ ਗਰਭਾਵ ਥੁਲੇ ਸ਼੍ਰੀਯੁਭੁ ਏਮ.ਏਮ. ਰਾਤੇਨ੍ਨੁਕਰ ਬਿਧਾਤ ਮੌਤ ਥੁਲੇ।

ਆਇਆਇਏਮਅਥੀ ਰਲਿ ਗੋਟਿਏ ਆਤਿਕ ਅਨੁਸ਼ਾਨਰ ਜਣੇ ਪ੍ਰਫੇਸਰ ਰਾਬਰੇ ਮੁੱਖ ਗਰੰ ਅਨੁਰਥ ਕਰੁਥੁਲਿ ਓ ਏਕੇ ਮਧ ਕਰੁਛੀ। ਮੁੱਖ ਏਇਂ ਥੁਲਾਬੇਲੇ ਆਮੀ ਏਕੁਕੇਥਨਾਲ ਕੋਈ ਆਈ ਟ੍ਰੈਨਿੰਗ ਏਣੇਗ, ਪਾਞਮਾਤਿ ਓ ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਾਪ ਕਲੇਕ ਬਰੋਦਾਕੂ ਭਿਕਿੰਚਿੰ ਪ੍ਰਫੇਸਰ ਹੋਇ ਯਾਇਥੁਲਿ। National Institute of Health & Family Welfare, New Delhi, Punjab Agri cultural University, Ludhiana, State Administration Academy, Nainital and Lalbahadur Shastri National Institute of Public Administrationਕੂ ਭਿਕਿੰਚਿੰ ਪ੍ਰਫੇਸਰ ਰਾਬਰੇ ਯਾਇਥੁਲਿ। ਏਥਰੂ ਮੋਤੇ ਬਹੁਤ ਅਭਿਨਾਵਤਾ ਮਿਕੁਥੁਲਾ। ਆਇਆਇਏਮਅਥੀਰੇ ਅਨੁਸ਼ਿਤ ਹੇਠਥਵਾ ਪ੍ਰਲਿਏ ਅਪੰਨਾਰ ਓ ਆਮੀ ਅਪੰਨਾਰਮਾਨਕ Vertical Integration Course ਰੇ ਮਧ ਮੁੱਲੇਕੂਰ ਦੇਇਥੁਲਿ।

ମୁହଁାଦିଲୀରେ ଥିବା ଉଦ୍‌ଦିତା ଗାନ୍ଧି ମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ୧୯୮୮ ରେ ମୁଁ Diploma in Distance Education ପାଇଗଲି । ତା ଆଗରୁ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏହାର ଏକାଡେମିକ କାଉନସେଲର ଥିଲି । ଡିପ୍ଲୋମା ପ୍ରୋଗ୍ରାମର ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ମୁଁ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲି ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ମଧ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲି । Distance Education ରେ Mass Communication Technology ର ବ୍ୟବହାର ବହୁତ । ମାସ କମ୍ପ୍ୟୁଟିକେସନ୍ ବିନା ଡିଷ୍ଟର୍ବ୍ସାର୍ ଏକୁକେସନ୍ ଡିସ୍ଟିପାରିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଦିଲୀ ଗଲି । ଝୁଲୁ ସେତେବେଳେ ଦିଲୀରେ ଥିଲା । ତେଣୁ ବାପଣ୍ଡିଅ ଘର ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲୁ । ଆମେ ଠିକ୍ କଲୁ ଯେ ମାଲବୀୟ ନଗର ବା ସାକେତରେ ଘର ଖୋଜିଲେ ଭଲ ହେବ । ଦିଲୀରେ ଭଡ଼ାଘର ଖୋଜିଦେବା ପାଇଁ ଥାଅତି ପ୍ରପଟ୍ଟ ତିଲର । ସେମାନେ ଘରଭଡ଼ାର ଅଧା ନିଅତି ଭଡ଼ାଟିଆ ପାଖରୁ ଓ ଘର ମାଲିକ ପାଖରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧା ନିଅତି । ଘରମାଲିକମାନେ ମଧ୍ୟ ଭଡ଼ାଟିଆ ପଖରୁ ଗୋଟାଏ ଭଲ ରକମର ଡିପୋଜିଟ ନିଅତି ଓ ଘର ଛାତ୍ରିଲା ବେଳେ ଫେରାଇ ଦିଅତି । ଏସବୁ ଫମେଲାରେ ଆମେ ନପଢ଼ି ଖବର କାଗଜରୁ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଖି ଘର ଖୋଜିଲୁ ଓ ଭାର୍ଯ୍ୟକୁ ଗୋଟିଏ ଘର ମିଳିଗଲା । ଘରଟି ମାଲବୀୟ ନଗର ବସ୍ତ୍ରାଣ ପାଖରେ । ତଳ ମହଲାରେ ମାଲିକ ରହିଛି । ଉପର ମହଲା ଆମକୁ ମିଳିଗଲା । ଉପର ମହଲାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବାରଣା, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଲିଟିଂ ବୁମ୍ । ତା' ପାଖକୁ ଲାଗିଥିବା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୋଟଗର, ରୋଷେଇ ଘର ଓ ପାଇଖାନା । ମାସିକ ଭଡ଼ା ୧୪ଶହ ଟଙ୍କା । ଘରର ମାଲିକ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ରେହାନୀ । ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ଝିଅ । ବଡ଼ଝିଅ ନାଁ ବେବା ଓ ସାନଣ୍ଡିଅ ନାଁ ଅନ୍ତରୁ । ବେବା ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଅନ୍ତର ଜଳା ଥିଲା ଜାମିଆ ମିଳିଆ ଭସଲାମିଆରେ ସାମାଦିକତା ପଡ଼ିବାକୁ । ଶ୍ରୀମତୀ ରେହାନୀ ଟିକିଏ ମପସଲିଆ ଓ କଳିତ୍ତରୀ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ । ମଣିରେ ମଣିରେ ଆସିବେ ସୁପରଭାଇଜ କରିବାକୁ । ଆମ ଘରେ ଆମେ କେମିତି ରହିବୁ, ସେ ବିଷୟରେ ସେ ଦେଖିବେ ଓ ଟିକିଏ ଉଲମ୍ ବିଲମ୍ ହେଲେ ଖିଚିଖିର ହେବେ ।

ମୁଁ ଘର ଠିକ୍ କରି ଅନୁଗୋଦ ଫେରିଆସିଲି । ଜିନିଷପତ୍ର ସବୁ ତ୍ରେବରେ ଆସିଲା ଏସାରସିରେ ପିଅବଥିବା କାଳିଆ, ଆମ ସଂଗରେ ଆସିଲା ଜିନିଷ ପତ୍ର ପହଞ୍ଚିଲେ ତାକୁ ଠିକ୍ ଠିକ୍ କରି ରଖିବାରେ ସାହାର୍ୟ କରିବାକୁ । ସେତେବେଳେ ବାପା ଆମ ପାଖରେ ଅନୁଗୁଳରେ ଥିଲେ । ତେଣୁ ବାପା, ତିକୁ, ଆମ୍ବାନ ଓ ମୁଁ ତ୍ରେବରେ ଆସିଲୁ । କେତେକ ମତ ଦେଲେ ଯେ ଆମେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୋଇ ହୁମାକୁ ଏକା ଛାତ୍ର ଚାଲିଯାଉଛୁ ।

ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିଥିବା ଅଛଦିନପରେ ବାପାଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ ହେଲା । ପ୍ରୋଷ୍ଠେ
ଶୁଣୁ ସଂକ୍ରାତୀୟ ରୋଗ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ବୟସ ୯୭ । ତେଣୁ
ଅପରେସନ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି ବା କେଉଁଠୁ । ମୁଁ ଶଶୀଙ୍କ ଓ ବେବୀଙ୍କୁ ଖବର
ଦେଲି । ତୁଙ୍କ ସେତେବେଳେ ଆମେରିକା ଚାଲିଯାଇଥାଏ । ବେବୀ ଓ ଶଶୀ ଆସି
ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳେ ବାପା କୋମାଙ୍କୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ତିନି ଚାରିଦିନ କୋମାରେ ରହିବା
ପରେ ଚାଲିଗଲେ । ବେବୀ ତା ଜେତେ ବାପାଙ୍କୁ ହରାଇ ଭାରି କାହିଁଲା । ତିକୁ ମଧ୍ୟ ।
ତିକୁ ବହୁତ ସେବା କରିଥିଲା । ଆମେ ଦୁଇଭାଇ ବାପଙ୍କେରେଣ୍ଟ ହୋଇଗଲୁ । ବୋଉକୁଡ଼ି
୧୯୭୨ରେ ହରାଇଥିଲୁ । ମୋର ପିଲାଦିନରେ ବହୁତ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ବାପା
କିପରି କତାଶାସନ କରୁଥିଲେ ଓ କିପରି ମୋର ଲଂରାଜୀ ରାଷ୍ଟାଙ୍କୁ ସଂଶୋଧନ
କରୁଥିଲେ, ସବୁ ମନେ ପଡ଼ିଲା । ବାପା ମୋତେ ଥରେ ବେତରେ ମାରି ନୋକା
ପଟାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ସବୁ ମଥା ମନେ ପଡ଼ିଲାରୁ ମୁଁ ଧର୍ମ୍ୟଧରି ରହିପାରିଲି ନାହିଁ
। ବାପାଙ୍କ ୩୦ରୁ ମୁଁ କେଉଁ ସମୟରେ କି ପୋଷାକ ପିନ୍ହିବାଙ୍କୁ ହେବ ଓ କିପରି
ପିନ୍ହିବାଙ୍କୁ ହେବ ତାହା ଶିଖି ଥିଲି । ବାପା ମୋତେ ସବୁବେଳେ Povker, Sheaffers
ଓ Eversharp ପ୍ରଭୃତି କଲମରେ ଲେଖିବାଙ୍କୁ ଦେଉଥିଲେ । ଭଲ ଘତି Zenith
ଦେଉଥିଲେ ୧୯୪୮ରେ ଯେଉଁ ବର୍ଷ ମୁଁ I.Sc ପାଞ୍ଚ ତିରିଜନରେ ପାଶୁ କରିଥିଲି ।
ବାପାଙ୍କ କଥାରେ ଅଭିମାନ କରି ମୁଁ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି ଯେ' ଦିନେନା ଦିନେ ପୃଥବୀର
ସବୁଠାରୁ ଭଲ କ୍ୟାମେରା ମୁଁ କିଣିବି କିଣିଲି Leica ଓ Exakta କ୍ୟାମେରା । ଏବେ
Pelikan ଓ Montblanc କଲମ ବ୍ୟବହାର କରୁଛି । ବାପା ଯେତେ କତା ହେଲେବି
ଅନ୍ୟ ଆଗରେ ମୋ କଥା କହି ଗର୍ବ ଅନ୍ତରବ କରୁଥିଲେ ।

ମଲବୀୟ ନଗରର ଶୁଶ୍ରାନରେ ବାପାଙ୍କୁ ଦାହ କରାଗଲା । ଆମେ ଦିଲ୍ଲୀର ପ୍ରଥା
ଅନୁସାରେ ଚାରିଦିନ ପାଇବୁ । ମୁଁ କ୍ରିୟା ଧରିଥିଲି । ରେହାନୀ, ଓ ଅନ୍ୟ ପଡ଼ୋଶୀ
ମାନେ ଶବବାହକ ହୋଇଥିଲେ । ପଞ୍ଚମ ଦିନରେ ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା ହେଲା । ଗାଁଙ୍କୁ ଖବର
ଦେଇଦେଲି । ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ୧୨ ଦିନ ପାଇଁ ଶୁଦ୍ଧି ହୋଇ ପଢ଼ିଲେ । ବାପାଥିଲେ
ଆମ ଗାଁର ଜଣେ ମୁରବୀ ଓ ଆଖପାଖ ବହୁତ ଗାଁର ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଖାଣି
ଲୋକବୋଲି କହି ଭବି କରୁଥିଲେ । ସକାନୁ ଆମ ଘର ଦାରୁରେ ଲାଭନ ଲାଗୁଥିଲା ।
ହୋମିଓପାଥକ ଔଷଧ ପାଇଁ । ବାପା ପ୍ରସ୍ତୁତି ରୋଗର ହୋମିଓ ପାଥକ ରଖିଥିଲେ ।
ଔଷଧ ଦେବାରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କରି ପ୍ରେରଣାରେ ମୁଁ ହୋମିଓପାଥକ
ପଢ଼ିବା ଆରମ୍ଭ କଲି ।

ବାପା ଅନେକ ସମୟରେ ତିନ୍ଦୁକୁ ଡାକି ଘରକରଣିଆ ଉପଦେଶ ସବୁ ଦେଉଥିଲେ ଓ ମୋର ବଦଳରଚି ଡଙ୍ଗୁ ତେବେ କରିବାକୁ କହୁଥିଲେ । ସେଥିରେ ତିନ୍ଦୁ କେଡ଼େର ସଫଳ ହୋଇଛି ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ ।

ରେହାନୀଙ୍କ ଘରେ ଆମର ଦୁଇବର୍ଷ ପୁରୀଯିବାପରେ ସେଠି ରହିବାକୁ ଆମର ଜଙ୍ଗା ହେଲାନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ସେହି ମାଲବୀୟ ନଗରର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଏକ ମହଳା ଘରକୁ ଆସିଥିଲା । ଘରଟି ନମ୍ବର ହେଲା ୮୦/୪୧ ଏ । ଆମର ପଢୋଶୀ ହେଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ବର୍ଷା ଦାସ ସେତେବେଳେ ସେ ନେସନାଳ ବୁକ୍ ପ୍ରସ୍ତରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ନାତୁ (ନନ୍ଦିତା ଦାସ) ସେତେବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସୋସିଓଲୋଜିରେ ଏମ.ଏ ପଢୁଥାଏ ପୁଅ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ, ମୋ ପୁତ୍ରରା ଅମିତାଭ ସାଙ୍ଗରେ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ପାଉଣ୍ଡେସନ୍ତ୍ର ରିଷ୍ଟିଟ୍ୟାନ୍ସି ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିଲା ।

୮୦/୪୧-ଏ ନମ୍ବର ଘରର ମାଲିକ ଜଣେ ସର୍ବାରଜୀ ତୋଳେଭାଲେ କୋକ ସବୁବେଳେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଛି । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବହି ପଢି ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲି ଯେ ଯେଉଁମାନେ ସବୁବେଳେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଛି । ସେମାନେ କୁତୁରୁପିଆ ହୁଅଛି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଛନ୍ଦ କପଟ ନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଓଡ଼ିଆ ଚ୍ୟାନେଲରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେଉଥିବା ‘ମା’ ସିରିୟାଲରେ ସେ ବଦମାସ ପ୍ରିୟତମ ସହିବିଗ୍ରହ ଅଧ୍ୟକାଂଶ ସମୟରେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥାଏ ନାନାରକମ୍ ବଦମାସ କରୁଥାଏ । ‘ମା’ ସିରିୟାଲର ଚରିତ୍ର ତ ପୁରାପୁରି କାହିଁନିକ । ଆଜିକାଇର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ନାନାରକମର କୁକମ୍ କରାନ୍ତି ଓ କରାନ୍ତି ।

ସର୍ବାରଜୀଙ୍କର ମାଲବାୟ ନଗର ଷ୍ଟେଚବ୍ୟାକ ଅଟ ଇଣ୍ଡିଆରେ ଗୋଟିଏ ଆକାଉଣ୍ଡିଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କରି ଆକାଉଣ୍ଡରେ ପ୍ରତି ମାସରେ ଘରଭଡା ଡିପୋଜିଟ କରିଦିଏ ଓ ରସିଦ ରଖୁଥାଏ । ସେ ଘର ଛାତରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଘର ଥିଲା । ସର୍ବାରଣୀ ତାକୁ ଆମକୁ ବ୍ୟବହାର କଲେ କୁଆଡ଼େ ଭଡାଟିଆ ଘର ନଛାଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି କରିଛୁଏ ନାହିଁ । ଏ ସବୁ ଫାରୁତୁ କଥା । ଗଞ୍ଜୋଡ଼ୀ ମାନକ ଆଷାରୁ ବୋଧହୁଏ ଏହାକି କଥାର କ୍ଷିଅ ମିଳିଛି ।

ବେବୀ ସେତେବେଳେ ଆମ ପାଖରେ ରହି AVARD (Association of Voluntary Agencies for Rural Development) ରେ କାମ କଲା । ଥରେ ବେବୀ ଆମ ଘର ଛୋଟ ବଖରାରେ ବସି ପଢୁଥିବାବେଳେ ସେହି ବଖରାର ଛାତ ଅଛାଦି ହୋଇ ତା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଆମେତ ଆଖିବୁଜି ପକାଇଲୁ, କିନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟକୁ

ତାର କିଛି ହୋଇନଥିଲା । ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀଙ୍କ ଶକ୍ତାକୁ ମୁଁ ପୋନ୍ଦକରି କହିଲି ଓ ଧମକାଇଲି ସେ ମିସ୍ଟୀ ଡକାଇ ହାତ ମରାମତି କଲା, ଦିଲ୍ଲୀରେ ଭଡାୟରେ ରହିଲେ ନାନାରକମର ଅସୁବିଧା ଦେଇ ଗତି କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏଣେ ଘର କିଣିବାକୁ ହେଲେ ବହୁତ ପଇସା ଦରକାର ହୁଏ ।

ଆମ୍ବାନ ପ୍ରଥମେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଶାରଦା ମନ୍ଦିରରେ ପଡ଼ିଲା ଶାରଦା ମନ୍ଦିର ହରଖାସରେ ଓ ଏଠି ସିବିଏସର ସିଲାବସ୍ଥ ଅନୁସାରେ ପ୍ରାଇମେରା କ୍ଲ୍ଯୁସବ୍ରୁ ଅଛି । ସବୁ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ସନ୍ୟସିନୀ ଏବଂ ସ୍କୁଲରେ ଶୁଣିଲା ବଜାୟ ରଖିବାରେ ସେମାନଙ୍କର ନଜର ଥାଏ । ଅମ୍ବାନ ଥରେ ଦୁଷ୍ଟାମି କରୁ କରୁ ତାର ଗୋଟିଏ ସହପାଠୀର ଆଖୁରେ ଗୋଟିଏ ରହିର ଢାକ ବଜାଇଦେଲା ଓ ତା' ଆଖି ଲାକ୍ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ପୁଣି ତା'ର ସେ ସହପାଠୀର ଅତି ସାଜଥିଲା । ତା ବାପା ଶ୍ରୀୟୁତ ଦାଶଗୁପ୍ତଙ୍କ ମୁଁ ଅମ୍ବାନ ତରଫରୁ କ୍ଷମା ମାଗିନେଇ, କିନ୍ତୁ ସେ କହିଲେ, ଆରେ ମହାତି ମଶାୟ, ମାର୍ଟେମାର୍ଟେ କଣନ୍ କଣନ୍ ହୁଏ । କଥାଟି କିନ୍ତୁ ଏଇଠି ସରିଲା ନାହିଁ । ସ୍କୁଲରେ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷ୍ୟତ୍ରୀ ମୋତେ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ ଓ ରୁଷ ରଙ୍ଗରେ କହିଲେ ଯେ ଅମ୍ବାନ ଆଉ ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ିପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ଭାବିଲେ ଯେ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କର ଅଧିନରେ କାମ କରୁଥିବା ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ । ଜଣେ ସନ୍ୟସିନୀ, ଏଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ଏ ବ୍ୟବହାରରେ ମୁଁ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଥିଲି । ମୁଁ କହିଲି ଠିକ୍ ଅଛି ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ପୁରମରେ ଗୋଟିଏ ହୁଆ ସ୍କୁଲ(Hope Hall Foundation School) ଖୋଲିଥିଲା ଓ ସ୍କୁଲ ତରଫରୁ ଖବର କାଗଜରେ ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାପନ ବାହାରି ଥିଲା । ମୁଁ ଯାଇ ପିନ୍ଧିପାଇକୁ ଦେଖାଇଲି । ପିନ୍ଧିପାଇ ଥିଲେ କର୍ଣ୍ଣାଟକର ଶ୍ରୀୟୁତ ମାଧବନ୍ । ସ୍କୁଲରେ ଆଉଜଣେ ମହିଳା ମଧ୍ୟ ତାମିଲନାଡୁରୁ ଥିଲେ । ମାଧବନଙ୍କ ସଜ୍ଜେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ସାରିବା ପରେ ସେ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲରେ ନେବାକୁ ଠିକ୍ କଲେ । ଅମ୍ବାନ ସେଠି ପଡ଼ିଲା ତ ସ୍କୁଲ ବସରେ ଯିବା ଆସିବା କଲା । ଥରେ ସେ ତା କ୍ଲ୍ଯୁସରେ ଫାଷ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ସ୍କୁଲରେ ପିଲାକୁ ପଡ଼ାଇବା କାଠକର ପାଠ ଶିକ୍ଷାଟା ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାନେସ୍ବରେ- ପରିଣୀତ ହୋଇ ଗଲାଣି । କେବଳ ପ୍ରାଇମେରି କି ସେକେଣ୍ଟାରି ଶିକ୍ଷା ହୁହେଁ । ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ପ୍ରୟୁକ୍ଷ୍ୟ । କୁବନେଶ୍ୱରରେ କେତେ ଘରୋଇ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଖୋଲିଗଲାଣି । ଏଠି ପଡ଼ିବାକୁ ପିଲାଏ ଧରାପରା । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପିଲା ଆକାରରେ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡର ସବୁ ଘରୋଇ

ବିଦ୍ୟାକୟକୁ ବନ୍ଦକରି ଦିଆଯାଇଛି । ଜଣେ ଶିକ୍ଷାବିହ ଗୋଟିଏ ପି.ଆର.ଏଲ (ପର୍ମିକ୍ ଉତ୍ସରେଷ ଲିଟିଗେସନ) ଫାଇଲ କଲାବୁ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟକୟ ଏସବୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେବାର ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଦିଲ୍ଲୀରେ ବହୁତ ସ୍କୁଲ ହୁଏ ତମ୍ଭୁ ତଳେ, ଖରାଦିନେ, ବର୍ଷାଦିନେ ଓ ଶାତ ଦିନେ କିପରି ପଢାହେଉଥିବ ଅନୁମାନ କରିବା ସହିତ । ବର୍ଷା ଘଡ଼ିଯାଇ ହେଉଛି । ପିଲାଏ ପାଶ କବୁଳିଛନ୍ତି ।

୧୯୮୧ରେ ମୁଁ UNICEF Consultant ଭାବରେ କାତୁଳ (ଆପଗାନିଷାନ) ଯାଇଥିବା ବେଳେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ NIPCCD (National Institute Public Corporation & Child Development ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଡକ୍ଟର ଡି.ପାଇରୋଧୁରା ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ । କାତୁଳର ସାରେ ଥିବା UNDP ଅତିଥ ଗୃହରେ ଗୋଟିଏ ବୁମରେ ଆମେଥିବୁ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ବହୁତ ଦୋଷି ହୋଇଗଲା ଓ ମୁଁ NIPCCD ର ଜଣେ ସତ୍ୟ ହେଲି । ଅବଶ୍ୟ ଅବୈତନିକ । ସେ ଓ ମୁଁ ଲାଗିପଡ଼ି CDS (Integrated Child Development Service) ବିଭିନ୍ନ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ତାଲିମ ପାଇଁ ସିଲାବସ୍ଥ ତିଆରି କଲୁ । ସିଲାବସ୍ଥର କମ୍ପ୍ୟୁନିକେସନ ଅଧ୍ୟୟତ୍ତି ମୋ ଦ୍ୱାରା ଲାଗୁ ହେଲା । ଏ ସିଲାବସ୍ଥ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାରାଦେଶରେ ଚାଲୁ ହେଉଛି ।

କାତୁଳ କଥା ଲେଖୁଛି । ସେତେ ବେଳେ ପୁରା ଆପଗାନିଷାନ ବୁଝାର ଅଭିଯାରରେ ଥିଲା । କାତୁଳର ସୀମା ଢେଇଁ କୁଆଡ଼େ ଯିବା ସମ୍ବ ହେଉନଥିଲା । କାତୁଳ ସହର ତ ଖୁବ ସୁନ୍ଦର । ଆପଗାନିଷାନର ମହିଳାମାନେ ଆହୁରି ସୁନ୍ଦରୀ ଆପଗାନ ପଠାଣ ମାନେ ଭାରି ଭଦ୍ର ସମ୍ବଳ ମାମାଙ୍କ (ସମ୍ବଳ ମୁନ୍ଦତାବା ଅଳି) ‘ଦେଶେ ବିଦେଶେ ବହିରେ ଆପଗାନିଷାନ ବିଷୟରେ ପଢ଼ି ଏବଂ ରବୀନ୍ତ୍ର ନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ କାତୁଳିବାଲା ଗପ ପଢ଼ି ଓ ବଜଳା ତଥା ହିନ୍ଦି ‘କାତୁଳିବାଲ’ ପିଲମ୍ ଦେଖି’ ମୋର ଜାହା ପୂରଣ ହେଲା । ସେଠି ଦୁଇମାସ ରହିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା ।

କାତୁଳିମାନେ ଭାରି ଦିଲଦାର ହୁଅଛି । ‘ଦୋଷି’ ପାଇଁ ସେମାନେ ତୀବନ ନେଇଦେବେ ଏବଂ କାହା ଉପରେ ରାଗିଗଲେତ, ତା’ର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ତାର ତୀବନ ନେଇଯିବାକୁ ପଛେଇବେ ନାହିଁ । ହୁନ୍ତୁ ସାଙ୍ଗରେ ହାଇଦର ବୋଲି ଗୋଟିଏ କାତୁଳି ପିଲା ଦିଲ୍ଲୀରେ ଆର୍କିଟେକ୍ଚର ପଢ଼ୁଥିଲା । ତା ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଦିଲ୍ଲୀରେ ଅନେକଥର ଦେଖା ହୋଉଛି । ଥରେ ଗୋଟାଏ ପିଲା ଉପରେ ରାଗିଯାଇ ସେ ପିଲାକୁ ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋନାଇ ଶେଷକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଉଭମ ମଧ୍ୟମ ଥୋଇ ଦେଲା । ଏହି ପରି

କୁହୁ ଥର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମାରଧର କଳାରୁ ତା ବିକୁଣ୍ଠରେ ଆପରି ଅଭିଯୋଗ ହେଲା । ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ରବିରାୟ ଘରୋଇ ବିଭାଗ ସେକ୍ରେଟରୀ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ବର୍ଷେକୁ ଲେଖି ତାଙ୍କୁ ଦେଶାଭର କରାଇଲେ । ସେ ଆପାନିଶାନ ଫେରିଗଲା । ସେ ପୂଣି ଝୁରୁକୁ ବାହା ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲା । ରକ୍ଷାକର ଉଗବାନ୍, ମୋ ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ ସେଠି କଳା ଚଣ୍ଡା ପିନ୍ଧି ସବୁବେଳେ ଅନ୍ଦର ମହଲରେ ରହିଥାଏ ?

ଥରେ କୋରବୁ UNDP ଗେଷ ହାଉସର ଛାତ ମଧ୍ୟରେ ଠିଆ ହୋଇ ହାତ୍ରା ଖାଲିଲା ବେଳେ ଗୋଟିଏ ଅକୁଡ଼ ଦୂର୍ଶ୍ୟ ଦେଖିଲି । ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଧୂନୀ ଜଳାଇ ପାଞ୍ଚ ଜଣ କାହୁଳି ବସିଛନ୍ତି ଓ ଆଉ ଜଣେ କାହୁଳି କାହୁଳି ବାଲା ପିଲ୍ଲର ‘ହାୟ ମେରେ ପ୍ୟାରେ ଡୁଡ଼ନ୍’ ଗୀତଟି ଗାଇ ନାହୁଛି । ସେ ଗୀତ ଶୁଣି ମୁଁ ବି ସୋଇ ଛାତ ଉପର ମୋର ସେ ପ୍ରିୟ ଗୀତକୁ ଗାଇବା ଆରମ୍ଭ କଲି ।

ଆଉଦିନେ UNICEF ରେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କାମ କରୁଥିବା କାହୁଳି ବନ୍ଧୁମାନେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ କରିବାକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଦିନ ରବିବାର ହୋଇଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଗାଲିଚା ଉପରେ ଗୋଲ ହୋଇ ବସିଲୁ । ମଞ୍ଚରେ ଥୁଆ ହେଲା ଗୋଟିଏ ଅଣୁଡ଼ଚା ଚେତୁଳ ଉପରେ ଏକ ବଡ଼ ଡହୁର ରୋଟି ଓ ତାହା ଉପରେ ଛେନି ମାଂସରେ ରନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ସୁଆଦିଆ ଚରକାରୀ । ସେଥିରେ ଯାପ୍ରାନ୍ତ କେଶର ମମଳା ଓ କାକୁ ବାଦାମ ପଡ଼ିଥିଲା । ସମସ୍ତେ ଡହୁର ରୋଟିକୁ ଛିଣ୍ଠାଇ ମାଂସ ଚରକାରୀ ଲଗାଇ ଖାଇଲେ । ମୁଁତ ମାନ୍ଦ ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଅତି ଜଳପାଏ । ଏରକି ସୁଆଦିଆ ମାଂସ ଚରକାରି ଆଗରୁ କେବେ ଖାଇନଥିଲି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ରବିବାର ଦିନ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନରେ ପଲ୍ଲାଉ ଓ କୁକୁଡ଼ା ମାଂସ ଚରକାରୀ ଖାଇଥିଲି । କେହି କାହାରିକୁ ଉଣାଚହୁଁତି ।

ଆପଗାନିଷ୍ଠାନ ରେଡ଼ିଓ ବିଭାଗର ଡିରେକ୍ଟର ଲେନେରାଇ ଥରେ ମୋତେ କାବୁଳ
ରେଡ଼ିଓ ଷ୍ଟେସନ୍ ଦେଖୁଯିବାକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ସେଠି ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ସଂଜ୍ଞେ
ଦେଖାହେଲା । ତାଙ୍କ ନାଁ ହେଉଛି ନାସ୍ବୀସିଁଠି ଏବଂ କଷ୍ଟସ୍ଵର ଅବିକଳ ସାଏଗରଙ୍କ କଷ୍ଟସ୍ଵର
ରବି, ସେଥିଯୋଗ ତାଙ୍କ ଆପଗାନିଷ୍ଠାନର ସାଏଗର ବୋଲି ଜହାତି ।

ମୁଁ କାହୁଳରେ ଥିବାବେଳେ ଥରେ ବାଦଶାହା ଖାଁ (ଖାଁ ଅବଦୂଳ ଗପର ଖାଁ) ସେଠାକୁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣାହ ସରକାରଙ୍କର ଅତିଥି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଘରେ ରହିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ କେହି ଦେଖାକରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ପ୍ରଥମେ ସରକାରଙ୍କ ଘରୋଇ ଓ ପୁଲିସ୍ ବିଭାଗରୁ ଅର୍ଦ୍ଦର ନେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ଘରଠାରୁ ଅଛକିଛି ଦୂରରେ ରହିଥିଲେ କଣେ ସର୍ବାର ଯେକି ଗୋଆର ରାଜ୍ୟପାଇ ଥିଲେ । ମୁଁ ତାକ ଘରକ ଡଳି ଯାଉଥିଲି

ଏବଂ ଶୁଣିଲି ଯେ ଡାକେବାଟ ତୁରରେ ବାଦଶାହା ଖାଁ ରହୁଛନ୍ତି । ସେତ ବାପି, ନୂମା, ବାପା ଓ ବୋଉଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଡାକ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ । ସର୍ବାରଜୀକୁ ପଚାରିଲାରୁ ସେ କହିଲେ ‘ମୁଁର୍ଥିଲ ହେଁ, ମଗର ତୁମ୍ ଏକ କାମ କରୋ, ବୁଝା ପହଞ୍ଚନ୍ତେ ଆର ଚଲେଯାଓ । କୋଇ ଢାଉର ନେହଁ କରେଗା’’ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେଇଆ କଲି ଓ ପହଞ୍ଚିଗଲି ସିଧା ଡାକ ପାଖରେ । ମୋର ପରିଚୟ ଦେଲି । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ପଚାରିଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ଆପଗାନିଷାନ ବିଷୟରେ ପଚାରିଲାରୁ, ସେ କହିଲେ ‘ଏକ ହଣ୍ଡି ଗଲା ମେ ଲାଗୁ ଗଯାହେଁ । ବାହାର ନେଇ ଆ ରାହା ହେଁ କି ଅନ୍ଦର ନେହଁ ଯା ରହା ହେଁ । ଆପଗାନିଷାନ କି ପିତ୍ତ ଇସି ପ୍ରକାର ହେଁ । ଏ ବୁଝ ଲୋକ ଭାଗନେହଁ କି ଅନ୍ଦର ମେ ଅଛିତରହ ରହ ନେହଁ ସଜତେ ହେଁ । କିଛି ସମୟ କଥା ବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ପୁଣି ବୁଝା ପିନ୍ଧି ଫେରି ଆସିଲି ସର୍ବାରଜୀଙ୍କ ଘରକୁ ଓ ତାକୁ ସବୁ କଥା କହିଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ବାଦଶାହା ଖାଁ କି ସଙ୍ଗେ ଏକମତ ହେଲେ ।

କାହୁଳରେ ଅଞ୍ଚୁର ଭାରି ଶ୍ଵାସ । କାଳୁ ଓ ପେତ୍ରା ବାଦାମ ମଧ୍ୟ । ଜିରା ଶ୍ଵାସ ହୋଇଥିବାରୁ ପାଇ ଚୌଧୁରୀ ତୁଳ କିଲୋ ଜିରା କିଣି ଦିଲୁ । ମୋର ଏତେ ଘରକରଣିଆ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି । ତେବେ କାହୁଳରେ ଥିବା ବେଳେ ମନଇଲୁ ଅଞ୍ଚୁର ଓ ବାଦାମ ଖାଇଛି । ଫେରିଲା ବେଳେ କିଛି ବାଦାମ ଆଣିଥିଲି । ତିନୁ ଖୁରିରେ ପକାଇବ, ଏଇ କଥାଭାବ ।

କାହୁଳରେ ସବୁ ରଷିଆନ ଦୋକାନରେ କୁଗାପଟା ଓ ପୋଷାକ ପତ୍ର ଶ୍ଵାସରେ ମିଳେ । ଏଠାରେ ସେକେଣ୍ଟିହ୍ୟାଏ ମାର୍କେଟ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ କୁଗାପଟା ଓ ପୋଷାକପତ୍ର ବହୁତ ଶ୍ଵାସରେ ମିଳେ । ବିଲାତ, ଆମେରିକା, ଜର୍ମାନୀ ଓ ବୁରିଷିଆରୁ ଆସିଥିବା ବହୁତ ଦାମୀ ପୋଷାକପତ୍ର ଭାରି ଶ୍ଵାସରେ ମିଳେ ।

ଦିନେ ସଂଧାରେ ଆମେ ସ୍ଥୁଏନ୍ଦିପି ଗେଷହାଉସ ରେ ବସି ଟେଲିଭିଜନରେ କିଛି ଇଂରାଜୀ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଦେଖୁଛୁ । ହଠାତ୍ ଦେଖିଲୁ ତୁଳଜଣ ରଷିଆନ ସୈନ୍ୟ ପିପଲ ଧରି ଆମକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ଗଲି ଓ ପାଇ ଚୌଧୁରୀ ମଧ୍ୟ । ଆମେ କହିଲୁ ‘ବୁଝି-ହିନ୍ଦୁ’ ଭାଇ ଭାଇ । ସେମାନେ ପିପଲ ହଟାଇ ନେଇ ଓ ଟିରି ସେଟ, ଡ୍ୟୁମ୍ବରଲେସ ସେଟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୁଲେକଟ୍ରୋନିକ ଉପକରଣ ନେଇ ଭାଲି ଗଲେ । ଏସବୁ ଜିନିଷକୁ କିଣିବାକୁ ପ୍ରାୟ ସପ୍ରାହେ ଖଣ୍ଡେ ଲାଗିଥିଲା ।

କାହୁଳର ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କିଛି ମନ କୁହେଁ । ପ୍ରାୟ ସବୁ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ପାରି ବା ପୁଷ୍ଟି ଭାଷାରେ ପ୍ରଚାରିତ ହୁଏ । ଆପଗାକୁ ଟେଲିଭିଜନର ଡିରେକ୍ଟ ଜେନେରାଇ

ମୋଡେ ଦିନେ ଚେଲିରିଜନ ସେସନ ଦେଖିବାକୁ ନିମନ୍ତଣ କରିଥିଲେ । ରେଡ଼ିଓ ଓ ଚେଲିରିଜନ ଉପରେ ମତାମତ ଦେବା ମଧ୍ୟ ମୋର Consultancy ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ଡିରେକ୍ଟ୍ କେନେରେଇ ମହୋଦୟ ଜଣେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରନ୍ଯୁନିକ ଇଞ୍ଜିନିଆର । ମସ୍ତ୍ରୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଚେଲିରିଜନ ସେସନର ସବୁ ଶୁଣିଓ, କଣ୍ଠୋଇ ରୂପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇଞ୍ଜିନିଆରିଂ ବିଭାଗ ଦେଖିଲି । ପିଲ୍ଲ, ବିଭାଗ ଦେଖିଲି ବହୁତ ଗୁଡ଼ାଏ ଡକ୍ଟରମେଣ୍ଡାରି ପିଲ୍ଲ ପଡ଼ି ରହିଛି । ସେବୁଣ୍ଡିକ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ପିଲ୍ଲ ଡିଗିଜନର ପିଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଚେଲି ସିନି ଯନ୍ତ୍ରି ଖରାପ ହୋଇ ଯାଉଥିବାରୁ ଏ ପିଲ୍ଲ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇପାରୁ ନଥିଲା । ଡିରେକ୍ଟ୍ କେନେରୋଇ କହିଲେ ଯେ, ଚେଲି ସିନି ଯନ୍ତ୍ରି ଖରାପ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଚେଲି ସିନି ଯନ୍ତ୍ରିର କାମ ହେଲା ୧୬ ମି.ମି. ବା ୩୫ ମି.ମି ପିଲ୍ଲକୁ ଉଚ୍ଚରେ ପ୍ରୋକ୍ରେକଟକରି ତାର ଆକାର ସବୁକୁ ବଦଳାଇ ଚେଲିରିଜନ ଉପଯୋଗି କରି ଟ୍ରାନ୍ସମିଟରକୁ ଛାଡ଼ିବା । ମୋ ମନକୁ ଗୋଟିଏ କଥା ଜୁଟିଲା । ମୁଁ କହିଲି, ଚାଇତ୍ର ପିଲ୍ଲ ଗୁଡ଼ିକ ପରଦା ଉପରେ ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ଟକରି ତା ଆଗରେ ଟିରି କ୍ୟାମେରା ରଖିଦେବା, ତାହାହେଲେ ଆପେ ଆପେ ଟିରି କ୍ୟାମେରା ଟ୍ରାନ୍ସମିଟରକୁ ସିଗନାର ପଠାଇବ । ଏଥରେ ଅବଶ୍ୟ ରଙ୍ଗାନ ଛବି ସବୁ ଧଳା କଳା ଦେଖାଯିବ । କ୍ଷତି କ'ଣ ? କିଛିତ ହେବ ? ସେଇଥା କଳାରୁ ପିଲ୍ଲଗୁଡ଼ିକ କାମରେ ଲାଗିଲା । ଡିରେକ୍ଟ୍ କେନେରୋଇ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ହାତ ମିଳାଇ ଦେଲେ । ସବୁ କଥାରେ ଏମାନେ କହନ୍ତି ‘ଇନସା ଆଲ୍ବା’ । ଆପଗାନିସ୍ଥାନର ଜାତୀୟ ଏଯାରଳାଇନ ଏରିଆନାକୁ ମୋର କେତେ ଜଣ ବିଦେଶୀ ବହୁ ‘ଇନସା ଆଲ୍ବା’ ଏଯାର ଲାଇନ କହୁଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ମନଇଲୁ ଯିବ, ମନଇଲୁ ଆସିବ, ମନ ଇଲୁ ଉଡ଼ିବ । ଯଦି ଆପଗାନିସ୍ଥାନ କିଛି ଭୁଲ କରି ବସନ୍ତ, ତାହା ହେଲେ କହନ୍ତି ‘ପରମ୍ପରା ନିସ୍ତାରିତ ପରମାନନ୍ଦ ନାହିଁ । ଏହି ଧରଣର ମନଦାବ ମୁଁ ରଖୋନେସିଆର ଲୋକଙ୍କ ଠାରେ ଦେଖିଛି, ସେମାନେ କହନ୍ତି ‘ତିଦା ଆପା, ଆପା ।’ ଆମ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସାତାଳ ପୁଅ ଝିଅମାନଙ୍କ ଠାରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସ୍ଵଭାବ ଦେଖାଯାଏ ।

ଆପଗାନିସ୍ଥାନରେ ବହୁତ ସର୍ବାର ଦେଖିଲି । ଆମ ଦେଶର ସର୍ବାରମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ସେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ବହୁତ ଛୋଟ ଆକାରର । କେତେ ପୁରୁଷ ଧରି ଯାଇ ରହିଯାଇଛନ୍ତି । ମେସିନ ଓ କଜକବଜା ଲଗାଇ ବହୁତ ଜିନିଷ ବଜାରକୁ ଛାଡ଼ିଛି । ଆପଗାନିସ୍ଥାନରୁ ଫେରିବା ପରେ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ରୋଟାରୀ କ୍ଲୁବ ମୋଡେ ଡାକିଥିଲେ ମୋର ଆପଗାନିସ୍ଥାନ ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷୟରେ କହିବାକୁ । ମୁଁ କହୁ କହୁ କହିଲିଯେ ସେଠାକାର

ସର୍ବାର ସବୁ ଆମ ଦେଶରେ ସର୍ବାରମାନଙ୍କ ଭଲି ଏତେ ହୃଷ୍ପୃଷ୍ଠ ହୁହଁତି । ସେମାନଙ୍କୁ ହୁହା ସର୍ବାର କହିଲେ କିଛି ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ କଥାଟାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ ଓ ହୁସିହସି ଗଢ଼ିଗଲେ । ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ରୋଟାରୀ କ୍ଲୁବରେ ସେତେ ବେଳେ ହୁଇବଣ ସର୍ବାର ଥିଲେ, କ୍ୟାପ୍ଟରେ ଧୀର ଓ ସର୍ବାର ମହଜୀତ ସିଂହ ।

କାବୁଳର ଅତି ପୁରୁଣା ମ୍ୟାକିଯମକୁ ଗଲେ ସେଠି ଯେଉଁ ସବୁ ପଥର ମୂର୍ଖୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଆପଗାନିଶ୍ଵାନରେ ପ୍ରଥମ ଶୌଭିଧର୍ମ ଓ ପରେ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ପ୍ରଚାର ହୋଇଥିଲା । ସେଇଥିଲାଗି କାବୁଳରେ ଥିବା ଅଣସର୍ବାର ଗୋକମାନଙ୍କୁ ଆପଗାନି ହିନ୍ଦୁ କହନ୍ତି । ଅପିପରେ କାମ କରୁଥିବା ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ବି. ଏଲ. ସୁନ୍ଦର ଆଜି ଭିତରୁ ଜଣେ । ଆପଗାନିଶ୍ଵାନର କାହାହାରରୁଡ଼ ଗାନ୍ଧାରୀ ଆସିଥିଲୋ ପାଇଁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଦୋଷ୍ଟି କଥା ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଆପଗାନିଶ୍ଵାନ ଓ କାବୁଳ ବିଷୟରେ କେତେ ଜଣା ଅଜଣା କଥା ଲେଖିଲିଣି । ଏଥର ଦିଲ୍ଲୀର ମାଲବୀୟ ନଗରକୁ ଫେରିଯାଉଛି ।

ଘରଟି ଆମର ହୋଟ ଥିଲେହଁ ପଡ଼ୋଶୀ ମାନେ ଭାରି ଭଲ ଥିଲେ । ସେଠି ସାହେବ ଆମଦରର ଡାହାଣ ପାଖକୁ ରହୁଥିଲେ । ସେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅଥ ଟ୍ରେନିଂରେ ଜଣେ ବରିଷ୍ଟ ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ ଓ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ଆରେମରେ ଦିନ କଟାଉଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ସେଠି ଜଣେ ସୁନ୍ଦରୀ ମହିଳା, ଏତେ ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଘୋନ୍ଦ୍ୟ କୁଟି ରହି ନଥିଲା ଏବଂ ମୁଣ୍ଡରେ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ଗୋପା ଓ ସୁନ୍ଦରେ ସୁନ୍ଦର ଗାର କି ଉଜ୍ଜଳ ଦେଖାଯାଉ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପୁଅ, କିନ୍ତୁ ସେ ଟିକିଏ ଆଡ଼ପାଗକା । ସେଠି ସାହେବ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଟ୍ରେନିଂ ବିଷୟରେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁ । ସେଠି ସାହେବ ଆଉ ନାହାନ୍ତି ।

ଆମ ଘରର ବାଁପଟ ଘର ତଳ ମହଲାରେ ରହୁଥିଲେ ଜଣେ ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ଉପର ମହଲାରେ ରହୁଥିଲା ଆମ ବନ୍ଦୁ ବର୍ଷା ଦାସ । ସେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଘରକୁ ଚାଲି ଯିବାପରେ ଉଭର ପ୍ରଦେଶର ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଆସି ସେ ଘରେ ରହିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ଅଛଦିନ ପାଇଁ ଜଣେ ସେଇ ଉଭର ପ୍ରଦେଶର ରତ୍ନଲୋକ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଆମେରିକା ଚାଲିଗଲେ ।

ସେ ଘରକୁ ଲାଗିକରି ଥିବା ଘରର ମାଲିକ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ସହଜ୍ଞାଲା । ତାଙ୍କ ସୀଜା ଭାରି ମେଳାପି ଥିଲା । ସହଜ୍ଞାଲାଙ୍କ ଘରର ତଳ ମହଲାରେ ରହୁଥିଲେ ଗୋଟିଏ ପଞ୍ଜାବି ପରିବାର । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ୪ ବର୍ଷର ପୁଅ ଥିଲା ଓ ସେ ଆମକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲା । ଅମା ଅନୀତା ଜଣେ ଭାରି ସ୍ଲାର୍ ପଞ୍ଜାବୀ ମହିଳା ।

ସେଠି ସାହେବଙ୍କ ଘରକୁ ଲାଗିକରି ଦୁଇଟି ଏକ ମହିଳା ଘର । ଗୋଟିକରେ ରହୁଥିଲେ ଶ୍ରୀସୁତ ରେଡ୍‌ପାରି । ସେ ଅଶୋକା ହୋଟେଲର ଟେଲିଫୋନ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟେର ମ୍ୟାନେଜର ଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ରେଡ୍‌ପାରି ସେ ପଢାର ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାରି ପପୁଲାର । ତାଙ୍କ ଝିଅ ବୁଝିଆ ଯାଇଥିଲା ମେଡିକାଲ ପତିବାକୁ । ଏଇକ୍ଷଣି ଫେରିଆସି ଭାବରାଣୀ ହୋଇଯିବଣି ଓ ନିଜର ଜୀବନ ସଜ୍ଜି ମଧ୍ୟ ବାହି ଘର ସଂସାର କରିବେଣି । ସାନଭାର ଭିକି ବର୍ଷମାନ ଗୋଟିଏ ତ୍ରାଭଳ ଏବେନ୍ସିର ମାଲିକ । ସବୁଠାରୁ ମାକାର କଥା ହେଉଛି ଯେ ଅନଗୁଳ ଜିଲ୍ଲାର ପୂର୍ବତନ କଲେକ୍ଟର ଓ ବର୍ଷମାନ ସେକ୍ଷୁଲ ଡିଭିଜନର ନମିଶନର ଶ୍ରୀସୁତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ଗୁପ୍ତା, ଆଜ. ଏ. ଏସ୍, ଭିକିର ସବୁଭାଇ ହୁଅଥି । ଗୁପ୍ତା ସାହେବଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆମର ବହୁତ ଦୋଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା ।

ରେଡ୍‌ପାରିକ ଘରକୁ ଲାଗି ଧୂଳନ ସାହେବଙ୍କ ଘର । ଧଳା ପାଚେଲା ନିଶ ଓ ଦାଢା ସାଙ୍ଗକୁ ଧଳା ପରିତିରେ ସର୍ଦାର ଧୂଳନ ଭାରି ଭଲ ଦେଖାଯାଇ । ସେ ଆଗରୁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ହେଲଥ ଏକୁକେସନ ବ୍ୟୁତରେ ଫଟୋଗ୍ରାଫର ଥିଲେ । ଫଟୋଗ୍ରାଫିରେ ଜାତୀୟ ପୁରସ୍କାର ମଧ୍ୟ ପାଇଛନ୍ତି ।

ପଣ୍ଡିମ ଧାତିର ଫଟୋଶୀ ମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆମର ଏତେ ବେଣି ଚିହ୍ନା ପରିଚିତ ନଥିଲା । ଆମ ଘର ସାମନାରେ ଗୋଟିଏ ପାର୍କ ଥିଲା । ମାଲବୀୟ ନଗରର ପ୍ରତି ବୁକରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପାର୍କ । ଆମ ଘର ସାମନା ପାର୍କରେ ଗୋଟିଏ ପାଣିକଳ ଥିଲା । ଘରେ ପାଣି ଆସୁ ନଥିଲେ ଆମେ ସେହି କଳରୁ ପାଣି ନେଉ ।

ଆମ ଘର ପଛପଚ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ଭାଇ ଇଷ୍ଟୀ କରାନ୍ତି । ସେ କିନ୍ତୁ ଇଷ୍ଟୀ କରିଦିଅଛି ଖୁବ ଶଷ୍ଟାରେ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏତେ ବହୁତା ହୋଇଗଲା ଯେ ଉଦ୍ ଭକ୍ତି ପର୍ବ ପର୍ବାଣୀରେ ସେ ଆମକୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଖାଇବାକୁ ନିମନ୍ତଣ କରୁଥିଲେ । ଆମକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା, ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ।

ଗୁରୁଦ୍ୱାରା ଆମ ଘରର ସାମନାରେ କହିଲେ ଚଲେ । ତାପାଖରେ ଥିଲା Delhi Milk Schmeର Milk Depot. । ସେଠି ଟୋକନ ପକାଇ ଦୁଧ ଆଣିଛୁଏ । ତିନ୍ତୁ ସବୁ ଦିନେ ଉପରବେଳା ୪ ଟାରେ ଦୁଧ ପାଇଁ ଯାଏ ଓ ମାଲବୀୟ ନଗରର ଛୋଟ ପରିବା ମାର୍କେଟରୁ ପନିପରିବା କଣି ଫେରେ । ଦିନେ ଦିନେ ପରିବା ନେଇଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ ତ ଦୁଧ କ୍ୟାନଟିକୁ ଛାତିଦେଇ ଆସିଛି । ପୁଣି ଯାଇ ନେଇ ଆସେ ।

ଖବର କାଗଜ ବାଲା ଅଶୋକ କଥା ନଲେଖିଲେ ମାଲବୀୟ ନଗରର ରହଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିବ । IIMC ତାର ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କୁ ଗତି ଖବର କାଗଜ ଯୋଗାଇଦିଏ । ତେଣୁ ଅଶୋକ ଥିଲା ଆମର ନାଗୁଆ ଖବରକାଗଜ ଦେଲାବାଲା ।

Hindustan Times, Times of India, Indian Express, Statsman, Hindu, Tribune, ଏହି ଛାତ୍ରଟି ଖବରକାଗଜ ସେ ନିୟମିତ ଯୋଗାଉଥିଲା ରୋର ୪ଟା ରୁ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ । ସବୁବେଳେ ତା' ମୁହଁରେ ହସ । ଅଶୋକର ବାପା ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମ ପୋଷ ମାନ୍ଦର ଥିଲେ । ସେ ଚାଲିଗଲେଣି । ତା ଘର ପାଖରେ ଆମର ଜଣେ ଆମୀୟ (ରୋମି- ମୀରା ଦାସଙ୍କ ପୁଅ) ରହେ । ସେ କହେ ଯେ ଅଶୋକ ବରାବର ଆମକଥା କହେ । ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୦୫ ରେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇଥିଲି ଓ ରୋମି ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଅଶୋକ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ ।

ଦିଲ୍ଲୀରେ IIMC ଉଚ୍ଚପଦ୍ଧତି ମୋଟାଦ ମିଳୁଥିବା ଗ୍ରାମ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ିବାର ଅଭ୍ୟାସ ପରେ ମୋଡେ ଅତ୍ୱାରେ ପକାଇଥିଲା । ଅତ୍ୱାଗୁରୁରେ କିଛିଦିନ ଗ୍ରାମ ମଗାଇଲି । କିନ୍ତୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଳାର ପାରିଲି ନାହିଁ । ଏଥୁ ସକାଶେ ପରିବାରର ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ Statesman ଓ Times of India ରେ କାମ ଚଳାଉଛି । ବହୁତଗୁଡ଼ାଏ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ି ଏକ ତୁଳନାମୂଳକ ବିଶ୍ୱସଣ କରିବାରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ ତାହା କେବଳ ଭୁବନେଶ୍ୱର ରେ ନାହିଁ ।

ମାଲବୀୟନଗର ବସନ୍ତପୁର ୪୦୮ ନମ୍ବର ବସ୍ତ ଧରିଲେ ଯାଇ Fertilizer Association of India ସାମନାରେ ଓହ୍ଲାଇ ହେବ । ସେତୁ IIMC ଅଛି ବାଟ, ମାନେ ୧୦ ମିନିଟର ବାଟ ମୁଁ ଯିବାଆସିବା କରୁଥିଲି । ପରେ ହେମତ ଯୋଶୀ, ଯିଏକି ପ୍ରେସ ଏନକ୍ଷେତ୍ରରେ ରହୁଥିଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ରହୁଛି, ତା ସ୍ଵରେ ପଛରେ ବସି ଯିବା ଆସିବା କଲି ।

ଏଇଠି ଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ UNICEF ଦିଲ୍ଲୀ ଅର୍ପିତକୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲି, Project Officer (Information) ପୋଷ ପାଇଁ । ଏ ପୋଷ ପାଇଁ ମୋର ସହ ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲା ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲା ଯେ, ମୁଁ ୧୯୧୯ ରେ ଆପଗାନିପ୍ଲାନରେ UNICEF Consultant ଥିଲି । ତେଣୁ ମୋଡେ Interview କୁ ଡକାଗଲା । ପ୍ରଥମ Interview ହୋଇଥିଲା UNICEF ଦିଲ୍ଲୀ ଅର୍ପିତର Administrative Officer ଶ୍ରୀୟୁତ ସିହାକ ସାଙ୍ଗରେ । ଶ୍ରୀୟୁତ ସିହା ବିହାରର ଲୋକ ଏବଂ UNICEF ର ଜଣେ ଲୋକାଙ୍କ କାତର ଅର୍ପିତର । ସେ ମୋଡେ Interview ବେଳେ ଆଭାସ ଦେଲେ ଯେ, ତାକୁ କିଛି ମୋଟା ରକମର ଟଙ୍କା ଦେଲେ ସେ ଦେଖିବେ ଯେପରି ମୁଁ Selected ହୁଏ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆଭାସରେ କେବଳ ହସିଦେଇ ତୁପ ରହିଲି । ତାପର Interviewରେ UNICEF, New York ଅର୍ପିତର ଜଣେ

ଭବ୍ରନୋକ ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବରିଷ ଅପିସର ଓ ଡିରେକ୍ଟର କ୍ୟାଡ଼ରର ଲୋକ । ସେ ମୋତେ ଅଛ ସମୟ Interview କରିବା ପରେ UNICEF, New Delhi Administrative Officer କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ନିୟମି ପତ୍ର ଉପ୍ରସ୍ତୁ କରିବାକୁ । ଏ Interview ରେ UNICEF, New Delhi ର Information Department ର କୁମାରୀ ରେଜିଆ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । Project Officer (Information) post ରେ ଆଗରୁ କେହି ନଥିଲେ, ଏବଂ ଶ୍ରୀୟୁତ ପି.ଭି.କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତୀ ଦୂରଦର୍ଶନର ପୂର୍ବତନ ଡିରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ ଏବଂ ଏକ ସମୟରେ ଆକାଶବାଣୀ, କଟକର ଷ୍ଟେସନ ଡିରେକ୍ଟର, ଉପଦେଶ୍ମା ଭାବରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଁ ବହୁତ ଦିନରୁ ଜାଣିଥିଲି । ସେ ଦେଖିଲେଯେ, ମୁଁ ଯଦି Project Officer (Information) ଭାବରେ ନିୟମି ପାଏ, ତେବେ ସେ ତାଙ୍କ ଚାକିରିଟି ହରାଇବେ । ତେଣୁ ସେ ଶ୍ରୀୟୁତ ସିହାଙ୍କୁ କୁହାବୋଲା କରି ମୋ ପୋଷକୁ ଏକ-୪ ରୁ ଏକ- ୩ କୁ ଖସାଇ ଦେଲେ । ଏକ-୪ରେ ଦରମା ଥିଲା ଟ.୧୪,୦୦୦ (୩ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭରା) ଏକ-୩ରେ ଦରମା ହେଲା ଟ. ୫,୦୦୦ (୩ ଭରା) । ଶେଷକୁ ମୋ ନିକଟକୁ ନିୟମି ପତ୍ର ଆସିଲା ନାହିଁ । ବୋଉର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ସବୁ ପ୍ରଭୁର ଇଚ୍ଛା । ମୁଁ ଯଦି UNICEF କୁ ଯାଇଥାକି ତାହା ହେଲେ ତେଜାନାଳରେ IIMC ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇନଥାନ୍ତା । ଏ ବିଷୟରେ ପରେ ଲେଖିବି । କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ କୁତୁରପିଆ କାମ ଦେଖି ମୁଁ ଅତି ଦୁଃଖିତ ହୋଇଥିଲି । ସେ ଭାରି ଯୋଗାତି ଲୋକ ବୋଲି ମୁଁ ଶୁଣିଛି । ପ୍ରଥମେ ଆକାଶବାଣୀ, କଟକକୁ ଜଣେ ଷାଘ ଆର୍ଟ୍ ହୋଇ ଆସି କେନ୍ଦ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହେଲେ ଓ ସବୁ ପାହାଚ ଉଠି ଉଠି ଦୂରଦର୍ଶନର ଡିରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ ହେଲେ । ଉଚ୍ଚ ପଦରେ ରହିଲେ ସିନା କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମନଟା ଥିଲା ଅତି ଛୋଟ । ନିଜର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଅନ୍ୟର ଆଶ୍ଵୁ ଦୁଇଟାଙ୍କୁ କାଟିବାକୁ ପଛାତି ନାହିଁ । ମୋତେ ତ ଆଜି (୨୦୦୪) ମଧ୍ୟ ମେତିଆ ଭଗତରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଓ ମୁଁ ମେତିଆ ସଂପର୍କୀୟ କନ୍ଦପରେନ୍ଦ୍ରରେ ଯୋଗ ଦେଉଛି । ଆଉ ପି.ଭି.କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ?

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ କୁଆଦିଲ୍ଲୀ ରେ ମୋର Interview ଓ ତାର ଫଳାଫଳ ବିଷୟରେ ମୁଁ UNICEF ର New York ର Deputy Executive Director, Dr. Charles Edborg କ ନିକଟକୁ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ଭବାବ ଦେଉଥିଲେ ଓ ଲେଖିଥିଲେଯେ, ଯାହାସବୁ ହୋଇଗଲା ସେଥିପାଇଁ ସେ ଦୁଃଖିତ । ସେହି ଦିନ ଠାରୁ ଉପୁନିସେଧ ସଂପର୍କରେ ମୋର ଅତି ଖରାପ

ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା । ଆମ UNESCO ରେ ଏପରି ହେବାର ମୁଁ କେବେ ଦେଖୁନାହିଁ । UNESCO ଜଣେ ପୂର୍ବତନ ପରାମର୍ଶଦାତା ଭାବରେ ମୁଁ ଗାଣ୍ଡ ବର୍ଷରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରେ । UNESCO ସେତେବେଳର Director of Administration, Mr. Erofee (USSR) ଙ୍କ କଥା Once with UNESCO always with UNESCO. ମନେପଡ଼େ ।

୧୯୯୧ ପହିଲା ଅକ୍ଷୋବରରେ ମୋଡେ ୩୦ ବର୍ଷ ପୂରିଗାରୁ ମୁଁ IIMCରୁ ରିଟାଯାର କଲି ଏବଂ ଦୁଇବର୍ଷ ପାଇଁ extension ପାଇଲି । ଉଦ୍‌ଜୀବୀ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଜଣେ ୨୫ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମ କରିପାରିବେ ଓ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଓ ପରେ ତିନି ବର୍ଷ ପାଇଁ extension ମିଳିବ । IIMCରେ ପେନସନ ବ୍ୟବସା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରୁଟ୍ୟୁଟି, ପ୍ରେରିତେଷ୍ଟ ପଞ୍ଚ ଇତ୍ୟାଦିର ବ୍ୟବସା ରହଛି ।

୧୯୯୩ ମସିହାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାମାକ୍ଷା ପ୍ରସାଦ ସିଂହଦେବ ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରାଳୟର Minister of State ହେଲେ ଏବଂ ସେ ଏହି ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ସ୍ଵାଧୀନ ଦାୟିତ୍ବରେ ରହିଲେ ।

୧୯୯୩ ମସିହା ଜୁନ ମାସରେ ଆମେ ଅନଗୁଳ ଆସିଥାଉ । ମୁଁ ୨ ମାସ ଛୁଟି
ନେଇ ଥାଏ, ଅମ୍ବାନର ସ୍କୁଲ ବନ ଥାଏ । ବେବୀ ଆମର ବଡ ଝିଅ । ଝୁନ୍ଦର ବାହାଘର
ଆଗରୁ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଆମ ଗାଁ ମାଇପେ ଓ ମାଳବୀୟ ନଗରର ପୋଡ଼ିଶା ମାଇପେ
ଭୁରୁଷ ଭାଚର ହୁଅଛି ବେବୀ ବାହାଘର କେବେ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ । ମୋତେ କେହି
କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ, କହନ୍ତି ତିନ୍ଦକୁ ତିନ୍ଦ ମୋତେ କହେ । ମୁଁ ଥରେ ତିନ୍ଦକୁ କହିଲି ଯେ,
ବେବୀ ଏମ. ଏ. ପାଶ କରିଛି ଓ ଏମ. ଏମ. ପାଶ କରିଛି । ପୁଥବୀର ବହୁତ ଦେଶ
ହୁନିଆସିଛି । ତା ଲାଗି ମୁଁ ବର ଖୋଜିବି ? ତମ ବାପୀକୁମା ତମ ପାଇଁ ବର ଖୋଜିଥିଲେ
କି ?

ଡାମିଲନାତ୍ରୁର ଏଲ.ରାଜା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପିଲା ଗାନ୍ଧୀଗ୍ରାମରେ ପି.ଏଚ.ତି
କରୁଥିଲା । ସେତେ ବେଳେ ବେବୀ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଏମ.ପିଲ୍ କରୁଥିଲା । ଦିହେଁ ଦୁର୍ବିଲ
ଚିହ୍ନ ଥିଲେ । ବେବୀ ଦିଲ୍ଲୀରେ AVARD (Associate of Voluntary
Agencies for Rural Development) ରେ କାମ କରୁଥିବା ବେଳେ ରାଜା
ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଆସୁଥିଲା । ଥରେ ଆମ ଘାରକୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲା । ଦିନେ ସେ
ଟେଲିଫୋନରେ ବେବୀକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । ଏକଦମ ବଜିଉଡ଼ ଷାଇଲରେ । ବେବୀ
ଆସି ଆମଙ୍କ କହିଲା, ବାହାଘର ଠିକ ହେଲା । ଯେଉଁ ବନ୍ଧମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଆସି ନପାରିବେ

ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦିଲୁର ଉତ୍ତିଆନ ଉଷ୍ଣରନେସନାକୁ ସେଷରରେ ତା ପାର୍ଟିର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲି । ସେଥିରେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ଚେଯାରମ୍ୟାନ ମୁରାରୀ ଓ ଦିଲୁର କେତେକ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବେବୀ ଓ ରାଜା ସେ ପାଟିରେ ଉପହିତ ଥିଲେ ।

ମୁଁ ଦିଲୁ ଛାତିବା ପୂର୍ବରୁ ବାହିରାଉତ ଛାତ୍ରବାସର ସମସ୍ତକୁ ଏକଥା ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି ଏବଂ କହିଥିଲି ଯେ, ବେବୀର ବାହାଘର ଅନ୍ଧଗୁଳରେ ହଁ ହେବ । ଅନ୍ଧଗୁଳରେ ମୁଁ ଛୁଟିରେ ଥାଏ । ଦିନେ ସକାଳେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ରୁ ଗୋଟିଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପାଇଲି ଯେ, ମୋ ଛୁଟି କ୍ୟାନସେଲ ହୋଇଛି ଓ ମୋତେ କାମରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି । ଟେଲିଗ୍ରାମର ଶେଷ ବାକ୍ୟରେ କୁହାୟାଇଥିଲା ଯେ, ମୁଁ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ରେକିଷ୍ଟାରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଟେଲିଫୋନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଖୁବ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ପରେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ରେକିଷ୍ଟାର ଶ୍ରୀଯୁତ୍ ଶକ୍ର ନାରାୟଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲାରୁ ଜଣାପଦିଲାଯେ ମୋର ଛୁଟି କ୍ୟାନସେଲ କରାଯାଇଛି । ମୋର ଡିଉଟି ଷ୍ଟେସନ ହେବ ବାହିରାଉତ ଛାତ୍ରବାସ ଏବଂ ସେଇଠି ରହି ମୁଁ ଡେକାନାଳରେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ଗୋଟିଏ ଶାଖା ଖୋଲିବା ନେଇ କାମ କରିବି । ଏଥପାଇଁ ମୋତେ ଅଟିଷରେ ସେଶାଇ ଡିଉଟି ଅଟିଷର ପଦବୀରେ ମଧ୍ୟ ନିୟୁତି ଦିଆଗଲା । ଶ୍ରୀଯୁତ୍ କାମାକ୍ଷା ପ୍ରସାଦ ସିଂହଦେବ ଓ ତାଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ଯୁବରାଜ ଶ୍ରୀଯୁତ୍ ଅମରଜିତ ସିଂହଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରି ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଡେକାନାଳରେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ଶାଖା ଖୋଲିବାରେ ସବୁ କାମ କରିବି ।

ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ିକରି ଡେକାନାଳ ଗଲି ଓ ରାଜବାଟିରେ ଯୁବରାଜଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାକଲି । ସେ ମୋତେ ସବୁ ଜାଗା ଦେଖାଇଲେ, ଓ କହିଲେ ଯେ, ରାଜା ସାହେବ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଠିତାକୁ ଆସିବେ । ସେହି ଦିନ ଆସିଲେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଦେଖାହେବ । ଯୁବରାଜଙ୍କ ପାଖରୁ ବିଦ୍ୟା ନେଲା ବେଳେ ମନେମନେ ଠିକକଲି ଯେ, ସୁରପ୍ରତାର ସ୍ଥାତି ପାଇଁରେ ସେ ଲମ୍ବା ଘରକୁ ଦୁଇଭାଗକରି ଅଟିଷ ଓ କ୍ଲ୍ଯାସରୁମ କରିଦେବ ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ କଳିକତାରେ ଓ ପଣ୍ଡିମବଜଳକାର ଅନ୍ୟ ଶାନରେ ଆହୋଜନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ଶାଖାକୁ ଡେକାନାଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକରି କଳିକତାରେ କରିବାକୁ । ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରିଲାଯେ, ପୂର୍ବଭାରତର ରାଜଧାନୀ ହେଉଛି କଳିକତା । କଳିକତାରେ ସବୁ ରକମର ଭିରିଭୂମି ରହିଛି ଗୋଟିଏ ପତ୍ରକାରିତା ଶିକ୍ଷାଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ମୁଁ କଳିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଜଣେ ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଓ କଳିକତାରେ

ମୋର ବହୁତ ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଙ୍ଗସାଥ ଅଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେତେ ବେଳର ବଜାନି ମାନକର ସେ ଅବାଚର ଯୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ମାନିନେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

କିଛି ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର ସୁଚନା ମହୀ ମାନକର ଗୋଟିଏ ସରାରେ ନିଷ୍ଠାତି ହୋଇଥିଲା ଯେ, ପୂର୍ବଭାରତରେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ପରି ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବା ଉଚିତ । ଏହା ପରେ ପରେ ବଜାନାର ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରି ଥିବା ଲେଖାସ୍ବରେ ସେହି ଏକା କଥା । ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି କଲିକତାରୁ ଆସିବା ଉଚିତ ।

ମୁଁ Campaign ଆରମ୍ଭ କଲି Why not Dhenkanal ? ମୋ Campaign କୋରସୋରରେ ଚାଲିଲା ।

ଏ ସବୁ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଶ୍ରୀଯୁତ ଶକ୍ତିନାୟକ ନାରାୟଣ ନବକୁ ଲେଖି ଭଣାଇଲି ଏବଂ କହିଲି ଯେ, ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଆଉ କଣେ ପ୍ରଫେସର ମତେ ସାହାର୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଆତମିଶନ ପାଇଁ ସର୍ବାର ହ୍ରାଇ ସିଂହ ଆସିବା ଉଚିତ । ପ୍ରଫେସର ଆଦର୍ଶ କୁମାର ବର୍ମା ଆସିଲେ, ସର୍ବାର ହ୍ରାଇ ସିଂହ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ଲିଖିତ ପରାମା ସରିଯାଇଥିଏ, କିନ୍ତୁ ଲାଭରଜିୟୁ ହୋଇନାଥାଏ । ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷାରେ ୧୦୦ ରୁ ୮୫ ନମର ଓ ଲାଭରଜିୟୁରେ ମାତ୍ର ୧୫ ନମର । ତେଣୁ ଆମେ ଠିକ୍ କହୁଯେ, ଭୁବନେଶ୍ୱରର ପାଇନିବାସରେ ଲିଖିତ ପରିଷା ଓ ଲାଭରଜିୟୁ କରାଇବୁ । ପାଇନିବାସରେ ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ଓ ହ୍ରାଇ ସିଂହ ମଧ୍ୟ ରହିଲୁ ।

ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ରହିଲା ଏବଂ ତାହା ହେଲା 'Write in about 500 words, why you want to be a Journalist'. ସମୟ ଦିଆଗଲା ଯଣ୍ଣାଏ । ବହୁତ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ଏଥରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଖାତା ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ଦେଖି ନମର ଦେଲେ ଓ ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଲାଭରଜିୟୁ କରାଗଲା । ଆମେ ପାଇନାଳ ଲିଖି କରିବାକୁ ଯାଇନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଏବଂ କହିଲା ଯେ, ସେ ଆଗରୁ କିଛି ଜାଣିନଥିଲା । ତାର ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷା ଓ ଲାଭରଜିୟୁ ହୋଇପାରିବକି ? ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ମୋ ଆତକୁ ଅନାଇଁଲେ । ମୁଁ କହିଲି ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ଝିଅଟିର ଆଗ୍ରହ ଦେଖି ମୁଁ ତାକୁ ମନା କରିପାରୁନାହିଁ । ତାକୁ କାଗଜ ଦିଅନ୍ତି । ସେ ଲେଖିଲା ଓ ଆମେ ଦିହେଁ ତାକୁ ଲାଭରଜିୟୁ କହୁଁ । ସେ ଖୁବ ଭଲ କରିଥିଲା । ଝିଅଟିର ନାମ ଥିଲା ମୀନାକ୍ଷି ଦାସ । ସେ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବି.ଜେ.ପି.କଲେଜର ପୁରାତନ ଛାତ୍ରୀ ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଜଣ ଓଡ଼ିଆ ପିଲା ଦିଲ୍ଲୀରେ ଯାଇ ଛିକ୍ଷିତ ପରୀକ୍ଷା ଓ ଉଣ୍ଡରଭିତ୍ତି ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଡେକାନାଳ ପଠାଗଲା । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ମିତାଳି ମହାତ୍ମି ଜଣେ ।

ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲୁ ଡେକାନାଳ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ରେ Post Graduat Diploma Course in Journalism & Mass Communication ର ୯୮୩ସିହା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ । ଏବୁ ହେଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ମୋର campaign ଚାଲିଥାଏ - “Why not Dhenkanal ?”

ଆସିଗଲା ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଠିତା ଉସୁବ । ମୁଁ ଗାଢି କରି ସକାଳେ ପହଞ୍ଚିଗଲି ଡେକାନାଳରେ । ରଥଶା ହୋଇ ନଥାଏ । ରାଜାସାହେବ ରଥ ଉପରେ ଛେରାପହଁରା କରୁଥାଏ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଜଣ ଜଣେ ଦର୍ଶକ ଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଦେଖୁଥାଏ । ରାଜାସାହେବ ତଳକୁ ଆସିଲେ । ପିଛିଥାଏ ବରହମପୁରୀ ମଠ ଧୋତି, କାନ୍ଦରେ ମଠ ଚାଦର, ମୁଣ୍ଡରେ ଚନ୍ଦନର ଚିତା ଓ ରତ୍ନ ଚନ୍ଦନର ଟିପା । ସେ ତଳକୁ ଆସି ରଥର ଗୋଟିଏ ଅଖ ଧରି ଠେଲିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମୁଁ ସେତିକି ବେଳେ ଯାଇ ତାକୁ ନମସ୍କାର କଲି । ସେତ ଅତି ଅମାୟିକ ଲୋକ । ମୋତେ ଦେଖି କହିଲେ ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କ leadership ରେ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. । ଜଣ କହୁଛନ୍ତି ? କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ଯେ ? ମୁଁ କହିଲି ସାର, ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ଆମେ ଏହାକୁ ପୃଥିର ଗୋଟିଏ ଆଧୁନିକ କମ୍ପ୍ୟୁନିକେସ ତ୍ରେନିଂ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବରେ ଗଢିବାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାବଦି । ସେ ମୋତେ ଭାବ ବିହୁଳ ହୋଇ କୁଣ୍ଡଳ ପକାଇଲେ ଓ ତାକର ଏ ପ୍ଲେଟ ଦେଖି ମୋ ଆଖର କୁହ ଆସିଗଲା । ତାପରେ ସେ କୃଷ୍ଣବାବୁକୁ କହିଲେ କୃଷ୍ଣବାବୁ ପ୍ରଫେସର ମହାତ୍ମିକୁ ପ୍ୟାଲେସକୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେ ମୋ ସାଜରେ ବସି ଖାଇବେ । କୃଷ୍ଣବାବୁ ଆଜି ନାହାଏ । ସେ ମୋତେ ପ୍ୟାଲେସକୁ ନେଇଗଲେ । ରାଜାସାହେବ ରଥରୁ ଫେରିଆସି ପ୍ୟାଲେସରେ ତାଙ୍କ ଘରେ କୁଗାପଣ ବଦଳି ତଳକୁ ଆସିଲେ । ସେଠି ମୋ ଛଡା ଉମାକାନ୍ତ ମିଶ୍ର, ଦୂରଦର୍ଶନର ସୂନୀଟି ଟାଣ୍ଡର, ଏବଂ କୁବନେଶ୍ୱର ଦୂରଦର୍ଶନର ସଂଜୟ ରାଉଦ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ବସି ଖାଇବାକୁ । ପୁରାପୁରି ଓଡ଼ିଆ ରନ୍ଧା । ଶାର, ବାଇଗଣଭଜା, ଦହିବାଇଗଣ, ନତିଆ ବରା ତରକାରୀ, କାନୀକା, ଖଟା ଓ କ୍ଷୀରି ।

୧୪ ତାରିଖ ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୯୩ରେ ଡେକାନାଳରେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ପାରିତ ହେଲା । ରାଜାସାହେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେବାର ସାତ ସପ୍ତାହ ମରେ ସବୁ କାମ ହୋଇଗଲା । ଯଥା, ଛିକ୍ଷିତ ପରୀକ୍ଷା, ଉଣ୍ଡରଭିତ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସା ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ବେଳେ ଏହାର ଉଦୟାଚିତ ଉସ୍ତବ ପାଇଛି ହୁଏ । ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ଡେକାନାକର ଉଦୟାଚନ ଉସ୍ତବ ଯେପରି ମହାସମାହୋରେ ପାଇଛି ହୁଏ, ଏଥୁ ଲାଗି ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ମୁଁ ଓ DAVP ର ଉତ୍କଷାରେ ଥିବା କଣେ ବଜାବି ଉତ୍ସବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗି ପଡ଼ିବୁ । କଲିକତାରେ ଥିବା Song & Drama Division ର ତେପୁଟି ତିରେକୂର ଶ୍ରୀମତୀ କାସ୍ତୁତୀ ପାଇଚୌଧୁରୀ ଓ ତାଙ୍କ ଦଳ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ଡେକନାକରେ ।

ସୁରପ୍ରତାପ ସୁତ୍ତିପୀଠ ସାମନାରେ ଥିବା ଖୋଲା ପଢ଼ିଆରେ ପ୍ଲାନୀୟ କଣେ କଞ୍ଚାକୁରକ ସାହାୟ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପେଣ୍ଟାଲ ତିଆରି କରାଯାଇଥିଲା । ୧୩ ଡାରିଖ ରାତିରେ ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ଓ ସେ କଞ୍ଚାକୁର ଆସି ପେଣ୍ଟାଲ ଉପରେ ଚଢ଼ି ସବୁ ଦେଖିବୁ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ଅଗ୍ରମ ମାସ ଅଧାରେ ବର୍ଷା ଦେବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ତେଣୁ ସାମନାକୁ ଛତାପରି କଲେ ଯେତେ ପାଣି ପଡ଼ିବ ସବୁ ଗଢ଼ି ଆସିବ ।

ଲକିତ କଳା ମନ୍ଦିରର ଛାତ୍ରୀମାନେ ଆବାହନୀ ସଙ୍ଗୀତ ରାବରେ ତୁଳି ଶିଖରୀ ଚାକ ଗାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲେ । ଲକିତ କଳାମନ୍ଦିରର ପୃଷ୍ଠାପାତ୍ରକ ରଗନ ନଳ ଏହାର ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିଲେ ।

ପେଣ୍ଟାଲ ଉପରକୁ ରାଜା ସାହେବ, ଉଦୟାଚକ ଡକ୍ଟର ରାଧାନାଥ ରଥ, ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.କୁଆ ଦିଲ୍ଲୀର ପ୍ରଫେସର କୁଆ ଓ ପ୍ରଫେସର ରାଘବାବାରୀ, ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ଚେଯାରମ୍ୟାନେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପି. ମୁରାରୀ, ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସିର ତିରେକୂର ଡକ୍ଟର ଯେ.ଏସ୍ ଯାଦବ ଏବଂ Song & Drama କଲିକତାର ଶ୍ରୀମତୀ ରାସ୍ତୁତୀ ପାଇଚୌଧୁରୀ ଆସିଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଠିକ୍ ମାଇକ୍ରୋଫୋନରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ବାଗତ କରିବାକୁ ଯାଉଛି, ଆରମ୍ଭ ହେଲା ମୂଷକ ଧାରାର ବର୍ଷା ।

ସେହି ଦିନ ବଢ଼ି ସକାଳେ ମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଲେ ଉପର ମହଳା ବାରଣ୍ଡାରେ ପାଇଚାରି କରୁ କରୁ ଗୁଣ୍ଣଗୁଣ୍ଣ ହୋଇ ଗାଉଥିଲି କବିଗୁରୁ ରବିନ୍ଦନାଥକର ରର୍ଷା ମଙ୍ଗଳ ସେହି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୀତ “ଶ୍ରୀବଣ୍ଣ ଗରନେ ଘୋର ଘନପଟା ନିଶ୍ଚାଥ ଯାମିନୀରେ ।” ତାପରେ ଗୁଣ୍ଣ ଗୁଣ୍ଣ ହୋଇ ଗାଉଥିଲି “ମନ ମୋର ମେଘେର ସଙ୍ଗୀ, ଉଡେଚଲେ ଦିର୍ବଦୀରତେର ପାନେ, ନୀସିମ ଶୁନ୍ୟ, ଶ୍ରୀବଣ୍ଣ ବରଷନ ସଙ୍ଗୀତେ, ରିମିଛିମି, ରିମିଛିମି, ରିମିଛିମି । କଟକର ସେହି ବଜାକୀ ବାବୁ ଅସ୍ତ୍ରବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ମୋଡେ କହିଲେ, “ଆରେ ମୋଶାୟ ଆମାର ମାଥା ଖାରାପ ହେବାରେ, ଆର ଆସନି ଗାବ ଗାଇଛେବ ।” ମୁଁ କହିଲି “ଆପନିତ ଯାକ ବେରସିକ ଲୋକ ଆମ ଦେଖିଛି ? ଶ୍ରୀବଣ୍ଣ ମାସେ ବର୍ଷା ହବେନା କି

ହବେ ? ତାଙ୍କାତା ଆପନି ଏଖାନେ କି କରତେ ଏସେହେଲା ? ଜାନ ପେଣ୍ଟାଲର ଦିଗେ
ଜାନ । ସେଖାନେ ଦେଖୁନ୍ ଆପନାର ଦିଦି କେମନ୍ ଆହେନ ।

ଡିକ୍ଟୋରୁ ଶୁଣିଥିଲି ଯେ, ଆଚାର୍ୟ ବିନୋବାଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ଥରେ ମୂଷକ
ଧାରାରେ ବର୍ଷା ହେବାରୁ ସେ କହିଥୁଲେ ଯେ, ବର୍ଷାହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ।
ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଥୁଲେ ଠିଆ ହୋଇ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ।

ଡେଶୁ ସେବିନ ସକାଳର ମୂଷକ ଧାରାରେ ବର୍ଷା ହେଉଥିବା ବେଳେ ଆରମ୍ଭ
ହେଇଥିଲା ଆମର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉସ୍ତ୍ରବ । ତୁଙ୍ଗ ଶିଖରୀ ଛୁଲ ଗାଇବାକୁ ଗଗନ ନଥ ଓ
ତାଙ୍କ ହ୍ରାତ୍ରୀମାନେ ସେ ବର୍ଷାରେ ଆସିଥାଏ ବା କିପରି ? ମୁଁ ହତୋସ୍ତାହ ମହୋଳ
ଭାସ୍ୟତୀକୁ କହିଲି ତାଙ୍କର ସଂଗୀତ ପାର୍ଟିକୁ ଗୀତ ଗାଇବାକୁ କହିବାକୁ । ଭାସ୍ୟତୀ କହିଲା
ଦାଦା କୋନ୍ କୋନ୍ ଗାନ୍ଧା ଏରା ଗାଇବେ ? ମୁଁ କହିଲି ସମୟ ନଷ୍ଟ ନାକରେ ଓ ଦେର
କେ ବଜ୍ଞ - କବି ନାହୁଲେଇ ତୁଗମ ଶିରୀ ଓ କାଶାର ଭେଦି ଗାନ୍ଧା ଗାଇତେ ସେମାନେ
ଚମକାର ଗାଇଲେ ।

ତାପରେ କାର୍ୟ୍ୟକ୍ରମ ମୁଢାବକ ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକୁ ଚାଲିଲା । ମଞ୍ଚ ଉପରେ ପ୍ରଦୀପ
ଜଳାଇ ଡକ୍ଟରର ରାଧାନାଥ ରଥ ଆଇ.ଆଇ. ଏମ.ସି.କୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ । ରାତା
ସାହେବ ଚମକାର ଭାଷଣ ଦେଲେ । ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ମୁରାରୀ ମଧ୍ୟ । ତେଜାନାଳର ଯେଉଁ
ରତ୍ନଲୋକ ମାନେ ଆସିଥୁଲେ ସମସ୍ତେ ଧୈର୍ୟ ସହକାରେ ବସି ରହିଥୁଲେ । ପେଣ୍ଟାଲ
ଉପରେ ଗୋଟିଏ କୁହା ବର୍ଷା ପାଣି ପଡ଼ିନଥିଲା କାର୍ୟ୍ୟକ୍ରମ ସରିଲା ବେଳକୁ ବର୍ଷା ଯେପରି
ଜନ୍ମଦେବକ ଆଦେଶ ମାନି ବନ୍ଦ ହେଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ଷା ପାଣି ଗଢି ଯାଇଥିବାର କଳ
କଳ ଶଦରାରି ଜଳ ଶୁଭ୍ରଥାଏ ।

ବର୍ଷା ପରେ ପ୍ରଫେସର ଦୁଆ କହିଲେ, “ଆରେ ଖତରନାକ, ଖତରନାକ, ଏସା
ବାରିସ ମୌ ପହଲେ କରି ନେହିଁ ଦେଖାଥା ।” “ଖତରନାକ” ମୁଁ କହିଲି “ସିବାଦ
ଯୀତ ଆପକେ ଲିଖ ଏକ ନୟା ଅଭିଷ୍ଠତା ହେଇଁ” । ଦିଲ୍ଲୀ ବାଲା ସବୁ ସେହି ଦିନ ଫେରିଗଲେ
। କେବଳ ପ୍ରଫେସର ଯାଦବ ରହିଲେ । ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉସ୍ତ୍ରବ ଯେତିକି
ଯାଜମାନକରେ ହେଲା, ସେତିକି ମନେରହିଲା ଭକ୍ତିଆ ହେଲା । ଲେଖ ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ
ଚିରମୁରଣୀୟ ଘଟଣା ହୋଇ ରହିବ ।

ଅଗଷ୍ଟ ୧୯ ତାରିଖ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସୁରପ୍ରତାପ ସ୍କୁଲ୍ ପାଠୀରେ ଠିଆ ହୋଇ
ଜାତୀୟ ପତାକାକୁ ଉଠୋଳନ କରି ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ ଗାଇବାକୁ । ତାପର ଦିନ ରବିବାର
ହୋଇଥାଏ । ୧୭ତାରିଖ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର କାର୍ୟ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରାଗଲା । ସକାଳ

୧୦ଟାରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ନିଜ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେବା ଏଥରେ ଛାତ୍ରୀମାନେଙ୍କର ବାପ ମାଆ ମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ । ବାପ ମାଆଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ସାଙ୍ଗକୁ ଗର୍ବର ଚିହ୍ନ ।

ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ଵାଗତ କଲି ଓ କହିଲି ଯେ ଆମେ ଆଜି ଗୋଟିଏ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଯାଉଛୁ, ଯାହାର ସାରା ଭାରତରେ ଓ ଭାରତ ବାହାରେ ମାନ୍ୟତା ରହିଛି । ଦିଲ୍ଲୀ ତୁଳନାରେ ଆମର କୋଠାବାତି ଓ ଉପକରଣ ଉଡ଼୍ୟାଦି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମର ବହୁ ଧୀର୍ଯ୍ୟ, ମନବଳ ଓ ସବୁ ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବାର କୌଶଳ ଅଛି । ଏହାପରେ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା କହିଥିଲେ । ସେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମେ କିପରି ଚାଲିବ ତା ଉପରେ ଯୋର ନେଇଥିଲେ ।

ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ ଓ ସେମାନଙ୍କ ବାପା ମାଆ ମାନେ ନିଜ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଲାପରେ, ସମସ୍ତେ ଗୋବିଦପୁରର ଲାଲ ମିଠା ଓ ରସଗୋଲା ଖାଇ ମୁହଁ ମିଠା କଲେ ।

କୁଞ୍ଜକାତର ଡକ୍ଟର ମୂଳିଆଙ୍କ ଘରର ଉପରେ ମହଳାକୁ ଆମେ ଗେଷ ହାଉସ୍ ଭାବରେ ନେଇଥିଲୁ । ରାଜା ସାହେବଙ୍କ କାକା ସାନ୍ ସାହେବଙ୍କ ଘରର ଉପରେ ମହଳାକୁ ଆମେ ଝିଅ ମାନଙ୍କ ହଷ୍ଟେଲ ଭାବରେ ନେଇଥିଲୁ ଏବଂ କୁଞ୍ଜକାତର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘରକୁ ଆମେ ପୁଅମାନଙ୍କ ଗେଷ ହାଉସରେ ମୁଁ ଓ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ରହିଲୁ । ମାତ୍ର ରୋଷେଇ କରିବ କିଏ ? ଭାପୁରର ଜମେଶ୍ଵର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବାରିକକୁ ରଖିଲୁ । ସେ ରୋଷେଇ କରିବା ଛଡା ଆଉସବୁ କାମ ଜାଣିଥିଲା ।

ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି ରେ ୩୪ ଜଣ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରୁ ଥିଲେ ବେଶୀ, ଓଡ଼ିଶା ଭିତରୁ ଅଛି କେତେଜଣ ଥିଲେ । ତଥାପି ଝିଅ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ମିତାଳି ମହାତ୍ମି, କଷ୍ଟୁରୀ ରାୟ ଓ ଯଶଶ୍ଵିନୀ ପଟ୍ଟନାୟକ । କଷ୍ଟୁରୀ ଚମକାର ଗୀତ ଗାଉଥିଲା । ଆମ ସାନ ଝିଅ ଖୁବୁ ନାଁ ହେଉଛି କଷ୍ଟୁରୀ, ତେଣୁ କଷ୍ଟୁରୀ ରାୟକୁ ଆମେ ଝିଅ କରିନେଇଥିଲୁ । ମିତାଳି ଓ ଯଶଶ୍ଵିନୀ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଗାଉଥିଲେ । ମିତାଳୀର ବାପା ଶ୍ରୀଯୁତ ପି.ଆର.ମହାତ୍ମି ଜଣେ ଅବସର ପ୍ରାସ୍ତୁ ବରିଷ୍ଟ ପୁଲିସ ଅର୍ପିସର ଥିଲେ । ଯଶଶ୍ଵିନୀ ତେଜାନାଳର ଝିଅ । ତା ବାପା ପ୍ରସନ୍ନ ପଟ୍ଟନାୟକ ରେଜେନାସା କଲେଜରେ ମୋଠାରୁ ବର୍ଷେ ସିନିୟର ଥିଲେ ଓ ତା ଦାଦା ସରୋଜ ଶ୍ରୀପ୍ରାଚ୍ଛବି କଲେଜରେ ମୋର ସହପାଠୀ ଥିଲେ ।

କୁପେନ ହଜାରିକା ଓ ବୁମା ଗୁହଥାକୁର୍ରାଙ୍କ ବୃଦ୍ଧଗାନ ରେଡ଼ିଓ ଓ ଟିଭିରେ ଶୁଣିଥିଲି । ବୁମା ଓ ତାଙ୍କ ଦଳ ଗାଉଥିବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୃଦ୍ଧଗାନ ‘ବିଶ୍ରିଷ୍ଟ ଦୂପାରେର, ଅସଂଖ୍ୟ ମାନୁଷେଇ’ ଶୁଣିବା ପରେ ମୋର ଜାହା ହେଲା । ଆମ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ

ବୁନ୍ଦଶାନ ଗୋଟିଏ ଗଢ଼ିବାକୁ । ଏହାର ନାମ ଦିଆଗଲା ଆଉ.ଆଉ.ଏମ.ସି. ଯୁଥ କର୍ବଳା - ପ୍ରତି ମଙ୍ଗଳବାର ସଂକ୍ଷ୍ଯାଗ.୩୦ ରୁ ୭.୩୦ ଆମେ ମାନେ ସ୍ଵର ପ୍ରତାପ ସ୍ଵତିପ10ର ହଜରେ ଏକାଠି ହୋଇ ବିରିଜ ରାଷ୍ଟାରେ ସମବେଚ କଣ୍ଠ ସଂଗୀତ ଅଭ୍ୟାସ କରୁ । ଗରନ ନନ୍ଦ ହାରମୋନିଆମ ଓ ବଂଶୀ ବଜାଇଛି । ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ସ୍ଵର ମିଳାଇ ଗାଆଇ । ତିନ୍ତୁ ଆସି ଦେଳାନାଳରେ ରହିବା ପରେ Youth choir ରେ ଯୋଗ ଦେଲା । Youth choir ର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଦେଶ୍ୟ ହେଲା ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଭାବୁଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଓ ଜାତୀୟ ସଂହଚି ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇବା । ଆଉ.ଆଉ.ଏମ.ସି. ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉସ୍ବବରେ Youth choir ସଂଗୀତ ପରିବେଶଣ କରାହେଉଥିଲା । ପାଣି ଓହଳା ପାହାଡ଼ ତଳେ ଥିବା ଜମି ଉପରେ ଯେତେ ବେଳେ ଆଉ.ଆଉ.ଏମ.ସି.ର ପାପୀ ଘରର ଶୁଭ ଦିଆଗଲା, ସେତେ ବେଳେ Youth choir ଗୀତ ଗାଇଥିଲେ । ଥରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବରଗତ ଧନ୍ତୁ ଯାତ୍ରାରେ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଗୀତ ‘ତାର ସଙ୍ଗାତ ପଥର ଘାଟରେ’ ଗାଇ ସେଠି ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଥିବା ବାରହଜାର ଲୋକଙ୍କୁ ମୁସ୍ତ କରି ଦେଇଥିଲୁ । ରଷ୍ଟଦେଶରେ ଜାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଆହୋଳନ ହୋଇଥିଲା ସେଠି ସମବେଚ କଣ୍ଠ ସଙ୍ଗାତ ହିଁ ଆହୋଳନଙ୍କୁ ତେଜି ଦେଇଥିଲା । ସେଠି ଧନୀଥିଲା Songs unite people.

ରାଜୀ ସାହେବ ଆମ Youth Choirର ଗୀତ କେତୋଟିର ଶୁଣି କହିଥିଲେ
ଯେ, ଦୂରଦର୍ଶନ ଓ ରେଡ଼ିଓରେ ଏହା ପ୍ରଚାରିତ ହେବା ଦରକାର । ଆମେ ଯାଇ କଟକର
ଆକାଶବାଣୀ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଆମର କେତୋଟି ଗୀତ ରେକଟିଂ କରାଇବୁ । ଦୂରଦର୍ଶନରେ
ହୋଇ ପାରି ନଥିଲା । ଏବେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ରେ ଆଉ Youth Choir ନାହିଁ ।
ଭାବିଲେ ମନ ଖରାପ ହୁଏ ।

ଦିଲ୍ଲୀ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ଆମ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଧକା ମାରୁଡ଼ୀ ଭ୍ୟାନ୍ ପଠାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ କୁଆଡ଼କୁ ଗଲେ ଗୋଟିଏ ବସରେ ଯା ମାରୁଡ଼ୀ ଭ୍ୟାନ୍ ହ୍ରାଇଭର ଭାବେ ପାପିନା ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଲା । ପାପିନାର ବାପା ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ହ୍ରାଇଭର ଥିଲା ଓ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସାରା ଛରରୋପ ବୁଲି ଆସିଛି । ସେ ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ହ୍ରାଇଭିଂ ଶିଖାଇଛି । ରାଜବାଟୀର ବହୁତ କଥା ତାଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ, ରାଜାସାହେବ କୁଆଡ଼େ ପିଲା ଦିନେ ଭାରି ଚଗଲା ଥିଲେ, କୃଷ୍ଣବାବୁ ତାଙ୍କ ଶାସନ କରୁଥିଲେ, ରାଜାସାହେବ ଖେଳିବାକ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଉତ୍ୟାଦି ଉତ୍ୟାଦି ।

ପାପିନା ଏବେ କି ଆସିଲେ କୋଟିନିଧି ପରି ହୁଏ । ସେ ଭାରି ସ୍ଵେଚ୍ଛା ପିଲାଟା ।
ମୋ ନାତୁଣୀ କନ୍ତି କାବେରୀ ତାକୁ ପାପିନା ମାମୁଁ ବୋଲି ଭାକେ । ସେ ନିଜକୁ ଆମ
ପରିବାରର ଜଣେ ବୋଲି ଭାବେ ଓ ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରି ଭାବ ।

ସବୁଦିନେ ସକାଳେ ୧୦ଟାରେ ଜ୍ଞାସ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ପ୍ରଥମ ପିରିଆଡ଼ ନିଅଛି । ସେ ଦିନର ସବୁ ଇଂରାଜୀ ଖବରକାଗଜ ବିଷୟରେ ଏକ ତୁଳନାମୂଳିକ ବିଚାର ହୁଏ । Masthead Design, Ear, Lapel, Headlines, Edit page, Advertising space, Advertisements (Display), Advertisement (Classified), Advertisement Slogan ବା caption, Body copy ଉତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ଦିନେ ଦିନେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ପିରିଆଡ଼ ଜ୍ଞାସରେ ଯୋଗ ଦିଏ ଏବଂ ଚଣ୍ଡୀଗଢ଼ର Indian expresses ସଂସ୍କରଣ ବିଷୟରେ କୁହେ । ଗୋଟିଏ ଖବରକାଗଜର circulation ପାଇଁ କି କି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆୟିବା ଉଚିତ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରେ । ତେଣୁ ଏଥରୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବହୁତ ପାଇଦା ହୁଏ । ସେମାନେ ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ନିଜ ନିଜର ମତାମତ ଦିଅନ୍ତି । ଉଣେ ଭଲ ସାମାଦିକ ହେବାକୁ ହେଲେ ଯାହା ଯାହା କୌଶଳ ଦରକାର ଓ କିପରି ଗୁଣ ଦରକାର ତାହା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ମାନେ ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଇ ଯାଆନ୍ତି ।

କିଛି ଦିନ ପରେ ପ୍ରଫେସର ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି Remedial English । ଆମର ସ୍କୁଲ, କଲେଜ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ English ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । ସେଥୁ ଯୋଗୁଁ ଇଂରାଜୀରେ ବି. ଏ, ବି. ଏ ଅନେବୁ ଓ ଏମ. ଏ ପଢ଼ି ମଧ୍ୟ ପିଲାମାନେ ଭଲ କରି ଦି'ଧାତି ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖୁ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଓ ଇଂରାଜୀ କହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଠି ମୁଁ ଉଚାରଣ ବିଷୟରେ କିଛି କହୁ ନାହିଁ, କାରଣ ଇଂରାଜୀ ଉଚାରଣ କଲାବେଳେ ମାତୃଭାଷା ଉଚାରଣର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯେଉଁ ମାନେ ଇଂରାଜୀ ମିତିଯମ୍ ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ିଥାଏ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଥରୁ ବାଦ ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ଇଂରାଜୀ ଉଚାରଣରୁ କହି ଦେଇ ହେବ, କିଏ ଓଡ଼ିଆ, କିଏ ବଙ୍ଗାଲୀ, କିଏ ମାତୃସ୍ଥି, କିଏ ଗୁଜୁରାତି, କିଏ ମାଲୟାଲୀ, କିଏ ହରିଆନା ବା ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର ଲୋକ ବା କିଏ କାନାଡ଼ିଶା । ତେଣୁ Remedial English ପଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ଉଦାହରଣ ଦେଇ ସ୍ଵର୍ଗ କରିଦିଅନ୍ତି ଯେ, ଇଂରାଜୀ ଖବରକାଗଜ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଦରକାର, ଏହା ସରକ ଭାଷା ହୁଏ । ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟର ଭାଷା ଏହାଠାରୁ ପୂରାପୂରି ଅଲଗା ।

ସେ ମଧ୍ୟ ପୁଣି ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି ଖବରକାଗଜର ସଂପାଦକୀୟ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ କର୍ମୀଙ୍କ ବିଷୟରେ, ଯଥା:- Reporter. କିଏ କ'ଣ କେତେ ବେଳେ କରନ୍ତି ଓ କିପରି ଏମାନଙ୍କ ସାହାୟ୍ୟରେ ଖବର କରଗଜ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ସେ ବିଷୟରେ ଉଦାହରଣ ସହ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି ।

ମୁଁ ବରାବର ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସ ନିଏ । ସେଥିରେ ମୋର Indian Express ର ଅଭିଷେତ ବିଷୟରେ କହେ । ମୋ ଲେଖଚରଟିର ନାମ କରଣ ହେଉଛି How not to manage a newspaper । ଦିଲ୍ଲୀ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ରେ ମୁଁ ଓ ଶ୍ରୀଯୁତ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି, ଆସୋସିଏର ନିୟୁ ଏଫିଚର, ସେ କ୍ଲାସଟି ନେଉଥିବା ।

ଏହା ଛଡ଼ା ମୁଁ Audio- Visual Communication, ଓ Development Communication ପଢାଏ । Development Communication ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ମୁଁ Tribal & Rural communication ପଢାଏ । ଆମ ଡେଙ୍କାନାଳ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ବିଶେଷତ୍ବ ହେଲା Tribal & Rural Communication । ଆଖପାଖ ଆଦିବାସୀ ଗାଁ ଓ ଅଣାଦିବାସୀ ଗାଁ ମାନଙ୍କରେ ଆମ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ମାନେ କାମ କରନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ବହୁତ କିଛି ଆନ ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି ।

ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଫଟୋଗ୍ରାଫି ପଢାଏ । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ମୁଁ Photo-journalism ପଢାଏ । କାରଣ ଖବରକାଗଜରେ ପ୍ରକାଶିତ ଖବରକୁ ଫଟୋଗ୍ରାଫ କିପରି ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ, ତାହା ଉଦାହରଣ ଦେଇ ପଢାଏ । ଯେଉଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ କମପ୍ୟାକ୍ଟର କ୍ୟାମେରା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ କହେ ଯେ, କମପ୍ୟାକ୍ଟର କ୍ୟାମେରା ବା 'aim and shoot camrea' ରେ ଫଟୋଗ୍ରାଫି ଶିଖିବୁ ଏବଂ ନାହିଁ । ଏଥିଲାଗି ଦରକାର single lens reflex (SLR) camera ଏବଂ ମୁଁ ଉପଦେଶ ଦେଇଥାଏ କିଭାବି କ୍ୟାମେରା କିଣିବା ଉଚିତ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ କହେ ଯେ University of London Institute of Education ରେ Audio- Visual Aid ବିଷୟରେ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପ୍ରବନ୍ଧର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିଲା For my professional work, which camera to buy and why ? ମୋର ମନେ ଅଛି ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ ବିଟ୍ରେନରେ ମିଳୁଥିବା ସବୁ କ୍ୟାମେରା ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ତୁଳାନାମୂଳକ ବିବରଣୀ ଦେଇ, ମୋ କାମ ପାଇଁ ଦରକାର ହେଉଥିବା କ୍ୟାମେରାକୁ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ମୁଁ ପଢାଏ ଯାହାହେଉଛି କମ୍ୟୁନିକେଶନ ଥିଅରି । ଏ ବିଷୟଟି ଅତି ଥିଓରିଟିକାଲ, କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଭଲ କରି ନକୁଣ୍ଡିଲେ କମ୍ୟୁନିକେଶନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗକୁ ବୁଝିହେବ ନାହିଁ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରଫେସର ଯାଦବ ଏ ବିଷୟଟିକୁ ପଢାଉଥିଲେ ଏବଂ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନେ ତାଙ୍କ କ୍ଲାସରେ ତୋଳଇଥିଲେ । ତୋଳଇଥିବା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେ ଚକଣଦିରୁ ଖଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗି ଡାଙ୍କ ଉପରକୁ ଫୋପାନ୍ତିଥିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ଯାଦବ ନିଜେ କମ୍ୟୁନିକେଶନ ଥୁଓରିକୁ ଭଲ କରି ବୃଦ୍ଧିନିଥଳା ବୋଲି ମୁଁ ତାଙ୍କ ସାଇରେ ଆଲୋଚନା କରି ଜାଣିପାରିଥିଲି । କାରଣ Mathematical Theory of Communication ଯେତେବେଳେ ଆମେରିକାର Bell Telephone Laboratories ରେ Source- Receiver Theory (S-R Theory) ପରେ ଗବେଷଣା ଚାଲିଥଳା, କମ୍ୟୁନିକେଶନ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥଳା । ୧୯୪୭ରେ Claude ନାମକ Shannon ଓ Weaver ଦିଲେଁ Bell Telephone Laboratories ରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ Electronic Communication ଉପରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିଲେ । କିଏ ଜାଣିଥଳା ଯେ David Berlo ଏହାକୁ ମାସ କମ୍ୟୁନିକେଶନର ଗୋଟିଏ Model କରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ ? ତେଣୁ କମ୍ୟୁନିକେଶନ ଥୁଓରି ପଡ଼ାଇଲେ ଆପଣଙ୍କର ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଝାନ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ମୋର ସେ ଅସ୍ଵାବିଧା ନଥଳା । ପ୍ରାଇମେରୀ କ୍ଲାସ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏମ. ଏସ. ସି ପର୍ଯ୍ୟତ ମୁଁ ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିଛି । ଏମ. ଏସ. ସି. ପଢ଼ିଥିଲି Radiophysics and Electronics । ତେଣୁ କମ୍ୟୁନିକେଶନକୁ ମୁଁ ଭଲଭାବେ ବୃଦ୍ଧିଥିଲି ଓ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ ମାନକୁ ବୁଝାଉଥିଲି । ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟେନ ବୋଷଙ୍କ କ୍ଲାସରେ ମୁଁ ଶିଖିଛି । ଗୋଟିଏ dry subject କୁ କିପରି Interesting କରାଯାଇ ପାରିବ । Communication Theroy ପଡ଼ାଇଲାବେଳେ ବିରିନ୍ଦ model ର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ । ମୋ କ୍ଲାସରେ କେହି କେବେ ତୋଳାଇବାର ମୋର ମନେନାହିଁ ।

ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ଡେକାନାକରେ Post-Graduate Diploma in Advatising and Public Relation ର କୋର୍ସ ନଥିବାରୁ ମୁଁ ଓ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ମୂଳରୁ ଚେଷ୍ଟାକରୁ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ Advertising ଓ Public Relation ରେ ଖୁବ ଭଲ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ । ଜଣେ Advertising Consultant ଶ୍ରୀୟୁଷ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ରାଉଦଙ୍କୁ ଆମେ ଅନୁରୋଧ କରୁ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଆସି ପୁରା ସକାକର ହୁଇବି ପିରିୟଡ଼ରେ Advertising ଓ Public Relations ପଡ଼ାଇବାକୁ । ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ବାବୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ advertising Agency ରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଅନଗୁହର ସୁନାମଧନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାବିହି ଓ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଶାସକ ଶ୍ରୀୟୁଷ ମହେଶ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ନାଟି । ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ବାବୁଙ୍କ ବାପା କଳନେଲ ପାର୍ଥ ରାଉଦ ମିଲିଟାରୀ ଚକିରିରୁ ଅବସର ନେବା ପରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହୁଥିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ରାଉତଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମାମିଙ୍କ ମୁଁ ଆଗରୁ ଚିହ୍ନ ଥିଲି ।

ଡେଣ୍ଟ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ବାବୁ ବେଶ ଭଲ ଭାବରେ ପଢାଇବା ଆରମ୍ଭ କଲେ ଓ ଛାତ୍ରଶାତ୍ରୀମାନେ ତାଙ୍କ କ୍ଲାସକୁ ଭାରି enjoy କରୁଥିଲେ । ପରେ ସେ କୁବନେଶ୍ଵର ଯୁକୋ ବ୍ୟାକର ଜଣେ Publicity officer କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଖି ତାଙ୍କୁ ପଢାଇବାକୁ କହିଲେ । ସେ ଭନ୍ତଳୋକ ବୋଧକୁ ଏ ଚାହିଁଥିଲେ ସୁରପ୍ରତାପ ମୁଁଠି ପୀଠର ପାହଚ ସବୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ତାଙ୍କ କ୍ଲାସ ଜରିଆରେ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି ର ପାକଳଟି ବନିଯିବେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଅଭିନାଷ୍ଟ କେବଳ ତାଙ୍କ ମନରେ ହିଁ ରହିଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କ କ୍ଲାସ ବସି ଆବିଷାର କଲି ଯେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ କିନ୍ତୁ ଦୋଷ ରହିଛି । ସେ ଆଖି ବନ୍ଦ କରି ପଢାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ଶେଷ କରିବା ପରେ ଆଖି ମର୍ମ କରି ଅନାନ୍ତି ।

ମୁଁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ବାବୁଙ୍କୁ ରୋକଠୋକ ଭାବରେ କହିଲି ଯେ ଆମର Guest Speaker, ହେବାକୁ ଉପୟୁକ୍ତ ନୁହନ୍ତି । ଡେଣ୍ଟ ସେ IIMC ଆସିବା ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ । ଡେଣ୍ଟ କୁବନେଶ୍ଵରର ଭଲ Advertising Agency ନିଥିବାରୁ ସେ ହତୋପାହ ହୋଇ ଦିଲ୍ଲୀ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଯ୍ୟାନରେ ମୁଁହୋଇଥିଲେ ନିଜର ଗୋଟିଏ Advertising Agency ଖୋଲି ଥାଏଇ IIMC ତେଜାନାକରେ ଗୋଟିଏ In-house Advertising Agency ଖୋଲିବାର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଦିଲ୍ଲୀ IIMC ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପରେ କିଛି ନକହି ତାକୁ ଫାରର କରିଦେଲେ । ପରେ ଜାଣିଲି ଯେ ତିରେକୂର ଯାଦବଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଏହା ହେଲା । ସେ କୁଆଡ଼େ କହିଲେ ଝୁହଁ କୋହୁହେ ଏହେବସି କା କାମ କରନେକେ ଲିଯେ ।

ସେ ଯାହାହେଉ ପ୍ରଥମ ବ୍ୟାବର ପିଲାମାନେ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ବାବୁଙ୍କ ଯୋଗୁଁ Advertising ଓ Public Realtion ର ଭଲ ଛ୍ଵାନ ପାଇଲେ ।

କାନ କୁଣ୍ଡାଇଲା ଭଲି ୧୦ ମାସ ବଢିଗଲା । ପିଲାମାନଙ୍କର ପରିଷା ହେଲା । ପ୍ରାକ୍ତିକାଙ୍କ ପରିଷା ମଧ୍ୟ ହେଲା । ପିଲାମାକର ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ୟ ରିପୋର୍ଟକୁ ଆମେ ପଡ଼ି ନମର ଦେବୁ । ଗାୟତ୍ରୀ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ତେଜାନାକ ଝିଅର ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ୟ ରିପୋର୍ଟରେ ଶୀର୍ଷକ ଥିଲା “ଆମ ପିଠାପଣା ଓ ପୁନିଆଁପରବ” ସେଥିରେ ସେ ତେଜାନାକର ଗାଁ ଗହନିର ପରବର୍ତ୍ତନୀ ପାଇଁ ହେଲାବେଳେ କିମି ପିଠାପଣା ହେଉଥିଲା ଓ ତା’ ସାଙ୍ଗକୁ କି କି ଚିତା ପଢୁଥିଲା ସେ ବିଷୟରେ ଏକ ତଥ୍ୟମୂଳକ ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ଦେଇଥିଲା ତା ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ୟ ରିପୋର୍ଟକୁ ମୁଁ ପଡ଼ି ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ପାଇଥିଲି ଓ ୧୦୦ରୁ ୧୯ ନମର ଦେଉଥିଲି ।

କୁଣ୍ଡରୀ ରାଯ ଅନଗୁଳର ଭକ୍ତ ନବଜୀବନ ମଣିକ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ତଥ୍ୟମୂଳକ କେସି କହିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ତା’ ପ୍ରୋକ୍ରେକ୍ୟ ରିପୋର୍ଟ ପାଇଁ ଭଲ ନମର ପାଇଥିଲା । ତେଜାନାକ ପିଲାମାନଙ୍କ ନମର ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲା ଓ ସେଠାରେ Final

Tabulation କରାଗଲା । ମେରିଟ ଲିଷ୍ଟରେ ପ୍ରଥମ ତିନିଜଣ ଡେକାନାଙ୍କ IIMC ରୁ ଥିଲେ । ଏହା ଆମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଥିଲା ଗୌରବର ବିଷୟ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏତେ ଖୁସା ହୋଇଗଲୁ ଯେ ଆମମାନଙ୍କ ଆଖିରେ କୁହ ଆସିଗଲା । ପିଲାମାନେ Field Placementରୁ ଫେରିବାପରେ Convocation । IIMC ଡେକାନାଙ୍କର ପ୍ରଥମ IIMCରୁ କାହାକୁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିକରି ଡାକିବା ସେନେଇ କଜନା କଜନା ଚାଲିବା ପରେ ଯିର କରାଗଲା ଯେ ପୂର୍ବ ଭାରତର ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା ସଙ୍ଗୀତଙ୍କୁ, ସଙ୍ଗୀତଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ ଓ ଗଣ୍ୟୋଗାଯୋଗ ବିଶେଷଙ୍କ ଡକ୍ଟର ରୂପେନ୍ ହଜାରିକାକୁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବରେ ଡାକିବାକୁ । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଗଣ ଯୋଗାଯୋଗରେ Ph.D ଡିଗ୍ରୀ ଅଛି ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ କଲିକତା ଠିକଣା ଯୋଗାଡ଼କରି ତାଙ୍କୁ ଲେଜିପୋହରେ ଅନୁରୋଧ କଲିଯେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଆମ ପ୍ରଥମ Convocation ରେ ମୁଖ୍ୟଅତିଥି ଭାବରେ ଚାହୁଁ । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗ ସ୍ଵର୍ଗୀ କଜନା ଲାଜମିଳୁ ସେ ଆଣିବେ ଏବଂ ସେଇଲାଗି କଜନାଙ୍କ ଯିବାଆସିବା ଖର୍ଚ୍ ସେ ବହନ କରିବେ । ପରେ ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଲିଖିତ ନିମନ୍ତଶ ପଠାଇଦେଲି ।

୧ ଜୁନ ୧୯୯୪ ସନ୍ଧ୍ୟା ଗତାରେ Convocation ହେଲା । ମାନ୍ୟବର ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁତ କାମାକ୍ଷା ପ୍ରସାଦ ସିଂହଦେବ ଅସୁଲ୍ଲାମ୍ବାବଶତଃ ଏଥିରେ ଯୋଗଦେଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୋତେ ପୋହରେ କହିଲେ ଯେ ସେ ଦୁଃଖିତ । ମୋ ଅନୁରୋଧରେ ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଲେ ।

IIMC Chairman ଶ୍ରୀଯୁତ ପି. ମୁରାରୀ Convocationରେ ସଭାପତିତ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ମନ୍ତ୍ରୀ ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀଯୁତ ନବୀନଚନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦାସ ନିମନ୍ତିତ ଅତିଥି ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟର ବରିଷ୍ଠ ବିଚାରପତି ଜଷିସ୍ ଶ୍ରୀଯୁତ ଦେବେନ୍ ମୋହନ ପଜନାୟକ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ନିମନ୍ତି ଅତିଥି ଭାବରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଡେକାନାଙ୍କର ବହୁ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ କରାନ୍ତି, ଜେତେନାଥ ପଜନାୟକ, ଶ୍ରୀଯୁତ ପ୍ରମୋଦ କୁମାର ତ୍ରୁପାଠୀ ଉତ୍ୟାଦି Convocation ରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଏଥିରେ ଆମ ଛାତ୍ରୀ କୁମାରୀ ଅରୁନ୍ଦତି ମହାନ୍ତି ଘୋଷିକା ଥିଲେ ।

Convocationକୁ ଶ୍ରୀଯୁତ ମୁରାରୀ Open କରିବା ପରେ ମୁଁ Director ଭାବରେ ମୋର ରିପୋର୍ଟଟି ପଡ଼ିଲି । ଏହା ବେଶ ଲମ୍ବାଥିଲା ଏବଂ ପଡ଼ିବାକୁ ସମୟ ଲାଗିଥିଲା । ସମସ୍ତେ କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଧୈଯ୍ୟ ଧରି ଶୁଣିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଡକ୍ଟର ରୂପେନ୍ ହଜାରିକା ତାଙ୍କ Convocation ଭାଷଣ ଦେଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ ବହୁତ ବିଷୟରେ ବହୁ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ । ସେ କହିଥିଲେଯେ ଥରେ ନିଉୟକ୍ରମେ ହତ୍ସବ

ନଇ କୁଳରେ ସେ ବସିଥିଲେ । ଜଣେ ନାଉରୀ ଗାଉଥିଲା Paul Robsonଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୀତ The Old Man River । ଏହା ଶୁଣି ତାଙ୍କର ମନ ଚାଲିଗଲା ସୁତୁର ଗୋହଟିରେ ତାଙ୍କ ମା'କ ପାଖକୁ । ସେ ଅହମିଆ ଭାଷାରେ ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେହି ଅପାସୋରା ଅପାସୋରା ଗୀତକୁ । ସେ ଗୀତ ଗାଇଯାରି ବସି ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ଆମ IIMC Youth Chair ର ପିଲାମାନେ ସେ ଗୀତର ଓଡ଼ିଆ ଗୀତ ଗାଇଲେ ବିଶ୍ୱୀଷ୍ଟ ନଦୀକୁଳେ । ମୋତେ କୁଣ୍ଡଳ ପକାଇ ପଚାରିଲେ ଏହାକୁ କିଏ ଓଡ଼ିଆରେ ଅତୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ? ମୁଁ କହିଲି ଆପଣଙ୍କ ଭାବୀ, ଶ୍ରୀମତୀ ମହାତ୍ମି । ଏପରି ଭାବବିହୂଙ୍କ ହୋଇଗଲେ ମୁଁ କାହାକୁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ । ତାଙ୍କ ବନ୍ଦୁ ସୁଶ୍ରୀ କଞ୍ଚନା ଆଜମିନ ଆଖିରେ ଥିଲା କୁହ ।

ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ମ ମୁରାରୀ କହିଲେ ତାଙ୍କ ଅଭିଭାଷଣରେ କହିଲେ ଯେ ତେଜାନାଳରେ ବର୍ଷକ ପରେ ପ୍ରଫେସର ମହାତ୍ମି ଗୋଟିଏ ମ୍ୟାଜିବ କରି ଦେଇଛନ୍ତି, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ମୁଁ The Miracle Man of 1993-1994 ଆଖ୍ୟା ଦେଉଛନ୍ତି । ମୋ ଆଖିରେ କୁହ ଆସିଗଲା ମୁଁ ରାଜା ସାହେବଙ୍କୁ ଅତୁପସିତକୁ ସହଜରେ ନେଇ ପାରିନଥିଲି । କଟକ ଯାଇ ପୁରୀ-ହାଉଡା ଏକ୍ଷୁପ୍ରେସ୍ ଧରିବାକୁ । ଯୁବରାଜ ସାହେବ ପୋନ୍ଦକରି କଟକର ଷେସବ ସୁପରିନଟେନ୍ଟେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଅତୁରୋଧ କଲେ ଯେ ତେଜାନାଳରୁ ଗୋଟିଏ VIP ଦଳ କଟକ ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପୁରୀ-ହାଓଡା ଏକ୍ଷୁପ୍ରେସ୍ ... ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ । ସମସ୍ତେ ଗାଡ଼ି ପାଇଲେ ।

ତାପର ଦିନ, ଅର୍ଥାତ୍ ୨ଜୁନ ସକାଳେ ମୁଁ ରପେନ୍ଦ୍ରଦାଳର ଖବର ନେଇଥିଲି । ସେ କହିଲେ ଯେ କହରୋକେସବ ଦିନ ଆମେ ଘରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋକନରେ ସୁଆଦିଆ ମାଛ ତରକାରୀ ଖାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ତିନ୍ଦୁକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାକୁ କହିଥିଲେ ।

ସକାଳୁ ଜଳଣିଆ ଖାଇଯାରି ପିଲାମାନେ ଆମଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ କୁହ । ୧୦ମାସର ଭଲମହ, ମାନ ଅଭିମାନ ସବୁ ସ୍ନେହିତିରେ ହିଁ ରହିଗଲା । ସେମାନେ ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ ଭାରତର ନୂତନ ସୁଗର ସାମ୍ବାଦିକ ଭାବରେ ।

କିଛି ସମୟପରେ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ତାଙ୍କ ସବୁ ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲି । ସେ ସବୁ ଶୁଣି ଭାରି ଖୁସ୍ତି ହୋଇଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷରେ (୧୯୯୪-୯୫) ୩୭ ଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଥିଲେ (୧୭ଜଣ ଛାତ୍ର ୧୭ଜଣ ଛାତ୍ରୀ) । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରୁ । ପ୍ରଥମ ବ୍ୟାବର କଷ୍ଟରୀ ରାୟ ଓ ଯଶଶୁନୀ ପଞ୍ଜନାୟକ ଏକାଡେମିକ ଆସୋସିଏଟ ଭାବରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ସେହି ବ୍ୟାବର ଶୁଭରାଜୀ ଦାସ କାମ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ Teaching Assistant ଭାବରେ । ପ୍ରଫେସର ବର୍ମାତ ଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ସୁତନା

ସେବାର ବରିଷ ଅଧିକାରୀ କ୍ରମାରୀ ପ୍ରତିମା ଘୋଷ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ । IIMCରୁ ପଡାଇବାକୁ ଆସୁଥିଲେ ସ୍ଵର୍ଗୀ ଜୟଶ୍ରୀ କେଂଞ୍ଚାନୀ (ଆସୋସିଏଟ୍ ପ୍ରଫେସର) ଶ୍ରୀଯୁତ ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ସରକାର (ଆସୋସିଏଟ୍ ପ୍ରଫେସର) ଶ୍ରୀ ସୁପନ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ (ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ ପ୍ରଫେସର) ଏବଂ ଉକ୍ତର ହେମତ ଯୋଶୀ (ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ ପ୍ରଫେସର) । ଆଇ.ଆଇ.ଏମ ସି. ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ଗଣଯୋଗାଯୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଭିତ୍ତିଂ ପ୍ରଫେସର ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ । ସେମାନେ ହେଲେ:

୧. ପ୍ରଫେସର ଚିତ୍ତାମଣି ମହାପାତ୍ର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସାମାଦିକତା ବିଭାଗର ଅବସରପ୍ରାସ୍ତ ଅଧ୍ୟାପକ ।
୨. ଉକ୍ତର ପ୍ରଦୀପ କ୍ରମାର ଦେ, ଆକାଶବାଣୀର Farm ଓ Home ବିଭାଗର ଅବସରପ୍ରାସ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ । (ମୋର ପୂର୍ବତନ ଛାତ୍ର)
୩. ଶ୍ରୀଯୁତ ସିଙ୍କାର୍ଥ ରାଉଡ, ବିଜ୍ଞାପନ ପରାମର୍ଶଦାତା ।
୪. ଶ୍ରୀଯୁତ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ନାୟକ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦୂରଦର୍ଶନ କେନ୍ଦ୍ରର ଅବସରପ୍ରାସ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ।
୫. ମହନ୍ତି ରପିକ, କଟକ ଦୂରଦର୍ଶନ କେନ୍ଦ୍ରର ଅବସର ପ୍ରାସ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ।
୬. ଉକ୍ତର ମହାବୀର ସିଂହ, ଆକାଶବାଣୀ କଟକର କେନ୍ଦ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ।
୭. ଶ୍ରୀଯୁତ ସଂପଦ ମହାପାତ୍ର, ସାମାଦିକ ଓ ଚିତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକର ।
୮. ଶ୍ରୀଯୁତ ସଂଜ୍ଞାକ ମହାପାତ୍ର, ସବ-ଏଡିଟର, ସବଟାଇମସ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।
୯. ଶ୍ରୀଯୁତ ପ୍ରଦୀପ ମହାପାତ୍ର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସାମାଦିକତା ବିଭାଗର ଲେକଟର ।
୧୦. ଶ୍ରୀଯୁତ ଉମାକାଳ ମିଶ୍ର, ପ୍ରେସ ଇନ୍‌ପରମେସନ ବ୍ରୁଣ୍ଡୋ, କଟକର ଲୋକସଂପର୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ।
୧୧. ଶ୍ରୀଯୁତ ସଂଜ୍ଞାକ ରାଉଡ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦୂରଦର୍ଶନ କେନ୍ଦ୍ରର ବାର୍ତ୍ତା ସଂପାଦକ ।
୧୨. ଶ୍ରୀଯୁତ ପି.ଏସ. ପାଲାନିସ୍ଵାମୀ, ତେଜାର ଦୂରଦର୍ଶନ କେନ୍ଦ୍ରର ଭିତ୍ତିଂ ଏକଜକୁୟଟିର ।
୧୩. ଶ୍ରୀଯୁତ ଏ.ଏସ.କାନ୍ଦନ, ପୁନାବ୍ିତ ପିଲ୍ଲ ଓ ଟେଲିଭିଜନ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସିନେମାଟୋଗ୍ରାଫି ଅଧ୍ୟାପକ ।

ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଭାରତର ବନ୍ଦୀ ବନ୍ଦୀ ଗଣଯୋଗାଯୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଆସି ଦେଇବାକାଳରେ ରହି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ଦେଉଥିଲେ ।

ଭିତ୍ତିଗ୍ରାହୀରେ ପାଇଲଟ କୋରସ

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଆମ ଛାତ୍ରୀମାନେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା State Institute of Educational Technologyରେ ଗୋଟିଏ ସପ୍ରାହ ପାଇଁ Electronic Journalism ରେ ତାଳିମ୍ ପାଇଥିଲେ । ସେମାନେ Videography ଏବଂ Television Journalism ରେ ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ହାସଳ କରିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ Videography ରେ ଆମେ ତାଳିମ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲୁ । ଡେକାନାଙ୍କ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି ରେ ଦିଲ୍ଲୀର ଦୂରଦର୍ଶନ ଟିରେକ୍ସରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇବା ଯେ କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ Lighting Assistant ପଦବୀ ରହିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଚାକିରୀ ହରାଇବାର ଉପରେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେମାନଙ୍କର କେତେଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଦିଲ୍ଲୀରେ ମହୀ ଶ୍ରୀମୁଖ ସିଂହଦେଶ୍ୱର ଦେଖା କଲେ । ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ କଣ କରିବା ? ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକଙ୍କୁ କିପରି ଆମେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବା ? ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରତକ୍ଷବସନରେ ଟ୍ରେନିଂ ଦେଇ Grade-IV ପଦ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ କରିଦେବା । ମହୀ ମୋର କଥାରେ ଖୁସି ହେଲେ ଏବଂ ପଚାରିଲେ ସେ ଭଲି ଟ୍ରେନିଂ କେତେ ଦିନର ହେବ ? ମୁଁ କହିଲି ମାତ୍ର ୨ ମାସର ।

ଲେପନାଷ୍ଟ କେନେଗାଇକେ ବଳରାମ ସୁତନା ଓ ତଥ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରାଳୟର Syllabus Review committeeର ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ଓ ମୁଁ ବସି ଗୋଟିଏ ଦୂର ମାସିଆ ଟ୍ରେନିଂ କରିବୁଙ୍କମ୍ ଦିଆରି କରୁ ଓ ତାହାର ନାମ ଦେଇ ବିଦେଶୀ ଲୋକଙ୍କୁ ବିଦେଶୀ ଲୋକଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ପୁନେ ପ୍ରିତି ପିଲ୍ଲ ଏବଂ ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରୁ ଟ୍ରେନିଂ ଦେବା ପାଇଁ ବିଶେଷଜ୍ଞ ମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦରକାରୀ ଯତ୍ନପାତି ନେଇ ଆସିଲେ । ପୁନେରୁ ଗୋଟିଏ Outdoor Broadcast Van ଆସିଲା ।

୧୯୯୫ମେରରୁ ୧୧ ଫେବୃଆରି ୧୯୯୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ Videography Course ଚାଲିଲା । ଡେକାନାଙ୍କ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରାୟ ୧୦୮ ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ପରିଶତ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲାଇଟିଂ ଆସିଷାଇ କ୍ଲିପ ଓ ୨ /ମିନିଟର ଡକୁମେଣ୍ଟର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ସେମାନେ ବାହରକୁ ଯାଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ଘରୁଥିବା ଘଣ୍ଟା ସବୁକୁ ସୁର କରି ତାହା ମଧ୍ୟରୁ ଟିରି ଖବର ପାଇଁ ଖୋରାକ ବାହାର କରିବାକୁ । ତାପରେ ସେମାନେ ଫେରିଆସି ସେବୁଡ଼ିକ ଏତିର କରୁଥିଲେ । ଭିତ୍ତିଗ୍ରାହୀର ପାଇଲଟ କୋସ ସାରାଦେଶ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନକାରୀ କୋରସ ଥିଲା । ଏବଂ ଏହା ପ୍ରମାଣ କରିଦେଲା ଯେ ଟେଲିଭିଜନ ଜ୍ୟାମେରାମ୍ୟାବ ହେବା ପାଇଁ ପୁନାର ପିଲ୍ଲ

ଓ চেনিভিজন প্রতিষ্ঠানৰ ৪ বৰ্ষআ ত্ৰেণং দৱকাৰ নাহি। উভিওগ্ৰামি কোৰ্সৰ উভয়াপনী উস্বৰে মন্ত্ৰী শ্ৰীমুক্তি ঘৰদেও থলে। মুঁ তাৰু আগুৰু কহিথুলি যে লাইচিং আধিষ্ঠাণমানকু সাতিপিকেৱ দেবা এময়ৰে যেমানেকু যেপৰি চতুৰ্থ গ্ৰেডৰ ক্যামেৰামান ভাৰৱে নিযুক্তি পত্ৰ দিআয়াৰ। যেৱা হেলা। দৃঢ়ীয় বৰ্ষ ভাৰত সৱকাৰক স্বাস্থ্য ও পৰিবাৰ কল্যাণ মন্ত্ৰণালয় আমকু অনুৰোধ কৰিথুলা মন্ত্ৰণালয়ৰ উৱৰাঞ্চালৰ গণযোগাযোগ কামৱে লাগে যে বিষয়ৰে গোটিএ কৰ্মশালা আয়োজন কৰিবাকু। এ কৰ্মশালাৰ বিশেষত থলা পৰিবাৰ কল্যাণ পাই বাৰ্তা তিজাইন কৰিবা। এ কৰ্মশালাটি খুব ভজ হোলথুলা। ফিলু পক্ষীষিটি আধিষ্ঠাণমানক পাই আমে গোটিএ রিপ্ৰেছৰ কোৰ্স মধ্য আয়োজন কৰিথুলু। এই কোৰ্স মধ্য আয়োজন কৰিথুলু। এই কোৰ্স ১৪ জুনৰু ১৪ তাৰিখ জুলাই ১৯৯৪ পয়ৰ্য্যত চালিথুলা। এথৰে ৭১ জণ শিক্ষার্থী যোগদেৱথলে। আন্তৰ্গত প্ৰদেশৰ ৪ জণ, আশামান এবং নিকোবৰ দ্বীপপুঞ্জৰু জণে, বিহাৰৰ ৪ জণ, ওড়িশাৰু গুজৰাত, এবং পশ্চিমবঙ্গৰু চাৰিজণ। এহা মধ্যৰে পাণি ও হকা পাহাড়ৰ পাদ দেশৰে থৰা সাত একৰ জাগা আৱ.আঞ.এম.বি.কু মিনিয়াজৰ্ষি। যেতি আঞ.আঞ.এম.বি.র গ্রামীণ ঘৰ তিআৰি হৈব। যোজনা কমিশন এথুলাগি আবশ্যিকীয় অৰ্থ মংজুৰ কৰি যাবিছতি। গোটিএ অতি আধুনিক ও সুন্দৰ ক্যামেৰ নিৰ্মাণ কৰিবা আম অৰিলাপ থলা। আমৰ আজিটেকেৱ থলে জণে বহু। তেশু এতেদিন ধৰি ক্যামেৰ বিনা থলা আমৰ ক্যামেৰ জীবন। এবে আমে আমৰ নিজৰ ক্যামেৰৰে যেৱলি জীবন বিতাৰু। ১০০৪ৰে যে ক্যামেৰকু দেশীলৈ আনন্দৰে বিভোৱ হৈবাকু হুৱ। অতীতৰ সকু কথা মনে পঢ়িয়াৰ। এই দুৱ বৰ্ষ মধ্যৰে আমৰ ছাত্ৰছাত্ৰীমানকু প্ৰতিবৰ্ষ বহুত পুৱৰস্বাৰ মিনিষ্টি। যেগুড়িক হেলা :

১. মান্যবৰ শ্ৰীমুক্তি কামাক্ষা প্ৰসাদ বিংহদেবকলজ দ্বাৰা প্ৰদৰ সুৱ প্ৰতাপ সুতি পুৱৰস্বাৰ। এহা সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ ছাত্ৰ বা ছাত্ৰীকু প্ৰদান কৰায়াৰ।
২. মান্যবৰ শ্ৰীমুক্তি কামাক্ষা প্ৰসাদ বিংহদেবকলজ দ্বাৰা প্ৰদৰ মহারাজা ভাগীৰথ মহিষু বাহাতুৰ সুতি পুৱৰস্বাৰ। এহা সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ প্ৰোজেক্ট ষড় প্ৰসুত কৰুথৰা ছাত্ৰ বা ছাত্ৰীকু প্ৰদান কৰায়াৰ।

୩. ପ୍ରଚାତନ ପ୍ରଚାର ସମିତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର ଉକ୍ତର ହରେକୁ ମହତାବ ମୂତ୍ତି ପୁରସ୍କାର ଏହା ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ ।
୪. ଉତ୍ସର୍ଗ ମିତିଆ ଲିମିଟେଡ୍ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର ସମାଦ/ ସନ ଟାଇମସ ପୁରସ୍କାର । ଏହା ସାମାଦିକ ପାଇଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦିଆଯାଏ ।
୫. ଦୈନିକ ସମାଦ ପତ୍ର ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର ସମାଜ ପୁରସ୍କାର ଏହା ସାମାଦିକ ପାଇଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦିଆଯାଏ ।
୬. ପବ୍ଲିକ ରିଲେସନ୍ସ ସୋସାରଟି ଅଥ ଉତ୍ସର୍ଗ (କୁବନେଶ୍ଵର ଚାପୁର) ପୁରସ୍କାର ଏହା ବିଜ୍ଞାପନ ଓ ଲୋକସଂପର୍କ ପାଇଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦିଆଯାଏ ।
୭. ଡେକାନାଳର ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ପ୍ରସନ୍ କୁମାର ପଣ୍ଡନାୟକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର ସ୍ବୀଯଂକାରାୟଣ ମୂତ୍ତି ପୁରସ୍କାର ଏହା ଉଲ୍ଲେଖନିକ ସାମାଦିକତା ପାଇଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦିଆଯାଏ ।
୮. ଉନ୍ନାନିଷ୍ଟସ ହେବପେୟାର ଫଣ୍ଟ, ଓଡ଼ିଶା ପୁରସ୍କାର ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷରେ ରିଜିଟ୍ରେସନ୍ ପାକଳଟି ଭାବରେ ଉକ୍ତର ଉତ୍ସର୍ଗ ଶତପଥ୍ Research Methodology, ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ପ୍ରତ୍ୟେମ ରଥ Press Law ଉକ୍ତର ଏତ. କେ. ରଙ୍ଗନାଥ Traditional Media and Folk Forms ଏବଂ ଶ୍ରୀ ନଚିକେତା ଦେସାଇ Project Journalism ପଢାଇଥିଲେ । ... ଦିଲ୍ଲୀର ପ୍ରଫେସର ଡି.୧୯୯୧, ମୂର୍ଖୀ, ରିସର୍ଚ ଅଫିସର, Communiton Reaserch ପଢାଇଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷର ସୁରଖ୍ୟରରେ କଟିଯାଇଥିଲା । ପ୍ରତିବର୍ଷର ଅରିଷତା ଆମକୁ ତା'ପରବର୍ଷ ପାଇଁ ସାହାସ ଓ ଉସାହ ଯୋଗାଇଥିଲା । ଏବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଡେକାନାଳ IIMCର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ପ୍ରଥମ ଚିନିଜଣକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିଲେ ।

ବୃତ୍ତୀୟ ବର୍ଷ (୧୯୯୪-୯୫)

ଦୁଇତି ବର୍ଷର ଅଭ୍ୟାସପୂର୍ବ ସଫଳତା ସହ ଡେକାନାଳ IIMC ପାଦଦେଳା ତୃତୀୟ ବର୍ଷରେ । ୧୪ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୯୪ ମସିହା ଦଶଶା ସମୟରେ ସୁର ପ୍ରତାପ ମୂତ୍ତିପୀଠର ହଜରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଉଦୟାଚନ ସମାରୋହ ଏଥିରେ ନବେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପିତାମାତା ଉପମ୍ବିତ ଥିଲେ । ସେମାନେ IIMC ଡେକାନାଳ ଓ ପୋଷ ଗ୍ରାଜୁଏର୍ କୋର୍ସ ଉତ୍ସର୍ଗ ଉତ୍ସର୍ଗ ବିଷୟରେ ସବୁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ମୋ ସ୍ଵାଗତ ଜାଷଣରେ IIMC ଡେକାନାଳ ବିଷୟରେ କିଛି ଜହିବା ପରେ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା କୋର୍ସ

ବିଷୟରେ ଓ Curriculum ବିଷୟରେ ଖୁବ ବୁଝି କରି ବୁଝାଇଥିଲେ । ଗତ ଦୁଇବର୍ଷରେ ଏତୁ ପାସ କରିଥିବା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ କେଉଁଠି କାମ କରି ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି ଓ କରୁଛନ୍ତି । ସେ ବିଷୟରେ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା କହିଥିଲେ ଏବଂ ମୋ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ First two years - IIMC Dhenkanal ଶାର୍କକ ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ଡିକା ବିଭବଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାପରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପିତାମାତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଉଦ୍ଘାଟନ ସମାରୋହର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଗୋବିଦପୁରର ଲାଲମିଠା ଓ ରାସଗୋଲା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତୋଷ ଦେଇଥିଲା ।

ଏଇ ବର୍ଷ କ୍ଲ୍ଯାସରେ ଥିଲେ ଗାନ୍ଧିଜିଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରୁ ।

୧୭ ତାରିଖ ଅଗଷ୍ଟରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା Orientation Programme ଏହା ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧରି ଚାଲିଥିଲା ଏବଂ ଏହା ଜରିଆରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଗଣ୍ୟୋଗାୟୋଗ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ବିଷୟରେ ବିସ୍ତୃତ ଧାରଣା ଦିଆଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ IIMC ଦିଲ୍ଲୀ, IIMC ଡେଙ୍କାନାଳ, ଓଡ଼ିଶାର ଜୀବନ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ଡେଙ୍କାନାଳର ଉଚ୍ଚିତାଏ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । Carter in Journalism ଉପରେ ଗୋଟିଏ ସେମିନାର ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଓ ଗଣମାଧ୍ୟମ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ।

ଗତ ଦୁଇ ବର୍ଷପରି Remedial English ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଆମର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେକ ସଙ୍ଗେ ଆଲୋଚନା କରିବାପରେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଡାଏରିରୁ ସେମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚରାଜୀ ଭାଷା ଉପରେ ଥିବା ଦକ୍ଷତା ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ପରେ ପ୍ରଫେସର ବର୍ମା ଓ ମୁଁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲୁ ଯେ ଯେଉଁ ଧରଣର ଉଚ୍ଚରାଜୀ ଲେଖିବା ଆବଶ୍ୟକ, ତାର କୌଣସି ସବୁ ସେମାନେ ଜାଣିବା ଉଚିତ ଓ ସେ କୌଣସିକୁ କାମରେ ଲଗାଇବା ଉଚିତ । ତେଣୁ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଥମେ ଦେବତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ରେମ୍ଡିଏଲ୍ ଉପରେ Exercise ହେଉଥିଲା । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ପ୍ରତିଦିନ କୌଣସି ସାମାନ୍ୟକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖୁଥିଲେ । ଏହା କ୍ଲ୍ଯାସରେ ପଡ଼ାଯାଇଥିଲା ଓ ସମସ୍ତେ ଏହା ଉପରେ ସମସ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ମତାମତ ଦେଉଥିଲେ । ଏ ଧରଣର Remedial english ଦିଲ୍ଲୀ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି. ରେ ହେଉନଥିଲା । ଡେଙ୍କାନାଳ ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ର ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନେ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ଖବର କାଗଜକୁ ସେମାନଙ୍କର ଲେଖା ପଠାଉଥିଲେ । ସେବୁଟିକ ଖବର କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶିତ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଏଥରୁ ସେମାନେ ବେଶ କିଛି ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଉଥିଲେ ଓ ଏହା ସେମାନଙ୍କର ଆମ୍ବ ବିଶ୍ୱାସ ବଢାଇ ଦେଉଥିଲା ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ reporting assignment ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ କେତେବୁନ୍ଦିଏ ଦଳରେ ବିଭିନ୍ନ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳକୁ ଗୋଟିଏ କେଣାଏଁ assignment ଦିଆଯାଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ବୁନ୍ଦର ବାଜିରାଉତ୍ତ ଛାତ୍ରାବାସ ନିଆୟାଇ ସେଠାରେ ଜନନୀୟକ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ନବକୃଷ୍ଣ ଶୌଧୁରୀଙ୍କ ଜନ୍ମତିଥିରେ ହେଉଥିବା ସମାରୋହରେ ଯୋଗ ଦେବାର ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ରିପୋର୍ଟ ଲେଖୁଥିଲେ । ଯୋରହାର ମହିମା ଗାନ୍ଧି, କପିଳାସ ମନ୍ଦିର, ପୁରୀ ବେଳାଭୂମି ଉତ୍ସବ ଦେଖି ସେମାନେ ରିପୋର୍ଟ ଲେଖିଥିଲେ ।

୩୦ ସେପ୍ଟେମେର ୧୯୯୭ରେ ମୋତେ ୨୫ ବର୍ଷ ହେବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋତେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଦିଲ୍ଲୀ IIMC ରୁ ପ୍ରଫେସର ଦୁଆ ଆସିଥିଲେ ମୋଠାରୁ ଚାର୍ଜ ନେବାକୁ । କାଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚାର୍ଜ ନଦେବି, ଏହି ଆଶଙ୍କା କରି IIMC ତିରେକୁ ପ୍ରଫେସର ଯାଦବ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ ।

ସେବିନ ୧୨ ଟା ବେଳେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଓ ଡେକାନାଙ୍କ IIMC ସବୁ ପାକଳି ଓ ଶାୟ ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେଲେ । ମୋର ଦୁଃଖ ହେଲାଯେ ରାଜା ସାହେବ ସେବିନ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ନଥିଲେ । ସେ ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳେକୁ ତଥ୍ୟ ଓ ସୁଚନା ମନ୍ତରାଳୟର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ।

ସେବିନ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ଏକ ଅତ୍ୱିତ ଖବର । ଖବରଟି ଏହିପରିଥିଲା, ଆଇ.ଆଇ.ଏମ.ସି.ରେ ସଙ୍କଟ । ରେସିଡେଣ୍ଟ ତିରେକୁ ଚାର୍ଜ ଦେବାକୁ ନାରାଜ । ଏ ଖବର କିଏ ଦେଇଥିଲା ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ । ମୁଁ ଚାର୍ଜ ରିପୋର୍ଟ ଦସ୍ତଖତ କଲି ଓ ସେଥିରେ ପ୍ରଫେସର ଦୁଆ ମଧ୍ୟ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ତାପରେ ଆସିଥାଏ ରେକିର୍ଡ୍‌ର ସର୍ବାର ଡ୍ରାବୁ ସିଂହ ଜୋଟିଏ ଲପାପା ମୋ ଆହୁରୁ ବଢାଇଦେଲେ । ସେଥିରେ କିଛି ଟକା ଥିଲା । IIMCର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଅବସର ନେଇଥିବା ପାକଳଟି ବା ଶାପକୁ କିଛି ଟକା ଉପହାର ହିସାବରେ ମିଳେ ।

ଡେକାନାଙ୍କ IIMCରେ କାମକରିପାରି ଆମଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ ପେରିଯିବାକୁ ହେବ । ସେଠି ବାଜି ରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସରେ ମୋ ରୋଗୀଣି ଶାଶ୍ଵତ ପରିଣତ ବୟସରେ ମୋତେ ଓ ତିକ୍ରିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାଏଇ । ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସର ପରିଚାଳନାରେ ବହୁତ ଉନ୍ନତି କରିବାର ଅଛି । ନିୟମ କାତ୍ରନକୁ ଗୋଟିଏ Memorandum of Association ଭାବରେ ଲେଖି ପରିଚାଳନା ପଦ୍ଧତିକୁ ବାଟକୁ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତଥାପି ଡେକାନାଙ୍କରେ ଆମଙ୍କୁ ଅନ୍ତେବର ମାସଟା ରହି ଜିନିଷପତ୍ର ପ୍ର୍ୟାକ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ନଭେମ୍ବର ୧୯୯୭ରେ ଆମେ ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସରେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ।

ଡେକାନାଳ IIMC ର ସବୁ ମଧ୍ୟର ସ୍ଥାନି ଓ ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟରେ କିଛି ତିଉ ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ପ୍ରଫେସର ଯାଦବଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ରିଷ୍ଟ୍‌ଏ ଓ ମୋ ଉପରେ ରାଗ ଏବଂ ଶେଷବର୍ଷରେ କେତେଜଣ ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ରଙ୍କ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର । ମୋ ଜାଣିବାରେ ମୁଁ ଏପରି କିଛି କରିନଥିଲି, ଯେଉଁ ସକାଶେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର କ୍ଳୋଧର ଶିକାର ହୋଇଥିଲି । ପରେ ଜାଣିଲିଯେ ପ୍ରଫେସର ଯାଦବ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତାଇ ଏପରି କରିଥିଲେ । ଧନ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଯାଦବଙ୍କୁ ଓ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ କୁବନେଶ୍ଵରରେ କେତେକ ଓଡ଼ିଆ ଖବର କାଗଜରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଜଣେ Sahara India ରେ କାମ କରୁଛି । ସେମାନଙ୍କ ଗୁଣଗ୍ରାହୀ ପ୍ରଫେସର ଯାଦବ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ଇଂରାଜୀ ଖବର କାଗଜରେ ନିୟୁକ୍ତି ପାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ନାହାନ୍ତି ।

ମୋ ଜୀବନରେ କେତେ ଅଧ୍ୟାୟ ଡେକାନାଳ IIMC ରହଣି ଓ ସେଠାକାର ଅଭିଷ୍ଠତା ଗୋଟିଏ ଅଧ୍ୟାୟ । ସେ ଅଧ୍ୟାୟ ଶେଷ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧ୍ୟାୟର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।

ଅନୁଭୂତରେ ରହଣି

ବାଜିରାଉଡ଼ ଛାତ୍ରବାସରେ ଆମେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ୧୯୯୭ ନଭେମ୍ବର ମାସରେ । ସେତେବେଳକୁ ମୋତେ ୨୫ ବର୍ଷ ପୂରି ଗଲା ଚାଲିଥାଏ । ମନରେ ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ କେତେ କିଛି କରିବାକୁ । ୧୯୯୮ ରୁ ମୋର ବାଜିରାଉଡ଼ ଛାତ୍ରବାସ ସାଇରେ ସମର୍କ । ସେତେବେଳେ ବାପୀ ଓ ତୁମା କେତେ କାମ କରୁଥିଲେ । ଏବେ ବାପୀ ନାହାନ୍ତି ଓ ତୁମାଙ୍କ ପରିଶତ ବୟସରେ ତାଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ରହୁନାହିଁ । ଅତି ପୁରୁଣା କଥା ମନେ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ଅଛି କେତେ ଦିନର କଥା ମନେରହୁନାହିଁ । ଚାଇତୁଳ ମଧ୍ୟ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଠେଲା ଗାଡ଼ିରେ ବସି ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି ଛାତ୍ରବାସ ହତା ଓ ଉକ୍ତଙ୍କ ନବଜୀବନ ମଣିଙ୍କ ହତା ମଧ୍ୟରେ । ପିଲାମାନେ ଗାଡ଼ିକୁ ପଛକୁ ଠେଲାନ୍ତି ।

ଆମେ ଆସି ତୁମାଙ୍କ ଘରେ ରହିଲୁ । ବାଘମୁହିଁରେ ତୁମା ରହନ୍ତି । ଘରର ଗୋଟିଏ ବଖରାରେ ଆମେ ରହିଲୁ । ଆମର ଜିନିଷପତ୍ର ସବୁ ନବଜୀବନମଣ୍ଡଳର ମାହୁମଙ୍ଗଳ କେନ୍ତ୍ର ଗୋଦାମରେ ରଖିଲୁ । ବାଘମୁହିଁରେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଥିବା ଜାଗାରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଟେବୁକ ଓ ଚେଯାର ପକାଇ ଗୋଟିଏ ଥାକରେ ବହି ପଡ଼ୁରଖି ମୋର ଅପିସ ଆରମ୍ଭ କଲି । ପଡ଼ାପଡ଼ି ଲେଖାଲେଖି ନକଲେ ତ ମୋ ପାଇଁ ଅସୁବିଧା ।

ତିତୁର ସାଇ (ଚକ୍ରଧର ସାହୁ)ର ପୁତ୍ରରା ସତ୍ୟବାଦୀ ରହିଲା ମୋର ତାଙ୍କ ନବା ଆଣିବା କରିବାକୁ ଓ ଗିରିଜା ଭବନ ତିଆରିରେ ମିଷ୍ଟାମୂଳିଆଙ୍କ କାମ ତଦାରକା କରିବାକୁ ।

ଶିରିଜା ଭବନରେ ବାଚିରାଉଡ଼ ଛାତ୍ରାବାସର ଅପିସ୍ ହେଉଥିଲା । କୁମା ତାଙ୍କ କୁଆ ଉଲ୍ଲବ୍ରରେ ଶିରିଜା ଭବନ ଓ ଆଗ ପଛ ଜମିକୁ ତିକୁ ନାମରେ ଉଲ୍ଲବ୍ର ଜରିଦେବା ପରେ, ତାଙ୍କ ପୂରାପୂରି କୁଆ କରି କରିବାକୁ ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ତା'ର ମୂଳ ଡିକାଇବରେ କିନ୍ତୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଣାଯାଇ ନଥିଲା ।

କୁମା ଯେତେବେଳେ ୧୯୪୭ରେ ଆସି ଅନ୍ତର୍ଗୁରୁକରେ ରହିବାକୁ ପିର କଲେ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଗୁରୁ ସେତେବେଳର ଏମ.ୱେଲ.୧. ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଶିରିଜା କୁଷଣ ଦରଳଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଘର କିଣିଥିଲେ । ସେଥିଲାଗି ସେ ଘରର ନାମ ‘ଶିରିଜା ଭବନ’ ।

ପାଣି ପାଇଁ ଛାତ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପମ୍ ପିଟ୍ କରାଗଲା । ୧୯୭ ଫୁଲ୍ ତକ ପାଣି ଉଠାଇ ଉପର ଟାଙ୍କିକୁ ଗଲା । Water India ନାମକ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ପାଇୟ ବସାଇଲେ । ଦଶହତାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା । ମୋ ଗ୍ରାହ୍ୟଗ୍ରହ ମିକିଥିବା ଟଙ୍କାରୁ ଏସକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା । ଗାଧୁଆ ଘର ଓ ପାଇଖାନା କୁଆ ଧରଣର କରାଯାଇ ସେଥିରେ ଟାଙ୍କା କରାଗଲା । ରୋଷେଇ ଘରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରାଗଲା ଓ ଗ୍ୟାସ୍ କନେକ୍ସନ୍ କରାଗଲା ।

ବଜରଦୁ ବିଦ୍ୟାମନ୍ଦିର

ଛାତ୍ରାବାସରେ ପିଲାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବାପ ମା’ ନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସମାଜ କହେ Orphan । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି Orphan ଶବ୍ଦଟିକୁ ପସଦ କରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ଏ ଦୂର୍ନିଆରେ କେହି Orphan କୁହେଁ । କାରଣ ସମାଜରେ କେହି ନା କେହି ସେହି ତଥାକଥିତ Orphanର ଯହି ନିଏ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗର Orphanages Scheme ଅନୁସାରେ ଛାତ୍ରାବାସର ପାଖାପାଖି ଏ ପିତୃମାତୃହୀନ ପିଲାଙ୍କ ଷାଇପେଶ୍ ମିଳେ । ସେ ଷାଇପେଶ୍ ର ମାସିକ ହାର ପ୍ରତି ପିଲା ପ୍ରତି ୩୦୦ ଟଙ୍କା ଥିଲା । ଏବେ ବଢ଼ିକରି ୪୦୦ ଟଙ୍କା ହୋଇଛି ।

ପ୍ରାୟ ୯୦ ପିଲା ହେଉଛନ୍ତି ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନ । ଏମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ହରିଜନ ଓ ଆଦିବାସୀ ମଙ୍ଗଳ ବିଭାଗରୁ ଷାଇପେଶ୍ ମିଳେ । ଏହାର ହାର ପିଲା ପ୍ରତି ମାସକୁ ୩୦୦ ଟଙ୍କା । ଏ ଟଙ୍କାଟା ଛାତ୍ରାବାସକୁ ଆସେ ଖଲାରୀ ସ୍କୁଲ ଜରିଆରେ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ନାନାରକମର ରାଜନୀତି ଓ ରାଜନୀତି ପଛରେ ଥାଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭର୍ଷା ଓ କ୍ରୋଧ । ସେ ସବୁ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଏଠାରେ ଜ୍ଞାନୁନାହିଁ ।

ଛାତ୍ରାବାସରେ ବଢ଼ି ପିଲାମାନେ ତ ଖଲାରୀ ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ିଲେ, କିନ୍ତୁ ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କ ଖଲାରୀ ସ୍କୁଲ ଗ୍ରହଣ କଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଖିପାଖ ସ୍କୁଲ ତଥା ବଜାରପଡ଼ା ସ୍କୁଲ, ଏବେ.୧.ସ୍କୁଲ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପଠାଇବାକୁ ହେଲା । ଏହା ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଅସୁବିଧା ହେଲା । କାରଣ ଅନ୍ୟ ସ୍କୁଲର ବାତାବରଣ ଅଳଗା ହୋଇଥିବାକୁ ସେଠି ଆମ ପିଲା ପଡ଼ି ଛାତ୍ରାବାସ ଜୀବନ ସଙ୍ଗେ ନିଜକୁ ଖାପଖୁଆଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଡେଣ୍ଟ ତିନୁ ଠିକ୍ କଲା ଯେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଛାତ୍ରାବାସ ହତା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲ ଖୋଲିବା । ଆମର ଯେଉଁ ଘରଟି ଉଚ୍ଚଗ୍ରାହି ହିସାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା, ସେହି ଘରକୁ ପରିଷାର କରି ସେଇଠି ସ୍କୁଲ ହେଲା । ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଲ୍ଯାସ୍ ଚାଲିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ।

୧୯୯୭ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୨୭ ତାରିଖ କୁମାଳ ଜହାଦିନରେ ଏହି ସ୍କୁଲକୁ କୁମାଳ ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ସରଳ ଓ ନିରାଢ଼ିମର ଉପବରେ ଉଦ୍ଘାଟିତ କରାଗଲା । ଏହାର ନାମ ରଖାଗଲା ‘ବାକି ରାଉଡ ଛାତ୍ରାବାସ ବଳଭଦ୍ର ବିଦ୍ୟାମନ୍ଦିର’ । ସ୍କୁଲଟ ବଳଭଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ସ୍କୁଲରେ ସ୍କୁଲଟି ହେଲା । ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ସବେ ସ୍କୁଲକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରକାରୀ ସ୍କୁଲଟି ମିଳୁ ନାହିଁ । ସ୍କୁଲ ଚାଲିଛି ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନରେ । ବର୍ତ୍ତମାନର ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀୟୁତ୍ ନଗେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ପ୍ରଧାନ (ଆଂମଲ୍ଲିକ) ଖାଲି ମିଠା କଥା ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କର୍ମରେ କିଛି ହୋଇନାହିଁ ।

ସାରା ଓଡ଼ିଶାରୁ ପିଲାମାନେ ଆସନ୍ତି ବାକିରାଉଡ ଛାତ୍ରାବାସକୁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଛୋଟ ପିଲାମାନେ ପଡ଼ନ୍ତି ବଳଭଦ୍ର ବିଦ୍ୟାମନ୍ଦିରରେ ।

ହରିଜନ ଓ ଆଦିବାସୀ ପିଲାକମାନଙ୍କ ଷାଇପେଣ୍ଟ ଗତ ତିନି ବର୍ଷ ହେଲା ମିଳିନାହିଁ । ପିଲାମାନେ କିନ୍ତୁ ଛାତ୍ରାବାସରେ ଆରାମରେ ରହି ପଡ଼ାଶୁଣା କରୁଛନ୍ତି । ଏଇ ବର୍ଷ (୨୦୦୪) କିଛିଦିନ ତଳେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନ କଳ୍ୟାଣ ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ଦୀର୍ଘ ଦିନଧରି ଷାଇପେଣ୍ଟ ନମିଛିଲେ ଆମର ଯେଉଁ ଅସୁବିଧା ହେଉଛି, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲି ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର କମିଶନର ସଭାପତିଙ୍କ ନିକଟକୁ ସେ ଚିଠିର ନକଳ ପଠାଇଥିଲି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କୁ ଲେଖିଥିବା ଚିଠିରେ ଜବାଦ ମିଳିବା ତ ଦୂରର କଥା, ଚିଠିର ପ୍ରାସ୍ତୁତ ସ୍କୁଲାର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମାନବ ଅଧିକାର କମିଶନ ସେ ଚିଠିର ନକଳ ପାଇ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । କାଳି (୪ ଜୁଲାଇ ୨୦୦୪) ମୋ ନିକଟକୁ ଚିଠି ଆସିଛି । ସେଥିରେ ଲେଖାଯାଇଛି ଯେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନ କଳ୍ୟାଣ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ କର୍ଯ୍ୟବ୍ୟରେ ଅବହେଳା କରିଥିବା ଯୋଗ୍ନ୍ ଜ୍ଞେପିଯତ ମଗାଯାଇଛି ଓ ତିନି ସପ୍ରାହ ମଧ୍ୟରେ ଜ୍ଞେପିଯତର ଜବାବ ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏଇତ ହେଲା ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଅବହେଳାର ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାତା । ଏଥିରେ ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ସବୁ କାମ କରିବେ କିପରି ? ସରକାର ବୋଧହୃଦୟ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ବାକିରାଉଡ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରି ସବୁ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ାଣିଆ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଏପରି ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କାରଣ ସବୁ ଦେଶର ସରକାର ଓ ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବା

ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ କାହିଁକୁ ମିଳାଇ କାମ କରନ୍ତି । ଏଇଟି ପରମରା ଓଡ଼ିଆରେ ଗଢ଼ିଉଠି ନାହିଁ ।

ସମୟର ପ୍ରୋତ୍ତରେ ଭାସି ଆସି ଆମେ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ୧୯୯୮ରେ । ସେତେବେଳେ ହୁମାଙ୍କ ଅବସା ଭଲ ହୁହେଁ । ୨୭ ଡାରିଖ ଜୁଲାଇ ୧୯୯୭ରେ ତାଙ୍କୁ ୯୩ ବର୍ଷ ପୂରି ଯାଇଛି । ୨୧ ଡାରିଖ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୯୭ରେ ଲେଖାୟାଇଥିବା ବିଶ୍ଵଭାରତୀରୁ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଆସିଲା ଯେ ହୁମାଙ୍କୁ ବିଶ୍ଵଭାରତୀର ସର୍ବୋତ୍ତମା ଉପାଧି ଦେଶିକୋରମରେ ଭୁଷିତ କରାଯିବ । ଚିଠିଟି ଲେଖିଥିଲେ ବିଶ୍ଵଭାରତୀର ଉପାଧାୟ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଦିଲ୍ଲୀପ ହୁମାର ସିନ୍ଧ୍ବା । ସେ ହୁମାଙ୍କୁ ବିଶ୍ଵଭାରତୀ ଯାଇ ଦେଶିକୋରମ ତିଗ୍ରୀ ଗ୍ରୁହଣ କରିବାକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ କରିଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ବହୁତ ଖୁସି ହେଲୁ । କିନ୍ତୁ ହୁମା ଖାଲି ଏତିକି କହିଲେ, ଏତେ ତେରିରେ ? ପୁଣି କହିଲେ, “ଆଉ କେତେ ବର୍ଷ ଆଗରୁ ଯଦି ବିଶ୍ଵଭାରତୀ ଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥାତା, ତେବେ ମୁଁ ଶାତିନିକେତନ ଯାଇ ସେଇଠି ଦେଶିକୋରମ ଉପାଧି ଗ୍ରୁହଣ କରିଥାନ୍ତି ଓ ମୋ ଅତି ଆଦରର ମୋହୁଦା (କେ.ପି. ସେନ) ଓ ତା’ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ସେଠି ଉପଲିତ ଥାଏ ।” ଏତକି କହିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ସ୍ଵରରେ କାରୁଣ୍ୟ ଭରି ରହିଥିଲା ଓ ଆଖିରେ କୁହ ମଧ୍ୟ ଆସି ଯାଇଥିଲା ।

ବିଶ୍ଵଭାରତୀର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ମୁଁ ଚିଠି ଲେଖି ଭଣାଇ ଦେଲି ଯେ ହୁମାଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ବିଶ୍ଵଭାରତୀ ଯିବାକୁ ଅକ୍ଷମ । ତେଣୁ ହୁମାଙ୍କ ବେଶିକୋରମ ଉପାଧି ଛାତ୍ରବାସରେ ଦିଆଗଲେ ଭଲ ହେବ । ଏଥି ସକାଶେ ବିଶ୍ଵଭାରତୀ ତାଙ୍କ ସ୍ଵବିଧା ଅନୁସାରେ ଦିନ ଶିର କରି ଆମକୁ ଜଣାନ୍ତି । ସେଇ ଅନୁସାରେ ସବୁ ଠିକ୍ ହେଲା । ୨୭ ଫେବ୍ରୁଆରୀ ୧୯୯୮ ଡାରିଖରେ ବାଜି ରାଉଡ ଛାତ୍ରବାସରେ ଏକ ନିଡାମ୍ବର ଉସବରେ ବିଶ୍ଵଭାରତୀର ଗୋଟିଏ ଦଳ ଆସିବେ । ପ୍ରଫେସର ସିନ୍ଧ୍ବା ବେଶିକୋରମ ତିଗ୍ରୀ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ବିଶ୍ଵଭାରତୀର ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରଫେସର ଖରେଶ୍ଵର ମହାପାତ୍ର ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ ପାପନ କରି କିପରି ଉସବଟି ପାଳନ କରାଯିବ ସେ ବିଷୟରେ ଭଣାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଟିକିଏ ଅତିବେଶି ଶାତିନିକେତେନିଆ ଭଙ୍ଗ ଦେଖାଇବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ, ବାଜି ରାଉଡ ଛାତ୍ରବାସର ପରମରା ସାଙ୍ଗରେ ଖାପଖାଇନା ରନି ଉପଚାର ସବୁ ରହିବ । ଆମେ ବାଜି ରାଉଡ ଛାତ୍ରବାସରେ ହଠାତ୍ ଶାତିନିତେନକୁ ଆଣି ଗନ୍ଧମାର୍ଦନ ପର୍ବତ ଭଳି ଥୋଇ ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ । ତା’ ଛଢା ଏଠି ପର୍ବପର୍ବାଣି, ଉସବ ଓ ସଭା ସମିତିକୁ ଉପୟୁକ୍ତ ଉପଚାର ସହ ପାଇଲା ଭଳି ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ।

ଏହାମଧରେ ବିଶ୍ଵଭାରତୀ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଠାରୁ ଚିଠି ଆସିଲା ଯେ କୁକପତି ପ୍ରଫେସର ଦିଲ୍ଲୀପ ସିନ୍ଧ୍ବାଙ୍କ ସହ ଆଉ ଗଜଣ ଆସିବେ । ସେମାନେ ୨୭.୭.୧୯୯୮

ତାରିଖ ପ୍ରାୟ ୧୦ଟା ବେଳେ ଏଠି ପହଞ୍ଚିବେ । ନୁମାକୁ ଦେଶିକୋରମ ଦିଆଯିବା ପରେ ସେମାନେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନଭୋଜନ କରି ଫେରିଥିବେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ସେଠୁ ପୁରୀ ଏକପ୍ରେସରେ କଲିକତା ଆସିବେ ।

ସେମାନେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରଫେସର ଖରେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ର ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ ।

ଡା' ଆଗ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୁମାକ ଦେହ ଏକ ପ୍ରକାରେ ଭଲ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ସେ ପୂରାପୂରି ଅଚେତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଲା ଭକ୍ତିଆ ରହିଲେ । ଡାକିଲେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଡାକର ଏପରି ଅବସା ଦେଖି ପ୍ରଫେସର ଦିଲ୍‌ଲୁପ ସିହା ନୁମାକ ପାଖକୁ ଯାଇ ବିଶ୍ଵଭାରତୀର ଅଙ୍ଗବସ୍ତୁ ତାଙ୍କ ବେଳରେ ପକାଇ ଦେଇ ବେଶିକୋରମର ତାମ୍ରଫଳକ ଏବଂ ସାଇଟେସବ ତାଙ୍କ କୋଳରେ ରଖି ଦେଲେ । ଶଙ୍ଖ ବାଜିଲା । ନୁମା ତେରିରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶିକୋରମ ହେଲେ । କିଛିଦିନ ଆଗରୁ ବିଶିଷ୍ଟ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଗାୟିକା ଶ୍ରୀମତୀ ସୁଚିତ୍ରା ମିତ୍ର ମଧ୍ୟ ଦେଶିକୋରମ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ତାପରେ ସମସ୍ତେ ଶାତି ମନ୍ଦିରକୁ ଆସିଲୁ । ସେଠି ସଭା ହେଲା । ବୁକୁଭାଇ (ମନମୋହନ ଚୌଧୁରୀ) ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ଓ ଉସବ ପରିଚାଳନା କରିଥିଲେ । କିଛିଦିନ ଆଗରୁ ନୁମା ଲେଖିଥିବା ତାଙ୍କର ଉତ୍ତରର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ତିନ୍ତୁ କରିଥିଲା ଓ ସଭାରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଡା'ର ଶେଷ ବାକ୍ୟଟି ଥିଲା, “ଆଜି ଏହି ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ମୋର ସେଦିନର ସାଜସାଥୀ ଓ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ମନେପକାଉଛି । ସେମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହାନୁଭୂତି ବିନା ମୁଁ ଯାହା କିଛି କରିପାରିଛି ତାହା କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ସମ୍ମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞତା ସହ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିଳିତ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ।”

ବୁକୁ ଭାଇ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ କହିଥିଲେ ବହୁତ କଥା । ନୁମାକ ବାହାଘର ପୂର୍ବରୁ ସେ କିପରି ନୁମାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ, ବାହାଘର ପରେ ନୁମା ଚୌଧୁରୀ ଘରର ବୋହୁ ହୋଇ ଆସିବା ପରେ କିପରି ସାରା ପରିବାରେ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତର ଚର୍ଚା ଓ ଅଭ୍ୟାସ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ମହାମା ଗାନ୍ଧି ଓ ରବୀନ୍ତ୍ରନାଥଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ କିପରି ଜଗତସିଂହପୁର ପାଖ ଅଣଖିଆରେ ତାଙ୍କ ଦାଦା ଓ ଖୁଦୀ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘରେ ରହି ଚାଷ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଇତ୍ୟାଦି । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ ସେ ଗୋଟିଏ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତର ଆବୃତ୍ତି କରୁଥିଲେ । ଶେଷରେ କହିଲେ ଯେ ରବୀନ୍ତ୍ରନାଥ ତାଙ୍କର କବିତା ‘ଆମରା ଦୂଜନେ’ ରଚନା କଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଦାଦା-ଖୁଦୀଙ୍କ ନିଶ୍ଚଯ ଆଖିଆଗରେ ରଖିଥିଲେ ।

ବୁଝୁ ଭାଇଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଆବୁରି କଲାବେଳେ ବିଶ୍ଵଭାରତୀର ଉପାଚାର୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଦିଲ୍ଲୀପ ସିହା ଓ ତାଙ୍କ ଦକର ଅନ୍ୟମାନେ ଆଣ୍ୟ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଖାଲି ଅନେଇଁ ବସିଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର ସିହା କହିଲେ, “କି ଆଣ୍ୟ, ଭଦ୍ରଲୋକ ଏକଟା ପର ଏକଟା ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଆବୁରି କରେ ଯାଇଛେନ । କି ଅବୁତ ସ୍ଵରଣ ଶତ୍ରୁ । ଆମରା ତ ଗୀତାଞ୍ଜଳି କି ଗୀତବିତାନ ନା ଦେଖେ ଏକଟା ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଗାନ୍ଧ ବା ଆବୁରି କରତେ ପାରବୋନା ।

ସରାଟି ଭଲରେ ସରିଲା । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଓ ଶେଷ ସଙ୍ଗୀତ ଦୁଇଟି ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ହିଁ ଥିଲା । ସାମୁହିକ ତୋଜନରେ ଅବୁଆ ଭାତ, ହରଦ ତାଳି, ଚଢିଚଢି, ଦହ ବାଇଗଣ, ଶାର, ପାମଡ଼, ଭାକୁର ମାଛ ତରକାରୀ ଓ ଛେନାପୋଡ଼ ପିଠା ଦିଆଯାଇଥିଲା । ବଜାକୀ ତ ଖାଇଲା ବେଳେ ଖଣ୍ଡ ମାଛ ଓ ଖୋଲ ଖାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ମନଇଲୁ ମାଛ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସମସ୍ତେ ଖାଇପିଇ ସତ୍ରଷ ହୋଇ ଟିକିଏ ବିଶ୍ଵାମ ନେଇ ତୁମାଙ୍କୁ ଦେଖି ଚାଲିଗଲେ ତୁବନେଶ୍ଵର ଗଲାବେଳେ ପ୍ରଫେସର ଖରେଶ୍ଵର ମହାପାତ୍ର କହିଗଲେ ଯେ ଉଦ୍‌ବଚ୍ଚି ଏତେ ଚମକାର ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବିନଥିଲି ।

ତାପର ଦିନ, ଅର୍ଥାତ ୨୭.୭.୧୯୯୮ ଦିନ ତୁମାଙ୍କ ଦେହ ବେଶ ଭଲ ଥିଲା ଓ ସେ ଜାଗ୍ରତ ଥିଲେ । ତିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ତା ଆଗଦିନ କଥା ସବୁ କହିଲା ଏବଂ ଦେଶୀକୋରମ ଉପାଧି ଦିଆଗଲା ବେଳେ କି କି ଜିନିଷ ସବୁ ଦିଆଯାଉଥିଲା, ସେ ସବୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲା । କାନ୍ତରେ ପକାଇଦେଲା, ସାଇଟେସନ୍ତିକୁ ପଡ଼ିବାକୁ ଦେଲା ଏବଂ ତ୍ରାମ ଫଳକଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇଲା । ତୁମା ସବୁ ଜିନିଷକୁ ଥରକୁ ଥର ଦେଖୁଆନ୍ତି, ପଢୁଆନ୍ତି ଓ କହୁଆନ୍ତି ଛି ଛି କେତେ ତେରି ହୋଇଗଲା । ଆଗରୁ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ତ ନିଜେ ଶାତନିକେତନ ଯାଇଥାନ୍ତି । ତାପରେ କହିଲେ ତୁଲା କାହିଁ ? ସିଏ କ’ଣ କହିଥିଲା ପରା ? ତୁଲୁଭାଇ ଆସି ସବୁ କହିଲେ ଏବଂ କି କି ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଆବୁରି କରିଥିଲେ ତାହା ଶୁଣାଇଲେ । ତିନ୍ତୁ କହିଲା ଭାଇଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଆବୁରି ଶୁଣି, କୁଳପତି ଦିଲ୍ଲୀପ ସିହା ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଆଚମିତ ହୋଇଗଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଖାଇବା ପିଇବାତ ଭଲ ହୋଇଥିଲା ଓ ପ୍ରତ୍ଯେକି ମାଛ ଭଜା ଓ ତରକାରୀ ଖାଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ଦିନକୁ ଦିନ ତୁମାଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ ଦିଗନ୍ତ ଗତି କଲା କିଛି ତ ମନେ ରଖି ପାରୁନଥିଲେ । ଏବେ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ବାଘମୁହଁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନ ପାରିଲେ ନାହିଁ, କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ମତେ ଆଣି ଏଠି ବଲାଙ୍ଗାର ରଜା ନଅରରେ କାହିଁକି ରଖିଛ ? କିନ୍ତୁ ଆମେ ରହୁଥିବା ଗିରିଜା ଭବନକୁ ଚିହ୍ନ ପାରୁଥିଲେ । ଯେଉଁ ଚଉକିରେ ବସି ତା ଖାଆନ୍ତି, ସେଇ ଚଉକିରୁ ଉଠି ହଠାତ ଦଉଡ଼ିବା ଆରମ୍ଭ

କଲେ ସମୟ ସମୟରେ ଚିତ୍ର ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଦିନେ ସକାଳେ ୧୦ଲା ଗାଡ଼ିରେ ଛାତ୍ରାବାସ ହତା ଭିତରେ ବୁଲାଇଲା ବେଳେ କେତେ ଘର ଚିହ୍ନ ପାରୁଥିଲେ ଓ ଆଉ କେତେ ଘରକୁ ଚିହ୍ନ ପାରୁନଥିଲେ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ କୁମାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଗତିକଲା । ଦେଖିଲେ ଭାରି ଖରାପ ଲାଗୁ ଥିଲା । ଯେଉଁ କୁମା ବର୍ଷା, ବଢ଼ି, ଖାଲ, ଡିପକୁ ଖାତର ନକରି ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ବଣପାହାଡ଼ରେ କୁକୁଥିଲେ, ସେଇ କୁମାଙ୍କୁ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିଲେ ମନ ଖରାପ ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଶେଷ ଭାଗରେ ସେ କିପରି କଷ୍ଟ ନ ପାଆନ୍ତି ସେଇ ଥିଲା ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆମର ପ୍ରାର୍ଥନା । କୁମା ଅତି ପୂରୁଣା କଥାକୁ ମନେ ରଖିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କାଳି କ'ଣ ହୋଇଥିଲା ସେ ବିଷୟରେ ଆଜି କିଛି କହି ପାରୁନଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଏହାକୁ dementia ରୋଗ ବୋଲି କହାନ୍ତି । ହୋମିଓପ୍ୟାଥୁକରେ ଏହାର ଚିକିତ୍ସା ଅଛି । ମୁଁ ଦୁଇଟି ହୋମିଓପ୍ୟାଥୁକ ବହି ପଢ଼ି ଗୋଟିଏ ଔଷଧ ଖାଇବାକୁ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । Dementia ହେଉଛି Alzheimers Diseaseର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ । ଅତିବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଅଜ ପ୍ରତ୍ୟାଙ୍ଗର ପରିଚାଳନା ମଣ୍ଡିଷର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଙ୍ଗେ ଠିକଭାବେ ସମ୍ପର୍କ ରଖିପାରେ ନାହିଁ । ମୋର ସେ ହୋମିଓପ୍ୟାଥୁକ ଔଷଧ ଧୀରେ ଧୀରେ କାମ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା ।

କୁମା ଶୟାଶ୍ଵାସୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଯିଏ ଜଣେ ଖାଦ୍ୟ ରସିକା ଥିଲେ । ସିଏ ଭଲକରି ଖାଇବା ପିଇବା କଲେ ନାହିଁ । ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ତିନ୍ତୁ ମୁଁ ସାହାସ ଦେଉ ଥିଲେ ହେଁ ମୋ ମନକୁ ପାପ ହୁଇଲା । ଜାନକୀ ବାବୁ (ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ) ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଏଇ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀ ଗପ୍ତରେ ଯାଇଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ତାକର ଉକ୍ତଳ ଭବନର ଟେଲିଫୋନ ନମର ଆଣି ମୁଁ ଟେଲିଫୋନ କଲି । ସେ କୁମାଙ୍କୁ ଭବି କରୁଥିଲେ ଯେତିକି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ସେତିକି । କୁମାଙ୍କ ଦେହ ଅବସ୍ଥା ଶୁଣି ସେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କଲେ ।

ଅନୁଗୁଳର ମୁଖ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀ ଚିକିତ୍ସା ଅଧିକାରୀ, ସି.ଡ଼.ଏମ.ଓ, ସଦକବଳେ ଆସି କୁମାଙ୍କ ବାପ ମୁହଁକୁ ଗୋଟିଏ ଦେଶାଳ ଓର୍ଡରେ ପରିଣତ କରିଦେଲେ । ଅକ୍ଷିଭେନ୍ ସିଲିଣ୍ଡର ଲାଗି ଅକ୍ଷିଭେନ୍ ଦିଆଗଲା ଓ ଶୁକୋଇ ଦିଆହେବା ଆରମ୍ଭ କରାଗଲା । ଭାତ୍ରମାନେ ୨୪ ଘଣ୍ଟିଆ ଡିଇଟିରେ ରହିଲେ । ମୋ ହୋମିଓପ୍ୟାଥୁକ ଔଷଧ ଆଉ ଦିଆ ହେଲାନାହିଁ । ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ଖବର ବିକୁଳ ପରି ଖେଳିଗଲା । ଅନୁଗୁଳର ବହୁତ ଲୋକେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଦୂରଦର୍ଶନର କ୍ୟାମେରା ଟିମ୍ ଆସି ଆକୁଅ ପକାଇ ପଟୋ ନେଲେ । ଏ ପରି କଳାବେଳେ ମୁଁ ଆକୁଅ ନ ପକାଇବାକୁ କହିଲି,

କାରଣ ଏତେ ଝୁଗ୍ର ଆହୁଅରେ କୁମାଳ ଆଖି ଛଲସି ଉଠୁଥିଲା । ସେ ଭାରି ଆଶ୍ଵଷ୍ଟି ବୋଧ କରୁଥିଲେ । ଅନ୍ତରୁକୁର ଗୋଟିଏ ଲୋକାଳ ଚିରି ଦଳ ଆସି, କୋଡ଼ା ନ ଓହୁର ବାଘମୁହଁରେ ପଶି ପୂର ପାଏଣ୍ଟରୁ ପୁମାଳ ଉପରେ ପଡ଼ୁଥିବା ରନ୍‌ପ୍ରାରେହ ଯନ୍ତ୍ରିକୁ କାଢିନେଇ, ତାଳ ଜ୍ୟାମେରାର ପୁତ୍ରଙ୍କାଳର ଲଗାଉଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଯାଇ ତାଳ ପୁତ୍ର ଲାଇକ୍‌ରୁ ପୋପାତି ଦେଇ ପୁଲିସକୁ ପୋନ୍ କରିଥିଲି ତାଙ୍କୁ Tresspass Actରେ Book କରିବାକୁ । ତିରିରେ ଥିବା ଡାକ୍‌ରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲି, ସେ ଏସବୁ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆସିବାକୁ ନଦେବାକୁ । ଜାନକୀବାବୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଗନ୍ଧ କମାଇ ଦେଇ ଶୀଘ୍ର ଫେରିଆସି ସିଧା ଆସିଲେ ଅନୁଗ୍ରହରେ କୁମାଳ ଦେଖିବାକୁ ତାଳ ସାଜରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଵାଗ୍ରୀମତୀ ଜୟତୀ ପଞ୍ଜନ୍ୟମକ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହେମାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ମହିମାନେ ମଧ୍ୟ ଧୀରେ ଧୀରେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ ।

ଜାନକୀ ବାବୁ ଆସିଲା ବେଳେକୁ କୁମା ଆଉ ମଣିଷ ଚିହ୍ନ ପାରୁନଥିଲେ । କହି ଲେଉଟାଇ ପାରୁନଥିଲେ । ପିଠିରେ ୨ଟି ବେଦ ସୋର ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ଡାକ୍‌ରଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ରବର ବେଦ ଅଣାଗଲା । ଏଥରେ ପାଣି ଉର୍ବିକରି ଦେଲେ ରୋଗୀଙ୍କୁ ଶୋଇବାରେ କଷ ହୁଏ ନାହିଁ । ଜାନକୀ ବାବୁ ଓ ଜୟତୀ ଦେବୀ କୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଗଲା ବେଳେ ମୋତେ ଓ ତିନ୍ଦୁକୁ କହିଗଲେ ଯେ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଆମେ ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ଚେଳିପୋନ୍ କରୁ । ଶେଖ୍ ମହିଳାଙ୍କ ଅଳ୍ପୀ ମୋତେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇଗଲେ କୁମାଳ ଚିକିତ୍ସାରେ ଖର୍ଜ କରିବାକୁ । କଟକରୁ କୁନୀଅପା, କୁକୁରାଇ ଓ ଭାଇତ ଆସି ଥିଲେ । କୁନୀଅପା ଓ ଭାଇତର କୁମାଳ ପଥ୍ୟ ଓ ଖାଇବା ପିଇବା କଥା କୁଣ୍ଡିଲେ ତିନ୍ଦୁ ସାହାଯ୍ୟରେ । ଶେଷକୁ କୁମା କମାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ନାକ ବାଟେ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଉଥିବାରୁ ଗୁଡ଼ିଏ ରବର ଚିରବ ନାକରେ ଦିଆଯାଉଥିଲା ଆଉ ଗୁଡ଼ିଏ ଚିରବ ହାତରେ ଲଗାଯାଉଥିଲା । କୁମାଳ ମୁହଁଟାରେ ଖାଲି ଚିରବ ଓ ପ୍ଲାଷ୍ଟର ଚେପ୍ ଲାଗିଥିଲା । ମାର୍କ ମାସ ୧୫ ତାରିଖ ସକାଳ ଚକ ଚକ ଖରା । ସେ ଦିନ ରବିବାର ହେଲାଥାଏ । ଆମ ପାକିତା ଝିଅ ସଂୟୁ (ସଂୟୁଭା ମହାତ୍ମି) ତାଳ ଡାହାଣ ହାତଚିକୁ ଆଉଁଥି ଦେଇ ବିଷ ଦେଉଥାଏ । ମୁଁ ଓ ତନ୍ତ୍ର ଘରେ ଥାଉ । ମୁଁ ଦାତ ଘସୁଛି, କୁନୀ ଅପା ଦଉତି ଆସି କହିଲା - ବିକୁଣ୍ଠ ଶୀଘ୍ର ଆସ । ସବୁ ସଇଲା । ତିନ୍ଦୁ ଓ ମୁଁ ଦଉତି ଗଲା ବେଳେକୁ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉତ୍ତିଯାଇଛି । ମୁଁ ଗାଢ଼ିପଠାଇ ଡାକ୍ର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସାହୁକୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲି । ସେ ଆସି ପରାମ୍ବା କରି କହିଲେ - ଆଉ ନାହାଁତି । ତାଳ ଆଖିରେ କୁହ ଦେଖି ଆମେ କେହି ଆଉ କୋହ ସମାକିପାରିଲୁ ନାହିଁ । ସଂକୁ ଆଉଁଥି ଦେଉ ଦେଉ ତାଳ ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉତ୍ତିଯାଇଛି । ଡାକ୍ର ସାହୁ ସବୁ ଚିରବ ଖୋଲି ଦେଲେ । କୁମାଳ ମୁହଁଟା ପୁଣି ଦେଖାଗଲା ସତେଜ, ଦେହରେ

ପ୍ରାଣ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁହଁରେ ପୁଣି ଉତୁଥିଲା ଗୋଟିଏ ଜାଷା- ଆମାର ହଳ ସୁର୍ତ୍ତ, ତୋମର ହଳ ସାରା ଶାତି ମନ୍ଦିରରେ ଗୋଟିଏ ଖଟରେ କୁମାକ ମର ଶରୀରକୁ ଶୁଆଇ ଦିଆଗଲା । ଫୁଲ ମାଳରେ ସଜାଇ ଦିଆଗଲା, ପିଲାମାନେ ଆସି ତାଙ୍କର ଶେଷ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେବିନ ଅନ୍ତରୁକୁ ହାଟପାଳି, ତେଣୁ ବହୁତ ଲୋକେ-ପୁରୁଷ, ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାମାନେ ଆସି ତାଙ୍କର ଶେଷ ଦର୍ଶନ କଲେ । ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର “‘ତୋମାର ଅସୀମେ ପ୍ରାଣମନ ଲାଗେ, ଯତଦୂରେ ଆମି ଧାୟୀ’” ଗୀତକୁ ମୁଁ ବହୁଥର ଗାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେବିନ ଗାଇଲାବେଳେ ମୋ କଣ୍ଠରେ ଥିବା ଏକ ଅରୁଡ଼ ସର୍ଜନା ଓ ତା’ ସାଇକୁ ମୋ ଆଖରେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖରେ ଧାରଧାର କୁହ, ଗୋଟିଏ ଯୁଗର ଅବସାନ ଘଟିଲା । ଶବ୍ଦ ସହାର ପାଇଁ ଯୋଜନା ଚାଲିଲା । ଅନ୍ତରୁକୁ ଟାଉନର ଆମର ଆମର ବନ୍ଦୁ ବନ ବିହାରୀ ଅଗରଞ୍ଜାଳକ ସାନ ଭାଇ ସୁଶୀଳ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଆଲୋଚନା ହେଲା ଶବ୍ଦକୁ କେଉଁଥରେ ଓ କିପରି ନିଆୟିବ । କେତେ ଜଣ କହିଲେ ଶବ୍ଦକୁ ଟ୍ରକରେ ନେଇ ସାରା ସହର କୁଳାଇ ତାପରେ ଅଣାହେବ ସୁସ୍ଥିତା ଶୁଶାନକୁ, ଯେଉଁଠି ବାପୀଙ୍କର ସହର ହୋଇଥିଲା । ସେଇଠି ହେବ । କୁଳୁ ଭାଇ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ନିଜଲୋକ ଓ ସହର ତାଙ୍କର ଗୁଣଗ୍ରାହୀ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ କାନ୍ଧରେ ବୋହି ଅନ୍ତରୁକୁ ସାରା କୁଳାଇ ଶୁଶାନକୁ ନେଇଯିବେ । ଶେଷକୁ ସେଇଆ ହେଲା ।

ଜାନକୀ ବାବୁ ମୋଠାରୁ ଖବର ପାଇ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ କୁମାକ ଶବ୍ଦଧାରରେ କାନ୍ଧ ଲଗାଇଲେ । କେତେ ଲମ୍ବ ସେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା । ଅନ୍ତରୁକର ଆଖପାଖ ଗାଁ ଗହକିର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଯୋଗ ନେଇଥିଲେ । ମୁଁ ତିକୁ ଏତେ ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବୁ ଯେ ଆମକୁ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ଯିବାକୁ କୁହାଗଲା ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ କୁଳୁ ଭାଇ ଖରାବେଳେ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେଇଥିଲେ । ଆମ ପାଖରେ ପୁଲିସ୍ ବିଭାଗର ପକ୍ଷରୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇ ଥିଲା ଯେ ଶବ୍ଦ ଯେପରି ଶୁଶାନରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାତ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ପହଞ୍ଚେ । ତାହାଲେ ପୁଲିସ୍ ତାଙ୍କର ଶେଷ ସଲାମି ଦେବ । ଏଥିରେ ଆମେ ରାଜି ହୋଇଥିବୁ ।

ସୁଶୀଳ ତରବରିଆ ହୋଇ କୋକେଇ ବାନ୍ଧି କୁମାକ ଦେହକୁ ଶାତି ମନ୍ଦିରରୁ ଆଣି ସେଥିରେ ରଖିଲା ବେଳକୁ କୁଳୁଭାଇ ଉଠିପଡ଼ିଥିଲେ ଓ ବିରତି ହୋଇ କହିଲେ ଲାଗେ କିଏ ? ଯାକୁ ଏଠି ମାତବ୍ୟରି କରିବାକୁ କିଏ କହିଛି ?

ଶୁଶାନରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ପହଞ୍ଚିଲା । ପ୍ରଥମେ ଆମେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁ । ମଧ୍ୟ ଅମର ପ୍ରଧାନ ସେଠି ଥାଆନ୍ତି । ସିଏ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଗୁରୁଦେବଙ୍କର ସେହି ଗୀତ “‘ତୋମାର ଅସୀମେ ପ୍ରାଣମନ ଲାଗେ, ଯତଦୂରେ ଆମି ଧାୟୀ’” ପୁଣି

ଆମେ ବୋଲିଥାରୁ । ପୁଣିସ ବାହିନୀ ତାଙ୍କର ଶେଷ ସଳାମି ଦେଲେ । ତୁରୀ ବାକି ଉଠିଲା । ତୁରୁତାର ମୁଖାଗ୍ରି ଦେଲେ । ଚିତା ଜକିଉଠିଲା । ସବୁ ଭଲ୍ଲ ହୋଇଗଲା । କିଛି ଚିହ୍ନ ରହିଲା ନାହିଁ । ମୋର ମନେ ହେଲା ଯେପରି ଗଛପତ୍ର ସବୁ ଖାଉଁଛି ପଡ଼ିଲେ । ଶକ୍ତାନରୁ ଫେରିଲା ବେଳେ ମୋର ମନେ ପଢ଼ୁଥାଏ କେତେକଥା ତୁମାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ୧୯୪୪ରେ ଗାନ୍ଧୀଗ୍ରାମରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ଦେଖା, ଛାତ୍ରବାସରେ ତିନୁ ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରଥମ ଦେଖା, ୧୯୪୮ରେ ଆମର ବାହାଘର, ତୁମାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କେତକ ବିଷୟରେ ମତାତର ଓ ମନାତର ଇତ୍ୟାଦି । ତୁମାଙ୍କ ଭଲ୍ଲକୁ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ନିଆୟାଇ ଜିଞ୍ଚାରାଯୋଡ଼ି ନଦୀରେ ବିସର୍ଜନ କରାଗଲା । ଚକ୍ର ଭଲ୍ଲହାଣ୍ଟି ଧରି ଚାଲିଥିଲା ଶୋଭା ଯାତ୍ରାର ସବା ଆଗରେ । ତୁମାଙ୍କ ଶ୍ରୀକିରଣ ସଂହ୍ୟାରେ ଗୋଟିଏ ଭବନ ସମାରୋହର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥିଲା । ତୁରୁତାର ଓ ମୁଁ ଏହାକୁ ପରିଚାଳନା କରିଥାରୁ । ଅନଗୁର ବହୁତ ଗାୟକ ଗାୟିକା ଏଥରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ପରିବାରରୁ ସ୍ଵପ୍ନ ଓ ଜୟୀରାଜଙ୍କ ଝିଅ ସୋମା ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତୁରୁତରଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ଗୁରୁଦେବଙ୍କ “ଯଶନ ପଦବେ ନା ମୋର ପାଏଇ ଚିହ୍ନ ଏଇବାଟେ” ଗାତଚିକୁ ମୁଁ ଗାଇଥିଲି ।

ତୁମାଙ୍କ ଅତେ ଛାତ୍ରବାସ

ତୁମାଙ୍କ ଅତେ ଛାତ୍ରବାସ କିପରି ଭଲଭାବରେ ପରିଚାଳିତ ହେବ, ସେ ବିଷୟରେ ତିନ୍ଦକୁ ଓ ମୋତେ ଚିତା କରବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏହାର ପରିଚାଳନା ଯେପରି ସ୍ଵରୂପରେ ହୁଏ, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ଗୋଟିଏ Memorandum of Association ଏବଂ Byc-Law ତିଆରି କରିଥିଲି ଓ ଛାତ୍ରବାସର ପରିଚାଳନା ସମିତି ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଥିଲେ । ପରିଚାଳନା ସମିତିର କେତେକ ସର୍ଯ୍ୟ ଜାରିପିଠିଲେ ତିନୁ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ମନାତର ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ । ମୋର ପରିଚାଳନା ପଢ଼ି ତିନ୍ଦର ପରିଚାଳନା ପଢ଼ି ୧୦ ଅଳଗା । ତେଣୁ ଅନେକ ବିଷୟରେ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ତର୍କ ହେଉଥିଲା ସେ ଥିଲା ସବାପଦି ଓ ମୁଁ ଥିଲି କାଯ୍ୟନିର୍ବାହି ସବାପଦି । ଜୟନାରାଯଣ ଦାସ ଥିଲେ ସେକ୍ରେଟାରି ଯଦିଓ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଗୁପ୍ତଲ୍ଲାଙ୍କା ଶୋଇ ଯୋଗୁଁ ତାକୁ କେବେ ପସନ କରୁ ନଥିଲି, ତଥାପି ତୁମାଙ୍କ ଶେଷ ଭଲ୍ଲା ଥିଲା ତାକୁ ଛାତ୍ରବାସକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ, କାରଣ ସେ ମଞ୍ଚରେ ଛାତ୍ରବାସରୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ତାକୁ ଅଣାଗଲା ଓ ସେ ସେକ୍ରେଟାରି ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପରିଚାଳନାଗତ ଅପାରାଗତାକୁ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲା । ସେ ଅତି ସେହି ଲୋକ ଥିଲେ ଓ ଆସମାନକୁ, ବିଶେଷତଃ ତିନ୍ଦକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । କବିତା ଲେଖିବା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ଵର୍ତ୍ତି କରିବାରେ ସେ ଦକ୍ଷ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘର ହେଉଛି ବାଗଲପୁର । ସାହିତ୍ୟକ ଓ ଲେଖକ ଶ୍ରୀଯୁତ୍ ଚିରରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କର ସେ ଗାଁ ସଂପକୀୟ ଭାଇ ।

ଦିବାକର ଭାଇ (ଦିବାକର ପ୍ରଧାନ), ଯିଏକି ଛାତ୍ରବାସର ଅତି ଆପଣାର ଲୋକଥିଲେ ଏବଂ ଯିଏ ତିନ୍ମଙ୍କ ପିଲାଦିନରୁ କାଖେଇ ଖେଳେଇ ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଛାତ୍ରବାସ ଘର ଛାଡ଼ି ତାଙ୍କ ନିଜ ଘରେ ଯାଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେହିପରି ଛାତ୍ରବାସର ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଓ ପୂର୍ବ ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଛାତ୍ରବାସ ଛାଡ଼ି ତାଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ରଖିବାକୁ ହେଲା । ଏହାଥିଲା ଛାତ୍ରବାସର ପରିଚାଳନା ନିଷ୍ଠତି । ଦିବାକର ଭାଇ ଛାତ୍ରବାସ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗଲେ ଓ ତାଙ୍କକର ଜଣେ ବଂଧୁ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ବିପିନ୍ ବିହାରୀ ସାହୁଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଛାତ୍ରବାସର ପରିଚାଳନା ସମିତିରେ ଛାତ୍ରବାସର ସବୁ କଥାକୁ ବିରୋଧ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ପରିଚାଳନା ସମିତିଙ୍କୁ ଆସୁଥିବା ପ୍ରତେକ ଗଠନମୂଳକ ପ୍ରଷାଦକୁ ସେ ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିରୋଧ କରୁଥିବା ସତ୍ୟଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅତି କମ୍ ଥିବାରୁ ପରିଚାଳନା ସମିତିରେ ସବୁ ପ୍ରଷାଦ ଗୁଡ଼ିତ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଯଥା ଯୁଣିଟର୍ ହୋଇ ଅଶାତି ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ।

ଆମେ ଡେକାନାକରେ ଥିଲାବେଳେ ଛାତ୍ରବାସର ସେକ୍ରେଟାରି ଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଉପେତ୍ର ନାୟକ । ସେ ସର୍ବେଶ୍ଵର ଭାଇଙ୍କର (ଶ୍ରୀଯୁଷ୍ଠ ଉପେତ୍ର ନାୟକ) ସମୁଦ୍ରି । ଉପେତ୍ର ଭାଇଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଆଖି ଖରାପ, ଏଣେ ସାରା ଦେହରେ ଛଇ ଭର୍ତ୍ତା । ଦେଖିବାକୁ ଗେଡା, କଥା କହିଲା ବେଳେ ପ୍ରତି ବାକ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲାବେଳେ କହନ୍ତି ‘ନାହିଁ ନାହିଁ’ ଦିବାକର ଭାଇ ତାଙ୍କର କୌଣସି କଥାକୁ ଅପସନ୍ନ କରି କିଛି ଅଖାତୁଆ କରି କହିଲେ, ସେ ପୂରା ନାଟାଙ୍ଗି ଡଙ୍ଗରେ କହୁଥିଲେ, ରସନା ସଂଯୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ । ସେତେବେଳେ ଯେପରି ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଆଖିରୁ ନିଆଁ ଝଢିପଢ଼ୁଥିଲା ଏଣେ ଜାମରେ ଏକ ବାଗିଆ ବହୁତ କଷରେ ତାଙ୍କୁ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲା । ଶେଷରେ ସେ ଗଲେ, ତାଙ୍କ ପରେ ଜୟୀଭାଇ ହେଲେ ସେକ୍ରେଟେରୀ । ଛାତ୍ରବାସର ପରିଚାଳନା ସମିତି ଠିକ୍ କଲା ଛାତ୍ରାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟତି ପାଳନ ସମିତି ଠିକ୍ କଲା ଛାତ୍ରବାସ ଲ୍ଲାପିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୭ ମସିହା ମେ ମାସ ୧୧ ତାରିଖରେ । ତେଣୁ ୧୯୯୭ ମସିହାରେ ଛାତ୍ରବାସକୁ ୫୦ ବର୍ଷ ପରୁଗଲା । ଏହା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟତି ପାଳନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କମିଟି ଗଡ଼ାଗଲା । କମିଟି ଏହାର ବୈଠକରେ ଏକ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ଏହା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଥିରକଲେ ଯେ ଛାତ୍ରବାସର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟତି ବର୍ଷକ ପାଇଁ ପାଳନ କରାଯିବ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟତି ଅର୍ଥାତ୍ ମେ ୧୯୯୭ରୁ ମେ ୧୯୯୭ ମଧ୍ୟରେ କୁବିନୀପାଳନ କରାଯିବ କମିଟି ଯେଉଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ, ତାହାର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମଟି ହେଲା ତୁଳଟି ସ୍ଥରଣିକା ପ୍ରକାଶ କରିବା । ସ୍ଥରଣିକାର ନାମ ରହିବ ବାକି । ଏଥିରେ ପ୍ରବନ୍ଧ, କବିତା, ରମ୍ୟ ରଚନା ଇତ୍ୟାଦି ରଖିବ ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରକାଶନର ଖର୍ଚ୍ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାପନ ଯୋଗାଢି

କରିବାକୁ ହେବ । ‘ବାଜି’ ସଂପାଦନା ମଣ୍ଡଳୀରେ ରହିଲେ କୃଷ୍ଣ ମହାତି । କୟ ନାରାୟଣ ବାସ ଏବଂ ସମାଦକ ହେଲେ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ଗିରି । କୁମା ସେତେବେଳକୁ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ।

‘ବାଜି’ର ସମାଦକୀୟରେ ସେ ବହୁତ କଥା ଲେଖିଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ପାରାଗ୍ରାୟ ଥିଲା ପ୍ରେରଣାରେ ଭରା । ସେଥିରୁ କିଛି ତଳେ ଲେଖିଲି ।

ପ୍ରତିଦିନ ଜୀବନରେ ବୟସ ଯୋଗ ହୁଏ, ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଡ଼ା ହୁଏ, ମାତ୍ର କେତେ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯୋଗ ହୁଏ ଜୀବନ ! ସମାଜରେ ନବଜୀବନ ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଯାହାକର ପ୍ରେରଣାରେ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଡ଼ାଯାଇଥିଲା, ତଥାପି ସେହି ମମତାମୟୀ କୁମାକର ସଂଗ୍ରାମ ଓ ସାଧନା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସରିନାହିଁ । ଆଖିରେ ଆଖିଏ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନ ସମୟ ପାଖରେ ସତେ ଅବା ଅଟକି ଯାଇଛି । ପରାହତ ହୋଇଛି ସମୟର ସେହି ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ଶିକ୍ଷିକୁ ଏକବିଂଶ ଶତାବୀ ଉଚ୍ଚତରକୁ ଲାଗୁ ନେଲାବେଳେ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ତାଙ୍କର ମାର୍ଗକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ମୁଲଭାବରେ ନରହିଲେ ବି ରହିଥିବ ଚିରକାଳ ।

‘ବାଜି’ର ଏହି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟତୀ ବିଶେଷାକ୍ଷର୍ମ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିଥିଲେ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ପ୍ରତ୍ୟେମ ବଳ । ସେବିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟତୀ ସଭାରେ ଛାତ୍ରାବାସର ବହୁ ପୁରାତନ ଛାତ୍ରାତ୍ମ୍ରୀ ଓ ଶୁଭେଳ୍ପ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଛାତ୍ରାବାସର ସର୍ବପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦକୁ ଏକ ଖଦୀ ଉପଦୌକନ ଉପହାର ଦିଆଯାଇ ସମ୍ମାନିତ କରାଯାଇଥିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମଞ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ଗୁରୁଦେବ ରବାସ୍ତ୍ର ନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ ‘ମୁଗ୍ଧ ଧାରା’ । ଆମେ ସେତେବେଳେ ଦେଖାନାକରେ ରହୁଥିବା ନାଟକଟିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେଇଥିଲେ ଶରତ ମାଝି । ସେ ଅକ୍ଷାତ ପରିଶ୍ରମ କରି ନାଟକର ସପଳ ରୂପାୟନ କରିଥିଲେ ।

‘ବାଜି’ରେ କୁମାକର ଗୋଟିଏ ଲେଖା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଲେଖାଟିର ଶାର୍ଷକ ଥିଲା ଜଣକ ପାଇଁ ଜଣେ । ଲେଖାଟିର କିଛି ଅଂଶ ତଳେ ବୋଲି ।

“ଉରର ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାକୟ ସଂକ୍ରତରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଯାହା ପରିକଳନା ଥିଲା ତାକୁ ଦେଶର କୌଣସି ଶିକ୍ଷାବିଦ ରୂପାୟିତ କରି ପାଲିଲେ ନାହିଁ । ଯଦି ତାଙ୍କର ସେ ପରିକଳନା ଯଥାର୍ଥର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିଥାଏ, ତେବେ ଆଜି ଭାରତବର୍ଷର ସମାଜରେ ଯେଉଁ ବିଶୁଙ୍ଗକା ଦେଖାଦେଇଛି, ତାହା ବୋଧେ ହୋଇନଥାବା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉରର ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାକୟଗୁଡ଼ିକ ଆଖପାଖର ଗାଁମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଡ଼ିଉଠିବ । ଏହାହିଁ ଥିଲା ତାଙ୍କର ମୂଳ ବା ମୌଳିକ ଚିତ୍ରାଧାରା । ଦଶ/ପଦର ଖଣ୍ଡ ଗାଁର ସମାଜ ତା’ର ଶିକ୍ଷାଦୀକ୍ଷା, ଅର୍ଥନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସବୁ ସମସ୍ୟା ସହିତ ଜଦିତ ଥାଆଇ ।

ଏହି ବିଦ୍ୟାକୟଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ଏହାର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଆଉ ଶିକ୍ଷକ ସମ୍ପଦାୟ । ଆମର ଏହି ଉଚ୍ଚର ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାକୟଟି ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିଥିଲେ ୧୯୪୪ ମସିହାରେ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଜ୍ଞାନୀ ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀ ଧୀରେନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗମଦାର । ତାଙ୍କର ‘ସମଗ୍ର ଗ୍ରାମ ସେବାକିଓର’ ବହିଖଣ୍ଡିଏ ଯିଏ ପଡ଼ିଛି ସେ ଜାଣିଥିବ ଭାରତର ଗ୍ରୀ ଗହନିକୁ ସେ କେତେ ଗଭୀର ଭାବରେ ଅଧ୍ୟନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଭଲ ପାଇଥିଲେ । ଗାଁରେ କାମ କରିବାକୁ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଵୀ ପୁରୁଷଙ୍କର ସେ ବହିଟି ଅଧ୍ୟନ କରିବା ଉଚିତ । ସେ ଆମକୁ ବିଶେଷ କରି ଏଠାକାର ସେତେବେଳର ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଯାହା କହିଥିଲେ ତାହା ଯଦି ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣରେ ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥାନ୍ତେ, ତାହାହେଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା କିଛିଟା ଏହିଠାରେ ରୂପାଯିତ ହୋଇପାରିଥାବା ।’

କୁମା ପୁଣି ଲେଖିଥିଲେ, ଉଚ୍ଚର- ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାକୟର ମାନଦଣ୍ଡ ସେଇ କଲେଜ ଶିକ୍ଷାର ଅନରୂପ । ଅବଶ୍ୟ ବେଶ ଉପରେ ବସି ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟମାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ବୁଝେବୁ ବା ନକୁଣ୍ଠେ ଘଣ୍ଟାଏ ଘଣ୍ଟାଏ ବସି ଘରକୁ ଫେରିବା -ଏଇକି ଶିକ୍ଷା, ଶିକ୍ଷା କୁହେଁ । ମାତ୍ର ବାପୁଜୀର ଏବଂ ଆଶାଦେବୀ ଆୟ୍ୟନାୟକମାନଙ୍କର ମତରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ବିଷୟ ଉପରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଲାଇଟ୍ରେରୀ ଉଚ୍ଚତା ରହିବ ଏବଂ ବିଶେଷ ବିଷୟବସ୍ତୁର ଅଧ୍ୟନ ସେମାନେ ସେ ବିଷୟରେ ବହିମାନ ନିଜେ ଖୋଲି ନିଜେ ଅଧ୍ୟନ କରିବେ । ଏହି ପଢ଼ିରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଚିରରଞ୍ଜନ ଦାସ ଏଠା ଉଚ୍ଚର ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାକୟର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପାଠ ପଡ଼ାଇଲେ । ଉଚ୍ଚର ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାକୟର ପରିକଳ୍ପନା ମନରେ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା ଏହାକୁ ତଳେଇବ କିଏ ? ବହୁତ ଚିତା ଏବଂ ପରିକଳ୍ପନା ପରେ ଯିର ହେଲା ଯେ ଶାତ୍ରିନିକେତନରେ ପାଠପଦ୍ଧତିଆ ଶ୍ରୀମାନ ଚିରରଞ୍ଜନ ଦାସ ଡେବମାର୍କ Folk High Schoolରେ ଅତତଃ ବର୍ଷେ ରହି ଆସିଲେ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ମିଳିବା ସମ୍ଭବ ହେବା ମାତ୍ର ଆମ ପାଖରେ ତ ଅର୍ଥନାହିଁ । ଶୁନ୍ୟ ହସ୍ତରେ କାମ ଆରମ୍ଭ ହେବ କିପରି ? ବହୁ ବିକ୍ରି ପଣ୍ଡନାୟକ ସେତେସେବେଳେ ରାଜନୀତି ସହ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ । ସାଦାସିଧା ଦେଶରୁ ମଣିଷଟାଏ । ତାଙ୍କ ସବୁ ବୁଝେଇ କହିବା ମାତ୍ରେ ସେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଚିରରଞ୍ଜନ ଡେବମାର୍କ ଗଲେ । ସେ ପୁଣି ଲେଖିଥିଲେ, ଅବସ୍ଥା କୁମେ ନାନା କାରଣରୁ ଚିରରଞ୍ଜନ ଦାସ ସ୍କୁଲ ପରିଚ୍ୟାଗ କଲେ ତାଙ୍କ ପରେ ନବବାବୁ ବରାବର ଇଲ୍ଲା କରିଥିଲେ ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାକୟର ଯାବତୀୟ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାକୟର କୁଳପତି ତକ୍ତର ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର ମୁଖ୍ୟ ପରାମର୍ଶଦାତା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ଭାବେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଦେବେ । ନବବାବୁଙ୍କସ୍ବପ୍ନୀ ସାକାର ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସବୁ ସ୍ଵପ କ'ଣ ସାକାର ହୁଏ ? କିନ୍ତୁ ସ୍ଵପୁହୋଇ ରହିଯାଏ ଆଗାମୀ ସ୍ଵଗର ସୁଗସ୍ତାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ।

ଚମରିମୁଣ୍ଡା ଉରର ମୌଜିକ ବିଦ୍ୟାକୟର ନାନା ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ରତ୍ନିକଳା କିଛି ବର୍ଷପାଇଁ । ଶେଷକୁ ତିଷ୍ଠିପାରିଲା ନାହିଁ । ଏବେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ହାଇସ୍କୁଲ ଏବଂ ଏଥିରୁ ପିଲାମାନେ ଭଲ ନମ୍ବର ରଖି ପାଶ କରୁନାହାନ୍ତି । ଏହି ସ୍କୁଲଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରାପୁରୀ ସରକାରଙ୍କ ଉତ୍ସାହାନରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟତୀର ଉଦୟାଚନ ଉସ୍ବବରେ ପରେ ପରେ ଛାତ୍ରାବାସ ଚାରିକଢ଼ରେ Boundary ବା ଇଟା ପାଚେରି ତିଆରି କରିବା କଥା ପାଇଁ ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ତ କଥାଟା ହୁମାକର ପସଦ ହେଲା ନାହିଁ । କହିଲେ କ'ଣ ଛାତ୍ରାବାସ ଚାରିକଢ଼ରେ ଜେଳଖାନା ଚାରିକଢ଼ରେ ଥିବା ଉଚ୍ଚ ପାଚେରୀ ଦିଆହେବ ? ତାହେଲେ ତ ଏହାର ମୃତ୍ୟୁ ବାତାବରଣ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । କାହିଁ ? ଗୁରୁଦେବର ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ତ ପାଚେରୀ ନାହିଁ ? ହୁମାକୁ ତିବୁ ଓ ମୁଁ ବୁଝାଇଲୁ । କହିଲୁ ଯେ ପାଚେରି ନଥ୍ବାରୁ ଯିଏ ପାରେ ସିଏ ପଶି ପୁଲ ଫଳ ନେଇଯାଉଛନ୍ତି । ଗାଇଗୋରୁ ପଶି ସବୁ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି । ତା' ଛଡ଼ା ପ୍ରତିବର୍ଣ୍ଣ ବାଢ଼ିବୁକାରେ ବହୁତ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି । ବହୁତ କଷରେ ବୁଝିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେଖ ମଦକୁବ ଅଳୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର Rural Development ବା ଗ୍ରାମ ଉନ୍ନୟନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ସେ ଛାତ୍ରାବାସର ଜଣେ ବହୁଥିଲେ ଓ ବାପୀ, ହୁମାକର ଜଣେ ଉତ୍ତ ଥିଲେ । ମୋତେ ଅଗ୍ରଜ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ଓ ତିନୁକୁ ଅପା ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ତାକ ସହଯୋଗରେ ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଛାତ୍ରାବାସ ହତା ଚାରିକଢ଼ରେ ଇଟା ପାଚେରି ତିଆରି ହେଲା ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟତୀର ଉଦୟାଚନ ଉସ୍ବବ ବେଳକୁ ହୁମାକ ଦେହ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଖରାପ ଦିଗକୁ ଗତି କଲାଣି । ମୁଁ ଶୁଭ ଏକଦମ୍ କମି ରଳାଣି । ତଥାପି ମନର ବଳ କମିନାହିଁ ।

ଆମେତେ ହୁମାକ ପାଖରେ ରହୁଥିଲୁ । ତେଜାନାହରୁ ଆସିଥିବା ଆମର ସବୁ ଜିନିଷ ପତ୍ର ରହିଥିଲା ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳର ମାତୃମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ରର ଗୋଟିଏ ଘରେ ।

ତେଣୁ ଆମେ କେଉଁଠି ରହିବୁ କଥା ଉଠିଲା । ହୁମା ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଅନୁଗୁଳର ତହାକିନ ବିଧାୟକ ଗିରିଜାଭୂଷଣ ଦରକାରୁ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ଦେଇ କିଣିଥିବା ଘର (ଗିରିଜା ଭବନ) ଛାତ୍ରାବାସର ଅଧିସ୍ଥ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା ଗୋଟିଏ ଘରେ ସେତେବେଳେ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଉପେତ୍ର ବାବୁ ରହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ତିନୁ ହୁମାକୁ କହିଲାୟେ, ଯଦି ସେ ଘରଟିକୁ ହୁମା ବା ନିନ୍ଦା ନାଁରେ ଉଇବ କରିଦିଅଛି । ସେ ଘରଟିକୁ ଗିରିଜା ଭବନକୁ ପୁରାପୁରି ରିମଡ଼େଲ କରି ଉପର ପାଣିଟାକିକୁ ରଖି ରହିବା ଯୋଗ୍ୟ କରାଯାଇ

ପାରିବ । ମୁଁ କହିଲିଯେ, IIMCରୁ ମୋତେ ମିଳିଥିବା ଟଙ୍କା ସେଥିପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ । ଚକ୍ର ପୁତ୍ରରା ସତ୍ୟବାଦୀଙ୍କୁ ଆମେ ରଖିଲୁ ଘର ତିଆରି କାମରେ ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟାମାନେ ଜାଗିବେ ସେମାନଙ୍କ କାମ ଉଦାରଖଣ୍ଡ କରିବାକୁ । ସତ୍ୟବାଦୀ ତା ସ୍ଵୀଚ୍ଛା ଓ ଝିଅଙ୍କୁ ଆଣି ରହିଲା ।

ଉଜ୍ଜଳ କଥା ଶୁଣି ତୁମା କହିଲେ, ତାଙ୍କର ଉଜ୍ଜଳ କଥା କିଛି ଭଲ ଭାବରେ ମନେ ନାହିଁ । ତିନ୍ତୁ କହିଲା ସେ ଉଜ୍ଜଳରେ ତୁମା ତାଙ୍କ ଗିରିଜା ଭବନ ଥିବା ଜାଗାକୁ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ମଜାକଥା ହେଲା ଯେ ସେ ଉଜ୍ଜଳଟି ୨୩-୧୧-୧୮ ତାରିଖରେ ତୁମା ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେ ସେତେବେଳେ ଆମ ପାଖରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥିଲେ । ବୁଝୁଅପା (ତୁମାଙ୍କ ବଢ଼ି ଝିଅ ଉତ୍ତରା ଦେଶର) ଚାଲିଗଲା ପରେ ତୁମା ଆମ ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ଉଜ୍ଜଳଟି ଆମର ଘରେ ୨୩-୧୧-୧୮ ତାରିଖରେ ତୁମାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦସ୍ତଖତ କରାଇଥିଲେ, ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି । ଏକଥା ତିନ୍ତୁ କି ମୁଁ କେହି ଜାଣୁନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦିଜଣ ଉଜ୍ଜଳରେ ସାକ୍ଷୀ ପଢ଼ିଥିଲେ ସେମାନେ ହେଲେ ଗୋଲକ ଚରଣ ପାତ୍ର ଓ ଖଳାରୀ ଗ୍ରମର ଦେବରାଜ ସାହୁ । ଏ ହୃଦୟ ଜଣ ସେତେବେଳେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ନଥିଲେ । ସବୁ ଜାରବାର ଗୋଟାଏ କୁତୁରପିଆଙ୍କ ଜାଲ ଫିସାଦି କାରବାର ଭଳି ଲାଗୁ ନାହିଁ କି ?

ଉଜ୍ଜଳରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି ମାକଟି ଦେବୀ -ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ତ୍ରସ୍ତ କୁ ଯାହାର ହର୍ଷା କର୍ତ୍ତା ଓ ଦୈବ ବିଧାତା ଥିଲେ ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଓ ଏବେ ବି ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରକାଶ ଥାଉକି ଏ ତ୍ରସ୍ତର ମୁଁ ଜଣେ ସତ୍ୟ କୁହେଁ ।

ସେ ଉଜ୍ଜଳରେ ପ୍ରୋବେଟ ଥିଲେ ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଓ କଟକର ଆଦରୋକେଇ ଗୁରୁ ମହାନ୍ତି । ତେଣୁ ତୁମା ସେ ଉଜ୍ଜଳକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଜାଲ୍ଲା କରି ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଓ ଗୁରୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଚିଠି ଲେଖି ଅତୁରୋଧ କଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ଉଜ୍ଜଳରେ ନକଳ ତୁମାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଶୀଘ୍ର ପଠାଇଦେବାକୁ । ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଶୀଘ୍ର ପଠାଇଦେଲେ । ଗୁରୁ ମହାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଉଜ୍ଜଳର ନକଳଟି ପଠାଇବାକୁ ତେରି କରିନଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ସହ ତାହା ପଠାଇଥିଲେ । ସେ ଚିଠିର କିଛି ଅଂଶ ଏଠାରେ ଦେବା ଉଚିତ ମନେ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ୩୦-୩-୧୯ ତାରିଖରେ ଉଠିଲେ ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ “ତାହା ଆପଣଙ୍କର ଶେଷ ଜାଲ୍ଲା ନଥିଲା । ଯାହାକି ବଦଳାଇବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାହା ମଧ୍ୟ ଶେଷ ଜାଲ୍ଲା ନହୋଇପାରେ । ଏହିପରି ଆପଣଙ୍କର ଶେଷ ଜାଲ୍ଲା ଜୀବନସାରା ୨୪ଥର ବଦଳି ପାରେ । ତାହା ହେଲେ ଉଜ୍ଜଳ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକ କେଉଁଠି ରହିଲା ?”

“ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ତା’ର ପରିପର୍ଦ୍ଦ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟର ଲୋକ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ଆପଣାର ଲୋକ ହୁଅନ୍ତୁ । ସ୍ଵାର୍ଥରେ ଅନ୍ତ ମଣିଷ ।

ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କକୁ ଉଚ୍ଛବିତ ଆପଣଙ୍କ ସୁନାମକୁ ହୁହଁ । ସେମାନେ ଆଜି ନିହୁକ, ଆସତା କାଲି ନିହୁକ ହୋଇରହିବେ । ମୋର ବା ମୋ ପରି ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ଵାର୍ଥନାହିଁ ।

“ଆପଣଙ୍କକୁ ଦିନେ ସ୍ଵାର୍ଥ କହିବ, ତାହା ମୁଁ ଆଶଙ୍କା କରି ନଥିଲି । ଆପଣ ବିଚାର କଲେ, ତେଣୁ ଉଚ୍ଛବି କରିବାକୁ ବା ହେଲି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଉଚ୍ଛବି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆପଣଙ୍କର ଉଚ୍ଛବି ହୁହଁ । ଅନ୍ୟ ଉଚ୍ଛବିରେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ବା ବାଧକତାରେ ଏପରି ଏକ ଅଷ୍ଟମଣୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଆପଣ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗାର ଟପିଲେ ବିପଦ ଅନେକ । ଉଚ୍ଛବିର ଆପଣଙ୍କୁ ସ୍ଵାର୍ଥପର କହିବ । ଅନ୍ୟମାନେ ଉଚ୍ଛବି ଯୋଗାଇବେ ।

“ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ, ଯାହା କରିବାର କରନ୍ତୁ, ମାତ୍ର ମନେ ରଖିବେ ୩୦ ବର୍ଷର ସାଧନା ଓ ତପସ୍ୟା ଶୁଣୁଆ ପୋଡ଼ାରେ ଯେପରି ପୋଡ଼ି ହୋଇ ନଯାଏ ।” ଶୁଣୁବାବୁଙ୍କ ସେ ଚିଠିଟି ଯେ କୁମାକ ପ୍ରତି ଅସନ୍ନାନ ଥିଲା ଏଥିରେ ସହେହ ନାହିଁକିନ୍ତୁ ଉଣେ ପ୍ରୋବେଚ୍ ଭାବରେ ଯିଏ ଉଚ୍ଛବି କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଅଯଥା ଉପଦେଶ ଦେବାରେ ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ଚିଠିରେ ସେ ତିକୁଳୁ ଓ ମୋତେ ପରୋକ୍ଷରେ ଆକ୍ଷେପ କରି ଲେଖିଛନ୍ତି । ଯଦି ମୋର ସମ୍ପର୍କ କିଛି ଅଂଶ ଶିଥ ପାଇଁ ତାହାହେଲେ ଉଣେ ପ୍ରୋବେଚୁରଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ବଥାଇବାର କାରଣ ନାହିଁ । ସେ ପ୍ରୋବେଚୁକୁ ପୁଣି କୁମା ସେ ଉଚ୍ଛବରେ ନିଯୁତ୍ତ କରିଥିଲେ ।

କୁମା ସେ ଉଚ୍ଛବ ପାଇ ମୋତେ ଦେଲେ । ମୁଁ ପଡ଼ି ସବୁ ବୁଝାଇ ଦେଲି । ଉଚ୍ଛବକୁ ବଦଳାଇବାର ଦାୟିତ୍ବ କୁମା ମୋତେ ଦେଲି ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଲେ । ତେଜାନାକ ଫେରିଯାଇ ତିକୁ ଓ ମୁଁ ମୋର ବହୁ ଆରୁଭୋକେଚ୍ ଶ୍ରୀ ପ୍ରମୋଦ ହ୍ରିପାଠୀଙ୍କୁ ଦେଖାକରି କହିଲୁ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରଦୀପ ମୋର ଛାତ୍ର ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କର ଓକିଲାଟି ବହି ପତ୍ର ଦେଖି ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଛବ କରାଇଦେଲେ । ତାହାର ଦୁଇଟି ନକଳ ଧରି ଶନିବାରରେ ଆମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆସି କୁମାଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲୁ । ସେ ଉଚ୍ଛବରେ କୁମାଙ୍କ ଉଚ୍ଛବ ଅନୁସାରେ ସବୁ କଥା ରହିଥିଲା । କୁମା ୨-୧୦-୯୭ ତାରିଖରେ ଉଚ୍ଛବକୁ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲେ ତ ମୋତେ ଏକଜିକ୍ରୀତର ଭାବରେ ମନୋନୀତ କରିଥିଲେ । ଦିବାକର ଭାଇ (ଦିବାକର ପ୍ରଧାନ) ଓ ସର୍ବେଶ୍ୱର ଭାଇ (ସର୍ବେଶ୍ୱର ନାୟକ) ସାକ୍ଷୀ ଭାବରେ ଉଚ୍ଛବରେ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ କୌଣସି ରକମର ଭାଣ୍ଡାମି ଓ ଜାର ପିସାଦ କାରବାରର ଚିହ୍ନ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା ।

ପ୍ରଥମ କାମହେଲା ‘ଶିରିଜା ଭବନ’କୁ ମରାମତି କରି, ସେଠି ରହିଲେ, କୁମାଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ବାଘମୁହିଁରେ କୁମା ଆରାମରେ ରହିପାରିବେ । ‘ଶିରିଜା ଭବନ’ର କାନ୍ଦ ସବୁ ମାଟିରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେଠି ଗୋଟିଏ ବରପାଳି ପାଇଖାନା ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସୁଧାକର ତା ଗାଁର ଜଣେ ମିଥ୍ରୀକୁ ଆଣିଲା ଘର ତିଆରି କାମରେ ଲାଗିବାକୁ । ସେ ମିଥ୍ରୀ ତା କୋଇଁ ଓ କୋଇଁର ସାଙ୍ଗ କେତେକଣ୍ଠୁ ଆଣିଲା । ଦେଖାଗଲା ଯେ ତା କୋଇଁର ବହୁମୃତ୍ର ରୋଗ ଅଛି । ତେଣୁ ସେ ମିଥ୍ରୀ ସବୁ କାମ ବୃକ୍ଷସୁଖ କଲେ କୋଇଁ ଓ ସାଙ୍ଗମାନେ କାମ କଲେ । ଘରର କାଷ ସବୁ ଉଚାରାରେ ତିଆରି ହେବ, ଛାଡ଼ରେ ଟାଇଲ୍ ଛପର ହେବ । ଘରର ଛାଡ଼ର ଗୋଟିଏ କଢ଼ିକୁ ନହା କରାଯାଇ ସେଠି ଗୋଟିଏ ଟାଙ୍କି ହେବ ଓ ମଟର ଲାଗି ଟାଙ୍କିକୁ ପାଣି ଉଠିବା ଗାଧୁଆ ଘରକୁ ପୂରାପୂରି ଆଧୁନିକିଧରଣର କରି କଞ୍ଚେହିୟୁତ ଲାଗିବ ପାଣି ଗରମ କରିବାକୁ । ହିସାବ ଅଟକଳ କଲାକୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ବେଶ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ । କେବଳ ବୋରିଂ ମେସିନ ବସିବାକୁ ଟେଣ୍ଟୋ, ୦୦୦ ଲାଗିବ । Water India ବୋଲି ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ଏହାକୁ ବସାଇବେ । ମାଟିତଳେ ପାଣିର ଧାର କେଉଁ ଦିଗରେ ଯାଉଛି ତାହା ଜାଣିବେ । ମୁଁ ୧୦୦ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଗୋଟିଏ Geological Test କରାଇଲି । ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଆମେ ଯେଉଁଠି ବୋର କରିବାକୁ ଯାଉଛୁ ତାହା ଠିକ ଅଛି । ରୋଷେଇ ଘରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ ଧରଣର କରିବାକୁ ହେଲା । ଏହାର ଡିଜାଇନ ପୂରାପୂରି ତିକୁ କରିଥିଲା ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ହୋଟ ଗାଧୁଆଘର ଓ ପାଇଖାନା ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲା । କାରଣ ବଡ଼ ଗାଧୁଆ ଘର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି, ତେବେ ଛୋଟଗାଧୁଆ ଘରକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏ ଗାଧୁଆ ଘରଟିକୁ ଅମ୍ବାନ ବ୍ୟବହାର କରେ । ଗାଧୁଆ ଘରେ ଟାଇଲ୍ ବିଛାଇବାକୁ ହେଲା । ଘରର ବାଁ ପାଖରେ ରୋଷେଇ ଘର ରହିଲା ଓ ତା ସାମନା ବାଘମୁହିଁରେ ଖାଇବା ପିଇବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ତାହାଣ ପାଖ ବାଘମୁହିଁରେ ମୋର ପଢ଼ାଇର କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ଓ ତା ଭିତରକୁ ରହିଲା ଆମର ଶୋଇବା ଘର ଯାହା ଘରକୁ ଲାଗିଛି । ଶିରୀଜା ଭବନର ମେଲାରେ ହେଲା ବସିବା ଉଠିବା ବା Living Room । ଏଠି ଟେଲିଭିଜନ ରହିଲା । ଟେଲିଫୋନ ମଧ୍ୟ ରହିଲା । ମୋ ପଢ଼ିବା ଜାଗାରେ, ମଧ୍ୟ ଶୋଇବାଘରେ ଓ ଗାଧୁଆ ଘରେ ଟେଲିଫୋନ ରହିଲା ।

ମେଲା ବା Living Room ଯେଉଁଠାରେ ବାପା ରହୁଥିଲେ ସେ ଘର । ମଣି ଜାଗାଟା ଚିର ଖୁଣ୍ଡିଆ ଆକାରର ଓ ଏହା ଉପରେ ଛାଡ଼ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଉପରେ ଛାଡ଼ କରାଯାଇ ବାପା ଯେଉଁଠାରେ ରହୁଥିଲେ ସେ ଘର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସହଯୋଗ କରାହେଲା । ସେ ଚରଖୁଣ୍ଡିଆ ଜାଗାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସେଇ ଓ ଗୋଟିଏ ହୋଟ ସେଇ ରହିଲା । ପୂର୍ବଦିଗରେ ହେଲେ ରହିଲା ଗୋଟିଏ ଜାଗି କବାଟ । ପଣ୍ଡିମ ଦିଗରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜାଗା । ସେଠି ଲାଗିଲା ମଟର । ସେ ଜାଗାରୁ ବଡ଼ ଗାଧୁଆଘର ଓ ଛୋଟ ଗାଧୁଆଘରକୁ ଯାଇହେବ ।

ଏସବୁ ସବେ ମିଥ୍ରୀ ସବୁ ଚଟାଣର ଆକାରକୁ ବକା କଲେ । ତେଣୁ ସୁଧାକର ସାଙ୍ଗ ମିଥ୍ରୀକୁ ଆମେ ଡକିଲୁ ‘ବକାରାଇ’ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଫେରିଟି ସବୁବେଳେ ସିଧା । ପିଲାଦିନେ ବୋଧହୃଦୟ ପିମେଳ ପାଠ କରୁଥିଲେ ।

ଘର ଗୋଟାକର ଇଲେକ୍ଟ୍ରିପିଟିକେସନ ନଷ୍ଟା ମୁଁ ତିଆରି କରିଥିଲି ଓ ଅତୁଗୁଜର ଅଜୟ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିପିଟିକେସନ ତା’ର ପ୍ରୋଯାରିଂ କରିଥିଲା । ଭଲ ଭଲ କମାନୀର ତାର, ସୁଇବ ଇତ୍ୟାଦି କିଶା ହୋଇଥିଲା । କୋଇ ଯାଚୁରର ଗୋଟିଏ ଭଲ କମାନୀ ଦ୍ୱାରା ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ମଟର କିଶାହୋଇ ଲାଗିଥିଲା । ସବୁ କାମ ସରିଲା ପରେ ଘରକୁ ପାଞ୍ଚାର ଆସିଲା । ଆକୁଆ ଜଳିଲା ଓ ମଟର ଚାଲିଲା । ଟାଙ୍କିକୁ ପାଣି ଉଠିଲା ଏବଂ ଚିଜର ରାମ ହେଲା ଇତ୍ୟାଦି ।

ତିକୁ ଓ ମୁଁଠିକ କଲୁ ଯେ ୧୯୯୭ ମସିହା ସରସ୍ଵତୀ ପୁଜାଦିନ କୁମାଳ ଉପସିଦ୍ଧିରେ ରୁହ ପ୍ରବେଶ ହେବ । କୁମାଳୁ ତାଙ୍କ ଠେଲା ରାତିରେ ଅଣାହେଲା ଓ ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ଗହଣରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲାହୋଇ ରୁହ ପ୍ରବେଶ ହେଲା । ପରେ ହୋମ ଓ ପୂଜା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ତିକୁର ସ୍ବପ୍ନ ସାକାର ହେଲା । କୁମା କିଶିଥିବା ଶିରିଜା ଭବନଟି ତାର ହେଲା ।

ତିକୁର ବରିଚା କରିବା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସଉକ । ଯେଉଁଠି ରହିଛି ଘର ସାମନାରେ ବା ପଛଆଡ଼େ ଟିକିଏ ଜାଗା ପାଇଲେ ସେ ବରିଚା କରିଛି । ବଡ଼ ସାନ କୁଣ୍ଡରେ କେତେ ରକମର କେତେ ରଙ୍ଗର ଫୁଲ ଗଛ ସେ ଜଗାଏ ତେଣୁ ଏଠି ତା ଘରର ସମୟରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଚଉଖୁଣ୍ଡିଆ ଜାଗାରେ ସେ ବରିଚା କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ଛାତ୍ରାବାସର କେତେକଣ ବଡ଼ ପିଲା ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଅକ୍ଷୟ ମଧ୍ୟ ସମୟ ସମୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ଘର ପଛଆଡ଼େ ଜାଗାରେ ପରିବା ବରିଚା କଲା । ସେ ଜାଗାରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପିକୁଳି ଗଛ । ଗୋଟିଏ ଗଛରୁ ଦୁଇ ରକମର ପିକୁଳି ଫଳେ ଭାରି ମାଉଁସିଆ ଓ ସୁଆଦିଆ ବର୍ଷକୁ ଦୂରଥର ପିକୁଳି ଫଳେ । କେତେଆଡ଼ୁ ଶୁଆ ସବୁ ଆସି ରଙ୍ଗ ଉପରେ ବସି ଚଢ଼େଁ ବୋବାତି ଓ ପିକୁଳି ଖାଇ ଯାତି । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗକୁ ପୁଣି ଗୁଡ଼ିଟି ମୂଷା । ଏମାନେ ତାଙ୍କ ମନଇଲ୍ଲା ପିକୁଳି ଖାଇବାପରେ ବି ଆମକୁ ଖାଇବାକୁ ମିଳେ । ପିକୁଳି ମୋର ଅତିପ୍ରିୟ । ଇନ୍ଦ୍ର ଭାଇନା କହନ୍ତି ଯେ ଦଶଟା ସେଓରେ ଯେତିକି ଖାଦ୍ୟ ସାର ଅଛି, ଗୋଟାଏ ପିକୁଳିରେ ସେତିକି । ତିକୁର ଫୁଲ ବରିଚା ବେଶ ଅଣି ଦୃଶ୍ୟା ହୋଇଗଲା କେତେକ ରଙ୍ଗର ଫୁଲରେ ବରିଚା । ଭରିଗଲା ମୁଁ ଫଟୋ ଉଠାଇବାରେ ଲାଗିଲି ।

ଶିରିଜା ଭବନ ସାମନାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ରଙ୍ଗଣୀ ଫୁଲ ରଙ୍ଗ । ଆଠକାଳି ବାରମାସ ଏଥୁରେ ଗୋଲ ଗୋଲ ପେକ୍ଷାଏ ଲେଖାଏଁ ଫୁଲ ଫୁଟି ଭାରି ଭଲ ଦେଖାଯାଏ । ଫୁଲର ରଙ୍ଗ ଲାଲ । ଏ ରଙ୍ଗଟି ପ୍ରକୃତରେ ଶିରିଜା ଭବନର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ବଢ଼ାଇଥାଏ ।

ଚିନ୍ତାକୁ ରୋଷେଇବାସରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାକୁ ଥାଏ ପାଖ ଗାଁର ଗୋଟିଏ ହରିଜନ ଝିଅ ଉଷା । ପ୍ରଥମେ ସେ କିଛି ଜାଣିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଛି ଦିନରେ ରୋଷେଇବାସରେ ବେଶ ପରୁ ହୋଇଗଲା । ନାନାରକମର ରନ୍ଧାବଡ଼ା ଶିଖିଯାଇଥିଲା । ଏବେ ତା ସ୍ଵାମୀ ସହ ନାଲକୋରେ ରହେ । ତଉଳତାଉଳ ଘରଣୀଟିଏ ହୋଇଛି । ବାପା ଆମ ପାଖରେ ଥିଲାବେଳେ ଉଷାକୁ ଖଣ୍ଡେଇତ ଘର ଝିଅ ବୋଲି କୁହାୟାଉଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ଉଷାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।

ଏଥର ଘର ଠିକ୍ ଚାଲିଲା । ତିନ୍ତୁ ଛାତ୍ରାବାସର କାମ କରିବାକୁ ସମୟ ପାଇଲା । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଛାତ୍ରାବାସର ଡକ୍ଟରିନରେ (୧୧ ମେ) ଗୋଟିଏ ତ୍ରାମା ହୁଏ । ଏହା ବହୁଦିନରୁ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଆମେ ନଥିଲାବେଳେ ହରି ଗୁରୁଜୀ ଆସି ତ୍ରାମା କରାଉଥିଲେ । କେଉଁ କେଉଁ ବର୍ଷ ବୈଷବ ପାଣିଙ୍କ ଗୀତିନାଟ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅଭିନୀତ ହେଉଥିଲା । ଆମେ ଆସି ରହିବାପରେ ନାଟକ ବାହିବା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେବାର କାମ ହେଲା ତିନ୍ତୁ ଓ ମୋର । ମୁଁ ତ ପିଲାଦିନୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ମାଇନର ପଡ଼ିଲା ଦିନ୍ତୁ ତ୍ରାମାରେ ପାର୍ଟ୍ ନେଉଛି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେଉଛି । ଯାହାକୁ କଥାରେ କହନ୍ତି, ନାଚିଛି ଓ ନଚାଇଛି । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ନାଚୁଆ ଯେ, ତିନ୍ତୁର ମଧ୍ୟ ନାଟକ କରିବାର ଝୁଲ । ରାତ୍ୟ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା ସାଧନା କେନ୍ଦ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲାବେଳେ ଆମେ ‘ଭାତ’, ‘ମାଟିର ମଣିଷ’, ‘ବକ୍ଷି ଜଗବନ୍ଧ’ ଓ ‘ଅଭିମାନ’ ଭକ୍ତି ନାଟକ କରାଉଥିଲା । ଶହଶହ ଲୋକ ମନ୍ତ୍ରମୂଳ୍କ ହେଲାଉଛି ବସି ଦେଖୁଥିଲେ । ହାରମୋନିଆମ ବଜାଉଥିଲେ ପଣ୍ଡିତେ ଆଉ ବେହେଲା ବଜାଉ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ସାଇ । ଆମେ ଦିନ୍ତୁ ଚାଲିଗଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ବଂଶୀଭାଇ ଏହାକୁ ହରିଗୁରୁଙ୍କ ସାହାୟ୍ୟରେ କରାଉଥିଲେ ।

୧୯୯୦ରେ ଆମେ ତେଜାନାଳକୁ ଆସି ଏଠି ରହିବା ପରେ ନାଟକ ବାହିବା ଓ ନାଟକକୁ କରାଇବାର ଦାୟିତ୍ବ ଆଗରୁ ଏହାର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ବସତ ଉସବ ପରେ ପରେ ସେବିନ୍ତୁ ରତବର୍ଷ (୨୦୦୪) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କରାଇବୁ ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ଭଲ ଭଲ ନାଟକ । ମୁଁ ଏସ. ଆର. ସି. ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିବା ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ପେଣ୍ଠାଳ ତିଆରି କରାଇ ଦେଇଥିଲି । ଅଭିନୀତ ହୋଇଥିବା ନାଟକଗୁଡ଼ିଏ ହେଲା, ‘କାଠ’, ‘ଅଭିମାନ’, ‘ଅଶୋକ’ ମାଟିର ମଣିଷ, ‘ଉରର ପୁରୁଷ’, ‘ବାଜି’, ‘ମନ୍ତ୍ର’ ଏବଂ ‘ମୁତ୍ତଧାରା’ ।

ସମ୍ମିନଇର (ତେଜାନାଳ)ର ସୁବୋଧ ମିଶ୍ର ଓ ଶରତ ମାଝି ଆମକୁ ବରାବର ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଅଭ୍ୟାସ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଶେଷ ଦୁଇଦିନରେ ବିପିନବାବୁ ବେହେଲା ବଜାଇ ଗୀତଗୁଡ଼ିକୁ ସେଇ କରିନେଉଥିଲେ ଓ ଉଶ୍ଵର ତାବଲା ବଜାଇବାରେ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ହାରମୋନିଯମ ବଜାଇବାରେ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଆମର ଜଣେ

ପଡୋଶୀ । ଛାତ୍ରବାସରେ ରୀତିମତ ବସନ୍ତ ଉସବ, ଶରତ ଉସବ, ପର୍ବତ ଓ ବଡ଼ ଦିନ ପାଲିତ ହେଉଥିଲା ଓ ଆଜି ମଧ୍ୟ ହେଉଛି । ବସନ୍ତ ଉସବ ଓ ଶାରଦୋସବରେ କବିଗୁରୁ ରବୀନ୍ତ୍ର ନାଥଙ୍କ ରଚିତ ରବୀନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ସାଙ୍ଗରେ ନାଚ ଓ ଗୀତ ସବୁ ମିଶାଇ ପ୍ରାୟ ଦେବପଣ୍ଡାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଉଥିଲା । ପରଷ ପର୍ବତେ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କବି ରାଧାମୋହନ ଗବନ୍ୟାକଙ୍କ ‘ପରଷ ଲକ୍ଷ୍ମୀ’ କବିତା ସାଙ୍ଗକୁ ଅନ୍ୟ ପଲ୍ଲୀ ଗୀତ ମୋତି ନାଚ ଗୀତର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଉଥିଲା । ବଡ଼ଦିନରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭୋକି ହେଉଥିଲା ଓ ଏବେ ବି ହେଉଛି । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବଡ଼ଦିନ ପର୍ବ ପାଲିତ ହେଉଥିଲା ଓ ହେଉଛି । ମେଜର ବେହେରା ଓ ଯୀନୀୟ ପାତ୍ରୀ ବନ୍ଧୁମାନେ ବଡ଼ଦିନର ବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣାଇ ଓ ଛାତ୍ରବାସ ପିଲାମାନେ ଯୀଶୁକ ଅଭିନୟ କରନ୍ତି ।

ଆଗିରା ପୁନେଇଁ ଦିନ ଅଗିଜଳା ହୃଦୀ ଓ ଦୋଳ ପୁନେଇଁକୁ ହୋଲି ଖେଳ ହୃଦୀ । ଏଥିରୁ ଛାତ୍ରବାସର ସାୟୁତିକ ବାତାବରଣ ବିଷୟରେ ଧାରଣା କରିଛେବ । ଏହା ଛଢା ବାପୀଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନ (ନରେମର ୨୩) ଓ ଶ୍ରୀଦିବସ (ଜୁନ ୨୪), ହୁମାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନ (ଜୁଲାଇ ୨୭) ଏବଂ ଶ୍ରୀଦିବସ (ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୫)ରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି, ମୁଖ୍ୟ ବଢା ଓ ସମ୍ମାନନୀୟ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ବଡ଼ ଧରଣର ସଭାହୃଦୀ ଏବଂ ସଭାରେ ସମସ୍ତେ ଭୋକନରେ ଯୋଗଦିଅଛି । ଉକ୍ତଙ୍କ ନବଜୀବନ ମଣ୍ଡଳ ଓ ବାହିରାଉତ ଛାତ୍ରବାସ ଏହି ସଭାଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥାଏ ।

ବାପୀଙ୍କ ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷୀଙ୍କ ପାଲିତ ହୋଇଥିଲା । ୨୩ ନରେମର ୨୦୦୧ ମସିହାରୁ ୨୨ ନରେମର ୨୦୦୨ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ସଭା ହୋଇଥିଲା କଟକ ଟାଉନ୍ ହରରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଶ୍ଵିର କରିବା ପାଇଁ । ସେ ସଭାରେ ଶ୍ଵିର ହେଲା ଯେ ରାଜ୍ୟ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରରରେ ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷୀଙ୍କ ପାଲିତ ହେବ । ଅନୁଗୁଳରେ, ଅର୍ଥାତ ବାଜି ରାଉତ ଛାତ୍ରବାସରେ ମୁଖ୍ୟ ଉସବ ପାଲିତ ହେବ । ପୁଣି ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରରରେ ଅନୁଗୁଳ ସଭାଘରେ ସଭାହେବ । ଦୁଇଟିଯାଙ୍କ ଯୀନରେ ରବି ରାୟ ସଭାପଦିତ୍ବ କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ସ୍ଵରଣିକା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମୁହୂ ରବିରାୟ ଉପସିତ ଥିଲେ ।

ହୁମାଙ୍କ ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷୀଙ୍କ ପାଳନ ଏବେ ଶେଷ ହେଲା । ଜୁଲାଇ ୨୦୦୪ରୁ ଜୁଲାଇ ୨୦୦୪ ମରେ ବନ୍ଦୁତଗୁଡ଼ିଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇଥିଲା । ଶତବାର୍ଷୀଙ୍କ ପାଳନ କମିଟିର ସଭାନେତ୍ରୀ ଥିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ସରସ୍ଵତୀ ସ୍ଵାଇଁ, ଯିଏକି ଶ୍ରୀମୁହୂ ରବି ରାୟଙ୍କ ଧର୍ମପଦୀ ଏବଂ ସମ୍ବାଦିକ ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ତ୍ର ନାଥ ସାହୁ (ଶୈଳଜ ରବି) । ଗୋଟିଏ ସ୍ଵରଣିକା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରଫେସର ମନୋରଞ୍ଜନ ମହାତିକ ଚେଷ୍ଟାରେ ଗୋଟିଏ ସଭା ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମୁହୂ ରବିରାୟ ଉପସିତ ଥିଲେ ।

ରାଜ୍ୟପାତ୍ରୀଙ୍କ ସବାରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାତ୍ର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାମେଶ୍ୱର ଠାକୁର ମୁଖ୍ୟ ଅଧିକ୍ଷେତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ମୁଖ୍ୟ ଅଧିକ୍ଷେତ୍ରୀ ହେବାପାଇଁ ମୁଁ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ରାଜ୍ୟପାତ୍ର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପାତ୍ର ଗ୍ରାନ୍ଥୀଙ୍କ ନାଁ ଦେଇଥିଲି । ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପରିଚୟ ହେଲାଯେ ସେ ମହାଦ୍ଵାରା ଗ୍ରାନ୍ଥୀଙ୍କ ନାତି ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଜଗୋପାଳାଚାରୀଙ୍କ ନାତି ମ । ନାରାୟଣଚାଳ (ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାରାୟଣ ଦେଶାଳ) ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନକୁ ମଧ୍ୟ କଥାଟା ପାଇଲା । କିନ୍ତୁ ସବାନେତ୍ରୀ ସରସ୍ଵତୀ ଦେବୀ କୁଆଡ଼େ କହିଲେ, ‘ଆମର କ’ଣ ରାଜ୍ୟପାତ୍ର ନାହାନ୍ତି କି, ଆମେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ କାହିଁକି ଯାଉଛୁ ?’ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପାତ୍ରଙ୍କ ଗାନ୍ଧି ଆସିଥିଲେ ପ୍ରୋଟକଲ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମ ରାଜ୍ୟପାତ୍ର ମଧ୍ୟ ଆସିଥାଏ କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ହେଲା ନାହିଁ ।

ହୁମାକ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଭିଡ଼ିଓ ପିଲ୍ଲ କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀ ଶାରଦା ପ୍ରସନ୍ନ ନାୟକଙ୍କୁ ୪,୦୦୦ ଟଙ୍କା ଅଗ୍ରୀମ ଆକାରରେ ଦିଆଯାଇଛି । ସେ ପିଲ୍ଲର ଅଧିକାଂଶ ପୁଟେଇ ଆଗରୁ ସୁଟିଂ ସରିଥିଲା । ଦେଖାଯାଉ ସାନ ପରଦାରେ ସେ ପିଲ୍ଲ ଦେଖିବାକୁ କେବେ ମିଳିବ ? କେଣ୍ଠେ ରେଣ୍ଟ ମୁଁ ଆସି ଅନ୍ତେବର ୨୦୦୪ ରେ ପହଞ୍ଚିଗଲାଣି । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବାଜିରାଉଚ ଛାତ୍ରବାସରେ ବରିଚା ଆଖିଦୁଶିଆ ହୋଇଗଲାଣି କାନାଡ଼ାର ମାକଷ୍ଵାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଫେର୍ମ ଝୁମୀ ଗୋପାଳ ମହାନ୍ତିକ ଜରିଆରେ SEED ବୋଲି ଗୋଟିଏ ସଂସ୍ଥା ଆମକୁ କିଛି ଅଥ୍ ସାହାଯ୍ୟ ଏବଂ ଆମେ ହୁଇଛି ପାପ କିଣି ବରିଚାକୁ ପଠାଇ ପାରୁଛୁ । ନାନା ରକମର ପନିପରିବା ହେଉଛି । ନାଲକୋ ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁରୁଣା ଅଜାକ କୁଟୀର ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ଆଧୁନିକ ଅତିଥିଗୁହ ହୋଇପାରିଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୁଟୀରକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଆଯାଇ ଏବେ ତାର୍କିତେରର ମହାନଦୀ କୋଳପିଲଭର
ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ତୁଆ ପବ୍ଲାସର ତିଆରି ହେଉଛି । ଏହାକୁ ଦୂର ମହଳା
କରାଯାଇ ଉପର ମହଳାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ହର୍ବ କରିଦେଇ ଶାତି ଉପରେ ଏତେ ଚାପା
ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଛାଡ୍ରାବାସର ଗୋଟିଏ ମାର୍କେଟ କମ୍ପ୍ୟୁଟର । କଳାଭବନର ଆରପାଖରେ
ଥିବା ଆମ ବରିଚାଟା ହେଉଛି ଛାଡ୍ରାବାସର । ଏହି ବରିଚାର ଗୋଟିଏ ଜଡ଼ରେ ଖାଲାରୀ
ଆଡ଼କୁ ଯାଇଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ର । ଆରକ୍ତରେ ଅର୍ଥାତ୍ କଳାଭବନର କଡ଼ରେ ହାତହେକକୁ

ଯାଇଥିବା ରାସ୍ତା ଓ ସାମନାରେ କଲେଜ ଛକ୍କୁ ହାଟ ଛକ୍କୁ ଯାଇଥିବା ରାସ୍ତା । ଏ ବରିଚାର ଆକାର ତିନିକୋଣିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ ତିନି କୋଣିଆ ବରିଚା କହନ୍ତି ।

ଏହି ବରିଚାର ସମୟରେ ବହୁତ ଲୋକେ ଅସ୍ତାୟୀ ଦୋକାନ ସବୁ କରିଥିଲେ । ଛାତ୍ରବାସ ଜାଗାରେ ଦୋକାନ କରି, ତିନିଷ ପତ୍ର କିଣାବିକା କରି ଯାହା ପାଉଥିଲେ ସେଥିରୁ ଛାତ୍ରବାସକୁ କେହି କିଛି ଦେଉଥିଲେ । ଅଥବା ସମସ୍ତେ ହେଉଛନ୍ତି ଛାତ୍ରବାସର ପଡ଼ୋଶୀ । ତେଣୁ ଛାତ୍ରବାସର ପରିଚାଳନା ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲା ଯେ ସେ ଜାଗାରେ ଗୋଟିଏ ମାର୍କେଟ କମ୍ପ୍ୟୁଟର କରି ଦୋକାନ ସବୁ ତିଆରି କରି ଭଡା ଦିଆଯିବ । ଏଥିପାଇଁ ଟଙ୍କା ଆସିବ କେଉଁଠୁ ? ତେଣୁ ମାତ୍ର ତେଲରେ ମାତ୍ର ରାଜିବା କଥା ମନକୁ ଆସିଲା । ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଦୋକାନ ଘର ନେବେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ନିଜ ମୂଳଧନ ଖଟାଇବେ । ମୂଳଧନର ଅଧା ଅର୍ଥରେ ଦୋକାନ ଘର ତିଆରି ହେବ ଓ ଅନ୍ୟ ଅଧା ଅର୍ଥ ତାଙ୍କର ମାସିକ ଭଡାରୁ କଟିବ । ଏହା ସମସ୍ତକ ମନକୁ ପାଇଲା ।

ମାର୍କେଟ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ବର୍ତ୍ତମାନ ବାଜକଟା ସେବାର, ସାଇକେଲ ଦୋକାନ, ଦରକି ଦୋକାନ, ପଟ୍ଟା ଶୁଡିଓ, ଘଢି ମରାମତି ଦୋକାନ, ଦୁଇଟି ଛୋଡା ଦୋକାନ ଓ ଦୁଇଟି STD ବୁଥ ରହିଛି । ବେପାର ଭଲ ଚାଲିଛି । କିନ୍ତୁ ଛାତ୍ରବାସକୁ ମାସକୁ ମାସ ନିୟମିତ ଭଡା ଦେବାକୁ କୁହୁ କୁହୁ । ଯାହାହେଉ ସେମାନେ ଏତେ ପ୍ରତି ମାସର ଗୁରୁତବରେ ନିଜେ ଆସି ଭଡା ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଘର ପୋଡ଼ିବୁ କୁଟା ଶିଏ ପାଇଲା ଭକି ଛାତ୍ରବାସ ଏବେ ମାସକୁ ମାସ କିଛି ଟଙ୍କା ପାଇଛି ।

ଆମ ଦେଶରେ ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମସ୍ତେ ନବାକୁ ଆଗ, ଦେବାକୁ କୁହନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଗୋଟିଏ ଦରିଦ୍ର ରାଜ୍ୟ । ଲୋକେ କୁହନ୍ତି । ଆନ୍ତରୁ ଆସେ ମାତ୍ର, ଶୁଖୁଆ ଆନ୍ତର, ତେଲୁଗୁ ରିକ୍ଵାବାଲା ଜଟକ କୁବନେଶ୍ୱରରେ ଭର୍ତ୍ତା । କାମ କଲା ସ୍ଵା ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତରୁ । ବଢ଼ିଆ ପାଟିରୁ ନାକ କୁହାଇଲା ଭକିଆ ଆଚାର ଆସେ ଆନ୍ତରୁ । ଗତ ମହାବାତ୍ୟାରେ ଉଲ୍ଲେଖନ୍ତିକ ଖୁଣ୍ଟ ସବୁକୁ ଅଛି ସମୟରେ ସିଧା କରିବାର ବଡ଼ ବଡ଼ ଯତ୍ନ ଓ ଯତ୍ନ ଆସିଥିଲେ ଆନ୍ତରପ୍ରଦେଶରୁ । ଧନ୍ୟ ସେ ଆନ୍ତର । ଅପ୍ରେଲ ପହିଲାରେ ଉକ୍ତନ ବିବସ ପାନିଲା ବେଳେ ବସେ ଉକ୍ତନ ଜନମୀ ଗାଇଲାବେଳେ, ଏସବୁ କଥା ମନକୁ ଆସେ କି ?

ଶେଷରେ ବି'ପବ

ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୨୫ ତାରିଖ ୨୦୦୭ରେ ମୁଁ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ୨୦୦୪ ସରିବାକୁ ବସିଲାଣି । ପୁଣି ଆସିବ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୨୫ ତାରିଖ ୨୦୦୭ ସେବିନ ମୋତେ ୨୫ ପୂରିବା ଗତ ତାରିଖ ।

ମୁଁ କେବଳ ରୋର ୪ ଟାରୁ ୫ ଟା ମାତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେଖେ । ସେଥିପାଇଁ ପାଖାପାଖି ଗା ବର୍ଷ ଲାଗିଗଲାଣି ।

୨୦୦୭ ରୁ ୨୦୦୪ ଭିତରେ କେତେକଥା ବଦଳି ଗଲାଣି । Internet ଓ Mobile Phone ବା Cell Phone) ଏହା ହେଉଛି ଏ ଶତାବ୍ଦୀର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଉଭାବନ । Internet ଆଜି ଆମ ଏ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗିଆ ଦୁନିଆଟାକୁ ଏକ କରିଛି । ଆଖି ପିହୁଳାକେ E-mail ପହଞ୍ଚିଯାଉଛି ପୃଥିବୀର ଗୋଟିଏ କୋଣରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୋଣକୁ । Mobile Phone କରିଆରେ ଯୋଗାଯୋଗ ଅତି ସହଜ ହୋଇଯାଇଛି । ଖାୟ କାମରେ ଶିକ୍ଷା ଗଢ଼ିଉଠିଛି । କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର ଅର୍ଥ ଲଗାଣ ହେଲାଣି । ସେବିନ ଖବରକାଗଜରୁ ଜାଣିଲେ ଯେ ପିହୁଳାଷ୍ଟର Nokia Mobile Phone କମ୍ପାନୀର ମୂଳଧନ ପିହୁଳାଷ୍ଟ ଜାତୀୟ ମୂଳଧନଠାରୁ ବେଶି ଏବଂ Nokia କମ୍ପାନୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ‘ପିହୁଳାଷ୍ଟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଭକ୍ତି ସମ୍ମାନ ପାଆନ୍ତି । ଏହା କିଛି କମ୍ କଥା ନୁହେଁ ।

ମୋର ଆଗେ BSNLର ନମ୍ବର ଥିଲା । ଏବେ Airtel ନେଉଛି । କାରଣ Airtel ଯୋଗେ ‘କୋନ୍ଦର ବନେଗା କ୍ରୋଡ଼ ପତି’ ସଙ୍ଗେ ସହଜରେ ସଂଯୋଗ କରିଛୁଏ ଏବଂ Airtel କରିଆରେ Roaming କରି ହୁଁ- ଓଡ଼ିଶାରେ, ଭାରତରେ ଓ ଭାରତ ବାହାରେ ।

ଆମ ଗାଁ ପାଖ ତାରପୁରରେ Airtel ର ଗୋଟିଏ Tower ଅଛି । ମୁଁ ଏଯାରଟେଲକୁ ଲେଖିବି ମହାନଦୀ ସେପାରିରେ ଟାଙ୍ଗାର ବସାଇବାକୁ । ତାହାହେଲେ ତେଣାକୁଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳ ଦେଇ ସିଧା ଗରଦପୁର ବାଟେ କେନ୍ତ୍ରାପଦ୍ମା ଯାଇହେବ ।

ଆଗେ ମହାନଦୀ ପାରି ହେବାକୁ ହେଲେ ତଙ୍ଗାରେ ପାରିହେବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏବେ ତାରପୁରଠାରୁ ଡିରୋଲ ମଧ୍ୟରେ ମହାନଦୀ ଉପରେ ଗଣ ପୋଳ । ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ପୋଳ, ଗୋଟିଏ ବିଜୟ ମହାପାତ୍ର ପୋଳ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବସତ ଦିଶାଳଙ୍କ ପୋଳ ।

ଏ ସବୁ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବଳଦଗାଡ଼ିର ପ୍ରାଧାନ୍ୟକୁ କେହି କମାଇବେ ନାହିଁ । ବୋଇଁ ‘ବିମାନ ତା’ ଜାଗାରେ ବଡ଼ ଓ ବଳଦଗାଡ଼ି ତା’ ଜାଗାରେ ବଡ଼ ।

ଏଇଠି ଶେଷ କରୁଛି । ଆଉ ବେଶି ଲେଖିଲେ କାଲେ କାହା ମନରେ କଷ ଦେବି ଅପ୍ରିୟ ସତ ଓ ମୋର କେବେ ତିତ୍ର ଅନୁଭୂତି ଦେଖି । ଶେଷରେ ବୈଷବାବୁଙ୍କ କୋଟି କୋଟି ଧନ୍ୟବାଦ, ନମସ୍କାର କାରଣ ସିଏ ମତେ ଏହାକୁ ଲେଖିବାକୁ ଜହିଥିଲେ ଓ ମତାଇଲେ ।

ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ମହାତ୍ମ
୧୪ ନଭେମ୍ବର ୨୦୦୪

ଅନୁଗୁଳ

ମୁ' (ୟୁବକ ବୟସରେ)

ଗ୍ରାମତୀ କ୍ରିଷ୍ଣା ମହାନ୍ତି (ତିନୀ)

ଡେବିତ (ମୋ ସାନକ୍ରାବୀ)

ଗ୍ରାମତୀ କଷୁରାମ ମହାନ୍ତି (ବୁଲୁ) ମୋ ସାନକ୍ରାବୀ

ଚାନ୍ଦ୍ର ଏଲ. ଚାକ୍ରାବାର୍ତ୍ତ (ମୋଜନ ଚାକ୍ରାବାର୍ତ୍ତ)

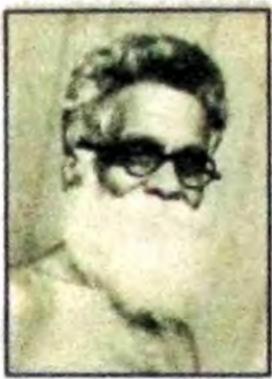
ଗ୍ରାମତୀ କଣ୍ଠନା ମହାନ୍ତି (ଦେବବା), ମୋ ବଢ଼ କ୍ରିଷ୍ଣ

କାନ୍ତିର ଏହି ଦିନ

ମନ୍ଦରେ ମୁଁ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ (ବାପା)

ଶ୍ରୀମତୀ ରମାଦେବୀ (ବୋଉ)

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନବବୃଷ୍ଟ ଚୌଧୁରୀ (କପି)

ଶ୍ରୀମତୀ ମାଳତୀ ଦେବୀ (ନୁମା)

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଜକିଶୋର ମହାତ୍ମି (ମୋ ବାପା) ଶ୍ରୀମତୀ ଲୁରେଖା ମହାତ୍ମି (ମୋ ବୋଉ)

ପାପା (ମୋ ବତ୍ତପୁଅ)

ଅମ୍ମାନ (ମୋ ସାନପୁଅ)

ଶ୍ରୀମତୀ କୃଷ୍ଣା ମହାନ୍ତି (ଚିନ୍ତି) ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ଅନୁପ୍ତି ମହାରାଜା (ଚିନ୍ତି ଅପା)

ସାନକ୍ଷାର୍ଚାର୍ଯ୍ୟ ଚାଇନ୍ତା ସହିତ କେବଳ, କେମ୍ବୁ ଓ
କେଶବ (ନାଟି ଲାଭୁଣୀ)

କେଶବା ଓ ଲାକ୍ଷ୍ମି ଦେଵୀ (ଦୁଇ ନାତୁଣୀ)

ମାତ୍ରିକୁ ଆଜାଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଗାଁକୁ ସହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଦେଶରୁ ବିଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ବିସ୍ତୃତି । ସେ ଏକ ବିରଳ ବ୍ୟକ୍ତି, ଏକ ଅଜବ ମଣିଷ - ପ୍ରଫେସର ବି.ବି. ମହାରି (ବିରୂପ କୁଷଣ ମହାରି) । ଗାଁରେ କାଞ୍ଚି ହାୟୁଚନ୍ତି ସେ, ବିଦେଶରେ ସୁଧ ସୋବକାରି ସେ । ଗାଁଲୀ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନେକଲ ରଙ୍ଗଜୀ, ହିମୀ, ବଜଳା ଓ ବିଦେଶୀ ବାହାରୀରିଥେନେସିଆ, ବାହାରୀମାନ୍ୟ ଭାଷାରେ କଥା କହିଲେ ପାରିଗେ ବାତୁଳି ବାଜେନ୍ତି ତାଙ୍କର । ହୁଏତ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ମାର୍ଗବା ପାଇଁ ଶକ୍ତି ଏଯାଏଁ ମାପକାଠିବିଏ ଚିଆରି କରିପାରି ନାହାରି । କିମିନ ଭାଷାରେ ଭଲ ଗାତ ଗାଆରି ସେ, ଭଲ ନାଚନ୍ତି, ଭଲ ଭାଷା ଦିଅନ୍ତି, ଭଲ ପଢାନ୍ତି, ଭଲ ପଢନ୍ତି, ଲେଖନ୍ତି ଏବଂ ବଜାମାନକୁ ଭଲ ସିଧା ଲଥା କହନ୍ତି ।

ଲଙ୍ଘ, ଆମେରିକା, ନେବରଲାଷ୍, ଭେଦମାର୍କ, ଭାଷୋନେସିଆ, ଆସିପାଇନ୍, ଭିଏଟନାମ, ଆଇରାଣ୍, ମାର୍ଗେସିଆ, ଜାମାଇକା, ଚାନ, ବାଜାନିଆ, ଚିଲିପାରତ୍ତ, ସିଙ୍ଗାପୁର, ନେପାଳ, ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ, ପାପୁଆନ୍‌ଡିନ୍‌ଶିରିନ୍, ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟା, ଆସିରାଷ୍, ପ୍ରାଚ୍ୟ, ସୁରକ୍ଷକାରୀ, କର୍ମାନୀ, କାନାଡା, କଥେପିଆ ଆଦି ଅନେକ ଦେଶ ଦେବତା ସେ ତୁଳିବା ପାଇଁ ଯାଇନାହାନ୍ତି, ପଡ଼ିବା ଏବଂ ପଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଯାଇଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା, ସଂସ୍କରି, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶାସନ ଷେତ୍ରରେ ଅଜିଥୁବା ଯୋଗ୍ୟତାର ପ୍ରମାଣ ସ୍ଵରୂପ ତାଙ୍କ କାହିଁରେ ଯେଉଁ ପୂରିଦାର ଓ ପ୍ରଶାସାର ପରିବା ସବୁ ପଡ଼ିଛି ତାକୁ ଜଣି ହେବନ୍ତି । ସରି ସରି ମୋଟା ପଇତା ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆମେ ଓଡ଼ିଆ ‘ତ୍ରାତ୍ରଣ’ ବୋଲି ଏଯାଏଁ ଚିହ୍ନିପାରିଲୁ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ବି ହୋଇପାରେ ଆମ ଆଖିଚାମାନ ଏବେ ଛୋଟ ଯେ, ତାଙ୍କ ବିରାଜ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ସେଥିରେ ଜାକିଲୁଛି ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଜାଗା ହୋଇପାରୁଛି ।

କେହାପଦା କିଲ୍ଲାର ତେବ୍ରାକୋଡା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବେଶୋଳ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମମାଟି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ୯ ଅବ୍ୟୋକର, ୧୯୩୧ ।

- ପ୍ରକାଶକ